Bibliothèque numérique
medic@

Galien / Hippocrate / Chartier, René (éd.). Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus II / tome 2

Paris, 1638.
Cote : 13 A (anciennement 933)

PARIS biu Santé

Licence ouverte. - Exemplaire numérisé: BIU Santé (Paris)
Adresse permanente : http://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/medica/cote?00013x02

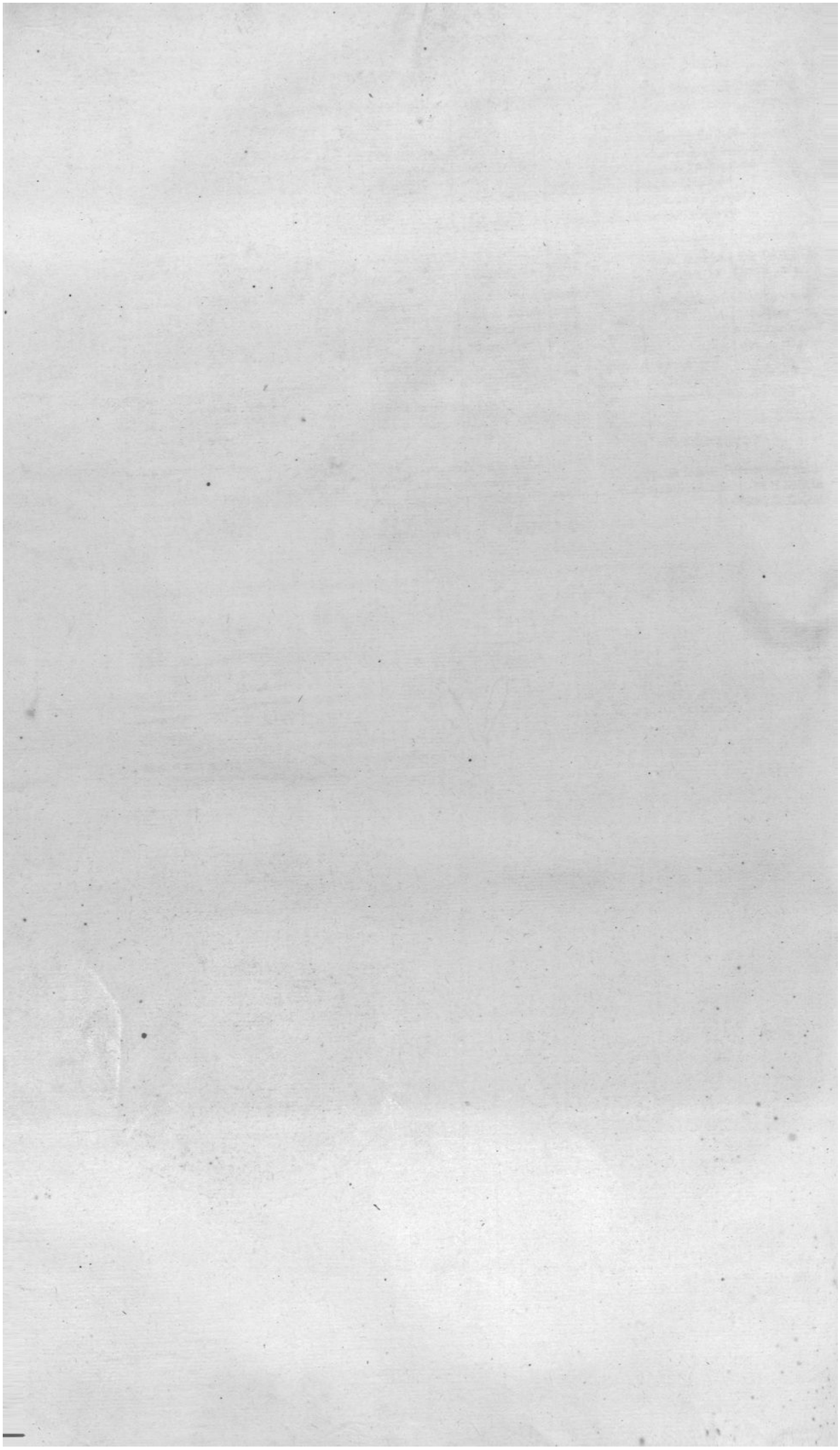

OPERVM

HIPPOCRATIS

COI, ET

GALENI

PERGAMENI, MEDICORVM

OMNIVM PRINCIPVM,

TOMVS II.

Τὰ εἰσαγωγικὰ, quæ in artem medicam introducunt.

RENATVS CHARTERIVS VINDOCINENSIS,

Doctor Medicus Pariſ. REGIS *Chriſtianiſſimi Conſ. Medicus, ac Profeſſor Ord. plurima interpretatus, vniuerſa emendauit, inſtaurauit, notauit, auxit, edidit.*

LVTETIÆ PARISIORVM.

M. DC. XXXVIII.

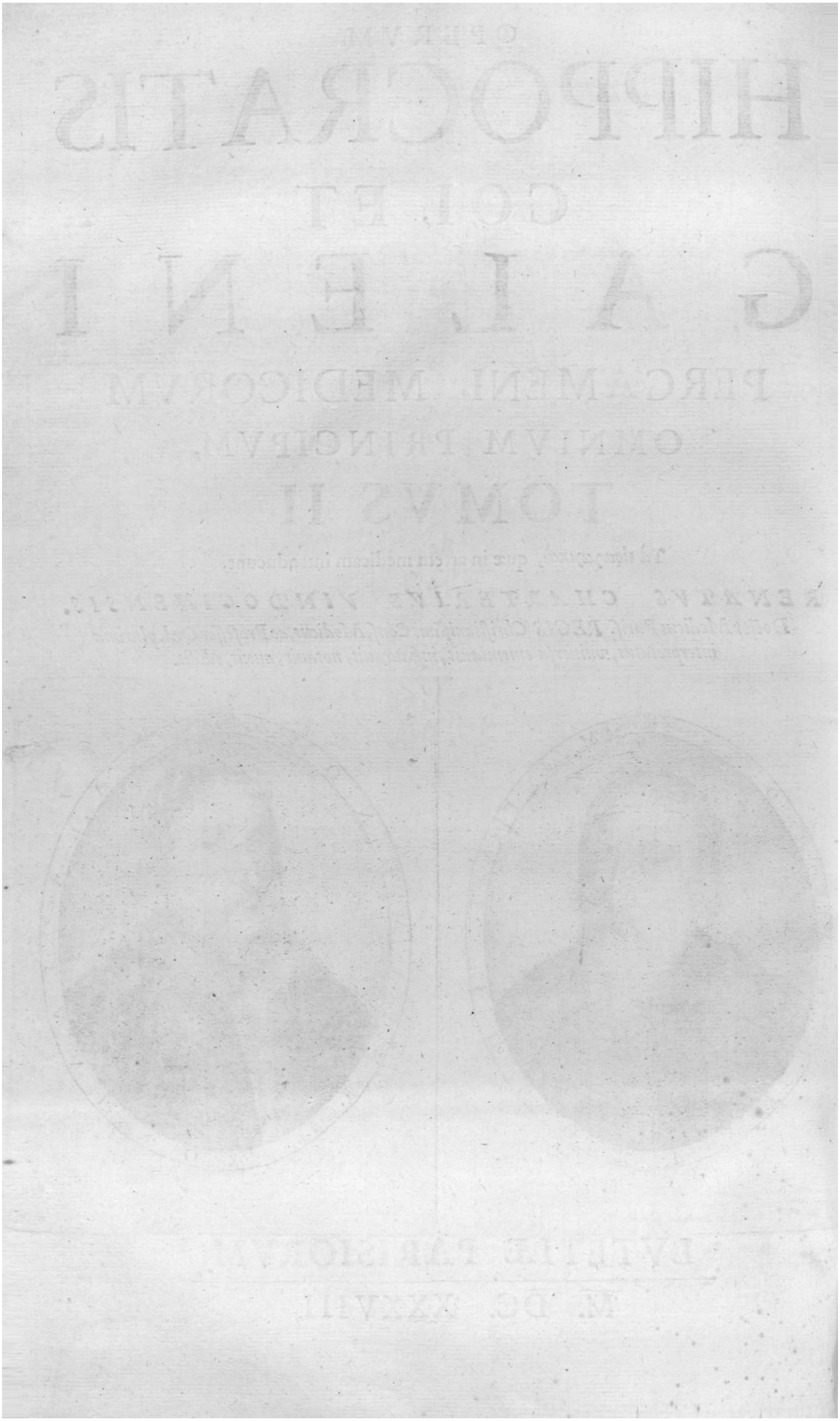

TOMO II

Τὰ Εἰσαγωγικὰ Hippocratis & Galeni opera continentur.

HIPPOCRATIS iusiurandum. pagina 1.
Galeni Pergameni Paraphrastæ Menodoti suasoria ad artes oratio. 5.
Galeni, De optima doctrina, liber. 16.
Galeni, De Historia philosophica, liber 1. 21.
Galeni fragmentum, ex Ioanne Grammatico. 59.
Galeno ascriptus liber, Quod qualitates incorporeæ sint 1. 60.
Galeni fragmentum, ex Simplicio. 67.
Galeni fragmentum, ex Auerroë. 69.
Galeni Notæ in Hippocratem, ex Ioanne Stobæo. 72.
Galeni, De Sophismatis penes dictionem, liber. 73.
Galeni, Linguarum exoletarum Hippocratis, explicatio. 79.
Erotiani Dictionarium. 108.
Herodoti Dictionarium quarundam dictionum Hippocratis. 140.
Hippocratis lex. 145.
Hippocratis, De Arte, liber. 146.
Hippocratis, De prisca Medicina, liber. 153.
Hippocratis Præceptiones, liber. 165.
Galeni, De Constitutione Artis Medicæ, ad Patrophilum, liber. 170.
Galeni, Ars Medica, liber. 196.
Galeni Definitiones Medicæ, liber. 232.
Galeni, De partibus artis Medicæ, liber. 282.
Galeni, De Sectis ad eos qui introducũtur, lib. 286.
Galeni, De optima Secta ad Thrasybulum, liber. 299.
Fragmentum Galeno ascriptum, seu sermo aduersus Empiricos Medicos. 339.
Galeni, De subfiguratione Empirica, liber. 340.
Hippocratis, De Medico, liber. 348.
Hippocratis, De decenti habitu, liber. 352.
Galeni, Quòd optimus Medicus sit quoque Philosophus, liber. 356.
Galeno ascripta introductio, seu Medicus, liber. 360
Concisæ Notæ, ac variæ Lectiones. 400.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ὅρκος. σελὶς α'.
Γαλήνου Περγαμήνου παραφραστοῦ τοῦ Μηνοδότου προτρεπτικὸς λόγος ἐπὶ τὰς τέχνας. γ'.
Γαλήνου, περὶ ἀρίστης διδασκαλίας, βιβλ. α'. ιϛ'.
Γαλήνου, περὶ φιλοσόφου Ἱστορίας, βιβλ. α'. κα'.
Γαλήνου τομίον, ἐκ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Γραμματικοῦ. νθ'.
Γαλήνου, ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι, τὸ βιβλίον προσγεγραμμένον α'. ξ'.
Γαλήνου τομίον, ἐκ τοῦ Σιμπλικίου. ξζ'.
Γαλήνου τομίον, ἐκ Ἀβερρόεως. ξθ'.
Γαλήνου χαρακτηριάζοντα εἰς Ἱπποκράτην, ἐκ τοῦ Ἰωάννου Στοβαίου. οβ'.
Γαλήνου, περὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν Σοφισμάτων, βιβλίον. ογ'.
Γαλήνου, τῶν Ἱπποκράτους γλώσσων ἐξήγησις. οθ'.
Ερωτιανοῦ τὸ ὀνομαστικόν. ρη'.
Ηροδότου λεξικὸν τῶν παρ' Ἱπποκράτει λέξεών τινων. ρμ'.
Ἱπποκράτους νόμος. ρμε'.
Ἱπποκράτους, περὶ τέχνης, βιβλίον. ρμϛ'.
Ἱπποκράτους, περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς, βιβλίον. ρνγ'.
Ἱπποκράτους παραγγελίαι, βιβλίον. ρξε'.
Γαλήνου, πρὸς Πατρόφιλον, περὶ συστάσεως ἰατρικῆς, βιβλίον. ρο'.
Γαλήνου τέχνη ἰατρικὴ, βιβλίον α'. ρϛϛ'.
Γαλήνου, ὅροι ἰατρικοὶ, βιβλίον. σλβ'.
Γαλήνου, περὶ τῶν τῆς τέχνης ἰατρικῆς μορίων. βιβλ. σπβ'.
Γαλήνου, περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγωμένοις, βιβλ. σπϛ'.
Γαλήνου, πρὸς Θρασύβουλον, περὶ ἀρίστης αἱρέσεως, βιβλίον. σϛθ'.
Γαλήνῳ τομίον προσγεγραμμένον, ἢ λόγος πρὸς Εμπειρικοὺς ἰατρούς. τλθ'.
Γαλήνου, περὶ ὑποτυπόσεως τῆς Εμπειρίκης. βιβλ. τμ'.
Ἱπποκράτους, περὶ ἰητροῦ, βιβλίον. τμη'.
Ἱπποκράτους, περὶ εὐσχημοσύνης, βιβλίον. τνβ'.
Γαλήνου, ὅτι ἄριστος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος, βιβλίον. τνϛ'.
Γαλήνου εἰσαγωγὴ, ἢ ἰατρὸς, βιβλίον α'. τξ'.

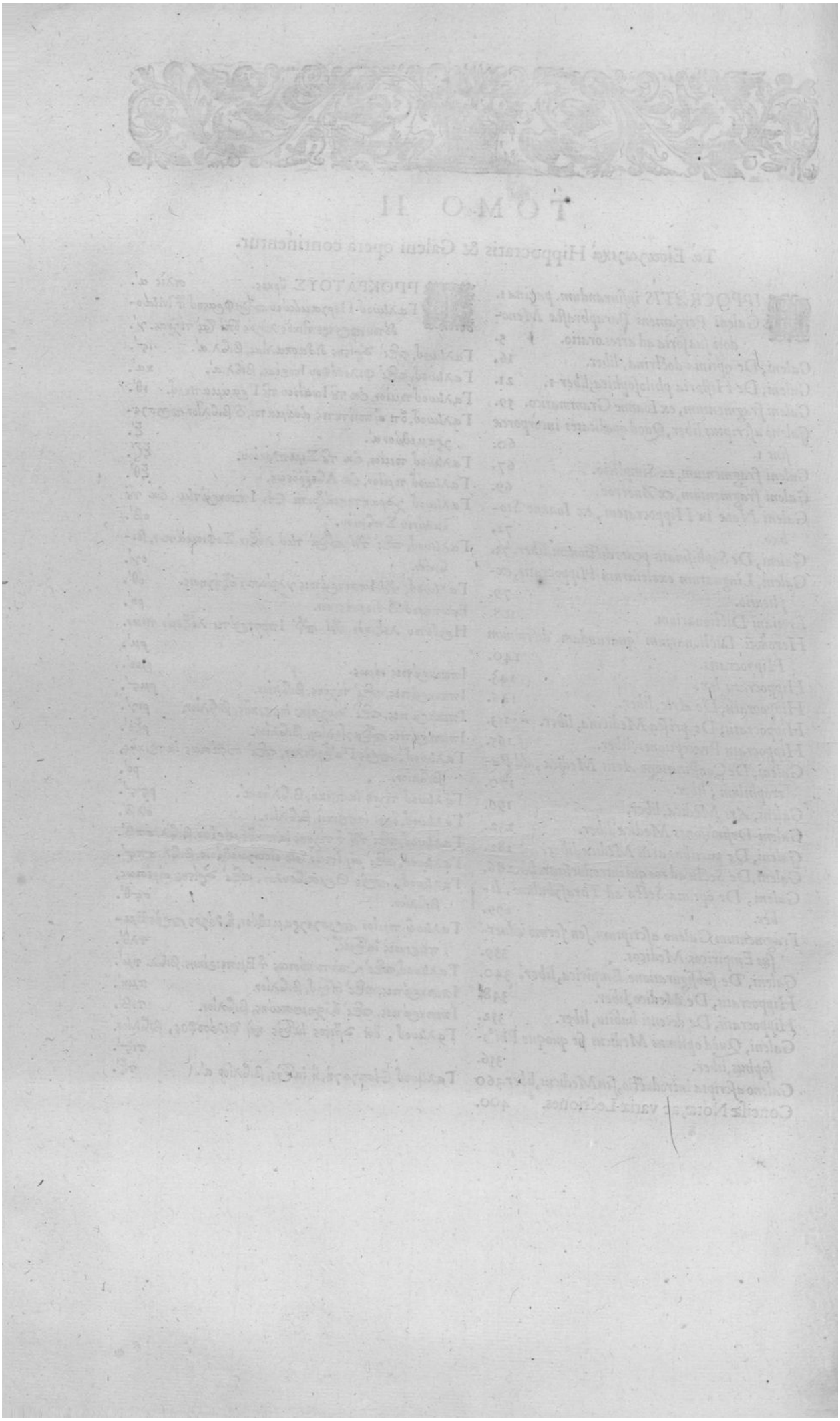

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΟΡΚΟΣ.

HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM.

1. Sacramentum medicum religiosè ſeruandum. 2. Præceptoribus Medicis gratias referendas. 3. Medicorum liberos, & his conſcriptos in arte Medica erudiendos. 4. Ægris diætam præſcribendam. 5. Venenum nemini dandum. 6. Abortum non prouocandum. 7. Innoxiè, ſanctéque viuendum, ac medendum. 8. Lithotomiam expertis committendam. 9. Ægris opitulandum, non nocendum, caſtéque viuendum. 10. Arcanum ſilendum. 11. Sacramenti ſeruati præmia. 12. Violati Iuſiurandi pœnas.

1. IVRO Apollinem Medicum, & Æſculapium, & Hygiam, ac Panaceam; Deos omnes, omnéſque *Deas* teſtes facio, *me*, ratum pro viribus, iudicióque meo Iuſiurandum hoc, háncque ſyngrapham effecturum.

1. ΟΜΝΥΜΙ, Απόλλωνα ἰητρὸν, καὶ Ασκληπιὸν, καὶ Υγείαν, καὶ Πανάκειαν, καὶ θεοὺς πάντας, καὶ πάσας, ἵστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσειν, κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ὅρκον τόνδε καὶ ξυγγραφὴν τήνδε.

2. PRÆCEPTORI quidem ei qui me hanc artem docuerit, peræquè ac meis progenitoribus honorem præſtiturum, réſque meas egenti impertiturum; ortos ex eo liberos mares germanis fratribus æquales æſtimaturum; eóſque hanc artem, ſi addiſcere velint, abſque mercede ac ſyngrapha edocturum.

2. Ηγήσασθαι μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην, ἴσα γονεῦσιν ἐμοῖσιν, καὶ βίου κοινώσασθαι· καὶ χρεῶν χρηίζοντι μετάδοσιν ποιήσασθαι· τὸν γόνον τὸν ἑωυτοῦ, ἀδελφοῖς ἴσον ὁπηνίκα ἄρρεσι, καὶ διδάξειν τὴν τέχνην ταύτην, ἢν χρηίζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ καὶ ξυγγραφῆς.

3. CONCISORVM præceptorum, *ſuſorum* documentorum, cæterorúmque ad vniuerſam diſciplinam ſpe-

3. Παραγγελίης τε καὶ ἀκροήσιος, καὶ τῆς λοιπῆς ἁπάσης μαθήσιος μετάδοσιν

ποιήσασθαι ὑοῖσί τε ἐμοῖσι, καὶ τοῖσι τῦ ἐμὲ διδάξαντος· καὶ μαθηταῖσι συγγεγραμμένοις τε, καὶ ὡρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ, ἄλλῳ δὲ οὐδενί.

A

tantium, tum meos, & eius qui me docuerit filios, tum discipulos stipulatione conscriptos, & lege medica sacramento addictos participes facturum, alterum præterea neminem.

4. Διαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων κατὰ δύναμιν & κρίσιν ἐμὴν, ἐπὶ δηλήσει δὲ, καὶ ἀδικίῃ εἴρξειν.

4. VICTVS quoque *rationem* vsúmque ad ægrotantium salutem, pro facultate, iudicióque meo præscribam, eos à prauitate, ac iniuria prohibiturus.

B

5. Οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς, θανάσιμον· οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε.

5. NEQVE verò cuiquam venenum mortiferum etiam rogatus dabo, neque huiusce consilij auctor ero.

6. Ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω.

6. SIMILI autem modo neque mulieri pessum abortiuum concedam.

7. Ἁγνῶς δὲ & ὁσίως διατηρήσω βίον & τέχνην τὴν ἐμήν.

7. VERVM castè sanctéque vitam meam, meámque artem tuebor.

C

8. Οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας· ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε.

8. CALCVLO verò laborantes haudquaquam secabo, sed viris operatoribus hanc operationem obeuntibus committam.

9. Εἰς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἑκουσίης, καὶ φθορείης τῆς τε ἄλλης, & ἀφροδισίων ἔργων, ἐπί τε γυναικείων σωμάτων καὶ ἀνδρώων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων.

D

9. IN quascunque autem ædes introiero, *eas* ad ægrotantium opem ingrediar, ab omni scelere voluntario, & corruptela, tum cetera, tum operum venereorum, in corporibus mulierum, ac virorum; liberorum, ac seruorum procul remotus.

10. Ἃ δ' ἂν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείης κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρή ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἡγεύμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα.

10. AT quæ inter curandum, aut etiam citra curationem, in hominum vita vel videro, vel audiero, quæ foras nequáquam efferri oporteat, ea arcana esse ratus silentio prætermittam.

11. Ὅρκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι, καὶ μὴ ξυγχέοντι, εἴη ἐπαύρασθαι καὶ βίου καὶ τέχνης, δοξαζομένῳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποισιν εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον.

E

11. HOC igitur iusiurandum mihi haud irritum facienti, neque violanti, tum vita & arte frui, tum meam gloriam apud omnes homines æuo sempiterno celebrari contingat.

12. Παραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιορκοῦντι, τἀναντία τούτεων.

12. INFRINGENTI vero, ac pejeranti his contraria *oboriantur*.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 7 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΓΑΜΕΝΟΥ
ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΟΥ ΤΟΥ ΜΗΝΟΔΟΤΟΥ
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΑΣ ΤΕΧΝΑΣ.

GALENI PERGAMENI
PARAPHRASTAE MENODOTI
SVASORIA AD ARTES ORATIO.

ARGVMENTVM ORATIONIS.

Ratione homines Deorum ſocietatem inire, brutis præcellere, atque non fortunæ, non corporis, ſed animi bona comparanda eſſe edocet; plurimiſque tum ſententiis, tum exemplis ad bonarum artium, ac potiſſimum Medicinæ ſtudia, adoleſcentes exhortatur.

CAPVT PRIMVM.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Rationis in homine præſtantia artium omnium adeptione proditur.

NIHILNE prorſus rationis inſit animantibus quæ bruta nominantur, equidem abditum eſt; fortaſſis enim etſi non eâm, quæ voce *effertur*, quámque exteriorem nuncupant, at eam certè quæ animo *concipitur*, quámque interiorem vocant, omnia, quædam tamen magis, quædam verò minus participant. Hiſce tamen *brutis* quamplurimùm homines præſtare, manifeſtum nobis eſt, qui tum artium, quibus ipſum animal fungitur, multitudinem, tum ſolum hominem ſcientiæ capacem, quamcumque voluerit artem, addiſcere conſpicimus. Cæteræ etenim animantes artium expertes propè omnes exiſtunt, paucis duntaxat quibuſdam inter eas exceptis, ſed & hæ natura magis, quàm inſtituto artes conſequutæ ſunt. At homo earum quæ illis *inſunt* artium nullam negligentia prætermittit, ſed & textoria araneolas imitatur, & *plaſtices opera* quemadmodum apes fingit, &, quanquam pedeſtris ſit, natandi nihilominus artem exercet. Age verò diuinis artibus haud deſtitutus, medendi artem Æſculapij æmulatur; æmulatur & eam ipſam Apollinis, & quas habet Apollo cæteras omnes, iaculandi, canendi, vaticinandi, præterea *ſingulas* ſingulis Muſis proprias. Neque enim à Geometria, neque ab Aſtronomia alienus eſt; Imo quæ ſub terra *reconduntur*, quæque ſupra cœlum *eminent*, vt concinit Pindarus, ſpeculatur. Diuinorum denique bonorum maximum philoſophiam labore, ac induſtria conſequutus eſt. Quas ob res etiamſi cæteræ animantes rationis ſint participes, quâ tamen eas homo præcedit excellentiâ, ſolus rationalis appellatur.

A ΕΙ μὲν μηδόλως λόγου μέτεστι τοῖς ἀλόγοις ὀνομαζομένοις ζώοις, ἀδηλόν ἐστι· ἴσως γὰρ ἐν καὶ τῷ μὴ κατὰ τὴν φωνὴν, ἣν καὶ προφορικὴν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τῷ γε καθ' ἑαυτὸν ψυχῇ, ἣν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον· ὅτι μέντοι πλῆθος ὅσον αὐτῶν διενοήθησαν οἱ ἄνθρωποι, προδηλον ἡμῖν ἐστιν, ὁρῶσι τό γε πλῆθος τῆς τεχνῶν, ὧν μετακεχείρισται τὸ ζῶον τοῦτο, καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος ὑπεδέξατο παιδεύεσθαι, ἵνα ἂν ἐθελήσῃ τέχνην μανθάνειν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα ἀρδὴν ἄτεχνα πάμπαν ἐστὶ, πλὴν ὀλίγων δή τινων ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον ἢ προαιρέσει, τεχνῶν δ' οὐτύχηκεν· ὁ δ' ἄνθρωπος οὐτέ τινος τῆς παρ' ἐκείνοις ἀμελέτητος· ἀλλὰ καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἐμιμήσατο ταῖς ἀράχναις, καὶ πλάττειν καθάπερ αἱ μέλισσαι, καὶ τῷ νήχεσθαι, οὐκ ἀπαίδευτός ἐστι, κἂν πεζὸς ὢν· ἀλλὰ καὶ τὴν θείων τεχνῶν οὐκ ἀπολέλειπται, ζηλῶν μὲν τὴν Ἀσκληπιοῦ τέχνην ἰατρικὴν, ζηλῶν δ' Ἀπόλλωνος αὐτήν γε ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἃς ἔχει, τοξικὴν, μουσικὴν, μαντικήν· ἔτι τε τὴν μουσῶν τὴν ἑκάστης ἰδίαν· οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας, οὐδ' ἀστρονομίας ἀφέστηκεν· ἀλλὰ, καὶ τὰ τῆς γῆς νέρθεν, καὶ τὰ ὑπερθε τοῦ οὐρανοῦ, καθὰ Πίνδαρος ἐπισκοπεῖ· ἐξεπονήσατο δ' ἐπὶ τοῦτο φιλοπονίας, καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν· ἀφ' ὧν ταῦτα οὕτω, κἂν λόγου μέτεστι τοῖς ἄλλοις ζώοις, κατ' ἐξοχὴν αὐτῶν ἐν ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 8 sur 413

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. CAPVT II.

Fortunæ imago, inſtabilitas, dementia, pernicies.

Πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν, ᾧ μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἑαυτοὺς δὲ τῷ τῶν ἄλλων, τέχνης μὲν ἀναλήψεως καταφρονοῦντα, τύχῃ δ' ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα; ἧς τινὰ μορφὴν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοὶ, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν, οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν, καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ὂν εἰς οὐσίας σύμβολον, ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χερσὶν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖς ποσὶν ὑπέστησαν βάσιν σφαιρικὴν, ἐτέρησαν δὲ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀνδρυκύμβοι ἀφ' ἑαυτῶν ἀπόντων, ὃ τῆς τύχης ἄστατον· ὥσπερ οὖν ἐν νηὶ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι, καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι, μοχθηρὸς ἂν τις εἰκότως ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ· καὶ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον καὶ τῷ βίῳ, μειζόνων ναυαγίων ἐπὶ πολλοῖς οἴκοις γινομένων, ἢ ἐπὶ τοῖς σκάφη καὶ θαλάτταν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντός ἐστιν ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν, ἐν τοιαύταις ἐπιπτώσεσι πραγμάτων, τυφλῇ δαίμονι, μᾶλλον αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ· ἔμπληκτός τε γὰρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοῖς ἀξιολόγοις ἀνδράσι προσερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους, οὐδὲ τούτοις βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν αὖθις ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα· ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ' ἐν αὐτῷ μένουσι ἀφ' ὧν τῆς βάσεως βλιμεκύλισεν, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ καθ' ἁρπαγὴν ἐνίοτε, καὶ θαλάττης, ἔνθα συναπόλλυται μὲν ἀλλήλοις ἐπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται, καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ καλούντων αὐτὴν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος· τὰ μὲν δὴ τῆς τύχης ἔργα τοιαῦτα.

NVM ergo turpe, quod cum diis vnicum nobis ineſt commune, id quidem negligentia prætermittere, ad alia verò properantes, artium perceptionem nihili ducere, & fortunæ ſeſe committere? Cuius prauitatem veteres quum indicare voluiſſent, eam non ſolùm ſub mulieris effigie picturis ac ſtatuis effingere (tametſi ſatis idoneum id erat dementiæ ſymbolum) contenti non fuerunt. Verùm etiam clauum ei manibus tradiderunt, globoſamque baſim pedibus ſubiecerunt, eam denique oculis orbarunt, his vt omnibus fortunæ inconſtantiam proderent. Quemadmodum igitur in naui vehementer adeo *tempeſtate* iactata, vt ne ipſa fluctibus obruatur ac in profundum demergatur, periculum ſit, improbè fecerit ſi quis cœco gubernatori gubernacula commiſerit: Eadem, vt auguror, ratione in vita (quum maiora pleriſque familijs, quàm in mari nauibus oboriantur naufragia) imprudentis eſt tot in aduerſis negotiorum caſibus, cœcæ deæ, ipſíque haud tutò ſtabilitæ ſeipſum concredere. Eò etenim vſque vecors ac demens eſt, vt poſthabitis multoties *viris* honore dignis, indignos locupletet, neque hos perpetuò *diuitiis beat*, ſed quoad rurſus *eas quas* pari *largita eſt* temeritate, donatas eripiat. Deam hanc non parua ineruditorum virorum turba comitatur nunquam eodem in ſtatu permanentem ob verſabilem *cui inſiſtit* baſim, quæ eam huc illuc per præcipitia, nonnunquam & in mare agit rapítque, vbi inuicem omnes qui ipſam ſequuntur, intereunt, ipſa verò ſola illæſa ac incolumis percurrit, miſeróſque eiulantes, eiúſque numen fruſtra inuocantes irridet, quòd nullum hinc ſubſidium affulgeat. Atque hæc ipſa ſunt fortunæ opera.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'. CAPVT III.

Mercurij effigies, pulchritudo, conſtantia, proſperitas.

Τὸν δ' Ἑρμῆν ἄτε λόγου μὲν ὄντα διακονίου, ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης, θέασαι πάλιν ὅπως ἐξ ὑπεναντίου τῇ τύχῃ, κεκοσμήκασι πάλιν οἱ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες· νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος, οὐκ ἐπίκτητον οὐδὲ κομμωτικὴν ἔχων κάλλος, ἀλλ' ἀϋδὴς ὥστε σωμεμφανεσθαι τῇ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ δι' αὐτοῦ· ἔστι δὲ φαιδρὸς μὲν ταῖς ὄψεσι, δέδορκε δὲ δριμὺ, καὶ ἡ βάσις, ὃ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπωτότατον ἔχει, τὸ κύβον· ἔαδ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν· ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ φαιδροὺς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δ' οὐδέποτε αὐτὸν, ὥσπερ οἱ τῇ τύχῃ, οὐδ' ἀπολιπομένους ποτ', οὐδὲ χωλεύοντας, ἀλλ' ἑπομένους τε, καὶ ἀσφαλῶς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ.

AT Mercurium tanquam orationis dominum, artíſque omnis opificem rurſum contemplare, eum vt oppoſita fortunæ effigie cum pictores, tum plaſtæ ornauerint. Adoleſcens eſt primæ lanuginis, non aſcititiâ, neque fucatâ indutus pulchritudine, ſed in qua animi virtus ſtatim compareat. Eſt autem hilari vultu, acriter intuetur, & baſis *cui inſiſtit* omnium figurarum firmiſſimam, miniméque mobilem habet cubum, interdum verò ipſum Deum hacce figura exornant. Eius autem comites perinde ac ducem Deum hilares videas, qui nunquam hunc, vt qui fortunam, conqueruntur, nunquam ab eo deſeruntur, nunquam ſeiunguntur, ſed illum concomitantur, perpetuóque illius prouidentia fruuntur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'. CAPVT IV.

Miſeram ac præcipitem aſſeclarum fortunæ conditionem exemplis illuſtrat.

Τοὺς δὲ γε τῆς τύχης σωμεπομένους, ἀπόντας μὲν ἀρετῆς θεάσῃ καὶ τεχνῶν ἁπάντων, ὀλιγυμένους δ' ἀεὶ ἐλπίδων ἀεὶ, καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι σωθέοντας, τοὺς μὲν ἐγγὺς, τοὺς δὲ

QVI verò fortunam ſectantur, eos equidem omnes otioſos, & artium imperitos intueberis, ſed ſpe ſemper euectos cum curſante dea curſare, alios quidem propiùs, alios verò

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 9 sur 413

remotiùs, nonnullos denique & ab ipſius manu pendere. Inter iſtos omnes & Crœſum illum Lydum, & Polycratem Samium conſpicies, ac fortaſſis miraberis, vbi alteri quidem Pactolum auro fluere, alteri verò marinos piſces ſubſeruire aduerteris.. Cum his & Cyrum, & Priamum, & Dionyſium. Sed ex ijs paulo poſt, & Polycratem quidem in crucem actum, ſub Cyro autem Crœſum, Cyrum etiam dirutum conſpicies, conſpicies & Priamum carceribus incluſum, & Corinthi Dionyſium. Quod ſi & alios ſpectaueris qui currentem ipſam *Deam* remotiùs ſequuntur, nec tamen aſſequuntur, chorum hunc prorſus oderis. In eo ſiquidem multi ſunt plebicolæ, meretrices, ſcortatores, amicorum proditores; ſunt & *multi* homicidæ, ſepulcrorum refoſſores, & raptores; multi denique qui ne diis quidem ipſis perpercerunt, ſed eorum etiam templa ſpoliarunt.

A πρῤῥωτέρω, τινὰς δὲ καὶ τῆς χορείας αὐτῆς ἀξιωμένους· ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροῖσον ἐκεῖνον τὸν Λυδὸν ὁρᾷς, καὶ τὸν Πολυκράτη τὸν Σάμιον· καὶ ἴσως θαυμάσῃς, τὸν μὲν τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν ῥέοντα χρυσὸν, τοὺς δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθῦς· μὴ τούτων δὲ, καὶ Κῦρον θεάσῃ, καὶ Πρίαμον, καὶ Διονύσιον· ἀλλὰ τούτων αὐτῶν, ὀλίγον ὕστερον ὁρᾷς Πολυκράτη μὲν ἀνεσταυρωμένον, ὑπὸ Κύρῳ δὲ Κροῖσον, αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ὑπ' ἄλλοις· ὁρᾷς δὲ καὶ Πρίαμον καθειργμένον, καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ· εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτοῦ θέουσαν διώκοντας, οὐ μὲν τυγχάνοντας γε, μισήσῃς ὅλως τὸν χορόν· εἰσὶ γὰρ ἐν τούτῳ καὶ δημαγωγοὶ πολλοὶ, καὶ ἑταῖραι, καὶ πόρνοι, καὶ προδόται φίλων· εἰσὶ δὲ καὶ φονῆς, καὶ τυμβωρύχοι, καὶ ἁρπαγες, πολλοὶ δὲ μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἱερὰ συλήσαντες.

B

CAPVT V.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Artium Principes ac profeſſores quadruplici choro propè Mercurium felicitate frui.

ALTER verò chorus omnes quidem honeſti ac artium opifices neque *vagi* currunt, neque vociferantur, neque mutua pugna decertant, ſed in eorum medio Deus eſt, circúmque ipſum omnes pulchro ordine poſiti *conſiſtunt*, adeo vt ſinguli locum ab eo datum non deſerant. Illi quidem proximi Deo, & apud ipſum in circulo ordine collocati Geometræ, Arithmetici, Philoſophi, Medici, Aſtronomi, & Grammatici. Ab his verò deinceps ſecundus chorus, Pictores, Plaſtæ, Literatores, Fabri, Architecti, Sculptores. Hos autem ſubſequitur tertius chorus, cæteræ artes omnes partitè quidem ita diſpoſitæ. Omnes autem ad Deum communem eius imperio obtemperantes intuentur. Hîc præterea multos cum ipſo Deo ſpectabis, qui quartum quendam ordinem à cæteris ſelectum conſtituunt, non quales erant qui cum fortuna verſabantur. Non enim ciuilibus dignitatibus, non generis præcellentia, non facultatibus optimos hic Deus iudicare conſueuit, ſed eos qui honeſtè viuunt, qui ſuis in artibus ſunt principes, qui ipſius mandatis obſequuntur, quíque legitimè artes exercent, eos honoribus cuehit, eos cæteris præponit, eos denique ſibi perpetuò habet coniunctiſſimos. Chorum hunc, vt arguror, quum qualis ſit noueris, non ſolum æmulaberis, verùm etiam veneraberis. In eo eſt Socrates, Homerus, Hippocrates, Plato, corúmque amatores, (quos peræquè ac Deos colimus) tanquam proprætores quidam, ac Dei miniſtri. Cæterorum tamen omnium nullus ab ipſo vnquam neglectus eſt. Non enim præſentium ſolùm curam gerit, verùm & cum nauigantibus nauigat, naufragis etiam non defuturus. Quum itaque Ariſtippus aliquando nauigans, ſcapha perdita in Syracuſanorum littora eiectus eſſet, primùm quidem in arena geometricam figuram contemplatus animum erexit, ratiocinatus enim eſt ſe ad Græcos ac ſapientes viros, non ad barbaros peruenisſe. Deinde quum ad Syracuſanorum gymnaſium appulſus hos verſus pronunciaſſet.

C

D

E

Δ' ἕτερος τῶν χορῶν, πολῖται μὲν κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται, οὐ θεοῖσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται, ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεός· ἀμφ' αὐτὸν δὲ ἅπαντες ἐν τάξῃ κεκόσμηνται χώραν ἕκαστος, ὡν ἔκρινεν ἔδωκεν, οὐκ ἀπολιπόντες· οἱ μὲν, ἐγγὺς τοῦ θεοῦ καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι, γεωμέτραι τε ἀριθμητικοὶ, καὶ φιλόσοφοι, καὶ ἰατροὶ, καὶ ἀστρονόμοι, τε γραμματικοί· τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος χορὸς, ζωγράφοι, πλάσται, γραμματισταὶ, τέκτονές τε καὶ ἀρχιτέκτονες, καὶ λιθογλύφοι· καὶ μετ' αὐτοὺς δὲ, ἡ τρίτη τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι, καθ' μέρη μὲν, οὕτω κεκόσμηνται· πάντα δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσι κοινῷ τοῦ περὶ αὐτὸν προστάγματι πειθόμενοι· θεᾶσθαι δὲ καὶ ἔνθαδε πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· τεταρτίαν δὲ τινα τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον, οὐχ οἵοι τινες ἦσθα οἱ μὴ τῆς τύχης· οὐ γὰρ ἀξιοῖ ἀνδράσι πολιτικοῖς, οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς, οὐδὲ πλούτῳ τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς οὗτος εἰθίσας κρίνειν· ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις προστεύοντας, ἑπομένους τε τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους, τιμᾷ τε καὶ προὶ τῶν ἄλλων ἄγει, παρὰ αὐτὸν ἔχων ἀεὶ· τοῦτον, οἶμαι, τὸν χορὸν νοήσας ὁποῖός ἐστιν, οὐ μόνον ζηλώσῃς, ἀλλὰ καὶ προσκυνήσῃς· Σωκράτης ἐστὶν ἐν αὐτῷ, καὶ Ὅμηρος, καὶ Ἱπποκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ οἱ τούτων ἐρασταί, οὓς ἴσα καὶ τοῖς θεοῖς σεβόμεθα, οἷς ὑπηρέται τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ· τῶν δ' ἄλλων ἀπάντων, οὐκ ἔστιν ὅστις ἠμελήθη ποτὲ παρὰ αὐτῷ· οὐ μόνον γὰρ τῶν παρόντων πεφρόντικεν, ἀλλὰ καὶ πλέουσι σύμπλους ἐστὶ, καὶ ναυαγοῦσιν, οὐκ ἀπολείπεται· Ἀρίστιππος γοῦν ἐπειδή ποτε πλέων, τῆς σκάφους ἀπολομένου ὑπὸ τοὺς Συρακουσίων λιμένας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθαῤῥησε θαυμάσας ὑπὸ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικὸν, ἐλογίσατο γὰρ εἰς Ἕλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἥκειν· ἔπειτα παρελθὼν εἰς τὸ Συρακουσίων γυμνάσιον, καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθεγξάμενος.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 10 sur 413

Τίς τ̃ πλανήτῃ Οἰδίποδι, καθ' ἡμέραν
Τῷ νῦν, ἀσμενιστῆς δέξεται δωρήμασι;

προσιόντας τε τινας ἔφαν αὐτὸς, καὶ γνωρίζοντας ὁστις εἴη, καὶ πάντων ὧν ἐδεῖτο μεταδιδόντας ἑτοίμως· ὡς δ' εἰς Κυρήνην αὐτὸν τ̃ πατρίδα μέλλοντές τινες πλεῖν, ἐπυνθάνοντο μή τι τῆς οἰκείοις ἐπιστέλλῃ; κελεύειν αὐτοῖς ἔφη, ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσασι συνεκναλυσθήσῃ.

A *Quis Oedipum dies vagantem ſingulos,*
Donis recipiet hoc die rariſſimis.

hoſpites habuit aliquos qui ad eum accederent, qui quiſnam eſſet, agnoſcerent, ac omnia quibus egeret, protinus impertirent. Vt verò Cyrenen patriam eius nauigaturi ſciſcitarentur ecquid familiaribus mandaret? præcipere ipſos, dixit, eas ſibi poſſeſſiones comparare, quæ cum naufrago ſimul enatauerint.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

CAPVT VI.

Præſtantius ac tutius eſt bonis inſtrui artibus, quàm diuitiis onerari. Diuites ignaros inſectatur Demoſthenis ac Diogenis ſententia omnium hominum abiectiſſimos.

Πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων, καὶ πάντα πρὸς τ̃ πλοῦτον ἀποβλεπόντων, ὑπ' τοιαύτης πραγμάτων πραγματείας ἠλιόμηνοι, χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἕλκαλάμηνοί τε καὶ πρεσβύμηνοι τῷ σώματι, προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχὴν, οὐδὲ τοῦτο δυνάμηνοι συνιδεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, αὐτοὶ πρῶτοι τὰ τῆς τέχνης κεκοσμήμηκα μᾶλλον ἀσπάζονται· καὶ γὰρ τοῖς πολεμικοῖς ἵπποις, καὶ τοῖς θηρευτικοῖς κυσὶν πρὸ τῶν ἄλλων τιμῶσι· καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ὀκδιδάσκουσι τέχνας, πάμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες, ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι· καίτοι σὺκ αἰσχρὸν, τ̃ οἰκέτην μὲν, ὀνίστε δραχμῶν εἶ) μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τ̃ δεσπότην αὐτὸν, μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς; οὐδ' ἂν πρῶτος τις τ̃ τοιούτων λάβοι. Μήποτε αὐτοῖς μόνοις ἠπιώκασιν ὀκ πάντων μηδεμίαν ὀκμαθόντες τέχνην; ὅταν γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ὐ τεχνικῆς ὑπομνήμασι παιδεύωσι, καὶ οἰκέτην ἀγαθὸν, καὶ ἄτεχνον, σώφρονος ἄξιον εἶ) νομίζωσιν, ὑπιμελοῦνται δὲ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, ὅπως ἕκαστον ὡς δυνάμην ὅ,τι βέλτιστον ᾖ, μόνων δ' ἑαυτῶν ἀμελοῦσι, μὴ δ' ὡ ψυχὴν ἔχοιεν γιγνώσκοντες, δῆλον ὅτι τοῖς ἀποβλήτοις τῶν οἰκετῶν ἐοίκασιν· ὥστε τὶς ὑπισχνεῖται αὐδρὶ τοιούτῳ, προσπέντως δ' εἴποι πρὸς αὐτόν· ὦ ἄνθρωπε, οἰκία μὲν σοι εὖ ἔχει, καὶ τ' αὐδραπόδα πάντα, καὶ ἵπποι δὴ, καὶ κύνες, καὶ χωρία, καὶ ὅσα κέκτησαι, ἀβλαβῶς κεῖται καλῶς, αὐτὸν δέ σε, σὺκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει· καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης ὁ Διογένης· ὁ μὲν, χρυσᾶ πρόβατα καλοῦντας τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους· ὁ δὲ, τοὺς ὑπὸ τῶν χρημάτων συχνῶς ἀπεικάζων αὐτοῖς· ἐκείνων τε γὰρ τ̃ καρπὸν, σὺκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν· τούτων τε τὰ χρήματα, μηδὲν μὲν ὄφελος εἶ) τοῖς ἀξίοις, δαπανᾶσθαι δ' ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵτινες ἐὰν οὕτως τύχῃ, πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἀπέμυττῶντες παρέρχονται, μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι· ὅθεν, οὐδ' ὁ τοῖς χρύσαις τοὺς τοιούτους εἰκάσας, ἄμουσός τις ἐῶ· καὶ γάρτοι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν χρυσῶν ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὴ μηκέτ' ἔχουσιν ὕδωρ, ἀναστρέφονται· καὶ ἔστιν εὔλογον, τοὺς ἀφ' ὧν δὲν ἄλλο ἢ τὰ χρήματα προσελέσθαι, ἅμα τῇ στερηθῆναι τούτων, εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων, ἃ ἀφ' τοῦτ' εἶχον, ἐστερῆσθαι· πῶς γὰρ ἂν καὶ παίδοιεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, ἀεὶ δ' ἐπ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς πρὸ τῆς τύχης, ἐπαιρόμενοι.

B AT pleríque miſeri, quíque ad diuitias, vt ad ſcopum, omnia referunt, in huiuſmodi rerum anguſtias prolapſi, aurum aut argentum corpori appenſum & circumpoſitum *geſtantes*, cum his & animæ iacturam fecerunt. Neque id animaduertere queunt, ſeipſos primos ex brutis animalibus ea magis diligere quæ artibus exornata ſunt. Etenim bellicos equos, & venaticos canes pretio cæteris anteponunt, quin etiam domeſticos ſeruos artibus erudiendos curant, plurimúmque ſæpe in eos *edocendos* argenti impendunt, ſeipſos autem negligunt. Num igitur turpe, ſeruum nonnunquam drachmarum decies millibus æſtimari, ipſum verò eius dominum ne vnica? Sed quid dico vnica? imò nullus talem gratis in famulitium acceperit. Num tandem ſe ſolos viliſſimos reddiderunt qui ex artibus omnibus ne vnicam didicerint? Quum enim & bruta animalia in artium ſtudiis inſtituant, & famulum ignauum ac inertem nulla re dignum eſſe ducant, curent autem & prædia, & reliquas poſſeſſiones, vt vnumquodque pro viribus quàmoptimum ſit, ſolos verò ſeipſos negligunt, animámne habeant ignorantes, planum eſt viliſſimis eos ſeruis eſſe ſimiles. Proinde eiuſmodi viro adſtans decenter vtique ipſi dixerit. O homo, domus quidem tibi bene habet, & mancipia omnia, & equi ſanè, & canes, & prædia, & quæcumque poſſides pulchrè diſpoſita ſunt, at tui ipſius curam non habes. Præclarè igitur & Demoſthenes & Diogenes; alter quidem diuites ac indoctos aureas pecudes vocitabat; alter verò ficis præruptis in locis naſcentibus ipſos comparabat. Illarum etenim fructibus non homines, ſed coruos, aut graculos veſci dicebat, horum quoque diuitum facultates honeſtis viris nulli quidem eſſe emolumento, ſed ab adulatoribus exhauriri, qui, ſi caſus ita tulerit, omnibus ab ipſis abſumptis, eos obuiam factos ſibi ignotos eſſe ſimulantes *Inſalutatos* prætereunt. Vnde nec qui fontibus iſtos ſimiles protulit, illepidus quidem erat, etenim & qui de fontibus aquati erant antea, quum aquam ampliùs non habent, his reducta veſte immeiunt. Ac rationi conſonum eſt, qui nulla re alia, quàm opibus ſunt ſpectabiles, ſimul atque his priuati fuerint, eos ſtatim, & cæteris quæ propter iſtas habuerant, priuari. Quid etenim haberent? proprium quidem bonum nullum poſſident, ſed perpetuò alienis & à fortuna manantibus efferuntur.

CAPVT VII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Aduersus eos qui artium imperiti nobilitatem iactitant.

TALES autem sunt quidam & qui generis nobilitatem obiectant, ob eámque multùm superbiunt. Isti etenim propriorum bonorum penuria ad genus confugiunt, neque adeò agnoscunt eam sanè, quâ gloriantur, generis nobilitatem peculiaribus ciuitatis numis esse similem, qui apud quos æstimatio posita est, valent, apud cæteros adulterini sunt.

Non claritas generis in altum te extulit,
Malum est egere; non alebat me genus.

Præclarus itaque, vt eloquitur Plato, thesaurus parentum virtutes; sed præclarior posse Sthenelli dictum opponere,

Nos patribus loquimur multùm præstare vetustis,

Nam si qua nobis sit nobilitatis vtilitas, ea sola est, quæ domestico exemplo imitandi æmulationem nobis accendit. Vt si multùm à progenitorum virtute decedamus, molestia certè & illis fuerit (si quis ipsis sensus est) dedecus verò nobis ipsis tanto maius, quanto & genus illustrissimum. Enimuerò *qui* indocti prorsus obscuro *sunt* genere, hoc ipsum lucrantur, quòd permultis qui & quales sint, haud innotescant. Quibus verò splendidum ac insigne genus haud delitescendi ius concesserit, quid aliud ij quàm manifestiùs infelices existunt? At sanè etiam suo genere indigni magis damnantur, adeò vt, si quis stupidus natalium suorum claritatem commemoret, venia minùs dignum malum suum subijciat oculis. Non enim peræquè ac plebeios homines, & claro genere oriundos æstimamus, ac exploramus; sed illos quidem, etsi mediocres quidam sint, generis obscuritati penuriæ causam referentes approbamus. Hos verò, si nihil suis progenitoribus dignum habeant, etiamsi longè cæteris omnibus antecellant, nequaquam admiramur. Proinde si quis sapit, ad artis exercitationem accedat, per quam, etsi nobilis sit, suo genere non indignus apparebit. Ac, si talis non sit, suum ipse genus exornabit, priscum illum imitatus Themistoclem, qui cùm ob genus probris vexaretur, at ego, inquit, meis posteris generis princeps ero, meúmque à me genus incipiet, tuum verò in te desinet. Vides nihil prohibere, Scytham Anacharsim & admirationi esse, & tametsi genere barbarus esset, sapientem appellari. Is aliquando exprobranti cuidam, quod esset barbarus ac Scytha, mihi quidem, inquit, patria dedecori est, tu verò patriæ. Pulchrè admodum *hominem*, nulla æstimatione dignum, solúmque ob patriam gloriantem increpuit. Nam si rebus animum intendas, non propter ciuitates, ciues gloria florere comperies, sed id sanè contrarium, propter viros artibus percelebres, eorum patrias celebrari. Quæ enim erat Stagiræ celebritas, nisi propter Aristotelem? Quæ & Solorum nisi propter Aratum, & Chrysippum? Vnde & ipsarum Athenarum nomen tam longè peruagatum est? non soli fœcunditate, id namque sterile, sed viris illic prognatis, qui quum & plurimi & præstantissimi euasissent, patriam suæ gloriæ fecerunt participem. Disces autem manifestissimè verum id esse, si Hyperbolum &

ΤΟιοῦτοι δὲ τινες εἰσὶ καὶ οἱ τὴν εὐγλωσσίαν περιβαλλόμενοι, καὶ φρονιοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι ἀποδέουσι τῶν ἰδίων ἀγαθῶν, ὅτι τὸ γλῶς ἠχοῦσιν, οὐδὲ τοσοῦτον γιγνώσκοντες, ὅτι ἡ ἀρετὴ εὐγλωσσία αὐτὴ ἐφ' ἧ σεμνύονται, τοῖς κτὶ πόλιν νομίσμασιν ἔοικεν, ἃ παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις ἰσχύουσι, παρ' ἄλλοις δὲ τὶ χίδηλα.

Οὐσὶ εὐγλωσσία σ' ἦρεν εἰς ὕψος μέγα,
Κακὸν δὲ μὴ ἔχειν, ὃ γλῶς οὐκ ἐβόσκέ με.

καλὸς ὦν, ἢ φησιν ὁ Πλάτων, θησαυρὸς, αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί· κάλλιον δ' ἀντιτιθεῖναι δυνάσθαι τὸ τοῦ Σθενέλου λόγον.

Ἡμεῖς τοι πατέρων μὲν ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.

Τοῦτο γὰρ μόνον ἐχρῆν ἂν, εἰ δή τις ἐστὶν εὐγλωσσίας χρεία, παρὸς οἰκείων παράδειγμα τὸ ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι· ὡς εἰ γε καὶ ἀπολυτῶς τῶν τῶν προγόνων ἀρετῶν ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη κἀκείνοις, εἰ τις αὐτοῖς ἐστιν αἴσθησις· αἰσχύνη δ' ἡμῖν αὐτοῖς τόσῳ δὲ μείζων, ὅσῳ καὶ τὸ γλῶς περιφανέστατον· οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς πολλαπλασίοις ἀσήμοις τῶν γλώσσῃ, τοῦτο γοῦν αὐτὸ κερδαίνουσι, τὸ μὴ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς ὁποῖοί τινες εἰσὶν· ὅσοις δὲ, τὸ λαμπρὸν καὶ ἀφάσιμον τοῦ γλῶς, οὐδὲ τοῦ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί ἄλλο, ἢ παρεμφανέστερον οὗτοι δυσχεραίνουσι; καὶ μὲν γε εἰ καὶ γιγνώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τοῦ γλῶς· ὅς' εἴ καί τις ἠλίθιος ὤν, ὑπομιμήσκοι τὸ λαμπρὸν τοῦ γλῶς, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κακὸν ἀποφαίνει· οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξεπαίρομέν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ὑπὸ τυχῆς ἀνάξιους, τοῖς ἐκ γλῶς λαμπροῦ· ἀλλὰ τοὺς μὲν κατὰ μέτριοί τινες ὄντες, ἀποδεχόμεθα, τῇ δυσγλωσσίᾳ, τῆς ἐνδείας τοῦ αἰτίαν ἀναφέροντες· τοὺς δ' εἰ μηδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, ἐνθένπω θαυμάζομεν, ἂν κ τῶν ἄλλων ἀπάντων πολὺ διαφέρωσιν· ὥς' εἴ τις δὴ φρονῇ, τέχνης ἀσκησάτω προσέτω· δι' ἣν, κἂν δυσγλωσσῇ, τὸ γλῶς οὐκ ἀνάξιος φανήσεται, κἂν μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, ὁ γλῶς αὐτὸς ὑποκοσμήσει, μιμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα, ὃς ὀνειδιζόμενος ὅτι τῷ γλῶς, ἀλλ' ἐγὼ τοῖς ἀπ' ἐμοῦ τῆς ἄρξω, ἔφη, τοῦ γλῶς, καὶ, ὁ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γλῶς ἄρξεται, ὃ δὲ σὸν, εἰς σὲ τελευτήσει· ὁρᾷς ὡς οὐδὲν κωλύει τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμάζεσθαί τε, καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι, καίτοι βάρβαρος ὢν ὁ γλῶς· ἔστι ποτὲ πρός τινος ὀνειδιζόμενος ὅτι βάρβαρος εἴη καὶ Σκύθης, ἐμοὶ μὲν ἡ πατρὶς ὀνείδει, σὺ δὲ τῇ πατρίδι· πολὺ κάλλιον ὑπεπλήξας τὸν μηδενὸς ἀξίῳ λόγου, μόνον σ' ὅτι τῇ πατρίδι σεμνυνόμενον· εἰ γὰρ ὑπισήσας τοῖς παράγμασι τὸ νοῦν, οὐ πρὸς τὰς πόλεις, βλέποις ἂν οὐδὲν τοὺς πολίτας γινομένους· ἀλλ' αὖθ' ἡ τοὐναντίον, πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας ἂν τὴν τέχνας, ἐς τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευομένας· τίς γὰρ ἦν Σταγείρων λόγος, εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην; τίς δ' ἂν Σόλων, εἰ μὴ δι' Ἄρατόν τε, καὶ Χρύσιππον; ὅπου, καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν μέχρι πόρρω τὸ ὄνομα πεφοίτηκεν, οὐ δῆμε τινὸς τῆς ἀρετῆς, λεπτόγεως γὰρ, ἀλλὰ δῆμε τοῖς ἐν αὐτῇ φιλοῦσι, οἱ πλείστοι τε καὶ ἀρίστοι γεγόνασι, μετεδοσάν τι καὶ τῇ πατρίδι τῆς σφετέρου κλέους· μᾶλλον δ' ἂν ἀναργέσαιτο τοιοῦτον ἀγνοῆς ὄν, εἰ τὸν Ὑπέρβολον, ἢ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 12 sur 413

τὴν Κλέωνα λελύσαμο, ποσοῦτον ἀπὸ τῆς Ἀθηναίων κερδήσαν- A Cleonem expenderis, qui tantùm *celebritatis* ab
τας, ὅσον αὐτὸς εἰς τὴν ἐφάνιαν κακῶν ὑπεκτήσατο · ἐφ' ὅτε Athenis consequuti sunt, quantùm quis ad suo-
σύας Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον, ὁ Πίνδαρος φησὶ · καὶ πάλιν rum scelerum illustrationem consequi potuerit.
ὁ αὐτός · Εἰ σκυφίζομεν Βοιωτίαν ἐφ' · ἀξιοῖ ὅλον ἀγε- *Bœotiam gentem sues olim vocabant*, vt canit Pinda-
δὸν ἔθνους τὴν ἐπ' ἀμαθίᾳ φόρον ἀπολύεσθαι ἀφ' τῆς rus; atque rursum ipse, si Bœotiam effugimus
ἑαυτῶν μουσικῆς. suem, æquum esse auguratus vniuersæ prope
gentis ortum ex imperitia probrum suæ musicæ
carminibus eluere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'. CAPVT VIII.

Corporis formam nihili ducendam esse, nisi eam animi comitetur pulchritudo, quam artes scientiæ, ac virtutes parturiunt.

Ἐπαινέσῃ δ' ἄν τις καὶ τὴν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὃς τὴν B AT nonnullus Athenis legislatorem laudaue-
μὴ διδάξαντα τέχνην, σκώλυε τοὺς τοὺς παῖδας rit, qui vetuit parentem à filio ali, quem
τρέφεσθαι · τέχνης ἁπάσης κατ' σκῆνον μᾶλιστα τὸν χρό- nullam artem edocuisset. Quum enim omnes ar-
νον ἀσκουμένης, ὡῒ ὡραιότατα φαίνεται τὰ σώματα, tes eo potissimum tempore excolantur, quo
πολλοῖς συμβῆ περιβλέπτοις ἀφ' κάλλος γεγηθόσι, formosissima corpora conspiciuntur, plerisque
ἀμελῆσαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, εἶθ' ὕστερον, ὅτ' οὐδὲν ὄφε- contigit, corporis pulchritudine factos percele-
λος, λέγειν, bres, animi sui cultum neglexisse, postea verò
quòd nullum inde emolumentum colligerent,
querulos protulisse,

Εἴθ' ὤφελεν ὃ κάλλος, ὅ με διώλεσε,
Κακῶς ὀλέσθαι. *Vtinam perisset forma quæ me perdidit*
B *Malè*

τὴν ἰδιωτικὴν μὲν ἐν τοῖς Σόλωνος εἰσέρχεται, σκῆπτεῖσθαι Tum ipsis & Solonis illud in mentem venit, quo
κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου · εἶτα καὶ τῶν γήρᾳ vitæ finem imprimis spectari imperat. Deinde
λοιδορουμένων, δέον ἐαυτοῖς, καὶ τὴν Εὐριπίδου ἐπαινοῦσι λέγοντα, senectutem increpant quum seipsos debeant.
Euripidem quoque laudibus euehunt vaticinantem

----οὐ γὰρ ὄφελος εἶ)

-----Iuuat neminem
Formam parasse vltra moderatum modum.

Περαιτέρω δ' κάλλος, ἢ μέσῳ λαβόν.
ἄμεινον οὖν ὅστις ἐγνωκὼς τὴν μὲν τῆς μειρακίων ὥραν τοῖς Itaque satius est eos laudare qui venustam ado-
νέοις αἴτησιν ἐοικυῖαν, ὀλιγοχρόνιόν τε τὴν τέρψιν ἔχουσαν, lescentum formam verum floribus assimilem,
ἐπαινῶ τε καὶ τὴν Λεσβίαν λέγουσαν. momentaneis comitatam oblectamentis agno-
C uerunt. Lesbiam quoque celebrare canentem

Ὁ μὲν γὰρ καλὸς, ὅσον ἰδεῖν πέλεται · *Qui namque pulcher est, is est dum cernitur*
Ὁ δὲ κἀγαθὸς, αὐτίκα καὶ καλὸς ἔσται. *At qui bonus, fuerit cito pulcher quoque*

πείθεσθαι δὲ καὶ Σόλωνι τὸν αὐτὸν γνώμιμον συνδιακυμαίνω. Soloni etiam eandem proferenti sententiam con-
ὁ δὲ γῆρας, καθάπερ χαλεπὸν ἐφεδρεύοντα χειμῶνα, δεύ- cedere. Senectutem autem tanquam molestam
μονον οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος, ἀλλὰ καὶ οἰκή- hyemem imminere, quæ non calceamentis mo-
σεως ὑπαιθρείας, καὶ μυρίων ἄλλων, προσκυᾶσθαι τοῖς dò, ac vestitu, sed & commodo domicilio, aliis-
αὖθ', καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐν πολλοῖς τοῖς χει- que rebus innumeris indigeat. Aduersus eam
μῶνα · μαίνεσθαι γὰρ ὃ, nobis, quemadmodum aduersus tempestatem
probo gubernatori, multò antè necessaria com-
paranda sunt. Calamitosum siquidem est illud

---ῥᾳδίως δὲ τε νήπιος ἔγνω. *----Res actas intelligit amens*

τοῖς τί γὰρ ἄν καὶ φαίη τις εἶ) χρήσιμον, ἀπάσκητον νέου D Ad quid enim dixerit aliquis vtilem esse inexer-
κάλλος; ἄρά γε εἰς πόλεμον; ἢ μὴν οὐχ ἁπλῶς τις ὑπο- citatam adolescentis pulchritudinem? Num ad
φωνήσαι τοῖς τοιούτοις, bellum? Non equidem inconsultè talibus quis
acclamauerit,

Ἀλλὰ σὺ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο. καὶ *At tu res votis gratas sectare iugales,* Et
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. *Ito domum, rerúmque tibi sit cura tuarum.*

καὶ γὰρ, *-----ὁ Νιρεύς* Etenim *-----Nireus*

Κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ἦλθεν Ἰλίον ἠλθεν, *Ad Troiam venit vir formosissimus vnus*
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦεν----- *Verùm mollis erat----------*

καὶ ἀφ' τοῦτ' ἅπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν Quamobrem eius semel duntaxat in nauium
νεῶν καταλόγῳ, τοὺς ὑπὸ δόξιν, ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς τῶν καλλί- censu meminit Homerus, quo (mea quidem
στων ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ μηδὲν ἄλλο E sententia) formosissimos viros inutiles esse de-
τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων · οὐδὲ μὴν εἰς πόσην χρημά- monstraret, quùm illis nihil suppetat aliud ad
των, εἴ τινες τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι, τὸ κάλ- vitam vtile. Equidem ad pecunias comparan-
λος ὅστι χρήσιμον · ὁ μὲν γὰρ ἐλευθέριός τε, καὶ ἔνδοξος, das, etsi nonnulli improbi *contrarium* asserere
καὶ βέβαιος χρηματισμὸς, ἀπὸ τέχνης γίνεσθαι πέφυκεν audeant, non confert pulchritudo. Etenim libe-
· ὁ δ' ἀπὸ σώματος καὶ κάλλους, αἰσχρός ὅστι καὶ ἀφα- ralis quidem, honestus, ac stabilis quæstus ab ar-
πάμυτος ἐπονείδιστος · χρὴ τοίνυν τὸ νέον πειθόμενον τῷ πα- te manare consueuit. At qui à corpore & for-
λαιῷ τοῦ γέλωτος, τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεα- ma; is turpis est, perpetuóque improbandus.
Oportet itáque adolescentem veteri præcepto
impulsum suam ipsius effigiem in speculo con-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 13 sur 413

templari, qui ſi facie formoſus fuerit, ſuum quoque animum talem eſſe det operam, abſurdum ratus formoſo in corpore animum deformem ſtabulari. Si verò ſui corporis formam turpem eſſe conſpexerit, tanto impenſiùs animum excolat, decorétque, quo Homericum illud proferendum habeat.

Vir alius cui forma quidem deformior ipſa eſt,
Sed Deus exornat formam ſermonibus; illi
Hunc læti aſpiciunt, cui concio tuta, pudore
Tranquillo eſt. cœtus ſupereminet ipſe forenſes,
Vtque Deum aſpiciunt, incedit quando per vrbem.

Ex omnibus itáque oratione diductis, iis potiſſimum, quibus non planè mens erepta eſt, perſpicuè apparet, neque generis ſplendore, neque diuitiis, neque pulchritudine fruenti, artium ſtudia eſſe contemnenda. Hæc itáque ſatis. Sed ſatius fortaſſis fuerit illud Diogenis ceu idoneum aliquem epodum adijcere. Is quum apud quendam epularetur, qui rebus quidem ſuis omnibus accuratè conſuluerat, ſui verò ipſius curam prorſum nullam habuerat, excreans tanquam ſputum iecturus quum in ambitu circumſpexiſſet, nihilque vidiſſet eorum quæ in circuitu erant, in quod expueret, in ipſum ſolum domus herum expuit, cui grauiter conquerenti, reſque cauſam ſciſcitanti reſpondit, nihil in tota domo tam ſordidum, támque neglectum ac ipſum conſpicere. Parietes ſiquidem omnes egregiis picturis ornatos, pauimentum autem ex operoſis calculis extructum, Deorum gerens imagines, vaſa omnia ſplendida ac munda, lectos & menſas perbellè elaborata eſſe, ſolum verò illum *inculum* neglectúmque ſubijci oculis; omnibus autem hominibus morem eſſe, in ea quæ ſeſe offerunt viliſſima loca expuere, itáque ne patiaris, ô adoleſcens, in quem ſputum proijciatur teipſum dignum fieri, nec, etſi cetera omnia pulcherrimè poſita eſſe videantur. Rarum ſiquidem eſt, hæc omnia ſimul aſſequi, te nobilem, te diuitem, te denique vnà formoſum eſſe, quæ tamen ſi aliquoties conſpirauerint, turpe ſanè fuerit in quibus affluis omnibus, te ſolum ſputis obnoxium ſubijci.

σάθμον, εἰ μὴ καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην τὴν ψυχὴν, ἀπόπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι, ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν· εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τόσῳ δὲ μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, ἵν' ἔχῃ λέγειν ὃ Ὁμηρικόν,

Ἄλλος δ' αὖτ' εἶδος μὲν ἀκιδνότερος πέλε ἀνὴρ·
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι κρέφε· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λεύσσουσιν· ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορᾶφι
Αἰδῶ μειλιχίην, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν.
Ἐρχόμενον δ' αἰνῶ ἄγυι, θεὸν ὡς εἰσορόωσιν.

ὃς ἀπάντων τοίνυν τῶν ἐρημένων, τοῖς γε μὴ πάνυ ἀπαναισθήτοις, ἐναργῶς φαίνεται, μήτ' ὄντι πλούτου καταφρονήσαντι, μήτ' ὄντι πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαρρήσαντι, καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως· αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ τοῦτο κάλλιον δ' ἴσως προσθεῖναι καὶ ὃ τῷ Διογένους, οἷ ἀγαθόν τινα ἐπῳδὸν· ὃς ἑστιώμενος παρά τινι, τῶν μὲν ἑαυτῷ πάντων ἀκριβῶς προενενοημένῳ, μόνου δ' ἑαυτῷ πάντα παν ἠμεληκότι, χρεμψάμενος ὡς πτύσων, εἶτ' ἐν κύκλῳ περισκοπήσας, εἰς οὐδὲν μὲν τῶν ἐν ἔπτυσε, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσε τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας· ἀγανακτοῦντος δ' αὐτῷ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος, οὐδὲν ἔφησεν ὁρᾶν οὕτως ἠμελημένον τῶν καθ' ὅλην οἰκίαν, ὡς ἐκεῖνον· ὅτι γὰρ τοίχοις ἀπόπλους, ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμῆσθαι· ὃ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διαπεπαυμένας, ἀπόπλα τὰ σκύβαλα λαμπρὰ καὶ καθαρά, καὶ τὴν τρωμένην, καὶ τὰς κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι, μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾶν ἠμεληκότα· εἰπόντα δ' ἅπασιν αὐθρόοις, εἰς τοὺς ἀπορωτάτους τῶν πρόσθεν τόπων ἀποπτύσαντα· μὴ τοίνυν ἐάσῃς ὦ μειράκιον ἄξιον τοῦ προσπτύεσθαι γενέσθαι σεαυτόν· μὴ δ' αὖ ἄπορά σοι τ' ἄλλα κάλλιστα διαφεῖσθαι δοκῇ· ἀσύμφορον μὲν γάρ ἐστι καὶ ὃ τυγεῖν αὐτῷ ὁμοῦ πάντων, ὡς εὐγενῆ τε, καὶ πλούσιον εἶναι, καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν· εἰ δ' ἄρα καὶ συμβαίη ποτὲ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασι τοῖς ἐπαφρίζουσιν, ἑαυτὸν καταπτυστὸν εἶναι.

CAPVT IX.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Studia finem vitæ vtilem propoſitum non habentia, artes non eſſe; Athleticum exercitum neque ad vitæ vſum pertinere, neque diuinioris partis hominis eſſe, neque diuinos honores, vt artes parturire.

AGITE igitur, ô adoleſcentuli, quotquot meæ orationis auſcultatione ad artes ediſcendas concitati fuiſtis, ne quis vos impoſtor ac præſtigiator vir decepturus tandem, vanas aut improbas artes edoceat, quum quæ ſtudia finem vitæ vtilem non habent, ea nequaquam artes eſſe innoteſcat. Atque de cæteris quidem, vos planè perſuaſos habeo agnoſcere, eorum nullam eſſe artem, veluti petaurum agere, ſupra exiguos funes incedere, in circulo non caligantem rotare, & qualia Myrmeciadæ Athenienſis, & Callicratis Lacedæmonij opuſcula extiterunt. Athletarum autem exercitium duntaxat exercitium ſuſpectum habeo, ne id fortaſſis dum robur corporis pollicetur, & apud multos gloriam conciliat, publicè diurnis argenti largitionibus apud maiores honoratum, pariſque omnino honore cum præſtantiſſimis

ἄγετ' οὖν, ὦ παῖδες, ὁπόσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκοότες λόγων, ἐπὶ τέχνης μαθήσιν ὥρμησθε, μή τις ὑμᾶς ἀπατεὼν καὶ γόης ἀνὴρ προδιακρουσάμενος ποτὲ, ματαιοτεχνίαν ἢ κακοτεχνίαν διδάξηται· γιγνώσκοντας ὡς ὁπόσοις τῶν ὑπειρημένων ἐστὶ τὸ τέλος βιωφελὲς, τοῦτ' οὐκ εἰσὶ τέχναι· καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμῖν καὶ πάνυ πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶν τέχνη, οἷ τό, τε πετεωρεύειν, καὶ βαδίζειν ὅτι ὀρθίων λεπτῶν, ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοπούμενον οἷα τὰ Μυρμηκιάδου τοῦ Ἀθηναίου, καὶ Καλλικράτους τοῦ Λακεδαιμονίου· ὃ δὲ τῶν ἀθλητῶν ὑπείρημα μόνον ὑποπτεύω, μήποτ' ἄρα τοῦτο, τὸ ῥώμῃ σώματος ἐπαγγελλόμενον, καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον, δημοσίᾳ παρὰ τοῖς παρᾶσι τεθημμένον ἡμερησίοις ἀργυρίου δόσεσι, καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀριστεῦσι

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 14 sur 413

τελμηλύον, ἐξαπατήσῃ τινὰ τῶν νέων, ὡς τοῦ τυχόντος τέχνης· ὅθεν ἄμεινον προσκεφαλαίαν τοῦτ' αὐτό. ὁ γὰρ ἐξαπατηθεὶς ἕκαστος ἐν οἷς ἐστιν ἀπροσκεπτος· ὁ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ὑπάρχει θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις, τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν· βέλτιον οὖν ἐστι τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανόμενον, ὑπομεληθῆναι παιδείας, ἧς τυχόντες μὲν, ὃ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἔξουσιν· ἀποτυχόντες δὲ, οὐκ αἰσχυνούμεθα τῶν ἀρίστων ζῴων ἐλαττούμενοι· σώματος μὲν ἄσκησις ἀθλητικὴ, ἀποτυγχανομένη μὲν, αἰσχρὴ· ὑπερτυγχανομένη δὲ, τῶν ἀλόγων ζῴων, οὐδὲν πρείττων· τίς γὰρ λεόντων, ἢ ἐλεφάντων ἀλκιμώτερος; τίς δ' ὠκύτερος λαγωοῦ; τίς δ' οὐκ οἶδεν ὡς καὶ τοὺς θεοὺς δι' οὐδὲν, ἀλλ' ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινουμένους; ὡς καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους θείας ἀξιωθῆναι τιμῆς, οὐχ ὅτι καλῶς ἔδρασιν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἢ δίσκον ἔρριψαν, ἢ διεπάλαισαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τεχνῶν ὠφέλειαν. Ἀσκληπιός γέ τοι καὶ Διόνυσος, εἴτ' ἀνθρωποι πρότερον ἦσαν, εἴτ' ἀρχῆθεν θεοὶ, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὁ μὲν διὰ τὴν ἰατρικὴν, ὁ δ' ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν· εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον· οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι· ὁ τὸν Λυκοῦργον προσφωνήσας, ὧδέ πως εἶπεν,

Ἥκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν,
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλυμπία δώματ' ἔχουσι.
Δίζω, ἢ σὲ θεὸν μενεπτόσμην, ἢ αὐθρωπον.
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον, θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόεργε.

ὁ δ' αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχίλοχον τεθνεῶτα φανέντα τιμῶν οὐ τὰ μέτρια· τὸν γοῦν φονέα βουλευόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ, διεκώλυσεν εἰπών·

Μουσάων θεράποντα κατέκτανες, ἔξιθι νηοῦ.

aribus habitum, aliquem adoleſcentem decipiat, vt cuipiam arti anteponatur, vnde præſtat de ipſo prius diſceptare. Nam facilè quiſque in his decipitur, quæ priùs mente non reuoluit. Sanè hominum genus (ô pueri) cum diis & brutis animalibus communem habet naturam, cum illis quidem, quatenus rationale exiſtit; cum his verò, quatenus mortale. Satius igitur eſt cum ſuperioribus ſocietatem ſenſu percipientes diſciplinas *ſtudio* & cura proſequi, quas conſequuti, bonorum maximum adepti fuerimus; Has verò non conſequutos ignauiſſimis animantibus factos eſſe inferiores non pudebit? At corporis exercitatio Athletica comparata quidem, turpiſſima; non comparata verò, brutis animalibus nihilo præſtantior. Quis enim leonibus, aut elephantis robuſtior? Quis verò lepore velocior? Quis autem neſcit etiam Deos non ob aliud quàm propter artes laudari? Hominum quoque præſtantiſſimos, non quòd in certaminibus pulchrè curſarint, aut diſcum proiecerint, aut luctati ſint; ſed ob artium beneficia, diuinos honores promeruiſſe. Profectò Æſculapius & Bacchus, ſiue priùs homines, ſiuè ab initio Dij extiterint, maximis honoribus celebrantur; ille quidem propter medicinam; hic verò quod vitium *excolendarum* artem nos docuerit. Quod ſi mihi fidem adhibere non vis, Deum Pythium reuerere. Is eſt qui & Socratem virorum omnium ſapientiſſimum eſſe pronunciauit; & Lycurgum affatus ita cecinit,

Ad mea templa venis, ſapiens, opulenta, Lycurge
Grate Ioui, cunctiſque domos habitantibus altas
Cælorum; anne Deum te dicam quæro, virúmue
Sed tamen eſſe Deum potiùs te ſpero Lycurge.

Is ipſe Deus & Archilochum mortuum non mediocri honore celebrauit. Quum enim interemptor vellet illius templum ingredi, hoc carmine prohibuit.

Occiſor vatis templo procul ito profane.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'. CAPVT X.

In Athletas inuehitur, probátque Athleticam abiectam, vitioſam, ac inutilem eſſe.

ΑΓΕ δή μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν πανηγύρεις· ἀλλ' οὐκ ἐρεῖς, ὅτι μή σ' ἔξεστιν εἰπεῖν, εἰ μή τι τῶν μαρτύρων ὡς οὐκ ἀξιόχρεων κατέγνωκας· ἐμφανὴς γὰρ ἔοικάς τι τοιοῦτον, ὅταν ὅτι τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας, καὶ τὸν ὠφελοῦντα τούτων ἔπαινον προσκρούσῃ· καίτοι οὔτε νοσῶν, οὔτε οἶσθ' ὅτι τοῖς πολλοῖς αὖ ὑπεκρέψας σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ὀλίγα ἀποθνῄσκων, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις οὔτ' ἂν πλέοσιν, ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι μὲν, τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρῄζων, τῷ σκυτοτόμῳ· πῶς ἂν οὖν ἔνθα τοῦ πρωτείων ὁ ἀγὼν ἐστὶ, σαυτῷ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ καθ' σαυτόν· παρίημι γὰρ, τό γε νῦν εἶναι, μεμνῆσθαι τῶν θεῶν· ἄκουσον οὖν ὅπως Εὐριπίδης φέρων τοῦ ἀθλητοῦ·

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα,
Οὐδὲν κακίον ἐστὶν ἀθλητῶν γένος,
Οἳ πρῶτον οἰκεῖν, οὐδὲ μανθάνουσιν εὖ,
Οὔτ' ἂν διώμνυτο· πῶς γὰρ, ὅστις ἔστ' ἀνὴρ,

DIc autem mihi tu quoque Athletarum celebrationes, at non dices, quòd nihil proferendum habeas, niſi quid ceu teſte non locuplete affirmatum damnaueris. Nam tale quiddam videris prodere, quum ad multos teſtes orationem dirigis, & ab his quaſi manibus laudem expromis. Certò tamen ſcio te morbo laborantem, non multis teipſum commiſſurum, ſed paucis quibuſdam ex omnibus, iiſque medendi peritiſſimis; neque te nauigantem omnibus tecum nauigantibus, ſed vni gubernatori; minimis denique in rebus, fabro quidem tegulam ædificantem; cerdoni verò calceamentis indigentem, fidem habiturum: qua igitur ratione quum de rebus præſtantioribus contentio eſt, tibi ipſi iudicij poteſtatem viris teipſo ſapientioribus ereptam tribuis? Nam de Dijs mentionem facere nunc omitto. Audi igitur quid de Athletis ſentiat Euripides,

Multis malis per Græciam graſſantibus,
Nullum eſt eorum peius Athletis genus.
Primum hi domeſticas gerunt haud res bene,
Nec ſi queant. Nam quomodo quiſquis gula

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 15 sur 413

Vir ſeruus, & ventri voraci deditus
Opes parabit familiam queis nutriat?
Egere rurſus haud putat, nec caſibus
Seruire. Nam aſſueti bonis haud moribus
Difficilé commouent ſeſe ad res arduas.

Quæ verò ſtudio proſequuntur, eorum quodque ipſis inutile eſſe, audi iterum, ſi volueris, quæ concinit.

Quis enim valens lucta, celer quis vir pede,
Aut diſco in altum concito, aut malis probè
Ictis coronam adeptus adiuuit ſuam
Patriam?-----

At ſi & his deinceps ſubtiliora auſcultare velis, quæ denuò profert, auſculta.

Vtrúmne in hoſtes præliabuntur, manu
Diſcos ferentes, vel clypeis fulti pedum
Curſu procúlne hoſtes fugabunt patriâ?
Præſente ferro nemo tantùm deſpit.

Vtrum igitur Euripidem, conſimiléſque alios improbabimus, Philoſophis autem iudicium committemus? imò & ab his omnibus veluti vno ore conceſſum eſt, *Athleticum* iſtud ſtudium prauum eſſe. Id autem nulli vnquam Medici laudibus approbarunt. Primùm enim Hippocratem audies dicentem, *affectio Athletica naturalis non eſt; ſalubris habitus, melior*, Deinde & cæteros omnes, qui poſt ipſum vixere, præſtantiſſimos Medicos. Equidem prorſus nolebam ex teſtibus iudicium ferri, id enim oratoris magis, quàm hominis veritatem colentis eſt. Quum tamen nonnulli ad multorum approbationem, & inanem quæ ab his prodit gloriam confugiunt, ipſúmque exercitium rebus externis nudum ſpectare non deſinunt; tum in his teſtes producere coactus ſum, quo ſeſe nihil validius aſſequi agnoſcant. Vnde iam mihi tempeſtiuum eſt Phrynæ ludum commemorare. Hæc aliquando quum in conuiuio talis ludus ageretur, vt ſinguli per vices conuiuis imperarent quæ vellent, mulieréſque adeſſe perſpexiſſet, anchuſa, ceruſſa, & fuco *faciem* decoratas, iuſſit aquam aduehi, hauſtámque poſteà derepente linteolo abſtergere. Atque id ipſa prima omnium fecit, ac cæteris quidem omnibus fœminis facies maculis opplebatur, & ſimulachra laruis, ſpectríſque ſimilia cernere licebat; ipſa verò formoſior apparuit, ſola namque fucata non erat, ſed natiua pulchritudine formoſa, quæ nullo fucatorio artificio indigebat. Quemadmodum igitur vera pulchritudo certò exploratur ipſa per ſe ſola, rebus omnibus foris obuenientibus: ſic & Athleticam exercitationem ſolam explorare conuenit, an quid vtilitatis vel publicè ciuitatibus, vel priuatim Athletis ipſam exercentibus adferre videatur.

A Γνάθου τε δούλος, νηδύος θ' ἡτημένος,
Κτήσαιτ' ἂν ὄλβον, εἰς ὃν ἐκτρέφοι πάτρας;
Οὐδ' αὖ πένεσθαι κἀξυπηρετεῖν τύχαις.
Οἷοί τ' ἔθη γὰρ σὺν ἐθιζόντες κακὰ,
Σκληρὰς μεταλλάσσουσιν εἰς ἀμήχανον.
ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἔκαστον ἄχρηστόν ἐστιν, ἄκουε πάλιν εἴωθεν ἐρωτᾶν ὁ Ἕλλην, ἃ φησι,
Τίς γὰρ παλαίσας δεῦρ', ἢ ταχὺς δραμὼν ἀνὴρ,
Ἢ δίσκον ἄρας, ἢ γνάθον πλήξας κακῶς,
Πόλιν παρῆλθε σέμνον ἧρχεν λαβών;
B εἰ δὲ τὰ τούτων ἐπὶ λεπτομερέστερον ἀκούσῃ ἐθέλῃς, ἄκουε πάλιν ἃ φησι,
Πότερα μαχοῦνται πολεμίοις ὑπὸ χερσῖν
Δίσκους ἔχοντες, ἢ δι' ἀσπίδων ποδὸς
Θέοντες, ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας;
Οὐδεὶς σθένει τῶν τῇδε μυρίᾳ πέλας.
Πότερον οὖν Εὐριπίδῃ μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνῶμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; ἀλλ' ὑπὲρ τούτων ἁπάντων ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ὁμολόγηται, φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα· οὐδὲ μὲν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τις
C ἐπῄνεσεν αὐτό· πρῶτον μὲν γὰρ Ἱπποκράτης ἀκούσῃ λέγοντος· Διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιὴς κρείσσων. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν· ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρος οὐκ ἐβουλόμην κρίνεσθαι· ῥητορικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον, ἢ ἀνδρὸς ἀληθοῦς ἀνδρός· ὅμως δ' ἐπειδή τινες ἐπὶ τὴν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι, καὶ τοῦτο τούτων κενὴν δόξαν· ἀφέντες αὐτὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἔξωθεν σκεπῶν, ἀναγκαῖον κἀν τούτοις παρελθεῖν τοὺς μάρτυρας,
D ἵν' ὅτι μηδὲν ὠφελοῦσι πλέον ἔχοιεν τι, γνωρίσωσιν· ὅθεν καὶ ὁ τῆς Φρύνης δικαίως ἤδη μοι διηγήσασθαι· αὐτὴ ποτ' ἐν συμποσίῳ παιδιᾶς τοιαύτης γενομένης, ὡς ἔκαστον ἐν μέρει παρελθεῖν τοῖς συμπόταις ἃ βούλοιτο, θεασαμένη προύσας γυναῖκας ἀγχοῦσή τε, καὶ ψιμυθίῳ, καὶ φυκεῖ κεκαλλωπισμένας, ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος, ἁρπάσαι τῇσι χερσὶ παρεστηκεῖν ἁπάσῃ αὐτῶν τὸ παρὸν πρόσωπον, καὶ μὴ τοῦτο δίχα σπογγιᾶς ἀποκλύσασθαι σπόγγον, καὶ αὐτὴ παρῆν τοῦτ' ἔπραξε· τὸ μὲν οὖν ἄλλας ἁπάσας αὐτῶν τὸ παρὸν πρόσωπον ἐπλήρωσε, καὶ ἐμίσησε τὰς ἰδίας τοῖς μορμολυκείοις, αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη· μόνη γὰρ ἐμέ ἀκαλλωπίστου τε καὶ αὐθφυοῦς κάλλει, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη· ὥσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, τὴν ἔξωθεν αὐτῷ παρεσκευασμένων ἀπάντων γυμνωθέν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι παρέσται μόνην, εἴ τι φαίνοιτο ἔχον χρήσιμον, ἢ κοινῇ τῇ πόλεσιν, ἢ ἰδίᾳ τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτήν.

CAPVT XI.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Athleticam neque inter bona numerandam eſſe; neque ad ſanitatem conferre declarat. Hìc Athletarum habitum, vitam, miſeriam, ac exitium ſubijcit oculis.

QVVM itaque bonorum in rerum natura exiſtentium alia ſint animi, alia corporis, alia externa; atque præter hæc, nullum aliud bonorum genus cogitetur; Athletas bonorum animi ne vmbram quidem conſequutos fuiſſe, omnibus manifeſtũ eſt. Imprimis enim animámne habeãt,

F Ἀγαθῶν οὖν τῶν ἐν τῇ φύσει, τῶν μὲν περὶ ψυχήν, τῶν δὲ περὶ σῶμα, τῶν δ' ἐκτὸς· καὶ παρὰ ταῦτα ἑνὸς ἄλλου γένους ἀγαθῶν ὑπονοουμένου· ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ὁναρ ποτὲ μετειλήφασιν οἱ ἀθλοῦντες, δῆλον πᾶσι· τὴν ἀρχὴν γὰρ, οὐδ' ἐν ψυχῇ

ἔχοισι γιγνώσκοισι, τοσοῦτον ἀποδέοισι τῦ λογικὼ αὐτὼ ὄντι σαθαι. Σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀνεγείροντες πλῆθος, ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῷ τὸν ψυχὸν ἐαυτῶν ἔχοισιν κατεσβεσμένον, οὐδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένον, ἀλλ' αὖον, ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις · ἴσως δ' ἀμφισβητήσαι, ὡς τῶν περὶ τὸ σῶμα ἑνὸς ἀγαθῶν ἐπήκοοι · πότερον οὖν τῆς ὑμετέρας ὑγείας ἀμφισβητήσοισιν ; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους αὖ βέλτιος ἐν σφαλερωτέρᾳ ἀμφέσῃ σώματος, εἴπερ Ἱπποκράτει δεῖ πιστεύειν, εἰπόντι, τὸν δὲ ἐπ' ἄκρον διέξιον, σφαλεραὶ ὑπαρχήν, τῷ μεταδιώκειν οὕτοι · καὶ δὴ καὶ ὅτι ἄσκησις μὲν ὑγιείης, ἀκορίη δὲ ἕξιος, ἀσκιὴν πόνων, Ἱπποκράτει καλῶς εἰρημένον, ἐπαινεῖται παρὰ πάντων · οἱ δὲ ἑαυτῶν ὀλιγαρκοῦσιν, ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιπλάμενοι, καὶ ὅλως τὸν τῦ παλαιοῦ λόγον, ὡς κορυβαντιῶντες, κατεγνωκότες · ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὸν διαιτᾶν ὑποτιθέμενος ἔλεγε πόνοι, σῖτα, ποτά, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια · οἱ δὲ καὶ γυμνάσια τοῦτ' τῦ παρόντος ἑκάστης ἡμέρας ἀφαιροῦσι, ξηράς τε παρασφέγγονται σιτῶ αἰτίαν πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ὑπτείνοντες τὸν ἐδωδιμον · ὡς παρόντως αὖ τινα ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν,

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀέρες ἱππιοκορυσταὶ,
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ.
Ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμπλην.

ἀπάλογον δοίην τούτοις καὶ ἡ τῶν ὑπνων αὐτῶν ἕξις συμμετρία · ἰδίᾳ γὰρ οἱ καλὰ φύσιν βιοῦντες, ἀπὸ τῶν ἔργων ἥκοισιν, ἐδεσμάτων δεόμενοι, τοιοῦτοι δ' οὐτοι διαφέρεται τῶν ὑπνων, ὥστε ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν, ὑπὸ ἀφαγωγῆ · πλὴν γ' ὅσον οἱ μὲν ὗες οὐχ ὑπερπονοῦσιν, οὐδὲ παρὰ ἀνάγκην ἐσθίοισιν, οἱ δὲ, καὶ ταῦτα πάσχοισι, καὶ ῥοδοδάφναις σίοτε καὶ ναῦται ἀφικνοῦνται · ὁ μὲν οὖν παλαιὸς Ἱπποκράτης, παρὰ οἷς εἶπεν ἐμπαρόδην, ἔτι καὶ ταῦτα φησί · Ὃ καλὸ πολὺ καὶ ὀξαπίνης πληρωῦν, ἢ κενοῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁπωσιῶν Ὃ σῶμα κινεῖν, σφαλερόν · πᾶν γὰρ, φησι, Ὃ πολύ, τῇ φύσῃ πολέμιον · οἴδε οὔτε ταύτων ἐπαίοισιν, οὔτε τῶν ἄλλων, ὅσα καλῶς εἰπόντος ἐκείνου παραδεδώκασιν, ἀλλὰ πάντ' ἐξ ἐναντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ὑποτιθέμενοι · καὶ ἀφ' τῦτ' αὖ ἔγωγε φαίην ἄσκησιν, οὐχ ὑγιείας, ἀλλὰ νόσου μᾶλλον εἶναι Ὃ ὑποτιθέμενον · τῦτο δ', οἶμαι, καὶ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην φρονεῖν, ἐπειδὰν λέγῃ · Ἀφάρεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσῃ, ἕξις ὑγιεινὴ χρείαων · οὐ γὰρ μόνον τῦ καλῶ φύσιν ἐστερῆσθαι Ὃ ὑποτιθέμενον δι' ὧν εἶπεν ἐδήλωσεν, ἀλλ' οὐδ' ἔξιν ὠνόμασε τὴν ἀφάρεσιν αὐτῶν, ἀφαιρεθύμενος καὶ τῆς παρασκευείας αὐτοῖς, ἢ παρασπαρθύοισιν ἀπάντων οἱ παλαιοὶ, τοὺς ὄντως ὑγιαίνοντας · ἢ μὲν γὰρ ἕξις, ἔμμονός ἐς ὅστ καὶ δυσαλλοίωτος ἀφάρεσις · ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄκρον διέξια, σφαλερά τε καὶ ὑμετάβλητος, οὔτε γὰρ παραδέσιν ἔτι ἀφὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ · καὶ τῶ μὴ δυνασθαι μένειν ὅπῃ τοιοῦτό, μὴ δ' ἀπεμεῖν, λοιπὸν ἔχει τὸν ὅπῃ Ὃ χεῖρον ὁδόν · οὕτως μὲν, ἀθλοῦσιν αὐτοῖς ἀφάκειται Ὃ σῶμα · καθαλύσασι δὲ, πολὺ δὴ ἡ χεῖρον · ἔνιοι μὲν γὰρ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκοισιν, ἔνιοι δ' ὅπῃ πλέον ἥκοισιν ἡλικίας, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ γηρῶσιν · οὐδὲ

A ignorant tantùm absunt abeo, vt eam rationalem esse sciant. Etenim carnium & sanguinis plenitudinem perpetuò coaceruantes animum suum tanquam multo cæno immersum habent, qui nihil certum *altúmque* sapere queat, sed mentis expers brutis animantibus similitudine respondeat. At fortassis tanquam bonorum corporis aliquod sese adeptos esse contenderint. Num igitur de pretiosissima sanitate concertabunt? Imò non alios reperies in periculosiore corporis affectu *versari*, si Hippocrati fides sit adhibenda dicenti, *bonum corporis habitum qui ad*
B *summum peruenerit, periculosum esse*, quem isti persequuntur. Quinetiam illud ab Hippocrate præclarè dictum ab omnibus commendatur *studiosam sanitatis conseruationem esse, non satiari cibis, neque ad labores pigrum esse*. At isti contraria studeant dum immoderatiùs laborant, ac suprà modum *cibis* implentur, & omnino senis sententiam Corybantum more furentes damnant. Quum enim ille salubrem victus rationem institueret, dicebat; *labores, cibi, potus, somni, Venus, omnia mediocria*. Hi verò singulis diebus labores immoderatiores exercent, alimentis etiam vi plerumque coacti vescuntur, atque comessationes ad medias vsque noctes producunt, vt aliquis merito in eos *Homericum* illud protulerit.

Dýque alij, atque viri galeati nocte iacebant
Tota, permolli resoluti corpora somno,
At minimè miseros Athletas somnus habebat.

Quæ igitur his *victus & laborũ, eadem* & proportione ipsis est somni moderatio. Quum enim qui secundum naturam viuentes ab operibus veniunt, escas necessarias requirunt; tum isti è somno exurgunt, adeo vt eorum vita suũm consuetudini similis videatur, nisi quòd sues neque præter modum laborant, neque vi cibos esitant. Isti verò & hæc
D agunt, & nonnumquam iisdem lauri roseæ ramis terga perfricantur. Proinde senex ille Hippocrates ad ea quæ priùs retulit, hæc etiamnum profert. *Permultùm ac repente vacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, aut alio quocunque modo corpus monere, periculosum, Omne si quidem multum* (inquit) *naturæ inimicum*. Isti verò *Athletæ* neque hæc percipiunt, neque alia, quæ quum is pulchrè prodiderit transiliunt, imò omnia cum hisce salubribus præceptis ex oppositò pugnantia studiosè sectantur. Quapropter ego sanè dixerim *istud* exercitium non sanitatis, sed morbi potius studium existere, idque Hippocratem ipsum sentire arbitror, ita loquentem, *Affectus athleticus non est naturalis, habitus salubris melior. His* enim *dictis* non solùm hoc exercitium eâ quæ secundum naturam est *dote* exui declarauit, verùm ne habitum appellauit Athletarum affectionem, vt ipsos eo nominis honore spoliaret, quo cuncti veteres eos vocitant qui prospera valetudine verè perfruuntur, habitus siquidem stabilis quædam est, vixque
F mutabilis affectio. Bonus verò Athletarum qui ad summum venit corporis habitus, periculosus est, facilèque mutabilis. Neque enim quod ad summum peruenerit, incrementi capax est, neque eodem in statu consistere, neque quiescere potest, proinde superstitem in deterius viam subeat necesse est. Sic equidem illis, dum athleticam obeunt, corpus affectum est; vbi verò cessarint, multo sanè deteriùs. Nonnulli siquidem paulopòst intereunt, alij verò, diuturniorem quidem ætatem viuunt, non tamen ad senectutem perueniunt, ad

quam

quam etiamsi tandem peruenerint, ab Homericis A καὶ ἐφίκωνται ποτὲ εἰς τοῦτο, τῶν Ὁμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονται λιτῶν,

Claudi, rugosi, strabones, orbi oculisque.

Quemadmodum enim mœnia machinis concussa ab irruente quouis impetu facilè corruunt, nec terræmotum, nec alium vllum leuiorem insultum ferre queunt: Sic & Athletarum corpora plagis ac ictibus in certaminibus attrita, ac debilitata ab externis causis occursantibus in morbos celeriter procidunt. Etenim eorum oculi in ambitu ceu fossis cauati plerumque, quòd facultas non amplius obsistat, fluxionibus opplentur; dentes verò concussione nimirum labefactati, deferente multoties progressu temporis ipsos facultate, facilè excidunt. Quinetiam contorti articuli aduersus omnem violentiam foris occurrantem inualidi redduntur, & quæuis ruptio, ac *neruorum* diuulsio facilè excitatur. Itaque quod ad corpoream sanitatem spectat, manifestum est nullum aliud hominum genus Athletis miserius existere: vnde iure quis ingeniosè protulerit, Athletas nominatos, ita dictos, vel quòd ab Athleta ἄθλιοι, *hoc est, miseri* denominentur; vel quod communiter ambo ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος, hoc est, à miseria, tanquam ab vno fonte nomen acceperint.

Χωλοί τε, ῥυσοί τε, στραβλωπές τ' ὀφθαλμοί, ἀποτερπόμενοι. Ὡς γὰρ τὰ ἀμφιβαθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων, ἐπίμως ὑπὸ τῆς τυχούσης ἀμαλύνεται βλάβης, οὔτε σεισμὸν, οὔτ' ἄλλην τινὰ βιαιοτέραν διωκόμενα φέρειν πεφύκασιν· οὕτω δὲ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώματα, σαθρὰ καὶ ἀδύνητα πρὸς τὴν ὑπαιτιόδυσιν γεγονότα πληγῆς, ἑτοίμως πρὸς ὃ παρὰν ἐστὶν ὅτι τῆς τυχούσης προσφάσεως· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ πρόπτωμοί πολλάκις, ὅθ' ἡ δύναμις σφῶν ἔτι αὐτέχει, πληροῦνται ῥευμάτων· οἱ δ' ὀδόντες ἅτε ἀμφισεισμοῦσι πολλάκις, ὑπολιποῦσαν τὴν χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὔξειν, ἑτοίμως ἐκπίπτουσι· τὰ δὲ λυγαδέντα τῶν ἀρθρων, ἀδύνητα πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γέγονε, καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ ἀπόσπασμα ῥᾳδίως κινεῖται· σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἕνεκα, φανερὸν ὡς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν ἀθλητῶν, ὥστ' εἰκότως ἄν τις εἴποι δικαίως ὀνομάζεσθαι, τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων, ἢ ἀπὸ τῆς ἀθλητῆς τε προσηγορίας, τῶν ἀθλίων ἐφικτῶν, ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς, τῆς ἀθλιότητος ὠνομασμένων.

CAPVT XII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Athleticam nihil ad corporis pulchritudinem conferre.

QVVM autem bonorum corporis maximum C sanitatem speculati simus, ad reliqua transeamus. Quæ itaque de pulchritudine *consideranda veniunt*, sic sanè in illis sese habent, vt non modò ad naturalem pulchritudinem nihil quicquam *athletica* exercitatio conferat, verùm etiam multos ex ipsis perfectissimam partium symmetriam sortitos Gymnastæ excipientes, supra modum saginantes ac infarcientes sanguine & carnibus in contrarium formæ statum perduxerint; nonnullis quoque faciem omnino deformem fœdámque reddiderint, ijs potissimùm qui pancratium, pugilatúmq; exercuissent. Quum autem partem aliquam planè fregerint, aut distorserint, aut oculos extuderint, tum opinor, ac tum maximè quæ ab athletica exercitatione peragitur pulchritudo, luculenter cõspicitur. Hæc igitur ipsis quandiu sanitate fruuntur, ad pulchritudinem prosperè succesſerũt. Vbi verò athleticam desierint, reliqua quoque sensuum corporis organa pereunt, cunctáque, vt dixi, membra distorta totius deformitatis caulæ existunt.

ΑΛΛ' ὅπως καὶ περὶ τοῦ μείζονος τῆς σωματικῆς ἀγαθῶν τῆς ὑγιείας ἐσκέμμεθα, μεταβαλλώμεθα ὅπῃ τὰ λοιπά· τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτῆς ἔχει, ὡς μὴ μόνον ὠφελεῖσθαί τι πρὸς τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἐχούσας τῶν μελῶν, οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες, ὑπαφιᾶντές τε, καὶ ἁμασίζαντες αἵματί τε καὶ σαρξίν, εἰς ἐναντίον ἦγαγον· οἷόν δὲ καὶ τὰ πρόσωπα πάμπαν ἄμορφα καὶ δυσειδῆ κατέστησαν, καὶ μάλιστα τῶν παγκρατίων, ἢ πυγμῆς ἀσκησάντων· ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τι τελέως ἀπορράξωσιν ἢ διαστρέψωσιν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότ', οἶμαι, τότε καὶ μάλιστα ὃ τῆς ὑπαιτιόδυσεως αὐτοῖς ἀπιτελούμενον κάλλος, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι· ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν, εἰς κάλλος βλέπουσι· καταλύσασι δὲ, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος αἰσθητήρια προσαπόλλυται, καὶ πάνθ', ὡς ἔφην, τὰ μέλη διαστρεφόμενα, πάντοιας ἀμορφίας αἴτια γίνεται.

CAPVT XIII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Athletas virium robore minimè præstantiores esse Milonis historia, aliisque exemplis, ac sententiis confirmat.

AT fortassis eorum quæ dicta sunt *bonorum* E nullum, sed virium robur sibi arrogabunt. Hoc enim vnum, certò scio, omnium potentissimum esse dicturi sunt. Quódnam, per Deos, robur? aut ad quid vtile? Num ad rustica opera? Præclarè igitur vel fodere, vel metere, vel arare, vel aliud quidpiam quod ad agriculturam pertineat, præstare possunt. Sed forsan ad bellica? Euripidem denuò mihi accerse, qui eos his hymnis concinat,

Vtrúmne in hostes præliabuntur, manu
Discos ferentes? vel clypeis fulti manu

ΑΛΛ' ἴσως τῶν εἰρημένων οὐδενὸς, ἰσχύος δ' αὐτάρκως ἕξουσιν· τοῦτο γάρ, οὗ οἶδ', ἓν φήσουσιν, ἰσχυρότατον πάντων εἶναι· ποίας ὦ πρὸς θεῶν ἰσχύος, καὶ ποῦ χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ μὲν οὖν καλῶς ἂν σκάπτοιεν, ἂν θερίζοιεν, ἂν ἀρόων, ἄν τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν γεωργίαν δύωνται· ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; τί Εὐριπίδου αὖθίς μοι κάλει, ὅστις αὖθις ὑμνοῦσ' λέγων,

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες; ἢ δ' ἀσπίδων χεροῖν

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 18 sur 413

Θείνοντες ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας; τῷ γὰρ ὄντι, A
Οὐδεὶς σιδήρου ῥωῦται μαραγνὴ πέλας.

Ἀλλὰ ποῦς κρύος τε καὶ θάλπος ἰσχυροὶ, αὐτός γε τῶ Ἡρακλέος ζηλωταὶ, ὡς ἔνι, ἐν χιόνι καὶ ἥλῳ σκέπεσθαι δέρμασι, ὡς ἀνυπόδητοι διατελῶν, ἐναύλιοι κοιμᾶσθαι, χαμευνῶν ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις, τῶν νεογνῶν παιδῶν εἰσὶν ἀσθενέστεροι. ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τινὶ τοῦ ἰσχυοῦ ὑπιδείξονται; ἢ ὅτι τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δήπου ὅτι γε τοῖς σκυτοτόμοις, ἢ τέκτοσιν, ἢ τοῖς οἰκοδόμοις οἷοί τ' εἰσὶ καταβάλλειν ἐν παλαίστρᾳ τε καὶ σταδίῳ· ταχὺ οὖν ὅτι τῶν δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι δικαιοῦσιν· ἀλλὰ τῶτό γε καὶ τοῖς ὄρτυξι, καὶ τοῖς τρυ- B
δίξιν ὑπάρχει· καὶ εἴποι τις ὅτι τούτῳ μέγα χρὴ φρονῆν, ὅτι τῶν δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι· ἀλλὰ νὴ Δία τῶν ἱερουργηθέντων ἕνα ταύρων ἀναλέσθαι τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε ὅ σταδιον. ὦ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὡς μηδὲ τῶτο γιγνώσκειν, ὅτι ποτὲ βεβηκὸς ὅ ταῦρος, ὅ αὖθ' τῶτο σῶμα τῷ ταύρου ζῶντος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου· καὶ πολλῷ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων ἦγε, καὶ θεῖν ἐδύνατο βαστάζουσα· ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ἐῶ ἄξια, πολλὰ πλησίως τῇ Μίλωνος· ἐδήλωσε δὲ ἐν ἡ τελευτὴ τοῦ- C
δρὸς ὅπως ἐῶ αὐτοῦ, ὅς γε βασταζομένου ποτὲ νεανίσκου ἐμ- ξύλα σχίζοντα κατὰ μῆκος ξύλα σφηνὶ σφηνῶν, ἐκ μὲν ἀπέτεμε καταγελάσας, αὐτὸς δὲ ἅμα τῇ ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων ἐτόλμησε διαπαῦσαι αὐτό· καίπερ ὅσον εἶχεν ἰσχύος, ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας, διέτεμε μὲν ἑκατέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου, τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε, ὃ λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διατῆσαι, μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν, ὕστερον δὲ νικηθεὶς, οὐκ ἔφασε κομίσασθαι τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἕως τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συνελθόντων ἀναλήψεσι καταληφθεῖσαι, συνεπέδησαν μὲν αὐτὰς πρῶτα, θανάτου δ' οἰκείου τὸν Μίλωνα κατέσχησαν αἰτίαι· πόθεν γὰρ D
ὤνησεν αὐτὸν, εἰς ὃ μηδὲν παθεῖν, ὁ νεκρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταζθείς· ἢ ὃ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἔσωσεν ἄν, ὡΐνικα ποτὲ τὸ βάρβαρον ἐπολέμουν, ἢ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια πρὸς τὸν ταῦρον, ἀλλ' οὐχ ἡ Θεμιστοκλέους σοφία· πρῶτον μὲν ὑποκρινάμενος καλῶς τὸν χρησμὸν, εἶτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν·

Σοφὸν γὰρ ἐν βουλεύμασι, κἢ πολλὰς χέρας
Νικᾷ· σὺν ὅπλοις δ' ἀμαθία χεῖρον ἢ κακόν.

ὅτι μὲν εἰς εὐεξίαν τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄσκησις, οὐ οἶδ', ὅτι σαφὲς ἤδη γέγονεν, ὅτι δὲ καὶ ἐν ἑαυτοῖς E
οἷς ἀσκοῦσιν, οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου, μαθοιτ' ἂν εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸ μῦθον ἐκεῖνον, ὃν τῶν οὐκ ἀμούσων ἀνδρῶν τις ἐπείνας ἔπεσι διεσκεύασεν· ἔστι δὲ οὗτος. εἰ Διὸς γνώμη πᾶσι τοῖς ζώοις ὁμόνοια, καὶ κοινωνία γίνοιτο πρὸς τὸν βίον, ὡς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ κήρυκα, μὴ μόνον ἀνθρώποις τοὺς ἀγωνιουμένους καλεῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ὑπηρετεῖν τοῖς ζώοις εἰς τὸ στάδιον ἥκειν ἕν, οὐδένα ἂν αὐθρωπον οἶμαι φθῆσεσθαι·

Ἐν μὲν γὰρ δολιχῷ πάμπαν πάντως ἕασεται ἵππος
Τὸ στάδιον δὲ λαγωὸς ἀπίσεται, ἐν δὲ διαύλῳ F
Δορκὰς ἀριστεύσῃ, μεσόπων δ' ἀναρίθμιος οὐδείς
Ἐν ποσὶν. Ὢ κακόφρονες ἀσκηταὶ, τ' ἄθλιοι ἄνδρες.

Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τις ἐλέφαντος, ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη· οἶμαι δ' ὅτι κἢ ταῦρος πυγμῇ στεφθήσεται· κἢ

Cedente, an hostes profugabunt patria? Nam re vera,
Præsente ferro nemo tantùm desipit.

Verùm aduersus frigus & æstum robusti sunt Herculis ipsius æmuli, vt tum hyeme, tum æstate vna pelle tegantur, vt nudis pedibus pergant, vt sub dio humi cubantes dormiant? Atenim his in omnibus, nuper natis pueris sunt imbecilliores. Quâ igitur in re etiamnum roboris sui specimen edent? aut quâ tantopere sese efferent? Non enim quòd cerdones, vel fabros, vel ædificatores in palæstrâ aut stadio deijcere valeant; ob id itaque fortassis, quòd totum diem sese in puluere exerceant, meritò sibi gloriandum iudicabunt. Verùm id & coturnicibus, & perdicibus *consuetum* est. Siquidem par eas idcirco multùm efferri, quòd totum diem cœno sese proluant. Sed, per Iouem, Milo ille Crotoniates ex mactatis tauris vnum humeris impositum olim per stadium gestauit. O exuperantem dementiam, quum *isti* nequaquam id intelligerent quòd paulo ante onerosum idipsum viuentis tauri corpus, animalis huius anima gestauerit, ac fanè longè leuiori labore, quàm Milo bajulauerit, quæ quum gestaret, currere poterat. Attamen *ea* nullius erat pretij, vt nec Milonis *anima*. Declarauit autem viri exitus, quàm mentis inops extiterit. Quum enim aliquando adolescentem immissis cuneis ligna in longitudinem findentem conspiceret, illum quidem derisum à munere abduxit, suis ipsius manibus solis illud lignum ausus diuellere; mox quicquid habebat roboris in primo impetu exigens, ligni quidem partes vtrinque dedúxit, interea elapsis hoc in opere cuneis, quum reliquam ligni partem diducere non posset, diu quidem obnixus est, tandem verò victus, manus educere non potuit, sed à partibus ligni in sese coëuntibus comprehensæ primùm quidem ipsæ contritæ sunt, deinde mortis miserandæ Miloni causæ extiterunt. Admodum igitur illi ad id profuit, vt nihil pateretur, mortuus taurus in stadio baiulatus. An Græcorum rempublicam tum seruauit, quum aduersus barbarum bellum gerebant, Milonis robur circa taurum exploratum, non autem Themistoclis sapientia qui primùm recto iudicio oraculum interpretatus est, deinde bellum quemadmodum oportebat gessit?

Prudens enim vnum consilium, multas manus
Vincit, sed armatus rudis peius malo.

Athletarum itaque exercitia nihil vtilitatis ad vitæ functiones adferre, iam satis perspicuè proditum esse arbitror. Quòd verò his ipsis, in quibus exercentur rebus nulla æstimatione digni sint, cognoscetis, si vobis fabulam illam narrauero, quam vir quidam non imperitus prolixis versibus adornauit. Hæc autem *ita prodita* est. Si Iouis voluntate omnibus animantibus consensus ac societas in vita degenda contingeret, vt in Olympia præco non solùm homines ad certamen vocaret, sed omnibus etiam animalibus demandaret ad vnum venire stadium, nullus, opinor, hominum coronaretur.

In dolicho nam vincet equus, victórque recedet
E stadio lepus, & pretium feret, inque diaulo
Caprea, non hominum pedibus numerabitur vnus.
O vani, ô miseri athletæ, quos bellua vincit!

Imò neque posterorum Herculis quisquam elephante, aut leone robustior apparebit. Taurum quoque arbitror in pugilatu coronandum, nec non

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 19 sur 413

asinum, inquit, calcibus si velit contendere, coronam reportaturum ?

Multiplici sed in historia scribetur asellus
Pancratio vicisse viros ; vicesima porrò
Primáque agebantur, cùm vicit Olympia rudens.

Lepidè admodum hæc fabula Athleticum robur inter humana exercitia minimè numerandum esse declarat. Quod sine animantibus virium robore quidem antecellant Athletæ, quódnam præterea aliorum bonorum sibi arrogabunt?

A ὄνος, φησὶ, λακτίζειν ὁ, τι εἰ βούλοιτο ἐθέλοι σας, αὐτὸν στέφανον οἴσειν·

Αὐτὰρ ὃ ἐν ἱστορίῃ πολυπείρῳ, γράψατ' ὀνίσκος
Οἳ ἀθλήσας παγκράτιον νίκησέ ποτ' ἄνδρας·
Εἰκοστὴ δὲ ἦν πρώτη Ὀλυμπιὰς ἣν ὅτ' ὄνικα
Ὀγκηστής.

Παύσει τι γοῦν τοιούτους ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσι τὸ ἀθλητικὸν ἰσχὺν, οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὐδὲν ἀσκημάτων· καίτοι γ' εἰ μηδὲν ἰσχύι προτερεύουσι τῶν ζώων οἱ ἀθληταὶ, τίνος ἂν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπίκουροι ἴμεν ἀγαθῶν.

CAPVT XIV.

Voluptate corporis Athletas minimè frui, sed miseriis obsideri; denique vt artes nobiles cæteris præferendas: Sic Medicinam omnium artium præstantissimam amplexandam esse exhortatione concludit.

AT si quis voluptatem corporis bonum esse B dicat, eam ipsam nequaquam participant, neque quum athleticum certamen obeunt, neque quum eo soluti discesserunt. Quandoquidem toto exercitationis Athleticæ tempore, in laboribus & miseriis versantur, non modò quòd sese exerceant, verùm etiam quòd coacta edacitate rumpantur. Quum verò ab Athletica soluti sunt, tum plurimis corporis partibus mutili ac debiles euadunt. Ergo fortassis quòd vniuersas pecunias accumulent, plurimùm sese iactitant. Imò videre licet omnes istos ære alieno obstrictos, non tantùm illo quo Athleticam exercent tempore, verùm etiam postquàm eâ exercitatione soluti quiescunt. Athletam quóuis vulgari, viri diuitis œconomo locupletiorem nullum comperies. Neque tamen vniuersè præclarum est, ipsas artificio comparare diuitias, sed talem scire artem quæ cum naufragis simul enatet, quod neque res diuitum administrantibus, neque publicanis, aut mercatoribus *consuetum* est, tametsi suis hi artificijs maximè ditescant. At si pecuniarum iacturam fecerint, iis ipsis simul pereunt commercia, ad quæ *obeunda* aliquo pecuniarum subsidio opus habent, quo semel destituti pristina commercia instaurare nequeunt. His enim nullus absque pignoribus aut hypothecis mutuum dabit. Proinde si quis vestrùm pecuniarum quæstum solidum, nec sordidum facere efflagitet, ars exercenda est, toto vitæ curriculo permansura. At quum prima diuisione duplex sit artium differentia, quædam etenim ex his rationales, nobiles, ac liberales existunt; quædam verò ignobiles ac contemnendæ, propter corporis labores quibus sua edunt opera, quas sordidas, mechanicas, & manuarias appellant. Satius hercle fuerit prioris generis artium aliquam studio consequi; posterius siquidem artium genus, senio confectos artifices solet destituere. Prioris porrò generis sunt Medicina, Rhetorica, Musica, Geometria, Arithmetica, Logica, Astronomia, Grammatica, & Iurisprudentia; his si velis, adde E Plasticen, & Picturam. Nam licet hæ manuum opera operentur, illarum tamen opus iuuenili non eget robore. Ex his igitur artibus aliquam deligere, atque exercere oportet, cui animus nullo prorsus modo pecudis instar hebes sit, ac potiùs EARVM OMNIVM PRÆSTANTISSIMAM, QVÆ, mea quidem sententia, MEDICINA EST. Hoc autem deinceps nobis erit demonstrandum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

B Εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ τούτης αὐτῆς, αὐτοῖς μέτεστιν ὅτ' οὖν ἀθλοῦσιν, ὅτε καταλύσασιν· εἴγε τοῦδε μόνου τοῦ ἀθλήσεως χρόνου, ὃν πόνοις τε καὶ παλαιπωρίαις εἰσὶν, ὑγιαζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ποσὶ ἀνάγκην ἐνδιδόντες· ὥστε καὶ καταλύσαντες τὴν χρῆσιν, αὐάπτουσι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται· τάχ' οὖν ὅτι τῶν χρημάτων πάντων ἀδεέστερον πλεῖστα, σεσωσμένα· καὶ μέντοι ἔστιν ὑμῖν θαυμάσαι πῶς αὐτοὺς ὀφείλοντας, ὅ μόνον ὀκνοῦν τοῦ χρόνον καθ' ὃν ἀθλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν· ὅδ' ἂν οὕτως ἀθλητὴν οὐδένος πλουσιώτερον ἑνὸς τῶν ὑπαρχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου· ἔστι δ' ὅδ'
C αὖ τὸ πλουτεῖν οὐ ὑπερβάλλον ἀξιόλογον ἁπλῶς, οὐδὲ τοιαύτην ὑπάρξαι τέχνην, ἣ καὶ ναυαγήσασι σωτηριολυμοῦσα, ὥσπερ ὅτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων, ὅτε τοῖς τελώναις, ἢ τοῖς ἐμπορίοις ὑπῆρξε, καίτοι πλουτοῦσιν οὐ ὑπερβαλλόντως ἔτι μᾶλλον· οὐ γὰρ ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, σωσαπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ ταῖς πορείαις, ἀφορμῆς οὐδ' ὁτουοῦν χρημάτων εἰς αὐτὰς δεομένοις, τῷ δ' ὄντι ἔχειν τοῦτον, ἀρξασθαι τῆς ἐργασίας πορείας ἀδυνατοῦντες· οὐδὲ γὰρ δανίζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων, ἢ ὑποθηκῶν· ὥστ' εἰ καὶ πορεῖς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε, καὶ οὐκ ἄδοξον αἱρεῖσθαι τὴν ἡμᾶς παρασκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ὅστις μὴ πλουτὸς τὸν
D βίον, καὶ πένης ἀποθάνοι· ἀλλὰ διττῆς ὄσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις, ἑνίαι μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναὶ, ἅτινες δι' ὀλιγοφορίαν, καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν, ἄμεινον αὖ εἶη, τοῦ πρώτου γένους τῶν τεχνῶν μετέρχεσθαι ἑκάστῳ· ὃ γὰρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν, ἀπολείπειν ἐλάττω γηρῶντας τοὺς τεχνίτας· εἰσὶ δ' ἐκ τοῦ πρώτου γένους, ἰατρικὴ τε, καὶ ῥητορικὴ, καὶ μουσικὴ,
E γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητικὴ, καὶ λογιστικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ γραμματικὴ, καὶ νομικὴ· πρόσθες δ' εἰ βούλῃ τούτοις, πλαστικὴν τε καὶ γραφικήν· εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' ὀκνοῦ ἰσχὺος νεανικῆς δεῖται ὃ ἔργον αὐτῶν· ἐκ τούτων οὖν τινὰ τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτῳ μὴ πονηρὰ πάσιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ἐστὶ· καὶ μᾶλλόν γε τινὰ ἀρίστην ἐκ τούτων, ἥ τις, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ἐστὶν ἰατρικὴ· τοῦτο δ' αὖθις δεικτέον ἐφεξῆς.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 20 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

GALENI DE OPTIMA DOCTRINA LIBER.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Κατὰ τῦ Φαβωρίνου καὶ τῶν ἄλλων τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας ἀφαιρουμένων.

ARGVMENTVM LIBRI.

Aduersus Fauorinum & reliquos, qui iudicium veritatis è rerum natura sustulerunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Η τῦ Φαβωρίνου καὶ τῶν Ακαδημαϊκῶν γνώμη.

ΤΗΝ εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν, ἀρίστην εἶ διδασκαλίαν ὁ Φαβωρῖνος φησὶν ὀνομάζοισι δ' ἅπαντες οἱ Ακαδημαϊκοὶ, καθ' ἣν τὴν αὐτικειμένην προσαγορεύοισι. οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι, τελευτᾶν αὐτὴν εἰς ἐποχὴν ὑπολαμβάνοισι, ἐποχὴν καλοῦντες τὴν, ὡς ἂν εἴποι τις ἀόριστιαν, ὅ, τῶν ὄντι τινὸς μηδενὸς πράγματος ὁρίσασθαι, μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως. οἱ νεώτεροι δ', οὐ γὰρ μόνος ὁ Φαβωρῖνος, ἐνίοτε μὲν εἰς τοσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχὴν, ὡς μηδὲ τὸ ἥλιον ὁμολογεῖν εἶ καταληπτόν. ἐνίοτε δὲ, εἰς τοσοῦτον τὴν γνῶσιν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτρέπειν αὐτὴν, αἱρεῖν τῦ διδασκάλου βέλτιον προϊστέρων ἐπιστημονικὸν κριτήριον. Οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστιν, ὁ Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆ Ακαδημαϊκῆς αἱρέσεως, ὁ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. λέγει δ' αὖθις ἐν τῷ πρὸς Επίκτητον, ἐν ᾧ διαπυθάνεται Ονήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Επικτήτου διαλεγόμενος. καὶ μέντοι καὶ ἐν τῷ μὴ ταῦτα γράφοντι βιβλίῳ, Αλκιβιάδη, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς Ακαδημαϊκοὺς ἐπαινῶ, προσαγορεύοντας μὲν ἑκατέρῳ τῶν αὐτικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ἐπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς αἱρεῖσθαι τοὺς ἀληθεστέρους· ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν εἴρηκε, πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν εἶ καταληπτόν. ἐν ᾧ δὲ τῷ Πλουτάρχῳ συγχωρῆν ἔοικεν, εἴ τι βεβαίως γνωστόν. ἄμεινον γὰρ ὕπως ὀνομάζειν τὸ καταληπτόν, ἀποχωροῦντας ὀνόματα Στωϊκῶν. καὶ ἔγωγε ἐθαύμαζον μὴ ποτὲ τοιοῦτόν τι τὸν Φαβωρῖνον ἐν τῷ τῆ Αττικῆς φωνῆ εἰωθότως μεταλαμβάνειν ἔκαστα τῶν ὀνομάτων, οὐ παύεται λέγων, οὔτε τὸ καταληπτόν, οὔτε τὴν κατάληψιν, οὔτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, οὔτε τὰ τούτοις αὐτικείμενα οἷς τερπικῶς λεγόμενα, ἀκα-

CAPVT PRIMVM.

Opinio Fauorini & Academicorum.

ARGVMENTATIONEM in vtramque partem, optimam esse doctrinam censet Fauorinus, sic autem nominant Academici eam secundum quam oppositam enunciant. Antiquiores igitur eam in epochen terminari autumant; epochen vocantes, ac si quis dixerit, indefinitionem, *ancèpsue iudicium*, quod est nulla de re determinare, nec certò enunciare. Recentiores autem (non enim solus Fauorinus) aliquando eò promouent epochen, vt ne solem quidem fateantur esse comprehensibilem: Aliquando verò in tantum cognitionem promouent, vt discipulis eam permittant nondum priùs edoctis de scientifico iudicandi instrumento. Nec enim aliud est, quod Fauorinus dixit in libro de constitutione Academicâ, qui Plutarchus inscribitur. Idem autem dicit in libro ad Epictetum, in quo scilicet est Onesimus Plutarchi seruus cum Epicteto disputans; ac certè eo in libro quem postea scripsit, Alcibiadem & cæteros Academicos laudat, disputantes quidem inter se contrariis rationibus, permittentes autem discipulis ex his eligere veriores; sed in hoc quidem ipso dixit, probabile sibi videri, nihil esse comprehensibile; in Plutarcho verò concedere videtur aliquid certò posse cognosci; Præstat enim sic appellare comprehensibile, abstinentes à Stoico nomine. Atque ego, per Deos, mirabar, quomodo Fauorinus assuetus Atticæ dictioni, singula nomina commutare non desinat, dicens neque comprehensibile, neque comprehensionem, neque comprehensiuam imaginationem; neque his opposita, vt quæ priuatiuè dicuntur, incom-

prehenſibilem imaginationem, vel ipſam incomprehenſionem. vt autem tres libros ſcripſit, vnum ad Adrianum, ſecundum ad Druſonem, & tertium ad Ariſtarchum; hos omnes inſcripſit de imaginatione comprehenſiua, & per omnes hos libros ſtrenuè diſputat, conatus demonſtrare non dari comprehenſiuam imaginationem.

CAPVT II.

Improbat opinionem Fauorini & Academicorum.

EGo verò nihil aliud comprehenſibile puto ſignificare, quàm cognoſcibile; neque aliud comprehendere, quàm certò cognoſcere; ſimilem verò his dici comprehenſionem, & comprehenſiuam imaginationem. Cùm enim quędam putamus vel videre, vel audire, vel omnino ſentire quemadmodum in ſomniis & deliriis; quædam verò non arbitramur ſolùm, ſed reuera videmus, vel omnino ſenſu percipimus. Hæc quidem poſteriora omnes homines, præter Academicos & Pyrrhonios, ad certam cognitionem venire credunt; quæ verò per ſomnia, aut quæ delirantium fingit animus, falſa eſſe hæc omnia. Si autem ſic rem ſe habere concedant, deleant ea quæ ſunt in libris, in quibus ſcribunt neque ſapientem inſano, neque ſanum ægro, neque vigilantem dormiente, fide digniorem ad rerum cognitionem eſſe. Si verò nihil magis ipſis, quàm contrario modo affectis cognoſcibile, confuſa ſunt certè cognoſcendæ veritatis inſtrumenta; neque ipſe præceptor Academicus, nec eius diſcipulus poterit iudicare de rationibus dictis in vtramque partem oppoſitorum. Præterea non indigebimus à principio eiuſmodi præceptoribus, cùm & ipſi poſſimus ſcripta, quæ à ſectarum authoribus ſunt ex oppoſito diuiſa perlegere; nec minùs quàm ipſi Academici dignoſcere; & ſi quid ipſorum obſcurum ſit; id quod apud Chryſippum, Stoicis præceptoribus; quod autem apud Theophraſtum & Ariſtotelem, ipſis Peripateticis certiùs nominare liceat; & ſic de cæteris, ita vt nihil Academicis ad doctrinam ſit reliquum iuxta Fauorini rationem. Senioribus enim hoc erat præceptum, nullum eſſe iudicandi inſtrumentum homini conceſſum à natura, quò cuncta, comparatione facta, accuratè cognoſceret. Quapropter nihil de vlla re volebant affirmare, ſed de omnibus ſemper anceps ferre iudicium. Sed ſi nobis concedant, vt decet, naturalibus iudicandi inſtrumentis ſenſum ſufficienter ineſſe, nulla iam nobis opus erit argumentatione in vtramque partem, ſed alia quadam repetitione, vt artifices non ſtatim artem diſcipulis præbent, ſed aliam argumentationem, à multis dictam calculis computationem hoc eſt, præeſſe ei qui exercetur, & attendere in quibus hic fallitur, eáque ſola corrigere. Similiter & puerorum gubernator, luctantium errores emendat, & Grammaticus, & Rhetor, & Geometra, & Muſicus ſic docent non labefactantes, neque conuellentes quam diſcipuli fidem habent de naturalibus inſtrumentis iudicandi, ſed ipſis exercendis præfecti, donec ſingulas actiones edant inculpatas; non verò ad Epochen adducunt, ipſi enim ſunt qui in actionibus cum ſenſibus diffidentiam afferunt, vel ea contemnunt quæ ab aliquo certò cognoſcuntur. Carneades igitur neque id

καληπτὸν φαντασίαν, ἢ τὴν ἀκαταληψίαν αὐτῶν. ὡς δὲ καὶ τέλα βιβλία γράψας, ἓν μὲν πρὸς Ἀδριανὸν, ἕτερον δὲ πρὸς Δρύσωνα, καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ἅπαντα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐπέγραψε. καὶ καθ' ὅλα γε αὐτὰ πρωταίως ἀγωνίζεται, πειρώμενος ὑποδεικνύειν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν αὐτοῖς οὐσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀντιλογία τῆς τοῦ Φαβωρίνου καὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν γνώμης.

ΕΓΩ δ' ὅτ' ἄλλό τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν, πλὴν ὃ γνωστὸν, ὅτ' ἄλλό τι ὃ καταλαμβάνεσθαι, τὴν βεβαίως γινώσκειν, ὡσάυτως δ' αὖ τοῖς λέγουσι τήν τε καταληψιν, καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. ὅπερ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν, ἢ ἀκούειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις. ἔνια δ' οὐκ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ δὲ καὶ ἀληθῶς ὁρᾶν, ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα. τοιγαροῦν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πυῤῥωνείων, εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν. αἱ δ' ὅταρ ἢ τὰ πάντων ἡ ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦθ' ὑπολήψονται. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσιν αὐτὰ τοῦτ' ἔχειν, ἐξαλοῦσι τὰ γεγραμμένα, ἐν οἷς γράφουσι, μήτε τὸν μεμηνότα σωφρονοῦντα, μήτε τὸν νοσοῦντα ὑγιαίνοντα, μήτε τὸν κοιμώμενον ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπολήψεσθαι εἰς τὰ τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις ἐστὶν, ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνῶσιν, συγκέχυται μὲν δήπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια, οὔτ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ὁ Ἀκαδημαϊκὸς, ὅτ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δυνήσεται κρῖναι, τοῖς εἰς ἑκάτερα τῶν ἀντικειμένων εἰρημένοις λόγοις. ἔτι γ' ὑ δεησόμεθα τῶν ἐρχθὲν τοιούτων διδασκάλων, δυνατόμενοί γε καὶ αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων ἀντιδιῃρημένων ἀναγινώσκειν, καὶ σαφὲς ἦπον τῶν Ἀκαδημαϊκῶν εἰδέναι, κἂν ἀσαφὲς αὐτῶν τι ᾖ, ὃ μὴ πρὸς τῶν Χρυσίππου τοῖς Στωϊκοῖς διδασκάλοις ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ἐστὶ, τὸ δὲ πρὸς Θεόφραστον, καὶ Ἀριστοτέλη τοῖς περιπατητικοῖς. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς σαφὲς ἂν τι λείποιτο πρὸς διδασκαλίαν τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς, ὅσον ὑπὲρ τῶν Φαβωρίνου λόγων. τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτὸ δὴ τοῦτο ἦν δίδαγμα, ὃ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδομένον ὑπὸ τῆς φύσεως, ᾧ πρὸς πάντα μᾶλλον ἕκαστον τῶν ὄντων ἀκριβῶς διαγνώσεται. διὸ μήτε ἀποφαίνεσθαι περὶ μηδενὸς ἠξίουν, ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχειν ἀεί. ἀλλ' εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις ἁπλῶς ἰκανῶς συγχωροῦσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα τοῦ εἰς ἑκάτερα ὑπαγορεύσεως, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἀπαιτήσεως, μᾶλλον μὲν τοῖς τεχνίταις προσέχοντας τοῖς μαθηταῖς ὑφηγεῖσθαι, ἀλλ' ἕτερόν τι λογίζεσθαι, ὃ καλοῦμεν ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζειν. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπιασθεῖσαν τῶν γυμναζομένων, καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς σφάλλεται, καὶ ταῦτα ἐπανορθοῦσθαι μόνα. ὡσαπλῶς δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ἐπανορθοῦται τὰ τῶν παλαιόντων ἁμαρτήματα. καὶ ὁ γραμματικὸς, καὶ ὁ ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης, καὶ μουσικὸς, οὕτω διδάσκουσιν οὐ διαφθείροντες, οὐδὲ σαλεύοντες τῶν μαθητῶν τὸ ἔχειν πίστιν ὑπὲρ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις, ἀλλ' ἐφιστῶντες αὐτοῖς γυμναζομένοις, ἄχρι οὗ ἂν ἀναμαρτήτους ἀποδείξωσι, τὰ κατ' μέρος ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχὶ τὸν ἐπιλοιπὸν εἰσάγοντες. οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ τὰ κατ' ἐνεργείας σφῶν αἰσθήσεσιν ἀπιστεῖν ἀναπείθοντες, ἢ τοῖς ἐπὶ τοῦ βεβαίως γινωσκομένοις καταφρονεῖν. ὁ γοῦν Καρνεάδης, οὐδὲ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 22 sur 413

τῆτο ὃ πάντων ἐναργέσατον συγχωρῆ πιστεύειν, ὅτι τὰ τῶν A
αὐτῶν ἴσα μεγέθη, καὶ ἄλληλοις ἴσα γίνεται. τοῖς μὲν οὖν λό-
γοις, οἷς ἐπιχειρῆ λύειν ὁ Γαῦρος καὶ πάμπολλα τῶν ἐναρ-
γῶς τί ἐστι φαινομένων τε καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε
σωζομένοις ἔχομεν. ἀπόκειται γὰρ ἐν γράμμασιν ὑπὸ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ σπουδασθέντες. αἱ λύσεις δ' οὔθ' ὑπ'
ἐκείνων, οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς εἴρηται τῶν μετ' αὐτὸν Ακα-
δημαϊκῶν. ἆρ' οὖν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τῆτο γοῦν ἔδηλωσε μόνον,
ὅτι σοφίσματά εἰσιν οἱ λόγοι πάντες οὗτοι, καὶ ζητητέον τὰς λύ-
σιν αὐτῶν ὑμῖν, ὦ μαθηταί. μοχθηρὸν μὲν γὰρ τῆτο, σμικρότε-
ρον δ' ὅμως ἢ πεποιήκασιν, οἱ γράψαντες μὲν αὐτοῖς, μὴ δη- B
λώσαντες δ' ὑμῖν, ὁπόσοι τινές εἰσι.

quod est omnium euidentissimum credendum esse concedit, quod magnitudines vni æquales, sunt & æquales inter se. Habemus igitur rationes quibus hæc soluere contendit, & alia quam plurima eorum, quæ euidenter existere tibi apparent, ac creduntur, adhuc ad id conseruatas; ab eius enim discipulis collectæ scriptis mandatæ fuerunt; solutiones verò neque ab ipsis, nec ab vllo alio Academicorum post eum allatæ sunt. Igitur si nihil aliud saltem hoc vnum demonstrauit, quod fallaces sint eiusmodi rationes, & quærendam esse nobis, harum solutionem, ô discipuli? improbum illud est, nec tamen minùs improbè fecerunt, qui has scripsêre rationes, nec quales essent, nobis indicarunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Διατελῆ γνώμην Φαβωρίνου καὶ τῶν Ακαδημαϊκῶν αὐτολέγων.

Ηδέως δ' ἂν ἠρόμην, εἰ παρῆν ὦ Φαβωρῖνος, ἀρά
γε κελεύῃ με πείθεσθαι αὐτῷ ἅπασι τοῖς λόγοις,
ἢ σκοπεῖσθαι πότερον ἀληθεῖς εἰσιν, ἢ ψευδεῖς. ἐν δὴ γὰρ
σκοπεῖσθαι συνεχώρησεν. ἠρόμην δ' ἂν ὅτι τῶνδε πάν- C
των, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει διακρίνειν
ἀληθεῖς λόγους, ψευδῶν, ἢ μέθοδός ἐστι τῆς ἑκατέρων γνώ-
σεως; εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις
ἅπαντες, οὐδ' ὡσαύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν;
εἰ δὲ μέθοδός τίς ἐστιν, αὐτίκα προσήκειν μαθεῖν ἐδεήθην.
ἐξῆς δὲ ὑπισχνουμένῳ αὐτῷ γυμνάσασθαι πολυτρόπως ὑπὸ
παραδειγμάτων πλήθους, ὥσπερ οἱ παλαίειν μανθάνοντες,
ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥητορεύειν, ἢ
ἀναγιγνώσκειν, ἢ γράφειν, ἢ ὅλως ὁτιοῦν ἐνεργεῖν κατὰ τέ-
χνην. εἰ μὲν οὖν ἐγεγράφει ἡμῖν τῶν Ακαδημαϊκῶν, οἷς μήπω D
χρῆμά ἐστιν ἡ ἀποδεῖξις, οἷς δὲ σόφισμα, καὶ ὡς χρὴ
διαγινώσκειν αὐτὰ, καὶ ὡς χρὴ γυμνάζεσθαι κατ' αὐτὰ,
ὡς ὁ Φαβωρῖνος ὑπισχνεῖται τῷ κρίσιν, ὡς εἰς ἑκάτερα
ὑπιόντων τῶν μαθητῶν, πολὺ ὅτι μᾶλιστός ἐστιν, ἐ-
δίδαξεν ὁ Ακαδημαϊκὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἔχομέν
τε ἡμεῖς τοὺς ἰδίους τῶν δογμάτων διδασκάλους. εἰ δ' οὔτ'
ἐγεγράφει τις ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, οὔτ' ἐγύμνασεν,
ὁμοῖόν τι ποιεῖ τέκτονι κελεύοντι τὸν μαθητὴν μετρῆσαί τε
καὶ ῥῆσαι καὶ ἀποτεῖναι, καὶ κύκλον γράψαι, χωρὶς τῶν E
πρώτων δοῦναι, καὶ ξυσὸν, καὶ κανόνα, καὶ κιρκῖνον. ἀλλ'
ἴσως φησὶ μηδὲν εἶναι ὅμοιον ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόγ-
μασι. μὴ τοίνυν ἔτι προσπαίζου γινώσκειν τι, μηδ'
ἀποφαίνῃ, μηδ' ἀποδίδρασκε τὸν ὑπὸ τῶν πρεσβυ-
τέρων Ακαδημαϊκῶν ἐπισταμένῳ ἐποχὴν, μηδὲ σε-
μνύου γραμματικοῦ ποιῶν ἔργον, ἃ μὲν εἰρήκασιν οἱ
παλαιοὶ ἐκμελετήσας· ὅτι δὲ αὐτῶν ὑλέες ὅστιν οὐ-
δὲν, δῆλον ὀνόφ. οὐδὲ γὰρ διδασκάλου τόγε ὅμοιόν
ἐστιν, ἀλλ' ἀδολεσχία τις ἢ λῆρος. πόθεν οὖν ἐλπὶς ὑπο-
λείπεται τῆς τῶν ἀληθῶν εὑρέσεως; ᾧ γὰρ οὐδὲν ὑπάρ-
χει κριτήριον ἀληθῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνῶσις
αὐτῶν. ἐγχείρησον δὲ διδάξαι μόνον σοφιστὰς, μηδὲν ἡμῖν
ὑπάρχειν κριτήριον σύμφυτον, ὥστε γε μὴ τῆτο θλ-
μηρῶς. ἡμῖν μὲν οἱ ἴσως φησὶν, αἰσθησίν τε καὶ νόησιν
ἐναργῆ κριτήρια τῶν ἀληθοῦς ἐστί, συγχωρήσειεν ἂν τις ἐν
λογικῇς κυλινδεῖσθαι βουλόμενος ἐλπίσι μαθήμασι. ὅσοι

CAPVT III.

Quam improbauit Fauorini & Academicorum sententiam persequitur.

Libenter quærerem, si Fauorinus adesset, an iubeat omnibus his rationibus assensum me præbere, vel considerare vtrum veræ sint, vel falsæ; vnum enim considerandum esse concessit. Quærerem autem in vniuersum, num à natura singulis hominibus insitum sit discernere veras rationes à falsis; vel sit aliqua ratio artificiosa ad vtrarumque cognitionem. Si enim à natura, quidni omnes inter nos consentimus? & eadem de iisdem rebus pronunciamus? Si verò sit quædam methodus, ipsam primò oportuit addiscere, deinde ludo præfectos, ipsos discipulos vario modo, exemplis quamplurimis exercere; vt eos qui luctandi artem discunt, vel sutoriam, vel ædificatoriam, vel naues compingendi, vel Rhetoricam, vel legendi, vel scribendi vel alio quouis modo secundum artem operari. Si igitur quispiam Academicus scripserit, quid sit demonstratio, quid sophisma, & quomodo oportat ea dignoscere, & quemadmodum circa ea sese decat exercere, vt Fauorinus permittit iudicium discipulis, in vtramque partem disputantibus, nisi cùm aliquid superuacaneum fuerit; docuerit Academicus singula quæ dicta sunt: nos verò habemus singularum præceptionum doctores. Si verò nullus de ipsorum differētia scripserit, aut exercitationem formauerit, simile quid agit, ac faber præcipiens discipulo vt metiatur, dirigat, extendat, ac circulum describat, nec illi præbet cubitum, libram, regulam, aut circinum. Sed nihil fortassis, inquit, in philosophia, & præceptis inest simile. Ne igitur assimules te aliquid cognoscere, aut enunciare, aut discedere ab allata à veteribus Academicis epoche, nec te iactes dum grammatici opus perficis, qui te exerces in iis, quæ antiqui dixerunt. Apud ipsos autem nihil esse præclari manifestissimum est animaduertenti, neque enim id proprium præceptoris est, sed nugacitas quædam & deliramentum. vnde igitur spes veritatis inueniendæ relinquitur? cui enim nullum est veri & falsi iudicandi instrumentum, eius est insperata cognitio. Aggredere autē solùm Sophistas docere, nobis à natura nullum insitum esse iudicandi instrumentum, vt certè postea audacter asseueraſti. Nobis autem fortasse dicit, sensum & intellectum certa esse veri iudicandi instrumenta, quod quis concederet in logicis volens inani quadam spe volutari. qui-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 23 sur 413

Inque autem omnem ſpem ſuſtulerunt, quemadmodum ipſe, fruſtra nugantur. Conſpicuus igitur eſt Fauorinus, quem pudet dum omnia ſubuertit, & fatetur ſe ignorare, vnde orta ſint ea; quæ veteres Academici & Pyrrhoni; dixêre, ſimulans diſcipulis ſe iudicium permittere, quod nec ſibi ipſis illi, qui ante ipſum fuere, permiſerunt.

CAPVT IV.

Declarat ſuam opinionem, & Fauorini damnat ſententiam.

QVOD verò hæc via docendi eos qui aliquid addiſcunt, qualem Fauorinus intelligit, non ſolùm inter cæteras non ſit optima, ſed nec doctrinam eſſe, ab initio abundè demonſtratum arbitror. Reliquæ verò omnes doctrinæ quidem ſunt; an vero ſint optimæ videamus, primùm ab ijſdem rurſus incipientes: id enim nobis & manifeſtum apparet, quamuis illud incredibile reddere conentur Sophiſtæ, nullum videlicet eſſe naturale iudicandi inſtrumentum. Circinus enim circulum deſcribit, cubitus magnitudinem diſcernit, vt libra, quæ pondus habent. Hæc autem omnia ipſe ſibi parauit homo naturalibus organis, & iudicandi impulſus inſtrumentis, vltra quæ iudicandi inſtrumentum nec antiquius habemus, nec præſtantius; hinc igitur oportet auſpicari. Rurſus enim dicit animus, quod nobis poſſibile eſt credere, vel non credere naturali iudicandi inſtrumento, hoc verò non eſt poſſibile alio inſtrumento iudicare; quo enim iudicantur cætera omnia, quomodo & illud ab alio iudicaretur? vis credere oculis clarè videntibus, & lingua guſtanti hoc eſſe pomum, illud ficum, vel non credere? Concedam quicquid nobiſcum volueris facere, ſi cupias mecum diſputare: à te verò non credente recedam tanquam ab affecto præter naturam. Primò ſupponatur te non credere, nec quicquam ſperare ex me diſcere, hoc enim nuper abſtinui dicere. Supponatur verò te credere, ſperare ex me iudicium addiſcere. Ego verò ſenſilia, per ea quæ euidenter à ſenſibus percipiuntur, intelligibilia verò per ea quæ intellectu concipiuntur, credibilia iudico. Cùm autem ex naturalibus inſtrumentis iudicandi artes omnes conſtituantur, organa verò & inſtrumenta iudicandi artificialia, per quæ alia ipſi ſibi componunt, alia autem ab aliis compoſita iudicant, & ego oſtendam in vniuerſum, organa & inſtrumenta iudicandi, tùm ea quibus parabis veras rationes, cùm ea quibus ab aliis allatas iudicabis. Totum enim ſic ſe habet, ſi quid enim ex ſeipſo appareat ſenſui, vel intellectui manifeſtè, diſquiſitione non indigebit; at ſi quid tale non exiſtat, quæ ab alio ſumitur, eget cognitione. Ego verò me polliceor te docturum quædam inſtrumentis quæ ab arte fiunt reſpondentia, quibus quæſitum inuenias, alia verò iudicandi inſtrumentis, quibus, quod tibi videbitur, inuentum fuiſſe iudicabis. Cùm autem hæc didiceris, multis te exemplis exercebo vt celeriter & perfectè inuenire poſſis, & iudicare id quod quæritur; ita vt nullo iam ampliùs libro indigeas ad inuentionem veri, nullâue alia inſtitutione, & ſtatim dignoſcas eos qui dicunt alia ab iis quæ inueneris.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὼ ἑαυτῷ γνώμην ἀποφαίνῃ, καὶ τὴν Φαβωρίνου καταγινώσκῃ.

ΟΤΙ μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μανθανόντων ὁπωσοῦν, οἵαν ἐννοεῖται Φαβωρῖνος, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀρίστη τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλία, τὸν ἀρχὴν ἀναργῶς οἴμῃ δεδιδάχθαι. αἱ δ' οἱ λοιποὶ πάντες, διδασκαλίαι μέν εἰσιν, εἰ δ' ἀρίσται, σκοπῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὖθις ἀρξάμενοι. φαίνεται γὰρ ἡμῖν ἀναργῶς τοῦτο, καὶ ὅτι μάλιστα ἀδύνατα ἀπιστεῖν ἐργάσασθαι σπουδάζουσιν οἱ σοφισταί, μηδὲν εἶναι κριτήριον φυσικὸν· ὁ μὲν γὰρ κιρκῖνος γράφει τὸν κύκλον, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη, καθάπερ ὁ ζυγὸς τὰ βάρη. ταῦτα δὲ αὐτὸς κατεσκεύασεν ἄνθρωπος, ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὁρμώμενος, ὧν ἀπωτέρω κριτήριον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε σεμνότερον ἐχόμεθα. εἰ τοίνυν ἐντεῦθεν ἀρκτέον δεῖ, λέγω γὰρ πάλιν ὁ νοῦς, ὅτι πιστεῦσαι μέν, ἢ ἀπιστῆσαι ὡς τῷ φυσικῷ κριτηρίῳ δυνατόν ἡμῖν ἐστι, κρῖναι δ' οὐ δυνατὸν αὖθις δι' ἑτέρου τινός. ᾧ γὰρ κρίνεται τἄλλα πάντα, πῶς ἂν τοῦτο πρὸς ἄλλου κριθείη; πιστεύειν βούλει τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀναργῶς ὁρῶσι, καὶ τῇ γλώσσῃ γευομένῃ, τοῦτ' μὲν μῆλον εἶ), τοῦτ' δὲ σῦκον, ἢ μὴ πιστεύειν; ἀπειόμεθ' ὃ βούλει ποιεῖν ἐφ' ἡμῖν, εἰ μόνοι ἀβλαβῶς διαλέγεσθαί μοι. μὴ πιστεύοντος δὲ, ὡς πρὸς φύσιν ἔχοντος ἀφίσαμεν. κἀγὼ πρότερον ἀπιστεῖν σε, μηδὲν ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ αὐτὶ πέπαυμαι λέγων. ἀποκάθω δέ σε πιστεύειν, ἐλπίζεσθαι μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ κρίνειν. ἀλλ' ἐγὼ τὰ μὲν αἰσθητὰ τοῖς ἀναργῶς αἰσθητοῖς φαινομένοις, τὰ δὲ νοητὰ, τοῖς ἀναργῶς νοουμένοις. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν φυσικῶν κριτηρίων, αἱ τέχναι πᾶσαι κατασκευάζονται ὄργανά τε καὶ κριτήρια τεχνικὰ, δι' ὧν τὰ μὲν αὐτοῖς συνιστῶσι, τὰ δὲ ὑφ' ἑτέρων συγκείμενα κρίνουσιν, κἀγὼ διδάξω ὅλως, ὄργανά τε καὶ κριτήρια, τὰ μὲν οἷς κατασκευάσῃς τοὺς ἀληθεῖς λόγους, τὰ δ' οἷς τοὺς ἐφ' ἑτέρων κρινεῖς γεγονότας. ἔχει γὰρ οὕτως ὅ πᾶν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτῆ τὶ φαίνοιτο πρὸς αἴσθησιν, ἢ νόησιν ἀναργῶς, οὐ χρήζει τούτου ζητήσεως. εἰ δὲ μήτε ἢ τοιοῦτον ἀναρχὴ, τῆς ἐξ ἑτέρου προσδεῖται γνώσεως. ἐγὼ μὲν ἐπαγγέλλομαί σοι διδάξειν ἔνια μὲν τοῖς κατὰ τὰς τέχνας ὀργάνοις ἀνάλογα, ἐξ ὧν εὑρήσῃς ὃ ζητούμενον. ἔνια δὲ τοῖς κριτηρίοις, ἐξ ὧν ὃ δοκοῦν εὑρῆσθαι, κρινεῖς. ἐπειδὴ δὲ μάθοις ταῦτα, ὁπόσα πολλῶν παραδειγμάτων γυμνάσω σε ταχέως τε ἅμα, καὶ ἀκριβῶς εὑρίσκειν, καὶ κρίνειν ὃ ζητούμενον, ὥστ' οὐδὲ βιβλίου δέησιν ἔτι ἥδη πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν, οὔτε διδασκαλίας ἑτέρας, εὐθύς τε δήπου καὶ τοῖς ἄλλο τι λεγομένοις ὧν εὕρεσις, ἐπίμως γνωσόμεθα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 24 sur 413

ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν ὑγιείαν ὁδὸν γιγνώσκων ὑγείαν ὅσῳ, ὃ δεῖται διδασκαλίας ἑτέρας εἰς ἔλεγχον τῶν πεπλανημένων, οὕτω καὶ ὁ τὴν ὑγιείαν ὁδὸν τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν, ὑγιὴς ἅμα αὐτῇ τε καὶ τὰς πεπλανημένας γνωρίζει.

A quemadmodum enim qui cognoscit rectam esse rectam, non indiget alia doctrina ad redarguendos eos qui aberrant: sic & qui rectam demonstrationis viam didicit, statim simul per ipsam cognoscit erroneas.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Επιλογίζεται αὐτιλέγων τῇ τοῦ Φαβωρίνου γνώμῃ.

ΦΑβωρῖνος δέ μοι δοκεῖ παραπλήσιόν τι ποιῆν τῷ φάσκοντί σε εἶ τυφλὸν, δύνασθαι δὲ κρίνειν, πότερος ἡμῶν ὀξυτέρως ἢ λαυκότερος· οὐκ ἐννοῶν, ὅτι τὸν μὲν μέλλοντα τὰ τοιαῦτα κρίνειν, ἅπαντα χρὴ πρότερον ὁρᾶν. οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν ὄψιν, ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. κατ' ἄμφω δ' αὐτὸν ἔστιν, ὅτι ᾧ κρίνομεν, ὁποῖόν ἐστί τι, καὶ ὅτι τὰ αὐτὰ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα ἅπαντα, καθάπερ τοῖς ὄνοις οὐκ ἂν τις ὑπονοήσειεν, ὅτι μηδ' ὅλως ἔχουσι νοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μηδὲ οὗτοι πιστὸν ἔχουσι τὸν νοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινομένων διδασκαλίαν ἀπιστίαν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν τι κριτήριον, ἀλλ' ἢ ἀπιστεῖν αὐτῷ. γελοῖος οὖν ἐστὶν ὁ Φαβωρῖνος ὑπονοήσεπων κρίνειν τοῖς μαθηταῖς, ἂν μὴ συγχωρήσωσι τὴν πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐναργὲς τῷ νῷ, ἢ πιστὸν ὡς ἑαυτῷ, διέφθαρται πάντων ἡ κρίσις. εἰ δ' ἔστι μὲν, ὥσπερ ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, διοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ νοῦς, οὐ μὴν ἅπασί γε ὁμοίως ὀξύς, ἐγχωρεῖ, καθάπερ ὁ βλέπων ὀξύτερον ἐπάγεται πρὸς τὸ φαινόμενον ἀμβλύτερον ὁρώντα, κατ' αὐτὸν ἔστιν καὶ ὅτι τῶν νοημάτων, ἀπὸ τῶν φαινομένων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν, ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν θέασιν αὐτοῦ τὸν ἀμβλύτατον. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὁ διδάσκαλος, ὡς ὁ Πλάτων τε φησὶ, κἀγὼ πείθομαι. καὶ γέγραπταί γέ μοι περὶ τούτων ὅτι πλέον ἐν τῇ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, ὅπη τοιαύτη τις οὖσα τυγχάνει πρὸς τὴν νόησιν ἐναργὴς ἢ διδασκαλία. γέγραπται δὲ καὶ ὅπως ἄν τις ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ στοιχείων τε καὶ ἀρχῶν, ἀποδεικνὺς εἴη μάλιστα πᾶν, ὅσον ἀποδεικνύναι δυνατὸν, οὐχ ὡς ὁ θαυμαστὸς Φαβωρῖνος, ἓν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι μηδὲ τὸ ἥλιον εἶναι καλὸν, ὡς ὑπολήψεσιν ἡμῖν ἑτέρωθι ἀμφισβητεῖται, συγχωρεῖ τέ τι βεβαίως εἶναι γνωστὸν καὶ τοῦτ' ὑπονοήσεπων αἱρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

CAPVT V.

Concludit improbando Fauorini opinionem.

FAVORINVS verò mihi videtur similiter facere, ac si quis diceret te esse cæcum, posse verò iudicare quis nostrûm sit sordidior, aut candidior, non cogitans quòd qui talia iudicaturus est, ei priùs oporteat inesse visum: atqui nihil refert ad iudicandum, non omnino visum habere, aut cùm habeas, ei non credere. Eodem quoque modo, quoniam id quo iudicamus, tale aliquid est, & quoniam quæ eidem sunt æqualia, inter se sunt æqualia. Quemadmodum asinis nemo iudicare permittet, quia mente carent: ita nec hominibus, si mentem habeant, cui fides non possit haberi. Nihil enim differt ad iudicandum doctrinarum incertitudinem, vel nullomodo habere instrumentum iudicandi, vel ipsi non credere. Ridiculus est igitur Fauorinus, permittens iudicium discipulis, nisi concedat fidem ipsis instrumentis iudicandi. Si enim nihil euidens intellectui, quamuis ex se credibile, rerum omnium perit iudicium; si autem sit quidem, vt oculus in corpore, ita mens in anima, non equidem omnibus æquè perspicax, consentaneum est, quemadmodum qui cernit acutiùs, adducit ad visibile eum qui videt obscuriùs; simili modo in intellectionibus; qui enim cæteris antecellit in euidenti cognitione rei intelligibilis, ad eius contemplationem adducit maximè cæcutientem, & hic est præceptor, vt inquit Plato, & ego fateor, & de his scriptum est à me fusiùs in tractatu de demonstratione, quoniam talis est quædam euidens doctrina ad intellectionem. Scriptum est autem quomodo quis exorsus in vnaquaque re, ab elementis & principiis, possit maximè demonstrare quicquid possibile est demonstrari; non vt mirandus ille Fauorinus, qui totum vnum librum scripsit, in quo ostendit ne solem quidem esse comprehensibilem, & quasi cum obliuiosis nobiscum alibi disputat, concedítque aliquid certò esse cognoscibile, & illud discipulis eligere permittit.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 25 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

GALENI DE HISTORIA PHILOSOPHICA LIBER SPVRIVS.

CAPVT PRIMVM.

Qualis Philoſophia fuerit ante Socratem, quas ipſe partes addiderit; ac de libri Propoſito.

QVVM qui ab initio philoſophati ſunt, ij ſolùm Phyſicam A
elegiſſent, eámque ſuæ philoſophiæ finem conſtituiſſent; multis poſt temporibus natus Socrates, ipſe id *philoſophiæ genus* hominibus inacceſſum eſſe cenſuit. Rerum enim abditarum cognitionem certam aſſequi, perarduum eſſe exiſtimauit. At quærere quomodo quis emendatiùs viueret, & à malis auocaretur, necnon bonorum quamplurimorum particeps fieret, id magis profuturum. Quumque hoc vtilius iudicaſſet, Phyſicam neglexit ad vſum vitæ non multùm conferentem; Moralem verò quandam diſciplinam excogitauit, quæ eo- B
rum eſt, quæ bona, vel mala *ducuntur*; turpia, vel honeſta; honore digna, vel his contraria, arbitratus eos qui hæc prouidiſſent, ab omnibus *vitæ* incommodis ſe facilè explicaturos. Quamobrem pars philoſophiæ ipſa Moralis acceſſit, quæ eorum, quibus viſum eſt honeſtiſſimè viuere, propoſitum aſtruit. Proſpiciens autem oportere huius auctorem artem callere ſuaſoriam, & hoc futurum, ſi rationibus dialecticis præclarè vti videretur apud eos, qui eum conuenirent, diſſerendi facultatem meditatus, qua perſuaſi ab iis quæ noxia ſunt liberi; ad ea euehimur, quæ omnino prodeſſe nata ſunt, eam conſtituit. Sic itaque à Socrate tres in partes philoſophia diuiſa eſt, quæ priùs ſola re- C
rum naturalium ſpeculatione circunſcripta videbatur. Hoc igitur præfari oportebat, vt ex quodam initio philoſophicam hiſtoriam conderemus. At de iſta *materia* diſſerere propoſuimus, non quòd proprium quid inuenerimus; ſed quòd, quæ ab antiquioribus ſparſim fuſéque dicta ſunt, ea colligentes dilucidè ac concisè ſtuduerimus de ea diſſerere; vt qui diſcendi ſtudio ducti ad hæc acceſſerint, interpretibus non indigeant, ſed ſeipſis, quæ dicta ſunt ſingula apertiùs intelligant. Sed tutiùs enitamur de eo verba facere, captioſis & multopeer exornatis dialecticorum *ratiocinationibus* prætermiſſis. Non enim oſtentationis gratiâ de eo ſtudium ſuſcepimus, ſed quòd voluerimus his *honeſtè prodeſſe*, qui priùs aliquod ex philoſophia emolumentum promere decreuerunt, arbitrati philo-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ποία πρὸ τῶν Σωκράτους ἦν ἡ φιλοσοφία, τίνα μέρη αὐτῆς προσέθη, καὶ περὶ τοῦ τῆς βιβλίου ὑποθέσεως.

ΩΝ ἐξ ἀρχῆς φιλοσοφησάντων, φυσιολογεῖν μόνον προσελομένων, καὶ τοῦτο τέλος τῆς κατ' αὐτοὺς φιλοσοφίας πεποιημένων, ὑπιγνόντως πολλοῖς ὕστερον χρόνοις Σωκράτης, οὗτος, ὁ μὲν ἀνέφικτον φησιν αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὴν γὰρ ἀδήλων καταλαμβάνειν βεβαίαν, λαβεῖν τὴν χαλεπωτάτην εἰκότως ὑπέλαβε. ζητεῖν ὅπως ἄμεινον διάξοι τις, καὶ τὴν μὲν κακὴν ἀποτρέπῃ, τὴν δὲ καλὴν ὡς πλείστων μετάσχῃ, τοῦτο μᾶλλον συνοίσειν. καὶ τοῦτο νομίσας χρησιμώτερον, τὴν μὲν φυσιολογίας ἠμέλησεν, οὐ πάνυ τι πρὸς τὸ χρήσιμον βίον συμβαλλομένην, ἠθικὴν δέ τινα διάθεσιν ὑπενόησε, ἀγαθῶν τε, καὶ κακῶν, αἱρετῶν τε, καὶ καλῶν, ἀμιαντῶν τε, καὶ τῶν ἐναντίων, τοῖς προσομιλοῦσι ταῦτα, πάντων ἀπηλλαγμένην τῆς ἀλογιστίας ἥγειτο ῥᾳδίως, δι' ἣν προσπάσχεται τῇ φιλοσοφίᾳ ὁ ἠθικὸς, καθ' ὃ σωφρόνισε τὴν προαίρεσιν τὴν κάλλιστα ζῆν πειθομένων. κἀκεῖνος δέ, ὅτι δεινὸς τῶν τοιούτων προσηκόντως ὑπειλήφει μετέχειν. τοῦτο δ' αὖ ὑπῆρξεν, εἰ λόγοις διαλεκτικοῖς, φαίνοιτο πρὸς τοὺς προσόντας καλῶς χειρημένος, καὶ τὴν διαλεκτικὴν δύναμιν, τελέως ὑπενόησε, δι' ἧς πειθόμενοι ἀπαλλαξόμεθα τῆς βλαβερᾶς, ἐπελθόντες δὲ ὅτι τὰ πρῶτα ὠφελοῦντα πεφύκοτα τοῦτον σωφρόνισεν. ὡς τε διὰ τὸν Σωκράτην τριχῆ διῃρῆσθαι τὴν φιλοσοφίαν, πρότερον ὑπὸ τοῖς φυσικοῖς μόνοις οἰκείαν δοκοῦσαν. ταῦτα μὲν οὖν ἐγχειρῶ προφέρειν, ἵνα ἔκ τινος ἀρχῆς, ποιησώμεθα τὸν περὶ φιλοσοφίας λόγον. προϋθέμεθα δ' διαλεκτικῶν περὶ τούτου, σαφῆ μὲν ἴδιον διορικτέον, τὰ δὲ κοινὰ τοῖς προτέροις ἀποφάσεων καὶ χύσεων εἰρημένα σωναγαγόντες, σαφῶς τε καὶ συντόμως ἀποδώσομεν περὶ τούτου διαλεκτικῶν, ἵνα οἱ φιλομαθεῖς τούτοις προσεντυγχάνοντες, μὴ δέοιντο τῶν ἐξηγουμένων, ἀλλὰ δι' ἑαυτῶν γινώσκοιεν τὰ καθ' ἕκαστα τῶν εἰρημένων σαφέστερον. ἀσφαλέστερον δὲ πειρώμεθα περὶ τούτου εἰπεῖν, τὰ σοφιστικὰ καὶ πρὸν κεκοσμημένα τῶν διαλεκτικῶν προεκκλινόντες. οὐ γὰρ ἐπιδείξεως ἕνεκα προσήκατο μέθοδον περὶ τούτου ἀποδοῦναι, ἀλλὰ χρησίμην ποιῆσαι βουληθέντες, τοῖς ὀνησιφορίας λαβεῖν τι χρήσιμον προεγνωκόσιν. οἱ νομίσαντες φιλοσο-

φῆν, ἀ μόνον τοὺς πὰ Ἰβιδώνια πεῤῥιμυθήσας, ἀλλὰ κὴ τοὺς πεῤῥόδον μὲ τοῖς πολλοῖς ὁμοίαν ἐπησαμυθήσας, τ' ὴ διάνοιαν φιλοσοφωτάτην ἔχῃν ἀπουδάσθησας. ἁπλουστέρως ὴ, ὅσα πὸ τ' πεπαιδευκότων ἡμᾶς ἀκηκόαμεν, κὴ δι' ἀναγνωσμάτων ἐμάθομεν, νῦν συνάγειν ἐπεχειρήσαμεν, ἵνα ὅς ἁπάντων ἔχῃ τὶς γνώσκειν, πόθεν τε φιλοσοφία πεῤῥῶτον μὲν εἰς τοὺς Ἕλληνας πῤῥυήλυθε. κὴ τίνες οἱ τ' τὴν εἰσαγαγόντες, κὴ τοὺς δοκοῦντας κτ' τὴν παιδείαν διενηνοχέναι, τ' ὅτι τ' ἄλλα πεπαιδευμένων.

sophari, non solùm detrita veste indutos, sed & eos qui consimili cæteris incessu gradientes mentem maximè philosophicam habere studuerunt. Paucioribus autem quæcunque ab iis, qui nos edocuerunt, audiuimus, & quæ ipsi perlegendo didicimus, nunc in vnum cogere tentauimus, vt ex omnibus alicui notum sit, vnde primùm philosophia ad Græcos peruenerit, qui ipsam introduxerint, qui denique doctrina æstimati fuerint præcellere cæteris, qui ad hæc animum appulerunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τ' φιλοσόφων κτ' τὴν διαδοχήν λελοιπότων.

ΕΣΤΙ τοίνυν, ὁ πεῤῥῶτος ὑπὸ τ' πλείστων ὑπαφληθείς, τ' φιλόσοφον ζῆλον εἰς τοὺς Ἴωνας εἰσηγησάμενος, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος. δι' ὃν κὴ τὴν κατ' ἐκεῖνον σοφίαν, Ἰωνικὴν ἁπάντες ὀνομάζουσιν. τούτου δὲ γνώριμος Ἀναξίμανδρος γενόμενος, ὁμοίως φιλοσοφῶν γέγονε. κὴ τ' Ἀναξιμάνδρου μὲν ζηλωτὴν ἔσχε τ' αὐτ' πεῤῥαιρέσεως πεποιηκώς, Ἀναξαγόρου κὴ μηκέτι τὴν ψυχὴν σῴζεσθαι πῤῥοσκυάσαντος. οὗτος ὴ τ' Μίλητον ἀπολελοιπὼς, ἦκεν εἰς τὰς Ἀθήνας, κὴ τ' Ἀρχέλαον Ἀθηναῖον, πεῤῥῶτον εἰς φιλοσοφίαν πῤῥώρμησεν. οὗπερ Σωκράτης ἀκροατὴς, κτ' τὰ πολλὰ, κὴ τ' ὕστερον γενόντων, κὴ τ' κατ' αὐτὸν, αἴτιος τ' φιλοσοφῆν εἰλικρινὴς γέγονε. κὴ τοὺς ὀπτημένους ἡδονῆς ἀπήλλαξε, ὡς εἰπεῖν, φιλοσοφίας ὀπτιθυμίας ἀπέφηνε. τ' δὲ Σωκρατικῶν πολλῶν γενόντων, ἀναλαβεῖν ὀφείλομεν νῦν μόνον ποιήσασθαι μνήμην τ' κτ' Δίαδοχὴν λελοιπότων. Πλάτων τοίνυν μάλιστα διενηνόχε τ' ἄλλων ὀπτὶ φιλοσοφίαν ἐλθών, ὡς αὐ φαίη τις ἀνεπίφθονον Σωκρατικὴν μαρτυρίαν πῤῥεφηκὼς τ' Ἀρχαίας ἀκαδημίας κατῆρξε διαῤῥεόμενος. Σπεύσιππος μὲν οὖν χρόνον τινὰ βεβίωκεν ὀπτὶ τ' αὐτ' αἱρέσεως ἀμεμφήμονως, ἀρθρίτικος δὲ νοσήμασι πεῤῥεπεσών, Ξενοκράτην αὐτ' αὐτ' κατέστησε τ' Πλατωνικῶν δογμάτων ἐξηγητήν. μτ' δὲ τοῦτον Πολέμων. ἐπεὶ κὴ ὗτος ὀπτὶ τοὺς λόγους τ' Πλάτωνος, κὴ Κράτητος γέγονε καθηγητής· εἰς ὃν κατέληξεν ἡ Ἀρχαία Ἀκαδημία. τ' δὲ Κράτητος ἀκούσας ὗτος Ἀρκεσίλαος, κὴ τ' μέσην Ἀκαδημίαν ὧ τ' ἐπωνύμου ὀπτινόηκεν, ὡς τις μέλλει σιγῆς ὀπτινόηκε. τούτου δὲ Καρνεάδης κατέσχε διάδοχος, τ' νέας Ἀκαδημίας τὰς Ἀρχὰς συνεσάραχεν. οὗ Κλειτόμαχος μετέσχεν. εἰσὶ ὴ πρὸς τούτοις πάσαις Ἀκαδημίαις δύο νεώτεραι). ὧν τ' μὲ πεῤῥοτέρας πεῤῥέσχε Φίλων. Ἀντίοχος ὴ τ' ἐφεξῆς. ἠρώτημαι ὴ τ' τ' Σωκρατικῶν πάνυ πολλῶν γεγονότων, ὅτι πολλοῖς μὲ ἴσος, σοφὸς δὲ κεκαθεστέρως Ἀντιπάτρῳ ὧ, ὃς τὴν Κυνικὴν εἰς τ' βίον πῤῥήγαγε. οὗ Διογένης γέγονε ζηλωτὴς, κὴ πεῤῥισωμοιώθη κτ' τὰ ὀπτιτηδεύματα. τούτου δὲ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ἀκήκοεν. ὃς κὴ τὴν Στωϊκὴν φιλοσοφίαν ἐξεῦρεν. οὗ μετειλήφει τ' λόγων Κλεάνθης. κὴ τούτου Χρύσιππος ἀκροώμενος. τὴν ὁμοίαν ἀγωγὴν μετελήλυθε. τ' ὴ Διογένης ὁ Βαβυλώνιος ἀκροατὴς γενόμενος, Ἀντιπάτρου καθηγητὴς γέγονε. τούτου δὲ Ποσειδώνιος ἠκροᾶτο. Ἀεισίππου δὲ Κυρηναῖος ὤν, τ' Σωκρατικῆς ἀκροάσεως μετέσχεν. ἀφ' οὗ τὴν Κυρηναϊκὴν φιλοσοφίαν ἐγνώκαμεν, ἀλλ' οὐδὲ τ' Μεγαρικῶν Εὐκλείδου λόγων πῤῥιδεῖν. ὡς τ' Σωκρατικῶν, οὐδενὸς δεύτερος τὴν διάνοιαν γενόμενος. ὃς Στίλπων μεγαρεικὸς τ' ἄλλων δογμάτων, εὑρετὴς ὢν. τ' τὸν δὲ Μενέδημος ὁ Ἐρετριεὺς διέδεξε, ἀφ' οὗ Ἐρετρικὴ φιλοσοφία ὀπτικέ-

CAPVT II.

De successione Philosophorum.

PRIMVS est igitur, (vt quamplurimi augurantur) qui philosophiam disciplinam apud Ionas introduxit Thales Milesius, à quo & sapientiam, quæ eius ætatis fuit, Ionicam omnes appellant. Huic familiaris factus Anaximander eodem modo philosophatus est, qui Anaximenem doctrinæ suæ æmulum successorem constituit, Et Anaxagoræ præceptorem fieri curauit. Hic Mileto relicta venit Athenas, & Archelaum Athiensem primum ad philosophiam concitauit. Cuius auditor fuit Socrates qui in multis, posteris, & coæuis causa fuit, vt syncerè philosophiæ incumberent. Qui namque ad ipsum accedebant prope omnes, vt dicitur, philosophiæ desiderio inflammatos dimisit. Quum autem Socratici multi extiterint, necesse est nunc solùm eorum mentionem facere, qui eiusdem *sectæ* relicti fuere successores. Plato igitur plurimùm cæteris præcelluit, philosophiæ adyta ita penetrans, vt quis diceret, inuidia superata Socratici nomen assequutus est, susceptæ veteris Academiæ princeps fuit, fama celebratissimus. Speusippus autem breui aliquo tempore eadem in secta mansit, sed arthriticis morbis obsessus in suum locum Xenocratem dogmatum Platonicorum Interpretem constituit. Huic autem successit Polemon qui iurabat in verba Platonis, necnõ Crantoris præceptor factus est, in quo vetus Academia finẽ habuit. Crantoris auditor fuit Arcesilaus, qui mediam Academiam inuexit, & Epochen, hoc est tacitam sententiam excogitauit. Huius Carneades successor constitutus, nouæ Academiæ principia lustrauit, quem sequutus est Clitomachus. Sunt verò præter has omnes duæ recentissimæ Academiæ, quarum priori Philo præfuit, posteriori Antiochus. Quum autem permulti extiterint Socratici, plerisque æqualem, inferiorem nemini fuisse Antisthenem arbitror, qui Cynicam *philosophiam* vitæ addidit, cuius Diogenes factus est sectator, ac in vitæ institutis similis. Hunc Zeno Citieus audiuit, qui & Stoicã philosophiam adinuenit. Zenonis huius sententias excepit Cleantes, & huius Chrysippus auditor simile vitæ institutum sequutus est. Chrysippi Diogenes Babylonius auditor factus, Antipatri præceptor fuit. *Antipatrum* audiuit Posidonius. Aristippus autem Cyrenæus, à quo philosophiam Cyrenaicam accepimus, Socraticæ auscultationis fuit particeps. Sed neque æquum est contentiosam *dialecticam* Megarensium philosophiam spernere, quam incepit Euclides Megarensis qui Stilponem docuit, quique nulli Socraticorum ingenij subtilitate inferior factus est. Eorundem dogmatum inuentor fuit Stilpo Megaricus, quem sequutus est. Menedemus Eretriensis à quo Eretrica philosophia denomi-

nata est. Phœdonem Elienſem primas obtinuiſſe inter Socraticos nullus ignorauit; cuius rationes quum memoriæ mandaſſet Anaxagoras Abderites, Pyrrhonem docuit auctorem Scepticæ philoſophiæ. Ariſtoteles autem quum diu Platonis placitis adhæſiſſet, aliis poſtea ſeipſum addixit, qui Theophraſtum ſuæ ſectæ præfecit, qui & Stratonem adduxit ad peculiarem quamdam ſpeculationis Phyſicę formulam. Epicurus autem (vt nonnulli tradiderunt) ſpreta philoſophiæ grauitate, ad quamdam diſciplinæ rationem deuenit, ab accuratis philoſophis non omnino approbatam. Hunc Metrodorus audiuit, & Hermachus, qui Epicuro ſucceſſit.

De generibus philoſophorum.

At duo ſunt celebrium philoſophorum genera, Ionicum, & Italicum. At de Ionico, multa ſatis iam dicta ſunt. Italici verò, eius quidem, quod Crotone, & Tarento viguit, princeps extitit Pythagoras; eius autem quod Elææ floruit, Xenophanes Colophonius princeps fuit, qui Dubitatoriæ potiùs, quàm Dogmaticæ philoſophiæ ſectator pleriſque eſſe videbatur. Poſtea verò huius placitis delectati ſunt Meliſſus, & Parmenides, quem rerum abditarum notitiam, adeptum fuiſſe ferunt. Sed Zeno Elæates Contentioſæ philoſophiæ princeps fuiſſe commemoratur. Huius auditor Leucippus Abderites, primus atomorum inuentionem excogitauit. Ab eo verò depromptum dogma Democritus, id magis ſtabiliuit. Democriti ſucceſſor æmulus fuit Protagoras Abderites, qui oratoriam artem philoſophiæ coniunxit.

A κλῆσιν. Φαίδωνα τ' Ἠλεῖον σχεδὸν ἁπάντων πρῶτον Σωκρατικῶν εἰς φιλοσοφίαν ἦκειν ὑπείληπται μόνον. ὃν Ἀναξαγόρας ὁ Ἀβδηρίτης τ' λόγων εἰς μίμησιν ἀφικόμενος, ὃν Πύῤῥωνι καθηγήσατο, Σκεπτικῆς ὢν φιλοσοφίας. Ἀριστοτέλης ὁ Πλάτωνος πρῶτον πολὺν χρόνον σὺν ἀμφιλογικῶς δόγμασιν, ἑτέροις ἑαυτὸν προσανέμιξεν. ὅσῳ δὲ Θεόφραστον προσεκτήσατο τ' κατ' αὐτὸν αἱρέσεως, καὶ τ' Στράτωνα προσεπηγάγετο εἰς ἴδιον τινὰ χαρακτῆρα φυσιολογίας. Ἐπίκουρος ὁ, καταλιγωρήσας, ὡς τινες ὑπειλήφασι, τ' κατ' φιλοσοφίαν σεμνότητος, ὅτι τινὰ ἐμπορικὴν μετελήλυθεν, οὐ πάνυ παρὰ τοῖς ἀκριβέσι τῶν φιλοσόφων ἐδοκιμάσατον. τούτου δὲ Μητρόδωρος ἤκροᾶτο, καὶ Ἑρμαρχος ὁ αὐτὸν Ἐπίκουρον διαδεξάμενος.

Περὶ εἰδῶν τῶν φιλοσόφων.

Εἰσὶ δὲ τῶν γνησιωτέρων φιλοσόφων εἴδη δύο, Ἰταλικὸν, & Ἰωνικόν. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἰωνικὸν ἱκανῶς προεστόρηται· τοῦ δ' Ἰταλικοῦ τ' μὲν ἀπὸ τ' Κρότωνα καὶ Τάραντα ἀκμάσαντος ὁ Πυθαγόρας εὑρετὴς γεγένηται. καὶ ὁ ἀπὸ τὴν Ἐλέαν ἀκμάσας Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἀπορητικῆς μᾶλλον, ἢ δογματικῆς τοῖς πολλοῖς εἰ δοκῶ. μετ' ὀλίγον τοῦτον τοῖς αὐτοῦ βουλήμασιν ἀρεσθεὶς Μέλισσος καὶ Παρμενίδης, ὃς τῶν ἀφανεστέρων ἀποβεβηκέναι δοκεῖ. Ζήνων ὁ Ἐλεάτης τ' ἀνειστικῆς φιλοσοφίας ἀρχηγὸς μνημονεύεται γεγονώς. τούτου ὁ Λεύκιππος Ἀβδηρίτης ἀκουστὴς, τὸν τῶν ἀτόμων εὕρεσιν ὑπενόησε πρῶτος. Δημόκριτος δὲ, τὸ αὐτοῦ δόγμα πληρέστερον, μᾶλλον ἐκράτυνεν, οὗ Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης ζηλωτὴς, ὃς καὶ συνάπτης τῆς τ' φιλοσοφίαν τέχνης.

CAPVT III.

De cognominibus philoſophiæ.

AT philoſophia quæque finita eſt, partim quidem à viro *præcepture*, quemadmodum Epicurea, quæ ab Epicuro emanauit; *& Pythagorica, quæ à Pythagora. Partim ab authorum patria, vt Eretrica, Megarica.* Partim à fine, ac dogmate, vt Eudæmonica. Anaxarchus ſiquidem, ſuæ probæ inſtitutionis finem, eſſe fœlicitatem dicebat. Partim ab actione, vt Peripatetica; Ariſtoteles namque, quòd deambulando familiarem ad diſcipulos ſermonem haberet, hoc cognomine ſuam philoſophiam appellandam cenſuit. Partim à pugnaci contentione, vt Cynica, & dialectica. *Partim a parte, aliqua philoſophiæ*, cui præ cæteris operã dederint, vt dialectica. Partim à locis, in quibus diuerſabantur, vt Stoica, & Academica. Partim ab affectu, quo docétes vtebantur, vt Sceptica. Partim ab authore, dogmate, fine, & patria ſimul; vt quam Ariſtippus introduxit, quæ quidem ab ipſo inuentore Ariſtippica dicta eſt; Cyrenaica verò, ab eius patria, quam ille habuit; voluptuaria denique à fine ſuæ philoſophiæ. Ariſtippum tamen voluptatem accuſaſſe, & damnaſſe potiùs, ſuſpicati ſunt nõnulli. Et voluptatem appellaſſe putarunt, non illã quæ ex ſenſuum actione oritur, delectationem; ſed eum animi ſtatũ, qui moleſtia careat, nulliſque mulceatur illecebris.

De Logica philoſophiæ parte.

Logicam philoſophiæ partem, ortu poſteriorem, ordine priorẽ poſteriores philoſophi conſtituerũt; arbitrantes accuratè philoſophaturos oportere, nõ prius aliis partibus operam nauare, quàm *diſcriptãdi peritiam adepti ſint*, & quid ſit eorum *quæ ſunt* vnum-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἐπωνυμιῶν τ' φιλοσοφίας.

ΟΡίζει δὲ τῶν φιλοσοφιῶν, ἡ μὲν ἀπ' ἀνδρὸς, ὥσπερ ἡ κατ' Ἐπίκουρον συμβέβηκεν, & ἡ κ' Πυθαγόραν. ἡ δὲ ἀπὸ τῆς πατρίδος, ὥσπερ ἡ Ἐρετρικὴ, ἡ τε Μεγαρικὴ· ἀπὸ τέλους, καὶ δόγματος, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονικὴ. ὁ γὰρ Ἀναξαρχος, τέλος τῆς κατ' αὐτὸν, εὐαγωγῆς τὴν εὐδαιμονίαν ἔλεγεν. ἡ δὲ ἀπ' ἐνεργείας, ὡς ἡ περιπατητικὴ· ὁ γὰρ Ἀριστοτέλης κ' τοὺς περιπάτους συνουσίας ποιούμενος, τῆς ἐπωνυμίας ταύτης κατηξίωσε τὴν κατ' αὐτὸν φιλοσοφίαν. ἡ δὲ δι' ἔνστασιν, ὡς Κυνικὴ, Διαλεκτικὴ· ἡ δ' ἀπὸ μέρους τῆς φιλοσοφίας ὁ μάλιστ' ὀφειλόντων, ὡς Διαλεκτικὴ· ἡ δ' ἀπὸ τόπου, ὡς Στωϊκὴ, καὶ Ἀκαδημαϊκὴ· ἡ δὲ ἀπὸ Διαθέσεως, ὡς Σκεπτικὴ· ἡ δὲ ἀπ' ἀνδρὸς, καὶ δόγματος, καὶ πατρίδος, καὶ τέλους, ὡς ἡ κ' Αἰσίππου μὲν ἀπὸ τῆς Κυρήνης. Κυρηναϊκὴ δὲ, ἀπὸ τῆς πόλεως, ἧς ἐκεῖνος μετεῖχεν. ἡδονικὴ δὲ, ἀπὸ τέλους τῆς κατ' αὐτὸν φιλοσοφίας, τ' γὰρ Αἰσίππου τὴν ἡδονὴν προσκεκλῆσθαι μᾶλλόν τινες ὑπενόησαν, μηδὲ τὴν ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐνεργείας ἡδονὴν, ἀλλὰ δὲ τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν, δι' ἧς γίνεται τις ἀπάλυπτος καὶ δυσχέτευτος.

Περὶ τῶν λογικῶν μερῶν τῆς φιλοσοφίας.

Τὸ λογικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἀπὸ τῶν ὑστέρων γεγόνοτων προτέτακται· ἠξιωμένων δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀκριβῶς φιλοσοφεῖν, μὴ πρότερον τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἐπιχειρεῖν, πρὶν ἂν τούτων ἕκαστον ἱκα-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 28 sur 413

γιγνώσκειν · οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν τὴν φιλοσοφίαν εἶναι A
δύναμιν γνωστικὴν, καὶ κατασκευαστικὴν ἀρίστου βίου.
ἄριστον βίον ὑπόντες, ὃ ζῆν ἕκαστον κατ' ἀρετήν. οἱ δὲ
ἄσκησιν αὐτὴν ἀρίστης ζωῆς ἐπιτηδείου τέχνης ὡρί-
σαντο · ἄσκησιν μὲν, τὴν φιλοσοφίαν πάντες · ἐπιτήδειον
τέχνην, τὴν σοφίαν νομίσαντες, ἣ ἐστὶ καταληψις
θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων · οἱ δὲ θεωρητικὴν
ἕξιν τῆς αἱρετῆς καὶ φευκτῆς ὑπολαβόντα χρῆσαι μᾶλ-
λον ὀνομάσαι αὐτήν · αἱρετὰ μὲν, τὰ ἀγαθὰ φήσαντες
εἶναι, φευκτὰ δὲ τὰ κακά · ὃ ἀγαθὸν ὃ δι' ἑαυτὸ αἱρετὸν,
ὠφελείας τοῦ μετόντι γινόμενον αἴτιον. κακὸν δὲ, ὃ δι' B
ἑαυτὸ ἐκκλινόμενον, βλάβης καὶ διαφθορᾶς αἴτιον.

Περὶ μερῶν τῆς Φιλοσοφίας.

Μέρη δὲ τὴν φιλοσοφίας, τῶν τοῖς πλείστοις ἀκριβεστάτοις
δοκούντων εἶναι τελείαν παραλήφαμεν. τό, τε λογικὸν, δι' οὗ κα-
ταμανθάνομεν τὴν ὄντων ἕκαστον κατ' οὐσίαν, καὶ τὰ συμ-
βεβηκότα, καὶ τὰς διαφορὰς τούτων πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ
τοιαῦτα γινώσκομεν · καὶ τὸ φυσικὸν, δι' οὗ πῇ ἐστὶ κατο-
ρᾶν, τίς ἡ τοιαύτη αἰτία τῆς τάξεως προϊέναι τὴν οὐρανίων
τῇ κίνησιν ὅσα φαίνεσθαι δοκεῖ. καὶ τίνες αὐτῶν τάχυτη- C
τες, ἢ βραδυτῆτες πρὸς ἄλληλα · καὶ ὅσα τούτων ἐστὶν
ὁμοια · καὶ τέλειον, ὃ πάντων ἀναγκαιότατον, καὶ τοῖς ἐπι-
τηδεύμασι χρησιμώτατον, τὸ ἠθικὸν, δι' οὗ μανθάνομεν
ἀλλήλοις ὁμιλεῖν, καὶ συμβάλλειν προσῳδῶς · καὶ τοῖς μὲν
θρασυτάτοις ὑφορᾶν, οὐ μισοῦντες, ἀλλὰ γελῶντες,
καὶ ἐλεοῦντες · τοῖς δὲ αὐθαδεστάτοις, καὶ ἐπιτεχνεστάτοις
φέρεσθαι. τούτων μὲν τὸν βίον ῥᾷον ἀσκεῖν, καὶ βέλτιον, τὰς
πρὸς ἀλλήλους εὐτυξίας ἀγαθὰς ποιουμένων. ἐκείνων
δὲ τὸ ἦθος δυσπρόσοδον, καὶ πανταπασιν ἀνομίλητον τὸν βίον
ἀφαιρουμένων. D

Περὶ αἱρέσεων.

Τὴν αἵρεσιν ὑπολαμβάνουσί τινες εἰρῆσθαι τριχῶς,
κοινῶς, καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν, τὴν ἐν τινὶ
πραγματείᾳ τῆς κατὰ τὸν βίον συνηθείας. ἰδίως δὲ, τὴν ἐν τέ-
χνῃ. ἰδιαίτατα δὲ, τὴν ἐν φιλοσοφίᾳ · κατ' ἔννοιαν δὲ, τὴν
αἵρεσιν εἶναι πραγματικὴν δογμάτων πολλῶν πρὸς ἄλληλα
συμφώνων, καὶ πρὸς ἓν τέλος ἀναφερόντων. τέτταρες δὲ
εἰσὶν, αἳ ἡμικατὰς νομίζουσιν οἱ περὶ τούτων διληφό-
τες. μίαν μὲν τὴν δογματικὴν, τοῖς πολλοῖς καταπεφευ-
γυῖαν, καὶ βεβαιοτέραν. τὴν σκεπτικὴν, τὴν περὶ πάντων E
ζητητικήν. πρὸς δὲ τούτοις εἶναι τρίτην τὴν ἐκλεκτικὴν, τὴν
ἀπὸ σοφισμάτων νικᾶν ἐν τοῖς νείκεσιν ἐπαγγελλομένην. σο-
φίσματα δὲ τοιαῦτα νομίζουσιν, οἷς · ὅτι ἐγώ εἰμι ἐγὼ, οὐκ
εἶ σὺ, ἀνθρωπος δὲ εἰμί. σὺ ἄρα οὐκ ἄνθρωπος · καὶ
τοὺς τοιούτους μειρακιώδεις λόγους, καὶ ἐριστικούς. μικτὴν
δ' αἵρεσιν προσῄκασι, τὴν ἐκ μὲν δόγμασι καταλη-
πτοῖς, περὶ πολλῶν δ' ἀπορητῶν, καὶ μὴ πάντα διεξιοῦσαν
συνηθροισμένην. ἔστι δὲ δογματικοὶ μὲν οἱ τοῦ Πυθαγόρα,
καὶ τοῦ Ἐπικούρου προσηγορίαν ἔχοντες. σκεπτικοὶ δὲ, Ζήνωνα
τὸν Ἐλεάτην, καὶ Ἀνάξαρχον τὸν Ἀβδηρίτην, καὶ τὸν ἄγαν F
ἀκριβῶσκέναι τὴν Ἀπορητικὴν ἀπολαβόντα Πύῤῥωνα ·
ἐριστικοὺς δὲ κεκλῆκασιν, Εὐκλείδην, καὶ Μενέδημον, καὶ
Κλειτόμαχον. τοὺς δὲ τῆς μικτὴν αἵρεσιν μετειληλυθότας
ἀπαρχὴν, Ξενοφάνην μὲν τῶν πάντων ἀπορήσαντα, δογ-
ματίσαντα δὲ μόνον ὃ ἓν πάντα ἓν, καὶ τοῦτο ἀπαρχὴν

quodq; cognouerint. Quidam enim asseruerunt, philosophiam esse facultatẽ cognoscendi, & efformandi optimam vitã. Optimam autem vitam esse dixerũt, vnumquemq; secundum virtutem viuere. Quidam verò exercitationem artis, hominibus ad optimã vitam efformandã necessariæ definierunt. At exercitationem quidem, philosophiam omnes existimant; Idoneam verò artem, sapientiam, quæ diuinarum, humanarúmque rerum comprehensio est. Quidam verò speculatiuum habitũ eligendi, & vitandi, quod magis oporteat, coniectarũt, ipsámque nominarunt. Eligenda quidem & bona esse; fugienda verò, & mala censuerũt. Bonum enim esse, quod propter se sequendum est, & comparatum; possidẽti vtilitatis causa fit. Malum verò, quod propter se fugiendum, & obtentum, damni causa est.

De philosophiæ partibus.

At philosophiæ partes, quæ ex sententia plurium, absolutissimæ esse creduntur, tres deprehendimus; Primam Logicam *rationalem*, quâ entium quodque secundum substantiam, & secundum accidẽs, mutuas eorum differentias perdiscimus, & alia consimilia cognoscimus. Secundam Physicam *naturalem*, per quam conspicere licet, quænam ea causa sit, qua & ordine cœlestium corporum quæcumque apparere videntur, motus procedit, & quæ sit ipsorum inter se tarditas, aut velocitas, & quæcumque his sunt similia. Tertiam omnium maximè necessariam, vitæque institutis vtilissimam, Moralem, quâ mutuo colloqui, & placidè conuersari discimus; temerarios autem ac elatos non odio prosequendo, sed eludendo, ac miserando contemnere. Bene moratos verò ac mansuetos diligere. At facilius est, eorum sectari vitam qui mutuas, eásque probas consuetudines meliùs instituunt: quàm illorum qui consuetudinem accessu difficilem, prorsúsque ab omni societate alienam inducunt.

De Sectis.

Sectam aliqui tribus modis dici arbitrantur, communiter, propriè, & propriissimè. Communiter quidem opinionum conspirationem esse aliquin re quæ ad vitam degendam spectat, Propriè verò consensum in arte, Propriissimè autem consensum in philosophia. Ex notione verò sectam esse asserunt collectionem multorum dogmatum sibi inuicem concordantium, & ad vnum finẽ tendentium. Quatuor autem sectæ sunt, quas maximè generales existimant ij qui de earum distinctione curã susceperunt. Vna est Dogmatica quæ in multis posita & stabilior est. Altera Sceptica, quæ de omnib. rationes inquirit. Tertia præterea est Cõtentiosa, quę sophismatis superior esse in concertationibus studet. Sophismata autem eiusmodi existimant, vt, Quod ego sum; tu nõ es: At homo sum: Ergo tu non es homo: Et id genus alias pueriles, & litigiosas ratiocinationes. Quartam denique sectam mixtam appellarũt, quæ quibusdam in decretis, collocata est, ac de multis dubitat, neq; omnia, vt approbet, edisserit. Dogmaticos autem Pythagoram *Samium* & Epicurum *Athenienſem* esse statuũt. Scepticos verò Zenonem Eleatem, & Anaxarchum Abderitam, & Pyrrhonem qui quum Aporeticam *dubiam* sectam esset amplexus, eam quã accuratissimè coluit. Contentiosos verò appellarũt Euclidem, & Menedemum, & Clitomachũ. Mixtæ autem sectæ sectatores esse Xenophanẽ (qui de omnibus dubitauit, ac tantum decreuit omnia vnum esse, ídque *vnum*

esse

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 29 sur 413

esse Deum & finitum, & ratione præditum, & immutabilem) atque Democritum simili modo, qui de nulla re alia suam protulit sententiam, sed de atomis, de vacuo, & de infinito documentum reliquit.

Quodnam sit Philosophiæ principium?

Principium tribus modis dicitur, primum vt causale; secundum vt per modum constitutionis; tertium demonstrationis. Causale igitur principium est quum inuestigamus, quid sit quod primos homines in philosophiæ opinionem venire impulerit. Per modum autem constitutionis, seu constituendi principium, quum quærimus, qualis sit pars quæ prior in artem redacta fuit. Demonstrationis verò, quum quæ à nobis inuenta sunt, ea demonstramus. Porrò inuentionis philosophiæ causa est, secundum Xenocratem, quicquid est in vita turbulentum, placare.

θεὸν πεπερασμένον, λογικὸν, ἀμεταβλητον. τὸν δὲ Δημόκριτον ὁμοίως, περὶ μὲν τῶν ἄλλων μηδενὸς ἀποφηνάμενον, ἐνδέγμα δὲ καταλέλοιπε τὸ περὶ τῶν ἀτόμων, καὶ τοῦ κενοῦ, καὶ τοῦ ἀπείρου.

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας;

Ἀρχὴ δὲ λέγεται τριχῶς· ἡ μὲν ὡς αἰτιώδης. ἡ δὲ ὡς ἐν ᾧτινι συστάσεως· ἡ δὲ ἀποδείξεως. αἰτιώδης μὲν οὖν ἐστιν ἀρχὴ, ὅταν ζητήσωμεν τίνος ἕνεκα ἐστὶ τὸ πεποιηκὸς εἰς ὑπόνοιαν τοὺς πρώτους ἐλθεῖν φιλοσοφίας· ἐν ᾧτινι δὲ συστάσεως, ὅταν ζητήσωμεν ποῖον μέρος ἐστὶ πρῶτον, ὃ ὁκ τῆς τέχνης συνέστηκεν· ἀποδείξεως δὲ, ὅταν τὰ ὑφ' ἡμῶν κατασκευαζόμενα ἀποδείκνυμεν· αἰτία δὲ φιλοσοφίας εὑρέσεως ἐστὶ κατὰ μὲν Ξενοκράτη, τὸ παρακοῦδες ἐν τῷ βίῳ καταπαῦσαι τῶν πραγμάτων.

CAPVT IV.

De signo.

SIGNVM definiunt Dialectici enunciatum sanæ menti consentaneum, & antecedens concludens quod consequitur. Signorum verò alia sunt indicantia, alia verò admonentia. Signum indicans est quod rem significatam ita proponit, vt simul ac illud conspectum est, in rei significatæ cognitionem nos adducat, quale in fumo signum est. Eo namque conspecto, protinus, quod ex igne ortum ipse habeat, cognoscimus. Signum admonens est, quo non nisi priùs obseruato signo apparenti in rei significatæ cognitionem deuenimus, vt quæ lac habet, eam illicò peperisse intelligimus.

De syllogismo.

Syllogismus est oratio quæ ex concessis responsionibus de iis quæ differuntur, inexpectatam conclusionem colligit, vt apud Platonem primo de Republica. Thrasymacho enim cõcedente, iustum esse potentioris vtilitatem præstare: & id potentius esse quod imperium habet in quaque ciuitate: principes autem ciuitatum singularum posse quoque aberrare, ac sibi inutilia facienda imperare subditis. Colligit Socrates id quóque iustum esse, ipsis magistratibus vtilitatem non præstare.

De definitione.

Definitio autem oratio est concisa, quæ nos ducit in cognitionem vniuscuiusque rei. Vel definitio est oratio, quæ breui commemoratione rem propositam nobis dilucidam efficit. At definitionum aliæ quidem sunt essentiales, aliæ verò notionales, *speculatiuæ, & accidentales.*

De diuisione.

Diuisionem existimant eorũ, quæ in vnum coierint, seiunctionem, distinctionémve esse. Diuidi verò censent nomina in significantia, & non significantia, totum in particulares partes, genera in species, & differentias in singularia, & *hæc* in accidentia, *accidentia in seipsa, tum in subiecta.*

De iudicio.

Iudicium est rem discernens animaduersio. Duplex autem est iudicium, alterum cuius vsu vitam ducimus; alterum quo res existere, vel non existere diiudicamus. Dicitur verò iudiciũ tribus maximè modis, communiter, propriè, & maximè propriè.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ σημείου.

Σημεῖον τοίνυν, οἱ μὲν διαλεκτικοί φασιν ἀξίωμα ἐν ὑγιᾷ συνημμένον, καὶ ἡγούμενον ἐπιφορικὸν τοῦ λήγοντος. τῶν δὲ σημείων τὰ μέν ἐστιν ἐνδεικτικὰ, τὰ δὲ, ὑπομνηστικά· ἐνδεικτικὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν προδιατεθὲν τὸ σημεῖον ἅμα τῷ φανῆναι τὸ σημεῖον, καὶ τὸ εἰς γνῶσιν σημειοῦσθαι ἡμᾶς ἀγαγεῖν. οἷον ὅτι τὸ καπνοῦ. τοῦτον γὰρ ἰδόντες, εὐθὺς γινώσκομεν ὅτι ἐκ πυρὸς γεγονώς ἐστιν. ὑπομνηστικὸν δὲ ἐστι σημεῖον, ὃ μὴ προτερον προδιατηρηθέντος τοῦ σημείου τοῦ δηλουμένου, εἰς γνῶσιν ὁκ ἀφικόμεθα τοῦ σημειουμένου, ὥσπερ ὅτι τὸ γάλα ἐχούσης, εὐθὺς γινώσκομεν, ὅτι τετοκυῖά ἐστι.

Περὶ συλλογισμοῦ.

Συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος διαλαμβάνων ἀποκρίσεων περὶ τῶν διαλεγομένων συναγωγὴν συμπέρασμα ἀπροσδόκητον, ὡς ἐν τῇ πολιτείᾳ φησὶ Πλάτων. τοῦ γὰρ Θρασυμάχου εἰρηκότος, ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστι τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ποιεῖν· καὶ τοῦτο κρατεῖ ἐν ἑκάστῃ πόλει τὸ ἄρχον· οἱ ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάστας οἷοί τε καὶ ἁμαρτεῖν, καὶ τὰ αὐτοῖς ἀσύμφορα κελεύειν τοὺς ἥττους τε καὶ ἀρχομένους ποιεῖν. συνάγει ὁ Σωκράτης, ὅτι καὶ δίκαιόν ἐστι τὸ αὐτοῖς πρασσόμενοι μὴ ξυμφέρον ποιεῖν.

Περὶ ὅρου.

Ὅρος δέ ἐστι λόγος συντόμος, εἰς γνῶσιν ἡμᾶς ἄγων ἑκάστου πράγματος· ἢ λόγος, διὰ βραχείας ὑπομνήσεως ἐμφανὲς ἡμῖν ἀποτελῶν τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα· τῶν δὲ ὅρων, οἱ μὲν, εἰσὶν οὐσιώδεις. οἱ δὲ, συνωνυμικοί.

Περὶ διαιρέσεως.

Τῶν διαίρεσιν ὑπολαμβανόντων, χωρισμόν τινα τῶν συνειλημμένων εἰς ἕν· διαιρεῖσθαι δὲ νομίζουσιν ὀνόματα εἰς σημαινόντα καὶ ἄσημα, καὶ ὅλον εἰς μερικὰ μέρη, καὶ γένη εἰς εἴδη, διαφορὰς εἰς ὃ καθ' ἕκαστον, καὶ εἰς συμβεβηκότα.

Περὶ κριτηρίου.

Κριτήριον ἐστι πράγματος διαγνωστικὴ κατάληψις. κριτήριον δέ ἐστι διττὸν. τὸ, τε ᾧ χρώμενοι βιοῦμεν, καὶ ὃ περὶ ὑπάρξεως, καὶ ἀνυπαρξίας. λέγεται δὲ τὸ κριτήριον τριχῶς, κοινῶς, ἰδίως, ἰδιαίτατα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 30 sur 413

Περὶ ἀληθοῦς. A

Ἀληθὲς ἐστί, ὃ αὐτικείμενόν τινι. διπλαγγμόν δὲ ὃ ἀληθὲς τ ἀληθείας περιχῶς, ὑσίᾳ, συσάσ, δωμέμει · ὑσίᾳ μὲν, ὅτῳ ὃ ἀληθὲς ἀσώματόν ἐστιν. ἀξίωμα γὰρ ἐστι, καὶ λεκτόν. ἡ δὲ ἀλήθια, σῶμά ἐστιν. ὑπιςήμη γὰρ πάντων ἐστίν· ἀληθῶν δ' ὑπιςήμη. πῶς ἡγεμονικὸν ἐστι. ὃ δὲ ἡγεμονικόν, πνεῦμα εἶ) δοκεῖ, ὅθεν σωματοφυὲς μάλισα αὖ εἰκότως δοκῆ. τῇ δὲ συσάσ διήλαχθαι τῶν τα. τῶ, ὃ μὲν ἀληθὲς δῆλον εἶ). οἷ ἐγὰ δέομαλέγομαι τὸ ἀλήθιαν ἡμῖν ὑρῆσαι, πανελληπικὸν οὐσαν πάντων ἀγαθῶν. δωμέμει δὲ ἀξήλ- λαχθαι τῶ, ὃ μὲν ἀληθὲς, B φαύλῳ τινὶ ὑπιγίνεσθαι. λέγ ἠρά ποτε ἀληθῶς, καὶ ὁ μὴ πάνυ ἐπαυδασμένος. τὸ δὲ ἀλήθιαν μόνῳ ἐνδέχον εἶ) τοῖς ἄγαν εἶ) παυδαμένοις.

Περὶ ἀποδικτικῆς.

Ἐπειδὴ δοκεῖ τῶν λογικῶν μέρ τ φιλοσοφίας πραγμ ἔχειν ὁ περὶ τῶν ἀποδείξεων λόγος, ὠφελιμόν ἐστι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν · ἀποδείξεις καλῶ συλλογισμοὺς τοὺς ἐξ ὧν ἐναργεῖς πρόσεισιν, ἢ λῆψιν, συμπέρασμα ἀποδικνύοντας · ἢ οὐ δεομένους ἑτέρου μείονός ματος. εἰσὶ δ' οἵδε, πρῶτος ὁ ἐκ συνημμένου τοῦ ἡγουμένου, ὃ λῆξον ὑπιφέρων · οἷ ἡμέρα ἐστί, ἄρα φῶς ἐστι. δεύτερος δ' ὁ ἐξ ἡγουμένου, ἢ τ αὐτικειμένου τ λήγοντος, ὃ αὐτικείμενον τ ἡγουμένου ὑπιφέρων, οἷ εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι, φῶς οὐκ ἔστι, ἄρα ἡμέρα οὐκ ἔστι. τρίτος δ' ὁ ἐκ ἀποφαλικῆς συμπλοκῆς, ἢ ἑνὸς τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ, ὃ αὐτικείμενον, ὃ λοιπὸν ὑπιφέρων. οἷ εἰ ἢ μὲν ἡμέρα ἐστί, νύξ ἐστι. ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί. νὺξ ἄρα οὐκ ἔστι. τέταρτος δ' ὁ ἐκ διεζευγμένου, ἢ ἑνὸς τῶν αὐτικειμένων ὃ λοιπὸν ὑπιφέρων. ἢ ἡμέρα ἐστί, ἢ νύξ ἐστιν. ἀλλὰ μὴν ἡμέρα οὐκ ἔστι, νὺξ ἄρα ἐστί. πέμπτος ὁ ἐκ διεζευγμένου καὶ τ αὐτικειμένου ἑνὸς τῶν ἐν τῷ διεζευγμένῳ, τ αὐτικειμένου ὃ λοιπὸν ὑπιφέρων. οἷ εἰ ἡμέρα ἐστί, νύξ οὐκ ἐστιν. ἀλλὰ μὴν ἡ νὺξ οὐκ ἔστιν. ἡμέρα οὖν ἔστιν. D

De vero.

Verum eſt, quod alicui oppoſitum *cum re conuenit*. Differt autem verum à veritate, ſubſtantiâ, conſtitutione, potentiâ. Subſtantiâ, quoniam verum incorporeum eſt, effatum enim eſt, & dictum, veritas autem corpus: nam omnium rerum ſcientia eſt, ac præcipuè verarum. Princeps facultas ſpiritus eſſe videtur, qui meritò corporeus exiſtimatur: Conſtitutione verò hæc differunt, quia euidens eſt, vt ego diſputo ideo veritatem nobis eſſe indagandam, quòd vniuerſa comprehendat: Potentiâ quoniam verum peſſimo cuique ineſt: nam vera interdum dicit, vel mediocriter literis inſtructus: veritas autem nonniſi probis, & eruditis viris ineſſe poteſt.

De demonſtratione.

Quandoquidem ad rationalem philoſophiæ partem ſpectare videtur ſermo de demonſtrationibus, conſentaneum eſt de iis verba facere. Demonſtrationes voco ſyllogiſmos, qui ex euidentibus propoſitione, & aſſumptione concluſionem inferunt, vel qui nullâ aliâ opus habent probatione. Sunt autem eiuſmodi. Primus quando ex coniuncto antecedentis conſequens infertur, vt, dies eſt, ergo lux eſt. Secundus quando ex antecedenti & oppoſito conſequẽtis, antecedentis oppoſitum infertur, vt, ſi dies eſt, lux eſt, atqui lux non eſt, dies igitur non eſt. Tertius in quo ex negato connexo, & vnius partis oppoſito, alterius partis oppoſitum deducitur, vt, ſi non dies eſt, nox eſt, ſed dies eſt, igitur nox non eſt. Quartus in quo ex diſiuncto, & vnius partis oppoſito reliquum infertur, vt, vel dies eſt, vel nox eſt. Atqui dies non eſt, igitur nox eſt. Quintus in quo ex diſiuncto & oppoſito vno eorum, quæ ſunt in diſiuncto, oppoſiti reliquum infertur. vt, ſi dies eſt, nox non eſt: atqui nox non eſt: ergo dies eſt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς Φυσικοῦ.

Ὅσα μὲν εἰκὸς ἦν περὶ τῶν σπουδαιοτάτων εἰς ὃ λογικὸν μέρος τῆς Φιλοσοφίας εἰπεῖν, ἐν ἑτέρῳ δῆλον ἐξ ὧν πολλάκις. ἡμεῖς δὲ, σπουδάσαντες περὶ τούτων ἐξακριβώσαντες, συμμετρίᾳ μὲν ὅτι τὰ φυσικώτερα. καὶ περὶ τούτων εἴ τίς, πᾶσι ῥᾳδίως ὑπιπεῖν ἐθέλοντες, μὴ πάνυ δυσχεραίνομεν · καὶ περὶ τούτου δοκοῦμεν εἶ) νομίζομεν ἐμφανῆ καθεσάναι · καὶ τοῖς πρῶτα μαθοῦσιν, οὕτως ἂν ὑπολαβοῦμεν ἐξ ῥᾳστώνης ὑπάρχειν ἀπὸ τούτων, τὰ πρωτέλεα τῶν τῆς φιλοσοφίας. λαμβάνομεν γάρ πρότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τε, καὶ τῶν δρασικῶν, καὶ τῶν ὑλικῶν ἡγεμόνων τῆς φυσικῆς πραγματείας. τούτοις μὲν εἰκότως διανοηθέντες, ἀρμόττειν νομίζομεν ποικίλα τῶν παλαιῶν φιλοσόφων δόγματα ὑπὲρ ἐκείνων, καὶ ὑπὲρ τοῦ θεοῦ, ὅπερ δρασικώτατος μὲν ἐστι πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν γινομένων αἴτιος, καὶ, ὡς εἰπεῖν, ποιητής, εἰς μέσον προάγων. Πλάτων μὲν οὖν, καὶ Ζήνων ὁ Στωϊκὸς περὶ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ διεληλυθότες, οὐ κόσμον, ἀλλά τοῦτο διενοήθησάν τι ἄλλο · ὁ μὲν Πλάτων, θεὸν ἀσώματον. Ζήνων δὲ, σῶμα. περὶ δὲ μορφῆς, μηδὲν εἰρηκότες. Ἐπίκουρος δὲ ἀνθρωπόμορφον τοῦτον ὑπέλαβεν. E F

CAPVT V.

De Phyſica, ſeu rerum naturalium ſcientia.

QVÆCVMQVE igitur par fuit de iis agere, quæ ad rationalem philoſophiæ partem attinent, alio in opere pluribus verbis enarrauimus. Nos autem pauca de his ſolummodò perſtringentes adhibito quodam diſputandi modo ad ea recenſenda properamus, quæ de natura rerum antiqui tradidere. Atque de his ſi quiſquam dicat, licet omnes facilè reprehendamus, non moleſtè tamen feremus, & hac de re manifeſta conſtitui poſſe arbitramur, & ſanè primùm diſcentibus tyronibus ab his propter facilitatem philoſophiæ exordium capiendum cenſuerimus. Initium ergo petemus á primis rerum naturalium principijs, tam efficientibus, quàm materialibus: quæ quidem, vt par fuit, vbi agitauimus animo, aptum eſſe & conſentaneum iudicauimus varias antiquorum de illis Philoſophorum opiniones, ac de Deo, qui eſt prima, & efficientiſſima rerum omnium quæ ſunt, quæque in dies gignuntur, cauſa, &, vt ita dicam, opifex, in medium afferre. Plato ſiquidem & Zeno Stoicus de Dei eſſentia diſputantes, non mundum ipſum eſſe dixerunt, ſed præter hæc omnia quiddam aliud: incorporeum quidem Deum eſſe Plato ſentit; corpus verò ſeu corporeum Zeno aſſeuerat. Tamen de eius forma nihil ſtatuerunt. Epicurus autem humanam ipſum habere figuram credidit.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 31 sur 413

Stoici propriam quidem eum ſemper nõ retinere, ſed igneus ſpiritus cũ ſit, omnium, quibus affluxerit, formam facilè ſuſcipere, illiſíque ſimilem effici, certum & definitum locum habere, & digrediendo ipſum moueri Epicurus aſſeuerare conatus eſt. Stoici inſitum & innatum per omnia penetrare; & ſingulis rebus ſeu naturis ſimilem effectum, cum eiſdem & moueri, & locum mutare dicunt, atque ex ingenita ſibi virtute, rebus ſibi coniunctis proſpicere: iidem quoque Deum quidem cuncta gubernare dixerunt, ſed nullius rei curam peculiariter habere. At verò Epicurus affirmat beatam, incorruptibilémque naturam, neque ipſam in ſe moleſtias vllas habere, neque alicui alteri negocium faceſſere, vniuerſis tamen hominibus bona Deum elargiri. Plato autem opinatus eſt Deum largitorem eſſe rerum omnium quæ ad vitam ſpectant, non alium eſſe ſenſit. Quicunque mundum genitum eſſe putauerunt, Deum dixerunt ipſius opificem fuiſſe: alij verò qui genitum mundum conceſſerunt, non eamdem de ipſius fine ſententiam habuerunt. Verùm Plato immortalem eſſe atque interitus expertẽ propter opificis induſtriam exiſtimat. Stoici contrà interire mundum putant, atque ignis operâ, qui in infinitum diffunditur, ipſius mutationem contingere materiâ aliquod tempus quieſcente & ceſſante: rurſus verò in contrarium ſtatum ex igne vergentibus rebus, & conuerſis quoad principia in aliorum elementorum naturam, & rurſus coagmentatis, atque à Deo in vnum corpus redactis, ac omnino ex noua natura in mundum coaleſcentibus. Ac cæteri quidem omnes, qui Deum cunctarum rerum autorem crediderunt, ipſum quoq; vnum horum omnium cauſam ſtatuere conati ſunt. Solus Plato ideas introduxit in quas intuens Deus poteſt operari: item materiam introducunt omni qualitate carentem, ex qua ſingula quæque non inæqualia conficeret; ſed ab ipſa omnes gignerentur effectus. *Verùm quoniam de efficiente principio ſatis multa attulimus*, tempus eſt, vt de materia quoque aliquid dicamus. Cynici qui de ea locuti ſunt, principium materiale eſſe vna & mente & voce omnes conſenſerunt, quodnam verò ſit, non omnes conſentiunt. Sed Pherecydes Syrus terrã id eſſe credidit. Thales autem aquam. Anaximander infinitum. Anaximenes & Diogenes Apolloniata aërem. Heraclitus & Hippaſus Metapontinus ignem. Xenophanes Colophonius terram, & aquam. Hippo Rheginus ignem & aquam. Oenopio Chius ignem & aërem. Democritus verò in ſophiſticis terram, & ignem, & aquam. Stoici quatuor elementa terram, & ignem, & aquam, & aërem. Ariſtoteles autem his addidit corpus quod in orbem agitur. Empedocles quatuor elementis amicitiam & litem adiungit: cùm enim quatuor ſint elementa materialia, amicitia hæc copulat, lis verò eadem diſſoluit, & diſſipat. Democritus & Epicurus atomos omnium rerum principia eſſe opinantur. Heraclides Ponticus, & Aſclepiades Bithynus rerum principia faciunt moles quaſdam non compactas. Anaxagoras Clazomenius minimas quaſdam ſimiles rerum particulas. Diodorus qui Cronus cognominatus eſt, indiuidua, minimáque corpuſcula. Pythagoras, numeros. Mathematici corporum fines. Strato cognomine Phyſicus qualitates.

A Στωϊκοὶ δὲ ἰδίαν μὲν ἰδέαν οὐκ ἔχειν διὰ τὸ ἀκατασκεύαστον, πυθμὴν δὲ πυρώδες, ὁμοιομερὲς μὲν πᾶσι ῥᾳδίως, οἷς ἂν προσρέῃ. τόπον δὲ κρατεῖν ὡρισμένον, καὶ κινεῖσθαι μεταβατικῶς μὲν Ἐπίκουρος αὐτὸν εἰπεῖν ἐπεχείρησεν· οἱ δὲ Στωϊκοί, ἔμφυτον μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ πάντων δύνασθαι, ὁμοιούμενον δὲ ἑκάστῳ, κινούμενον, καὶ μεταλλάττειν, προσφυές τε τοῖς ἀπομιμουμένοις κατ' ἀρετὴν αὐτό. αὐτοὶ δὲ καὶ τὸν θεὸν δημιουργικὸν εἰρήκασι, μηδενὸς δὲ τῶν ἀπόρων ἐπιμέλειαν ἔχειν. Ἐπίκουρος δὲ διαμένειν, λέγων ὃ μακάριον, καὶ ἀδιάφθαρτον, οὔτ' αὐτὸ πράγματείας ἔχειν, οὐθ' ἑτέρῳ παρέχειν. ἀγαθὸν δὲ πᾶσιν αὐ- B θρώποις τὸν θεὸν δωρεῖσθαι. Πλάτων δ' ὑπάρξαι, καὶ πάντων συλλήβδην τῶν πρὸς τὸν βίον καθηκόντων, οὐκ ἄλλων ἐπιμέλεσθαι. τὸν κόσμον, οἱ μὲν, γενητὸν εἶναι νομίσαντες, τὸν θεὸν ἔφασαν γεγονέναι τούτου δημιουργόν. ἄλλοι δὲ γενητὸν εἶναι συγκεχωρηκότες οὐχ ὁμοίως τοῖς τέλοις κεχρῆσθαι. ἀλλὰ Πλάτων μὲν ἀπόλεθρον εἶναι νομίζει, καὶ ἀθάνατον δὰ τὴν ἀρτεχνίαν τοῦ πεποιηκότος. Στωϊκοὶ δὲ, φθορᾶς ὑπιδεκτικὸν εἶναι, καὶ δὰ πυρὸς εἰς ὃ ἄπειρον χρόνῳ γενέσθαι τοῦτον τὸν μεταβολῆς, καὶ ἕνα χρόνον τῆς ὕλης ἀναπαυομένης. καὶ τῆς ὑπὸ λῆξιν λαμβανού- C σης. αὖθις δὲ τῶν ὄντων ἀνανθρωμένων ἐκ πυρὸς, καὶ μεταβαλλόντων κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν ἄλλων στοιχείων φύσιν, καὶ πάλιν συγκρινομένων, καὶ σωματοποιουμένων ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ πάντα ἐκ νέας κοσμοποιουμένων. οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὑπολαμβάνοντες εἶναι τὸν θεὸν ἀπόντων δημιουργὸν, αὐτῷ μόνῳ τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων προσάπτειν ὑπεχρήκασι. Πλάτων δὲ, καὶ τὰς ἰδέας εἰσάγειν, εἰς ἃ βλέπων μὲν ἀφηγάσασθαι δύναται. Εἰσάγουσι δὲ καὶ τὴν ἄποιον ὕλην, ὡς οὐκ ἂν ἴσα τὰ καθ' ἕκαστα συντελεσθαι, ἀλλὰ πάντα τε ἐκ' αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα γίνεσθαι. D καὶ τοῦτ' μὲν τῆς δράσεως διεξελθεῖν ἂν εἴη καιρός. οἱ Κυνικοὶ δὲ, τοῦτ' ἐπόντες εἶναι μὲν ἀρχὴν ὑλικὴν ἅπαντες ὁμοίως δεδώκασιν. οὐ μὴν ἅπαντες εἶναι τὴν αὐτήν. ἀλλὰ Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος, γῆν εἶναι τοῦτο ἐνόμισε. Θαλῆς δὲ ὕδωρ. Ἀναξίμανδρος δὲ ἄπειρον. Ἀναξιμένης δὲ, καὶ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἀέρα. πῦρ δὲ, Ἡράκλητος καὶ Ἱππασος ὁ Μεταποντῖνος. Ξενοφάνης δὲ ὁ Κολοφώνιος, γῆν καὶ ὕδωρ. Ἱππων δὲ ὁ Ρηγῖνος, πῦρ καὶ ὕδωρ. Οἰνοπίων δὲ ὁ Χῖος, πῦρ καὶ ἀέρα. Δημόκριτος δὲ ἐν τοῖς σοφιστικοῖς, γῆν, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ. οἱ Στωϊκοὶ δὲ, τέσ- E σαρα στοιχεῖα, γῆν, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα. Ἀριστοτέλης δὲ τούτοις προσέθηκε καὶ ὃ κυκλοφορικὸν σῶμα. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, τέτρασι στοιχείοις φιλίαν καὶ νεῖκος προσάπτει, τῶν μὲν τεττάρων στοιχείων ὑλικῶν ὄντων, τῆς φιλίας τοῦτα συγκρινούσης, τὸ δὲ νείκους διαλύοντος, καὶ διακρίνοντος. Δημόκριτος δὲ, καὶ Ἐπίκουρος τὰς ἀτόμους, ἀρχὰς πάντων νομίζουσιν. Ἡρακλείδης γ' ὁ Ποντικὸς, καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς ἀναρμόστους ὄγκους τὰς ἀρχὰς ὑποτιθέντες τῶν ὅλων. Ἀναξαγόρας γ' ὁ Κλαζομένιος τὰς ὁμοιομερείας. Διόδωρος γ' ὁ Κρόνος ὑπικεκλημένος, ἀμερῆ καὶ ἐλάχιστα σώματα. Πυθαγόρας γ' τοὺς ἀριθμούς. Μαθηματικοὶ γ', τὰ πέρατα τῶν σωμάτων. Στράτων γ' ὁ Φυσικὸς ἐπωνυμασθεὶς τὰς ποιότητας.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 32 sur 413

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ διαφορᾶς ἀρχῆς καὶ αἰτίας.

Ἀρχὴν δὲ καὶ αἰτίαν, τινὲς μὲν οὐδὲν μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν. τινὲς δὲ, τὴν ἀρχὴν καθηγητικὴν πάντων εἶναι νομίζουσιν, οὐκ αἰτίαν οὖσαν τοῦ πάντως ἀποτελέσματος. ἀλλὰ τὸ δι' ὃ ἂν ἐκάστῳ τρόπῳ γίνηται τὰ ἀποτελέσματα. αἰτία δὲ ἑστῶσα τέσσαρα, τὸ προκαταρκτικὸν τὸ χωρισὸν ἀπὸ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ τοῦτο, ὃ πεποίηκε, τὸ διαμένον. συμπληρωτικὸν, ὅταν τὸ ἔργον μὴ ἀπολείπῃ, καὶ οὗ παρόντος τὸ ἀποτέλεσμα παρῇ, καὶ πεπαυμένου παραλλάττηται, καὶ αὐξομένου εἰς ἐπίδοσιν τοῦ ἔργου, καὶ μειουμένου ἐλαττούμενον. αὐτοτελὲς, τὸ αὐτὸ μόνον ἀποτελοῦν. καὶ σωταίτιον, ὃ μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου δυνάμιν συμβάλλεται τοῖς τὸ ἀποτέλεσμα, ὡς ὅτι τὴν ἀρωγὴν συνεργεῖν δοκεῖ τὸ μικρὰν ῥοπὴν τοῖς τὸ ἀποτέλεσμα εἰσάγον, ὡς καθ' ἑαυτὸν δυοῖν βοοῖν. ἄλλα δέ ὁ βουκόλος, ἢ ἀρότης ῥᾷον γεωργήσῃ καὶ τὴν γεωργίαν διαπεπαίδευται, εἰ τέλειος ἐπήγετο συνεπιζυγίζων.

Περὶ διαφορᾶς στοιχείων, καὶ ἀρχῆς.

Τῶν ἀπὸ Ἰωνίας φιλοσόφων οὐδὲν Ἑλλάδι αὐτὰ νομιζόντων, Πλάτων πλεῖστον διενηνοχέναι τούτων κέκριται τῆς μὲν ἀρχῆς. καὶ γὰρ οὐδὲν εἶναι τοιοῦτον, ἀφ' ἧς γεννᾶσθαι τοῦτο. συμβέβηκε τὴν δὲ στοιχείων τοιαύτην εἶναι τὴν ἀΐδιον καὶ ἄμορφον οὐσίαν. ὕλην, οἱ μὲν ἄποιον ὕλιν ὀνομάζουσιν. οἱ δὲ ἐντελέχειαν, καὶ στέρησιν. ἔστι δὲ, τὰ μὲν στοιχεῖα. οἱ μὲν σώματα, καὶ ἀποτελέσματα. τὴν δ' ἀρχὴν οὐδετέραν τούτων ἀναρχίαν. ὥς γ' εἰκότως ὁ Πλάτων τὴν ἐν τούτοις διαλλαγὴν κατειληφὼς ἀποφαίνεται.

Περὶ φύσεως.

Φύσιν τινὲς εἶναι λέγουσι, πνεῦμα ἐντεῖνον, ὁδοποιητικόν. ἄλλοι δὲ τὴν τῶν σωμάτων σύγκρισιν εἶναι, καὶ διάκρισιν τὴν φύσιν ὑπολαμβάνουσιν. Ἀριστοτέλης δὲ, ἀρχὴν τε κινήσεως καὶ ἠρεμίας εἶρηκεν, ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως καθ' αὑτὸ, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς γεγονέναι νομίζων. φυσικὰ δ' εἶναι λέγει τὰ στοιχεῖα τέσσαρα, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γιγνόμενα ζῶα, φυτὰ, μέταλλα, καὶ τὰ περὶ τὸν ἀέρα, ὄμβρους καὶ τὰ τοιαῦτα.

Περὶ κινήσεως.

Τὴν κίνησιν, σχεδὸν τῶν φιλοσόφων πάντες οἱ ἀκριβέστατοι, γένεσιν νομίζουσιν. τὴν μὲν γὰρ τοπικὴν μεταβασιν, ὅταν τι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἕτερον φαίνεται μεταβαῖνον. τὴν δὲ φυσικὴν· ὅταν εἰς ἕτερον ἐξ ἑτέρου γινόμενον, ἀποφαίνωνταί τινες. τρίτον δὲ, τὴν φθίσιν, ὅταν ἐξ ὄντων φθίνῃ τι. τὴν διαφθοράν, ὅταν ἐξ ὄντος πρὸς τὸ μὴ εἶναι, καθίστα, καθάπερ ὅταν τῶν ἀπογινομένων ζώων. τὴν δ' αὐξητικὴν, ὅταν τι ἀπὸ βραχέος πρὸς τὸ μεῖζον μέτεισι. τὴν δὲ μειωτικὴν, ὅταν ἐκ μείζονος βραχύνηταί τι, καὶ πρὸς ἔλαττον μεταρμόζῃ.

Περὶ σωμάτων.

Σῶμα τινῶν ὑπολαβόντων ὃ, εἴτε ποιόν, εἴτε πάσχον, ἕτεροι δὲ τριχῇ διαστατὸν μὴ ἀντιτυπίας, ὃ σῶμα καθεστάναι φασίν. εἶναι μὲν γὰρ σημεῖον, οὗ μέρος οὐδέν. τὴν δὲ γραμμὴν μῆκος ἀπλατές. ἐπιφάνειαν δὲ, ὃ μήκους καὶ πλάτους μετέχον. τοῦτο δὲ, ὁπόταν βάθους προσλάβῃ, σῶμα νομίζουσιν εἶναι. τινὲς δὲ τὰ πέρατα σώματος εἶναι ὑπειλήφασιν.

A

CAPVT VI.

De principij & cauſa differentia.

PRINCIPIVM & cauſam aliqui nihil inter ſe differre putant: aliqui principium quidem rerum omnium originem præcedere exiſtimant, non tamen ipſum euentus cuiuſcunque cauſam eſſe dicunt, ſed id, quo ſecundum vnumquemque modum res fiunt. Cauſarum genera quatuor iidem ſtatuunt. Antecedens, quod ab euentu ſeparari poteſt, idque quod iam effecit permanet. Continens, quod rem quam facit, non deſerit, & quo præſente adeſt effectus, & ceſſante immutatur, creſcente augeſcit, & decreſcente decreſcit. Perfectum, quod per ſe ſolùm rem peragit. Adiuuans, quod cæteris pares vires in effectum confert, vt in arando videmus, in quo vel plurimùm adiuuare videtur, quod leue & exiguum ad effectum affert momentum, vt bobus quidem duobus ſit opus: attamen arator multò faciliùs arabit, opúſque abſoluet, ſi tertius adducatur qui aliorum laborem ſubleuet.

B

De elementorum & principij differentia.

Cùm Ionici philoſophi elementum à principio nihil differre arbitrarentur, plurimùm Plato intereſſe iudicauit, nihil enim priùs eſſe cenſuit principio ex quo gigni potuerit. Contingit verò elementis priorem eſſe informem ſubſtantiam, quam alij materiam qualitatis expertem nominant; alij formam, ſeu perfectionem, & priuationem. Præterea elementa aliqui compoſita, & effectus nominant. Principium verò neutrum horum eſſe cenſent. Quamobrem meritò Plato deprehenſam in his differentiam demonſtrat.

C

De natura.

Naturam definiunt aliqui ſpiritum arte præditum, & ad aliud aditum facientem. Alij corporum concretionem & diſſolutionem. Ariſtoteles principium motus & quietis eius in quo eſt primo per ſe, & non per accidens eſſe exiſtimauit. Naturalia vocat tum elementa quatuor, tum cætera quæ ex eis fiunt, animalia, ſtirpes, metalla, & quæ in aëre generantur, imbres, & alia id genus.

D

De motu.

Motum omnes penè concedunt quicunque paulò diligentiùs philoſophati ſunt, locorum commutationem, vt cùm quis à loco ad locum videtur tranſire. Phyſicum cùm quidam vnum ex alio genitum in aliud tranſire demonſtrant. Tertiò ortum, cùm ex non entibus fit aliquid, interitum verò quando ex ente ad non ens tranſit, vt in animalibus quæ corrumpuntur. Motum accretionis, vt cùm quid è paruo ad aliquid maius tranſit. Denique motum diminutionis, vt cùm ex maiori aliquid breue redditur, & ad minus tranſmutatur.

E

De corpore.

Nonnullis corpus eſſe dicentibus quodcumque ſiue agat, ſiue patiatur. Alij corpus eſſe definiunt quod triplici dimenſione conſtat cum renixu. Punctum namque eſſe cuius pars nulla: lineam verò longitudinem latitudinis expertem: Superficiem, quæ longitudinis, & latitudinis eſt particeps. Hanc verò cùm profunditatem aſſumpſerit, corpus eſſe exiſtimant. Quidam etiam corporum extrema, & terminos corpora eſſe crediderunt.

F

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 33 sur 413

A

De figura.

Figura, corporis ſuperficies, circumſcriptio, & terminus eſt. *Figurarum verò aliæ rotundæ ſunt, aliæ angulares, quarum infinita penè variatio eſt.*

De idea ſeu forma.

Idea eſt ſubſtantia incorporea, ſui ſimilium cauſa, & naturalium ſubſtantiarum ſub ſenſum cadentium exemplar, ipſa quidem ex ſe non ſubſiſtens; ſed formis carentes materias ſibi ſimiles reddens, earúmque conſtitutionis cauſa. Plato verò concedit, quantùm fieri poteſt, quærendas B eſſe ideas in mente & cogitatione Dei. Ariſtoteles autem formas quidem & ideas non abſtulit, ſed eas materiæ coniunctas eſſe voluit. Stoici noſtras cogitationes ideas appellarunt.

CAPVT VII.

De mundo.

STOICI mundum vnum eſſe dixerunt, & hunc totum eſſe & corporeum. Empedocles verò mundum quidem vnum eſſe concedit, non tamen C vniuerſum eſſe, ſed exiguam quandam vniuerſi particulam, reliquum verò ocioſam materiam. Plato mundum vnum eſſe, & vniuerſum *tribus argumentis conjectat*, quia perfectus non eſſet, ſi omnia non contineret; nec exemplari, id eſt, mortali mundo ſimilis, ſi vnicus non eſſet, nec æternus, ſi quid extra ſe haberet. Metrodorus præceptor Epicuri ait abſurdum eſſe in magno campo ſpicam vnam produci, & vnum in infinito mundum. Quòd autem ſit infinitus ex eo patet, quòd infinitæ ſint cauſæ. Etenim ſi mundus ſit finitus, cauſæ verò illius infinitæ, ex quibus prodiit, neceſſe eſt mun- D dos dari infinitos. Siquidem vbi omnes cauſæ, ibi etiam ſunt effectus. Cauſæ autem ſunt atomi & elementa.

Quomodo conſtitit mundus.

Conſtitit igitur mundus rotundâ figurâ formatus hoc pacto, vt grauiſſima corpora deorſum ferantur, leuia verò ſurſum, circum denique & in orbem quæ ex his ſunt compoſita.

CAPVT VIII.

E

De Deo.

QVÆ de Deo inter initia omiſimus; ea nunc dicemus. Nam ex antiquis philoſophis quoſdam inuenimus qui Deos ignorarunt, vt Protagoram Elæum, Theodorum Cyrenaicum, Euemerum Tegeatam, non enim Deos eſſe aſſerere auſi ſunt. Videtur verò huius opinionis fuiſſe Euripides, quanquam id ipſe non dicit, ob metum Areopagitarum, ſed Siſyphum id dicentem introducit. Sed iſtos miſſos faciamus, & Anaxagoram potius audiamus, qui diuinam mentem aſſerit res omnes à primordiis mundi inter ſe confuſas diſtinxiſſe, atque ita res omnes procreaſſe. Plato verò ſuppoſuit prima corpora non conſtitiſſe, ſed inordinatè mota, à Deo in ordinem fuiſſe coacta, & ad id, quod erat conueniens, reuocata. Thales verò

Περὶ σχήματος.

Σχῆμά ἐστιν ἐπιφάνεια, καὶ περιγραφή, καὶ πέρας σώματος. τῶν δὲ σχημάτων τὰ μὲν εὐθύγραμμα, τὰ δὲ γωνιώδη, ὧν ἄπειρος ποικιλία.

Περὶ ἰδέας.

Ἰδέα ἐστὶν οὐσία ἀσώματος, αἰτία τοῦ εἶδά ἐστιν αὐτὴ, καὶ παράδειγμα τῶν κατὰ φύσιν ἐγόντων αἰωνίων ἱστοχάσεων. αὐτὴ μὲν ἐκ ὑφεστῶσα καθ' ἑαυτὴν. ἐνίκνουζουσα δὲ τὰς ἀμόρφους ὕλας, καὶ αἰτία γινομένη τῆς τούτων διακοσμήσεως. Πλάτων δὲ συγχωρεῖ, ὅσον δυνατὸν, ὅτι ἐν ταῖς νοήμασι, καὶ ταῖς φαντασίαις, δεῖ ζητεῖν ἰδέας τοῦ θεοῦ. Ἀριστοτέλης δὲ εἴδη μὲν καὶ ἰδέας ἀπέλιπεν, οὐ μὴν κεχωρισμένας τῆς ὕλης. οἱ δὲ Στωϊκοὶ, ἐννοήματα ἡμέτερα τὰς ἰδέας εἶναι νομίζουσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ κόσμου.

Οἱ μὲν ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἕνα κόσμον εἰρήκασι, καὶ τοῦτον ὅλον καὶ σωματικόν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, κόσμον ἕνα, οὐ μέντοι ὅλον εἶναι τὸν κόσμον· ἀλλὰ ὀλίγον τι τοῦ παντὸς μέρος. ὅλον δὲ λοιπὸν, ὕλην. Πλάτων δὲ ἕνα φησὶ, καὶ ἓν ὅλον εἶναι, ἐκ τοῦ μὴ ἓν τέλειον, ἐὰν μὴ πάντα περιέχῃ, ἐκ τοῦ μὴ ἕστεσθαι ὅμοιον τῷ παραδείγματι, τουτέστι, τῷ νοητῷ κόσμῳ ἐὰν μὴ μονογενὴς ᾖ, ἐκ τοῦ μὴ ἕστεσθαι αἰώνιον εἰ ὃ ἐλλιπές τι ἔχοι. Μητρόδωρος ὁ καθηγητὴς Ἐπικούρου φησὶν ἄτοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἕνα ἄσταχυν γεννᾶσθαι, καὶ ἕνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ· ὅτι δὲ ἄπειροι εἰσὶ κόσμοι πεπερασμένοι, τὰ δὲ αἴτια πάντα ἄπειρα, ἐξ ὧν δὲ ὁ κόσμος γέγονεν, ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι. ὅπου γὰρ τὰ αἴτια πάντα, ἐκεῖ καὶ ἀποτελέσματα. αἴτια δὲ ἤτοι αἱ ἄτομοι καὶ τὰ στοιχεῖα.

Πῶς συνέστηκεν ὁ κόσμος.

Συνέστηκε τοίνυν ὁ κόσμος περιεκλῃσμένως ἐγκαπισμένος τὸ ἔσπον τῶτον, τῶν βαρυτάτων σωμάτων φερομένων εἰς τὸ κάτω. τῶν δὲ κούφων εἰς τὸ ἄνω, φερομένων τὰ μεταξὺ ἐκ τούτων συνηρμοσμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ θεοῦ.

Ὅσα κατ' ἀρχὰς περὶ θεοῦ λέγοντες παρελίπομεν, ταῦτα νῦν ἐροῦμεν. τοὺς μὲν, τῶν παλαιοτέρων φιλοσοφησάντων εὑρήκαμεν θεοὺς ἠγνοηκότας, ὡς Πρωταγόραν τὸν Ἐλεᾶτην, καὶ Θεόδωρον τὸν Κυρηναῖον, καὶ Εὐήμερον τὸν Τεγεάτην. οὐ γὰρ εἶναι θεοὺς ἐτόλμησεν. ἔοικε δὲ ταύτης τῆς ὑπολήψεως Εὐριπίδης, κἂν τοῦτο μὲν αὐτὸς οὐ λέγῃ ἵνα δέος τῶν Ἀρεοπαγιτῶν. ἀλλὰ τὸν Σίσυφον εἰσάγων τοῦτο λέγοντα. τοιοῦς δὲ παραλελοιφότες τὸν Ἀναξαγόραν ἀκροώμεθα, ὃς μὲν τὸν θεὸν, καὶ τὰ σώματα κατ' ἀρχὰς διακεκοσμηκέναι. καὶ οὕτως εἶναι τὰ πεποιηκότα ταῦτα ὑπέλαβε. Πλάτων δὲ οὐκ ἐσηκέναι ταῦτα ὑπέθετο, ἀτάκτως δὲ κινούμενα, ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τάξιν ἦχθαι, καὶ τὰ προσήκοντος μετειληφέναι. Θαλῆς δὲ,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 34 sur 413

νοῦν τὸν κόσμου τ' θεὸν ἡγήσατο. Ἀναξίμανδρος δὲ τοὺς ἀπείρους νοῦς, θεοὺς εἶ) νομίζ. Δημόκριτος δὲ νοῦν ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ, τὸν τὸν κόσμου ψυχὴν ὑπολαμβάν. Πυθαγόρας δὲ, τὴν ἀρχήντων μονάδα θεὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀπλῶς. ἥτις ὄστιν ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις αὐτὸς ὁ νοῦς. τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα δαίμονα, καὶ τὸ κακὸν, περὶ ἣν ὄστιν ὁρατὸς κόσμος. καὶ Πλάτωνι τοῦτο δοκεῖ, τ' θεὸν ἀμιγῆ πάσης ὕλης, καὶ μηδενὶ παθῇ συμπεπλεγμένον. Ἀριστοτέλης δὲ, τ' αἰωνάτατον θεὸν, εἶδος χωριστὸν, ὑπερεβεβηκὸς τῇ σφαίρᾳ τοῦ πάντος. ὅθεν ὄστιν αἰθέριον σῶμα τὸ μέγιστον ὑπ' αὐτοῦ νομιζόμενον. διῃρημένον τε εἰς σφαίρας, τῇ μὲν φύσει συναφεῖς, τῷ δὲ λόγῳ κεχωρισμένας. ὡς' εἶ) ζῷον συνθετὸν ἐκ σώματος, καὶ θειότητος, καὶ τὸ μὲν αἰθέριον κινούμενον κυκλοφορητικὸν. τὴν δὲ ψυχὴν, λόγον ἀκίνητον. αἴτιον τῆς κινήσεως κατ' ἐνέργειαν. Στωϊκοὶ, τ' θεὸν πῦρ ἔντεχνον, ἢ πνεῦμα νομίζουσιν ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ κόσμου γένεσιν, ἐμπεριέχειν τε σπερματικοὺς λόγους, καθ' οὓς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίνεσθαι. καὶ διήκειν δι' ὅλου τοῦ κόσμου, τὰς μὲν τροπὰς μεταλαμβάνοντα κατὰ τὰς τῆς ὕλης διαφορὰς, τὸ δὲ ὅλον ἀναλλάξῃς. θεὸν δὲ, καὶ τ' κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν εἶ) νομίζουσι. ὃ δὴ αἰωνατον πάντων τ' νοῦν, εἶ) τ' θεόν. Ἐπίκουρος δὲ, ἀνθρωποειδεῖς εἶ) τοὺς θεοὺς, λόγῳ δὲ πάνυ θεωρητοὺς διὰ τὴν λεπτομέρειαν τ' κατὰ εἰδώλων φύσιν. ὁ δὲ οὐτε ἄλλας τέτταρας φύσεις κατ' ἄλλους ἀφθάρτους πάσας, τὰ ἄτομα, τὸ κενὸν, τὰ ἄπειρον, τὰς ὁμοιότητας. αὖται δ' λέγονται ὁμοιομερεῖς, καὶ στοιχεῖα τῶν ὅλων.

Πόθεν ἔχομεν ἔννοιαν θεῶν.

Ὁρίζονται τ' θεὸν οἱ Στωϊκοὶ, πνεῦμα νοητὸν, οὐκ ἔχον μορφὴν, μεταβαλλόμενον δὲ εἰς ὃ βούλεται. ἔχομεν δὲ ἔννοιαν τούτου ἐκ τοῦ κάλλους, καὶ μεγέθους τῶν ὁρωμένων αὐτοῦ δημιουργημάτων. οὐδὲν γὰρ τῶν καλῶν εἰκῇ γεγένηται, ἀλλ' ὑπὸ δημιουργοῦ σοφοῦ. ὅθεν Εὐριπίδης εἶπεν, ἀστέρες οἳ ἐν οὐρανῷ ποικίλμα τέκτονος σοφοῦ, ἐλάβομεν δὲ ἔννοιαν ἐκ τοῦ, τ' ἡλίου καὶ τῆς σελήνης σὺν τοῖς λοιποῖς τῶν ἀστέρων τὴν ὑπόγειον φορὰν ἀνεμφόρους, ὁμοίως ἀπατελλόν τοῖς χρώμασι καὶ τοῖς σχήμασιν. ὅσα δὲ καὶ τοῖς μεγέθεσι, καὶ κατὰ τόπους τοὺς αὐτοὺς, καὶ χρόνους.

Περὶ ἡρώων, καὶ δαιμόνων.

Θαλῆς μὲν, καὶ Πλάτων, καὶ Πυθαγόρας, καὶ μετὰ τούτους οἱ Στωϊκοὶ γινώσκουσιν ὁμοίους εἶ), καὶ τούτοις μὲν οὐσίας φυσικάς. τοὺς δ' ἥρωας, ψυχὰς κεχωρισμένας τῶν σωμάτων. τὰς μὲν ἀγαθὰς, τῶν τ' βίον διαγόντων ἄριστα ἀνθρώπων. κακὰς δ', τῶν πονηρῶν. Ἐπίκουρος δ' οὐδετέρους τούτων εἶ) συγχωρήσει.

A mentem mundi Deum esse putabat. Anaximander autem mentes infinitas Deos esse putat. Democritus autem mentem in igne sphærico animam mundi existimat. Pythagoras verò ex principiis vnitatem, Deum & bonum esse putauit, quæ sit vnius natura, ipsa mens est, indefinitam verò dualitatem dæmonem & malum, circa quam mundus est visibilis. Et Platoni hoc visum est Deum ab omni materia separatum, & nullis passionibus obnoxium. Aristoteles verò supremum Deum formam esse definiuit separatam, vniuersi tamen circulo inhærentem: vnde & corpus eiusmodi ab B ipso æthereum & magnum reputatum est, diuisum in plures sphæras naturâ coniunctas, ratione verò separatas. vt animal sit compositum ex corpore & diuinitate, & hoc æthereum motum, & in circulum volubile. animam verò, rationem immobilem, causam motus secundum operationem. Stoici Deum esse ignem arte præditum, vel spiritum arbitrantur, & viâ procedentem ad mundi generationem, & omnes omnium rerum rationes continentem, quibus omnia fato eueniunt, totum mundum peruadere, ac appellationes sortitum pro diuersitate materiæ in quam diffusus est. Deum & mundum, & stellas & terram esse censent. Id au- C tem quod omnium supremum est, mentem esse & Deum. Epicurus verò Deos omnes humanâ specie esse, solâ verò ratione visibiles propter tenuitatem specierum eorum naturæ: hic verò sic alias quatuor naturas secundum genus incorruptibiles statuit, atomósque, infinitum, vacuum, & similitudines. hæ verò dicuntur partes similares & elementa.

Vnde Deorum notitiam habemus.

Deum definiunt Stoici spiritum intelligibilem, formam non habentem, qui se, in id quod vult, D transformat. Dei verò cognitionem habemus ex pulchritudine & magnitudine operum illius quæ conspiciuntur: nihil enim temerè aut casu pulchrum oritur, sed opificis sapientis operâ: quamobrem Euripides dixit: stellæ in cœlo sunt ornatus opificis sapientis. Deuenimus autem in huiusmodi cognitionem cùm ex aliis stellis, tum præcipuè ex Sole & Luna, quæ *subterraneum iter emensa*, eodem colore, eadem figurâ, eadem magnitudine oriuntur, eademque & tempora, & loca seruant.

De heroibus, & dæmonibus.

E Thales, Plato, Pythagoras, & cum his Stoici sentiunt *eos* esse similes, ac Dæmonas quidem substantias naturales. Heroas autem animas è corporibus separatas, & harum bonas esse, quæ hominum fuerint optimè vitam traducentium: malas autem malè viuentium. Epicurus tam Dæmonas quàm Heroas non concedit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ ψυχῆς.

F Πολλὴν μὲν ὄστιν εὑρεῖν καὶ παρὰ τοῖς πρότερον αἰτίαν περὶ τῆς ψυχῆς ἀμφισβήτησιν. ἀλλ' ὅμως, μὴ τ' τῆς εἰσαγωγῆς τόπον ὑπερβαίνειν δοκεῖν ὦμεν, καὶ πᾶσιν εἰρημένα περὶ αὐτῆς διεξιόντες, ὅσα τοῖς ὀνομαστοτάτοις εἰρῆσθαι περὶ αὐτῆς νομίζομεν, ὡς ἂν βραχέσι περιλάβωμεν λόγῳ. ψυχὴν τοίνυν

CAPVT IX.

De anima.

MVLTAM quidem possumus inuenire apud priores *philosophos* de anima ortam controuersiam. verumtamen nè introductionis modum excedere videamur, cùm, quæ de ea ab omnibus dicta sunt, enarrauerimus, quæcumque ab illustrissimis viris de ea dicta fuisse arbitramur, breuiter commemorare conemur. Animam igitur existi-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 35 sur 413

mant aliqui ſpiritum eſſe toti corpori annexum, *non tamen æquabiliter*, ſed vni membro magis, alteri minus : hoc Aſclepiadis ſectatores dicunt. Eamdem alij facultatem quâ viuimus, arbitrantur. Quidam principium motus omnium quæ fiunt & ſunt. Epicurus autem aërem illum, quem reſpirando attrahimus, animam eſſe credidit. Cuius ſubſtantiam alij incorpoream dixerunt, vt Plato, alij corpora mouere, vt Zeno, quem ſecuti Stoici, nam ſpiritum ipſam eſſe opinati ſunt. Item mortalem alij, vt Epicurus & Dicæarchus. Alij immortalem, vt Plato & Stoici, ipſam exiſtimarunt: quamquam Plato ſuo ſe motu ſemper mouentem, nec vmquam interituram ipſam aſſeueret. Stoici contrà tamdiu animam immortalem durare quoad mundus diſſoluatur, tunc enim ipſam quoque corrumpi. Rurſus alij ſic annexas corporibus animas aiunt, vt ex eis ipſas ſponte natas dicant: hócque in cauſa eſſe, vt corporis voluptatibus tantoperè delectentur. Alij verò animam volunt Dei particulam quandam, nec vllum extare elementum, quod otioſum ſit, quódque in compoſitarum rerum rationem non veniat. Peccare verò animas inquiunt. Alij quia, liberæ cùm ſint, ſuoptè arbitrio ad malum ferantur : nam cùm voluptates appetant, vt eas aſſequantur, vitia perſequi flagitioſum eſſe non iudicant. Alij, cuncta fato euenire putantes, animam quoque nullâ electione habitâ delinquere poſſe concedunt. Pœnas dare ſceleratas animas vbi à corporibus ſolutæ fuerint, exiſtimat Plato: bonorum autem, ad Deum poſt mortem reuerti, & in aſtris habitare; Stoici nihil horum admittunt, ſed poſtquam, aiunt, ſeiunctæ à corporibus fuerint, quæ intemperanter vixerunt, & adhuc voluptatum auidæ ſunt, corpus aliud iterum ſubeunt, deſiderio voluptatum illectæ, quas corporis miniſterio aſſequuntur: id autem eas tamdiu facere, quoad virtutem edoctæ in cognitionem veri boni deueniant, ac meliorem vitam traducant : à qua ſtatim, vbi ſolutæ, & iam *ab impedimentis corporis* liberæ fuerint, ipſis per ſeſemet interlucentibus honeſti, ac decoris ideis vniuntur, à quibus ſic affectæ numquam poſtea diuelluntur. Partes animæ Plato tres fecit, rationem, iracundiam, & concupiſcentiam. Ariſtoteles quartam addidit, naturalem, & vegetantem. Stoici, & ipſi partes animæ quatuor enumerant, ratiocinandi, ſentiendi, loquendi, & gignendi facultatem. Alij ſimplicem, & partibus carere animam arbitrantur: nihil enim aliud eſſe quàm prudentiam, quam tum mentem, tum intellectum appellant. Menemachus vnus ex ſectatoribus Stoicæ diſciplinæ, vbi ſuſpicionem addidit, loquendi, & gignendi facultatem ademit, eas ſentiendi facultatibus attribuens. Nonnulli demum in ſenſum, & rationem animam diuiſerunt, quibus aliquis meritò potius aſſentiri poterit.

A οἱ μὲν πνεῦμα πεμπτὴ τῷ σώματι προσκείμενον, ὅπου μὲν μᾶλλον, ὅπου δὲ ἧττον, νομίζουσιν εἶναι. οὗτοι δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδειοί εἰσιν· ἄλλοι δὲ, δυνάμιν δι' ἣν ζῶμεν. οἱ δὲ, κίνησιν ἀρχὴν πάντων κινουμένων τε, καὶ ὄντων. Ἐπίκουρος δὲ τὸ ἐφελκόμενον ἔξωθεν ἀέρα ψυχὴν εἰσπνοῆς, τὴν ψυχὴν ἀποτέλεσεν. τὴν δὲ οὐσίαν ταύτην, οἱ μὲν ἀσώματον ἔφασαν, ὡς Πλάτων. οἱ δὲ σώματα κινοῦν, ὡς Ζήνων καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ. πνεῦμα γὰρ εἶναι ταύτην ὑπενόησαν, καὶ οὗτοι θνητὴν μὲν ψυχὴν, ὡς Ἐπίκουρος καὶ Δικαίαρχος ὑπέλαβον. ἀθάνατον δὲ, Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοί. ἀλλ' ὁ Πλάτων ἀκίνητον, καὶ οὐδέποτε διαφθαρησομένην. οἱ Στωϊκοὶ δὲ καθ' ἑκάστην τοῦ κόσμου μεταβολὴν διαμένειν ἀθάνατον, ἕως ἂν ἡ τοῦ κόσμου μεταβολὴ συσᾶσα, καὶ ταύτην τυχεῖν διαφθορᾶς. τοῖς δὲ σώμασι συνδεῖσθαι νομίζουσιν οἱ μὲν αὐτοφυᾶς ἔχειν ἐγκρατεῖς ὕλας, ὥστε ταῦτα παρούσας τὴν ὀρθυμεῖν ἡδονῶν, τὴν διὰ τῶν σωμάτων αὐτοῖς προσγινομένων. οἱ δὲ κατὰ θεὸν ἐγκεῖσθαι τοῖς σώμασι βουλόμενοι. μετὰ δὲ τὴν τοιχείων ἀρχὴν, μὴ δὲν ἔξω ὃν ἄμοιρον εἶναι διὰ τέλους· ἐκ μιᾶς δὲ τὰς ψυχὰς, οἱ μὲν αὐτεξουσίους ὕλας, καὶ διὰ τὰς σφετέρας ὀρθυμίας ὀρθὰ ὃ πλημμελὲς πεπονθυίας. τὸ ἡδέων δὲ ὕλας ὀρεκτικὰς, διὰ τὸ τύπου καθήκειν, μηδὲν διωρεῖσθαι τὰς φαυλοτάτας τὴν ἀποπωτάτων εἶναι νομιζομένων. οἱ δὲ κατ' εἱμαρμένην πάντα συμβαίνειν νομίσαντες, καὶ τὸ ψυχὴν ἀπροαιρέτως τοῖς πλημμελήμασι προσπαθεῖν ὑπολαμβάνουσι. διδόναι δὲ δίκην τὰς πονηρευσαμένας, τῶν σωμάτων ἀπαλλαττομένας, ὁ Πλάτων οἴεται, καὶ τὰς ἀμείνον βεβιωκυίας, εἰς θεὸν ἀναπέμπεσθαι, καὶ τοῖς ἀστροις ἐγκαταλέγεσθαι. Στωϊκοὶ δὲ, πολλῶν ὑδὲν προσεῖναι). διὰ γὰρ ἐπειδὴν ἀποχωρισθῶσι τῶν σωμάτων, φασὶ τὰς ἀκρατεστέρας, καὶ τὸ ἡδέων ὀρθυμικὰς, αὖθις ἐμφυσιοῦσθαι τὸ διὰ σωμάτων ἡδονῶν προσγινομένων, ἐγκαταδύεσθαι πάλιν τοῖς σώμασιν ὧν ἀρχῆς. καὶ μηδέποτε παύεσθαι τούτου πειρώμενα, ἕως ἂν παιδεύσεως τὸ προσηκούσης τύχωσι, καὶ τὸ καλῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμεναι, χρηστὸν ἔλωσι βίον. καὶ μὴ τὸ διὰ λιτοῦ, καὶ τὸ ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος, καθ' αὑτὰς διὰ φανῆς ἀπουσῶν δεομένων ἰδέας μετελθούσας τὰς ἀγαθὰς, καὶ μὴ ταῦτα διὰ πάντος ὕσας, τὰς πάλιν ὕτω διὰ χειρωθείσας. εἶναι δὲ τὰ μέρη τὸ ψυχῆς Πλάτων μέν, τρία νενόμικε, λογικὸν, θυμικὸν, ὀρθυμητικόν. Ἀριστοτέλης δὲ, προσθήκας καὶ τὸ φυτικὸν τε, καὶ τὸ ζωτικόν. Στωϊκοὶ δὲ, τέτταρα μέρη τὸ ψυχῆς εἶναι· φασὶ, λογικὸν, αἰσθητικὸν, φωνητικὸν, σπερματικόν. ἕνιες δὲ, τὸ ψυχὴν ἁπλῶν, καὶ ἀμερῆ τυγχάνειν. ὅθεν γὰρ ἄλλο τὴν ψυχὴν ὑπολαμβάνουσιν, ἢ φρόνησιν ὑπάρχειν, διὰ καὶ νοῦν καὶ νόησιν προσφήκασι. Μενέμαχος δὲ, τῶν Στωϊκῶν ὑπολήψιν ὀρθρίνων τὸ φωνητικὸν, καὶ τὸ σπερματικὸν προεῖλεν. οἰηθεὶς τὸ αἰσθητικῆς δυνάμεως ταῦτα μετέχειν. μέρη δὲ τὸ ψυχῆς ἔνιοι ὠρίσαντο, τὸ λογικὸν καὶ τὸ αἰσθητικόν. ὧν καὶ μᾶλλον ἄν τις συγχωρήσειεν εὐλόγως.

CAPVT X.

De minimis.

ANTE quatuor elementa nonnulli fruſta breuiſſima, ſiue ramenta quædam eiuſdem rationis, *ſimilium partium*, ceu elementorum elementa extitiſſe dicunt. Heraclitus *quoque fruſtula quædam tum minima, cùm individua*, cogitatione tantùm apprehenſibilia inducit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ ἐλαχίστων.

ΠΡΟ τῶν τεττάρων στοιχείων σχήματα βραχύτατα, ἢ ῥήγματα, οἷς στοιχεῖα ἀπὸ στοιχείων ὁμοιομερῆ νομίζουσιν εἶναι· ἔνιες, τὰ λεπτύνσιμα ἐλάχιστα. Ἡράκλειτος εἰσάγει ταῦτα νοητὰ μόνον λεγόμενα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 36 sur 413

Περὶ χρωμάτων. A

Χρῶμά ἐστι ποιότης σώματος ὁρατόν. οἱ Πυθαγόρειοι δὲ, χροιὰν καὶ χρῶμα σκάλωσι τὴν ἐπιφάνειαν τῶν σωμάτων. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, ὃ τοῖς πόροις τῆς ὄψεως ἁρμόττον. Πλάτων φλόγα ἀπὸ τῶν σωμάτων, σύμμετρα μέρη, ἔχουσαν πρὸς τὴν ὄψιν. Ζήνων δὲ ὁ Στωϊκὸς, τὰ χρώματα ἐπιχρώσεις τῆς ὕλης πρῶτους εἴδη. ἀναμαλισμοὺς. οἱ δὲ ἀπὸ Πυθαγόρου, τὰ γένη τῶν χρωμάτων, λευκόν τε, καὶ μέλαν, καὶ ἐρυθρὸν καὶ ὠχρὸν νομίζουσι. τὰς δ' ἄλλας διαφορὰς, πολλὰς τὰς ποιὰς μίξεις τῶν στοιχείων. τὰς δὲ τῶν ζώων, B πολλὰς τὰς τῶν τόπων καὶ τῶν ἀέρων.

Περὶ μίξεως.

Οἱ μὲν παλαιότεροι τὰς τῶν στοιχείων μίξεις, κατ' ἀλλοίωσιν, ἤτοι κρᾶσιν ἀπηργάσθαι γίνεσθαι. οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον, κατὰ πολλὰ θεσιν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, ἐκ μικροτάτων οἴεται τὰ στοιχεῖα συγκρίνειν. Πλάτων δὲ, τὰ μὲν τρία ἐπὶ τοσοῦτα εἰς ἄλληλα λέγει, πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, τὴν δὲ γῆν ἀμεταβλητον μόνην.

Περὶ κενοῦ.

Οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου, καὶ οἱ Φυσικοὶ πάντες μέχρι Πλά- C τωνος, ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν εἶναι λέγουσι. Ἐμπεδοκλῆς, οὐδὲν τι πάντως κενὸν πέλει, οὐδὲ περιττόν. Λεύκιππος δὲ, καὶ Δημόκριτος, καὶ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἄτομα ἀπέραντα πλήθει. ὁ δὲ κενὸν, ἄπειρον τῷ μεγέθει. οἱ Στωϊκοὶ δὲ, ἐντὸς μὲν τοῦ κόσμου κενὸν οὐδὲν εἶναι νομίζουσιν, ἔξωθεν δ' αὐτοῦ ἄπειρον. Ἀριστοτέλης δὲ, τοσοῦτον εἶναι κενὸν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, ὡς' ἀναπνεῖν εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν. ἔνδοθεν γὰρ εἶναι τόπον πνευτόν.

Περὶ χώρας.

Οἱ Στωϊκοὶ καὶ Ἐπικούρειοι διαλλάττειν τὸν τόπον τῆς χώ- D ρας νόμισμα. καὶ τὸν μὲν τόπον ὑπὸ τοῦ σώματος κατέχεσθαι. τὴν δὲ χώραν ἐκ μέρους, ὥσπερ ὑπὸ τοῦ οἴνου πιθάκνης.

Περὶ χρόνου.

Τὸν χρόνον εἶναι Πυθαγόρας ὑπείληφε τὴν σφαῖραν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς οὐρανοῦ. Πλάτων δὲ, αἰῶνος εἰκόνα κινητὴν, ἢ διάστημα τοῦ κόσμου κινήσεως. Ἐρατοσθένης δὲ, τὴν τοῦ ἡλίου πορείαν.

Περὶ οὐσίας χρόνου.

Τοῦ δὲ χρόνου τὴν οὐσίαν οἱ Στωϊκοὶ ἡλίου τὴν κίνησιν E νομίζουσι. Πλάτων δὲ, τὴν πορείαν αὐτὴν. καί τινες μὲν ἀγένητον τὸν χρόνον εἶναι. Πλάτων δὲ γενητὸν κατ' ἐπίνοιαν.

Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Οἱ περὶ Παρμενίδην, καὶ Μέλισσον, καὶ Ζήνωνα τὸν Ἐλεάτην, γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπηρήκασιν, ἀκίνητον εἶναι τὸ πᾶν ὑπολαμβάντες. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὅσοι κατὰ στοιχείων ἀθροισμὸν τὴν λεπτῶν σωμάτων κοσμοποιοῦσι, σύγκρισιν μὲν καὶ διάκρισιν εἰσάγουσι. γένεσιν δὲ, καὶ φθορὰς οὐκ οἰκείως, οὐ γὰρ κατὰ ποιὰν ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ κατὰ πάθεσιν καὶ στοιχείων ἀθροισμὸν γίνεσθαι τὰ πάντα νομίζουσι. Πυ- F θαγόρας δὲ, καὶ ὅσοι παθητὴν ὕλην ὑποτίθενται, κυρίως γένεσιν καὶ φθορὰν λέγουσι γίνεσθαι, καὶ ἀλλοιώσεις, καὶ ἕξεις στοιχείων, καὶ διαλύσεις.

De coloribus.

Color eſt qualitas corporis viſibilis. Pythagorici colorem appellant ſuperficiem corporis. Empedocles quod meatibus oculorum quadraret. Plato flammam è corporibus *prodeuntem*, cuius partes oculis reſponderent. Zeno Stoicus colores eſſe definit, primos materiæ habitus. Qui Pythagoræ ſucceſſerunt philoſophi, colorum genera fecerunt, album, nigrum, rubrum, & pallidum. Reliquas autem colorum differentias ex diuerſa elementorum commixtione oriri : animalium verò etiam ex locorum, & aëris diuerſitate conſurgere.

De mixtione.

Priſci mixtionem elementorum fieri dixerunt ex alteratione, vel temperamento. Anaxagoras, & Democritus ex eorum congreſſu. Empedocles è minimis corpuſculis elementa componi dicit. Plato tria tantùm corpora inter ſe mutari dicit, ignem, aërem, & aquam : terram namque ſolam immutabilem eſſe.

De vacuo.

Pythagorici, & Phyſici omnes ad Platonem vſque, in mundo vacuum eſſe aſſerunt. Empedocles intra mundum, inquit, vacua res nulla, nec extra eſt. Leucippus, Democritus, & Epicurus, atomos quidem multitudine, vacuum autem magnitudine infinitum dicunt. Stoici intra mundum vacui quidem nihil eſſe putant, extra verò infinitum. Ariſtoteles tantùm vacui ſolummodò extra mundum eſſe, quantùm ad reſpirationem mundi faciat : mundum enim, igneus cùm ſit, euentilatione indigere.

De loco & receptaculo.

Stoici & Epicurei locum à receptaculo differre cenſent : ac locum quidem eſſe quod corpus totum tangit, *vt ſuperficies* : receptaculum autem, quod parte ſolùm, vt in vaſis vinariis contingit.

De tempore.

Pythagoras tempus eſſe arbitratur ambientis nos cœli machinam. Plato mobilem æternitatis imaginem, vel interuallum motus mundi. Eratoſthenes Solis iter.

De temporis eſſentia.

Temporis autem eſſentiam Stoici Solis motum exiſtimant. Plato iter ipſum ſolis. Ac cæteri quidem ingnitum tempus arbitrantur : Plato vult genitum ex ſenſus noſtri cogitatione.

De ortu & interitu.

Parmenides, Meliſſus, & Zeno Elæata ideò nec generari, nec corrumpi quicquam aſſeruerunt, quòd vniuerſum immobile ponunt. Empedocles, Epicurus & cæteri, quotquot è minutis corpuſculis mundum extruunt, concretionem & ſecretionem introducunt. hi autem neque oriri quicquam, neque interire propriè dicunt : nam cùm ex congerie, non alteratione gigni res velint, non qualitatis, ſed quantitatis motum, ortus & interitus momentum præcedere faciunt. Pythagoras, & alij quicumque materiam pati ſupponunt, ortum & interitum propriè aſtruunt, cum elementorum qualitatibus immutatis naſci res, & diſſolui.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 37 sur 413

A

De neceſsitate.

Thales validiſſimam eſſe neceſſitatem dixit, cùm vniuerſo dominetur. Pythagoras autem exiſtimat neceſſitatem mundo circumfundi. Parmenides verò, & Democritus omnia per neceſſitatem dixerunt euenire, eſſe verò ipſam fatum, iuſtitiam, prouidentiam. Plato verò quædam in prouidentiam, quædam in neceſſitatem referri.

Quæ eſſentia neceſſitatis.

Empedocles exiſtimat neceſſitatem eſſe cauſam vtentem principiis & elementis. Democritus autem reſiſtentiam, motum, & impetum materiæ. Plato verò nonnunquam materiam, nonnunquam habitum eius, qui circa ipſam operatur.

De fati eſſentia.

Heraclitus eſſentiam fati rationem eſſe omnia peruadentem dicit. Fatum verò eſt corpus æthereum ſemen generationis omnium. Plato rationem æternam, & legem æternam naturæ totius vniuerſi. Chryſippus vim ſpiritalem, & ordinem omnia regentem. Et rurſus in definitionibus dicit, fatum eſſe id per quod orta nata ſunt, naſcentia oriuntur, oritura generabuntur. Alij verò Stoici ſeriem. Poſidonius autem tertium à Ioue. Primum enim Iouem eſſe, ſecundum naturam, tertium fatum.

De fortuna.

Plato fortunam definit cauſam per accidens, & id quod inopinatò ſequitur in iis, quæ fiunt cum electione. Ariſtoteles cauſam per accidens, in iis, quæ ſecundum appetitū fiunt finis alicuius gratiâ, incertam eam & inſtabilē. Differre verò fortunam à caſu, ex eo quòd quæ fortunâ fiunt, caſu quoq; fiant, cùm fortuna ſolùm in noſtris actionibus verſetur: quæ autem fiunt caſu, non omnia fortunâ, in his enim caſus conſiſtit, quæ ad actiones noſtras non attinent; & fortunam ſolùm eſſe ratione præditorum; caſum verò in ratione præditis & brutis animantibus, & corporibus vitâ carentibus. Epicurus inconſtantem & ipſe cauſam modis, temporibus, & perſonis fortunam dicit. Fortunam Anaxagoras, & Stoici cauſam quam humanus diſcurſus aſſequi non poſſit: atque alia quidem neceſſitate, alia fato, alia electione, alia fortunâ, alia caſu fieri.

B

C

D

E

CAPVT XI.

De mundo.

PYTHAGORAS primus hanc rerum omnium congeriem mundum nominauit propter ordinem qui eſt in ipſo. Thales vnum eſſe mundum. Democritus & Epicurus, & huius magiſter Leucippus, infinitos mundos in infinito vacuo. Empedocles Solis curſum eſſe circumſcriptionem terminorum mundi. Stoici differre vniuerſum & totum: vniuerſum enim eſſe cum vacuo infinitum, adeo vt totum & vniuerſum non ſint idem.

De figura mundi.

Stoici rotundâ figurâ mundum conſtare dicunt, alij cono, alij ouo ſimilem malunt. Epicurus ſuſcipere harum ſingulas.

F

Περὶ ἀνάγκης.

Τὴν ἀνάγκην Θαλῆς ἰσχυροτάτην εἶναι φησι. κρατεῖν γὰρ αὐτὴν τῶν πάντων. Πυθαγόρας δέ, τὸν κόσμον τὴν ἀνάγκην περιειλῆφθαι. Παρμενίδης δέ, καὶ Δημόκριτος, πάντα κατ' ἀνάγκην συμβαίνειν εἰρήκασιν. εἶναι δὲ τὴν αὐτὴν εἱμαρμένην, καὶ δίκην, καὶ προνοίαν. Πλάτων δέ, τὰ μὲν εἰς προνοίαν, τὰ δὲ εἰς ἀνάγκην ἀναγεσθαι.

Τίς οὐσία ἀνάγκης.

Τῶν δὲ ἀρχῶν δὲ καὶ τὴν στοιχείων αἰτίαν χρησίμην τὴν ἀνάγκην Ἐμπεδοκλῆς ἡγεῖται. Δημόκριτος δὲ, τὴν ἀντιτυπίαν καὶ φοράν, καὶ πληγὴν τῆς ὕλης. Πλάτων δὲ, ὅτε μὲν τὴν ὕλην, ὅτε δὲ τὴν τῶν ποιούντος προαίρεσιν.

Περὶ οὐσίας εἱμαρμένης.

Ἡράκλειτος οὐσίαν εἱμαρμένης λόγον εἶναι πάντος διήκοντα. ἡ δὲ εἱμαρμένη ἔστιν αἰθέριον σῶμα, σπέρμα τῆς τῶν πάντων γενέσεως. Πλάτων, λόγον ἀίδιον, καὶ νόμον ἀίδιον τῆς τῶν ὄντος φύσεως. Χρύσιππος, δύναμιν πνευματικὴν, καὶ τάξιν τῶν ὄντος διοικητικήν. καὶ πάλιν ἐν τοῖς ὅροις λέγει, τὴν εἱμαρμένην, καθ' ἣν τὰ μὲν γεγονότα γέγονε, τὰ δὲ γινόμενα, γίνεται, τὰ δὲ γενησόμενα γενήσεται. οἱ δὲ ἄλλοι Στωϊκοὶ εἰρμόν. Ποσειδώνιος δὲ, τρίτον ἀπὸ Διός. πρῶτον μὲν εἶναι τὸν Δία, εἶτα τὴν φύσιν, εἶτα τὴν εἱμαρμένην.

Περὶ τύχης.

Πλάτων αἰτίαν ἐν προαιρετοῖς καὶ συμβεβηκὸς, καὶ παρακολούθημα. Ἀριστοτέλης αἰτίαν καὶ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς καθ' ὁρμὴν ἕνεκά τινος γινομένοις, ἄδηλον καὶ ἄστατον. Διαφέρειν δὲ τῆς τύχης τὸ αὐτόματον· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τύχης κατ' αὐτόματον, εἶναι ἐν τοῖς προακτέοις πάντως. τὸ δ' αὐτόματον, οὐκ ἀπὸ τύχης. ἐν μὲν τοῖς ἔξω προαιρέσεως, καὶ τὴν μὲν τύχην τῶν λογικῶν, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων. Ἐπίκουρος ἀσύστατον αἰτίαν προσώποις, χρόνοις, τόποις. Ἀναξαγόρας δὲ, καὶ Στωϊκοὶ, αἰτίαν ἄδηλον ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ· καὶ τὰ μὲν κατ' εἱμαρμένην καὶ ἀνάγκην· τὰ δὲ καθ' εἱμαρμένην, τὰ δὲ κατ' προαίρεσιν· τὰ δὲ κατὰ τύχην, τὰ κατ' αὐτόματον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ κόσμου.

Πυθαγόρας πρῶτος ὠνόμασε τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν, κόσμον, ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ τάξεως. Θαλῆς, ἕνα τὸν κόσμον. Δημόκριτος, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὁ τούτου καθηγητὴς Λεύκιππος, ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ. Ἐμπεδοκλῆς, τὸν τῆς ἡλίου δρόμον εἶναι περιγραφὴν τῆς θέρμης τῆς κόσμου. οἱ Στωϊκοὶ, διαφέρειν τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὅλον. τὸ μὲν γὰρ πᾶν εἶναι σὺν τῷ κενῷ ἀπείρῳ. ὅλον δὲ, χωρὶς τοῦ κενοῦ τὸν κόσμον. ὥστε οὐ τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ ὅλον, καὶ τὸν κόσμον.

Περὶ σχήματος κόσμου.

Οἱ μὲν Στωϊκοὶ τὸν κόσμον σφαιροειδῆ, ἄλλοι κωνοειδῆ, ἄλλοι ᾠοειδῆ. Ἐπίκουρος ἀνδέχεσθαι τούτων ἕκαστον.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 38 sur 413

Εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος.

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, ἔμψυχόν τε τὸν κόσμον, καὶ προνοίᾳ διοικούμενον. Δημόκριτος δὲ, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὅσοι εἰσάγουσι τὰ ἄτομα, καὶ τὸ κενὸν οὐδέτερον τούτων συγχωροῦσι, φύσει δέ τινι ἀλόγῳ διοικεῖσθαι. Ἀριστοτέλης οὔτε ἔμψυχον εἶναι ὅλον δι' ὅλων, οὔτε αἰσθητικὸν, οὔτε προνοίᾳ διοικούμενον· τὰ μὲν γὰρ οὐράνια, τούτων ἀπάντων μετέχειν· σφαῖρας γὰρ περιέχειν, ἐμψύχους καὶ ζωτικούς. Τὰ δὲ περὶ γῆν, μηδενὸς τούτων μετειληφέναι τῆς εἰς διάταξίαν τε συμβεβηκὸς, οὐ προνοητικῶς μετέχειν.

Εἰ ἄφθαρτος ὁ κόσμος.

Τὸν Πυθαγόραν τε καὶ Πλάτωνα ὑπὸ θεοῦ γεγονέναι τὸν κόσμον, καὶ πάντας τοὺς ἀκολουθήσαντας τούτοις ὑπολαμβάνειν εἰρήκασι. καὶ εἰ μὲν ὅσον ὅτι τῇ φύσει φθαρτὸν, αἰσθητὸν ὑπάρχειν, οὐ μὴν φθαρησόμενον προνοίᾳ τοῦ πεποιηκότος. Ἐπίκουρος δὲ, καὶ οἱ Στωϊκοὶ φθαρτὸν νομίζουσιν, ὅτι γίνεται, ὡς ζῷον, ὡς φυτόν. Ἀριστοτέλης δὲ, τὸ ὑπὸ τὴν σελήνην μέρος, παθητὸν, καὶ φθαρτὸν, ἐν ᾧ τὰ περίγεια κεραίνεται.

Πόθεν τρέφεται ὁ κόσμος;

Ἀριστοτέλης εἰ τρέφεται, φθαρήσεσθαι νενόμικεν. οὐδέτερον δὲ τούτων τῷ κόσμῳ συμβεβηκέναι. Πλάτων ἐκ τοῦ φθίνοντος καὶ μεταβολὴν τρέφεσθαι τοῦτόν φησι. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος, διττὴν εἶναι φθορὰν ὑπέλαβεν. Ὁ μὲν, ἐξ οὐρανοῦ πυρὸς ῥέοντος. Ὁ δὲ, ἐξ ὕδατος σεληνιακοῦ, περὶ τοὺς ἀστέρας ὑποχεόμενον· καὶ τούτων εἶναι τὰς ἀναθυμιάσεις τροφὰς τοῦ κόσμου.

Ἀπὸ ποίου στοιχείου ἤρξατο ὁ θεὸς κοσμοποιεῖν.

Οἱ φυσικοὶ ἀπὸ γῆς ἤρξθαι λέγουσιν αὐτὸν, καθάπερ ἀπὸ κέντρου. Πυθαγόρας δὲ, ἀπὸ πυρός. Ἐμπεδοκλῆς, τὸν μὲν αἰθέρα πρῶτον διακριθῆναι φησι. δεύτερον δὲ, πῦρ. ἐφ' ᾧ γῆ διεκπνευσθεῖσα. εἶτα ὕδωρ. ὃ δὲ ἀποθυμιαθὲν τὸν ἀέρα. γενέσθαι δὲ τὸν μὲν οὐρανὸν ἐκ τοῦ ἀέρος. τὸν δὲ ἥλιον ἐκ τοῦ πυρός. Πλάτων δὲ γεγονέναι τὸν κόσμον, ὡς λόγῳ μὲν πρὸς τὸ διάνοημα τοῦ νοήματος. τῷ δὲ ὁρατῷ, πρότερον μὲν τὸ ψυχικὸν. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ σώματος εἶδος γεγονέναι ἐκ δὲ πυρὸς μὲν καὶ γῆς πρῶτον, ὕδατος δὲ καὶ ἀέρος δεύτερον. Πυθαγόρας, σώματα τὰ τῆς τετρεσὶν ἁρμῆς, ἅπερ καλεῖ μαθηματικά. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ κύβου γεγονέναι τὴν γῆν φησι. ἐκ δὲ τῆς πυραμίδος, τὸ πῦρ, ἐκ δὲ τοῦ ὀκταέδρου, τὸν ἀέρα. ἐκ δὲ τοῦ εἰκοσαέδρου τὸ ὕδωρ. ἐκ δὲ τοῦ δωδεκαέδρου, τὴν τοῦ παντὸς σφαῖραν. Πλάτων δὲ συμφέρεται καὶ ἐν τούτῳ, τῷ Πυθαγόρᾳ.

Περὶ τάξεως τοῦ κόσμου.

Παρμενίδης στεφάνοις εἰκῇ) πεπλεγμένοις ἐοικέναι ἀλλήλοις, τὴν μὲν ἐκ τοῦ ἀραιοῦ, τὴν δὲ ἐκ τοῦ πυκνοῦ, μικτὰς δὲ ἀλλήλαις ἐκ φωτὸς καὶ σκότους μεταξὺ τούτων, καὶ τὸ περιέχον δὲ πάσας τείχους δίκην περιὸν ὑποφαίνειν. Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος χιτῶνα κύκλῳ, καὶ ὑμένα περιτείνουσι τοῦ κόσμου. Ἐπίκουρος εἶναι μὲν κόσμον ἀραιὸν ὅ τε ἥλιος, εἶναι δὲ πυκνὸν· καὶ τούτων τὰ μὲν ἄνω κινούμενα, τὰ δὲ ἀκίνητα. Πλάτων πῦρ πρῶτον, εἶτα αἰθέρα, μετ' ὃν ἀέρα, ἐφ' ᾧ ὕδωρ, τελευταίαν δὲ γῆν. ἐνίοτε δὲ τὸν αἰθέρα τοῦ πυρὶ συνάπτει. Ἀριστοτέλης πρῶτον μὲν ἀέρα ἀπαθῆ, πεμπτὸν δὲ τι σῶμα. μετὰ δὲ παθητὰ πῦρ, ἀέρα,

An mundus ſit animatus?

Cæteri quidem omnes mundum eſſe animatum, & prudentiâ gubernari. Democritus verò & Epicurus, ac quotquot atomos & vacuum introducunt, horum neutrum concedunt, ſed naturâ quadam brutâ & rationis carente adminiſtrari. Ariſtoteles neque animatum eſſe totum per omnes partes dicit, neque ſenſu, neque ratione, neque prouidentiâ præditum eſſe mundum exiſtimat. cœleſtia enim corpora hæc omnia habere, orbes enim continere animatum & viuens. Terreſtria verò horum nihil accipere, & ordinem per accidens iis non per ſe, aut à cauſa antecedente contingere.

An mundus ſit incorruptibilis?

Pythagoras & Plato, & omnes qui eorum ſecuti ſunt opiniones, exiſtimare ſe mundum à Deo factum dixerunt, & eſſe naturâ ſuâ corruptibilem, ſenſibilem, prouidentiâ tamen opificis non interiturum. Epicurus autem & Stoici mundum corruptibilem concedunt, quoniam ortus fuit, vt animal, vt planta. Ariſtoteles autem mundi partem ſublunarem & paſſiuam, & corruptibilem eſſe, & in qua terreſtria corrumpuntur.

Vnde mundus alatur?

Ariſtoteles putat ipſum mundum, ſi nutriatur, interiturum. Horum verò neutrum mundo contingere. Plato dicit iis nutriri, quæ corrumpuntur ſecundum mutationem. Philolaus Pythagoricus duplicem eſſe interitum exiſtimauit, vnum igne cœleſti defluente, alterum aqua lunari circa ſtellas ſuperfuſum. Atque horum exhalationes eſſe alimentum mundi.

A quo elemento cœpit Deus mundum facere?

Phyſici à terra exordium ſumpſiſſe ipſam dicunt tanquam à centro. Pythagoras autem ab igne. Empedocles dicit primum fuiſſe ſecretum ætherem. Secundò ignem propter quem terra diſtincta eſt; poſtea aquam, ex qua cùm in vapores & exhalationes ſoluta fuerit, generatur aër; generari autem cœlum ex aëre, ſolem verò ex igne. Plato verò genitum fuiſſe mundum, ſi generatur ad mundi intelligibilis exemplar; viſibilis autem mundi priùs quidem animam, poſtea verò ſpeciem corporis. Pythagoras corpora ſolidorum exiſtimauit, quæ appellat Mathematica, ex cubo enim terram factam fuiſſe dicit, ignem ex Pyramide, ex octoedra aërem, ex icoſaedra aquam, ex dodecaedra vniuerſi ſphæram. Plato autem hac in parte Pythagoræ conſentit.

De ordine mundi.

Parmenides multas corollas eſſe inter ſe complicatas, vnam ex raro, aliam ex denſo, eas verò quæ in medio ſunt, ex opaco & lucido mixtas: quæ verò cæteras continet, inſtar muri ſolidam eſſe. Leucippus & Democritus tunicam, & membranam quamdam mundo circumponunt. Epicurus quorumdam mundorum extremitates raras eſſe, quorumdam verò denſas, & horum quaſdam mobiles, quaſdam autem immobiles. Plato ſupremo in loco æthera collocat, tum ignem, poſtea aërem, deinde aquam, vltimò terram; interdum tamen igni coniungit æthera. Ariſtoteles æthera primùm collocat, quem immutabilem, & quintum corpus facit, ab eo commutabilia diſponit ignem, aërem,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 39 sur 413

aquam, & infimo loco terram. his autem ita motum tribuit, cœlis circularem, iis verò quæ infra cœlos sunt, leuibus sursum, grauibus deorsum. Empedocles nec definita, nec eadem loca semper habere sensit elementa: sed in alterius locum omnia succedere.

Quæ causa inclinationis mundi?

Diogenes & Anaxagoras post mundi constitutionem, & animalium ex terra generationem sponte suâ dicunt mundum ad Austrum inclinasse, fortasse prouidentiâ diuinâ, vt quædam eius pars sit inhabitabilis, quædam habitabilis propter frigus & calorem. Empedocles aëre vi solis agitato vrsas inclinatas, & Boreales plagas in altum sublatas: Australes verò depressas, atque ita totum mundum inclinasse ait.

De eo quod est extra mundum, & an sit vacuum.

Pythagorici extra mundum vacuum esse dixerũt, in quod, & ex quo respiraret mundus. Stoici vacuum esse in quod mundus infinitus per conflagrationem resolueretur. Posidonius infinitum non facit, sed solum tantum quantum ad mundi dissolutionẽ sufficit libro primo de vacuo. Plato & Aristoteles nec intra mundum, nec extra vacuum ponunt.

Quænam sit dextra pars mundi.

Pythagoras & Plato, & Aristoteles Orientalem partem esse dextram mundi dixerunt, à qua motus incipit; Occidentalem verò siniſtram. Empedocles autem dextram esse eam, quæ circa Solstitium æstiuum, siniſtram verò, quæ circa hyemale.

Περὶ τοῦ ἐκτὸς τοῦ κόσμου, εἰ ἔστι κενόν.

Οἱ μὲν ἀπὸ Πυθαγόρου ἐκτὸς εἶναι τοῦ κόσμου κενὸν εἰρήκασιν εἰς ὃ ἀναπνεῖ ὁ κόσμος, καὶ ὃς ἂν. οἱ δὲ Στωϊκοὶ ὃ κενὸν εἶναι εἰς ὃ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ἀναλύεται τὸ ἄπειρον. Ποσειδώνιος οὐκ ἄπειρον, ἀλλ' ὅσον αὐτάρκες εἰς τὴν ἀφάλυσιν τοῦ τοιούτου περὶ κενοῦ. Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης μήτε ἐκτὸς τοῦ κόσμου, μήτε ἐντὸς εἶναι κενόν.

Τίνα δεξιὰ τοῦ κόσμου, καὶ τίνα ἀριστερά.

Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου φασὶν εἶναι τὰ ἑῷα, ἀφ' ὧν ἄρχεται ἡ κινήσεως· ἀριστερὰ δὲ τὰ ἑσπέρια. Ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τὴν θερινὴν τροπήν. ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τὴν χειμερινήν.

CAPVT XII.

De Cælo, quæ sit eius essentia.

ANAXIMENES extimam mundi circumferentiam terrenam esse. Empedocles verò cœlum solidum esse putauit, & constare ex aëre in morem crystalli ab igne durato, & vtroque hemisphærio ignitam aëriámque naturam continere. Aristoteles ex quinto corpore igneum esse cœlum, ex calore & frigore compactum.

De diuisione Cæli.

Thales, Pythagoras, & qui ab iis manarunt, cœlum in quinque circulos diuidunt, quos Zonas appellant: horum arcticum vnum appellari, qui nobis semper apparet, alium Tropicum æstiuum, alium Tropicum hyemalem, alium meridianum, alium Antarcticum, qui semper latet: obliquum verò circulum, quem Zodiacum appellant, tribus mediis substerni. Fertur Pythagoras obliquitatem hanc Zodiaci circuli primus excogitasse, quam vt proprium inuentum sibi arrogat Oenopides Chius.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ οὐρανοῦ, τίς τούτου ἡ οὐσία.

ΑΝαξιμένης τὸν περιφορὰν τὸν ἐξωτάτω γίνεσθαι φησί. Ἐμπεδοκλῆς δὲ στερέμνιον τὸν οὐρανὸν ὑπάρχειν οἴεται ἐξ ἀέρος συμπαγέντος ὑπὸ πυρὸς κρυσταλλοειδοῦς, τό τε πυρῶδες καὶ ἀερῶδες ἑκάτερα τὰ ἡμισφαίρια περιέχειν. Ἀριστοτέλης ἐκ πέμπτου σώματος πυρῶδες εἶναι τὸν οὐρανὸν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ συνεστῶτα.

Περὶ διαιρέσεως οὐρανοῦ.

Θαλῆς, Πυθαγόρας, καὶ οἱ ἀπ' αὐτῶν, μεμερίκασι τὸν τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαῖραν εἰς κύκλους πέντε οὓς ζώνας προσαγορεύουσι Ζώνας. καλεῖσθαι δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀρκτικόν, καὶ ἐμφανῆ. τὸν δὲ θερινὸν τροπικόν. τὸν δὲ χειμερινὸν τροπικόν. τὸν δὲ ἰσημερινόν. τὸν δ' ἀνταρκτικὸν ἀφανῆ. λοξὸν δὲ τοῖς τρισὶ μέσοις τὸν καλούμενον Ζωδιακὸν ὑποβεβλῆσθαι. Πυθαγόρας δ' πρῶτος ὑπενοήσαι λέγεται τὴν λοξώσιν τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου, ὡς Οἰνοπίδης ὁ Χῖος ὡς ὑπὸν ἰδίαν ἀφαιρεῖσθαι.

CAPVT XIII.

De stellarum essentia.

THALES è terra quidem constare stellas existimat, igneas tamen esse. Empedocles igneas solùm. Anaxagoras autem æthera circumfusum, aërem inflammatum existimauit, ac circumuolutionis impetu lapides è terra subripuisse, ipsósque inflammatos fieri stellas. Diogenes dicit stellas esse pumiceas, easque putat esse mundi expirationem. Plato verò stellas maiori ex parte igneas esse

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Τίς ἡ οὐσία τῶν πλανήτων, καὶ ἀπλανῶν.

ΘΑλῆς μὲν ὑπολαμβάνει γεώδη εἶναι τὰ ἄστρα, ἔμπυρα δέ. Ἐμπεδοκλῆς δὲ πυρινὰ μόνα. Ἀναξαγόρας δὲ τὸν περιείλημμον αἰθέρα, ἀέρα πυρινὸν ὠθήσει δὲ βιαίᾳ τῆς περιδινήσεως ἁρπάσθαι πέτρους ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ καταφλέξαντα τούτους ἀστερικέναι. Διογένης δὲ κισσηρειδῆ μὲν τὰ ἄστρα λέγει· ἀφάτνοιαν δ' αὐτὰ νοεῖται κόσμου. Πλάτων δὲ, ἐκ μὲν τῶν πλείστου μέρους, πυρινοὺς εἶναι

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 40 sur 413

ἀστέρας ὑπολαμβάνει, μετέχοντας δὲ τῶν ἄλλων στοιχείων κόλλης τρόπον. Ξενοφάνης δὲ ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων συνιστάναι τοὺς ἀστέρας ἡγεῖται σβεννυμένους δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀναζωπυρεῖσθαι νύκτωρ, καθάπερ τοὺς ἄνθρακας· τὰς γὰρ ἀνατολὰς καὶ δύσεις, ὀξάψεις εἶναι καὶ σβέσεις. Ἡρακλείδης δὲ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἕκαστον τῶν ἀστέρων κόσμον εἶναι νομίζουσι, γῆν περιέχοντα, καὶ αἰθέρα, ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀέρι. Ταῦτα δὲ τὰ δόγματα, ἐν ἐνίοις Ὀρφικοῖς φέρεσθαι λέγουσι, κοσμοποιοῦσι τῶν ἀστέρων ἕκαστον· οὐδὲν ἀπογιγνώσκει Ἐπίκουρος τούτων ἐχόμενος τοῦ ἐνδεχομένου.

Περὶ σχήματος ἀστέρων.

Οἱ Στωϊκοὶ σφαιρικοὺς τοὺς ἀστέρας καθάπερ τὸν κόσμον οἴονται, καὶ ἥλιον, καὶ σελήνην. Κλεάνθης κωνοειδεῖς. Ἀναξιμένης ἥλιον δικὴν καταπεπῆχθαι τῷ κρυσταλλοειδεῖ· ἔνιοι πέταλα πυρινὰ νομίζουσιν εἶναι, ὥσπερ ζωγραφήματα τοὺς ἀστέρας.

Περὶ τάξεως τῶν ἀστέρων.

Ξενοφάνης κατ' ἐπιφάνειαν οἴεται κινεῖσθαι τοὺς ἀστέρας. Δημόκριτος τὰ μὲν ἀπλανῆ πρῶτον· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς πλανήτας, ἐφ' οἷς ἥλιος, καὶ σελήνη. Πλάτων μετὰ τοὺς ἀπλανεῖς λέγει πρῶτον φαίνοντα τοῦ Κρόνου. δεύτερον φαέθοντα τοῦ Διός. τρίτον πυρόεντα τὸν τοῦ Ἄρεως. τέτταρτον φωσφόρον τὸν τῆς Ἀφροδίτης. πέμπτον στίλβοντα τὸν τοῦ Ἑρμοῦ. ἕκτον ἡλίου. ἕβδομον σελήνης. τῶν μαθηματικῶν τινες μὲν, ὡς Πλάτων· τινὲς δὲ μέσον πάντων τὸν ἥλιον. Ἀναξίμανδρος καὶ Μητρόδωρος ὁ Χῖος, καὶ Κράτης, ἀνωτάτω μὲν πάντων τὸν ἥλιον τετάχθαι, μετὰ δ' αὐτὸν τὴν σελήνην, ὑπὸ δ' αὐτοὺς, τὰ ἀπλανῆ τῶν ἄστρων καὶ τοὺς πλανήτας.

Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων φορᾶς καὶ κινήσεως.

Ἀναξαγόρας, καὶ Δημόκριτος, καὶ Κλεάνθης ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς φέρεσθαι τοὺς ἀστέρας νομίζουσιν. Ἀλκμαίων, καὶ οἱ μαθηματικοὶ τοὺς ἀστέρας τοὺς πλανήτας ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς ἀντιφέρεσθαι. Ἀναξίμανδρος ὑπὸ τῶν κύκλων καὶ τῶν σφαιρῶν, ἐφ' ὧν ἕκαστος βέβηκε, φέρεσθαι. Ἀναξιμένης ὁμοίως ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ περὶ αὐτὴν στρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας. Πλάτων, καὶ οἱ μαθηματικοὶ ἰσοδρόμους εἶναι τὸν ἥλιον, τὸν φωσφόρον, τὸν στίλβοντα.

Πόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες;

Μητρόδωρος ἅπαντας τοὺς ἀστέρας τοὺς ἀπλανεῖς καὶ πλανήτας, ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσλάμπεσθαι. Ἡράκλειτος καὶ οἱ Στωϊκοὶ τρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας ἐκ τῆς ἐπιγείου ἀναθυμιάσεως. Ἀριστοτέλης μὴ δεῖσθαι τὰ οὐράνια τροφῆς. οὐ γὰρ φθαρτὰ, ἀλλ' ἀΐδια. Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ, ὡς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἄστρα ὀξ ἑαυτῶν τρέφεσθαι.

Περὶ τῶν ἀστέρων τῶν καλουμένων Διοσκούρων.

Ξενοφάνης τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων φαινομένους οἷον ἀστέρας, νεφέλην εἶναι κατὰ τὴν ποιὰν κίνησιν περιλάμπουσαν. Μητρόδωρος τῶν ὁρώντων ὀφθαλμῶν μετὰ δέους, καὶ καταπλήξεως στιλβηδόνα εἶναι.

Περὶ τῆς ἐπισημασίας τῶν ἀστέρων.

Πλάτων τὰς ἐπισημασίας τάς τε θερινὰς, καὶ τὰς χειμερινὰς κατὰ τὰς τῶν ἀστέρων ἐπιτολάς τε καὶ δυσμὰς γίνεσθαι ἡλίου τε καὶ σελήνης, καὶ τῶν ἄλλων πλανητῶν, καὶ ἀπλανῶν. Ἀναξιμένης δὲ, διὰ μηδὲν τούτων, ἀλλὰ δὲ διὰ τὸν ἥλιον μόνον. Εὔδοξος καὶ Ἄρατος κοινῶς διὰ πάντας τοὺς ἀστέρας, ἐν οἷς φησιν.

Αὐτὸς γὰρ τάδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν
Ἄστρα διακρίνας. ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἀστέρας οἵκε μάλιστα τετυγμένα σημαίνοιεν.

putat, adhærentes tamen aliis elementis instar glutinis. Xenophanes è nubibus accensis constare stellas arbitratur, eásque singulis diebus restingui, noctu verò rursus accendi putat, quemadmodum carbones. Ortum enim & occasum, accensiones & restinctiones esse. Heraclides autem & Pythagorici vnamquamque stellam mundum esse putant, cœlum & terram ambientem in aëre infinito. Has autem opiniones in quibusdam hymnis Orphei dicunt haberi, qui vnamquamque stellam mundum faciunt: horum nihil inficiatur Epicurus, cùm sint similia his quæ contingunt.

De figura stellarum.

Stoici stellas rotundas existimant, vt & mundum, & Solem, & Lunam. Cleanthes coni figura. Anaximenes tanquam clauos cœlo crystallino adactos. Quidam verò putant stellas esse laminas igneas, quemadmodum animalia depicta.

De ordine stellarum.

Xenophanes secundum superficiem putat stellas moueri. Democritus fixas primas esse, deinde post ipsas, Planetas, in quibus Sol, & Luna. Plato post fixas Saturnum dicit primum apparere, deinde Iouem, postea Martem, quartam Luciferum stellam Veneris, quintam stellam Mercurij, sextam Solis, septimam Lunæ. Mathematicorum quidam Platonem sequuntur, quidam verò Solem in medio horum constituunt. Anaximander, & Metrodorus Chius, atque Crates supremum locum Soli deferunt, proximum Lunæ: sub his verò fixa & vaga sidera collocant.

De motu stellarum.

Anaxagoras, & Democritus, & Cleanthes, ab ortu ad occasum ferri stellas existimant: Alcmæon & Mathematici ex stellis planetas ab occasu ad ortum moueri. Anaximander vehi stellas existimat ab iis circulis, & orbibus, quibus insunt. Anaximenes eodem pacto sub terra, quo supra, moueri. Plato & Mathematici Solem, Venerem, & Mercurium eodem modo moueri.

Vnde illuminentur stellæ.

Metrodorus omnes stellas fixas lumen à Sole accipere putat. Heraclitus, & Stoici nutriri stellas putant vaporibus sursum eleuatis. Aristoteles non indigere nutrimento cœlestia dicit, æterna cùm sint, & corrumpi nequeant. Plato & Stoici, vt mundum, sic stellas à seipsis nutriri sentit.

De Castore & Polluce.

Xenophanes stellas, quæ supra apparent nubem esse dicit, quæ certo quodam motu agitata resplendet. Metrodorus existimat esse micationem ab oculis videntium, propter metum & consternationem ortam.

De stellarum significatione.

Plato Solem, Lunam, & alias stellas tam vagas, quàm fixas, occasu & ortu suo tempestates, quæ æstate & brumâ contingunt, significare putat. Anaximenes non ex aliis, sed tantùm ex Sole. Eudoxus, & Aratus generatim ex stellis, dum dicit.

Ipse hæc altitonans in celso infixit Olympo,
Et totum prudens distinxit signa per annum
Eximia, vt rebus de certis astra mouerent.

CAP. XIV.

A

CAPVT XIV.

De natura Solis.

ANAXIMANDER orbem eius esse putat octies vigesies terrâ maiorem, similémque rotæ plaustri canthum habentem, concauum, & igne plenum, ac quadam ex parte ignem ad nos per orificium quasi per canalem emitti, & hoc esse Solem. Xenophanes è siccis vaporibus igniculos quosdam conuenire dicit, qui in vnum corpus redacti Solem constituant, vel Solem accensam nubem. Stoici incendium mente præditum ex mari genitum. Plato ex plurimo igne. Anaxagoras, & Democritus, & Metrodorus massam, aut lapidem igne candentem. Aristoteles globum è quinto corpore. Philolaus Pythagoricus corpus vitro simile, quod lucem acceptam ab igne mundi, eandem ad nos remittat: adeo vt tria in Sole distinguantur, ignis qui est in cœlo, corpus quod ab ipso igneo, perinde ac speculum quoddam illustrari, & ignescere potest: & tertium radium à speculo ad nos reflexum. Nam & hanc lucem Solem appellamus, tanquam simulachrum simulachri. Empedocles duos soles existimauit; vnum præcipuum & primum, ignem, qui est in opposito, & hemisphærio mundi quod replet, quíque semper ex aduerso suæ imaginis incedit; alterum eum quem spectamus Solem, qui repercussio est luminis eius, quod est in altera dimidia mundi parte repleta aëre, qui calorem habet admixtum, & hunc splendorem à rotunditate terræ reflecti in Solem, qui est crystallo similis, & cum motu ignei elementi circumtrahi. Et, vt multa breuiter complectar, Sol est repercussio ignis qui circa terram mouetur. Epicurus molem è terra compactam pumici, spongiæve similem putat, quam ignis eius foramina permeans accendit. Heraclitus fulgorem qui in Oriente accenditur, in Occidente extinguitur.

B

C

D

De magnitudine Solis.

Anaximander solem quidem terræ putat æqualem, orbem autem à quo respirat & in quo fertur, septies vigesies terrâ maiorem. Anaxagoras multoties Peloponneso maiorem. Heraclitus quanta est humani pedis longitudo. Epicurus talem esse, qualis apparet, ac paulò aut maiorem, aut minorem esse.

E

De figura Solis.

Anaximenes latum esse Solem, vt folium, existimat. Heraclitus scaphæ instar subcuruum. Stoici globosum, vt cœlum est, & stellæ. Epicurus ipsum posse his omnibus esse figuris *admittit*.

De conuersionibus Solis.

Anaximenes ab aëre densato, & obnitenti stellas existimat impelli. Anaxagoras ab aëris, qui Septentrioni subest, densatione, quem Sol compingens reddit valentiorem. Empedocles ab orbe qui ipsum continet, & Tropicis impediri, nè recta ad polos progrediatur. Diogenes, quia Sol extingueretur à frigore calorem oppugnante. Stoici iuxta interuallum alimenti subiecti Solem progredi. Oceanum autem, & cætera maria alimentum Soli ministrare eam, quam in se habent

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ οὐσίας ἡλίου.

Ἀναξίμανδρος τ̀ κύκλον αὐτὸν εἶ) ὀκτωκαιεικοσαπλασίονα τ̀ γῆς ἁρματείου τροχοῦ τ̀ ἀψίδα τοῦ σφοδροπλήσιον ἔχοντα κοίλην, κ̀ πλήρη πυρός, κ̀ μέρος ἀφ' ὁμοίως ὃ πῦρ, ὡς δι' αὐλοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐκπέμπεσθαι, κ̀ τοῦτ' εἶ) τ̀ ἥλιον. Ξενοφάνης ἐκ τῶν ξηρῶν ἀτμῶν τὰ πυρειδῆ ἕνα συνέρχεσθαι, ἃ εἰς ὃ ἓν σῶμα καθεστηκότα τ̀ ἥλιον σωιεῖσθαι· ἢ τ̀ ἥλιον ἀναπολομβίαν νεφέλην. Οἱ Στωϊκοὶ ἄναμμα νοερὸν ἐκ θαλάσσης. Πλάτων ἐκ πλείστου πυρός. Ἀναξαγόρας κ̀ Δημόκριτος, κ̀ Μητρόδωρος μύδρον ἢ πέτρον λιθῶδες. Ἀριστοτέλης σφαῖραν ἐκ τῆς πέμπτης σώματος. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος ὑαλοειδῆ περιφερῆ μὲν τῷ ἐν τῷ κόσμῳ πυρὸς τ̀ αὐγοειδῆ, διηθοῦσθαι δὲ πρὸς ἡμᾶς τ̀ φῶς· ὥστε τρεῖς εἶ) ἐν τῷ ἡλίῳ διαφοράς· τ̀ ἐν τῷ οὐρανῷ πυροειδές, κ̀ τ̀ ἀπ' αὐτοῦ πυροειδὲς ἀπὸ τῆς ἐσόπτρου κ̀ τῆς ἀνακλάσεως· τέλος τὴν ἀπὸ τούτου ἐσόπτρου κ̀ ἀνάκλασιν, διαπεφορημένην πρὸς ἡμᾶς. κ̀ γὰρ τ̀ φῶς αὐτὸν τ̀ ἥλιον ὀνομάζομεν, ὥσπερ τ̀ εἴδωλον τοῦ εἰδώλου. Ἐμπεδοκλῆς δύο ἡλίους, τ̀ μὲν ἀρχέτυπον, πῦρ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κόσμου, πεπληρωκὸς τ̀ ἡμισφαίριον, ἀεὶ κατόψιν τῇ αὐτομολίᾳ ἑαυτῷ τεταγμένον· τ̀ δὲ φαινόμενον, αὐγοειδῆ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρίῳ τοῦ ἀέρος τοῦ θερμομιγοῦς πεπληρωμένῳ, ἀπὸ κυκλοτερείας τ̀ γῆς κατ' ἀνάκλασιν ἐγγινομένην εἰς τ̀ ἥλιον χρυσαλλοειδῆ, συμπεριελκομένου δὲ τῇ κινήσει τοῦ πυρίνου· ὡς δὲ βεβαίως ἁρπάσθαι συντεμόντα αὐγοειδῆ εἶ) τοῦτο τὸν γλοῦν πυρὸς τ̀ ἥλιον. Ἐπίκουρος γήϊνον πύκνωμα κιονηροειδὲς τῆς καθ' ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναμενόμενον. Ἡράκλητος ἄναμμα ἐν μὲν ταῖς ἀναπολαῖς τὸν ἕξαψιν ἔχον· τὸν δὲ σβέσιν ἐν ταῖς δυσμαῖς.

Περὶ μεγέθους ἡλίου.

Ἀναξίμανδρος τ̀ μὲν ἥλιον ἴσον εἶ) τῇ γῇ· τ̀ δὲ κύκλον ἀφ' οὗ τὸν ἐκπνοὸν ἔχει, κ̀ ἐφ' οὗ φέρεται ἑπτακαιεικοσαπλασίονα τῆς γῆς. Ἀναξαγόρας πολλαπλασίονα Πελοποννήσου. Ἡράκλειτος βάσεως ποδὸς ἀνθρωπείου. Ἐπίκουρος ὁποῖος φαίνεται, ἢ μικρῷ μείζων, ἢ ἐλάττων.

Περὶ σχήματος ἡλίου.

Ἀναξιμένης πλατὺν εἶ) τ̀ ἥλιον, οἷ πέταλον. Ἡράκλητος σκαφοειδῆ, κοιλόκυρτον. Οἱ Στωϊκοὶ σφαιροειδῆ, ὡς τ̀ οὐρανόν, κ̀ τὰ ἄστρα. Ἐπίκουρος ἐνδέχεσθαι τὸ τοιοῦτο πάντα πάντα.

Περὶ τροπῶν ἡλίου.

Ἀναξιμένης κοιλοπεπυκνωμένου ἀέρος, κ̀ ἀντιτύπου ἐξωθεῖσθαι τ̀ ἄστρα. Ἀναξαγόρας ἀπὸ τῆς πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἀέρος τῆς πυκνώσεως, ὃν ὁ ἥλιος συνωθῶν ἰσχυρότερον ποιεῖ. Ἐμπεδοκλῆς κοιλοτέρου τ̀ περιεχούσης αὐτὸν σφαίρας κωλυόμενον μέχρι πόλων βαδυπορεῖν, κ̀ κοιλοτέρου τοῦ τροπικοῦ κύκλου εἱργόμενον. Διογένης κοιλοτέρου τοῦ ἀντιπίπτοντος τῇ θερμότητι ψύχους σβέννυσθαι τ̀ ἥλιον. Οἱ Στωϊκοὶ, κ̀ τ̀ ἐκλείπειν τ̀ ὑπομένειν τροφῆς διέναι τ̀ ἥλιον. Ὠκεανὸν δ' εἶναι τὸν θαλασσοειδῆ περιέχειν τῷ ἡλίῳ τροφὴν τὸν αὐτοῦ ὑγρότητα ἔχουσαν

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 42 sur 413

ὑγρὸν αὐτῷ, καὶ τῷ γεώδη ἀναθυμίασιν. Πλάτων, Πυθαγόρας, καὶ Ἀριστοτέλης διὰ τὴν λοξωσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, δι' οὗ φέρεται λοξοπορῶν ὁ ἥλιος, καὶ κατὰ δορυφορίαν τοὺς τροπικοὺς κύκλων· ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἡ σφαῖρα δείκνυσιν.

A humiditatem, & terream exhalationem. Plato, Pythagoras, Ariſtoteles ob Zodiaci circuli obliquitatem, quâ Sol obliquè meare cogitur, & ſecundum circulos Tropicos. Hæc autem omnia ſphæra demonſtrat.

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Θαλῆς πρῶτος εἶπεν ἐκλείπειν τὸν ἥλιον, τῆς σελήνης αὐτὸν ὑποφερομένης κατὰ τὴν ὑπεστηκυῖαν φύσει γεώδους· βλέπεσθαι δὲ τοῦτο κατοπτρικῶς ὑποτιθεμένῳ τὸ δίσκῳ. Ἀναξίμανδρος τοῦ ἰσόματος τῆς τοῦ πυρὸς διεκπνοῆς ἀποκλειομένου. Ἡράκλειτος, κατὰ τὸ τοῦ σκαφοειδοῦς τροφὸν, ὥστε τὸ μὲν κοῖλον αὐτῷ γίνεσθαι, τὸ δὲ κυρτὸν, κάτω πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν. Ξενοφάνης κατ' σβέσιν τὸ ἔκλειψιν γίνεσθαι, ἕτερον δὲ πάλιν πρὸς τὰς ἀναπολὰς δύεσθαι. προϊόντα δὲ καὶ ἔκλειψιν ἡλίου ἐφ' ὅλον μῆνα, καὶ πάλιν ἔκλειψιν συντελῆ, ὥστε τὴν ἡμέραν ἀφανῆ εἶναι. Ἀρίσταρχος κατὰ τῆς γῆς σκιάζεσθαι τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου. Ξενοφάνης πολλοὺς εἶναι ἡλίους καὶ σελήνας κατὰ κλίματα τῆς γῆς, καὶ ἀποτομὰς, καὶ ζώνας. καθ' ἕνα δὲ καιρὸν ἐμπίπλειν τὸν δίσκον εἰς τινὰ ἀποτομὴν τῆς γῆς οὐκ οἰκουμένην ὑφ' ἡμῶν, καὶ οὕτως ὥσπερ κενεμβατοῦντα ἔκλειψιν ὑποφαίνειν. ὁ δ' αὐτὸς τὸν ἥλιον εἰς ἄπειρον μὲν προϊέναι, δοκεῖν δὲ κυκλοῦσθαι διὰ τὴν ἀπόστασιν. ἔνιοι νεφῶν πύκνωσιν τοῦ ἀέρος ὑποφερομένων τοῦ δίσκου. Ἀρίσταρχος τὸν ἥλιον ἵστησι μὲν τοῦ ἀπλανοῦς, τὴν δὲ σελήνην κατὰ τὸν ἡλιακὸν κύκλον, καὶ κατὰ τὰς τούτου ἐγκλύσεις σκιάζεσθαι τὸν δίσκον.

De Solis defectu ſeu Eclipſi.

Thales primus dixit Solem deficere, propter Lunam, quæ tota terreſtris eſt, ei ad perpendiculum ſuppoſitam, ídque ex ſuppoſito Soli ſpeculo facilè diſcerni. Anaximander clauſo foramine, per quod ignis expirat. Heraclitus conuerſione partis conuexæ ſurſum, gibbæ verò deorſum ad noſtrum viſum obuertatur. Xenophanes per extinctionem Solis eclipſim fieri; rurſus autem verſus Orientem alterum accendi. Narrat etiam ſolem aliquando integro menſe defeciſſe; & rurſus alio tempore ſic ex toto defeciſſe, vt dies non appareret. Ariſtarchus propter terram orbem Solis dixit inumbrari. Xenophanes multos eſſe ſoles, multas Lunas ſecundum terræ climata, ſegmenta, ac Zonas: quodam autem tempore Solis diſcum incidere in quamdam terræ portionem à nobis non habitatam, & ſic tanquam in vacuum delatum deliquium occidere. Idem, ſolem in infinitum progredi: nobis autem videri quòd rotetur, ob diſtantiam. Sunt qui nubium condenſationem cauſentur, quæ viſu non cernente diſco Solis obducantur. Ariſtarchus ſolem fixis ſtellis adiunxit, Lunam autem moueri circum Solis orbem, & ſuis inclinationibus vmbram diſco inferre.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ οὐσίας σελήνης.

Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι ἐννεακαιδεκαπλάσιον τῆς γῆς. Ξενοφάνης ὁμοῖον εἶναι νέφος πεπιλημένον. οἱ Στωϊκοὶ μικτὸν εἶναι τὸν σελήνην ἐκ πυρὸς καὶ γεώδους φήσαντες. Πλάτων ἐκ πλείονος πυρός. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος περίωμα ἔχειν πυρὸς, ἔχον ἐν ἑαυτῷ πεδία, καὶ ὄρη, καὶ φαράγγας. Ἡράκλειτος, γλαυκὸν ὁμίχλην περιειλημμένον. Πυθαγόρας καὶ τὸ πυρειδὲς σῶμα σελήνης.

CAPVT XV.

De Lunæ natura.

Anaximander decies nouies Lunæ orbem terrâ maiorem exiſtimat. Xenophanes autem eſſe nubem conſtipatam. Stoici mixtam ex igne, & terra Lunam exiſtimant. Plato ex multo igne. Anaxagoras, & Democritus firmamentum igneum habens in ſeipſo campos, montes, & valles. Heraclitus terram caliginoſa nube contentam. Pythagoras corpus Lunæ igneam ſequi naturam.

Περὶ μεγέθους σελήνης.

Οἱ Στωϊκοὶ μείζονα τὴν γῆν νομίζουσι τὴν σελήνην, ὡς καὶ τὸν ἥλιον. Παρμενίδης ἴσον τοῦ ἡλίου, καὶ ὅλῳ αὐτὸν φωτίζεσθαι.

De magnitudine Lunæ.

Stoici Lunam putant terrâ eſſe maiorem, vt & Solem. Parmenides æqualem Soli, & ab ipſo illuminari.

Περὶ σχήματος σελήνης.

Οἱ Στωϊκοὶ τὴν σελήνην σφαιροειδῆ, ὡς καὶ τὸν ἥλιον νομίζουσιν. Ἡράκλειτος δὲ σκαφοειδῆ. Ἐμπεδοκλῆς δὲ δισκοειδῆ, ἄλλοι δὲ κυλινδροειδῆ. σχηματίζεται δὲ ἡ σελήνη ἑπτάχως· ὅτε μὲν πίκτεται, δοκεῖ φαίνεσθαι μηνοειδὴς, εἶτα δίχοτομος, εἶτ' ἀμφίκυρτος, εἶτα πανσέληνος, εἶτα πάλιν ἐπανάχωσασα αὖθις μὲν ἀμφίκυρτος, εἶτα δίχοτομος, καὶ ὕστερον μηνοειδὴς, εἶτ' ἀφανὴς καὶ τὴν κρυφίαν. πλῆθος μίνεται καὶ αὐτῆς λόγος. λέγεται τοῦτον σχηματίζεσθαι τὸν τρόπον, σκιαζούσης ἑκάστοτε τὴν γῆς, πρῶτον μὲν καὶ ὃ μέσον ἑαυτῆς. ποτὲ δὲ καὶ ὃ πανσελὴς ὑποῤῥεούσης τὴν σελήνης εἰς τὸ κοῖλον τὴν γῆς.

De figura Lunæ.

Stoici rotundam eſſe Lunam, vt Solem, exiſtimant. Heraclitus ſcaphæ. Empedocles diſco ſimilem, alij inſtar cylindri. Figuram autem ſeptem modis aſſumit Luna. quando enim naſcitur, videtur apparere cornuta; tum ſemiplena; mox pluſquam dimidia; poſtea plena. Rurſus cùm reuertitur, ſtatim apparet gibboſa; mox ſemiplena; & iterum cornuta. Poſtea latet, donec *omnino* renouetur. De ea multa dicuntur. Quidam hoc modo figurari dicunt, nimirum vmbrâ terræ, primùm ſecundum aliquam ſui ipſius partem, aliquando ſecundum ſe totam confugiente Lunâ in centrum terræ.

Περὶ φωτισμοῦ σελήνης.

Ἀναξίμανδρος ἴδιον ἔχειν αὐτὴν φῶς εἴρηκεν· ἀραιότερον δέ πως. Ἀντιφῶν ἰδίῳ φέγγει λάμπειν τὴν σελήνην· ὃ δὲ

De illuminatione Lunæ.

Anaximander ipſam peculiarem lucem habere dicit, rariorem tamen. Antipho proprio Lunam ſplendore fulgere docet: quod ſi paulatim

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 43 sur 413

abſcondatur, id illi contingere Solis vicinitate: ſic enim à natura comparatum vt maioris acceſſu lux minor obruatur; quod etiam reliquis ſtellis euenit. Thales, & qui ipſum ſequuti ſunt, à Sole Lunam dixerunt illuminari. Heraclitus idem Lunæ, quod Soli contingere defendit. Stellæ enim quoniam concauæ ſunt, & vapores excipiunt, lucere videntur, ac Sol quidem ſplendidiùs cùm in puriori aëre, Luna autem obſcurari videtur, quòd in aëre turbidiori feratur.

De Lunæ defectu ſeu Ecclipſi.

Anaximander coniecit Lunam deficere quum oſculum quod circum rotam eſt, obturatur, Beroſſus ex obuerſione in nos facta reſtinctæ partis. Heraclitus ex gibbæ partis conuerſione. Pythagoreorum aliqui per reflexionem & obturationem terræ tum noſtræ, tum oppoſitæ. Plato autem, Ariſtoteles, Stoici, & Mathematici menſtruales occultationes ipſam efficere, quando cum Sole congreditur, & eius radiis obruitur, ac vndique illuſtratur, deficere verò quando obumbratur à terra, vtriuſque ſideris in medio conſtituta, aut potius cùm eius illuminationi afficitur à terra.

Quid Luna terreſtris appareat.

Lunam ideo terreſtrem exiſtimant Pythagorici, quòd ipſam incolant *proceriores* arbores, & animalia maiora, atque præſtantiora, quàm hîc apud nos. Eſſe verò decies quinquies, quæ circa ipſam ſunt, animalia illa noſtris robuſtiora, nihilque excrementi communis emittentia, ac tantò diem eſſe noſtro longiorem. Anaxagoras eius inæqualitatem fieri à concretione frigidi & terreſtris, quæ ſimul miſcentur · miſceri autem igneo caliginoſum, ſtellámque lucis ementitiæ Lunam ideo nuncupari. Stoici quoque negant propter diuerſas facies eius ſubſtantiæ compagem eſſe inſolubilem.

De Lunæ diſtantia.

Empedocles plùs duplo Lunam diſtare putat à Sole, quàm à terra. Mathematici decies octies. Eratoſthenes Solem à terra diſtare quadringentis & octo myriadibus. Lunam verò à terra diſtare ſeptuaginta octo millibus ſtadiorum.

A ἀποκρυπτόμενον περὶ αὐτὴν ὑπὸ τ περιοχολῆς τ ἡλίου ἀμαυρόσθαι· πεφυκότος τ ἰσχυροτέρου πυρὸς ὁ ἀσθενέστερον ἀμαυροῦν· ὁ δὴ συμβαίνει τὰ περὶ τὰ σήλα ἄστρα. Θαλῆς γ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, ὑπὸ τ ἡλίου φωτίζεσθαι τ σελήνην. Ηράκλητος ὁ αὐτ πεπονθέναι τ ἥλιον, γ τὴν σελήνην. σκαφοειδεῖς γὰρ ὄντας τοὺς χήμασι τοὺς ἀστέρας, δεχομένους τὰ ἀπὸ τ ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, αὐτὰ φωτίζεσθαι περὶ τ φλογοειδεστέρου μᾶλλον τ ἥλιον· ἢ καθαρωτέρου γὰρ ἀέρος φέρεσθαι, τ δὲ σελήνην, ἢ θολερωτέρου ὄντ· τοῦτο γ ἀμαυρότερον φαίνεσθαι.

Περὶ ἐκλείψεως σελήνης.

B Ἀναξίμανδρος μὲν ὑπέλαβε τὸ στόμιον τὸ περὶ τ τροχὸν ὑποφερομένου, γ τὴν σελήνην ἐκλείπειν. Βήρωσσος δὲ τὴν περὶ ἡμᾶς ὑποστροφὴν τ ἀπυρώτου μέρους. Ηράκλειτος δὲ τὴν τ σκαφοειδοῦς συστροφήν. οἱ δὲ Πυθαγορείων ἔνιοι δὲ αὐτὴν γῆν, & ὑπόφασιν τῆς τε γῆς & ἀντίχθονος. Πλάτων δὲ καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ Στωϊκοὶ, καὶ οἱ μαθηματικοὶ τὰς μὲν μηνιαίας ἀποκρύψεις συνοδεύουσαν αὐτὴν τ ἡλίῳ, γ παρεμπορεύεσθαι ποιοῦσθαι, τὰς δὲ ἐκλείψεις σκιαζομένην ὑπὸ τῆς γῆς, μεταξὺ μὲν ἀμφοτέρων τ ἄστρων γινομένης, μᾶλλον δὲ τῆς σελήνης

C ἀντιφερομένης.

Διὰ τί χθὼν φαίνεται ἡ σελήνη.

Οἱ Πυθαγόρειοι χθόνα φαίνεσθαι τὴν σελήνην οἴονται, διὰ τὸ παρεοικέναι ταύτην ὑπὸ μειζόνων ζώων, καὶ φυτῶν καὶ καλλιόνων, ἢ παρ' ἡμῖν. εἰ γὰρ πεντεκαιδεκαπλάσιονα τὰ ἐν αὐτῆς ζῶα τῇ δυνάμει, μηδὲν περίττωμα κοινὸν ἀποκρίνοντα· καὶ τὴν ἡμέραν τοσαύτην εἶναι τ μήκει. Ἀναξαγόρας ἀνωμαλότητα τὴν συγκρίματος, διὸ τὸ ψυχρομιγὲς ἅμα καὶ χθῶδες· περιμεμίχθαι δὲ τ πυρώδη τὸ ζοφῶδες, ὅταν ψυδροφανῆ λέγεσθαι τ ἀστέρα. οἱ Στωϊκοὶ δέ φασι τὸ ἑτερογενὲς τῆς οὐσίας

D μὴ εἶναι αὐτῆς ἀνήκεστον τὸ σύγκριμα.

Περὶ τῶν διαστημάτων τ σελήνης.

Ἐμπεδοκλῆς διπλάσιον ἀπέχειν τ σελήνην ἀπὸ τ ἡλίου ἢ ἀπὸ τ γῆς· οἱ μαθηματικοὶ ὀκτωκαιδεκαπλάσιον. Ἐρατοσθένης τ ἥλιον ἀπέχειν τ γῆς σταδίων μυριάδας, τετρακοσίας καὶ σταδίῳ ὀκτάκις μύρια· τ δὲ σελήνην τ γῆς ἀπέχειν σταδίων μυριάδας ἑβδομηκονταοκτώ.

CAPVT XVI.

De *Anno, quantus cuiuſque planetarum ſit Magnus annus.*

ANNVS Saturni annorum eſt triginta; Iouis duodecim; Martis duorum; Solis menſium duodecim; Veneris, & Mercurij totidem (nam æquales his curſus) Lunæ triginta dierum, tot enim diebus menſis abſoluitur, ab apparitione Lunæ ad eius cùm Sole congreſſum. Annum quem Magnum appellant, quidam octauo quoque anno compleri dicunt, alij decimo nono, quidam ſexageſimo primo. Heraclitus decem & octo millibus annorum Solarium. Diogenes trecentis ſexaginta quinque annis, tantus quantus eſt vnus annus Heraclito. Nonnulli ſeptem millibus ſeptingentis ſeptuaginta ſeptem.

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιϛ'.

Περὶ ἐνιαυτῶν, πόσος ἑκάστου τῶν πλανωμένων ὁ μέγας ἐνιαυτός.

ΕΝιαυτὸς μὲν Κρόνου ἐστὶν ἐτῶν τριάκοντα. Διὸς δὲ δώδεκα. Ἄρεως δυοῖν· ἡλίου ιβ' μῆνες· οἱ δ' αὐτοὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης· ἰσοδρόμοις γὰρ· σελήνης ἡμέραις λ'. ἔστι γὰρ ὁ τέλειος μὲν ἀπὸ φάσεως εἰς συνοδον· τ δὲ μέγαν ἐνιαυτὸν, οἱ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίδι πάντα· οἱ δὲ ἐν τῇ ἐννεακαιδεκαετηρίδι· οἱ δὲ ἐν τοῖς ἑξήκοντα ἑνὸς δέουσιν. Ηράκλειτος ἐκ μυρίων ὀκταμυριάδων

F ἡλιακῶν. Διογένης ἐκ πεντεκαιεξήκοντα, καὶ τριακοσίων ἐνιαυτῶν τοσούτων, ὅσων ὁ τῷ Ηρακλείτου ἐνιαυτός· ἄλλοι δὲ δι' ἑπτακισχιλίων ψοζ'.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 44 sur 413

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ γαλαξίου.

Ο Γαλαξίας κύκλος ὀνομάζεται νεφελοειδὴς, ὃν μὲν τὸν ἀεὶ φαινόμενον, ἀπὸ τοῦ χρώματος ὀνομαζόμενος γαλαξίας· καὶ τῶν Πυθαγορείων τινὲς ἀστέρος εἶναί φασιν, ἐκπεσόντος μὲν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἕδρας, δι' ἣν ἐπεδράμει χωρεῖν κυκλοτερῶς αὐτὸν καταφλέξαντος, ὅπῃ τὸν χρῶτα Φαέθοντα ἐμπρησμοῦ ἀπὸ τοῦ ἐκείνου πρόδυ· οἱ δὲ ἡλιακὸν τοῦτο φασι καὶ ἀρχὰς γενόμενον ἀπόδον. τινὲς δὲ τοῦτο μικρὰν φαντασίαν τοῦ πλείονος ὑραινὸν πυρὸς πρὸς τὸν ὑρανὸν τὰς αὐγὰς ἀνακλῶντα· ὅθεν ὅπῃ καὶ τὴν Ἰριδος νεφῶν συμβαίνειν εἰώθειν. Μητρόδωρος ἀπὸ τῆς πρὸς ὁδὸν τοῦ ἡλίου. τοῦτον γὰρ εἶναι τὸν ἡλιακὸν κύκλον. Παρμενίδης δὲ τὸν πυκνὸν καὶ ἀραιὸν μίγμα γαλακτοειδὲς ἀποτελεῖ χρῶμα. Ἀναξαγόρας τὴν σκίαν τῆς γῆς εἶναι τοῦτο δὲ μέρος ἐπισκιάζειν τοῦ οὐρανοῦ· ὅταν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν ὁ ἥλιος μὴ πάντα φωτίζῃ. Δημόκριτος πολλῶν καὶ μικρῶν, καὶ συνεχῶν ἀστέρων συμφωτιζομένων ἀλλήλοις συνάγασμον. Ἀριστοτέλης ἀναθυμιάσεως ξηρᾶς ἐξαφθεῖσαν πολλῆς τε καὶ συνεχοῦς, καὶ οὐτω κόμην πυρὸς ὑπὸ τὴν ἀέρα κατωτέρω τῆς πλανήτης φαίνεσθαι· οἱ Στωϊκοὶ δὲ αἰθερίου πυρὸς ἀραιότητα αὐτὸν εἶναι τῆς πλανήτης. Ποσειδώνιος πυρὸς σύστασιν ἀστέρος μὲν λαμπροτέρου, αὐγῆς δὲ πυκνοτέρου.

CAPVT XVII.

De Circulo lacteo.

CIRCVLVS lacteus nebulosus est, in aëre semper apparens, lacteúsque est à suo colore nuncupatus. Pythagoreorum aliqui crediderunt ipsum esse stellæ cuiusdam incendium, quæ suis sedibus excidit, & locum per quem circumuoluta est, exussit, eo tempore quo Phaëtontis incendium per illam viam grassabatur: alij dicunt ab initio Solem illac iter suum peregisse: quidam volunt hoc exiguam esse apparitionem plurimi cælestis ignis, cuius splendor ad cælum reflectitur; id quod arcus cæleſtis nubes facere consueuerunt. Metrodorus propter transitum Solis, illum enim esse circulum Solis existimat. Parmenides rarum denso commistum, lacteum colorem conficere putat. Anaxagoras terræ putat vmbram esse, & aliquam cæli partem occupare, quia cùm Sol terræ subest, non illuminat omnia. Democritus esse splendorem multarum exiguarum, & cohærentium stellarum se inuicem collustrantium. Aristoteles siccæ exhalationis incendium, quæ iugiter, & abundè succedit, ac eodem modo fieri crinitum ignem infra aërem, sub planetis. Stoici ignis ætherei raritatem ipsúmque superiorem planetis. Posidonius ignis aceruum stellæ clariorem, splendore verò *obscuriorem*, densiorem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ κομήτου, καὶ διαπόντων ἀστέρων, καὶ δοκίδων.

Τῶν Πυθαγορείων τινὲς μὲν ἀστέρα φασὶν εἶναι τὸν κομήτην, τὸν οὐκ ἀεὶ φαινομένων, ἀλλὰ τινος δὲ ὡρισμένου χρόνου περιοδικῶς ἀναπελλόντων· ἄλλοι δὲ ἀνάκλασιν τῆς ἡμετέρας ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον πλάνησιν τῆς κατοπτευομένης ἐμφάσεων. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος συνοδον ἀστέρων δυοῖν ἢ πλειόνων καὶ συναυγασμόν. Ἀριστοτέλης δὲ τῆς ξηρᾶς ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιάσεως ἀναφυσῶν σύστασιν. Στράτων ἀέρος φῶς περιληφθὲν νέφει πυκνῷ, καθάπερ ὅπῃ τὸν λαμπτήρων γίνεται. Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς νέφος μεταρσιον ὑπὸ μεταρσίου φωτὸς καταγαζόμενον· ὁμοίως δὲ αἰτιολογεῖ πωγωνίαν, ἄλω, δοκίδα, κίονα, καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις, καθάπερ ἀμέλει πάντες οἱ Περιπατητικοὶ, πρὸς τοῖς τῶν νέφους τοιούτων γίνεσθαι σημασίας· Ἐπιγένης πνεύματος ἀναφορὰν γεωμετρῶς πεπυρωμένου. Βοηθὸς, ἀέρος ἀναθυμίασιν φανταζεσθαι. Διογένης ἀστέρας εἶναι τοὺς κομήτας. Ἀναξαγόρας τοὺς καλουμένους ἀφιεμένους ἀπὸ τῶν αἰθέρος· ἀπινθήρων δίκην καταφέρεσθαι, διὰ καὶ πρανεῖς καλεῖσθαι. Μητρόδωρος τὴν εἰς τὰ νέφη τοῦ ἡλίου βίαιαν ἔμπτωσιν, ὡς βέλος πολλάκις ἀπινθηλίζειν. Ξενοφάνης πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν νεφῶν πεπυρωμένων συνήματα, ἢ κινήματα.

CAPVT XVIII.

De cometa, stellis discurrentibus, & trabibus.

PYTHAGOREORVM aliqui cometas dicunt esse stellas, quæ non semper apparent, sed certis quibusdam temporibus sua reuolutione oriuntur: alij repercussionem visus nostri ad Solem, similem imaginibus, quæ in speculis cernuntur. Anaxagoras, & Democritus concursum duarum, aut plurium stellarum sese illustrantium. Aristoteles siccæ exhalationis congeriem accensam. Strato sideris alicuius lucem densâ nube comprehensam, id quod & laternis euenit. Heraclides Ponticus nubem præaltam, illic à luce superna illuminatam: eandem hic barbatis, areis, trabibus, columnis, & id genus aliis causam assignat: vt omnes Peripatetici, qui ex accensis vaporibus species hasce fieri dicunt. Epigenes vaporem terræ commistum, in altum eleuatum, ibíque accensum. Boëthus, ardentis aëris id speciem esse credidit. Diogenes stellas esse cometas putat. Anaxagoras quas discurrentes stellas vocant, perinde atque scintillas ex æthereo igne cadere putat, & ideo statim quoque extingui. Metrodorus ex Solis radiis, violenter in nubem, vt sagitta solet, irruentibus, discurrentis stellæ speciem excitari. Xenophanes id genus omnia, nubium accensarum constitutiones, vel incursiones existimat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ βροντῆς, καὶ ἀστραπῶν, κεραυνῶν, πρηστήρων, καὶ τυφώνων.

Ἀναξίμανδρος ἐκ τοῦ πνεύματος ὑπίοντος τοιαῦτα πάντα συμβαίνειν, ὅταν περιληφθὲν νέφος παχεῖ βια-

CAPVT XIX.

De tonitruis, coruscationibus, turbinibus, & conuolutionibus.

ANAXIMANDER à flatu subeunte hæc omnia fieri putat, quando inclusus densâ nube nititur

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 45 sur 413

erumpere, quâ parte tenuior eſt, & leuior; ipſa ruptio ſonum edit, ipſa autem diuulſio iuxta nigredinem nubis, coruſcationem. Metrodorus, cùm in nubem denſitate compactam flatus irruit, diſruptione, ſonum facit, percuſſione, & diuulſione micat; velocitate autem motûs à Sole calorem accipiens, fulminis autem imbecillitas in turbinem degenerat. Anaxagoras, quando calidum in frigidum incidit, hoc eſt, cùm ætherea pars aëreæ miſcetur, coruſcationem facit; colore verò qui eſt ad nigredinem nebuloſæ partis, fulgur; multitudine & magnitudine lucis, fulmen; cùm magis in corpus cogitur ignis, vorticem; cùm eſt nubilioſior, turbinem. Stoici nubium concurſum tonitru definiunt; coruſcationem, earumdem inflammationem attritu excitatam; fulmen, vehementer actæ nubis incenſionem; turbinem, ſegniorem. Ariſtoteles autem hæc omnia fieri putat à ſiccis exhalationibus, quæ cùm inciderint in humida, conantur erumpere, dum igitur impellunt ſicca, atque diſcindunt humida, tonitru ſonus excitatur, accenſione ſiccitatis fit fulgur, turbinem & vorticem materiæ quam vterque trahit, copia generat, calidior tamen turbo, denſior autem eſt vortex.

A

B

C

De nubibus, pluuiis, niuibus, & grandinibus.

Anaximenes dicit fieri nubes ex aëre plurimùm denſato; & ex ipſo magis coacto exprimi pluuiam; niuem autem fieri, quando aqua ſurſum eleuata condenſatur à frigore; grandinem verò, quum à vento comprehenditur humido. Et Metrodorus è vaporibus aquoſis ſurſum elatis nubes coaleſcere putat; Epicurus ex atomis: rotundam verò reddi grandinem, & pluuiam fieri cùm à longiori delatione per aërem repercuti contingit.

D

De Iride ſeu arcu cæleſti.

Eorum quæ in ſublimi fiunt, quædam reuera ſubſiſtunt, vt imber & grando: quædam ſunt merum ſubſtantiæ ſimulachrum, propriam non habentia ſubſiſtentiam, eo modo quo moueri terra nobis nauigantibus videtur. Eſt autem arcus cæleſtis tantùm ſpecies apparens, de quo dicemus, ſi priùs docuerimus quomodo ipſum videamus. Videmus autem lineis vel rectis, vel curuis, vel fractis, obſcuris, & quæ ſolâ ratione ſpectari poſſint, incorporeis. Rectis autem lineis videmus ea, quæ in aëre ſunt, quæque per lapides pellucidos & per cornua; omnia enim hæc tenuium ſunt partium. Curuis autem lineis aſpicimus quæ in aquis, viſus enim vi propter craſſitiem materiæ ipſius aquæ incuruatur, ideo remos in mari fractos eminus videmus. Tertius modus videndi refracta eſt in ſpeculis. eiuſmodi autem arcus cæleſtis eſt ſpecies. Oportet enim concipere humidam exhalationem in nubem mutari, tum ſtatim roris inſtar, ex ipſa minutas guttas manare: cùm igitur Sol in occaſu fuerit, neceſſe eſt enim omnem arcum cæleſtem ex aduerſo Solis apparere, cùm viſus in guttulas incidens refrangitur, vt arcus cæleſtis fiat, non ſunt autem guttæ ſpecies figuræ, ſed colores videntur: tres autem colores habet arcus cæleſtis, primum puniceum, ſecundum violaceum ſeu purpureum: tertium cæruleum & viridem: nonnunquam igitur puniceum quidam ſplendor Solis occurrens fulgórque integer refractus, rubrum ac puniceum parit colo-

E

F

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 46 sur 413

κοῦν τὸ χρῶμα· τὸ δὲ δεύτερον μέρος ἐπιθολούμενον, καὶ ἐκλυόμενον μᾶλλον τῆς λαμπηδόνος διὰ τὰς ῥανίδας διαγοργές. ἀνέσις γὰρ τοῦ ἐρυθροῦ τοῦτο· ἔστι δὲ πάλιν ἐπιθολούμενον τὸ διορίζον μεταβάλλεται εἰς τὸ πρᾶσινον· ἔστιν οὖν τοῦτο δοκιμάσαι δι' ἔργων· εἰ γάρ τις εἰς τὸ ἀντίκρυ τοῦ ἡλίου λάβῃ ὕδωρ καὶ πτύσῃ, αἱ δὲ ῥανίδες ἀνάκλασιν λάβοιεν πρὸς τὸν ἥλιον, εὑρήσει γιγνομένην ἶριν· καὶ οἱ ὀφθαλμιῶντες δὲ τοῦτο πάσχουσιν, ὅταν εἰς τὸν λυχνὸν ἀποβλέψωσιν. Ἀναξιμένης δὲ ἶριν γίνεσθαι νομίζει κατ' αὐγασμὸν ἡλίου πρὸς νέφει πυκνῷ, καὶ παχεῖ, καὶ μέλανι, πρὰ τὸ μὴ δυνάσθαι τὰς ἀκτῖνας εἰς τὸ πρὸς διακόπτειν ἐπισυνισταμένας αὐτῶν. Ἀναξαγόρας ἀνάκλασιν ἀπὸ νέφους πυκνοῦ τῆς ἡλιακῆς περιφερείας. κατὰ ἐντικρὺ δὲ τοῦ κατοπτρίζοντος αὐτὸν ἀστέρος διὰ παντὸς ἵστασθαι. παραπλησίως δὲ φυσιολογεῖται τὰ καλούμενα παρήλια, γινόμενα δὲ κατὰ τὸν πόντον. Μητρόδωρος δὲ ὅταν διὰ νεφῶν ὁ ἥλιος διαλάμψῃ τὸ μὲν νέφος κυανίζειν, τὴν δ' αὐγὴν ἐρυθραίνεσθαί φησι.

Περὶ ῥάβδων.

Τὰ κατὰ τὰς ῥάβδους, καὶ ἀνθηλίους συμβαίνοντα, μίξει τῆς ὑποστάσεως, καὶ ἐμφάσεως ὑπάρχειν οἴονται, τῶν μὲν νεφῶν ὁρομένων, οὐ κατ' οἰκεῖον χρῶμα, ἀλλ' ἕτερον, ὅπερ κατὰ τὴν ἔμφασιν φαίνεται· ἐν δὲ τούτοις πᾶσιν τά τε κατὰ φύσιν, καὶ κατ' ἐπίκτησιν ὅμοια συμβαίνει πάθη.

A rem: Secunda autem pars turbidior splendore à guttis dissoluto; purpureum, qui rubri coloris est imminutio; cùm adhuc turbidior nubes rorem fundens in viridem transit. Id exemplis comprobare licet. Si quis è regione radiorum Solis aquam accipiat, & expuat, guttæ autem à Sole refractionem suscipiant, inueniet factum arcum cælestem, & qui ophthalmiâ laborant idem patiuntur, si ad lucernam respiciant. Anaximenes arcum cælestem fieri putat à splendore Solis in nube densa, crassa, & nigra, quòd non possit eius superficiem penetrare, sed in ea consistat. Anaxagoras refractionem lucis Solaris esse à nube B crassa, quæ semper ex aduersa parte Solis est, qui in ea tanquam in speculo apparet: eam quoque causam affert cur duo Soles frequenter in Ponto contingant. Metrodorus quando in nube Sol fulget, nubem cæruleam fieri ait, fulgorem verò rubrum.

De virgis.

Quæ circa virgas & Soles oppositos contingunt, mixtione subsistentiæ, & apparitionis, fieri putant, cùm nubes videantur, non tamen proprio colore, sed alieno, qui visui exhibetur. in C his autem omnibus, tam qui secundum naturam, quàm qui secundum adumbrationem, similes contingunt effectus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ ἀνέμων.

Ἀναξίμανδρος οἴεται ἄνεμον εἶναι ῥύσιν ἀέρος τῶν λεπτοτάτων ἐν αὐτῷ, καὶ ὑγροτάτων ὑπὸ τοῦ ἡλίου τικτομένων ἢ κινουμένων. Στωϊκοὶ δὲ πᾶν πνεῦμα ἀέρος εἶναι ῥύσιν λέγουσιν· ἡγοῦνταί τε κατὰ τὰς τῶν τόπων παραλλαγὰς τὰς ἐπωνομίας παραλλάττειν, οἱ τὸν ἀπὸ ζόφου καὶ τῆς δύσεως, ζέφυρον ὠνόμαζον· τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς, καὶ τοῦ ἡλίου ἀπηλιώτην· τὸν ἀπὸ ἀρκτῶν, βορέαν· τὸν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, νότον. Μητρόδωρος δὲ ὑδάτων ἀναθυμίασιν διὰ τὴν ἡλιακὴν ἔκκαυσιν γίγνεσθαι ὁρμὴν πνευμάτων· τοὺς δὲ ἐτησίας πνεῖν τοῦ πρὸς τὰς ἀρκτοῖς ἀέρος παχυνθέντος, ὑποχωρῶντος δὲ τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν θερινὴν τροπήν.

Περὶ χειμῶνος καὶ θέρους.

Ἐμπεδοκλῆς, καὶ οἱ Στωϊκοὶ χειμῶνα μὲν γίνεσθαι τοῦ ἀέρος ἐπικρατοῦντος τῇ πυκνώσει, καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον βιαζομένου· θέρος δὲ τοῦ πυρὸς, ὅταν εἰς τὸ κάτω βιάζηται.

CAPVT XX.

De ventis.

ANAXIMANDER ventum existimat fluxum aëris esse, motis aut colliquatis à Sole, quæ in eo sunt, partibus tenuissimis & humidissimis. D Stoici dicunt esse spiritum aëris, arbitrantúrque pro locorum diuersitate varias appellationes sortiri, nam & ventum qui ab occasu spirat, fauonium appellarunt, qui ab ortu Solis, subsolanum, à Septentrione, Aquilonem, à meridie Austrum. Metrodorus autem aqueam exhalationem propter Solis æstum fieri ventorum impetum. Etesias autem spirare densato aëre qui ad Septentrionem est, & Sole à nobis recedente solstitio æstiuo.

De hyeme & æstate.

Empedocles & Stoici hyemen fieri dicunt E aëre præualente, sursúmque suâ se densitate protrudente: æstatem autem contrà igne superante, ac se deorsum ad nos agente.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ γῆς.

ΘΑΛΗΣ καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ μίαν εἶναι τὴν γῆν ὑπολαμβάνουσι· τῶν δὲ Πυθαγορείων τινὲς δύο, καὶ ταύτην εἶναι, καὶ τὴν ἀντίχθονά φασιν. οἱ Στωϊκοὶ δὲ γῆν εἶναι μίαν, καὶ πεπερασμένην. Μητρόδωρος δὲ τὴν γῆν ὑπόστασιν εἶναι, καὶ οἱονεὶ τρύγα τοῦ ὕδατος νομίζει, ὡς τὸν ἥλιον τοῦ ἀέρος.

Περὶ σχημάτων γῆς.

Θαλῆς, καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, σφαιροειδῆ τὴν γῆν νομίζουσιν. Ἀναξίμανδρος δὲ λίθῳ κίονι τὴν γῆν προσφερεῖ

CAPVT XXI.

De terra.

THALES, & qui ipsum sequuti sunt, vnicam esse terram existimant. Pythagoreorum aliqui, & hanc esse, & aliam huic oppositam dicunt. Stoici autem dicunt vnam esse terram, F eamque finitam. Metrodorus terram esse sedimentum, & tanquam faecem aquæ putat, vt Solem aëris.

De figuris terræ.

Thales, & qui eum sequuti sunt, rotundam terram existimant. Anaximander autem terram lapi-

deæ columnæ planæ ſimilem. Anaximenes menſæ figuram obtinere; Leucippus tympani; Democritus diſco quidem ſimilem latitudine, verùm in medio concauam putat.

De ſitu terræ.

Qui Thaletem ſequuti ſunt, terram in medio poſitam exiſtimãt. Xenophanes primam docuit terram in infinitam profunditatem radices mittere ex inferiori parte: compactam verò ex aëre & igne. Philolaus Pythagoricus ignem eſſe in medio, ipſum enim eſſe quaſi focum vniuerſi. Secundam *ab ipſo terram* primæ oppoſitam, tertiam verò habitabilem ex aduerſo poſitam & circũductam terræ Antipodum. Parmenides primus definiuit ea loca quæ habitantur ſub duobus tropicis circulis eſſe terram.

De inclinatione terræ.

Leucippus terram in partes Auſtrinas propendere putat, ob raritatem quæ ineſt illis partibus, compactâ nimirum frigore Septentrionali plaga, & oppoſitâ combuſtâ. Democritus, quòd imbecillior ſit pars auſtrina ambitus, ideo terram mole auctam eò inclinare. Partes enim Septentrionales ſunt intemperatæ, Meridionales verò temperatæ. Vnde terra eò deprimitur, vbi fructibus abundat & incremento.

De motu terræ.

Alij quidem immotam manere terram exiſtimant. Philolaus autem Pythagoricus circulariter moueri circum ignem per obliquum circulum, eo modo quo Sol & Luna. Heraclides autem Ponticus & Ecphantus Pythagoricus mobilem terram, non vt ſuum locum tranſiliat, ſed rotæ inſtar circonferatur, ab occaſu ad ortum circa proprium ſuum centrum. Democritus initio terram, ob tenuitatem & leuitatem erraſſe dicit, verùm procedente tempore denſiorem, & grauiorem factam, conſtitiſſe.

De diuiſione terræ.

Quidam è Pythagoreis terram eâdem proportione, quâ totius cæli globus diuiſus eſt, diuidunt in quinque circulos, ſeptentrionalem, meridionalem, *ſolſtitialem*, æſtiuum, & hybernum, atque æquinoctialem; horum medius medium terræ torridæ definit, atque habitabilis eſt Zona illa quæ media eſt inter circulum æſtiuum & hybernum, quòd ſit temperata.

De terræ motibus ſeu concuſſionibus.

Thales & Democritus aquæ terræ motus cauſam tribuunt. At Stoici dicunt terræ concuſſionem eſſe humidi vaporis è terra in aërem deſcendentis ac erumpentis *impetum*. Anaximenes terræ ſiccitatem & humiditatem concuſſionis *huius* cauſam *aſſignat*, quarum illam quidem ardores, hanc verò pluuiæ gignant. Anaxagoras terræ motum fieri excuſſione aëris, qui quum in denſitatem ſuperficiei terræ irrumpat, nec expulſionem pati valeat, ambientem *locum* tremore concutit. Ariſtoteles autem flatum motionis qui quum intro fluit, extra exhalat, ob ambientem vndique frigoris antiperiſtaſin, ſurſum deorſúmque ipſo circumſtante. Nam calidum ſuperius fieri properat, quum leue ſit, ob ídque interceptione facta humidæ exhalationis, reuulſionibus, adacti cunei inſtar, oppoſitiſque conuolutionibus terræ concuſſiones creari. Metrodorus nullum in proprio loco corpus moueri niſi quis impellat, aut actu detrahat. Quamobrem terram quoque ſua in ſede morantem naturaliter moueri non poſſe, quædam tamen

A τὴν ἐπιπέδων. Ἀναξιμένης τραπεζοειδῆ. Λεύκιππος τυμπανοειδῆ, Δημόκριτος δισκοειδῆ μᾶλλον τοῦ πλάτει, κοίλην δὲ τὸ μέσον τοῦ μεγέθ.

Περὶ θέσεως γῆς.

Οἱ ἀπὸ Θάλεω, μέσην τὴν γῆν οἴονται εἶναι. Ξενοφάνης ῥιζοῦσθαι τὴν γῆν ἐκ τοῦ κατωτέρου μέρους εἰς ἄπειρον βάθος ἐρριζῶσθαι, ὁμοῦ ἀέρος καὶ πυρὸς συμπαγῆναι. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος τὸ μὲν πῦρ μέσον. τοῦτο γὰρ εἶναι τοῦ παντὸς ἑστίαν· ἑτέραν δὲ τὴν ἀντίχθονα. τετάρτην δὲ τὴν οἰκουμένην ὁμοῦ ἐναντίας κειμένην, καὶ τὴν ἀντίχθονι.

B Παρμενίδης ὁ πρῶτος ἀφώρισε τοὺς οἰκουμένους τόπους ὑπὸ τοὺς δύο ζώνας τροπικὰς εἶναι τὴν γῆν.

Περὶ ἐγκλίσεως γῆς.

Λεύκιππος πρόκλισιν τὴν γῆν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη, διὰ τὴν ἐν τοῖς μεσημβρινοῖς ἀραιότητα, ἅτε δὴ πεπηγότων τῶν βορείων, διὰ τὸ κατεψύχθαι τοῖς κρυμοῖς, τῶν δὲ ἀντίθετων πεπυρωμένων. Δημόκριτος, διὰ τὸ ἀσθενέστερον εἶναι τὸ μεσημβρινὸν τῆς πρὸς ἑσπέρας, αὔξεσθαι τὴν γῆν καὶ τοῦτο ἐγκλίνειν. τὰ γὰρ βόρεια ἀκμαῖα, τὰ δὲ μεσημβρινὰ κέκμηκεν. ὅθεν καὶ τοῦτο βεβάρυται, ὅπου πλείων

C ἐστὶ τοῖς καρποῖς, καὶ τῇ αὐξήσ.

Περὶ κινήσεως γῆς.

Οἱ μὲν ἄλλοι μένειν τὴν γῆν ὑπολαμβάνουσι. Φιλόλαος δὲ ὁ Πυθαγόρειος κύκλῳ περιφέρεσθαι περὶ τὸ πῦρ καὶ κύκλου λοξοῦ, ὁμοιοτρόπως ἡλίῳ καὶ σελήνῃ. Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικὸς καὶ Ἔκφαντος ὁ Πυθαγόρειος κινεῖσθαι τὴν γῆν μέν γε μεταβατικῶς, ἀλλὰ τροχοῦ δίκην ἐνζωνισμένην ἀπὸ δυσμῆς ἐπ' ἀνατολὰς περὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς κέντρον. κατ' ἀρχὰς μὲν πλάττεσθαι τὴν γῆν φησιν ὁ Δημόκριτος διὰ τε μικρότητα καὶ κουφότητα, πυκνωθεῖσαν δὲ τοῦ χρόνου, καὶ

D βαρυνθεῖσαν καθιζῆσαι.

Περὶ διαιρέσεως γῆς.

Τῶν Πυθαγορείων τινὲς τὴν γῆν ἀναλόγως τῇ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαίρᾳ διῃρῆσθαι εἰς πέντε ζώνας, ἀρκτικὴν, ἀνταρκτικὴν, θερινὴν, χειμερινὴν, ἰσημερινήν· ὧν ἡ μέση τὸ μέσον τῆς γῆς οἰκεῖσθαι διακεκαυμένην. ἡ δὲ οἰκητὴ ὑπὸ μέση τῆς θερινῆς, καὶ τῆς χειμερινῆς εὔκρατος οὖσα.

Περὶ σεισμῶν γῆς.

E Θαλῆς μὲν καὶ Δημόκριτος ὕδατι τὴν αἰτίαν τῶν σεισμῶν προστάττουσιν· οἱ δὲ Στωϊκοὶ σεισμὸν εἶναι λέγουσι τὸ ἐκ τῆς γῆς ὑγρὸν εἰς ἀέρα διακρινόμενον καὶ ἐκπῖπτον. Ἀναξιμένης ξηρότητα καὶ ὑγρότητα τῆς γῆς, αἰτίαν τῶν σεισμῶν, ὧν τὴν μὲν αὐχμοὶ γίνεσθαι, τὴν δὲ ἐπομβρίαι. Ἀναξαγόρας, ἀέρος ἐκπεσόντος, τῇ μὲν πυκνότητι τῆς ὑπιφανείας προσπίπτοντος, τοῦ δὲ ἐκκρίσιν λαβεῖν μὴ δυνάσθαι ἔμφυτον τὸν προσέχοντα κραδαίνοντος. Ἀριστοτέλης δὲ, πνεῦμα τῆς κινήσεως, ὅταν ἔσω τύχῃ ῥυὲν τὸ ἔξω ἀναθυμιώμενον, διὰ τὴν τοῦ ψυχροῦ περιστάσιν κατωθεν καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ προϊσάντος· τὸ γὰρ θερμὸν αὐτοῦ πρὸς γενέσθαι σπεύδ, ἅτε δὴ κοῦφον ὄν· καὶ διὰ τοῦτο ὑπολείπ ἡμιόλιος τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, τῇ ἀντιστάσ

F καὶ τοῖς ἀντελιγμοῖς, τὸν σεισμὸν ποιῆ. Μητρόδωρος, μηδὲν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ σῶμα κινεῖσθαι, εἰμή τις προσώσειεν ἢ καθελκύσειεν κατ' ἐνέργειαν· δεῖ μηδὲ τὴν γῆν ἅτε δὴ κειμένην φυσικῶς κινεῖσθαι, τόπους δέ τινας αὐτῆς νοσεῖν τοῖς

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 48 sur 413

ἄλλοις. Παρμενίδης, καὶ Δημόκριτος ὅλῃ τὸ πεδίον ἴσον ἀφεστῶσθαι λέγουσι, καὶ ἰσοβρόπιας, οὐκ ἐπιδοῦναι αἰτίαν δι' ἣν ἧττον μᾶλλον ἢ σκῆψαι ῥέπειν αὐτό. Διὸ τοῦτο μόνον κινεῖσθαι, μὴ κινεῖσθαι δέ. Ἀναξιμένης, ὅλῃ τὸ πλάτος ἐπιπολαίας ὡς ἀέρι· οἱ δὲ φασιν, ἐφ' ὕδατος καθάπερ τὰ πλατύφυλλα καὶ σχιδακώδη ὅτι τὸ ὑδάτων, ὅλῃ τοῦτο κινεῖσθαι. Πλάτων, πάσης μὲν κινήσεως ἓξ οὔσης, οἷον κατὰ τοσάσεις, ἄνω, κάτω, ὅπισθεν, καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔμπροσθεν, καὶ ὀπίσθιον καὶ δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν ὑπολαμβάνειν τὸν γῆν κινεῖσθαι, ἐν ᾧ πάντα κατὰ τόπον χειρίστην, μένειν μὲν ἀκίνητον, μηδὲν ἔχουσαν ἀφαίρετον εἰς τὸ μᾶλλον, τόπους δὲ καὶ αὐτὴν καὶ ἀραιότητα σαλεύεσθαι. Ἐπικούρῳ δὲ ἐνδέχεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς παλαιᾶς ἀέρος τῆς ὑποκειμένης, ὑδατώδους ὄντος, αἰωρουμένην αὐτὴν καὶ οἷον ὑποτυπτομένην κινεῖσθαι. Ἐνδέχεσθαι δὲ καὶ συμπεφορημένην τοῖς κατωτέρω μέρεσι καθεστῶσαν ὑπὸ τοῦ ἀφανισθέντος μέρους τοῦ ὑγροῦ εἰς τὰς ἀνεσειδεῖς κοιλότητας ἐμπίπτουσας σαλεύεσθαι.

CAPVT XXII.

De Mari, & cur ſalſum ſit.

ANAXIMANDER eſſe dicit mare prioris humoris reliquum, cuius maiorem portionem ignis exiccauit, reſiduum verò propter exuſtionem tranſmutauit. Anaxagoras cum humor per initia ſtagnans à ſolari circumuentione eſſet aduſtus, exhalaſſétque pars pinguis, reliquum ſalſuginem & amarorem ſubiiſſe. Empedocles terræ ſudorem à Sole vſtæ. Antiphon ſudorem calidi à quo excretum eſt, quod ſupererat humidi elixando in ſalſuginem conuerſum, quod in quouis fit ſudore. Metrodorus quia mare ſit percolatum per terram, ideo craſſitiem eius participaſſe: ſicut euenit iis quæ per cinerem colantur. Platonici aquæ elementaris partem aliam ex aëre à frigore coactam exſtitiſſe dulcem, aliam quæ à terra ex ardore & incendio exhalaſſet, ſalſam.

Qui fiant æſtus accedentes & recedentes maris.

Ariſtoteles plures ventos à Sole moueri & circumduci putat, iiſque ingruentibus Atlanticum mare intumeſcere, æſtúſque effici recedentes, ceſſantibus verò, illud retrahi ac ſubſidere, idque eſſe æſtus accedentes. Pytheas Maſſilienſis Lunæ incremento mare increſcere, decremento verò decreſcere. Timæus plures fluuios deſcendentes in Atlanticum mare per montes Celticos cauſam eſſe dicit, qui iter ſuum promouentes, maris receſſum faciunt, cùm verò deſinunt, maris acceſſum fieri.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ θαλάττης, διὰ τί ἁλμυρά ἐστιν.

ΑΝαξίμανδρος τὴν θάλασσαν φησὶν εἶναι τοῦ ὑγροῦ τῆς ὑγρασίας λείψανον, οὗ τὸ μὲν πλεῖον μέρος αὐτὸ ἐξήρανε τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὑποληφθὲν διὰ τὴν ἔκκρισιν μετέβαλεν. Ἀναξαγόρας τε καὶ ἀρχὴν λιμνάζοντος ὑγροῦ πεπυκάσθαι ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς περιφορᾶς, καὶ τὸ λιπαρὸν ὀξαλμυσθέντος, εἰς δμυχίδα καὶ πικρίαν τὸ λοιπὸν ὑποζῆναι. Ἐμπεδοκλῆς, ἱδρῶτα τῆς γῆς ἐκκαιομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἀντιφῶν ἱδρῶτα θερμοῦ ὄζος τὸ πεφυληφὸς ὑγρὸν ἀπεκρίθη ὡς καθεψηθὲν πρὸς ἁλυκὸν ἰσασθέν, ὅπερ ὅτι πολύς ἱδρὼς συμβαίνει. Μήτροδωρος, διὰ τὸ διηθῆσαν διὰ τῆς γῆς, μεμιγμένην τοῦ αὐτοῦ πάχους, καθάπερ τὰ διὰ τέφρας ὑπολιβόμενα. οἱ ἀπὸ Πλάτωνος τοῦ στοιχώδους ὕδατος τὸ μὲν ὄζος ἀέρος κατὰ πρίψιν συνισταμένου γλυκὺ γίνεσθαι· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς γῆς κατὰ πύρωσιν ἀναθυμιωμένου, δριμύ.

Πῶς ἀμπώτιδες γίνονται καὶ πλημμυρίαι.

Ἀριστοτέλης ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὰ πλοῖα τῶν πνευμάτων κινεῖσθαι, καὶ περιφέρεσθαι, ὧν ἐμβαλόντων ἐποιεῖν τὸ Ἀτλαντικὸν θάλασσαν, καὶ καταβαίνειν, ὅπερ ἔστι τὰς ἀμπώτιδας. Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης τῇ πληρώσει τὸ σελήνης τὰς πλημμύρας, τῇ δὲ σκλείνῃ τὰς ἀμπώτιδας. Τίμαιος τοὺς ἐμβάλλοντας ποταμοὺς εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν διὰ τὸ χειμῶνος ὁρμῆς αἰτίαν· προχωροῦντας μὲν τὰς ἐφόδους, καὶ πλημμυρίαν ποιοῦντας, ληγόντων δὲ τὰς ἀμπώτιδας γίνεσθαι.

CAPVT XXIII.

De incremento Nili.

THALES Eteſias ventos aduerſus Ægyptum flantes Nili aquas attollere putat, quod oſtia ipſius quibus ſe exonerat maris, obtruſi influxu obturentur. Euthymenes Maſſilienſis, ab aquis Oceani & externi maris inundare Nilum exiſtimat. Anaxagoras à niuibus Æthiopiæ, quæ per hyemem denſatæ, æſtiuo tempore liquantur. Democritus putat fieri à niuibus in partibus Septentrionalibus circa Solſtitium æſtiuum liquatis, & nubes com-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ ἀναβάσεως τοῦ Νείλου.

ΘΑλῆς τοὺς ἐτησίους ἀνέμους οἴεται πνέοντας τῇ Αἰγύπτῳ ἀντιπεριωθοῦντας ἐπαίρειν τὸν Νείλου τὸν ὄγκον, διὰ τὸ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ τῇ προσβύσει τοῦ ἀντιπνέοντος πελάγους ἀναχόπτεσθαι. Εὐθυμένης ὁ Μασσαλιώτης ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ τῆς ἔξωθεν θαλάττης πλημμυρεῖν τοὺς ποταμούς οἴεται. Ἀναξαγόρας ἐκ τοῦ χιόνος τοῦ ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ, τηκομένης μὲν τοῦ θέρους, ψυχομένης δὲ τοῦ χειμῶνος. Δημόκριτος χιόνος τοῦ οὕτω τοῖς πρὸς ἄρκτον μέρεσιν ὑπὸ θερινὰς τροπὰς ἀναθυμιωμένης, νέφη

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 49 sur 413

pacta ex halitibus, & ab Eteſiis ventis ſimul aduecta verſus meridiem & Ægyptum, vehementes imbres fundere quibus Nilus redundat. Herodotus æqualiter moueri hyeme & æſtate propter fontes ; id autem minus apparere hyeme, quia hac tempeſtate Sol vicinior Ægypto aquas in vapores redigit. Ephorus hiſtoricus æſtate ait relaxari totam Ægyptum, ac quaſi exudare copioſam aquam, ac conferre ad hoc etiam Arabiam, & Africam ob raritatem & ſabuloſum ſolum. Eudoxus ait ſacerdotes imbribus & oppoſitis temporum anni rationibus rem imputare: quando enim apud nos æſtas eſt, qui ſub æſtiuo habitamus Tropico, tum iis qui è regione ſub hyemali circulo degunt, hyemem eſſe, à quibus tum exundans aqua prorumpat.

ἐκ τῶν ἀτμῶν πληροῦσθαι, καὶ συνελαυνόμενα πρὸς τὸν μεσημβρίαν, καὶ τὸν Αἴγυπτον ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, ἀποτελεῖν ῥαδιουργίας ὄμβρους, ὑφ' ὧν ἐκπίπτεσθαι τὸν Νεῖλον ποταμόν. Ἡρόδοτος, ἴσον μὲν φέρεσθαι καὶ χειμῶνος καὶ θέρους ἐκ τῶν πηγῶν· φαίνεσθαι δὲ ἐλάττονα τὸν χειμῶνος, διὰ τὸ ἐν τούτῳ τοῦ καιροῦ πλησίον ὄντα τὸν ἥλιον τὸ Αἰγύπτιον ὀζαλμίζειν τὰ νάματα. Ἔφορος ὁ ἱστοριογράφος καὶ θέρος φησὶν ἀναλάζασθαι τὸν ὅλον Αἴγυπτον, καὶ οἱονεὶ ὀζυδρεῖν· ὃ πολὺ νάματος δίδωσι σὺν αὐτῇ, καὶ ἡ Ἀραβία, καὶ ἡ Λιβύη διὰ τὸ ἀραιὸν καὶ ψαμμῶδες. Εὔδοξος τοὺς ἱερεῖς φησι λέγειν τὰ ὄμβρια τῶν ὑδάτων, καὶ τὴν ἀντιπαρίστασιν τῶν ὡρῶν, ὅτῳ μὲν γὰρ ἡμῖν εἶναι θέρος τοῖς ὑπὸ τὸν θερινὸν ζωστὸν οἰκοῦσιν, τότε τοῖς ὑπὸ τὸν χειμερινὸν ζωστὸν αὐτόχθοσι χειμών ἐστιν, ἐξ ὧν ὁ πλημμυρῶν ὕδωρ καταῤῥήγνυται.

CAPVT XXIV.

De ſenſu & ſenſili.

SENSVS, ſecundum Stoicos, eſt obiecti ſenſilis per ſentiendi organum comprehenſio, ſeu perceptio. Senſus autem multis modis dicitur. Nam & habitus, & facultas, & functio, & imaginatio apprehendens, ſentiendi organo fiunt, ipſa quoque octaua animæ facultas, à qua ſentiendi vis manat. Rurſus autem ſenſus organa ſunt ſpiritus intelligentes à principe facultate ad ſenſuum organa protenſi. Epicurus, particula eſt ſenſus, quæ tum ſentiendi facultas eſt, tum functio, ac proinde effectus, adeo vt ab ipſo dupliciter dicatur, ſenſus quidem facultas, & ſenſilis functio. Plato ſenſum enunciat animæ & corporis ſocietatem ad externa *cognoſcenda*. Facultas quidem eſt animæ, inſtrumentum vetò corporis ; at ambo per imaginationem externa apprehendunt. Leucippus & Democritus ſenſum & intelligentiam obtingere coniiciunt rerum ſimulachris foris occurſantibus, neutrum autem horum obire poſſe, cui obiecti ſimulachrum non occurrat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ αἰσθήσεως, καὶ αἰσθητοῦ.

ΚΑΤΑ τοὺς Στωϊκοὺς αἰσθησίς ἐστιν ἀντίληψις αἰσθητοῦ δι' αἰσθητηρίου, ἢ καταβληψις· ἡ δὲ αἴσθησις πολλαχῶς λέγεται· ἥτε γὰρ ἕξις, καὶ ἡ δυνάμις, καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ φαντασία ἡ καταληπτικὴ δι' αἰσθητηρίου γίνονται, καὶ αὖθ' ὃ ὄγδοον ἡγεμονικόν, ἀφ' οὗ ἡ αἰσθητικὴ βία συνίσταται· πάλιν δὲ αἰσθητήρια λέγεται πνεύματα νοερά, ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ὀπτὶ τὰ ὄργανα τεταμμένα. Ἐπίκουρος, τὸ μόριόν ἐστιν ἡ αἴσθησις, ἥτις ἐστὶν ἡ δυνάμις, καὶ τὸ ἐπαίσθημα, ὅθεν ἐστὶ τὸ ἐνέργημα, ὥστε διχῶς πρὸς αὐτὸ λέγεσθαι, αἴσθησιν μὲν τὴν δυνάμιν, αἰσθητικὸν δὲ τὸ ἐνέργημα. Πλάτων τὴν αἴσθησιν ἀποφαίνεται ψυχῆς, καὶ σώματος κοινωνίαν πρὸς τὰ ἐκτός, ἡ μὲν γὰρ δυνάμις, ψυχῆς, τὸ δὲ ὄργανον, σώματος· ἀμφω δὲ διὰ φαντασίαν ἀντιληπτικὰ τῶν ἔξωθεν γίνεται. Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν νόησιν γίνεσθαι εἰδώλων ἔξωθεν προσιόντων· μηδενὶ γὰρ ὑπεναλλὰξ μηδετέραν χωρεῖν τῶν προσαπτόντων εἰδώλου.

An verus ſenſus, veráque ſit imaginatio.

Stoici ſenſus quidem veros *arbitrantur*, imaginationum verò quaſdam veras, quaſdam falſas. Epicurus, ſenſum omnem, omnémq; imaginationem veram ; opinionum alias veras *eſſe*, alias falſas ; ſenſúſque vno tantùm modo falli in notionibus, imaginationibus verò duobus ; Etenim & ſenſilium eſt imaginatio, & eorum quæ ſub intelligentiam cadunt. Empedocles & Heraclides pro meatuum commoderatione ſenſus fieri, quum quoduis ſenſile ſuo ſenſui accommodetur.

Εἰ ἀληθὴς ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ φαντασία.

Οἱ Στωϊκοὶ τὰς μὲν αἰσθήσεις, ἀληθεῖς, τῶν δὲ φαντασιῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς. Ἐπίκουρος πᾶσάν αἴσθησιν καὶ πᾶσαν φαντασίαν, ἀληθῆ· τῶν δὲ δοξῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς· καὶ ἡ μὲν αἴσθησις μοναχῶς ψευδοποιεῖται περὶ τὰ κατὰ τὰ νοήματα, ἡ δὲ φαντασία διχῶς· καὶ γὰρ αἰσθητῶν ἐστι φαντασία καὶ νοητῶν. Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἡρακλείδης διὰ τὰς συμμετρίας τῶν πόρων τὰς κατὰ μέρος αἰσθήσεις γίνεσθαι, τοῦ οἰκείου τῇ αἰσθητῇ ἑκάστῃ ἁρμόζοντος.

Quot ſint ſenſus.

Stoici quinque particulares ſenſus enumerant, viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum. Ariſtoteles ſextum quidem non profert, ſed communem ſenſum compoſitarum ſpecierum iudicem *conſtituit*, ad quem ſinguli *ſenſus* ſimplices propria cuique viſa renunciant, in quo ab altero ad alterum fit tranſitus, quemadmodum figuræ & motus, oſtenditur. Democritus plures ſenſus brutis, quàm Diis & ſapientibus ineſſe cenſuit.

Πόσαι εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις.

Οἱ Στωϊκοὶ πέντε τὰς ἰδικὰς αἰσθήσεις, ὄρασιν, ἀκοὴν, ὄσφρησιν, γεῦσιν, ἁφήν. Ἀριστοτέλης ἕκτην μὲν οὐ λέγει, κοινὴν δὲ αἴσθησιν τὴν τῶν συνθετῶν εἰδῶν κριτικήν, εἰς ἣν πᾶσαι συμβάλλουσιν αἱ ἁπλαῖ τὰς ἰδίας ἑκάστη φαντασίας, ἐν ᾗ τὸ μεταβατικὸν ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἕτερον, οἱονεὶ σχήματος καὶ κινήσεως, δείκνυται. Δημόκριτος πλείους τῇ αἰσθήσεις εἶναι τὰ ἄλογα ζῶα, ἢ τοὺς θεοὺς καὶ σοφούς.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 50 sur 413

Πῶς γὰρ ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ νόησις, καὶ ὁ λόγος καταθέσιν λογισμός. A

Οἱ Στωϊκοί φασιν ὅταν ἄνθρωπος γένηται, ἔχειν ὃ ἡγεμονικὸν μέρος τῆς ψυχῆς αὐτὸ, ὥσπερ χάρτην εὐαρμοστοῦντα εἰς ἀπογραφὴν, εἰς τοῦτο γὰρ μία ἑκάστη τῶν ἐννοιῶν ἀπογράφεται· πρῶτος δὲ ὁ τῆς αἰσθήσεως τύπος, ὁ λόγος τῶν αἰσθήσεων· αἰσθανόμενοι γάρ φασιν, οἷον λευκοῦ χιτωνίου, ἀπελθόντος αὐτοῦ μνήμην ἔχομεν, ὅταν σὺ ὁμοειδεῖς πολλαὶ μνῆμαι γένωνται, τότε φαμὲν ἔχειν ἐμπειρίαν· ἐμπειρία γάρ ἐστιν ὁμοειδῶν φαντασιῶν πλῆθος· τῶν δ' ἐννοιῶν αἱ μὲν φυσικῶς γίγνονται παρὰ τοῖς εἰρημένοις τύποις, καὶ οὐ τεχνικῶς· B αἱ δὲ ἤδη διὰ ἡμετέρας ὁπῆς μελέτης καὶ διδασκαλίας· αὐταὶ γὰρ καὶ ἐννοιαὶ καλοῦνται μόναι, ἐπιφραὶ δὲ αἱ προληπτικὸς· ὁ δὲ λόγος καθ' ὃν προσαγορεύομεν λογικοὶ, ἐκ τῶν προλήψεων συμπληροῦσθαι λέγεται κατὰ τὸν πρῶτον ἑβδομάδα· τοῦτο γάρ ἐστι νόημα, φαντασμα διανοίας λογικοῦ ζώου· ὃ δὲ φαντασμα ἐπειδὴ λογικὴ προσαπτώσῃ ψυχῇ, ἐννοήματος δεῖται, εἰληφότος τοὔνομα τοῦτο τὸ νοεῖν· διόπερ τοῖς ἄλλοις ἀλόγοις ζώοις οὐ προσπίπτει φαντάσματα· ὅσα δὲ καὶ τοῖς θεοῖς, καὶ ἡμῖν γε, ταῦτα φαντάσματα μόνον ἐστίν; ὅσα δὲ ἡμῖν, ταῦτα καὶ φαντάσματα κατὰ γένος, καὶ C ἐννοήματα κατ' εἶδος· ὥσπερ τὰ δίωβολα καὶ οἱ στατῆρες, αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ ὄντα ἀργύρια δίωβολα, καὶ στατῆρες· ἐὰν δὲ εἰς πλοῖα δοθῇ μίσθωσιν, πλοιικὰ ὄντα προσὸν τὰ δίωβολα ἔτι καὶ ναῦλα λέγεται.

Quomodo fiat ſenſus, notio, prænotio, & interior ratio.

Quum, inquiunt Stoici, homo procreatur, tum principem habet partem animæ ipſius, per æquè ac chartam deſcriptioni rerum delineandæ aptam, in ea enim parte vnaquæque notionum delineatur. Primus autem delineandi modus per ſenſus fit: quum enim aliquid ſenſu percipitur, vt alba tunica, eius remotæ memoriam habemus, at quum multæ memoriæ eiuſdem formæ nobis fiunt, tunc dicimus nos habere experientiam; Experientia nanque eſt imaginationum eiuſdem generis multitudo. Notionum autem aliæ natura, eo quo diximus pacto, fiunt, non arte; aliæ verò iam noſtra induſtria & doctrina parantur, atque hæ ſolæ notiones vocantur, illæ verò prænotiones. At ratio, qua rationales dicimur, ex prænotionibus primo ſeptenario compleri dicitur. Id enim conceptus mentis eſt, phantaſma intelligentiæ animalis ratione præditi. Phantaſma nanque vbi ad rationalem animam accidit, ratiocinio indiget, quod nomen à mentis ratiocinatione dictum eſt, quapropter reliquis brutis animantibus non accidunt phantaſmata; quæ verò & Diis & nobis, ipſa quoq; phantaſmata tantùm ſunt, quæ verò nobis, ea & phantaſmata in genere ſunt, & in ſpecie notiones: quemadmodum denarij ac ſtateres, ipſi quidem per ſe ſunt denarij & ſtateres, at ſi ad nauigij conductionem dentur, tunc iis accedit quòd & denarij ſint, & naula dicantur.

Περὶ φαντασιῶν.

De phantaſiis, ſeu imaginationibus.

Χρύσιππός φησι διαφέρειν ἀλλήλων τέτταρα τοῦτα, φαντασίαν, φάντασμα, φαντασικὸν, φαντασμα· φαντασία γὰρ οὖν ἐστι πάθος ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενον, ἢ ἐνδεικνύμενον αὑτό τε καὶ ὃ πεποίηκός· οἷον ἐπειδὴ ἴδωμεν ὃ λευκὸν ὅ ἐστι πάθος ἐγγεγενημένον διὰ τῆς ὄψεως ἐν τῇ ψυχῇ ἀλλοίωσιν τῆς πεπονθότος· εἴρηται δὲ φαντασία ἐκ τοῦ φαίνεσθαι αὐτό τε καὶ ὃ πεποίηκε, ἢ ἀπὸ τοῦ φωτός· καθάπερ γὰρ ὁ φὼς αὑτὸ δείκνυσι, καὶ τἆλλα τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, καὶ ἡ φαντασία δείκνυσιν ἑαυτὴν, καὶ ὃ πεποίηκεν αὐτήν· φαντασὸν δὲ ὃ ποιοῦν τὴν φαντασίαν, οἷον ὃ λευκὸν καὶ ὃ ψυχρὸν, καὶ εἴ τι ἄλλο διὰ τῶν αἰσθήσεων δυνάμενον κινῆσαι τὴν ψυχὴν, φαντασὸν ὄνομα· φαντασικὸν δέ ἐστι διάκενος ἑλκυσμὸς, πάθος ἐν τῇ ψυχῇ ἀπὸ κενοῦ φαντασοῦ γινόμενον, καθάπερ ὅταν τὰ σκιαμαχοῦντος. τῇ γὰρ φαντασίᾳ ὑποκείται τι φαντασὸν, τῷ δὲ φαντασικῷ οὐδέν· φάντασμα δέ ἐστιν ἐφ' ὃ ἐλκόμεθα καὶ τὸ φαντασικὸν διάκενον ἑλκυσμόν· ταῦτα δὲ γίνεται ὅταν τῶν μελαγχολικῶν καὶ μεμηνότων, ὥσπερ ὅταν Ὀρέστου, καὶ τὰ περὶ Ὁμήρου Θεοκλυμένου.

Chryſippus inter ſe differre quatuor hæc exiſtimat phantaſiam, phantaſtum, phantaſticum, & phantaſma. Enimuerò phantaſia *imago* affectio eſt quæ in anima naſcitur, ſéque ipſam ac affectionis D cauſam oſtendit; vt quum album cernimus quo affectio inſidet animæ per aſpectum oborta, qua affecta anima immutatur. Phantaſia nomen duxit, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, quòd ſeipſam affectioniſque cauſam declaret; vel ἀπὸ τοῦ φωτὸς, *à lumine*, nam ſicut lumen ſeipſum oſtendit, & quæ cætera ipſum ambiunt; ita phantaſia & ſe ſe, & quod ipſam affecit, demonſtrat. Phantaſtum autem *imaginarium* eſt quod phantaſiam afficit, & album, & frigidum, & ſi quid aliud per ſenſus *reliquos* animam mouere queat, id phantaſtum exiſtit. Phantaſticum verò, *imaginatio* inanis tractus in anima affectio à nullo phantaſto, E ſeu imaginario obiecto producta, vt aduertitur in eo qui cum vmbra concertat, & vacuo aëri manus infert. Phantaſiæ nanque aliquid ſubiicitur, phantaſtico verò, nihil. Phantaſma denique *imaginabile* eſt ad quod trahimur inani tractu phantaſticæ motionis; atque hæc in melancholicis & furentibus, vt in Oreſte & Theoclymo apud Homerum contingunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ ὁράσεως, καὶ πῶς ὁρῶμεν.

CAPVT XXV.

De viſu, & quomodo videamus.

Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος κατ' εἰδώλων ἐμπτώσιν οἴονται τὸ ὁρᾶν συμβαίνειν· ἕτεροι κατ' ἀκτίνων ἔκχυσιν μετὰ τῆς πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἔντασιν πάλιν ὑποστροφείσης τῆς ὄψεως. Ἐμπεδοκλῆς τοῖς εἰδώλοις τὰς ἀκτῖνας ἀνέμιξε προσαγορεύσας τὸ γινόμενον, ἀκτῖνας εἰδώλου σωμάτων. Ἱππαρχος τὰς ἀκτῖνάς φησιν ἐφ' ἑκα-

DEMOCRITVS & Epicurus imaginum intromiſſione *ab obiectis* viſionem fieri arbitrantur. Alij radiorum effuſione qui poſt intenſionem ad obiectum depulſam, rurſum ad oculos reuertuntur. Empedocles ſimulachris radios adiunxit, & quod producitur ad radios ſimulachri compoſiti appellauit. Hipparchus radios, inquit, vtroque ad

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 51 sur 413

oculo porrectos ſuis extremis tanquam manuum apprehenſionibus, externis corporibus ſenſum alligantibus ad cernendum adducere. Plato luminis, vnius quidem effluentis colluſtratione ad interuallum quoddam in conſimilem aërem, alterius verò à corporibus exurgentis, ac per intermedium aërem qui perfunditur, ac facile immutatur ſe ſe ad igneos oculos extendentis viſionem dimanare protulit. Atque hæc eſt quæ Platonis colluſtratio dicitur.

De ſpeculo, & ſpeculi imaginibus.

Empedocles *ſpeculi imagines fieri cenſet* per radiorum quidem in ſuperficie ſpeculi coëuntium effluentias, quæ efficiuntur ab ignea vi à ſpeculo prodeunte, appoſitúmque aërem in quem radiorum effluentiæ feruntur, ſecum trahente. Democritus & Epicurus ſpeculares inſpectiones fieri *contendunt* ex ſimulachrorum ſubſtantia quæ à nobis quidem feruntur, in ſpeculo verò conſiſtunt per contrariam conuerſionem, vt ad nos. Pythagorei ex refracto viſu, ferri nanque viſum intenſum, vt ad æs, læui verò denſóque obiecto occurrentem, rurſúſque repulſum in ſe ipſum reuerti. Ac ſimile quippiam ei accidat cum manu quæ extenditur, & ad humerum rurſum deducitur.

Vtrum videantur tenebræ.

Stoici tenebras videri deprehendunt; ex oculis enim prodeuntem radium quemdam ad ipſas penetrare: neque falli viſum, ab ipſo namque reuera cernuntur comprehenduntúrque tenebræ. At excurrunt ex oculis radij ignei, haud nigri, vel caliginoſi: tenebræ verò viſum colligunt, concitant, ac obtrudunt: lux autem viſum noſtrum diſpergit, & ad res videndas per medium aërem deducit: quamobrem non in tenebris, ſed ipſas tenebras duntaxat nos intueri licet. Chryſippus contentione intermedij aëris videre nos *arbitratur* icto quidem à ſpiritu viſorio, qui à principe facultate aduſque pupillam exporrigitur, poſt impulſum verò ad vicinum aërem ipſum in coni formam contendente, quum eiuſdem ſit generis aër.

CAPVT XXVI.

De Auditu.

EMPEDOCLES auditum fieri appulſu ſpirantis aëris in cartilaginoſam *auris* cochleam, quem cenſet ad interiorem aurem delatum eſſe, & ad tympani vacuum ſublatum & percuſſum. Alcmæon audire nos dicit, quòd interior auris vacua ſit. Etenim hoc eſſe quod ſpiritus impetu perſonat, omnia namque vacua reſonant. Diogenes aëre capiti incluſo qui voce percutitur ac commouetur. Plato, quique ipſum ſequuti ſunt, aërem capiti incluſum percuti, eum autem ad principem facultatem reflecti, auditúſque ſenſum creari.

De odoratu.

Alcmæon in cerebro principem eſſe facultatem cenſet, proindéque quum reſpiratione attrahit odores, ipſam ſentire. Empedocles ab ea, quæ à pulmone perficitur, reſpiratione, odores percipi, diſcerníque: ideóque quum reſpiratio grauis ſit ob ſcabritiem, eum non ſentiri, quemadmodum inhumorum defluxu laborantibus deprehenditur.

τέρου τὴν ὀφθαλμὴν ἀποτεινομένας τοῖς πρόσθεν αὐτῶν, οἷ χεῖρων ἐπαφαῖς προεκβαπτούσας τοῖς ἐκτὸς σώμασι τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ ὁρᾶν προσάγειν. Πλάτων δὲ συναυγασμὸν, τὸ μὲν ἐκ τῆς ὀφθαλμῆς φωτὸς ὅπερ ποσὸν ἀπορρέοντος εἰς τὸ ὅμοιον ἀέρα, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων φερομένου ἀπορρῆναι. Τὸ δὲ μεταξὺ ἀέρα διαφανῆ ὄντα καὶ διαφεγγῆ, συνεκτείνοντος τοῦ πυρώδους τῆς ὄψεως, αὕτη λέγεται Πλατωνικὴ συναύγεια.

Περὶ καθόπτρου, καὶ τῶν καθοπτρικῶν ἐμφάσεων.

Ἐμπεδοκλῆς, καὶ ἀπορροίας μὲν τὰς συνίστασθαι ἀπὸ τῆς ὑπαφαιρέσεως τοῦ καθόπτρου πυρώδους, καὶ τὸ προσκείμενον ἀέρα εἰς ὃν φέρεται τὰ ῥεύματα συμμεταφέροντος. Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος τὰς καθοπτρικὰς ἐμφάσεις γίνεσθαι κατ' εἰδώλων ὑποστάσεις, ἃ δὴ φέρεσθαι μὲν ἀφ' ἡμῶν, συνίστασθαι δὲ ὑπὸ τοῦ καθόπτρου καὶ τὴν ἀντιστροφὴν οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου καὶ τὰς ἀντιμαχλάσεις τῆς ὄψεως. Φέρεσθαι μὲν γὰρ τὸ ὄψιν πεπαιδεῦσθαι ὡς ὑπὸ τοῦ χαλκοῦ, εἰχόνεσθαι δὲ πυκνοῦ καὶ λείου, πληγὴν ὑποστρέφειν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτὸ· ὅμοιόν τι πάσχουσθαι τῇ σκιᾷ τὸ χαλκοῦν, καὶ τῇ ὑπὸ τοῦ ὤμου ἀντεπιστροφῇ.

Εἰ ὁρᾶται τὸ σκότος.

Οἱ Στωϊκοὶ ὁρᾶσθαι εἶναι τὸ σκότος ὑπολαμβάνουσιν, οὐκ γὰρ τῆς ὄψεως ἐξικνεῖσθαί τινα εἰς αὐτὸ αὐγὴν· καὶ οὐ ψεύδεται ἡ ὅρασις. Βλέπεται γὰρ ταῖς ἀληθείαις ὑπ' αὐτῆς τὸ σκότος· προσέρχονται δὲ οὐκ ἀπὸ τῆς ὄψεως ἀκτῖνες πύρειναι, οὐχὶ μέλαιναι, ἢ ὁμιχλώδεις· τὸ μὲν σκότος συνάγει, καὶ συσκιοῖ τὴν ὅρασιν, καὶ ἀμβλυοῖ· τὸ δὲ φῶς διακρίνει, καὶ παραδηλοῖ τὴν ὅρασιν ἡμῖν ὑπὸ τὰ ὁρατὰ διὰ τοῦ μεταξὺ ἀέρος. Διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν ἡμᾶς οὐ τὸ σκότος, ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ σκότος. Χρύσιππος, καὶ τὴν συνέντασιν τοῦ μεταξὺ πνεύματος, ὅταν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τοῦ χρηστικοῦ διήκει, μὴ δὲ τὴν πρὸς τὸ προσεχὲς κύκλωμα ἀέρα ὑπολαμβάνει, συντείνοντος αὐτὸν κωνοειδῶς, ὅταν ἡ ὁμοχλὴς ὁ ἀήρ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Περὶ ἀκοῆς.

Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι καὶ ἔμπλωσιν τοῦ πνεύματος τοῦ κοχλιώδη χόνδρον, ὅταν φησὶν ὀξυπτῆσθαι ἐντὸς τοῦ ὠτὸς, κόδωνος ἔοικεν αἰωρούμενον, καὶ τυπτόμενον. Ἀλκμαίων ἀκούειν ἡμᾶς φησι τοῦ κενοῦ τοῦ ἐντὸς τοῦ ὠτός· τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ προσηχοῦν καὶ τὴν τοῦ πνεύματος εἰσβολήν· πάντα γὰρ τὰ κενὰ ἠχεῖ. Διογένης τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρος ὑπὸ φωνῆς τυπτομένου, καὶ κινουμένου. Πλάτων, καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, πληγὰς τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρα· τοῦτον δ' ἀνακλᾶσθαι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ γίνεσθαι τῆς ἀκοῆς τὴν αἴσθησιν.

Περὶ ὀσφρήσεως.

Ἀλκμαίων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ φησὶν εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν, τούτου δὴ ὁσφραίνεσθαι ἕλκοντος διὰ τῶν ἀναπνοῶν τὰς ὀσμάς. Ἐμπεδοκλῆς τὰς ἀναπνοὰς τὰς ἀπὸ τοῦ πνεύμονος συνεκκρίνεσθαι τὴν ὑδρώδη· ὅταν δὴ ἡ ἀναπνοὴ βαρεῖα γίνηται καὶ τραχύτητα μὴ συναναδίνεσθαι, ὥσπερ ὅπου τῶν ῥευματιζομένων.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 52 sur 413

Περὶ γεύσεως.

Ἀλκμαίων οἴεται τῷ ὑγρῷ, καὶ τῷ χλιαρῷ ὡς ἐν τῇ γλώττῃ ὑπὸ τῆς μαλακότητι κρίνεσθαι τοὺς χυμούς. Διογένης, τῇ ἀραιότητι τῆς γλώττης, καὶ τῇ μαλακότητι, καὶ διὰ τὰς φλέβας ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς αὐτὴν φλεβίας, καὶ διαχεῖας τοὺς χυμοὺς ἑλκομένους εἰς τὴν αἴσθησιν, καὶ τὸ ἡγεμονικόν, καθάπερ ἀπὸ σπογγιᾶς.

De guſtu.

Alcmæon arbitratur tum humore ac tepore linguæ, tum mollitie internoſci ſapores. Diogenes raritate linguæ & mollitie, & propter venas quæ à corpore in ipſam deriuantur, & diffundi ſapores attractos in ſenſum, & in principem facultatem, vt à ſpongia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ φωνῆς.

Πλάτων φωνὴν οἴεται πνεῦμα διὰ στόματος ἀπὸ διανοίας ἠγμένον, καὶ πληγὴν ὑπ' ἀέρος δι' ὤτων καὶ ἐγκεφάλου, καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς διαδιδομένην. [λέγεται δὲ καὶ καταχρηστικῶς ὅτι τὴν ἀλόγων ζώων φωνὴν, καὶ τὴν ἀψύχων, ὡς χρεμετισμὸν καὶ ῥόθιον κυρίως ἡ φωνὴ ἔναρθρός ἐστιν, ὡς φωτίζουσα τὸ νοούμενον. Ἐπίκουρος, τὴν φωνὴν εἶναι ῥεῦμα ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τῶν φωνούντων, ἢ ἠχούντων, ἢ ψοφούντων· τοῦτο δὲ ῥεῦμα εἰς ὁμοιομερῆ σχήματα διαιρεῖσθαι διαύσματα· ὁμοιομερῆ δὲ λέγει τὰ στρογγύλα τοῖς στρογγύλοις, καὶ σκαληνὰ καὶ τρίγωνα τοῖς ὁμοιομερέσι· τούτων δὲ ἐμπιπτόντων τὴν ἀκοὴν, ἐκπληροῦσθαι τὴν αἴσθησιν τῆς φωνῆς· φανερὸν δὲ τοῦτο γίνεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσκῶν ἐκρεόντων, καὶ τῶν ἐκφυσώντων κυαφέων τοῖς ἱματίοις. Δημόκριτος καὶ τὸν ἀέρα φησὶν εἰς ὁμοιομερῆ σχήματα διαιρεῖσθαι σώματα, καὶ συγκαλινδεῖσθαι τοῖς ἐκ τῆς φωνῆς διαύσμασι· καλιὸς οὖν ἂν δοκοίη καλιὸν ἰδὼν, καὶ ἀεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸ ὅμοιον· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀγαλείοις αἱ ὁμοιαι ψῆφοι κεῖνται τοῖς αὐτοῖς ἕδεσιν ὁρῶνται, καὶ ἄλλο μὲν αἱ σφαιροειδεῖς, καὶ ἄλλο δὲ, αἱ ἐπιμήκεις· καὶ ὅτι τῶν κοσκινιζόντων ἐστὶ τὰ ὅμοια συναυλίζεται τὰ ὁμοιομερῆ, ὥστε χωρεῖν εἰς τοὺς αὐτοὺς εἰπεῖν· πῶς ὀλίγα διαύσματα πλήσαι μυρίανδρον ἐκκλησίαν θέατρον.] Οἱ δὲ Στωϊκοὶ φασι τὸν ἀέρα μὴ συγκεῖσθαι ἀπὸ διαυσμάτων, ἀλλὰ συνεχῆ εἶναι δι' ὅλου μηδὲν κενὸν ἔχοντα· ἐπειδὰν δὲ πληγῇ τὸ πνεῦμα κυματοῦται καὶ κύκλοις ὀρθοῖς εἰς ἄπειρον, ἕως πληρώσῃ τὸ ὑποκείμενον ἀέρα, ὡς ὅτε τὴν κολυμβήθραν πληγείσης λίθου, ἐκκυλιομένης μὲν αὐτῆς κυκλοειδῶς, τὸ δὲ ἀέρος σφαιροειδῶς. Ἀναξίμανδρος τὴν φωνὴν γίνεσθαι πνεύματος ἐμπεσόντος μὲν στερεμνίῳ ἀέρι, τῇ δὲ ἀποστροφῇ τῆς πλήξεως, μεγέθει τοῦ ἀκοῆ προσπεσόντος καθ' ὃ καὶ τὴν λεγομένην ἠχὼ γίνεσθαι.

Εἰ ἀσώματος ἡ φωνὴ, καὶ πῶς ἦχος γίνεται.

Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης ἀσώματον εἶναι τὴν φωνὴν ὑπολαμβάνουσιν. οὐ γὰρ τὸν ἀέρα, ἀλλὰ τὸ σχῆμα τὸ περὶ ἀέρα καὶ τὴν ὄψιν φαίνεσθαι καὶ ποιὰν πληγὴν γίνεσθαι φωνῆς· πᾶσα δὲ ὄψις φαίνεται, ἀσώματος· συγκίνησις μὲν γὰρ τοῖς σώμασιν, αὐτὴ δὲ ἀσώματος πέφυκεν· ὥσπερ ὅτε τὸ καμπτόμενον ῥάβδου, ἡ μὲν ὄψις φαίνεται· οὐδὲν πάσχει, ἡ δὲ ὕλη ἐστὶν ἡ καμπτομένη· Οἱ δὲ Στωϊκοὶ, σῶμα εἶναι τὴν φωνὴν· ποιεῖ γὰρ τὸ ποιοῦν καὶ δρῶν, σῶμα εἶναι· καὶ γὰρ ἡ φωνὴ καὶ δρᾷ καὶ ποιεῖ, ἀκούομεν γὰρ αὐτῆς, καὶ αἰσθανόμεθα προσπίπτουσης τῇ ἀκοῇ καὶ ἐκτυποῦσης, καθάπερ δακτύλιον εἰς κηρόν· ἔτι ποιεῖ τὸ κινοῦν καὶ ἐνοχλοῦν· σῶμα ἐστὶ· κινεῖ γὰρ ἡμᾶς ἡ δύμουσία, ἐνοχλεῖ δὲ ἡ ἀμουσία· ἔτι ποιεῖ τὸ κινούμενον, σῶμα ἐστὶ. κινεῖται δὲ ἡ φωνὴ, καὶ

CAPVT XXVII.

De Voce.

Plato vocem definit ſpiritum per os ab animo eductum, impulſúmque aërem qui per aures, cerebrum, & ſanguinem adúſque animam transfunditur. [At impropriè vox quoque brutis animalibus, & rebus inanimis tribuitur, vt hinuitus, ſtrepitus. Propriè autem vox articulata eſt, vt quæ mentis conceptum in lucem proferat. Epicurus, vocem eſſe fluxum qui à rebus loquentibus, aut reſonantibus, aut ſtrepentibus emittitur; Eum autem fluxum in conformia ſegmenta confringi. Conformia verò dicuntur fragmenta rotunda rotundis, & ſcalena, & triangula quæ cum ſuis ſimiles ſunt eiuſdem generis. His autem ad aures appellentibus impleri vocis ſenſum. At hoc manifeſtum fieri ex vtribus qui effluunt, & fullonibus qui veſtes inflant. Democritus etiam cenſet aërem in conformia corpora ſecari, atque vnà cum vocis ſegmentis *ad aures* conuolui: graculus enim graculo aſſidet, ſempérque ſimilem provt ſimilem ducit *coniungítque* Deus. Etenim in littoribus ſimiles calculi iiſdem in locis conſpiciuntur; in alio quidem globoſi, in alio verò oblongi, ac inter cribrandum congregantur quæ ſunt eiuſdem generis, adeo vt à ciceribus fabæ ſecernantur. Ad hæc dicere aliquis poſſit: quomodo exigua aëris fruſtula implere poſſint theatrum aliquot hominum millibus refertum.] Stoici dicunt aërem non ex fragmentis, ſeu atomis compoſitum, ſed per totum continuum eſſe, nec vacuum habere. Quum autem impulſus eſt aër ſpiritu fluctuat per rectos circulos innumeros quoad ambientem impleuerit, veluti in piſcina lapide percuſſa, *cuius aqua* in circulos ac orbes mouetur, verùm aqua circulariter, aër verò ſphæricè mouetur. Anaximander, vocem creari ſpiritu in ſolidum aërem incidente, ac ipſius ictus reflexione adúſque aures perueniente, quemadmodum generatur id quod Echo appellatur.

Vtrum incorporea vox, & quomodo Echo fiat.

Pythagoras, Plato, & Ariſtoteles incorpoream eſſe vocem exiſtimant, non enim aërem ipſam eſſe, ſed figuram in aëre, & ſuperficiem impulſu quodam fieri vocem. At omnis ſuperficies incorporea. Etenim cum corporibus quidem mouetur, ipſa verò incorporea, motus eſt expers, quemadmodum in virga cum flectitur, nihil quidem ſuperficies patitur, at materia flectitur. Stoici, corpus eſſe vocem; quicquid enim agit ac efficit, id corpus eſſe: at vox agit & efficit, eam enim & audimus, & ſentimus, quum ad aures irruit, & aliquid effingit, quomodo annulus ceræ ſigillum imprimit. Rurſum quicquid mouet, & moleſtiam infert, corpus eſt; mouet autem nos concentus, moleſtiam verò parit diſcrepantia. Præterea quicquid mouetur, corpus eſt; vox autem mouetur, &

in loca

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 53 sur 413

in loca læuia incidit, & ſicut pila in parietem coniecta reflectitur. Itaque pyramidibus Ægypti vna voce edita, quatuor aut quinque ſoni reduntur.

CAPVT XXVIII.

Vnde ſentiat anima, & quæ pars eius ſit princeps.

STOICI dicunt ſupremam animæ partem eſſe principem facultatem effectricem imaginationum, aſſenſionum, ſenſuum, & appetitus, ac eam ratiocinationem vocant. Ab hac autem principe facultate ſeptem partes ſunt animæ propagines, quæ, vt polypi acetabula in corpus propagantur. Ex his autem ſeptem animæ partibus, quinque ſunt quidem proprij ſenſus, viſus, auditus, odoratus, guſtus, & tactus; quorum quidem viſus, eſt ſpiritus qui à principe facultate ad oculos vſque protenditur; auditus autem, ſpiritus qui à principe facultate ad aures vſque excurrit; odoratus verò, ſpiritus qui à principe facultate aduſque nares attenuando ſe ſe porrigit; at guſtus, ſpiritus qui à principe parte aduſque linguam propagatur; tactus denique, ſpiritus qui à principe facultate propagatur aduſque ſuperficiem eorum quæ ſub tactum facile ſentientem incidunt. Reliquarum autem partium, altera quidem ſeminis procreatrix dicitur, quæ & ipſa ſpiritus eſt, qui à principe parte aduſque paraſtatas, *teſticulorum aaſtites* diffunditur; altera verò vocalis facultas à Zenone dicta (quámque vocem vocitant) ſpiritus eſt, qui à principe facultate aduſque pharyngem & linguam, & propria *vocis formandæ* organa expanditur. Iſta autem princeps facultas in noſtro globoſo capite tanquam in mundo ſtabulatur.

Qua ſit pars princeps animæ, & in quo ſit.

Democritus & Plato principem facultatem in toto capite collocant. Strato in ſuperciliorum interſtitio. Eraſiſtratus in membrana cerebri quam epicranida vocat. Herophilus in ventriculis cerebri. Parmenides & Epicurus in toto pectore. Stoici omnes in toto corde, vel in cordis ſpiritu. Diogenes, in arterioſo cordis ventriculo qui eſt ſpiritualis. Empedocles, in ſanguinis ſubſtantia. Quidam in ceruice cordis. Alij in membrana cordis. Alij in ſepto tranſuerſo. Iuniores quidam à capite aduſque diaphragma exporrigi. Pythagoras vitalem facultatem in corde, mentem & rationem in capite.

De motu animæ.

Plato ſemper moueri animam, mentem autem non moueri locali motu. Ariſtoteles animam immobilem & omni motu priorem, per accidens autem *motus* participem eſſe, quemadmodum figuræ, termini, omninóque corporum formæ.

De immortalitate animæ.

Pythagoras & Plato interitus expertem eſſe animam cenſent, decedentem enim *è viuis* in conſortem vniuerſi animam commigrare. Stoici exeuntem è corpore ſimul cum eo concreto interire, eam ſcilicet quæ imbecillior euadit, (quales ſunt ineruditorum animæ) validiorem autem (quales ſunt ſapientum) durare vſque ad flagrationem. Democritus & Epicurus caducam eſſe, & ſimul cum corpore interire. Pythagoras & Plato

ἐμπίπτῃ εἰς τοὺς λείους τόπους, καὶ αὐτομαχλᾶται, καθάπερ ὅταν τὸ σφαῖρας τὸ βαλλομένης εἰς τεῖχος· ἐν γοῦν τῷ καλουμένῳ Αἰγυπτίων πυραμίσιν ἔνδον φωνὴ μία ῥηθεῖσα τέτταρας, ἢ καὶ πέντε ἤχους ἀποτελεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Πόθεν αἰσθητικὴ ἡ ψυχή, καὶ τί αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν.

Οἱ Στωϊκοί φασιν εἶναι τῆς ψυχῆς τὸ αὐτῶν μέρος τὸ ἡγεμονικόν· τὸ ποιοῦν τὰς φαντασίας, καὶ τὰς συγκαταθέσεις, καὶ αἰσθήσεις, καὶ ὁρμάς, καὶ τὸ τοιοῦτο λογισμὸν καλοῦσιν· ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἑπτὰ μέρη ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἐκπεφυκότα, καὶ ἐκτεινόμενα εἰς τὸ σῶμα, καθάπερ αἱ ἀπὸ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι· τούτων δὲ ἑπτὰ μερῶν τῆς ψυχῆς, πέντε μέν ἐστι τὰ αἰσθητήρια, ὄψις, ἀκοὴ, ὄσφρησις, γεῦσις, καὶ ἁφή· ὧν ἡ μὲν ὄψις ἐστὶ πνεῦμα λαμπρὸν ἀπὸ ἡγεμονικοῦ μέχρις ὀφθαλμῶν· ἀκοὴ δὲ, πνεῦμα λαμπρὸν ἀπὸ ἡγεμονικοῦ μέχρις ὠτῶν· ὄσφρησις δὲ, πνεῦμα λαμπρὸν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι γλώττης· ἁφὴ δὲ, πνεῦμα λαμπρὸν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρις ὑπιφανείας εἰς ἅψιν διαίσθητον ποιᾶσαι πάντων· τῶν δὲ λοιπῶν, ὁ μὲν λόγος σπερματικὸν, ὅπερ καὶ αὐτὸ πνεῦμά ἐστι λαμπρὸν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τῶν παρασταδῶν· τὸ δὲ φωνητικὸν ἀπὸ τοῦ Ζήνωνος εἰρημένον (ὃ καὶ φωνεῖν καλοῦσιν·) ἔστι πνεῦμα λαμπρὸν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι φάρυγγος, καὶ γλώττης, καὶ τῶν οἰκείων ὀργάνων, αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ὥσπερ ἐν κόσμῳ κατοικεῖ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ.

Τί τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν, καὶ ἔν τινί ἐστιν.

Δημόκριτος καὶ Πλάτων τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ καθίδρυσι. Σπεύσιππος ἐν τῷ μεσοφρύῳ. Ἐρασίστρατος, τὴν τῶν μηνίγγων τοῦ ἐγκεφάλου ἣν ἐπικρανίδα λέγω. Ἡρόφιλος ἐν τῇ τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαις. Παρμενίδης καὶ Ἐπίκουρος ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι. Οἱ Στωϊκοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ ἐν τῷ τοῦ τὴν καρδίαν πνεύματι. Διογένης ἐν τῇ ἀρτηριακῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας ἥτις ἐστὶ πνευματική. Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῷ τοῦ αἵματος συστάσει· οἱ δὲ ἐν τῷ μαχίλῃ τῆς καρδίας· οἱ δὲ ἐν τῷ τοῦ τὴν καρδίαν ὑμένι· οἱ δὲ ἐν τῷ διαφράγματι. Τῶν νεωτέρων δέ τινες, διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ διαφράγματος. Πυθαγόρας τὸ μὲν ζωϊκὸν περὶ τὴν καρδίαν, τὸ δὲ λογικὸν καὶ νοερὸν περὶ τὴν κεφαλήν.

Περὶ κινήσεως ψυχῆς.

Πλάτων, ἀκίνητον τὴν ψυχὴν, τὸ δὲ νοεῖν ἀκίνητον τὸ μεταβατικῆς κινήσεως. Ἀριστοτέλης ἀκίνητον τὴν ψυχὴν, καὶ πάσης κινήσεως προηγουμένην, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχειν καθάπερ σχήματος, καὶ τὰ πάθη, καθάπερ τὰ περὶ τοῖς σώμασιν εἴδη.

Περὶ ἀφθαρσίας τῆς ψυχῆς.

Πυθαγόρας καὶ Πλάτων, ἄφθαρτον εἶναι τὴν ψυχὴν οἴονται· ἐξιέναι γὰρ εἰς τὸ πᾶν τὰς ψυχὰς, ἀναχωρεῖν προεῖς τὸ ὁμογενές· οἱ Στωϊκοὶ, ἐξιέναι τῶν σωμάτων ὑποφθειρεσθαι, τὴν μὲν ἀσθενεστέραν, ἅμα τοῖς συγκρίμασι γηρᾷ, (τοιαύτην δ' εἶναι τὴν ἀπαιδεύτων) τὴν δ' ἰσχυροτέραν (οἵα ἐστὶ τῶν σοφῶν) καὶ μέχρι τῆς ἐκπυρώσεως. Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος φθαρτὴν εἶναι, καὶ σώματι συνδιαφθείρεσθαι. Πυθαγόρας καὶ Πλάτων

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 54 sur 413

θ μὲν λογικὸν, ἄφθαρτον, (τὸ γὰρ τοῦ ψυχοῦ, τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἔργον τοῦ ἀϊδίου θεοῦ ὑπάρχον·) τὸ δὲ ἄλογον, φθαρτὸν νομίζοιτο. A

ratione præditam partem immortalem (esse quippe animam, non Deum, sed opus æterni Dei) brutam verò mortalem arbitrantur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ ἀναπνοῆς.

ΕΜπεδοκλῆς τὴν πρώτην ἀναπνοὴν τοῦ πρώτου ζώου γίνεσθαι τὸ ὑπὸ τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχώρησιν χαμαὶ ἰούσης· πρὸς δὲ τὸ παλαιὸν ἐπεισόδου τὸ ἔξωθεν τοῦ σκότους ἀεροειδοῦς γινομένης εἰς τὰ προαναπεφυκότα τοῦ ἀγγείων. τὸ μὲν τοῦτο ἤδη τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ τῇ πρὸς τὸ σκότος ὁρμῇ B τὸ ἀεροειδὲς ὑπομαθλίβοντος τὴν σκηνὴν, τῇ δ' εἰς τὸ σκότος αὖθις ὑποχωρήσει τοῦ ἀεροειδοῦς τὴν ἀντεπείσοδον προσερχομένου τὴν εἰσπνοήν· τὴν μὲν γὰρ κατέρχεσθαι φερομένου τοῦ αἵματος, ὡς πρὸς τὸ ὑποφαίνειν, τὸ δὲ ἀεροειδὲς ἅμα τοῦ ῥινὸς τοῦ ἑαυτοῦ ὑπερβολαῖς ἀναθλίβοντος τὴν σκηνὴν αὐτὸ γίνεσθαι τὸ ἐκπνοήν· παλινδρομοῦντος δὲ, τὸ τοῦ ἀέρος ἀντεπεισφερόντος εἰς τὰ ἅμα τοῦ αἵματος ἀραιώματα, τὸ εἰσπνοήν. ὑπομιμνήσκει δ' αὖθ' ὅπερ τὸ κλεψύδρας Ἀσκληπιάδης, τὸ μὲν πνεύμονα χώνης δίκην συνίστησιν, αἰτίαν δὲ τῆς ἀναπνοῆς εἶναι φησι τὸ μὲν τοῦ θώρακι λεπτομέρειαν, πρὸς ἣν τὸ ἔξωθεν ἀέρα ῥᾴω C τε καὶ φέρεσθαι παχυμερῆ ὄντα, πάλιν δ' ἀποθεῖσθαι, μηκέτι τοῦ θώρακος οἷόν τε ὄντος, μήτ' ἐπεισδέχεσθαι, μηθ' ὑστερεῖν. ὑπολειπομένου δέ τινος ἐν τοῖς αἵμασι τοῦ λεπτομεροῦς ἀεὶ βαρυτέρου (οὐ γὰρ ἅπαν ἐκκρίνεται) τὸ πρὸς τοῦτο βαρύτητα τοῦ σκότους ἀντεπεισφέρεται. τοιοῦτα δὲ τὰ συκώσεις ἀπεικάζει. τὸ δὲ κατὰ προαίρεσιν ἀναπνοὴν γίνεσθαί φησι σωματομένων τὴν ἐν τοῖς πνεύμονι λεπτοτάτων πόρων, καὶ τοῦ βρογχίου συνομένων· τῇ γὰρ ἡμετέρᾳ βουλῇ ὑπακούειν προαιρέσει. Ἡρόφιλος δὲ δυνάμιν ἀπολείπει τοῖς σώμασι κινητικὴν ἐν νεύροις, καὶ ἀρτηρίαις καὶ μυσὶ· τὸ δὲ D πνεύμονα νομίζει μόνον πρὸς συστολὴν τε καὶ συστολὴν φυσικῶς, εἶτα δὲ καὶ τἄλλα· ἐνέργειαν μὲν εἶναι τὸν πνεύμονος τὴν ἔξωθεν τοῦ πνεύματος ὁλκὴν, ἀπὸ δὲ τὴν πληρώσεως τὴν ἔξωθεν γινομένης μὴ δυναμένου εἰς τὸ θώρακα ἐφέλκεσθαι τὸ πρόσηθεν ἀναπέμπειν, τὸ δὲ εἰς τὸ ἔξωθεν ἀέρα ἀπωθεῖν· ὡς τέτταρας μὲν γίνεσθαι κινήσεις πρῶτον τὸν πνεύμονα, τὴν μὲν πρὸς τὴν καθ' ἑαυτὸν ἔξωθεν ἀέρα δέχεται· τὴν δὲ δευτέραν, καθ' ἣν τοῦθ' ὃν ἂν ἐδέξατο θύραθεν, εἰς αὐτὸ πρὸς τὸ θώρακος μεταῤῥῆξαι· τὴν δὲ τρίτην, καθ' ἣν τὸ ἀπὸ τοῦ θώρακος συστελλόμενον, αὖθις εἰς αὐτὸν ἐκδέχεται· τὴν δὲ τετάρτην καθ' ἣν καὶ τὸ ὀξὺ E ἀποστροφῆς εἰ αὐτὸ γινόμενον θύραζε ἐξερᾷ. τούτων δὲ τὴν κινήσεων δύο μὲν εἶναι διαστολὰς, τήν τε ἔξωθεν, τήν τε ἀπὸ τοῦ θώρακος· δύο δὲ συστολὰς· τήν τε πνεύμονος ὅταν ὁ θώραξ ἐπ' αὐτὸν τὸ πνευματικὸν ἐλκύσῃ· τήν δὲ ὅταν αὖθις εἰς τὸ κοῖλον ἀέρα ἀποκρίνῃ· δύο γὰρ μόνας γίνονται πρὸς τὸν θώρακα, διαστολὴν μὲν ὅταν ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἐφέλκηται, συστολὴν δὲ ὅταν αὖθις πάλιν ἀπαποδιδῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ παθῶν.

ΟΙ Στωϊκοὶ τὰ μὲν πάθη ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις, τὰς δὲ αἰσθήσεις ἐν τῷ ἡγεμονικῷ. Ἐπίκουρος, καὶ τὰ μὲν πάθη, καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις, τὸ δὲ ἡγεμονικὸν ἀπαθὲς νομίζει. Στράτων δὲ καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς,

CAPVT XXIX.

De respiratione.

EMPEDOCLES primam primi animalis respirationem fieri *autumat*, quum humor in fœtibus editis secessum comperit, & ad euacuatum *replendum* exterioris aëris per aperta vasa fit aditus. Postea verò quum iam innatus calor educto foras impetu aërem elideret, expirationem, B quum verò impulsus intro reditu aëri vicissim aditum præberet, inspirationem. Nunc autem sanguine vt ad superficiem effertur, aërémque per nares suo influxu foras impellente, succedentem ipsius excretionem fieri expirationem, recurrante verò aëread loca rara ac peruia vicissim se se insinuante, inspirationem. Rem autem ipsam clepsydræ exemplo memorat Asclepiades, pulmonem quidem in hydriæ loco modum constituit, causam verò respirationis esse censet eam quæ thoraci ineſt partium tenuitatem, ad quam C fluit & fertur externus aër qui crassior existit, rursúmque expellitur, quum thorax talis sit, vt neque amplius vltrò admittere, neque eo carere queat, quum & in corpore aliqua portio aëris tenuioris perpetuò pauca relinquatur, (non enim totus excluditur) ad hoc rursum quod intus remoratur, id grauitate exterioris introò petentis foras effertur. Hæc autem cucurbitulis comparat. Voluntariam autem fieri dicit respirationem quum qui in pulmonis tenuissimi sunt meatus contrahuntur, & bronchia coarctantur. Hæc enim nostræ voluntati obtemperant. Herophilus facultatem corporum motricem in neruis, arteriis, & D musculis relinquit, pulmonem autem censet solum diastolen & systolen naturaliter appetere, deinde quoque cætera. Actionem quidem esse pulmonis attractionem externi spiritus, ob repletionem autē quæ extrinsecus accidit, quum attrahere nequeat in thoracem, superuacaneum amandare, ipsúmque foras in aërem expellere, proindéque quatuor contingere motus pulmonis; primum quidem quo ipse externum excipit aërem; secundum quo id quod foris exceptum est, intus in thoracem diuoluit; tertium autem quo id quod à thorace exprimitur rursum ipse recipit; quartum E denique quo quod ex reuersione in ipso fit, foras eiicit. At horum motuum duas quidem esse diastolas, vnam quidem extrinsecus, alteram verò à thorace: duas verò systolas; alteram quidem quum thorax spiritum ad se attrahit; alteram verò quum ipse in sinum aërem expellit. Thoracis enim duo soli sunt *motus*, diastole *dilatatio* quidem quum à pulmone *aërem ad se* trahit, systole verò *contractio* quum acceptum ipsum aërem restituit.

CAPVT XXX.

De affectibus.

F

STOICI affectus quidem in partibus affectis, sensus verò in principe *animæ* facultate collocant. Epicurus, & affectus & sensus in partibus affectis esse, at principem facultatem affectus expertem existimat. Strato autem & affectus animæ,

& ſenſus in ipſa facultate principe, non in partibus affectis conſtitui; in illa ſiquidem tolerantiam ſitam eſſe, vt in doloribus, & cruciatibus, vtque in fortibus & meticuloſis conſpicitur.

A καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, οὐκ ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις συνίστασθαι, ἐν γὰρ ταύτῃ εἶναι τὴν ὑπομονὴν ὥσπερ ὅπου τὴν ὀδύνην καὶ ἀλγηδόνα, καὶ ὥσπερ ὅπου ἀνδρείων καὶ δειλῶν,

De diuinatione.

Plato & Stoici diuinationem introducunt: etenim à Deo miſſum eſſe quod eſt diuino afflatum numine, & ex diuinitate animæ, quod Dei præſentia vaticinatur, quod ſomnia interpretatur, quod aſtrorum peritiam explicat, & quod auguratur. Xenophanes, & Epicurus diuinationem tollunt. Pythagoras ſolam haruſpicinam non tollit. Ariſtoteles & Dicæarchus *diuinationes* ſolùm admittunt, quæ ex afflatu numinis & inſomniis fiunt: licet enim immortalem animam non exiſtiment, eam tamen rei alicuius diuinæ eſſe participem credunt.

Περὶ μαντικῆς.

Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὴν μαντικὴν εἰσάγουσι, καὶ γὰρ θεόπεμπτον εἶναι ὅταν ᾖ ἐνθουσιαστικόν, καὶ καθὸ φύσιν τῆς ψυχῆς, ὅταν ᾖ ἐνθουσιαστικὸν, καὶ ὃ ἐνυπνιοπολικὸν, καὶ ὃ ἀστρονομικὸν, καὶ ὃ ὀρνεοσκοπικόν. Ξενοφάνης καὶ Ἐπίκουρος ἀναιροῦσι τὴν μαντικήν. Πυθαγόρας μόνον ὃ ἱππικὴν οὐκ αἱρεῖ. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Δικαίαρχος ὃ καθ' ἐνθουσιασμὸν μόνον, καὶ τοῖς ὀνείροις παραδέχονται· ἀθάνατον μὲν τὴν ψυχὴν οὐ νομίζοντες, θείου δέ τινος μετέχειν αὐτήν.

B

Quomodo fiant ſomnia.

Democritus ſomnia fieri arbitratur ſimulachrorum obſeruationibus. Strato bruta quadam natura mentis in ſomnis quæ ſenſus magis nanciſcatur, atque ideo magis etiam cognoſcat. Herophilus ex ſomniis alia putat neceſſariò contingere quæ à Deo mittuntur; alia verò naturalia quum anima rerum ſibi vtilium & futurarum formas effingit; alia denique mixta caſu, & fortuito fieri occurſu imaginum, quum quæ volumus ea ſpectamus, vt amantibus contingit qui per ſomnia amicas amplecti videntur.

Πῶς οἱ ὄνειροι γίνονται.

Δημόκριτος ὀνείρους γίνεσθαι κατὰ τὰς τῶν εἰδώλων παρατηρήσεις. Στράτων δέ τινι φύσει τὴν διανοίαν ἐν τοῖς ὕπνοις αἰσθητικωτέραν μέν πως τῆς ψυχῆς γινομένης, διὸ καὶ δὲ τοῦτο γνωστικῆς γινομένης. Ἡρόφιλος τῶν ὀνείρων τοὺς μὲν θεοπεμπτους

C κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι, τοὺς δὲ φυσικοὺς αὐξανομένης τῆς ψυχῆς τὸ συμφέρον αὐτῇ, καὶ τὸ μεικτοὺς τούτοις ἐκπίπτον τοὺς δὲ συγκριματικοὺς ἐκ τοῦ σώματος καὶ εἰδώλων παρεμπίπτειν, ὅταν ἃ βουλόμεθα βλέπωμεν, ὡς ὅταν τῶν φιλουμένων γίνεται τὰς ἐρωμένας ἐρῶντες εἰς ὕπνους.

CAPVT XXXI.

De ſeminis eſſentia.

Aristoteles ſemen eſſe dicit excrementum alimenti vltimi, aut ſanguinem, aut quid analogum, aut ex his aliquid, quod facultate pollet mouendi ac in ſeipſo producendi, quoad quid abſoluat, quale eſt id vnde fuit excretum. Pythagoras ſpumam vtiliſſimi ſanguinis, vel reſiduum alimenti. Alcmæon cerebri partem. Plato ſpinalis medullæ effluuium. Epicurus animæ & corporis partem auulſam. Democritus à totis corporibus, ac principibus partibus ſemen deriuari dicit, vt carnibus, oſſibus, fibris.

D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ οὐσίας σπέρματος.

Ἀριστοτέλης σπέρμα εἶναι φησι τὸ περίττωμα τροφῆς καὶ τῆς ἐσχάτης, ἤτοι αἷμα, ἢ τὸ ἀνάλογον, ἢ ἐκ τούτων τι, ὃ δυνάμενον κινῆσαι ἐν ἑαυτῷ τροφὴν τὸ ἀποτελέσαι τι τοιοῦτον, οἷόν ἐστιν ἐξ οὗ συνεκρίθη. Πυθαγόρας ἀφρὸν τοῦ λεπτοτάτου αἵματος, ἢ περίττωμα τῆς τροφῆς. Ἀλκμαίων ἐγκεφάλου μέρος. Πλάτων τὸ νωτιαίου μυελοῦ ἀπόῤῥοιαν. Ἐπίκουρος ψυχῆς, καὶ σώματος ἀπόσπασμα. Δημόκριτος ἀφ' ὅλων τῶν σωμάτων, καὶ τῶν κυριωτάτων μερῶν, οἷον τῶν σαρκικῶν, ὀστῶν, καὶ ἰνῶν τὸ γένον ἀποῤῥεῖν.

E

Vtrum ſemen ſit corpus.

Leucippus & Zeno corpus eſſe dicunt, ſemen enim auulſam eſſe animæ portionem. Pythagoras, & Plato, & Ariſtoteles, incorpoream quidem eſſe ſeminis facultatem *aſſeuerant* ſicut mentem mouentem, corpoream verò materiam quæ effunditur. Strato & Democritus facultatem quoque corpus eſſe, ſpiritus quippe eſt.

Εἰ σῶμα τὸ σπέρμα.

Λεύκιππος καὶ Ζήνων σῶμα εἶναι· ψυχῆς γὰρ εἶναι ἀπόσπασμα. Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης ἀσώματον μὲν εἶναι τὴν δύναμιν τοῦ σπέρματος, ὥσπερ νοῦν τὸ κινοῦντα· σωματικὴν δὲ τὴν ὕλην τὴν προχεομένην. Στράτων καὶ Δημόκριτος, καὶ τὴν δύναμιν σῶμα, πνευματικὴν γάρ.

In fœminæ ſemen emittant.

Pythagoras, Democritus, & Epicurus ſemen putant fœminas effundere, quum habeant paraſtatas inuerſos, ob idque eas etiam præter vſum appetere. Ariſtoteles & Zeno humidam quidem materiam effundere (ceu ab exercitatione ſudores) non tamen vim ſeminis habere. Hippo non minus ſeminis effundere fœminas quàm mares, nec tamen ad generationem animalis id conferre, quia extra vterum decidit. Hinc aliquot multoties emittere ſemen abſque viris maximè viduas, & oſſa fieri à ſemine maris, carnes à ſemine fœminæ.

Εἰ καὶ θήλεα προΐεται σπέρμα.

Πυθαγόρας, καὶ Δημόκριτος, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὃ θῆλυ προΐεσθαι σπέρμα· ἔχει γὰρ παραστάτας ἀπεστραμμένους, διὰ τοῦτο καὶ ὀρεκτικῶς ἔχειν πρὸς τὰς χρήσεις. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Ζήνων, καὶ ὑγρὰν μὲν ὑγρὰν προΐεσθαι, οἷον ἀπὸ τῆς συντονασίας ἱδρῶτας, οὐ μὴν σπερματικήν. Ἵππων προΐεσθαι μὲν σπέρμα τὰς θηλείας, οὐκ ἦκιστα τῶν ἀῤῥένων, μὴ μέντοι γε εἰς ζωογονίαν τοῦτο συμβάλλεσθαι, διὰ τὸ ἐκτὸς πίπτειν τῆς ὑστέρας· ὅθεν ὀλίγας προΐεσθαι πολλάκις δίχα τῶν ἀῤῥένων σπέρμα, καὶ τὰς μάλιστα χηρευούσας· καὶ εἶναι μὲν ἐκ τοῦ ἀῤῥένος, τὰς δὲ ὀστᾶ ἀπὸ τοῦ ἀῤῥένος, τὰς δὲ σάρκας ἀπὸ τῆς θηλείας.

F

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 56 sur 413

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Πῶς αἱ συλλήψεις γίνονται.

ΑΡιστοτέλης ἐπωλαμβάνῃ τὰς μὲν συλλήψεις γίνεσθαι τοῦ περιελχομένης μὲν ἀπὸ τῆς καθάρσεως τῆς μήτρας, τῶν δὲ καταμιγνυμένων συνεπισπωμένων ἀπὸ τοῦ παντὸς ὄγκου μέρος τι τοῦ καθαροῦ αἵματος, ὡς συμβαίνειν τι τοῦ ἄρρενος γόνου· μὴ γίνεσθαι δὲ τὰς κυήσεις πρὸ ἀκαθαρσίαν τῆς μήτρας, ἢ ἐμπνεύματων, ἢ φόβον, ἢ λύπην, ἢ ἀσθένειαν τῶν γυναικῶν, ἢ δι' ἀπονίαν τῶν ἀνδρῶν.

Πῶς ἄρρενα καὶ θήλεα γίνονται.

Ἐμπεδοκλῆς οἴεται, καὶ Ἀσκληπιάδης ἄρρεν καὶ θῆλυ γίνεσθαι τῷδε θερμότητος, καὶ ψυχρότητος· ὅθεν ἰσορρεῖται τοῖς μὲν πρώτοις ἄρρενας πρὸς ἀνατολὴν, καὶ μεσημβρίαν γίνεσθαι μᾶλλον ἐκ τῆς γῆς, τὰς δὲ θηλείας πρὸς ταῖς ἄρκτοις. Παρμενίδης δ' ἀντιστρέφει πρὸς τοῖς ἄρκτοις ἄρρενας γίνεσθαι τῷ πυκνοῦ μετέχειν πλείονος· τὰς δὲ θηλείας πρὸς τὴν μεσημβρίαν δι' ἀραιότητα. Ἱππώναξ τῷδε· ὅ σπερματικὸν, ἢ ἰσχυρὸν τῷδε ὀρθοῦται τε καὶ ἀσθενέστερον σπέρμα. Ἀναξαγόρας καὶ Παρμενίδης, τὰ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν καταβάλλεσθαι εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῆς μήτρας, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ ἀριστερά· εἰ δὲ ἀναλλαγῇ τὰ τῆς καταβολῆς γίνεσθαι θήλεα. Κλεωφάνης (οὗ μέμνηται Ἀριστοτέλης) τὰ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ διδύμου, τὰ δὲ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ. Λεύκιππος τῷδε τῷ παντοδαπῷ τῶν μορίων, καθ' ὃ μὲν ὁ καυλὸν, ἢ δὲ μήτραν ἔχει, τοσοῦτον γὰρ μόνον λέγει. Δημόκριτος τὰ μὲν κοινὰ μέρη, ἐξ ὁποτέρου αὐτύχησε· τὰ δὲ ἰδιάζοντα, κατ' ὀπτικρίσιαν. Ἱππώναξ δὲ, εἰ μὲν ἡ γονὴ κρατήσειεν, ἄρρεν· εἰ δὲ ἡ ὕλη, θῆλυ.

Πῶς τέρατα γίνεται.

Ἐμπεδοκλῆς νομίζει ἢ τῷδε πλεονασμὸν σπέρματος, ἢ πρὸ ἔλλειμμα, ἢ τῷδε τῆς κινήσεως ἀρχήν, ἢ τῷδε εἰς πλείω διαίρεσιν, ἢ τῷδε ὁ ἀπονοθεύειν τέρατα γίνεσθαι· ὅτω τοιαύτη φανερόν τι πάσας τὰς ἀπολογίας. Στρεπτῶν τῷδε προσθέσεων, ἢ ἀφαιρέσεων, ἢ μεταθέσεων, ἢ ἐμπνευμάτωσιν· τῶν ἰατρῶν τινες δὲ τῷδε ὁ διεστράφθαι τὴν μήτραν ἐμπνευματουμένων.

Διὰ τί ἡ γυνὴ πολλάκις συνοισταζομένου συλλαμβάνει.

Διοκλῆς ὁ ἰατρὸς, ἢ τῷδε ὁ μηδ' ὅλως ὑγιὲς σπέρμα προΐεσθαι, ἢ τῷδε ὁ ἔλαττον τοῦ δέοντος, ἢ διὰ τὸ τοιοῦτον ἐν ᾧ ὁ ζωοποιητικὸν οὐκ ἔστιν, ἢ διὰ θερμασίας, ἢ ψύξεως, ἢ ὑγρασίας, ἢ ξηρότητος πλεονασμὸν, ἢ ἔνδειαν, ἢ κατὰ μέλισιν τῶν μορίων. Οἱ Στωϊκοὶ κατὰ λοξότητα τοῦ μορίου μὴ δυναμένου εὐθυβολεῖν τὸν γόνον· ἢ τῷδε ὁ ἀσύμμετρον τῶν μορίων, ὡς πρὸς τὴν ἀπόπτωσιν τῆς μήτρας. Ἐρασίστρατος τῷδε τὴν μήτραν, ὅταν τὰ λοιπὰ ἔχῃ, ἢ σκληροτέραν, ἢ ὑγροτέραν, ἢ μικροτέραν ἢ κατὰ φύσιν.

Πῶς δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεται.

Ἐμπεδοκλῆς οἴεται δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεσθαι κατὰ πλεονασμὸν, καὶ διαίρεσιν τοῦ σπέρματος. Ἀσκληπιάδης τὸ τῶν σπερμάτων διαφοράν, ὥσπερ τὰς κρίθας τὰς δισταχύους, καὶ τριστάχυους· εἶτα γὰρ σπέρματα γονιμώτατα. Ἐρασίστρατος διὰ τὰς ἐπισυλλήψεις γίνεσθαι, ὥσπερ ὅτι τῶν ἀλόγων ζώων· ὅταν γὰρ ἡ μήτρα εἰς κενεαγγείαν, τότε ὅτι συλλήψιν ἔρχεται. οἱ Στωϊκοὶ τῷδε τοὺς ἐν τῇ μήτρᾳ τόπους· ὅταν

CAPVT XXXII.

Quomodo conceptiones fiant.

ARISTOTELES conceptionem fieri putat vtero à menstruali purgatione sursum attracto, & menstruis ipsis simul attrahentibus ab vniuersa mole partem aliquam sanguinis puri, vt accedat ad semen maris. Conceptus autem non fieri propter impuritatem vteri, vel inflationem, motum, mœstitiam, infirmitatem mulierum, vel propter virorum impotentiam.

Quomodo mares & fœminæ generentur.

Empedocles putat & Asclepiades marem & fœminam procreari à calore & frigore, vnde narrant primos mares ad ortum solis & meridiem è terra procreatos fuisse, fœminas verò in septentrionalibus. Parmenides autem aduersatur, docétque mares in septentrione gigni eò quòd hæ partes plurimùm habeant densitatis, fœminas autem in meridie propter raritatem. Hipponax, vel quòd semen consistat & validum sit, vel quòd diffluat & imbecillius. Anaxagoras & Parmenides tùm masculos procreari dicit, quum ex dextra parte semen in dextram vteri inciderit, & à sinistra in sinistram; fœminas autem si constitutionis permutatio facta fuerit. Cleophanes, cuius meminit Aristoteles, mares à dextro, fœminas à sinistro testiculo prodire credidit. Leucippus, secundum varietatem partium qua mas colem, matricem fœmina habet, tantum enim duntaxat dicit. Democritus communes partes, ex vtro contigerint: peculiares, prout præualuerint. Hipponax verò si semen præualuerit, marem; si materia *sanguinea*, fœminam concipi existimat.

Quomodo monstra procreentur.

Empedocles existimat vel abundantia seminis, vel defectu, aut à motus initio, aut diuisione in plura, vel quòd aliò vergat, monstra generari: sic videtur ferè omnes causas complexus. Strato propter additionem vel detractionem, vel transpositionem, vel inflationem. Medicorum aliqui propter vteri distortionem à flatibus.

Cur mulier ex frequenti coitu non concipiat.

Diocles medicus, quòd vel omnino nullum, vel parcius quàm oporteat alicuius semen emittatur, aut quòd id desit in quo facultas prolifica fuerit; aut caloris, vel frigoris, vel humiditatis, vel siccitatis exuperantia, aut penuria, aut partium paralysi. Stoici propter obliquitatem partis virilis quæ rectà semen eiaculari nequeat; aut propter partium incommoderationem vt ad vteri distantiam. Erasistratus propter vterum, quum callos contraxerit, aut magis carnosus fuerit, aut laxior, aut angustior quàm natura exigat.

Quomodo gemini & trigemini nascantur.

Empedocles, geminos & trigeminos fœtus nasci arbitratur vbertate & separatione seminis. Asclepiades ob seminum differentiam, vt hordeaceas spicas duplici aut triplici granorum serie constantes, sic semina esse fœcundissima. Erasistratus ob conceptiones fieri, vt in brutis animalibus. Quum enim vterus purgatus est, tunc ad conceptionem semen descendere. Stoici ob vteri loculos, quum

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 57 sur 413

enim in primum & secundum incidit semen, tunc fieri superfœtationes, & geminos & trigeminos.

Vnde parentum & auorum similitudo procreetur.

Empedocles similitudinem ex seminum potentia oriri existimat, dissimilitudinem verò ob seminis calorem exhalatum. Parmenides, quum à dextra parte vteri semen excernitur, patrum; quum verò à sinistra, matrum *similes nasci*. Stoici à toto corpore & anima fieri semen, exprimíque similitudines & effigies ex eadem gente, perinde atque si pictor rei conspectæ similitudinem coloribus similibus referat; præterea à muliere quoque semen emitti, quod si præualeat mulieris *semen*, matri: si viri, patri similem prolem nasci.

Quomodo soboles aliis quàm parentibus similis nascatur.

Medicorum plurimi, fortuitò & casu refrigeratis maris & fœminæ seminibus, dissimiles gigni infantes putant. Empedocles, imaginatione mulieris inter concipiendum formari fœtus. Sæpe enim imagines etiam & statuæ sunt à mulieribus adamatæ, similísque earum proles in lucem edita. Stoici ob consensum quendam ac similem animi affectionem fluxuum & radiorum non imaginum, insertione mutuas similitudines effici.

Quomodo steriles fiant mulieres, & viri infœcundi.

Medici fœminas steriles fieri dicunt, aut quod iis vterus sit angustior, aut densior, aut rarior, aut durior, aut ob callosam concretionem, aut carnis excrescentiam, aut animi langorem, aut defectum nutritionis, malum habitum, peruersionem figuræ, aut euulsionem. Diocles, infœcundos mares fieri arbitratur, aut quòd semen prorsus quidam non eiaculentur, aut parciùs quàm oporteat, aut quòd semen infœcundum; aut ob paralysim partium, aut talem colis distortionem, vt in vterum semen eiaculari rectà non possit, aut ob incommoderationem partium ad vteri distantiam. Stoici discrepantes coëuntium facultates & qualitates, causas esse augurantur, quas si quis separet, & sui generis alteri coniungat, euincet natura, fœtúmque procreabit.

Cur muli steriles.

Alcmæon mulos mares infœcundos censet propter seminis exilitatem & frigiditatem; fœminas autem steriles, quòd ipsarum vuluæ sursum non dehiscant, hoc est, non aperiantur. Empedocles, ob paruitatem, demissionem, & angustiam vuluæ inuersè ventri adiunctæ, vt rectà in eam semen neque euibretur, neque si id fiat, excipiatur. Huic Diocles testimonio annuit, qui in distortionibus multoties tales se mularum vteros deprehendisse narrat, & iisdem de causis mulieres quoque sint steriles.

A γὰρ εἰς πρῶτον καὶ δεύτερον ἐμπέσῃ τὸ σπέρμα, τότε γίνεσθαι τὰς ἐπισυλλήψεις, καὶ διδύμους καὶ τριδύμους.

Πόθεν γίνεται τῶν γονέων ὁμοίωσις, καὶ τῶν προγόνων.

Εμπεδοκλῆς οἴεται ὁμοιότητα γίγνεσθαι κατ' ἐπικράτειαν τῶν σπερμάτων· ἀνομοιότητα δὲ τῆς ἐν ᾧ σπέρματι θερμασίας ἐξατμισθείσης. Παρμενίδης ὅταν μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν μερῶν τῆς μήτρας τὸ σπέρμα ἀποκριθῇ, τοῖς πατράσιν· ὅταν δὲ ἀπὸ ἀριστερῶν, τῇ μητράσιν· οἱ Στωϊκοὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὅλου καὶ τῆς ψυχῆς φέρεσθαι τὸ σπέρμα, καὶ τὰς ὁμοιότητας ἀναπλάττεσθαι ἐξ αὐτοῦ, τοὺς τύπους, καὶ τοὺς χαρακτῆρας, ὥσπερ ἀνεὶ ζώγραφον
B ἀπὸ τῶν ὁμοίων χρωμάτων ὁμοιότητα τῶν βλεπομένου· προΐεσθαι δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, σπέρμα· κἂν μὲν ἐπικρατῇ τὸ τῆς γυναικὸς, ὅμοιόν ἐστι τὸ γεννώμενον, τῇ μητρὶ, ἐὰν δὲ τὸ τῶν ἀνδρὸς, ᾧ πατρί.

Πῶς ἄλλοις ὅμοια γίνεται τὰ γεννώμενα καὶ οὐ τοῖς γονεῦσιν.

Οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τυχικῶς, καὶ ἐκ τῶν αὐτομάτου, ὅταν διαψυχθῇ τὸ σπέρμα, καὶ τὸ τῶν ἀνδρὸς, καὶ τὸ τῆς γυναικὸς, ἀνόμοια γίνεσθαι τὰ παιδία. Εμπεδοκλῆς τῇ κατὰ σύλληψιν ὄψει τε καὶ φαντασίᾳ τῆς γυναικὸς μορφοῦσθαι τὰ βρέφη· πολλάκις οὖν ἀνδριάντων, καὶ εἰκόνων ἠράσθησαν, καὶ ὅμοια τούτοις τετύκα-
C σιν· οἱ Στωϊκοὶ κατὰ συμπάθειαν τῆς διανοίας κατὰ ῥευμάτων, καὶ ἀκτίνων εἴσκρισιν γίγνεσθαι τὰς ὁμοιότητας.

Πῶς στεῖραι γίνονται γυναῖκες, καὶ ἄγονοι ἄνδρες.

Οἱ ἰατροὶ στείρας φασὶ γίγνεσθαι παρὰ τὸ τὴν μήτραν στενωτέραν εἶναι, ἢ παρὰ τὸ πυκνοτέραν, ἢ παρὰ τὸ ἀραιοτέραν, ἢ παρὰ τὸ σκληροτέραν, ἢ παρά τινας ἐπιπωρώσεις, ἢ σαρκώσεις, ἢ παρὰ μικροθυμίαν, ἢ παρ' ἀτροφίαν, ἢ παρὰ καχεξίαν, ἢ παρὰ τὸ διαστρέφεσθαι τὴν σχηματισμὸν, ἢ διὰ παρασπασμόν. Διοκλῆς ἀγόνους τοὺς ἄνδρας, ἢ διὰ τὸ μὴ δ' ὅλως προΐεσθαι γόνην, ἢ
D παρὰ τὸ ἔλαττον εἶναι τοῦ δεόντος, ἢ παρὰ τὸ ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα, ἢ κατὰ παράλυσιν τῶν μορίων, ἢ κατὰ λοξότητα τοῦ καυλοῦ μὴ δυναμένου τὴν γόνον εὐθυβολεῖν, ἢ παρὰ τὸ ἀσύμμετρον τῶν μορίων πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῆς μήτρας. οἱ Στωϊκοὶ αἰτιῶνται τὰς ἀσυμφύλους εἰς ἑκάτερα τῶν πλησιαζόντων δυνάμεις τε καὶ ποιότητας, αἷς ὅταν συμβῇ χωρισθῆναι μὲν ἀπ' ἀλλήλων, συνεκθεῖν δὲ ἑτέροις ὁμοφύλοις συνεκρατήθη τὸ κατὰ φύσιν, καὶ βρέφος τελεσιουργεῖται.

Διά τι ἡμίονοι στεῖραι.

Αλκμαίων τῶν ἡμιόνων τοὺς μὲν ἄρρενας ἀγόνους παρὰ τὴν
E λεπτότητα τῆς θορῆς καὶ ψυχρότητα· τὰς δὲ θηλείας παρὰ τὸ ἄνω μὴ ἀναχάσκειν τὰς μήτρας ὅ ἐστιν ἀναστομοῦσθαι. Εμπεδοκλῆς διὰ τὴν σμικρότητα καὶ ταπεινότητα, καὶ στενότητα τῆς μήτρας κατεστραμμένως προσπεφυκυίας τῇ γαστρὶ, μήτε τοῦ σπέρματος εὐθυβολοῦντος εἰς αὐτὴν, μήτε εἰ καὶ φθάσειεν αὐτῆς ἐκδεχομένης. Διοκλῆς δὲ μαρτυρεῖ αὐτῷ λέγων πολλάκις ἑωρακέναι τοιαύτην μήτραν ἐν τῇ ἀνατομαῖς τῶν ἡμιόνων, καὶ ἐνδέχεσθαι διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, καὶ τὰς γυναῖκας στείρας εἶναι.

CAPVT XXXIII.

An fœtus in vtero sit animal.

PLATO fœtum in vtero esse animal arbitratur, ipsum siquidem & moueri in ventre, & nutriri, & augeri. Stoici partem ventris, non animal esse fœtum existimant, quemadmodum enim fructus, qui sunt partes plantarum, vbi maturue-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

F Εἰ τὸ ἔμβρυον ζῶον.

ΠΛάτων ζῶον εἶναι τὸ ἔμβρυον ὑπείληφε· καὶ γὰρ καὶ κινεῖσθαι ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ τρέφεσθαι, καὶ αὔξεσθαι. Οἱ Στωϊκοὶ, μέρος εἶναι γαστρὸς τὸ ἔμβρυον, οὐ ζῶον· ὥσπερ γὰρ τοὺς καρποὺς μέρη τῶν φυτῶν ὄντας πεπαινομένους ἀπορ-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 58 sur 413

ρξν, οὕτω καὶ ὃ ἔμβρυον. Ἐμπεδοκλῆς, μὴ εἶ) μὲν ζῶον ὃ ἔμβρυον, ἀλλ' ἔμπνουν ὑπάρχειν ἐν τῇ μητρί· πρῶτον δὲ αὐαπνοὴν τῶ ζώου γίνεσθαι κατὰ τὴν ἀποκύησιν, τῆς μὲν ἐν τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχώρησιν λαμβανούσης, πρὸς δὲ ὃ προσκενωθὲν ἐπεισόδου τῶ ἐκτὸς ἀέρος γλωχῖνες εἰς τὰ πόρους ἐντεθέντα τῶν ἀγγείων. Διογένης, γλαφυρὸν μὲν τὰ βρέφη ἄψυχα, ἐν θερμασίᾳ δὲ ὄντα ὃ ἔμφυτον θερμὸν ὑδάτος πρόχυσιν τῶ βρέφους, ὃ ψυχρὸν εἰς τὸν πνεύμονα ἐφέλκεσθαι. Ἡρόφιλος κίνησιν ἀπολείπει φυσικὴν τοῖς ἐμβρύοις, οὐ πνευματικήν· τῆς δὲ κινήσεως αἴτια νεῦρα· τότε δὲ ζῶα γίνεσθαι ὅταν πρόχυσιν τοιαύτην προσλάβῃ τι τῶ ἀέρος. B

Πῶς τὰ ἔμβρυα τρέφεται.

Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος ὃ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ διὰ τῶ στόματος τρέφεσθαι ὑπολαμβάνουσιν· ὅθεν ὑδάτος γλυκέος ὄντι τὸν μαζὸν φέρεσθαι ὡς στόματι· εἶ) γὰρ καὶ ἐν ᾧ σώματι ἁλαί τινες ἐπανθήσουσιν, καὶ στόμαθ' ἃ διὰ ὧν τρέφονται. Οἱ Στωϊκοὶ, διὰ τῶ χρείου, καὶ τῶ ὀμφαλοῦ· ὅθεν τύπον ὑδάτος ἀποδεῖν τὰς μήτρας, καὶ αὐθυρωθὲν ὃ στόμα, ἵνα διὰ τῶ στόματος αἰσθητῶς τρέφεσθαι. Ἀλκμαίων, διὰ ὅλου τῶ σώματος τρέφεσθαι· αἰσθάνεσθαι γὰρ αὐτὸ, ὥσπερ σπογγιάν, τὰ ἀπὸ τῆς ἔδρης ἀφεψήματα. C

Τί πρῶτον τελειοῦται τῶ βρέφους.

Οἱ Στωϊκοὶ ἅμα ὅλον γίνεσθαι νομίζουσιν. Ἀριστοτέλης, πρῶτον τὴν ὀσφὺν ὥσπερ ἔστιν νέως. Ἀλκμαίων, τὴν κεφαλὴν ἐν ᾗ ἔστι ὃ ἡγεμονικόν. Οἱ ἀμφὶ τὴν καρδίαν, ἐν ᾗ καὶ φλέβες, καὶ ἀρτηρία· οἱ δὲ τὸ μέγα δάκτυλον τῶ ποδός· οἱ δὲ τὸν ὀμφαλόν.

rint, decidunt: ita & fœtus. Empedocles fœtum quidem ipsum animal non esse, sed respirare in ventre, ac primùm respirationem animalis fieri in parte, quum qui humor in fœtu morabatur, secessum reperit, & ad quod euacuatum est externi aëris per aperta vasa datur aditus. Diogenes, fœtus inanimatos nasci, sed cum calore: vnde calidum innatum statim edito fœtu frigidum in pulmonem attrahere putat. Herophilus, motum naturalem ipsi fœtui relinquit, non autem animalem. Nerui autem sunt motus causæ. Tunc verò animalia fieri, quando in lucem edita aliquid aëris excipiunt.

Quomodo fœtus in vtero nutriatur.

Democritus & Epicurus in vtero per os nutriri fœtum existimant; hinc, statim editum, ore mammas inuadere, esse enim in corpore mammas quasdam oppletas & oscula per quæ nutritur. Stoici per secundinam & vmbilicum, vnde ipsum statim ligant obstetrices, & os dilatant, vt per os manifeste nutriatur. Alcmæon ali per totum corpus, ipsum enim vt spongiam nutritias alimenti partes excipere censet.

Quid primum in fœtu absoluatur.

Stoici totum corpus procreari simul existimant. Aristoteles primùm spinam conflari putat vt nauis carinam. Alcmæon, caput in quo princeps animæ facultas *residet*. Medici, cor in quo venæ & arteriæ sunt. Alij magnum pedis digitum. Alij vmbilicum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Διά τι ἑπτάμηνα γόνιμα.

Ἐμπεδοκλῆς, ὅτε ἐξωγόνησε τὸν ἀνθρώπων γένος ἐκ τῆς γῆς, τοσοῦτον γενέσθαι τὸν μήκει τῶ χρόνου (ἀφ' ὃ βραδυπορεῖν τὸν ἥλιον,) τὴν ἡμέραν, ὁποσῳ νῦν ἐστιν ἡ δεκάμηνος· προϊόντος δὲ τῶ χρόνου τοσοῦτον γενέσθαι τὴν ἡμέραν, ὁποσῳ νῦν ἐστιν ἡ ἑπτάμηνος, ἀφ' οὗ τοῦτο καὶ τὰ δεκάμηνα γόνιμα, καὶ τὰ ἑπτάμηνα, τῆς φύσεως τὸν κόσμον οὕτω μεμελετηκυίας αὔξεσθαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἢ πέπεται νυκτὶ ὃ βρέφος. Τίμαιος δὲ οὐ δέκα μῆνάς φησιν, ἀλλ' ἐννέα δὲ νομίζεσθαι διὰ τὰς ὑπερβάσεις τὴν μηνιαίων τῆς πρώτης συλλήψεως, οὕτω καὶ τὰ ἑπτάμηνα νομίζεσθαι, οὐκ ὄντα ἑπτάμηνα· ἔγνω τε γὰρ ἐν μιᾷ τὴν σύλληψιν παῦσαν καθάρσεως. Πόλυβος, Διοκλῆς, οἱ Ἐμπειρικοὶ, καὶ τὰ ὀγδοάμηνα ἴσασι γόνιμα, ἀπονώτερον δὲ πως, τὰ πολλάκις ἀφ' τὴν ἀπονίαν πολλοὺς φθείρεσθαι· καθολικώτατον δὲ, μηδένα βούλεσθαι καὶ ὀκτάμηνα τρέφειν, γεγονέναι δὲ πολλοὺς ὀκταμηνιαίους ἄνδρας. Ἱπποκράτης καὶ Ἀριστοτέλης οἴονται, ἐὰν πληρωθῇ ἡ μήτρα ἐν τοῖς ἑπτὰ μησὶ τότε προκύπτειν, καὶ τὸ γόνιμον γίνεσθαι, ἐὰν ὑποκύψῃ μόνον, μὴ τρέφηται δὲ, ἀσθενοῦντος τῶ ὀμφαλοῦ ἀφ' ὃ ὀπίπονον, ἔμβρυον ἄζωον γίνεσθαι· ἀφ' τοῦτο καὶ ὀκτάμηνα οὐ φθείρεσθαι· ἐὰν δὲ μείνῃ τοὺς ἐννέα μῆνας ἐν τῇ μήτρᾳ, τότε προκύπτειν ὁλόκληρον ὄντα. Πόλυβος ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἥμισυ ἡμέρας γίνεσθαι εἰς τὰ γόνιμα τὰ ἔμβρυα ὑπολαμβάνει· εἶ) γὰρ ἑξάμηνα, ὅτι καὶ τὸν ἥλιον ἀπὸ τροπῶν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ προδιήνεσθαι· λέγεσθαι δὲ ἑπτάμηνα, ὅτ' ἀπὸ τὰς ἑλλιπούσας ἡμέρας τούτου τῶ μηνὸς ἐν τῇ ἑπτὰ προσλαμβάνεσθαι, τὰ δὲ

CAPVT XXXIV.

Cur septimestres fœtus vitales.

Empedocles quum humanum genus ex terra procreatum est, diem temporis longitudine tantum extitisse, (quòd lento gradu sol incedat) quantus nunc est decimestris: procedente verò tempore tantum fuisse diem, quantus nunc est septimestris, ac ea re decimestres ac septimestres fœtus editos vitales esse, natura mundi ita meditata vt fœtus vno die augesceret qui nocte vna fuisset conditus. Timæus non decem, inquit, menses, sed nouem censeri à retentione menstruorum primæ conceptionis: sic & septimestres existimari qui septem non sunt mensium, nouit enim post conceptionem purgationem desiisse. Polybus, Diocles, Empirici etiam octauum mensem vitalem agnoscunt, sed fœtum esse tum imbecilliorem, ac sæpenumero ob imbecillitatem multos interire. Id verò maxime vniuersale, nullum velle vt octimestres nutriantur, multos tamen octimestres viros euasisse. Hippocrates & Aristoteles censent si septem mensibus vterus impleatur, tunc ipsum deorsum procumbere, & fœtum edi vitalem: si verò procubuerit, nec nutriatur, debilitato ob laborem vmbilico, fœtus impastos edi, ac proinde octimestrem fœtum non viuere. Quòd si nouem menses in vtero maneat, tum procumbens perfectus editur. Polybus autem dies centum octoginta duos, & dimidium requiri coniicit vt fœtus editi sint vitales: hoc enim esse sex mensium tempus, quo etiam sol à tropico ad tropicum decurrat. Dici autem septimestres, quum dies qui huic sexto menſi desunt à septimo assumuntur. Octo verò

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 59 sur 413

menſium fœtus non viuere, quòd vteri quidem fœtu foras procumbente vehementiùs vmbilicus diſtendatur, crucietúrque : nam fœtus alimento fraudatur, nutritionis ſiquidem cauſa eſt vmbilicus. At Mathematici diſiuncta habere ſigna, ob ídque omni priuatos eſſe natalitio ſydere pronunciant, ſeptimeſtres verò coniunctorum eſſe participes, octimeſtres autem diſiuncta animalia zodiaci habere domorum dominos ſibi aduerſarios planetas, ſiquis enim in his ortum & vitam ſortitus fuerit, eum infortunatum & breuioris æui fore ipſa portendunt. Diſiuncta verò ſunt zodiaci ſigna quorum vnum ab altero octauum numeratur, vt Aries ad Scorpium, Taurus ad Sagittarium, Gemini ad Capricornum, Cancer ad Aquarium, Leo ad Piſces, Virgo ad Arietem. Propterea ſeptimeſtres & decimeſtres vitales eſſe fœtus, octimeſtres verò propter defectum coniunctionum mundi interire. Timæus & duodecimeſtrem aſſerit aliquem fœtum vtero geſtari ob ſuppreſſionem menſtruorum quæ ante conceptionem prodibant, ſic & ſeptimeſtrem æſtimari non exiſtentem priuſquam conceptio fuerit, ſed cùm vterus ad menſtrua & poſt conceptionem valet.

A ὀκτάμηνα μὴ ζῆν, ὅταν προσκόψαντος μὲν τὸ βρέφους ἡ μήτρας, ὅτι πλέον τε ὀμφαλὸς ἐκτανύεται διατεινόμενος · ἄλυσον γὰρ γίνεται ὁ ἔμβρυον · τὸ τρέφοντος ἀπὸς ὁ ὀμφαλός. Οἱ δὲ Μαθηματικοὶ τοὺς ὀκτὼ μοίρας ἀστρολόπους φασὶν εἶναι, καὶ ἀφ' τούτου ἑτέρους πάσης γενέσεως, τοὺς δὲ ἑπτὰ στρολετικούς · τὰ δὲ ἀστρόλογα ζῶα, ἔχειν τοὺς οἰκοδεσπότους τῶν ἀστέρων · αὐτὰ γὰρ τούτων τὴν ζωὴν καὶ τὸν βίον κληρώσῃ, δυσχεῖ ἔσεσθαι καὶ ἄχρονον σημαίνει · ἀστρόλογα δὲ ὅσα ζῴδια ὀκτὼ ἀριθμούμενα, οἷς κριὸς πρὸς σκορπίον ἀστρόλογος, ταῦρος πρὸς τοξότην ἀστρόλογος, δίδυμοι πρὸς αἰγόκερων, καρκῖνος πρὸς ὑδροχόον, λέων πρὸς ἰχθύας, παρθένος πρὸς κριόν · ἀφ' τούτου καὶ τὰ ἑπτάμηνα, καὶ δεκάμηνα γόνιμα εἶναι · τὰ δὲ ὀκτάμηνα ἀφ' ὃ ἀστρόλογον τῷ κόσμου φθείρεσθαι. Τίμαιος καὶ δωδεκάμηνα φησί τινα κύεσθαι πρὸς τὴν ὑπόστασιν τῶν καταμηνίων τῆς προφάσεως συλλήψεως, οὕτω καὶ ἑπτάμηνα νομίζεσθαι οὐκ ὄντα προσγεγονυίας ἡ συλλήψεως, δυναμένης δὲ τῆς μήτρας εἰς καταμηνία καὶ μὴ σύλληψιν.

B

C

CAPVT XXXV.

Quomodo generentur ac intereant animalia.

EPICVRVS, ſi generatus eſt mundus, & animalia generata, ea quoque interitura protulit: quòd ſi ingenitus eſt, ex mutua commutatione generari : partes enim eſſe mundi hæc ipſa, vt Anaxagoras & Euripides, nihil eorum quæ generantur perit, ſed ea quum ſoluuntur, alias aliorum formas diuerſas inducunt. Anaximander putat in humido generata eſſe prima animalia, corticibus ſpinoſis inuoluta, proceſſu autem ætatis ad maiorem ſiccitatem deſciuiſſe, ruptóque cortice ad modicum tempus ſuperuixiſſe. Empedocles animalia primùm edita ac plantas nequaquam integra extitiſſe, ſed parum conuenientibus partibus compoſita : Secundò nata, ſic inter ſe partibus iuncta dicit, vt ſimulachri ſpeciem referrent. Tertiò orta ex membris ex ſeſe inuicem prodeuntibus : Quartò denique non iam ex ſimilibus vt ex terra & aqua , ſed ex ſeſe viciſſim cùm alimentum aliorum eſſet denſatum, aliis mulierum venuſtas incitamentum emittendi ſeminis attuliſſet. Animalium porrò omnium genera diſcreta eſſe pro temperaturæ conditione, alia enim aquas appetunt, tanquam naturæ ſuæ plùs accommodas, alia ad aërem aſpirant quòd eius in ſe plurimùm contineant : alia quæ grauiora ſint, ad terram *ſuo appetitu* feruntur : quæ autem æquabili ſunt temperamento, ex toto pectore vocem effundunt. Democritus genita eſſe animalia congreſſu, at ſi vnum aſtrum primum humidi extiterit, animalia gignere.

D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Πῶς ἐγένετο τὰ ζῶα, καὶ εἰ φθαρτά.

ΕΠίκουρος, εἰ ἐγένετο ὁ κόσμος, καὶ τὰ ζῶα γενητὰ, καὶ φθαρτὰ, καὶ εἰ ἀγένητος, οὐκ μεταβολῆς τῶν ἄλλων γίνεσθαι · μέρη γὰρ εἶναι τοῦ κόσμου ταῦτα, ὡς Ἀναξαγόρας καὶ Εὐριπίδης, ἃ μὲν οὐδὲν τῶν γινομένων φθείρεται, ἀλλοιούμενα δὲ ἄλλο πρὸς ἄλλο μόρφας ἑτέρας ἐπιδέχεσθαι. Ἀναξίμανδρος μὲν ὑγρῷ γενητὰ τὰ πρῶτα ζῶα, φλοιοῖς πρισσοῖς περιεχόμενα ἀκμαιοτάτοις, προσαυξούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἀποβαίνειν ὅτι τὸ ξηρότερον, καὶ περιρρηγνυμένου τοῦ φλοιοῦ ἐπ' ὀλίγον χρόνον μεταβιῶναι. Ἐμπεδοκλῆς, τὰ πρῶτα γενέσεις τῶν ζώων καὶ φυτῶν μηδαμῶς ὁλοκλήρους γενέσθαι · ἀσυμφυέσι δὲ τοῖς μορίοις διεζευγμένας · τὰ δὲ δεύτερα συμφυομένων τῶν μερῶν εἰδωλοφανῆ · τὰ δὲ τρίτα, τῶν ἀλληλοφυῶν · τὰ δὲ τέταρτα, οὐκ ἔτι οὐ τῶν ὁμοίων, οἷς οὐ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ δι' ἀλλήλων ἤδη, τοῖς μὲν πυκνωτέροις τῆς ἕψεως, τοῖς δὲ τῆς εὐμορφίας τῶν γυναικῶν ἐπιθετικοῖς τοῦ σπερματικοῦ κινήματος ἐμποιησάσης · τῶν δὲ ζώων πρώτων τὰ γῆν διακριθῆναι διὰ τὰς ποιὰς κράσεις · τὰ μὲν οἰκότερα εἰς τὸ ὕδωρ τὴν ὁρμὴν ἔχειν, τὰ δὲ εἰς τὸν ἀέρα ἀναπτῆναι, ἕως αὐτῶν πυρώδες ἔχῃ τι πλέον · τὰ δὲ βαρύτερα ὅτι τὴν γῆν · τὰ δὲ ἰσόμοιρα τῇ κράσει, πᾶσι τοῖς φωναῖς πεφωνηκέναι. Δημόκριτος γεγενῆσθαι εἶναι τὰ ζῶα συγκρίσει, εἰ δὲ ἓν ἄστρον πρῶτον τῆς ὑγρᾶς ζωογονοῦντα.

E

Quot animalium genera & an omnia ſenſu, & ratione prædita.

Plato & Ariſtoteles quatuor eſſe animalium genera proferunt, (& ipſum mundum animal eſſe) terreſtria, aquatica, volatilia, & cœleſtia , etenim aſtra ipſa animalia eſſe, & mundum ipſum, at animal rationale, immortale. Democritus & Epicurus, cœleſtia. Anaxagoras omnia animalia habere rationem agentem, & quodammodo mentem non

Πόσα γένη ζώων καὶ εἰ πάντα αἰσθητὰ, καὶ λογικά.

Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης τέτταρα εἶναι ζώων γένη λέγουσι, (καὶ τὸν αὐτὸν κόσμον ζῶον) χερσαῖα, ἔνυδρα, πτηνὰ, οὐράνια, καὶ γὰρ τὰ ἄστρα ζῶα εἶναι), καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον, ζῶον λογικὸν, ἀθάνατον. Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος, τὰ οὐράνια. Ἀναξαγόρας πάντα ζῶα λόγον ἔχειν ἐνεργητικὸν, τὸν δ' οἰονεὶ νοῦν μὴ

F

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 60 sur 413

ἔχειν τὸ παθητικὸν, τὸ λεγόμενον τῆς νοῦ ἑρμηνέα. Πυθαγόρας καὶ Πλάτων, λογικὰς μὲν εἶναι, καὶ ταῖς τῶν ἄλλων, ζώων ἀλόγων καλουμένων, ταῖς ψυχαῖς, οὐ μὴν λόγῳ ἐνεργούσας διὰ τὴν δυσκρασίαν τῶν σωμάτων, καὶ διὰ τὸ μὴ μετέχειν τῆς φερούσης λόγου, ὥσπερ ὅτι τῶν πτηνῶν καὶ κυνῶν, λαλοῦσι μὲν γὰρ, οὐ δύνανται δὲ φράζειν ἃ νοοῦσι. Διογένης, μετέχειν μὲν αὐτὰ τῆς νοητῆς καὶ ἀέρος, διὰ δὲ τὸ παχύτητι τὰ δὲ πλεονασμῷ τῆς ὑγρασίας μήτε διανοεῖσθαι, μήτε αἰσθάνεσθαι, παραφερῶς δὲ αὐτὰ διακεῖσθαι τοῖς μεμηνόσι, παραπλησίως τῆς ἡγεμονικοῦ.

habere patientem quæ mentis interpres dicitur. Pythagoras & Plato rationales quidem esse cæterorum, quæ bruta dicuntur animalium animas, non tamen ea rationis effectus prodere dico, tum ob corporum intemperiem, tum quòd sermonem eloquentem minimè participent, quemadmodum in simiis & canibus aduertitur, quæ mente quidem concipiunt, sed mentis concepta proferre nequeunt. Diogenes, rationis & aëris partem ea percipere, sed vel ob crassitiem, vel ob abundantiam humoris neque intelligere, neque sentire: ac fere affecta esse eo modo quo sunt insanientes, qui de mentis exiuerunt potestate.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λς'.

Εν πόσῳ χρόνῳ μορφοῦται τὰ βρέφη ἐν τῇ μητρὶ ὄντα.

CAPVT XXXVI.

Quanto tempore fœtus in vtero formentur.

Ἐμπεδοκλῆς ὅτι μὲν τῶν ἀνθρώπων ἄρχεσθαι τὸ διαπλάσεως ἀπὸ ἕκτης καὶ τριακοστῆς ἡμέρας, τελοῦσθαι δὲ τοῖς μὲν ἄρρεσι ἀπὸ πεντηκοστῆς μιᾶς δεούσης. Ἀσκληπιάδης δὲ ὅτι μὲν τῶν ἀρρένων, διὰ τὸ θερμοτέραν εἶναι τὴν κρᾶσιν, τὴν διαπλάσιν γίνεσθαι ἀπὸ ἕκτης καὶ εἰκοστῆς, πληροῦσθαι δὲ ἀπὸ τῆς πεντηκοστῆς· τῶν δὲ θηλειῶν ἐν ἑπτὰ μησὶ γίνεσθαι τὴν διαπλάσιν διὰ τὸ ἀνθρὲς τὸ θερμοῦ· τὰ δὲ τῶν ἀλόγων ζώων ὁλοτελῆ παρὰ τὰς συγκράσεις τῶν στοιχείων.

Empedocles, carnes quidem ex æquali quatuor elementorum mixtione procreari *protulit*, neruos autem ex igne & terra, cum duabus aquæ partibus permixtis: at vngues gigni animalibus ex neruis prout aëri occurrerunt refrigeratis reliquis elementis. Ossa verò videntur ex aqua & terra interna *qualiter composita*; conferunt tamen è quatuor elementis in quibus ignis & terra dominantur, sudores & lachrymas oriri eliquato sanguine, qui quum attenuatus fuerit, diffunditur.

Ἐκ πόσων στοιχείων συνίσταται ἕκαστον τῶν ἐν ἡμῖν μερῶν.

Ex quibus elementis quæque pars corporis nostri constituitur.

Ἐμπεδοκλῆς, τὰς μὲν σάρκας γίνεσθαι ἐκ τῆς ἰσοκρατείας τῶν δ' στοιχείων· τὰ δὲ νεῦρα ἐκ τῶν πυρὸς καὶ γῆς, ὕδατος διπλασίου μιχθέντος· τοὺς δὲ ὄνυχας γίνεσθαι τοῖς ζώοις ἐκ τῶν νεύρων καθ' ὃ τῷ ἀέρι συνέτυχε προψυχθέντων τῶν λοιπῶν στοιχείων· ὀστᾶ δὲ δοκεῖ μὲν ὕδατος καὶ τῆς ἔσω γῆς, τετραφὼν δὲ πυρὸς, γῆς, τούτων συγκραθέντων μερῶν, ἱδρῶτα καὶ δάκρυον γίνεσθαι τηκομένου τοῦ αἵματος, καὶ παρὰ τὸ λεπτυνεσθαι διαχεομένου.

Empedocles, carnes quidem ex æquali quatuor elementorum mixtione procreari *protulit*, neruos autem ex igne & terra, cum duabus aquæ partibus permixtis: at vngues gigni animalibus ex neruis prout aëri occurrerunt refrigeratis reliquis elementis. Ossa verò videntur ex aqua & terra interna *qualiter composita*; conferunt tamen è quatuor elementis in quibus ignis & terra dominantur, sudores & lachrymas oriri eliquato sanguine, qui quum attenuatus fuerit, diffunditur.

Πῶς ἄρχεται τῆς τελειότητος ὁ ἄνθρωπος.

Quomodo exorditur perfectionem homo.

Ἡράκλειτος καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἄρχεσθαι ἡμᾶς τῆς τελειότητος παρὰ τὸ β' ἑβδομάδα, παρὰ ἣν ὁ σπερματικὸς κινεῖται πόρος, καὶ γὰρ τὰ δένδρα τελοῦται, ὅταν ἄρχηται καρπὸν φέρειν, ἀτελῆ δὲ ὄντα καὶ ἄωρα καὶ ἄκαρπα ὄντα. Ἀριστοτέλης τε τὸ α' ἑβδομάδα, καθ' ἣν ἔννοια γίνεται καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν διδασκαλίας ἀρχή. ἕτεροι δὲ νομίζουσι τελοῦσθαι ἡμᾶς τῇ τρίτῃ ἑβδομάδι, ὅταν καὶ γλυφὰ ἔχωμεν καὶ τῇ ἰσχύι χρώμεθα.

Heraclitus & Stoici perfectionem nos exordiri asserunt transacto secundo septenario, quo tempore spermatica vasa mouentur: etenim arbores perficiuntur quum fructus ferre incipiunt, imperfectæ autem sunt & immaturæ dum fructu carent. Aristoteles primo septenario, quo notitia oritur rerum honestarū & turpium, quod est disciplinæ initium. Alij denique existimant nos tertio perfici septenario, quum & pubescimus, & virium robore vtimur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Πῶς ὕπνος γίνεται καὶ θάνατος.

CAPVT XXXVII.

Quomodo somnus fiat & mors.

Ἀλκμαίων ἀναχωρήσει τοῦ αἵματος εἰς τὰς ὁμορρόους φλέβας ὕπνον γίνεσθαι, διὰ δὲ ἔκλυσιν ἀναχύσει· διὰ δὲ πανταπασῶν ἀναχώρησιν ἀπὸ τῆς ψύξεως θάνατον φέρειν. Ἐμπεδοκλῆς τὸν μὲν ὕπνον καταψύξιν τοῦ ἐν τῷ αἵματι θερμοῦ σύμμετρον· ἀσύμμετρον δὲ τὸν ἐπαγγέλλειν θάνατον. Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ὕπνον γίνεσθαι αἰσθητοῦ πνεύματος, οὐ κατ' ἀναχαλασμὸν καθάπερ ὅτι τῆς γῆς, φερομένου δὲ ὡς ὅτι τὸ ἡγεμονικὸν μεσόφρυον, ὅταν δὲ πανταπασῶν γίνηται ἡ αἴσθησις τοῦ αἰσθητικοῦ πνεύματος, τότε θάνατον συμβαίνειν.

Alcmæon sanguinis recessu in venas sanguifluas somnum fieri censet, diffusione verò, eiusdem solutionem: eum autem, qui per frigus plane fit, recessum: mortem afferre. Empedocles somnum quidem refrigerationē caloris qui in sanguine est moderatam esse vult, immoderatā verò mortem denuntiare. Plato & Stoici somnum quidem sensifici spiritus quiete oboriri tradunt, non relaxatione sicut in terra, sed quum is ad interstitium superciliorum, id est ad partem principem fertur, quum autem prorsus sensus priuatio spiritui sensifico accesserit, mortem accedere.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 61 sur 413

Vtrùm ſomnus & mors corporis aut animæ ſint.

Ariſtoteles ſomnum corporis & animæ eſſe ſcripſit, ipſius verò cauſam eſſe vaporem humidum à thorace in capitis domicilia aſſurgentem è ſubiecto alimento, & refrigerationem caloris in corde, mortem verò abſoluta refrigeratione contingere. Anaxagoras propter corporeæ functionis laſſitudinem ſomnum obrepere credidit, corporis enim eſſe non animæ affectum, animæ quoque mortem accidere ob ſeparationem. Leucippus non ſolùm corporis ſomnum eſſe; verùm excedente partium tenuiorum temperamento nimiam animati calidi iacturam, cauſam mortis; corporis autem hæc eſſe, non animæ affectiones. Empedocles mortem eſſe ſeparationem partis igneæ ab his ex quibus ſyntaxis hominis coaluit: ideóque communem eſſe corpori animæque mortem, ſomnum autem ſecretione quadam partis igneæ euenire.

A Πότερον τῦ σώματος ὁ ὕπνος ϗ θάνατος, ἢ τ̃ ψυχῆς.

Ἀριστοτέλης, τ̃ ὕπνον σώματος εἶ) ϗ ψυχῆς· αἴτιον δὲ αὐτῦ ὃ ἀναθυμιᾶσθαι ἀπὸ τῦ θώρακος ὑγρὸν εἰς τοὺς τῆδε κεφαλικοὺς τόπους, ϗ τ̃ ὑποκειμένης ἐσθῆτος ὃ ὂν τῇ καρδίᾳ τῶν ψυχρὸν θερμόν· θάνατον δὲ γίνεσθαι ἀφ' τ̃ πάντελοῦς καταψύξεως. Ἀναξαγόρας χ̃ κόπον τῆς σωματικῆς ἐνεργείας γίνεσθαι τ̃ ὕπνον· σωματικὸν γὰ εἶ) ὃ πάθος, οὐ ψυχικόν· εἶ) δὲ ϗ τῆς ψυχῆς θάνατον ἀφαχωρισμόν. Λεύκιππος, οὐ μόνον σώματος γίνεσθαι, ἀλλὰ ϗ ψυχῆς τ̃ λεπτομερεστέρων πλέονι τῆς ἐκκρίσεως τῶν ψυχικῶν θερμῶν τ̃ πλεονασμὸν αἰτίαν θανάτου· τοιῦτα δὲ εἶ) πάθη σώματος οὐ ψυχῆς. Ἐμπεδοκλῆς τ̃ θάνατον γενέσθαι ἀφαχωρισμὸν τῶν πυρώδους, ἐξ ὧν ἡ σύγκρισις τ̃ ἀνθρώπῳ συνέστηκεν· ὥστε ϗ τῦτο κοινὸν εἶ) τ̃ θανάτου σώματος ϗ ψυχῆς· ὕπνον δὲ γίνεσθαι ἀφαχωρισμὸν τινα τῶν πυρώδους.

CAPVT XXXVIII.

Vtrùm ſtirpes ſint animalia.

THALES & Plato ſtirpes animatas eſſe, & animalia proferunt. Patet verò, quòd ipſæ ſeſe commoueant, ſeſéque cum violentia colligant, rurſúſque ita vehementer ſe explicent, laxéntque: vt etiam ſecum trahant grauia pondera. Ariſtoteles eas quidem dixit animatas eſſe, non tamen animalia, quum animalia ſint alia appetendi, alia ſentiendi, alia ratiocinandi facultate prædita. Stoici & Epicurei non animatas eſſe putant: animata enim quædam eſſe animæ appetentis & concupiſcentis, quædam verò rationalis. Plantas autē ſponte ac fortuitò non animæ dote natas eſſe.

Quomodo ſtirpes augeantur.

Empedocles arbores prima animalium è terra productas fuiſſe profert, priuſquam ſol circumageretur, & priuſquam nox à die diſcerneretur, ex temperamenti quoque commoderatione eas tum maris, tum fœminæ rationem habere. Creſcere autem à caloris, qui telluri ineſt, diſtributione, adeo vt ſint terræ partes, vt ipſi fœtus in vtero partes ſunt matris, fructus autem ſtirpium aquæ & ignis recrementa eſſe. Iis quidem ſtirpibus folia defluere quibus haud integer ſecernitur humor qui æſtate abſumitur, quibus verò in foliis copioſus ſuccus perpetuò manet, eas ſemper florere vt in lauro & olea aduertimus: ſuccorum autem differentias oriri ex diuerſitate cùm multitudinis partium, tum plantarum diſcrepantium à rebus alentibus quæ ſibi ſimilia ſunt attrahentium, quemadmodum in vitibus innoteſcit. Non enim earum differentiæ vinorum diuerſitatem efficiunt, ſed nutrientis ſoli.

De nutrimento & incremento.

Empedocles animalia quidem proprij alimenti concretione nutriri, caloris autem præſentia creſcere; vtriuſque verò defectu imminui ac tabeſcere. At noſtræ ætatis homines priſcis comparatos, infantium inſtar eſſe.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Εἰ ζῶα τὰ φυτά.

ΘΑλῆς ϗ Πλάτων τὰ φυτὰ ἔμψυχα, ϗ ζῶά φασιν· φανερὸν δὲ ἐκ τῦ σαλεύεσθαι, ϗ ἐν τοῖς σπασμοῖς ἤχθαι μετὰ βίας, ϗ πάλιν σφοδρῶς ἀναχαλᾶσθαι, ὥστε ϗ σπᾶλκειν βαρύ. Ἀριστοτέλης ἔμψυχα μὲν, οὐ μὴν ϗ ζῶα· τὰ γὰ ζῶα ὁρμητικὰ εἶ), ϗ αἰσθητικὰ, ϗ λογικά. Στωϊκοὶ δὲ ϗ Ἐπικούρειοι οὐκ ἔμψυχα· ἔνια γὰ ψυχῆς ὁρμητικῆς εἶ), ϗ ἐπιθυμητικῆς, ἔνια δὲ ϗ λογικῆς· τὰ δὲ φυτὰ αὐθομάτως πως γεγῶνᾶσθαι, οὐ ἀφ' ψυχῆς.

Πῶς αὐξάνεται τὰ φυτά.

Ἐμπεδοκλῆς τὰ δένδρα πρῶτα τ̃ ζώων ἐκ τῆς γῆς ἀναφῦναί φησι· πρὶν τ̃ ἥλιον περιαπλωθῆναι, ϗ πρὶν ἡμέραν ϗ νύκτα ἀφορισθῆναι· ἀφ' δὲ συμμετρίας τῆς κράσεως τ̃ τῦ ἀῤῥένος, ϗ τῦ θήλεος πρεπόντων λόγον· αὐξεσθαι δὲ ἀπὸ τῦ ἐν τῇ γῇ θερμῦ διαφυομένου, ὥστε γῆς εἶ) μέρη, καθάπερ ϗ τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ μητρὶ τῆς μήτρας μέρη· τοὺς δὲ καρποὺς πεπτῶσθαι εἶ) τῦ ἐν τοῖς φυτοῖς ὕδατος, ϗ πυρός· ϗ τὰ μὲν ἐλλιπῆ ἔχοντα τὸ ὑγρὸν ἐξικμαζομένου τῦτου· τ̃ περὶ φύλλορρόην· τὰ δὲ πλείονα παραμένειν ἀεὶ φύλλοις τεθηλότα· ὥσπερ ὅτι δαφνῆς ϗ τῆς ἐλαίας· τὰς δὲ διαφορὰς τ̃ χυμ̃ παραλλαγὰς γίνεσθαι τῆς πολυμερείας, ϗ τ̃ φυτ̃ διαφόρων, ἑλκόντων τὰς ἀπὸ τ̃ τρεφόντων ὁμοιομερείας, ὥσπερ ὅτι τ̃ ἀμπέλων· οὐ γὰ αἱ διαφοραὶ τῦτων ποιοῦσι τ̃ οἶνον διαφέροντα, ἀλλὰ τῦ τρέφοντος ἑδάφους.

Περὶ ἐσθῆτος ϗ αὐξήσεως.

Ἐμπεδοκλῆς τρέφεσθαι μὲν τὰ ζῶα διὰ τ̃ ὁποστασιν τῦ οἰκείου, αὔξεσθαι δὲ διὰ τ̃ προσοίσαν τῦ θερμῦ· μειοῦσθαι δὲ ϗ φθίνειν διὰ τ̃ ἔκλειψιν ἑκατέρων· τοῖς δὲ νεῶ αἰθέσποις τοῖς πεπτοῖς συμβαλλομένους, βρεφῶν ἐπέχειν τάξιν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 62 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Περὶ πυρετῶ.

Ερασίστρατος ὁρίζεται τὸν πυρετὸν κίνημα αἵματος πρὸς ἐμπεπτωκότος εἰς τὰ τῆς πνεύματος ἀπόδα ἀπροαιρέτως γινόμενον· καθάπερ ὅταν ἡ θαλάττης, ὅταν μηδὲν κινῇ αὐτὴν πνεῦμα ἠρεμεῖ· ἀνέμου δὲ ἐμπνέοντος βιαίου πρὸς φύσιν ποτὲ ἐξ ὅλης κυκλῆται, οὕτω καὶ ὅταν τῷ σώματι, ὅταν κινηθῇ τὸ αἷμα, ἐμπίπτῃ μὲν εἰς τὰ ἀπόδα τῶν πνευμάτων, περιόμενον δὲ θερμαίνῃ τὸ ὅλον σῶμα. Διοκλῆς δὲ φησιν ὑπολαμβάνειν εἶναι τὸν πυρετὸν· ἐπιγίνεται δὲ τραύμασι, καὶ βουβῶσι. Ηρόδοτος φησὶ μηδεμίας αἰτίας προηγησαμένης ἐνίοτε πυρέτιον γίνεσθαι.

B

Περὶ ὑγείας καὶ νόσου.

Αλκμαίων, τῆς μὲν ὑγείας εἶναι σύγκρισιν ἰσονομίαν τῶν δυνάμεων ὑγροῦ, θερμοῦ, ξηροῦ, ψυχροῦ, πικροῦ, γλυκέος, καὶ τῶν λοιπῶν. τὴν δὲ ἐν αὐτοῖς μοναρχίαν, νόσου ποιητικόν· φθορεσποιὸν γὰρ ἑκατέρου μοναρχία, καὶ νόσων αἰτία, ὡς μὲν ὑφ' ἧς, ὑπερβολὴ θερμότητος ἢ ψυχρότητος, ὡς δ' ἐξ ἧς ἀφ' πλήθους, ἢ ἐνδείας, ὡς δ' ἐνίοις αἷμα ἐνδέον, ἢ ἐγκέφαλον· τὴν δὲ ὑγείαν σύμμετρον τῶν ποιῶν τὴν κρᾶσιν. Διοκλῆς δὲ πλείστας τῶν C νόσων δι' ἀνωμαλίαν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς σώμασι στοιχείων, καὶ τῶ καταστήματος ἀέρος. Ερασίστρατος μὲν νόσους γίνεσθαι ἀφ' πλήθους ἕξεως, καὶ ἀπεψίας καὶ φθορᾶς· τὴν δὲ εὐταξίαν, καὶ αὐτάρκειαν εἶναι ὑγείαν. Πυθαγόρας φησὶ τὰς νόσους γίνεσθαι τῶ σώματος ἀφ' ὃ θερμότερον ἢ κρυμωδέστερον γίνεσθαι τὸ σῶμα· τὸ μὲν γὰρ θερμότερόν ὄντι τὸ πλέον τοῦ μετρίου, τὸ δὲ κρυμωδέστερον ἔλαττον τοῦτο.

Περὶ γήρως.

Οἱ Στωϊκοὶ καὶ οἱ ἰατροὶ συμφώνως φασὶν ἀπὸ τὴν D τῶ θερμοῦ ὑποστολὴν τὸ γῆρας γίνεσθαι· οἱ γὰρ αὐτοὶ πλέον ἔχοντες τὸ θερμὸν, ὅτι πλεῖον γηράσιν. Ασκληπιάδης δὲ φησι τοὺς Αἰθίοπας ταχέως γηράσκειν, ἔτει τριακοστῶ ἀφ' ὑποθερμαίνεσθαι τὰ σώματα ὑπὸ τῶ ἡλίου ἀφαφλεγόντας· τοὺς δὲ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ ἑκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν γηρᾶν ἀφ' ὃ τέλειν ἐν αὐτοῖς τὸ πυρῶδες· τὰ μὲν γὰρ τῶν Αἰθιόπων σώματα ἁπαλώτερα διὰ τὸ κεχαλᾶσθαι ὑπὸ τῶ ἡλίου· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἄρκτων πεπυκνῶσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πολυχρόνια.

CAPVT XXXIX.

De febre.

ERASISTRATVS febrem definit obortum ſanguinis motum non ſponte in ſpiritus vaſa prolapſi, quemadmodum in mari: quando enim nullus ventus ipſum agitat, quieſcit: flante autem vehementi vento contra naturam tunc totum cogitur in circulos: ſic & in corpore; quando ſanguis commotus fuerit incidit in vaſa ſpirituum; cùm autem incaluerit, totum corpus calefacit. Diocles ſuccedentem affectum eſſe febrem exiſtimat; ſuccedit autem vulneribus, & adenum tumoribus. Herodotus aſſerit nullâ causâ præcedente aliquos interdum febre corripi.

De ſanitate & morbo.

Alcmæon quidem ſentit cauſam ſanitatis continentem eſſe æquabilitatem facultatis humidi, calidi, ſicci, frigidi, amari, dulcis, ac reliquorū. ſi qua verò harum qualitatū ſola præualeat cæteris, morbi cauſam efficientem: euertit enim ſanitatem quæ ſola exuperat & morborū cauſa eſt: verbi gratia, ſi nimium poſſit calor aut frigus, aut reliquorum aliquid deficiat vel abundet, vt cum ſanguinis aut cerebri non eſt ſatis: ideóque ſanitatem eſſe temperiem qualitatum concinnam, hoc eſt commoderatam qualitatum temperiem. Diocles cùm ex inæqualitate elementorum quibus corpus compoſitum eſt, tum ex aëris conſtitutione morbos oboriri exiſtimat. Eraſiſtratus morbos contingere arbitratur ob alimentum vel nimium, vel incoctum, vel corruptum: ſanos viuere, ſi ciborū, quantùm ſufficiat, aſſumpſerimus. Pythagoras dicebat morbos corporis inde oriri quòd aut calidius, aut frigidius ſit corpus, calidius quidem eſt, quod vltra temperiem calet, frigidius verò cum deficit iuſtus calor.

De ſenectute.

Stoici & Medici vno conſenſu ob caloris receſſum ſenectutem oboriri proferunt, ac qui plus caloris habent, tardius ſeneſcere. Aſclepiades verò dicit Æthiopas celeriter ſeneſcere, ſcilicet anno triceſimo, quòd eorum corpora ab æſtuante ſole adurantur. Britanniæ verò incolas centeſimo vigeſimo anno ſeneſcere, quòd ingenitus eorum calor diutiùs conſeruetur. Enimuerò Æthyopum corpora rariora fiunt, quòd à ſole laxentur. Britannorum verò, quòd ſub vrſis degant, denſiora, proindéque diuturnioris vitæ ſunt.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 63 sur 413

FRAGMENTVM GALENI.

Ex Ioanne Grammatico Alexandrino cognomento Philopono, quod caput eſt quintum ſolutionis quæſtionis decimæ ſeptimæ Procli, de mundi æternitate.

Galeni teſtimonium ex libris de demonſtratione; Quòd non quicquid interitus, omnino id & ortus expers eſſe neceſſe ſit, & quod Plato eius ſit ſententiæ.

AMBITIOSIS itaque contentionibus, & aduerſus veritatem impudenter productis, abundè, mea quidem ſententia, ratio demonſtrauit, neque omne abſolute interitus expers, ortu carere, etſi id natura, non tamen Plato natura interitus expertem mundum eſſe arbitratur, proindéque, neque ortus expertem. Quòd ſi idoneorum virorum teſtimoniis ſermonem hunc comprobare oporteat, ſique hîc videatur Galenus fide dignis eſſe horum teſtis, (vir in phyſicis maximè verſatus, nihilóque minus in propria ſcientia; vt qui philoſophiæ præcepta probè calluit) accedat ad noſtram cauſam patronus. Hîc itaque in quarto libro tractationis de demonſtratione, quam conſcripſit, hæc ad verbum profert. Compoſita eſt ſempiterni notio, eſt enim & ortus & interitus expers. Alterutrum autem conſequitur, alterum omnino, & cùm hîc oſtendiſſet alterutrum illorum, deinde alterum ſequi, illud aſſumens demonſtrauit quod erat propoſitum. Si igitur probè ab omnibus conceſſum ſit, ingenerabili incorruptibile eſſe conſequens; id expendentes, ſimul quidem intelleximus axioma eſſe ex ſe primum fidem faciens, quódque demonſtratione non egeat; ſimul etiam ab altero quodam dilucido axiomate confirmari, quod paulo ante eiuſmodi eſſe dictum eſt. Si quid nullam prorſus generationis rationem habeat, id eiuſmodi nullam quoque corruptionis rationem habiturum eſt. Quòd igitur quicquid ab initio ingeneratum eſt, protinus incorruptibile ſit, promptè mens admittit, & ſi quid etiam aliud eorum quæ intellectui perſpicua ſunt, primum ſit, ac tale pronunciatum. At verò quodcunque interitus eſt expers, id quoque neceſſariò ortu careat, diſtinctione quadam indiget, vt id facile *mente* excipiamus. Quænam igitur eſt *illa* diſtinctio: quæ in diuiſione modorum conſiſtit, quibus incorruptibile eſſe, idq; aliquid concedendum ſit, vtrùm eò quòd nullam prorſus corruptionis conditionẽ ſuſcipiat, quale id, quod perfectè ſimplex eſt & affectionis cuiuſcunque expers: vel quod rediuiuam immortalitatem ſit conſequutũ, quale quiddam & de Diis in Timæo Plato proferre videtur, vbi ipſis primum Deum differentem effinxit. Hæcce autem eſt oratio. Quandoquidem generati eſtis, immortales quidem non eſtis; neque planè indiſſolubiles,

TOMION TOY ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἐκ τῦ Ἰωαννου τῦ Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως τῦ Φιλοπόνου, ὃ ἐστὶ κεφάλαιον ὄγδοον ἐκ τῆς λύσεως τῦ ἑπτακαιδεκάτου λόγου τῦ Πρόκλου, περὶ ἀϊδιότητος κόσμου.

Γαληνοῦ μαρτυρία ἐκ τῆς περὶ ἀποδείξεως· ὅτι οὐ πᾶν τὸ ἄφθαρτον, πάντως καὶ ἀγήρατον ἐστὶν ἀνάγκη, καὶ ὅτι καὶ Πλάτων τοιοῦτος ἐστὶ τῆς δόξης.

ΣΚΑΝΩΣ μὲν οὖν, εἶπεν, τοῖς μὴ πάνυ φιλονείκοις, καὶ ἀπηρυθριακόσι περὶ τὴν ἀλήθειαν ὁ λόγος ἀπέδειξεν· ὡς οὔτε πᾶν ἁπλῶς τὸ ἄφθαρτον ἀγήρατον, ἀλλ' εἴπερ ἄρα τὸ φύσει, οὔτε Πλάτωνα φύσει ἄφθαρτον εἶναι τὸν κόσμον οἴεται. καὶ ἀφ' τοῦτο, οὐδὲ ἀγήρατον· εἰ δὲ δεῖ καὶ μαρτυρίας ἀξιοπίστων ἀνδρῶν βεβαιῶσαι τὸν λόγον, εἴ τε δοκεῖ Γαληνὸς ἀξιόπιστος εἶναι τούτων μάρτυρ, ἀνὴρ φυσικώτατός τε, καὶ οὐδὲν ἧττον τῆς ἰδίας ἐπιστήμης τῆ καθ' φιλοσοφίαν ἀκριβῶς θεωρήματα, πρῶτον τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ συνήγορος· οὗτος οὖν ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ ὧν αὐτὸς συνέγραψεν περὶ ἀποδεικτικῆς πραγματείας, φησὶν ὅτι λέξεως τοιᾶδε. Συμφυτός ἐστιν ἡ νόησις τῦ ἀϊδίου· καὶ γὰρ ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος· ἔπεται δὲ ἑκατέρῳ θατέρου δηλονότι, καὶ τοῦτο δείξας ὁπότερον αὐτῶν, εἶθ' ὡς ἕπεται θατέρου, ἐκεῖνο προσλαβὼν ἀποδέδεχεν ὡς αὐ εἴη τὸ προκείμενον. Εἰ τοίνυν καλῶς ἔχει πάντων ὁμολόγηται, τῷ ἀγηράτῳ τὸ ἄφθαρτον ἕπεσθαι, σκοπῶμεν, ἅμα μὲν ἀναπόδεικτόν τε καὶ πρῶτον, καὶ ὃς αὖθ' πάσιν εἰ ἀξίωμα καταγνόντες· ἅμα δὲ ὑφ' ἑτέρου δηλονὸς ἐναργοῦς μαρτυρούμενον ἀξιώματος· ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται τοιοῦτον ὑπάρχειν, εἴ τι λόγον οὐδόλως ἔχει γενέσεως, οὐδὲ φθορᾶς ἕξει· τοιοῦτο λόγον· ὅτι μὲν οὖν ἅπαν ἀγήρατον, δῆλος καὶ ἄφθαρτον ἐστιν, ἑτοίμως ἡ Ἀθηναία δέχεται· καὶ εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῇ πρὸς νόησιν ἐναργῶν πρῶτον ὑπάρχει, καὶ τοιοῦτο ἀξίωμα· τὸ μέντοι πᾶν ὅσον ἄφθαρτον, ὅτι ἀνάγκης τοῦτο καὶ ἀγήρατον εἶναι, δεσμοῦ δεῖται τινος, ἵν' ἑτοίμως αὐτὸ δεχώμεθα· τίς οὖν ὁ δεσμός; ἐν τῷ διελέσθαι πως ἄφθαρτον εἶναι πρὸς τι συγχωρητέον, πότερον ὡς οὐδὲ τὸν λόγον ὅλως ἐπιδεχόμενον τῆς φθορᾶς, οἷον τὸ τελείως ἁπλοῦν ὄντι καὶ ἀπαθὲς, ἢ ὡς ἐπισκευαστῆς τῆς ἀθανασίας τετυχηκός· οἷόν τι δοκεῖ καὶ περὶ τῶν θεῶν ἐν Τιμαίῳ λέγειν ὁ Πλάτων· ἐν οἷς πεποίηκε τὸν πρῶτον θεὸν αὐτοῖς ἀθανάτοις προσλεγόμενον· ἔστι δ' ἡ ῥῆσις, πάνδε ἐπείπερ γεγόνατε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστε, οὐδὲ λυτοὶ τὸ παμπαν

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 64 sur 413

οὐ μὴν οὔτι μὴν δὴ λυθήσεσθέ γε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας· τῆς ἐμῆς βουλήσεως, μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες, ἐκείνων, οἷς, ὅτ' ἐγένεσθε, συνεδεῖσθε· ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τῷ πολιτικῷ, περὶ τὸν κόσμον οὐρανοῦ διεξέρχεται· ὀπτὸς γάρ ἐστι, καὶ εἰ γέγονεν, ὅμως οὐ φθαρτόμυον· οἷον ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις εἰ τύχοι· ἐγχωρεῖ γὰρ αὐτὴν φθαρῆναι μηδέποτε· καίτοι τῆς τῶν μέρους οἰκιῶν ἁπασῶν, φθείρεσθαι φύσιν ἐχουσῶν· ἀλλὰ τῷ δυνάσθαι τὴν βεβαίως γίνεσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν ἐνδέχεται, μὴ φθαρῆναι τὸ σύμπαν· οὐ μόνον δὲ πόλιν οὕτω δυνατὸν ἄφθαρτον ὑπονοῆσαι, ἀλλὰ καὶ μίαν οἰκίαν· εἰ τὸ πανῆσαν αὐτῆς, ἐπανορθώσεως ἑκάστοτε τυγχάνοι· κατὰ λόγον οὖν, εἰ μὴ ἀγήρατόν τι, παντῶς καὶ ἄφθαρτον· εἰ δὲ ἄφθαρτον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγήρατον. Σαφὴς ἄρα καὶ οὗτος ὁ λόγος, οὔτε τῷ ὁπωσοῦν ἀφθάρτῳ τὸ ἀγήρατον εἶναι ἕπεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ τὸν λόγον τῆς φθορᾶς ἔχοντι, καὶ Πλάτωνα οὕτω τῷ ἀφθαρσίαν δεδόναι ὡμολογηκέναι τῷ οὐρανῷ.

A neutiquam tamen diſſoluimini, neq; mortis fatum ſortiemini; quum meam voluntatem maiorem, firmiúſque etiam vitæ vinculum ſortiti ſitis, quàm nexus illi, quibus, quum generabamini, colligati fuiſtis. Idem planè & de toto cœlo in politico adſtruit. Animaduertitur nanque aliquid quod, etſi generatum ſit, non tamen corruptioni obnoxium ſit, quemadmodum Lacedæmoniorum ciuitas ſi contigerit. Nam ſi ita ſors ferat, vt ipſa nunquam intereat, etiamſi ipſius ædes omnes ſtructuram particulatim interitui obnoxiam habeant, quod verò earum inſtaurationem paulatim poſſe fieri contingat; tamen ciuitatem haud interire. Verùm non ſolùm ciuitatẽ incorruptibilem ita mente concipere poſſumus, ſed & vnicam domum, ſi qua pars eius quæ corruit, aut corruerit, inſtaurationem vndiq; ſortiatur. Itaque rationi conſentaneum eſt, ſi quid ortus quidem prorſum eſt expers, id quoq; interitus: ſi verò interitui haud obnoxium, non neceſſariò ortus expers. Itaque dilucidè hic vir, neq; quicquam quantumcumq; interitus expers, quod ortu caret, dixit conſequi, imò neque id quod interitus rationem habet, & Platonem ea ratione cœlo tribuiſſe æternitatem conceſſit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΙΠΟΙ ΟΥΤΗΤΕΣ ΑΣΩΜΑΤΟΙ, Ὃ βιβλίον προσαγορευόμενον.

GALENO ASCRIPTVS LIBER QVOD QVALITATES incorporeæ ſint.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὰς ποιότητας, καὶ τ' ἄλλα συμβεβηκότα ἀπὸ τῶν Στωϊκῶν κακῶς τὰ σώματα καλεῖσθαι.

CAPVT PRIMVM.

Qualitates, reliquáque accidentia perperam à Stoicis corpora appellari.

ΙΝΔΕΝ τῶν ἐμῶν ἀγαθῶν βουλόμενος, οὐ σὲ αὖ πάνυ τι σμικρὸν εἰδέναι (δοκῇ γὰρ τὸ λανθάνειν τι τὸν φίλον, οὐ σμικρόν ἐστιν) ὁμιλίαν μοι γεγονυῖαν πρός τινα διηλῶσαί σοι βούλομαι μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας ἐργασάμενος· ὁ γὰρ ἐξ ὑποψίας λόγος παραγόμενος, τῆς ἀκριβείας λείπεται, ἄλλως τε, καὶ εἰ τύχοιεν κοινωνοῦντες τῷ λόγῳ ἀντιφιλοτιμούμενοί τε καὶ φιλόνεικοι· ὧν δὲ ὁ περὶ τῶν ποιοτήτων λόγος, καὶ τῶν συμβεβηκότων ἀπάντων ἃ φασιν εἶναι Στωϊκῶν παῖδες σώματα· πρὸς οὓς χρὴ τάδε λέγειν· ἆρ' οὐχὶ σῶμά τινος φήσομεν, οὗπερ νοῦν ἡμῖν συμβέβηκε τειχῆ τινα ἀφασὰν τὴν οὐσίαν ἀντίτυπον; ἁπλῶς δὲ μόνον εἰ φαίη τὸ τειχῆ ἀφασατὸν, οὐ μᾶλλον σῶμα νοῆσαι ὃ λεγόμενον, ἢ καὶ τὸ κενὸν καὶ τὸν τόπον, χρὴ δὲ τοὺς ὅρους καὶ τὰς ὑπογραφὰς, καὶ τὰς λογικὰς δηλώσεις, τινῶν αὖτ' ἐστὶ καὶ μόνων ἐκείνων δηλωτικὰς, ἃ δηλοῦν βουλόμεθα, καὶ μὴ κοινὰς πρὸς ἑτέρας· ὅτε γε μὴν τ' περὶ τῶν κοινῶν λόγον ἀπαιτούμεθα· ὅτι δὲ κοινόν ἐστιν, τοῦτο δῆλον. λέγω δὲ τὸ τειχῆ ἀφασατὸν, σώματός τε καὶ κενοῦ καὶ τόπου, Στωϊκοὺς μὴν ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, ἅτε κενὸν ἀπολιπόντας ἐν τῇ τῶν ὄντων προγραμματείᾳ φύσιν, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτ' ὑπάρχειν μὴ λέγουσι τοὺς ἄλλους φιλοσόφους, νοῆσαι γε πάντως ἀναλαβεῖν, πῶς γὰρ ἀπέφασκον τοῦ κενοῦ τὴν φύσιν, εἰ μηδὲ ἐν διανοίᾳ τὸ σύνολον; εἰ δὲ νοοῦσιν, οὐκ ἄλλοτι

QVVM nihil rerum mearum ignotum tibi velim, ne ſi id quidem minimum eſſe videatur (ipſum enim abſcondere aliquid amico, non minimum eſt) concertationem mihi cum quodam ſuſceptam tibi manifeſtare volo, cum decenti accuratione meo officio perfuncturus: ſermo enim, qui ex improuiſo habetur, diligentia caret, præſertimque ſi, quibus cum is habetur, ij de gloria concertent, & victoriæ æmulentur. Erat verò de qualitatibus ſermo, déque accidentibus omnibus quæ Stoicorum poſteri eſſe corpora proferunt. Aduerſus quos dicere hæc oportet; num quum quis corpus dicit, quamprimùm intelligere nobis euenit, triplici contentam ſpatio ſubſtantiam ſolidam: ſi ſolum hoc dicat triplici contentam ſpatio, non erit vt corpus magis intelligamus id quod dicitur, quàm vacuum, & locum: oportet verò definitiones, & deſcriptiones, logicáſque demonſtrationes quorundam eſſe, & earum ſolum rerum demonſtratiuas, quas demonſtrare volumus, cum aliis haud communes: quandoquidem non de communibus rationem reddimus: quod autem cõmune eſt, id manifeſtum, quod triplici ſpatio contentum dico, corporis, vacuíque & loci: id Stoicos cõcedere neceſſe eſt, qui ſcilicet vacuum in tractatu *rerum* exiſtentium naturæ reliquerunt: quamuis in mundo id eſſe non aſſerant; cæteros verò philoſophos intelligere id omninò neceſſe eſt: quo modo enim vacui naturam negarent, ſi neque ipſum omninò mente conciperent, ac intelligerent? ſi verò intelligunt, non aliud quicquam

quam intelligere dicent (ſi verum fateri volunt omnes) corpus: quemadmodum non ſine tempore patet, neque id ſine loco, & hoc ipſo quoque triplici contento ſpatio, vt in ſe ipſum rem triplici contentam ſpatio ſuſcipiat: eius rei teſtimonium eſt ſenſibilium corporum vnumquodque: quod enim, verbi gratia, cubitali longitudine, palmari latitudine, & quatuor digitorum altitudine corpus eſt, idoneo loco eget, qui ipſum excipiat: hoc nobis ſtatutum ſit, & de ratione corporis omnis ſpeculandum.

A νοεῖν φήσουσιν, τ' ἀληθὲς ὁμολογεῖν βουλόμενοι πάντες σῶμα· καθάπερ οὐ δίχα χρόνου· δῆλον ὡς οὐδὲ δίχα τόπου, καὶ τούτου, καὶ οἱ τῆς περιεχῆ διαστατῆς, ἵνα δέξηται τὸ περιεχῆ διαστατὸν εἰς ἑαυτὸ, μάρτυρον τούτων τῶν ἀϊδιοτήτων σωμάτων ἕκαστον. πηχυαῖον γάρ τι φέρε τὸ μῆκει, σπιθαμιαῖον δὲ τῷ πλάτει, καὶ βάθη τετραδάκτυλον σῶμα, ἀναλόγου δεῖται τόπου· τῷ χωρήσοντος αὐτό. τοῦθ' ἡμῖν ἔστω διάταγμα καὶ περὶ τοῦ λόγου θεωρητέον παντὸς σώματος.

CAPVT II.

Qualitates non eſſe corpora, alioqui corpus corpori accidere.

B QVVM talis verò de corpore intelligentia ſit, & ſecundum hanc oratio definitiua, patet quemque eſſe fateri paratum, niſi litigioſus ſit, non eandem rationem accipere, neque intelligentiam, nec horum ſingula, id eſt ſpatiorum trium æqualem naturam habere, neque eandem definitionem accipere, neque omninò corpus dicere licet ipſam corporis longitudinem, præterquam ſanè per complexum, ſed corporis accidens: ſimili verò in latitudine, altitudinéque & grauitate, & figura ratio eſt, & in reliquis, vt ſummatim dicam, qualitatibus, accidentibúſque, ſed ſecundum aliquos, ſine corpore hæc neque eſſe, neque intelligi: quòd ſi conſiderauerimus horam vnam omnia facere, producere, & nihil aliud eſſe dicere, quam vnum ſolum corpus, erit abſurdum: innumeræ namque ſunt ſubſtantiarum naturæ ſecundum proprietatem, & qualitatum, accidentiúmque, quæ *inter ſe* differunt, variáque ſunt, & contraria. In his igitur nullum alteri idem dicamus, vbi nobis eſt ſermo de differentiæ: præterea, ſi figuram corpori accidentem corpus dicemus, patet nos corpus corpori accidere dicturos, quod abſurdum eſt: quod enim eorum ſubſtantiam magis, quódve accidens dicemus? Si verò vnicam habemus intelligentiam corporis, vt corporis, qui figuram corpus dicit, aut vacuum intellectu nomen de accidente profert, aut vniuoce cum corpore nominat: vtrumque verò abſurdum eſt: etenim ſignificat aliquid, quamobrem nomen eſt, & notionem aliquam indicat à corpore diuerſam, & ſi non eſt à figura ſeparabile corpus. Similis autem in reliquis accidentibus ratio eſt, coloribus, ſaporibus, odoribus olfactum ſpectantibus, & ad auditum, vocibus, verbis, ſibilis, ſtridoribus, popyſmis, gemitibus, crepitibus, rhochaſmis, bombis, ſonis, ſtrepitibus. Si verò quiſpiam dicat ipſa hæc, &, quæ talia ſunt, omnia eſſe quodam modo percuſſum aërem, huic illud Menandri obiicere fas eſt. Hęc ô nequam perdidit id, quòd non ſine corpore tale aliquid intelligitur. Quod ego quoque confiteor: nego tamen rem habentem, vnam & eandem habitæ rei exiſtimandum eſſe: neque enim Cleanthes tuberculum erat, cum hoc ei contigiſſet ipſo in morbo: neque Chryſippus, etiamnum Epicurus ſtranguria, poſtquam contigit his ex hoc morbo vitam auerti: neque igitur aëris percuſſio, aër eſt, ſed & natura differt, & intellectu, & definitione, quid ſit horum vtrumque declarante. Quod verò diuerſæ ſint inter ſe, & à corpore figuræ, petam in præſenti teſtes ad hunc ſermonem. Aliam geometræ circulo, cæteriſque figuris definitionem reddunt. aliam cor-

C

D

E

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ταὶς ποιότησιν οὐκ ἔστι σώματα, ἄλλοτε σῶμα σώματι συμβαίνειν.

ΤΟιαύτης δὲ οὔσης τ τῆς σώματος νοήσεως, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ὁριστικοῦ λόγου, πᾶς ὁμολογήσει δῆλον, ὡς οὐκ ὢν δύσεις μὴ τ αὐτὸν ὑπιδέχεσθαι λόγον, καὶ νοῆται, ὡς οὐχὶ τούτων ἑκάστη, λέγω δὲ τῶν τριῶν διαστάσεων, τὴν ἴσην ἔχει φύσιν, οὐδὲ τ αὐτὸν ὑπιδέχεται λόγον, οὐθ' ὅλον ὅστι λέγειν σῶμα τῆς σώματος ὃ μῆκος, πλὴν εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμπλοκὴν, συμβεβηκὸς δὲ τῷ σώματι· οὐθ' ὅμοιος ὑπὲρ τῆς πλάτους, καὶ βάθους, καὶ βαρους, καὶ τῆς σχήματος λόγος, καὶ τῶν λοιπῶν ἁπαξ ἁπλῶς ποιοτήτων τε καὶ συμβεβηκότων· ἀλλὰ καθ' ἕνας ὃ μὴ δίχα σώματος ταῦτ' ἔστι), μὴ δὲ νοεῖσθαι, ὅταν εἰ σκεπτόμεθα ὥραν μίαν πάντα ποιεῖν, μηκυνόμενα καὶ μηδὲν ἕτερον ἔστι λέγειν, ἀλλ' ἓν μόνον ὃ σῶμα· εἰ δὲ τοῦτ' ἄτοπον, ἀναρίθμητοι γάρ εἰσιν οὐσιῶν τε κατ' ἰδιότητα φύσεις, καὶ ποιοτήτων, καὶ συμβεβηκότων, διαφόρων τε καὶ ποικίλων, καὶ ἐναντίων· μή δ' ὧν ἕτερον ἑτέρῳ τούτων, ταὐτὸν λέγωμεν, ἔνθα τίς ἐστιν ἡμῖν λόγος περὶ διαφορᾶς, ἔτι καὶ ὃ συμβεβηκὸς τῷ σώματι σχῆμα φήσομεν σῶμα, σῶμα σώματι συμβεβηκέναι, δῆλον ὡς ἐροῦμεν, ὅταν ἄτοπον· τί γὰρ μᾶλλον αὐτῶν οὐσίαν; τί δ' συμβεβηκὸς φήσομεν; εἴτε μίαν ἔχομεν νόησιν σώματος ὡς σώματος, ὁ ὃ σχῆμα σῶμα λέγων, ἢ κενὸν νοήματος ὄνομα προσφέρεται τῷ συμβεβηκότος, ἢ συνωνύμως ὀνομάζῃ τῷ σώματι· εἰ δὲ ὅστιν ἄτοπον ἑκάτερον, καὶ γὰρ καὶ σημαίνῃ τι, καὶ διαφ' τοῦτο ὅστιν ὄνομα, καὶ δηλοῖ τι νόημα τῆς σώματος ἕτερον, εἰ καὶ μὴ χωριστικῶς, οὐκ ἔστι σχήματος σῶμα· ὁ δ' ὅμοιος ὧν τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων λόγος, χρωμάτων τε καὶ χυμῶν, καὶ τῶν πρὸς ὄσφρησιν, καὶ τῶν πρὸς ἀκοὴν φωνῶν, λόγων, συριγμῶν, συγγμῶν, ποππυσμῶν, τεταγμῶν, ῥυγμῶν, ῥιγχασμῶν, βόμβων, ἤχων, ψόφων· εἰ δὲ λέγοι τις ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὑπαρχὴν ἀέρα πεπληγμένον πως, καλὸν ἐπειπεῖν αὖτῳ ὁ Μενάνδριον, ταῦτά τε ἀπολώλεκεν ὦ πονηρέ· ὃ μὴ δίχα σώματος νοῆσαί τι τοιοῦτο, ὅταν ὁμολογῶ καὶ αὐτὸς, οὐ φημι δὲ δεῖν ἓν, καὶ ταὐτὸν ἔστι νομίζειν, ὃ ἔχει τῷ ἐρεθίζω· οὔτε γὰρ Κλεάνθης ἦν φῦμα ὑπισυμβεβηκει τοῦτ' αὐτῷ, κατ' αὐτὸ νόσημα, οὔτε Χρύσιππος, ἔτι δ' Ἐπίκουρος στραγγουρεία, ὅπου ἐκ τούτου τῶν πάντοις αὐτοῖς συνέβη καταστρέψαι τ βίον· ὅκωσ δὲ πληγὴ τοῦ ἀέρος ἀὴρ ὅστιν· ἀλλὰ διαφέρει καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ νοήσει, καὶ τῷ δηλοῦντι λόγῳ, πόσοι ὅστι τούτων ἕκάτερον· ὅτι δὲ ὅστιν ἀλλήλων τε καὶ τῶν σώματος ἕτερα τὰ σχήματα, αὐτόθεν δρομεῖ ὅτι τῶν μὲν τ λόγον μάρτυρας· γεωμέτραι ἕτερον κύκλου τε καὶ τῶν ἄλλων σχημάτων ὅρον ἀποδιδόντες, καὶ ἕτερον τοῦ σώ-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 66 sur 413

ματος, ὧν οἱ λόγοι τε τυγχάνουσιν ἕτεροι ὄντες, καὶ τὰ σημαινόμενα, καὶ πολὺ πρότερον αὐτῶν νοήσεις. ταῦτα πάντα πῶς ἂν ἐν εἰ λέγοι τις σοφῶς, εἴτε καὶ τὰ συμβεβηκότα φήσομεν τοῖς σώμασι σώματα, ἃ ἐροῦμεν ἡμῖν συμβεβηκέναι, πότερα ταῦτα τοῖς σιωπῇ ὑφ' ἁπάντων καλουμένοις, σώματ' εἶναι, τούτοις ἅπασι κοινωνήσει, καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστῳ τῶν σωμάτων· ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον, εἴτε γὰρ ταῦτα σωματικὴν οὐσίαν ἕξει, ἣν λεγόμενα, συμβέβηκε τοῖς σώμασι· εἰ μὲν οὖν σώματά ἐστιν συμβεβηκότα, καλουμένα πάντα γε ὄντα σώματα, καὶ οὐχὶ τὰ μὲν συμβεβηκότα, τὰ δὲ σώματα. εἰ δ' οὐχὶ σώματα, ἀλλὰ ἄλλα τινά, οὐκ ἄρα ὁ συμβεβηκὼς σῶμά ἐστιν, εἴτε τοῦτοις ἅπασι σώμασιν οὖσι σῶμα ὄντως σιωπῇ ὑφ' ἁπάντων καλούμενον συμβέβηκεν, ὃ ἧττον πλησίον ἐστὶ λέγειν, καὶ κεῖνο πιθανὸν ἂν εἴη, εἰ μὴ μόνον ἀδιαίρετον πᾶσιν αὐτοῖς συμβεβηκέναι λέγοιτο, μὴ μεμερισμένον ἐν ἀριθμοῖς αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ οὐδέ πῃ τοῦ χρόνου μεμφήσεται ἀναμφισβήτητον, οὐχ ἕνα σμικρόπατον.

A pori, quarum rerum diuersæ rationes sunt, significationésque, longéque ante animi conceptus: hæc omnia quo modo vnum esse quis sapienter dicet? vel, si, quæ corpori accidunt, corpora dicemus, quorum alicui accidere dicemus: vtrum hæc ex iis sunt, quæ ab omnibus corpora nominari solent, cum omnibus his communicatione, aut singillatim cuique corpori? vtrumque enim absurdum est, siue hæc corpoream substantiam habeant, siue dicantur corpori accidere. Si igitur corpora accidentia sunt, omnia entia corpora nominaremus, non autem alia accidentia, alia corpora: si verò non corpora, sed aliqua alia, non igitur ipsum accidens corpus est: vel, si cùm omnia hæc corpora sint, his ipsis, quod verè ab omnibus corpus vocari consueuit, accideret: id verò similiter dixeris, atque illud audieris, si indiuisibile manere omnibus his accidere dicatur, non in æquales numeros diuisis: hoc enim nec aliquid temporis sine dubitatione mansit, ne minimum quidem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὰ σώματα τοῖς συμβεβηκόσι συμβεβηκέναι ἀδύνατον, καὶ ὅσα πλῆθος τῶν ἀτόπων ἀκολουθεῖν ἐπακολουθεῖσθαι.

CAPVT III.

Corpora non posse accidentibus accidere, & quæ hinc absurda sequantur.

ΑΝάπαλιν φασί τινες τοῖς οὖσι συμβεβηκέναι προσλαμβάνειν. εἰ δέ τις τοῦτο φεύγων, ὡς ἄτοπον, ἀριθμῷ ἐρεῖ τοῖς καλουμένοις συμβεβηκόσιν (ἃ καὶ αὐτὰ καλεῖ σώματα) συμβεβηκέναι τὴν οὐσίαν, πολλά τε, ὧν ἀγνοεῖ, ἐπεὶ μεταπλάττει τὰ πράγματα τὴν φύσιν καὶ τὴν νόησιν, ἃ δὴ σῶμα· εἰ τὰ συμβεβηκότα λέγων συμβεβηκέναι. ὃ δὴ σῶμα τοῖς συμβεβηκόσι, καὶ εἰ σῶμα σώμασι ποιᾷ συμβεβηκὸς, ὡς τε καὶ ἄπορον εἰκότως τὸ πρῶτον φήσει χρεῶν λέγειν συμβέβηκεν, εἴτε ἀριθμῷ τοῖς συμβεβηκόσι· μεμερισμένον δὲ σιωπῇ λεγόμενον σῶμα ἑκάστου. τούτων ἴδιόν τι συμβέβηκεν ἄλλο μέρος τοῦ σώματος, ἄλλῳ μέρει τοῦ συμβεβηκότος συμβαίνει· εἴτε καὶ συμβεβηκότα σώματα ὄντα, πολὺ καὶ σῶμα, ἐπ' ἄπειρον τέμνεται, ἕκαστον τῶν ἀπείρων τούτων σωμάτων πᾶσι τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσι σωματικοῖς ὅλοις καὶ αὐτοῖς συμβέβηκεν· σκόπει τὸ πλῆθος τῶν ἀτόπων· ὃ δὴ σῶμα σώματι συμβέβηκεν αὖ, καὶ ὃ ἓν εἶ νομιζόμενον τοῖς ἀπείροις, καὶ ὅλον καὶ μὴ ὅλον· ὅλον μὲν, εἰ παμφερὲς ὂν σχῆμα, καὶ ποσὸν τοῦ μήλου στρογγυλότητος, πᾶσι τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσι τῷ μήλῳ συμβέβηκεν· οὐχ ὅλον δὲ, ἓν ἕκαστον τῶν ἀπείρων τμημάτων ὄντα· ἔστι γοῦν τῶν ἀφ' ὧν τέτμηται, εἴτε καὶ σῶμα τοῦ μήλου σῶμά ἐστι, καὶ ὃ σχῆμα καὶ ἡ χρόα καὶ ἡ ὀσμὴ, καὶ ὁ τοῖς γεύσιν χυμὸς, καὶ ἕκαστον τούτων ἐπ' ἄπειρον τέμνεται μόνον, οὐκ ἐξ ἀπείρων μήλων ἐστὶ συνεχὴς, ὧν ἕκαστον καὶ στρογγύλον ἔσται παμφερὲς ὅλῳ τῷ μήλῳ. εἴ γε ταύτῃ κεκοινώνηκε σχήματος, καὶ ὠχροῦ καὶ γλυκὺ φέρε, ἢ αὐστηροῦ, καὶ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ὀσφρήσιν, καὶ πάλιν ἕκαστον τῶν ἀπείρων τμημάτων μῆλον ἔσται, εἰ πάντα ταῦτα ἔχει. ἐξ ἀπείρων δὴ σωμάτων, μᾶλλον δὲ μήλων, ὃ ὀφθαλμοφανὲς μῆλον ἔσται συνεχὴς, οὗπερ γλοιῶδές γε πολλαχῶς. ἀπαρδὴ καὶ ὃ τῶν τμημάτων ἕκαστον οὐκ ἔσται τὴν στρογγυλότητα, μηκέτι εἶ μῆλον, μήλου δὴ μέρος· μὴ γὰρ στρογγύλου, φέρε, σχήματος ἴσως ὃ μῆλον, εἰ δὲ ἓν μῆλον μόνον ἔσται μὴ ἐκ μιᾶς οὐσίας σωματικῆς, πολλῶν δὲ διαφόρων συμβεβηκότων συνεχὴς, οὐκ ἔστι τοῦτο δῆλον, ὡς οὐδὲν σῶμα· πότερόν τε τούτων ἕκαστον ἴδιον ἐπέχει τόπον, ἢ πάντα τὸν αὐτὸν; εἰ μὲν γὰρ ἴδιον, οὔτε συμμεταλαμβανόμενόν δῆλον, ὡς τὸ

CONTRA quidam existentibus rebus accidere dicunt; at si quis hoc, vt absurdum fugiens, æquali numero dicat vocatis accidentibus (quæ & ipsa vocat corpora) substantiam accidere, nescit se rerum naturam, conceptúmque immutare, si corpora accidentia dicat, corpúsque accidentibus accidere, accidénsque corporibus corpus faciat. Quare & iure dubitare quempiam dico, & dicere oportere, siue æquali numero accidentibus diuisum sit id, quod dici corpus solet, singulis horum proprium quoddam accidit, alia corporis pars, alij accidentis parti accidet: aut, si accidentia corpora sunt, omne verò corpus in infinitum diuiditur, singula horum infinitorum corporum omnibus aliis accidentibus, cùm hæc quoque corporata sint, accident. Considera, quam multa absurda eueniunt: corpus corpori accidet, idémque cùm vnum putetur, infinitis: simúlque & totum, & non totum: totum quidem, si vniuersa figura, rotunditásque mali, quanta est, omnibus aliis, quæ malo accidunt, accidat, non totum verò, si ex infinitis membris singula non eadem ei sunt, ex quo dissecta sunt: vel si corpus mali corpus est, & figura, colórque, & odor, & gustatum spectans sapor, & vnumquodque horum in infinitum scinditur per se, an non ex infinitis malis compositum erit, quorum vnumquodque & rotundum erit non aliter, quàm totum malum? siquidem eiusdem particeps est figuræ, pallidúmque, dulcéque verbi causa, aut austerum, taléque ad olfactum est: & rursus singulæ infinitæ partes malum erunt, si omnia hæc habent: ex infinitis igitur corporibus, & potius malis compositum erit, quod oculis malum elucet. quæ res multis modis ridicula est. Verùm sanè & partium vnaquæque rotunditatem non habens, non erit amplius malum, sed pars mali, cum figura enim rotunda erat malum: si verò vnum malum solum est, ex vnica corporea substantia, multis verò diuersis accidentibus constabit, an non manifestum est nullum corpus esse? vtrùm horum singulum proprium locum obtinet, an omnia eundem? si proprium, patet neque proprietatem, qua-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 67 sur 413

litatémque inter ſe habere mutuo communicatam, neque malum eſſe in rotundum formatum, neque pallore coloratum, neque ad guſtum ſe certo modo, aut ad olfactum habere: ſi verò ſimul omnia ſunt, & vnum locum occupant, proprietatum confuſio eſt, vt in compoſitis, miſtiſque è pluribus, & diuerſis ſpeciebus medicamentis, in quibus proprietas, qualitáſque vniuſcuiuſque miſtæ materiæ ſyncera non ſeruatur, ſed vnum quoddam vndique fit: non igitur ſyncera eſt ſingulorum cognitio generum, huius rotundæ mali figuræ, coloris huius, & ſingulorum accidentium cæterorum: itémque magis, niſi appoſitæ inter ſe tangant hæ partes, ſed per totas totæ miſtæ ſint, propria vniuſcuiuſque qualitas perit, ſed neque miſtionem licet hanc propriè dicere: quo modo enim ſi per ſe proprietates aliquæ vnitæ non ſunt, atque detentæ, hæc miſta dicenda ſunt? Ipſum verò infinitum intenditur orationis, ſi & longitudo corporis corpus eſt, ſi latitudo, & profunditas: ſimul enim infinitæ, inquam, erunt corporum infinitudines in breui loco ad ſenſum circunſcripto: itémque multorum horum, magiſque infinitorum corporum multitudo.

ἀλλήλων ἰδιότητος καὶ ποιότητος, οἷον μῆλον ἔσαι ἐρυθρὸν στρογγύλον, καὶ κεχρωσμένον ὠχρότητι, καὶ πεποιημένον τῷ γεύσιν ὧδε πως, καὶ κατ' ὄσφρησιν ὥστως· εἰ δ' ἅμα πάντ' ἔστι καὶ ἓν κατέχῃ τόπον, σύγχυσίς ἐστι τῶν ἰδιωμάτων, καθάπερ οἶν τῶν σευθέτων καὶ συμπλόκων καὶ διαφόρων εἰδῶν μεμιγμένων φαρμάκων, ἐφ' ὧν ἡ ἑκάστου τῶν μεμιγμένων ὑλῶν ἰδιότης καὶ ποιότης εἰλικρινὴς οὐ σῴζεται. ἔν δέ τι τῶν ἑκάστου. σύγκρισις οὖν εἰλικρινὴς ἔστι γνῶσις ἑκάστου, ὡς εἰπεῖν, εἴδους· τοῦτο δὲ στρογγύλον ἡμῖν τῆς μήλου, καὶ τοῦτο δὲ χρῶμα, καὶ τῶν ἄλλων συμβεβηκότων ἕκαστον. εἴ τι δὲ μᾶλλον, εἰ μὴ τοιουτοτρόπως ἀλλήλων ἅπτεται τοῦτα τὰ μόρια, ἀλλ' ὅλα δι' ὅλων μέμικται, ἡ ἑκάστου ἰδία ποιότης ἀπόλλυται· ἀλλ' οὐδὲ μίξιν ἔστιν εἰπεῖν τοῦτων κυρίως· πῶς γὰρ ἂν καθ' ἑαυτὰς φύσεις ἰδιότητες οὐκ εἰσὶν ἐῶσαι καὶ κατειλημμέναι; ταῦτ' ἔστι φαίνεσθαι μεμιγμένα· ὑπερτείνεται δὲ ὁ ἄπειρον τῷ λόγῳ, εἰ καὶ ὁ μῆκος τοῦ σώματος σῶμά ἐστι, καὶ ὁ πλάτος, καὶ ὁ βάθος· ἅμα γὰρ ἄπειρόν φημι σωμάτων ἀπειρίαν γίνεσθαι οὐ βραχεῖ, καὶ τοιούτῳ τινὶ πρὸς αἴσθησιν τόπου· τό τε τῶν πολλῶν τούτων, μᾶλλον δὲ ἀπείρων σωμάτων πλῆθος.

CAPVT IV.

Si accidentia eſſent corpora, ſequeretur corpora corporibus ſubitò cedere, aliáque incommoda multa.

AN igitur ſempiterna, quomodóque ſubſtantiam primam qualitate carentem amplius dicent, ex qua & mundum ipſum, & vnamquamque ſpeciem particularem factam eſſe dicunt? an è tempore quodam facta eſt, & omnia in idem conuenerunt, vt ex cooperatione ſyncrimata (hoc eſt res compoſitæ) fiant? verùm hoc quoque maximè abſurdum eſſe dicimus, idémque multis modis: primùm, quòd non vnius eſſe materiæ corpora videntur: multæ autem infinitæq; doctrinæ communis ſubſtantiæ ſunt, alia quidem figurarum ſpecie infinitarum: alia verò coloris, huiúſque innumeri ſecundum ſpeciem, alia ſaporis guſtatum ſpectantis, cuius rurſus interminata doctrina eſt: alia verò eius eſt, qui ad olfactum attinet, cùm hic quoque varietatem plurimam habeat: infinitæ igitur erunt in ipſis infinitates, & doctrinæ qualitatum corporatarum: vna autem erat, quæ facta eſt, quam ſuper incertas ſcilicet partiri oportet: quamquam quæ neceſſitas eſt, vt corporeæ fiant? anteuertunt ſanè corpus eſſe, ſubſtantiæque quædam factæ, ſinguláque corporum horum in infinitum ſi ſecentur, quomodo infinitates infinitæ concurrent, & quando? ipſum enim infinitum pertranſiri non poteſt, & lumen corpus eſt, & albedo, calórque: omne verò corpus quotum eſt, & quantum, & coaugeſcentem naturam in ſe habere videmus: incaleſcénſque à ſole aqua cumulatior maiórque fit, vt maiori loco egeat: quo modo verò in anguſtum locum nec milij, verbi gratia, corpus excedentem, figuratio, reliquorúmque accidentium ſingula conueniunt, ſimúlque ſpirare, & ab æterno, neque mutari deberent in vniuerſum, neque corrumpi: ipſum enim æternum immutabile eſt, quales ſunt Deorum naturæ. ſi verò hoc verum eſt, quo modo aliquam transformabimus, verbi gratia, ceram? quídque fiet, ſi, cùm quadrancula ſit, rotundam eam efficiamus? an ſubſtantiæ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Εἰ τὰ συμβεβηκότα ἢ σώματα, ἀνακολουθήσει τοῖς σώμασι σώματα ὀξαπίνης ὑποχωρεῖν, καὶ ἄλλα πολλὰ ἄτοπα συνακολουθεῖσθαι.

ΑΡά γε οὖν ἀίδιον, καὶ πως ἔτι φήσουσιν ἄποιον τὴν πρώτην οὐσίαν; ἐξ ἧς φασι τόν τε κόσμον, καὶ τῶν ὅτι μέρεσι εἰδῶν ἕκαστον γεγονέναι; ἢ γέγονεν ἐκ τινος χρόνου, καὶ συνῆλθεν εἰς ταυτὸν ἅπαντα, ἵνα συνεργείας γίνηται τὰ συγκρίματα, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἀπώτατον εἰπεῖν λέγομεν, καὶ τῷ πλείοις ἔτοιμον· πρῶτον μὲν, ὅτι μὴ μιᾶς ἔοικεν ὑλης φύσεως εἶναι σωματικὴ· πολλαὶ δὲ καὶ ἄπειροι καὶ διάφοροι ἡμῖν σχήματος τῆς κοινῆς οὐσίας· ἡ μὲν τῶν ἐπ' εἴδους μυρίων σχημάτων, ἡ δὲ χροιᾶς, καὶ ταύτης ἀριθμοῦ κατ' εἶδος· ἡ δὲ χυμοῦ, τοῦ πρὸς γεῦσιν, οὗ πάλιν ἀτερμάτιστός τίς ἐστιν διαφορά· ἡ δὲ τοῦ πρὸς ὄσφρησιν, καὶ τούτου πολυχροιᾶν ἔχοντος ἀλλαγάς· ἄπειροι τοιγαροῦν ἔσονται κατ' αὐτοὺς ἀπορίαι καὶ διαφοραὶ ποιοτήτων σωματικῶν· μία δὲ ἐῶ ἡ πεποιημένη· ὅτι μεμερισθῆναι χρὴ τοῖς ἀδήλοις δηλαδὴ, καίτοι τινὰ ποτέ τι χρείαν τούτων ἕξειν ἵνα σωματικαὶ γένωνται, φανήσονται γε καὶ σῶμα ἔτι), καὶ πεποιημένην τινὲς οὐσίαν· ἕκαστόν τε τῶν ἀπείρων τούτων σωμάτων εἰ ἐπ' ἄπειρον τέμνεται, ἄπειροι ἀπορίαι πῶς συνέλθοισι, καὶ ποτε, ὃ γὰρ ἄπειρον ἀδιεξήτητον, καὶ ὃ φῶς ἐστι σῶμα, καὶ ἡ λευκότης· πηλῷ δὲ σῶμα ποσόν ἐστι καὶ πηλικόν, καὶ συναυξητικὴν φύσιν ἔχον κατ' αὐτὸ θεώμεθα, καὶ θερμαινόμενον ὕδωρ ὑπὸ ἡλίῳ πλεῖόν τε καὶ μεῖζον γίνεται, καὶ ἀφ' τούτου μείζονος δεῖται τόπου· πῶς δὲ καὶ εἰς βραχὺ τόπον καὶ κεγχρεμαῖον αὖ οὕτω τύχοι, συνιάσιν ἥτε σχηματότης, καὶ τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων ἕκαστον, ἅμα τε πᾶν, καὶ ἐξ ἀιδίου· οὔτε μεταβάλλειν ὤφελε τὸ σωζόλον, οὔτε φθείρεσθαι· τὸ γὰρ ἀίδιον, ἀμεταβλητον, καθάπερ τῶν θεῶν αἱ φύσεις· εἰ ἢ τοῦτ' ἔστιν ἀληθὲς, πῶς ἔνα μεταχηματίσομεν, φέρε εἰπεῖν, τὸν κηρὸν, καὶ πότε γίνεται; ἐὰν τετράγωνον ὄντα τε, ἐὰν ποιήσωμεν στρογγύλον· ἀρὰ τελῶ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 68 sur 413

τετραγωνον τῇ οὐσίᾳ; εἰ γὰρ ἰῶ τῇ τῶ κηροῦ, τέως νεῦ ὄντι ἡ A
στρογγυλότης πόθεν ἐλήλυθεν, ἢ μὴ ποίας αἰτίας τό τε ἀφανι-
σθῆναι, καὶ εἴτε ἄλλο σῶμα τοῦτο· σῶμα γὰρ ἄλλο σώματος
χωρεῖν, ἀδιανόητον· εἰ δέ τις τὴν αὐτοπτοπλάνειαν, ἔστιν ἴδιον
σώματος, ὡς ὁ περὶ αὐτῶν διδάσκων λόγος παρηγορεῖ· εἰ
τε ἄλλο κενοῦ, ὅτι τε μηδὲν εἶεν· φασὶν οὖν τοῦ κόσμου κενὸν οἱ
Στωϊκοὶ, καὶ ὅτι δὲ σῶμα οὐσαν τὴν στρογγυλότητα, καὶ τὰ
λοιπὰ δὲ ἔχειν συμβεβηκότα, καὶ σχῆμα ὃ καὶ αὖ πάλιν ἄλλο ἑτέ-
ρου δῆλον· ὡς εἰς σωματικοῦ σχήματος· κἀκεῖνο
δὲ ἄλλου, ἢ τοῦτ' εἰς ἄπειρον, καὶ εἴτε ὂν στρογγύλων τῶν ἐπ'
ἄπειρον τεμνομένων σχημάτων, ὃ ἀφεῖσον τοῦτο καὶ ὅλην τὴν B
ἡμετέραν. Ἀποτετελεσμένον στρογγύλον σεσώρευκεν· σκόπει τὸ
μῦθον, καὶ πόσα τοῦ δὲ τοῦ πλάσματα ἕπεται κολουθεῖ τὰ ἄπει-
ρα· εἴτε μὴ ὂν στρογγύλον, πῶς ἄν αὐτὸν γένηται στρογγύ-
λον; γλοιὸν γὰρ ἢ ὃ λέγεις, εἰς στρογγύλα σχήματα, ὃ στρογγύλον
σχῆμα τέμνεσθαι ἀπείρως τέμνεται, οὔτε ὃ τετρά-
γωνον εἰς τετράγωνα· τί δ' ὅτι τῷ ἕπεσθαι λέσαι μεταχη-
ματισμοῦ κηροῦ φήσουσιν; πότερον ἀντιπαρέχουσιν ἀλλή-
λοις, ἅμα νοήματα, αἱ τῶν διαφόρων σωμάτων σχηματότητες;
καὶ πῶς οὐ γελοῖον, καθάπερ ἐμψύχοις καὶ λογικαῖς οὐσίαις δέξι-
ται ἄν τὰ παρεχωρεῖν ἀνήλαις, ὡς ὂν στερεμνίου; τὰ μᾶλλον C
ἄπειρον ὑπάρχειν· ὃ λεγόμενον, εἰ ὂν τεινόμενον μὴ ἅμα νοή-
ματος ἔσεις δακτύλους καὶ συστέλλομεν· εἰ γὰρ μὴ συμβεβηκός
ἐστιν ἡ πυγμὴ, μηδὲ ἡ ἔκτασις, ἀλλὰ ἀσώματα, ἀπείρους ἅμα
σχηματικὰς σχηματότητας χρὴ λέγειν ἀφίστασθαι καὶ παρεγί-
νεσθαι, κἂν δύο ᾖ μόνας εἶεν φήσεις, τὰ μὴ ἀριθμοῖς ὂν ἐκτά-
σεσιν, καὶ συστολαῖς, ἔτι ποικίλως ὄντι ἄπορον ὃ λεγόμενον, ἔτι
ᾖ μᾶλλον ἀπορώτερον, εἰ μηδὲ παραγίνοιτο αἱ τοῦ συστολῆς καὶ
ἐκτάσεως σχηματότητες, μὴ ἑτέρα ἐφ' ἑτέρας τὰ χρεὼς ἀπορ-
ρέουσιν. ἐγχεῖν γὰρ ὂν ἀκαρεῖ χρόνῳ τὴν ὀρχησὴν διαπεφορᾶσθαι, D
μηλων ἐπὶ μήλοις ἀδήκτως ἀπ' αὐτῶν σωμάτων ἀποχωρού-
των· ὅτι ᾖ τούτου φήσουσιν, εἴτε μὴ αἰτία τὴ κοινότητος ἀποτε-
λεσματικὰ σώματα, ὅπως ὄξος γίνεται. πῶς ᾖ ἀπεπὶς; πῶς
ᾖ οἴνεται; καὶ πόθεν ἦκει τὰ τὴν ὄξους ποιότητος, ἀποτελεσμα-
τικὰ σώματα; εἰ δὲ ἦν ὑπῆρχε τοῦ οἴνου, καὶ τέως πῶς ἰῶ οἶνος,
μὴ ἦν ὄξος; σημεῖόν τις δέξ ἀμφοῖν βίᾳ τὴ ποιότης, ἤτε οἶνος ὅσα,
ἤτε ὄξος· εἴγε καὶ τὰ μίξιν ἐστὶν ἡ κρᾶσις· εἴτε καὶ παραθέσιν.

figura quadrangularis erat? si enim ſubſtantiæ ceræ
ante erat, nunc rotunditas eſt, vnde hæc venit? &
qua cauſa inducta tum eſt? si per corpus, abſurdum
id eſt: corpus enim per corpus ire, cogitationem
fugit: ſiquis renitentiam inſtituat, id proprium
corporis eſt, vt de hoc ratio præcipuè docet: ſi per
vacuum, abſurdum nihilominus eſt, tum quoniam
nihil eſſe in mundo Stoici vacuum dicunt, tum
etiam quia rotunditas eſt corpus, & reliqua habet
accidentia, & figuram, quæ & ipſa rurſus ex altera
corporata figura, fore, vt ſit, patet, & illa ex altera,
& hoc in infinitum: & ſi ex rotundis, quæ in infi-
nitum ſecantur figuris, aggregatum hoc viſui no-
ſtro rotundum factum conſtat, fabulam conſidera,
quantáque figmentum hoc infinita ſequuntur:
ſi non ex rotundis, quo modo ex his aliquid ro-
tundum fit? ridiculum quoque eſt, ſi dicas in figu-
ras rotundas figuram rotundam diuidi, eo contra
id teſte adhibito, quòd quadrangulum in qua-
drangula non diuiditur: quid verò in transfiguratione
ceræ dicent: vtrùm inter ſe cedunt vnà cum
intellectu diuerſorum corporum figurationes? &
quo modo non ridiculum tanquam animatas, &
rationales ſubſtantias exire, cedereque inter ſe,
ceu è conſtituto: magíſque infinitum etiam fit,
quod dicitur, ſi porrigimus vnà cum cogitatione
digitos, & contrahimus: ſi enim non accidens eſt
pugnus, neque porrectio, ſed in corpora, infinitas
ſimul figuratas figurationes abſcedere accederéque
dicere oportet: quòd ſi duas ſolas eſſe dicas,
nec numero æquales ſecundum porrectiones &
contractiones, adhuc variè infinitum eſt, quod di-
citur, adhúcque magis infinitum, niſi contractio-
nis, porrectioníſque figurationes accedant: ſed
altera ex manu altera defluit: oportebat enim mo-
mento temporis ordinem diſſolui, inter ſe laten-
ter ab hoc cedentibus corporibus. Ad hoc verò
dicent, ſi quidem communitatis cauſa ſunt effectí-
tia corpora, quónam pacto acetum fiat? quo mo-
do verò ineoctionem parat? quo modo abit? vn-
de veniunt effectitia qualitatis aceti corpora? ſi
verò vna res cum vino erat, quo modo tunc vi-
num erat, & non acetum? Signum quædam ex
vtroque tertia qualitas eſt, quæ neque vinum, ne-
que acetum eſt, ſiue per miſtionem temperatura
eſt, ſiue per appoſitionem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἄτοπα τὰ πολλὰ τῇ τοῦ πρώτου ὕλου γίνεσθαι, εἰ E
ὁμολογήσεται τὰς ποιότητας εἶναι σώματα.

CAPVT V.

Abſurda pleraque circa primam materiam contingere, ſi detur qualitates eſſe corpora.

ΠΡΟΣ οἷς ἔφην ἀπόπους, οὐδὲν ὧν μᾶλλον ἔτι χρὴ
λέγειν ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν, ὂν πολλῶν τε καὶ
ποικίλων καὶ διαφόρων, καὶ ἐναντίων, καὶ ἀπείρων, ἢ μό-
νων ὂν ἀπείρων κατ' ἀριθμὸν συγκρίσεων συνεστηκυῖαν,
καὶ εἰς ἀπείρους πάλιν συγκρίσεις τεμνομένην τὴν μίαν
τὴν δὲ ἕνα τὴν ὁρωμένην, φέρε τὸ μήλου φύσιν, ἵνα
τε λέγουσιν οἱ Στωϊκοὶ πρώτην ὕλην καὶ πρώτην οὐ-
σίαν, ἣν ἧς φασι τὸν τε κόσμον, καὶ τῶν ὂν αὐτῷ πραγ- F
μάτων ἕκαστον πεποιημένων ἀεὶ καθάπερ αἱ ποιότητες σῶ-
μα ἰῶ, πῶς ὄν ἰῶ ἡ αὐτὴ ποιότης, εἰ εἶχέ γε ποιό-
τητα· εἴτε τὰς ἄλλας ποιότητας ὂν εἶχε δηλαδὴ, πάντως
ὑπῆρχε βάρος, ἅπερ φασὶν εἶναι σώματος· πῶς ἁπλῶν
ἔτι φασὶ τὴν πρώτην οὐσίαν, ἀλλ' οὐχὶ σύγκριμα. εἰ ᾖ

AD ea, quæ abſurda dixi, nihilominus etiam di-
cere oportet ſubſtantiam eſſe è multis, variiſ-
que, & differentibus, atque contrariis, infinitiſque,
aut ſolis non infinitis numero ſyncriſibus (id eſt
concretionibus) compoſitam, itémque in infinitas
rurſus ſyncriſes diuiſam, vnam hanc quan-
dam, quæ cernitur, verbi gratia, mali naturam,
quam Stoici primam materiam, primámque ſub-
ſtantiam dicunt, ex qua mundum, ac in eo re-
rum vnamquamque ſemper factam eſſe aſſerunt,
quemadmodum qualitates corpus erant, quomo-
do non erat hæc quoque qualitas? ſiquidem quali-
tatem habebat: ſi alias qualitates non habebat ſci-
licet, omnino ineſſet pondus, quod corporis eſſe
dicunt: quo modo ſimplicem etiam primam ſub-
ſtantiam dicunt, non autem compoſitam? Siverò

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 69 sur 413

terminatam esse dicunt, terminisque vtentem, patet huic figuram esse: absurdum enim est propriis circunscriptum terminis corpus non secundum figuram omnino esse: & si non mente conciperetur hoc ipsum secundum suppositionem: quare, si nouerunt hic omnia, hæc verò sunt (vt dicunt hi) corpora, neque qualitatis expers scilicet, neque simplex erat: verum multorum, & diuersorum corporum contentus erat, atque syncrima: sic verò nihil non mistum erat secundum ipsos: sin autem nihil horum habebat, primum quidem animo incomprehensibile, & præter nomen nihil est: si enim tale esse non oportet, nihil est: si quale, non autem dimensiones tres habere, & figuras, omnino huic accidens proprium cogitationem fugit, neque graue hoc esse, neque leue. Non minus absurdum, si quispiam dicat hoc habere simul vtrumque, & secundum eadem, non ad diuersa comparatum: neque illa substantiam habente eorum, quæ ab ipsa (vt inquiunt) facta sunt, cùm singula quatuor qualitatem prima habeant: rationabilius enim est, si qualitatis expers erat, quæ ex ea fiunt, finguntúrque, illam (non) habere: si verò nec illa hanc haberent, neque vnum secundum suppositionem sunt, æthereus verò ignis ille esset, à quo & elementa, & mundum facta esse dicunt, quo modo hæc sese habent genita effectáque, & ficta, non magis auri qualitatem figulus iis, quæ è luto fingit, circumponet.

πεφασμένων εἶ) φασι καὶ πᾶσι κεχρῆσθαι· τὸ σχῆμα δῆλον ὡς σκέκτηται· ἄτοπον γὰρ ὅτιν ἰδίοις περιειλημμένον σῶμα πᾶσι μὴ κτᾶσθαι σχῆμα πάντως ἀπαράλλαγον, εἰ καὶ μὴ συνοῖτο τοῦτ' αὐτῷ κατὰ πάθεσιν· ὡς εἴπερ εἶδεν οὕτω τὰ ἄπειρα, οὕτε δι' ὅτι καθαρὰ αὐτοί φασι σώματα· οὔτε ἄποιος ἐῶ δηλαδή, οὔτε ἁπλῆ· πολλῶν δὲ καὶ διαφόρων συνόδος ἐῶ σωμάτων καὶ σύγκριμα· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἀμιγὲς ἐῶ κατ' αὐτούς· εἰ δὲ μηδὲν εἴη τούτων· πρῶτον μὲν ἀδιανόητον καὶ πλέω ὀνόματος οὐδέν, εἴτε γὰρ μὴ δεῖ τοῖον εἶ), ὅπερ οὐδέν ὅτιν, εἴτε ποῖον, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς τρεῖς διαστάσεις ἔχειν, καὶ σχῆμα τι, πάντως αὐτῷ συμβεβηκὸς ἴδοιεν ἀδιανόητόν τε καὶ ὃ μήτε βαρὺ τοῦτ' ἂν ἀρεῖν, μήτε κοῦφον· οὐχ ἧττον ἄτοπον εἰ λέγοι τις ἅμα τοῦτ' ἔχειν ἀμφότερα, καὶ κατὰ τὰ αὐτά, καὶ μὴ πρός ἄλλο καὶ ἄλλο κρινόμενον· τοῦτο μηδὲ οἰκείαν ἐχούσης οὐσίαν τῆς ὕλης αὐτῶν, ὡς φασι, γενομένων· πρῶτον τεθεαμένων ἕκαστον ἔχειν ποιότητα· ἀλογώτερον γὰρ ὅτιν εἰ μὲν ἐῶ ἄποιος, καὶ τὰ δι' αὐτῆς ἔχειν γιγνόμενα καὶ πλαττόμενα· εἰ δὲ μή, σὺ δ' αὐτὸς εἶχε τοῦτον μηδὲ ἓν καθ' ὑπόθεσιν· τὸ αἰθέριον δ' ἐῶ ὑπὸ πῦρ, ὑφ' οὗ πάσι τὰ τε στοιχεῖα καὶ τὸν κόσμον γενέναι· πῶς τοῦτ' ἔχει τὰ γλυπτὰ καὶ ποιητὰ καὶ πλαστὰ οὐ μᾶλλον χρυσοῦ τεκτήνασθαι, πρὸ ὁ κεραμεὺς ποιότητα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πλαττομένοις ὑπάρχειν;

CAPVT VI.

Quæ absurda in ipsum Iouem cadant, si accidentia corpora sint: vt videlicet sit Proteo mutabilior.

MEDICVS igitur auctor vnus de multis medicamentis æquam qualitatem omnibus habentibus diuersum qualitate medicamentum, per mistionem efficit: Iouem autem negant etiam miscere primæ substantiæ figurationem, longitudinémve, aut aliud aliquod accidens: si verò miscet, cùm entia quoque ipsa sint: hæc æterna esse patet: quo modo dicunt solam primam materiam æternam, esse qualitatis expertem, non verò reliquas qualitates, omniáq; accidentia? neque enim effectorum esse veluti manualem artificem Iouem dicunt, sed totum per materiam totam illabentem rerum omnium creatorem factum, diuiníque ignis quantitatem, & singula, quæ quantitati accidunt, longitudinem, latitudinémque, & profunditatem, itémque eius rationabilitatem, & beatitudinem: si substantias esse dicent, & corporeas eas fatebuntur, è corporibus Iouem constare patet, nec simplex esse, sed syncrima: si verò sine substantia naturas ipsas in accidentibus dicent, confirmatur, quod à nobis dicitur, non corporatam naturam accidentibus esse, neque qualitatibus: si verò transformans se ipse Iuppiter æquali cum iis numero, quæ dixi, accidentibus, mutationes infinitarum qualitatum subit, peior fabulis narrato Proteo est: hic enim in paucas naturas seipsum transponebat, transformabátque, eásq; non indecoras.

Iubati in primis formam capit ille leonis.
Póstque draco, pardúsque fuit, sus deinde fit ingens.
Humida factus aqua est, atque arbor frondibus alta.

Ille autem, nihil tam turpe est, quod non fiat per virum quidem imprudentem, imprudens scilicet est: per sententiam autem de turpi, turpia efficiens:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Οἷα ἄτοπα ἐς τὸν Δία πίπτουσιν, εἰ τὰ συμβεβηκότα τὰ ἢ σώματα, ὡς εἶ) δηλαδὴ αὐτὸν τὴν Πρωτέως μεταβλητικώτερον.

ΟΜὲν οὖν ἰατρὸς εἷς ἐκ πολλῶν φαρμάκων, ἕτερον φάρμακον, ἴσην ποιότητα πᾶσιν ἐχόντων, ποιὸν ἕτερον ἐκ τῆς μίξεως ποιεῖ· τὸν Δία δ' οὐ φασι μίξαι τὴν πρώτην οὐσίαν καὶ σχηματότητα, οὐδὲ μηκότητα, οὐδὲ τἄλλων τι συμβεβηκότων· εἰ δὲ μιγνύειν ὄντα τὰ αὐτὰ, δῆλον ὡς ἀίδια ταῦτά ἐστιν· πῶς ἔτι λέγουσιν μόνην τὴν πρώτην ὕλην ἀίδιον, τὴν ἄποιον; οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας, τὰ πάντα τὰ συμβαίνοντα· οὔτε γὰρ ποιητὴν εἶ) φασιν, καθάπερ τινὰ χειροτέχνην, τὸν Δία ἀλλ' ὅλον δι' ὅλης τῆς ὕλης διελθόντα πάντων δημιουργὸν γενόμενον· τήν τε πηλικότητα τοῦ θείου πυρὸς, καὶ τὰ ὅτι μέρεσι τῇ πηλικότητι συμβεβηκότα, τό, τε μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος, καὶ πρὸς τούτοις ὃ λογικὸν αὐτὸ καὶ τὴν μακαριότητα, εἰ μὲν οὐσίας εἶ) φήσουσιν, τὰ σωματικὰς αὐτὰς ἐροῦσιν, ἐκ σωμάτων, ὡς δῆλον ἐῶ ὁ Ζεὺς συνεκτικός, καὶ οὐχ ἁπλοῦν ἐῶ, ἀλλὰ καὶ σύγκριμα· εἰ δὲ ἀνοήτως αὐτὰς τοῖς συμβεβηκόσι φύσεις ἐροῦσι, τὸ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν, κρατύνεται, τὸ μὴ σωματικὴν ἔχειν φύσιν τὰ συμβεβηκότα, μηδὲ τὰς ποιότητας· εἰ δὲ μεταποιήσας αὐτὸν ὁ Ζεὺς ἀριθμῷ οἷς ἔφιν συμβεβηκόσι, θαπὰς ἔχει ποιοτήτων μυείας, χείρων ὅτι τοῦ μυθολογουμένου Πρωτέως· ὁ μὲν γὰρ εἰς ὀλίγας φύσεις ἑαυτὸν μετεποιεῖ, καὶ μετεμόρφου, καὶ ταύτας οὐκ ἀπρεπεῖς.

Αλλ' ἦτοι πρῶτα λέων γίνετ' ἠύγένειος.
Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς.
Γίγνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.

Οὐ, οὐκ ἔστιν ὅπη μηδὲν τῶν αἰσχίστων γίγνεσθαι τὸν ἀνδρὸς ἄφρονος, ἄφρων ὅτιν δηλαδὴ· ἀφ' ὧν δ' αἰσχρὸν γνώμης, αἰσχροποιός·

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 70 sur 413

Ἀφ' ὧν δὲ ζώων ἀλόγων, ἀποθηριούμθος· ἀφ' ὧν δὲ λίθων καὶ ξύλων, ἄψυχος γιγόμθος· ἀφ' ὧν δὲ κοπρίου, βδελυρὰ φύσις. ἔτι δ' ἀχρεῖον. εἰ δ' αὖ τὸν μὴ ὄντα πῶς ὕλῃ μεταπλάττειν καὶ σχηματίζειν καὶ ποιᾶν ζητεῖν, πῶς ὅστις οἷός τε ταῦτα ποιᾶν, οὐ μᾶλλον ἢ πλάσης ποτ' ἀνδριάντα ποιᾶν χρυσοῦν ἐκμολύβδου· καὶ ἐκεῖνα φιλᾶν τοῖς φιλονείκοις ἀνδράσιν, οὐκ ἄτοπον· καὶ γὰρ τι κινήσεις εἰ προσγίνεται τοῖς σώμασι, καὶ πάλιν ἀπογίνεται, σώματ' εἶ) φασιν, ὥσπερ λέγειν προϊόντων ἡμῖν σωμάτων κινεῖσθαι, καὶ πάλιν ἀπ' αὐτῶν ἠρεμεῖν, εἶτα πάλιν προσγίνεται, καὶ πάλιν ἀπογίνεται, καὶ φασὶ ταῦθ' ὑπάρχειν σώματα· πῶς οὐ γελοῖον ὃ κνῆσμα λέγειν σῶμα, καὶ μὴ μόνον ὃ κνῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ὃ κνησθησόμθον.

A per animalia irrationabilia, in ferinam naturam verſus: per lapides, & ligna, expers animæ factus: per fœda tractantem abominabilis natura, itémque inutilis. Si ipſe verò vtpote materiam tranſformare, figuraréque, & facere quærit, quomodo poteſt hæc ipſa facere non magis, quàm fictor ſtatuam auream è plumbo facere poteſt? Illáque amare contentioſis viris non abſurdum eſt: etenim, ſi motus, dum accedunt corporibus, rurſúſque recedunt, corpora eſſe dicunt, iam, vt dicamus, hora eſt, moueri nos præcedentibus corporibus, rurſúſque ab ipſis quieſcere. deinde, dum affectus accedunt, rurſúſque recedunt, dicúntque B hæc corpora eſſe, quomodo non ridiculum eſt pruritum dicere corpus, nec ſolum quod ſcabit, ſed etiam quod ſcabitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὁποῖοί τῶ ἀμφοτήματος κινηθέντες οἱ Στωϊκοὶ τὰ συμβεβηκότα εἶ) σώματα λελέχωσι.

CAPVT VII.

Quo errore ducti Stoici dixerint accidentia corpora eſſe.

Ἀλλ' ἐπεὶ δίχα σώματος, τῶ τε δρῶντος καὶ τοῦ πάσχοντος οὐδὲν πάθος προσγίνεται, τοῦτ' αὖθις ἀπάτησε, προσὸς ὃ καὶ τὰ πάθη καλεῖν σώματα. ἀλλ' εἰ μὴ τῶ κατ' ἀναφορὰν C τρόπῳ τὴν κλίσεως οὕτως ἐκάλουν, οὐδ' ἂν οὐδὲ αὖθις ἐχαλέπαινον αὐτοῖς, οἶδα γὰρ οὕτω καὶ ἄμπελον λεγομένην λευκὴν τῶ ὅτι τοὺς γιγνομένους ἀπ' αὐτῆς λευκοὺς βότρυας ἀναφορᾶ, καὶ χρόνον κακὸν, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γιγνομένας συμφορὰς, καὶ νύκτα ἀδοκήτων, ἐν ᾗ τὴν ὀπωρινὴν οὐκ ἔτυχον· εἰ δ' ἐν προσῶπῳ καὶ κυρίως ἀμφοτέροισιν. ἐγκαλλωπισμένον γοῦν σῶμα λέγομεν καὶ πεποιθὸς καὶ κινούμενον, οὐ δὲ σχῆμα σῶμα, καὶ δὲ πάθος, καὶ τὴν κίνησιν· οὐδὲ τὴν πυγμὴν σῶμα, ἀλλὰ χεῖρας πως ἐγκαλλωπισμένας· ἔτι δὲ ποιήσουσιν προσὸς ὃ μηδὲ ποιᾶν φάσκοντας τὰ σώματα, μόνα ἂν τὰ ἀσώματα. τί δεῖ πρὸς Ἀριστοτέλη, ὡς καὶ αὐτὸς γενικὴν τῶν ὄντων διαίρεσιν ποιούμενος, τὰ μὲν εἶ) φησιν οὐσίας· τὰ δὲ συμβεβηκότα.

C Sed, quoniam ſine corpore & agente, & patiente nullus affectus fit, eo capti ſunt, vt & affectus ipſos corpora vocent: verùm, ſi per modum nominandi per relationem ſic nominarent, neque ego in illos inueherer: noui enim ſic quoque vitem dici albam per relationem ad albos ab ipſa factos racemos, & mala tempora propter calamitates, quæ in his accidunt, & noctem auxilij expertem, in qua auxilium non aſſequimur: ſi verò primùm, principalitérque vocent, errant: rem enim figuratam corpus dicimus, affectámque, & motam, non autem figuram, affectúmque, & motum: neque pugnum eſſe corpus, ſed manus quodam modo figuratas: itémque facient aduerſus eos, qui dicunt neque facere corpora, ſed D ſola incorporea. Quid ad Ariſtotelem? qui & ipſe generalem rerum diuiſionem faciens, alias eſſe ſubſtantias dicit, alias accidentia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Εἰ τὰ συμβεβηκότα ὄντι σώματα, ἐν τῷ ἑνὶ σώματι πολλὰ τὰ σώματα ἔσεσθαι.

CAPVT VIII.

Si accidentia corpora ſunt, in vno corpore multa corpora fore.

Τί δὲ καὶ αὖθις βουλόμθοι λέγειν οὐσίας τε καὶ συμβεβηκότα, εἰ καὶ αὐτὰ φησι σώματα, καὶ ταῦτα μήθ' ὡς τὰ μέρη τῶ σώματος ὀνομάζοντας σώματα, καθάπερ χεῖρα καὶ δάκτυλον, μήθ' ὡς ἡ μνᾶ ἐν τῷ τάλαντῳ· E ἔτι γε ὃ σχῆμα τῶ ἀνθρώπου σῶμά φασιν, ὥσπερ καὶ τὴν ζωότητα σῶμα λέγειν, καὶ ὃ γλυπτὸν εἶ) καὶ φθαρτὸν, καὶ τὴν λογικότητα καὶ φρονιμότητα, καὶ τὴν Ἀθηναιότητα, καὶ ὃ φιλοσοφῆν, καὶ Σωφρονίσκου παῖδας εἶ), καὶ ὃ σιμὸν, καὶ ὃ φαλακρὸν, ἃ προσγάστορα, καὶ τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσιν ἰδιάριθμοις λέγειν σωματότητας, ὑφ' ἃ τὸν Βριάρεά τε καὶ Τύφωνα λέγειν αὐτὸν, πολυπλοκώτερον, καὶ πολυσωματώτερον εἶ) ζῶον· εἴτε ζωότης, σῶμά ὅστι, πῶς πᾶσι τοῖς ζώοις συμβέβηκεν; πῶς δὲ ὃ εἶ); πῶς δὲ ὃ ἐν τόπῳ εἶ); καὶ εἰ καθάπερ ἴδιόν ἐστι τόπον πᾶς ὀφθαλμὸς ἀφανὲς σῶμα, οὕτω καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον· ἄτοπον. οὕτω γὰρ οὔτε τούτων ὁπτιμιξία, οὐδεμία ἂν αὐτῶν ἀποτελεσθήσεται φύσις. ἄτοπον δὲ καθάπερ ἔφην, καὶ ὃ ἕνα τόπον ἐπέχειν ἄπομα φάναι· συγχυθέντα γὰρ εἰς μισγαλίαν, τὴν ἑτερότητα οὐ φυλάξει, οὐδὲ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἕκα-

F Quemadmodum proprium locum occupat tranſparens corpus omnis oculus, ſic & accidentia ſingula, id abſurdum eſt. ſic enim horum admiſtio nulla aliqua ipſorum natura efficietur: difficiléque eſt, vt dixi, ſi omnia locum vnum occupare dicas. confuſa enim dum miſcentur in vaſe, alteritatem non ſeruarent, neque ſuam vnumquodque natu-

ram, vt in miſtis medicamentis fieri dixi: vtrùm A inquam totum animalitatis corpus tam multorum accidentium ſingulis accidit, an prout numero pari diuiditur? vtrumque enim abſurdum eſſe præcedentia verba demonſtrarunt. Quid autem, inquam, egent corpore ſingula eorum, ſi ipſa eſſe corpora dicunt?

γον· καθάπερ ὅτι τὴν μιγνυμένων φαρμάκων ἕψιν μίγνυσθαι. πότερον ὅλον φημὶ τὸ σῶμα τῆς ζωότητος ἐκείνῳ τῶν τοσούτων συμβεβηκότων συμβέβηκεν, ἢ κατὰ διαιρούμενον ἀριθμόν; ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον ὁ περιωυσμένος λόγος ἔδειξε· τί δὲ δεῖται (φημὶ) σώματος ἕκαστον αὐτῶν εἶναι ἢ καὶ αὐτὸ σῶμα ὄν.

CAPVT IX.

Corpus quomodo definiendum.

INDE verò accidens nullum eſſe corpus diſceres: oculis enim occluſis corpus quidem tactu ſpatio temporis deprehendimus, colorem verò, aut ſaporem non vnà deprehendimus, neque figuram, corpus tangentes. Oportebat autem ſingula hæc à materia non tactus comprehenſione deprehendi: neque enim ratione, mali (verbi gratia) rotunditas ſpeculanda eſt. Similis de ſapore ratio eſt. Ac, ſi vnumquodque accidens corpus eſt, quid ſibi volentes inquiunt ſolum corpus in infinitum diuidi, non autem figuram, dulcedinémque (verbi gratia) & quæ reliqua ſunt? non connexionis modo dico, neque relationis ad id, quod C corpus vocari ſolet, ſed recti modo. Cur verò ſolius, vt dixi, corporis hanc eſſe definitionem dicunt, triplici cum renitentia ſpatio contentum, non autem colorem, ſuccúmque, & ſaporem, cæteráque accidentia ſingula ſic definiunt, ſi corpus omnia hæc eſſe dicunt? & ſi enim ſpecie differunt, communiter tamen omnia eſſe corpora dicunt. Quemadmodum igitur, quum hominem definio, quum equum, & bouem generabile animal, & mortale dicam, quæ communia ſunt, proprietatem verò ſingulorum addam: ſic quoque accidentia ſingula definientes, ſubſtantiam corporatam D dicant triplici contentam ſpatio cum renitentia. Hæc à Stoicis, chare Pindare, ſolui dignum puta, non alios ſecum vnà trahere, vt iiſdem erroribus implicitos, ſed accuſationes demolientes: non enim eſt falſarum opinionum contradictio, ipſa communicatio ad amicos, ſed ſolutio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Τὸ σῶμα πῶς παρειλῆφθαι δεῖ.

ΟΤΙ δὲ οὐκ ἔστι τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον σῶμα καθ' αὑτοὺς ἂν μάθοι. μύοντες γὰρ σῶμα μὲν τῇ θίξει χρόνῳ καταλαμβανόμεθα· χρόαν δὲ ἢ χυμὸν, οὐ συγκαταλαμβανόμεθα, οὐδὲ σχῆμα κατὰ τὴν θίξιν τοῦ σώματος· ἐχρῆν δὲ καὶ τούτων ἕκαστον αὐτὸ καθ' ὕλης, καὶ μὴ κατὰ παρείλησιν θίξεως καταλαμβάνεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὅτι λόγῳ θεωρητὸν φέρ' εἰπεῖν τοῦ μήλου στρογγυλότης. ὅστις ὅμοιος παρὰ τοῦ χυμοῦ λόγος. εἴτε καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον σῶμά ἐστι· τί βουλόμενοι; τὸ σῶμα μόνον φασὶν ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ σχῆμα· φέρε καὶ τὴν γλυκύτητα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ἵνα κατὰ συμπλοκὴν ἕν τι φημὶ, οὐδὲ κατ' ἀναφοράν, ὅτι τὸ σεσηθῶς καλούμενον σῶμα, ἀλλ' ἀπ' οὐσίας· ἀφὴ τί δὲ μόνου, καθάπερ ἕψιν, τοῦ σώματος, τοῦτον ὅσον φασὶν εἶναι, τὸ τειχῆ ἀφατὸν μὴ ἀπτυπίας, οὐχὶ δὲ καὶ χρόαν, καὶ χυμὸν, καὶ τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων ἕκαστον, ἵνα τως ὀφείλονται· εἰ δὲ σῶμα, πάντα ταῦτ' εἶναι φασι, κἂν γὰρ ἐπ' εἴδους ἀφαίρῃ κοινῶς γε καὶ πάντα σώματα εἶναι φασιν, ὥσπερ οὖν κἂν ἀνθρωπον ὀφείλομεν, κἂν ἵππον, κἂν βοῦν, ζῷον γλωπτὸν θνητὸν ἐρεῖ· ἄνθρωπος γάρ ἐστι κοινά. πῶς οὖν ἀποδώσω δὲ τὴν ἑκάστου ἰδιότητα. οὕτω καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον ὀφείλομεν, λεγέτωσαν οὐσίαν ἀφατὸν σωματικὸν τειχῆ μὴ ἀπτυπίας. ταῦτα τοῖς Στωϊκοῖς, φίλε Πίνδαρε, λύειν ἄξιον, μὴ συγκαταπάν ἑαυτοῖς ἄλλοις, ὡς τοῖς αὐτοῖς ἐνεχομένοις πταίσμασιν· ἀλλ' ἀποσκευαζομένους τὰ ἐγκλήματα. οὐ γάρ ἐστιν ἡ ἀπλανία τῶν ψευδοδόξων ἡ κοινωνία πρὸς ἑτέρους, ἀλλ' ἡ λύσις.

TOMION TOY ΓΑΛΗΝΟΥ.

FRAGMENTVM GALENI.

EX COMMENTARIO XL.

Simplicij in quartum librum phyſicæ auſcultationis Ariſtotelis.

SED ſupponamus, inquit Galenus, E educta è vaſe aquâ, nullum aliud infundi corpus. Manet igitur quod interpoſitum eſt ſuperficiei vaſis ſeparatum interuallum. Atqui abſurda hæc ſuppoſitio eſt. Quod enim quæritur, ſupponit. Quærentibus enim nobis, an interuallum ſeiunctum eſſe poſſit, quum quod ſit non demonſtrauerit, ſed ſibi ipſi affingat, ac delineet, ſtatuit ſeiunctum eſſe interuallum.

ΕΚ ΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ Μ' ΤΟΥ ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ Δ' ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ.

ΑΛΛ' ὑποθώμεθα (φησὶν ὁ Γαληνὸς) ἐξαιρεθέντος τοῦ ὕδατος ἐκ κεραμίου, μηδὲν ἕτερον εἰσρυῆναι σῶμα. μεμὲν τοίνυν τὸ μεταξὺ τοῦ ὑπεφανείας τοῦ ἀγγείου ἀφῆκμα κεχωρισμένον· ἄλλα ἄλφορος ἡ ὑποθεσις. τὸ γὰρ ζητούμενον ὑποτίθεται. ζητούντων γὰρ ἡμῶν εἰ δυνατὸν ἐστὶν ἀφῆκμα κεχωρισμένον, ὃ μὴ ὄν ἐστὶ δῆλον, ἀλλ' ἑαυτῷ πλάττων καὶ ἀναζωγραφῶν, ὑποτίθεται εἶναι ἀφῆκμα κεχωρισμένον.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 72 sur 413

Ex τῦ ὑπομνήματος ργ' τῦ αὐτῦ εἰς ὃ αὖθ' βιβλίον τέταρτον. A

ΕΚ δὲ τῶν εἰρημένων ὁ θαυμάσιος Γαλιλαῖος ἐν τῷ ὀγδόῳ τῆς ἑαυτῦ ἀποδεικτικῆς ὑπονοεῖ λέγειν τὸν Ἀριστοτέλη, διὰ τοῦτο μὴ εἶναι χρόνον ἄνευ κινήσεως, ὅτι κινούμενον νοοῦμεν αὐτόν· καὶ ἐπάγει τί τῷ λόγῳ ἄτοπον, ὅτι καὶ τὰ πάντα πάσιν ἀκίνητα μὴ κινήσεως οὔσης, εἴπερ καὶ τούτων νόησις ἡμῖν μὴ κινήσεώς ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἀκινήτῳ νοήσει νοοῦμεν. Εἴποι δ' ἄν τις, ὅτι οὐδὲ διαστάσεως χωρὶς ἂν εἴη τὰ ἀδιάστατα, εἰ μὴ διαστάσεως αὐτὰ νοοῦμεν ἡμεῖς, τὰ πολλὰ φαντασικῶς ἐνεργοῦντες. B

Ex τῦ ὑπομνήματος ρς' τῦ Σιμπλικίου εἰς ὃ βιβλίον αὖθ' τέταρτον.

ΕΠιδὴ δὲ καὶ πρός τινα τῶν εἰρημένων ὁ πολυμαθέστατος ἐνέστη Γαλιλαῖος, λέγων τὸν χρόνον δι' ἑαυτῦ δηλοῦσθαι· φέρε καὶ τοῦτο τὸ ἔνστασιν προσβαλλώμεθα. πολλὰ γὰρ διαριθμησάμενος τῶν πρότερον καὶ ὕστερον σημαινόμενα, τὰ μὲν ἄλλα σὺν ἐφαρμόζειν, φησὶ, τῷ ὁρισμῷ, ὃ κατὰ χρόνον δὲ μόνον· ὥστε εἶναι τὸν χρόνον ἀριθμὸν κινήσεως κατὰ χρόνον. Τοῦτο δὲ τὸ ἔνστασιν διὰ δυοῖν ἐπιχειρημάτων λύειν προῃρεῖτο ὁ Θεμίστιος, ἰστέον, φησὶν, ὅτι C ὃ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν κινήσει, οὐ διὰ τὸν χρόνον, ὃ μὲν πρότερόν ἐστι, ὃ δὲ ὕστερον, ἀλλ' αὐτὸ μᾶλλον ποιεῖ ὃ ἐν χρόνῳ πρότερόν τε καὶ ὕστερον. Γίνεται δὲ ἐν τῷ κατὰ μέγεθος καὶ τόπον θέσιν, περὶ οὗ καὶ ὁ συνεχὴς ἔλεγε· καὶ διὰ τοῦτο διαρρήδην φησὶν Ἀριστοτέλης, ὃ δὴ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἐν τόπῳ πρῶτόν ἐστιν· ἐνταῦθα μὲν δὴ τῇ θέσει. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ μεγέθει, ἀνάγκη καὶ ἐν κινήσει· πρὸς δὴ ταῦτα εἴποι ἄν ὁ Γαλιλαῖος, ὅτι ὃ ἐν κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον, ὃ ἀκολουθοῦ τῷ ἐν τῷ μεγέθει, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, πρότερα καὶ ὕστερα, κατὰ τὴν θέσιν μάλιστα ἐστι. Διόπερ γὰρ ἐν τῷ μεγέθει D πρότερον καὶ ὕστερον. ἄλλο δὲ ὃ κατὰ τὸν χρόνον, ὡς εἴρηται, πρότερον, συνυπάρχον μὲν τῷ ἐν τῇ κινήσει πρότερα καὶ ὕστερα, οὐ κατὰ τὴν θέσιν δὲ ὃ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχει, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν εἰς πάντα, ἄλλο τοῦτο ὂν πάντα ὃ κατὰ τὸν θέσιν τὸ ἀπὸ τῦ μεγέθους ἐγκλινομένην τῇ κινήσει. δευτέραν ἧ λύσιν ἐπάγων φησὶν, ἀλλὰ καὶ δεδόσθω μηδὲν δηλοῦν σημαίνειν ὃ πρότερόν τε καὶ ὕστερον, ἢ κατὰ τὸν χρόνον· ὡς οἴεται· τί οὖν ἄτοπον ἐν τοῖς δὲ συμβαίνει; οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἄλλο τι λέγομεν εἶναι τὸν χρόνον, ἢ ὃ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἐν κινήσει· πᾶσα δ' ἀνάγκη τοῦτον σημαίνειν τοῖς ὁρισμοῖς τοῖς ὀνόμασιν· ὥστε λανθάνει E τοῦτο μεμφόμενος τῷ λόγῳ, δι' ὃ μᾶλλον ἐχρῆν αὐτὸν ἀποδέχεσθαι· καὶ πρὸς τοῦτο δὲ αὖ ὁ Γαλιλαῖος εἴποι, ὅτι εἰ μὲν ἐν ᾧ ὃ ἐν κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον ὃ κατὰ τὸν χρόνον, καλῶς ἂν ἐλέγετο τοῦτο εἶναι χρόνος, ὃ ἐν τῇ κινήσει πρότερόν καὶ ὕστερον· καὶ οὐκ ἂν ἐν ᾧ δι' ἑαυτῦ δηλούμενος ὁ χρόνος. εἰ δ' ἄλλο μὲν ὃ κατὰ τὴν θέσιν, οὐκ ὂν χρονικὸν, ἄλλο δὲ ὃ κατὰ τὸν χρόνον, ἀνάγκη λέγειν, ὅτι χρόνος ἐστὶ, ὃ ἐν τῇ κινήσει πρότερόν καὶ ὕστερον ὃ κατὰ τὸν χρόνον. μήποτε οὖν εἴ τις ὃ πρότερον καὶ ὕστερον λάβοι, ὃ κατὰ τὸν εἰς πάντα, ἀλλ' ὃ κατὰ τὴν θέσιν, καὶ σημαίνεται ὁ χρόνος, καὶ ὃ F διὰ ἑαυτῦ σημαίνεται. καὶ ὃ ὄνομα αὐτὸ τῷ πρότερόν καὶ ὕστερον, ὃ ὃ αὖθ' ἁπλῶς ἔχει. ἀλλὰ τῷ τοιῷδε πρότερόν καὶ ὕστερον, ὅσπερ ἐστὶν ὁ ὁρισμός. ὅπῃ δὲ διχῶς εἰπὼν εἶναι τὸν ἀριθμὸν, τρία ἀπηριθμήσατο, ὃ ἀριθμούμενον, καὶ ὃ ἀριθμητὸν, καὶ ᾧ ἀριθμοῦμεν, πρὸ πάντων δηλῶν ὅτι ὃ ἀριθμούμενον καὶ ὃ ἀριθμητὸν ταὐτόν ἐστι.

Ex Commentario 103. eiusdem in eundem librum quartum.

EX his quæ hîc dicta sunt, admirabilis Galenus in octauo suorum librorum de demõstratione existimat Aristotelem dicere, idcirco tempus sine motu non esse, quod *nos* illum moueri intelligimus. Atque infert quid rationi absurdum, quod & quæ omnino immobilia sunt, ea sine motu esse necesse sit, etiam si & eorum cum motu nobis sit notitia. Non enim nos immobili intellectu intelligimus. Sic autem diceret aliquis, quæ spatio & dimensione carent, ea citra spatium & dimensionem non esse, si cum dimensione & spatio nos ipsa intellectu cõcipiamus, quum multa imaginatione moliamur.

Ex Commentario 106. Simplicy in eundem librum quartum.

QVVM autem & contra quædam eorum quæ hîc dicuntur, obsistebat eruditissimus Galenus, asserens tempus per se patefieri. Age & hanc eius proferamus obiectionem. Quum enim multas prioris & posterioris significationes enumerarit, cæteras conuenire dicit definitioni, præter illam, quæ ad tempus solùm spectat; vt sit tempus numerus motus secũdum tempus. Hanc autem obiectionem duobus argumentis diluere proposuit Themistius. Sciendum est, inquit, prius & posterius in motu, non propter tempus, hoc quidem prius esse, illud verò posterius; sed ipsum potius efficere quod in tempore & prius & posterius est. Fit autem ex eo, ratione magnitudinis & situs, à quo & continuum habet: ob idque apertè dicit Aristoteles prius quidem & posterius in loco primùm esse, ibique certè in situ. Quum autem in magnitudine, in motu quoque esse necesse est. Sed aduersus hæc loquitur Galenus, quia quod in motu prius ac posterius est, ei quod in magnitudine à quo motus procedit, priori & posteriori proximum est, potissimum ratione situs. Eiusmodi enim fuit, & quod in magnitudine prius & posterius. At alterum, quod secũdum tempus, vt dictum est, prius simul cum eo, quod in motu est prius & posterius: at non secundum situm prius & posterius habet, sed secundum entis extensionem. Aliud quod existit contra id quod secundum situm à magnitudine in motu factum est. Alterum verò solutionem inuehens *sic* loquitur. At concedatur nihil aliud significare prius & posterius, quàm secundum tempus, vt vulgò creditur. Aliquid igitur absurdum ex eo accidit. Non enim nos aliud quicquam dicimus esse tempus, quàm id quod prius & posterius est in motu. Omnino autẽ necesse est ipsum significare suos terminos hisce nominibus. Itaque hallucinatur id verbis improbãs quare magis ipsum admittere oporteat. Ad id verò Galenus dicit, Quòd si quidem vnum sit, idque in motu prius & posterius secundum tempus, rectè sic dicebatur id esse tempus, quod in motu prius & posterius, neque si sit per se demonstratum tempus. At si aliud quidem secundum situm temporale non sit, aliud verò secundum tempus, necesse est dicere tempus esse, quod in motu prius & posterius secundum tempus est. Nunquam igitur si quis prius & posterius sumpserit secundum entis extensionem, non autem secundum situm, & indicatur tempus, neque per se indicatur; nomẽque ipsius priori & posteriori, non ipsum simpliciter est. Sed tali priori & posteriori qui terminus est. Quum autem bifariam dicit esse numero, tria enumerat, quod numerat, numerabile, & quo numeramus, cuique patet quod numerat, & numerabile idem esse.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 73 sur 413

ΤΟ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΟΜΙΟΝ.
FRAGMENTVM GALENI.

EX AVERROE LIBRO PRIORVM ARISTOTELIS PRIMO. Cap. 8.

ET ex hoc planum quòd figura quarta, cuius meminit Galenus non est syllogismus, super quem cadat naturaliter cogitatio; & hoc, quoniam si quæramus an C, sit in A, & dicamus C. est in A, quoniam B. est in A, & C. in B, sumus inter duo, aut vt admittamus quod sequitur ex ista compositione, & reiiciamus hoc quæsitum penitus, quod est C, esse in A; sed hoc est diuersum ab eo, quod quærebamus, aut vt simul cum eo, quod ex ista compositione deducitur, remaneat etiam quæsitum secundum cogitationem nostram, quemadmodum de eo quæstionem feceramus, id est, vt subiectum in eo sit subiectum, & prædicatum, prædicatum, & hoc quoniam in omni subiecto vno, subiectum est subiectum secundum naturam, prædicatum, prædicatum secundum naturam, & quum remanet apud nos subiectum, quæsiti subiectum, & prædicatum prædicatum, & hoc est secundum cogitationem nostram in hac dispositione, qua semper quæsitum maneat quæsitum: adducitur deinceps terminus medius, qui prædicetur de prædicato quæsiti, & subiiciatur subiecto quæsiti secundum quod existimauit Galenus, hanc figuram quartam esse secundum quod refertur ad quæsitum; si verò non erit hîc figura quarta, sed potius prima figura, vel de quæsito, vel de conuersis ipsius. Verùm ponamus, vt hic sit figura quarta, nimirum formabitur in hunc modum, id est, in relatione ad quæsitum determinatum, vt subiectum in eo subiectum sit secundum naturam, & prædicatum prædicatum secundum naturam; quoniam non formabitur figura quarta nisi secundum modos istos. Si igitur quæramus inuentionem alicuius in aliquo, & accipiamus terminum medium, prædicemúsque eum semel de prædicato quæsiti, & semel de ipso prædicemus subiectum quæsiti; sequitur ex hoc vt aliquid vnum per se sit tanquam de seipso prædicatum, quoniam ex parte, quam prædicat de prædicato quæsiti, & subiicitur subiecto eiusdem, prædicatur quodammodo de seipso, quod est absurdissimum, & ista est causa ob quam non componit ipsum cogitatio secundum naturam super quæsito determinato, ita vt sit hic syllogismus concludens quæsitum determinatum per duas conuersiones, secundum quod existimauit Galenus de figura quarta.

Ex eodem Auerroe lib. Priorum Aristot. 1. Cap. 23.

QVÒD si exponatur secundum participatione, concludet aliud à quæsito. putà conuersum suum, & hoc secundum modum, qui numeratur complicatio figuræ quartæ, quam posuit Galenus.

ΕΞ ΑΒΕΡΡΟΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ εἰς τὸ τῶν προτέρων τοῦ Αριστοτέλους βιβλίων πρῶτον. Κεφάλ. η'.

A ΚΑΙ ἐκ τούτου φανερὸν, ὅτι τὸ τέταρτον σχῆμα, οὗ μὲν μέμνηται ὁ Γαλῆνος, οὐκ ἔστιν ὁ συλλογισμὸς ὑπὲρ ὃν τὸ φυσικῶς συμβαίνῃ διανόημα. καὶ τοῦτο, διότι ἢν ζητῶμεν πότερον τὸ Κ, ἢ ἐν τῷ Α, καὶ λέγωμεν τὸ Κ, ἐστὶν ἐν τῷ Α, ἐπεὶ τὸ Β, ἐστὶν ἐν τῷ Α, καὶ τὸ Κ, ἐν τῷ Β. εἰσμὲν μεταξὺ δυοῖν· ἢ ὥστε τὸ ἐκ τῆς ἐκείνης συνθέσεως ἐπόμενον συγχωρεῖν, καὶ τοῦτο ζήτημα παντελῶς ἀποθέσθαι τὸ ὂν Κ, εἶναι ἐν τῷ Α, ἀλλὰ τοῦτο αὐτοῦ ὃ ἐζητῶμεν ἕτερόν ἐστιν, ἢ μὲν ὡς ἅμα μετὰ τοῦ ἐκ ταύτης συνθέσεως καθελκυομένου, ἀναμένῃ καὶ τὸ κατὰ τὴν ἡμῶν ἐπίνοιαν ζήτημα, ὥσπερ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν ἐπεποιήκημεν,
B τοῦτ' ἔστιν, ὅπως τὸ ὑποκείμενον ἐν τούτῳ ὑποκείμενον, ἢ καὶ τὸ κατηγόρημα, κατηγόρημα. καὶ τοῦτο μὲν ὅτι ἐν ἅπαντι τῷ ὑποκειμένῳ ἑνὶ, ὑποκείμενον τὸ ὑποκείμενόν ἐστι κατὰ φύσιν· καὶ τὸ κατηγόρημα, κατηγόρημα κατὰ φύσιν, καὶ ὅταν ἀναμένει πρὸς ἡμᾶς ὑποκείμενον τὸ τοῦ ζητήματος ὑποκείμενον, καὶ τὸ κατηγόρημα κατηγόρημα, καὶ τοῦτό ἐστι κατ' ἐπίνοιαν ἡμετέραν ἐν αὐτῇ διαθέσει, δι' ἣν ἀεὶ τὸ ζήτημα παραμένῃ ζήτημα. προσάγεται καθεξῆς τὸ τέρμα μέσον ὃ κατηγορῆται καθ' ὑποκειμένου τοῦ ζητήματος, καὶ ὑποκεῖται τῷ ὑποκειμένῳ τοῦ ζητήματος, καθ' ὃ νομίζεται ὁ Γαλῆνος τοῦτο σχῆμα τέταρτον καθ' ὃ ἐπὶ τὸ ζήτημα ἀναφέρεται, εἰ δὲ μὴ ἔσται ἐνταῦθα
C τὸ σχῆμα τέταρτον, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πρῶτον σχῆμα, ἢ περὶ τοῦ ζητήματος, ἢ περὶ τῶν αὐτοῦ συστραφέντων. ἀλλὰ δὴ τιθῶμεν, ὅπως ἐνταῦθα ἢ τὸ σχῆμα τέταρτον, δήπου σχηματήσει εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον, τοῦτ' ἔστιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ζήτημα ὡρισμένον, ἵνα τὸ ὑποκείμενον ἐν τούτῳ ὑποκείμενον ἢ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ κατηγόρημα κατηγόρημα κατὰ φύσιν. ἐπεὶ μὴ σχηματίσεται τὸ σχῆμα τέταρτον εἰ μὴ κατὰ τρόπους ἐκείνους. εἰ γοῦν ζητῶμεν τὴν εὕρεσιν τοῦ τινος ἔν τινι, καὶ προσλαμβάνωμεν τὸ τέρμα μέσον, καὶ κατηγορέωμεν τὸ τοῦτο ἅπαξ κατὰ τοῦ κατηγορήματος τοῦ ζητήματος, καὶ ἅπαξ κατ' αὐτοῦ κατηγορέωμεν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ζητήματος. ἕπεται ἐκ τούτου, ὅπως τι ἓν καθ' ἑαυτὸ ἢ ὥσπερ
D καθ' ἑαυτοῦ κατηγορουμένον. ἐπεὶ ἐκ τοῦ μέρεος τὸ κατηγορεῖ κατὰ κατηγορήματος τοῦ ζητήματος, καὶ τῷ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένῳ ὑπόκειται, κατηγορεῖται τρόπον τινὰ κατ' ἑαυτοῦ, ὃ μὲν ἐστιν ἀτοπώτατον, καὶ ἡ ἐκείνη αἰτία ἐστὶ πρὸς ἣν ἡ μὴ συντίθησι τὸ αὐτὸ ἐπίνοια κατὰ φύσιν ὑπὲρ τοῦ ζητήματος ὡρισμένου, ὅστε ἢ ἐστὶ συλλογισμὸς συμπεραίνων τὸ ζήτημα ὡρισμένον διὰ δυαῖν ἐπιστροφαῖν, καθ' ὃ δέδοκε ὁ Γαλῆνος ὑπὲρ τοῦ σχήματος τετάρτου.

Εκ τοῦ αὐτοῦ Αβερροέως συγγράμματος εἰς τὸ τῶν προτέρων τοῦ Αριστοτέλους βιβλίον πρῶτον κεφ. κγ'.

ΟΤΙ μὲν εἰ ἀνατίθηται τὸ δεύτερον κατὰ τὴν μετοχὴν συμπεραίνει ἄλλο ἀπὸ τοῦ ζητήματος, ἄρα δὴ τὸ συστραφέν σου, καὶ τοῦτο κατὰ τρόπον ὃς ἀριθμεῖται ἡ σύμπλιξις τοῦ σχήματος τετάρτου, τοῦ παρὰ τὸν Γαλῆνον τιθεμένου.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ βιβλίον τῶν φυσικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους τέταρτον συγγράμματος ϛζ'.

ΟΥ μὴν ὥσπερ ἡγήσατο ὁ Γαλῆνος· Γαλῆνος γὰρ νενόμικεν ᾧ προσῆκεν Ἀριστοτέλης, ὅτι ἡμεῖς μὴ συλλαμβάνομεν τὸν χρόνον εἰ μὴ ὅταν κινούμεν, τοῦτ' ἔστιν, ὅτε τὴν διὰ τῆς φαντασίας συλλαμβάνομεν κίνησιν, καὶ ὅτι τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ χρόνος οὐκ ἔστιν ἐκτὸς τῆς κινήσεως· καὶ ὅταν Γαλῆνος νενομίκῃ τοῦτο, ἀντιλέλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ εἶπεν ὅτι πολλάκις συλλαμβάνομεν τὰ ἥσυχα καὶ κινούμεθα, ἐπεὶ πᾶσα ἡ φαντασία ἢ κίνησις, ὥς ποτε ὅταν τοὺς τοῦ κόσμου πόλους τε καὶ τὸ κέντρον συλλαμβάνομεν.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ τῶν φυσικῶν Ἀριστοτέλους ἕβδομον βιβλίον ὑφάσματος α'.

ΚΑΙ οἵ τινες λέγουσιν, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις ἣν ἀπῆκεν ἐν ταύτῃ ἀποδόσει οὐκ ἔστιν ἀληθὴς, ὥσπερ ὁ Γαλῆνος ποιήσῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἀπόδοσιν, ἐν ᾗ πειρᾶται τὴν τῆς ἀποδόσεως φθορὰν ἐνδεικνύειν.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ τῶν φυσικῶν Ἀριστοτέλους ἕβδομον βιβλίον, ὑφάσματος δ'.

ΚΑΙ διότι Γαλῆνος προσέδοξεν, ὅτι ἐν τοιούτοις κινηταῖς, ἕπεται ὡς ὁμῶς ἀτρεμεῖν, καὶ τὴν καρδίαν, ὡς ἔφατο, ὅταν ἐκ τοῦ ζώου ἐξέλκηται κατὰ τύχην κινεῖσθαι διὰ δυοῖν βηματοῖν, πόθεν δῆλόν ἐστιν ὅτι ἡ καρδία οὐκ ὑπάρχει ἡ πρώτη ἀρχὴ κινοῦσα τὸ ζῶον ἐν τῷ τόπῳ, καὶ διότι τὸ ζῶον ἀφαιρουμένης τῆς κεφαλῆς, οὐ κινεῖται, φησιν, ὅτι ἡ τῆς κινήσεως ἀρχή ἐστι κεφαλή. ἔγω δὲ ἑώρακα τὸν κριὸν ἀφαιρουμένης τῆς κεφαλῆς περιπατεῖν ἔνθα καὶ ἔνθα πολλάκις.

Ἐξ αὐτοῦ διαλογισμοῦ γ'.

ΚΑΙ ἔτι μὲν ὅτι μηδεὶς ἄνθρωπος ἀμφισβητεῖ τὰς ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν εἶναι δυνάμεις φυσικὰς ἐργαζομένας τὸ σῖτον εἶναι τὸ μέρος τῶν τραφέντος, ἔπειτα κυβερνᾷ ἡ δύναμις τὸ σῶμα ἔμψυχον κυβερνίσει τοιαύτῃ, ἡ ἐὰν πεφαντασμένη ᾖ ἀφαίρεσθαι, ἀποθνήσκει τὸ ζῶον (ὡς εἶπεν ὁ Γαλῆνος) καὶ ἐκ ταύτης τῆς διαίτης ὀνομάζομεν τοῦτο ζῶον, καὶ ἐκ τῆς στερήσεως ταύτης δυνάμεως τὸ τεθνηκὸς ὀνομάζεται. εἰς τέλος, ἔφει, ὅτι ὀνομάζειν ἄψυχον τὸ ἐνέργεόν ἐστι ῥῆσις καταχριστικὴ (ὅπως ὀνομάζεται) ἀναζητέουσα τὸ βουλόμενον.

Ἐξ αὐτοῦ διαλογισμοῦ γ'.

ΕΝ τῷ δὲ τοῖς οὐρανίοις σώμασιν ὑποκειμένῳ ἐκ τῶν γενητικῶν τῶν πρὸς ἄλληλα ἐμψυχομένων, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν ἄλλην πλὴν τοῦ ζώου ἀρχὴν προτιθέναι τὴν ψυχὴν ἀποδιδοῦσαν, καὶ τὴν μορφὴν, καὶ τὴν ἐπιστημὴν τὴν ἐν οὖσι καταχεοῦσαν, καὶ ὁ Γαλῆνος τοῦτο τὴν δύναμιν εἰδοποιητικὴν ὀνομάζει. ἔνιοι μὲν ταύτην τὴν δύναμιν ἀρχὴν τὴν χωριστὸν καὶ καθ' ἑαυτὴν τεθήκασιν. ἔνιοι δὲ τεθήκασι τὴν ἐκείνην, τὴν νοῦν· τινὲς δὲ τὴν ψυχήν· καὶ τινες τὸ σῶμα οὐράνιον· ἔνιοι δὲ τὸ πρῶτον. καὶ ὠνόμασεν ὁ Γαλῆνος αὐτὴν δύναμιν τὴν δημιουργὸν, καὶ τοῦτο τῷ αὐτῷ ἀμφίδοξον ἢ πότερον ἢ ὁ θεὸς, ἢ τὸ ἄλλο, καὶ τὸ πᾶν ἐστιν ἐν τοῖς ζώοις καὶ τοῖς φυτοῖς τοῖς σπερματικοῖς. ἄλλα δὲ καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ζῶα μὴ σπερμαφυέντα ταύτης τῆς ἀρχῆς ἐπιπλείως δεῖσθαι δῆλόν ἐστι, καὶ πρὸς τοῦτο αὐτὸν ἀφικνέεται ἡ τῶν αὐτῶν θεωρία περὶ τῶν ὄντων τῶν ὑπὸ τῷ οὐρανῷ ὑπαρχόντων.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον τρίτον, ὑφάσματος ϛ'.

ΚΑΙ μὲν ἀπορήσειέ τις ἐν τῷ προειρημένῳ, τῷ γε δηλαδὴ ὅτι ὁνοῖς οὐκ ἔχει ὄργανον ἐκ τούτου λεγο-

Ex eodem libro Physicorum Aristot. 4. Comment. 97.

NON sicut existimauit Galenus, Galenus enim credidit, quod Aristoteles intendebat, quod nos non comprehendimus tempus nisi cùm mouemur, id est, quando per imaginationem comprehendimus motum, & quod hoc est signum quod tempus non est extra motum, & cùm Galenus existimauerit hoc, contradixit Aristoteles, & dixit quod multoties comprehendimus res quiescentes, & mouemur cùm omnis imaginatio sit motus, vt quando comprehendimus polos mundi & centrum.

Ex eodem libro Physicorum Aristot. 7. Tex. 1.

ET quidam dicunt, quod ista demonstratio, quam induxit in hoc tractatu non est vera, adeò vt Galenus fecerit in hoc tractatum, in quo nititur declarare corruptionem istius demonstrationis.

Ex eodem libro Physicorum Aristot. 7. Tex. 4.

ET quia Galenus opinatus est, quod in talibus motoribus sequitur, vt quiescant, simúlque cor vt dixit, cùm extrahitur ab animali, fortasse mouetur per duos passus vnde patet cor non esse primum principium mouens animal in loco, & quia animal non mouetur postquam caput abscinditur, dixit, quod principium motus est caput, ego autem vidi arietem postquàm caput fuit abscissum, ambulare huc & illuc multoties.

Ex eodem Disput. 3.

ET etiam quia nemo dubitat quod in corporibus animalium sint facultates naturales facientes cibum esse partem nutriti: deinde regit facultas corpus viuum regimine tali, vt id si imaginata fuerit auferri, moriatur animal, vt dixit Galenus, & ex hoc regimine appellamus id viuens, & ex priuatione huius facultatis appellatur mortuum. Demùm dixit quod appellare inanimatum agens est loquutio abusiua, vt appellatur, requirens volens.

Et eodem Disput. 3.

IN eo autem quod est sub corporibus cœlestibus ex rebus generabilibus adinuicem animatis, necesse est, vt ponant præter animal aliud principium, quod tribuat animam, & influat formam & scientiam, quæ videtur in entibus, & est id quod appellat Galenus facultatem conformatricem; & nonnulli posuerunt hanc facultatem principium abstractum, alij posuerunt eam intellectum, alij animam, alij corpus cœleste, alij primum; & appellauit Galenus hanc virtutem creatorem, & fuit ei dubium vtrùm sit Deus, aut aliud; & hoc totum est in animalibus, & plantis habentibus semina; sed in aliis ex plantis, & animalibus non proiicientibus semina, manifestum est eis indigere hoc principio multo magis, & hoc est id, ad quod peruenit speculatio entium, quæ sunt sub cœlo.

Ex eodem libro de Anima Aristot. 3. Tex. 6.

ET quidam dubitabit in hoc quod fuit dictum, scilicet, quòd intellectus non habet instru-

mentum, quod facultas imaginatrix sit in anteriori cerebri, & cogitatiua in medio, & memoratrix in posteriori; atque hoc non tantùm dictum est à medicis, sed etiam ab Aristotele in libro de sensu & sensili. Galenus autem, & alij medici ratiocinantur super hoc, quòd istæ facultates sint in istis locis per modum concomitantiæ, & qui locus faciens existimatur non verus. Sed declaratum est in libro de sensu & sensili, quod talis est ordo istarum facultatum in cerebro per demonstrationem dantem esse, & causam; sed istud non contradicit illi quod dictum est hîc, facultas enim cogitatiua apud Aristotelem est virtus distinctiua indiuidualis, scilicet quæ non distinguit, nisi indiuidualiter non vniuersaliter. Declaratum est enim illic, quod virtus cogitatiua non est nisi virtus quæ distinguit intentionem rei sensibilis à suo idolo imaginato, & ista virtus est, cuius proportio ad has duas intentiones, scilicet ad idolum rei, & ad intentionem sui idoli, est sicut proportio sensus communis ad intentiones quinque sensuum: facultas enim cogitatiua est de genere virtutum existentium in corpore; & hoc apertè dixit Aristoteles in illo libro, vbi posuit virtutes indiuiduales distinctas in quatuor ordines: in primo posuit sensum communem, deinde facultatem imaginatricem, postea cogitatiuam; denique memoratricem; & posuit memoratricem magis spiritualem, deinde cogitatiuam, tertiò imaginatricem, postremò sensitiuam. Licet igitur homo propriè habeat facultatem cogitatiuam, tamen non facit hanc esse rationabilem distinctiuam, illa enim distinguit intentiones vniuersales, non indiuiduales, & hoc fuit apertè dictum ab Aristoteles in illo libro: virtus igitur distinctiua rationalis, si esset virtus in corpore, contingeret vt esset vna istarum virtutum quatuor, quapropter haberet instrumentum corporale, aut esset alia facultas indiuidualis distincta ab istis quatuor, sed iam declaratum est illic hoc esse impossibile. Et quia Galenus existimauit, quod facultas cogitatiua est rationalis materialis, fecit ipsum errare in hoc locus consequentis. Quia enim facultas ratiocinatrix propria est homini, & cogitatiua propria ei existimatur, propter conuersionem affirmationis vniuersalis quod cogitatiua est rationalis & vnus eorum qui errauerunt in hoc est Alberfaragus Babyloniensis in suo Commento in libro de sensu & sensili.

Ex eodem libro Aristot. 1. De Cœlo. Tex. 22.

IN eis dicit Albumasarus fidem esse proximam veritati certæ, & quum Galenus existimauit, quod nullus potest scire mundum esse æternum, nisi per has propositiones, quarum origo est à sensu, & testimonio vetustatis, dicit in suo libro, quem composuit de eis quæ credit, quòd nihil certum habebat de mundo, vtrum esset nouus, aut antiquus; & manifestum est, quod ipse non vtitur in antiquitate mundi, nisi talibus propositionibus, ex verbis suis, & in libro suo, quem appellauit demonstrationem.

Ex eodem libro de sensu & sensili.

GALENVS autem tantopere implicabatur erroribus, vt existimauerit aërem esse sentientem.

A μένου, ὅτι ἡ δύναμις φανταστική ἐστιν ἐν ᾧ τῶν ἐγκεφάλου ἐμπροστίῳ, καὶ ἡ ἐν ᾧ μέσῳ διανοητική, καὶ ἡ ἐν ᾧ ὀπισθίῳ μνημονική· καὶ τοῦτο μὴ μόνον ἀπὸ τῶν ἰατρῶν εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀριστοτέλους ἐν τῷ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ αἰσθητοῦ. Γαλήνος δὲ, καὶ ἄλλοι ἰατροὶ ἐπὶ τούτου συλλογίζονται, ὅτι ταύτας δυνάμεις ἐν τοῖς τόποις εἰσὶ κατὰ τρόπον τῆς παρακολουθήσεως, ὁ τόπος οὐκ ἀληθὴς νομίζεται. ἀλλὰ πεφασμένον ἐστὶν ἐν τῷ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ αἰσθητοῦ, ὅτι τοιαύτη ἐστὶ τάξις τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ δυνάμεων κατὰ ἀπόδειξιν τῶν τῆς οὐσίας τε καὶ τῆς αἰτίας ποιητικήν. ἀλλὰ δὴ τοῦτο οὐκ ἀντιλέγει ᾧ ἐνταῦθα εἰρημένῳ· δύναμις γὰρ ἡ διανοητικὴ παρὰ ᾧ Ἀριστοτέλει ἐστὶ δύναμις διακριτικὴ ἀδιαίρετος B ἄρα μὴ διακρίνουσα, εἰ μὴ ἀδιαιρέτως, οὐκαθ' ὅλου. πεφασμένον γάρ ἐστιν ἐκεῖ, ὅτι ἡ διανοητικὴ δύναμις οὐκ ἔστιν εἰ μὴ δύναμις κρίνουσα, τῶν τῶν αἰσθητοῦ νόησιν ἀπὸ τῶν σφετέρου εἰδώλου πεφαντασμένου, καὶ αὐτὴ ἡ δύναμίς ἐστιν, ἧς ἡ ἀναλογία πρὸς αὐτὼ τὼ δύω νοήματε, δήπου πρὸς τὸ τῶν ὄντος εἴδωλον, καὶ πρὸς τὸ σφετέρου εἰδώλου νόημα, ἐστὶ καθάπερ ἡ ἀναλογία τῆς αἰσθήσεως κοινῆς πρὸς τὰς τῶν πέντε αἰσθήσεων νοήσεις. ἡ γὰρ δύναμις διανοητική ἐστιν ἐκ τῶν τῶν δυνάμεων γένους ἐν ᾧ σώματι ὑπαρχόντων. καὶ τοῦτο μὲν φανερῶς λέλεχεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ἐκείνῳ C τῷ βιβλίῳ, ὅπου τὰς δυνάμεις ἀδιαιρέτους τέθηκε τὰς τῶν τέταρσι τάξεσι διωρισμένας. ἐν τῇ μὲν πρώτῃ τῶν αἴσθησιν κοινὴν ἔθηκεν. ἐν τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν δύναμιν φανταστικήν. ἐν τῇ δὲ τρίτῃ τῶν διανοητικήν· ἐπειλέγει δὲ τῶν μνημονικήν. καὶ τῶν πρώτως μνημονικὴν τῶν ψυχικωτέραν ἐποίησε· δευτέρως δὲ τῶν διανοητικήν· ἐπεὶ δὲ τῶν φανταστικήν· ἐσχάτως δὲ τῶν αἰσθητικήν· καίτοι γοῦν ὁ ἄνθρωπος ἰδίως ἔχῃ τῶν δύναμιν διανοητικήν, ἀλλ' ὅμως τοῦτο μὴ τῶν αὐτὴν δύναμιν εἶναι λογικὴν διορίζουσαν ποιεῖ. αὐτὴ γὰρ τὰς ἐννοίας καθολικὰς, οὐκ ἀδιαρέτους διορίζει. καὶ τοῦτο παρὰ τῶν Ἀριστοτέλεα ἐν ἐκείνῳ ᾧ βιβλίῳ εἰρημένον ἐστίν· ἡ μὲν οὖν δύναμις διορίζουσα ἡ λογική, εἰ ἐν ᾧ σώματι ὑπάρχῃ ἡ δύναμις, D τῶν αὐτῶν συμβαίνῃ ἐκ τῶν αὐτῶν τεσσάρων δυνάμεων εἶναι μίαν, καὶ ἔχῃ τὸ σωματικὸν ὄργανον, ἢ ὑπάρχῃ ἡ ἄλλη δύναμις ἀμέριστος ἢ ἀπὸ τῶν τούτων τεσσάρων διωρισμένη. ἀλλὰ μὲν ἤδη πεφασμένον ἐστὶν αὐτόθι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. καὶ ὅτι ὁ Γαλήνος ἡγήσατο τὴν διανοητικὴν δύναμιν εἶναι λογικὴν τῶν ὑλικήν, ὁ τῶν αὐτὸν σφαλλεσθαι ἐποίησεν ἐν τούτῳ τόπος τοῦ συνακολουθοῦντος. ὅτι γὰρ ἡ λογικὴ δύναμις προσήκει ᾧ ἀνθρώπῳ, καὶ ἡ διανοητικὴ ἰδία τῷ αὐτῷ νομίζεται διὰ τῶν τῆς ἀποφάνσεως καθολικῆς ἐπιστροφήν, ὅτι ἡ διανοητική ἐστιν ἡ λογική, καὶ εἷς τῶν αὐτῶν ἐν τούτῳ E σφαλέντων ἐστὶν Ἀλβερφάραγος ὁ Βαβυλώνιος ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὑπομνήματι εἰς τὸ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῶν αἰσθητοῦ βιβλίον.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον α' περὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὑφάσματος κβ'.

ΕΝ τούτοις ὁ Ἀλβυμάταρός φησι τῶν πίστιν ἐγγυτάτην εἶναι τῇ ἀληθείᾳ δήλῃ. καὶ ὅταν ὁ Γαλήνος ὑπείληφεν, ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται εἰδεῖν τὸν κόσμον αἰώνιον εἶναι, εἰ μὴ κατὰ προθέσεις τὰς ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῶν τῆς παλαιότητος μαρτυρήματος γεγενημένας. αὐτὸς ἐν βιβλίῳ σου ᾧ συγγεγραμμένῳ περὶ τῶν πιστευομένων εἶπεν, ὅτι μηδὲν βέβαιον εἶχε περὶ τῶν κόσμου, F πότερον ἢ νεαρὸς ἢ παλαιός· καὶ δῆλόν ἐστιν αὐτὸν μὴ χρῆσθαι ἐν τῇ τοῦ κόσμου παλαιότητι, εἰ μὴ τοιαύταις πρόθεσιν ἐκ τῶν λόγων σου, καὶ ἐν τῷ αὐτοῦ βιβλίῳ ὃ τὴν ἀπόδειξιν ὠνόμακε.

Ἐξ αὐτοῦ ἐν τῷ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ αἰσθητοῦ.

ΓΑλήνος δὲ οὕτω τοῖς ἁμαρτήμασι περιεβάλλετο, ὡς τὴν ἀέρα αἰσθανόμενον ὑπειλήφῃ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΑΖΟΝΤΑ ΕΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ.

GALENI NOTAE IN HIPPOCRATEM.

Ex τῦ λόγου τῦ Ιωάνου Σποβαίου ϟϑ'.

Ex Sermone XCIX. Ioannis Stobæi.

ΤΑ τῆς τέχνης στοιχεῖα σαφῶς ἀρέσκειν αὐτῷ λέγει τὰ ὅσα ἀναργῆ· συνέσηκεν οὖν ὅτε ἄνθρωπος, καὶ τὰ σύμπαντα ζῶα, οὐκ στερεὰν, ὑγρῶν καὶ πνευμάτων· οὐκ ἀμοιρῆ δὲ οὐσῆ καὶ τῆν φυτῆν φύσις τ τούτων τεκμηρείας, ἀλλὰ ζῆ τε καὶ αὔξεται, καὶ γηνᾶ, καὶ φύεται τῇ τούτων συστάσι. πρῶ μὲν οὖν τῆν στερεῶν σύστασιν ὀστοῖς ἀναπίθησι, καὶ νεύροις, καὶ χόνδροις, ἤδη δὲ καὶ ὑμέσι, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψί· ἔτ γὰρ ζώντα τῦ στερεοῦ γένους ἔν ὕσιν εἴη λέγει· τῆς δὲ τούτων συμπήξεως, καὶ διαπλάσεως, ἐπόμενος τῷ βελόμῳ πρῶ κεφαλαίῳ εἴη) ἀρχεῖ συνδοκεῖ. ἀναπέφηκε δὲ τῇ τῆν στερεῶν φύσι τό τε περὶ ἀγκῶν, καὶ τὰ περὶ ἄρθρα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. τῷ δὲ πνεύματι τὸ περὶ φυσῶν ἰδίως ἐπιγεγραφόμενον σύγγραμμα· τοῖς δ' ὑγροῖς τὸ περὶ χυμῶν, καὶ τὸ περὶ ἀνθρώπου φύσιος· ἔνεστι δὲ καὶ σποραδὸν ἐν ἄλλοις. ἔστι δὲ ταῦτα, αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ διττὴ ξανθὴ καὶ μέλαινα· εἴη) δὲ τὸ μὲν αἷμα πρῶ φύσιν ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ πρῶ χρόαν ἐρυθρὸν, πρῶ δὲ ποιότητα γλυκύ· τὸ δὲ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ λευκὸν, καὶ μᾶλλον ἁλμυρὸν· πρῶ δὲ ξανθῆν χολῆν· θερμῆν τε καὶ ξηρὰν, καὶ ὠχρὰν, καὶ πικράν. πρῶ δὲ ἑτέραν ψυχρὰν, καὶ ξηρὰν, καὶ μέλαιναν, καὶ φυσώδη. ἀρέσκει δὲ αὐτῷ καὶ ταῖς ἡλικίας διαιρῆν εἰς δ'. καὶ ταῖς ὥραις τῷ ἔτους ὁμοίως. πλεονάζειν δὲ τῆν εἰρημένων χυμῶν ἕκαστον, ἐν τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ οἰκείᾳ ἑκάστου, καὶ ἐν μὲν τῇ τῆν παίδων ἡλικίᾳ πλεονάζειν τὸ αἷμα καὶ τῇ ὥρᾳ τῦ ἔαρος· ἐν δὲ τῇ τῆν ἀκμαζόντων πρῶ ξανθῆν χολῆν, καὶ ὥρᾳ θέρους· ἐν δὲ τῇ τῆν πρεσβυτέρων πρῶ μέλαιναν, καὶ φθινοπώρῳ· ἐν δὲ τῇ τῆν γερόντων τὸ φλέγμα καὶ χειμῶνος. ἐοικέναι γὰρ ταῖς τῆν χυμῶν φύσεις τ τῆν ὡρῶν. τὸ μὲν γὰρ ἔαρ θερμόν τε καὶ ὑγρὸν, ὡς τὸ αἷμα, ἔτ τὸ θέρος. θερμόν τε καὶ ξηρόν· τὸ δὲ μετόπωρον ψυχρόν τε καὶ ξηρόν. ὁ δὲ χειμῶν ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς, ἀναλόγως τοῖς χυμοῖς· κῆ ταῦτα δὲ καὶ πρῶ ἡμέραν διαιρῆ, καὶ τῆν ἀριθμῷ καὶ τῇ φύσι, ὡς ἐν μίκρα τῇ ἀναλογίᾳ, καθ' ὅλου γε ταῖς τῆν ἀνδρῶν φύσεις πρεσβῦς ταῖς τῆν γυναικῶν διαφέρειν. εἴη) γὰρ τοῖς μὲν, ὅτι τὸ θερμότερον καὶ ξηρότερον. ταῖς δὲ ὅτι τὸ ψυχρότερον καὶ ὑγρότερον. ἐν ἑκάστῳ δὲ τῶν τούτων γένει καὶ πρεσβῦς ἀλλήλοις ἔχειν μικροτέραν διαφορὰν πρῶς τε ταῖς τῆν χωρίων θέσεις καὶ ταῖς τ ἀέρων ἰδιότησι ταῖς καὶ ταῖς τ διαιτημάτων ἀγωγαῖς. πρῶσφέρειν δὲ καὶ τ χυμὸν ἕκαστον ἐν τῇ φύσει τ ἀνθρώπου χρῆσιν ἀναίρετον, καὶ τὸ μὲν αἷμα τρέφειν καὶ θερμαίνειν καὶ ὑγραίνειν, καὶ εὐχροίας εἴη) ποιητικόν. τὸ δὲ ξανθὴν χολὴν σωνεγείρειν τὸ σῶμα καὶ τοῖς πόροις μὴ ἐᾶν σκληύεσθαι καὶ κωφοῦσθαι τῶν αἰσθησιν καὶ συντελεῖν τῇ πέψει καὶ ταῖς ὁδοῖς τῆν ἐκκρίσεων πρέπειν εὐπετεῖς τ δὲ μέλαιναν ἕδραν καὶ οἱονεὶ βάθρον τ ἐκείνων χυμῶν· ὃ δὴ φλέγμα καὶ ὑγροῖς, καὶ μέσοις, καὶ χονδροις, καὶ ἄρθροις καὶ γλωττῇ πρὸς

ARTIS elementa sibi palam placere dicit, quæ manifesta sunt. Constat igitur tum homo, tum animalia cuncta ex solidis, humidis, & spiritibus. Sed neque stirpium natura triplici horum genere caret; sed viuit, & augetur, progignit, & nascitur per istorum constitutionem. Itaque solidorum structuram primùm ossibus, neruis & cartilaginibus tribuit; deinde membranis quoque, arteriis, & venis; hæc etenim generis solidi in quibusdam esse dicit. Illorum verò compositionis, & conformationis, probabiles sequutus rationes, caput principium esse comprobat. Disseruit autem de solidorum natura in libris de fracturis & articulis, aliisque iis similibus, de spiritu verò in commentario de flatibus propriè inscripto; De humidis denique in libro de humoribus, & altero de hominis natura; ac deinceps sparsim in aliis. Sunt autem illi humores sanguis, pituita, & vtraque bilis, flaua & atra. *Ex his* sanguinem ait natura calidum & humidum esse, colore rubrum, & qualitate dulcem; pituitam verò frigidam & humidam, & albam magisque salsam; at bilem flauam, calidam & siccam, pallidam & amaram. Denique alteram, frigidam & siccam, & nigram & flatuosam. Ætates etiam ei quatuor in partes distinguere placet, anniique tempestates similiter. Abundare autem, inquit, dictorum humorum quemque, ætate & anni tempestate cuique propria. Atque in puerili quidem ætate, ac veris tempestate abundare sanguinem; vigente autem ætate, & æstatis tempestate flauam bilem; Declinante verò ac Autumno, nigram; Demum in senectute & hyeme pituitam. Naturas enim humorum, tempestatum anni temperamentis respondere. Itaque ver calidum & humidum est veluti sanguis, æstas calida & sicca; Autumnus frigidus & siccus; hyems denique frigida & humida, simili ratione qua humores. Eodem verò modo & diem diuidit, & numero & natura, vt in parua proportione. In vniuersum autem virorum temperamenta, à mulierum temperamentis differre auctor est, illos enim ad calidius & siccius temperamentum, has contrà ad humidius ac frigidius accedere. Et rursus aliud, sed minus discrimen in singulis horum generibus reperiri, propter situs regionum, & aëris proprietates, ac victus rationes. Ad hæc singulos humores in hominis natura peculiarem vsum exhibere; sanguinem alere, calefacere, sanitatem bonúmque colorem efficere. Bilem flauam, continere corpus, non permittere latentes meatus dissolui, incitare & acuere sensum, concoctioni prodesse, excrementorum ductus faciles & apertos efficere; Atram verò bilem, sedem ac veluti fundamentum esse cæteris humoribus. Postremò pituitam neruis, membranis, cartilaginibus, articulis, & linguæ ad motus facili-

facilitatem prodeſſe. Item genitale ſemen tum viri, tum mulieris ex æquo ei conferre videtur ad animalis procreationem, idque ab omnibus corporis partibus ferri: & mares in dextro vteri latere, fœminas in ſiniſtro generari. Præpollere autem dextras partes læuis, & ſuperiores inferioribus. Morborum cauſas cenſet aut ictibus violentis, aut ab aëre ambiente naſci: plurimas verò ex prædictis humoribus per exuperantiam aut defectum, aut mutationem quæ fit ſecundum qualitates, aut quæ fit ex loco in locum. Præterea vſum remediorũ huiuſmodi, quæ cauſis contraria ſint, approbat. Morborum alios acutos facit, alios diuturnos, & alios medios. Fieri autem ait acutos vt plurimum à bile & ſanguine, ætate vigente, æſtiuo aut verno tempore: diuturnos verò à pituita & atra bile, idque in ſenibus & hyeme: medios autem, à cauſis mixtis prouenire. Item qui morbi ſalubres, qui contrà lethales ſint, prænoſſe docet. Aſſerit quoque prænotionem & prædictionem neceſſariò ad artem pertinere, ac inter ſe differre: aliquando enim prænoſſe duntaxat oportere medicum, aliquando etiam prædicere tutum eſſe. Prænotionem diuidit in ſymptomata præterita & præſentia (quæ aliquid obſcurum aut incertum habent) & futura. Ad hæc decretorios dies cognoſci iubet: nam acutos morbos magna ex parte diebus imparibus, diuturnos contrà paribus iudicari. Item æſtate, in iuuenibus, partibus dextris & ſuperioribus impares dies criticos eſſe; in contrariis, pares. Quin etiam locos primariò affectos inueſtigare præcipit ex eorum cognitione, quæ non parum conducit, & ad morbos ſignis detegendos, curandóſque.

A Ὁ ἔνδρομων τ κινήσεως. δοκεῖ ϗ αὐτῷ ϗ ὁ σπέρμα τροὸς ζωογονίαν τό, τε τ ἀνδρος ⸌ ὁ, τ γυναικὸς ὑπίσης συντελεῖν· ϗ ἀπὸ πολλῶν τ μορίων φέρεσθαι τ σώματος, ϗ τὰ μὲ ἄῤῥενα ἐν τοῖς δεξιοῖς τ μητρας. τὰ ὁ θήλεα ἐν τοῖς ἀριστέροις γωνιᾶσθαι· ἰσχύειν ὁ ϗ τὰ δεξιὰ ὡς τροὸς τὰ ἀριστερα, ϗ τὰ ὑπερκείμενα ὡς τροὸς τὰ ὑποκείμενα. δοκεῖ δ' αὐτῷ ϗ τὰς αἰτίας τῶν νοσημάτων ἀς μὲ ἐκ πληγῶν βιαίων· ὡς δὲ ἐκ τῦ περιέχοντος εἶ). τὰς δὲ πλείστας ἐκ τῶν ὑγρῶν τ εἰρημένων κ τ πλήθος ϗ ἐλλείψιν ϗ μεταβολὴν τ κ τ ποιότητα ἢ τ ἐκ τόπου εἰς τόπους. ἀρέσκει ὁ αὐτῷ ϗ τὰ βοηθήματα εἰσφέρειν ἐκ τ ἐναντίων ἰσαμένων B τ αἰτίας· τῶν δὲ νοσημάτων ἃ μὲ εἶ) ὀξέα φύσι, ἃ ὁ χρόνια, ἃ δὲ ἐνδύασα; γίνεσθαι δὲ ὡς πολὺ ἀπὸ χολῆς ϗ αἵματος ϗ ἡλικίας ἀκμαζούσης, ϗ ἤρους ϗ ἔαρος τὰ ὀξέα. τὰ ὁ χρόνια ἀπὸ φλέγματος ϗ μελαίνης χολῆς, καὶ ἐν τροφοῦσαις καὶ χειμῶνι. τὰ δ' ἐνδύασα, ὁπόσα μεμιγμένας ἔχει τὰς αἰτίας. ἤδη ὁ καὶ ἵνα ἑαυτῷ σωτήρια, καὶ ἵνα θανάσιμα τροεπιγινώσκειν. βούλε) ὁ ϗ τ τροέγνωσιν, ϗ τ τροόρρησιν αὐάγκαῖάν τε εἶ), τροὸς τὸ τεχνικὸν ϗ διαφέρειν ἀλλήλων. ὅπου μὲ γὰρ τροεγνῶναι χρὴ μόνον τ ἰατρόν. ὅπου ὁ ϗ τροφπεῖν ἀσφαλές· διαιρεῖται δὲ τὸ τροέγνωσιν εἴς τε τὰ τρογεγονότα ϗ τὰ ἐνεστῶτα τ συμπτω- C μάτων. (ὁπόσα ἔχει πόσιν ἀδηλότητα) ϗ εἰς τὰ μέλλοντα. ἀρέσκει δ' αὐτῷ ϗ τὰς κρισίμους ἡμέρας ἐπεγνωκέναι. γίνεσθαι γὰρ ὡς ὸ πολὺ τὰς μὲ περιττὰς κριτικὰς τῶν ὀξέων νοσημάτων, τὰς ὁ ἀρτίους τῶν χρονίων. ⸌ τὰς μὲ ἤρους, ϗ ὑπὲρ νέων, ϗ τ δεξιῶν μερῶν ϗ τῶν ὑποκειμένων τὰ τροεισαῦ. τὰς δὲ ἀρτίους ὑπὲρ τῶν ἐναντίων ἤδη δὲ καὶ τοὺς τροεκπαθοῦντας τόπους εἰδέναι πρᾶγμα ἐκ τῆς τούτων ὑπιγνώσεως οὐ μικρὰν συμβαλλομένης μοῖραν, εἰς σημείωσίν τε καὶ θεραπείαν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΕΞΙΝ ΣΟΦΙΣΜΑΤΩΝ.

GALENI DE SOPHISMATIS SEV CAPTIONIBVS PENES DICTIONEM.

CAPVT PRIMVM.

Sex modis Sophiſmata in dictione contingere, Ariſtotelis auctoritate.

ARISTOTELES Philoſophus docens nos in libro de ſophiſticis elenchis, *captioſis argumentis* quot modis in dictione ſophiſmata ſeu captiones contingant, modos ſex quidem numero eſſe aſſerit, eóſque ita exponit; in æquiuocatione, in ambiguitate, in accentu, in compoſitione, in diuiſione, in dictionis figura. Sophiſmata in æquiuocatione vocat, vbi nomina in oratione poſita plura ſignificant, vt canem venatus ſum: plura enim hæc oratio ſignificat ob id vocabulum (canem.) Sophiſmata verò in ambiguitate, quum orationi ipſi in ſe duplex ſenſus eſt, vt hæc ſe habet, hunc licet capere me: hîc nominum quidem nullum ambiguum, ſed oratio ipſa per ſe capere & capi ſignificat. At in accentu, quum duplex contingit, vt hac in dictione,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Παρὰ ξ τροπους ἐξ τ ἀριθμὸν γίνεσθαι τὰ τροδήλα τὴν λέξιν ϛοφίσματα, τῇ τῦ Ἀριστοτέλους αὐξιοπιστίᾳ.

D ΑΡιστοτέλης ὁ φιλόσοφος διδάσκων ἡμᾶς ἐν τῷ περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων συγγράμματι, πόσ' ὄσους ξ τροπους γίνεσθαι τὰ τροδήλα τ λέξιν σοφίσματα, ξ τροπους μὲν ἐξ τ ἀριθμὸν εἶ)· φησι, ἐκτίθεται δὲ αὐτοὺς οὕτως. πόσ' ὁμωνυμίαν, ἀμφιβολίαν, τροσῳδίαν, συνθεσιν, διαίρεσιν, σχῆμα λέξεως. καλῶ δὲ πόσ' ὁμωνυμίαν μὲν ὅταν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐν τῷ λόγῳ πλείω σημαίνεται. καθάπερ ἐν τῷ κύνα, τετράφωνα, πλείω γὰρ ταῦτ ὁ λόγος σημαίνει, διὰ τοιῶνδε, τ κύνα; πόσ' ἀμφιβολίαν δὲ, ὅταν πόσ' αὐτὸν τ λόγον ἐν αὐτῷ ὃ διπλοῦν ᾖ. καθάπερ ἔχει ὅ, γράφοιτο καταλαβεῖν τ δ' ἐμέ, ἐνταῦθα τῶν μὲν ὀνομάτων οὐδὲν διπλοῦν, αὐτὸς δὲ ὁ λόγος ἐφ' ἑαυτῷ σημαίνει ὅ, ἑλεῖν τε, ϗ αἱρεθῆναι. τροδήλα ὁ τ τροσῳδίαν, ὅταν διπλοῦν γίγνηται. καθάπερ ἐν τῷ,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 78 sur 413

Ορος ἕστηκε. Ὁ μὲν διπλοιῶν, καθ' ἑαυτὸ διτὸν ἀπὸ τῆς διφορᾶς ἀφηρημένον καὶ κατ' ἀρχάς, ἢ παραλαμβανόμενον· καθ' ἑαυτὸ δὲ τὸ συνθέσιν καὶ διαίρεσιν, ὅτε μὲν αὐτὴ ποιῇ τῶν σημαινομένων τὴν διαφοράν, ὥσπερ

Πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς.

Ἡ μὲν διαφορὰ τῶν, ἀνδρῶν, τῶν ἢ συνηρημένου, ἢ διαιρουμένου ἀπὸ τοῦ ν' ἐστί. καθ' ἑαυτὸ δὲ ὁ ῥῆμα τῆς λέξεως, ὁπότε μὲν ἕτερον τῶν ὄντι σημαίνῃ, ἕτερον δὲ διφορὰ ὃ εἶδος, ᾧ ὁ ῥῆμα. δοκεῖ δὲ οἷς ὃ, ἀκούω. ἔστι μὲν τῶν πάθῃ, δόξης αὖ τῶν ποιῇ, διφορὰ τὴν τοιαύτην, ὅταν ἐστὶ ὁ ῥῆμα καθ' ὁμοιότητα κατατεῖσθαι τοῖς τῶν ποιῇ, τῶν πέχω, καὶ νοσῶ. ἐλλείπει μὲν αὖ ὁ συμφυτικὸς τοὺς ἑκάτερον. τοὺς μὲν ὁ πάθῃ, ὅτι ἐστί. τοὺς δὲ ὁ ποιῇ, ὅτι φαίνεται. τούτοις δ' ὀξυνεθισμένοις τοὺς ἑξῆς ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι μηδεὶς ἐστὶν ὃν καθ' ἑαυτὸ λέλειπε, μηδὲ οἷόν τε ἐστὶ τὴν καθ' αὑτὸ τὴν λέξιν ἢ σοφισμάτων, ἔξω πεσεῖν τῆς εἱρημένων. ὁ δὲ λόγος δ' οὗ τοῦτο δείκνυσιν ἐστὶν οὗτος. τούτου δὲ πίστις ἥ τε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ συλλογισμὸς, αὖ τε ληφθῇ ὡς ἕτερος, καὶ ὅτι τοσαυταχῶς αὖ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις, μὴ τοῦτον αὐτοὶ δηλώσαμεν. Ὁ μὲν δὴ τῆς ἐπαγωγῆς, γνώσεται· εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον ἑξῆς ἐστὶ καὶ λαβόντι τὴν καθ' ἑαυτὸ λέξιν σοφισμάτων, φαίνοιτο μηδὲν παρ' ἕν ἔξω τῶν εἱρημένων εἴδεσιν, δῆλον ἤδη τοῦτό γε, ὅτι μηδεὶς καθ' ἑαυτὸ λέλειπται εἶδος· ὁ δ' ἐφ' ἑξῆς πᾶσι τοῖς ἀσαφὲς ἐστί, τί ποτε βούλεται λέγειν αὐτὸς, καὶ συλλογισμὸς, αὖ τε ληφθῇ ὡς ἕτερος, καὶ ὅτι τοσαυταχῶς αὖ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ τοῦτο δηλώσαμεν, οὐδέ γε ὅπως ἂν ἕτερόν τινα λαβοιμεν συλλογισμὸν εἴρηται· ὁ δὲ καὶ ὅτι τοσαυταχῶς αὖ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ τοῦτο δηλώσαμεν, συλλογισμοῦ συμπεράσματι μᾶλλον ἔοικεν, ἢ συλλογισμῷ. συνήθης δὲ ὁ τοιοῦτος τρόπος τῷ φιλοσόφῳ, καὶ καθάπερ ὀπτὶ σημείων ἐκφέρειν τὰ πολλὰ, ᾧ καθ' ἑαυτὸ ὃ, τοῖς τοῖς ἀκηκοόσιν ἤδη χρᾶσθαι. Τῶν οὖν ὀξηγησαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν οὐδ' ἐπεχείρησαν τοῦτ' ἀκριβοῦν τὸ τετρακόσιον ἔτος· οἱ δ' οὐκ ἔτυχον. ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα, οὐκ Ἀριστοτέλους ἕνεκεν, οὐδ' ὡς τῷ λόγῳ βοηθοῦντες, ἀλλ' ἡμῶν αὐτῶν. φιλοσόφου γὰρ, οὐ μόνον τὰς τετάσεις λαβόντα συλλογίσασθαι, καθάπερ τοῖς πλείστοις εἴωθεν, ἀλλὰ καὶ τῶν συμπεράσματος χειμῶνος, τὰς τετάσεις καθασκευάσαι.

Oρος ἕστηκε, mons aut terminus ſtabat, ipſum enim nomen duplex ob duplicem accentum qui in principio ponitur aut tollitur. Sophiſma autē in compoſitione & diuiſione quum ipſæ ſignificationis differentiam faciunt, vt

Quinquaginta virûm centenos liquit Achilles.

Differentia namque eſt dictioni, virûm, aut compoſitæ cum quinquaginta, aut à quinquaginta diuiſæ. Denique in dictionis figura, quum aliud *dictio* verè ſignificat, aliud verò propter ſpeciem & figuram ſignificare videtur, vt *verbum* audio : eſt quidem paſſionis cùm actionis eſſe videatur, propter prolationem, id eſt figuram ſimilem iis quæ verborum actionis ſunt, vt curro & intelligo. Trahet enim ad vtramque partem ſophiſticus *homo*; ad paſſionem, quoniam *ita* eſt; ad actionem, quia ita videtur. His verò ſex enumeratis modis, deinceps oſtendit nullum eſſe ab eo prætermiſſum, neque poſſe aliquod in verbo ſophiſma, extra *modos* propoſitos cadere. Verba verò, quibus id oſtendit, hæc ſunt : Huius rei fides eſt, & ea, quæ per inductionem fit, & ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur, & quòd tot modis, nominibus iiſdem, & orationibus non eandem rem ſignificamus. Ea igitur, quæ de inductione loquitur, contextus pars manifeſta eſt : ſi enim ſingula in verbo ſophiſmata percurras, ſumáſque, nec vllum horum appareat extra prædictos modos cadere, perſpicuum iam ita eſt, nullum prætermiſſum eſſe modum : quod verò ſequitur, omninò obſcurum eſt quid velit quum dicit : & ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur, & quod tot modis, nominibus iiſdem, & orationibus non eandem rem ſignificamus, ſiquidem nec, quonam modo alium aliquem ſumamus ſyllogiſmum, dictum eſt : id verò, & quòd tot modis, nominibus iiſdem, & orationibus non eandem rem ſignificamus, ſyllogiſmi concluſioni magis ſimile eſt, quàm ſyllogiſmo : conſueta verò eſt hæc huic philoſopho dicendi breuitas, & veluti per ſigna expromere multa, quia ad hos qui iam audiuerant, ſcribebantur. Qui igitur eum expoſuerunt, alij hæc accuratè tractare, quòd decebat, ne tentarūt quidem : alij non conſequuti ſunt : nos verò tentemus non Ariſtotelis cauſa, neque vt orationi eius opem feramus, ſed cauſa noſtra. Philoſophi enim eſt, non ſolum aſſumptis propoſitionibus ratiocinari, vt multorum mos eſt, ſed etiam concluſione poſita propoſitiones ipſas conſtruere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Παρὰ τὸ διτὸν πόσα τὰ καθ' ἑαυτὸ τὴν λέξιν σοφίσματα γίνεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ δεῖξαι προέκειτο, τοσαυταχῶς γίνεσθαι τὰ καθ' ἑαυτὸ τὴν λέξιν σοφίσματα, ὅσαχῶς Ἀριστοτέλης ἔφη, τὰ καθ' ἑαυτὸ ὃ διτὸν, δῆλον ὡς δύο δεικτέον ἡμῖν, ἓν μὲν, ὅτι πόσα τὰ καθ' ἑαυτὸ τὴν λέξιν, καθ' ἑαυτὸ ὃ διτὸν ἐστὶν, ἕτερον δ' ὅτι καθ' ὃ διτὸν τοσαῦτα. δῆλον δ' ἐκ δυοῖν γε πᾶσιν, ὅτι πόσα τὰ καθ' ἑαυτὸ τὴν λέξιν σοφίσματα, καθ' ἑαυτὸ κακίαν αὐτῆς ἀνάγκη συμβαίνειν· ταύτης γὰρ ὥσπερ ἀρχῆς ἐχόμενοι, ὀξαπατῶσιν οἱ σοφισταὶ τοὺς ἀπειροτέρους ἐν τούτοις, καὶ μὴ σπουδαίως ὀχλοῦντας. εἰ δὴ ὅσα βουλόμεθα καλῶς λαβεῖν πόσα καθ' ἑαυτὸ τὴν λέξιν συμβαίνει σοφίσματα, λιπαρέον πόσα ποτ' εἰσὶν αἱ κακίαι ἐν αὐτῇ· ὃ ἂν σπουδαῖος τ' ἀρετῆς ληφθείσης, εἴτε μία ἐστὶ, πλείους ἁπασῶν· ἁμαρτία γὰρ τῆς ἀρετῆς ἕοικεν εἶναι,

CAPVT II.

Penes ipſum duplex omnia in dictione ſophiſmata accidere.

Quoniam verò monſtrare propoſitum eſt, tot modis in verbo ſophiſmata fieri, quæ penes ipſum duplex ſunt, quot modis Ariſtoteles dixit, patet duo hæc à nobis demonſtranda eſſe, alterum, omnia in verbo ſophiſmata, penes ipſum duplex eſſe, alterum tot eſſe numero penes ipſum duplex. Perſpicuúmque illud omnibus eſt, omnia in verbo ſophiſmata, ex vitio huius centingere neceſſe eſſe : hoc enim tanquam principium ſequentes, ſophiſtæ decipiunt in ea re minus verſatos, & qui captionis fraudem non animaduertunt. Si verò rectè volumus, quot in verbo ſophiſmata contingunt, accipere, quot vitia ſunt, ſumendum eſt : quod cognoueris, ſi virtutem ſumas vnicam eſſe, aut plures : error enim à virtute eſſe

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 79 sur 413

vitium videtur: qua rectè cognita, ſtatim hoc quo-
que cognoſcitur. Quoniam verò, vt alibi demon-
ſtratum eſt, ipſum bonum, virtúſque in eo eſt, ad
quod nata, aut facta res eſt, vt hominis in viuen-
do, gladij in ſcindendo, idcirco ad quod nata, aut
facta eſt dictio, ſumendum eſt: manifeſtum verò
eſt ad vnum hoc, vt ſignificet. Patet igitur, in hoc
& bonum, & vitium eſſe; patet quoque ſolam è
virtutibus hanc in dictione eſſe per ſe: reliquas
verò per accidens, extrinſecúſque eſſe, nec rei
ipſius, vt eoncinnitas, & apta literarum formatio.
hæc enim, & ſi quibuſdam ſe bona oſtendant, non
tamen ſecundum rem ſe habent: ſed perinde, ac ſi
enſis manubrio eburneo ſit, aut fucatus oculus: hæc
etenim his extrinſeca ſunt: quæ verò ſunt per ſe,
ea in ſcindendo, & in cernẽdo ſunt. Si igitur vniuſ-
cuiuſque rei virtus eſt, ſiue vt dicitur in eo poſita
eſt, ad quod nata res, aut facta eſt, patet quod & vir-
tutũ numerũ hinc quis nouerit quantus ſit. ſi enim
ad multa res genita ſit, plures illæ sũt: ſi ad vnũ, vna
virtus eſt. Apparet ſanè dictio ad vnũ nata, hoc eſt
ad ſignificandũ. Si igitur bonum ipſum in hoc po-
ſitum eſt, hoc ipſum non ſignificare, aut non rectè
ſignificare, vitiũ erit: Nam conſiderandũ videtur,
an, quæ non ſignificat, ea dictio ſtatuenda ſit: non
enim tibicẽ is eſt, qui tibia naturâ nõ aptus eſt vllo
modo canere, nec malus igitur tibicen eſt: ſic nec
dictio eſt, quæ non eſt ad ſignificandum apta: qua-
re nec vitium dictionis, erit non ſignificatio. Hoc
verò protinus ſignum, ſolam eam quæ nunc à no-
bis dicta eſt, virtutem eſſe dictionis per ſe: in quo
enim vnaquæque res eſſe habet, in hoc ipſa vir-
tus eſt: dictio autem habet in ſignificando eſſe, eó-
que corrupto, neque dictio eſt: igitur in hoc ipſo
virtus eſt. Quare hæc vnà cum ſignificatione de-
perditur, reliquæ verò, propterea quod non ſe-
cundum rem ipſam ſunt, non impediuntur circa
hanc eſſe, quæ non ſignificat, vt concinnitas, &
apta ſcriptura. Has ob res, quæ linguæ barbaræ
ſunt, earum alteram meliorem altera dicimus, vt
Perſicam Æthiopica, quanquam nihil nobis ſigni-
ficantem: cauſa verò eſt, quia potiùs vox eſt, quàm
dictio. ſed, etſi vitium videatur, non ſignificatio,
cùm propter ſimilitudinem nominis decipiantur,
patet non propter hoc vitium ſophiſma contin-
gere. Quis enim eſt, qui conſentiat, aut quis eſt, qui
proponat dictionem ſignificatione priuatam, &
ignotam? Reſtat igitur, vt propterea contingat ſo-
phiſma, quia non recta ſignificatio ſit: hæc verò
talis eſt, quia duplex. in hoc enim ſolo dictio ha-
bet quidem, quod ſignificet, verum non rectè:
canis enim nomen, aliquid ſignificat, non tamen
hoc aliquid, neque definitum quidquam, quod
erat rectè ſignificare. Illud verò rectè à Platone
dicitur, quæcunque proprio vitio corrupta ſunt,
horum omnium dictionem corrumpit: ducit enim
in obſcuram ſignificationem quodam modo, ſed
non ſimpliciter, vt ea quæ nihil ſignificant: ob-
ſcura verò ſignificatio, priùs dicta eſt perfecta eſſe
dictionis corruptio: quapropter ſolum vitium eſt
ipſum duplex: niſi quis ea quoque vitia putet, de-
fectum, longitudinem, ſuperfluitatem dicendi: la-
tere autem hunc arbitror deceptum, & ignarum,
nullum horum eſſe ſimpliciter dictionis vitium,
niſi obſcuritatem, aut duplicitatem efficiat: ſi verò
ſolum hoc dictionis vitium eſt, & rectè ſupra di-
ctum eſt omnia, quæ in verbo ſophiſmata ſunt, ex
eius vitio fieri, propter ipſum duplex erunt omnia,
quæ in verbo ſophiſmata contingunt.

Tom. II.

A καὶ τούτης ὀρθῶς ληφθείσης, δῆλος καὶ ἐκεῖνο γνωσθήσεται.
ἐπεὶ δὲ καταφαίνεται ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένα λόγοις, ὅ τε,
καὶ ἡ ἀρετὴ, ἐν ἐκείνῳ ἐστὶν ὃ πέφυκεν, ἢ γέγονεν, αὐ-
θεφήτου μὲν ὂν ζῆν, μαχαίρας δὲ τὸ τέμνειν, λιπαρὲον αὖ
εἶη τὸ ἐστὶ καὶ πέφυκεν ἢ γέγονεν, ἡ λέξις. φαίνεται δὲ
ἐστὶ ἓν, ὃ σημαίνει· δῆλον οὖν ὅτι καὶ τοῦτο, καὶ κακῶς ἐν
τούτῳ· δῆλον δὲ ὅτι καὶ μόνη τῶν ἀρετῶν αὕτη καθ' αὑτὴν
τῆς λέξεως, αἱ δ' ἄλλαι ἐν συμβεβηκόσι, καὶ ἔξωθεν, καὶ οὐ
τῷ πράγματος, οἷ διάρυσις καὶ διγραμματία. τοῦτο
γὰρ, εἰ καὶ φαίνεται ἔνιον οὖν, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ πράγμα· ἀλλ'
B ὥσπερ εἰ ξίφος ἐλεφαντόκωπον εἴη, ἢ ὀφθαλμὸς ὑπογε-
γραμμένος· καὶ γὰρ τούτοις ταῦτα ἔξωθεν, τὰ δὲ καθ'
αὐτὰ, ἐν τῇ τέμνειν τε καὶ ὁρᾶν, καὶ τῷ ἀρετῷ ἑκάστου
τυγχάνει, εἶθ' ὡς λέγεται καθ' ἑαυτὸ ἕδραν ἔχειν, τοῦτο ὃ
πέφυκεν, ἢ γέγονεν· δῆλον ὡς καὶ τὸ ἀριθμὸν τῶν ἀρετῶν
ἐντεῦθεν ἂν τις γνοίη ὁπόσας ἔστιν; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο πολλὰ,
πλείους, εἰ δὲ τοῦτο ἕν, μία. φαίνεται γε μὲν ἡ λέξις
τοῦτο ἓν ὃ σημαίνει· εἴτ' ὃ καλῶς τοῦτο τοῦτο μὴ ση-
μαίνει, ἢ μὴ ὃ σημαίνει κακία ἔσται· καίτοι ἴσως δεῖται σκέ-
ψεως, εἰ ἑτέον ἐστὶ λέξιν ἔτι, τὸ μὴ σημαίνουσαν. οὐδὲ γὰρ
C αὐλητὴς, ὁ μὴ πεφυκὼς αὐλεῖν ὅλως· σκοπῶ οὐδὲ κακὸς
αὐλητὴς· οὐδὲ λέξεως ἄρα κακία, ὃ μὴ σημαίνει· τοῦτο δὲ
διῤῥὺς καὶ σημεῖον, τῷ μόνῳ τῷ ὑφ' ἡμῶν δὲ λεγομένῳ
ἀρετῷ ἐστὶ τῆς λέξεως καθ' αὑτό· ἐν ᾧ γὰρ ἑκάστου ὃ
ἐστὶ, ἐν τούτῳ καὶ ἡ ἀρετή· ἡ δὲ λέξις, ἐν τῷ σημαίνειν·
τούτου γέ τοι ἀφαιρεθέντος, οὐδὲ λέξις, σκοπῶ ἐν τούτῳ
καὶ ἡ ἀρετὴ, διὸ καὶ μόνη συναποβάλλεται· αἱ δ' ἄλλαι,
ἀφ' ὃ μὴ κατ' αὐτὸ ὃ πράγμα ἐστὶ, οὐδὲν κωλύονται καὶ
ταῦτὶ τῷ μὴ σημαίνουσαν ὑπάρχειν, οἷ ἡ διάρυσις
καὶ ἡ διγραμματία. χρείαπω γοῦν ἀφ' ταῦτα, καὶ τῶν
D βαρβαρικῶν ἀφελέκτων ἑτέραν ἑτέρας φαμὲν, οἷ τὴν
Περσίδα τῆς Αἰθιοπικῆς, καίτοι μὴ σημαίνουσάν ἡμῖν· ὃ
δ' αἴτιον, ὅτι φωνὴ μᾶλλόν ἐστιν, ἢ λέξις. ἀλλ' εἶτα καὶ
δοκεῖ τοῦτο κακία ὃ μὴ σημαίνει, καὶ πλανᾶται ὡς ἀφ'
τῷ ὁμοιότητα τῶν καλεῖσθαι. ἀλλ' ἐκεῖνο δὲ δῆλον, ὡς
οὐ δι' αὐ ἀφ' ταῦτὶ κακίαν σόφισμα συμβαίνει. τὶς γὰρ
αὐ ὁμολογήσειεν, ἢ συνεῖναι ὡς τοῦτο ἄσημον ἐστὶ ἀσαφῆ λέξιν.
λείπεται δὴ ἀφ' ὃ μὴ διῤῥὺς σημαίνει· τοῦτο δὲ, ὅτι διπλοῦν.
ἐν τούτῳ γὰρ ὑπαρχὴ μόνη τῇ λέξει, σημαίνειν μὲν ὡς, μὴ
διῤῥὺς δὲ σημαίνειν. ὃ γὰρ, κύων, ὄνομα σημαίνει μὲν ὡς, οὔπω δὲ
E ὃ δέ ὡς, οὐδὲ ἀφωρισμένον ὅτῳ ὧδε ὃ βέλτιστον· καὶ ἐκεῖνο
δὲ λέγεται καλῶς ὑπὸ Πλάτωνος, ὅτι πάντα ὅσα φθαρτὰ
τῇ σφετέρᾳ κακίᾳ, φθείρει δὲ καὶ τούτων τὸν λέξιν. ἄγει
γὰρ τοιοῦτόν τινα εἰς ἀσάφειαν, ἀλλ' οὐχὶ ἁπλῶς ὥσπερ
τὰ μηδὲν σημαίνοντα· ἡ δ' ἀσάφεια καὶ τοιάδεν ἐλέ-
γετο ἀφοδοῦ ὡς ἐστὶ πανταχοῦ τῆς λέξεως· ὥσπερ
πάνυ, καὶ ἀφ' τοῦτο, μόνη κακία ὃ διπλοῦν, χωρὶς εἰ
μή τις οἴεται κἀκεῖνα κακίας. οἷ ἔνδεια, ἢ μακρολογίαν,
ἢ περισσολογίαν· λανθάνειν τοῦτον νομίζω, ἀπατώμενον,
καὶ μὴ σωιέντα, τούτων οὐδὲν ἁπλῶς κακὸν τῆς λέξεως,
F εἰ μὴ τῷ ἀσάφειαν, ἢ ὃ διπλοῦν ἐργάζοιτο· εἰ δὲ
μόνη κακία λέξεως αὕτη, καὶ καλῶς τὰ τοιαῦτα εἴ-
ρηται. πάντα δὲ τὰ ἀφ' τῷ λέξιν σοφίσματα, οὐδὲ
τῷ κακίαν τούτῳ γίγνεται· πάντα τὰ ἀφ' τῷ λέξιν,
ἔσται ἀφ' ὃ διπλοῦν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 80 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὸ πῶς δ' διπλόν πρ' ἐξ τρόπους πῶς τὴν λέξιν γνωσθαι. ὅτι ποτέ ἐστι λόγος.

CAPVT III.

Ipſum duplex ſex tantum modis in dictione fieri. Quid ſit oratio.

ΔΕικτέον δὲ ὃ μὴ τοῦτ' αὐ εἴη, ἀφ' ἧς ὃ πῶς δ' διπλόν τοσαυταχῶς, ὁσαχῶς Ἀριστοτέλης φησὶ, συνίσταται· εἰ δὲ καὶ τοῦτο μέλλει καλῶς εὑρεθήσεσθαι, λεπτέον πρότερον, ὅ τί ποτέ ἐστι λόγος τε, καὶ ἐκ λόγων· λόγοι γὰρ καὶ αἱ προτάσεις· τούτων ἑνὶ ἢ ἔνιοι διπλόν ζητοῦμεν· ἔσται δὴ λόγος, ὡς πρὸς τὸ παρὸν ἀποχρώντως εἰπεῖν, συνθέσεις ὀνομάτων· καλῶς δὲ ὀνόματα κἂν καὶ τὰ ῥήματα, καὶ ὅλως ἃ σημαίνει ἀφ' ὧν γνωσιμώτερα· ἀνάγκη δὲ διπλόν, ἢ ἓν ἔνι τούτων εἶδος τὴν ὀνομάτων, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ· τρίτον γὰρ οὐδὲν ἔχομεν ὅπως συσταίη· ὁπότερα ὥσπερ οὐσῶν αὖ ἓξ ἔχοι πρὸς ἕκαστα τὴν λέξιν, ἢ ὃ συγκείμενον· καὶ τοῦτο, ἢ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ. πῶς δὲ ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστι βούλεσθαι ὑπάρχον, ἢ λεγόμενον, καθάπερ ἐν ἄλλοις ἀποδέδεικται· πάντα δὲ ταῦτα συλλαβόντες ἔχουσιν οἱ εἰρημένοι τρόποι· ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ ὃ διπλόν ἔχουσι παρά τε τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, καὶ ἐν ὀνόματι μὲν ὁ πῶς δὲ τὴν ὁμωνυμίαν, ἐν λόγῳ δὲ ὁ παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν· ἐνεργείᾳ δὲ, ὅτι τῷ ὄντι, δύο σημαίνουσι· δυνάμει δ', ὁπότε τῇ προσῳδίᾳ γίνονται διπλοῖ, καὶ πῶς δὲ τὴν συνθέσιν, καὶ διαίρεσιν· οὗτοι γὰρ οὐ σημαίνουσι πλείω, ἀλλὰ πάντως ἕν· ἀφ' οὗ τε ὃ ἑκάτερον ἐνδέχεσθαι, διπλοῖ λέγονται· διὸ καὶ δυνάμει φαμὲν αὐτοὺς, τοιοῦτο γὰρ ὃ δυνάμει οἷον τοῦτο αὖ πάλιν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν διήρηται, ἢ ἐν ὀνόμασιν, ἢ ἐν λόγῳ· ἐν μὲν οὖν ὀνόμασιν, ἡ προσῳδία ποιεῖ ὃ διπλόν· αὕτη γὰρ ἐφ' ἑκάτερον ἕλκει τοὔνομα, ὥσπερ ἐν τῷ, Ὄρος ἔφυκεν, ἡ δασεῖα κατ' ἀρχὰς τεθεῖσα, ἢ μή· ἐν δὲ λόγῳ, διότι συνθέσεις καὶ διαίρεσις διπλόν ποιεῖ, δύναται δὲ κἂν ταῖς συνθέσεις τῶν ὀνομάτων αὕτη, ἀφ' ὃ προστοιχέναι λόγῳ, καθάπερ ἐν τῷ Νεάπολις, καὶ καλὸς κἀγαθός· μεταβάλλοι δ' ἂν τὴν ἁπλῶν· ἀλλ' οὐκ εἰς ἕτερον ὄνομα. τοῦτο γὰρ ἡ προσῳδία μόνη ποιεῖ· ἀλλ' εἰς λόγον, ὥσπερ ὃ, αὐλητρὶς δηλονότι, καὶ τὸ λόγον συνθεὶς ποτ' αὖ εἰς ὄνομα, ὥσπερ ὃ προκείμενον· δόξει δ' οὐδὲν ἧττον ἄτοπον ἴσως, ὃ φάσκειν, ἀφ' οὗ προσῳδίαν τε καὶ τὴν συνθέσιν συμβαίνειν τὰ σοφίσματα· εἰ δ' οὕτω ταῦτα μὲν ἀφ' ὃ διπλόν, καθάπερ ἐλέγετο πρόσθεν· εἰ δὲ προσῳδία τε, καὶ τὰ ὁμοῦ, καὶ τὴν δυνάμει διττῶν ὄντων ὃ διπλοῦν, ποιεῖ γὰρ ἤδη ταῦτα, θατέρου σημαίνειν, καὶ λέγεται ἀληθῶς συμβαίνειν οὐδὲν ἧττον τὰ σοφίσματα ἀφ' ταῦτα· τῷ γὰρ τὸν λόγον ὑποδιδέχεσθαι ἀφ' τούτων ὃ διπλοῦν, λαβόντες θατέρου κατ' ἀρχὰς οἱ σοφισταὶ, θατέρου συνάγουσι, μεταβάλλοντες μὲν ἀφ' τούτων τὸν λόγον, πάντως γὰρ οὐκ αὖ ἄλλως ὃ σόφισμα συμβαίη, συλλογιζόμενοι δὲ, ὡς ταὐτὸ λαμβάνοντες, ὥσπερ ἓν τὸ λογικὸν ὄνομα, καὶ ἴδιον ἀνθρώπου, ὃ λογικὸν ἄρα ἓν ἴδιον ἀνθρώπου· καὶ εἰ ὄρος ἐστὶν οὐσία εἰσήκει ὁ ὃ χωλόν. ὄρος δ' ἐστὶν οὐσία οὐχ

POST verò demonſtrandum eſt, propter quid tot modis ipſum duplex accidat, quot Ariſtoteles ſcribit: id verò ſi rectè inueniri debet, ſumendum prius eſt, quid ſit oratio, & ex orationibus orationem eſſe, etenim & ipſæ propoſitiones, orationes ſunt: harum alicui, aut aliquibus, quærimus ipſum duplex. Oratio ſanè erit, quod in præſenti dicere ſat eſt, nominum compoſitio: voco verò nomina, etſi verba ſint, ſignificéntque omnino aliquid, propterea, quod ſic notius vocabulum eſt. neceſſe eſt ipſum duplex, aut in aliquo horum nominum eſſe, aut in oratione ipſa: nullum enim habemus tertium quomodo conſtituatur: quemadmodum neque in lapidibus præter aut ſingulos ſeorſum, aut illorum ſimul compoſitionem, eámque aut actu, aut potentia, aut apparentia, nihil aliquis excogitare poteſt: præter hæc enim nihil eſt, quod eſſe, aut dici quiſpiam inueniat, vt alibi demonſtratum eſt. Omnia verò hæc comprehendentes modi prædicti habent. Ipſum enim actu duplex modus habet, & qui ſecundum æquiuocationem eſt, & qui ſecundum ambiguitatem: ſed in nomine duplicitatem is habet, qui ſecundum æquiuocationem eſt: in oratione, qui ſecundum ambiguitatem: actu verò eſſe dicuntur, quoniam reuera res duas ſignificant. Potentia verò, dum accentu duplices fiunt, compoſitionéque & diuiſione: hi enim non plura ſignificant, ſed prorſus vnum: propterea verò, quod ad vtrumque verti licet, duplices dicuntur: quare hos potentia dicimus: tale enim eſt hoc ipſum potentia eſſe. Id ipſum verò rurſus (vt ſupra quoque diuiſum eſt) vel in nominibus, vel in oratione eſt: in nominibus, accentus duplicitatem efficit: trahit enim ad vtramque partem nomen accentus, vt in oratione, hoc Ὄρος ἔφυκεν, hoc eſt mons, *vel* terminus ſtabat, accentus aſpiratus facit, in principio cum aut ponitur, aut abeſt. In oratione verò compoſitio, & diuiſio duplicitatem facit: in compoſitis quoque nominibus eandem facere poteſt, quia orationi ſimilia ſunt, vt in nomine Neapolis, & καλὸς κἀγαθός, id eſt probus, mutaret ea quis loco ſimplicium non in nomen (hoc enim ſolus accentus facit) ſed in orationem, vt in hac voce αὐλητρὶς videlicet, id eſt tibicina, ſicut rurſus & ipſam orationem in nomen componeret, vt eſt in propoſito nomine. videbitur autem nihilominus abſurdum fortaſſis id, quod propter accentum, compoſitionémque & diuiſionem, ſophiſmata contingere dicamus: ſiquidem hæc, propter ipſum duplex (vt ſupra dictum eſt) contingunt: accentus verò, & quæ eius generis ſunt, ipſum duplex, iis quæ facultate duplicia ſunt, eripiunt: etenim, vt hæc alterum ſignificent, efficiunt: ſed tamen nihilominus verè dicuntur, propter hæc ſophiſmata contingere: quia enim oratio per eadem hæc ipſum duplex accipit, alterum in principio ſophiſtæ ſumunt: alterum concludunt, orationem per ea ipſa mutantes (prorſus enim non aliter ſophiſma contingeret) ratiocinantes verò tanquam idem accipientes: quale eſt, vnum quid rationale nomen eſt: proprium hominis eſt ipſum rationale: igitur vnum proprium hominis eſt. Præterea ſi ὅρος, hoc eſt terminus, hic

ſtabat, is, qui agros ſeparat, ὅρος autem, hoc eſt mons, hic non ſtabat: ſed neminem lateret id quod ſic adulterinum eſt: verùm vt vbique etiam ad minimum apta oratio ſit, ſophiſtæ ſtudent: nam & in iis, quæ actu duplicia ſunt, hi illud idem faciunt, vt aliud ſumentes, aliud concludentes ratiocinentur: ſed ibi obſcuriùs, quoniam quicquid ſignificet ſermo, ipſe ſibi conſentiat: hîc verò manifeſtè: quare ſuis nominibus, & orationibus Ariſtoteles dixit: Etenim ij ſophiſtæ ſunt, qui ſpeciem violant. Cùm iam habeamus id ipſum, quod actu dicitur, itémque quod potentia, quod reliquum eſt, ad apparentiam attinet: quæ ſecundum figuram dictionis eſt, vt eſt ſupradictum: oſtenditur enim ipſum nomen, ſimilitérque oratio, non aliud duplex adeo habere, nec in ſingulis, quæ prædicta ſunt. adeo quis exempla ex Eudemo, ex aliiſve caperet. Cum igitur iam collectos modos omnes habeamus, quibus duplex ipſum fieri poſſit, habemus omnia in dictione contingentia ſophiſmata: hæc enim penes ipſum duplex ſunt: ſequitur verò id, quòd tot modis nominibus ipſis, & orationibus, non eandem rem ſignificamus: nam aut actu, aut potentia, aut apparentia id facimus: manifeſtum verò eſt & ſyllogiſmi modum, modò habita diuiſio ſit, fieri poſſe, vtrumvis quis eligat, aut è directo, aut ad impoſſibile ducentem: ſi enim poſſibile eſt alium haberi modum, is erit neque in nomine, neque in oratione, neque actu, neque potentia, neque apparentia: præter hæc autem nihil ſermo oſtendit: ſecundum igitur ipſum definitum ſit in hunc modum: quod verò non ex eius diuiſione inuenimus, (non enim Ariſtotelis gratia nunc ſcribimus, ſed omnia hæc methodo ſcripta ſunt,) perſpicuum eſt: nam aut in nomine, aut in oratione ipſum duplex eſſe oportere apertè ipſe dixit, cùm dixit, quod ipſis nominibus, & orationibus: ipſum verò actu eſſe, aut potentia, aut apparentia notum ex ipſo ordine eſt: ſcripta igitur ſeparatim ſunt in ſingulis generibus, quæ eiuſdem ſunt generis, primáque quæ ad actum attinet: ſecunda, quæ ad potentiam: tertio loco, quæ ad apparentiam, vt decuit: aut cur hæc non fuere confuſa? ſed fortaſſe ridiculum eſt his fidem aliam afferre conari, quam eam, quæ à re deducitur: etenim ſi ſic ſe habent, vt Ars, qualis Medicina eſt, artíſque ſunt, diuiſionem vllam fortuito, aut caſu factam non reciperent, ſed de his ſatis hæc in præſenti ſint.

ἔσηκε, καὶ λάθοι μὴν σοφίσμα ὂν κίβδηλον· αὐτὰρ οὐκ ὀκνοῦσιν οἱ σοφισταὶ πάντα χᾶ σμικρὸν φορτίζειν τῷ λόγῳ· ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐνεργείᾳ διττοῖς, οὗτοί γε ταὐτὸν τοῦτο ποιοῦσι. λαβόντες γὰρ ἕτερον συλλογίζονται· ἀλλ' οὐκ ἔμοιγε δοκοῦσιν, ὅτι καὶ ὁπόταν σημαίνῃ αὖ ὁ λόγος, ὁμολογητέον· ἐν ταύτῳ δὲ τοῦτο δήλως, ὅτε καὶ αὐτὸ τοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις Ἀριστοτέλης ἔφη· οἱ μὲν γὰρ κἀκεῖ εἰσιν οἱ τὸ εἶδος σοφίσματα βιάζόμενοι· ἐπεὶ δὲ ἔγωγε τὸ, ἐνεργείᾳ τε καὶ δυνάμει, λείπεται φαντασίᾳ· τοῦτο δὲ ὅτι τὸ αὐτό τὸ ῥῆμα τῆς λέξεως, καθάπερ ἐλέγετο ἔμπροσθεν· φαίνεται γὰρ καὶ τὸ ὄνομα διττὸν οὐχ οὕτως ἔχον, καὶ ὁ λόγος ὁμοίως, καὶ οὐ τοσοῦτον καθ' ἕκαστον τῶν προφερομένων· τὰ παραδείγματα λάβοι τις ἄν, ἔκ τε τῶν καὶ Εὐδήμου κἄξ ἄλλων· ἐπεὶ δ' οὕτω ἔχοντα πάντας κατειλεγμένους τοὺς τρόπους, ἂν γένοιτό τι διττὸν, ἔχοντα πάντα τὰ αὐτὰ τὴν λέξιν σοφίσματα. ταῦτα γὰρ οὕτω ἔχει, ἢ αὐτὸ τὸ διττὸν· ἐχόντων δὲ καὶ τὸ τοσαυταχῶς αὐτοῖς τοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ ταὐτὸν δηλωσάντων, ὅτι ἢ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ δῆλον δ' ὅτι καὶ συλλογισμοῦ τρόπον, ὁποῖόν τις ἂν προέλοιτο, δυνατὸν ποιεῖν, ἅπαξ γε τὴν διαίρεσιν ἔχοντα, καὶ ἐξ ὑγείας, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγοντα. εἰ γὰρ τὸ δυνατὸν, ἀλλ' ἔσαι οὔτ' ἐν ὀνόματι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐνεργείᾳ, οὔτε δυνάμει, οὔτε φαντασίᾳ· αὐτὰ ταῦτα δ' ἔφην ὁ λόγος ἐδείκνυ· κατ' ἀρχὰς μὲν ἀφωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ὅτι δ' οὐ κατ' αὐτὸν τὴν διαίρεσιν διῃρήκαμεν, οὐ γὰρ Ἀριστοτέλει χαριζόμεθα νῦν. ἀλλὰ ταῦτα ἅπαντα κεῖ τὴν μέθοδον γεγράπται, δῆλον· τὸ μὲν γὰρ, ἢ ἐν ὀνόματι δεῖν, ἢ ἐν λόγῳ τὸ διττὸν εἶναι σαφῶς αὐτὸς εἴρηκεν ἐν οἷς φησιν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις, τὸ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ, γνώριμον ἐκ τῆς τάξεως· γέγραπται γοῦν ἀφωρισμένα καθ' ἕκαστον εἶδος ἢ γένος τὰ ὁμωνύμῳ, ἢ συνῳκισμένα· καὶ ἐνεργείᾳ, δεύτερον δὲ τὰ δυνάμει, τρίτον δὲ τὰ φαντασίᾳ. καθάπαξ δίκαιον, ἢ ἀφ' οὗ τί ποτ' οὐ συγκέχυται ταῦτα· ἀλλ' ὡς γελοῖον ἴσως καὶ τὸ, τῶν τοιούτων ἑτέραν πίστιν περιέχεσθαι φέρειν, μὴ τὴν ἐκ τῆς πράγματος· εἰ γὰρ οὕτως ἔχει καθάπαξ ἡ τέχνη φησὶ δηλονότι, καὶ γέγονε κατ' αὐτὴν, ὥσπερ ἡ ἰατρικὴ, τυχὸν τινα οὐκ ἂν τύχῃ σοφὰ ταυτόματα ἐργάσαιτο· ταῦτα μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων ἱκανὰ πρὸς τὸ παρόν ἐστιν.

CAPVT IV.

Ambiguitatis, & reliquorum ſophiſmatum modi.

DICTVM quoque à Stoicis aliquid eſt de partitionis dignitate, noſſe, ſi quis modus extra propoſitos cadat, tentantibus: erit enim inductio fides hæc. Et aliàs æquum eſt nullam probatorum virorum opinionem obiter ponere: ambiguitatis igitur definitionem, quanquam cum multis noſtris pugnare videtur: in præſentia tamen prætermittemus: de his enim conſiderare alterius negotij eſt: quæ verò ambiguitates dicuntur, harum differentiæ ſumendæ ſunt. Sunt quidem apud grauiores viros numero octo. Vna eſt, quam cõmunem, & ei quod dictum eſt, & diuiſibili, nominant, qualis eſt, quæ αὐλητρὶς, id eſt tibicina, puella exiſtens, communis enim hæc & ipſius αὐλητρὶς, nominis eſt, atque eius quod dictum eſt. Altera, quæ in ſimplicibus eſt, vt virilis: aut enim tunica, aut homo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Οἱ τῆς ἀμφιβολίας, καὶ τῶν ἄλλων σοφισμάτων τρόποι.

ΕΙρηται δέ πως καὶ τοῖς Στωϊκοῖς περὶ τῆς τῶν μερῶν διαιρέσεως ἐπελθοῦσιν ἰδεῖν, εἴ τις ἔξω πίπτοι τρόπος εἰρημένων. εἰ γὰρ ἐπαγωγή τις αὕτη πίστις, καὶ δίκαιον ἄλλως, μηδεμίαν δόξαν ἀνδρῶν δοκίμων παρέργως τίθεσθαι· τὸν μὲν οὖν τῆς ἀμφιβολίας ὅρον, εἰ καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἡμετέρων μάχεσθαι δοκεῖ, τό γε νῦν ἑαυτέον, ἑτέρας γὰρ καὶ ὑπὲρ τούτων σκοπεῖν πραγματείας ἐστὶ, τὰς δὲ διαφορὰς τῶν λεγομένων ἀμφιβολιῶν αὐτὰς λεπτέον· εἰσί γε πρὸς τῶν μερισθέντων λεγομένων τὸν ἀριθμὸν η'. μία μὲν, ἣν κοινὴν ὀνομάζουσι, τῆ τε εἰρημένου, καὶ τῆ διαιρετῆ, οἷά ἐστιν ἡ αὐλητρὶς πᾶς οὖσα· κοινὴ γὰρ αὕτη τῆ τε αὐλητρὶς ὀνόματος, καὶ τῆ εἰρημένου. δευτέρα δὲ, ἣν τὴν ἐν τοῖς ἁπλοῦς, οἷς ἀνδρεῖος, ἢ γὰρ χιτὼν, ἢ ἄνθρωπος.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 82 sur 413

τρίτη δὲ, πρὸς τὴν ἐν τοῖς συνθέτοις ὁμωνυμίαν, οἷς αὐ- A
θρωπός ἐστιν, ἀμφίβολος γὰρ ὁ λόγος, εἴ τε τὴν οὐσίαν, εἴ τε
τὴν πτῶσιν εἶπεν σημαίνῃ. τετάρτη δέ ἐστι, πρὸς τὴν ἔλλειψιν,
ὡς ὁ ἔστι σοι· ἢ γὰρ ἐλλείπει ὁ μέσον, οἷς δεσπότου, ἢ πα-
τρός. πέμπτη ἢ πρὸς τὸ πλεονασμόν, ὥσπερ ἡ τοιαύτη· ἀπη-
ρώρησεν αὐτὸν μὴ πλεῦσαι, ὃ γὰρ, μὴ, προσκείμενον, ἀμφίδοξον
ποιεῖ τὸν λόγον, εἴ γε ὃ πλεῦσαι ἀπηνήρησεν, εἴ τε ὃ μὴ πλεῦσαι.
ἕκτην φασὶν εἶναι τὴν μηδὲν σαφοῦσαν, τι, μετά τινος ἀσήμου
μόριον τέτακται, ὡς ἐν τῷ, ἢ νεῖ, ἢ μὴ πρῆξαι. ὃ γὰρ σοι-
χεῖον ἂν μὴ ἤμοιτο διαζευκτικήν. ἑβδόμη δέ ἐστιν, ἡ μὴ δη-
λοῦσα, ᾧ, μετά τινος τέτακται σημαντικὸν μόριον, ὡς ἐν τῷ· B

Πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς.

Ογδόη ἡ μὴ δηλοῦσά τι ὅπῃ τι ἀναφέρεται, ὡς ἐν τῷ Δίων,
Θεόν ἐστιν· ἄδηλον γὰρ ἔστιν εἴ τε ὅπῃ τὴν ἀμφοτέρων
ὕπαρξιν ἀναφέρεται, εἴ τε ὅπῃ τοιοῦτον, οἷς ὁ Δίων Θεόν
ἐστιν, ἢ πάλιν· οἱ μὲν δὴ ἔμπροσθεν τῶν ἡμετέρων οὕτως
κατηριθμοῦντο. δῆλον δέ γε, ὅς τις μὴ πρόσεργος τῶν ἔμ-
προσθεν ἤκουσεν, ὅτι πάντες πίπτουσιν εἰς τοὺς κατειλεγ-
μένους ὑφ' ἡμῶν ἔμπροσθεν, ὃ δὴ ἀμέθοδόν τε καὶ ἄτεχνον,
προδηλον· οὔτε γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀποδέξαι τις λά-
βοι τὸν κατ' ὀλίγα ἕτερον ἀμφίβολόν τι δυνάσθαι C
συνίστασθαι, τό τε καὶ τοῖς πεπλεγμένοις ὁμωνυμίαν φά-
σκειν συμβαίνειν, παντελῶς οὐδὲ ἀκουόντων ἐστὶν ὀνομά-
των· πῶς δὲ οὐκ ἔστιν, ἴσως μὲν ἀφορᾶς εἰδικὰς καταριθμεῖσθαι, καθάπερ ὅπῃ τῶν τινὶ διαίρεσιν ποιουσῶν,
ἀσήμαντον μόριον σημαῖνον διαφθοῦμενα. λάθοι γὰρ ἂν οὕτως
πλείους τὰς εἰδικὰς ἀφορὰς· ἔτι δ' ἂν, τὸν τρόπον τῆς ἔμπροσθεν
καὶ τῆς ὁμωνυμίας ἃς ποιήσειεν πλείους εἰδικὰς λεγο-
μένας ἀφορὰς, ὅτι αὗται μὲν τὸ ἀπὸ τύχης, αἱ δὲ, τὸ κατὰ
τὴν ἀναλογίαν, ἢ ὁμοιότητα, ἢ ἄλλον τινὰ ἔμπροσθεν στοιχεῖσαν·
καὶ μὴν καὶ τῆς ἐν λόγῳ ὁμωνυμίας ἀπ' αὐτῶν λεγομένης, D
πλείους οἱ ἔμπροσθεν, οἱ μὲν γὰρ τῇ τοιαδὶ τῶν ὁμοίων τοιό-
σεων γίγνονται, ὡς ἐν τῷ, εἰ μέλλει τὸν Σωκράτην νικήσαι·
οἱ δ' ἄλλοι ἔμπροσθεν· ταῦτα μὲν ἐλάττω, σκοπὸν δ' ἄξιον ἀπο-
ρείας, πῶς τὰ τοιαῦτα τὰς φαντασίας διπλᾶ, πολὺ δὲ μᾶλλον
ἔτι, πῶς τὰ τὴν προσῳδίας· οἱ γὰρ διαλεγόμενοι διττοὺς τοὺς τοιού-
τους φέρουσιν, πῶς οὐχὶ καὶ τοιαύτην προσῳδίαν; ὥσπερ γὰρ ἐκείνην,
τῇ διαλήψει τοῦ ὅλου, καὶ τῇ μετὰ σιωπῆς, δυνάται προσῳδὸς ὃ
διττὸν ἔλκεσθαι, οὕτω δὴ καὶ ὃ ὄνομα, τῇ προσῳδίᾳ· καθάπερ ἔξωθεν ὂν ὁ κενὸς χρόνος τοῦ λόγου, καὶ οὐ μόριον αὐτοῦ, E
διττὸν ποιεῖν αὐτὸν πέφυκεν, οὕτω δὴ καὶ ἡ προσῳδία· ἔτι γὰρ
καὶ οἱ σοφισταὶ καθάπερ ἐκείνῳ χρῶνται πρὸς τὰς ἔριδας,
καὶ τούτῳ· καὶ μὴν αὐτὸ αὖ ὡς ἐφ' ἑαυτοῦ σκοπούμενος, ὥσπερ
αὖ τοιαῦτα τὴν στοιχεῖσιν ἢ διαίρεσιν ἀμφισβητοῦσιν, οὕτω δὴ
καὶ τοιαῦτα τὴν προσῳδίαν· δῆλον δὲ ὅπῃ τῶν γραμμάτων
λόγων, οἷς μὴ προσκεῖται τὰ διακρίνοντα σημεῖα, δεῖται γὰρ
ὥσπερ ἐκείνων εἰς τὴν διάκρισιν, οὕτω καὶ τῆς προσῳδίας,
οὐκ ἀεί γε μὲν καὶ δι' αὐτὴν γίνοιτο διττὸς ὁ λόγος.

Tertia verò ad ipſam in compoſitis æquiuocationem attinet, vt homo eſt: ambiguus enim ſermo eſt, vtrum ſubſtantiam, an caſum eſſe ſignificat. Quarta ex defectu eſt, vt tui eſt: deeſt enim quod ad medium locum attinet, vt domini, aut patris. Quinta ex ſuperabundantia, quale eſt, ei, vt non nauigaret, denegauit: adiecta enim ea negatio (non) ambiguam orationem facit, vtrum nauigare negauit, an non nauigare. Sextam eſſe dicunt eam, quæ haud notum facit, quæ cum qua ſignificatione carens pars, ordinata ſit, vt illud eſt, & nunc & non appulit: pars enim ea non diſiunctiua eſſe poteſt. Septima eſt, quæ ignotum reliquit, quæ cum qua ſignificatiua pars conſtructa ſit, quale eſt:

Quinquaginta virûm centenos liquit Achilles.

Octaua eſt, quæ non declarat, quid ad quid referatur, quale eſt, Dion Theon eſt: incertum enim eſt, vtrum ad vtriuſque exiſtentiam verbum, eſt, referatur, an ad id, vt Dion ſit Theon: aut contra. Hi ſunt à grauiſſimis viris numerati modi. Quicunque verò non obiter, quæ ſupra dicta ſunt, audiuit, manifeſtum eſt ei, eos omnes in hos cadere modos, qui à nobis numerati ſunt: careréque methodo & arte perſpicuum eſt: neque enim ex iis, quæ dicta ſunt, demonſtrationem quis ceperit, nullum alium modum ambiguum conſtitui poſſe: in connexiſque æquiuocationem contingere dicere, hominis eſt in nominis intelligentia parum verſati: non ineptum verò eſt generalibus differentiis ſpeciales enumerare, vt ea, quæ ad diuiſionem attinet, per partem ſignificatione carentem, & per ſignificantem diuidatur: ſic enim quis ſpeciales differentias plures acciperet: quin etiam ad hunc modum quis æquiuocationis differentias ſpeciales dictas plures faceret: quia ille ſecundum id, quod à fortuna: hæ verò ſecundum analogiam, aut ſimilitudinem, aut alium aliquem modum conſtituantur: quin & æquiuocationis eius, quam ipſi in oratione dicunt plures modi caſibus ſimilibus appoſitis fiunt, quale illud eſt, futurum eſt Socratem vincere: cæteri verò modi minores ſunt. Id verò dubitatione dignum eſt, quo modo, quæ ad apparentiam attinent, duplicia ſunt: magiſque quo modo, quæ ad accentum: qui enim ſecundum compoſitionem duplex ponunt, quo modo non ſecundum accentum? vt illa per continuationem totius, & per ſilentium ad ipſum duplex trahi poteſt, ſic ipſum nomen per accentum: quemadmodum orationis extrinſecum, inane tempus cum ſit, nec eius pars, eam tamen facere duplicem poteſt, ſic accentus quoque: itémque ſophiſtæ vt illo, ſic hoc ad contentiones vtuntur: & quis ſecum cogitans, quemadmodum ſecundum compoſitionem, & diuiſionem contendunt, ſic ſecundum etiam accentum idem fieri poſſe cognoſcet. Manifeſtum verò in ſcriptis orationibus eſt, cùm non adiecta ſunt diuidentia puncta: vt enim his egent ad diuiſionem, ſic accentu quoque, non ſemper tamen etiam propter hunc duplex oratio fuerit.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 83 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΓΛΩΣΣΩΝ ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

GALENI LINGVARVM, SEV DICTIONVM EXOLETARVM HIPPOCRATIS, EXPLICATIO.

PROOEMIVM.

QVVM volueris (ô Teuthra) linguas dictionésve Hippocratis pauciſſimis verbis nos explicare, libenter & promptè tibi paruimus, huiuſmodi ſtudiis pulcherrimè morem gerere, pulcherrimũ exiſtimantes. Erit autem, vt ipſe iuſſiſti, ordo orationis *noſtræ* ex ordine literarum, à quibus ipſæ linguæ initium capiunt: ſi prius tamen illud definierimus, inter expoſitionem omnium verborum Hippocratis, & ſolarum ipſius linguarum, quid interſit. Quæcumque igitur vocabula antiquis temporibus erant in vſu, nunc autem non amplius ſunt, huiuſcemodi vocabula linguas vocant, & ad has exponendas accedimus. Alia verò omnia, quæcumque inquiſitionem quidem non minorem deſiderant, vſitata tamen in hunc vſq; diem ſunt, in ipſorum librorum expoſitionibus ſuper his inſpicere cõmodiùs fuerit. Quid enim iudicium, & quid diuinum, & quid integrè, & quis in ſummo bonus habitus, & omnia, quæ talia ſunt, oratione quidẽ longiſſima ad explicationem indigent; in communi tamen vſu verſantur nihilominus, quàm vita, & breuis, & ars, & longa, & occaſio, & præceps: quanquam & horum vocabulorum nonnulla expoſitionis alicuius egent. Ex quo mihi in mentem venit admirari eos, qui omnem Hippocratis dictionem ſe expoſituros pollicentur, ſi quidem non intelligũt, plura ſe præterire, quã docere. Dioſcorides quidem, non Herophilius ille cognomento Phacas, ſed iunior quidem patrum noſtrorũ memoria multis libris ſcriptis, non modò dimidiã, ſed ne tertiam quidem, aut quartam partem omnium verborũ Hippocratis exponit. Ac præter alia multa, cumulus etiam accedit horum duorum, quæ ab eodem in toto opere peccantur: primum quia de manifeſtiſſimis nominibus mentionem facit, ad quæ intelligenda non modò multa, ſed ne minima quidem explanatione opus eſt: deinde, quòd hoc ipſum non ſemel tantùm, ſed ſæpiſſimè facit. Hæc igitur nos contempſimus, & præter hæc etiam omiſimus exponere formam vniuſcuiuſque arboris, & herbæ, & eorum, quæ ex metallicis fodinis eruuntur, tum autem & piſcium, & animalium omnium, de quibus frequenter mentionem facit Hippocrates. Quæ quidem Dioſcorides is, de quo loquor, non erubeſcit tranſcribere ex libris Nigri, & Pamphili, & Dioſcoridis Anazarbæi, atque ante hos Crateuæ, & Theophraſti, & Heraclidæ Tarentini, & aliorum innumerorum. Idem quo-

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

A ΤΑΣ πρὸ Ἱπποκράτει γλώσσας, ὦ Τεύθρα, βουληθέντι σοι ἀφ' βραχυτάτων ἡμᾶς ἐξηγήσασθαι, πειθόμενοι ἐπηκουσα, τοῖς τοιούτοις ὑπομνήμασιν ὑπηρετεῖσθαί τε κάλλιστα, κάλλιστον εἶ) νομίζων. ἔστι δὲ, ὡς αὐτὸς ἐκέλευσας, ἡ ταῖξις τῶν λόγων κ' τῶν τῆν γραμμάτων ταῖξιν, ἀφ' ὧν αἱ γλῶτται τὸν ἀρχὸν ἔχουσι, πρότερόν τε διῃρεσαμένοις ἡμῖν, ὅπη διαφέρῃ τῶ πᾶσαν ἐξηγήσασθαι τὸν Ἱπποκράτους λέξιν, ὃ ταῖς γλώτταις μόναις. ὅσα τοίνυν τῆν ὀνομάτων ὐκ πάλαι χρόνοις ἐῶ σεσήμανται, νυνὶ δ' ὐκέτι ἔστι, ταῦτ πάλαι τοιαῦτα
B γλώττας καλοῦσι, καὶ ταύτας ἐξηγησάμενος ἔρχομαι. τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὅσα ζητήσεως πάλαι οὐχ ἥκιστος πρόσδεῖται, σεσήμανται δὲ ἔστιν, εἰς ταῦτα, κ' ταῖς τῆν συγγραμμάτων αὐτῶν ἐξηγήσεις ἄμεινον ὑπισκοπεῖσθαι. τίς γὰρ ἡ κρίσις, καὶ τί ὃ, θεῖον, καὶ τί ὃ, ἀρτίως, καὶ τίς ἡ ἐπ' ἄκρον εὐεξία, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, λόγου πάλαι παμμήκους εἰς ἐξήγησιν δεῖται· σεσήμανται δὲ ἔστιν, ὑπὲν ἦττον ἡ βίος, καὶ βραχὺς, καὶ τέχνη, καὶ μακρὸ, καὶ καιρὸς, καὶ ὀξὺς, κἄτοι καὶ τούτων ἔνια δεῖται ἴσως ἐξηγήσεως· ὅθεν ἔμοιγε καὶ θαυμάζειν ἐπῆλθε τῆν ἅπασαν ἐξηγεῖσθαι τὸν Ἱπποκράτους λέξιν ἐπαγγελλομένοις, εἰ
C μὴ σαφέστατον, ὅτι πλείω παραλείπουσιν, ὧν διδάσκουσιν· πολλὰ γοῦν βιβλία Διοσκουρίδης γράψας, οὐχ ὁ ὀνομασθεὶς Φακᾶς, ὁ Ηροφίλους, ἀλλ' ὁ νεώτερος ὁ κ' πατέρας ἡμῶν οὐχ ὅπως ὃ ἥμισυ μέρος, ἀλλ' ὐδὲ ὃ τρίτον, ἢ τέταρτον ἐξηγήσατο τῆς ὅλης λέξεως· τούτῳ μὲν γε, παρὰ τοῖς ἄλλοις, καὶ δύο ταῦτα ἐξ ὀνομάτων καθ' ὅλον πεπλημμέληται τὸν λόγον· ὀνομάτων τε σαφεστάτων μνημονεύῃ, μὴ ὅτι πολλῶν, ἀλλὰ μηδὲ ἐλαχίστης ἐξηγήσεως δεομένων, καὶ τούτων αὐτῶν πλεονάκις. ταῦτά τε οὖν ἡμεῖς παρείδομεν, καὶ παρὰ τούτοις ἔτι ὃ
D διηγεῖσθαι τὴν ἰδέαν ἑκάστου φυτῶ, καὶ βοτάνης, καὶ τῶν μεταλλευομένων· ἤδη δὲ καὶ τῶν ἰχθύων, καὶ τῶν ζώων ὅλων ὅσων αὖ ἑκάστοτε τύχῃ μεμνημένος ὁ Ἱπποκράτης, ἅπερ ὁ Διοσκουρίδης ὐκ αἰδεῖται μεταγράφων ὐκ τῶν Νίγρου τε, καὶ Παμφίλου, καὶ Διοσκουρίδους τῶ Ανα-ζαρβέως, ὐ πρὸ τούτων Κρατεύα τε, ὐ Θεοφράστου, καὶ Ηρακλείδου τῶ Ταραντίνου, ὐ ἄλλων μυρίων· οὕτως δὲ,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 84 sur 413

καὶ πόλεων ὀνόματα διηγεῖται γνωριμωτάτων, καὶ ἄστρων ὁμοίως ὀφθησομένων, ἃ μηδὲ αὖ παῖς ἀγνοήσειεν. ταῦτα δὲ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐξηγησαμένων ἁμαρτήσουσιν. εἰ τοίνυν ταῦτά τις ἅπαντα περιέλοι πόνου, τὰς γλώττας αὐτὰς ἐξηγήσατο μόνας, ὥσπερ ὁ Ηρόφιλος ἐποίησε, καὶ Βέκχιος, Αριστάρχου τοῦ γραμματικοῦ, ὃ πλῆθος αὐτῶν τῶν παραδειγμάτων ἀθροίσαντος, ὡς φασιν. ἡμεῖς δὲ, ὡς οἶδα, πλείω καὶ ἐκείνων ἐκλεξάμενοι, ἐν ὑπομνήμασιν ἔχομεν· ἃ τάχα αὖ εἰ βουληθείης, καὶ αὐτὰ μᾶλλον μακροτέρας διεξόδου σωθήσεται σοι. νυνὶ δὲ ὃ κεχριμένον, καὶ δι' ἐκείνων τῶν μακρῶν ὑπομνημάτων ἀποδεδειγμένον, ἀξιοῦσθαί σοι δοκῶ κεφαλαίων ἕνεκεν, ὁ λόγος οὗτος σύγκειται, περιέχων οὐ μόνον ὅσα τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς ὑφ' ἑνὸς ἅπαντα σεσημείωται τῶν ὀνομάτων, ἔτι δὲ ὅσα νῦν ἔθος οὐκέτι ἐστὶν ἐν ἕξει νῦν, ἀλλὰ καὶ ὅσα καθ' ἕνα ἕκαστον ἴδιόν αὐτὸς ἐποίησεν ὁ Ιπποκράτης, ἢ μετενεγκὼν ἀπό τοῦ συνήθους, ἢ σχῆμα παρειληφὼς ἕτερον, ἢ ὃ σημαῖνον ὑπαλλάξας. ὅτι γὰρ ἐποίουν οἱ παλαιοὶ πολλὰ τῶν ὀνομάτων αὐτοῖς, δέδεικται μὲν ἱκανῶς καὶ παρὰ Ερατοσθένους, ἐν τοῖς περὶ ἀρχαίας κωμῳδίας· δείξαιμι δ' ἂν σοι κἀγὼ νῦν ὀλίγων, ὅσων τοῦ γινώσκειν ἐναργέστερον, οὗ μὲν τί ἡ γλῶττά ἐστιν, οὗ δέ τι καὶ ὃ παράπλησιον αὐτῇ, ὃ γεγονὸς ἔθος τινὸς τῶν παλαιῶν· νομίζω δή σοι τὰ ἐκ τοῦ Αεισοφάνους ἀρκέσειν, τὰ ἐκ τῶν Δαιταλέων, ἃ δέ πως ἔλαθε παρὰ σοὶ, λέξω, Ομηρε, γλῶτταν τινι καλοῦσι κόρυκα. παρὰ μὲν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ δράματι, ὁ ἐκ τῆς δήμου τῶν Δαιταλέων πρεσβύτης τὸν ἀκολάστου υἱὸν ἔφη. παῖσον μοι, τὰ κόρυκά τί ποτ' ἐστὶν ἐξηγήσασθαι, μὴ δὲ τοῦτο, τί καλοῦσιν, ἀμυδρὰ κἀρίωα· καὶ ἐκεῖνος μὴ τοι, αὐτίκα ῥᾳδίως ἐν τοῖς Σόλωνος ἄξοσι γλῶτταν, εἰς δίκας ἀμφιφέρουσας ὡδί πως· ὁ μὲν ὤν σὸς, ἐμὸς ἢ δοῦς ἀδελφὸς, φράσατ' τί καλοῦσιν ἰδοδοί τε. ἐφεξῆς παρὰ δὲ τί ποτ' ἐστὶ δοῦ ποιῆν. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ἡ γλῶττα παλαιόν ἐστιν ὄνομα τῆς συνηθείας ἐκπεπτωκός. ὅτι γὰρ καὶ αὐτὸς ἕκαστος τῶν τοὺς λόγους ἐγγύντων ἠξίου ποιῆν ὀνόματα καινὰ, δηλοῖ μὲν καὶ Αντιφῶν ἱκανῶς, ὅς γε, ὥσπερ αὐτὰ ποιητέον, ἐκδιδάσκει. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς δοῦ ὁ Αεισοφάνης ἐν ταὐτῷ δράματι δῆλον τῆσδε, ἅλις, ὀρέλη, καὶ μύρον, καὶ ταινίαν. εἶτα ὁ πρεσβύτης ὑποσκώπτων, ἡδύς' ὀρέλη. τοῦτο παρὰ Λεισιράτου. πάλιν δὲ αὐτὸς τὸν ἀκολάστου υἱέος εἰπόντος, ἠμῶν ἴσως ἂν καταπλήξῃ τὸν χρόνον· καὶ τοῦτ' ἰοὺ ὁ πρεσβύτης ὑποσκώπτων, ἐρεῖ, ὃ καταπλήξῃ τοῦτο παρὰ τῶν ῥητόρων. εἶτ' αὖθις ἐκείνου φαίνοντος, ἀποθήσεταί σοι ταῦτα ποτὲ τὰ ῥήματα, πάλιν ὁ πρεσβύτης καὶ τοῦτο σκώπτει πρὸς Αλκιβιάδου τοῦτο ἀποθήσεται. καὶ μὴν γε καὶ ὁ υἱός, οὐδέπω παυόμενος, οὐδὲ αἰδούμενος τὸν γέροντα, φησὶ, τί ὑποτεκμήρῃ καὶ κακοὺς ἄνδρας λέγειν καλοκἀγαθίαν ἀσκοῦντας. εἶτα ὁ πρεσβύτης, οἴμοι ὦ Θρασύμαχέ τις ποτ' ἐστὶν ξυνηγόρων σε ῥυόμενος. δῆλον οὖν ἐκ τούτων οἴμοί σοι γεγονέναι ὡς εἶπον, εἴ τι ἔστιν τῶν γλωττῶν ἢ τοῦ κοινοῦ πᾶσιν ὀνόματος ἐκπεσόντος ἢ ὑπερφυοῦς συνηθείας, ἢ τοῦ ἰδιωμένου πρός τινος τῶν παλαιῶν, μὴ παραδεξάντος ὅλως εἰς τὴν συνήθειαν. οὕτως οὖν καὶ Ιπποκράτης τὰ μὲν, ἐκ τῶν ὄντων οὐ συνηθῶν ὀνομάτων παραλαμβάνει, τὰ δὲ αὐτὸς ποιεῖ, τὰ δὲ ἐκ τοῖς σημαινομένοις ὑπαλλάττει ἐκ δίκαιον ἕκαστον αὐτῶν ἡμᾶς ἐξηγεῖσθαι μὴ τῶν γλωττῶν, ὅταν γε φαίνηται τοῦ νῦν ἔθους ἐκπεπτωκός· οὕτως οὖν εἴ καί τινος ὄνομα φυτοῦ, ἐκ ζώου, καὶ πόλεως ἀσαφὲς ἱκανῶς εἴη, ἐκ τοῦτό σοι ἐν τῇ γλώττης ἐξηγησόμεθα, ἐκ καθόλου σοφασόμεθα, ὡς μή σοι μόνον, ἀλλὰ ἐκ τοῖς ἄλλοις τοῖς

que notissimarum vrbium nomina exponit, similitérque Astrorum manifestissimorum, quæ ne puer quidem ignorare posset. Atque in his explicandis non hic solus, sed etiam alij complures peccant. Hæc igitur omnia siquis amputet, linguas explanauerit solas, vt Herophilius fecit, & Becchius, cui Aristarchus grammaticus multitudinem exemplorum congessit, vt ajunt: nos autem (vt scis) plura etiam, quàm illi, excerpsimus, eáque in commentariis habemus. Quæ celeriter, & ipsa, si volueris, latiore enarratione colligemus tibi. Nunc autem, quod iudicatum est, & longioribus illis commentariis, demonstratum, roganti tibi, vt per capita habeas, præsens liber compositus est, complectens non solum omnia nomina, quæ cum ab aliis antiquis vsurpata fuerint, nunc amplius in vsu non sunt, sed etiam quæcunque ipse Hippocrates proprio aliquo modo sibi fecit, vel transferens à consuetudine, vel figuram accommodans aliam, vel significationem mutans antiquos namque multa sibi nomina fecisse ostensum quidem satis est ab Eratosthene in libris de antiqua comœdia, sed ego quoque idem tibi paucis per exempla possum demonstrare, quò euidentiùs cognoscas, quid nam lingua sit, & quid ipsi linguæ simile ab antiquo aliquo factum. Puto autem tibi Aristophanis exempla ex Dætaleis abundè satisfactura, quæ ferè ad hunc modum habent: Ad hæc tu dic Homere, quanam lingua vocant κόρυκα. in illa enim fabula senex quidam ex Dætaleis proponit procaci filio primum, κόρυκα quid sint, vt exponat; postea verò, quid vocent ἀμυδρὰ καὶ κἀρίωα. Et ille quidē viciſſim proponit linguam, quæ in tabulis Solonis est ad causas differentes hoc modo. Tuus quidem, meus autem hic frater dicat, quid vocent, ἰδοδοί τε. Deinceps proponit, quidnam sit bene facere: ex quibus manifestum est linguam, antiquum esse nomen, quod ex consuetudine decidit. Quòd autem vnusquilibet eorum qui in studiis doctrinæ versabantur, putabat licere sibi facere noua vocabula, satis indicat: & Antiphon, qui, quomodo ea facienda sunt edocet. Indicat etiam, & ipse Aristophanes in eadem fabula his verbis, ἅλις ὀρέλη καὶ μύρον καὶ ταινίαν. Postea senex irridens ἡδὺς ὀρέλη istud est ab Lysistrato. Rursus autem, cum Procax filius dixisset, fortasse à nobis non perterreberis tempore: & hoc filij dictum senex irridens, ait, hoc, perterreberis, à rhetoribus est: tum rursus cùm ille dixisset, quò tibi hæc verba euadent. Rursus senex, & hoc, euadent, tanquam ab Alcibiade sumptum carpit, ac filius quidem nondum desinens, neque reuerens senem, quid coniectas? etiam malos viros diceres eos, qui exercent probitatem. Postea senex, ô Trasymache, quis horum patronorum te liberat? Manifestum igitur puto ex hoc tibi factum esse, vt dixi, esse modum linguarum, cùm nomen commune omnibus à consuetudine superante ceciderit, vel factum ab aliquo antiquorum, non omninò receptum fuit in consuetudinem. Sic igitur, & Hippocrates, ex nominibus, quæ vsitata non sunt, aliqua assumit, aliqua ipse facit, aliqua autem nouis adiunctis sententiis mutat, quorum vnumquodque vnà cum linguis exponendum censemus, cùm ex consuetudine, quæ nunc est, cecidisse videbitur. Sic igitur, si cuius etiam stirpis nomen, vel animalis, vel vrbis valde obscurum fuerit, hoc tibi inter ipsas linguas exponemus: & omninò hoc spectabimus, vt non tibi soli, sed etiam aliis, qui

modò primas literas attigerint, liber vtilis existat: si verò quispiam nescit, quid sit ἀιερήσομεν, & ἀπὸ τοῦτο, & ἄμφω ἀμφίεσμα, & alia, quæcumque talia sunt, ad Dioscoridem eum, & ad illius similes remittemus, vt ad eos, qui talia docere non indignum putant. Cùm igitur apertè definitum sit à nobis, quidnam sit lingua, quid vox vsitata, & cùm dictum sit existimasse nos idipsum, quod indicatum est à nobis, & demonstratum in aliis libris, hic tibi solum sine demonstratione esse scribendum, ad explanationem iam ipsarum linguarum accedamus, eligentes ipsas ex omnibus libris non solum verè Hippocraticis, sed etiam ex iis, qui Hippocrati quoquomodo sunt inscripti. Quod autem multæ à Bacchio prætermissæ linguæ hic scriptæ sunt, quódque nullam nos prætermisimus, ipse liber docebit, quemadmodum, & illud, quod provt videtur oratio postulare, aliquando quidem interpretamur ipsam locutionem, qua cum exposuimus linguam in plurimis autem id facere negligimus quū sine interpretatione speramus ipsam explanationem fore manifestam.

Τὰ τοῦτα γράμματα μεμαθηκόσι χρήσιμόν ἐστι ὃ βιβλίον· εἰ δέ τις οὐκ οἶδε τί ποτ' ἐστὶν, ἀιερήσομεν, καὶ ἀπὸ τοῦτο, καὶ ἄμφω, καὶ ἀμφίεσμα, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα, τοῖς Διοσκουρίδην τε, καὶ τοὺς ὁμοίους ἀποπέμψομεν, ὡς αὐ οὐκ ἀξιοῦντας, οὐδὲ ταῦτα ἐκδιδάσκειν· διωρισμένου δὴ σαφῶς, τί μὲν ἐστι γλῶττα, τί δὲ λέξις, ἐρημένου δέ, ὅτι οὐ χρεὼν ἀποδείξεως, αὐτὸ μόνον ἀξίωσαι γραφῆναί σοι, ὃ κεχρημένον τε, καὶ ἀποδεδηγμένον ἡμῖν ἐν ἑτέροις, ὅτι τὴν ὄξήγησιν ἤδη τῶν γλωττῶν ἀφιξόμεθα, πρώτων τῶν Ἱπποκράτει ὑπεγγεγραμμένων βιβλίων ἐκλέγοντες αὐτάς, οὐκ ἐκ τῶν γνησίων μόνον· ὅτι δὲ πολλὰς τῶν Βακχείῳ παρειλημμένων, εὑρήσεις ἐνγεγραμμένας, καὶ ὅτι μηδεμίαν ἡμεῖς γλῶτταν παρελίπομεν, αὐτὸ διδάξει τὸ βιβλίον, ὥσπερ καὶ ὅτι χρὴ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ λόγου· ποτὲ μὲν παραφέροντες αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ὅθεν ἂν ὀξηγησόμεθα τὴν γλῶτταν, ἐν πλείστοις δὲ παρελείποντες, ὅταν καὶ ἡμεῖς ἐκείνης ἐλπίζωμεν ἕσεσθαι σαφῆ τὴν ὄξήγησιν.

INITIVM DICTIONVM LITERÆ A.

ΑΓΚΥΛΙΔΩΤΟΝ, *Ansulatum, vel annulatum*, ansulam, vel annulum habens, dictum est autem de curru, vel gibbositate.

ἀγκυρομήλη, *species*, siue specillum hamatum.

ἄγκλιθες, partes capitis allij, & nuclei.

ἀγλίη, *Aglie* alba cicatrix in oculis, vt in maiore prorrhetico; & albicantes humores concreti, vt in Coacis prænotionibus.

ἀγρίη κολοκυνθίη, colocynthis id est agrestis cucurbita, vt Crateuas, & Dioscorides, & Pamphilus.

ἄγρωφον, montanum, syluestre.

ἄγυια, imbecillia, quasi membris carentia.

ἀγχόμενος, qui suffocatur.

ἀδδάξασθαι, morderi cum pruritu.

ἀδυνέως, negligenter, incuriosè.

ἀέτωμα, pars tecti in sublime erecta, vt triangulus.

ἀθέλγεται, remittitur, resoluitur.

ἀθήρ, *acus hordei, & tuberculi, quod in palpebra oculi natum à similitudine hordei Crithe dicitur*, pars acuta est, vt in secundo de morbis minore, & eius partis summum, quæ in cuspide sagittæ πώγων, hoc est barba appellatur, vt in quinto epidemiωn.

ἀθώρηκτος, qui non ebrius est.

αἰγοκέρας, capricornu, quod, & βουκέρας, quod, & bubocornu, & τῆλις, id est fœnugræcum, silicia, silicula.

Αἰγύπτιον ἔλαιον, Ægyptium oleum, quod ipsi vocãt cicinum: veteres quidem ex ricino ricininum.

Αἰγύπτιον ἔλαιον λευκὸν, Ægyptium oleum album, quod ex liliis conficitur, & lilinum, & susinum oleum nominatum est.

Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν, Ægyptium vnguentum album, quod & Mendesium nominatum est, confectum ex liliis, & aromatibus, propterea que vnguentum, non oleum vocatur, idémque liliunguentum, & susinum vnguentum appellatum est.

Αἰγύπτιον μύρον, Ægyptium vnguentum ex flore Ægyptiæ spinæ, quod & Metopium nominatum est.

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΤΟΥ ΑΛΦΑ.

ΑΓΚΥΛΙΔΩΤΟΝ, ἀγκύλιον ἔχον· εἴρηται δὲ ὅπὶ ἁρμάτος, ἢ κυρτώματος.

Αγκυρομήλη, ἄγκιστρον.

Αγλιθες, τὰ μόρια τῆς κεφαλῆς.

Αγλίη, ἡ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς λεπτὴ λύκος οὐλὴ, καθάπερ ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ, καὶ οἱ λευκαίνοντες ὑπόπαχροι, ὡς ἐν Κωακαῖς προγνώσεσιν.

Αγρίη κολοκυνθίη, ἡ κολοκυνθὶς, ὡς ὁ Κρατεύας, ὁ Διοσκουρίδης, ὁ Πάμφιλος.

Αγρωφον, ὀρεινόν.

Αγυια, ἀσθενῆ.

Αγχόμενος, πνιγόμενος.

Αδδάξασθαι, δάκνεσθαι κνησμωδῶς.

Αδυνέως, ἀφροντίστως.

Αέτωμα, ὃ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς, ὥσπερ τρίγωνον.

Αθέλγεται, πρίεται, διεκλύεται.

Αθὴρ, τό, τε τῆς κριθῆς ὀξύ, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ, καὶ τὸ ἐν τῇ ἀκίδι πώγωνος ὃ ἄκρον, ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐπιδημιῶν.

Αθώρηκτος, ὁ μὴ μεθύων.

Αἰγοκέρας, ὅπερ καὶ βουκέρας, καὶ τῆλις.

Αἰγύπτιον ἔλαιον, ὅπερ αὐτοὶ καλοῦσι κίκινον. (οἱ μὲν τοι παλαιοὶ ἐκ τῆς κίκεως καὶ κίκινον.)

Αἰγύπτιον ἔλαιον λευκὸν, ὃ ἀπὸ τῶν κρίνων σκευαζόμενον, ὅπερ καὶ κρίνινόν τε, καὶ σούσινον ἔλαιον ὠνόμασαν.

Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν, ὅπερ καὶ Μενδήσιον ὠνόμασαν, σκευαζόμενον ἀπό τε κρίνων καὶ ἀρωμάτων, ἀπὸ τοῦτο καὶ μύρον, οὐκ ἔλαιον προσαγορεύεται· ὃ δι' αὐτὸ καὶ κρινόμυρον, καὶ σούσινον μύρον ὠνόμασαν.

Αἰγύπτιον μύρον, ὃ μύρον ἀπὸ τοῦ ἄνθους τῆς ἀκανθης Αἰγυπτίας, ὅπερ ἐν Μετώπιον ὠνόμασαν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 86 sur 413

Αἰγυπτίην στυπτηρίαν, ἣν δὴ καὶ σχιστὴν, καὶ τρισχιστὴν ὀνομάζομεν.

Αἰεὶ, σημαίνει ποτὲ παρὰ τῷ Ἱπποκράτει, καὶ τὸ ἕως, καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν παλαιῶν.

Αἰθάλη, ὅπερ καὶ λιγνύς.

Αἰθιοπικὸν, ὑπακουστέον τὸ κύμινον.

Αἰθόλικες, οἱ ἐπιπολῆς τοῦ δέρματος κύκλοι, ὅμοιοι τοῖς ἀπὸ πυρὸς συνισταμένοις ἐρυθροῖς κύκλοις, ἀπὸ τοῦ αἴθειν ὠνομασμένοι· καὶ αἰθολικώδεα δηλονότι τὰ τούτοις ὅμοια, ἃ οἱ πολλοὶ προσαγορεύουσιν αἱμάλωπας.

Αἱματοφλοιβοιστάσιες, οὕτως μὲν οἱ περὶ τὴν Διοσκουρίδην γράφουσι, τὰς ἐπιχέσεις τῶν ὑπεροιδοῦντος αἵματος ἡγούμενοι δηλοῦσθαι· ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ἐν τῇσι φλεξούσῃσι, αἱμορραγίῃσι σχῆμα εὑρετόν· οἱ πλείους μέντοι γράφουσιν αἱματοφλεβοιστάσιες, δηλοῦσθαι νομίζουσιν ἐκ τοῦ ὀνόματος τὰς πλήρεις αἵματος κεκυρτωμένας φλέβας.

Αἱμοκέρχνα, ἐπὶ αἵματος ἐκχύσει κέρχνον ἐμποιοῦντα· τοῦτο δέ ἐστι δῆξίς τις ὑποτραχὺς ἐρεθίζουσα κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν.

Αἰνειάτης, ὁ ἀπὸ Αἰνείου τῆς ἐν Θράκῃ πόλεως· τὴν δὲ αὐτὸν καὶ Αἰνειοτικόν ἐστιν ὅτε καλεῖ.

Αἰολᾶσθαι, τὸ οἷον πλάζεσθαι, καὶ πλανᾶσθαι.

Αἰὼν, ὁ βίος.

Ακαλήφη, ἥπερ καὶ κνίδη.

Ακεστὰ, τὰ ἰατὰ, καὶ γὰρ ἄκη τὰ ἰάματα.

Ακήρατος, ἀδιάφθορος.

Ακὶς, οὕτως ὀνομάζεται τὸ σίδηρον τοῦ βέλους.

Ακόνην ἐν τοῖς προσκειμένοις τῷ περὶ διαίτης, οὕτως ὠνόμασε τὴν θυῖαν· ὡσαύτως δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ὀγδόῳ.

Ακουσα, πεπληρωμένη.

Ακράλεα, ἄκρεα.

Ακρέσπερον, ἄκρας ἑσπέρας, τουτέστι πρώτης καὶ ἀρχομένης.

Ακρητον, τὸ ἄκρατον· οὕτως γὰρ ὀνομάζεται πᾶν τὸ ἀμιγὲς ἑτέρου, καὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν διασωζόμενον εἰλικρινῆ.

Ακρητοχόλους, τοὺς ἄκρατον ἀθροίζοντας χολήν.

Ακρητόχολον, οὕτως ὀνομάζει, ὅνπερ καὶ ἀκρόχολον.

Ακριτον πάγος, τὸ οἷον ἀδιάκριτον· εἴρηται δὲ ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδος ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν κόσμον, ἤτοι ἀπείρου, ἢ οἷον ἀδιατυπωτοῦ κενοῦ.

Ακρόπλοα, τὰ ἐπιπολαίως, οἷον ἐπ' ἄκρου ἐμπλέοντα· οὕτως δὲ καὶ οἱ ἀκρόπλοοι.

Ακροαπὶς, γλῶσσα οὕτως εἴρηται ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἡ οἷον ἄκρα ἑαυτῆς μὴ διατυποῦσα, τουτέστιν ἡ ἀδιάρθροτος ὑπὸ δυσκινησίας.

Ακροσαπὲς, τὸ ἐπιπολῆς μεταβεβληκός.

Ακρόψιλον, τὸ ἐπὶ τοῦ ἄκρου ψιλὸν, τουτέστι γυμνόν.

Αλαία φθίσις, οὕτως ὠνόμασται ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατὰ ἄνθρωπον, ἡ οἷον τυφλὴ καὶ ἀόρατος.

Αλάπτης, ὁ ἐξ Αλάπτων· χωρίον δέ ἐστι τῆς Θράκης τὰ Αλαπτά.

Αλάστορες, αὐτοί τε οἱ ἄνθρωποι οἱ τὰ ἄληστα ἐργασάμενοι, παρὰ τὸ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν ἐφ' οἷς ἐστιν ἀλαστῆσαι, καὶ στενάξαι, καὶ οἱ τιμωροὶ αὐτῶν δαίμονες.

Αλγήματα, πολλάκις καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ νοσήματος ἐπιφέρει τοὔνομα· καὶ τὸ ἀλγεῖν ὁμοίως, ἀντὶ τοῦ νοσεῖν τι καὶ πάσχειν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀπ' αὐτοῦ.

A Αἰγυπτίην στυπτηρίαν, Ægyptium alumen, quod & scissile, & trisciſſile nominamus.

αἰεὶ, Semper, significat aliquando apud Hippocratem etiam donec, & apud multos ali os antiquos.

Αἰθάλη, fumus, quod & fuligo.

Αἰθιοπικὸν, Æthiopicum subaudiendum est cuminum.

αἰθόλικες, In summa cute circuli, similes circulis rubris, qui ab igne excitantur, ab αἴθειν, quod est vrere nominati, & αἰθολικώδεα. videlicet his circulis similia, quæ multi vocant αἱμάλωπας.

αἱματοφλοισβοιστάσιες, Venæ oppletæ sanguine varicosæ, sic enim qui ex Dioscoride scribunt suppressiones supertumescentis sanguinis existimant significari. Quoniam, & alibi ait, in inflammatis sanguinis effusionibus retentio opportuna. plures tamen scribunt αἱματοφλεβοιστάσιες, & venas inflatas sanguinis plenas ex nomine significari putant.

αἱμοκέρχνα, in sanguinis effusione asperitatem inducentia, hoc autem est morsus quidam subasper irritans in aspera arteria.

Αἰνειάτης, ab Ænea ciuitate Thraciæ, quem eumdem, & Αἰνειοτικὸν aliquando vocat.

αἰολᾶσθαι, quasi vagari, & errare.

C αἰὼν, æuum, vita.

ἀκαλήφη, acaliphe, quæ quidem, & vrtica.

ἀκεστὰ, medicabilia, curabilia, nam ἄκη, medicamenta sunt.

ἀκήρατος, immortalis, incorruptus.

ἀκὶς, euspis, sic nominatur ferrum sagittæ.

ἀκόνην, cotem, in adiunctis libro de ratione victus, sic nominauit mortarium; similitérque Theophrastus in libro de stirpibus octauo.

ἄκουσα, coacta, repleta.

ἀκράλεα, ἄκρεα, summa, extrema.

ἀκρέσπερον, summa vespera, hoc est, prima, & incipiente.

D ἄκρητον, impermixtum merum, sic enim nominatur omne, quod cum altero mixtum non est, & puram suam seruat naturam.

ἀκρητοχόλους, meram accumulantes bilem.

ἀκρητόχολον, sic nominat eum, quem, & ἀκρόχολον, hoc est, qui puram congregat bilem.

ἄκριτον πάγος, indiscretus locus, *eminens velut immensum spatium*: dictum, est autem in libro de hebdomade de eo, quod est extra mundum, vel infinito, vel inani, quod cogitatione informari non potest.

ἀκρόπλοα, supernè, & tamquam in summo nauigantia, sic & ἀκρόπλοοι, in summo nauigantes.

E ἀκροαπὶς, lingua sic dicta est in septimo epidemiωn, tanquam sua ipsius extrema non informans, hoc est inarticulata propter motus difficultatem.

ἀκροσαπὲς, in superficie mutatum.

ἀκρόψιλον, nudatum, in summo glabrum, nudum.

ἀλαία φθίσις, abdita tabes. Sic nominata est in libro de locis in homine, tamquam cæca, & inuisibilis.

Αλάπτης, Alaptes, qui est ex Alaptis, Alapta enim oppidum est Thraciæ.

F ἀλάστορες, scelesti, & ipsi homines, qui indelebilia perpetrant, ab eo, quod talia perpetrent, ob quæ cruciari atque ingemiscere liceat, & vindices eorum dæmones.

ἀλγήματα, dolores; sæpe, & de ipso morbo nomen inducit, & dolere similiter pro ægrotare, & aliquid pati, & alia ab ipso.

ἀλεάζειν, fouere, calefacere.
ἄλιον ὕδωρ, aqua collecta ex largis imbribus.
ἀλείον, congregatum, confertum.
ἀλεξητήρια, remedia & auxilia, nam, & ἀλέξασθαι auxiliari est.
ἀλέουσιν, colligunt, congregant.
ἄλειφα, oleum, vel adeps.
ἀλέως, confertim, cumulatè.
ἀλεότητα, congeriem, collectionem.
ἀληθέωσι, decipiant, imponant; dictum est autem, & in errore.
ἀλθεῖν, curare, sanare.
ἄλθεξις, curatio, sanatio.
ἀλθίσκειν, curare, sanare.
ἄλκαρ, remedium, auxilium.
ἀλλογνοῶν, desipiens, & tanquam alia percipiens, quàm quæ sunt; sic &, ἀλλοφρονήσας, dictum est ab ipso, de eo, *qui mente alienata est.*
ἀλλοιοτροπεῖται, vertitur variè.
ἀλλόκοτον, obscurum, & incognitum.
ἀλλοφάσσοντες, desipientes, insanientes.
ἀλαοὶ, cæci, quod & ἀλαὸς cæcus est.
ἁλυκὸν, salsum.
ἁλύζει, fluctuat, iactatur: sic & ἀλύξει in futuro dictum est.
ἀλυσμὸν, anxietatem quod & inquietudinem, & iactationem, quin & agitationem vocant, & ἀλυχὴ molestia hoc idem.
ἄλφιτα, non solùm ex hordeis *farinæ* sic vocantur; nam in primo de morbis mulierum ἄλφιτα πυρινὰ, hoc est farinæ triticeæ dictum est. In secundo autem de morbis maiore, & lentium, & eruorum siccatorum. Omnis igitur moliti grani mediocri magnitudine fragmentum ἄλφιτα appellant, nam maiora fragmenta, κρήμνα, hoc est crassiores farinæ, minora autem ἄλευρα, hoc est tenuiores farinæ nominantur.
ἄλφιτα προκώνια, quæ ante coni siue metæ constructionem fiunt, hoc est, ex recentibus, & teneris hordeis: conus enim quidam in areis etiam nunc erigitur, & maximè in pluuiosis regionibus, lignum rectum, circa quod componuntur fructus in coni, vel metæ formam.
ἀμαλδύνεται, ipsi vsitatum est, quasi offuscatur, & quasi obscuratur, vt in secundo de morbis mulierum, oculi offuscantur.
ἁμαλῶς, & molliter, quod idem valet, quod non valde, vt in libro de purulentis. Hoc autem molliter vitant: Et facilè, vt in primo de morbis maiore, & oculis non facilè videt, & in secundo maiore, & cibos non facilè recipit.
ἀμαμηλίδας, genus quoddam mespili, plurimum in Italia nascens, vt Dioscorides ait, quidam autem ἐπιμηλίδας, aiunt esse poma parua syluestria.
ἀμβὴ, superciliosa & altior eminentia.
ἀμβλυωσμὸς, abortio, vel abortus ab eo quod est, abortire; sed & ἀμβλυωπία, hebetudo visus, vt in maiori prorrhetico.
ἀμβλυωπότερα, obtusiùs videntia, hoc est obscuriùs.
ἀμείρων, priuans, auferens, & accipiens.
ἀμενηνὸν, debile, inualidum.
ἄμη, quodam modo, ex aliqua parte, mediocriter.
ἀμήνας, qui elisit, & laniauit.
ἀμοίη, sic in libro de iis, quæ in officina medici, Dioscorides scribit, mediocri compressu vicissim declinent ad augmentum, & confor-

A Αλεάζειν, θερμαίνειν.
Αλιον ὕδωρ, τὸ ἠθροισμένον ἐξ ὄμβρου ἀθρόου.
Αλείον, ἠθροισμένον, ἀθρόον.
Αλεξητήρια, βοηθήματα, καὶ γὰρ τὸ ἀλέξασθαι, βοηθεῖν ἐστιν.
Αλέουσιν, ἀθροίζουσι.
Αλειφα, ἔλαιον, ἢ στέαρ.
Αλέως, ἀθρόως.
Αλεότητα, ἄθροισιν.
Αληθέωσι, πλανῶσιν· εἴρηται δὲ καὶ περὶ τὴν ἄλην.
Αλθεῖν, ὑγιάζειν.
B Αλθεξις, ἡ ἴασις.
Αλθίσκειν, ὑγιάζειν.
Αλκαρ, βοήθημα.
Αλλογνοῶν, ὁ παραφρονῶν, ὁ οἷον ἄλλα γινώσκων παρὰ τὰ ὄντα· οὕτω δὲ καὶ τὸ, ἀλλοφρονήσας, εἴρηται πρὸς αὐτοῦ.
Αλλοιοτροπεῖται, τρέπεται ποικίλως.
Αλλόκοτον, ἀσαφὲς, καὶ ἄγνωστον.
Αλλοφάσσοντες, παραπαίοντες, παραφρονοῦντες.
Αλαοὶ, τυφλοὶ, ὅτι καὶ ἀλαὸς, ὁ τυφλός.
Αλυκὸν, ἁλμυρόν.
C Αλύζει, ἀπορεῖ, ῥιπτάζεται· οὕτως δὲ καὶ τὸ ἀλύξει ἐπὶ τοῦ μέλλοντος εἴρηται.
Αλυσμὸν, ὅπερ καὶ ἄλυσιν τινα, καὶ ἀπορίαν, ὃ δὴ καὶ ῥιπτασμὸν καλοῦσι, καὶ ἡ ἀλυχὴ δὲ ταὐτὸν τοῦτο.
Αλφιτα, οὐ μόνον τὰ ἀπὸ τῶν κριθῶν οὕτως καλεῖται· ἔν τε γὰρ τῷ πρώτῳ τῶν γυναικείων ἄλφιτα πύρινα εἴρηται· ἐν δὲ τῷ περὶ νούσων δευτέρῳ τῷ μείζονι, καὶ φακῶν καὶ ὀρόβων πεφρυγμένων· ἄλφιτα τοίνυν παντὸς ἀληλεσμένου καρποῦ τὸ σύμμετρον τῷ μεγέθει θραῦμα ὀνομάζεται. τὰ μὲν γὰρ μείζω, κρήμνα, τὰ δὲ ἐλάττω, ἄλευρα.
D Αλφιτα προκώνια, τὰ πρὸ τῆς τοῦ κώνου στάσεως, τουτέστι, τὰ ἐκ τῶν νέων ἔτι καὶ ἁπαλῶν κριθῶν· κῶνος γὰρ τις ἐν τῶν ἀγῶσιν ἔτι καὶ νῦν ἵσταται, καὶ μάλιστα ἐν τῶν ἐπόμβροις χώραις ξύλον ὀρθὸν, ἐφ' ᾧ συντίθενται οἱ καρποὶ κωνοειδῶς.
Αμαλδύνεται, αὐτῷ σύνηθες, τὸ οἷον ἀφανίζεται, καὶ τὸ οἷον ἀμαυροῦται· καθάπερ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, ὄμματα ἀμαλδύνεται.
Αμαλῶς, τό, τε ἁπαλῶς, ὅπερ ἶσον δύναται τῷ μετρίως, ὡς ἐν τῷ περὶ ἐμπύων· τοῦτο δὲ ἁμαλῶς ἐπαλέουσι, καὶ τὸ ῥᾳδίως, ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι, καὶ
E τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν οὐχ ἁμαλῶς ὁρᾷ· καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ μείζονι, καὶ τὰ σιτία οὐχ ἁμαλῶς προσίεται.
Αμαμηλίδας, εἶδός τι μεσπίλου πλεῖστον ἐν Ιταλίᾳ γινόμενον, ὡς καὶ Διοσκουρίδης λέγει· τινὲς δὲ τὰς ἐπιμηλίδας φασὶν εἶναι μῆλα σμικρὰ ἄγρια.
Αμβη, ὀφρυώδης ἐπανάστασις.
Αμβλυωσμὸς, ἤτοι ἔκτρωσις, παρὰ τὸ ἀμβλύσκειν· ἀλλὰ καὶ ἀμβλυωπία, ὡς ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ.
Αμβλυωπότερα, τὰ ἀμβλύτερον ὁρώμενα, τουτέστιν ἀμυδρότερον.
F Αμείρων, ἀφαιρῶν καὶ λαμβάνων.
Αμενηνὸν, ἀσθενές.
Αμη, κατά τινα τρόπον, ἔκ τινος μέρους, μετρίως.
Αμήνας, ἐκπιάξας, ἀμύξας.
Αμοίη, οὕτως ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον Διοσκουρίδης γράφει, ἀμοίη ὅτι πιέξει παραλλάξαν ἐκκλίνει ἐς τὴν αὔξησιν, καὶ ἀνά-

πλασιν τῶν σαρκῶν ποιήσεται· οἱ δὲ ἄλλοι γράφουσιν, ἀλλοίη· φησὶ δὲ Διοσκουρίδης τὸ ἀμοίη μέτρια εἶναι, μαρτύριον δὲ οὐδὲν παρατίθεται.

Αμυστὶ, ἀθρόως, ἄνευ τοῦ μῦσαι τοῖς χείλεσι.

Αμφιβραγχίων, τῶν περὶ τὰ παρίσθμια καλουμένων χωρίων.

Αμφίδεον, τὸ τοῦ στόματος τῆς μήτρας, τὸ ἐν κύκλῳ ἄκρον ὅπερ καὶ σικύας χείλεσιν ἔοικε, κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν γυναικείων ψελλίων ὠνομασμένον, ἃ καὶ αὐτὰ ἀμφίδεα καλοῦνται, ἀπὸ τοῦ περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ, καὶ οἷον ἀμφιδεῖν.

Αμφιδέξιος, ἡ οἷον ἀμφοτέρωθεν δεξιὰ, τουτέστιν ἡ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν ὡς δεξιᾷ χρωμένη. τοιοῦτος γὰρ καὶ ὁ παρὰ τῷ ποιητῇ περιδέξιος. οὕτως ἔχει καὶ ὁ Ιππώναξ ἔλεγεν.

Αμφιδέξιος γὰρ εἰμι, καὶ οὐχ ἁμαρτάνω.

τινὲς δὲ ἀμφιδέξιον ἀκούουσιν οὐ καλῶς τὴν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς μήτρας κυουμένην.

Αμφιμήτριον σημεῖον, οὕτως ὠνόμακεν ἐν τῷ β. τῶν ἐπιδημιῶν, τὸ δηλωτικὸν τῶν περὶ τὰς μήτρας διαθέσεων.

Αμῶς, κατά τινα τρόπον, ἔκ τινος μέρους, μετρίως.

Αναγνῶναι, μεταπεῖσαι, μεταδίδαξαι.

Ανάκαρ, εἰς τὸ ἄνω μέρος, ὥσπερ ἐπίκαρ, ἐς τὸ κάτω ἐξ ὀρέων.

Ανακικίουσιν, ἀναπηδῶσιν.

Ανακῶς, φυλακτικῶς.

Ανακωχὴ, ἀνωχὴ, ἀναβάσταξις.

Αναλδὲς, ἄτροφον, ἀναυξές.

Ανάλμυροι, ἄναλοι ἢ οὐχ ἁλμυροί. Διοσκουρίδης οὕτως, διαιροῦντες δὲ ἀναγινώσκουσιν οἱ πολλοί.

Αναλτον, τό, τε χωρὶς ἁλῶν, καὶ οὐχ ἁλμυρόν.

Αναπλάξεις, διαπλάξεις.

Αναπρῆσαι, ἀνατρῆσαι, ἐκτρῆσαι.

Ανάῤῥινον, τὸ διὰ τῶν ῥινῶν παλίσσυτον ἰὸν, ἔνιοι δὲ διαιροῦσιν ἀνὰ ῥινὸν εἶναι ἀνὰ τὸ δέρμα.

Αναυδος, διαλέγεσθαι ἀδύνατος. ἄφωνος δὲ, ὁ φωνεῖν μὴ δυνάμενος. ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐπὶ Γυθίωνος εἴρηται. οὕτως ἔχει καὶ τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ, ἐπὶ τοῦ ἵππου.

Αὐδήεντα δ' ἔθηκε θεὰ λευκώλενος Ηρη.

Αναφέρειν, δηλοῖ ποτε καὶ τὸ ὑπολύζειν ἀναπνέοντα, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ, καὶ ἀναφέρειν ὥσπερ τὰ παιδία τὰ πεπαυμένα, κλαίοντά τε καὶ εἰς τὰς ῥῖνας ἀνέλκοντα τὸ πνεῦμα. τοῦτο ταὐτόν ἐστι τὸ πνεῦμα προσπίπτειν ἐν τῇ ἔξω φορῇ, ἔμπαλιν τῇ διπλῇ εἴσω ἐπανακλήσει.

Αναχαίνεται, ἀναξαίνεται.

Αναχελύνεται, ἀναξηραίνεται.

Ανδρογένειαν, τὴν κατὰ ἄνδρας διαδοχὴν τοῦ γένους. ἡ μέν τοι κατὰ τὰς γυναῖκας διαδοχὴ τοιοῦτο ἕτερον οὐδὲν ὄνομα κέκτηται ὅμοιον.

Αμβήξατο, μετὰ βηχὸς ἀνέπτυσεν.

Ανειλήματα, τοὺς στρόφους.

Ανειλισθῶσιν, εἰς τὸ ἄνω εἱλισθεῖσαι, συστραφῶσιν.

Ανερυσθέωσιν, ἀνασπασθῶσιν.

Ανείσας, ἐν ὕψει ἀνωτάτῳ κρεμάσας. σύγκειται γὰρ ἐκ τοῦ ἄνω καὶ εἴσας.

Αεμοῦται, ἐμπνευματοῦται.

Αερίκτων, ἀδιασείστων.

Ανεστραμμένα, ἀνατεταραγμένα, εἴρηται δὲ ἐπὶ οὔρων.

A mationem carnium faciant. Cæteri autem scribunt, ἀλλοίη. Ait autem Dioscorides ἀμοίη, mediocria esse, sed testimonium nullum apponit.

ἀμυστὶ, totum simul, sine clausione labrorum.

ἀμφιβραγχίων, locorum, quæ sic vocantur, circa tonsillas.

ἀμφίδεον, oris vuluæ rotunda extremitas, quæ labris cucurbitulæ similis est, per metaphoram à mulierum armillis nominata, quæ & ipsæ ἀμφίδεα vocantur ab eo, quod est comprehendere circulariter, & tanquam circumligare.

B ἀμφιδέξιος, tanquam vtrinque dextra: hoc est vtrisque manibus, vt dextra vtens: talis enim est, & apud poëtam ambidexter, sic Hipponax dicebat.

Ambidexter enim sum, & non pecco.

Quidam ἀμφιδέξιον intelligunt, non rectè, eam, quæ in dextris partibus vuluæ concepit.

ἀμφιμήτριον σημεῖον, vterinorum affectuũ signum, sic nominauit in secundo de morbis popularibus, quod affectionum vuluæ significatiuum est.

C ἀμῶς, quodam modo, ex quadam parte, mediocriter, ἄμη idem.

ἀναγνῶναι, sententiam mutare, veteribus dediscendis noua discere.

ἀνάκαρ, in superiorem partem, vt ἐπίκαρ, in inferiorem partem ex montibus.

ἀνακικίουσιν, resiliunt.

ἀνακῶς, sedulò, cautè, vel aptè ad custodiendum.

ἀνακωχὴ, induciæ, intermissio, dilatio.

ἀναλδὲς, quod non alitur, quod non augetur.

ἀνάλμυροι, insulsi, vel non salsi, Dioscorides sic, multi diuidentes legunt.

ἄναλτον, sine salibus, & non salsum.

D ἀναπλάξεις, illinitiones, inunctiones.

ἀναπρῆσαι, penetrare, forare, perforare.

ἀνάῤῥινον, per nares retrouersum iens. Quidam diuidunt, ἀνὰ ῥινὸν, vt sit per cutem.

ἄναυδος, qui *bene, & aptè* verba facere nequit: ἄφωνος autem *mutus*, qui vocem emittere non potest. In tertio morborum epidemiũ deinceps, inuicem de Pythione dicta sunt: sic habet, & illud apud poëtam de equo.

Loquentem autem fecerat Dea alba vlnas Iuno.

ἀναφέρειν, referre, significat interdum, & subsingultire respirantem, vt in primo de morbis minore, & ἀναφέρειν, vt pueri cubantes, flentésque, & in nares retrahentes spiritum: hoc idem est, cum spiritus in aliquid impingens, dum extra fertur, retrò duplici reuocatione, atque intrò recipitur.

E ἀναχαίνεται, rescinditur, laceratur.

ἀναχελύνεται, resiccatur.

ἀνδρογένειαν, per viros successio generis; nam per mulieres successio tale aliud nullum nomen habet simile.

ἀμβήξατο, cum tussi expuit.

ἀνειλήματα, tormina, στρόφους, cruciatus.

ἀνειλισθῶσιν, sursum verterint, conuoluerint.

F ἀνερυσθέωσιν, euulsi fuerint.

ἀνείσας, in sublime maximè sursum pendens, compositum est ex sursum; & profectus.

ἀνεμοῦται, inflatur.

ἀνερίκτων, inconcussorum.

ἀνεστραμμένα, perturbata, dictum est de vrinis.

ἄνεος,

ἄνεως, mutus, & mente perculsus.

ἀνήνιος, carens molestia, & illæsus.

ἀνηρείκτῳ, non diuiso in minuta, sed ex vltimis farinæ crassioribus partibus composito.

ἄνθεα, flores non solùm hos ad coronas, sed ad alia omnia sic nominat: ac semina similiter aliquando vocat, vt secundo de morbis mulierum: sed & rubores, vt in coacis prænotionibus, & sputa ἀνθηρὰ rubra, & subcruenta dicit in sexto epidemiωn.

ἀνθίνην οἶνον, hoc est, florulentum, quod ita nominatur, vel ex floribus grato odore præditum: quemadmodum, & κυκεῶνα ἀνθινὸν, hoc est potionem quandam floribus conditam nominauit in secundo de morbis maiore.

ἀνθινὸν ἔλαιον, oleum lilinum vel irinum dicitur, quod ipsum etiam susinum vocatur.

ἀνθινὸν μύρον, quòd & susinum vnguentum, & lilinum vnguentum. Differt autem à florato oleo ante scripto varietate odoramentorum.

ἀνεύθυντο, videlicet sursum direxerunt.

ἀνωργασμένον, quod est, & remollitum: quoniam ὀργάσαι est mollire, & tanquam subactum, & emollitum, vt in secundo de morbis maiore.

ἀντικοντώσιος, reuerberationis eius quæ remo fit. Quod & σκίμπων vocatur.

ἀντίρρινα, herba quædam, quam bucranion, & lychnida agrestem vocant.

ἄορτρον, pulmonis pars separata ex vtraque parte, vt in libro de morbis maiore: præterea ἄορτριν, hoc idem aliquando appellat, vt Dioscorides arbitratur: sed hoc non satis constat.

ἀπηρτίως, perfectè, & exactè. Dioscorides autem ait hoc verbum totum contrarium significare, vt in libro de ratione victus acutorum, vbi ait, Et plerunque perfectè in talibus temporibus transeunt ad sorbitiones. Mihi autem, & hoc loco videtur perfectè, & exactè significare: atque hoc modo Attici hoc nomine vtuntur: cuius plurima exempla in paruis commentariis habere possis.

ἀπεβράσσετο, in quinto epidemiωn sic scribit Dioscorides, & ait ipse hoc ἀπεβράσσετο verbo significari, & ἀπεβήσσετο, cum alij ferè omnes ἀπεβήσσετο, hoc est euenit scribant. Dioscorides enim, & Artemidorus cognomine Capito, ex eo, quod aliis vsitatum erat, nomina multa transmutauerunt, nihil diuersum ab antiqua scriptura indicantia: quorum nobis quoque necesse est meminisse.

ἀπιλλήθη, exclusus fuit, ἴλλειν, enim claudere.

ἀπρεχθῇ, exclusus est.

ἀπόγονα, fœcunda, quidam intellexerunt infœcunda.

ἀποκεκαρπωκὸς, quod omni fructu exhaustum est.

ἀποκεκριμένῃσι, separatis.

ἀποκηδέστερον, negligentius.

ἀποκναίειν, maximè quidem abradere, sed & corrumpere, & extenuare.

ἀπομυλήνας, protendens labra compressim.

ἀπονενοημένως, temerè, sine reuersione.

ἀποπαλλήσιος, expulsionis, hinc & ἀποπαλλώσεται, id est expelletur, aliquando quidem actiuum ἀποπάλλειν id est expellere significat, vt in primo de morbis mulierum: aliquando & passiuum ἀποπαλλήσεται expelletur, vt in libro de natura hominis.

A Ανεως, ἄφωνος καὶ τὴν νοῦν ἐμπεπληγμένος.

Ανήνιος, ἄλυπος, καὶ ἀβλαβής.

Ανηρείκτῳ, μὴ διηρημένῳ εἰς λεπτὰ, ἀλλ' ἐξ ἄκρων κρίμνων συγκειμένῳ.

Ανθεα, οὐ μόνον ταῦτα τὰ εἰς τὰ στέφανα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα οὕτως ὀνομάζει, καὶ τὰ σπέρματα δὲ ὡσαύτως ἐνίοτε καλεῖ, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐρυθήματα, ὡς ἐν κωακαῖς· καὶ πτύσματα δὲ ἀνθηρὰ, τὰ ἐρυθρὰ, καὶ ὕφαιμα λέγει ἐν τῷ στ'. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ανθίνην οἶνον, ἤτοι τὴν ἠνθισμένον ὀνομαζόμενον, ἢ τὴν ἐκ τῶν B ἀνθῶν ἡδυσμένον, ὥσπερ καὶ κυκεῶνα ἀνθινὸν ὠνόμασεν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Ανθινὸν ἔλαιον, τὸ κρίνινον καὶ ἴρινον λέγεται· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ σούσινον καλεῖται.

Ανθινὸν μύρον, ὅπερ καὶ σούσινον μύρον, καὶ κρίνινον μύρον· διαφέρει δὲ τοῦ ἀνθινοῦ ἐλαίου τοῦ προγεγραμμένου τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀρωμάτων.

Ανεύθυντο, ἤγουν εἰς τὸ ἄνω ἀπεύθυντο.

Ανωργασμένον, τό, τε ἀναμεμαλαγμένον, ἐπεὶ καὶ τὸ μαλάξαι ὀργάσαι, καὶ τὸ οἷον σπαργᾶν, καὶ ὀργᾶν, ὡς ἐν τῷ C δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Αντικοντώσιος, τῆς διὰ τοῦ κοντοῦ ἀντερείσεως, ὅπερ καὶ σκίμπων καλεῖται.

Αντίρρινα, πόα τις ἣν καὶ βουκράνιον, καὶ λυχνίδα ἀγρίαν ὀνομάζουσιν.

Αορτρον, τὸ ἀπηρτημένον τοῦ πνεύμονος μέρος ἑκατέρωθεν, ὡς ἐν τῷ περὶ νούσων τῷ μείζονι· ἔτι δὲ καὶ ἄορτριν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνίοτε καλεῖ· ὡς Διοσκουρίδης οἴεται, οὐ πάνυ δὲ σαφές ἐστιν.

Απηρτίως, ἀπηρτισμένως, καὶ ἀκριβῶς. Διοσκουρίδης δὲ ἔφη ὅτι καὶ πᾶν τὸ ἐναντίον δηλοῖ, ὡς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, D ἐν οἷς φησι· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπηρτίως ἐν τοῖσι τοιούτοισι καιροῖσι μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ῥοφήματα· ἐμοὶ δὲ καὶ ταύτῃ δοκεῖ τὸ ἀπηρτισμένως τε, καὶ ἀκριβῶς δηλοῦν· τῷ δὲ καὶ οἱ Αττικοὶ τὴν αὐτὸν τρόπον χρῶνται τῷ ὀνόματι· μυρία δὲ παραδείγματα διὰ τῶν σμικρῶν ὑπομνημάτων ἔχεις.

Απεβράσσετο, ἐν ᾧ πέμπτῳ τῶν ἐπιδημιῶν οὕτως Διοσκουρίδης γράφει, καὶ φησιν αὐτὸς δηλοῦσθαι τῷ ἀπεβράσσετο, τὸ ἀπεβήσσετο, τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων ἀπεβήσσετο γραφόντων· ὁ γάρτοι Διοσκουρίδης οὗτος, καὶ ὁ Αρτεμίδωρος καὶ ὁ ἐπικληθεὶς Καπίτων, ἐκ τῶν συνήθους τοῖς ἄλλοις ὀνόματα E πολλὰ μετεκόμισαν, οὐδὲν ἀλλοιότερον δηλοῦντα τῆς ἀρχαίας γραφῆς, ὧν ἀνάγκην ἔχομεν καὶ ἡμεῖς μνημονεύειν.

Απιλλήθη, συνεκλείσθη, ἴλλειν γὰρ τὸ συγκλείειν.

Απρεχθῇ, ἀποκλεισθῇ.

Απόγονα, τὰ γόνιμα, ἔνιοι δὲ ἤκουσαν τὰ ἄγονα.

Αποκεκαρπωκὸς, ἀποβεβλαστηκός.

Αποκεκριμένῃσι, κεχωρισμέναις.

Αποκηδέστερον, ἀφροντιστότερον.

Αποκναίειν, μάλιστα μὲν τὸ ἀποξύειν, ἤδη δὲ καὶ τὸ καταφθείρειν καὶ τὸ κατισχναίνειν.

F Απομυλήνας, προβάλλων τὰ χείλη συνημμένως.

Απονενοημένως, ἀνεπιστρέπτως.

Αποπαλλήσιος, ἀποπάλσεως, ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀποπαλλώσεται, ποτὲ μὲν τὸ ἐνεργητικὸν τὸ ἀποπάλλειν σημαίνει, καθάπερ ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων· ἔστιν ὅτε δὲ καὶ τὸ παθητικὸν, τὸ ἀποπαλλήσεται, ὡς ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου·

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 90 sur 413

Απορέγει, προτείνει.
Αποσαεὶς, ἀποσβεσθείς.
Αποσιτικὰ, ἀποσιτίας καὶ ἀνορεξίας ποιητικά.
Αποσκήψεις, τὰς ἀποσχάσεις, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Αποσκληρύνει, σκελετεύει.
Αποσπαρθάζουσιν, σπαίρουσιν, ἢ σφύζουσιν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων.
Απόσφαγμα, τὸ τρυγῶδες πρήθημα, ὃ καὶ ὑπόσφαγμα.
Απτίστων, ὁλοσχερῶν, εἰς ὁλοσχερῆ ἄλευρα διηρημένων, ἐλλιπῶς κεκομμένων, μὴ ἀποβεβρασμένων τὸ πιτυρῶδες.
Απυρομήλη, τῇ πυρῆνα μὴ ἐχούσῃ, τουτέστι τῇ μηλοτρίδι.
Αρακίδας, πυρίνους ἀρακίσκους, εἶδος ὀσπρίον δέ ἐστιν ὁ ἄρακος.
Αρβύλαι, ὑποδήματα τὰ βαθέα.
Αργης, ὄφις τις, οὕτως ὀνομαζόμενος.
Αρδας, ῥύπος τίς, καὶ ἀκαθαρσία, καὶ ἀρδαλῶσαι, τὸ ῥυπάναι.
Αρθρικὸν, τὸ τοῖς ἄρθροις ἁρμόττοντα.
Αρικύμων, ἡ ταχέως ἐγκύμων γινομένη.
Αρις, οὐ μόνον τὸ ὄργανον, ἀλλὰ καὶ βοτάνη τις οὕτως ὀνομάζεται.
Αρκτιος, ὁ ἀπὸ τῆς ἄρκτου πνέων· ἔνιοι δὲ ἄρκτιον ἄντικρυς γράφουσιν.
Αρμης, τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ ῥαφῆς.
Αρμίως, παραχρῆμα, δώριος δὲ ἡ λέξις.
Αῤῥοίας, ἐποχῆς ἐμμήνων.
Αρτίζωα, ὀλιγοχρόνια.
Αρτίσομα, πανταχόθεν ὁμαλά.
Ασκαρίδες, ἕλμινθες ἰσχναὶ καὶ μικραὶ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ ἐντέρῳ γεννώμεναι.
Ασκοὺς, κεράμεις, οὓς καὶ πυριατοὺς, καὶ φακοὺς ὀνομάζουσιν.
Ασᾶται, τό, τε πυροῦται ὡς ἐν πρώτῳ γυναικείων, καὶ τὸ προσκόρως καὶ ἐπαχθῶς διατίθεται, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Ατέραμνα, τὰ δυσκατέργαστα, καὶ σκληρά.
Ατρακτον, οὐ μόνον τὸ εἰς τὸ ἱερουργὸν χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον τοῦ βέλους.
Αττικὸν ἀγγεῖον, Αττικὴν χύτραν, καὶ μήν ποτε τὸ καλούμενον ἐχῖνον.
Αὐαντὴ ἢ αὐαψὴ, τὶς ξηραντικὴ νόσος.
Αὐτίτην, οἶνον τὸ αὐτοετίτην, τὸ ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους.
Αὐτόδρομον, αὐτοκίνητον, ὡς ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδων.
Αὕτως, ματαίως.
Αφὰς, τὰ ἅμματα παρὰ τὸ ἅψαι.
Αφασσόμενα, ψηλαφώμενα, καὶ ἀφησσαμένη, ψηλαφήσασα.
Αφράζει, ἀφραίνει, ἀσυνετεῖ.
Αφρουῦντα, ἀφρίζοντα, πομφολυγώδη.
Αφύει, ἀπολευκαίνεται, καὶ ὥσπερ ἀφύης τὸ χρῶμα ἔχει· οὕτως δὲ καὶ ἀφυῶδες καλεῖ τὸ ἀφυεῖ χρώματι ἐοικός.
Αχιλληϊάδας κριθὰς, τὰς εὐτραφεῖς καὶ μεγάλας, ἀπό τινος Αχιλλέως ὠνομασμένας, ὥς φασι, γεωργοῦ βαβρωνίου.
Αψίῤῥοον, εἰς τοὐπίσω ῥέον.
Αψυχεῖ, λειποθυμεῖ· καὶ ἀψυχίη, ἡ λειποψυχία.

Αρχὴ τοῦ Β.

Βαχαρις, λυδίον τι μύρον.
Βαλβὶς, κοιλότης παραμήκης.

A ἀπορέγει, porrigit.
ἀποσαεὶς, extinctus.
ἀποσιτικὰ, quæ fastidium cibi, & inappetentiam faciunt.
ἀποσκήψεις, scarificationes, vt in primo de morbis maiore.
ἀποσκληρύνει, exiccat, indurat.
ἀποσπαρθάζουσιν, pulsant, palpitant, vel saliunt, vt in secundo de morbis.
ἀπόσφαγμα, fœculenta colatura, quod & ὑπόσφαγμα *dicitur*.
ἀπτίστων, integrorum, in integras farinas diuisorum, imperfectè contusorum, parte furfuracea non secreta.
B ἀπυρομήλη, *specillo sine nucleo*, quod μηλοτρὶς dicitur, hoc est, auricularium specillum.
ἀρακίδας, triticea legumina minuta, legumen enim est aracos.
ἀρβύλαι, calcei alti & profundi.
ἄργης, serpens quidam sic nominatus.
ἄρδας, sordes quædam, & spurcitia, & ἀρδαλῶσαι, fœdare.
ἀρθρικὸν, articulis accommodatum.
ἀρικύμων, quæ citò prægnans fit.
ἄρις, non solum instrumentum, sed etiam herba quædam sic nominatur.
C ἄρκτιος, à septentrione spirans, quidam autem ἄρκτιον vrsinum, omninò scribunt.
ἄρμης, suturæ quæ est in capite.
ἀρμίως, statim, Dorica vox.
ἀῤῥοίας, suppressionis menstruorum.
ἀρτίζωα, paruo tempore viuentia.
ἀρτίσομα, vndecumque plana, æqualia.
ἀσκαρίδες, vermes tenues & minuti in recto intestino geniti.
ἀσκοὺς, figulinas ollas, quas & πυριατοὺς & φακοὺς lateres & lenticulos nominant.
D ἀσᾶται, & ignescit, vt in primo de morbis mulierum, & fastidiosa satietate, ac grauiter affectus est, vt in secundo de morbis maiore.
ἀτέραμνα, difficilia ad conficiendum, & dura.
ἄτρακτον, non solùm eum qui ad lanificium vtilis est, hoc est fusum significat, sed etiam lignum sagittæ.
ἀττικὸν ἀγγεῖον, atticum vas, atticam ollam, aliquando quoque echinum appellatum.
αὐαντὴ, vel αὐαψὴ, quidam desiccans morbus.
αὐτίτην οἶνον, vinum huius anni, præsentis anni.
αὐτόδρομον, quod per se mouetur, vt in libro de hebdomadibus.
E αὕτως, temerè stultè.
ἀφὰς, vincula, παρὰ τὸ ἅψαι, id est, ab eo quod est vincire.
ἀφασσόμενα, contrectata, fricata, & ἀφησσαμένη, quæ fricauit, vel contrectauit.
ἀφράζει, desipit, intelligendi expers est.
ἀφρουῦντα, spumantia, bullæ modo tumescentia.
ἀφύει, dealbatur, & tanquam apuæ colorem habet, sic & ἀφυῶδες vocat apuæ colore simile.
ἀχιλληϊάδας κριθὰς, bene nutrita hordea, & magna, à quodam Achille nominata, vt aiunt, agricola Babronij.
F ἀψίῤῥοον, retro fluens.
ἀψυχεῖ, animo deficit, & ἀψυχίη animi defectus.

Initium B.

Βακχαρις, lydium quoddam vnguentum.
βαλβὶς, concauitas oblonga.

βαλοῖος, qui est ex Valœa vrbe Macedoniæ.
βδέλλῳ, in maiori de prædictione, & secundo, vt quidam inscribunt, varicosam venam ait sic nominari Dioscorides: mihi autem videtur propriè dici nomen de ipso animali: etenim affui olim cum hoc diceretur in eo libro, & dubitantibus multis de his, quæ fierent, solus ego ex scripto aggrediens præcognoui veritatem.
βηκείοις, ouibus.
βησσιακῇ, ex Bessis in Tracia.
βλακεύειν, paruipendere.
βλαβεραὶ, humidæ, mucosæ.
βληχρὸν, legumen quoddam, quod & βλήχιον scribitur.
βοάνθεμον, bouis oculus, quod idem chrysanthemon nominatur.
βόλβιον, quale ipsum est Hippocrates docet in libro secundo de morbis mulierum: malè igitur quidam bulbi nomine narcissum significari putauerunt.
βολβιτία, quæ à multis βομβύλια appellantur; genus autem est hoc paruorum polypodum.
βόλιτον, stercus bubulum.
βομβύλιον, poculum quoddam angustum os habens, aut operculum à resonando dictum.
βοὸς θαλασσίου, bouis marini, cartilaginosus est hic piscis.
βοτράχου, ranæ dicit, quidam autem omninò βαρτράχου, scribunt.
βουβάλιος, cucumer agrestis.
βουκέρας, fœnum græcum, Menitheus in appellationibus medicamentorum, & anagallidem sic appellari ait.
βούπρηστις, est animal cantharidi simile, est & quoddam olus agreste, cuius mentionem facit Dioscorides in primo de sanitate tuenda, & in libro de oleribus.
βρῆγμα, quod cum tussi expuitur, in primo de morbis maiore; & βρήσσειν, cum tussi expuere, quidam hæc sine litera rho scribunt.
βρόγχης, cartilagineæ arteriæ.
βρυγμὸς, stridor, qui ex dentibus collisis efficitur, & βρύχειν sic stridere.
βύζην, cumulatè, vel densè.

Initium Γ.

ΓΑλιάγκωνες, *mustelæ cubito præditi*, qui paruum, & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum turgidiores, vt mustelæ: qui autem aiunt γαλλὸν mutilum & decurtatum vocari, indéq; deductum esse nomen, fortassis videri possint malè intelligere, non enim γαλιάγκωνας, sed γαλλοβραχίονας oportebat ipsos nominari.
γαμψοὺς, curuaturas habentes quasdam.
γαυσὸς, curuatus in partem exteriorem.
γιγλύματα, contrario modo ineunt inter se, vt in ianuis cardines.
γῇ σμηκτίδι, cimoliæ, id est albæ cretæ.
γῇ κεραμίτιδι, argillæ.
γῇ χαλκίτιδι, nihil plus significat, quàm chalcitis lapis.
γήχυτον, exterior pars terræ, quæ mollis est, & minimè lapidea.
γλαμυροὶ, aquosi, & humidi.
γλοιάζειν, conniuentes versare oculos, & γλοιωδῶς per conniuentiæ similitudinem, more eorum qui nutante capite dormitam, dicebant.

A Βαλοῖος, ὁ ἀπὸ Βαλοίας πόλεως Μακεδονικῆς.
Βδέλλῳ, ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ, καὶ δευτέρῃ πρός τινων ἐπιγραφομένων τὴν κιρσώδη φλέβα φησὶν οὕτως ὠνομάσθαι Διοσκουρίδης· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ κυρίως εἰρῆσθαι τοὔνομα κατ' αὐτοῦ τοῦ ζώου· καὶ γὰρ παρέτυχόν ποτε τούτου κατὰ τὸ βιβλίον ἐκεῖνο λεγομένου, καὶ ἀπορουμένων γε πολλῶν ἐπὶ τῶν γινομένων, προέγνων ἐγὼ μόνος ἐκ τοῦ γράμματος ὁρμηθεὶς τἀληθές.
Βηκείοις, προβατίοις.
Βησσιακὴ, τῇ ἀπὸ βησσῶν ἐν Θράκῃ.
B Βλακεύειν, ὀλιγωρεῖν.
Βλαβεραὶ, ὑγραὶ, μυξώδεις.
Βληχρὸν, ὄσπριόν τι, ὃ καὶ βλήχιον γράφεται.
Βοάνθεμον, τὸ βοὸς ὀφθαλμόν· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ χρυσάνθεμον ὀνομάζεται.
Βόλβιον, οἷτί ἐστι τὸ αὐτὸ, Ἱπποκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων διδάσκει· κακῶς οὖν τινες τὴν νάρκισσον ᾠήθησαν δηλοῦσθαι διὰ τὴν βολβόν.
Βολβιτία, τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν βομβύλια προσαγορευόμενα, γένος δέ ἐστι τοῦτο μικρῶν πολυπόδων.
Βόλιτον, βόλβιτον.
C Βομβύλιον, ἔκπωμά τι, στενὸν ἔχον τὸ στόμα, ἢ πῶμα, παρὰ τὸ βομβεῖν ὠνομασμένον.
Βοὸς θαλασσίου, σελαχώδης ἐστὶν ὁ ἰχθὺς οὗτος.
Βοτράχου, τοῦ βατράχου λέγει· τινὲς δὲ ἀντίκρυς βατράχου γράφουσιν.
Βουβάλιος, σίκυς ἄγριος.
Βουκέρας, ἡ τήλις, Μενηθεὺς ἐν τῇ ὀνομασίαις τῶν φαρμάκων, καὶ τὴν ἀναγαλλίδα οὕτως προσαγορεύεσθαί φησι.
Βούπρηστις, τό, τε ζῶον τὸ τῇ κανθαρίδι παραπλήσιον· ἔστι δὲ καί τι λάχανον ἄγριον, οὗ μέμνηται Διοσκουρίδης ἔν τε
D τῷ πρώτῳ τῶν ὑγιεινῶν, καὶ ἐν τῷ περὶ λαχάνων.
Βρῆγμα, τὸ μετὰ βηχὸς ἀναπτυόμενον, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι· καὶ βρήσσειν, τὸ μετὰ βηχὸς ἀναπτύειν· ἔνιοι ταῦτα χωρὶς τοῦ ρ' γράφουσι.
Βρόγχης, τῆς χονδρώδους ἀρτηρίας.
Βρυγμὸς, ὁ ἀπὸ τῶν ὀδόντων συγκρουομένων ψόφος· καὶ βρύχειν, τὸ οὕτως ψοφεῖν.
Βύζην, ἀθρόως, ἢ πυκνῶς.

Ἀρχὴ τοῦ Γ.

ΓΑλιάγκωνες, οἱ σμικρὸν μὲν καὶ ἄτροφον ἔχοντες τὴν βραχίονα, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἀγκῶνα ὀγκωδέστερα, ὥσπερ καὶ αἱ γαλαί·
E οἱ δὲ φάσκοντες γαλλὸν τὸ χολὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο συγκεῖσθαι τοὔνομα, τάχα ἂν δόξειαν παρακούειν· οὐ γὰρ γαλιάγκωνας, ἀλλὰ γαλλοβραχίονας ἐχρῆν αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι.
Γαμψοὺς, καμπὰς ἔχοντας τινας.
Γαυσὸς, κυρτὸς εἰς τὰ ἔξω.
Γιγλύματα, ἀντεμβαίνουσιν εἰς ἀλλήλους, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς θύραις οἱ γιγλυμοί.
Γῇ σμηκτίδι, τῇ κιμωλίᾳ.
Γῇ κεραμίτιδι, τῇ ἀργίλῃ.
F Γῇ χαλκίτιδι, οὐδὲν πλέον δηλοῖ τοῦ χαλκίτεως.
Γήχυτον, τὸ ἔξωθεν μέρος τῆς γῆς, τὸ μαλακὸν καὶ ἥκιστα λιθῶδες.
Γλαμυροὶ, γλημώδεις καὶ ὑγροί.
Γλοιάζειν, τὸ ἐπιμύοντας παραδίνειν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὸ γλοιωδῶς ἀνάλογον, ὡσεὶ καὶ νυστακτικῶς ἔλεγον.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 92 sur 413

Γλυκύμης βοτάνης, τῆς γλυκυῤῥίζης καλουμένης.

Γόγγρωνα, βρογχοκήλην ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς πρέμνοις τῶν δένδρων ἐπιγινομένων στρογγύλων ὀξοχῶν, ὡς καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ φυτῶν ὡδὶ λέγων· ἔνια δὲ καὶ ἴσχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων γόγγρους, ἢ ὃ ἀνάλογον οἷς ἡ ἐλαία.

Γογγύλιον, στρογγύλον· καὶ γογγυλίδια, τὰ σμικρὰ σφαιρία ὥσπερεὶ καταπότια.

Γριφόμενα, ἐπανειλούμενα παρὰ τὴν γριφὸν, ὃ ἁλιευτικὸν δίκτυον.

Αρχὴ τοῦ Δ.

Δαιτίδες, μεγάλαι λαμπάδες καιόμεναί τε καλοῦνται· καταχρωμένοις δέ ποτε, σημαίνει καὶ τὴν τοῦ σκορόδου κεφαλὴν, διὰ ὃ ἐκ πολλῶν ἀγλίθων συγκειμένην παραπλησίως συνδεδέσθαι τῆς λαμπάσιν.

Δακτύλιος, κύκλος τροχίσκος, ἐν τῷ περὶ ἀφόρων.

Δίεδρος, διαφανὴς, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Διακνέει, ὅπερ καὶ ἀποκναίει· ὃ δὲ αὐτὸ καὶ διακναίει λέγεται.

Διαπεπληγμένα, τὰ ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν πληχάδα διεστῶτα· πληχὰς δὲ ὃ μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς ἐκφύσεως.

Διάστημα, τὴν ὥσπερ ἐρίοις ἐοικυῖαν αὐτῶν τῶν σωμάτων σύνθεσιν.

Διαστομωτρίδα, μήλην τὴν διαστέλλουσαν.

Διαφλύξιες, ὑπερβλύσεις.

Διαφλυσθεῖσα, διαχυθεῖσα, ὑγρανθεῖσα.

Διαφλυσθὲν, ὑγρανθέν.

Διαφλύοντα, ὑγραίνοντα.

Δίαφρος, ἀφρίζων.

Διαχωρίου, ἀπὸ διαστήματος.

Διδύμη, ῥίζα τῆς βοτάνης ἥτις καὶ ὄρχις ὀνομάζεται.

Διεβλήθησαν, ἐξηπατήθησαν.

Διῆσαι, διασεῖσαι, ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικείων, δηλοῖ καὶ ὃ διηθῆσαι, καὶ ὃ διελεῖν.

Δίϊδρος, νοτηρὰ καὶ διϊδροῦσα.

Δίκλειδος, διμερὴς, ὡς δυνάσθαι τοῦ κάτω μέρους κεκλεισμένου ὃ ὑπερκείμενον ἀνοῖξαι.

Δίκρουν, ὃ οἷς δίκρανον, ὅπερ καὶ διοχιδὲς ὀνομάζουσι· ὃ δὲ αὐτὸ καὶ ἥδικρον δηλοῖ.

Δίοπτος, νεὼ ἐπιμελητὴς, παρὰ ὃ διοπτεύειν, ἢ διέπειν τὰ ἐν αὐτῷ.

Διορρώσιος, τῆς εἰς ὃ ὀρρῶδες καὶ ὑδατῶδες μεταβολῆς.

Δίπνος, τρήματα τῶν εἰς τὰ κενὰ συντετρημένων, καὶ οἷς κατὰ δύο στόματα ἀναπνεόντων.

Δόρπου, τοῦ δείπνου.

Δραπτὰ, ἐσπαραγμένα.

Δυσανίης, Κριτίας ἐν τῷ περὶ φύσεως ἔρωτος ἢ ἀρετῶν, οὕτως ἐξηγεῖται τοὔνομα· δυσανίης δέ ἐστιν ὅς τις ἐπὶ τοῖς σμικροῖς ἀνιᾶται, καὶ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μᾶλλον ἢ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἢ πλείω χρόνον.

Δυσήνιος, ὁ μὴ εὐκόλως ἀνιώμενος· ἔστι δὲ καὶ ὁ δυσχαλίνωτος, ἢ ὁ δυσκολώτατος.

Αρχὴ τοῦ Ε.

Εβλημάσθη, ἐμαλάσθη.

Εγγαστρίμυθοι, οἱ κεκλεισμένου τοῦ στόματος φθεγγόμενοι, διὰ ὃ δοκεῖν ἐκ τῆς γαστρὸς φθέγγεσθαι.

A γλυκύμης βοτάνης, glycyrrhizæ, vel dulcis radicis appellatæ.

γόγγρωνα, tumorem gulæ, ab eminentiis rotundis, quæ in truncis arborum nascuntur, vt Theophrastus in primo de stirpibus, sic inquiens, Nonnullæ autem gongros à quibusdam vocatos habent, vel quod pro arboris natura respondeat, vt olea.

γογγύλιον, rotundum, & γογγυλίδια, parui globuli, vt pilulæ.

γριφόμενα, quæ inuoluuntur, dictum à gripho, quod est rete piscatorium.

B *Initium* Δ.

Δαιτίδες, magnæ lampades, ardentésque vocantur, abutentibus autem aliquando significat etiam allij caput, eo quod ex multis spicis seu nucleis compositum colligatur, vt lampades.

δακτύλιος, circulus, rotula, in libro de sterilibus.

δίεδρος, transparens, in secundo de morbis maiore.

διακνέει, idem quod mœrore afficit, quod ipsum, & διακναίει dicitur.

C διαπεπληγμένα, multum circa crurum exortum diuaricata, πληχὰς enim quod inter exortum crurum interest.

διάστημα, interuallum, tanquam lanis similem corporum ipsorum compositionem.

διαστομωτρίδα, specillum dilatans.

διαφλύξιες, effusiones.

διαφλυσθεῖσα, perfusa, humectata.

διαφλυσθὲν, humectatum.

διαφλύοντα, humectantia.

δίαφρος, spumans.

διὰ χωρίου, ex interuallo.

D δίδυμη, satyrium, radix herbæ, quæ & ὄρχις nominatur.

διεβλήθησαν, decepti fuerunt.

διῆσαι, concutere, in secundo de *morbis* mulierum significat transcolare, & diuidere.

δίϊδρος, humida, exudans.

δίκλειδος, bipartitus, vt possit inferiore parte clausa superpositam aperire.

δίκρουν, tanquam biceps, quod & bifidum dicitur, quod ipsum etiam ἥδικρον significat.

δίοπτος, templi curator, παρὰ τὸ διοπτεύειν, ἢ διέπειν, id est ab explorando, vel curando, quæ sunt in ipso.

E διορρώσιος, in serosum, & aquosum mutationis.

δίπνος, foramen paruum eorum, quæ ad vacua perforata sunt, & tanquam duobus oribus respirant.

δόρπου, cœnæ, vespertinum epularum.

δραπτὰ, dilacerata.

δυσανίης, qui angitur re exigua. Critias in libro de natura amoris, vel virtutum, sic exponit nomen, δυσανίης autem est quicumque propter parua tristatur, & propter magna magis, quàm alij homines, vel diutius.

δυσήνιος, effrænatus qui non facilè tristatur, est autem, & difficulter frenabilis, & morosissimus.

F *Initium* E.

Εβλημάσθη, mollificatus est, molle factum est.

ἐγγαστρίμυθοι, qui clauso ore loquuntur, quia videntur ex ventre loqui.

ἐγκέλλῃ, offirmet, ſupra fuleiat, apprimat, inſiſtat, incumbat.
ἐγκάμψαι, inflectet, confringet, & ἐγκεκαμμένοι inflexi, innitentes, incumbentéſve, & aduncì; dictum eſt autem de vnguibus.
ἔγγενὲς, congenitum, proprium, ac familiare.
ἐγκὰς, in profundo.
ἐγκεχαλίνωται, frænis velut circundatus eſt.
ὑπογλευκισμένου, vinum, ſubterranеum, & quod muſtum eſſe deſiit.
ἔγχησις, vigilantia.
ἐέρχαται, intus comprehenduntur, concluduntur, intercipiuntur.
ἔθραυσεν, pungebat, ſtimulabat.
ἐκβρήσει, eiicit, expellit.
ἔκδεξιν, ſucceſſionem.
ἐκκολύψας, qui corticem detraxit.
ἐκλυέσθω, ſignificat aliquando, & inundetur, vt in libro de ſterilibus, & in adiunctis libro de vulneribus capitis.
ἔκμαγμα, ſubacta maſſa, & crocomagma *croci recrementum*, vt in libro de ſterilibus.
ἐκμάξω, efformare: aliquando etiam aliud facere, & mutare, vt in libro de ſterilibus, digito formare, hoc eſt, tanquam rotulam effingere, ſed & exprimere, vt in libro de morbis primo maiore, de ſpongia, & mercuriali herba, & ſambuci foliis.
ἐκματεῖσθαι, inueſtigare.
ἐκμαίνεται, inquinatur ſemine, excernit ſemen.
ἐκπυρία ὄμβρῳ, imber cum ſole factus.
ἐκπυρία, febris humida ſimul & ignea, quemadmodum & ſol cum quo ſimul imber fit.
ἔκπυξεν, ſtrepebat, nomen formatum eſt à ſtrepitu.
ἐκπύπτη, expaſſa, explicata, explanata.
ἐκπεπλυγμένον, euerſum, & euerſis labris ac ductis.
ἐκρήγμασιν, ſciſſuris pannorum.
ἐκσυειγλοιῶται, aperiuntur.
ἐκτόμου, veratri nigri.
ἔκτριψιν, ad viſcera mutationem.
ἐκφυσᾷσει, erumpit.
ἐκβράσσει, ſic autem & ebullit.
ἐκχύμωσις, effuſio humorum.
ἔλαιον ῥόδινον, oleum roſatum, quod aromatibus conditum non eſt.
ἐλατήριον, non ſolùm ex agreſti cucumere factum, ſed etiam omne, quod deorſum ventrem purgat.
ἔλαια, agreſtia.
ἠλιθερὲς, tanquam à ſole calidum.
ἠλιθερεύσθω, inſoletur.
ἠλιτύειν, quieſcere.
ἐλεχθυωσάμενος, plurimum diſſerui.
ἐλκυστῆρι, inſtrumento quodam ad infantem ex vtero extrahendum.
ἔλυτρα, velamenta.
ἐμβάφιον, acetabulum.
ἔμμαι, vomitus, atticum nomen.
ἐμπλὲω, propè.
ἐμπύοις μοτοῖς, linamenta concerpta, quæ circumuoluuntur, & vulneribus induntur, ad ſaniem purgandam, vel lemniſcos.
ἐμυκώθη, Dioſcorides quidem ait, cõcluſit, plurimi autem, adnaſcentias habuit humidas, vt & fungi.
ἐμυλώθη, induruit.
ἐμυλήθη, contabuit.
ἐνθλάσει, infringit.
ἐνθρύπτει, vrgens pungit.
ἐξαλιστὴς, illitor, vnctor.

Εγκέλλη, ὑπερείση. (εἴρηται ὅτι ὀνύχων.
Εγκάμψῃ, ὑπερείξῃ, οἱ ἐγκεκαμμένοι, οἱ ὑπηρκότες ἢ ῥηγμοί,
Εγθυές, συγγενὴς μόνον, οἰκεῖον.
Εγκὰς, ἐν βάθει.
Εγκεχαλίνωται, χαλινοῖς ἐμφερῶς περίκειται.
Εκγεγλυκισμένου, ὁ ὑπόγλυκος, πεπαυμένου τοῦ γλεῦκος εἶναι.
Εγχησις, ἡ ἐγρήγορσις.
Εέρχαται, ἐναπολαμβάνονται.
Εθραυεν, ἔνυττεν, ὠκέντει.
Εκβρήσῃ, ἐκβάλλῃ, ἐκβράσσῃ.
Εκδοξιν, ἀμφοδομὼ.
Εκκολύψας, ἀπολεπίσας.
Εκλυέσθω, σημαίνῃ ποτὲ μὲν ὃ προσκλυζέσθω, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων, τοῖς προσκλυζομένοις τοῖς περὶ τὸ ἐν κεφαλῇ τραύμασιν.
Εκμαγμα, ὅ, τε σπειραμένου φύραμα, καὶ ὃ κροκόμαγμα, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων.
Εκμάξαι, μὲν ὃ ἀναπλάσαι. ἔστιν ὅτε μὲν δηλοῖ σαι ὡς ἐν ᾧ περὶ ἀφόρων, δακτύλῳ ἐκμάξαι, ἰητέον ὡς τὸ κυκλίσκον ἀναπλάσαι· δηλοῖ δὲ ἐνθλίψαι, ὡς ἐν ᾧ περὶ νούσων ᾧ πρώτῳ τῷ μείζονι, ὅτι τε ἀπόγλυ, καὶ τὸ λινοζωστέος, καὶ ἀκτῆς τῷ
Εκματεῖσθαι, ἀναζητεῖν. (φύλλων.
Εκμαίνεται, ἀποκρίνῃ ὃ σπέρμα.
Εκνεφίας ὄμβρος, ὁ μετ' ἡλίου γινόμενος.
Εκνεφίας πυρετὸς, ὑγρὸς ἅμα καὶ πυρώδης, ὥσπερ καὶ ὁ ἡλιώδης ἐκνεφίας καλεῖται.
Εκπυξεν, ἐψόφει, ὀνοματοποιεῖται δὲ ἀπὸ τοῦ ψόφου.
Εκπύπτη, ἐξεπλωμένη.
Εκπεπλυγμένον, ἐκτεταμμένον.
Εκρήγμασιν, ἀποχίσμασι ῥακέων.
Εκσυειλοιῶται, ἀνασπειροῦται.
Εκτόμου, ἐλλεβόρου μέλανος.
Εκτριψιν, τὴν εἰς τὰ σπλάγχνα οὐσιῶν μεταβολὴν.
Εκφυσᾷ, ἐξορμᾷ.
Εκβράσσει, οὕτω δὲ καὶ ὃ ἐκφλύει.
Εκχύμωσις, χυμῶν ἔκχυσις.
Ελαιον ῥόδινον, ὃ μὴ πρωμαλισμένον.
Ελατήριον, οὐ μόνον ὃ ἀπὸ τοῦ ἀγρίου σικύου γινόμενον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὃ τὴν κάτω κοιλίαν καθαῖρον.
Ελαια, ἄγρια.
Ειληθερὲς, ὃ ὡς ἀπὸ ἡλίου θερμόν.
Ελιθερεύσθω, ἡλιούσθω.
Ελιννύειν, ἡσυχάζειν.
Ελεχθυωσάμενος, ὅτι πλεῖστον διελέχθην.
Ελκυστῆρι, ἐμβρυουλκῷ.
Ελυτρα, σκεπάσματα.
Εμβάφιον, ὀξύβαφον.
Εμμαι, ἔμετοι, Ἀττικὸν ὄνομα.
Εμπλὲω, πλησίον.
Εμπύοις μοτοῖς, τοῖς σφεπτοῖς, ἢ τοῖς λημνίσκοις.
Εμυκώθη, Διοσκουρίδης μὲν φησι, ὃ σπειρᾶσθαι, οἱ πλεῖστοι δὲ ὃ, ὅτι φύσης ἔσχε πλαδαρὰς, ὥσπερ καὶ οἱ μύκητες.
Εμυλώθη, ἐσκληρύνθη.
Εμυλήθη, κατεψύαθη.
Ενθλάσει, ἐνθλᾷ.
Ενθρύπτει, ἐγκείμενον νύττει.
Εξαλίστης, κοπάτης, ἀλείπτης.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 94 sur 413

Εξαλλοιτο, ἐκκενοῖτο.
Εξαὐτης, ὑγιής.
Εξαράγμα, συμπτωμα.
Εξαρυᾶσαι, ἐκκενοῦται, ἐκθλίβεται· ἰνὲς δὲ, ὅ ὄχθος μῶται, ἀπειλεῖ ποιῆται.
Εξαίρεσις, ἀποβύθησις.
Εξαστίας, ἔνιοι μὲν τὰ ἐπιμισταμένα ὀξ ἄκρων τῶν ὀλοβέντων ὀθονίων λίνα, ἀπὸ τῆ ῥαχῆ τᾶς κρόκας· ἐμοὶ δὲ καὶ τὰ παρὰ τὴν ὀλοβῶσαν τὸν ἄθερα ἕτερον ὀνομάζειν δοκεῖ.
Εξητριασμένον, ὃ ἀφ' ἠτρίου ἠλεημένον· λεπτὸν δέ τι ὕφασμα ὃ ἤτριον, καὶ ἄγριον.
Εξινοῖ, ἐκκενοῖ.
Εξουρα, εἰς γενὸν σεσηπμένα, ἃ δὴ καὶ μύοπα ὀνομάζουσιν
Επακρα, ἃ εἰς γενὸν τελευτῶντα, ἄκρα καὶ ἔξουρα.
Επαλειῶν, ὀπισπάστων, ὀπισθίεται καὶ ὀπὶ τῦ μᾶλλον.
Επικέρας, τῆλιν· ἔνιοι δὲ ἄλλιν λινὰ βοτάνιν οὕτως ὀνομαζόμενον.
Επικτένιον, ὀπὶ μὲν τῶν γυναικῶν ὃ ὀπίσθιον κεκαλυμμένον, ὅπερ ἔοικε τὸ κτένα ἔχειν· ὀπὶ δὲ τῦ ξυσσείου ἢ τῦ λίνου, τὸ τῶ κτενὶ προσιζάνοντα χυμὸν ἐν τῇ ἐργασίᾳ.
Επιμηλίδα, Διοσκουρίδης μὲ ἐν τῶ πρώτῳ περὶ ὕλης εἴδους μεσπίλου, ὃ καὶ σιτάνιον ὀνομαζόμενον· ἔνιοι δὲ καὶ μῆλα καὶ σμικρὰ καὶ ἄγρια, ἅπερ καὶ ἀμαμηλίδες ὀνομάζονται.
Επιμυλίδα, τινὲς ὀπισθεναπίδα, τινὲς μύλιον.
Επισκληρῖς, τοῖς κατεσκληκόσι.
Επίσημος, ὀπισθατικὴ, σεμνοὺς, ἐφεκτικὴ.
Επίχνοω, ὀπίπαγον χνοώδη.
Επορεξάμενα, ἐπεκταθεῖσαι.
Επόζειον, κλῆμα ὀξ οὗ πέφυκέ τι, ὥσπερ καὶ τὸ σικυώνης.
Επῶδες, δυσῶδες ὃ οἷ ἐποζον.
Επωκεσέρη, τῶ ὀξεῖ πλέονι κεχρημένη.
Ερυσαίῃ, ἀποβαλλῇ.
Ερυγὴ, ἐρύγιον, ἀποβλημα.
Εείκιδες, αἱ ἀδρομερῶς διηρημένα κριθαὶ, ἰνὲς δὲ τᾶς διχῆ διηρημένας· καὶ γὰρ τὸ ἐρεγμὸν ἀπὸ τῦ διχῆ διηρῆσθαί φασιν ὠνομάσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸ ἐρείκειν πρῶτα τὰ τοιαῦτα δοκεῖ γενόμενα, ὅπερ οὐ τὸ διχῆ διαιρεῖν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ θραύειν ἁπλῶς· ὅθεν καὶ τὸ ἐτεῖον ἐρείκιον ὀνομάζεται καὶ αὐτὸ, ὅτι θραυστόν.
Εεικ, εἴρηται μὲν καὶ ὅτι τῦ ἥπατος· γέγραπται δὲ ἐν τοῖς πλείοσι μὲν ἡῖξ, δηλοῖ δὲ ὃ μέρος τῦ ἥπατος ὃ ἄνω καθ' ὃ ἅπτ' ἀλλήλων σχίζονται οἱ λοβοί.
Ερυγματώδης, ἢ ἐρυσιμῶν ἀναγωγικὴ, ὁσους ἢ πνευματῶσα.
Ερυθρεῶν κέαρ, ὃ ἔναιμον.
Εσαφάσας, ἐπὶ ὃ ἔσω χαλάσας, ὥστε μασᾶσθαι ὃ ὀπὶ ζητεῖσθαι.
Εσφιγμένα, συνδεδεμένα, συνεσφιγμένα.
Ες χεῖρα, δηλοῖ καὶ ὃ πλησίον.
Ετνος, πολῦ ὃ ἀπὸ ἑψητείου ἐρηφθησμένου ἕψημα.
Εὐάνθεμον, ὅπερ καὶ ἀνθεμὶς λέγεται, καὶ χαμαίμηλον.
Εὐθεσίᾳ, τινὲς ἐξισμετὶν τῇ σώματος ἕξιν, ὡς που καὶ ἐνιαυτὸς εὐθεσίης καλεῖται, ὁ εὐφορίας ἀναγραστικός.
Εὐκάρδιον, εὐστόμαχον.
Ευνὴ, οὐ μόνον δηλοῖ τινὲς κοίτην, ἀλλὰ καὶ τινὲς συνουσίαν, ὡς ἐν τῶ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, καὶ ἀλγεῖν σφοδρότατα εὐνεῶ.

A ἐξαλίζοιτο, exinaniretur.
ἐξαὐτης, sanus.
ἐξάγμα, confractio, colliſio.
ἐξαρύαται, euacuatur, exprimitur. Quidam verò, hoſtiliter aggreditur, minas facit.
ἐξαίρυσις, exhauſtio.
ἐξαστίας, quidam lina exurgentia à ſummis linteis ſciſſis, & à pannis vilibus fila, mihi autem etiam ante quàm ſcindantur extantia eodem modo videtur appellare.
ἐξητριασμένον, panno tenui colatum, eſt autem ἤτριον tenuis quidam, & agreſtis pannus.
ἐξινοῖ, euacuat.
B ἔξουρα, in anguſtum contracta, quæ & μύοπα nominant.
ἔπακρα, in anguſtum deſinentia, quæ & ἔξουρα.
ἐπαλειῶν, ſpargens: apponitur autem, & ad magis.
ὀπισπέρας, fœnum græcum, quidam aliam quandam herbam ſic nominatam.
ὀπισθότενιον, in mulieribus pubes quę vocatur ὀπίσθιον, nam ſupra pectinem eſt, in ſtuppa autem vel lino pectini inſidentem lanuginem in opificio.
ὀπιμηλίδα, Dioſcorides quidem in primo de materia genus Meſpili, σιτάνιον etiam appellatum, quidam autem mala parua ſyluestria, quæ & ἀμαμηλίδες nominantur.
C ὀπιμυλίδα, os, ceu conchula quædam genu tegens, latum, & rotundum, quo genuum commiſſura obtegitur, vulgò patellam vocant.
ὀπισκληροῖς, induratis.
ὀπίσημος, cunctatrix, cogitabunda, hæſitans.
ὀπίχνοω, humorem concretum lanuginoſum.
ἐπορεξάμενα, extenſæ, in longum porrectæ.
ἐποζιον, palmes, ex quo natum eſt quippiam, vt ex colocynthide.
ἐπῶδες, fœtens, & tanquam male olens.
ἐπωκεσέρη, aceto multo vtens.
D ἐρυσαίει, abiicit, repudiat.
ἐρυγὴ, ructus, eiectio.
ἐείκιδες, in craſſiores partes diuiſa hordea, quidam bifariam diuiſa, nam & ἐρεγμὸν, hoc eſt legumen freſum ab eo, quod eſt bifariam diuidi, aiunt nominatum eſſe: mihi autem τὸ ἐρείκειν, id eſt, ab eo, quod ſcinduntur omnia talia, videtur nomen factum eſſe, quod non bifariam diuidere eſt, ſed frangere ſimpliciter, vnde placenta etiam ipſa ex ſeſamo, & melle ἐρείκιον nominatur, quoniam facilè frangitur.
ἔεικ, dicitur quidem & de iecinore, ſcriptum eſt E in plurimis ἡῖξ, ſignificat autem partem hepatis ſuperiorem, qua iecinoris fibræ à ſe mutuò diuiduntur.
ἐρυγματώδης, ructum mouens, ructuum effectiuus, morbus flatuoſus.
ἐρυθρὸν κέαρ, *rubicundus adeps*, ſanguinolentus adeps.
ἐσαφάσας, ad interiorem partem laxans, vt μασᾶσθαι, quod eſt, quærere.
ἐσφιγμένα, colligata, conſtricta.
ἐς χεῖρα, ſignificat & propè.
ἔτνος, omne ex legumine fracto decoctum.
εὐάνθεμον quod & ἀνθεμὶς dicitur, & chamæmelum.
εὐθεσίᾳ, firmam corporis conſtitutionem, ingenitum corporis habitum, quemadmodum alicubi & annus εὐθεσίης *optimus* vocatur, qui fertilitatem efficit.
εὐκάρδιον, ſtomacho vtile.
εὐνὴ, non ſolum ſignificat lectum, ſed & coitum, vt in ſecundo de morbis mulierum, & offenditur vehementiſſimè coitu.

εὐοργητοτέρα, moratior, ἐργαὶ enim mores sunt.
ἔφλυβον, depressi fuerunt.
ἐχέτρωσις, alba Bryonia.
ἕψημα, sapa, quòd & σίραιον, hoc est, mustum ad tertiam partem decoctum.
ἑψητὸν, autem genus piscium.

Initium Z.

ZΕίας, zeæ, farris, *olyræ*.

Initium H.

ΗΓκίστρευται, implicatus est.
ἠγκυροβόληται, intus adhæsit, vt in anchora.
ἠδὲ, insuper.
ἠδέλφισται, amicus, familiaris, & tanquam frater factus est.
ἡδυντὴν πίσσαν, odoribus conditam picem, coquitur autem cùm aqua, & aromatibus.
ἡδυντὸν στέαρ, adeps in aqua, & aromatibus coctus, & aromata, & vnguenta odorifera.
ἡμίοπον, dimidium.
ἡμιτύβιον, lintei crassioris pars.
ἦναι, contundere, & ἠνίων, contusorum.
ἠοίας, matutinas horas.
ἠραχνίωκεν, tenuibus simul, & multis venulis, cuiusmodi sunt aranearum telæ, implicauit.
ἡρμᾶσθαι, firmatum esse, innixum esse, vel aptatum esse.
ἤσας, consueuisti.

Initium Θ.

ΘΑλερὸν, calidum, vt à sole, nam ab eo, quod est θέρεσθαι, hoc est calefieri, nomen factum est.
θέρετρον, locus ad commorationem æstatis idoneus, quidam θέντρον scribunt.
θημὼν, aceruus.
θηρίον, lumbricum, & sæuum vlcus, vt in libro de locis in homine, sæuum vlcus in corpus aduenit propter hoc, & cùm aduenerit sanies defluens, putrefacit, & tumefacit, cùm in libro de humoribus, vnde curatur, ante dixisset. Postea in aliis, cùm θηρίον dixerit, animalia in intestinis consistentia significat, lumbricos scilicet, & ascaridas, quemadmodum & cùm dixerit autumnorum τὸ θηριῶδες, ab aliquo dictorum nomina: videtur autem, & aliquando φθινῶδες, sic appellare.
θλάστην, fœtus infractorem, quod & πίεστρον vocatur, nomen in primo de morbis mulierum.
θλασπόσιος, pro Thlaspis, sic appellatæ herbæ.
θολερὸν πνεῦμα, turbulentus flatus, spiritus magnus, & impellens.
θράνον, sedem vtrinque peruiam.
θράσσεται, pungitur, stimulatur.
θρὶξ, scribitur, & τρὶξ, pilos vocant sacerdotes, cùm apparuerit in simo iecinoris in dextra pinnula venula angusta, recta, nigra.
θύη, suffitus, odoramenta.
θύματα, suffimenta.
θυμβραίαν sic nominat satureiam.
θύμου, ex Thymis, gens autem est hæc ex Thracia.
θώρηξις, vinolentia, vel ebrietas.

Initium I.

ΥΔνοῦται, obliquatur, in se subsidet.
ἰθαγενὲς, ingenuum, vt ait sapiens, sed me æquè atque ingenuos honorabat.

A Εὐοργητοτέρα, εὐτροπωτέρα· ὀργαὶ γὰρ, οἱ τρόποι.
Εφλυβον, ἐχαλάσθησαν.
Εχέτρωσις, ἡ λευκὴ Βρυωνία.
Εψημα, ὅπερ καὶ σίραιον.
Εψητὸν, δὲ εἶδος ἰχθύων.

Αρχὴ τοῦ Z.

ZΕίας, ὀλύρας.

Αρχὴ τοῦ H.

ΗΓκίστρευται, ἐγκαταπέπλεκται.
Ηγκυροβόληται, ἐγκαταπέφυκεν ἀγκύρᾳ ὁμοίως.
B Ηδὲ, ἔτι δέ.
Ηδέλφισται, οἰκείωται.
Ηδυντὴν πίσσαν, τὴν ἠρωματισμένην, ἕψεται δὲ ὕδατι καὶ ἀρώματι.
Ηδυντὸν στέαρ, τὸ ἐν ὕδατι καὶ ἀρώμασι ἑψηθὲν, καὶ τὰ ἀρώματα καὶ ἡδύσματα.
Ημίοπον, ἥμισυ.
Ημιτύβιον, ὀθονίου παχέος μέρος.
Ηναι, κόψαι· καὶ ἠνίων, τῶν κεκομμένων.
Ηοίας, τὰς πρωΐας.
C Ηραχνίωκεν, λεπτοῖς ἅμα καὶ πολλοῖς φλεβίοις, ὥσπερ ἀράχνης ὑφάσματα διαπέπλωκε.
Ηρμᾶσθαι, ἐρηρεῖσθαι, ἢ ἡρμόσθαι.
Ησας, ἠθίσας.

Αρχὴ τοῦ Θ.

ΘΑλερὸν πνεῦμα, θερμὸν ὡς ἀπὸ ἡλίου· παρὰ γὰρ τὸ θέρεσθαι γέγονε τοὔνομα.
Θέρετρον, τόπος ἐνδιατρίβειν θέρους ἐπιτήδειος ἔνιοι δὲ θέντρον γράφουσι.
Θημὼν, ὁ σωρός.
Θηρίον, τήν τε ἕλμινθα καὶ τὸ ἄγριον ἕλκος, ὡς ἐν τῷ περὶ
D τόπων τῶν κατὰ ἄνθρωπον· θηρίον ἐπὶ τὸ σῶμα ἐπέρχεται διὰ τόδε· καὶ ὁπόταν ἀφίκηται ὁ ἰχὼρ ἀπορρέων, σήπει, καὶ μετεωρίζει· ἐν μέντοι τῷ περὶ χυμῶν ὅθεν ἀλθαίνεται προειπών. εἶτα ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ θηρίον εἰπὼν, τὰ ἐν τοῖς ἐντέροις συνιστάμενα, δηλοῖ τὰς ἕλμινθας δηλονότι, καὶ τὰς ἀσκαρίδας· ὥσπερ καὶ ὅταν εἴπῃ, φθινοπώρων τὸ θηριῶδες, ἀπό τινος τῶν εἰρημένων ὀνομάζει· δοκεῖ δὲ ἐνίοτε καὶ τὸ φθινῶδες οὕτως προσαγορεύειν.
Θλάστην, τὴν ἐμβρυοθλάστην, ὅπερ καὶ πίεστρον καλεῖται, τοὔνομα ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων.
E Θλασπόσιος, ἀντὶ τῆς θλάσπεως τῆς οὕτως ὀνομαζομένης βοτάνης.
Θολερὸν πνεῦμα, μέγα καὶ δεδιωγμένον.
Θράνον, δίφρον ἀμφοδευτικόν.
Θράσσεται, νύσσεται, κεντᾶται.
Θρὶξ, γράφεται δὲ καὶ τρὶξ· τρίχας δὲ καλοῦσιν οἱ θύται ἐπειδὰν φανῇ κατὰ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λοβοῦ φλέβιον στενὸν, εὐθὺ, μέλαν.
Θύη, θυμιάματα, ἀρώματα,
Θύματα, θυμιάματα.
Θυμβραίαν, οὕτως ὀνομάζει τὴν θύμβραν.
F Θύμου, τοῦ ἀπὸ Θύμων· ἔθνος δέ ἐστι τοῦτο Θρᾳκικόν.
Θώρηξις, οἴνωσις, ἤτοι ἡ μέθη.

Αρχὴ τοῦ I.

IΔνοῦται, λοξοῦται, συνιζάνει.
Ιθαγενὲς, τὸ γνήσιον, καθάπερ φησὶν ὁ σοφὸς, ἀλλά με ἴσον ἰθαγενέσιν ἐτίμα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 96 sur 413

Ικταρ, ἐγγὺς, παρὰ γοῦν τοῖς Ἀττικοῖς· παρὰ δὲ τῷ Ἱπποκράτει ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικείων, τὸ τῆς γυναικὸς αἰδοῖον καλεῖται.

Ιλλαίνειν, διαστρέφειν τοὺς ὀφθαλμούς.

Ιμερωθεῖσαι, ἀνδρὶ μιγεῖσαι, ἀντὶ τοῦ, τῆς ἐπιθυμίας τυχοῦσαι· ἀνδρὶ μιγεῖσαι.

Ινδικόν· οἱ μὲν γράψαντες τὰς ὀνομασίας τῶν φαρμάκων, καθάπερ Μενεσθεύς τε καὶ Ανδρέας ὁ τοῦ χρύσαρος, καὶ Ξενοκράτης, καὶ Διοσκουρίδης ὁ Αλεξανδρεὺς Ινδικὸν ὀνομάζουσι τὸ ζιγγίβερι, πλανηθέντες ἐκ τοῦ τινας οἴεσθαι ῥίζαν αὐτὸ τοῦ πεπέρεως ὑπάρχειν· ἀλλὰ Διοσκουρίδης ὁ Αναζαρβεὺς, σαφῶς διώρισέ τε καὶ ἀπεφήνατο περὶ ζιγγιβέρεως καὶ πεπέρεως· ὁ τοίνυν Διοσκουρίδης ὁ νεώτερος ὁ γλωττογράφος, φυτὸν εἶδ' φησιν ἐν Ινδίᾳ παραπλήσιον τῷ τοῦ πεπέρεως, οὗ ὁ καρπὸς ὀνομάζεται μυρτίδανον ὅτι μύρτῳ ἔοικεν.

Ινέει, κενοῖ· καὶ ἰνηθμὸς, κένωσις· καὶ ἰνεῖται, κενοῦται.

Ιξάλιν, τελείου αἰγὸς δέρμα.

Ιξίαι, κιρσοί.

Ιξιν, εὐθυωρίαν, ἢ ἄφιξιν.

Ιξίον, φύλλον τοῦ λευκοῦ χαμαιλέοντος.

Ιξύας, τὸ μεταξὺ τῶν ἰσχίων καὶ τῆς ὀσφύος.

Ιπος, ἡ πόσις ἐν μοχλικῷ.

Ιππόφεως, τοῦτο οὐ μόνον ἱπποφαὲς ὀνομάζεται· ἀλλὰ καὶ κνάφον, καὶ στύβον.

Ισεννύουσαι, ἰσάζουσαι, μεσήλικες οὖσαι.

Ισάλλιν, διφθέραν, δέρμα.

Ισχαλέαι, ἰσχναί· καὶ ἰσχαλέον, τὸ ἰσχνόν.

Ιχθυήματα, λέπισματα φλοιῶν.

Ιχθύιν, ῥίνης θαλαττίας δέρμα ξηρόν· δύναται δὲ καὶ τὴν σιδηροῦν ὄνυχα δηλοῦν, ὥσπερ εἰς τὰς ἐμβρυουλκίας, καὶ ἐμβρυοτομίας χρώμεθα, διὰ τὴν πρὸς τὰς λεπίδας τῶν ἰχθύων ὁμοιότητα.

Αρχὴ τοῦ Κ.

Καθαπτόμενοι, αἰσθανόμενοι σφοδρῶς.

Καθετῆρι, τῷ στρεπτῷ μεταρίῳ ἀπὸ τοῦ καθίεσθαι, ἐν δευτέρῳ γυναικείων, μοτοῦν ὠμολίνων καθετῆρι.

Κακαγγελίη, κακορημοσύνη, κακολογία.

Κακοήθεα, κακοήθη.

Κακοσινώτατα, ἐπιβλαβέστατα.

Καλλίφυτον, ὅπερ καὶ καλλίτριχον, καὶ ἀδίαντον, ὀνομάζεται.

Καλλιωνύμου, ἰχθύος τινὸς οὕτως ὀνομαζομένου.

Κάμμορον, τό, τε τῇ σμικρᾷ καρίδι ἐοικὸς ζῶον, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς τοῦτο τῶν ῥιζῶν ὁμοιότητος τὸ ἀκόνιτον, ἀλλὰ οὐδέτερον αὐτῶν ἀκοῦσαι δυνατὸν ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατὰ ἄνθρωπον, καυσομένων, παραλαμβανομένου τοῦ καμμόρου· ὅθεν καὶ Ερωτιανὸς οὐ μόνον αὐτὸ τὸ ζῶον κάμμορον, ἀλλὰ καὶ τὸ περικείμενον αὐτῷ βρύον, οὕτως ὀνομάζεσθαί φησι. Ζήνων δὲ ὁ Ηροφίλειος τὸ κώνειον. Ζεῦξις δὲ, φάρμακον ψυκτικόν.

Κανονίαι, ὀρθοὶ τὸ προσεσταλμένοι τὰς γαστέρας.

Καρικὸν, καρικόν τι ἔδεσμα οὕτως ὀνομάζει, οὗ καὶ τὴν σκευασίαν ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν γράφει.

Καρυκοειδέα, ὕφαιμα· καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἰδίως οἱ ἰατροί.

Καρύκη, λύδιον ἔδεσμα ποικίλον, ἐξ αἵματος σκευαζόμενον.

Καρχήσιον, τῷ ἐπ' ἄκρῳ τῷ ἱστίῳ τῷ ἔχοντι τροχηλίαν· τὸ καρχήσιοι, ἐπ' αὐτοῦ κάλοι οἱ τεταμένοι.

A ἴκταρ, propè, apud Atticos; apud Hippocratem verò in secundo de morbis mulierum, mulieris testiculus vocatur.

ἰλλαίνειν, distorquere vel circumagere oculos.

ἱμερωθεῖσαι, cum viro mixtæ; quæ cum viro congressæ sunt, & viri congressu potitæ.

ἰνδικὸν, qui scripserunt nomina medicamentorum, vt Mnestheus, & Andreas Chrysaris, & Xenocrates, & Dioscorides Alexandrinus indicum nominant zingiberi, decepti ex eo, quod quidam putant ipsum piperis radicem esse, sed Dioscorides Anazarbeus apertè distinxit, & definiuit de zingibere, & pipere. Dioscorides igitur iunior, qui linguas scripsit, stirpem esse ait in India similem stirpi piperis, cuius fructus appellatur Myrtidanum, quia myrto similis est.

ἰνέει, euacuat, & ἴνηθμος, euacuatio, & ἰνεῖται, euacuatur.

ἰξάλιν, perfectæ capræ corium.

ἰξίαι, varices.

ἴξιν, rectum progressum, vel accessum.

ἰξίον, folium albi Chamæleontis.

ἰξύας, ile, pars inter ischium & lumbos.

ἴπος, potio in curatione ossis luxati.

C ἱππόφεως, hippophaos hoc non solùm lappago nominatur, sed & carduus, & stybum.

ἰσεννύουσαι, adæquantes, mediæ ætatis existentes.

ἰσάλλιν, pellem capræ, corium.

ἰσχαλέαι, tenues; & ἰσχαλέον, tenue.

ἰχθυήματα, squamulæ corticum.

ἰχθύιν, rhinæ seu squatinæ marinæ pellem aridam: potest etiam ferreum vnguem significare, quo in extractione, vel sectione infantis immaturi adhuc in vtero existentis vtimur, propter squamarum piscis similitudinem.

Initium K.

D Καθαπτόμενοι, perstringentes, sentientes vehementer.

καθετῆρι, tortili linamento vulnerario, ab eo, quod demittatur in vulnus, in secundo de morbis mulierum, in vulnus indere tortile linamentum ex linteis factum.

κακαγγελίη, maledicentia, procacitas.

κακοήθεα, maligna.

κακοσινώτατα, nocentissima.

καλλίφυτον, quod & capillus veneris, & adiantum nominatur.

E καλλιωνύμου, piscis cuiusdam sic vocati.

κάμμορον, est animal paruæ scillæ simile, & aconitum, ab eo, quòd illius radices sunt huius animalis similes, sed neutrum horum intelligi potest in libro de locis in homine, inflammatis assumpto cammoro; vnde Erotianus non solùm ipsum animal cammorum, sed adhærentem ipsi muscum, sic vocari ait; Lèno autem Herophilius cicutam: Zeuxis autem medicinam refrigerantem.

κανονίαι, quibus planus venter & substrictus est.

καρικὸν, edulium quoddam ex nucibus sic nominat, cuius, & confectionem scribit in primo libro de vlceribus.

F καρυκοειδέα subcruenta, vocant autem id propriè medici.

καρύκη, lydium edulium varium ex sanguine confectum.

καρχήσιον, in summo velo habens rotulam; & καρχήσιοι, in ipso funes extenti nominati.

καλαβλακεύουσιν, parui pendunt, prorsus negligunt. A
καλάβλημα, circumiectum data opera vinculum aut amiculum, ad ea quæ subiecta sunt constringenda.
καλαγυοῖ, ad extremum inutilitatis, vel imbecillitatis ducit.
καλαχορέα, vocat sic, & meræ bilis excrementa, & pectora καλαχορέα, quæ talem humorem generant: quidam hirsuta intellexerunt, sed & καλαχορεῖς bile perfusos homines similiter nominat: medicamentum quidem καλαχορὲς, vel quod id euacuet biliosum humorem, vel propter proprium colorem: appellat autem, & sitim B quodam in loco καλαχορὴ molestam, quæ propter talem humorem facta est vehementior, vel ad summum intensam, sic igitur, & eneruare καλαχορεῖν.
καλακούρίω, nouaculæ cæsuram, sectionem, sic melius est scribere, inquit Dioscorides, τῷ κατ' κορυφὴν κουειδίῳ τομίῳ, id est in vertice puellarem tonsuram, & hinc τὸ κείρειν, id est tondere, & apud Theophrastum κουειζομένη, id est tonsa abies pro secta.
καλακρούειν, diffringere, vel discindere.
καλαλείφειν, illinere, vel inungere.
καλαμώσας, qui demisit causa quærendi, facta enim C est vox à quærendo, quemadmodum, & qui quæritur.
καλαναισιμοῦται, consumitur, absumitur.
καλάσημα, velut innixus, & decubitus, in secundo epidemian, & καλασῆσαι decumbere, delabi.
καλαφρονέοντα, liberè aut integrè sentientem, in maiore prorrhetico.
καλάχλοα, valde virentia.
καπιλλόμβωσι, colligatæ, vinctæ.
κατενόει, intelligebat, sentiebat.
κατεπλήσσετο, stupidus factus est, stupefactus erat.
κατηβολῆσι, circularibus initiis paroxysmorum. D
κατήρτητο, compositus & sedatus erat.
κατ' ἰητρεῖον, ad chirurgiam pertinentia.
κατοπτῆρι, catopteri, anispeculo, quod ἐξοδιαστολεῖ, id est sedem dilatans vocant, vt & διόπτρα speculum matricis mulierum.
καταμοσταδέω, subaudiendũ est, vici, vt καταπωσιλέω.
καυλὸς, radix quidem herbæ silphium propriè vocatur, caulis autem, & succus, vt aliorum. Scribit igitur ipse in libro de ratione victus acutorum, vel silphium, vel caulis, vel succus.
καύσωμα, inflammationem, in primo de morbis minore. E
καυτῆρα, æreum calamulum quendam perforatum in fundo, per quem cauteriolum apparens demissum vrere potest.
κάγχρυος ῥίζαν, rorismarini radicem: cùm autem pluraliter dixerit τὰς κάγχρεις, tosta hordea intelligenda sunt.
κέδματα, diuturnos ex defluxione affectus, vel in omnibus articulis, vel præcipuè circa coxam: propriè autem tibi hoc exposuimus, sicut & alias quasdam dictiones.
κεκωμῶσθαι, in comate seu profundo somno esse, vel veterno.
κερχναλέον, asperitatis faucium effectiuum: sic & F asperitas nominatur gutturis, & in pulmone strepitus, & asperum, & asperari, & asperationes similiter significant.
κεφαλοειδοῖς, caput habentis.
κυκλισμὸς, breuis, continuata motio, à cinclo animali.

Καλαβλακεύουσιν, καταλιγωροῦσι.
Καλάβλημα, τὸ ἔβλημα ἕνεκα ἐπιμελήσεως, ἕνεκα τοῦ σφίγξαι τὰ ὑποκείμενα.
Καλαγυοῖ, εἰς ἔσχατον ἀχρηστίας, ἢ ἀσθενείας ἄγει.
Καλαχορέα, καλοῦσι οὕτως τὰ ἀκάθαρτα χολῆ ἐμφερήματα, καὶ ῥίζας καλαχορέας, τὰ τοιοῦτον χυμὸν ἐκκενωτικά· εἰσὶ δέ τινες τὰ ἐμφερῆ ἤκουσαν. Ἄλλα καὶ καλαχορῆς ἀνθρώπους ὁμοίως ὀνομάζει· φάρμακον δέ τινες καλαχορὲς, ἢ ἀπὸ τοῦ κενοῦν χυμὸν ὃν αὐτὸ χυμόν, ἢ ἀπὸ τοῦ ἰδίαν χρόαν· ὀνομάζει δὲ καὶ δίψαν ποτὲ καλαχορῆ, τοῦτ' ἔστι ἀπὸ τοιοῦτον χυμὸν γενομένην σφοδράν, ἢ εἰς ἄκρον ἐπιτεταμένην, ὥσπερ οἶδεν καὶ ἐκκενοῦν, καλαχορεῖν.
Καλακούρίω, τῷ ξυρῷ τοῦ τομίου, οὕτως ἀμείνων γράφειν ὁ Διοσκουρίδης φησὶν, τοῦ κατ' κορυφὴν κουειδίου τομίου, καὶ τὸ κείρειν ἐντεῦθεν· καὶ παρὰ τοῦ Θεοφράστου ἡ κουειζομένη ἐλάτη, αὐτὴ τῆς τεμνομένης.
Καλακρούειν, καταγνύειν.
Καλαλείφειν, καταχρίειν.
Καλαμώσας, καθεὶς ἕνεκα τοῦ ζητῆσαι· γέγονε γὰρ ἡ λέξις παρὰ τὸ ματεύειν, ὥσπερ καὶ τὸ καταματεύμενος.
Καλαναισιμοῦται, καταναλίσκεται.
Καλάσημα, τὸ οἷς καλασημεῖγμα, καὶ ἀποσκήμμα, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν· καὶ καλασῆσαι, τὸ ἀποσκῆναι.
Καλαφρονέοντα, τὸν αὐτεπάγγελτον ἀκαταπόνητον, ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ.
Καλάχλοα, ἄγαν χλοώδη.
Καπιλλόμβωσι, συνδεδεμένοι.
Κατενόει, ἐσωφρόνει, ἠκαθάνετο.
Κατεπλήσσετο, ἀποπληκτώδης ἐγίνετο.
Κατηβολῆσι, περιοδικαῖς ἀρχαῖς παροξυσμῶν.
Κατήρτητο, καθῆκεν, ἐσωφρόνει.
Κατ' ἰητρὸν, τὰ χειρουργίαν.
Καταπτῆρι, τῷ καλυπτῆρι ἐξοδοδιαστολῆ, ὥσπερ γε καὶ διόπτρα, ὁ γυναικῶν μητρολόβος.
Καταμοσταδέω, ὑπακουστέον κώμης ὥσπερ καταπωσιλέω.
Καυλὸς, ἡ μὲν ῥίζα τοῦ πόας σίλφιον ἰδίως ὀνομάζεται, καυλὸς δὲ ὁ ὀπὸς, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων· γράφει γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ἢ σίλφιον, ἢ ὁ ὀπὸς, ἢ καυλός.
Καύσωμα, τὸν πύρωσιν, ἐν τῷ προτέρῳ περὶ νούσων τῶν σμικροτέρων.
Καυτῆρα χάλκεον, καλαμίσκον τινά, τετρημμένον κατὰ τὸ πυθμένα, δι' οὗ καίειν ἔστι καυτηρίδιον ἀμαφανὲς καθιέν.
Κάγχρυος ῥίζαν, τὸ λιβανωτίδος· ὅταν δὲ πληθυντικῶς εἴπῃ τὰς κάγχρεις, τὰς πεφρυγμένας κριθὰς ἀκουστέον.
Κέδματα, τὰς ἐκ ῥεύματος χρονίους ἀρθρήσεις, ἤτοι περὶ τὰ ἄρθρα σύμπτωμα, ἢ ὅλως ἁπλῶς περὶ τὰ κατ' ἰσχίον· ἰδίᾳ δὲ σοι τοῦτο ἐξηγησάμεθα, ὥσπερ καὶ ἄλλας τινὰς λέξεις. κεκωμῶσθαι, ἐν κώματι εἶναι.
κερχναλέον, κέρχνου ποιητικόν· οὕτως δὲ ἥτε τραχύτης ὀνομάζεται τοῦ φάρυγγος, καὶ ὁ ἐν τῷ πνεύμονι ψόφος· καὶ τὸ κέρχνον δὲ καὶ τὸ κερχνᾶται, καὶ οἱ κερχνασμοὶ, τὸ αὐτὸ σημαίνουσιν.
Κεφαλοειδοῖς, κεφαλὴν ἔχουσης.
Κυκλισμὸς, βραχεῖα συνεχὴς κίνησις, ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ ζώου.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 98 sur 413

Κίθαρον, θώρακα.

Κίων, ὃ ἐκ τῶν θηριδίων ἄθροισμα τῶν τῆς σῖτον διαβιβρωσκόντων, ὧν ἕκαστον κίων ὀνομάζεται· ἐπὶ τελευτῆς τοῦ δευτέρου τῶν γυναικείων τοὔνομα.

Κλήϊθρον, ὁ περὶ τὴν κατάποσιν τόπος ὑπὸ τοῖς παρισθμίοις.

Κλιμακείου, τοῦ πλαγίου ἐν τοῖς κλίμαξι ξύλου· ἔνιοι δὲ κλιμακίου γράφουσι χωρὶς τοῦ ε'. καὶ ἡ διὰ τοῦ κλιμακίου ἑτέρη τίς τοιαύτη.

Κλισμὸν, κλίνην, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων.

Κνημαίου, τοῦ τῆς κνήμης.

Κνήματα, ξύσματα· καὶ κνῆσαι, ὃ ξύσαι.

Κνῆστρον, ὅπερ καὶ κνέωρον.

Κνήστρῳ, τῷ τυροκνηστεῖ· ἔστι δὲ μαχαίριόν τι ᾧ ξύεται ὁ τυρός.

Κνιδώσιες, νύξεις τινὲς κνισμώδεις, οἷαι καὶ ἀπὸ κνίδης γίνονται.

Κνιπότητα, κνησμόν· ἔνιοι δὲ τὴν ξηροφθαλμίαν ἤκουσαν.

Κνῦμα, ὠνοματοπεποίηται μιμήσει τοῦ ψόφου· ἀλλὰ καὶ ὁ ἠρέμα στενάζων, κνυζόμενος, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν κυνῶν κνυζηθμός.

Κόγχην, κεραμίδα, οὐδὲν πλέον δηλοῖ τῆς κεραμίδος.

Κόγχον, τὴν κόγχην, τὴν χήμην.

Κόκκαλον, οἱ μὲν πλεῖστοι τὴν πυρῆνα τοῦ στροβίλου· Διοσκουρίδης δὲ τὴν κνίδιον κόκκον ὑποκοριστικῶς.

Κόκκωνα, κόκκον τὴν κοινῶς ὀνομαζόμενον, οὐ τὴν κνίδιον, ὃν καὶ αὐτόν· ἔστιν ὅτε κόκκον ἄνευ προσθήκης ὀνομάζει.

Κόλλικας, τοὺς τροχίσκους· καὶ ὃ ἐν Ἀχαρνεῦσι, κολλικοφάγε βοιώτιε, ἐπὶ τῶν σμικρῶν ἀρτίσκων εἴρηται.

Κολοκύνθην ἀγρίην, τὴν κολοκυνθίδα.

Κοπρίων, μελικηρῶν· οἱ δὲ πλεῖστοι γράφουσι κηρίων, δηλοῖ δὲ, τῶν ἀποπιεσμάτων τοῦ κηροῦ.

Κορὴν, τὴν πόαν ἥ τις καὶ ὑπερικὸν ὀνομάζεται, ἔχει δὲ τὴν καρπὸν κορίῳ ὅμοιον.

Κορούς, τὰς ἀπὸ τῶν κλάδων παραφύσεις, τὰ νέα βλαστήματα.

Κορυφάδων, τῶν κορυφῶν τῆς πρὸς τῷ ὀμφαλῷ συναγωγῆς.

Κοτίδι, τῷ ἰνίῳ, τῇ παρεγκεφαλίδι.

Κότινον, ἀγρίαν ἐλαίαν.

Κοτυλίδα, τὴν κοτύλην τοῦ ἰσχίου, ἔν τε τοῖς προκειμένοις τῷ μοχλικῷ, κἂν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων, τῷ μείζονι.

Κοτυληδόνας δὲ, τὰ στόματα τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων ἀγγείων, ὡς κἂν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ἀποδέδεικται.

Κοχώνην, τὴν σύζευξιν τὴν ἐν τοῖς ἰσχίοις, τὴν πρὸς τὴν ἕδραν, δι' ἣν καὶ πᾶς ὁ περὶ τὴν ἕδραν τόπος οὕτως ὀνομάζεται.

Κράδαι, συκῆς οἱ ἀκρέμονες.

Κραίνουσι, λήγουσι.

Κραμβίῳ, κράμβης ἀφεψήματι.

Κρέκειν, ὠνοματοπεποίηται ὃ μισητὸν ἠχεῖν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Κρήγυον, ὃ ἀγαθόν.

Κρημνοὶ, τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ τόπον κατὰ ἄνθρωπον, καὶ τὰ πτερυγώματα τοῦ γυναικείου αἰδοίου.

Κρησέρα, ἡ τοῦ ἀλεύρου πτίσις ὀνομαζομένη· μέρσιππος δέ τίς ἐστιν αὐτὴ λινοῦς.

Κρίμνα, τὰ ἁδρομερέστερα τῶν ἀλφίτων· ὅταν δ' εἴπῃ κρίμνα ἀλφίτου ἁδρὰ, τὰ μέγιστα τῶν ἀλφίτων δηλοῖ.

A κίθαρον, thoracem.

κίων, bestiolarum congregatio, quæ triticum comedunt, quarum vnaquæque cion nominatur, in fine secundi de morbis mulierum nomen est.

κλήϊθρον, in gula locus sub tonsillis.

κλιμακείου, transuersi in scalis ligni: quidam autem κλιμακίου scribunt, sine ε, & per climacium, *transuersum scalæ lignum*, altera quædam talis.

κλισμὸν, lectum, in secundo de morbis mulierum.

κνημαίου, tibialis.

B κνήματα, ramenta, rasuræ; & κνῆσαι radere.

κνῆστρον, idem quod κνέωρον, cneorum, Thymelæa.

κνήστρῳ, casei radulæ, est autem cultellus quo raditur caseus.

κνιδώσιες, puncturæ quædam pruriginosæ, quales ab vrtica excitantur.

κνιπότητα, pruritum; quidam autem aridam lippitudinem intellexerunt.

κνῦμα, factum nomen est ad imitationem strepitus. Sed & leniter suspirans, κνυζόμενος dicitur ab eodem, & in canibus vlulatus, gannitus.

κόγχην κεραμίδα, concham, figlinum vas, nihil plus significat, quam κέραμις, id est figlinum vas.

C κόγχον, concham hiatulam.

κόκκαλον, plurimi nucleum nucis pineæ accipiunt. Dioscorides autem granum cnidium diminutiuè.

κόκκωνα, granum aut acinum communiter appellatum, non *granum* cnidium, quod etiam ipsum aliquando coccum sine additione nominat *Hippocrates*.

κόλλικας, pastillos, rotulas, & illud *Aristophanis* in Acharnensibus, κολλικοφάγε, id est Rotuliuora Bœotiole, de paruis pastillis dictum.

κολοκύνθην ἀγρίην, colocynthidem, cucurbitam agrestem.

D κοπρίων fauorum: plurimi autem scribunt κηρίων. Significat autem expressorum faui.

κορὴν, herbam, quæ hypericon nominatur: habet autem fructum coriandro similem.

κορούς, agnatos ramorum surculos, nouas propagines.

κορυφάδων, orarum collectionis ad vmbilicum.

κοτίδι, occipiti, cerebello.

κότινον, syluestrem oleam, siue oleastrum.

κοτυλίδα, acetabulum ischij, tum in commentariis libri Mochlici, tum in secundo de morbis maiore.

E κοτυληδόνας, acetabula, ora vasorum in vuluas descendentium, vt in libris de Hippocratis Anatome demonstratum est.

κοχώνην, commissuram coxendicis quæ est ad sedem, propter quam omnis locus circa sedem sic vocatur.

κράδαι, fici rami maiores, aut virgulta,

κραίνουσι, desinunt, pertingunt.

κραμβίῳ, crambes decocto.

κρέκειν, nomen factum est, odiosum quiddam insonare, in secundo de morbis maiori.

κρήγυον, bonum.

F κρημνοὶ, labra vlcerum, vt in libro de locis in homine: & alæ pudendi muliebris.

κρησέρα, cribrum pollinarium, farinæ tritici, euolatio quam vocant, & sacculus quidam lineus.

κρίμνα, crassiores farinas; cùm autem dixerit, κρίμνα ἀλφίτου ἁδρὰ crassissimas farinas significat.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 99 sur 413

κρότωνας, cartilaginea in pulmone bronchia, in primo de morbis.

κρότωνος ῥίζα, crotonis radix: hoc Ægyptij cicion nominant.

κυάμου καρπὸν, fabæ fructum. Dioscorides ait ipsum hyoscyami dicere: sic enim in primo de morbis mulierum. Quidam autem Ægyptiæ intelligunt.

κύαρ, acus foramen.

κύβιτον, olecranum, qui & cubitus. Dioscorides autem nodum brachij sic nominari ait.

κύκλοι προσώπου, faciei circuli, malæ, in primo de morbis maiore.

κυγχνίδα, & paruum calicem, & doliolum medicum aut vasculum dolij figura.

κυρβασίην, pileum acutum, quem & tiaram erectam.

κυρήβια, paleæ, significat & surfures, & hordei purgamenta.

κυρίῃσιν, diebus quibus ad talia iudicanda creditur.

κύρσεον, podicem.

κύστιγγα, vesicam paruam.

κώδεις, capita & calices papaueris.

κωλεὸς, membrum in vulnere quod rectè extrahi potest.

κῶμα, veternus, cataphora, in somnum delatio; scriptus est autem, vt scis, à nobis de hoc libellus.

κωνίαν, vinum picatum, iniicitur cum cortice piceæ hemina dimidia in vas figlinum: ac nonnulli quidem excolant, vbi efferbuit, alij verò relinquunt.

κωφοὶ, hebetes, languidi, inualidi, κωφοῖ verò verbum tertiæ personæ tertiæ coniugationis, languefacit, & retundit, significat.

Initium Λ.

ΛΑβὴ, præsultus febris, maximè autem quæ per circuitus inuadit.

λαγνείη, res venerea significat aliquando etiam ipsum semen, vt in libro de natura pueri, sic, & τὸ λάγνευμα, semen, coitus.

λαγώπυρος, lagopyrus, & lagonate appellata herba.

λαμπτὴρ, lucerna quem multi φανὸν, id est pharum, vel lampadem nominant, in secundo de morbis maiore. Apud alios, & maximè Atticos, in quo ligna comburebantur præbentia lumen, sed & fax, & lucerna aliquando λαμπτὴρ nominatur.

λαπαχθῆναι, propriè quidem euacuari, propter hoc autem, & μαλαχθῆναι, id est mollire.

λαμπηρὰ, splendentia, spumosa, splendet enim spuma.

λάσιον, linteum.

λεβηρίδα, serpentis exuuium. Quidam autem concham vacuam.

λέγνα, extremæ partes oris vteri ex translatione: sic enim vocantur extremitates indumentorum: nominat & alibi extremitates has vteri osculi ἀμφίδεα.

λέκιθον, lecithum, quod est intra lentis corticem.

λεπάδες, conchylia, petris adhærentes conchæ.

λεπτὰ, sic aliquando vocat rara, vt in libro de locis in homine.

λευκὴν ῥίζαν, albam radicem dracunculi.

λευκοΐου καρπὸν, albæ violæ semen sic vocari ait Dioscorides.

λεῶς, omninò, penitus, in totum.

λιβανωτοῦ καρπὸν, ipsum fortè appellatum sic thus, quoniam eius plantæ semen in vsum venire ignoratur.

A Κρότωνας, τὰ ἐν τῷ πνεύμονι χονδρώδη βρόγχια· ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων.

Κρότωνος ῥίζα, τοῦτο οἱ Αἰγύπτιοι κίκιον ὀνομάζουσι.

Κυάμου καρπὸν, ὁ μὲν Διοσκουρίδης, ὑοσκυάμου φησὶ λέγειν αὐτόν· οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν γυναικείων· ἔνιοι δὲ τοῦ Αἰγυπτίου ἀκούουσιν.

Κύαρ, τὸ τῆς βελόνης τρῆμα.

Κύβιτον, τὸ ὀλέκρανον ὅπερ καὶ ἀγκών. Διοσκουρίδης δὲ τὴν κόνδυλον τοῦ βραχίονος οὕτως ὠνομάσθαι φησί.

Κύκλοι προσώπου, τὰ μῆλα, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

B Κυγχνίδα, τήν τε σμικρὰν κύλικα, καὶ τὴν ἰατρικὴν πιθάκνην.

Κυρβασίην, πίλον ὀξὺν, ὅνπερ καὶ τιάραν.

Κυρήβια, ἄχυρα· δηλοῖ δὲ καὶ τὰ πίτυρα, καὶ τὰ τῶν κριθῶν ἀποβράσματα.

Κυρίῃσιν, ἡμέραις, τὴν τὰ τοιαῦτα κρίνειν πεπιστευμέναις.

Κύρσεον, πρωκτόν.

Κύστιγγα, κύστιν σμικράν.

Κώδεις, κώδεια.

Κωλεὸς, τὸ κῶλον ἐν τῷ τρώματι καὶ βέλτιον ἐξαιρέσιος.

C Κῶμα, καταφορά. γέγραπται δὲ ὡς οἶσθα ἡμῖν περὶ τούτου βιβλίδιον.

Κωνίαν, οἶνον τὴν πισσίτην· ἐσβάλλεται σὺν τῷ φλοιῷ τῆς πεύκης ἡμικοτύλιον εἰς τὸ κεράμειον, καὶ οἱ μὲν ἀπηθοῦσι μετὰ τὸ ζέσαι, οἱ δὲ καταλείπουσιν.

Κωφοὶ, οἱ ἀμαυροὶ, καὶ ἀσθενεῖς· τὸ δὲ κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν ῥῆμα προσώπου τρίτου τὸ κωφοῖ, ἀμαυροῖ καὶ ἀμβλυνεῖ δηλοῖ.

Αρχὴ τοῦ Λ.

ΛΑβὴ, ἐπισημασία· μάλιστα δὲ ἡ ἐκ περιόδου.

D Λαγνείη, δηλοῖ ποτε καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα, ὡς ἐν τῷ περὶ παίδων φύσεως· οὕτως δὲ καὶ τὸ λάγνευμα.

Λαγώπυρος, ἡ λαγονάτη καλουμένη βοτάνη.

Λαμπτὴρ, ὃν οἱ πολλοὶ φανὸν ὀνομάζουσιν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι· παρὰ μέντοι τοῖς ἄλλοις καὶ μάλιστα τοῖς Αττικοῖς, ἐν ᾧ ξύλα τε κατεκαίετο παρέξοντα φῶς· ἀλλὰ καὶ ὁ δάδος καὶ ὁ λύχνος ἐστὶν ὅ, τε λαμπτὴρ ὀνομάζεται.

Λαπαχθῆναι, κυρίως μὲν τὸ κενωθῆναι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ μαλαχθῆναι.

Λαμπηρὰ, τὰ ἀφρώδη· λάμπει γὰρ ὁ ἀφρός.

E Λάσιον, σινδόνην.

Λεβηρίδα, τὸ τοῦ ὄφεως γῆρας· ἔνιοι δὲ κόγχην κενήν.

Λέγνα, τὰ ἄκρεα τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας ἐκ μεταφορᾶς· οὕτως γὰρ τὰ περὶ τὰς ὠὰς καλεῖται τῶν ἱματίων· ὀνομάζει δὲ ἀλλαχόθεν τὰ ἄκρεα ταῦτα, καὶ ἀμφίδεα.

Λέκιθον, φακτῶν τὸ ἔνδον τοῦ λέπους.

Λεπάδες, αἱ ταῖς πέτραις προσεχόμεναι κόγχαι.

Λεπτὰ, οὕτως ἐνίοτε καλεῖ τὰ ἀραιὰ, ὡς ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον.

Λευκὴν ῥίζαν, τὴν τοῦ δρακοντίου.

F Λευκοΐου καρπὸν, τὸ τοῦ ἰοῦ λευκοῦ σπέρμα φησὶν οὕτως εἰρῆσθαι ὁ Διοσκουρίδης.

Λεῶς, παντελῶς, ἅπαν.

Λιβανωτοῦ καρπὸν, αὐτὸν ἴσως τὴν ὀνομαζόμενον οὕτως λιβανωτὸν, ἐπεὶ τό γε σπέρμα τοῦ φυτοῦ οὐ γινώσκομεν εἰς χρῆσιν ἀγόμενον.

Λιβηρῷ, ὑγρῷ.

Λίβος, ἐπίσταγμά τι τῶν ὀμμάτων ἐγχυματιζόμενον, γέγονε δὲ ἀπὸ τοῦ λίβειν, ὃ κυρίως δοκεῖ τὸ στάζειν δηλοῦν.

Λιγνυώδης, ἡ μελαίνουσα, καὶ γὰρ ἡ λιγνὺς μέλαινα.

Λίθον μέλανα, ὃν καὶ μυλίτην ὀνομάζουσι κόχλακα.

Λιμακώδεις, οἱ ὑγροὶ καὶ βοτανώδεις.

Λίπα, τὸ ἔλαιον· ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικείων.

Λίριον, τὸ κρίνον· τὸ δ' ἔλαιον τὸ ἀπ' αὐτοῦ, οἱ μὲν λίρινον μετὰ τοῦ ν γράφουσιν, οἱ δὲ χωρὶς τοῦ ν λίριον· καλεῖται δὲ οὐ μόνον κρίνινον, ἀλλὰ καὶ σούσινον, καὶ ἀνέθινον.

Λοῦν, οὐ μόνον τὸ λούειν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἰονᾶν· οὕτως δὲ καὶ τὸ λοῦσθαι δύο σημαίνει παρ' αὐτῷ· καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὅμοια.

Λυπρὰ, ψιλὰ, καὶ ξηρὰ χωρία.

Λύσιας, διαστάσεις καθ' ἃς ἀπολέλυται ἀλλήλων τὰ ἄρθρα.

Λυῶδες, παρακοπτικόν.

Ἀρχὴ τοῦ Μ.

Μαγίδα, τό, τε οἷον μάγμα καὶ φύραμα καὶ τὴν χειροπληθῆ μαγδαλιάν.

Μακρόπνους, ἤτοι μακρὸν ἀναπνέων, ἢ διὰ μακροῦ.

Μαλακίοισιν, οὕτως καλεῖται ὅσα τῶν ἐνύδρων ἄκανθαν οὐκ ἔχει, καθάπερ ὁ πολύπους καὶ τευθὶς, καὶ σηπία καὶ ἀκαλήφη· ταῦτα δὲ καὶ ἄναιμα καὶ ἄσπλαγχνά ἐστι.

Μαλθώδεα, μαλακτικὰ, ἢ κηρώδη· μάλθη γὰρ ὁ κηρὸς, καὶ μάλιστα ὁ μεμαλαγμένος.

Μαρίλη, ἣν οἱ πολλοὶ θερμοσποδιὰν ὀνομάζουσιν.

Μάσθλης, θέρμης.

Μάσσειν, οὐ μόνον τὸ ἀναδεύειν ἢ φυρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκθλίβειν, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Μᾶσσον, πλέον, ὡς ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ.

Μάτος, ἡ ζήτησις, καὶ τὸ ζητεῖν, ματίσαι, ἢ ματεῖσθαι.

Μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ, τῷ φλεβοτόμῳ.

Μαχαιρίδι στηθοειδεῖ, τῷ σμιλίῳ ἰατρικῷ γαστρώδει.

Μέλαινα, λέγεταί τε καὶ ἡ νόσος, οὕτως ἀπὸ μελαίνης χολῆς συνισταμένη.

Μέλαιναν ῥίζαν, τὴν τοῦ ἀσπαλάθου τοῦ ἀρωματικοῦ καλουμένου.

Μελαῖνις, περισπωμένως ὁ Διοσκουρίδης ἀναγινώσκειν ἀξιοῖ, μελαῖνις αἶξ, καὶ βοῦς μελαῖνις· καὶ δηλοῦσθαί φησι τὴν ἐκ Μελαινῶν· πόλις δὲ αὕτη κατὰ τὸ Κρισαῖον πεδίον προκειμένη τῷ Κριφίῳ, νομὰς ἀγαθὰς ἔχουσα, καὶ εὐγαλάκτους, ὥς φησιν ὁ Διοσκουρίδης.

Μελάνεον, τὸ ἐν τῷ προγνωστικῷ· τινὲς μὲν ὑφ' ἓν ἀναγινώσκουσιν ἵν' ᾖ τὸ μελανοῦν· ἔνιοι δὲ διαιροῦσι, χλωρὸν ἢ μέλαν ἐὸν ἀντὶ τοῦ ὄν.

Μέλανι φαρμάκῳ, τοῦτο, πῶς σκευάζεται ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν αὐτὸς ἐδίδαξεν.

Μέλαν τὸ κύπριον, τὴν κυπρίαν σποδὸν, ᾗ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς χρώμεθα.

Μελεδαίνοντι, ἐπιμελουμένῳ, θεραπεύοντι· καὶ μελεδὼν, ἡ ἐπιμέλεια, οὐχ ὡς παρ' Ὁμήρῳ ἡ λύπη.

Μελιηδέα, οὐ μόνον τὴν ἡδὺν, ἀλλὰ καὶ τῷ μέλιτι μεμιγμένον, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καὶ μελίχρουν ὀνομάζει, καὶ τὴν τοιοῦτον οἶνον.

Μεμύρηκεν, συνείληκεν ἀπὸ τῶν μυριομένων ἐρίων.

A λιβηρῶ, humido.

λίβος, gutta, destillatio quædam oculorum fluida, facta est autem vox παρὰ τὸ λίβειν, quod propriè stillare & *guttatim cadere* significare videtur.

λιγνυώδης, denigrans, *fuliginosus* fuligo enim nigra.

λίθον μέλανα, lapidem nigrum, quem & molarem vocant silicem.

λιμακώδεις, humidi & herbacei.

λίπα, pingue, oleum; in secundo de morbis mulierum.

λίριον, lilium, oleum autem ex eo aliqui λίρινον, cum litera ν, scribunt, aliqui verò sine ν, λίριον. Vocatur autem non solùm κρίνινον, *lilinum*, sed susinum, & anethinum.

λοῦν, non solùm lauare sed & humectare: sic λοῦσθαι, id est lauari duo significat apud ipsum: & alia similia.

λυπρὰ, sterilia, nuda & arida loca.

λύσιας, interualla quibus articuli inter se disiuncti sunt.

λυῶδες, insaniens, quod mentem amouet.

Initium M.

Μαγίδα, velut offam & massam & magnam magdaliam manum complentem.

C μακρόπνους, aut prolixè spirans, vel per longa interualla spirans.

μαλακίοισιν, sic vocantur quæcunque aquatilia spinam non habent, vt polypus, & loligo, & sepia, & vrtica: hæc autem & sanguine & visceribus carent.

μαλθώδεα, quæ molliunt aut cerea sunt, μάλθη enim cera est & maximè mollita.

μαρίλη, fauilla quam multi cinerem calidum vocant.

μάσθλης, caloris.

μάσσειν, non solùm miscere, vel subigere, sed etiam exprimere, vt in primo de morbis maiori.

D μάσσον, plus, amplius, vt in maiori prorrhetico.

μάτος, inquisitio, quæstio, & inquirere, quærere.

μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ, scalpello, cultello acuto, phlebotomo.

μαχαιρίδι στηθοειδεῖ, nouaculæ, scalpello medico ventroso.

μέλαινα, dicitur & morbus sic qui ex atra bile conflatur.

μέλαιναν ῥίζαν, nigram radicem, aspalathi aromatici appellati radicem.

μελαῖνις, cum accentu circumflexo Dioscorides legendum putat, μελαῖνις capra, μελαῖνις, vacca, & significari ait ex Melænis. Vrbs autem ipsa ad Crisæum campum sita ante Criphium, pascua bona habet, & bonum lac gignentia, vt inquit Dioscorides.

μελάνεον, quod est in prognostico. Quidam coniunctim legunt, vt sit denigrans: quidam autem diuidunt, viride vel nigrum ἐὸν, pro eo quod est existens.

μέλανι φαρμάκῳ, nigro medicamento: hoc, quomodo paretur, in libro de vlceribus ipse docuit.

μέλαν τὸ κύπριον, spodium, cyprium cinerem, quo ad oculos vtimur.

F μελεδαίνοντι, curam habenti, curanti, & μελεδὼν, cura, non vt apud Homerum, tristitia.

μελιηδέα, non solùm suauem, sed & cum melle mixtum, vt in primo de morbis maiore, in eodem autem, & mellei coloris nominat huiusmodi vinum.

μεμύρηκεν, conuoluit, à lanis quæ nentur.

μεμιασμένον,

Μεμιασμένον, Fœdatum, inquinatum vt est apud poëtam.

Μεμολυσμένους, Quidam refrigeratos, quidam autem induratos, & lapideos putauerunt.

Μεμωρωμένα, Sensus expertia.

Μεσόδμη, Trabs grandior, obstaculum trabis separans in vna domo in duas partes diuisa, tanquam *columna* quædam in medio posita, quidam autem, & superpositum tectum μεσόδμην vocant.

Μεσόβλημα, Quasi medium quiddam dixisset.

Μετακύρας, In libro De ratione victus acutorum, lactea commixtio.

Μηκώνιον, Peplum vocatum, quem, & meconitem nominat.

Μήλην διαστομωτρίδα, Specillum diducens ac dilatans.

Μήλην ἐξωτίδα, Specillum auricularium.

Μήλην ἰσχυρὴν, Specillum vulnerarium.

Μηλῃ πλατείῃ, Specillo lato in modum rudiculæ.

Μήλης τῷ πλάτει, Cyathulo oculari specilli.

Μῆλα, Ouiculæ.

Μηλίας. Ex Mele insula.

Μηλιάδος ὠμῆς, Chalcitidis, vel aluminis ex Melo.

Μηλιάδα, In primo de morbis minore, μηλιάδι inquit, à Melo insula.

Μήτρη, Operculum, & tanquam inuolucrum quoddámque ἐπιδιδυμὶς nominatur: est autem varicosus quidam tumor testiculo circa verticem incumbens.

Μηνίειν, Mandere, edere.

Μύκη, Præclusio, suffocatio.

Μυοχάνη, Epitheton *mulieris* hiantis. Si autem μυριοχαύνη scribatur, in millibus fuerit hians.

Μύῤῥαν, Apud Aeoles σμύρναν, myrrham, duplici ρ scribitur.

Μυρτίδανον, Plurimi quidem piper. Dioscorides autem Anazarbeus in primo de materia, agnatam quandam eminentiam inæqualem, & tuberosam circa myrti ramum. Atque Hippocrates fructum sic nominat ex planta quam ipse ait à Persis ab aliis appellari piper.

Μύτις, Vocatur quidem sic, & in ore sæpiæ atramentum, & piscis quidam ab Hippocrate significatur.

Μυττωτὸν, Intritum Dioscorides esse ait alliorum, vel ceparum.

Μώλυζα, Allium simplex caput habens, & non diuisum in spicas; quidam autem moly herbam.

Μωλυόμενα, Paulatim extabescentia.

Initium litteræ. N

Ναυσιώσιες, Præterfusiones effusiones sanguinis, quas & venarum nausea appellat. Translatum est autem nomen ab iis, qui in nausea sanguinem vomunt.

Νεῖον, Nuper, vel nouum.

Νεόμενον, Quod innatat, quod aduenit, νεῖσθαι, ire *venire*; in primo de morbis mulierum, vtrumque; alterum de chorio, alterum de fœtu *dici*.

Νηπέλει, Impotens est, non potest.

Νυκτάλωπες, Lusciosi per noctem non videntes.

Initium litteræ. Ξ

Ξηρῇ σηπεδονώδει, Videlicet grangrenæ, vel alicui huiusmodi generaliori morbo.

Ξύμη, Quod vocatur pruritus.

A Μεμιασμένον, μεμολυσμένον ὡς παρὰ τῷ ποιητῇ.

Μεμολυσμένους, ἔνιοι μὲν τοὺς κατεψυγμένους, ἔνιοι δὲ τοὺς ἐσκιῤῥωμένους, καὶ λιθώδεις ᾠήθησαν.

Μεμωρωμένα, τὰ ἀναίσθητα.

Μεσόδμη, ἡ κατ' ἕνα οἶκον εἰς δύο μεμερισμένον διορίζουσα, τοῦ δοκοῦ εἶρξις οἷς μεσοδομή τις οὖσα, τινὲς δὲ καὶ τὸ ὑπερκείμενον στέγος μεσόδμην καλοῦσι.

Μεσόβλημα, ὡς εἰ καὶ μεσέντη ἔλεγεν.

Μετακύρας, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, τὸ γαλακτῶδες σύγκραμα.

B Μηκώνιον, τὸ πεπλεὸν καλούμενον, ὃν καὶ μηκωνίτην ὀνομάζει.

Μήλην διαστομωτρίδα, τὸ διαστολέα.

Μήλην ἐξωτίδα, τὴν μηλωτίδα.

Μήλην ἰσχυρὴν, τὴν τραυματικὴν μήλην.

Μήλῃ πλατείῃ, τῇ σπαθομήλῃ.

Μήλης τῷ πλάτει, τῷ κυαθίσκῳ τῆς ὀφθαλμικῆς μήλης.

Μῆλα, τὰ προβάτια.

Μηλίας, ἡ ἀπὸ μήλης τῆς νήσου.

Μηλιάδος ὠμῆς, τῆς ἀπὸ Μήλου χαλκίτεως, ἢ στυπτηρίας.

C Μηλιάδα, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ σμικροτέρῳ, τῇ μιλιάδι λέγει τῇ ἀπὸ μήλου τῆς νήσου.

Μήτρη, κάλυμμα, καὶ οἷς ἕλιγμά τι, ἢ ἐπιδιδυμὶς ὀνομαζομένη· ἔστι δὲ κιρσώδης τις ὄγκος κατὰ τὴν κορυφὴν ἐπικείμενος τῷ διδύμῳ.

Μηνίειν, μασσᾶσθαι, ἐσθίειν.

Μύκη, μύσις.

Μυοχάνη, ἐπίθετον χασκούσης. Εἰ δὲ μυριοχαύνη γράφοιτο, ἡ ἐπὶ μυρίοις ἂν εἴη χαινουμένη.

Μύῤῥαν, αἰολεῦσι σμύρναν, δὶς τὸ ρ γράφεται.

D Μυρτίδανον, οἱ πλεῖστοι μὲν τὸ πέπερι. Διοσκουρίδης δὲ ὁ Αναζαρβεὺς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης, ἐπίφυσιν ἀνώμαλον καὶ ὀχθώδη, περὶ τὸ τῆς μυρσίνης πρέμνον. ὅγε μὴν Ἱπποκράτης τὸν καρπὸν οὕτως ὀνομάζει ἐκ τοῦ φυτοῦ, ὅπερ αὐτός φησιν ὑπὸ ἑτέρων ὠνομάσθαι πέπερι.

Μύτις, καλεῖται μὲν οὕτως καὶ τὸ ἐν τῷ σηπίας στόματι μέλαν ἀλλὰ καὶ ἰχθῦς τίς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δηλοῦται.

Μυττωτὸν, ὑπότριμμα, Διοσκουρίδης εἶναί φησι σκορόδων ἢ κρομμύου.

Μώλυζα, σκόροδον ἁπλῆν τὴν κεφαλὴν ἔχον, καὶ μὴ διαλυομένην εἰς ἄγλιθας· τινὲς δὲ τὸ μῶλυ.

E Μωλυόμενα, κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα.

Αρχὴ τοῦ. N.

Ναυσιώσιες, αἱ παρεκύσεις τοῦ αἵματος, ἃς δὴ καὶ ἐκχυμώσεις ὀνομάζει. μετενήνεγκται δὲ ἀπὸ τῶν ἐπὶ ταῖς ναυτίαις ἐμούντων αἷμα τοὔνομα.

Νεῖον, τὸ νέον.

Νεόμενον, τὸ νηχόμενον, παραγινόμενον ἀπὸ τοῦ εἶσθαι· ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων ἄμφω, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ χορίου, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου.

F Νηπέλει, ἀδυνατεῖ.

Νυκτάλωπες, οἱ τῆς νυκτὸς ἀγαοί.

Αρχὴ τοῦ. Ξ.

Ξηρῇ σηπεδονώδει, ἤτοι τῇ γαγγραίνῃ, ἤ τινι ταύτης γενικωτέρῳ.

Ξύμη, ὃ καλεῖται κνησμός.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 102 sur 413

Αρχὴ τοῦ. Ο. A

Οα, τὰ πρὸς τῶν πολλῶν οὖα καλούμενα.
Οἰναρίῳ, ἀμπέλῳ.
Οἰναρίδων, ἀμπέλου κλημάτων.
Οἴσπη αἰγὸς, ὁ περὶ ταῖς θριξὶ τῆς αἰγὸς ἐγγινόμενος ἐν τῇ ἕδρᾳ ῥύπος, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ τὴν ἕδραν συνιστάμενος ῥύπος.
Οἰσοφάγος, ὁ τῆς γαστρὸς στόμαχος, οἷον εἰσοφάγος τις ὤν.
Οἰσυπίδας, προβάτου ῥύπον, ἤγουν ἔριον ῥυπαρόν.
Οἰσυπίδες, προβάτου ῥύποι συνεστραμμένοι, δηλοῖ δὲ καὶ ἐρίου ῥυπαρὸν μαλίον. B
Οκρις, ἐξοχὴ προμήκης.
Ολερὸν, δυσῶδες, ἢ μέλαν, ἀπὸ τοῦ τῶν σηπιῶν ὄλου.
Ολισθράζοντα, ὀλισθαίνοντα.
Ολοκωνίτης, βοτάνη τις ἀγρία λαχανώδης.
Ολον, τὸ μέλαν τῆς σηπίας.
Ολώδεα, θολερὰ, ἢ μελανά.
Ολοφλυκτίδες, φλύκταιναι.
Ονεύεσθαι, ἤγουν δι' ὄνων ἐπιστροφῆς τείνειν, ὄνοι δὲ καὶ ὀνίσκοι, οἱ ἄξονες, γράφεται δὲ κατονεύεσθαι. C
Οπλα, κάλοι ἀπὸ στύπου, ἢ λίνου, ἢ κανναβέως.
Οπος, τοῦ σιλφίου, κατ' ἐξοχὴν, ὥσπερ καὶ καυλός, καλεῖ δὲ σίλφιον τὴν ῥίζαν μόνην.
Οπου καρπὸν, σιλφίου σπέρμα, ὅπερ καὶ φύλλον ἑνικῶς, καὶ μαγύδαρις ὑπό τινων καλεῖται.
Οργάσασθαι, ἀναμίξαι, συγκεράσαι.
Ορθοπρίονι, τῇ χοινικίδι.
Οροκωνίτιδος, ἑτέρα γραφὴ τῆς ὀλοκωνίτιδος, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἴρηται, φησὶ δὲ Διοσκουρίδης τὴν ἐν ὄρει γενομένην ὀροκωνίτιδα ὀνομάζεσθαι. D
Ορρωδέων, τῶν ἄχρι τοῦ ὄρρου ἐκτεινομένων.
Ορρὸς δὲ τοῦ ἱεροῦ ὀστέου τὸ πέρας, ὅπερ καὶ ὀρροπύγιον καλεῖται.
Ορχεα, ὄσχεος.
Οσχίῳ, τῇ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδεῖ ἐπαναστάσει· ὄσχος γὰρ καὶ μόσχος, τὰ κλήματα καὶ αἱ ἕλικες· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἀμφίδεον ὀνομάζει, καὶ λέγνα.
Οτίδος, τοῦ ὀρνέου, ὃ Αριστοτέλης ὠτίδα διὰ τοῦ ω καλεῖ, Ξενοφῶν δὲ ἐν τῷ πρώτῳ Κύρου ἀναβάσεως, ὀτίδα διὰ τοῦ ο γράφει. E

Αρχὴ τοῦ. Π.

Παλίνοπτα, τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπεστραμμένα.
Παλύναι, ἐπιπάσαι.
Παράλαμψις, ἡ ἐν τῷ μέλανι τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιλάμπουσα οὐλὴ, διὰ τὸ ἡσυχῇ παχυτέραν εἶναι τῆς αἰγίδος.
Παράλιον, εἶδος τιθυμάλου, καλεῖται δὲ καί τι κράμβιον παράλιον.
Παραστάτας, τὰς ἐπιδιδυμίδας, ἐν τῷ περὶ φλεβῶν ὃ πρόκειται τῷ μοχλικῷ. F
Παραφᾶσαι, παράψασθαι μετὰ καθέσεως, ὥσπερ τὸ ἐσαφάσαι, εἰσβάλλοντα τὴν χεῖρα ἅψασθαι· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοὺς κρυπτοὺς τόπους τοὺς κατὰ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον παραφάσιας ὀνομάζουσι.
Παφάσσειν, παραφρονεῖν, ὡς καὶ ἀλλοφάσσειν, ψιλῶς δ' ἀναγνωστέον, οὐχ ὥσπερ τὸ πρὸ αὐτοῦ παραφᾶσαι, ἔγκειται γὰρ ἐν ἐκείνῳ τὸ τῆς ἁφῆς ὄνομα.

Initium litteræ. O

Oα, Quæ à multis sorba vocantur.
Οἰναρίῳ, Viti.
Οἰναρίδων, Palmitum vitis.
Οἴσπη αἰγὸς, Sordes circa pilos capræ nascens, & maximè in eis, qui circa sedem sunt, consistens.
Οἰσοφάγος, Ventriculi osculum quasi intro deuorans & gula quædam existens.
Οἰσυπίδας, Ouis sordem, hoc est, lanam sordidam.
Οἰσυπίδες, Ouis sordes conglobatæ, significat & lanæ sordidæ tomentum.
Οκρις, Eminentia oblonga.
Ολερὸν, Male olens, vel nigrum, à sepiarum atramento.
Ολισθράζοντα, Excidentem, labentem.
Ολοκωνίτης, Herba quædam agrestis oleracea.
Ολον, Atramentum sepiæ.
Ολώδεα, Turbida, vel nigra.
Ολοφλυκτίδες, Pustulæ quæ subitò erumpunt.
Ονεύεσθαι, Per axium conuersionem extendere, ὄνοι enim & ὀνίσκοι, axes, scribitur & κατονεύεσθαι.
Οπλα, Funes ex stuppa, vel lino, vel cannabe.
Οπὸς, Succus silphij per excellentiam, quemadmodum, & thyrsus: vocat autem silphium etiam radicem solam.
Οπου καρπὸν, Silphij semen, quod & folium singulariter, & magydaris à quibusdam vocatur.
Οργάσασθαι, Commiscere, contemperare.
Ορθοπρίονι, Modiolo, aut terebello cauo.
Οροκωνίτιδος, Altera descriptio, ὀλοκωνίτιδος, de qua ante dictum est, ait autem dioscorides quòd in monte nascatur, oroconitidem nominari.
Ορρωδέων, Vsque ad caudam extensorum.
Ορρὸς, Sacri ossis extremum, quod etiam ὀρροπύγιον vocatur.
Ορχεα, Scrotum.
Οσχίῳ, Circa os vuluæ flexuosæ aut pampinoformi extuberantiæ: ὄσχος enim & μόσχος, palmites, & clauiculæ: idem autem, & ἀμφίδεον, & λέγνα, nominat.
Οτίδος, Auiculæ, Aristoteles ὠτίδα per ω, vocat, Xenophon autem in primo Cyri expeditionis ὀτίδα per ο, scribit.

Initium litteræ, Π

Παλίνοπτα, A sole auersa.
Παλύναι, Inspergere.
Παράλαμψις, In nigro oculorum splendens cicatrix, eo quòd aliquando crassior sit ægide.
Παράλιον, Species tithymali, vocatur autem & quædam brassicula παράλιον marina.
Παραστάτας, Parastatas, Epididymidas in libro De venis, qui adiectus est Mochlico.
Παραφᾶσαι, Aberrante manu attingere, cum deceptione, vt & ἐσαφᾶσαι immissa manu contingere: hinc & oculta loca iuxta muliebre pudendum παραφάσιας nominat.
Παραφάσσειν, Desipere, vt & ἀλλοφάσσειν, tumultuari *& aliena loqui*, cum tenui autem legendum est, non vt quod est ante ipsum παραφᾶσαι, inest enim in eo τῆς ἁφῆς, id est tactus nomen.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 103 sur 413

Παρθένιον, Folium, vocatur autem parthenium & anthemis, & helxine & linozostis, & amaracum, sed & Dioscorides nunquam inquit, intelligenda est, vel helxines, vel mercurialis species per τὸ σμικρόφυλλον.

Πασπαλέτης, Milij molitor, πασπάλη enim vel πάσπαλος milium est.

Πασσαλίσκῳ, Paruo palo, diminutiuè.

Παφλάζουσιν, Nomen fecit, errantes, & resumentes in disserendo significare volens.

Πέζαι, Plantæ pedum, in secundo de morbis mulierum sic scriptum est, & pedes tumescunt malleoli maximè. Zenodotus quidem in gentium vocabulis πέζαν ait pedem vocare Arcades, & Dores. Hippocrates autem videtur, vel planitiem appellatam pedis sic nominasse, vel talos pedum.

Πέλλα πελία ὑπόκιρρα, Liuida, subfulua, hæc eadem, & πελιρὰ vocat. Zenodotus autem in vocabulis gentium Sicyonios ait giluum πέλλον nominare.

Πεμφιγώδεες, Febres flatulentæ, vel vapore, vel humiditate plenæ, vel spirituosæ.

Πέπλιον, Peplium, quod & peplis, & portulaca agrestis.

Πέπλος, Peplus, idem & humilis ficus, & papauer spumeum, & meconium.

Περητηρίῳ, Terebello recto, & acuto: est enim & aliud chœnicis.

Περιστέλλετο, Inuestiebat, indumentis seipsum tegebat.

Περικεκαλμένοι, Inflexi, adunci: & curuati.

Περινήματα, Circumlotiones, perfusiones.

Περινήματος, Circuminundationis.

Περινεῖ, Circumluit, circumnatat.

Περινῷ, Perineo, est autem locus inter scrotum, & anum, vbi vesicæ collum est.

Περιξύσας, Qui circumlacerauit, circumrasit.

Περιποδίην, Circularem sub pedibus existentem, & infra.

Περιῤῥηδὲς, Perfractum vtrinque, reflexum.

Περῆναι, Nigricantes, & liuentes.

Περόνην, Aliquando quidem os totum membri, aliquando verò appendicem ossis, aliquando appendicis extuberantiam.

Περσύας. Anni superioris vinum, tanquam ex anno superiore restans vt & αὐτίτην nominat τὸν αὐτοετίτην, vinum hornum, & eiusdemanni.

Πήρινα, Perineum, in libro autem de hæmorrhoidibus, & fistulis, & sedem dicere videtur.

Πιέστρῳ, Instrumento, quod fœtui confringendo idoneum vocatur.

Πικέριον, Butyrum.

Πιτυίδι, Pinea resina.

Πιτύλοις, Remigationibus, vel remis.

Πλαταμὼν, Prominens in mari petra læuis, & humilis, circa quam dilatantur fluctus.

Πλεκτανέων, Cirrhorum, plexuum aut circumplicantium appendicum.

Πλεννεαραὶ, Mucosæ, & πλέννα mucus.

Πλευμοῖ, Pulmonarius fit, vel tabescit.

Πλεῦμος, Pulmonis corruptio, tabes, vel pulmonaria affectio.

Πλήμην, Rotæ modiolum.

Πλήστιγγας, Ferulas, à feriendo.

Πνευματώδης, Spirituosus & inflatus, & difficilè spirans vocat enim sæpè & ipsam difficultatem spirandi, spiritum.

Ποίη, Primæ lactis partes ex se ipsis coagulatæ.

Παρθένιον, τὸ σμικρόφυλλον, καλεῖται δὲ παρθένιον καὶ ἡ ἀνθεμὶς καὶ ἡ ἑλξίνη, καὶ ἡ λινόζωστις, καὶ τὸ ἀμάρακον, ἀλλὰ καὶ Διοσκουρίδης μή ποτέ φησιν ἀκουστέον ἐστὶν ἤτοι τῆς ἑλξίνης, ἢ τῆς λινοζώστεως τὸ εἶδος τὸ σμικρόφυλλον.

Πασπαλέτης, ὁ κεγχραλέτης, πάσπαλος γὰρ ὁ κέγχρος.

Πασσαλίσκῳ, τῷ σμικρῷ πασσάλῳ ὑποκοριστικῶς.

Παφλάζουσιν, ὀνοματοπεποίηκε τοὺς πταίοντας, καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι δηλῶσαι βουλόμενος.

Πέζαι, οἱ πόδες ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, οὕτως γέγραπται, καὶ οἱ πόδες οἰδίσκονται αἱ πέσαι μάλιστα. Ζηνόδοτος μὲν οὖν, ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι, πέζαν φησὶ τὸν πόδα καλεῖν Ἀρκάδας καὶ δωριεῖς. ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἔοικεν, ἢ τὸ πεδίον καλούμενον τοῦ ποδὸς οὕτως ὠνομακέναι, ἢ τὰ σφυρά.

Πέλλα, πελία, ὑπόκιρρα. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πελιρὰ ὀνομάζει. Ζηνόδοτος δὲ, ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι, Σικυωνίους φησὶ τὸ κιρρὸν, πέλλον ὀνομάζειν.

Πεμφιγώδεες, ἤτει νοτίδος μεστοὶ, καὶ ὑγρότητος, ἢ καὶ πνευματώδεις.

Πέπλιον, ὅπερ καὶ πέπλις, καὶ ἀνδράχνη ἀγρία.

Πέπλος, τὸ αὐτὸ καὶ χαμαισύκη, καὶ μήκων ἀφρώδης, καὶ μηκώνιον.

Περητηρίῳ, τρυπανῷ τρυπανῷ τῷ εὐθεῖ καὶ ὀξεῖ· ἔστι γὰρ καὶ ἕτερον ἡ χοινικίς.

Περιστέλλετο, τοῖς περιβολαίοις ἑαυτὸν ἔσκεπεν.

Περικεκαλμένοι, περικεκαμμένοι, γρυποὶ, καὶ ἐπικαμπεῖς.

Περινήματα, περικλύσματα.

Περινήματος, περικλύσματος.

Περινεῖ, περικλύζει, περινήχεται.

Περινῷ, περινέῳ, ἔστι δὲ ὁ τόπος ὁ μεταξὺ τοῦ ὀχέου, καὶ τῆς ἕδρας, ἔνθα τῆς κύστεως ὁ τράχηλος.

Περιξύσας, ἐν κύκλῳ περιαμύξας.

Περιποδίην, τὴν ἐν κύκλῳ ὑπὸ πόδας οὖσαν καὶ κάτω.

Περιῤῥηδὲς, περικεκλασμένον ἐφ' ἑκάτερα.

Περῆναι, μελαίνουσαι, πελιδνοῦσαι.

Περόνην, ποτὲ μὲν ὀστοῦν ὅλον κώλου, ποτὲ δὲ ἐπίφυσιν ὀστοῦ, ποτὲ δὲ ἐπιφύσεως ἐπανάστασιν.

Περσύας, ὁ περισυνὸς οἶνος, οἷον περισύας τις ὢν, ὡς καὶ αὐτίτην ὀνομάζει, τὴν αὐτοετίτην.

Πήρινα, τὴν περίναιον, ἐν δὲ τῷ περὶ αἱμορροΐδων καὶ συρίγγων, καὶ τὴν ἕδραν λέγειν δοκεῖ.

Πιέστρῳ, τῷ ἐμβρυοθλάστῃ καλουμένῳ.

Πικέριον, βούτυρον.

Πιτυίδι, πιτυίνῃ ῥητίνῃ.

Πιτύλοις, εἰρεσίαις, ἢ κώπαις.

Πλαταμὼν, ἔφαλος πέτρα λεία, ταπεινὴ, περὶ ἣν πλατύνεται τὰ κύματα.

Πλεκτανέων, πλεγμάτων, ἀπαρτημάτων περιπλεκτικῶν.

Πλεννεραὶ, μυξώδεις, καὶ πλέννα ἡ μύξα.

Πλευμοῖ, πλευμώδης γίνεται, ἢ φθίνει.

Πλεῦμος, φθόη, ἢ τὸ πλευμῶδες πάθος.

Πλήμην, τροχοῦ χοινικίδα.

Πλήστιγγας, ναρθήκας, παρὰ τὸ πλήσσειν.

Πνευματώδεις, ὅ, τε ἐμπεφυσμένος, καὶ ὁ δύσπνους, λέγει γὰρ πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν δύσπνοιαν, πνεῦμα.

Ποίη, τὰ πρωτογάλακτα τὰ ἐξ ἑαυτῶν πηγνύμενα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 104 sur 413

Ποίην τὴν ἔχουσαν τὸ φύλλον ὅμοιον οἰκάρῳ τὴν φύσιν, ὡς A τὸ τῆς κισσαμπέλου καλουμένης εἶδος.

Πολυγράῳ, πολυφάγῳ, καὶ γόνος αἱρηῶν ἔγρασε κηδεμόνα. Καλλίμαχος, ἀντὶ τοῦ κατέφαγε.

Πολύκαρπον, τὸ κραταιόγονον ὀνομαζόμενον.

Πομφοὶ, ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος ὀχθώδεις τε ἅμα καὶ πλαδαραὶ, καὶ ἐνερευθεῖς.

Πόσῳ, ὀλίγῳ.

Ποταίνια, τὰ πρόσφατα, οἱ Δωριεῖς φησι.

Ποτὶ, ποτέ. Γρὸς, πρὸς δέ. B

Γράμνιος, οἶνός τις οὕτως ὀνομάζεται μέλας καὶ αὐστηρός.

Πηνὲς, τὸ πρὸς τὴν γῆν νενευκός.

Γρῆσμα, ἐμφύσημα, καὶ πρήσιος τῆς ἐμφυσήσεως, καὶ πρηστικώτατον, τὸ ἐμφυσητικώτατον.

Προαυξέας, νόσους τινὰς οὕτως ὀνομάζει, τὰς τοῖς προβεβηκόσι κατὰ τὴν ἡλικίαν γινομένας, ὅτι καὶ αὐτοὺς οὕτως ἐνίοτε καλεῖ τοὺς προβεβηκότας.

Γρόκα, ὀξαίφνης.

Προκώνια, τὰ ἐκ τῶν νέων κριθῶν ἄλφιτα, τινὲς δὲ τὰ ἐκ τῶν C ἀφρύκτων μόνα.

Προκίδι μαχαιριδίῳ, τῷ φλεβοτόμῳ.

Προμυλλαίνει, προεπεπτώκει, προέχει εἰς τοὔμπροσθεν.

Προμυλλήνας, προτείνας ἔξω τὰ χείλη.

Προσέχει ἡ νοῦσος, ἀντὶ τοῦ παραμένει, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Προτρέπεσθαι, μεταβάλλειν.

Προσωδέστερον, δυσωδέστερον ἄνευ τοῦ ι'. τὸ δὲ μετὰ τοῦ ι' προσωδεστέρου, παρὰ τὸ οἴδημα γεγονὸς τὸ ὀγκωδέστερον δη- D λοῖ, ὡς ἐν δευτέρῳ περὶ νούσων, τῷ μείζονι.

Προτιθέμενοι, προτείνοντες.

Πρόφυσιν, βλάστημα.

Γυθμενόθεν, οὐδὲ ὅλως. γέγονε δὲ τοὔνομα παρὰ τὸν πυθμένα τῶν ἀγγείων, ὡσεὶ καὶ ὁλοκλήρως ἔλεγεν, ἢ τελέως, ἢ παντάπασιν, ἢ ἐξ ἀρχῆς, ἢ παντελῶς.

Πυρίας, τοὺς διαπύρους κόχλακας, ἢ θρύμματα διακαῆ ἀπὸ σκωρίας σιδήρου.

Γυρήνας, τοὺς χόδρους. εἴρηται δὲ ἐπὶ λιβανωτοῦ.

Πυρὸς ἀγρίου, δηλονότι τοῦ ἐρισιπέλατος.

Ἀρχὴ τοῦ. P. E

PΑγεῖσα, δηλοῖ ποτε καὶ τὸ, ἀθρόως ὁρμήσασα, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι, ἀλλὰ καὶ ἡ αἱμορραγία αὕτη παρὰ τοῦτο σύγκειται.

Ραιβοειδέα, καμπύλον.

Ῥᾷον, ἑτοιμότερον καὶ εὐχερέστερον. ἔνιοι μέντοι τὸ εὐφορώτερον ἤκουσαν.

Ραφίῳ, τῷ κεντηρίῳ, ᾧ διακεντοῦντες οἱ τεχνῖται τῶν τοιούτων, ἐπιτηδείους ὀπὰς, τῇ τοῦ λίνου διέρσει παρασκευάζουσι.

Ρέγξιν, καὶ ῥέγκος, ὠνοματοπεποίηται παρὰ τὸν γινόμενον ψόφον, ὥσπερ καὶ τὸ ῥέγκειν. F

Ρέμβει, πλανᾶται.

Ρέμβην, πλάνην, καί τινα ἄλλα, παρὰ τὸ ῥέμβεσθαι.

Ρηγῆσι, σχίσμασι, ῥήγμασι.

Ρημέσιν, ἀρνάσι. Ρίνεσιν, ἀρνείοις.

Ρηνίκας, ἀρνακίδας. Ρηνὸς, ἀρνός.

Ρηχίῃσι, οἷσι πλημμυρῇσι. καὶ γὰρ καὶ ἡ ῥηχίη οἷσι πλημμύρα τίς ἐστιν.

Ποίην, Herbam folium habentem viti simile natura, vt cissampeli appellatæ speciem,

Πολυγράῳ, Multiuoro, καὶ γόνος αἱρηῶν ἔγρασε κηδεμόνα, Callimachus pro eo, quod est deuorauit.

Πολύκαρπον, Cratæogonon appellatum,

Πομφοί, Eminentiæ cutis tumentes simul & molles, & rubentes.

Πόσῳ, Modico.

Ποταίνια, Recentia, Dores vocant.

Πότι, Aliquando.

Πρὸς, Præterea autem.

Πράμνιος, Vinum quoddam sic appellatur nigrum, & austerum.

Πρηνές, Ad terram pronum.

Πρῆσμα, Inflatio, & πρησίος, inflationis & πρηστικώτατον, maximè inflatum.

Προαυξέας, Morbos quosdam sic nominat prouectis ætate oborientes, quod & ipsos sic aliquando vocet ætate prouectos.

Πρόκα, Repentè, subito.

Προκώνια, Ex nouis hordeis farinas: quidam autem ex non siccatis solas.

Προκίδι μαχαιριδίῳ Phlebotomo, scalprovenæ secandæ apto.

Προμυλλαίνει, Procidit, prominet in anteriorem partem.

Προμυλλήνας, Protendens extra labra.

Προσέχει ἡ νοῦσος, Pro, permanet morbus, in secundo de morbis maiore.

Προτρέπεσθαι, Mutari, transmutari.

Προσωδέστερον, Graueolentius sine, ι. cum. ι autem προσῳδέστερον à tumore facto tumidius significat, vt in secundo de morbis maiori.

Προτιθέμενοι, Protendentes.

Πρόφυσιν, Germinationem, germen.

Πυθμενόθεν. Non omninò, factum est autem nomen à fundo vasorum, tanquam si integrè diceret, vel perfectè, vel planè, vel ab initio, vel omninò.

Πυρίας, Ignitos silices, vel fragmenta accensa ex scoria ferri.

Πυρήνας, Grana, dictum est de Thure.

Πυρὸς ἀγρίου, ignis agrestis, Erysipelatis.

Initium litteræ.

P

PΑγεῖσα, Significat aliquando affatim impetum faciens, vt in secundo de morbis maiore, & αἱμορραγία ipsa, vehemens sanguinis eruptio, ab hoc composita est.

Ραιβοειδέα, Incuruum, retortum.

Ῥᾷον, Paratius, & facilius, nonnulli quidem feracius, copiosiúsue intellexerunt.

Ραφίῳ, Subula, quâ perforantes artifices talium idonea foramina lini traiectioni faciunt.

Ρέγξιν, καὶ ῥέγκος, Stertor, Renchus, nomina facta sunt ab eo strepitu, qui in stertendo fit, vt & ῥέγκειν, id est stertere.

Ρέμβει, Errat, vagatur.

Ρέμβην. Aberrationem, & quædam, à Ρέμβεσθαι, circumagi.

Ρηγῆσι, Scissuris, Fracturis.

Ρημέσιν, Agnis.

Ρινέσιν, Agnis.

Ρήνικας, Pelles agninas.

Ρηνός, Agni.

Ρηχίῃσι, Tanquam inundationibus; nam ρηχίη tanquam inundatio quædam est.

Ῥίζα, Sic vocatur herbula quædam ſine caule, & ſine flore, & ſine fructu, habens tria folia ex omni parte oblonga humi iacentia duorum digitorum magnitudine, ſimilia foliis anchuſæ, radicem autem tenuem leuiter purgantem.

Ῥίζαν λευκὴν, Radicem dracunculi, radicem albam.

Ῥικνὸν, Rugoſum.

Ροικὴ, Retorta, incurua.

Ρόμματος, Liquoris ſorbendi, vel ſorbitionis.

Ρόα, Ex moro mora immatura, & ſiccata, & contuſa, vt obſoniis inſpergantur, vt & propriè appellatus rhus, vt Dioſcorides in primo de materia loquitur.

Ροπῶν, Sorbitionum, vel omnium, quæ quoquomodo ſorbentur.

Ρύματα, Ab eo quod eſt ῥύεσθαι, id eſt ſeruare remedia.

Ρωγματίης, Fractum aliquid intus habens, quem & ῥηγματίαν nominat.

Initium litteræ. Σ.

Σαῖπους, Quæ diſparatos, & diſtantes habet digitos pedum.

Σαρκάζειν, Propriè quidem per labrorum morſum ſubſannare. Hippocrates autem, & ſummis labris contractis auellere aliquid.

Σατυρισμοὶ, Circum aures oblongi tumores glandularum. Quidam autem pudendorum intenſiones & arrectiones intellexerunt.

Σαυρίδιον, Naſturtium, Cardamis herba à figuræ ſimilitudine: eadem, & cardamum vocatur.

Σελάχεσιν, Sic vocantur omnes piſces, qui ſquamas habent, & animal pariunt.

Σεσηρὸς, Deflexum, euerſum, & plurimùm diſtans labris, quod etiam diuaricatum nominatur.

Σπειρώδη, Rimoſa & peruia, laxa, rara, multis foraminibus diuiſa; hæc enim foramina fiſtulæ, & rimæ, vocantur, & tale corpus σπειρῶδες, & σπειρηῶδες, foraminoſum, fiſtuloſum.

Σησαμὶς, Seſamidis appellatæ.

Σίλαγίῳ, Præſentis anni tritico, hoc eſt, vere ſato.

Σιλαγώδει, Vel ex præſentis anni frumentis, vel ex excuſſis, & tenuibus farinis, hoc eſt purgatis.

Σιάλου δαιδὸς, καὶ σιάλου αἰγὸς, Pinguis conuiuij, & pinguis capræ.

Σιαλώδεα, Pinguia, opimata.

Σιδηρώδεῖς, Luteas vt cortex mali granati.

Σικύου ἄτμητον, Cucurbitam agreſtem, Colocynthidem indiuiſam.

Σικυώνιον, Quatuor ſignificat apud ipſum, colocynthidem, Pyro ſimilem cucurbitulam, medicam cucurbitulam fundo carentem, & coni ſimilem cucurbitam.

Σικυώνης απόσπορον, Colocynthidis interior pars.

Σιπῦδα, Pyxidem, ſignificat etiam aliàs nomen hoc fictile quoddam vas, in quod farina iniicitur.

Σινόμωρα, Quæ mali moris ſunt, maligna.

Σιραίῳ, Sitæo dulci decocto, ſapa.

Σιτανὸς, Malitia inſidiatoria, cauſa occulta.

Σκαφίδα, Attici quidem paſtoralem mulctram, vt aliquando dicunt ſitulæ, & mulctralia facta quibus mulgebant. Hippocrates autem marinam concham oblongiorem, quam multi μύακα, mutilum vocant.

Σκεθρῇ, Exactæ, exquiſitæ.

Σκελιφρὸς, Siccus, Aridus, contractus.

Ῥίζα, οὕτως καλέσται βοτανίου τι ἄκαυλον, καὶ αὐανθὲς, καὶ ἄκαρπον, ἔχον πρία φύλλα κατὰ πρώτα μακρὴ, κατὰ τὴν γῆς κείμενα, δυοῖν δακτύλοιν τὸ μέγεθος, ἐοικότα τοῖς τῆς ἀγχούσης, ῥίζαν δὲ λεπτὴν ἀδένας καθαίρουσαν.

Ῥίζαν λευκὴν, τὴν τοῦ δρακοντίου.

Ῥικνὸν, ῥυσόν.

Ροικὴ, καμπύλη.

Ρόμματος, ῥοφήματος, ἢ ῥοφήσεως.

Ρόα, τὰ ἐκ τοῦ συκαμίνου μόρα τὰ ἄωρα, ξηραινόμενα καὶ κοπτόμενα τοῖς ὄψοις ὅπου πάσσεται, καθάπερ καὶ ὁ κυρίως ὀνομαζόμενος ῥοῦς, ὡς καὶ ὁ Διοσκουρίδης ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης λέγει.

Ροπάων, ῥοφημάτων τῶν ὁπωσοῦν ῥοφουμένων.

Ρύματα, παρὰ τὸ ῥύεσθαι τὰ βοηθήματα.

Ρωγματίης, ὁ ἔρρωγός τι τῶν ἐντὸς ἔχων, ὃν δὴ καὶ ῥηγματίαν ὀνομάζει.

Ἀρχὴ τοῦ. Σ.

Σαῖπους, ἢ διαστεπτός, καὶ διεστῶτας ἔχουσα τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν.

Σαρκάζειν, κυρίως μὲν ὃ ἀφὰ τῆς τῶν χειλῶν διέξεως χλευάζειν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης, ἐπὶ τὸ ἄκροις τοῖς χείλεσι συναγομένοις ἀποσπάσαί τι.

Σατυρισμοὶ, οἱ περὶ τὰ ὦτα παρομήκεις ὄγκοι τῶν ἀδένων· ἔνιοι δὲ τὰς τῶν αἰδοίων ἐντάσεις ἤκουσαν.

Σαυρίδιον, ἢ καρδαμὶς βοτάνη ἀπὸ τῆς χρόας ὃ ἔχει ὁμοιότητος. ἢ αὐτὴ καὶ καρδαμον ὀνομάζεται.

Σελάχεσιν, οὕτως καλέσται ὅσα ἐχθύων λεπίδας ἔχει, καὶ ζωοτοκεῖ.

Σεσηρὸς, ὃ ἐκτεταμένον καὶ διεστηκὸς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς χείλεσιν, ὅπερ καὶ ἐκπεπλυμένον ὀνομάζεται.

Σπειρώδη, χαῦνα, ἀραιὰ, πολλοῖς πόροις διηρημένα. ταῦτα τὰ πόρια σπειρὰς τε καὶ σπειραίας ὀνομάζονται, καὶ ὃ τοιοῦτον σῶμα σπειρῶδές τε καὶ σπειρηῶδες.

Σισαμὶς, τῆς σισαμίδος ὀνομαζομένης.

Σιτανίῳ, τῷ ἐκ τοῦ ἐνεστηκότος ἔτους πυρῷ, τουτέστι τῷ κατὰ ἐαρ ἐσπαρμένῳ.

Σιτανώδει, ἤτοι ἐκ τῶν σιτανίων πυρῶν, ἢ διαστεσταμένων καὶ λεπίδων δηλονότι, τουτέστι καθαροῦ.

Σιάλου δαιδὸς, καὶ σιάλου αἰγὸς, τοῦ λιπαροῦ.

Σιδηρώδεα, λιπαρὰ, πάονα.

Σιδηρώδεῖς, ὠχρὰς, ὡς σίδηρον.

Σικύου ἄτμητον, κολοκυνθίδα ἀδιαίρετον.

Σικυώνιον, τέτταρα σημαίνει περὶ αὐτοῦ, τὴν κολοκυνθίδα, τὴν ἀπιοειδῆ κολοκυνθίου, τὴν ἰατρικὴν σικύαν, τὴν ἀπύθμενον, καὶ κωνοειδῆ σικύαν.

Σικυώνης απόσπορον, κολοκυνθίδος τὸ ἔνδον.

Σιπύδα, πυξίδα, δηλοῖ δὲ ἄλλως τὸ ὕωμα, καὶ κεραμεοῦν τι σκεῦος εἰς ὃ ἄλφιτον ἐμβάλλεται.

Σινόμωρα, τὰ κακοήθη.

Σιραίῳ, τῷ γλυκεῖ ἑψήματι.

Σιτανὸς, πονηρεύμα ἐνεδρευτικὸν, αἴτιον κεκρυμμένον.

Σκαφίδα, Ἀττικοὶ μὲν τὴν ποιμενικὴν σκάφιον, καθάπερ που λέγουσι, γαυλούς τε σκαφίδας τε τετυγμένα τοῖσιν ἄμολγον. Ἱπποκράτης δὲ τὴν θαλασσίαν κόγχην τὴν παρὰ μακρὸν μύακα παρασημαίνουσι.

Σκεθρῶς, ἀκριβῶς. [Σκολιφρὸς, ξηρὸς, παρεστεγανωμένος.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 106 sur 413

Σκεπαρνηδὸν, οὐκ κεκλασμένως, ἢ γὰρ ὁ σκέπαρνος αὐτὸς ὀπὶ-
δεσμος, ἀπὸ τῆς τεκτονικῆς ὀνομάσθαι σκεπάρνων δοκεῖ. A
Σκῆμψις, ἀποσκημψις δὲ τῶν ἕκτῳ τῆς ἐπιδημιῶν.
Σκιωγεῖ, ἀμβλυώττει.
Σκιμπέσθω, κατακλιθέσθω.
Σκίμφθη, δύο δηλοῖ παρ' αὐτῷ, τό, τε διαρρέθη καὶ ὃ ἐμπεπλάσθη.
Σκληράσαι, σκελετεία, συμπίωσις.
Σκληρὰ, κατεσκληκότα, καὶ πάλαι αὐτὰ πεπόνθασι, καὶ τὸν αὐ-
τὸν λόγον.
Σκληρώσῃ, σκελετεύσει. καὶ σκληρώσεται, σκελετεύσεται.
Σκορδινᾶσθαι, διατείνεσθαι, καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης.
Σκύρος, πῶρος, καὶ σκυρωθῶσι, πωρωθῶσι. B
Σκύμναι, τύλαι, καθαράσαι, διελεῖν.
Σκύτα, τὰ καλὰ τὴν σκυταλίδα τὰ αὐχένος
Σμηκτίδα γῆν, τὴν κιμωλίαν.
Σμωδίκου, μωλωπικὸν, τὰ ποιοῦντα σμώδικας, ὅπερ
ἐστὶ μώλωπας, ἀρυθέντος.
Σπασὼν, ἀπάσμα, γλυκὺν τοῦτο.
Σπαργᾷ, ὀργᾷ.
Σπατίλη, ὃ ὑγρὸν διαχώρημα.
Σπέρμα, δηλοῖ καὶ τὸν καρπόν.
Σπερχνὴ, ἐπείγουσα, συνεχής. C
Σποδίτας, οἱ καλοῦμενοι φάρυγγα ἀδένες, ὡς ὁ τῆς τετάρτης
τῶν ἐπιδημιῶν.
Σποδίτῃ ἄρτῳ, τῷ ἐγκρυφίᾳ καλουμένῳ.
Σποραδὲς, διαφοροι, οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἄλλως συμ-
βαίνουσαι.
Σταδιὰς, Διοσκουρίδης φησὶ, σταδίοις ἀναμετρεῖν τὸν περίπατον
Σταλασμὸς, καταστάξεως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς.
Στέαρ ἡδυσμάτων, ὃ οἱ ἀρώματοποιοὶ καὶ ὕδατι ἐψητόν.
Στεῖλαι, ἐπικαλύψαι, ἐπιχρίσαι. D
Στενυχωθῆναι, στενωθῆναι, τινὲς δὲ τὴν συναγωγὴν τῶν ὑγρῶν
τὰς διεξόδους, καὶ ξηρανθῆναι.
Στηθοειδῆ, μαχαιρίῳ σμιλίῳ.
Στητῶδες, στεατῶδες.
Στίων, ψηφὶς, λίθος. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ ψηφίδες,
καὶ σταῖδες ἀντιστόμως ὁ Διοσκουρίδης.
Στίφραι, ξηραὶ, πεπυκνωμέναι.
Στοῖβης καρπὸν, ὃ ἱππόφεως σπέρμα.
Στολιδωτὰ σέρεσιν, ῥυσὰ στέρεσιν.
Στομῴδης, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὁ Διοσκουρίδης φησὶν E
γεγράφει, τὸ δηλοῦσθαι φησὶ τῷ λαλοῦντος μανικῶς. οἱ δὲ
ἄλλοι στομῴδου γεγράφεσι, καὶ ὄνομα κύριον ἀκούουσι.
Στόμβον, βαρύηχον, βαρύφθογγον.
Στρεβλοὶ, οὓς καὶ στραβοὺς ὀνομάζουσι.
Στρέφει, στρόφον παρέχει.
Στρέφει, τὸ οἰδοποιεῖ, ἐν τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων.
Στρόγγυλον μῆλον, τὸν ἀπαλομῆλον.
Στρογγύλου, τῶν Μυρτιδάνου, αὐτὸς γὰρ οὕτως γεγράφει καὶ τὸ
Ἰνδικὸν, ὃ καλοῦσι Πέρσαι πέπερι. ἐν τούτῳ δὲ ἔστι τι
στρογγύλον ὃ καλοῦσι μυρτίδανον. F
Στρεβλὸν, στρεπτόν τι, ἐν τῷ περὶ αἱμορροΐδων, καὶ συρίγγων.
Στρυμῴδου, οἷς δὲ καὶ παύτῳ τῷ γεγραφότι ὁ Διοσκουρίδης,
οὐ μόνον τὸν στομῴδου, ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐχ ὡς κύριον ὄνο-
μα ἐξηγεῖται, ἀλλὰ τὸν μανικῶς ἐπιπολυθόν, περὶ τὰ
ἀφροδίσια δηλοῦσθαι φησιν. εἰρῆσθαι γὰρ παρὰ τῷ

Σκεπαρνηδὸν, Effractè, nam σκέπαρνος ipſe faſcia à fabrilibus nominatus eſſe aſciis videtur.
Σκῆμψις, Decubitus, illapſus humorum, in ſexto Epidemiωn.
Σκιωγεῖ, Cæcutit.
Σκιμπέσθω, Concludatur.
Σκίμφθη, Duo ſignificat apud ipſum, & diuiſum fuit, & admotum fuit.
Σκληράσαι, Arefactione, contractione.
Σκληρὰ, Deſiccata, & ab eo omnia eadem ratione.
Σκληρώσει, Deſiccat, & σκληρώσεται, deſiccatur.
Σκορδινᾶσθαι, Extendi, & maximè cum hiatu.
Σκύρος, Callus, & σκυρωθῶσι, occalluerit.
Σκύμναι, Verberare, ſecare, diuidere.
Σκύτα, Quæ circa nodum ceruicis ſunt.
Σμηκτίδα γῆν, Cretam terram albam, Cimoliam.
Σμωδίκου, Ad vibices ſanandas apti, ad σμώδικας, liuores, qui ex percuſſione fiunt, conuenientis.
Σπασὼν, Vulſum, conuulſio, fœmininum nomen.
Σπαργᾷ, Luxuriatur, turgeſcit.
Σπατίλη, Liquidum excrementum alui.
Σπέρμα, Semen, ſignificat etiam fructum.
Σπερχνὴ, Feſtinans, vrgens, aſſidua.
Σποδίτας, In faucibus tonſillæ, quarto Epidemiωn.
Σποδίτῃ ἄρτῳ, Pane ſubcinericio vocato.
Σποραδὲς, *Morbi* diſperſi, diuerſi, non eiuſdem generis alij aliis contingentes.
Σταδιὰς, Dioſcorides ait, qui ſtadiis deambulationem metitur.
Σταλασμὸς, Deſtillationis à capite.
Στέαρ ἡδυσμάτων, Adeps in aromatibus quibuſdam, & aqua coctus, *aut conditus*.
Στεῖλαι, Velare ſupertegere, inungere.
Στενυχωθῆναι, anguſtare, Quidam autem coarctare, concludere humorum exitus, & ſiccare.
Στηθοειδεῖ μαχαιρίῳ, Specillolato, vel ſcalpello medico latiore.
Στητῶδες, Adipe obeſum, adipoſum.
Στίων, Calculus, lapillus, εἶαι enim ſunt iuxta mare calculi, & σταῖδες hinc, durum.
Στίφραι, Aridæ, contractæ, *compreſſæ*.
Στοῖβης καρπὸν, Hippophaïs vel ſtæbes fructum, lappaginis ſemen.
Στολιδωτὰ σέρεσιν, Rugoſius, plicas, rugáſque plures habens.
Στομῴδου, In ſecundo Epidemiωn Dioſcorides ſic ſcribit, & ſignificari ait, loquentis furiosè. Alij Στυμῴδου, ſcribunt, & nomen proprium intelligunt.
Στόμβον, Grauem ſonum, grauem vocem.
Στρεβλοὶ, Quos & ſtrabones nominant.
Στρέφει, Torquet, tormen & cruciatum inducit.
Στρέφει, Tanquam inhabitat, in libro de aëribus locis, & aquis.
Στρογγύλον μῆλον, Rotundum ſpecillum, ſpecillum latum.
Στρογγύλου, Rotundi Piperis, Myrtidani, ipſe enim ſic ſcribit, & Indicum, quod vocant Perſæ piper, in hoc autem eſt quiddam rotundum, quod vocant Myrtidanum.
Στρεβλὸν, Flexibilem, vertibilem, in libro de hæmorrhoïdibus, & fiſtulis.
Στρυμῴδου, Furioſè in venerem conciti, Agnoſcit & hanc ſcripturam Dioſcorides non ſolùm στομῴδου. *rabulæ*. Atque hoc non vt proprium nomen exponit, ſed furioſè concitum in res venereas ſignificari ait; dicta enim eſſe apud

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 107 sur 413

Hippocratem, & alia eodem modo epitheta, vt myochane, ſarapos ῥυπαλώπηξ, vel gripalopex, ſed & apud Eraſiſtratum ait Rhinocoluros, hoc eſt qui mutilatis naribus eſt.

Συπτηρίη χαλκίτις, Alumen chalcitis, quam ſimpliciter vocamus chalcitim.

Στυγκομιστοὶ ἄρτοι, Sordidi ac confuſanei panes, quòd in iis omnes ſimul farinæ colligantur, & non ſecernantur.

Σύκα, Ficus, carnoſæ eminentiæ in palpebrarum locis obortæ.

Σύκιον, Ficuum aridarum aut caricarum decoctum.

Συκῆς, In primo de morbis mulierum; & fomentum ex mori radice adhibeto, æquè atque συκύας hoc eſt mori, quod alibi tanquam exponens ait mori radicis.

Συλλοχίας, Collectiones, congregationes tranſlatio à militibus in cohortem collectis.

Σύναγμα, Coagmentum, aut concretum quiddam eſt, aut ſuſpenſum vrinæ, aut ſedimentum, aut callus & tofus, & meliùs in ſexto Epidemiωn dicit.

Συναρθμοῦται, Coaptatur, cohæret.

Σύνδεσις, Significatur aliquando, & tanquam denſitas, & conſtrictio.

Συνδεαίνεται, Conduplicatur.

Συνεκχυμοῦν, Commiſcere, & ſanis humoribus contemperare.

Συνέρξει, Velut concluſione.

Συνηρεφὲς, Obtectum, adumbratum.

Συνηρερώμενα, Coaptata, vt in Mochlico.

Συνηνωμένα, Coniuncta, vel coëuntia.

Συρμαία, Moderata eorum, quæ in ventre ſunt, purgatio.

Σύσταθμον, Par pondere.

Συστροφὰς, Tubercula, durities.

Σφαδάζει, Ægrè fert, ſuccenſet.

Σφάκελος, Corruptio omnis quocunque fiat modo: ſcis autem, & de hoc à nobis pluribus demonſtratum eſſe.

Σφάκερος, In adiunctis libro de vulneribus capitis, capitis autem dolor, & ſideratio ſi fuerint cepæ contrarium, in plurimis autem manifeſtè σφάλερος ſcribitur.

Σφενδόνην, Fundam, faſciam in libro de articulis nomen à fundâ lapides iaciente appellatum, ad reſtitutionem membri vtile; in libro autem de ſterilibus vocatum cuſtodem; ſignificat autem, & muliebre pedum tegumentum, & quæcunque huic ſimilia.

Σπυράδες, Caprarum, & ouium globoſa ſtercora.

Σχάσαι, Tria ſignificat, laniare, excernere, laxare.

Σχεδιάδα, Schediadem, Anchuſam, dicitur enim & ſic.

Σχέσει, Cohibitione in exhibitione, habitu, & deligatione, & compreſſione. cùm autem dixerit, differt quidem aliquid, & diſpoſitione corporis, tanquam habitum ſignificat.

Σχινδυλήσει, Arundinis fiſſura, figura calami; ſic enim videtur calamus dictus eſſe παρὰ τὸ ἐσχίσθαι, ab eo quod ſcinditur.

Σχῖνον, Non ſolùm fruticoſam ſtirpem, ſed etiam ſpeciem quandam ſcillæ, vel potiùs omnis ſcillæ bulbum.

Σχοῖνον ἡδύοσμον, Iuncum odoratum, aromaticum.

A Ἱπποκράτει, καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπίθετα, καθάπερ μυοχάνη, σαράπους, γρυπαλώπηξ. αἰλὰ καὶ περὶ Ἐρασιστράτῳ φησὶν ὁ ῥινοκολοῦρος.

Συπτηρίη χαλκίτις, ἣν ἁπλῶς οὕτως ὀνομάζομεν χαλκίτιν.

Συγκομιστοὶ ἄρτοι, ῥυπαροὶ, διὰ τὸ πάντα ἅμα τὰ ἄλευρα συγκομίζεσθαι καὶ μὴ διακρίνεσθαι.

Σύκα, ἐπαναστάσεις σαρκώδεις ἐν τοῖς τῶν βλεφαρίων τόποις γινόμεναι.

Σύκιον, τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα.

B Συκῆς, ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων, καὶ πυρίαν συκῆς ἀπὸ ῥίζης. ἐν ἴσῳ τῷ συκύας, τουτέστι συκαμίνου, ὅπερ ἑτέρωθι ὥσπερ ἐξηγούμενός φησι, μορέου ῥίζης.

Συλλοχίας, ἀθροίσματα. ἡ μετάφορα ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς λόχους συνειλεγμένων.

Σύναγμα, ἤτοι ἐπίπαγός τις, ἢ ἐναιώρημα, ἢ ὑπόστασις, ἢ πῶρος, καὶ ἄμεινον, ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν λέγει.

Συναρθμοῦται, συναρμόζεται.

Σύνδεσις, δηλοῦταί ποτε καὶ ἡ οἷον πυκνότης καὶ σφίγξις.

C Συνδεαίνεται, συνδιπλοῦται.

Συνεκχυμοῦν, συμμιγνύειν καὶ κατακεραννύναι τοῖς ὑγιεινοῖς χυμοῖς.

Συνέρξει, τῇ οἷον συγκλήσει.

Συνηρεφὲς, ἐπικεκαλυμμένον, συνεσκιασμένον.

Συνηρερωμένα, συνηρμοσμένα, ὡς κἂν τῷ Μοχλικῷ.

Συνηνωμένα, τὰ συνόντα.

Συρμαία, ἡ μετρίως γινομένη τῶν περὶ τὴν γαστέρα κάθαρσις.

D Σύσταθμον, ἰσόσταθμον.

Συστροφὰς, φύματα, σκληρίας.

Σφαδάζει, δυσφορεῖ.

Σφάκελος, φθορὰ πᾶσα, καθ' ὃν ἂν γίγνηται τρόπον· οἶσθα δὲ ὅτι καὶ περὶ τούτου διὰ πλειόνων ἡμῖν ἀποδέδεικται.

Σφάκερος, ἐν τοῖς προσκειμένοις τοῖς περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων. κεφαλαλγία δὲ καὶ σφάκερος ἢν ᾖ, κρόμμυα πολέμιον. ἐν δὲ τοῖς πλείστοις ἀντίκρις σφάλερος γράφεται.

Σφενδόνην, ἐν μὲν τῷ περὶ ἄρθρων, τὸ ἀπὸ τῆς τοὺς λίθους βαλλούσης σφενδόνης ὠνομασμένον, εἰς ἀνάληψιν κώλου χρήσιμον· ἐν δὲ τῷ περὶ ἀφόρων τὸν καλούμενον φύλακα· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ γυναικεῖον περίσφυρον, ὅσα τε τούτῳ παραπλήσια.

E Σπυράδες, τὰ τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων ἀποπατήματα.

Σχάσαι, τρία σημαίνει, ἀμύξαι, ἐκκρῖναι, χαλάσαι.

Σχεδιάδα, τὴν ἄγχουσαν. λέγεται γὰρ καὶ οὕτως.

Σχέσει, τῇ συνοχῇ ἐν παρέξει, καὶ σχέσει, καὶ ἐπιδέσει καὶ πιέξει. ὅταν δὲ εἴπῃ, διαφέρει μέντοι τι καὶ σχέσει σώματος, τὴν οἷον ἕξιν δηλοῖ.

F Σχινδυλήσει, σχήματι καλάμου. οὕτως δὲ δοκεῖ καὶ ὁ σκινδαλμὸς εἰρεῖσθαι παρὰ τὸ ἐσχίσθαι.

Σχῖνον, οὐ μόνον τὸ θαμνῶδες φυτὸν, ἀλλὰ καὶ εἶδός τι σκίλλης, εἰ μὴ ἄρα καὶ πάσης σκίλλης τὸν βολβόν.

Σχοῖνον, ἡδύοσμον, τὴν ἀρωματικὴν σχοῖνον.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 108 sur 413

A

Αρχὴ τοῦ.

Τ.

Ταμισον, Πιτύαν.
Τέγγειν, διαβρέχειν.
Τελεῖν, ἀναλίσκειν, ὡς ἐν τῷ περὶ παθῶν λέγει.
Τέλσον, τέλος καὶ ἔσχατον.
Τέρμινθοι, οἱ τῷ τοῦ τερμίνθου καρπῷ παραπλήσιοι, κατὰ τὸ δέρμα συνιστάμενοι παρὰ φύσιν ὄγκοι.
Τέρθρον, κυρίως μὲν οὕτως ὀνομάζεται τὸ ἄκρον τῆς κεραίας, καὶ τέρθριοι οἱ κάλοι, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ ἄκρα τοῦ B ἱστίου παρήκοντες. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, ἐπὶ ὧν ἐνθάδε φησὶ τὸ τέρθρον ἢ τοῦ πάθεος. ἐν ἴσῳ τῷ, τὸ ἄκρον, καὶ ἀνώτατον, καὶ ἐπιμελείας μάλιστα δεόμενον.
Τετάρσωνται, πεπλατύνται, ταρσὸς γὰρ πᾶν τὸ πεπλατυσμένον.
Τετράγωνα βέλη, τὰ τέσσαρας ἔχοντα γλωχίνας.
Τετραγώνῳ, τινὲς μὲν ταῖς εὑρισκομέναις κατὰ τὸ στίμμι πλαξὶ, τινὲς δὲ αὐτὸ τὸ στίμμι.
Τετρεμμαίνει, τρέμει.
Τέτρομος, τρόμος ῥιγώδης.
Τέως, τὸ ἕως, καὶ τὸ τηνικαῦτα, καὶ τὸ πρότερον.
Τηλέφιον, εἶδος βοτάνης, ὅπερ καὶ ἀείζωον ἄγριον, καὶ ἀνδράχνην ἀγρίαν ὀνομάζουσι, Ρωμαῖοι δὲ ἰλλεκέβραν.
Τὴν ἐν τῷ ἀλεύρῳ βοτάνην ῥοφέονται, τὴν λινόζωστιν ἔοικε λέγειν, ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ ἔφη, ῥοφήσαντα δὲ λινόζωστιν.
Τομεῖον, τομεὺς, καλεῖται σιδηροῦν ἐργαλεῖον δίχειλον, ᾧ οἱ χαλκεῖς πρὸς ἄλλα τέ τινα, καὶ πρὸς τὸ ἀναβάλλειν, καὶ μοχλεῦσαι ἥλους χρῶνται.
Τοξεύματα, βέλη.
Τορνεύματα, ξύσματα.
Τροφεὶς, εὔτροφος, παχύς.
Τροφιῶδες, ἔχον ἐμφερόμενά τινα πεπηγότα, παρὰ τὸ τρέφεσθαι, ὅ ἐστι τὸ πήγνυσθαι.
Τροχοὶ, δρόμοι.
Τρυχνοῦν, καταπονεῖν, ἰσχναίνειν.
Τρώειν, τιτρώσκειν, ἀποσχάζειν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων.
Τρωθῇ, βλαβῇ, κακωνθῇ, καὶ τρῶμα, ἡ βλάβη.
Τρώσκεσθαι, ἐκτιτρώσκειν.
Τρωκτοῖσιν, ὠμοῖς ἐσθιομένοις.
Τύρσιν, πύργον, καὶ μάλιστα τὸν ἐν τοῖς τείχεσι.
Τυφώδης, ἐνεὸς, καθεζόμενος.
Τυφωμανίη, μικτὸν ἐκ φρενίτιδος, καὶ ληθάργου πάθημα.

Αρχὴ τοῦ.

Υ.

Υβοὶ, κυρτοὶ, καὶ ὕβωμα, τὸ κύρτωμα.
Υδαταινούσησιν, ὑδερώδεσιν ἢ ἐξυδατούσαις τὸ αἷμα, F καὶ ὑδατώδη καθαιρομέναις.
Υδατόχλοα, ὡσεὶ καὶ ὑδατόχλωρα ἔλεγε.
Υδατώδεας, ὑδρωπικάς.
Υδριον, ἡ μικρὰ ὑδρία ὑποκοριστικῶς.
Υδρωψ, Διοσκουρίδης ἐν δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὀξυτόνως

Initium litteræ.

Τ.

Ταμισον, Coagulum.
Τέγγειν, Humectare, madefacere.
Τελεῖν, Consumere, vt in libro de affectionibus dicit.
Τέλσον. Finem & vltimum.
Τέρμινθοι, Terminthi arboris fructui similes in cute præter naturam consistentes tumores.
Τέρθρον, Artemon propriè quidem sic nominatur summitas antennæ, & τέρθριοι ipsi rudentes inde in summum velum peruenientes. Hippocrates autem in secundo de morbis mulierum, cùm hic inquit, τέρθρον fuerit morbi, æquè vt si diceret, summum, & supremum, & curationis maximè egens.
Τετάρσωνται, Dilatata fuerunt, ταρσὸς enim omne dilatatum est.
Τετράγωνα βέλη, Quadrangula spicula, sagittæ quatuor habentes cuspides.
Τετραγώνῳ, Quidam exponunt, inuentis in stibio crustis. Quidam autem ipsum stibium.
Τετρεμαίνει, Tremit.
C Τετρομὸς, Tremor cum rigore.
Τέως, Donec, & tunc, & priùs.
Τηλέφιον, Telephium, Genus herbæ, quod semperuiuum agreste, & portulacam agrestem vocant, Romani autem Illecebram.
Τὴν ἐν τῷ ἀλεύρῳ, βοτάνην ῥοφέονται, In farina herbam sorbent, Mercurialem herbam visus est dicere, quoniam & alibi ait, sorbiturum autem mercurialem.
Τομεῖον, Incisor, sic vocatur ferreum instrumentum bilabrum vel bisulcum, quo fabri ferrarij, & ad alia multa, & ad extrahendos & emouendos clauos vtuntur.
D Τοξεύματα, Sagittæ.
Τορνεύματα, Ramenta.
Τροφεὶς, Bene nutritus, pinguis, crassus.
Τροφιῶδες, Habens compacta quædam quæ in *lotio* feruntur, à τρέφεσθαι, quod est compingi, incrassari.
Τροχοὶ, Cursus, circulares.
Τρυχνοῦν, Vexare, domare, Attenuare.
Τρώειν, Vulnerare, scarificare, vt in secundo de morbis mulierum.
Τρωθῇ, Læsa fuerit, malè affecta fuerit, & τρῶμα, læsio, vulnus.
E Τρώσκεσθαι, Abortire, parere abortum.
Τρωκτοῖσιν, Crudis deuoratis, vel immaturis.
Τύρσιν, Turrim, & præcipuè quæ est in muris.
Τυφώδης, Qui stupidus, mutus aut attonitus considet.
Τυφωμανίη, Mixtus ex phrenitide, & lethargo affectus.

Initium litteræ.

Υ

Υβοὶ, Gibbosi, & ὕβωμα, gibbositas.
Υδαταινούσησιν, Aquescentibus, hydrope laborantibus, vel in aquam mutantibus sanguinem, & quibus aquosa purgantur.
Υδατόχλοα, Vt si aquosa virescentia dixisset.
Υδατώδεας, Aqua intercute suffusos, hydropicos.
Υδριον, Vrnula parua situla, Diminutiuè.
Υδρωψ, Dioscorides in secundo Epidemiωn, cum

accentu in vltima syllaba legi, & significari ait hydrope laborantem, & speciem hydropis.

Ὑπάλειπτρον, Laminulam, qua quis oculos illinat.

Ὑπάλειπτον, Medicamentum, quod illinitur.

Ὑπεζύγωται, Subiugatur, subijcitur.

Ὑπιλληθέωσιν, In se subuoluantur, aliquantum contorti fuerint.

Ὑπέρινός, Superpurgatus, Vltra modum vacuatus homo, & ipsa vltra modum euacuatio. sic igitur exponunt quidam, & vltra modum vacuatur, vel attenuatur, videtur autem ac de eo qui longam, & breuem spirationem habet dupliciter sic dici.

Ὑπερτονεῖ, Superat superextenditur,

Ὑπέρυδρον, Valde plenum suffusa aqua.

Ὑπερχολήσει, Multa bile implebit.

Ὑπερψύχθη, Mediocriter remisit de calore febrili.

Ὑπνοῦσα, Somnolenter habens, somno sopita.

Ὑπολείβεται, Aliquantum destillat, subeffluit.

Ὑπόμβρον, Subhumidum, subpurulentum.

Ὑπομύσαρα, Male olentia, & digna, quæ omnes abominentur.

Ὑπονησαμένη, Quæ subnatauit, quæ subiuit.

Ὑπόξηρα, Subcaua, humiliora, depressiora.

Ὑπόξυρος, Qui adunco est naso, quia humiliora sunt, quæ circumcirca sunt, quàm ipsa sublimitas.

Ὑποξήρους, Exiccatos humiliores, contractos, dictum est autem de ventribus in maiori prorrhetico.

Ὑπόσφαγμα, Totius atramenti sepiæ tanquam subsidens fæx.

Ὑποτροπή, Non solùm reuersio, seu recidiua sed & vicissim mutatio, vt cùm dixerit, comatosus in reuersione.

Ὑποψέφαρα, Caliginosa, subobscura, subnigra.

Ὑποψάφαρα, Asperiora, nam ψαφαρόν, cano situ obductum inest nomini.

Ὑπωμείη. Subiectum sic dici posse vel in humerali, humero.

Ὑφύδρους, Aqua inter cutem laborantes.

Initium litteræ.

Φ

Φαγεδαίνη, Vlcere exedenti.

Φαίνηται, Significat & transparens in igne fiat, vt in secundo de morbis mulierum.

Φαλαρά, Rotunda cum læuore.

Φαρκιδῶδες, Rugosum.

Φαύσιγες, Propriè quidem ab igne in tibiis exorientes circuli rubri, abusiuè autem, & reliqui circuli.

Φέρβεται, Exest, consumit, depascitur.

Φήρεα, Oblongæ sub auribus glandulosæ eminentiæ, quales, & Satyri habent. Quidam autem, & φῆρες,, & θῆρες vocantur, vt sit tanquam ferinè dictum.

Φθίνει, Significat, colliquefit, attenuatur, minuitur, non nutritur.

Φθόεις, Rotulas, pastillos.

Φιάρην, Splendidam ob humiditatem.

Φιβάλιος, Fici species.

Φιλεταίριος, Quam & apparinen vocant.

Φιλίστιον, Idem & hoc videtur esse, quod Aparine, & philetærium.

Φλάζουσιν, Obscurè, & indistinctè loquuntur, factum est nomen.

A ἀναγινώσκει, καὶ δηλοῦσθαί φησι τὴν ὑδροποιείδη.

Ὑπάλειπτρον, ἐλασμάτιον ᾧ ἄν τις ὑπαλείψαιτο τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὑπάλειπτον, ἔγχριστον φάρμακον.

Ὑπεζύγωται, ὑπέζευκται.

Ὑπιλληθέωσιν, ὑποσυστραφῶσιν.

Ὑπέρινος, ὁ ὑπερκεκαθαρμένος ἄνθρωπος, καὶ αὕτη ὑπερίνησις. οὕτως γοῦν ἐξηγήσαντό τινες, καὶ τὸ ὑπερίνος ἰσχναίνει. δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μακρόπνους καὶ τὸ βραχύπνους δίχως ὡσαύτως λέγεσθαι.

B Ὑπερτονεῖ, ὑπερτείνεται.

Ὑπερυδρὸν, ἄγαν πλήρη τοῦ παρακεχυμένου ὕδατος.

Ὑπερχολήσει, πολλῆς πληρώσει χολῆς.

Ὑπερψύχθη, μετρίως ὑπανῆλθε τῆς πυρεκτικῆς θερμότητος.

Ὑπνοῦσα, ὑπνωτικῶς ἔχουσα, ὕπνῳ κοιμωμένη.

Ὑπολείβεται, ὑποστάζει, ὑπορρεῖ.

Ὑπόμβρον, ὕφυγρον, ὑπόπυον.

Ὑπομύσαρα, δυσώδει, καὶ ἄξια τοῦ μυσάττεσθαι.

Ὑπονησαμένη, ὑποκολυμβήσασα, ὑπελθοῦσα.

Ὑπόξηρα, ὑπόκοιλα, ταπεινότερα.

C Ὑπόξυρος, γρυπὸς τὴν ῥῖνα, διὰ τὸ ταπεινότερα τὰ πέριξ εἶναι τοῦ ὑψώματος.

Ὑποξύρους, ταπεινοτέρας, προσεσταλμένας. εἴρηται δὲ ἐπὶ γαστέρων ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ.

Ὑπόσφαγμα, ὅλου τοῦ μέλανος τῆς σηπίας τὸ οἷον ὑπότρυγον.

Ὑποτροπὴ, οὐ μόνον ἡ ὑποστροφὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐναλλὰξ μεταβολὴ, ὥσπερ ὅταν εἴπῃ, κωματώδης ἐν ὑποτροπῇ.

Ὑποψέφαρα, ζοφοειδῆ, ὑπομέλανα.

Ὑποψάφαρα, τραχύτερα. τὸ γὰρ ψαφαρὸν ἔγκειται τῷ ὀνόματι.

D Ὑπωμένη, τὸ ὑποκείμενον ἂν οὕτω λέγοιτο, ἤτοι τῇ ἐπωμίδι, ἢ καὶ τῷ ὤμῳ.

Ὑφύδρους, τοὺς ὑδεριῶντας.

Ἀρχὴ τοῦ.

Φ.

Φαγεδαίνη, ἕλκει ἀναβιβρωσκομένῳ.

Φαίνηται, σημαίνει καὶ τὸ διαφανὲς ἐν τῷ πυρὶ γίνηται ὡς ἐν τῷ δεύτερῳ τῶν Γυναικείων.

C Φαλαρὰ, τὰ στρογγύλα μετὰ λειότητος.

Φαρκιδῶδες, ῥυτιδῶδες.

Φαύσιγες, κυρίως μὲν οἱ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐν τῇ κνήμαις ἐπανιστάμενοι κύκλοι ἐρυθροί. καταχρηστικῶς δὲ καὶ οἱ λοιποί.

Φέρβεται, βιβρώσκει, κατανάλισκει.

Φήρεα, αἱ περιμήκεις ὑπὸ τὰ ὦτα ἀδενώδεις ἐξοχαὶ, οἵας καὶ οἱ σάτυροι ἔχουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ φῆρες, καὶ θῆρες καλοῦνται, ἵν' ᾖ οἷον φηρεακτικῶς εἰρημένον.

Φθίνει, δηλοῖ συντήκεται, ἰσχναίνεται, μειοῦται, ἀτροφεῖ.

F Φθόεις, τροχίσκους.

Φιαρὴν, λαμπρὸν ὑπὸ ὑγρότητος.

Φιβάλιος, εἶδος συκῆς.

Φιλεταίριος, ἣν καὶ ἀπαρίνην ὀνομάζουσι.

Φιλίστιον, τὸ αὐτὸ καὶ τοῦτο ἔοικεν εἶναι τῇ ἀπαρίνῃ καὶ φιλεταιρίῳ.

Φλάζουσιν, ἀσαφῶς καὶ ἀδιαρθρώτως φθέγγονται, πεποίηται τοὔνομα.

Φλεβοτομίαν, οὐ μόνον τοῦ συνήθους τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ὁπωσοῦν διηρημένην τῶν φλεβῶν κένωσιν τοῦ αἵματος, καὶ ὃ φλεβοτομηθῆναι ὡσαύτως.

Φλέγμα, οὐ μόνον τὸν χυμὸν τοῦτον τὸν λευκὸν καὶ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν φλόγωσιν δηλοῖ.

Φλεγυρὸν, πυρῶδες, ὃ οἷς φλέγον.

Φλεδονώδεα, φλύαρον, φλεδόνες γὰρ αἱ φλυαρίαι.

Φλέου, φλογμῶδές τί ἐστι τοῦτο, καὶ παπυρῶδες φυτὸν, ὅπερ καὶ πλεκόμενον περιτίθεται τοῖς ἐλαικροῖς κεραμίοις.

Φληνύουσα, φλυαροῦσα.

Φλιναφώδεις, φλύαροι.

Φλιὰς, ξύλα ὀρθὰ κατεντικρὺ πεπηγότα, καθάπερ καὶ αἱ τῶν νεύρων φλιαί.

Φλογεαὶ, ἐρυθραί.

Φλογιᾷ, ἢ φλογεῖται, πυροῦται μετὰ ἐρυθρήματος.

Φλυδᾷ, ὑγραίνεται, μυδᾷ.

Φλυδαρὴν, ὑγρὰν.

Φλύεται, ὑγραίνεται.

Φλυζούσησι, βλυούσαις.

Φλυζάκια, ψυδράκια.

Φλύσιος, ἐξανθήσεως τῆς ἐπὶ πλεονεξίᾳ γινομένης τοῦ κατὰ ὃ σῶμα ὑγροῦ.

Φοινίκινος, ἀπὸ τοῦ χρώματος οὕτως εἰρῆσθαι, τὴν ἐλεφαντίασιν ὑπονοήσειεν ἄν τις.

Φοινικίη νόσος, ἡ κατὰ φοινίκην, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀνατολικὰ μέρη πλεονάζουσα, δηλοῦσθαι δὲ κἀνταῦθα δοκεῖ ἡ ἐλεφαντίασις.

Φολλικώδεα, τὰ οἱονεὶ θυλακώδεα, καὶ σομφά.

Φονᾷ, φονεῦσαι ἐπιθυμεῖ.

Φορίνη, δέρμα. Φόρος, εὐσύλληπτος.

Φορύξαντες, φυράσαντες.

Φύλλα, τὰ κηπαῖα καὶ βοτανώδη χλωρὰ ἡδύσματα.

Φύλλια, ἡδύσματα κηπαῖα, ἃ τοῖς ὠνουμένοις τὰ λάχανα προσεπιθέασιν, οἷς κορίαννον, ἡδύοσμον, πήγανον, σέλινον.

Φύλλον, ὃ τοῦ σιλφίου σπέρμα, διὰ ὃ πλατὺ εἶναι, ἐν ᾧ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, προστίθησι δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ λόγῳ ποτὲ μὲν Λιβυκὸν, ποτὲ δὲ Αἰθιοπικόν.

Φύσιγγα, ὃ καλούμενον ἐκκαύλημα, καὶ μάλιστα ὃ κοῖλον.

Φυτάνη, ὁ τοῦ φυτεύειν καιρός.

Φυτευτηρίων, τῶν εἰς τὴν γῆν φυτευομένων ξύλων.

Φωΐδες, αἱ φαύσιγγες ὑπὲρ ὧν εἴρηται.

Φωνὴ περιπνευμονικὴ, ἡ κερχνώδης.

Ἀρχὴ τοῦ.

X.

Χαλκίτις στυπτηρίη, ἴσον τῇ χαλκίτιδι.

Χαραδρωθέωσι, διέκροιν ἔχωσιν.

Χαράκτωρι, ὠξυσμένῳ ὑπὸ τοῦ χαρακτῆρος.

Χασκῶν, περισσῶν ὁ Διοσκουρίδης ἀναγινώσκει, καί φησιν οὕτως εἰρῆσθαι τὰς μήτρας, διὰ ὃ ἀνεστομῶσθαι.

Χειμίη, ψύχος, ῥίγος.

Χειμίουσα, ψυχομένη, ῥιγῶσα.

Χελίσκιον ξηρὸν, ὑποκοριστικῶς εἴρηται ὃ χελίσκιον ὃ βραχὺ βηχίον, ξηρὸν δέ ἐστιν, ὅταν μηδὲν ὑγρότητος ἀναχρεμπτομένης, εἰς ὃ στόμα παραγίνεται.

A Φλεβοτομίαν, Non solùm consuetæ sectionis venæ hoc est, sed & aliam quomodocunque diuisis venis euacuationem sanguinis significat, & φλεβοτομηθῆναι venam secare similiter.

Φλέγμα, Pituita, nō solùm humorē hunc album, & frigidum, sed & inflāmationem significat.

Φλέγυρον, Ignitum, & tanquam ardens.

Φλεδονώδεα, Nugacem φλεδόνες enim nugæ.

Φλέου, Verbasco similis quædam est hæc, & papyracea stirps, quæ texta circumponitur oleariis fictilibus.

B Φληνύουσα, Nugas agens, nugans.

Φλιναφώδεις, Nugaces.

Φλίας, Ligna recta è regione fixa, velut ianuarum postes.

Φλογεαὶ, Rubræ, rubicundæ.

Φλογιᾷ, vel φλογεῖται, Ignescit cum rubore.

Φλυδᾷ, Humectatur, flaccescit.

Φλυδάρην, Humidam.

Φλύεται, Humectatur, humescit.

Φλυζούσησιν, Scaturientibus.

Φλυζάκια, Pustulæ feruidæ.

C Φλύσιος, Eruptionis pustularum, in cute ex humoris abundantia qui est in corpore.

Φοινίκινος, Puniceus, à colore sic dictam esse elephantiasin suspicari queat.

Φοινικίη, Morbus in Phœnice, & in aliis Orientalibus partibus abundans; significari autem & hic videtur elephantiasis.

Φολλικώδεα, Tanquam folliculosa, & laxa.

Φονᾷ, Necare cupit.

Φορίνη, Pellis, cutis.

Φόρος, Ferax, quæ facile vterum gestat.

D Φορύξαντες, Subigentes.

Φύλλα, Hortensia olera, & herbacea olera, viridia odoramenta.

Φύλλια, Odoramenta hortensia, quæ ementibus olera addunt, vt coriandrum, menta, ruta, apium.

Φύλλον, Silphij semen, eò quòd latum est, in secundo de morbis mulierum, addit autem & ipse in oratione aliquando quidem Libycum, aliquando Aethiopicum.

Φύσιγγα, Quod in caulem abit, ídque cauum maximè, physingem vocant.

Φυτάνη, Serendi tempus.

E Φυτευτηρίων, Surculorum qui in terram plantantur.

Φωΐδες, Pustulæ rubentes ex igne contractæ de quibus dictum est.

Φωνὴ περιπνευμονικὴ. Vox qualis peripneumonicis, vel aspera, & obscura.

Initium litteræ.

X

Χαλκίτις στυπτηρίη, Aequè valens, vt chalcitis.

Χαραδρωθέωσι, Effluuium & exitum habeant.

F Χαράκτωρι, Exacerbato ob characterem.

Χασκῶν, cum ῶ, Dehiscens, Dioscorides legit, & ait sic dici de vtero quòd aperiatur, aut dehiscat.

Χειμίη, Frigus, rigor.

Χειμίουσα, Refrigerata, rigens.

Χελίσκιον, Tussicula sicca, vel arida, diminutiuè dictum est χελίσκιον parua tussicula, arida autem est, quum nihil humoris, qui excreetur, in os accedit.

Χαραδέως, Confertim, Factum est autem à torrente.
Χῆς, Qui effudit.
Χηλὴν, Specillum bifurcum in summo, dissectum vt forfex.
Χήλωμα, Bifidam cauitatem sagittæ, qua parte in sagittando sagittam neruo applicant.
Χήμην κηραμίδα, Cauiorem concham, & maiorem.
Χλοηροῖσι λαχάνοις, Virentibus oleribus, hortensibus odoramentis.
Χλοιοῦται, Vt si cum virere pallescunt dixisset.
Χλοῦς, Cum pallore viriditas.
Χλοῶδες, Ex virore pallescens.
Χλώρασμα, Viriditas clarè fulgens, & ad aqueum colorem tendens.
Χολήϊον, Bilem educens.
Χυτλάζηται, Ac si perfundatur, & inundetur, dixisset.
Χυτριδέαν, Ollam.
Χυτρίδεον, Ollulam.
Χύτρινον, Ollam.
Χωλεύσειεν, Mutilum aliquo articulo fecerit.

Initium litteræ.

Ψ

Ψαγδας, Species quædam vnguenti.
Ψαίρειν, Innatare, leniter attingere.
Ψεστὴν μάζαν, Mazam melle & oleo subactam, quoniam & liba sic subiguntur.
Ψάφαρον, Fragilem.
Ψέφαρα, Tenebrosa, nigricantia, ψέφος enim tenebræ.
Ψόφου καθαπτόμενοι, Strepitum facilè sentientes, & timentes, vt si formidolosos dixisset.

Initium litteræ.

Ω

Ωδεῖ In malo, Arcesilao autem, malè olebat sic videlicet sine iota scribitur, non cum iota, vt id quod sequitur.
Ωδεῖ, Tumescit: manifestum autem est, cum iota hoc scribi, quoniam & οἰδεῖν, tumere.
Ωμήλυσιν, *Cruda hordeacea farina* ex non siccatis hordeis farinæ crassiores, farinæ tenuiores: nam velut crudam farinam, propriè aiunt ὠμήλυσιν nominari, magis abusiuè autem omnem aliam farinam.
Ωρεόντων, Curantium, nam & cura ὥρα.
Ωρου, Vel ὥρου anno.
Ωρουσαν, Impetum fecerunt, irruerunt.
Ωτειλὰς, Non solum cicatrices, sed etiam vlcera.
Ωχέτευται, Effluuia & transitus sortitum est.

A Χαραδέως, ἀθρόως, γέγονε δὲ ἀπὸ χαράδρας.
Χῆς, καταχέας.
Χηλὴν, μήλην δίκρουν κατὰ τὸ ἄκρον ἐκτετμημένην ἐμφερῶς χήλῃ.
Χήλωμα, τὴν διοχηλῆ γλυφίδα τοῦ βέλους, ᾗ προστιθέασιν ἐν τῷ τοξεύειν τῇ νευρᾷ τὸ βέλος.
Χήμην χηραμίδα, τὴν κοιλοτέραν κόγχην, καὶ μείζονα.
Χλοηροῖσι λαχάνοις, τοῖς κηπαίοις ἡδύσμασι.
Χλοιοῦται, ὡσεὶ καὶ χλωραίνονται ἔλεγε.
Χλοῦς, ἡ χλωρότης.
B Χλοῶδες, χλωρόν.
Χλώρασμα, χλωρότης λαμπρὸν διαυγουμένη, καὶ ἐπὶ τὸ ὑδαρῶδες ῥέπουσα.
Χολήϊον, χολῆς ἀγωγόν.
Χυτλάζηται, ὡσεὶ καὶ κλύζηται ἔλεγε.
Χυτριδέαν, χύτραν.
Χυτρίδεον, χύτραν.
Χύτρινον, χύτραν.
Χολεύσειεν, ἀνάπηρον κατά τι τῶν ἄρθρων ποιήσειεν.

C Αρχὴ τοῦ.

Ψ.

Ψαγδας, εἶδός τι μύρου.
Ψαίρειν, ἐννήχεσθαι, προσψαύειν.
Ψαιστὴν μάζαν, τὴν ἐν μέλιτι καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένην, ὅτι καὶ τὰ ψαιστὰ οὕτως δεύεται.
Ψαφαρὸν, ψαθυρόν.
Ψέφαρα, ψοφοειδῆ μελανειδοῦντα, ψέφος γὰρ τὸ σκότος.
Ψόφου καθαπτόμενοι, ψόφου ῥᾳδίως αἰσθανόμενοι, καὶ μέντοι καὶ πτοούμενοι ὡσεὶ καὶ ψοφώδεις ἔλεγεν.

D Αρχὴ τοῦ.

Ω.

Ωδεῖ ἐπὶ τοῦ κακοῦ, Αρκεσιλάῳ δὲ καὶ κακὸν ᾤδει, δηλονότι χωρὶς τοῦ ι' γράφεται, οὐχ ὡς τὸ μετ' αὐτὸ, σὺν τῷ ι'.
Ωδεῖ, οἰδαίνει, δῆλον δὲ ὡς σὺν τῷ ι' τοῦτο γράφεται, ὅτι καὶ τὸ οἰδεῖν.
Ωμήλυσιν, τὰ ἀπὸ τῶν ἀφρύκτων κριθῶν ἄλφιτά τε καὶ ἄλευρα· τὸ γὰρ οἷον ὠμὸν ἄλευρον, κυρίως φασὶν ὠμήλυσιν ὀνομάζεσθαι, καταχρηστικώτερον δὲ καὶ τὸ ἄλλο πᾶν ἄλευρον.
Ωρεόντων, φροντιζόντων, ὅτι καὶ ἡ φροντὶς ὥρα.
Ωρου, ἐνιαυτῷ. Ωρουσαν, ὥρμησεν.
Ωτειλὰς, οὐ μόνον τὰς οὐλὰς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἕλκη.
Ωχετεῦται, ἐκρύσεις, καὶ διεξόδους κέκτηται.

ΕΡΩΤΙΑΝΟΥ ΤΟ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ Η ΤΩΝ ΠΑΡ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙ ΛΕΞΕΩΝ ΣΥΝΑΓΩΓΗ.

EROTIANI DICTIONARIVM SEV DICTIONVM HIPPOCRATIS COLLECTIO.

Αρχὴ τοῦ. A *Initium litteræ.*

Α.

ΑΓΑΘΩΣ, συμφερόντως.

Αγάλλεται, βακχεῖος ἐν δευτέρῳ φησὶ τέρπεται οὐκ ὀρθῶς, ἔστι γὰρ γαυριᾷν ὡς καὶ Ὅμηρος μηδ' ἐπαγαλλόμενος πολέμῳ.

Αγκυρομήλη, τὸ ἄγκιστρον.

Αγλαίζεται, καλλωπίζεται, καὶ ἀγλαὸν τὸ καλόν.

Αγνου λύγου, ἔστι δὲ ὄνομα φυτοῦ ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς, λέγων, ἄγνου τε βρύα λευκὰ καὶ ἐμπρίοντ' ὀνόγυρον.

Αγρισθῶσιν αἱ μῆτραι, τουτέστιν ἄγρας χρήζωσιν ἀντὶ τῆς συλλήψεως ἀπὸ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως, οὕτω δὲ ἀκουστέον καὶ τὸ ὀδαξησθῶσι, πεποίηται δὲ ἀπὸ τῶν ἀγρευομένων ζώων.

Αγχιστα, ἔστι μὲν ἔγγιστα, αὐτὸς δὲ ἀντὶ τοῦ μάλιστα τίθησι τὴν λέξιν.

Αγωνιστικὸν, ὀχλικὸν καὶ γὰρ ὁ ἀγὼν ἀπὸ τῆς ὀχλήσεως.

Αδιαῤῥοίη, ἡ τῶν διαῤῥεόντων παντελὴς ἐποχή.

Αέκουσιν, οὐ βούλονται.

Αεικὲς, αἰσχρὸν, καταγέλαστον.

Αείρειν, προσφέρειν.

Αέτωμα, ἡ στεφάνη τοῦ δώματος.

Αὴρ, τετραχῶς λέγεται ὅτι κοινῶς φαινόμενος καὶ λεγόμενος, ἤτε ὀμίχλη (καθ' ὁ λέγεται παρ' Ὁμήρῳ ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθείη, οὐδὲ σελήνη οὐρανόθεν προὔφαινε) καὶ τὸ ἐν ἡμῖν δὲ πνεῦμα, καὶ ἡ δι' ἕδρας δυσώδης πνοή.

Αθέλγηται, Βακχεῖός φησι θηλάζηται ἢ ἐπισπᾶται· Επικλῆς δὲ ἐκπιέζηται καὶ ἐκθλίβηται ὡς καὶ Νίκανδρος ἐξηγεῖται.

Αθέρας, τὰ ἄνω τῆς κριθῆς λεπτότατα.

Αιάζειν, θρηνεῖν.

Αἰθόλικες, αἱ παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος γινόμεναι φλύκταιναι, εἴτι ὑπὸ πυρὸς ἢ ἄλλης αἰτίας ἀπὸ τοῦ αἴθειν ὠνομασμέναι. ἄλλοι δὲ αἰθόλικας εἶπον τὰ στρογγυλούμενα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν φύματα· ταῦτα δὲ ὑπὸ θερμοῦ

Α

Γαθῶς, vtiliter, Commodè.

Αγάλλεται, Bacchius in secundo ait, delectatur, non rectè, est enim præ nimio gaudio gestire, vt est apud Homerum, *gaudio non elatus ob hanc pugnam.*

B Αγκυρομήλη, Specillum hamatum, hamus.

Αγλαιξεται, Ornatur, & ἀγλαὸν ornatum.

Αγνου, viticis, Est autem nomen plantæ, vt etiam testatur Nicander in theriacis. *viticis germina alba colligantia Onogyrum.*

Αγρισθῶσιν αἱ μῆτραι, vteri prædam expetant, & ferantur, id est, conceptionem à menstrua purgatione, sic etiam intelligendum est καὶ τὸ ὀδαξησθῶσι, *dentibus corrodentur*; facta est autem hæc vox ab animalibus venatione captis.

C Αγχιστα, Est quidem proximè, ipse verò vocem hanc pro maximè ponit.

Αγωνιστικὸν, Turbulentum; certatorium etenim ὁ ἀγὼν *certamen*, ἀπὸ τῆς ὀχλήσεως *à turbatione.*

Αδιαῤῥοίη, Diffluentium exacta retentio.

Αέκουσιν, Nolunt.

Αεικὲς, Turpe, ridiculum.

Αείρειν, Ori admouere, offerre.

Αέτωμα, Domus fastigium, seu corona.

Αὴρ, Aer quatuor modis dicitur, primò qui communiter conspicitur, ac dicitur, deinde nebula, vt dicitur apud Homerum; *aër enim apud naues profundus, neque luna è cœlo fulgebat.*

D tertiò dicitur & spiritus in nobis; quartò denique per sedem graue olens flatus.

Αθέρας, Superiores hordei partes tenuissimæ.

Αθέλγηται, Bacchius inquit exugatur, vel attrahatur; Epicles verò, exprimatur & elidatur, vt etiam Nicander interpretatur.

Αιάζειν, Lugere, lamentari.

Αιθόλικες, Quæ in corporis superficie nascuntur pustulæ siue ab igne, siue ab alia causa, ἀπὸ τοῦ αἴθειν *ab vrẽdo*, nominatę. Alij autẽ αἰθόλικας dixerũt, rotũda in corporis superficie tubercula; hæcau-

hæc autem ex calore quidem gignuntur, frigore verò reprimũtur, ſed hoc non vult dicere Hippocrates, calidum enim non fit rotundum, niſi valde feruidum ſit, & quamuis eiuſmodi ſit, non fit tamen rotundum, ſed potiùs obdureſcit, nonnulli verò dixerunt bullas ſeu ebullitiones quæ in ſuperficie naſcuntur, quæ ſane vt plurimùm in rotundum tendunt. Glaucias verò quum rem totam ignoraret, non pauca ſcripſit, dicens αἰθόλικας *rubras poſtulas*, rubores eſſe qui ex calidis lauacris naſcuntur.

Αἱμόκερχνα, dicuntur ea quæ & cruenta & arida ſunt; κέρχνον enim Attici ſiccum dicebant.

Αἰολᾷ, mente vagatur.

Αἰόνησις, fomentum, perfuſio, Bacchius verò inquit prolutio.

Αἴρεται, attollitur.

Αἰὼν, ſpinalis medulla, ait enim, *ſiquis paſſus eſt ſphacelum in ſpinali medulla*: & in libro de telis & vulneribus inquit, *quidam ægrotans ſecundum ſpinalem medullam, ſeptimo die obijt*: & Pindarus in ſaltationibus, *cecidere ſanguine mixta, multa autem vlcera intulit coſtis, & præduro humero, denique extollens, duras coſtas abſcidit; ſpinalis verò medulla per oſſa corrupta eſt.*

Ακαμπτος, indefeſſus, laſſitudinis expers.

Ακέσιας, medelas, & ἀκεστὰ ſanabilia, & Attici acus ἀκεστρίας appellant, quòd medeantur, & quaſi ſana faciant veſtimenta.

Ακεσιν, medicamentis.

Ακμὴ πάθους, eorum quæ magnitudinem declarant ſignorum præſentia.

Ακολαστότατον, fœdiſſimum, impudentiſſimum.

Ακρὴν, quod in ſummo eſt.

Ακρόπλοα, in ſuperficie natantia.

Αλάστορες, Bacchius quidem in primo libro homicidas interpretatur ex Euripide in Menalippe, *fortaſſe* ἀλάστορας *homicidas non auſa eſt interficere*, nonnulli verò qui impium quoddam ac ſceleſtum patrarunt, quamuis homicidæ non ſint, quemadmodum committentes quædam, quæ erroris plena ſunt, circa itinera eò quòd hæc vox deriuetur παρὰ τὸ ἀλητεῖν, quod eſt peccare.

Αλάζονες, impoſtores, dicuntur eò quòd cum errore viuant, ἄλη autem error, & ἀλήτης errans, quo etiam nomine mendaces appellantur.

Αλέξασθαι, auxiliari, ſuccurrere, vnde & alexipharmacum ideſt iuuans remedium.

Αλητον, farina, farina trita.

Αλθέξεσι, curationibus.

Αλθέσθαι, ſanari.

Αλις, Bacchius in ſecundo, ſatis, affatim vt etiam Homerus ait, *diues rerum copia, ſatis autem ei erant arua.*

Αλκτὴ, herbæ nomen.

Αλλη κοιλίη, alter ſinus ſeu venter, reliqua, ſæpe enim ipſe τὸ ἄλλο pro reliquo ponit, vt eſt in libro de articulis.

Αλλόκοτον, immutatum, alienum.

Αλλοφάσσοντες, tumultuantes, mente rupti, & animo turbati, vt ait Bacchius. Xenocritus verò Cous ait apud Iones τὸ ἀλλοφάσσειν in mentis alienatione dici, probabiliter ſcribens παρὰ τὸ ἀλλοφάσσειν, καὶ ἀλλοφρονεῖν, quod eſt aliud dicere, aliud cogitare.

A μὴν γίνεται, ὑπὸ ψυχροῦ δὲ ἀποκρούεται, τοῦτο δὲ Ἱπποκράτης οὐ βούλεται λέγειν, ὃ γὰρ θερμὸν οὐ γὰρ στρογγύλον ἂν μὴ ἄγαν ἐκζέσεις ᾖ κἂν τοιοῦτον ᾖ οὐ γίνεται στρογγύλον, ἀλλὰ μᾶλλον σκληρύνει, ἔνιοι δὲ εἶπον τὰ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐκζέσεις αἱ δὴ ὡς ἐπίπαν στρογγυλοῦνται. Γλαυκίας μέντοιγε ἀγνοήσας οὐκ ὀλίγα γέγραφε λέγων αἰθόλικας εἶναι τὰ ἐν ταῖς θερμολουσίαις ἐπανιστάμενα ἐρυθήματα.

Αἱμόκερχνα, τὰ μετὰ τοῦ δίαιμα εἶναι καὶ κατάξηρα· κέρχνον γὰρ ἔλεγον οἱ Αττικοὶ τὸ ξηρόν.

B Αἰολᾷ, πλανᾶται.

Αἰόνησις, κατάντλησις, Βακχεῖος δέ φησι πρόσκλυσις.

Αἴρεται, ἐπαίρεται.

Αἰὼν, ὁ νωτιαῖος μυελὸς, φησὶ γὰρ ἐσφακελίσθη τὸν αἰῶνα· κἂν τῷ περὶ βελῶν καὶ τραυμάτων φησὶ τὸν αἰῶνα νοσήσας τις ἑβδομαῖος ἀπέθανε· καὶ Πίνδαρος ἐν ὑπορχήμασι λέγων, ἐν ἐνέπισε κεκραμένα ἐν αἵματι πολλὰ δ' ἑλκέα πλευρὰς ἔμβαλεν ὦμον τραχὺ ῥόπαλον, τέλος δὲ ἀείρας πρὸς στιβαρὰς ἐσπάραξε πλευρὰς, αἰὼν δὲ δι' ὀστέων ἐρραίσθη.

C Ακαμπτος, ἀκοπίαστος.

Ακέσιας, τὰς ἰάσεις, καὶ ἀκεστὰ τὰ ἰάσιμα, καὶ οἱ Αττικοὶ τὰς ῥαφίδας ἀκεστρίας καλοῦσι, παρὰ τὸ ἀκεῖσθαι καὶ ὑγιᾶ ποιεῖν τὰ ἱμάτια.

Ακεσιν, ἰάμασιν.

Ακμὴ πάθους, ἡ τῶν τὸ μέγεθος δηλούντων σημείων παρουσία.

Ακολαστότατον, ἀναιδέστατον.

Ακρὴν, ἄκρως ἔχουσαν.

Ακρόπλοα, τὰ ὀξ ἐπιπολῆς ἐμπλέοντα.

D Αλάστορες, Βακχεῖος μὲν ἐν πρώτῳ φονεῖς φησιν, ἐκ τῆς Εὐριπίδου Μελανίππης λέγοντος, ἴσως ἀλάστορας οὐκ ἐτόλμησε κτανεῖν, ἔνιοι δὲ τοὺς ἀνόσιόν τι καὶ μιαρὸν ἐργασαμένους, κἂν μὴ ὦσι φονεῖς οἷον ἄλιστά τινα κατὰ ὁδοὺς διαπραττόμενοι παρὰ τὸ ἀλητεῖν καὶ αὐτοὶ, ὅπερ ἐστὶν ἁμαρτεῖν.

Αλάζονες, εἴρηται παρὰ τὸ ἄλη ζῆν, ἄλη δὲ ἡ πλάνη, καὶ ἀλήτην τὸν πλανήτην, λέγονται δ' οὕτως καὶ οἱ ψεῦσται.

Αλέξασται, βοηθῆσαι, ὅθεν καὶ τὸ ἀλεξιφάρμακον.

E Αλητον, ἄλευρον.

Αλθέξεσι, θεραπείαις.

Αλθέσθαι, ὑγιάζεσθαι.

Αλις, Βακχεῖος ἐν β' ἀκρούντως ἱκανῶς, ὡς καὶ Ομηρος λέγων Αφνειὸς βιότοιο, ἅλις δὲ οἱ ἦσαν ἀρουραι.

Αλκτὴ, βοτάνης ὄνομα.

Αλλη κοιλίη, ἀντὶ τοῦ ἡ λοιπὴ, πολλαχοῦ γὰρ αὐτὸς τὸ ἄλλο ἐπὶ τοῦ λοιποῦ τίθησιν, ὡς κἂν τῷ περὶ ἄρθρων.

F Αλλόκοτον, ὀξηλλαγμένον.

Αλλοφάσσοντες, ἀπορούμενοι καὶ τεθορυβημένοι ὥς φησι Βακχεῖος. Χενόκριτος δὲ ὁ Κῶος φησι παρὰ τοῖς Ιωσι λέγεσθαι τὸ ἀλλοφάσσειν ἐπὶ τοῦ τῆς διανοίας παραφόρου· πιθανῶς ἱστορῶν παρὰ τὸ ἄλλο φάσσειν, καὶ ἄλλο φρονεῖν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 114 sur 413

Αλύκη, ἀπορία μετὰ χάσμης.

Αλυκτέει, οὐκ ἠρεμεῖ.

Αλυσμὸν, ἀπορίαν, ἀμηχανίαν, ὡς καὶ Ομηρος ἐν τῷ ε' τῆς Ιλιάδος ἐπὶ τῆς Αφροδίτης τετρωμένης φησὶν, ὡς ἔφαθ' ἠδ' ἀλύοις ἀπεβήσατο αὐτὶ τοῦ ἀποροῦσα καὶ ῥιπταζομένη. Βακχεῖος μὲν τοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λέξεών φησι τὸ ἀλύειν ἀδυνατεῖν πλανᾶσθαι ἄχθεσθαι, οὐκ ὀρθῶς, οὐ γὰρ εἴτις ἄχθεται πλανᾶται, ἢ ἀδυνατεῖ πάντως καὶ ἀλύει· οἱ γοῦν ἀλύοντες ἄχθονται μὲν ἐν τῷ ὀδυνᾶσθαι, οὐκ ἀλύουσι δὲ οἱ πλανώμενοι, ἀλλ' ὡς εἰκὸς ἐπλάνησεν αὐτὸν Ηρόφιλος συνώνυμον θεὶς τὸ ἀλύειν τῷ πλανᾶσθαι κεῖται ἐν τῷ τετάρτῳ ἐπιδημιῶν, καὶ ἐν πρώτῳ γυναικείων καὶ ἐν ἀφορισμοῖς.

Αλφιτα προκώνια, τὰ γινόμενα ἐκ τῶν φρυκτῶν κριθῶν οὕτως Αττικοὶ καλοῦσι.

Αμαλδύνεται, ἀφανίζεται καὶ ἀφαυροῦται ὡς ἐν β' γυναικείων φησὶν, ὄμματα ἀμαλδύνεται.

Αμαρτωλίην, τὴν τῶν ἀμαρτημάτων εἴδησιν.

Αμβὴν, Στράτων μὲν ὁ Ερασιστράτειός φησι τὴν ἄμβην μοχλὸν σφαιροειδῆ εἶναι. Φίλινος δὲ ξυστροειδῆ ὑπεροχὴν· Ασκλατίων δὲ γωνίαν· Ζήνων δ' ὁ Ηροφίλειος, ὑπεροχὴν τῶν θυρῶν μανδάλῳ ὁμοίαν· Απολλώνιος δ' ὁ πρεσβύτερος ὑπεροχὴν στρογγύλην σφαίρᾳ ὁμοίαν· Μενεσθεὺς δὲ ὁ Στρατονικεὺς τὴν ἔρεισιν· Ερασίστρατος ὑπεροχὴν ἐξ ἐπαγωγῆς, ἀπὸ τοῦ ὑποκάτω μέρους καὶ περιφεροῦς. Διοκλῆς δὲ ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον ὑποκοιλόν τινα χώραν· Απολλώνιος ἐν ᾧ περὶ ἀρθρῶν σιγμοειδῆ ἐγκοπήν. Περιγένης δὲ ὀργανικὸς ἐν τρίτῳ μηχανικῶν μοχλῷ ὅμοιόν φησι τὸ σχῆμα ἔχειν τὴν ἄμβην οὗ τὸ μὲν πλάτος δακτύλου ἑνός ἐστι, τὸ δὲ μῆκος, ἡμίσους, ἡμεῖς δὲ τούτους πάντας παραιτησάμενοι Βακχείῳ συγκατατιθέμεθα, ὃς ἐν τῷ τρίτῳ φησὶν, Αμβὴν καλεῖσθαι τὴν ὀφρυώδη ἐπανάστασιν, καὶ γὰρ οἱ Ρόδιοι ἄμβωνας καλοῦσι τὰς ὀφρυώδεις τῶν ὀρῶν ἀναβάσεις, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Αἰσχύλος καὶ Αριστοφάνης ὁ γραμματικὸς ἐν ταῖς ἀττικαῖς λέξεσι. Θέρσις δ' ἐν β' τῶν λέξεων Αμβωνά φησι χεῖλος εἶναι σκέλους καὶ τῆς ἀσπίδος τὸ πρὸς αὐτῇ τῇ ἴτυϊ. Αριστοφάνης δὲ ὁ κωμικὸς ἐν Αυτολύκῳ φησὶν ἐπὶ καινοτέρας ἰδέας, ἀσέβηον ὁ μοχθηρὸς ἔτριβες πόσῳ πολλῶν λοπάδων τοὺς ἄμβωνας περιλείξας, τοῦτ' ἔστι τὰ περὶ τοὺς ἄμβωνας χείλη, λέγεται δὲ οἷα ἀναβῆτις οὖσα.

Αμόργη, ὡς ἐπίπαν ἢ ὑποστάθμη τοῦ ἐλαίου, εἴρηται δὲ οὕτω καὶ ὁ ὄρος.

Αμφιβάλλουσαι, περισφάλλουσαι.

Αμφιδέξιος, Βακχεῖός φησιν ἀμφοτεροδέξιος, ὡς Αμφήκης ὁ ἀμφοτέρωθεν ἠκονημένος σαφὲς δ' αὐτὸ ποιεῖ ὁ Εὐριπίδης ἐν Ιππολύτῳ λέγων ἀμφιδέξιον σίδηρον αὐτὶ τοῦ ἑκατέρωθεν τέμνοντα, ὁ δὲ Ιπποκράτης οὐκ ἐπὶ τοῦ ἀμφήκους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εὐχρήστου τίθεται κατὰ ἀμφότερα τὰ μέρη· διδάσκει δὲ καὶ ὁ ποιητὴς, τὸν μὴ καθ' ἓν μόνον μέρος εὔχρηστον περιδέξιον, λέγων. Ηρως Αστεροπαῖος, ἐπεὶ περιδέξιος ἦεν.

A Αλύκη, hæsitatio cum oscitatione.

Αλυκτέει, non quiescit.

Αλυσμὸν, iactationem, anxietatem, indigentiam, vt Homerus in quinto Iliadis, quum loquitur de venere vulnerata, sic dixit, *illa discessit anxia*, hoc est, *perplexa ac iactata*. Bacchius verò in primo dictionum libro, τὸ ἀλύειν, interpretatur imbecillum esse, mente vagari, ægrè ferre, *verùm* non rectè, non enim siquis ægrè fert, mente errat, vel est imbecillus, & animo cadit, siquidem ἀλύοντες ægrè ferunt quidem dum dolent; non autem dolent qui errant, iam verò vt rationi consentaneum videtur, Herophilus eum in errorem induxit, qui synonymum esse dixit τὸ ἀλύειν τῷ πλανᾶσθαι, extat hæc dictio in quarto de morbis Epidemion, & in primo de morbis mulierum, & in Aphorismis.

Αλφιτα προκώνια, farinæ ex hordeo recentes, quæ fiũt ex hordeo torrido, sic Attici vocãt.

Αμαλδύνεται, deletur & extenuatur, sicut in secundo de morbis mulierum inquit, *oculi* ἀμαλδύνεται, *tabescunt*.

Αμαρτωλίην, errorum cognitionem.

Αμβὴν, Strato quidem Erasistrateus inquit τὴν ἄμβην, vectem rotundum esse, Philinus verò ξυστροειδῆ eminentiam strigilis speciem referentem; Asclation verò, angulum; Zenon autem Herophilius, eminentiam similem obici ianuarum; Apollonius verò senior, eminentiam rotundam sphæræ similem, Menestheus verò Stratonicus, firmamentum; Erasistratus, eminentiam ex subiectione à parte inferiori & rotunda. Diocles in libro de officina medendi, concauam quandam regionẽ; Apollonius Memphites in libro de articulis sectionem sigma litteræ referentem. Perigenes verò Organicus in tertio mechanicorum inquit, ἄμβην consimilem vecti formam habere, cuius latitudo vnius digiti est, latitudo verò dimidii, nos autem hos omnes reiicientes, Bacchio assentimur qui in tertio inquit, ἄμβην appellari eminentiam supercilii formam repræsentantem, etenim Rhodij ἄμβωνας vocant montium ascensus supercilio similes. Meminit verò huius vocis & Æschylus, & Aristophanes grammaticus in libro de vocibus Atticis. Thersis verò in libro secundo de vocibus, ait ἄμβωνα esse vasis labrum, & partem illam sequuti, quę est prope ipsam circumferẽtiam. Aristophanes autem Comicus in Autolyco inquit, nouis formis Asebium flagitiosus confricabas, quàm multarum ollarum ἄμβωνας circumlãbens, hoc est, labra circa ollas. dicitur autem quasi ascensus quidam.

Αμόργη, amurca, vt plurimùm sedimentum olei, aliquando etiam serum dicitur.

Αμφιβάλλουσαι, seducentes, seu qui alios in errorem ducunt.

Αμφιδέξιος, Bacchius inquit ambidexter, vt ἀμφήκης vtrinque acutus, explicat autem hoc Eurip. in Hippolyto dicens, ἀμφιδέξιον ferrũ, pro vtrinque incidens, Hippocrates verò non ad vtrinq; acutũ, sed ad id quod ad vtramq; partẽ facilè potest accõmodari refert; docet autem & poëta illud esse περιδέξιον, quo non secundũ vnã solã partẽ facilè vti possumus, dicẽs. *Heros Asteropæus quoniam περιδέξιος circũdexter erat.*

eodem modo & Hiponax ait, ἀμφιδέξιος, *ambidexter ego sum, & percutiendo non erro*. Meminit quoque huius vocis Herodotus, verùm Hippocratem audire oportet dicentem, *mulierem non esse agilem, vt vtraque corporis parte vtatur*, εὔχρηστος enim refertur ad agendum, quemadmodum multi homines, Glaucias verò ait, quòd ἀμφιδέξιον intelligere ita oportet, quod in dextris vteri partibus muliebre corpus non gignitur, eò quòd mas in dextris partibus, fœmina verò in sinistris; veruntamen non rectè demonstrauit, quo enim modo fieri posset vt mulier binos vel ternos parere posset.

Αμφίδιον, colli vteri ambitum.

Αμφώδοντα, suprà, infráque dentes habentia.

Ανάγκη, vis Bacchius in libro tertio positam pro vi dicit esse hanc vocem.

Αναγνῶναι, dissuadere, dedocere.

Ανάθλασις, elisio, expressio.

Αναίνονται, recusant, denegant.

Αναΐσσει, impetuosè fertur.

Αναΐσσοντος, impetu sursum irruentis; ἀΐσσειν enim, irruere, impetu ferri.

Ανάκιστον, insanabile, incurabile.

Ανακλισμοῦ, accubitus.

Ανακῶς, diligenter & cautè, est enim hæc dictio dorica.

Ανακώχησις, Bacchius in primo ait, casus; Glaucias verò requies & sustentatio: non rectè, vt opinor, intelligens, naues enim quum in sublimi aguntur, eas dicimus sursum tendere; Epicles autem interpretatur ἀνακωχὴν simul cecidisse, errans cum Bacchio, manifestè enim Hippocrates in libro de articulis sic ait: *imponere autem in axilla puram lanam circumuoluentem, & explementum concaui facientem, vt sit firmamentum dum vincula damus, & vt articulus sustentetur, & sustineatur.*

Αναλδέες, non crescentes.

Αναλκες, nonnulli imbelle & imbecillum; melius est autem hoc intelligere de eo cui auxilium præstari non potest, ἀλκὴ enim apud ipsum, auxilium dicitur.

Αναλελάφθαι, vires reficere.

Αναλλις, herbæ nomen.

Αναλτον, ἄλφιτον paruum & quod non crescit.

Ανάπλοον, leue, & patentem quandam habens latitudinem.

Ανάσσυτος, concitatus, impulsus.

Αναυδος, qui loqui non potest, sine voce, αὐδὴ enim vox vt ait Homer. αὐδήεντα *loquentem reddit dea habens oculos cæsios Minerua.*

Αναχελεύεται, respirat.

Αναψύχειν, nudare.

Ανδάνει, placet.

Ανδράπαξ, herbæ nomen.

Ανδρεῖος οἶνος, vel vinum virile, generosum; vel ab Andro insula, vt Lesbium à Lesbo, Andrium ab Andro.

Ανεκὰς, desuper, sursum pro supremè, composita est enim ab ἄνω supra, & ἑκὰς procul quemadmodum Aristophanes in dædalo ait, *machinarum faber, quando vis rotam dimittere, quamuis ἑκὰς procul, dic, salue splendor solis.*

A ὁμοίως καὶ ὁ Ἱππόναξ φησὶν, ἀμφιδέξιος γὰρ εἰμι, καὶ οὐκ ἀμβιτάνω κόπτων: μέμνηται δὲ καὶ Ἡρόδοτος τῆς λέξεως, δεῖ οὖν ἀκούειν τοῦ Ἱπποκράτους λέγοντος ὅτι γυνὴ κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη τοῦ σώματος οὐκ ἔστιν εὔχρησος, ἡ γὰρ εὔχρηστος ἐν τῷ ἐνεργεῖν ἐστι καθάπερ πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν, ὁ δὲ Γλαυκίας φησὶν ὅτι τὸ ἀμφιδέξιον οὕτω χρὴ ἀκούειν, ὡς εἰς τὰ δέξια μέρη τῆς ὑστέρας οὐ γίνεται γυναικεῖον σῶμα διὰ τὸ τὰ μὲν ἄρρενα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖς ἀρριστεροῖς, πλὴν οὐκ ὀρθῶς ἀπεφήνατο, πῶς γὰρ ἦν δίδυμα ἢ τρίδυμα γενναῖ τὴν γυναῖκα.

B Αμφίδιον, τὸ πέριξ τοῦ τῆς μήτρας τραχήλου.

Αμφώδοντα, τὰ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ὀδόντας ἔχοντα.

Ανάγκη, Βακχεῖος ἐν τρίτῳ ἀντὶ τῆς βίας φησὶ κεῖσθαι τὴν λέξιν.

Αναγνῶναι, μεταπεῖσαι, μεταδιδάξαι.

Ανάθλασις, ἔκθλιψις.

Αναίνονται, ἀπαρνοῦνται.

Αναΐσσει, ἄνορμα.

Αναΐσσοντος, ἀνορμῶντος. Ανάκιστον, ἀνίατον.

Ανακλισμοῦ, ἀνακλιντηρίου.

C Ανακῶς, ἐπιμελῶς, καὶ περιπεφυλαγμένως, ἐστὶ δὲ ἡ λέξις δωρική.

Ανακώχησις, Βακχεῖος ἐν α' φησι σύμπτωσις· Γλαυκίας δὲ ἀναπιέσις καὶ ἀνοχή· οὐ κατὰ τροπὴν, ὡς οἶμαι, ἱστάμενος, τὰς γὰρ τοι ναῦς ὁπόταν ἐπὶ μετεώρου σαλεύωνται, ἀνακωχεῖσθαι λέγομεν, ὅπερ ἐστὶν ἄνω χωρεῖν, ὁ μὲν τοι Επικλῆς φησιν ἀνακωχὴν τὸ συμπεπτωκέναι συναμβιτάνων τῷ Βακχείῳ, σαφῶς δὲ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ ἄρθρων φησὶν οὕτως λέγων, ἐντιθέναι δὲ εἰς τὴν μασχάλην καθάρον ἔριον ἑλίσσοντα, D καὶ ἐκπλήρωμα τοῦ κοίλου ποιέοντος, ἵνα ᾖ στήριγμα ἐν τῇ ἐπιδέσει ἀνακωχὴ ἐς τὸ ἄρθρον, τουτέστιν ἀνέχηται καὶ ἀνακρατῆται.

Αναλδέες, ἀναυξεῖς.

Αναλκες, ἔνιοι μὲν τὸ ἄνανδρον καὶ ἀδύνατον, βέλτιον δὲ ἐστιν ἀκούειν τὸ ἀβοήθητον, ἀλκὴ γὰρ παρ' αὐτῷ λέγεται ἡ βοήθεια.

Αναλελάφθαι, ἀνειλῆφθαι.

Αναλλις, βοτάνης ὄνομα.

E Αναλτον, ἄλφιτον τὸ μικρὸν καὶ ἀναυξές.

Ανάπλοον, τὸ κοῦφον καὶ ἔχον εὐρυχωρίαν τινά.

Ανάσσυτος, ἀνόρμητος.

Αναυδος, ἄφωνος, αὐδὴ γὰρ ἡ φωνὴ ὡς Ομηρός φησιν αὐδήεντα δ' ἔθηκε θέα γλαυκῶπις ἀθήνη.

Αναχελεύεται, ἀναπνεῖ.

Αναψύχειν, γυμνοῦν.

Ανδάνει, ἀρέσκει.

Ανδράπαξ, βοτάνης ὄνομα.

Ανδρεῖος οἶνος, ἢ ὁ εὔτονος, ἢ ὁ ἀπὸ ἄνδρου τῆς νήσου ὡς F λέσβιος ὁ ἀπὸ λέσβου, οὕτω καὶ Ανδρεῖος ὁ ἀπὸ Ανδρου.

Ανεκὰς, ἀντὶ τοῦ ἀνωτάτω, σύγκειται γὰρ ἐκ τοῦ ἄνω καὶ τοῦ ἑκὰς ὡς καὶ Αριστοφάνης ἐν δαιδάλῳ φησὶν, ὁ μηχανοποιὸς ὁπότε βούλει τὸν τροχὸν ἐᾶν κἀνεκὰς λέγε, χαῖρε φέγγος ἡλίου.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 116 sur 413

Ανήκεστον, ἀθεράπευτον, ἀνυπομόνητον.

Ανθεῖν, ἀκμάζειν.

Αντεόνθεον, τὸν βλάβης ὑπονοούμενον αἴτιον ἔσεσθαι ἄνθρωπον, αἴτιον δὲ ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὸν σώφρονα. ὡς καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Κλυταιμνήστρᾳ λέγων τὸν δὲ ἄντεον περιδινεόντα οὐχ ὁρᾶτε, καὶ δεῖμα προσπνέονται αὐτίας Θεοῦ.

Αντικοταίνουσι, πρὸς τὸ ἐναντίον βιάζονται.

Ανωδον, βαθμὸν, καὶ οἷς οὐδὸν ἢν καὶ φλιὰν καλοῦμεν.

Αορτέων, Βακχεῖος μὲν ἐν τῇ τρίτῃ φησὶν ἀρτηριῶν κοινῶς, Επικλῆς δὲ καὶ Λύκος ὁ Νεαπολίτης τὰ ἐν τῷ πνεύμονι, καὶ τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ βρογχία φασὶν οὕτω καλεῖσθαι, βέλτιον δ' ἐστὶ ἀρτηρίας ἀκούειν ὡς Βακχεῖος εἶπεν οἷς ἀεροτῆράς τινας οὔσας κατὰ ἐθνικὴν στοιχείων ἐναλλαγὴν οὕτως ὠνομάσθαι φησίν.

Απαιωρέεται, ἀποκρέμαται.

Απαρτὶ, ἀντὶ τοῦ ἀπηρτισμένως καὶ παντελείως καὶ ὁλοκλήρως.

Απαυδῆσαι, οἷς ἄφωνον γενέσθαι.

Απαυρίσκεται, ἀπολλύεται.

Απεδείξαμεν, ἐποιήσαμεν.

Απεσυριγγώθη, ἀπεφυσήθη, καθάπερ αἱ πνευματούμεναι σύριγγες.

Αποκαυλισθῇ, οἷς καυληδὸν κλασθῇ.

Αποκεκάρπωκεν, ἀποβεβλάστηκεν, ἀπογεγέννηκεν.

Απολελαμμένοι, Βακχεῖος μὲν ἐν δυσὶν, οἱ πλήρεις ὄντες, ὁ δ' Επικλῆς τροφῆς γέμοντες, ἢ καθηρημένοι, ἢ ἀπειλημμένοι, φαίνεται δὲ ἡ λέξις οὐχ ἓν δηλοῦσα, ἀλλ' ἐνθάδε μὲν καὶ ἐν α' γυναικείων, ὅταν εἴπῃ ἀπολελαμμέναι κοιλίαι ἐν ἴσῳ τῷ ἀπειλημμέναι καὶ ἐστεγνωμέναι. ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων, ὅταν ἐπὶ τοῦ σπονδύλου τάττον εἴπῃ τὸ ἀπολελαμμένον ἀντὶ τοῦ ἀπειλημμένον καὶ ἐσφηνωμένον.

Απολιπόντα, διεστῶτα.

Απολύσιας, ἢ τὰς τῶν ἄρθρων ἀπολύσεις, ἢ τὰς ἐπιδέσμων ἀνέσεις.

Απομυλλήνη, τοῦτο γὰρ ὅταν διαστροφὴ καὶ οἷς σπᾶσμα περὶ τὴν γένυν μετὰ παράσεως σχῇ, μάλιστα δ' ἐκ πληγῆς.

Απόξεα, τὰ ἀπόξηρα καὶ ἀποκεκομμένα, λέγω τὰ ἐκ πλάτους εἰς στενὸν ἠγμένα.

Αποπαλήσει, σαλεύσει καὶ σφόδρα κινήσει.

Απόπατοι, αἱ ἀφοδεύσεις.

Απόπτωσιν, τὴν τῶν ἐπιδέσμων ἄνεσιν.

Αποργέστερον, ἀπηνέστερον.

Απορέγει, ἀποτείνει.

Αποσυριγγώσασα τὴν χολὴν, οἷς ἀποφυσήσασα.

Απὸ συρμαϊσμοῦ, σύρμαια λέγεται ἡ ἐπιμήκης ῥαφανὶς, ἣν τινες μετ' ἅλμης ἐσθίοντες καθαίρονται, καὶ καλεῖται συρμαϊσμὸς ὁ τοιοῦτος τῆς καθάρσεως τρόπος.

Αποτανύσας, ἐκτείνας.

Απὸ τόκου νοσημάτων, ἀπὸ γεννήσεώς φησι.

Απτίστων, ἀλεπίστων, πτίσσειν γὰρ λέγεται τὸ λεπίζειν καὶ κόπτειν.

A Ανήκεστον, immedicabile, intolerabile.

Ανθεῖν, in vigore esse.

Αντεόνθεον, hominem quem noxiæ authorem futurum suspicamur; ἄντεον autem veteres continentem appellabant, vt est apud Sophoclem in Clytemnestra: *nonne vidistis hunc ἄντεον obuersantem & metum spirantem continentis Deæ.*

Αντικοταίνουσι, in contrarium obnituntur.

Ανωδον, gradus & quasi limen, quod etiam φλιὰν appellamus.

Αορτέων, Bacchius quidem in tertio inquit, de arteriis communiter *hæc vox* intelligitur, Epicles autem & Lycus Neapolitanus dicunt bronchia pulmonis & asperæ arteriæ sic appellari, meliùs autem est intelligere arterias vt Bacchius dixit quasi ἀεροτῆράς τινας, *vasa quædam spiritum in se seruantia* secundum vulgarem litterarum mutationem sic nominatas esse dicit.

Απαιωρέεται, suspensus est.

Απαρτὶ, accuratè, perfectè, integrè.

Απαυδῆσαι, idem est quod vocis expertem fieri.

Απαυρίσκεται, dissoluitur, exhauritur.

Απεδείξαμεν, exposuimus, fecimus.

C Απεσυριγγώθη, quod ad summum intumuit, quẽadmodum fistulæ inflatæ.

Αποκαυλισθῇ, quod caulis in modum frangitur.

Αποκεκάρπωκεν, germinauit, genuit.

Απολελαμμένοι, Bacchius quidem duobus in locis, pleni existentes, Epicles verò nutrimento referti, vel inaniti, vel intercepti, videtur autem vox hæc non vnum tantùm significare, sed hîc quidem, & in primo de mulierum morbis quum inquit, ἀπολελαμμέναι κοιλίαι, idem significare videtur, quod ἀπειλημμέναι καὶ ἐστεγνωμέναι, *ventriculi intercepti & astricti*; in libro verò de articulis, quum de vertebra loquitur inquit τὸ ἀπολελαμμένον, hoc est, *interceptum & quasi cuneo obstructum.*

Απολιπόντα, distantia.

Απολύσιας, vel articulorum relaxationes, vel vinculorum remissiones.

Απομυλλήνη, protendens labra compressim, hoc fit, quum contorsio & quasi conuulsio in genâ indecorè, vel cum relaxatione fit, maximè verò ex percussione.

E Απόξεα, mucronata, derasa, recisa & abscissa, poliendo detracta, & amputata, dico ea quæ ex lassitudine in angustum redacta sunt.

Αποπαλήσει, agitabit & valde mouebit.

Απόπατοι, excrementa alui, secessus, deiectiones.

Απόπτωσιν, vinculorum relaxationibus.

Αποργέστερον, crudelius.

Απορέγει, extendit.

Αποσυριγγώσασα τὴν χολὴν, fel inflauit, in fistulam coëgit.

Απὸ συρμαϊσμοῦ, σύρμαια dicitur procerus raphanus, quem nonnulli cum marina aqua comedentes purgantur, atq; huiusmodi purgationis modus συρμαϊσμὸς appellatur.

Αποτανύσας, extendens.

Απὸ τόκου νοσημάτων, à partu morborum, à generatione dicit.

Απτίστων, decorticatorum, πτίσσειν enim dicitur decorticare, & tundendo corticem repurgare.

Αράβη, noxa, damnum.

Αραδον, turbulentum motum & maris æstum.

Αραιά, rara, Bacchius quidem tenuis est interpretatus, nonnulli verò crassa, densa, & angusta vt est apud Homer. ἀραιὴ, *angustus aditus est*. Et *rursus lambentes linguis tenuibus nigram aquam*. Qui hæc dicunt, ignorant hanc dictionem apud Hippocratem non tantùm significare, sed hîc quidem & in primo epidem. ἀραιὸν dicit quod ex interuallo est, & non cum celeritate fit, & hîc quidem dolorem significat, ibi verò spiritum, in libro autem de articulis inquit, ἀραιὰ, *ossa inter se distantia*; in primo verò de morbis mulierum, & in libro de veteri medicina dicit *corpora* ἀραιὰ, *tenuia* & εὔαιμα, *satis rara*.

Αρβυλαι, arbylæ, calceorum genus.

Αργὰ, inelaborata, inexercitata, vel alba.

Αργεμον, albugo, affectio quædam in oculis alba colore, quæ sanè à sequenti albedine nominata est.

Αρδαλον, sordes vel inquinamentum, etenim inquinare, vel sordere ἀρδαλῶσαι dicitur, & ἄρδαλος homo qui non purè viuit, meminit huius vocis & Pherecydes in mari, & Philemon in Panegyrico.

Αρδει, irrigat, adaquat.

Αρθρα, articuli, propriè ossium coniunctiones appellat his verbis, *manus autem articulos habet multos*, quæcunque enim ossibus committuntur, omnia articulos faciunt; interdum autem alteram ossis partem quæ committi debet vbi dicit, *in coxendicibus duo sunt articuli qui acetabula appellantur*.

Αριθμοὺς, nomina sic vocat.

Αρικύμων, maximis vndis tumens.

Αρκέει, opem fert.

Αρκτοῦρος, Arcturus, quem nonnulli Arctophylacem appellant; οὖροι, enim custodes dicuntur: est autem hæc stella fulgens in zona Bootis posita.

Αρμη, omnis vulnerum coalitus; ἡρμῶσθαι compingere, coalescere.

Αρμῷ, quietè, sensim, paulatim vt Pherecrates in Metallicis.

Ἀῤῥοίη, morbus, *à retentione menstruorum*.

Αρτίως, exactè, integrè.

Αρτον ἐγκρυφίαν, panem subcineritium, ab Atticis ita appellatur panis qui constat ex pinguibus palmulis, farina & aqua; consentaneum verò est dicere, hunc in calido cinere tectum coqui, quem etiam τούρταν appellant.

Αρυσθέντι, exhaurienti.

Αρχαίη φύσις, antiqua natura, quæ ante morbum est, & secundum naturam.

Ασήμοις, pernotis locis vel sectionibus per antiphrasin, insignibus, vt etiam ἀγαλάκτοις, *lacte abundantibus, & syluæ* ἀξύλῳ *lignosæ*, πολυσήμοις τόμοις autem dicit, *multas incisiones in venis, arteriis, & neruis*.

Ασήμως ῥαστωνήσαντα, non manifestè meliùs habentem, hoc est, sine manifesto auxilio in melius declinantem.

Ασηρὸν, molestiam inferens.

Ασκαρίδες, minuti lumbrici qui omnino in edacium puerulorum excrementis inueniuntur, scriptorum verò clarissimi, hos vermium speciem esse, qui in putridis aquis reperiuntur, memoriæ prodiderunt.

A Αράβη, ἡ βλάβη.

Αραδον, ταραχώδη κίνησιν καὶ σάλον.

Αραιὰ, Βακχεῖος μὲν ἤκουσε τὰ λεπτὰ, τινὲς δὲ τὰ πυκνὰ καὶ στενὰ ὡς παρ' Ομήρῳ ἀραιὴ δ' εἰσοδός ἐστι. καὶ λάψαντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσι μέλαν ὕδωρ, ἀγνοῦσι δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες ὅτι ἡ λέξις οὐχ ἓν δηλοῖ παρὰ τῷ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἐνθάδε μὲν καὶ ἐν α' ἐπιδημιῶν, ἀραιὸν λέγει τὸ ἐκ διαστήματος, καὶ μὴ ἐπιταχύνον, καὶ ἐνθάδε μὲν ἄγγημα σημαίνει, ἐκεῖ δὲ πνεῦμα, ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων φησὶν ἀραιὰ ὀστᾶ τὰ διεστῶτα ἀλλήλων, ἐν δὲ α' τῶν γυναικείων, κἀν τῷ περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς φησι σώματα ἀραιὰ καὶ εὔαιμα.

Αρβύλαι, ὑποδήματος εἶδος.

Αργὰ, ἀγύμνασταὶ ἢ λευκά.

Αργεμον, πάθος τι περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λευκωματῶδες ὅ δὴ ἐκ τῆς παρεπομένης λευκότητος ὠνομάσθη.

Αρδαλον, ῥύπον ἢ μολυσμὸν, καὶ γὰρ τὸ μολύναι ἢ ῥυπᾶναι Αρδαλῶσαι, λέγεται καὶ ἄρδαλος ἄνθρωπος ὁ μὴ καθαρῶς ζῶν, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Φερεκύδης ἐν Θαλάττῃ, καὶ Φιλήμων ἐν Γανηγύρει.

Αρδει, βρέχει.

Αρθρα, ἰδίως τὰς συμβολὰς τῶν ὀστῶν ἄρθρα καλεῖ δι' ὧν φησιν, αἱ δὲ χεῖρες ἄρθρα ἔχουσι πολλὰ ὁκόσα γὰρ ἐστέοισι ξυμβάλλουσι πάντα ἄρθρα ποιείουσι· ποτὲ δὲ ἑκάτερον μέρος ὀστέου τὸ μέλλον συμβάλλεσθαι ὅταν λέγῃ, ἐν τοῖσιν ἰσχίοισιν ἄρθρα δύο εἰσὶν αἱ κοτύλαι καλούμεναι.

Αριθμοὺς, τὰ ὀνόματα οὕτω καλεῖ.

Αρικύμων, μεγαλοκύμων.

Αρκέει, βοηθεῖ.

Αρκτοῦρος, ὅν τινες Αρκτοφύλακα προσαγορεύουσιν· Οὖροι γὰρ οἱ φύλακες καλοῦνται, ἔστι δὲ τοῦτο λαμπρὸς ἀστὴρ ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Βοώτου κείμενος.

Αρμὴ, πᾶσα συνόδος τραυμάτων, εἴρηται δὲ καὶ παρὰ τὸ ἡρμῶσθαι.

Αρμῷ, ἡ συχῇ, μικρῶς, ὡς καὶ Φερεκράτης ἐν Μεταλλεῦσιν.

Ἀῤῥοίη, ἀῤῥωστία.

Αρτίως, ἀπηρτισμένως.

Αρτον ἐγκρυφίαν, παρ' ἀττικοῖς οὕτως ὀνομάζεται ὁ συντιθέμενος ἔκ τε φοινίκων λιπαρῶν καὶ ἀγεύρου καὶ ὕδατος, εἰκὸς δὲ λέγειν τὴν ἐν θερμοσποδιᾷ ἐγκρυβέντα ὀπτηθῆναι, ὃν τοῦρταν καλοῦσιν.

Αρυσθέντι, ἀντληθέντι.

Αρχαίη φύσις, ἡ πρὸ τοῦ νοσεῖν καὶ κατὰ φύσιν οὖσα.

Ασήμοις τόποις, κατ' ἀντίφρασιν πολυσήμοις δὲ λέγει τόπους ἐπί τε φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καὶ νεύρων.

Ασήμως ῥαστωνήσαντα, ἀντὶ τοῦ χωρὶς φανερᾶς ἐπικουρίας εἰς τὸ βέλτιον ἀποκλίναντα.

Ασηρὸν, ἄσης ποιητικόν.

Ασκαρίδες, λεπτὰ ἑλμίνθια ὡς ἐπίπαν ἐν τοῖς τῶν ἀδδηφάγων παιδίων διαχωρήμασιν εὑρισκομένα, οἱ γὰρ ἐλλογισμώτατοι τῶν συγγραφέων εἶδος αὐτὰ σκωλήκων ἱστοροῦσι τῶν ἐπὶ τοῖς σαπροῖς ὕδασιν εὑρισκομένων.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 118 sur 413

Ασκαείζῃ, αὐτὴ τ' σκαείζῃ ὡς ἄσαφις καὶ σαφὶς, ἄσαχυς καὶ σάχυς.

Ασκητέον, ἀθλητέον, τοὺς γὰρ Αθλητὰς ἀσκητὰς οἱ Αττικοὶ καλοῦσιν.

Ατρεμμοις, ἰδυσμεταβλήτοις.

Ατρεκέως, Βακχείος μὲν ὁ τῷ α' φησιν ἀληθῶς αὐταρκως, ἀκριβῶς· Φίλινος δὲ μόνον ἀκριβῶς, Επικλῆς δὲ σαφῶς Εἰλικρινῶς, ὁ μὲν τοι Ιπποκράτης ὁ καθ' ἑνὸς σημαινομένου φαίνεται τούτων τὴν λέξιν, ἀλλὰ πλεοναχὶς μὲν ὅτι τῷ ἀκριβῶς, ἀπαναὶκις δὲ ὅτι τῷ ἀληθῶς λέγων οὐ δυνάται ἀλλησιν ἡμέρησιν τουτέων σύνολον ἀριθμεῖσθαι ἀτρεκέως, αὐτὶ τῷ ἀκριβῶς, ὁμοίως καὶ τῷ ῥεῖ ἀρθρον ὅτου λέγῃ, Κλινὶς δὲ κατεαγεῖσα, ἰῶ μὲν ἀτρεκέως ἀποκαυλιοῦν ἐπιπονωτέρη ἐστὶν. ἰῶ δὲ ῥαδαμηκέως δυσπονωτέρη, νῦν γὰρ τὸν ῥαφανηδὸν ἀμφοφερῆ καὶ οἷ καυλισὸν τῇ ῥαδακισὸν αὐτιπάζας, ὃ ἀτρεκὲς ὅτι τῷ ἀμφὶ πάχος καὶ ῥεῖς ἀκρίβειαν διηρημένου ὀστέου πίπτειν, ὡς καὶ τῷ ῥεῖ ἀρχαίας ἰατρικῆς φησι χαλεπὸν μὴ τοιαύτης ἀκριβείης ἐούσης ῥεῖ τινὸ τέχνιον τυγχάνειν τῷ ἀτρεκεστάτου, πολλὰ δῶν εἴδεα κατ' ἰητρικιὸν ἐστιν ἐς τοιαύτιν ἀκριβείην, ὁμοίως καὶνῷ τῷ ἀληθεῖ αὐτιδιαφέλλων, μάρτυρα δὲ καὶ Ομηρος λέγων, Ελθὼν ἐς κλισίην Αγαμέμνονος Ατρείδαο, πάντα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύεμεν, καὶ πάλιν--- πάντα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω· καὶ Εὐριπίδης ὁ Κλεοῖ φησιν. Ηκω ζαθέους ναοὺς ῥεθλιπὼν, οὓς ἀΐδις ὕδνις τμηθεῖσα δοκοὺς πίτνουσι πρέμνῳ χαλεποὺς πελέκης, καὶ ῥοθλέτῳ κολληθεὶς ἀτρεκεῖς ἁρμὰς· οὐκ εἶπεν ἀληθεῖς ἁρμὰς, ἀλλ' ἀτρεκεῖς, ὁ δὲ τῷ πρεὶ τόπων τὴν κατ' ἄνθρωπον, καὶ ὁ Γυναικείων ῥοπτρῳ αὐτὶ τῷ ἀληθῶς χρῆται τῇ λέξῃ.

Ατρεμέοντα, ἠρεμοῦντα.

Αυασμὸν, ξηρασμὸν καὶ αὖον λέγεται ὃ ξηρὸν ὡς Ομηρος ξύλον αὖον ὅσον τ' ὀργυιὰ.

Αὐτίκα, Βακχείος μὲν ὁ τῷ φησιν ἤδη· Επικλῆς δὲ ὑστέρως· ἔστι δὲ τις καὶ αὐτὴ τῷ μὴ ῥῶτα λεγομένη ἡ λέξις.

Αφθα, λέγεται ὀζαυθημάτων εἶδος ῥεῖ τὰ τῶν παιδίων στόματα μάλιστα γινομένων.

Αφεσίνοντος, ἀφρονοῦντος.

Αχη, λύπας.

Αχυλλήδες, κριθῶν εἶδος ὧν μέμνηται καὶ Αεσχυφάνης καὶ Σοφοκλῆς.

Αχλυώδες, Αχλὺς λέγεται παιά τις ἀμαύρωσις καὶ σκοτία ῥεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς καὶ Ομηρος ἐν τῇ ε' τῆς Ιλιάδος φησὶν, Αχλὺν δ' αὖτοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἔλων ἠέρα ἐσσεν.

Αχνη ὀδονίου, ὃ πρὸ ἡμῶν λεγόμενον ξύσμα, ἐξ οὗ γίγνεται ὁ καλούμενος ξυσμός.

Αχὼρ, ὀζαυθήματος εἶδος, καθ' ὃ συμβαίνει καλλώδης ὑγρασία, καὶ οἷ πιτυρώδεις λεπίδας ἐπιφέρεσθαι, μάλιστα δὲ ῥεῖ τὸν κεφαλὸν εἴωθε γίνεσθαι.

Αψόρροον, ὃ εἰς τοὐπίσω ῥέον.

Αψυχέειν, λιποψυχεῖν.

Ασκαείζει, idem quod σκαείζει, ſaltat, vel calcitat, vt ἄσαφις, σαφὶς vua paſſa ἄσαχυς, σάχυς ſpica.

Ασκητέον, ἀθλητέον, certandum, Athletas enim ἀσκητὰς certatores Attici dicunt.

Ατρεμμοις, concoctu difficilibus, ægrè mutabilibus.

Ατρεκέως, Bacchius quidem in primo libro interpretatur ſatis, verè, exactè; Philinus tàtùm exactè, Epicles autem manifeſtè, verè; Hippocrates quidem dictione hac non ad vnum tantùm ſignificandum vti videtur, ſed ſæpe ad exactè, rarò ad verè quum ſic inquit, *nihil enim horum totis ſeu integris diebus numerari poteſt exactè.* Eodémque modo in libro de articulis cùm ait, *clauicula verò fracta ſiquidem exactè hoc contigerit, curatu facilior eſt, ſi verò ſecundum longitudinem, difficilior.* Nunc enim differentiam fracturæ raphaninę & velut caulis fracti opponens illi quæ fit aſſulatim, ἀτρεκὲς, dixit de oſſe fracto celeriter & exactè, ſicut etiam dicit in libro de veteri Medicina, *difficile*, inquit, *eſt quum non eiuſmodi exacta certitudo circa artem exiſtat, conſequi quod exactiſsimum eſt.* Multæ igitur formæ in medicina ſunt, quæ eiuſmodi exactam diligentiam requirunt, ſimiliter & hîc opponit verò, quod Homerus teſtatur dicens, *veniens ad tentorium Agamemnonis atridæ, omnia valde exactè concinari*, & rurſus: *ego omnia valde exactè dicam*, & Euripides in clauibus *Tragœdia* inquit, *venio diuina relinquens templa quæ iterum Eunis inciſa rectas trabes, reddit obtuſas ſecures, & taurino glutine adiungens* ἀτρεκεῖς, *exactè factas compagines*: non dixit veras compagines, ſed exactas. In libro verò de locis in homine, & de mulierum morbis primo, pro ſignificatione veri hac voce vtitur.

Ατρεμέοντα, quieſcentem.

Αυασμὸν, ſiccitatem, & αὖον ſiccum dicitur, quemadmodum Homerus, *lignúmque* αὖον, *ſiccum, quantùm* ὀργυὴ vlna.

Αὐτίκα, Bacchius interpretatur in primo libro iam. Epicles verò, ſtatim; quidam verò vult hanc dictionem ſumi pro poſtea, poſthæc.

Αφθα, dicitur puſtularum ſpecies quæ in ſummo ore puerulorum naſcuntur.

Αφεσίνοντος, deſipientis, inſani.

Αχη, dolores.

Αχελλήδες, hordei ſpecies, cuius meminit Ariſtophanes & Sophocles.

Αχλυώδες, ἀχλὺς dicitur caligo quædam & obtenebratio circa oculos, quemadmodum ait Homer. in quinto Iliad. Αχλὺν *caliginem iterum ab oculis ſuſtulit quæ prius inſidebat.*

Αχνη ὀδονίου, deraſa lintei lanugo, apud nos ramentum dicitur ex quo fit vulnerarius penicillus qui ξυσμὸς vocatur.

Αχὼρ, puſtulæ ſpecies in qua oritur glutinoſus humor, & quaſi furfuraceæ ſquamæ efferuntur, maximè verò in capite naſci conſueuit.

Αψόρροον, retrorſum fluens, refluens.

Αψυχέειν, animo deficere.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 119 sur 413

A

Initium litteræ.

B.

Βαιὸν, parum.

Βάκχαρις, bacchar, herbæ ſpecies & vnguenti, cuius etiam meminit Ariſtophanes.

Βατίδες, piſcis nomen.

Βδελλάσηται, emulget, dicitur autem ab hirundinibus.

Βδελύξειν, odio habere, odio proſequi.

Βηχία, herbæ nomen quam beciam, & bechium.

Βιώμενον, viuentem.

Βλακεύειν, paruifacere, etenim ita dicitur plurimum immorari, eſt enim genus piſcis qui dicitur blenna, & blacus, qui in coëundo difficilè auellitur, cuius meminit etiam Ariſtophanes in auibus, dicitur autem recto caſu βλαξ. Βλακεύειν autem eſt cum ſegnitie ac negligentia aliquid facere; vt inquit Plato in libro primo de republica· βλακικὸν δὲ ἡμῖν τὸ πλῆθος, βλακικὸν, hoc eſt *torpens & negligens.*

Βλιχῶδες, alii verò γλισχρῶδες, Epicles quidem inquit quod eſt impinguatum humiditate lubrica & impura; Euphorion verò, quod expreſſum eſt, & aridum. Bacchius verò & Lyſimachus per π ſcribunt πλιχῶδες, ſignificare volentes quod detectum eſt.

Βοθρίοις, vlcera concaua in oculis nunc dicit.

Βολβὸν, herbæ nomen.

Βολιτὰ, parui bulbi.

Βομβυλίου, eſt quidem βομβύλιον apis ſpecies, ſignificat etiam tibicinem, eò quòd tibiis βομβεῖ ſonitum edat, eſt autem & vaſculi ſpecies anguſti oris.

Βρίσῃ, onerat.

Βρυγμὸς, idioma alicuius ſtrepitus.

Βρύξαι τοὺς ὀδόντας, hoc eſt, vehementer firmare dentes inferiores cum ſuperioribus, vt ſtrepitus quidam fiat.

Βρύχιον quaſi βύθιον, id eſt ſubmerſum & in profundo iacens.

βύζην, cumulatè.

Initium litteræ.

Γ.

Γαλα καὶ λίπα τέγγειν, lac & pingue infundere, ideſt abundè perfundere.

Γαργαλισμοῦ, dicitur γάργαλος, καὶ γαργάλη, irritatio, ducta eſt autem vox à prurientibus fœminis, vt etiam teſtatur Ariſtophanes ἐν γηρυτάδει, & Diiphilus in Danaïs.

Γαργαρεὼν, proprium nomen, nunc autem quod ſub palato eſt, intelligit. Vua enim & Columella & ἱμὰς *lorum* gurgulionis ſunt affectus, dictus eſt autem gargareon à gargariſmo & titillatione quæ ab ipſo fit in trachea arteria.

Γῆν μεταμείβειν, ſolum vertere, ἀμείβειν enim eſt mutare, de loco in locum proficiſci.

Γλισχρόχροα, ſunt *corpora* quæ retinent colorem tendentem in deterius cum contactu mucoſo inſtar glutinis.

Αρχὴ τοῦ.

B.

Βαιὸν, τὸ ὀλίγον.

Βάκχαρις, εἶδος βοτάνης καὶ μύρου οὗ καὶ Αριστοφάνης μέμνηται.

Βατίδες, ἰχθύων ὄνομα.

Βδελλάζηται, ἀμέλγηται, εἴρηται δὲ παρὰ τὰς βδέλλας.

Βδελύξειν, στυγήσειν.

B Βηχία, βοτάνης εἶδος ὃ βηκίαν, καὶ βηχίον καλοῦμεν.

Βιώμενον, βιοῦντα.

Βλακεύειν, ὀλιγωρεῖν, ἀλλά γε τὸ ἐπὶ πλεῖστον διατρίβειν οὕτως εἴρηται, ἐστὶ γὰρ εἶδος λεγόμενον βλέννα καὶ βλακὸς, ὡς ἐν τῷ συνουσιάζειν δυσαπολύτως ἔχει τοῦ μέμνηται καὶ Αριστοφάνης ἐν Ορνισι, λέγεται δὲ κατ' εὐθεῖαν πτῶσιν, βλαξ. Βλακεύειν δὲ ἐστὶ τὸ μετὰ νωθρείας καὶ ὀλιγωρίας τι πράττειν, ὡς καὶ Πλάτων ἐν α' πολιτείας φησὶ· βλακικὸν δὲ ἡμῖν τὸ πλῆθος, ἀντὶ τοῦ νωθρὸν καὶ ὀλίγωρον.

C Βλιχῶδες, οἱ δὲ γλισχρῶδες, Επικλῆς μὲν φησι τὸ λελιπασμένων κατὰ γλοιώδους ὑγρασίας ἀκαθάρτου, εὐφορίων δὲ τὸ ἐκπεπιεσμένον καὶ κατάξηρον. Βακχεῖος δὲ καὶ Λυσίμαχος διὰ τοῦ π γράφουσι πλιχῶδες σημαῖναι θέλοντες τὸ ἐξεπτυγμένον.

Βοθρίοις, τοῖς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς κοίλοις ἕλκεσι νῦν λέγει.

Βολβὸν, βοτάνης ὄνομα.

Βολιτὰ, τὰ μικρὰ βόλβια.

D Βομβυλίου, ἐστὶ μὲν τὸ βομβύλιον εἶδος μελίσσης, σημαίνει δὲ καὶ τὸν αὐλητὴν, παρὰ τὸ τοῖς αὐλοῖς βομβεῖν, ἐστὶ δὲ καὶ βυκίου εἶδος στενοστόμου.

Βρίσῃ, βαρύνῃ.

Βρυγμὸς, ἰδίωμα ποιοῦ ψόφου.

Βρύξαι τοὺς ὀδόντας, ἤγουν βιαίως ἐνερεῖσαι ὡς ἦχόν τινα γίνεσθαι τῶν κάτω, πρὸς τοὺς ἄνω κρουόντων.

Βρύχιον, τὸ οἱονεὶ βύθιον καὶ κατὰ βάθους κείμενον.

Βύζην, ἀθρόως.

E

Αρχὴ τοῦ.

Γ'

Γαλα καὶ λίπα τέγγειν, ἀντὶ τοῦ λιπαρῶς ἐμβρέχειν.

Γαργαλισμοῦ, γάργαλος καὶ γαργάλη λέγεται ἐρεθισμὸς ἀπὸ τῶν παρχηθουσῶν γυναικῶν εἰλημμένης τῆς λέξεως, ὡς καὶ Αριστοφάνης γηρυτάδῃ καὶ Δίφιλος ἐν Δαναΐσι.

Γαργαρεὼν, τὸ κύριον ὄνομα τὸ ὑπὸ τὴν ὑπερῴαν νῦν λέγει ἡ γὰρ σταφυλὴ καὶ ἡ κιονὶς καὶ ἡ ἱμὰς, πάθη εἰσὶ τοῦ

F γαργαρεῶνος, γαργαρεὼν δὲ ὠνομάσθη παρὰ τὴν γινόμενον γαργαλισμὸν τῇ τραχείᾳ ἐξ αὐτοῦ ἀρτηρίᾳ.

Γῆν μεταμείβειν, ἤγουν πορεύεσθαι, ἀμήβειν γὰρ τὸ ἀλλάσσειν καὶ μεταπορεύεσθαι.

Γλισχρόχροα, τὰ μετά τινος κολλώδους ἐπαφῆς παρατετηρημένα τὴν χροιὰν ἐπὶ τὸ χαλεπώτερον.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 120 sur 413

Γλῶσσα λιγνυώδης, μέλαινα καὶ τιφρώδης, ὠνόμασται δὲ παρὰ τὸν λιγνὺν ἥ τίς ἐστι καπνώδης αἰθάλη, γίνεται δὲ τοιαύτη διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν φλόγωσιν, φησὶ γὰρ πελίη δὲ γεγονυῖα, ἤγουν λιγνυώδης.

Γογγυλίδια, τὰ μικρὰ καταπότια, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιότητος.

Γονὴ, ὅτε μὲν τὸ σπέρμα δηλοῖ, ὅτε δὲ τὴν μήτραν κεῖται ἐν πολλοῖς παρ' Ἱπποκράτει.

Γονίμη ἡμέρα, ἀντὶ τοῦ περιττὴ, ἐπεὶ αἱ περιτταὶ ἡμέραι ὡς ἐπίπαν κρίσιμοι τυγχάνουσι καὶ γεννητικαί τινος ὠφελίμου, ὅθεν καὶ γόνιμον μῆνα τὸν περιττὸν καλοῦσι.

Γονοειδὲς, τὸ ὅμοιον γόνῳ τουτέστι σπέρματι, αὐτὸ γὰρ ἐν ᾧ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπόν φησι, γονοειδὲς οὖν οὖρον τὸ λευκὸν καὶ παχύ. ἐὰν δὲ γονοειδὲς γράφῃ τὸ πνεῦμα τὸ μετὰ πόνου καί τινος συντονίας ἀναπνέομενον λέγει.

Γυῖον, Βακχεῖος ἐν α' σῶμά φησιν ἢ μέλος, οὐκ ὀρθῶς φήσας κατὰ γὰρ τῶν μυῶν ἰδίως τέτακται ὡς καὶ Ὅμηρος, γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρά.

Αρχὴ τοῦ.

Δ'.

Δακρυῶδες ἕλκος, τὸ διύγρον καὶ ἰχωροῤῥόουν.

Δαῦκος, ἔνιοι τὴν δάφνην ἐνόμησε, οὐκ ὀρθῶς, ἔστι γὰρ βοτάνης εἶδος.

Δειμώδεος, φοβεροῦ καὶ Δεῖμα ὁ φόβος, ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις.

Δεινὸν αὐτίτην, τὸν ἀπαράχυτον ὡς καὶ Πολύζηλος ἐν Δήμῳ Τυνδαρεών φησιν. ἀμαθὰ γὰρ αὐτίτην πᾶσί τε θεοξενίης ἐγένετο.

Δελφύῃ, τῇ μήτρᾳ.

Δέτιδα, τὴν λαμπάδα παρὰ τὸ δεσμεύεσθαι.

Δῆθεν, δηποῦθεν.

Διαθέσμους, διαφύσεις.

Διαιρῆσαι, διελθεῖν.

Διακναισθὲν, διαφθαρέν.

Διαμπερὲς, διάμπαξ.

Διαπτερώσιες, διακαθάρσεις ὤτων, χρώμεθα γὰρ πτεροῖς ἐνίοτε διακαθάραι ὦτα βουληθέντες, ὡς καὶ οἱ αὐληταὶ τοὺς αὐλούς.

Διαρκῶντες, βοηθοῦντες.

Διαροχὰς, τὰς τῶν ἐπιδέσμων διαπνοὰς καὶ τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα, εἴρηται δὲ παρὰ τὴν ῥέχην ἥτις ἐὰν εἶδος ἀναπνοῆς.

Διατρίβειν, ἐγχρονίζειν.

Διαφανέσι, διαπύροις.

Διαφραδὲς, σαφές.

Διέβασκον, διεβίβαζον.

Διεβλήθησαν, παρελογιάσθησαν, ὡς καὶ Ευριπίδης ἐν Ἱππολύτῳ φησὶν, τί δὲ ἦν λυθῆς με διαβαλλεῖς παθεῖν σε δεῖ, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ ἐν Πολυείδῳ καὶ ἐν Ορέστι.

Διηπέτης ὁ γόνος, ἀντὶ τοῦ διαυγὴς καὶ καθαρὸς, ὡς καὶ Ευριπίδης ἐν φοινίκῃ λέγων Δημοσὶ δ' ἐμοῖσιν εἶπον ὡς ταυτηρίαις καὶ διηπέτη κτεῖναι.

A Γλῶσσα λιγνυώδης, lingua fuliginosa, lingua nigra, cinerea, est autem appellata à fuligine quæ est fumosa fauilla, fit autem huiusmodi ex nimia inflammatione, inquit enim, πελίη δὲ γεγονυῖα videlicet *fuliginosa*.

Γογγυλίδια, paruæ pilulæ: dictæ autem sunt à formæ similitudine.

Γονὴ, aliquando semen, aliquando vuluam significat, reperitur hæc vox multis in locis apud Hippocratem.

Γονίμη ἡμέρα, dies impar, hoc est impars, quoniam impares dies vt plurimùm sunt critici, & vtilitatem aliquam nobis afferunt: vnde etiam γόνιμον mensem imparem appellant.

Γονοειδὲς, genituræ simile, simile γόνῳ id est, semini, id enim dicit in libro de locis in homine, γονοειδὲς igitur *vrina alba & crassa*. Si verò τονοειδὲς πνεῦμα scribatur, significat respirationem cum labore, & quadam contentione.

Γυῖον, Bacchius in primo corpus dicit vel membrum, verùm non rectè, ad membra enim propriè refertur vt etiam testatur Homerus, γυῖα id est, *membra posuit agilia*.

C *Initium litteræ.*

D.

Δακρυῶδες ἕλκος, lachrymosum vlcus, humidum, & ichorem reiiciens.

Δαῦκος, nonnulli laurum esse putauerunt, non rectè: est enim herbæ species.

Δειμώδεος, timendi, & metuendi, & δεῖμα metus, attica dictio est.

Δεῖνον αὐτίτην, vinum potens, merum, non dilutum, sicut & Polyzelus in Demotyndareo dicit. *Temerè enim non dilutum omnibus & aduenis apponebatur.*

Δελφύῃ, vtero.

Δέτιδα, facem, παρὰ τὸ δεσμεύεσθαι quod est ligare.

Δῆθεν, nempe, profectò, nimirum.

Διαθεσμοὺς, interstitia, interualla.

Διαιρῆσαι, pertransire, percurrere.

Διακναισθὲν, corruptum.

Διαμπερὲς, vtrinque, in totum.

Διαπτερώσιες, repurgationes aurium, vtimur enim pennis aliquando aures purgare volentes, quemadmodum & tibicines tibias.

Διαρκῶντες, succurrentes.

Διαροχὰς, fasciarum perspirationes atque inter has interualla: dicta autem sunt παρὰ τὴν ῥέγχην, quæ est respirationis species.

Διατρίβειν, immorari, procrastinare.

Διαφανέσι, ignitis, candentibus.

Διαφραδὲς, manifestum.

Διέβασκον, traiiciebant, *transmittebant*.

Διεβλήθησαν, decepti sunt ac illusi, vt etiam Euripides in Hippolyto inquit, *quòd autem si fueris solutus, me* διαβαλεῖς, *decipies, pati te oportet*, meminit quoque huius vocis & in Polyido & in Oreste.

Διηπέτης ὁ γόνος, genitura pellucida & pura, pro pellucidum & purum, vt ait Eurip. in in Phœnice, *seruis meis dixi vt apponerent panes frumentaceos puros.*

Δίκαιον, hoc quidem in loco, rationi consentaneum; in libro verò de articulis, simile, quum inquit. *Quoniam simile habent homines, & reliquum corpus & manus & crura, exemplo vtens sani ad non sanum.* Ad æquale etiam & vtile refertur, quum ait, *valde optimus repositionis* (modus) *æqualis est*; δικαιότατον æquissimus quidem vecte submouendi modus est, si tantùm interius sit capite brachij, δικαιότατον verò æquissimus per æquilibrium gratiâ securitatis ossis. Quando verò vtilitatem significat, dicit in libro de fracturis. *Oportebat medicum & luxationum & fracturarum quàm rectissimas facere extensiones.* Hæc enim δικαιοτάτη vtilissima natura, sicut lex iusta. In libro autem de artic. vtitur hac voce ad significandum vim. *Qualenam* δίκαιον *per vectem molitio non moueret?* hoc est ἰσχυρὸν *robustum.* Solùm δίκαιον igitur & rationi consentaneum, & simplex, & robustum, & vtile est.

Δικλεῖδες, bifores propriè dicuntur δικλεῖδες fores bifariam diuisæ, vt possit vna parte earum clausa, altera aperiri.

Δίκρανα, bifida, in duo diuisa; & quæ duas veluti chelas habent, & duos vertices. Inuenitur in libro de locis in homine.

Δῖνος, vertigo, obtenebratio vt videantur circumagi quæ c rnuntur, est autem & saltationis species, atque ὁ σκοτόδινος idem significat, & σκοτοδινία.

Διοπῷ, nauis gubernatori, παρὰ τὸ διοπτεύειν, quod est omnia perspicere, Attica autem est dictio quæ est apud Aristophanem in Atticis dictionibus, & apud Æschylum in Sisypho, & apud Euripidem in Hippolyto.

Διορθοῦν, efformare, effingere, restituere.

Δόρπου, vespertini temporis ab hasta deponenda dicti, quod enim nos prandium appellamus, veteres cœnam nominant, post quam laborare opus est.

Δόχμιον, obliquum.

Δρακόντιον, dracontion, herbæ species, sicque & ari thyrsus appellatur ex similitudine quam cum animali habet.

Δυσθεσίην, morositatem vel difficilem placationem.

Δυσήνιος, ægrè ac difficulter molestias ferens.

Initium litteræ.

E.

Εγγωνίῳ πήχει, angulari cubito, Cubitus angularis dicitur quando flexus in angulum redigitur ad olecranum.

Εγκύρσαι, occurrere, incidere.

Εγχλοιούμενα, Bacchius in secundo libro pallida intellexit factum, est autem ἀπὸ τῆς χλοῆς *gramine* quæ est circunductio plantosa.

Εδραίως, sessim, Bacchius in tertio, perseueranter; Epicles verò, assiduè, diu & constanter, vtrique autem, vt arbitror errant; non enim vnum tantùm hæc vox significat, sed hîc quidem cathedram significat, hinc enim & sellæ dicuntur in quibus sedemus. In libro igitur de vulneribus capitis ipse interpretatur dicens. *Intercisio autem & ἕδρη idem est.* tota quidem bene, valde & sæpe. Similiter & in Mochlico dicit; *cogere verò ac reducere quæ supereminent in ἕδρην, sedem suam calcaneo, vel planta*; hoc est, *in proprium locum.*

A Δίκαιον, ἐνθάδε μὲν εὔλογον· ἐν δὲ τῷ περὶ ἀρθρῶν τὸ ὅμοιον ὅταν φῇ. Επειδὴ δίκαιον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τότε ἀλλὸ σῶμα καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλεα παραδείγματι χρησάμενος ὑγιεῖ πρὸς τὸ μὴ ὑγιές. ἐπὶ δὲ τοῦ ἴσου καὶ τοῦ συμφέροντος, ὅταν λέγῃ. παραπολὺ κράτιστος ἐμβολῆς ὤμου· δικαιότατον μὲν μοχλεύειν ἢν μοῦνον ἐσώτεροι τῆς κεφαλῆς ἢ τοῦ βραχίονος, δικαιότατον δὲ δι' ἀντιῤῥοπίην ἀσφαλείης ὀστέου. ἐπὶ δὲ μόνου τοῦ συμφέροντος ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν φησιν ἔχρην τὸν ἰατρὸν τῶν ἐκπτωσίων καὶ καταγμάτων ὡς ὀθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιεῖσθαι. αὕτη γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις, ὥσπερ νόμος δίκαιος. ἐν δὲ τῷ περὶ ἀρθρῶν ἐπὶ τοῦ ἰσχίου φησίν. Τί γὰρ δικαίη μόχλευσις οὐκ ἂν κινήσειεν; ἀντὶ τοῦ ἰσχυρά. μόνον γὰρ τὸ δίκαιον εὔλογόν ἐστι καὶ ἁπλοῦν, καὶ ἰσχυρὸν, καὶ συμφέρον.

Δικλεῖδες, ἰδίως λέγονται θύραι αἱ δίχα τετμημέναι, ὡς δύνασθαι μέρους τινὸς κεκλεισμένου τὸ λοιπὸν ἀνεῷχθαι.

Δίκρανα, τὰ διῃρημένα εἰς δύο καὶ οἷς δίχηλα καὶ δικόρυφα. κεῖται κἂν τῷ περὶ τόπων.

C Δῖνος, σκότωσις, ὡς περιφέρεσθαι δοκεῖν τὰ ὁρώμενα, ἐστὶ δὲ καὶ εἶδος ὀρχήσεως, καὶ ὁ σκοτόδινος δὲ ταὐτὸν σημαίνει καὶ ἡ σκοτοδινία.

Διοπῷ, τῷ τῆς νηὸς ἐπιμελητῇ, παρὰ τὸ διοπτεύειν, ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις, κειμένη καὶ παρ' Αριστοφάνει ἐν ἀττικαῖς λέξεσι, καὶ παρ' Αἰσχύλῳ ἐν Σισύφῳ καὶ Ευριπίδῃ ἐν Ιππολύτῳ.

Διορθοῦν, διατυποῦν.

Δόρπου, τοῦ τῆς ἑσπέρας καιροῦ, παρὰ τὸ δόρυ παύειν. ὁ γὰρ ἡμεῖς ἄριστον καλοῦμεν, οἱ παλαιοὶ δεῖπνον ὀνομάζουσι μετ' ὃ δεῖ πονεῖν.

Δόχμιον, πλάγιον.

Δρακόντιον, βοτάνης εἶδος, οὕτω δὲ καλεῖται καὶ ὁ τοῦ ἄρου καυλὸς, παρὰ τὴν πρὸς τὸ ζῶον ὁμοιότητα.

Δυσθεσίην, δυσαρέστησιν, ἢ δυσαποκατάστασιν.

Δυσήνιος, δυσθύμως, καὶ δυσκόλως τὰς ἀνίας φερούσας.

Ἀρχὴ τοῦ.

E.

Εγγωνίῳ πήχει, ἔγγωνος πῆχυς λέγεται, ὅταν καμφθεὶς γωνοποιηθῇ κατὰ τὸν ἀγκῶνα.

Εγκύρσαι, ἐντυγχάνειν.

Εγχλοιούμενα, Βακχεῖος ἐν δευτέρῳ ἔνωχρα οὕτως ἐνόησεν, πεποίηται γὰρ ἀπὸ τῆς χλόης, ἥτις ἐστὶ περιαγωγὴ φυτώδης.

Εδραίως, Βακχεῖος ἐν γ', ἐπιμόνως, Επικλῆς δὲ ἐγκαθίσματι χρονίῳ καὶ ἐπιμόνῳ· ἑκάτεροι δὲ ὡς οἶμαι ἁμαρτάνουσιν· οὐ γὰρ ἓν δηλοῖ ἡ λέξις, ἀλλ' ἐνθάδε μὲν τὴν καθέδραν σημαίνει, ἔνθεν γὰρ καὶ διέδρα λέγεται τὰ ἐφ' οἷς καθήμεθα. ἐν γοῦν τῷ περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ θραυμάτων αὐτὸς ἐξηγεῖται λέγων, διακοπὴ δὲ καὶ ἕδρη τοῦτό ἐστιν. ὅλα δὲ εὖ μάλα καὶ πολλάκις. ὁμοίως κἂν ᾧ μοχλικῷ φησι καταναγκάσαι δὲ τὰ ὑπερέχοντα ἐς ἕδρην πτέρνῃ ἢ θέναρι· τουτέστιν, εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον.

Εγχρίμπτουσι, πελάζουσιν.
Εγχρίπτειν, ἐμπηδᾶν.
Εδικραιώθη, εἰς δύο διῃρέθη.
Εδος, θρόνος ἢ δίφρος ὡς Βακχεῖος ἐν α', Εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐπ' αὐτῷ ἕζεσθαι, μάρτυρεῖ δὲ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ ἄρθρων λέγων, πάνυ μὴν ἱκανῶς ἔχει καὶ περὶ μέγα ἕδος Θεσσαλικόν, ἀντὶ τοῦ περὶ δίφρον Θεσσαλικόν· πᾶς γὰρ δίφρος ἀνακλισμὸν ἔχων Θεσσαλικὸς παρὰ τοῖς παλαιοῖς λέγεται.
Εθανατώθη, ἐνεκρώθη.
Εἰλωρδὴ, εἰς ἰθὺ σκολιά.
Εἶργεν, ἐκώλυεν.
Εἶρος, οἱ μὲν σχηματισμὸν τῆς περὶ τὸν σπλῆνα σκιῤῥώδους ὀγκώσεως εἶναί φασιν, οἱ δὲ τὴν περὶ ὅλον τὸ σῶμα κάκωσιν· οὐ καλῶς ἀμφότεροι, ἐστὶ γὰρ ὁ εἶρος πυρετοῦ εἶδος.
Εἰρύεται, ἕλκεται, ὡς καὶ Ὅμηρος νεκρὸν γ' αὖ ἐρύοντα.
Εἰσάσθω, ἀντὶ τοῦ καθισάτω.
Εκθέωσιν, ἐκτρέχωσιν.
Εκθήλυνσις, ἔκτηξις καὶ ἰσχνότης Νίκανδρος δὲ ἀντὶ τῆς ἐκμαλθάξεως αὐτὴν τέθηκεν.
Εκθήλυσις, ἔκτηξις καὶ ἰσχνασία.
Εκθύῃ, ὀξορμᾷ.
Εκλαπήσεται, ἀντὶ τοῦ ἐκγλυφήσεται καὶ ἐκ γεννηθήσεται, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν γηρυτάδῃ φησὶ, φήμαις οὖν ἐγὼ βροτῶν ἅπαντας ἐκλαμπῆναι, ἅπαξ εἴρηται καὶ παρ' ἡμῶν ὀξήγηται μόνων.
Εκλαψας, ἀπελέπισας.
Εκπαλήσαντος, ἐκπάλου γενομένου.
Εκπατίη, ἐκτρόπως καὶ ὁδοὺς ἀγνοοῦντες, ἔνιοι δὲ γράφουσι ἐκπάγλως.
Εκπεπληγμένον, ὀξεπτυγμένον.
Εκπεπταμένα, ἐξεστιγμένα, καὶ ἐξηπλωμένα.
Εκρουν, τὸ πονηρὸν, ἢ τὴν ἔκρυσιν ἐνυδρέονται.
Εκτόμου, Διοκλῆς φησιν οὕτω καλεῖσθαι τὸν μέλανα ἐλλέβορον.
Εκχαυνῶν, ὀξαπατῶν, καὶ μετεωρίζων.
Εκχύματα, ἐκζέματα, ὥς φησι Βακχεῖος καὶ ἐκχύσεις, αἱ ἐξανθήσεις.
Ελαιον ὑὸς, τὸ ὕειον στέαρ.
Ελάπαξεν, ἐμάλαξεν.
Ελατήρια, κοινῶς τὰ τὴν κάτω κοιλίαν καθαίροντα φάρμακα.
Ελκεα περιμάδαρα, τὰ ἀνώματα καὶ ἄτυφα.
Ελκος μυκονοειδὲς, οἱ μὲν τὸ κάθυγρον καὶ μυζῶδες, ἐπὶ τοιοῦτοι οἱ μυκτῆρες.
Ελύτροισιν, ἔλυτρα λέγεται τὰ περιεκτικὰ τῶν σωμάτων οἷς σκεπάσματα.
Εμβατευόμενον, Βακχεῖος ἐν β', ἔμβαλλον, ἢ ζηλοῦν, ἢ ἐμπίπτον, μᾶλλον δὲ ἐνερείδον ἂν εἴη, ἐστὶ δὲ ἡ λέξις ἀττικὴ, καὶ διὰ τοῦ β, τ γραφομένη τε καὶ ἐκφωνουμένη.
Εμπηροι, Πηρὸν λέγει Βακχεῖος τὴν χωλὸν, δυνατὸν δὲ ἀκούειν πάντα τὴν περὶ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας ἐμποδιζόμενον.
Εμυλώθη, ἀντὶ τοῦ ἐτυλώθη, Μύλον γὰρ καλοῦσιν οἱ ἰατροὶ τὴν ἐν τῇ ὑστέρᾳ γινόμενον σκίῤῥον.
Εμυξεν, ἐστέναξε, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Μένανδρος ἐν Ἀσπίδι.

A Εγχρίμπτουσι, appropinquant, appellunt.
Εγχρίπτειν, insilire, appellere.
Εδικραιώθη, in duas partes diuisa.
Εδος, sella recubitoria, vel sedes, vel accubitus vt Bacchius in primo, dicitur autem ab eo quòd in ipsa sedeamus, testatur autem Hippocrates in libro de articulis, quum ait, *valde quidem satis habet circa magnam sedem Thessalicam*, pro ad sellam accubitoriam Thessalicam: nam omnis sedes accubitum habens, Thessalica apud antiquos dicebatur.
Εθανατώθη, mortuus est, interiit.
B Εἰλωρδὴ, in recto obliqua.
Εἶργεν, prohibuit, inhibuit.
Εἶρος, nonnulli formam schirrosi tumoris circa lienem esse aiunt, nonnulli verò circa totum corpus prauam affectionem; vtrique non rectè, est enim ὁ εἶρος febris species.
Εἰρύεται, trahitur, vt & Homerus; *mortuum quidem denuò trahentem* dixit.
Εἰσάσθω, pro sedeat, collocetur.
Εκθέωσιν, excurrunt.
Εκθήλυνσις, eliquatio, colliquatio: Nicander verò pro mollitie eam posuit.
C Εκθήλυσις, imbecillitas, resolutio, & extenuatio.
Εκθύει, erumpit, impetu prorumpit.
Εκλαπήσεται, pro exculpetur, ac in lucem edetur, vt inquit Aristophanes ἐν γηρυτάδει, *fama igitur ego hominum omnes exculpi*, ἐκλαπῆναι, semel dictum est, & à nobis solis explicatum.
Εκλαψας, corticem detraxisti.
Εκπαλήσαντος, eius cui luxatus est articulus.
Εκπατίη, deflexè, extra modum & viam ignorantes scribunt ἐκπάγλως & ἐκπλαγίως, hoc est, supra modum, seu mirum in modum.
D Εκπεπληγμένον, explicatum, expansum.
Εκπεπταμένα, expansa & explicata.
Εκρουν, prauum, vel effluxionem.
Εκτόμου, Diocles inquit sic nigrum Elleborum appellari.
Εκχαυνῶν, decipiens & elatum reddens.
Εκχύματα, feruidæ eruptiones vt inquit Bacchius, & effusiones.
Ελαιον ὑὸς, Suillus adeps.
Ελάπαξεν, emolliuit.
Ελατήρια, Elateria, communiter pharmaca inferioris ventris partes purgantia.
E Ελκεα περιμάδαρα, vlcera circumquaque glabra ac depila, inæqualia, & simplicia.
Ελκος μυκονοειδὲς, vlcus nonnulli quidem humidum, & mucosum quòd eiusmodi nares existant.
Ελύτροισιν, operimentis; dicuntur autem ἔλυτρα ea quæ corpora continent, & sunt ceu velamenta.
Εμβατευόμενον, Bacchius in secundo, inuadens, vel æmulans, vel cadens: verùm meliùs esset vt significet inhærens; est enim dictio attica quæ per β, τ scribitur & pronuntiatur.
F Εμπηροι, Πηρὸν Bacchius inquit claudum esse: potest etiam intelligi hæc dictio de quouis qui ad actiones naturales *obeundas* sit impeditus.
Εμυλώθη, obduruit, pro occaluit, Μύλον enim Medici nascentem in vulua schirrũ appellant.
Εμυξεν, suspirauit, ingemuit; huius dictionis Menander meminit in Scuto.

Εναγίζειν, mortuis vel ſubterraneis ſacrificare.
Εναυλιζόμενον, quod immoratur, quod manet.
Ενεκρέκωσεν, ſubmerſit, immerſit.
Ενεφλεβοτόμησε, Bacchius in tertio inquit, quod ad plura loca venas diſtribuit, ac veluti in partes diuiſit.
Ενυδρέοντα, madeſcentem, humectum.
Ενυδρέονται, madefiunt, humeſcunt.
Εξαμελγόμεναι, quæ emulgentur, exuguntur.
Εξαντλεῖται, exprimitur.
Εξαρύεται, Bacchius in tertio, exprimitur & exhauritur.
Εξάστις, fila quæ in orbibus faſciarum eminent, apud ipſum appellantur ἐξάστις.
Εξαυαίνεται, exiccatur.
Εξέρυθρον, nonnulli interpretantur valde rubrum, nonnulli verò extra ruborem natum; ex quorum numero fuit Philonides Siculus.
Εξήρειπεν, decidit, lapſus eſt.
Εξίτηλος, imbecillus.
Επαναιώρημα, nebuloſum ſupernatans in vrina & alui excrementis, & velut ſuſpenſum, vario colore præditum, appellat enim propriè eiuſmodi ſupernatationes nebulas.
Επανέρεσθαι, interrogare.
Επαφάσῃ τῷ δακτύλῳ, ſi immiſſo digito palpaueris, hoc eſt, tangens, dicta eſt autem hæc dictio παρὰ τὸ ἐπαφᾶσθαι quod eſt contrectare.
Επαφρα, ſubalbida, & velut ſpumoſa.
Επέδυεν, diffluebat, & proſiliebat.
Επεσοφίσαντο, *confecerunt*, elaborauerunt.
Επιλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια, id eſt, menſtrua ſunt ſuppreſſa, ἡ λύγη enim apud Atticos vmbra dicitur, & Thucydides in ſexto ait, *communi metu ſuas res tegunt ac retinent.*
Επίδοξοι, celebres, approbati.
Επιεικῶς, ſatis, & Επιεικῆ idoneum Attici dicunt.
Επίθημα ἔχειν, id eſt, operculum habere, Attici enim propriè epithema operculum appellant.
Επικαρσίην, obliquam, tranſuerſam.
Επίστανται, poſſunt, vt ait Homerus; *quicunque poſſet ſuis præconiis recta dicere.*
Επιστορέσαι, ſternere, inſternere.
Επιτυχώτερον, agilius ad motum, quod faciliùs defertur.
Επουλωθείη, ad cicatricem perducatur.
Εργματα, firmamenta, ſtabilimenta.
Ερειψις, procidentia, caſus, & ἐρείπειν, decidere, idémque ſignificat & τὸ ἐξήρειπεν cecidit.
Ερπει, ſenſim incedit, & ἑρπετὰ, reptilia, quæ in terram incedunt.
Ερυμάτων, fulcrorum, vel munimentorum.
Εσκεδασμένη, ſparſa, effuſa.
Εσμασάμενος, iniiciens, qui iniecerit.
Επιταίνετο, pro extendit, vt Homerus, *extendit curuos arcus.*
Επιταίνετο, concreſcit, cogebatur.
Εὐαλθέα, facilè ſanabilia, & ἄλθεξις, medela & curatio.
Εὐηθέστατοι, non maligni.
Εὐθετισάμενος, conſternens, proſternens.
Εὐθυωρίαν, rectitudinem, directionem.
Εὐλῶν, vermium.
Εὐπετέστερον, faciliùs.

A Εναγίζειν, τοῖς κατοιχομένοις ἢ τοῖς καταχθονίοις θύειν.
Εναυλιζόμενον, ἐμμένον.
Ενεκρέκωσεν, ἐνέδυσεν.
Ενεφλεβοτόμησε, Βακχεῖος ἐν γ' φησιν, ὅτι διεῖλεν εἰς πλείους τόπους τὰς φλέβας καὶ οἷς ἐμέρισεν.
Ενυδρέοντα, καθυγραίνοντα.
Ενυδρέονται, καθυγραίνονται.
Εξαμελγόμεναι, ἐκθηλαζόμεναι.
Εξαντλεῖται, ἐκπιέζεται.
Εξαρύεται, Βακχεῖος ἐν γ' ἐκθλίβεται.
B Εξάστις, αἱ ἐμφερόμεναι τοῖς ἐπιδέσμοις κατὰ τὰς ἕλικας κρόκαι, ἐξάστις παρ' αὐτῷ καλοῦνται.
Εξαυένεται, ξηραίνεται.
Εξέρυθρον, οἱ μὲν ἐξεδέξαντο τὸ λίαν ἐρυθρὸν, οἱ δὲ τὸ ἔξω γινόμενον ἐρύθημα. οὐξ ὧν καὶ Φιλωνίδης ὁ Σικελός.
Εξήρειπεν, ἐξέπεσεν.
Εξίτηλος, ἀσθενής.
Επαναιώρημα, ἐπινέφελον τὸ ἐφιστάμενον τοῖς οὔροις καὶ τοῖς διαχωρήμασι, καὶ οἷς ἐπικρέμαμενον, ποικίλῳ χρώματι κεχρημένον.
C Επανέρεσθαι, ἐπερωτῆσαι.
Επαφάσῃ τῷ δακτύλῳ, αὐτὶ τοῦ ἐφάψῃ, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐπαφᾶσθαι.
Επαφρα, τὰ διάλευκα καὶ οἷς ἀφρώδη.
Επέδυεν, ἐπεδιέρρει καὶ διεπήδα.
Επεσοφίσαντο, περιεργάσαντο.
Επιλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια, αὐτὶ τοῦ ἐμποδίζονται, ἡ λύγη γὰρ παρ' Ἀττικοῖς ἡ σκία λέγεται καὶ Θουκυδίδης ἐν ϛ' φησι τῷ κοινῷ φόβῳ τὸν σφέτερον ἐπιλυγάζονται.
Επίδοξοι, προσδόκιμοι.
D Επιεικῶς, ἱκανῶς; καὶ ἐπιεικῆ τὸν ἱκανὸν οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν.
Επίθημα ἔχειν, αὐτὶ τοῦ πῶμα ἔχειν, ἰδίως γὰρ οἱ Ἀττικοὶ ἐπίθημα τὸ πῶμα καλοῦσι.
Επικαρσίην, πλαγίαν.
Επίστανται, δύνανται, ὡς καὶ Ὅμηρος ὅστις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν.
Επιστορέσαι, ἐπιστρῶσαι.
Επιπτυχώτερον, εὐφορώτερον.
Επουλωθείη, κατουλωθείη.
E Εργματα, στηρίγματα.
Ερειψις, πτῶσις, καὶ ἐρείπειν τὸ καταπεσεῖν οὕτω κεῖται καὶ τὸ ἐξείριπεν.
Ερπει, ἠρήμα βαδίζει, καὶ ἑρπετὰ, τὰ εἰς τὴν ἔραν βαδίζοντα ἤγουν τὴν γῆν. Ερυμάτων, στηριγμάτων.
Εσκεδασμένη, σκορπισθεῖσα.
Εσμασάμενος, ἐμβαλών.
Επιταίνετο, αὐτὶ τοῦ ἔτεινεν, ὡς καὶ Ὅμηρος ἐπιταίνετο καμπύλα τόξα.
Επιταίνετο, ἐνεπήγνυτο.
F Εὐαλθέα, εὐθεράπευτα, καὶ ἄλθεξις, ἡ ἴασις, καὶ ἡ θεραπεία.
Εὐηθέστατοι, οἱ μὴ κακοήθεις.
Εὐθετισάμενος, καστρώσας.
Εὐθυωρίαν, εὐθύτητα. Εὐλῶν, τῶν σκωλίκων.
Εὐπετέστερον, ῥᾳότερον.

Εὐπετίην, εὐχέρειαν.
Εὐσταλέως, περιεσταλμένως.
Εὐφρόνας, τὰς νύκτας.
Ἐχῖνον καινὸν, χύτραν καινὴν, ἔστι δὲ ἐχῖνος χύτρας εἶδος μεγαλοστόμου καὶ μεγάλης, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Εὔπολις καὶ Μένανδρος ἐν ἐπιτρέποισι, καὶ Φιλήμων ἐν Μυρμιδόσι.

Αρχὴ τοῦ.

Ζ.

Ζωνη, ὁ τόπος εἰς ὃν ζωνύμεθα, ἔνιοι δὲ τὴν ὀσφὺν ἐνόμισαν.

Αρχὴ τοῦ.

Η'.

Ηγκίστρευται, ἀγκιστροειδῶς συμπέφυκεν.
Ηγκυροβόλησε, κατήντησεν ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν καθορμιζομένων πλοίων εἴρηται.
Ηδελφισμένα, ὡμοιωμένα.
Ηδύσμασι, τοῖς χλωροῖς καὶ ξηροῖς ἀρτύμασιν, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις ὡς καὶ Αριστοφάνης ἐν Ἱππεῦσι, καὶ Εὔπολις ἐν Κλοταῖς, καὶ Μένανδρος ἐν Δαρδάνῳ, ὅθεν καὶ στέαρ ἡδὺ λέγει ἐν δευτέρῳ γυναικείων, τὸ ἠρτυμένον.
Ημιεκτέα, τὸ ἥμισυ τοῦ ἑκτέου, ἑκτεὺς δὲ λέγεται Ἀττικὸν μέτρον, ἔχον χοίνικας ὀκτὼ, ὥς φησι Μένανδρος ἐν Βοιωτίᾳ, οὐκ ἔστιν ἑκτεὺς τουτὶ μὰ τὸν Ἀσκληπίον, καὶ Αριστοφάνης, ἑκτεὺς δὲ ἐστιν ἓξ χοινίκων μέτρον.
Ημιμοίριον, τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς.
Ημίτομος, ἐπιδέσμου ὄνομα.
Ηνάγκαζεν, ἐβιάζετο.
Ηπατος ζύμωσις, οἰδηματώδης ὄγκος.
Ηπιαλώδεες πυρετοὶ, οἱ μετὰ φρίκης, καὶ ῥίγους γινόμενοι.
Ηρακλείης νόσου, τῆς ἐπιληψίας, διὰ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ νοσήματος καὶ δυσκαταμάχητον, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Αριστοτέλης ἐν τοῖς κωμικοῖς, ἔνιοι δέ φασι τὴν μανίαν εἰρῆσθαι, ἐπεὶ τούτῳ τῶν παλαιμόνος ὁ Ηρως ἑάλω.
Ηρκησεν, ἐβοήθησεν.
Ηρμοσται, ἔδρασται, ἐστήρικται, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἑρμασμάτων τῶν τὸν ἱστὸν τῆς νεὼς διακρατούντων οὐ φορτίου τάξιν ἐπεχόντων, ἀλλὰ τοῦ στηρίζειν μόνον, ἕρμα οὖν καὶ ἕρμασμα καὶ ἕρμασις τὸ αὐτὸ δηλοῖ.
Ηρύγγη, Πόλιον.

Αρχὴ τοῦ.

Θ'

Θαλάμαι, αἱ καταδύσεις.
Θαμινὰ, πυκνὰ, κεῖται καὶ ἐν τῷ περὶ Αἱμορροΐδων.
Θερμωλὴ, ὁ πυρετὸς, μήποτε καὶ πᾶσα θερμασία ὑπ' αὐτοῦ θερμωλὴ λέγεται.
Θεωροὺς, θεωροὶ λέγονται οἱ εἰς Θεοὺς πεμπόμενοι χρησμῶν ἐπισκέψεως χάριν.

A Εὐπετίην, facilitatem.
Εὐσταλέως, succinctè, expeditè.
Εὐφρόνας, noctes.
Ἐχῖνον καινὸν, ollam nouam, est enim ἐχῖνος ollæ species magnum os habentis, atque amplæ, meminit huius vocis & Eupolis & Menander in ἐπιτρέπουσι, & Philemō in Myrmidonibus.

Initium litteræ.

Z.

B Ζωνη, locus quo cingimur, nonnulli verò lumbum esse putauerunt.

Initium litteræ.

H.

Ηγκίστρευται, in hami formam coaluit, vel implicitè adhæsit.
Ηγκυροβόλησε, occurrit, peruenit, metaphora autem ducta est à nauigiis in portum appellentibus.
Ηδελφισμένα, gemina, similia.
C Ηδύσμασι, viridibus ac siccis condimentis, Attica autem vox est, vt Aristophanes in Equitibus, & Eupolis in furtis; & Menander in Dardano, hinc & στέαρ ἡδὺ *adeps suauis* dicit in secundo de morbis mulierum, τὸ ἠρτυμένον *conditum.*
Ημιεκτέα, id est, sextarii dimidium, ἑκτεὺς autem dicitur Attica mensura octo chœnices continens, vt inquit Menander in Bœotia, non est ἑκτεὺς hoc, per Æsculapium: & Aristophanes, ἑκτεὺς autem est *sex chœnicum mensura.*
Ημιμοίριον, dimidium drachmæ.
D Ημίτομος, vinculi nomen, *semi rhombus.*
Ηνάγκαζεν, cogebat.
Ηπατος ζύμωσις, hepatis fermentatio, vnde œdematosus tumor.
Ηπιαλώδεες πυρετοὶ, epialæ febres, febres quæ cum horrore ac rigore fiunt.
Ηρακλείης νόσου, *herculei morbi*, epilepsiæ ob vehementiam morbi, & difficultatem expugnandi vt testatur Aristoteles in Comicis, nonnulli μανίαν appellatā esse dicunt, quum hoc ex antiquioribus solus Heros correptus fuerit.
Ηρκησεν, opem tulit.
E Ηρμοσται, *adaptatum est*, firmatum est, confirmatum est, ducta est autem metaphora ἀπὸ τῶν ἑρμασμάτων, hoc est, à substentaculis quæ nauis malum sustinent, non ad onerandum, sed ad firmandum tantùm, ἕρμα igitur & ἕρμασμα, & ἕρμασις, idem significant.
Ηρύγγη, Πόλιον, herbarum nomina.

Initium litteræ.

Θ.

F Θαλάμαι, cubilia, latibula.
Θαμινὰ, crebrò, frequenter vtitur hac voce in libro de Hæmorrhoidibus.
Θερμωλὴ, febris, nonne quiuis calor ab eo θερμωλὴ dicitur.
Θεωροὺς, dicuntur θεωροὶ qui oraculorum consulendorum causa ad Deos mittuntur.

Θράσσει,

Θράσσει, Bacchius inquit, mouet, pungit, perturbat. Heraclides Tarantinus, irritat, quod est perturbat, vt etiam Sophocles ait in Helenæ repetitione, *mulierem autem recipientes quæ turbat genam*, ὡς τοῦ μὲν ἕωλον γραφίοις ἐνημμένοις.

Θράσσειν, furere, vt est etiam apud Aristophanem grammaticum, θρίσσειν autem interpretatur animo alienari.

Θυημάτων, aromatum, suffimentorum.

Θυύων, impetu ruens, vt inquit Homerus, *impetu enim ferebatur per cāpum exundanti fluuio similis.*

Θωρῆξαι, vinum potare, quoniam vini potio ab ipso θώρηξις appellatur, atque vsque in hodiernum diem eos qui non admodum vino implentur ἀκροθώρηκας appellamus.

Initium litteræ I.

Ιδίειν, sudare.

Ιδινώθη, inflexus est seu incuruatus, vt Homerus, *percussit, ille autem* ἰδινώθη *incuruatus est.*

Ἱδρυτο, insidebat Epicles verò, constitutus erat firmissimè, dicitur autem magis propriè, insedit, vt etiam Homerus inquit, *primus Nestorides Pisistratus cominus accedens, amborum cepit manus,* ἵδρυσε *sedere iussit ad conuiuium.*

Ιητρείη, medela, medicina.

Ιθαγενὲς, genuinum, ingenuum.

Ικέλη, similis.

Ικμαλέα, humida, & idoneum humorem habentia.

Ικταρ, propè, apud Atticos, vt Æschylus ἐν εὐμενίσι inquit, *salue vrbane popule,* ἰκτάρ, *propè sedentes Iouis*, meminit quoque huius vocis ipse in Hedonis, Ischomachus verò & Cydias Mylaseus scripserunt ἴκμαρ, cuius sanè rei causa, fuit vocis ignoratio.

Ιμείρομαι, desidero vel appeto, Ιμερος enim desiderium, vel appetentia sicut Homerus; *vt nunc te amo, & me dulce desiderium tenet.*

Ινες, *fibræ*, nonnulli neruos, nonnulli verò hos componentes villos.

Ινηθμὸς, ventris purgatio.

Ινήσεται, vacuabitur, purgabitur.

Ινήσιον, medicamentum purgans; & ἴνησις purgatio.

Ιξάλη, perfectæ capræ pellis quam μηλωτὴν appellant.

Ιξύϊ, lumbo.

Ιπνου, camini, nonnulli verò furni, etenim furnus ἴπνος, dicitur, vt Aristophanes in auibus, *intus apud caminum in postrema parte.*

Ιππάκη, equinus caseus.

Ισάτις, herbæ nomen.

Ισοκνήμου δι' ἔδρυος, per syluam æqualem & planam.

Ισχειν, concipere.

Ιχθύην, limaturam, ramentum, vel scobem.

Initium litteræ K.

Καλῶς, decenter.

Καμμάρῳ, hæc vox in earum numero ponenda est, quæ semel dictæ sunt, sic continens, *ardores quidem potibus & sorbitionibus veluti febrem refrigeratorio pharmaco soluere,* καμμάρῳ *videlicet vel alio quopiam tali, & si nauseam cōtrahat à refrigeratorio, caldario vtere cōsequenter.* Atqui Zeuxis in 2. libro explanationum, pharmacū quoddā refrigeratorium sic ait appellari.

A Θράσσει, Βακχεῖός φησι, κινεῖ, νύττει. Ηρακλείδης ὁ Ταραντῖνος ἐρετίζει, ἔστι δὲ ὀχλεῖ, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ελένης ἀπαιτήσει φησὶ, γυναῖκα δ' ἐξέλοντες ἢ θράσσει γένυν τε ὡς τοῦ μὲν ἕωλον γραφίοις ἐνημμένοις.

Θράσσειν, μαίνεσθαι, ὡς καὶ Αριστοφάνης ὁ γραμματικὸς, θρίσσειν δέ φασι κατὰ ψυχὴν ἐξίστασθαι.

Θυημάτων, ἀρωμάτων.

Θυύων, ὁρμῶν, ὡς καὶ Ομηρος, θῦνε γὰρ ἀμπεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικώς.

B Θωρῆξαι, οἰνοποτῆσαι, ἐπεὶ καὶ ἡ οἰνοποσία ὑπ' αὐτοῦ θώρηξις λέγεται, καὶ μέχρι νῦν τοὺς μὴ ἐπιπλέον οἰνωμένους ἀκροθώρηκας καλοῦμεν.

Αρχὴ τοῦ Ι'.

Ιδίειν, ἱδροῦν.

Ιδινώθη, συνεκάμφθη, ὡς καὶ Ομηρος, πλῆξεν, ὁ δὲ ἰδινώθη.

Ιδρυτο, ἐνεκάθητο, Επικλῆς δὲ, κατέστη εὐσταθῶς, ἔστι δὲ μᾶλλον, ἐνεκάθητο, ὡς καὶ Ομηρος, πρῶτος Νεστορίδης Πεισίστρατος ἐγγύθεν ἐλθὼν, Αμφοτέρων ἕλε χεῖρα, C καὶ ἵδρυσεν παρὰ δαιτί.

Ιητρείη, θεραπεία.

Ιθαγενὲς, ἀνθιγενές.

Ικέλη, ὁμοία.

Ικμαλέα, τὰ δίυγρα καὶ ἱκανὴν ἔχοντα ἰκμάδα.

Ικταρ, ἐγγὺς, παρὰ τοῖς Αττικοῖς, ὡς καὶ Αἰσχύλος ἐν εὐμενίσι φησὶ, χαίρετ' Αττικὸς λεώς, Ικταρ ἥμενοι Διός, μέμνηται ὁ αὐτὸς τῆς λέξεως καὶ ἐν Ηδωνοῖς, οἱ δὲ περὶ Ισχόμαχον καὶ Κυδίαν τὸν Μυλασσέα, ἔγραψαν Ικμάρ, αἴτιον δὲ τούτου ἡ τῆς λέξεως ἄγνοια.

D Ιμείρομαι, ἐπιθυμῶ, Ιμερος γὰρ ἡ ἐπιθυμία, ὡς Ομηρος, ὡς σέο νῦν ἔραμαι καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.

Ινες, οἱ μὲν τὰ νεῦρα, οἱ δὲ τὰς συνθετικὰς τούτων κατηδόνας.

Ινηθμὸς, κάθαρσις κοιλίας.

Ινήσεται, καθαρθήσεται.

Ινήσιον, καθαρτικὸν, καὶ ἴνησις ἡ καθάρσις.

Ιξάλη, τελείας αἰγὸς δέρμα ἣν μηλωτὴν καλοῦσι.

Ιξύϊ, ὀσφύϊ.

Ιπνου, καμίνου, οἱ δὲ, φούρνου, καὶ γὰρ ὁ φοῦρνος ἴπνος λέγεται, ὡς καὶ Αριστοφάνης ἐν Ορνισιν εἰς τὸν ἴπνον εἴσω πλησίον τοῦ πιστάτου.

Ιππάκη, ἵππειος τυρός.

Ισάτις, βοτάνης ὄνομα.

Ισοκνήμου δι' ἔδρυος, τοῦ ἴσου καὶ ὁμαλοῦ.

Ισχειν, συλλαμβάνειν.

Ιχθύην, ῥίνημα, ἢ πρίσμα.

Αρχὴ τοῦ Κ'.

Καλῶς, ἀντὶ τοῦ εὐπρεπῶς.

F Καμμάρῳ, αὕτη ἡ λέξις τῶν ἅπαξ εἰρημένων ἐστὶ, περιέχουσα οὕτως, πυρίας μὲν τοῖσι πόνοισι καὶ ῥοφήμασιν, ὡς τὸν πυρετὸν ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ ἐκλύειν, ἢ καμμάρῳ, ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ, καὶ ἐπὴν μὴ λύσῃς τῷ ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ, θερμαντηρίῳ χρῶ. Ζεῦξις μὲν οὖν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐξηγητικῶν (τοῦτο δὲ ὃ βιβλίον) φάρμακόν τι φησιν οὕτω καλούμενον ψυκτικόν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 126 sur 413

Διοσκουρίδης δὲ ἐν τῷ ε' τῶν ὑλικῶν φησι τὸ ἀκόνιτον εἰρῆσθαι ὑπό τινων κάμμαρον ὡς θηλύφωνον, Λύκος δὲ ὁ Νεαπολίτης ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦδε τοῦ συγγράμματος ἐξηγητικῷ διὰ τοῦ ἑνὸς μ' φησι γράφεσθαι τὴν λέξιν ὡς εἶναι καμάρῳ, ὅ ἐστιν ἀλεξιπτηρίῳ, ἐσχηματισμένου τοῦ λεξειδίου ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ πλεῖστον καμαρωτοῦ σκευασίας, ὑποτίθεται οὖν ὁ Ἱπποκράτης λέγων, ἐὰν μὴ τὰ ψύχοντα προσάγειν, ἐφ' ἱδρῶσι δὲ παραλαμβάνει στράττιν ἐν κυνηγοῖς λέγοντα. Διόδωρος ὁ γραμματικὸς καὶ Ζήνων ὁ Ηροφίλειος τὸ κάμορον, κάμμορον, ἢ κάμαρόν φασι καλεῖν τὸ κώνειον τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Δορίεας, οἷον κακόμορόν τι ὄν. ἄμεινον δὲ οἶμαι, ἀναγεγραφέναι τοὺς περὶ τὸν Ζεῦξιν, εἶτα καὶ Ζήνωνα. εἰκὸς γὰρ τὸ κάμμορον φαρμακόν τι ψυκτικὸν εἶναι, ἢ τάχα τὸ κώνειον, καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ψυχροτάτων ἐστὶ καταπλασμάτων, ὁ γὰρ Λύκος τέλεον πεπλάνηται, τοῦ Ἱπποκράτους ὡς εἶδος τῶν ψυχόντων τὸ κάμμορον εἰπόντος, προσθεὶς γὰρ, καὶ τὰς κοιλίας καὶ τὰ ῥοφήματα, ἐπήνεγκεν, ὡς τὸν πυρετὸν ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ ἐκλύειν, ἢ καμμόρῳ, ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ, ὡς τοῦ καμμόρου ἐν τοῖς ψυκτικοῖς ὄντος, ὁ γὰρ συνδεσμὸς οὐκ ἄνευ διαζευκτικοῦ κεῖται. προσθεὶς γὰρ τὸ ψυκτήριον ἢ καμμόρῳ πέρας, οὐ παύεται, ἀλλ' ἐπιφέρει, καὶ ἐπὴν μὴ λύσῃς τῷ ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ, θερμαντηρίῳ χρῷ· ἔδει γὰρ, εἰ τὸ κάμμορον ἔλεγεν, ἐπενεγκεῖν, οἷον καμμόρῳ, τίνα δὲ λόγον ἔχει ἐπὶ πυρετῶν ἀλειπτηρίας παραλαβεῖν αὐτό; τῆς Λύκου φρενὸς ἔργον εἶπεν.

Καμπυλεύεσθαι, κάμπτεσθαι.

Καμπύλον, τὸ μὴ ὀρθὸν, ἀλλὰ σκολιῶς συγκεκαμμένον· εἴρηται ἀπὸ τῶν κεκαμπυλωμένων ξύλων.

Κανόνιαι, Επικλῆς φησι μακροὶ καὶ εὐμεγέθεις· εἰσὶ δὲ μᾶλλον οἱ ὄρθιοι καὶ λεπτοί.

Κάπετος, ὄρυγμα, τάφρος ἐπὶ μέντοι τοῦ ὀργάνου τὸ ὄρυγμα δηλοῖ.

Καρδαμύσσειν, καὶ σκαρδαμύσσειν γράφεται, ἔστι δὲ τὸ συνεχῶς τὰ βλέφαρα κινεῖν καὶ εἰς ἐπίμυσσιν ἄγειν, ἰδίως οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν, εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ καρδάμου, ὃ ἄν τις προσενέγκηται συνεχῶς, τὰ βλέφαρα ἐπιμύει.

Καρδιώσσειν, καρδίαν ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα ὃν καὶ στόμαχον κοινῶς καλοῦμεν. καρδιώττειν οὖν καὶ καρδιαλγεῖν λέγεται τὸ μετὰ ναυτίας καὶ ὀδύνης ἀνιᾶσθαι τὸν στόμαχον, καὶ καρδιωγμὸς ἐντεῦθεν, ἀντὶ τοῦ ὁ τοῦ στομάχου δηγμὸς, ἔστι δὲ καὶ ἕτερος καρδιωγμὸς ὁ τῆς καρδίας κυρίως τοῦ σπλάχνου διωγμὸς, τουτέστιν ἀθρόως καὶ σφοδρῶς καὶ παλμὸς ἐν αὐτῷ γινόμενος.

Καρκινοῦσθαι, σκληρύνεσθαι.

Καρυκοειδέα, καρύκη, εἶδός ἐστιν ὑποτρίμματος, ἐκ πλειόνων ἀρτυμάτων συντιθέμενον, καρυκεύειν δὲ τὸ ταράττειν, ἣν καρύκην φασὶν αἱματώδη τὴν χρόαν ἔχουσαν, ἔνιοι δὲ τὴν παρ' ἡμῖν καλουμένην αἱματείαν, καρύκην ὠνόμασαν οὐκ ὀρθῶς, ὅτι δὲ τρίμματός ἐστιν εἶδος ἐξ ἀρτυμάτων, μαρτυρεῖ καὶ Φιλοκράτης ὁ Σάμιος καὶ ἄλλοι.

Dioscorides autem in quinto materialium inquit aconitum à nonnullis κάμμαρον fuisse appellatum, *thelyphonon*, Lycus verò Neapolitanus in secundo huius scriptionis commentario, vocem hanc per simplex μ ait scribi, vt καμάρῳ, quod interpretatur *ventorium*, *vaporarium*, deducta voce ab ædificio instar fornicis constructo, subiungit igitur Hippocrates dicens, *si frigida non adhibueris in sudoribus, sume strattim in venatoribus dicentem*. Diodorus Siculus τὸ κάμαρον & Zeno Herophilius κάμμορον, vel κάμαρον, inquiunt Dorienses, qui Italiam incolunt cicutam appellare tanquam sit aliud κακόμορον, hoc est, *malam mortem afferens*. Meliùs autem arbitror scripsisse existentes circa Zeuxim & postea Zenonem. Rationi enim consentaneum est τὸ κάμμορον refrigeratorium quoddam pharmacum esse, vel fortasse cicutam: etenim in multo refrigerantium cataplasmatum numero est, nam Lycus à veritate prorsus aberrauit, cùm dicat Hippocrates κάμμορον refrigerantium quandam speciem esse, addens enim & ventres & sorbitiones, intulit febrem refrigeratorio pharmaco dissoluere, vel καμμόρῳ, vel alio eiusmodi, tanquam κάμμορον in refrigeratoriis sit, coniunctio enim non sine disiunctione ponitur. Cùm verò addiderit refrigeratorium vel cammorum, finem non facit, sed infert: *& postquam non dissolueris pharmaco refrigeratorio, vtere calido*: oportebat enim si dixisset cammorum, *nempe esse calidum*, addidisse, videlicet, vtere cammoro; quamnam autem rationem habet in febribus vnguenta assumere? hoc dicere esset forte opus mentis Lyci.

Καμπυλεύεσθαι, flecti, inflecti.

Καμπύλον, non rectum, sed flexuosè incuruatum; dictum est autem ab incuruatis lignis.

Κανόνιαι, Epicles dicit longi & proceri; sunt autem potiùs recti ac graciles.

Κάπετος, fouea, fossa, sepulchrum in organo quidem fossam significat.

Καρδαμύσσειν, & σκαρδαμύσσειν scribitur, nictari, est verò continenter palpebras mouere & in conniuentiam ducere, sic propriè Attici dicunt, dicitur autem ἀπὸ τοῦ καρδάμου *nasturtio*, quod si quis admoueat, frequenter palpebris conniuet.

Καρδιώσσειν, ore ventriculi dolere, καρδίαν veteres appellabant os ventriculi, quod etiam stomachum communiter appellamus. Καρδιώττειν igitur & καρδιαλγεῖν dicitur, cum nausea & dolore stomachum discruciari, hincque καρδιωγμὸς, *stomachi morsus*, est autem & alter καρδιωγμὸς, cordis, propriè visceris erosio, id est, palpitatio quæ frequenter & vehementer in ipso fit.

Καρκινοῦσθαι, indurescere.

Καρυκοειδέα, καρύκη species est intriti ex pluribus condimentis compositi, καρυκεύειν autem est commiscere, quam καρύκην dicunt habere sanguineum colorem, nonnulli verò quam nos vocamus αἱματείαν, idest farcimen sanguineum, καρύκην nominarunt, non rectè. Quòd autem intriti species sit ex condimentis, testatur & Philocrates Samius, & alij.

Καρφαλέον, aridum, ſiccum.

Καρῶδες, capitis grauitatem & ſoporem inducens.

Κασσεῖον οἶνον, vinum Caſſium, fortaſſe Syriacum dicit, mouetur à Caſſio monte.

Καταιγίζωσι, ſubuertant; καταιγίζειν enim ſubuertere dicitur, nonne magis ordinanda eſſet dictio pro ὁρμήσωσι, hoc eſt, impetum faciant, ab Ægiocho.

Κατακρούειν, diſcindere, præcidere.

Καταμηνίων λύσιν, Menſtruorum ſolutionem, id eſt, acceſſum.

Καταναγκάζεται, vim facit, per vim cogitur.

Κατανασιμοῦται, conſumitur, inſumitur.

Κατανύσσεις, contendis.

Κατάπηροι, mutilati, πηροὶ enim mutilati dicuntur noxij.

Κατατάσιας, repoſitiones, collocationes.

Κατατεῖναι, Hippocrates non ponit hanc vocem pro extenſione, ſed pro collocatione, hæc ex his patet, *Hominem verò ſi ſuſceperit fomentum, multâ calidâ lauare*, deinde pronum κατατεταμένον extentum, hoc eſt, collocatum, & paulò inferiùs, inquit. *Deinde principia alligentur ad lignum piſtilloforme, congrua longitudine extenſo*, hoc eſt, *ſubiacenti*, & in libro de fracturis cùm dicit, *cognoſcet autem quis ipſius manum κατατείνας extendens, quàm moleſta ſit figura*, & nunc κατατείνας pro σχηματίσας poſuit, hoc eſt, cum aliqua figura diſponens, & locans ipſam ſupinam, poſitionem enim manus aptè non facilè poteſt efficere.

Κατερυθμίην, ſecundum naturam, ſecundum magnitudinem.

Κατεφρόνεε, intelligebat, φρονεῖν enim dicebant veteres intelligere, vt Euripides in Antiope dicit, φρονῶ δὲ, *intelligo autem quod patior: hoc autem non paruum malum*: meminit quoque Sophocles in Achaïde & in Amphiarao.

Κατηπεδανὸς, firmus, vt Homerus, *debilis autem ſeruus, tardi autem equi.*

Κατηπορήθη, debilitatus eſt.

Κάτοπτρον, ἡ μηλωτὴ, ſpecillum auricularium.

Κεάξαι, ligare.

Κεάσει, ſcindet, diuidet.

Κεδματώδεα, κέδματα dicuntur affectus in articulis diuturni.

Κεδρίνῳ ἐλαίῳ, Cedrino oleo, Cedri reſina.

Κεκράκται, clamatores, & vociferatores.

Κεκρύφαλος, vinculum capitis, eſt autem hoc ſpecies vinculi capitis, vt Homerus, *vittam, velum & reticulum quo capilli colligantur.*

Κενέβρεια, præmortuæ carnes ſic appellantur, vt Ariſtophanes, *non ſit κενέβρειον, caro moribunda, quando ſcarificas, quid me vocas?* & forum vbi talis venduntur κενέβρειον appellatur.

Κενεὼν, lateris mollitudo, à coſtis pars vſque ad Ilia.

Κερχνώδη, nonnulli verò ſcribunt καρυκώδεα, & κερκώδεα, ſunt autem aſperas eminentias habentia, & ab Atticis κερχνώδη vaſa dicuntur aſperas inæqualitates habentia, quemadmodum Sophocles de confidente inquit, *piſcis aſper cui adnaſcitur κέρχνος aſperitas teſtudinis.*

Κηρίαι, dicuntur ceriæ lati lumbrici.

Κηρυβίων, palearum & furfurum, Attica vox eſt.

Κυγκλισμὸς ἀκρωμίης, motus acromij.

A Καρφαλέον, κατάξηρον.

Καρῶδες, καρηβαρίαν, ἢ καρωτικόν.

Κασσεῖον οἶνον, ἴσως τὸν συριακὸν λέγει κινούμενον ἀπὸ Κασσείου ὄρους.

Καταιγίζωσι, τρέπωσι, καταιγίζειν γὰρ τὸ τρέπειν λέγεται, μήποτε δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ὁρμήσωσι τακτίον τὴν λέξιν παρὰ τὸν αἰγίοχον.

Κατακρούειν, καταχίζειν.

Καταμηνίων λύσιν, ἀντὶ τοῦ ἐπίλευσιν.

Καταναγκάζεται, ἐκβιάζεται.

B Κατανασιμοῦται, καταναλίσκεται.

Κατανύσσεις, κατατείνεις.

Κατάπηροι, καταβεβλαμμένοι.

Κατατάσιας, τὰς καταθέσεις.

Κατατεῖναι, οὐκ ἐπὶ τῆς τάσεως ὁ Ἱπποκράτης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καταθέσεως, ὀξ ὧν φησι, τὸν δὲ ἄνθρωπον πυρίην γε ἢν ἐνδέχηται πολλῷ θερμῷ λοῦσαι, κἄπειτα πρηνῆ κατατεταμένον, τουτέστι, κατακεκλημένον, μικρὸν δὲ ὑποβάς φησιν. ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ πρὸς ξύλον ὑπηροειδές τι προσδεδέσθωσαν, ἁρμόζουσαι τὸ C μῆκος τῷ ὑποτεταμένῳ, τουτέστι τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν, ὅταν λέγῃ γνοίη δ' ἄν τις τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα κατατείνας, ὡς ἐπώδυνον τὸ σχῆμα, καὶ νῦν τὸ κατατείνας ἀντὶ τοῦ σχηματίσας τέθεικε, καὶ τὸ καθεὶς ὑπτίαν αὐτὴν, τάσιν γὰρ ἐπιτηδείως χειρὸς οὐκ ἂν εὐχερῶς δύναται ποιῆσαι.

Κατερυθμίην, κατὰ φύσιν, κατὰ μέγεθος.

Κατεφρόνεε, κατενόει, φρονεῖν γὰρ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὸ νοεῖν, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Ἀντιόπῃ φάσκει, φρονῶ δ' ὃ πάσχω, καὶ τὸ δ' οὐ μικρὸν κακὸν, μέμνηται καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Ἀχαΐδῃ καὶ ἐν Ἀμφιαράῳ.

D Κατηπεδανὸς, κατησθενικὸς, ὡς καὶ Ὅμηρος, ἠπεδανὸς δὲ νύτοι θεράπων, βραδέος δέ τοι ἵπποι.

Κατηπορήθη, ἠδυνατώθη.

Κάτοπτρον, ἡ μηλωτή.

Κεάξαι, δῆσαι.

Κεάσει, σχίσει.

Κεδματώδεα, κέδματα λέγονται αἱ χρόνιαι περὶ τὰ ἄρθρα διαθέσεις.

Κεδρίνῳ ἐλαίῳ, τῇ κεδρίᾳ.

E Κεκράκται, φωνητικοί.

Κεκρύφαλος, κροκύφαντος, ἔστι δὲ τοῦτο κεφαλοδέσμιον, ὡς καὶ Ὅμηρος ἄμπυκα κεκρύφαλόν τε, ἠδὲ πλέκτην ἀναδέσμην.

Κενέβρεια, τὰ νεκριμαῖα κρέα, οὕτω καλοῦνται ὡς καὶ Ἀριστοφάνης, οὐκ ἔσθ' ὃ κενέβρειον ὅταν θύῃς τι καλεῖ με. καὶ ἡ ἀγορὰ δὲ ὅπου πωλεῖται τὰ τοιαῦτα, κενέβρειον καλεῖται.

Κενεὼν, τὸ ἀπὸ τῶν πλευρῶν μέρος ἕως τῶν λαγόνων.

F Κερχνώδη, οἱ δὲ καρυκώδη καὶ κερκώδη γράφουσιν, ἔστι δὲ τὰ τραχείας ἐπαναστάσεις ἔχοντα, καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς κερχνώδη ἀγγεῖα λέγεται τὰ τραχείας ἀνωμαλίας ἔχοντα, ὡς καὶ Σοφοκλῆς περὶ τῆς ἀποταυρουμένης φησὶν, ἰχθὺς τραχὺς ᾧ χελώνης κέρχνος ἐξανίσταται.

Κηρίαι, κυρίως λέγονται αἱ πλατεῖαι ἕλμινθες.

Κηρυβίων, τῶν ἀχύρων καὶ πετύρων, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις.

Κιγκλισμὸς ἀκρωμίης, ἀντὶ τοῦ κίνησις τοῦ ἀκρωμίου.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 128 sur 413

Κίθαρος, παρὰ Δωριεῦσιν οὕτως ὁ θώραξ καλεῖται.

Κικήθη, τὰ κακοήθη.

Κίσσαρον, τὸν κισσόν.

Κλαγγώδη, Δημήτριος μὲν ὁ Ἐπικούρειος κλαγγώδη ὄμματα ἐνόμισε τὰ εὐκίνητα δεινῶς ἀμφιπτάμων, οὐ γὰρ κατὰ τῶν ὀμμάτων εἴρηται κλαγγή, ποιά τις οὖσα ἐκφώνησις, ὁποίαν μάλιστα ἐργάζεται ἔμετος, ἀσσώδης, ἔστι δὲ ἡ ἀρχομένη ἀπὸ βαρείας καὶ λίγουσα εἰς ὀξύ, ὥσπερ ἀπαυδῶντός τινος. Βακχεῖος δὲ φησι κλαγγώδη εἶναι φωνὴν τὴν συνεχῆ καὶ ἀσφάλειπτον, ὁ δὲ Κιττιεὺς Ἀπολλώνιος τὴν μετ' ἐγκοπῆς καὶ ἀνωμαλίας, ἔτι δὲ ἀσαφείας ὁποία μάλιστα συμβαίνει τοῖς μεθύουσι.

Κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, ἀντὶ τοῦ συνεχεῖς, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν κλαιόντων παιδίων.

Κλέπτεται ἡ ῥαφὴ, ἀντὶ τοῦ παραλογίζεται, ὡς καὶ ἐν ε' Ἐπιδημιῶν φησιν, ἔκλεψαν δὲ μοῦ τὴν γνώμην αἱ ῥαφαὶ τοῦ βέλεος ἐν ἑαυταῖς τὸ σῖνος ἔχουσαι.

Κλισίην, τὴν κλίνην, παρὰ τὸ ἐν αὐτῇ κατακλίνεσθαι.

Κνησέρης, κνησέρα, λέγεται ῥάκος, χονδρὸν καὶ ἀραιὸν, δι' οὗ διηθοῦσί τινα ὡς δι' ἠθμοῦ μέμνηται καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀττικαῖς λέξεσι.

Κνήστρου, κνηστῆρος Νίκανδρός φησι Σιλφίου ἣν κνηστῆρι κατατρίψαιεν ὀδόντας.

Κνιπότητα, ξηροφθαλμίαν.

Κοιλίη, πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸ διάφραγμα εὐρυχωρία, καὶ ἡ τοῦ θώρακος δὲ ἐνίοτε, καὶ ἡ γαστὴρ αὐτὴ, καὶ ἡ τῶν ἑλκῶν κοιλότης.

Κοιλίη πυρετώδης, ἡ θερμοτάτη.

Κοιλίης ταραχὴ ἠλεκτριώδης, ἀντὶ τοῦ λαμπρὰ καὶ στίλβουσα, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἤλεκτρον ἠλεκτριώδης ἡ τοιαύτη ἔκκρισις.

Κόκκαλος, ὁ στρόβυλος.

Κόλλικες, ἀρτίσκων εἶδος ὡς πλακουντῶν, ὧν καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσι μέμνηται λέγων, ὦ χαῖρε κολλικοφάγε, τινὲς δὲ τὰ ἠτρία ἐνόμισαν.

Κομψευόμενος, πανουργευόμενος, ἐπεὶ καὶ οἱ Ἀττικοὶ τὴν πανουργίαν κομψείαν καλοῦσι καὶ τὸ στρεβλὸν, κομψὸν ὡς καὶ Εὐριπίδης.

Κορδίνημα, γράφεται καὶ σκορδίνημα, καρηβαρίαν δὲ σημαίνει παρὰ τὸ κάρα δινεῖσθαι, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσι.

Κόσμου, τάξεως, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις, καὶ γὰρ κοσμίους λέγομεν τοὺς εὐτάκτους, καὶ κοσμητὰς τοὺς τῆς ἐφήβων εὐταξίας προνοοῦντας.

Κοτυληδόνας, ταύτας οὐ μόνον Ἱπποκράτης, ἀλλὰ καὶ Διοκλῆς ἱστορεῖ παρ' ἑκάτερον μέρος τῆς μήτρας εἶναι κοιλότητάς τινας μαροειδεῖς, ἐν αἷς φησι τὴν ἀνάτροφὴν τοῦ ἐμβρύου γίνεσθαι, ὅτι δὲ ψεῦδος παραδεδώκασιν, ἀγλαχόσε δείξομεν.

Κουφοῖ, λύει, παύει τὰς ὀδύνας.

Κράδας, οἱ μὲν τὰ τῆς συκῆς φύλλα, οἱ δὲ τοὺς κλάδους.

Κραίνουσι, κυριεύουσι, βασιλεύουσι.

Κραμβεῖον, σιαλοὶ τὸ κώνειον οὕτω καλοῦσι.

Κρέμα, κρέμασον.

Κρήγυον, ἀγηθὲς, οἱ δὲ ἀγαθὸν, ὡς καὶ Ὅμηρος, μάντι κακῶν οὐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας.

A Κίθαρος, apud Dorienses sic thorax appellatur.

Κικήθη, quæ sunt mali moris, ac maligna.

Κίσσαρον, hederam.

Κλαγγώδη, clangorosa, Demetrius quidem Epicureus κλαγγώδη oculos putauit facilè mobiles, valde errans, non enim de oculis dictum est, quum κλαγγὴ *clangor* sit quædam vocis eruptio qualem molestus vomitus maximè efficit, incipit enim à graui, & desinit in acutum, tãquam si aliquis voce deficeret. Bacchius verò inquit κλαγγώδη esse vocem continuam & indesinentem, Apollonius autem Cittieus interruptam & inæqualem & præterea obscuram, qualis maximè accidit ebriis.

Κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, luctuosæ spirationes, hoc est, continuæ respirationes, ducta est autem metaphora à puerulis lugentibus.

Κλέπτεται ἡ ῥαφὴ, idest, decipit sutura, vt ait in quinto Epidemion, ἔκλεψαν, *deceperunt mentem meam suturæ continentes in se læsionem iaculi.*

Κλισίην, lectum, cubile, eò quòd in ipso accubamus.

Κνησέρης, dicitur κνησέρα, pannus crassus & rarus per quem nonnulla tanquam per colum trãscolantur, meminit etiam huius Aristophanes in Atticis dictionibus.

Κνήστρου, κνηστῆρος, Cnestri, Nicander inquit Lãserpitii quam κνηστῆρι conterent dentes.

Κνιπότητα, aridam lippitudinem.

Κοιλίη, omnis amplitudo sub septo transuerso, aliquando verò latitudo thoracis; quandoque & venter ipse, & vlcerum cauitates.

Κοιλίη πυρετώδης, venter igneus, calidissimus.

Κοιλίης ταραχὴ ἠλεκτριώδης, ventris perturbatio succino similis, id est, splendida & nitens, dicta est autem eiusmodi expurgatio electrina ab electro.

Κόκκαλος, nux pinea.

Κόλλικες, panes rotundi, pastillorum, instar placentarum quarum meminit Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι quum sic inquit, *salue* κολλικοφάγε, nonnulli verò ἠτρία liba ceu placentam nominarunt.

Κομψευόμενος, dolosè agens, siquidem Attici fraudem κομψείαν, & fraudulentum κομψὸν appellant, vt & Euripides.

Κορδίνημα, scribitur etiam σκορδίνημα, significat autem capitis grauitatem, eò quòd τὸ καραδίνεσθαι, caput in orbem vertatur, vt Aristophanes in Ἀχαρνεῦσι.

Κόσμου, *mundi*, ordinis, Attica autem vox, etenim κοσμίους dicimus decoros, & κοσμήτας quibus adolescentium est curæ.

Κοτυληδόνας, acetabula, has non solùm Hippocrates, verùm etiam Diocles scriptis prodit in vtraque parte vteri cauitates quasdam hæmorrhoïdibus similes esse, in quibus fœtus nutritionem fieri ait: verùm eos falsum tradidisse aliàs demonstrabimus.

Κουφοῖ, soluit, & sedat dolores.

Κράδας, nonnulli ficus folia, nonnulli verò ramos interpretantur.

Κραίνουσι, dominantur, regnant.

Κραμβεῖον, Siculi cicutam sic appellant.

Κρέμα, suspende.

Κρήγυον, verum, nonnulli bonum, vt & Homerus, *vates malorum nunquam mihi bonum dixisti.*

Κρήμνη, labra pudendi muliebris.

Κρύωξα, olus apio simile quod prope mare oritur.

Κυβιτῷ, Bacchius inquit cubi formam habenti ossiculo in calcaneo; plurimi verò cubito.

Κυκεὼν, Cyceon potio cum farina mixta, & κυκᾷν miscere.

Κυκλέοντα, circumuoluentem, & circumeuntem.

Κυρβασίαν, pileum acutum, quæ dicitur tiara erecta. Hecatæus autem inquit pileum barbaricum à comicis appellari.

Κυρκανᾶται, turbatur.

Κυφοῦται ῥάχις, curuatur spina.

Κωματώδεες, soporosi, obdormientes altiori somno. Coma enim somnus & quasi dormitio, qui igitur cum quodam torpore somno grauantur, κωματώδεες, *soporosi*, appellantur.

Κωφώθη, læsus est, impeditus est.

Κώφωσις ὀφθαλμῶν, læsio oculorum, nunc κώφωσιν pro impedimento posuit, propriè enim auditui accommodatum est.

Initium litteræ.

Λ.

Λαιλαπώδης, procellosus, λαίλαψ dicitur imber qui cum vehementi vento fit.

Λάπαρα, mollis, tenera.

Λάπαρον, humidum.

Λαπάρην, pleuram, costæ membranam.

Λαπάσσουσαι, mollientes, euacuantes, rationi verò consentaneum est à lapatho hanc vocem esse dictam, quòd ventrem emolliat.

Λάπτει, Bacchius scribit λάζεται, significat autem, capit.

Λαπῶδες, spumosum, Bacchius in secundo interpretatur splendidum & purum, per μ primam syllabam scribens, vt sit λαμπῶδες, non rectè pendens, λάμπη enim dicitur crassior illa superficies quæ apparet in aceto ex vino adulterato, præterea quasi pinguedo glutinosa, quæ in oliuis apparet aquâ conditis, quare hinc λαμπώδη dicenda sunt omnia quę habent quædã innatantia similia λάμπῃ, *spumæ*.

Λάσιον, linteum, sicut Theopompus in odyssea, & Artemidorus grammaticus in libro de vocibus dicit, texturam lineam densam esse.

Λεβηρίδες, membrana desquamata, quod est serpentium vocata Senecta, vt Aristophanes in Amphiarao, & Strates in Phænissis, Polemachus verò grammaticus imperitius parui animalis intractabilis, & famelici, nomen esse τὴν λεβηρίδα inquit, paruo lepori similis quem Romani cuniculum appellant, Massilienses verò λεβηρίδα.

Λέγων, Colligens, dinumerans, vt Homerus, *spinosásque sepes colligens, & arbores proceras plantans*, & rursus: *nos autem primos connumeres cetis*.

Λείβονται, libant, immolantur.

Λείριον, herbæ species quam lilium appellamus, Nigrus in libro de materia, Narcissum etiam nonnullis λείριον inquit appellari.

Λελυγισμένα, contorta, Epicles verò complicata, sunt autem magis, vt inquit Bacchius, inflexa, ducta est autem vox ἀπὸ τῶν λύγων, à viminibus quæ sunt plantæ facilè flexibiles.

A Κρήμνη, τὰ χείλη τοῦ γυναικείου αἰδοίου.

Κρύωξα, λάχανον ὅμοιον σελίνῳ φυόμενον ἐγγὺς θαλάσσης.

Κυβιτῷ, Βακχεῖός φησι κυβοειδεῖ ὀσταρίῳ, τῇ πτέρνῃ, οἱ δὲ πλείους τῷ ἀγκῶνι.

Κυκεὼν, πόμα μετὰ ἀλφίτου τεταραγμένον, καὶ Κυκᾷν τὸ ταράττειν.

Κυκλέοντα, περιειλοῦντα, καὶ περιερχόμενον.

Κυρβασίαν, τὴν λεγομένην τιάραν. Εκταῖος δέ φησιν ὅτι πῖλον βαρβαρικὸν οἱ κωμικοὶ λέγουσι.

Κυρκανᾶται, ταράττεται.

B Κυφοῦται ῥάχις, κυρτοῦται.

Κωματώδες, οἱ μετὰ κώματος καταφερόμενοι. Κῶμα γὰρ ὁ ὕπνος, καὶ οἷον κοίμημα, οἱ οὖν μετά τινος νωθρίας ἐν καταφορᾷ ὄντες κωματώδεις καλοῦνται.

Κωφώθη, ἐβλάβη, παρεμποδίσθη.

Κώφωσις ὀφθαλμῶν, νῦν τὴν κώφωσιν ἐπὶ παρεμποδισμοῦ τέτακεν, κύριως γὰρ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς τέτακε.

Αρχὴ τοῦ.

Λ'.

C Λαιλαπώδης, λαίψαψ λέγεται ὄμβρος μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου γινόμενος.

Λάπαρα, ἁπαλά. Λάπαρον, ὑγρόν.

Λαπάρην, τὴν πλευράν.

Λαπάσσουσαι, μαλάττουσαι κενοῦσαι, εἰκὸς δὲ ἀπὸ τοῦ λαπάθου εἰρῆσθαι τὴν λέξιν, ὅπερ ἐστὶ τῆς κοιλίας μαλακτικόν.

Λάπτει, Βακχεῖος γράφει λάζεται, ἔστι δὲ λαμβάνει.

Λαπῶδες, Βακχεῖος ἐν β' φησι τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν D διὰ τοῦ μ γράφων τὴν πρώτην συλλαβὴν, ἵν' ᾖ λαμπῶδες οὐ δεόντως ἱστάμενον, λάμπη γὰρ λέγεται τὸ ἐφιστάμενον τῆς δεδολωμένης οἴνης ἐν τῷ ὄξει, ἔτι δὲ κολυμβᾶσιν ἐλαίαις οἷόν τι λίπος κολλῶδες, ἔνθεν οὖν λαμπώδη ῥητέον τὰ ἔχοντά τινα ἐφιστάμενα ὅμοια λαμπῇ.

Λάσιον, ὀθόνιον, ὡς Θεόπομπος ἐν Οδυσσείᾳ, καὶ Αρτεμήδωρος ὁ γραμματικὸς ἐν ταῖς λέξεσί φησι λινοῦν ὕφος δασὺ εἶναι.

Λεβηρίδες, ὑμενώδη ἀποσύρματα, ὅπερ ἐστὶ τὸ τῶν ὄφεων λεγόμενον Γῆρας, ὡς καὶ Αριστοφάνης ἐν Αμφιαράῳ, E καὶ Στράτης ἐν Φοινίσσαις, Πολέμαχος δὲ ὁ γραμματικὸς εὐηθέστερόν φησι δυσαναγωνιστοῦ καὶ λιμοποιοῦ ζώου μικροῦ ὄνομα εἶναι τὴν Λεβηρίδα, μικρῷ λαγωῷ ὁμοίου, ὃ Ρωμαῖοι μὲν Κουνίκλουν καλοῦσι, Μασσαλιῶται δὲ Λεβηρίδα.

Λέγων, διακρίνων, καταριθμούμενος, ὡς καὶ Ομηρος Αἱμασίας τε λέγων, καὶ δένδρεα μακρὰ φυτεύων, καὶ πάλιν, ἐν δ' ἡμέας πρώτους λέγε κήτεσιν.

Λείβονται, σπένδονται.

Λείριον, βοτάνης εἶδος, ὃν κρίνον ὀνομάζουσι, Νίγρος ἐν τῷ F περὶ ὕλης φησὶ καὶ τὸν Νάρκισσον παρ' ἐνίοις λείριον καλεῖσθαι.

Λελυγισμένα, συνεστραμμένα, Επικλῆς δὲ ἐπιπεπλεγμένα, ἔστι δὲ μᾶλλον ὥς φησι Βακχεῖος συγκεκαμμένα, πεποίηται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τῶν λύγων, ἅπερ ἐστὶν εὔκαμπτα φυτά.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 130 sur 413

Λέμμα, ἡ ἐπιδερματὶς καλουμένη.
Λέποι, λεπίσματα παρὰ τὸ λέπεσθαι εἰρημένα.
Λεσχηνευομένου, ὁμιλοῦντος.
Λιβρῷ, σκοτεινῷ, καὶ μέλανι.
Λιβύῃ, Δήλῳ, Σκυθίῃ, νῦν Ἱπποκράτης ἠθέλησε τὰ τρία κλίματα τῆς οἰκουμένης δηλῶσαι· Λιβύην μὲν ἄντικρυς εἰπὼν, τὴν δὲ Ἀσίαν διὰ τῆς Δήλου, τὴν Εὐρώπην δὲ διὰ τῆς Σκυθίας.
Λιμακέστεροι, λιμακώδεις, λέγονται οἱ λιμνώδεις καὶ κατάφυτοι καὶ ὁμαλοὶ τόποι.
Λιμωδέτις ἔσχε αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ μεγάλη τροφῆς ἀπορία.
Λίως, τελείως.
Λόπῳ, φλοιῷ, λεπίσματι.
Λορδωτὸν, τὸ ἀποσεσιμωμένον καὶ ἐναντίον τῷ κυρτῷ, λορδὸν καλεῖται ὁδὴ καὶ φυτὸν καλεῖ.
Λοχείη, κάθαρσις ἡ μετὰ τὸν τόκον γινομένη.
Λύγγος, λυγμός.
Λύματα, καθάρματα.
Λωτοῦ ἰχθυήματα, ἀντὶ τοῦ ῥινίσματα, ἢ πρίσματα.

A Λέμμα, quæ ſumma cuticula appellatur.
Λέποι, cortices, παρὰ τὸ λέπεσθαι, à decorticare dicti.
Λεσχηνευομένου, verſantis, conferentis.
Λιβρῷ, tenebroſo, & nigro.
Λιβύῃ, Δήλῳ, Σκυθίῃ, nunc Hippocrates voluit tria climata orbis habitabilis declarare: Libyam quidem apertè dicens, Aſiam verò per Delum, Europam autem per Scythiam.
Λιμακέστεροι, herboſa dicuntur paluſtria, & arboribus conſita, & plana loca.
Λιμωδέτις ἔσχε αὐτὸν, id eſt, magna nutrimenti indigentia eum tenuit.
B Λίως, perfectè.
Λόπῳ, libro, cortici, ſeu ſquamæ.
Λορδωτὸν, quod ſimum effectum eſt, & curuo contrarium, λόρδον appellatur, quod etiam & plantam vocat.
Λοχείη, purgatio quæ fit poſt partum.
Λύγγος, ſingultus.
Λύματα, ablutionis ſordes.
Λώτου ἰχθυήματα, lati fragmenta, ramenta, vel ſcobes.

Αρχὴ τοῦ.

M.

Μάζα, φύραμα ἐξ ἀλφίτων γινόμενον, ποτὲ μὲν, μετ' ὀξυμέλιτος, ποτὲ δὲ, μετ' ὀξυκράτου ἢ ὑδρομέλιτος, ἢ μετ' ὕδατος, ἐστὶ δὲ τρόφιμον.
Μανδραγόρου ῥίζαν, περιφραστικῶς τὴν μανδραγόραν.
Μαράσσει, ψοφοῖ.
Μαριλῆνοι, οἱ φρυγανώδεις καὶ μικροὶ ἄνθρακες οὕτως ὑπὸ τινων καλοῦνται, μᾶλλον δὲ ἡ θερμοσποδία μαρίλη λέγεται, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσί φησιν ὑπὸ τοῦ δέους δὲ τῆς μαρίλης ἁλοσύχνην ὁ Λάρκος ἐνετίλησεν ὥσπερ σηπία, καὶ Ἱππώναξ φησὶ πολλὴν μαρίλην ἀνθράκων.
Μαρμαρυγαὶ, λαμηδόνες πυκναὶ καὶ οἷαι ἀστραπαὶ πυκναὶ, αἰφνίδιοι πυρώδεις, ὡς καὶ Ὅμηρος μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν.
Μᾶσσον, Βακχεῖος μὲν φησιν ἔλασσον, Ἡρακλείδης δ' ὁ Ταραντῖνος πλεῖον.
Ματεῖσθαι, ζητεῖσθαι, καὶ μάτος ἡ ζήτησις λέγεται.
Μεγαλόσπλαγχνον, τὸν διὰ φλεγμονὴν ἐν ἐπάρσει τὰ σπλάγχνα ἔχοντα.
Μεθίησιν, Ἐπικλῆς μὲν φησιν ἐμπίπτει, ἔστι δὲ μᾶλλον ἀφίησι.
Μεῖον, ἔλαττον. Μειοῦσιν, ἐλαττοῦσι.
Μελεδανθέων, μεριμνῶν, θεραπειῶν, μελεδαίνειν γὰρ λέγεται τὸ μεριμνᾶν καὶ θεραπεύειν.
Μελεδώνας, θεραπείας.
Μελέτη, ἐνέργεια.
Μεμαθήκασι, εἰώθασι καὶ γὰρ ἡ μάθησις ἔθος ἐστὶν ἄσκησις.
Μεμιασμένον, λοιμῶδες γεγονός.
Μεμινυθήκασιν, κατισχνάνθησαν.
Μεσεγὺ, ἐν μέσῳ. Μετάρσιον, ὑψηλόν.
Μετεξέτεροι, Βακχεῖος ἐν τρίτῃ φησὶν ἕτεροι, ἔστι δὲ μᾶλλον ἔνιοι, ὡς καὶ Ἡρόδοτος ἐν β' φησι, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι.

C *Initium litteræ.*

M.

Μάζα, maſſa quædam ex farina facta, aliquando cum oxymelite, aliquando verò cum poſca, vel aqua mulſa, vel aqua, habet verò nutriendi vim.
Μανδραγόρου ῥίζαν, Mandragoræ radicem, per circumſcriptionem Mandragoram.
Μαράσσει, ſtrepit.
Μαριλῆνοι, appellantur à nonnullis ſurculoſi & carbones minuti, potiùs verò calidus cinis, μαρίλη dicitur, vt Ariſtophanes in Ἀχαρνεῦσι inquit, *Præ timore autem* τῆς μαρίλης *cinerem mihi denſum Larcus effundit, vt ſepia*, & Hipponax ait, πολλὴν μαρίλην, *multum cinerem carbonum.*
Μαρμαρυγαὶ, ſplendores crebri quaſi coruſcationes crebræ, repentinæ, igneæ vt inquit Homerus μαρμαρυγὰς, *crebros pedum motus admirabatur.*
Μᾶσσον, Bacchius quidem interpretatur, minùs. Heraclides verò Tarantinus, plus.
Ματεῖσθαι, quærere, & μάτος inquiſitio appellatur.
Μεγαλόσπλαγχνον, *magnis viſceribus donatum*, habentem viſcera tumida ob inflammationē.
Μεθίησιν, Epicles quidem inquit, irruit, eſt verò magis, dimittit.
Μεῖον, minus.
Μειοῦσιν, diminuunt.
Μελεδανθέων, curarum & medelarum, μελεδαίνειν enim dicitur curare & mederi.
Μελεδώνας, curas, curationes.
Μελέτη, actio.
Μεμαθήκασι, conſueuêre, quia ἡ μάθησις *diſciplina* eſt exercitatio conſuetudinis.
F Μεμιασμένον, peſtilens factum.
Μεμινυθήκασι, extenuati ſunt.
Μέσσεγγυ, in medio. Μετάρσιον, ſublime.
Μετεξέτεροι, Bacchius in tertio interpretatur ἕτεροι, alii: ſed rectiùs quidē eſt ἔνιοι, nōnulli, ſicut & Herodotus in ſecundo libro inquit, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι quas nōnulli zeā appellāt.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 131 sur 413

Μήλην, specillum sic appellat, quod enim nos μήλην appellamus ipse ὑπάλιπτον vocat.

Μηριοχάνη, mulieris nomen.

Μνῶται, mouetur vel interficitur, etenim sic vocem hanc scriptam reperimus.

Μοδοσαέως, loci nomen.

Μύρον Αἰγύπτιον, vnguentum Ægyptium, nonnulli approbarunt esse id quod dicitur ἀπὸ σκάφης, est enim calefactiuum, nonnulli verò μαλαβάθρινον, alii τὸ μενδήσιον, etenim in secundo de morbis mulierum idem dicit oleum Ægyptium.

Μυττωτὸν, Attici quidem dicunt esse quid intritum cum allio, Eupolis verò in laconibus amylon dicens, inquit vascula fecerunt multum μυττωτὸν *hoc est* amylum, nonnulli autem placentam ex olere factam, nonnulli zitum, nos verò iis assentimur qui dicunt μυττωτὸν esse, quod cum allio contritum est, dictum est autem παρὰ τὸ μυσάττεσθαι quod est abominari malum odorem, vt sit μυσσωτὸν, id est, odio dignum.

Μῶλυξ, allii caput glebæ instar, neque in spicas distinctum.

Μωμητέον, reprehendendum, & μῶμος, reprehensio dicitur.

Initium litteræ.

N.

Ναρκώδεις, indurati & sensus expertes, dicuntur autē ab affectu qui torpor dicitur.

Ναρκῶσαι, mitigare, & velut doloris sensum auferre.

Νείαιρα, imus venter, Bacchius colon dicit, quod inferiorem ventrem nonnulli appellāt.

Νεφέλαι, *nubeculæ*, subpinguia quædam excrementa supernatantia, aliquando viridia, aliquando verò flaua, vel quouis alio modo colorata, ducta est autem vox metaphoricè à nubibus quæ in cœlo mouentur.

Νεύρου ἐναίμου, *nerui sanguinei*, venæ.

Νεωχμὸν, recentissimum, vt ait Alcman in primo modulationum.

Νηδὺν, hoc nomine appellat omnem cauitatem dicens, *quæcunque enim partes habent carnem rotundam quam musculum appellant, omnes* νηδὺν, idest, *cauitatem habent, omne enim quod minimè coaluit, siue cute, siue carne tectum sit, concauū est.*

Νίωπον, ex amarulentis nucibus oleum, quemadmodum & Petronius in materialibus, & Diodotus in secundo libro descriptionis fabularum inquit, nonnulli igitur νίωπον summâ cum diligentia sic faciunt, nucum amarulentarū chœnices Atticas quatuor capientes frāgunt, & quod in medio est, bene exiccant, atque in mortarium mittunt, & contundunt, facultatem verò hanc τὸ νίωπον habet, nomen autem amygdalarum amararum oleum.

Νόμον, rationē, vel indignationem, vel morem.

Νόμος δίκαιος, ratio vtilis.

Νυκτοειδὲς, *noctiforme*, idest, nigrum.

Initium litteræ.

Ξ.

Ξενοπρεπὲς, *externum*, immutatum, est in primo libro de fracturis.

Ξυνιέναι, intelligere, citatur etiam in libro de Ptisana.

A Μήλην, οὕτω καλεῖ τὴν μηλωτίδα, ἣν γὰρ ἡμεῖς μήλην καλοῦμεν, αὐτὸς ὑπάλιπτον καλεῖ.

Μηριοχάνη, ὄνομα γυναικός.

Μνῶται, κινεῖται, ἢ κτείνεται, καὶ γὰρ οὕτω εὕρομεν γεγραμμένην τὴν λέξιν.

Μοδοσαέως, ὄνομα τόπου.

Μύρον Αἰγύπτιον, οἱ μὲν ἐδέξαντο τὸ λεγόμενον ἀπὸ σκάφης, ἔστι γὰρ θερμαντικὸν, ὁ δὲ τὸ μελαβάθρινον οἱ δὲ, τὸ μενδήσιον, καὶ γὰρ ἐν β' γυναικείων, τὸ αὐτό φησιν ἔλαιον Αἰγύπτιον.

B Μυττωτὸν, οἱ μὲν Ἀττικοὶ ὑπότριμμά τι μετὰ σκόροδου γινόμενον λέγουσι, Εὔπολις δὲ ἐν λάκωσι τὸ ἄμυλον λέγων φησὶν, τὰ συκάρια ἐποίησε μυττωτὸν πολὺν, ἔνιοι δὲ πλακοῦντα διὰ λαχάνου συντεθέντα, οἱ δὲ τὸν λεγόμενον ζῆθον, ἡμεῖς μέντοι συγκατατιθέμεθα τοῖς λέγουσι μυττωτὸν εἶναι τὸ διὰ σκόρδου τρίμμα, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ μασάττεσθαι τὴν δυσωδίαν, ὡς εἶναι μυσσωτόν.

Μῶλυξ, σκόροδου κεφαλὴ μονοειδὴς καὶ μὴ διαλελυμένη εἰς ἄγλιθας.

Μωμητέον, μεμπτέον καὶ μῶμος ἡ μέμψις.

C

Αρχὴ τοῦ.

N.

Ναρκώδεις, οἱ ἀπεσκληρουμένοι καὶ ἀναισθητοῦντες, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς πατιθικῆς γιγνομένης ναρκῆς.

Ναρκῶσαι, πραῦναι, καὶ οἱονεὶ εἰς ἀναισθησίαν ἀγαγεῖν τῆς ἀλγηδόνος.

Νείαρα, γαστὴρ, Βακχεῖός φησι τὸ κῶλον ὅ τινες κάτω κοιλίαν προσαγορεύουσιν.

D Νεφέλαι, τὰ ὑφιστάμενα τοῖς διαχωρήμασιν ὑπολίπαρα, ὅτε μὲν ὠχρὰ, ὅτε δὲ ξανθὰ, ἤ πως ἄλλως κεχρωσμένα, μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ἐν οὐρανῷ νεφελῶν κινηθείς.

Νεύρου ἐναίμου, αὐτὶ τοῦ τῆς φλεβός.

Νεωχμὸν, νεώτατον, ὡς καὶ Αλκμὰν ἐν α' μελῶν.

Νηδὺν, οὕτω καλεῖ πᾶσαν καλότητα λέγων, ὁκόσα γὰρ τῶν μελέων ἔχει σάρκα περιφερῆ ἣν μῦν καλέουσι πάντα νηδὺν ἔχει, πᾶν γὰρ τὸ ξύμφυτον ἢν τε δέρματι ἢν τε σαρκὴ καλύπτηται κοῖλόν ἐστι.

Νίωπον, τὸ ἐκ καρύων πικρῶν ἔλαιον, καθὼς καὶ Πετρώνιος ἐν ὑλικοῖς, καὶ Διόδοτος ἐν β' Μυθολογιῶν φησιν, ἔνιοι μὲν δὴν νέωπον ἐπιμελέστατα ποιοῦσιν οὕτως, χοίνικας καρύων πικρῶν τέσσαρας λαβόντες Ἀττικὰς θλῶσί τε καὶ ξηραίνουσι τὰ ἐν μέσῳ καλῶς, διαδιδόασί τε εἰς ὅλμον καὶ κόπτουσι, δύναμιν δὲ ἔχει τὸ νίωπον τήνδε, ὄνομα δὲ τὸ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων ἔλαιον.

Νόμον, τὸν λόγον, ἢ τὴν νέμεσιν, ἢ τὸ ἦθος.

Νόμος δίκαιος, λόγος συμφέρων.

Νυκτοειδὲς, αὐτὶ τοῦ μέλαν.

F

Αρχὴ τοῦ.

Ξ.

Ξενοπρεπὲς, ἐξηλλαγμένον, ἔστι δὲ τοῦ περὶ ἀγμῶν.

Ξυνιέναι, συνεπινοεῖν, κεῖται καὶ ἐν τῷ περὶ Πτισσάνης.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 132 sur 413

Ξιώτασις, ὑποπλάπαρος αὐτὶ τῦ ὑφάπαλος καὶ χωλὶς βίας.

Ξιωτικμήρεσθαι συσημειοῦσθαι, τέκμαρ γὰρ καὶ τεκμήριον ἰδίως τὸ σημεῖον λέγεται.

Ξυσμῶ, κνησμῶ, φησὶ γὰρ ὅτως Ἱπποκράτης, ὑποβὰς γὰρ ἐς Μῆλον ἐς θερμὰ λοετρὰ τῦ μὲν κνησμοῦ ἐπαύσατο καὶ τῆς παχυδερμίας, κεῖται καὶ ἐν Ἀφορισμοῖς.

Ξιώτασις ὑποπλάπαρος, contenſio ſubmollis & A ſine violentia.

Ξιωτικμήρεσθαι, certo ſigno coniicere, Τέκμαρ enim & τεκμήριον propriè certum ſignum dicitur.

Ξυσμῶ, pruritu, ſic enim inquit Hippocrates, *deſcendens in Melum ad calida lauacra, à pruritu quidem ceſſauit, & à cutis craſsitie*, ſitus eſt etiam ξυσμὸς in Aphoriſmis.

Αρχὴ τῦ.

O.

Ογκυλωμύη, ὀγκύλλεσθαι μὲν Ἀτ̃ικῶς λέγεται τὸ μέγα καὶ ἐπῃρμένα φρονεῖν, ὁ δ' Ἱπποκράτης ὀγκυλωμύῃσι λέγει κοιλίαν, τὴν ταχέως εἰς ὄγκον αἰρομένην. B

Ογκη, καὶ ὄγκη δὲ βύρσην, ἔστι δὲ τὸ φέρειν ὡς Βακχεῖος.

Οδυνᾶς ναρκοῖ, αὐτὶ τῦ μειοῖ, ὅπερ ἡ νάρκη ὀλίγης αἰσθήσεώς ἐστιν.

Οἱ πικρόχολοι τὰ αἴω, αὐτὶ τῦ οἱ καχέκται, ἀφ' οὗ τοῦτο ὀξεῖς καὶ βύκινητοι, οἱ γὰρ χολώδεις ἔχοντες τὸ σῶμα κεῖμενον βλάπτονται ὑπὸ τῆς ἀσιτίας τ' σώματος.

Οἰδώδης, τῆς βρυωνίας καλουμένης, ἔστι δὲ ἀγρίας ἀμπέλου εἶδος. Οἴδος, οἴδημα. C

Οἰκείης, δουλείας, οἱ δὲ βίας, κεῖται δὲ παρ' ἐνίοις φύσεως παιδίου ἡ λέξις.

Οἰναρίδες, τὰ κλήματα τῶν ἀμπέλων οὕτως Ἀτ̃ικοὶ καλοῦσιν, οἴναρα δὲ τὰ τῆς ἀμπέλου φύλλα.

Οἰνεάδα, πόλις Αἰτωλίας, κειμένη πρὸς ταῖς ἀχελώου τῦ ποταμοῦ πηγαῖς.

Οἰνύεσθαι, πίνειν.

Οἶνος αἰθοσμίας, ὁ βύώδης καὶ ἡδύς, ὡς Ἀριστοφάνης ἐν Βατράχοις, καὶ ἐν Θεσμοφοριαζούσαις. D

Οἶνος Ανδρεῖος, βύτινος, καὶ ἀπὸ Ἄνδρου τῆς νήσου, ὡς Λέσβιος ὁ ἀπὸ Λέσβου.

Οἶνον οἰνώδη, ὄχ ὥς τινες τὸν ἁπαλὸν καὶ μόνον ἐμφασιν οἴνου ἐμπρέποντα, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν αὐστηρὸν καὶ βύτινον, φησὶ γὰρ, Γλυκὺν δὲ οἶνον καὶ οἰνώδη, καὶ λευκὸν καὶ μέλαινα, αὐτὶ ἀφρογελλόρυθμος δέ φησιν ὁ μὲν γλυκὺς ἡδύν ἐστιν καρηβαρικὸς τῦ οἰνώδους.

Οἴνῳ σιραίῳ, τῷ ἑψήματι λεγομένῳ.

Οἰὸς σῶμα ἢ σάρκα, ῥοῦλον ποσθάτου, οἷς γὰρ τὸ ποσθάτον, κοινὸς δὲ τῦ ἀνθρώπου. E

Οἰσύπη αἰγὸς, οἰσύπη κυρίως λέγεται τὸ ἀφαιρόμενα τῦ ποσθάτου, καὶ γὰρ Οἷς τὸ ποσθάτον πλὴν αὐτὲς καταχρηστικῶς οἰσύπην ἐκάλεσε, καὶ τὸ τῆς αἰγὸς ἀφαιρόμενα, ἀφ' οὗτο καὶ οἰσυπηρὰ ἔρια τὰ μετέχοντα τῆς οἰσύπης ἢ τῦ οἰσύπου, ἑκατέρως γὰρ λέγεται.

Οκλασις, ὀκλάσαι λέγεται ὅταν τὰς κνήμας καὶ τὰς πτέρνας καὶ μηρίνθους τὰ γόνατα καθίσαι.

Οκνέειν, μὴ δύνασθαι, φησὶ γὰρ ὅτι κατοκνέουσιν ὀρθοῦσθαι, αὐτὶ τῦ, δύνανται. F

Οκνήθη, ἠυλαβήθη.

Οκνις, τραχύτης, ἀλλ' οὐκ ὡς φησὶ Βακχεῖος γωνία.

Ολκάδες, τὰ φορτηγὰ πλοιάρια.

Ολοφλύκτιδες, αἱ φλύκταιναι, οἱ δὲ ποδηνυκτίδες, οἱ δὲ δοθιήνες, οἱ δ' ἕξανθήματα ζωϋφίοις ὅμοια.

Initium litteræ.

O.

Ογκυλωμύη, Attici quidē ὀγκύλλεσθαι interpretantur valde & elatè ſapere, Hippocrates verò ὀγκυλωμύῃσι ventriculum ait eſſe qui citò in tumorem attollitur.

Ογκη & ὄγκειν reperimus, eſt autem ferre, vt inquit Bacchius.

Οδύνας ναρκοῖ, dolores ſtupefacit, ideſt, minuit: quandoquidem ſtupor eſt ſenſus compreſſio.

Οἱ πικρόχολοι τὰ αἴω, *bile ſurſum laborantes*, id eſt, vitioſo habitu deprauati atque ob hanc rem acres, & facilè mobiles: illi enim qui habent partem biliosam propinquam, læduntur ab inedia in ſtomacho.

Οἰδώδης, Bryoniæ dictæ, eſt autem vitis agreſtis ſpecies.

Οἴδος, tumor.

Οἰκείης, famulæ, nonnulli verò βίας filiæ, poſita eſt autem vox hæc in libro de natura pueri.

Οἰναρίδες, palmites vitium ſic Attici appellant, οἴναρα verò vitis folia dicuntur.

Οἰνεάδα, Oeneada, ciuitas Ætoliæ quæ poſita eſt ad fontes fluminis Acheloi.

Οἰνύεσθαι, bibere, *vinum potare*.

Οἶνος αἰθοσμίας, vinum odoratum & ſuaue, vt Ariſtophanes in Ranis, & in Cerealia celebrantibus.

Οἶνος ἀνδρεῖος, vinum virile, andræum, generoſum vel ab Andro inſula, & Lesbium à Lesbo.

Οἶνον οἰνώδη, *vinoſum vinoſum*, non vt nonnulli delicatum & ſolam vini ſpeciem præ ſe ferens, verùm potiùs auſterum, & generoſum, inquit enim, *dulce vinum, & vinoſum, & album, & nigrum*, quum autem diſtinguit, ait: *dulce quidem minùs graue reddit caput* τῦ οἰνώδεος *vinoſo*.

Οἴνῳ σιραίῳ, vino ſyræo, ſapa dicto.

Οἰὸς σῶμα ἢ σάρκα, ouis gulam, nam οἷς ouis, probatum eſt, communiter autem hominis.

Οἰσύπη αἰγὸς, *æſypus capræ*, οἰσύπη propriè dicitur excrementum ouis, nam ouis eſt probatum, veruntamen ipſe abuſiuè οἰσύπην capræ etiam excrementum appellauit, ob id & lanas οἰσυπηρὰς eas vocauit, quæ participes ſunt œſypes vel œſypi, vtroque enim modo dicitur.

Οκλασις, *genuum flexio*, dicitur ὀκλάσαι in tibias & calcanea flectentem genua ſedere.

Οκνέειν, *ſegnem eſſe*, non poſſe, inquit enim οὕτοι κατοκνέουσιν ὀρθοῦσθαι, *non poſſunt erigi*.

Οκνήθη, reueritus eſt, metuit.

Οκνις, Aſperitas, verùm non angulus vt ait Bacchius.

Ολκάδες, oneraria nauigia.

Ολοφλυκτίδες, puſtulæ, nonnullis ποδηνυκτίδες, tubercula, nonnullis papulæ inſectis animalculis ſimiles.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 133 sur 413

Ομαλῶς, similiter, est verò libri quarti Epidemiωn hæc dictio.

Ομιλίη, tria significat, hoc quidem in loco hominum consuetudinem, aut conuersationem, eò quòd vnà versentur. In libro verò de articulis, simpliciter appositionem & viciniam, quum inquit, *adhærescit autem ac inseritur brachium cotylæ scapulæ*, vsum autem quum ait, *hanc artem non solùm ratione exercere oportet, verùm etiam τῇ ὁμιλίῃ vsu*: est verò in libro de anni temporibus & locis.

Ομματα ἐνδεδινημένα, initio conuoluti oculi, Epicles τὸ ἐνδεδινημένον ad obtenebratum & caput dolentem refert, sed non intellexit. Hippocrates enim non omnino ad hominem hanc vocem accommodauit. Nam in sexto Epidemiωn id apertè declarat, hanc ipsam vocē propriè ad oculorū partē referens. Quomodo igitur rectè τὰ ἐνδεδινημένα inuersa interpretabitur? ducitur enim παρὰ τὴν δίνησιν, quæ quidem est circularis conuersio.

Ονος, axis, fortasse ob conuersionem motus in orbem.

Οξύϊ, lumbo.

Οξυρεγμίην, acidum ructum qui eos qui non coquunt, consequitur.

Οπλα, *rudentes nauticos*, Bacchius interpretatur stupeos funes, sed non rectè, sunt enim communiter funes qui detinent malum rectum in naue.

Οπωπα, vidi.

Οριον, *terminus*, confinium.

Οργια, sacra, mysteria.

Οργίσασθαι, impetum habere ad aliquid, & terram ὀργᾶν turgere ad fructus eruptionem, ὀργίσασθαι igitur dixit ad consistentiam cogere humida & ad excretionem præparare.

Ὀῤῥὸν πίσσης, *serum picis*, quod est picis maximè humidum. In primo verò de morbis mulierum, & in libro de Ptisana, lactis serum intelligendum esse scribit, quod inest iis quæ in caseum coguntur.

Ὀῤῥωδέειν, *metuere*, *periclitari*, trepidare, timere.

Ορφνῶδες, tenebricosum, ὄρφνη enim tenebræ dicuntur.

Οτίδος, auis species, quam nonnulli, ὠτίδα *auem tardam* appellant.

Οὐλὰς, hordeola.

Οὐλομελείης, totius naturæ.

Οὖλον ὀρόβιον, ruffum, nonnulli magnitudine æqualem orobo verrucam.

Οὔλῳ ἐρίῳ, molli lana.

Οὐ παιδοκτίσει, non faciet filios, κτίσαι enim facere dicitur.

Οὐρεῖ αἱμαλῶδες, *cruentam vrinam mingit*; in nonnullis exemplaribus scriptum inuenimus οὐρέει αἱματῶδες, in pluribus verò αἱμαλῶδες, quæ vox idem significat quod αἱματῶδες, dicta est autem vox παρὰ τὸν αἱμάλωπα hoc est, à vibice, qui est circumscriptio sanguinea quæ vtplurimum ex percussione fit circa corneam oculi tunicam.

Οὐρεὺς, mulus, sicut inquit Homerus, Οὐρῆας, idest, *mulos quidem primùm inuasit*.

Οχετοὺς, *effluuia*, aquarum ductus & effusiones, vt etiam inquit Homerus, vt autem quum vir irrigator riuos ducit à fonte nigræ aquæ.

Οχλώδεα, molesta.

A Ομαλῶς, ὁμοίως, ἔστι δὲ τοῦ δ' Επιδημιῶν ἡ λέξις.

Ομιλίη, σημαίνει τρία, ἐνθάδε μὲν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφὴν παρὰ τὸ ὁμοῦ εἱλεῖσθαι. ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων, ἁπλῶς τὴν παράθεσιν καὶ γειτνίασιν, ὅτε φησὶν, ὁμιλέει δὲ βραχίων τῇ κοτύλῃ τῆς ὠμοπλάτης, τὴν δὲ τριβὴν, ὅτε φησὶ, ταύτην τὴν τέχνην οὐ μόνον λόγῳ ἀσκεῖν χρὴ, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ, ἔστι δ' ἐν τῇ περὶ ὡρῶν καὶ τόπων.

Ομματα ἐνδεδινημένα, Επικλῆς τὸ ἐνδεδινημένον ἐπὶ τοῦ ἐσκοτωμένου καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦντος τάσσει, οὐ νοήσας. ὁ γὰρ Ιπποκράτης οὐκ ἐπ' ἀνθρώπου καθόλου τέταχε τὴν λέξιν. ἐν γὰρ ς' Επιδημιῶν φανερὸν ποιεῖ, ἰδίως ἐπὶ μέρους ὀφθαλμοῦ τάττων αὐτὴν πλὴν οὖν καλῶς ἄν τις τὰ ἐνδεδινημένα ἀντὶ τοῦ ἐξεστραμμένα παραλάβῃ; πεποίηται γὰρ παρὰ τὴν δίνησιν, ἥτις ἐστὶ κυκλοτερὴς περιστροφή.

Ονος, ὁ ἄξων, ἴσως διὰ τὸ κοκλικὸν τῆς κινήσεως.

Οξύϊ, ἢ ξύϊ, ὀσφύϊ.

Οξυρεγμίην, τὴν τοῖς ἀπεπτοῦσι παρακολουθοῦσαν ἐποξίζουσαν ἐρυγήν.

C Οπλα, Βακχεῖός φησι τὰ στύπτινα σχοινία οὐκ εὖ, ἔστι γὰρ κοινῶς τὰ ἐν τῇ νηῒ διακρατοῦντα ὀρθὸν τὸν ἱστὸν σχοινία.

Οπωπα, εἰδώς.

Οριον, τὸν περιορισμόν.

Οργια, μυστήρια.

Οργίσασθαι, τὸ ὁρμὴν ἔχειν πρός τι καὶ ὀργᾶν τὴν γὴν πρὸς τὴν ἐκβολὴν τοῦ καρποῦ, ὀργίσασθαι οὖν εἶπε τὸ εἰς παράστασιν ἀγαγεῖν τὰ ὑγρὰ καὶ πρὸς ἔγκρισιν ἑτοιμάζειν.

D Ὀῤῥὸν πίσσης, τὸ ὑγρότατον τῆς πίσσης, ἐν δὲ α' γυναικείων κἂν τῷ περὶ πτισάνης, τὸν τοῦ γάλακτος ὀῤῥὸν ἀκουστέον ὡς ἐφίσταται τοῖς ἀποτορουμένοις.

Ὀῤῥωδέειν, ἀγωνιᾷν, φοβεῖσθαι.

Ορφνῶδες, σκοτεινὸν, ὄρφνη γὰρ λέγεται ἡ σκοτία.

Οτίδος, ὀρνέου εἶδός ἐστιν ὅ τινες ὠτίδα καλοῦσι.

Οὐλὰς, κριθάς.

Οὐλομελείης, ὅλης φύσεως.

Οὖλον ὀρόβιον, τὸ πυῤῥόν, οἱ δὲ τὴν ἰσομεγέθη ὀρόβῳ ἀκροκορδόνην.

E Οὔλῳ ἐρίῳ, τῷ μαλακῷ.

Οὐ παιδοκτίσει, οὐ παιδοποιήσει, κτίσαι γὰρ τὸ ποιῆσαι.

Οὐρεῖ αἱμαλῶδες, ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις εὑρομὲν, οὐρέει αἱματῶδες, ἐν δὲ τοῖς πλείστοις αἱμαλῶδες, ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἴσῳ κεῖται τῷ αἱματώδει, εἴρηται γὰρ παρὰ τὸν αἱμάλωπα, ὅ ἐστι συγγραφὴ ὕφαιμος ὡς ἐπίπαν ἐκ πληγῆς περὶ τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα γινομένη.

Οὐρεὺς, ὁ ἡμίονος ὡς καὶ Ομηρος, Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο.

F Οχετοὺς, τὰς ἐκχύσεις τῶν ὑδάτων ὡς καὶ Ομηρὸς, ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς ἀπὸ κρήνης μελανύδρου.

Οχλώδεα, ὀχληρά.

A

Αρχὴ τοῦ.

Π.

Παιδικὸν πάθος, παιδίαν νῦν τὴν παιδοτροφίαν, ὅθεν καὶ Σοφοκλῆς ἐν Γελίᾳ φησὶ· λευκὸν αὐτὴν ὅδ' ἐπαίδευσε γάλα.

Πάλης ἀλφίτου, πάλη λέγεται τὸ λευκότατον, καὶ λεπτότατον τοῦ ἀλφίτου.

Γαλιγκοτωτάτοις, φιλυποστρόφοις νοσήμασι.

Παλιώων, ἐπιπάσσων ὡς καὶ Ὁμηρός φησιν, ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε.

Παρακρουστικὸν, παρακοπτικὸν, παρακρούειν γὰρ κυρίως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἐπ' ὀλίγον παραφρονεῖν.

Γαραμπεχόμενοι, παρακαλυπτόμενοι, εἴρηται δὲ παρὰ τὴν ἀμπεχόνην, ἥτις ἐστὶ παρακατάληψις.

Γαρήκουσι, παρατέταται.

Παρθένον, παρθένον νῦν τὴν θυγατέρα λέγει.

Παρέλεγε, παρέκοπτε.

Παρελύθη, παράλυσιν κυρίως ἐκαλεῖ τὴν περὶ τὸ δέξιον μέρος τοῦ σώματος μάλιστα γινομένην.

Γαρενεχθέντι, ὑπενεχθέντι εἰς παρακοπήν.

Γέλασαι, ἐγγίσαι.

Πελάσει, ἐγγίσει, πελὰς γὰρ τὸ ἐγγὺς λέγεται.

Πέλον, ὑπόφαιον ἀγνοοῦντες δέ τινες γράφουσι πέλιον, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν ποιμέσι καὶ ἐν Αμφιαράῳ φησὶ, κυνὸς πέλης τετμηκάδος βοὸς ῥινέων.

Γενταφύλλη, βοτάνης ὄνομα.

Πεπασμὸς, κυρίως μὲν ἐπὶ τῶν ἀκροδρύων εἴρηται, ὅταν ἐξ ὠμότητος πέπειροι οἱ καρποὶ γίγνωνται, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ὅταν οἱ χυμοὶ πεπανθῶσι.

Γέπλος, βοτάνης εἶδος, ὧν ἔνιοι πέπλιον ὀνομάζουσιν, οἱ δὲ σύμφυτον.

Περαιωθεῖσαι, εἰς ἀλλήλας συνεύσασαι ὡς ἑκατέραν λαβεῖν τέλος.

Γερνὰς, πωλῶν ὡς καὶ Ὁμηρός φησιν κτείνων καὶ περνὰς νήσων ἐπὶ τηλιδαπάων.

Περόνα, διατροπήν.

Περονᾶν, διατρυπᾶν.

Γερόνας, τὰς κονδυλώδεις τῶν ὀστῶν ἐπαναστάσεις οὕτω κεῖται νῦν, ὅτε δὲ αὐτὶ τῆς κερκίδος τάττει τὴν λέξιν, Διαγόρας δὲ ὁ Κύπριός φησι τὰ προαιρετικὰ νευρὰ περόνας αὐτὸν καλεῖν.

Γερίδας ἢ περιῤῥηδὲς, ἑκατερωθὲν ἐγκεκλιμένον μηνοειδῶς, ἔνιοι δὲ περιφερές.

Περιεσθικὸν, σωτήριον.

Περιμάδαρα ἕλκεα, αὔτυφα, καὶ ἀνώμαλα.

Γερκνὸν, μέλαν.

Πήρινα, τὸν ὄσχεόν φησιν οὕτω καλεῖσθαι Αντίγονος ὁ γραμματικὸς, παρὰ τὸ ὡς ἐν πήρᾳ τοὺς διδύμους εἶναι, ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν θηριακοῖς φησι, Ἠὲ καὶ ἐξ ἐλάφοιο τὰ μὼν πηρῖνα θοραίην.

Πηχέδεον, τὸν ταῦρον, οἱ δὲ τὸ περίνεον, Βακχεῖος δὲ διάβασίν τινα.

Πίαρ, τὸ λιπαρώτατον, καὶ νοστιμώτατον, καὶ πίερον, τὸ λιπαρόν.

Initium litteræ.

Π.

Παιδικὸν πάθος, *puerilis morbus*, παιδίαν nunc vocat educationem puerorum: hinc Sophocles in Pelia ait: *album ipsam hoc lac educauit.*

Πάλης ἀλφίτου, *pollen farinæ*, dicitur πάλη quod est farinæ candidissimum, & tenuissimum.

Παλιγκοτωτάτοις, morbis qui facilè reuertuntur.

Παλιώων, aspergens, vt etiam inquit Homerus, *deinde farinas albas aspergebat.*

Παρακρουστικὸν, quod hominem de mentis statu deiicit, παρακρούειν enim veteres dicebant breui tempore delirare.

Παραμπεχόμενοι, veluti obtecti, ducitur autem παρὰ τὴν ἀμπεχόνην quæ est integumentum.

Παρήκουσι, porrecti sunt.

Παρθένον, virginem, nunc παρθένον filiam interpretatur.

Παρέλεγε, delirabat, desipiit.

Παρελύθη, propriè appellat paralysim eam quæ maximè in dextra corporis parte fit.

Παρενεχθέντι, in mentis alienationem inducto.

Πελάσαι, appropinquare.

Πελάσει, appropinquabit, πέλας enim propè dicitur.

Πέλον, subfuscum, ignorantes autem nonnulli πέλιον scribunt, vt etiam Sophocles in pastoribus & in Amphiarao inquit, *canis* πέλης hoc est, *cinerei coloris*, *mugientisque bouis.*

Πεντάφυλλη, *quinquefolium*, herbæ nomen.

Πεπασμὸς, *maturatio*, propriè de arborum fructibus dicitur quum ex immaturitate maturitatem sunt consequuti: impropriè verò de nostris corporibus, quum succi sunt concocti.

Πέπλος, *peplus*, herbæ species quam nonnulli peplium appellant, nonnulli verò consolidam.

Περαιωθεῖσαι, mutuò assentientes vt vtraque finem consequatur.

Περνὰς, vendens, sicut & Homerus inquit, *interficiens & vendens*, *transportans in insulas remotissimas.*

Περόνα, mutationem.

Περονᾶν, fibulare, tenebrare perforare.

Περόνας, nodosas ossium eminentias, sic nunc positum est, aliquando verò pro radio hanc dictionem ponit, Diagoras verò Cyprius inquit, περόνας *neruos arbitror voluntarios ipsum appellare.*

Περιδὰς ἢ περιῤῥηδὲς, vtrinque vt luna incuruatum, nonnulli verò dicunt circulare.

Περιεσθικὸν, salutare.

Περιμάδαρα ἕλκεα, vlcera vndique glabra, quæ non aluntur, & inæqualia.

Περκνὸν, nigrum, atrum.

Πήρινα, scrotum, ait sic appellari Antigonus grammaticus à πήρᾳ quòd vt in pera siue sacculo esse testes videantur, vt & Nicander in theriacis concinit, *aut etiam cerui scrotum genitale incidens.*

Πηχέδεον, Taurum, nonnulli verò perineum, Bacchius autem transitum quendam.

Πίαρ, pinguissimum, & suauissimum, & πίερον pingue.

Πικερίῳ, Butyro, sicut & Aristophanes in Commentariis inquit Thoantem Ithacesium scriptum reliquisse πικέριον apud Phryges butyrum appellari.

Πίλοισι, *tegmentis*, πίλοι à Laconibus appellantur quæ operimenta vmbræ causa sunt facta.

Πινώδεσι, *lanis succidis*, sordibus, πίνος enim sordes, & πινηρὰ ἔρια, quum inquit sordidas lanas intelligere oportet, in nonnullis verò commentariis πίον scriptum inuenimus, quod maculam significat. Πεπίσκοντα, potantem.

Πίσσα ἡδυντὴ, *pix condita*, ἡδυντὴν πίσσαν dicit conditam picem & apparatam.

Πισσηρὴν κηρωτὴν, picatum ceratum, quod tetrapharmacum appellatur.

Πλάδες, quasi mollis, & perhumida affectio vel constitutio corporis neque solida, neque carne prædita.

Πλανώδεα, *oberrantia*, quæ nullo ordine fiunt: hinc enim febres erraticæ dicuntur quæ nullo ordine inuadunt.

Πλάτας, scapulas, scoptula aperta.

Πλήμνας, modiolos rotæ, in quibus axis vertitur.

Πλοώδης, fluitans, Eurycles interpretatur spatiosam & amplam laxitatem habens ac velut innatans.

Πνεῦμα, nunc respiratio: ex his quæ dicit, πνεῦμα respiratio densa existens laborem significat.

Πνεῦμα μινυνθῶδες, *imminuta respiratio*, debilis & paucus spiritus.

Πόλφοι, Bolbi, vt Metagenes ait, raphani, placentæ, leguminum, nucum, iuris πολφῶν id est bulborum, vini, colocynthes, nonnulli verò cibum quendam è pulte factum esse aiunt.

Πόνοι, *labores*, actiones, functiones.

Πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, *labores cibum præcedant*, πόνος *labor* tria significat, hîc quidem exercitationem vbi inquit, *studium sanitatis conseruandæ non satiari cibis, impigrum esse ad laborem*, pro dolore quum ait, *duobus laboribus simul ortis non in eodem loco*, ac pro læsione quum inquit, *quo in morbo somnus laborem, facit mortiferum; si verò somnus iuuat, non mortiferum*. Quum autem Asclepiades Herois interpretantis mentem non perpenderit, ex his quæ infert, *si autem somnus iuuat, non mortiferum*, ait, quonam modo potest hoc esse verum, quum πόνος id est læsio, cum intensione sensus fiat, somnus verò per sensus solutionem ac remissionem.

Πόνος καταιγίζων, idest, labor vehementer irruens, dictus est autem ἀπὸ τῆς καταιγίδος, quæ est violentus & repentinus venti impetus.

Πρήγματα, *res*, possessiones.

Ποταίνια, *recentia*, in secundo libro, *recentia interpretatur*.

Προαπαυδησάντων, *viribus defectorum*, priùs deficientium, ex quo declaratur virium debilitas, inquit enim, *priùs viribus defectorum deliria pessima*, hoc est, phrenitides quæ fiunt viribus defatigatis ac fractis, malum.

Πρόβατα, *oues*, sic quadrupeda omnia communiter nunc appellat.

Προβουλεύοντες, præscientes & præcauentes.

Πρόμαλον φώξας, *promalum tostum*, est promalum plantę species, cuius etiam Eupolis meminit in Capris.

Προξένους, *hospites*, sic antiquiores appellabant eos qui in aliis ciuitatibus manebant, & hospitio excipiebantur, & qui curam habebant amicorum qui ciues non essent.

A Πικερίῳ, βουτύρῳ, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς ὑπομνήμασί φησιν ὅτι Θόας ὁ ἰθακήσιος ἱστορεῖ παρὰ φρίξι πικέριον καλεῖσθαι τὸ βούτυρον.

Πίλοισι, πίλοι καλοῦνται παρὰ Λάκωσι τὰ σκεπάσματα σκιᾶς χάριν πεποιημένα.

Πινώδεσι, ῥυπαροῖς, πίνος γὰρ ὁ ῥύπος, καὶ πινηρὰ ἔρια ὅταν φῇ, τὰ οἰσυπηρὰ ἀκουστέον, ἐν ἐνίοις δὲ ὑπομνήμασιν εὑρομὲν πίνον λεγόμενον τὸν σπίλον.

Πεπίσκοντα, ποτίζοντα.

Πίσσα ἡδυντὴ, ἡδυντὴν πίσσαν λέγει τὴν ἠρτυμένην.

B Πισσηρὴν κηρωτὴν, τὴν τετραφάρμακον καλουμένην.

Πλάδος, οἷς ἔκλαυνος καὶ ὑπόσομφος καὶ δίυγρος τοῦ σώματος διάθεσις καὶ μὴ στερεᾷ κεχρημένη σαρκί.

Πλανώδεα, ἔστι τὰ μὴ κατὰ τάξιν γινόμενα, ὅθεν καὶ πλάνητες πυρετοὶ λέγονται οἱ μὴ καταφοιτῶντες.

Πλάτας, τὰς ὠμοπλάτας.

Πλήμνας, τὰς χοινικίδας τοῦ τροχοῦ δι' ὧν ὁ ἄξων στρέφεται.

C Πλοώδης, Εὐρυκλῆς φησιν εὐρύχωρον χάλασμα ἔχουσα καὶ οἷς ἐμπλέουσα.

Πνεῦμα, νῦν ἡ ἀναπνοὴ, δι' ὧν φησι πνεῦμα πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει.

Πνεῦμα μινυνθῶδες, τὸ ἀσθενὲς καὶ ὀλίγον.

Πόλφοι, βολβοὶ, ὡς Μεταγένης φησὶ ῥαφανίδος, ἀμύλου, λεκύθων, καρύων, ζωμοῦ, πολφῶν, οἴνου, κολοκύνθης, οἱ δὲ βρῶμά τι πολτῶδες εἶναι.

Πόνοι, αἱ ἐνέργειαι.

D Πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, ὁ πόνος τρία σημαίνει, ἐνθάδε μὲν τὴν γυμνασίαν, ἔνθα φησὶν, Ἄσκησις ὑγείας, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνου· ἀντὶ δὲ ὀδύνης, ὅταν φῇ, δύο πόνων ἅμα γινομένων, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον· ἐπὶ καὶ τῆς βλάβης, ὅταν εἴπῃ, ἐν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέει, θανάσιμον. ἢν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον. μὴ ἐπιστήσας δὲ Ἀσκληπιάδης τοῦ ἥρωος μὴ ὀξηγουμένου ἐξ ὧν ἐπιφέρει, ἢν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον· φησὶ, πῶς δύναται τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, τοῦ μὲν πόνου, κατ' ἐπίτασιν αἰσθήσεως γινομένου, τοῦ δὲ ὕπνου, κατ' ἔκλυσιν.

E Πόνος καταιγίζων, ἀντὶ τοῦ σφοδρῶς ἐμπίπτων, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς καταιγίδος, ἥτις βιαία καὶ αἰφνίδιος ἀνέμου ἔμπτωσις.

Πρήγματα, κτήματα.

Ποταίνια, Βακχεῖός φησι ἐν β' τὰ πρόσφατα.

Προαπαυδησάντων, προαναφωνησάντων, ἐξ οὗ δηλοῦται τὸ κεκακωμένον τῆς δυνάμεως, φησὶ γὰρ προαπαυδησάντων παραφροσύναι κάκισται, ἀντὶ τοῦ, ἐπ' ἀσθενεῖ τῇ δυνάμει γινόμεναι φρενίτιδες, κακόν.

F Πρόβατα, οὕτω καλεῖ κοινῶς πάντα τὰ τετράποδα νῦν.

Προβουλεύοντες, προγιγνώσκοντες καὶ προφυλαττόμενοι.

Πρόμαλον φώξας, πρόμαλόν ἐστιν εἶδος φυτοῦ οὗ μέμνηται καὶ Εὔπολις ἐν Αἰξί.

Προξένους, οὕτως ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τοὺς ἐν ἄλλαις πόλεσι μένοντας, καὶ εἰς ξενίαν ἐπιδεχομένους καὶ φροντίζοντας φίλων μὲν οὐκ ὄντων δὲ πολιτῶν.

Προπετὴς, προπίπτων, καὶ αὕτη ἡ λέξις μεταφορικῶς εἴρηται, καὶ γὰρ ἐν τῷ βίῳ προπετεῖς ἀνθρώπους λέγομεν τοὺς μὴ κατέχοντας ἑαυτοῦ, ἀλλ' οἷς πρὸ καιροῦ προπίπτοντας ταῖς πράξεσι.

Προσάρματα, τροφαί.

Πρόσαρσιν, προφοράν.

Πρόσω, ἀντὶ τοῦ ἔμπροσθεν.

Πρὸ τοῦ ἦρος, ἀντὶ τοῦ πρὸ τοῦ ἦρος ὁρᾷν.

Πρωϊαίτερον, πρὸ τοῦ δέοντος καιροῦ.

Πτερυγώδεες, οἱ μακροτράχηλοι, καὶ ἐπιπολὺ πλατέα ἔχοντες τὰ στήθη, καὶ ἐξέχοντα.

Πτοιώδεσι, τὴν πτοίαν οἱ μὲν δέχονται τὸν κίνδυνον, οἱ δὲ τὴν ταραχὴν, οἱ δὲ τὸν φόβον.

Πυθμενόθεν, Βακχεῖος ἐν β' φησιν ἐξ ἀρχῆς, ἔστι δὲ μᾶλλον κάτωθεν καὶ οἷς ἐκ βάθους, εἴρηται γὰρ ἀπὸ τοῦ πυθμένος.

Πυκινὴ, πυκνή.

Πύλας, τόπος Θεσσαλίας, ἐν ᾧ καὶ τὸ τῆς πυλαίας Δήμητρος ἱερὸν ἵδρυται.

Πῦρ, τουτέστιν ὁ πυρετὸς, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις.

Πυρωθῆναι, παχυθῆναι καὶ παγῆναι.

A Προπετὴς, præceps, & hæc dictio methaphoricè dicta est, etenim homines in viuendo προπετεῖς *præcipites* appellamus, qui seipsos non continent, & quasi ante tempus, actionibus sese accingunt.

Προσάρματα, alimenta, cibaria.

Πρόσαρσιν, oblationem, exhibitionem ciborum.

Πρόσω, idest ante.

Πρὸ τοῦ ἦρος, pro ante ver ὁρᾷν videre.

Πρωϊαίτερον, ante opportunum tempus.

Πτερυγώδεες, *alati*, qui oblongo sunt collo, & vtplurimùm habentes lata, & eminentia pectora.

B Πτοιώδεσι, πτοίαν nonnulli periculum, nonnulli perturbationem: nonnulli autem timorem interpretantur.

Πυθμενόθεν, *ex imo*, Bacchius in secundo libro, à principio exponit, verùm rectiùs esset ab imo & quasi à profundo, dicta est autem *hæc vox* ἀπὸ τοῦ πυθμένος, *à fundo*.

Πυκινὴ, densa, crebra.

Πύλας, *Pylas*, Thessaliæ locus in quo etiam πυλαίας Cereris sacrum est exædificatum.

Πῦρ, *ignis*, idest, febris, Attica autem vox est.

Πυρωθῆναι, incrassare, & coagulare.

C

Ἀρχὴ τοῦ

Ρ.

Ρεγχος, ὁ ῥόγμος, ὡς κἂν τῷ περὶ πτισσάνης.

Ρεμβοειδέα τρόπον, πλαγίως ἐπὶ τοῦ κατά τι μὲν κοίλου, κατά τι δὲ καμπύλου, ὡς Κινησίας τάσσει τὴν λέξιν.

Ρεμβοειδέστατον, καμπυλώτατον, ῥεμβὸν γὰρ καὶ γαῦσον τὸ στρεβλὸν λέγεται, καὐτὸς δέ πού φησι, καμπυλώταται δὲ ἀνθρώπου πλευραί εἰσι.

Ρίζη ἀλθαίης, τῆς ἀγρίας, δηλονότι μαλάχης ἣν Ρωμαῖοι Ἰβίσκον καλοῦσι.

Ρινονυχογραφηθεῖσα, ῥὶς ὑπ' ὄνυχος ξυσθεῖσα, γράψαι γὰρ λέγεται τὸ ξέσαι, ὡς καὶ Ὁμηρός φησι, νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδός.

Ρινὸς, τὸ δέρμα.

Ροικώδη, ὀστᾶ καὶ γαῦσα, καὶ στρεβλὰ ἐκάλεσεν.

Ρομβὸς, ἐπιδέσμου ὄνομα.

Ροώδη ὀστέα, τὰ χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων, μεταφορικῶς ἀπὸ τοῦ ῥεῖν εἰρημένα.

Ρυβδοειδέα τρόπον, ἀντὶ τοῦ ἀγκυροειδῶς, ῥυβδὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον σχῆμα καλεῖται.

Initium litteræ

P.

Ρεγχος, *stertor* strepitus stertentis, sicut & in libro de Ptisana.

Ρεμβοειδέα τρόπον, idest, πλαγίως, hoc est obliquè, dicitur de aliqua re partim concaua, partim incuruata, sicut Cinesias ponit dictionem.

Ρεμβοειδέστατον, maximè curuum, nam ῥεμβὸν, & γαῦσον dicitur incuruum, intortum, & ipse quidem, inquit, *Hominis costæ maximè curuæ sunt*.

D Ρίζη ἀλθαίης, *radix althææ*, agrestis scilicet maluæ quam Romani Ibiscum appellant.

Ρινονυχογραφηθεῖσα, *naris vnguibus scalpta*, nasus ab vngue scalptus, nam γράψαι dicitur τὸ ξέσαι, *radere*, *pungere*, sicut & Homerus inquit, *nunc autem quum mihi pedis tarsum leuiter punxerit*.

Ρινὸς, *nasi* cutis.

Ροικώδη, ossa quæ & distorta, peruersa, & incurua appellauit.

Ρομβὸς, *rhombus*, est vinculi seu deligationis nomē.

Ροώδη ὀστέα, *fluxa ossa*, ossa quorum alterum ab altero separatur, metaphoricè dicta ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, *fluere*.

E Ρυβδοειδέα τρόπον, id est, anchorario modo, instar anchorę, nā huiusmodi figura ῥυβδὸν appellatur.

Ἀρχὴ τοῦ

Σ.

Σαπρὰ, σεσηπότα· ὡς καὶ Ἱππώναξ ἐν α' Ἰάμβων φησὶ, μυδῶντα δὴ καὶ σαπρόν.

Σαρκάζειν, οἱ μὲν σαρκοῦν, οἱ δὲ περιτείνειν τὴν ἄνω γνάθον, τῷ εἴδει δὲ κέχρηται ἀντὶ τοῦ γένους, ἔστι γὰρ εἶδος περιτάσεως τὸ σαρκάζειν.

Σαυρίδιον, ἣν ἔνιοι καρδαμίδα καλοῦσι, καρδάμῳ ἐοικυῖαν, ἔστι δὲ θερμαντικὸν τὴν δύναμιν.

Σάφα, σαφῶς, ὡς Εὐριπίδης ἐν Ὀρέστῃ φησὶ, Μέν' ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμα σοῖς ἐν δεμνίοις, ὁρᾷς γὰρ οὐδὲν ὧν δοκεῖς σάφ' εἰδέναι.

Σειρῇ, τῷ ἱμάντι.

Initium litteræ

Σ.

Σαπρὰ, putrida, sicut & Hipponax in primo Iambo, inquit, humectantem, & putridum.

Σαρκάζειν, nonnulli carnem inducere, nonnulli verò superiorem maxillam extendere, vsus est autem specie generis loco, est enim τὸ σαρκάζειν extensionis species.

F Σαυρίδιον, quam nonnulli cardamida vocant, nasturtio simile, facultate calefaciendi præditam.

Σάφα, manifestè, sicut Euripides in Oreste inquit, *mane miser quietè tuis in cubilibus, vides enim nihil eorum quæ opinaris, manifestè videre*.

Σειρῇ, loro.

Σελαχίοισι,

Σελαχίοισι, minutis piſciculis, vel teſtaceam cutē habentibus, vt locuſtis, cancris, buccinis, meminit huius vocis Eupolis in Capris.
ὡς ἡ ποτ' αὐτὸν ἣν κάμῃ τις εὐθέως ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν πρίονοι, σελάχιον, τί δὲ ἣν λύκον κεκράξεται, φρασεῖται πρὸς τὸν αἰπόλον.

Σεσήρισται, putrefactum eſt, corruptum eſt.

Σεσοῖ, putreſceret.

Σησαμοειδὲς, Diocles ſic inquit in Ancyra Elleborum appellari, nonnulli verò aliam quandam herbam. Σῆψ, putredo.

Σιάλοχοι, *qui multam ſaliuam ore effundunt*, ſputum amarum colligentes.

Σίδης, corticis mali punici.

Σικύου πάλης, quæ ex cucumere fit farina minuta.

Σικύου λέμματος, corticis cucurbitæ ſylueſtris.

Σικυώνην, agreſtem ficum.

Σίναιτο, arguerit, & accuſarit, & læſerit.

Σιναρὸν, noxiam habens, & læſionem.

Σινόμωρα, noxia, dicta ſunt autem παρὰ τὸ σιναμωρῆσθαι quod eſt damno aut detrimento affici.

Σῖτος πονηρὸς, nunc frumentum putrefactum inſtar fimi dicit.

Σκαφίδα, paſtoralem ſcyphū ſic Attici appellāt.

Σκεθρὰ, ſimilis, *vel potiùs accurata, exquiſita.*

Σκεθροτέραν, Bacchius in primo veriorem, ſed non rectè, ponitur enim σκεθρὸν aliquando pro veritate, aliquando autem pro diligenti conſideratione, ſicut Euripides in Alcmæone dicit, Γυναῖκες ὁρμήθητε μηδ' ἀτιμίαν σκεθρήν τις ὑμῶν, ταύτης γὰρ σκεθρόβοραν ἡμᾶς ἀνάγκη τοὺς νομίζοντας τέχνην.

Σκελεφροὺς, tenues, arefactos, & exiccatos.

Σκέπαρνος, *aſcia*, ſpecies deligationis eſt aſcia, quum deligatio obliquè ducitur: teſtatur autem Aſclepiades in expoſitione libri qui Officina Medica inſcribitur, dicens. Eſt enim aſcia quando vinculum ſibi ipſi incumbens inſtar χ efficit quandam flexionem & angulum, ſcilicet quum rectè obliquè ligatur.

Σκηρὸν καὶ σπογγῶδες, *laxum & ſpongioſum*, hoc eſt, fungoſum, molle.

Σκίλλης τὸ κρῶδες, *pars ſcillæ mucoſa: ſuccoſa, nitroſa*, hoc eſt ſcillæ radicis ſuccus.

Σκορδίνημα, ſcribitur & κορδίνημα *pandiculatio cum oſcitatione*, ſic autem antiqui dicebant capite grauari, ſicut & Ariſtophanes.

Σκορδίου, herbæ nomen.

Σκορόδου φύσιγγα, qui foris eſt cortex.

Σκυλάκια σιαλώδεα, caninæ carnes pingues.

Σκυῤῥωθῶσι, ideſt, σκληρυνθῶσι, hoc eſt, obduruerint, & quaſi σκιῤῥωθῶσιν quod idem eſt, quoniā σκίῤῥον, σκύῤῥον appellat cū inquit, *ſi* σκυῤῥωθόωσι, ideſt, *obduruerint, melius eſt adhibere acria, mordacia enim & tenuia, & ignea exiſtentia adurunt ſcirrhum, & ſi mollierit, emollientibus medendum.*

Σκύτα, partem quæ eſt inter tendones & ceruicem, vt Petronius in Care inquit, αἰγάδες ὑπέκνεον, καὶ πάλαι τὰ σχήματα εὐθὺς ἰδὼν καὶ τὰ σκύτα, & Archilocus inquiens quomodo ſecuit τὰν σκύταν, nonnulli verò dicunt σκύταν appellari medullam ſpinalem, nonnulli verò occiput, nonnulli verò ſpatium inter frontem & ſupercilia quod ἐπισκυνίον *pellem ſupercilij mobilem* appellamus, nonnulli verò σκύτα dixerunt capitis cutem, vnde ἡ σκύτος dicta eſt.

Σκυτίνην, conſtructam, & condenſatam.

Σκυτίον ὑποκεφάλαιον, pelliceum puluinar, quod etiam πούλβιον *puluinum*, dicitur.

A Σελαχίοισι, τοῖς μικροῖς ἰχθυδίοις, ἢ τοῖς ὀστρακοδέρμοις οἷς καράβοις, καρκίνοις, κίρυξι, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Εὔπολις ἐν Αἰξὶ λέγων, ὡς ἡ ποτ' αὐτὸν ἣν κάμῃ τις εὐθέως ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν πρίονοι σελάχιον, τί δὲ ἣν λύκον κεκράξεται, φασεῖται πρὸς τὸν αἰπόλον.

Σεσήρισται, σεσήπται, ἔφθαρται.

Σεσοῖ, σεσήποι.

Σησαμοειδὲς, Διοκλῆς οὕτω φησὶ καλεῖσθαι τὸν ἐν Ἀντικύρᾳ ἐλλέβορον, ἕτεροι δὲ πόαν τινὰ ἑτέραν.

Σῆψ, σηπεδών.

B Σιάλοχοι, οἱ σίαλον πικρὸν ἀθροίζοντες.

Σίδης, τοῦ τῆς ῥοιᾶς λέμματος.

Σικύου πάλης, τοῦ ἐκ σικύου γινομένου λεπτοῦ ἀλεύρου.

Σικύου λέμματος, λεπίσματος.

Σικυώνην, τὴν ἄγριον συκῆν.

Σίναιτο, μέμψαιτο, καὶ διαβάλλοι, καὶ βλάψοι.

Σιναρὸν, σῖνος ἔχων, καὶ βλάβην.

Σινόμωρα, πονηρὰ, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ σιναμωρῆσθαι.

Σῖτος πονηρὸς, νῦν τὸν σῖτον αὐτὶ κοπρίου τέταχε.

Σκαφίδα, τὴν ποιμενικὴν σκάφιν οὕτω καλοῦσιν Ἀττικοί.

C Σκεθρὰ, ὁμοία.

Σκεθροτέραν, Βακχεῖος ἐν α' φησιν ἀληθεστέραν, ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς, κεῖται καὶ ὁ τὲ μὲν αὐτὶ τοῦ ἀληθοῦς, ὁ τὲ δὲ αὐτὶ τοῦ ἀκριβοῦς λογισμοῦ τὸ σκεθρὸν, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Ἀλκμαίωνί φησι, Γυναῖκες ὁρμήθητε μηδ' ἀτιμίαν σκεθρήν τις ὑμῶν, ταύτης γὰρ σκεθρόβοραν ἡμᾶς ἀνάγκη τοὺς νομίζοντας τέχνην. Σκελεφροὺς, τοὺς λεπτοὺς, καὶ σκελετώδεις.

Σκέπαρνος, εἶδός ἐστι δεσμοῦ ὁ σκέπαρνος, ὅταν ὁ ἐπίδεσμος πλάγιος δεθῇ, μαρτυρεῖ δὲ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ Ἐξηγητικῷ τοῦ κατ' ἰητρεῖον λέγων, ἔστι γὰρ ὁ σκέπαρνος, ὅταν ὁ ἐπίδεσμος ἐπιβάλλων αὐτὸς ἑαυτοῦ καὶ χιαζόμενος κλάσιν τινὰ ποιῇ καὶ γωνίαν, οἷς ὅταν ὀρθόλοξον ἐπιδεθῇ.

D

Σκηρὸν καὶ σπογγῶδες, αὐτὶ τοῦ χαυνόσομφον.

Σκίλλης τὸ κρῶδες, τὸ νηρῶδες, ἢ τὸ ὑγρῶδες, ἢ νιτρῶδες, ἢ μυξῶδες, αὐτὶ τοῦ τῆς ῥίζης τὸν χυλόν.

Σκορδίνημα, γράφεται καὶ κορδίνημα, οὕτω δὲ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὸ καρηβαρεῖν, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης.

Σκορδίου, βοτάνης ὄνομα.

Σκορόδου φύσιγγα, τὸ ἔξωθεν λέμμα.

Σκυλάκια σιαλώδη, κυνεία κρέα λεπτά.

E Σκυῤῥωθῶσι, σκληρυνθῶσι, καὶ οἷς σκιῤῥωθῶσι, ἐπεὶ τὸν σκίῤῥον σκύῤῥον ὀνομάζει, ὅτε φησὶ καὶ ἣν σκυῤῥωθόωσιν ἀρείον τὰ δριμέα προστιθέναι, ὀδάξοντα γὰρ καὶ λεπτὰ καὶ πυρώδη ἔοντα τὸν σκύῤῥον διακῆ, ἣν δὲ λαπαχθῇ μαλακοῖσιν ἰήσασθαι.

Σκύτα, τὸ μεταξὺ τῶν τενόντων καὶ τοῦ τραχήλου, ὡς Πετρώνιος ἐν κάρῃ φησὶν, αἰγάδες ὑπέκνεον καὶ πάλαι τὰ σχήματα εὐθὺς ἰδὼν καὶ τὰ σκύτα, καὶ Ἀρχίλοχος λέγων πῶς ἀπέπρησε τὰν σκύταν, τινὲς δέ φασι σκύτα λέγεσθαι τὸν νωτιαῖον μυελὸν, οἱ δὲ τὸ ἰνίον, οἱ δὲ τὸν μεταξὺ τοῦ μετώπου καὶ τῶν ὀφρύων τόπον, ὅπερ ἐπισκυνίον καλοῦμεν, τινὲς δὲ σκύτα εἶπον τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα, παρ' ὃ καὶ ἡ σκύτος εἴρηται.

F

Σκυτίνην, πεπιλημένην, καὶ πεπυκνωμένην.

Σκυτίον ὑποκεφάλαιον, δερμάτινον προσκεφάλαιον, ὅπερ καὶ πούλβιον.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 138 sur 413

Σμηκτίδα γλῦ, τὴν κιμωλίαν.

Σομφόν, ὃ χαῶνον.

Σοφίζω, ὁτὲ μὲν τὴν τέχνην, ὁτὲ δὲ τὴν πολυπειρίαν, νῦν μέντοι τὴν τεχνίτιν δηλοῖν φησι σοφίζειν παιδεύειν.

Σπάδων, ἀπασμὸς σώματος.

Σπαργᾶ, ὀρέγεται αὐτὴ τῆς ὀπτηθυμεῖ.

Σπατάλη, τῶν ἁπαξ εἰρημένων, κεῖται δὲ ὅτι διαῤῥοίας.

Σπεῖσαι, ποτίσαι.

Σπερχόμβος, οἱ δὲ χωρὶς τοῦ ν σπερχόμβος, ἔστι δὲ ἐπειγόμενος.

Σπερχνόν, συνεχές.

Σπλινὸς κατ' ἴξιν, Βακχεῖος δὲ ἀφησι κατὰ συνέχειαν, ὁ δὲ Γλαυκίας κατ' εὐθυωρίαν, ἑκάτερος δὲ ἐλλειπῶς ἔγραψεν, ὅπερ ἡ λέξις αὐτῶν ἐν δηλουσῶν ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲ μὴν τὴν συνέχειαν, οὐδὲ τὴν κατ' ἰσχίον καὶ τὴν τοῦ καταγμάτων φησὶν, ἴξιν τὴν ἕλκους, ἢ τὴν καταγματος ὅ πέρας, οὐδὲ τὴν ἀφιξιν κινητὶς, ἥτις ἐστὶ πέρας κινήσεως, οὐδὲ τὴν β' καὶ δ' τῶν Ἐπιδημιῶν τὴν ἴξιν αὐτὴ τῆς εὐθυωρίας τάττει.

Σπογγοειδὲς ἢ σποδηροι, ὕστως καλεῖται τὰ παιδία μικρὰς φλεγμονὰς μετά τινος χωνοπάτου πυρετοῦ, ἔνιοι δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ πιτυρώδη ἕλκη, οἱ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ μικρὰ ὑποσύμφατα οἰδήματα, καί τινας ἕλκη τα καταῤῥήσεις.

Σποραδὲς νοῦσοι, αἱ μὴ ὁμοίαις μηδὲ συνεχῶς ἐν πολλοῖς τόποις καὶ ἀνθρώποις γινόμεναι.

Σπουδὴ, κακοπάθεια, ὡς καὶ Ὅμηρος σπουδῇ τ' ἐξήλασθεν ἐπεί τ' ἐκορέσαντο φορβῆς.

Στέαρ οἶος, ὃ τῶν προβάτων.

Στέατι μηλείῳ, αὐτὶ τοῦ προβατείῳ, μῆλα γὰρ τὰ πρόβατα.

Στενυχῶσαι, ἀποξηρᾶναι, καὶ πυκνῶσαι τόπον τινὰ ἐν ᾧ ὑγρασία ἐστί.

Στερεφνοὺς, πυκνοὺς, καὶ Αἰσχύλος ἐν Ἀχαρνεῦσί φησι στερεφνοὶ γέροντες τριτίνοι, ἀτέραμνοι, μαραθωνομάχαι, καὶ σφενδαμνινοι.

Στερρῶθείη, ὀρθωθείη φησὶ Βακχεῖος ἐν γ'.

Στλεγγίδα, Ἡρακλείδης μὲν ὁ Ταραντῖνος γράφει τῆ ρ γράφας φρεγγίδα, ἐν β' ἐξηγητικῷ τῆς δ' Ἐπιδημίας, χρυσᾶ φησι τενίδια εἶ), οἷς χρῶνται τινες τῶν θεωρῶν, οὐ κατὰ λόγον νοήσας, οὐ γὰρ διὰ τοῦ ρ, ἀλλὰ διὰ τοῦ λ γράφεται, καὶ οὐκ ἔστι χρυσοῦν τενίδιον, ὡς αὐτὸς οἴεται, ἀλλ' ἡ συνήθης ξύστρα, καθὼς καὶ Μένανδρος μέμνηται καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων.

Στόμαχος κύστεως, οὕτως καλεῖ τὸν τῆς κύστεως τράχηλον, καὶ τὸν τῆς μήτρας ἐν α' γυναικείων στόμαχον καλεῖ.

Στρωτῆρα, δοκίδα.

Συγκλέπτεται ἡ ῥαφὴ, αὐτὴ τοῦ παραλλάττεται, ὡς καὶ ἐν ε' Ἐπιδημίων φησὶν, ἔκλεψεν δὲ μου τὴν γνώμην αἱ ῥάψαι τοῦ βέλεος ἐν ἑαυτῇς ἔχουσαι ὄνος.

Συκῆς ἐρίμυδος, τῆς ἀγρίας συκῆς.

Συμπορεύοι, συνοδῶ.

Συναρμόζεται, συναρμόζεται, καὶ συνενοῦται, ἁρμὸς γὰρ λέγεται ἡ εὐνοια καὶ ἡ φιλία, ὡς καὶ Καλλίμαχος φησὶ, ἁρμὸν δ' ἀμφοτέροις καὶ φιλίαν ἔταμεν.

Συναρμόσῃ, συναρμόσῃ.

Σμηκτίδα γλῦ, cimoliam terram.

Σομφὸν, laxum, fungosum, inane.

Σοφίζω, interdum quidem artem, aliquando verò sedulitatem, nunc autem artem significans, inquit, *arte instruitur*.

Σπάδων, corporis contractio.

Σπαργᾶ, *ad excretionem turget*, appetit pro desiderat.

Σπατάλη, ex eorum numero est quæ semel dicta sunt, posita est autem hæc vox in diarrhœa.

Σπεῖσαι, irrigare, potui præbere.

Σπερχόμβος, nonnulli verò sine ν σπερχόμβος, est autem properans, vrgens.

Σπερχνόν, continuum.

Σπλινὸς κατ' ἴξιν, *è directo, vel continuatione lienis*, Bacchius in primo inquit, κατὰ συνέχειαν, hoc est, per continuationem, Glaucias verò, secundum rectitudinem, vterque verò imperfectè scripserunt, quandoquidem hæc vox non ex iis quæ vnum significant, sed hîc quidem continuationem, in Officina verò Medica, & in libro de fracturis inquit, *itionem vlceris, vel fracturæ terminus, motus secundum itionem, quæ est terminus motionis*, in secundo verò & quarto Epidem. τὴν ἴξιν pro rectitudine ponit.

Σπογγοειδὲς ἢ σπόγγοι, *tonsillarum tumores*, sic appellat inflammationes quæ sunt circa paristhmia cum lentissima quadam febre, nonnulli verò & vlcera furfuracea in capite, alij verò tumores quasi fungosos & habentes quædam foramina.

Σποραδὲς νοῦσοι, morbi qui non sunt similes, neque continuè multis in locis atque hominibus accidunt.

Σπουδὴ, improbus seu ingens labor, sicut Homerus, *ingenti labore expulerunt, postea saturati sunt pabulo*.

Στέαρ οἶος, ouis pinguedo.

Στέατι μηλείῳ, pro ouillo, μῆλα enim oues dicuntur.

Στενυχῶσαι, arefacere, constipare, & constringere aliquem locum in quo humiditas est.

Στερεφνοὺς, duros ac difficiles, & Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι, *morosi & difficiles senes, duri, indomiti, Marathoni pugnatores, funditores*.

Στερρῶθείη, dirigeretur, inquit Bacchius in lib. 3.

Στλεγγίδα, *strigilem*, Heraclides quidem Tarantinus cum ρ scribit φρεγγίδα, in secunda explicatione quarti Epidem. dicit esse quasdã fasciis aureas quibus vtũtur nõnulli oraculi consultores, quod nõ rectè intellexit, neq; enim per ρ, sed per λ scribitur, & non est fasciola aurea, vt ipse opinatur, sed consuetus strigil, sicut & Menander meminit & antiquorum reliqui.

Στόμαχος κύστεως, sic appellat collum vesicæ, & collum vteri in primo de morbis mulierum, stomachum appellat.

Στρατῆρα, trabem, trabeculam.

Συγκλέπτεται ἡ ῥαφὴ, idest, decepit futura, vt ait in quinto Epidemion, *deceperunt autem mentem meam futuræ, iaculi lesionem in se continentes*.

Συκῆς ἐρίμυδος, *ficus abiecta*, agrestis ficus.

Συμπορεύοι, concederet.

Συναρμόζεται, coaptatur & coniungitur, ἁρμὸς enim dicitur benevolentia & amicitia, vt inquit etiam Callimachus, ἁρμὸν δὲ, idest, *benevolentiam, & amicitiam cum vtrisque iniit*.

Συναρμόσῃ, hoc est, συναρμόσει, coaptabit.

Συνέβησε, coniecit.

Συνθεῖν, concurrere.

Συνοχωκὴ, *cohærentia*, continua quædam cohærentia, concursus, & quasi contractio, sicut & Homerus inquit, *gibbosi ad pectus contracti.*

Συριγγῶδες, *fistulosum*, perforatum.

Συχνὸν, frequens, Bacchius in tertio libro inquit multum, non rectè, est enim continuum.

Σφαδάζει, irascitur, molestè fert, Attica vox est.

Σφυγμοὶ, πρὸς χεῖρα ψαίροντες, *pulsus leuiter manum ferientes*, non robusti, verùm per interualla imbecilliter pulsantes, dictum est autem ἀπὸ τῶν ψαιρόντων ἀνέμων, idest à velis quæ sanè non æqualiter à ventis inflata, aliquãdo quidẽ flaccescunt, aliquando verò implentur.

Σχάσματα, peruersiones & conuulsiones, quæ fiunt circa mentum ex percussione, & quasi torturæ.

Initium litteræ.

T.

ΤΑ διαφανέα σιδήρεα, ignita cauteria.

Τὰ ἐπιμήνια ἐπιλυγάζονται, detinentur & impediuntur, ἠλύγη, enim apud Atticos vmbra dicitur, sicut & Thucydides in sexto inquit, *vt communi timore proprium* ἐπιλυγάζωνται, hoc est, *obumbrent.*

Ταλαιπωρίῃσιν, actionibus.

Τὰ λέγνα τῆς ὑστέρης, idest, superflua, λέγνα enim veteres vestium extremitates appellarunt, vt testatur etiam Callimachus quum inquit, τὸν τῶν κανόνων ἐπιπερὶξ λεγνωτὸν χιτῶνα, hinc declarans quòd τὸ λέγνον, oram significat & velut extremitatem.

Τάμισον, coagulum, sicut & Nicander in Theriacis.

Τὰ φηρέα, nonnulli contractè legentes, radicem esse aiunt condensantem, alij verò vltimum α produxerunt, vt sit Æolicum nomen τοῦ ταφηρίες, propriè autem τὰ φήρατα dicit pro φαρέα quæ sunt vestimenta.

Τάφις vua passa.

Τάχει, velociter.

Τέγξις, madefactio, humectatio.

Τεθραμμένον, coagulatum, θρέψαι enim Attici coagulari dixerunt, & τρόφαλιν, caseum coagulatum.

Τέκμαρσις, significatio.

Τετάρσωται, dilatatum est, extensum est.

Τέτραμος, tremor.

Τεῦχος, vasculum intelligendum est quod carnes & neruos continet, cutis autem integumentum τοῦ τεύχους, vasis appellandum est.

Τηλοτέρῳ, longiori.

Τιμωρέουσα, auxilians, sicut & Euripides, ἐν οἴνῃ inquit, *ego autem patris sanguinem* ἐτιμωρησάμην idest, *vltus sum cum pubescentibus & mortuorum.*

Τίτανος, calx.

Τὸ θηριῶδες, *ferinum*, nonnulli dicunt ipsum vocem hanc ad vlcera mali moris accommodasse, quæ etiam θηριώματα appellantur, quæ quidem vtplurimùm in autumno augentur, propter aëris inæqualitatem, nonnulli verò ad paruos lumbricos referendum esse existimarunt: tunc enim & ipsi generantur, nonnulli verò tabem esse putant.

Τολμᾷν, sustinere, vnde τολμηροὺς eos qui omnia sustinent, appellamus.

A Συνέβησε, συνεβίβασεν.

Συνθεῖν, συντρέχειν.

Συνοχωκὴ, συνοχὴ καὶ σύνοδος, καὶ οἷς σύμπτωσίς τις, ὡς καὶ Ὁμηρός φησι, Κύρτω ἐπὶ στήθη συνοχωκότε.

Συριγγῶδες, κατατετρημένον.

Συχνὸν, Βακχεῖος ἐν γ' φησι, πολὺ, οὐκ ὀρθῶς, ἔστι γὰρ τὸ συνεχές.

Σφαδάζει, χαλπαίνει, δυσφορεῖ, ἡ λέξις Ἀττική.

Σφυγμοὶ, πρὸς χεῖρα ψαίροντες, οἱ μὴ εὔτονοι, ἀλλ' ἐκ διαλειμμάτων ἀσθενῶς πλήττοντες, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν ψαιρόντων ἀνέμων, ἃ δὴ οὐχ ὁμαλῶς ὑπὸ τῶν ἀνέμων φυσώμενα, ὅτε μὲν χαλαροῦνται, ὅτε δὲ πληροῦνται.

Σχάσματα, σπάσματα τὰ ἐκ πληγῆς περὶ τὴν γένυν γιγνόμενα, καὶ οἷς στρεβλώματα.

Ἀρχὴ τοῦ.

T.

ΤΑ διαφανέα σιδήρια, τὰ διάπυρα καυτήρια.

Τὰ ἐπιμήνια ἐπηλυγάζονται, ἀντὶ τοῦ ἐπέχονται καὶ ἐμποδίζονται, ἠλύγη γὰρ παρ' Ἀττικοῖς ἡ σκιὰ λέγεται, ὡς καὶ Θουκυδίδης ἐν ς' φησιν, ἵνα τῷ κοινῷ φόβῳ τὸ σφέτερον ἐπηλυγάζωνται, ἀντὶ τοῦ συκιάζωνται.

Ταλαπωρίῃσιν, ἐνεργείαις.

Τὰ λέγνα τῆς ὑστέρας, ἀντὶ τοῦ τὰ περιττὰ, λέγνα γὰρ ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι τὰς τῶν ἱματίων ὤας, ὡς καὶ Καλλίμαχός φησι λέγων, τούτων κανόνων ἐπιπερὶξ λεγνωτὸν χιτῶνα, ἐντεῦθεν δηλῶν ὡς τὸ λέγνον τὴν ὦαν σημαίνει καὶ οἷς τὸ πέρας.

Τάμισον, τὴν πιτύαν, ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς.

D Τὰ φηρέα, οἱ μὲν συνεσταλμένως ἀναγινώσκοντες, ῥίζαν φασὶν εἶναι πυκνωτικὴν, οἱ δὲ ὀξέτειναν τὸ ἔσχατον πρῶτον, ἵνα ᾖ ὄνομα Αἰολικὸν τοῦ ταφηρίες, ἰδίως δὲ τὰ φήρατα λέγει, ἀντὶ τοῦ φαρέα ἅπερ εἰσὶν ἱμάτια.

Τάφις, ἡ στάφις.

Τάχει, τάχεως.

Τέγξις, διάβρεξις.

Τεθραμμένον, πεπηγότα, τρέψαι γὰρ Ἀττικοὶ τὸ πῆξαι ἔλεγον, καὶ τρόπαλιν τὸν πεπηγότα τυρόν.

Τέκμαρσις, σημείωσις.

E Τετάρσωται, πεπλάτυται, ἐκτέταται.

Τέτραμος, ὁ τρόμος.

Τεῦχος, τὸ ἀγγεῖον ἀκουστέον τὸ περιέχον τὰς σάρκας καὶ τὰ νεῦρα, δέρμα δὲ τὸ κάλυμμα τοῦ τεύχους ὀνομαστέον.

Τηλοτέρῳ, μακροτέρῳ.

Τιμωρέουσα, βοηθοῦσα, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν οἴνῃ φησὶν, ἐγὼ δὲ πατρὸς αἷμ' ἐτιμωρησάμην σὺν τοῖς ἐφηβήσασι καὶ τῶν ὀλωλότων.

Τίτανος, ἡ κονία.

Τὸ θηριῶδες, οἱ μὲν ἔφασαν αὐτὸν ἐπὶ τῶν κακοηθῶν ἑλκῶν τεταχέναι τὴν λέξιν, ἅπερ θηριώματα λέγεται ἃ δὴ ὡς ἐπίπαν ἐν φθινοπώρῳ αὔξεται διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ἀνωμαλίαν, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν μικρῶν ἑλμίνθων ἐνόμισαν, τότε γὰρ καὶ αὗται γεννῶνται, ἔνιοι δὲ τὴν φθίσιν ἐνόμισαν.

Τολμᾷν, ὑπομένειν, ὅθεν καὶ τολμηροὺς τοὺς πάντα ὑπομένοντας λέγομεν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 140 sur 413

Τόνοι, τὰ περιτεταμμένα σώματα τοῖς σαρξίν, οἷ φλέβας, νεῦ- A
ρα, καὶ τὰ ὅμοια, τόνους ὀνομάζῃ, ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι, ὁτὲ δὲ τὰ νεῦρα μόνον, ἔνιοι δὲ τοὺς ὑμένας ἔφασαν.

Τὸ τέρθρον τοῦ παθοῦς, αὐτὴ δ' ὁ τέλος, τέρθρον γὰρ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὸ ἔσχατον καὶ ὁπὶ τέλῃ, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Εὐρυσθεῖ ποιῇ τὸν Ἡρακλέα λέγοντα ὕστως, πέμψῃς δ' εἰς ἅδου ζῶντα κοὐ θανόντα, καί μοι ὁ τέρθρον δῆλον εἰς παρόδου μολὼν, καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ τοὺς ὕμνους γράψας, φησὶ, τίς τοιήδε ὥρη ἦλθεν ὁπὶ τέρθρον θυράων, αὐτὶ τοῦ, ὁπὶ τέλῃ τῶν θυρῶν, καὶ οἱ περὶ ναῦν ἔμπειροι τερθρία κάλωες ὀνομάζουσι τοὺς ὁπὶ τέλῃ τοῦ ἱστοῦ. B

Τοὺς ὀδόντας ἐρείρωται, αὐτὶ τοῦ, ἐρηρεικότας τοὺς ὀδόντας καὶ ἐσφιγμένους ἔχῃ.

Τὸ χρῶμα ἀφυώδες καὶ τὸ πρόσωπον μετάρσιον, ἀφυώδες μὲν χρῶμα λέγεται τὸ λιθοκοπέλιον, ἀπὸ τῆς ἀφύης τοῦ ἰχθυδίου ὠνομασμένον, μετάρσιον δὲ κυρίως μὲν τὸ ὑψηλὸν λέγεται, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὸ ἐπηρμένον εἰς ὄγκον ὠνόμασεν.

Τεάμων, νῦν ὀρρὸν, ὄναρ καὶ Ἱππώνειον καλοῦμεν ὡς καὶ Ἱππώνακτα φησὶν, ἐκτίλλοι τις αὐτοῦ τὸν τεάμων' ἐστορχάσαι, μέμνηται καὶ Ἀρχίλοχος, Λυσίμαχος δὲ τὴν σφυκτῆρα. C

Τεθυλισμὸς, ὠνοματοποίηται ἡ λέξις ἀπό τινος ποιοῦ ψόφου.

Τεθχέων ἐρέων, ἐρέων ῥακέων.

Τεταρτοφυὴς, ὁ μὲν Ἱππακτός τὴν Ἰωνικὴν τεταρτοφυῆς φησὶ λέγεσθαι τοὺς τεταρταίους, διὰ φωνῆς χάριν, Φιλωνίδης δὲ ὁ Σικελὸς τοὺς ἐν συνεχείᾳ παρανομίαν ἐμφαίνοντας, ὁ δὲ παρανομίαν ὑποσημαίνειν ἐν εἰλικρινείᾳ γινομένην τῆς Ἀσκληπιάδου ἴδιον ἐπὶ τεταίου, διὰ τοῦτο μὲν τοὺς παρανομίαν ὑποσημαίνοντας, μὴ ἔχοντας δὲ εἰλικρινὲς τὸ μεταξὺ Ἀφελήμμα οὕτως ὠνόμασεν, ὅτι πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν τεταῖον ἔχουσιν, εἰσὶ δ' οἱ λεγόμενοι μικροὶ ἡμιτεταῖοι. D

Τειχάσπαται, τειχάσις λέγεται ἡ περὶ τοὺς μαστοὺς ἀπόσασις.

Τρυφιωδέων ἀποδιωδῶν, ἔφιαλτὴ ἡ ἀποδίφθ λέγεται, ἄλλως ὁ Γαληνὸς ἴσως τερφωδέων.

Τρύζειν, οἱ δὲ Στρύζειν, ἔστι δὲ ὁ μὴ ἀσήμου ψόφου ἀφαιρεῖν, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς τρυγόνος ὅτι ἀσήμως καὶ γογγυστικῶς φθέγγεται, ὡς καὶ Ὁμηρός φησιν, ὡς μή μοι τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος, αὐτὶ τοῦ ἀσήμως καὶ γογγυστικῶς λαλῆτε, ὁ μέντοι Βακχεῖος, ἐν β' φησι, τρύζειν ἐστὶ τὸ μετά τινος τροφιώδους περιωδυνίας καὶ πορυμίας ἐκχωρεῖν. E Τύρβη, ταραχή.

Τύρσις, Βακχεῖος ἐν α' φησιν σκιὴν, ἢ πύργος, ἢ προμαχών.

Τυφώδεες, τυφώδης λέγονται πυρετοὶ, οἱ μὴ νοσηρείας γινόμενοι, καὶ μετ' ὀπτασίας ὀξισάμενοι.

Τυχεσάμενον, σχασάμενον.

Ἀρχὴ τοῦ Υ'.

Υγιηρὸς γένος, αὐτὶ τοῦ ὑγιηρὸν σπέρμα.

Ὑδατωνύσῃσιν, ὑδρωποπαθείαις. F

Ὑδατόχροα οὖρα, τὰ ὕδατος ἔχοντα χροιάν.

Ὑδερῶν, τὸν ὑδερον, Ἐπικλῆς δὲ φησι τὸ ὑδροπλὲν χωρίον εἰρῆσθαι, ἀγνοήσας ὅτι ὀπὶ τοῦ ὑδροποιεῖσθαι τὸν λέξιν.

Ὑπειλλέ, ἐσπερέφει ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν οἰδίποδι φησὶν, οὐρὰν ὑπειλλὲ σπὸ λεοντόπαιν βάσιν.

Τόνοι, corpora circumtenſa carnibus vt venas, & neruos, & ſimilia τόνους appellat, ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι quod eſt circumtẽdi, aliquãdo autem neruos ſolũ: nonnulli autẽ mẽbranas dixerunt.

Τὸ τέρθρον τοῦ παθέος, ideſt, finis, τέρθρον enim dicebant veteres vltimũ & in fine, vt etiam Euripides in Euriſteo Herculem hunc in modũ loquentem facit, *mittes viuentem ad inferos, & nõ mortuum, & mihi* τέρθρον, ideſt, *finẽ certum ingrediar*, & Apollodorus qui hymnos ſcripſit, ait, *& quænam hora venit* ὁπὶ τέρθρον θυράων, ideſt, *in fine portarum*, præterea rei nauticæ periti τερθρία κάλωες appellant eos qui in ſummitate mali ſunt.

Τοὺς ὀδόντας ἐρήρωται, inhærentes & ſtrictos dentes habet.

Τὸ χρῶμα ἀφυώδες, καὶ τὸ πρόσωπον μετάρσιον, ἀφυώδες μὲν χρῶμα dicitur, λευκοπέλιον, hoc eſt, color albus, & plumbeus, dictus ab ἀφύης aphya piſciculo, μετάρσιον autem propriè quidem elatum dicitur, abuſiuè autem, quod in tumorem elatum eſt, nominauit.

Τεάμων, caudam quam ὑποπόταιρον appellamus ſicut inquit Hipponax, *euellat aliquis ipſius* τοῦ τεάμωνος, hoc eſt, *caudam*, *ita vt ſe ſtercore fœdet*, meminit huius etiã Archilochus, Lyſimachus verò σφυκτῆρα, *podicem ſeu conſtrictorem*.

Τεθυλισμὸς, vox effecta à quodam ſtrepitu.

Τεθχέων ἐρέων, laneorum fragmentorum.

Τεταρτοφυὴς, Hippocrates quidem Ionicus inquit τεταρτοφυεῖς tertianas appellari, euphoniæ cauſa, Philonides verò Siculus, febres quæ in aſſiduitate typorum deprauationem indicant, indicare verò inordinationem in ſinceritate, facta intermiſſione, proprium eſt tertianæ, rectè quidem indicantes inordinationem, non habentes ſincerum medium interuallum ita nominauit: quandoquidem multam ſimilitudinem habet ad tertianam, ſunt autem hæ febres quæ appellantur ſemitertianæ paruæ.

Τειχάσπαται, dicitur τειχάσις, ſciſſura in mãmillis.

Τρυφιωδέων, cinereorum, τεφία, enim cinis appellatur, aliter Galenus, forte τερφωδέων.

Τρύζειν, nonnulli verò στρύζειν, eſt autem cũ ſtrepitu obſcuro deiicere, dictum autem eſt ἀπὸ τῆς τρυγόνος, à turture, quæ obſcurè & gemitus inſtar ſonum edit, vt inquit quoque Homerus; *vt ne mihi obſtrepatis hinc & hinc ſedentes*, ideſt, obſcurè & cum gemitu loquamini, Bacchius verò in ſecundo inquit τρύζειν eſſe cum torminoſo quodam dolore ac promptitudine deiectiones excludere. Τύρβη, perturbatio.

Τύρσις, Bacchius in primo interpretatur ſcenam, vel turrim, vel propugnaculum.

Τυφώδεες, dicuntur τυφώδεις febres quæ cum torpore fiunt, & quibus laborantes cum vehementia alienantur.

Τυχεσάμενον, ſcopum attingentem.

Initium litteræ. Υ.

Υγιηρὸς, ideſt, ſemen ſanum. (piſiis.

Ὑδατωνύσῃσι, hydrope laborãtibus, hydro-

Ὑδατόχροα οὖρα, *vrinæ aqueæ*, aquæ colorem habentes.

Ὑδερῶν, hydropem; Epicles verò dicit aquoſum locum appellari, quum non viderit hanc vocem de hydrope dici.

Ὑπειλλε, voluebat, & Euripides etiã in œdypo inquit, caudam voluebat cum inceſſu leonino.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 141 sur 413

Ὑπένδοθεν, pro infra.
Ὑπενέγκασθαι, deponere, subducere.
Ὑπερέοντας, commutantes.
Ὑπερινώμενος, *immodicè vacuatus*, superpurgatus, ἴνησις enim purgatio dicitur.
Ὑπερτέρη, præstans, supereminens, & superagēs.
Ὑπηλάτῳ, inferiorem ventrem purganti, παρὰ τὸ ὑπαλαύνειν à ciere dictum.
Ὑπόβρυχα, *demersa*, in profundo posita, & quasi ὑποβύθια, hoc est, profunda, dicitur autem à demersis nauibus.
Ὑποκρινέσθω, respondeat.
Ὑποκρίσεται, *secedit*, seiungitur, & attollitur.
Ὑπομβρον ὀστέον, *cauernosum os*, concauum, & humidum factum.
Ὑπονησαμένη, quæ accumulauit, quæ *aquas subijt*.
Ὑπόξηρα, *contracta*, ex latitudine in caudam muris, id est, in angustum ducta.
Ὑποτεῖναι, supponere, subiicere, & ὑποτεταμένον suppositum lignum & quasi fundamentum, vt Phrynicus in Saturno inquit, *ipsa memoria teneat lignum suppositum*.
Ὑποτοπέεσθαι, suspicari, coniicere.
Ὑποφάσιας, *suspectiones*, subapparentes oculorum motus.
Ὑποφθάλμιον, concauum oculi.
Ὑποφρον, *occultum*, latens, vt inquit Tarantinus, confirmat hoc etiam Sophocles in Smerigone quum inquit, *nunc autem clam ex ipsis donec perdidit, & ipsemet perijt*, huius meminit etiam in Iphigenia, & Hippocrates quoque declarat, quum ait; *nihil est occultum, & quod habeat circa se cellulas*, si igitur latibula θαλάμαι appellātur, iure omne quod tegitur, κρυφαῖον & ὕποφρον.
Ὑσματα, *pluuia*, id est, ὕματα, quæ sunt madefactiones; ὕειν enim pluere; ducta est autem vox ἀπὸ τοῦ ὑετοῦ à pluuia.

Initium litteræ. Φ.

ΦΑκῶν ἐρέγματα, idest, diuisiones, etenim ἐρεγμὸς propriè dicitur in duas partes diuisa faba. Φαλακροῖσι, rotundis.
Φαρκιδῶδες, rugosum, φαρκὶς enim dicitur ruga.
Φαρμάκοισι, medicamētis quæ latos reddūt oculos sic inquit, Epicles appellari antimoniū, & Nigrus.
Φαρμάκῳ ἰσχητηρίῳ, *medicamento astringente*, pro sanguine cohibente.
Φθοίσκους & φθοῦς, *pastillos*, est autem species farciminis vel placentarum quas sic Attici appellant, quibus etiam in sacrificiis ad suffitus vtuntur, forma cordi similibus.
Φιλεῖ, consueuit.
Φλαῦρος, *vitiosus*, vbiq; prauꝰ pro malo reponitur.
Φλαῦρον ξυναλθέεται, malè sanatur, ægrè sanescit.
Φλεγμονὴ ὑπολάπαρος, inflammatio leuis & submollis, quæ fit sine tensione.
Φλεδονδώδη, igitur φλεδονδώδη appellauit quæ cū nugis & perturbatione flatuosa excernuntur, alij verò dicunt non esse scribendum φλεδονώδη, sed φλεβονώδη, ita vt sint tumores cum dolore, alii verò cum pulsatione venarum velut φλεβοδονώδη, quū Hippocrates nullibi nominauerit dolorem. Sunt igitur quæ in motu & perturbatione quadā versātur, etenim antiqui arterias venas appellabant, inquit enim ipse, suborti igitur rigores qui interdiu noctúque augentur, vigiliam faciunt, & venas agitant, & perturbant: & frequentiorem, ac vehementiorem motionem efficiunt,

A Ὑπένδοθεν, ἀντὶ τοῦ κάτωθεν.
Ὑπενέγκασθαι, ὑποβιβάσαι.
Ὑπερέοντας, μετακινοῦντας.
Ὑπερινωμένος, ὑπερκαθαιρόμενος, ἴνησις γὰρ ἡ κάθαρσις λέγεται.
Ὑπερτέρη, ὑπερβάλλουσα καὶ ὑπεράγουσα.
Ὑπηλάτῳ, τῷ τὴν κάτω κοιλίαν καθαίροντι παρὰ τὸ ὑπελαύνειν εἰρημένον.
Ὑπόβρυχα, τὰ κατὰ βάθος κείμενα καὶ οἷον ὑποβύθια, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν καταδυομένων πλοίων.
B Ὑποκρινέσθω, ἀποκρινέσθω.
Ὑποκρίσεται, ἀφίσταται, καὶ διανίσταται.
Ὑπομβρον ὀστέον, ὑπόνομον, καὶ κάθυγρον γεγονός.
Ὑπονησαμένη, ὑποσωρεύσασα, ὑπελθοῦσα.
Ὑπόξηρα, τὰ ἐκ πλάτους εἰς μύουρον ἠγμένα.
Ὑποτεῖναι, ὑποθεῖναι, καὶ ὑποτεταμένον τὸ ὑποκείμενον ξύλον τὸ οἷον βάθρον, ὡς καὶ Φρυνίχος ἐν Χρόνῳ φησὶ, κείνη μεμνήσθω με ξύλον ὑποτεταγός.
Ὑποτοπέεσθαι, ὑπονοεῖν.
Ὑποφάσιας, τὰς ὑποφαινομένας ὀφθαλμῶν κινήσεις.
C Ὑποφθάλμιον, τὸ κοῖλον τοῦ ὀφθαλμοῦ.
Ὑποφρον, κρυφαῖον, ὥς φησιν ὁ Ταραντῖνος, μάρτυρες γὰρ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Σμηριγόνῃ λέγων, νῦν δ' εἰρὴ ὕποφρος ἐξαυτῶν ἕως ἀπώλεσέ τε καὶ αὐτὸς ἐξαπώλετο, μέμνηται ὁ αὐτὸς καὶ ἐν Ἰφιγενείᾳ, καὶ ὁ Ἱπποκράτης δὲ σαφὲς ποιεῖ, λέγων, οὐδὲν ὅττι καὶ ὕποφρον, καὶ ἔχον περὶ αὐτὸ θαλάμας, εἰ οὖν αἱ καταδύσεις, θαλάμαι λέγονται, εἰκότως πᾶν τὸ σκεπόμενον, κρυφαῖόν ἐστι καὶ ὕποφρον.
Ὑσματα, ἀντὶ τοῦ ὕματα, ὅ ἐστι βρέγματα, ὕειν γὰρ τὸ βρέχειν, τέτακται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ ὑετοῦ.

D Αρχὴ τοῦ. Φ.

ΦΑκῶν ἐρέγματα, ἀντὶ τοῦ διαιρήματα, καὶ γὰρ ἐρεγμὸς κυρίως λέγεται ὁ δίχα διηρημένος κύαμος.
Φαλακροῖσι, περιφερέσι.
Φαρκιδῶδες, ῥυτιδῶδες, φαρκὶς γὰρ λέγεται ἡ ῥυτίς.
Φαρμάκοισι, πλατυοφθάλμοις, οὕτω φησὶ καλεῖσθαι Επικλῆς τὸ στίμμι, καὶ Νίγρος.
Φαρμάκῳ ἰσχητηρίῳ, ἀντὶ τοῦ ἰσχαίμῳ.
Φθοίσκους καὶ φθοῖς, ἔστι δὲ ποπάνων ἢ πλακούντων εἶδος, οὕτω
E καλουμένων παρ' Αττικοῖς, ᾧ χρῶνται εἰς τὰς θυσίας, ἔστι δὲ τῷ σχήματι ὅμοιον κάρδῃ.
Φιλεῖ, εἴωθεν.
Φλαῦρος, πανταχοῦ τὸ φλαῦρον ἐπὶ κακοῦ τάσσεται.
Φλαῦρον ξυναλθέεται, κακῶς ὑγιάζεται.
Φλεγμονὴ ὑπολάπαρος, ἡ χωρὶς συντάσεως γινομένη.
Φλεδονδώδη, φλεδονδώδη οὖν ἐκάλεσε τὰ μετὰ φλυαρίας καὶ πνευματώδους ταραχῆς ἐκκρινόμενα, ἄλλοι δέ φασι μὴ δεῖν γράφειν φλεδονδώδη, ἀλλὰ φλεβονώδη, ὡς εἶναι τὰ μετ' ἀγχήματος οἰδήματα, οἱ δὲ τὰ μετὰ σφυγμοῦ, οἱονεὶ
F φλεβοδονώδη εἶναι, τοῦ Ἱπποκράτους μηδ' ὅλως ὀνομάσαντος ἄγχημα. ἔστιν οὖν τὰ ἐν κινήσει καὶ τινι ταραχῇ ὄντα, φλέβας γὰρ οἱ ἀρχαῖοι καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν, φησὶ γὰρ αὐτὸς, τὰ οὖν γινόμενα ῥίγεα μεθ' ἡμέρην καὶ κατὰ νύκτα ἐπιπαροξυνόμενα ἀγρυπνίην ποιεῖ, καὶ τὰς φλέβας δονέει καὶ ταράσσει, καὶ πυκνότατον καὶ σφοδρότατον τὸ κίνημα ποιέει,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 142 sur 413

Φλέβας δὲ οὐ τὰς συνηθῶς λεγομένας, ἀλλὰ τὰς ἀρτηρίας ὠνόμασε, καὶ ὁ Δημόκριτος δὲ βλεβοπαλίαν καλεῖ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν.

Φλιαὶ, τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ βάθους ὄρθια ξύλα ἐν οἷς ἄξονες περιέχονται.

Φλοιδᾶν, δηκνεῖσθαι, καὶ διαπηδᾶν καὶ διαπίπτειν.

Φλυδᾶν, διαχεῖσθαι, ὑγραίνεσθαι.

Φολίδα, χαλκοῦ τὴν λεπίδα.

Φολλικώδη, τὰ ἐφηλώδη, καὶ λεπρώδη, οἱ γὰρ παλαιοὶ φόλλικας ἐκάλουν τὰς ψωρώδεις τραχύτητας.

Φοξοὶ, οἱ ὀξυκέφαλοι, καὶ προμέτωποι.

Φορινοῦς, πυκνῆς φησιν οὕτως Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικός.

Φρένας, ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι τὸ διάφραγμα.

Φύσαν, νῦν μὲν ἐν Ἀφορισμοῖς καὶ ἐν α' καὶ δ' Ἐπιδημιῶν τὴν δι' ἕδραν δυσωδίαν πνοὴν λέγει, ἐν δὲ τῷ περὶ φυσῶν καὶ ἐν τῷ περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς, τὰ ἐν ἡμῖν πνεύματα, ἐν δὲ τῷ περὶ χυμῶν, τὸ ἐμφύσημα λέγει.

Φῶδες, ἔστι μὲν ἡ λέξις Δωρικὴ, καλοῦσι δὲ φῶδας τὰ ἐκ τοῦ πυρὸς γενόμενα, μάλιστα δὲ ὅταν ἐκ ψύχους ἐν τῷ περὶ καθίσουσι στρογγύλα ἐπιφλογίσματα, ἐσχημάτισται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ ἐρεύθους, ὡς Διοκλῆς ὁ Καρύστιός φησιν, ὅτι δὲ καὶ ὀξανθήματα φοινικᾶ, οἷς φῶδες περὶ τὸν θώρακά που γινόμενα, καὶ Ἱππώναξ δέ φησι, πρὸς τὴν μαρίλην τοὺς πόδας θερμαίνων οὐ παύεται, καὶ Ἀριστοφάνης ἐν κόλακί φησι παρέσο κατέτριβεν ἱμάτια, κἄπει τά πως φῶδες τοιαύτας εἶχε τὸν χειμώναυλον, ἔνιοι δὲ τὰς φλυκτίδας ὀξεδέξαντο.

Φωναὶ κατείλλουσαι, ἀντὶ τοῦ κατεχόμεναι, εἰλεῖν γὰρ τὸ συνέχειν καὶ συγκλείειν οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν, ὁ δὲ Βακχεῖος οὐ καλῶς ἐξηγήσατο τὴν λέξιν, παρεγκεκλιμένας φήσας. ὁ δὲ Φακᾶς Διοσκουρίδης, κατίλλειν φησὶν εἶναι τὸ καθείργειν καὶ κατακλείειν, ὡς δηλοῦσθαι τὸ βραχὺ τῆς φωνῆς καὶ μόλις ἀκουόμενον.

Φωρᾶς ἐλαίης, τῆς μὴ πεπείρου, ἀλλὰ δι' ὠμώτητα τραχείας.

Ἀρχὴ τοῦ.

X.

Χαλκεῖον, χαλκοῦν ἀγγεῖον, ἢ ἄρμενον.

Χαμαιζήλου, ταπεινῆς ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς φησι φράζεσθαι, δ' ἐπέοικε χαμαιζήλοιο κονύζης.

Χαραδρωθῶσιν, ἀντὶ τοῦ τελμαδωθῶσιν, χαράδραι γὰρ λέγονται οἱ τελματώδεις τόποι.

Χάριτες, αἱ χαραὶ, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν ἐλεγείᾳ, μέμνηται καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν δευτέρῳ περὶ θεῶν, φησὶ δὲ αὐτὰς κληθῆναι ἀπὸ μὲν τῆς χαρᾶς χάριτας, καὶ γὰρ πολλάκις οἱ ποιηταὶ τὴν χάριν χαρὰν καλοῦσιν, ἔνιοι δὲ χάριτας εἶπον τὰς πιθανότητας, λέγοντες ὅτι ἄχρι νῦν οἱ Ἀττικοὶ τὸ ἀπειθεῖν ἀχαριστεῖν λέγουσι.

Χέδροπα, τὰ ὄσπρια, οὕτω καλοῦσιν οἱ Ἀττικοὶ, ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ κ γράφουσι κέδροπα, Ἀριστοφάνης δ' ὁ γραμματικὸς διὰ τοῦ χ γράφων φησὶ χέδροπα τὰ παρ' ἄλλοις ὄσπρια, εἴρηται γὰρ παρὰ τὸ τῇ χειρὶ αὐτὰ δρέπεσθαι, ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Γεωργικοῖς φησι, χειροδρόποι δ' ἵνα φῶτες ἄνευ δρεπάνοιο λέγωνται.

venas autem non quæ pro consuetudine dicuntur, sed arterias nominauit, & Democritus etiã φλεβοπαλίαν appellat arteriarum motũ.

Φλιαὶ, ligna recta quæ sunt in vtraque parte liminis, in quibus cardines continentur.

Φλοιδᾶν, flaccescere, pertransilire, transilire & elabi.

Φλυδᾶν, humescere, præ humore diffundi, perhumectari.

Φολίδα χαλκοῦ, squamam æris.

Φολλικώδη, *follicularia*, squamosa & aspera, antiqui enim φόλλικας appellabant scabiosas asperitates.

Φοξοὶ, qui acuminato sũt capite, & frõte emineti.

Φορινοῦς, *cutis* densæ, sic inquit Aristophanes grammaticus.

Φρένας, vocabant veteres septum transuersum.

Φύσαν, *spiritum*; nunc quidẽ & in Aphorismis, & primo & quarto Epidemion graueolentũ spiritũ ab ano emissum dicit, in libro verò de flatibus, & de prisca medicina, eos qui in nobis sunt spiritus, in libro autem de humoribus, inflationem appellat.

Φῶδες, *pustulæ ex igne contractæ*, est quidẽ vox dorica, appellãt autem φῶδας notas rotundas ex igne cõtractas, præsertim quũ ex frigore apud ignem sederint. Ducta est autem vox à luce & rubore vt Diocles Carystius inquit, aliquãdo verò & pustulæ rubræ velut φῶδες quæ in thorace nascuntur, Hipponax verò inquit ad μαρίλην, *cinerem calidum pedes calefacere non desinit*, & Aristophanes in assentatore inquit, *ades, conterebat vestes, & postea quomodo* φῶδας, *maculas rubras in cruribus tantas habebat tota hyeme*, nonnulli verò putarunt esse phlyctidas idest bullas seu ampullas.

Φωναὶ κατείλλουσαι, *voces* idest, occupatæ seu contentæ, εἰλεῖν enim continere & claudere Attici dicunt, Bacchius verò non rectè vocem est interpretatus παρεγκεκλιμένας *demissas* dicens. Phacas verò Dioscorides κατίλλειν inquit esse cohibere & claudere, ita vt significet vocis tenuitatem & quæ vix audiatur.

Φωρᾶς ἐλαίης, non maturæ, verùm ob immaturitatem asperæ.

Initium litteræ.

X.

Χαλκεῖον, Æneum vas, *vel accõmodatum velum.*

Χαμαιζήλου, humilis, vt inquit Nicander in Theriacis, *decet considerare* χαμαιζήλοιο hoc est, *humilis conyzæ.*

Χαραδρωθῶσιν, idest, lutosum; χαράδραι enim dicuntur lutosa loca.

Χάριτες, *gratiæ*, gaudia, vt & Sophocles in elegia, meminit & Apollodorus in secundo de Diis, appellarique inquit, ipsas χάριτας idest, *gratias*, ἀπὸ μὲν τῆς χαρᾶς, *à gratia*, poëtæ enim sæpe τὴν χάριν, χαρὰν, *gratiam* appellant, nonnulli verò χάριτας persuasiones nominarũt dicentes quòd vsque in hanc ætatem Attici τὸ ἀπειθεῖν *non persuadere*, ἀχαριστεῖν dicunt.

Χέδροπα, legumina & cerealia, sic enim Attici appellant, nonnulli verò per κ scribunt κέδροπα, Aristophanes verò grammaticus per χ scribẽs inquit, χέδροπα quæ apud alios ὄσπρια, *legumina*, dicta sunt autẽ παρὰ τὸ τῇ χειρὶ αὐτὰ δρέπεσθαι, *quod manu ipsa carpantur*, vt etiam Nicander in Georgicis, χειροδρόποι, *manu carpentes, vt homines sine falce colligant.*

Χεῖαι, chiæ, crepidæ, Epicles inquit, animæ non rectè, χεῖαι enim ſunt muliebris calceamenti ſpecies, quemadmodum inquit Eratoſtenes, & Calliſtratus in ſexto Miſcellaneorum.

Χειρωνάκται, operarij, artifices.

Χέλισκον, ollula.

Χέλωμα, iactum, *laxamentum*, *laxationem*, interpretatur Apollodorus.

Χηραμίδα, concham cauam, quam myaca aut hiatulam appellamus: dicta eſt autem ἀπὸ τοῦ χηραμοῦ qui concauus eſt locus, vt etiam inquit Nicander in Theriacis, *quibus quidem antra concaua, & frondoſa cubilia.*

Χλαῖνας, noua pallia, aut veſtimenta.

Χλοώδει, *ex virore pallido*, viridi & Icterico; dicta eſt autem vox ἀπὸ τῆς χλόης, ideſt, herba virens.

Χλωρὸς, viriditas palleſcens.

Χοληδὸν, bilem ciens, bilem ducens.

Χρηστῶς, bene, rectè.

Χυτλάζηται ἄλφιτα, *perfundatur farina*, dicuntur enim χύτλα inunctiones quæ multa aqua & oleo fiunt.

Χῆαι, Ἐπιχλῆς φησι ψυχαὶ, οὐκ ὀρθῶς, χεῖαι γὰρ εἰσὶν ὑποδήματος γυναικείου εἶδος, καθά φησιν Ἐρατοσθένης, καὶ Καλλίστρατος ἐν ϛ' Συμμίκτων.

Χθρωνάκται, χθεστέχναι.

Χέλισκον, τευθλίον.

Χέλωμα, χάλασμά φησιν Ἀπολλόδωρος.

Χηραμίδα, τὴν κοιλίαν κόγχλην, ἣν μύακα καλοῦμεν· παρὰ τὸν χηραμὸν δ' Ἕλληνες, ὅστις ἐστὶ κοῖλος τόπος ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς φησι, τοῖς δὴ χηραμοὶ κοῖλα ἠὐλινώρεα δύνας.

Χλαίνας, τὰ καινὰ ἱμάτια.

Χλοώδη, χλωρῷ, καὶ ἰκτερώδη, πεποίηται ἡ λέξις ἀπὸ τῆς χλόης.

Χλωρὸς, χλωρίασις.

Χοληδὸν, χολῆς ἀγωγόν.

Χρηστῶς, καλῶς.

Χυτλάζηται ἄλφιτα, χύτλα δὲ λέγονται τὰ μὴ πολλοῦ ὕδατος καὶ ἐλαίου ἀλείμματα.

C

Initium litteræ.

Ψ.

Ψαγδας, vnguenti ſpecies cuius meminit Eupolis in Marica.

Ψαυόμενον, quod attingitur.

Ψαγδας, μύρου εἶδος, οὗ μέμνηται καὶ Εὔπολις ἐν Μαρίᾳ.

Ψαυόμενον, ἁπτόμενον.

Initium litteræ.

Ω. D

Ὠιξα, aperui, incidi vt Homerus inquit, *Omnes autem apertæ ſunt portæ, & impetuosè egreſſus eſt populus*, & rurſus *aperuit autem portas thalami affabrè facti.*

Ὡρέοντα, *diuturna*, *diu perſeuerantia*, inueterata ὦρος enim tempus, & ὡρογράφοι hiſtorici qui de temporibus ſcribunt.

Ὠτίδα καὶ ὠτίδος, *auem tardam*, vtroque enim modo ſcribitur, eſt autem auis ſpecies quæ vtplurimùm in Thracia & Macedonia inuenitur.

Ὠιξα, ἀνέῳξα, ἔτεμον, ὡς καὶ Ὅμηρός φησι, πᾶσαι δ' ὠίγνυντο πύλαι, ἐκ δ' ἔσυτο λαὸς, καὶ πάλιν, ὤιξεν δὲ θύρας θαλάμου πύκα ποιητοῖο.

Ὡρέοντα, χρονίζοντα, ὧρος γὰρ ὁ χρόνος, καὶ ὡρογράφοι οἱ περὶ χρόνων γράψαντες.

Ὠτίδα καὶ ὠτίδος, ἑκατέρως γὰρ γράφεται, ἔστι δὲ ὀρνέου εἶδος, ὃ πλεῖστον μάλιστα ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ θηρεύεται.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 144 sur 413

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙ ΛΕΞΕΩΝ ΤΙΝΩΝ.

HERODOTI DICTIONARIVM QVARVNDAM DICTIONVM HIPPOCRATIS.

Αρχὴ τοῦ. A *Initium litteræ.*

A.

ΑΒιος, ὁ πολύβιος, ὡς ἄξυλος, ὁ πολύξυλος.
Αβρον, καλὸν, ἀνθαδες, τρύφερον.
Αγηλατέειν, διώκειν, φυγαδεύειν, ἐπιτάττειν, ὑβρίζειν.
Αἰγὶς, ἣν λίβυες φοροῦσι δοράν.
Αἰωρηθέντες, μετεωρισθέντες.
Ακανθόπληξ, ὁπλησσόμενος. Αλεξομένους, ἀμυνουμένους.
Αμβολάδην, καθ' ὑπερβολήν.
Αμύσσειν, τράσσειν, ἑλκοῦν, ξέειν.
Ανακῶς, ἐπιμελῶς, φυλακτικῶς.
Αναξυρίδας, τὰ βαθέα, καὶ βασιλικὰ τῶν ὑποδημάτων.
Αναιρεόμενον, ὃ ἐν γαστρὶ συλλαμβανόμενον.
Αναισιμοῦν, διαπανᾶν, ἀνδρίσκειν.
Ανδρόγυνος, ἑρμαφρόδιτος.
Ανδρόσφιγγα, σύνθετον ἄνθρωπος καὶ σφίγξ δημιούργημα.
Ανέγνωσεν, ἀνέπεισεν, ἐδίδαξεν. Ανέλῃ, χρήσῃ.
Ανθέρικας, τοὺς καυλοὺς τῶν ἀσφοδέλων.
Αντιξον, ὃ ἐναντιούμενον.
Απεμάταισεν, ἐμώρανεν.
Απηλικέστερον, πρεσβύτερον. Απίσας, ἱκανώσας.
Αποφρὴν, τὴν τελουμένην τιμὴν ὑπὸ τῶν δούλων τοῖς δεσπόταις.
Αρδις, φαρέτρα, καὶ ὃ βέλος.
Αρθμία, φιλία.
Αποτιμοτέρους, ἀτίμους. Ατιμωρητὶ, ἤγουν καταφρονήσας.
Αὐλὸς, εἶδος ἀκολάστου ὀρχήματος.
Αφιδέας, ἀλύσεις, οἱ δὲ ψάλλια.
Αφλαστον, ὃ ἄκρον τῆς πρύμνης.
Αχαιρεσίη, ὃ πρὸς χάριν τοῖς πολλοῖς ζῆν, καὶ ὃ ἐπιδόσεις χρημάτων ποιεῖσθαι.

A.

ΑΒιος, longæuus, veluti lignosus, multis annis, vt ligna, præditus.
Αβρὸν, Honestum, audax, tenerum.
Αγηλατέειν, expellere, fugare, cogere, violare.
B Αἰγὶς, quam serpentes libyes pellem gestant.
Αἰωρηθέντες, in sublime elati.
Ακανθόπληξ, armatus.
Αλεξαμένους, vltos.
Αμβολάδην, per hyperbolem.
Αμύσσειν, turbare, vlcerare, radere.
Ανακῶς, accuratè, cautè.
Αναξυρίδας, alta ac regia calceamenta.
Αναιρεόμενον, quod in ventre concipitur.
Αναισιμοῦν, impendere, consumere.
Ανδρόγυνος, hermaphroditus.
C Ανδρόσφιγγα, homo & sphinx compositum opificium.
Ανέγνωσεν, persuasit, præcepit.
Ανέλῃ, vsui.
Ανθέρικας, caules asphodelorum.
Αντιξον, aduersans.
Απεμάταισεν, desipiebat.
Απηλικέστερον, antiquius.
Απίσας, perueniens.
Αποτιμοτέρους, abiectos.
D Αποφρὴν, honorem quo serui heros afficiunt.
Αρδις, pharetra atque telum.
Αρθμία, amicitia.
Ατιμωρητὶ, scilicet paruifaciens.
Αὐλὸς, lasciuæ saltationis species.
Αφιδέας, cathenas, sunt qui interpretãtur aruulas.
Αφλαστον, extremitas puppis.
Αχαιρεσίη, auram captare popularem, pecuniisque donari.

A

Initium litteræ.

B.

Βαλανάγρα, clauis, sera.
Βάρις, nauis.
Βουπόρους, magna verua.
Βύσσος, profunditas.

Αρχὴ τοῦ.

B.

Βαλανάγρα, κλείς. Βαρίς, ναῦς.
Βουπόρους, ὀβελοὺς μεγάλους.
Βυσσὸς, βυθός.

Initium litteræ.

Γ.

Γαυλὸς, nauigium phœnicium, hydria putei, mulctra lactis.
Γεωπεῖναι, ij sunt quibus parum aut nihil agri est, & censu sunt destituti.
Γνωσιμαχεῖν, propriam ægritudinem noscere, contrariorúmque vim.
Γοργύρη, subterraneus carcer.
Γυμνοπαιδία, *palæstra*, festum Spartæ in quo nudi tripudiant.

Αρχὴ τοῦ.

Γ'.

B Γαυλὸς, πλοῖον φοινίκιον, καὶ φρέατος ἀντλητήριον, καὶ γαλακτοδόχον ἀγγεῖον.
Γεωπεῖναι, οἱ γῆς πεινῶντες, καὶ ἄποροι.
Γνωσιμαχεῖν, τὸ γνῶναι τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν, καὶ τῶν ἐναντίων τὴν ἴσχυν.
Γοργύρη, δεσμωτήριον ὑπόγεων.
Γυμνοπαιδία, ἑορτὴ ἐν Σπάρτῃ ἐν ᾗ γυμνοὶ χορεύς ἱστᾶσι.

Initium litteræ.

Δ.

Δημοεργοὶ, in ærario laborantes.
Διασφᾶγες, seiuncti lapides.
Διθύραμβος, hymnus ad Dionysium.
Διφρορευμένους, sella gestatorum.

Αρχὴ τοῦ.

C Δ.

Δημοεργοὶ, εἰς τὸ δημόσιον κάμνοντες.
Διασφᾶγες, αἱ διεστῶσαι πέτραι.
Διθύραμβος, ὕμνος εἰς Διονύσιον.
Διφροφορευμένους, φορείοις φορευμένους.

Initium litteræ.

E.

Εγχρίψαι, incidere, accedere.
Εδώλοισι, fascibus naui suppositis.
Εἰρὰ, mitra, zona.
Εἰρὴν, apud Lacedæmonios primo anno puer ῥωβίδας nuncupatur, altero anno προκομιζόμενος, tertio μικιζόμενος, quarto πρόπαις, quinto παῖς, sexto μελείρην. Pubescit apud eosdem à decimoquarto anno vsque ad vigesimum, proferatur autem cum graui accentu τὸ μελείρην, veluti πυθμὴν idest imum, ἀπίθμην, αὐχὴν, idest ceruix, ὑψαύχην.
Εκνιζεν, demordebat, ab herba.
Εκύρησεν, obtinuit.
Ελόχισεν, insidiatus est.
Ελυτρον, velamen, pellis, cutis.
Ελῶν, abigens.
Εμβολος, æs in nauium prora situm.
Εναγίζειν, defunctis inferias afferre.
Εναρίες, armigeri.
Ενηβητήρια, cœnacula, conuiuia.
Εννώσας, considerans.
Ενωμοτία, turma apud Athenienses.
Επαΐστος, manifestus.
Επαμησάμενος, exagitans.
Επίδοξα, hoc est, approbata.
Επικάρσιον, obliquum.
Επίλαμπος, conspicuus.
Επιπλα, haud firma adeptio, sed leuis, ἔπιπλα supernæ partes stragulorum.
Επίστιον, hospitale, diuersorium.
Επιστρεφέως, diligenter.
Επιφορήματα, secundæ mensæ.

Αρχὴ τοῦ.

E.

D Εγχρίψαι, ἐμπεσεῖν, προσπελάσαι.
Εδώλοισι, ὑποστρώμασι νηός.
Εἰρὰ, μήτρα, ζώνη.
Εἰρὴν, παρὰ Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ ὁ παῖς ῥωβίδας καλεῖται, τῷ δευτέρῳ προκομιζόμενος, τῷ τρίτῳ μικιζόμενος, τῷ τετάρτῳ πρόπαις, τῷ πέμπτῳ παῖς, τῷ ἕκτῳ μελείρην. ἐφηβεύει δὲ παρ' αὐτοῖς ὁ παῖς ἀπὸ ἐτῶν ιδ'. μέχρι καὶ κ'. βαρυτόνος δὲ τὸ μελείρην, ὥσπερ πυθμὴν, ἀπύθμην, αὐχὴν ὑψαύχην.
Εκνιζεν, ἔδακεν, ἀπὸ τῆς πόας.
E Εκύρησεν, ἔτυχεν.
Ελόχισεν, εἰς λόχους κατέταξεν.
Ελυτρον, σκέπη, δέρμα. Ελῶν, ἐλάσας.
Εμβολος, χάλκωμα περιτιθέμενον περὶ τὴν πρῴραν τῶν ναυσίν.
Εναγίζειν, χοὰς ἐπιφέρειν τοῖς κατοιχομένοις.
Εναρίες, οἱ ὁπλῖται.
Ενηβητήρια, ἐνευωχητήρια.
Εννώσας, ἐννοήσας.
Ενωμοτία, τάξις παρὰ τοῖς Αττικοῖς.
Επαΐστος, φανερός. Επαμησάμενος, ἀνακινήσας.
F Επίδοξα, ἀντὶ τοῦ προσδόκιμα.
Επικάρσιον, πλάγιον. Επίλαμπος, καταφανής.
Επιπλα, ἡ μὴ βεβαία κτῆσις, ἀλλ' ἐπιπόλαιος, ἔπιπλα καὶ τὰ ἐπάνω τῶν στρωμάτων.
Επίστιον, ἔποικον, κατάλυμα. Επιστρεφέως, ἐπιμελῶς.
Επιφορήματα, τραγήματα.

Ερμὶς, ὁ κλινόπους.
Εσηθίσαντες, ὑλίσαντες.
Εὐεστὴ, ἡ εὐημερία, εὐετηρία, ἡ καλλίστη τῶν ἐτῶν διαγωγή. Διγενιανὸς ἄνευ τοῦ σ γράφει.
Εὔλεων, σκωλήκων.
Εὐμάρεια, ἡσυχία, εὐκολία.
Εὔτυκτα, ῥαδίως εἰργασμένα. Εφεδρον, ἐπίκληρον.

Αρχὴ τοῦ.

Ζ.

Ζακορος, νεωκόρος, ἱερεύς.
Ζυγαῖς, καθέδραις.
Ζώνη, πορφυροῦν ἔνδυμα.

Αρχὴ τοῦ.

Η.

Ηβηδὸν, μετ' ἰσχύος, μετ' ἀκολασίας, ὀρχηδόν.
Ηλυσιν, ἔφοδον, πορείαν.
Ημεκτεῶν, δυσφορῶν.

Αρχὴ τοῦ.

Ι.

Ιακχάζουσιν, λέγουσι, φλυαροῦσι.
Ιθαγενεῖς, οἱ γνήσιοι παῖδες.
Ιλη, τάξις ἱππικὴ, συστροφή. Ιστία, δεῖπνα.

Αρχὴ τοῦ.

Κ.

Καινοῦν, ὃ χρήσασθαι λόγῳ καινῷ.
Καλλιερῆσθαι, θύειν.
Κάπτοντες, ἀποδεχόμενοι.
Καταγινέων, καταλύων.
Κατατέλεα, τὰ ἀναλώματα, καὶ συνέδρια.
Κέρκουρος, νεὼς εἶδος. Κληρούχους, γεωργούς.
Κνάφος, ἄκανθα ἕλκουσα ἱμάτια.
Κνυζημάτων, γοερῶν ἀποφθεγμάτων.
Κομιδὴ, ἀνάσωσις, ἐπιμέλεια. Κορυνὴ, ξύλον ἐπικαμπές.
Κλὲξ, ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γαμοῦσι.
Κρησφύγετον, καταφυγὴ, ὀχύρωμα.
Κυματώγη, ὑπαγωγὴ, αἰγιαλός. Κυρβασίας, τιάρας.

Αρχὴ τοῦ.

Λ.

Λαξιν, λῆξιν, μερισμὸν, κλῆρον.
Λάσθη, αἰσχύνη. Λαῦραι, ῥύμαι, ἀμφόδεια.
Λευκὴ, πάθος περὶ ὅλον ὃ σῶμα.
Λίνον, λύρας χορδὴ, ἢ ᾠδῆς ὄνομα.

Αρχὴ τοῦ.

Μ.

Μελεδωνοὶ, φροντισταί.
Μετεξέτεροι, τινές.

A Ερμὶς, lectipes.
Εσηθίσαντες, inferentes.
Εὐεστὴ, prosperitas dierum, salubris anni status, annorum optima transactio. Diogenianus citra hanc literulam σ conscribit.
Εὔλεων, vermium.
Εὐμάρεια, quies, facilitas.
Εὔτυκτα, quæ facilè sunt confecta.
Εφεδρον, hæreditarium,

Initium litteræ.

B Ζ.

Ζακορος, ædituus, antistes.
Ζυγαῖς, subselliis.
Ζώνη, purpureum indumentum.

Initium litteræ.

Η.

Ηβηδὸν, cum vi, cum lasciuia, saltatim.
Ηλυσιν, accessum, discessum.
Ημεκτεῶν, ægrè ferens.

C *Initium litteræ.*

Ι.

Ιακχάζουσιν, loquuntur, fabulantur.
Ιθαγενεῖς, legitimi filij.
Ιλη, turma equestris, coïtio.
Ιστία, cœnas.

Initium litteræ.

Κ.

D Καινοῦν, noua oratione vti.
Καλλιερῆσθαι, sacrificare.
Κάπτοντες, suscipientes.
Καταγινέων, diruens.
Κατατέλεα, sumptus, conuentus.
Κέρκουρος, nauis species.
Κληρούχους, agricolas.
Κνάφος, spina lanians indumenta.
Κνυζημάτων, lugubrium documentorum.
Κομιδὴ, instauratio, sedulitas.
Κορυνὴ, lignum curuum.
E Κρὲξ, inauspicata auis nubentibus.
Κρησφύγετον, refugium, munimen.
Κυματώγη, subductio, littus. Κυρβασίας, tiaras.

Initium litteræ.

Λ.

Λαξιν, desinentiam, diuisionem, sortem.
Λάσθη, dedecus.
Λαῦραι, vici, biuia.
F Λευκὴ, affectus totius corporis.
Λίνον, lyræ chorda, vel cantilenæ nomen.

Initium litteræ.

Μ.

Μελεδωνοὶ, procuratores.
Μετεξέτεροι, nonnulli.

Μύδρον, ferrum illaboratum.
Μυχοὶ, abditi loci.

Initium litteræ.

N.

ΝΑυλόχιον, portum.
Νεοχμῶσαι, recenter mouere.

Initium litteræ.

Ξ.

ΞΕνίῃ συνεθήκατο, veluti amicitiam largitus est.

Initium litteræ.

O.

ΟΙσήπη, succidæ lanæ ouium.
Ονος, vermiculus qui circa aquaria vasa nascitur, & in semetipsum contrahitur.
Οργίσας, subigens.
Ορθίος νόμος, modus venustæ cantationis.
Ορχηδὸν, lasciuiter.
Οὐκ ἰκνεομένως, nequaquam decenter.
Οὐ κατα προΐξεσθαι, dotem ferre.
Οὖροι, termini.
Ορχανα ἀσπίδων, ansæ, vincula.

Initium litteræ.

Π.

ΠΑλάθας, figmenta ex fæce, propriè autem caricarum mutua positio.
Πάταικοι, Dei punici in puppibus collocati.
Περιφορητὰ, versatilia.
Πεσσοὶ, calculi.
Πολέμαρχος, dux belli.
Πρόκα, statim.
Πρόξενοι, hospites publici.
Πρόπολος, antistes, cum σ verò, seruus dicitur.
Πρόχυσις, litare.
Πρυτανεῖον, Thesmothetium, tholus, camera, cibi vel frumenti conditorium.
Πυκτὶς, instrumentum, psalterium.

Initium litteræ.

P.

ΡΗπὶς, rete.
Ρηχίης, sepis, fasciculi sepum.
Ρῆχος, sepes.

Initium litteræ.

Σ.

ΣΑγάρεις, bipennes.
Σαυρωτὴρ, hasta, iaculum, aut manubrium hastæ, quod græcè nonnulli οὐρίαχον appellant.
Σιναμώριον, malè feriatum.
Σκεύη, armatum, & stola.

A Μύδρον, σίδηρον ἀργόν.
Μυχοὶ, καταδύσεις.

Αρχὴ τοῦ.

N.

ΝΑυλόχιον, λιμένα.
Νεοχμῶσαι, νεωστὶ κινῆσαι.

Αρχὴ τοῦ.

B Ξ.

ΞΕνίῃ συνεθήκατο, ὡς ξενίῃ ἐδωρήσατο.

Αρχὴ τοῦ.

O.

ΟΙσήπη, ῥυπαρὰ προβάτων ἔρια.
Ονος, ὃ περὶ τὰ τῶν ὑδάτων ἀγγεῖα πολύποιν, καὶ συστρεφόμενον.
C Οργίσας, μαλάξας.
Ορθίος νόμος, τρόπος μαγῳδίας. Ορχηδὸν, ἡβηδόν.
Οὐκ ἰκνεομένως, οὐ προσηκόντως.
Οὐ κατα προΐξεσθαι, προῖκα ποιῆσαι.
Οὖροι, ὁροθέσια.
Οχανα ἀσπίδων, πόρπακες, καὶ δεσμοί.

Αρχὴ τοῦ.

Π.

D ΠΑλάθας, τὰ ἐκ τρυγὸς πλάσματα, κυρίως δὲ ἡ τῶν σύκων ἐπάλληλος θέσις.
Πάταικοι, Θεοὶ φοινικικοὶ ἐν ταῖς πρύμναις ἱδρυμένοι.
Περιφορητὰ, ἀκτά. Πεσσοὶ, ψῆφοι.
Πολέμαρχος, ἄρχων τῶν ξένων.
Πρόκα, εὐθύς.
Πρόξενοι, προστάται.
Πρόπολος, νεωκόρος, μετὰ τοῦ σ ὁ δοῦλος.
Πρόχυσις, ὃ ἀποσπεῖσαι.
Πρυτανεῖον, θεσμοθέτιον, θόλος, καὶ ἡ τοῦ σίτου θήκη.
E Πυκτὶς, ὄγανον, ψαλτήριον.

Αρχὴ τοῦ.

P'.

ΡΗπὶς, πλέγμα.
Ρηχίης, φραγμοῦ, ἢ δέσμης τῶν φραγμῶν.
Ρῆχος, φραγμός.

Αρχὴ τοῦ.

F Σ.

ΣΑγάρεις, πελέκεις.
Σαυρωτὴρ, ξιστὸν, δόρυ, ἢ στύραξ ὃν ἔνιοι καλοῦσιν οὐρίαχον.
Σιναμώριον, κακόσχολον.
Σκεύη, ὅπλησις, καὶ στολή.

Σκυτάλαις, ῥάβδοις.
Σπαδίξας, ἐκδείρας, σπάδιξ γὰρ φλοιὸς ῥίζης ἐλαΐνης, οἱ δὲ φοίνικος ῥάβδον, σπάδακες δὲ καὶ οἱ κύνες, καὶ σπαδιξ ὄργανόν τι κιθαριστικόν.
Σπερχθεὶς, ταραχθείς.
Σταθμὸς, ὁδοῦ μέτρον, καταλυμα.
Στέφος, ὃ περὶ τὴν κεφαλὴν ἐρεοῦσι.
Συμψήσας, συντρίψας.
Συρμαίζειν, καθαίρειν πόματι τῷ ἐκ ζέης καὶ ὕδατος.
Συρμαία, βρῶμα ἀπὸ σησάμου καὶ μέλιτος, ἢ λάχανον σελίνῳ ἐοικός. Σχοινοτενὲς, μακρόν.
Σχοίνου συμβολὴς, οἱ ψιαθοπλόκοι.
Σώτρα, σωτήρια, λύτρα.
Σώχουσι, τρίβουσι.

Ἀρχὴ τοῦ.

Τ.

Ταινίαν, διάδημα.
Ταρσοὶ καλάμων, περισσὰ ἐν ᾗ ἐξήρτων τὴν πλίνθον.
Ταρσὸς, ἡ τῶν ὀρνίθων πτέρωσις.
Τέμπεα, τὰ στενὰ τῶν ὀρέων, καὶ οἱ συνδενδροι τόποι.
Τόρνιον, ὃ τρῆμα καὶ ὃ ἐνιέμενον εἰς αὐτό.
Τεικάδας, δεῖπνα ἢ δήμιος καὶ ἀριθμοὶ ἀνδρῶν λ'.
Τειφάσιοι, τρίφωνοι, τριπλάσιοι.

Ἀρχὴ τοῦ.

Φ.

Φλαῖα, τὰ περὶ τὰς γνάθους σκεπάσματα.
Φαρμάκοις, βαφαῖς.
Φάρσος, τρῦφος, κλᾶσμα.
Φερέγγυος, βεβαιωτὴς. Φόρμος, πλέγμα, ὁ κόφινος.
Φρενήρης, σώφρων.
Φεμαίξασθαι, φρυάξασθαι, φυσῆσαι.
Φυλάξαντες, ἐπιτηρήσαντες.

Ἀρχὴ τοῦ.

Χ.

Χοιράδες, πέτραι λεῖαι ἐν θαλάσσῃ.
Χορδεύων, τεμνων.
Χρήματος, πράγματος.

Ἀρχὴ τοῦ.

Ψ.

Ψῆνες, κωνώπια τὰ ἐν τοῖς ὀλιγύδροις τοῖς ἄρσεσι.

A Σκυτάλας, virgis.
Σπαδίξας, excorians, nam σπαδιξ cortex est radicis iliceæ, sunt etiam qui autumant palmæ esse baculum, cæterùm σπάδακες adhuc canes vocantur, præterea σπαδιξ instrumentum quoddam cytharestum extitit.
Σπερχθεὶς, turbatus.
Σταθμὸς, viæ mensura, diuersorium.
Στεφος, fascia capitis, aut corona.
Συμψήσας, conterens.
Συρμαίζειν, purgare potione ex aqua & zea.
Συρμαία, edulium ex adipe & melle conflatum, aut olus quod apio assimilatur.
B Σχοινοτενὲς, longum.
Σχοίνου συμβολὲς, retiones qui storeas intexunt.
Σώτρα, liberalia, redemptionis pretia.
Σώχουσι, terunt.

Initium litteræ.

Τ

Ταινίαν, diadema.
Ταρσοὶ καλάμων, areola in qua laterem exiccabant.
C Ταρσὸς, auium ala.
Τέμπεα, angustiæ montium, loca arboribus consita.
Τόρνιον, foramen & quod in hoc inseritur.
Τεικάδας, cœnæ ad multitudinem triginta virorum.
Τειφάσιοι, triuoces, triplices.

Initium litteræ.

Φ.

D Φλαῖα, quæ circa genas apponuntur operimenta.
Φαρμάκοις, tincturis.
Φάρσος, fructum, fragmentum.
Φερέγγυος, præs, stipulator.
Φόρμος, rete, corbis.
Φρενήρης, sapiens, prudens.
Φεμαίξασθαι, fremere, inflare.
Φυλάξαντες, obseruantes.

E *Initium litteræ.*

Χ.

Χοιράδες, lapides leues in mari.
Χορδεύων, scindens, secans.
Χρήματος, negotii.

Initium litteræ.

Ψ.

Ψῆνες, culices qui in caprificis oboriuntur.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 149 sur 413

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΝΟΜΟΣ.

HIPPOCRATIS LEX.

1. *Medicina omnium artium præſtantiſſima, cur abiectiſſima ducitur.*
2. *Ad Medicinam comparandam ſeptem prius ſortiri oportet.*
3. *Medici veri non tantùm verbo aut ratione; ſed & opere ſeu experientia produntur, imperitia, ſcientia, opinio, homines ſacri, profani.*

1. Ιητεικὴ τεχνέων πασέων ὀπιφανεςάτη, διὸ ἀτιμωπάτη νομίζεται.
2. Ὡς ἰητεικῆς, ξυέσεως ἀρμόζηται, τὰ ἐπὶ τοῦτο ἐπιτήδεια δεῖ.
3. Ἀληθινοὶ ἰατροὶ μὴ λόγῳ μοιῶον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ καὶ πείρῃ νομίζονται, ἀπειρίη, ὀπιςήμη, δόξα, ἰητροὶ ἀληθεῖοι, βέβηλοι.

1. MEDICINA omnium equidem artium præclariſſima eſt; verùm propter eorum qui eam exercent ignorantiam, & eorum qui temerè eos tales *Medicos* eſſe iudicant *ineptiam*, omnium iam artium quàm viliſſima relinquitur. At is error hanc potiſſimùm cauſam habere mihi videtur, quod ſoli Medicinæ nulla in vrbibus pœna præfinita ſit, præterquam ignominiæ; ſed hæc non eos qui ex ea conſtant oblædit. Simillimi namque huiuſmodi *Medici* ſunt perſonis, quæ in tragœdiis introducuntur. Quemadmodum enim illi formam quidem, veſtem, ac faciem hiſtrionis induunt, neque tamen hiſtriones ſunt: ſic & Medici fama quidem *ac nomine* multi, re autem *ac* opere perpauci. 2. Oportet enim, quicunque Medicinæ ſcientiam copulam ſibi verè compare volet, horum eum compotem fieri, naturæ, doctrinæ, loci ſtudiis apti, inſtitutionis à puero, amici laboris, ac temporis. Enimuerò primum omnium natura opus eſt. Natura namque repugnante, irrita ſunt *omnia*. Natura verò ad optimum *quodque* viam deducente, artis doctrina paratur, quam cum prudentia aſſequi oportet in humanioribus diſciplinis verſatum, in loco qui ad diſcendum commodus fuerit. Ad hæc gratum laborem per multum tempus adferre, quò inſita diſciplina proſperè, cúmque incremento fructus afferat. Qualis enim eorum quæ in terra producuntur, conſideratio; talis & Medicinæ diſciplina eſt. Natura namque noſtra velut ager; Doctorum præcepta velut ſemina ſunt; inſtitutio à puero ceu ſatio qua per opportunum tempus ipſa ſemina terræ mandantur. Locus autem in quo ars docetur ambienti aëri reſpondet, qui vegetis ſtirpibus alimentum ſuppetit. Gratus labor agricultura eſt: tempus denique hæc omnia quoad planè adoleuerint, confirmat. 3. His itaque ad Medicam artem collatis, eiúſque vera cognitione percepta, hoc modo vrbes adeundo, non verbo ſolùm, ſed etiam opere Medicos haberi decet. At imperitia malus theſaurus malęque opes reconditæ ipſam poſſidentibus, & inſomnium, & ſomnium verum, & ſecuritatis,

ΙΗΤΡΙΚΗ τεχνέων μὲν πασέων ὄςὶν ὀπιφανεςάτη· Διὸ δὲ ἀμαθίῃ τῶν τε χρεομένων αὐτῇ, καὶ τῶν εἰκῇ τοὺς τοιούσδε κρινόντων, πολύ τι πασέων ἤδη τῶν τεχνέων ἀπολείπεται, ἡ δὲ τῶνδε ἀμοῖρός, τὰ μάλιςά μοι δοκέει ἔχειν αἰτίῃ τοιῇδε. πρῆσιμον γὰρ ἰητεικῆς μοιώης, ἐν τῇσι πόλεσιν οὐδὲν ὤειται, πλὴν ἀδοξίης, αὐτὴ δὲ οὐ πιρώσκει τοὺς ἐξ αὐτέης συγκειμένους· ὁμοιότατοι γὰρ εἰσὶν οἱ τοιοίδε, τοῖσι παρεισαγομένοισι προσώποισι ἐν τῇσι τραγῳδίῃσιν. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι σχῆμα μὲν καὶ στολὴ, καὶ πρόσωπον ὑποκριτῶν ἔχουσιν, ὅκ εἰσὶ δὲ ὑποκριταί· οὕτω καὶ οἱ ἰητροὶ, φήμη μὲν, πολλοί· ἔργῳ δὲ, πάγυ βαιοί. Χρὴ γὰρ καὶ ὅστις μέλλει ἰητεικῆς ξυέσεως ἀπρεκέως ἀρμόξεσθαι, τῶν δὲ μιν ὑπάρχειν γνώεσθαι, φύσιος, διδασκαλίης, τόπου εὐφυέος, παιδομαθίης, φιλοπονίης, χρόνου. Πρῶτον μὲν οἷῶν πρημάτων δεῖ φύσιος, φύσιος γὰρ αὐτοπροσαιτεούσης, κενεὰ πάντα. Φύσιος δὲ εἰς τὸ ἄμεινον ὁδηγεούσης, διδασκαλίη τέχνης γίνεται, ἣν μὲν φρονήσιος δεῖ πρηξαι ἐπαΐσασθαι, παιδομαθέα γνώμῃσιν ἐν τόπῳ, ὁκοῖος εὐφυὴς πρὸς μάθησιν ἔῃσι, ἔτι δὲ φιλοπονίῃ προσενέγκασθαι ἐς χρόνον πουλλὸν, ὅκως ἡ μάθησις ἐμφυσιωθεῖσα, δεξίως τε καὶ ὐαλδέως τοὺς καρποὺς ἐξενέγκηται. Οκοίη γὰρ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων θεωρεῖν, τοιήδε καὶ τῆς ἰατρικῆς ἡ μάθησις, ἡ μὲν γὰρ φύσις ἡμέων, ὁκοῖον ἡ χώρη, τὰ δὲ δόγματα τῶν διδασκόντων, ὁκοῖον τὰ σπέρματα, ἡ δὲ παιδομαθὴ, ὃ, κατ' ὥρμιον αὖτε πεσεῖν εἰς τὸν ἄρουραν. ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ ἡ μάθησις, ὁκοῖον ἐν τῷ προκειμένῳ λέγω ἔφη γνωμένη τοῖσι φυομένοισιν, ἡ δὲ φιλοπονίη, ἐργασίη. ὁ δὲ χρόνος, ταῦτα σταθμὸς πάντα, ὡς τραφῶσι τελέως. Ταῦτα ὧν χρὴ ἐς τὸν ἰητεικὸν τέχνιον ἐσενεγκαμένους, καὶ ἀπρεκέως αὐτέης γνόσιν λαβόντας, οὕτως αὖτε τὰς πόλιας φοιτεόντας, μὴ λόγῳ μοιῶον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἰητροὺς νομίζεσθαι. ἡ δὲ ἀπειρίη, κακὸς δυσαυρὸς, καὶ κακὸν κειμήλιον τοῖσιν ἔχουσιν αὐτέην, καὶ ὄνια καὶ ὕπαρ.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 150 sur 413

ἀθυμίης τε καὶ ἀφοβοσύνης ἄμοιρος, ἀβλίης τε καὶ ἀθρασύτητος πυθμήν. ἀβλὴς μὲν γὰρ ἀδυναμίαν σημαίνει, ἀθρασύτης δὲ, ἀτεχνίαν. δύο γὰρ ἐπιστήμη τε, καὶ δόξα, ὧν ὁ μὲν ἐπίστασθαι ποιεῖ· ὁ δὲ ἀγνοεῖν. ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη ποιεῖ ἐπίστασθαι, ἡ δὲ δόξα ἀγνοεῖν. τὰ δὲ ἱερὰ ἐόντα φήματα, ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι δείκνυται. βεβήλοισι δὲ, οὐ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης.

A animi, & lætitiæ expers; timiditatis & audaciæ nutrix. Ac timiditas quidem impotentiam, audacia verò artis ignorationem arguit. Duo sunt enim, scientia & opinio, quorum illud quidem scientiam, hoc verò ignorationem facit. Nam scientia quidem scire, opinio verò ignorare facit. Hæc autem quum sacra sint, sacris hominibus demonstrantur, profanis verò nefas, priusquam sacris scientiæ orgiis initiati fuerint.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ.

HIPPOCRATIS DE ARTE LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πρὸς τοὺς τὰς τέχνας, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἔργα διαβάλλοντας, ὁ λόγος θρασυώνυμος, δυσπορέων, καὶ δυνάμενος.

B

CAPVT I.

In artium & operum alienorum calumniatores; oratio vehemens, copiosa; potens.

ΕΙΣΙ τινες οἱ τέχνην πεποίηνται, ὃ τὰς τέχνας αἰσχροποιέειν. ὡς μὲ οἴονται, ὑπὸ τοῦτο διαφρασθέντες, ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' ἰσοείης οἰκείης ἐπιδέξιν ποιεύμενοι. ἐμοὶ γὰρ, ὃ μὲν πρῶτον μὴ δυνηθέων δέξυτερον εἰσιδεῖν, ὅ, τι καὶ δύρετὸν ἢ ἀνεξεύρετον, ξυμφέρον δοκέει ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι. καὶ ὃ, τὰ ἡμίεργα ἐς τέλος ἐξεργάζεσθαι ὡσαύτως. ὃ γὰρ, λόγων ἢ καλῶν τέχνη τὰ τοῖς ἄλλοις δυνηθέντα ἀμαυρῶν τε θυμέεσθαι, ἐπανορθοῦσθαι μὲν μηδὲν, διαβάλλοντα δὲ τὰ τῶν εἰδότων τοῖς μὴ εἰδόσιν ἐξευρήματα, οὐκέτι δοκέει ξυμφέρον ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ καταγέλιν μᾶλλον φύσιος, ἢ ἀτεχνίη. μωμώσιοι γὰρ τοῖσιν ἀτέχνοισιν, ἢ ἐργασίη αὕτη ἁρμόζει, φιλοπονωτέρων μὲν, ἀδαμᾶ γε δυνατῶν κακίης ὑπουργέειν, εἰς ὃ τὰ τῶν πέλας ἔργα, ἢ ὀρθὰ ἐόντα διαβάλλειν, ἢ οὐκ ὀρθὰ μεμέεσθαι. τοῖς μὲν οὖν εἰς τὰς ἄλλας τέχνας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐμπαθέως ἔχουσι, οἷσι μέλει τε, καὶ σὺν οἷς μέλει, οἱ δυνάμενοι κωλύονται. ὁ γὰρ πρέων λόγος, τοῖς ἐς ἐπιστήμην οὕτως ἐμπορδυομένοις, οὐκ ἀντιώσεται, θρασυώνυμος μὲν, διὰ τουτέους οὐκ ἐών, δυσπορέων δὲ διὰ τὴν τέχνην ἢ βοηθεῖ, δυνάμενος δὲ, διὰ σοφίην, ἢ πεπαίδευται.

SVNT nonnulli qui artes probris insectari, artem esse duxerunt. Hoc tamen vt autumãt, non assequũtur, quod ego assero, sed scientiæ propriæ promulgationem patefaciunt. Mihi verò aliquid eorũ quæ nondũ inuẽta sunt, inuenire, quódque inuentũ quàm non inuentũ præstiterit, scientiæ scopũ munúsq; esse videtur; atque inchoata & C imperfecta ad finẽ opera perducere, consimile est. At eniti verborũ inhonestorũ arte, quæ ab aliis inuenta sunt contaminare, neq; quicquã emendare, sed à doctis ad indoctos inuenta traducere, sanè scientiæ scopus munúsq; id esse non videtur, sed magis naturę proditio, aut artis ignorantia: solis enim artiũ ignaris hoc opus cõpetit, qui ambitiosè quidẽ contendunt, nequaquã tamen improbitate sua præstare possunt, vt quæ recta aliorũ sunt opera calumnientur; vel nõ recta vituperent. Eos igitur qui in alias artes hoc modo inuadunt, quibus D hæ curæ sunt, quorúmq; id interest, si possint, ipsi coerceãt. At præsens oratio his qui hoc pacto Medicinam adeunt, aduersabitur; vehemẽs quidem, propter eos in quos inuehitur, copiosa verò propter eam quam patrocinatur artem; Potens autem ob eam quã pollet sapientiam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τῶν τέχνων ἅπασαν εἶναι, καὶ τὰ ταῖς τέχναις ὀνόματα διὰ τὰ εἴδεα λαβόν.

CAPVT II.

Artem omnem existere; & artibus nomina ex speciebus imponi.

E

ΔΟκέει δή μοι, ὃ μὲ σύμπαν, τέχνη εἶναι οὐδεμία οὐκ ἐοῦσα. καὶ γὰρ ἄλογον τῶν ἐόντων τι ἡγεῖσθαι μὴ ἐόν. ἐπεὶ τῶν γε μὴ ἐόντων, τίνα αὖ τις οὐσίαν θεασάμενος, ἀπαγγέλλει ὡς ἔστιν; εἰ γὰρ δὴ ὅτι γ' ἰδεῖν τὰ μὴ ἐόντα, ὥσπερ τὰ ἐόντα, οὐκ οἶδ' ὅπως αὖ τις αὐτὰ νοήσει μὴ ἐόντα. ὥσπερ τὰ ἐόντα, ἅ γε εἴη καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, καὶ γνώμῃ νοῆσαι ὡς ἔστιν. ἀλλ' ὅπως μὴ οὐκ εἴη τοῦτο τοιοῦτον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐόντα αἰεὶ ὁρᾶται καὶ γινώσκεται· τὰ δὲ

VIdetur sanè mihi in vniuersum nulla ars esse, quæ nõ existat. Etenim eorũ quæ existũt quidpiã, quod non sit putare, perabsurdũ est. Quãdoquidẽ eorũ quę non existunt, quãnam quis substantiam speculaturus, quod ipsa sint enunciabit? Enimuerò si quæ nõ existunt, vt quæ existũt, ea videre liceat, haud scio quâ quis ratione ea quæ non sunt animo cõplectatur ac ea quæ sunt, quę quòd sint, & oculis intueri, & mẽte cõprehendere licet. Neq; verò id vnquã eiusmodi cõtigerit, sed ea quę sunt perpetuò cernũtur, & cognoscũtur; quæ verò

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 151 sur 413

non ſunt, neque cernuntur, neque cognoſcuntur. Cognoſcuntur itaque demonſtratarum artium formæ, arſque nulla eſt quæ ſub formâ quâdam non cernatur; arbitrórque ego eas nomina per formas accepiſſe. Nam præter rationem eſt exiſtimare ex nominibus formas propagari, neque id fieri poteſt. Nomina namque naturæ lege ſancita ſunt. Formæ autem non naturæ lege ſunt ſancitæ, ſed naturæ ſunt progermina. Atque hæc quidem ſiquis ex iis quæ dicta ſunt, non ſatis intelligat, in aliis commentariis apertiùs docebuntur.

μὴ ἐόντα, οὔτε ὁρᾶται, οὔτε γινώσκεται. γινώσκεται γοῦν τὰ δεδηλωμένων εἰδέων τῶν τεχνέων, καὶ σύστημά ἐστιν, ἥτις ἐκ τινος εἴδεος οὐχ ὁρᾶται. οἶμαι δ' ἔγωγε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῆς, ἀφ' ὧν τὰ εἴδεα λαβεῖν. ἄλογον γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ εἴδεα ἡγεῖσθαι βλαστάνειν καὶ ἀδύνατον. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα φύσιος νομοθετήματα ἐστί, τὰ δὲ εἴδεα, οὐ νομοθετήματα, ἀλλὰ βλαστήματα. ταῦτα μὲν οὖν τούτων εἴ τῳ μὴ ἱκανῶς ἐν τοῖς εἰρημένοις ξυνίησιν, ἐν ἄλλοις αὖ λόγοις σαφέστερα διδαχθείη.

CAPVT III.

Quid ſit Medicina? Et quòd arti, non fortunæ curatio tribuatur.

AT de Medicina *nunc dicendum eſt* (ad eam enim hæc *ſpectat* oratio) claram itaque huius demonſtrationem inſtituam. Ac primùm quidem, prout ſentio, Medicinam definiam eſſe, quę prorſus ab ægris morbos propellit, morborúmque vehementiam obtundit, neque à morbo victis manum *curatricem* admouet, quum hæc Medicinam non poſſe conſtet. Quòd igitur tum iſta præſtet, tum etiam ſemper præſtare queat, de hoc mihi certè reliqua erit oratio. Verùm dum artem eſſe demonſtro, ſimul etiam qui probris ipſam deprimere autumant, eorum rationes diluam, prout eorum quiſque aliquid efficere ſe poſſe arbitratur. Itaque mihi orationis exordium eſt, quod & ab omnibus concedetur; nonnullos quidem arte Medica curatos ſanitati eſſe reſtitutos, conſenſu omnium patet; quòd verò non omnes, hac in re iam ars *ipſa* reprehenditur. At obiiciunt qui de ea deterius loquuntur, qui morbis corripiuntur, ex iiſque euadunt, ipſos non fortuna, ſed arte ſanos euadere. Ego verò fortunæ quidem quauis in re nihil quicquam detraho, ſed cenſeo qui à morbis malè curantur, iis vtplurimùm aduerſam fortunam, qui verò proſperè, ſuis proſperam fortunam ſuccedere. Deinde verò qui ſanati ſunt, quomodo cuidam alteri quàm arti *ſanitatis* cauſam referre poterunt, ſiquidem eius vſu ac miniſterio ſanitatem adepti ſunt? Imbecillam namque fortunæ formam eos reſpicere ac ſequi noluiſſe in hoc apparet, quòd ſeipſos arti commiſerint. Quod enim ipſi ſeſe commiſerint ac concrediderint, palàm eſt ipſos ea re eius formam fuiſſe contemplatos, & vires producto opere agnouiſſe.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τί ἐστιν ἡ ἰατρικὴ; καὶ ὅτι ὀλίγα τῷ τέχνῃ, σὺν δὲ τῷ τύχῃ ἡ ὑγίανσις ἀναφέρεται.

ΠΕρὶ δὲ ἰητρικῆς, ἐς ταύτην γὰρ ὁ λόγος, ταύτης οὖν τὴν ἀπόδειξιν ποιήσομαι. καὶ πρῶτόν γε δὴ ὁρίσασθαι, ὃ νομίζω· ἰητρικὴν εἶ), ὃ δὴ πάμπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσούντων τοὺς καμάτους· καὶ τῶν νοσημάτων τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν, καὶ ὃ μὴ ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότως ὅτι ταῦτα οὐ δύναται ἰητρική. ὡς οὖν ποιέειν τε ταῦτα, καὶ οἵη τε ἐστὶ ἅπαντος ποιέειν, πρῶτον τούτου μοι δὴ ὁ λοιπὸς ἔσται λόγος. ἐν δὲ τῇ τῆς τέχνης ἀποδείξει, ἅμα καὶ τοὺς λόγους τῶν αἰσχυνέων αὐτὴν οἰομένων ἀναιρήσω, ἢ αὖ ἔκαστος αὐτῶν φρονέειν τι οἰόμενος τυγχάνῃ. ἔστιν οὖν μοι ἀρχὴ τοῦ λόγου, ἣν ἐγὼ ὁμολογήσασθαι πρῶτα πᾶσιν· ὅτι μηδὲ ἕνιοι ἄξυνται τῶν θεραπευομένων ὑπὸ ἰητρικῆς, ὁμολογέεται· ὅτι δὲ οὐ πάντες, ἐν τούτῳ ἤδη ψέγεται ἡ τέχνη. καί φασιν οἱ τὰ χείρω λέγοντες, ἀφ' οἷς ἀλισκομένους ὑπὸ τῶν νοσημάτων, καὶ τοὺς ἀποφυγόντας αὐτὰ, τύχῃ ἀποφυγεῖν, καὶ οὐ διὰ τὴν τέχνην. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀποστερέω μὲν οὐδ' αὐτὸς τὴν τύχην, ἔργου σόβαλος· ἥκιστα δὲ τοῖσι μὲν κακῶς θεραπευομένοισι νοῦσήμασι, τὰ πολλὰ τὴν ἀτυχίην ἐπιθεῖναι· τοῖσι δὲ εὖ, τὴν εὐτυχίην. ἔπειτα δὲ καὶ πῶς οἷόν τε ἐστὶ τοῖς ὑγιανθεῖσιν ἄλλο τι αἰτιάσασθαι ἢ τὴν τέχνην, εἴ γε μεμώμενοι αὐτῇ καὶ ἐναντιούμενοι, ὑγιανθησόμεθα; ὃ μὲν γὰρ τῆς τύχης εἶδος ἧκιστα, οὐκ ἠβουλήθησόμεθα θεήσασθαι, ἐν ᾧ τῇ τέχνῃ ἐπιτρέψαντες σφᾶς αὐτοὺς· ὥστε τῆς μὲν ἐς τὴν τύχην ἀναφορῆς, ἀπηλλαγμένοι εἰσί· τῆς μέντοι γε ἐς τὴν τέχνην, οὐκ ἀπηλλαγμένοι. ἐν ᾧ γὰρ ἐπετρέψαμεν καὶ ἐπιστεύσαμεν αὐτῇ σφᾶς αὐτοὺς, ἐν τούτῳ αὐτῆς καὶ ὃ εἶδος ἐσκέψαμεθα, καὶ τὴν δύναμιν, πεφασμένης τοῦ ἔργου ἐγνώσθη.

CAPVT IV.

Qui ægri Medico non vſi conualuerunt, eos artis vt victus ope ſanos euaſiſſe; artémque ex recto & non recto dignoſci.

OBiiciet ſanè hîc aduerſarius, multos iam ægros, etiam Medico non vſos conualuiſſe. Atque hancce rationem non improbo. Sed fieri poſſe mihi videtur Medico non vtentibus ex *arte* Medica ſanitatem ſuccedere; neque tamen eos ſcire quid in ipſa rectum, & quid non rectum inſit, ſed per ſe curatis, eadem quæ ſi Medicorum ope acceptâ curati fuiſſent, contigiſſe. Atqui tandem certum magnúmque eſt exiſtentiæ *ipſius* artis argumentum, & quod ars ſit, & magna exiſtat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Οἱ νοσέοντες οὐ χρησάμενοι ἰητρῷ ὑγιανθησόμεθα, τοῖς ἀνευ ἀφ' τῆς τέχνης ὅπως τὴν δι' αὐτὴν σωζομένους· καὶ τῆς τέχνης ἐν τῷ ὀρθοῦ καὶ μὴ ὀρθοῦ γινώσκεσθαι.

ΕΡῶ δὴ ἐναντία τῷ ὁ τοιαῦτα λέγων, ὅτι πολλοὶ ἤδη καὶ οὐ χρησάμενοι ἰητρῷ νοσέοντες ὑγιανθησόμεθα. καὶ ἐγὼ τῷ λόγῳ οὐκ ἀπιστέω. δοκεῖ δέ μοι οἷόν τε εἶ) καὶ ἰητρῷ μὴ χρωμένους ἰητρικὴν τυγχάνειν. οὐ μέντοι ὥστε εἰδέναι, ὅτι ὀρθὸν ἐν αὐτῇ ἐστίν, καὶ ὅτι μὴ ὀρθόν, ἀλλ' ὥστε αὐ ὑπὸ τοιαῦτα θεραπεύσαντες ἑαυτοὺς, οἵα ἂν ἐθεραπεύθησθε, εἰ καὶ ἰητροῖσιν ἐχρέσθην. καὶ τοῦτό γε τέως τεκμήριον μέγα τῇ οὐσίῃ τῆς τέχνης, ὅτι ἐούσά τε ἐστὶ καὶ μεγάλη.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 152 sur 413

ὅπου γε φαίνονται καὶ οἱ μὴ νομίζοντες αὐτῶν εἶναι, σω- A
ζόμενοι δι' αὐτῶν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη καὶ τοὺς μὴ χρω-
μένους ἐπίστασιν, νοσήσαντας δὲ, καὶ ὑγιασθέντας εἰδέναι,
ὅτι ἢ δράσαντές τι, ἢ μὴ δράσαντες, ὑγιάνησαν. ἢ γὰρ ἀσι-
τίῃ, ἢ πολυφαγίῃ, ἢ ποτῷ πλείονι, ἢ δίψῃ, ἢ λουτροῖσιν,
ἢ ἀλοιτάῃ, ἢ πόνοισιν, ἢ νήσυχίῃ, ἢ ὑπνοισιν, ἢ ἀγρυπνίῃ,
ἢ τῇ ἀπὸ τούτων παρασκευῇ χρώμενοι, ὑγιάνησαν. καὶ
τῷ ὠφελεῖσθαι, πολλὴ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστιν ἐγνωκέναι, ὅ,
τι ἑωυτῷ ὠφελήσαν· καὶ εἴτι τ' ἔβλαψαν, καὶ ὃ βλα-
πτόμενοι· καὶ ὅ, τι ἑωυτῷ βλάψαν. τὰ γὰρ τῷ ὠφελεῖσθαι
καὶ τὰ τῷ βεβλάφθαι ὡρισμένα, οὐ πᾶς ἰκνεῖται γνώμῃ. B
εἰ τοίνυν ὑπισχνήσεται, ἢ ἐπαινέειν, ἢ ψέγειν ὁ νοσήσας τῶν
ἁμαρτημάτων τι οἰήσιν ὑγιάνῃ, πόθεν ταῦτα τῆς ἰητρι-
κῆς ὄντα εὑρήσει. καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧσσον τὰ ἀμαρτηθέντα τῶν
ὠφεληθέντων μαρτύρια τῇ τέχνῃ, εἰς ὃ εἶδος. τὰ μὲν γὰρ
ὠφελήσαντα, τῷ ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ὠφέλησαν· τὰ
δὲ βλάψαντα, τῷ μηκέτι ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ἔβλα-
ψαν. καίτοι ὅπου ὃ ὀρθὸν, καὶ ὃ μὴ ὀρθὸν, ὅρον ἑκά-
τερον, πῶς τοῦτο οὐκ ἂν τέχνη εἴη; τοῦτο γὰρ ἔγωγέ φημι
ἀτεχνίῃ εἶναι, ὅπου μήτε ὀρθὸν εἴη μηδὲν, μήτε οὐκ ὀρ-
θόν. ὅπου δὲ τούτων ἔνεστιν ἑκάτερον, πῶς τοῦτο οὐκ ἂν τέ- C
χνης ἔργον, ἀλλ' ἀτεχνίης εἴη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τῶν ἰατρικῶν τεχνέων εἶναι τὴν φαρμακευτικὴν, καὶ διαι-
τητικὴν, καὶ θεραπευτικὴν ἔργων δοκιμάζειν· καὶ τῶν αὐ-
τῶν δεῖσθαί τι, καὶ ἐν τῷ διαιτᾶν τι γινομένῳ, καὶ ὃ αὐτό-
ματον οὐδὲν εἶναι.

TΙ τοίνυν, εἰ μὴ τῶν φαρμάκων τὴν τε καθαιρόντων
καὶ τὴν ἱστώντων, ἡ ἴησις τῇ τε ἰητρικῇ καὶ τοῖς ἰητρεύ- D
σι μοιρίδιον ἐλάμβανε, ἀδυνὴς ἂν ὁ ἐμὸς λόγος. Νῦν δὲ δὴ φαί-
νονται τὴν ἰητρικὴν οἱ μάλιστα ἐπαινεόμενοι, καὶ διαιτήμασιν
ἰώμενοι, καὶ ἄλλοισί τε εἴδεσιν, ἃ οὐκ ἄν τις φαίη, μὴ ὅτι ἰη-
τρικὴ, ἀλλ' οὐδὲ ἰδιώτης ἀνεπιστήμων ἀκούσας, μὴ οὐ τέχνης
εἶναι. ὅπου δὴ οὖν οὐδὲν οὔτε ἐν τοῖς ἀγαθοῖσι τῶν ἰητρῶν, οὔτε ἐν
τῇ ἰητρικῇ αὐτῇ ἀκριβές ἐστιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοισι τῶν τε
φυομένων καὶ τῶν ποιουμένων, ἔνεστι τὰ εἴδεα τῶν θεραπειῶν
καὶ τῶν φαρμάκων, οὐκ ἔστιν ἔτι οὐδενὶ τῶν αὖθι ἰητρῶν ὑγια-
ζομένων, ὃ αὐτόματον αἰτιάσασθαι ὀρθῷ λόγῳ. Ὃ μὲν γὰρ E
αὐτόματον, οὐδὲν φαίνεται ἐὸν ἐλεγχόμενον. πόθεν γὰρ ὃ γινό-
μενον, ἁμαρτὴ αἰδυείσκιτ' αὖ γινόμενον, καὶ ἐν τῷ ἁμαρτ.
Ὃ δὲ αὐτόματον, οὐ φαίνεται οὐσίαν ἔχον οὐδεμίαν, ἀλλ' ἢ
οὔνομα μοῦνον. ἡ δὲ ἰητρικὴ, καὶ ἐν τοῖς ἁμαρτ τι προνοου-
μένοισι φαίνεταί τε καὶ φαίνεται ἔτι οὐσίαν ἔχουσα. τοῖσι μὲν
οὖν τῇ τύχῃ τῶν ὑγιείων προσιζήσι, τῆς δὲ τέχνης ἀφαιρέ-
σει, τοιαῦτ' ἄν τις λέγοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Τῇ ὑπιχνήσει προσὸς τῶν ἰατρικῶν τέχνῶν, ὅτι τοῖς ἀποθνη-
σκόντων συμφοραῖς ὐ κωλύει, ἀποκρίνεται. F

TΟὺς δ' ἐν τοῖσι τῶν ἀποθνησκόντων συμφορῆσι τῶν τέ-
χνῶν ἀφαιροῦντας, θαυμάζω ὅτῳ ἐπαρεόμενοι ἀξιοχρέῳ λόγῳ, τῶν μὲν τῶν ἀποθνησκόντων ἀχρησίῃ, οὐκ αἰ-
τίῃ καθίσασι, τῶν δὲ τῶν ἰητρικῶν μεγεθυσμάτων σιωπέσιν, αἰ-
τίῃ, ὡς τοῖσι μὲν ἰητροῖσιν ἔνεστι, τὰ μὴ δέοντα ὑπιτάξαι,

quando qui ipſam eſſe non exiſtimant, per eã ſeruati conſpiciuntur. Sũmè enim neceſſariũ eſt etiã Medicis non vſos cùm ægrotantes, tũ conualeſcẽtes noſſe, ſe, quòd aliquid vel fecerint, vel non fecerint, ſanitatem fuiſſe conſequutos. Aut enim inedia, aut multo cibo, aut vberiore potu, aut ſiti, aut balneis, aut lotionũ abſtinentia, aut laboribus, aut quiete, aut ſomno, aut vigilia, aut horũ omniũ ſuppeditatione vſi cõualuerunt. Atq; quòd vtilitatem ſenſerint, aliquid fuiſſe quod vtilitatẽ tulerit, ipſos agnoſcere omnino neceſſe eſt, & ſiquam læſionem acceperint, tum læſionem ipſam, tũ aliquid eſſe quod læſerit. Quæ namq; iuuantium ac lædentiũ limitibus cõprehendũtur, ea cognoſcere quiſque non poteſt. Si igitur qui ægrotauit aliquã victus rationem, per quam ſanitatem adeptus eſt, aut approbare, aut improbare nouerit, omnia hęc Medicinæ eſſe cõperiet. Neque minus quæ læſerunt, quàm quę profuerunt, arti quòd ipſa ſit certa ſunt argumenta. Quæ enim profuerunt, quòd rectè adhibita fuerint, iuuarunt, quæ verò læſerunt, quòd nequaquam rectè vſurpata fuerint, læſerint. Quãquam vbi rectum & non rectũ ſuum terminũ habet vtrũque, quomodo id ars non erit? Id namq; artis expers eſſe ego dico, quum neque rectum quicquam fuerit, neque non rectum. At vbi eorum ineſt vtrumque, quomodo id non artis, ſed nullius artis opus fuerit.

CAPVT V.

Medicinam artem eſſe ex pharmaceuticis, dieteticis, & therapeuticis operibus probat; ipſámque propter quid & ad aliquid fieri; ſpontaneum verò & fortuitum nihil eſſe.

AD hæc autẽ ſi ex medicamentis purgantibus, & aluũ ſiſtentibus curatio in *arte* Medica, & apud Medicos dũtaxat perficeretur, imbecilla eſſet noſtra oratio. Nũc verò qui inter Medicos maximè celebrari conſpiciuntur, ij & victus ratione, & aliis remediorũ generibus curãt; quę nemo Medicus, ſed ne plebeius indoctus, ſi audierit, artis eſſe non profiteatur. Vbi igitur nihil neque in bonis Medicis, neq; in arte ipſa Medica eſt inutile, ſed in eorũ quæ *natura* producuntur, aut *arte* efficiuntur quãplurimis inſunt curationũ & medicamentorũ ſpecies; non eſt, quod etiãnum aliquis eorum qui citra Medicũ conualuerunt, ad fortuitũ *ſanationis* cauſam iure ac meritò referat. Fortuitum enim aut ſpontaneum nihil eſſe apparet ac deprehenditur. Quicquid enim fit propter quid fieri cõperitur, & ad aliquid refertur. Fortuitũ verò exiſtentiã nullã habere videtur, ſed vel nomẽ tantum eſſe. At Medicina tum inter eas, quæ propter aliquid cũ prouidentia inuentæ ſunt artes exiſtit, tum propterea ſuam habere exiſtentiam conſpicietur. Iis itaque, qui fortunæ quidem ſanitatem aſcribunt, arti verò eam ſubducunt, talia quis proferre queat.

CAPVT VI.

Controuerſiæ in artem medendi, quòd morientium iacturam non prohibeat, reſpondet.

AT verò eos qui ex morientium iacturâ artem demoliuntur, miror qua idonea impulſi ratione morientium quidem intemperantiam cauſam non ſtatuant, ſed eorum qui Medicinam exercent prudentiam *mortis* cauſam arguunt, ac ſi Medicis datum ſit quæ non deceant imperare,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 153 sur 413

ægris verò non liceat imperata infringere. Atqui multò certè magis rationi consentaneũ est, ægros non posse quæ imperantur exequi, quàm Medicos quæ non deceant imperare. Hi namque *Medici* sana mente & corpore consideratis priùs tum præsentibus, tum iis quæ expræteritis cum præsentibus peræquè se habent, curationem aggrediuntur, adeo vt qui curatus est aliquando fateatur, se illorum ope à morbo liberatum esse. Illi verò *ægroti* neque quo morbo laborent, neque quem ob causam ægrotent, neque quid præsens morbi status sit, neque quid ex horum similibus fiat, intelligentes *à Medicis* imperantur. Præsenti quidem morbo dolentes, euentum verò metuentes, & morbo quidem saturi, cibis verò vacui, malunt ea quæ morbo grata sunt, quàm quæ ad sanitatem conferunt admittere, non quòd mori desiderent, sed quòd *morbum* patienter ferre nequeãt. At hos sic affectos an magis consentaneum est quæ à Medicis imperantur facere, quàm alia facere quæ non imperantur? An Medicos eo modo quo præcedens oratio exposuit constitutos ea quę minimè conueniunt imperare? Nonne multò æquius est, eos quidem rectè imperare, illos verò, vt par est, obsequi non posse, atque non obsequentes in mortem incidere? Quorum, qui non rectè perpendunt, causas in eos qui culpa vacant reiiciunt, ac reos à culpa eximunt.

τοῖσι δὲ νοσέουσιν, οὐκ ἔστι τὰ προσταχθέντα ποιέειν. καὶ μὲν πολύ γε βλαπτότερον τοῖσι κάμνουσιν ἀδυνατέειν τὰ προσσταθόμενα ὑπουργέειν, ἢ τοῖσιν ἰητροῖσι τὰ μὴ δέοντα ὑπιστάσειν. οἱ μὲν γὰρ ὑγιαίνουσι γνώμῃ, μετὰ ὑγιαινόντος σώματος ἐγχρέουσι λογισάμενοι τά τε παρεόντα, τῶν τε παρεληλυθότων τὰ ὁμοίως ἀφανίζεται τοῖσι παρεοῦσιν, ὥς τέ ποτε θεραπευθέντα εἰπεῖν, ὅτι ἀπηλλάχθαι. οἱ δὲ οὔτε ἃ κάμνουσιν, οὔτε δι' ἃ κάμνουσιν, οὐδ' ὅ, τι ἐκ τῶν παρεόντων ἔσται, οὐδ' ὅ, τι οὖν ἐκ τῶν τοιούτων ὁμοίων γένεται εἰδότες, ὑπιστάσονται· δηλέοντες μὲν τὰ παρεόντα· φοβούμενοι δὲ τὸ μέλλον, καὶ πλήρεις μὲν τῆς νόσου· κενοὶ δὲ σιτίων. ἐθέλοντες τὰ τοῖς τῇ νοῦσον ἡδέα μᾶλλον, ἢ τὰ τοῖς ὑγιείῃ προσδέχεσθαι· οὐκ ἀποδεχθῆν ἐρῶντες, ἀλλὰ καρτερῆν ἀδυνατέοντες. οὕτω δὲ ἀφαιρεμένους, πότερον εἰκὸς τούτοις τὰ ἐκτὸς τῆς ἰητρῶν ὑπιστάσιμα ποιέειν, ἢ ἄλλα ποιέειν, ἃ οὐκ ἐπεζήτησαν; ἢ τοὺς ἰητροὺς τοὺς ἐκείνους ἀφαιρεμένους, ὡς ὁ πρόσθεν λόγος ἡρμήνευσεν, ὑπιστάσειν τὰ μὴ δέοντα. ἆρ' οὐ πολὺ μᾶλλον, τοὺς μὲν δεόντως ὑπιστάσειν· τοὺς δὲ, εἰκότως ἀδυνατέειν πείθεσθαι, μὴ πειθομένους δὲ, ἐπιπίπτειν τοῖσι θανάτοισιν; ὧν, οἱ μὴ ὀρθῶς λογιζόμενοι, τὰς αἰτίας τοῖς θεοῖν αἰτίοις ἀναπλάσασι, τοὺς αἰτίους ἐλευθεροῦντες.

CAPVT VII.

Quòd morbus Medicinæ instrumenta superet, ægrúmque enecet, morbi vim non artem causam esse.

ATquidam existunt, & qui propter eos qui morbo superatis curatrices manus admouere nolunt, artem medicam reprobant; & dicunt eos ipsos *morbos*, quos curandos aggrediuntur, per se sanari; qui verò auxilio indigent, eos non attingere; oportere autem, si quidem ars sit, omnibus peræquè morbis mederi. Qui igitur hæc proponũt, si de Medicis conquerantur, quòd eorum talia proferentiũ tanquam delirantiũ curam nullã suscipiant, multò sanè iustiùs succẽsuerint, quã quod illa reprehẽdant. Siquis enim vel artẽ *in ea* ad quę haud ars, vel naturã *in ea* ad quæ haud natura cõparata est, posse censuerit, is ignorat insaniã prauo habitui magis, quàm imperitiæ adiungi. Quorũ enim facultas tũ naturæ, tum artiũ instrumẽtis nobis data est, eorũ nos opifices esse licet, aliorũ verò, nõ licet. Quũ igitur homo prauo aliquo afficitur morbo, qui Medicinæ instrumẽtis potẽtior sit, ne sperare quidẽ oportet, eũ ab arte medica euinci posse. Exẽpli namq; gratia, inter ea quæ in Medicina vrẽdi facultate pollẽt, ignis summè vrit; eo verò minùs & alia multa. An certè leuioribus *instrumentis* vehemẽtiores *morbi* curari nequeãt, nondũ constat. At potẽtissimis *instrumentis* vehemẽtiores *affectus* curari etiã non posse, quomodo nõ sit manifestũ? Quæ enim ignis nõ efficit, quomodo quæ ab eo euincũtur, ea nõ ostẽdunt, aliã sibi opus esse arte, & nõ eã cuius ignis est instrumentũ? Eadẽ verò mihi oratio est & de cæteris quæ Medicinæ operationibus inseruiũt, quorũ omnium quẽq; successum si non assequatur Medicus, dico in morbi vehementiam, non in artem causam reiiciendam esse. Qui igitur eos reprehendunt qui victis *à morbo* manus non admouent, adhortantur etiã non minùs ea quæ nefas, quàm quæ fas est attingere;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὅτι ἡ νοῦσος κρείσσων ἐστὶ τῆς ἰατρικῆς ὀργάνων, καὶ τὸν νοσέοντα ἀποκτείνει, τῷ δυνάμιν αἰτίαν εἶναι τὸ πάθος, μὴ τὴν τέχνην.

Εἰσὶ δέ τινες, οἳ καὶ ἀφ' ὧν μὴ ἐθέλοντας ἐγχρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῆς νοσημάτων, μέμφονται τὴν ἰητρικήν· λέγοντες, ὡς ταῦτα μὲν καὶ αὐτὰ ὑφ' αὑτῶν ἂν ὑγιάζοιτο, ἃ ἐγχρέουσιν ἰᾶσθαι· ἃ δὲ ὑπουλείης δεῖται, οὐχ ἅπτονται· δεῖν δὲ εἴπερ ἐστὶν ἡ τέχνη, πᾶσι ὁμοίως ἰᾶσθαι. οἱ μὲν οὖν ταῦτα λέγοντες, εἰ ἐμέμφοντο τοῖς ἰητροῖς, ὅτι αὐτέων τοιαῦτα λεγόντων, οὐκ ὑπομελεῖται ὡς πρόσφορα ὑπουργέουσιν, εἰκότως ἂν ἐμέμφοντο μᾶλλον, ἢ οὕσινα μεμφόμενοι. εἰ γὰρ τις ἢ τέχνην, ἐς ἃ μὴ τέχνη, ἢ φύσιν, ἐς ἃ μὴ φύσις πέφυκεν, ἀξιώσει δυνάσθαι, ἀγνοίῃ, μανίῃ ἁρμόζουσιν ἀγνοίῃ μᾶλλον, ἢ ἀμαθίῃ. ὧν γὰρ ἔστιν ἡμῖν, τοῖσί τε τῆς φύσεων, τοῖσί τε τῆς τεχνέων ὀργάνοις ὑπικρατέειν, τουτέων ἔστιν ἡμῖν δημιουργοῖς εἶναι), ἄλλως δὲ οὐκ ἔστιν. ὅτῳ οὖν τι πάθῃ αὖ δεξαμενὸς κακὸν, ὃ κρέσσον ἐστὶ τῆς ἐν τῇ ἰητρικῇ ὀργάνων, οὐδὲ προσδοκᾶσθαι δεῖ ὑπὸ ἰητρικῆς κρατηθήσεσθαι αὖ. αὐτίκα γὰρ τῆς ἐν ἰητρικῇ καιόντων, πῦρ ἐκάστως καίῃ, τούτου δὲ ἧσσον, καὶ ἄλλα πολλά. τῆς μὲν οὖν ἀτόνων, τὰ κρέσσω, οὕτω δῆλον ὅτι κ' αἰήτα. τῆς δὲ κρατίστων, τὰ κρέσσω, πῶς οὐ δηλονότι ἀμήτα; εἰ γὰρ πῦρ ἢ δημιουργέη, πῶς οὐ τὰ τούτῳ μὴ ἀλισκόμενα, δηλοῖ, ὅτι ἄλλης δεῖται τέχνης, καὶ οὐ ταύτης, ἧς ἐνὶ ὃ πῦρ ὄργανον; οὗτος δὲ μοι λόγος καὶ ὑπὲρ τῆς ἄλλων, ὅσα τῇ ἰητρικῇ ξυνεργεῖ, ὧν ἀποτυγχάνειν φημὶ δεῖν ἐκείνου μὴ κατυγόντα τὸν ἰητρὸν, τῷ δυνάμιν αἰτίαν εἶναι τὸ πάθος, μὴ τὴν τέχνην. οἱ μὲν οὖν μεμφόμενοι τοῖσι τοῖς κεκρατημένοισι μὴ ἐγχειρέουσι, προσκελεύονται καὶ ὧν μὴ προσήκει, ἅπτεσθαι θανάτου ἧσσον, ἢ ὧν προσήκει.

πολλοὶ κελεύουσι δὲ ταῦτα, τὰ μὲν τῶν ὀνόματι ἰη- A
τρεῶν, θαυμάζονται· τὰ δὲ τῶν καὶ τέχνῃ, καταγελῶν-
ται. Οὐ μὲν οὔτοι ἀφανέων οἱ ταύτης τῆς δημιουργίας ἔμ-
πειροι, οὔτε μωμητῶν, οὔτ' αἰνετῶν δέονται· ἀλλὰ λελογι-
σμένων τοῖς ὀρθῶς, τὰ αὐτὰ ἐργασίαν τῶν δημιουργῶν τελευτῶ-
σιν, πλήρεις εἰσί. καὶ ὅτου ἀποδέουσιν ἀνεπιτήδειοι. ἔστι
τε τῶν ἀνδρῶν, οἷς τε τοῖς δημιουργοῦσιν αἰνητέον, οἷς τε τοῖ-
σι δημιουργουμένοισι. τὰ μὲν οὖν ἔχῃ τὰς ἄλλας τέχνας, ἄλ-
λοις χρόνοις μετ' ἄλλου λόγου δείξει· τὰ δὲ κατὰ τὸν ἰητρικὸν,
οἷά τε ἐστὶν, ὡς τε κριτέα, τὰ μὲν ὁ πρόσθεν λόγος· τὰ δὲ ὁ
παρὼν διδάξει λόγος. B

Hæc autem ſuadentes nomine tenùs Medicis duntaxat admirationi ſunt, ab arte verò peritis deridentur: neque verò hoc opificium experti tam imprudentibus, neque reprehenſoribus, neque laudatoribus opus habent, ſed iis qui ratione perpendunt, quo opificum actiones deſinant, in eo perfectas eſſe, & qua in re deficiant, imperfectas; ac præterea imperfectarum quaſdam ad opifices, & quaſdam ad opera referendas. Quæ igitur alias artes ſpectant, aliud tempus alia ratione diuulgabit: quæ verò ad Medicinam *pertinent*, & qualia ſint, & quomodo iudicanda partim quidem ſuperior: partim verò præſens docebit oratio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τί τὰ νοσήματα ἐν δυδήλῳ, τί γε τὰ ἐν δυσσήπῳ, καὶ πολ-
λὰς ἐν τῷ σώματι κοιλίας εἶναι.

CAPVT VIII.

Quid morbi obſcuri, quid manifeſti, & multas in corpore eſſe cauitates.

Ἔστι γὰρ τοῖσι ταύτην τὴν τέχνην ἱκανῶς εἰδόσι, τὰ μὲν
τῶν νοσημάτων, ἐστὶν ἐν δυσσήπῳ κείμενα, καὶ οὐ πολ-
λά· τὰ δ' ἐστὶν ἐν δυδήλῳ, καὶ πολλά ἐστι. Τὰ μὲν γὰρ πρὸς
τὰ ἐντὸς τετραμμένα, ἐν δυσσήπῳ· τὰ δ' ἐξανθοῦντα εἰς
τὸν χροιὸν, ἢ οἰδαίνοντα, ἐν δυδήλῳ. πρόσεχε γὰρ ἑωυτῷ τὴν C
τε ὄψιν, τῆς τε ψαύσιος τῆς περὶ τὸ σῶμα, καὶ τῆς ὑγρότητος
αἰσθάνεσθαι. καὶ ἅ τε αὐτῶν θερμὰ, ἅ τε ψυχρά. ὧν τε ἐκάσ-
του, ἢ παρεοῦσιν, ἢ ἀπεοῦσιν, τοιαῦτα ἐστί. τῶν μὲν δὴ τοιού-
των πάντων ἐν ἅπασι, τὰς ἀκριβείας αἰεὶ μὴ τηρεῖν δεῖ). Ἐν
οὐχ ὡς ῥηϊδίας· ἀλλ' ὅτι ἐξευρίσκεται. ἐξευρίσκεται γε μὲν
οὐ τοῖσι βουλομένοισιν, ἀλλὰ τούτων τοῖσι δυναμένοισι. δύναν-
ται δὲ, οἷσι τά τε τῆς παιδείης μὴ ἐκποδὼν, τά τε τῆς φύσιος
μὴ ἀπαλαίπωρα. πρὸς μὲν οὖν τὰ φανερὰ τῶν νοσημάτων.
οὕτω δεῖ δὴ πρόειμι τὴν τέχνην. δεῖ γε μὲν αὐτὴν, μηδὲ
πρὸς τὰ ἧσσον φανερὰ ἀπορέειν. ἔστι δὲ ταῦτα, ἃ πρὸς τε D
τὰ ὀστέα τέτραπται, καὶ τὴν νοῦσον. ἔχει δὲ τὸ σῶμα, οὐ μίαν,
ἀλλὰ πλείους. δύο μὲν γὰρ αἱ τὸν σῖτον δεχόμεναί τε καὶ ἀ-
φιεῖσαι. ἄλλαι δὲ τουτέων πλείους, αἳ ἴσασιν, οἷσι τουτέων
ἐμέλησεν. ὅσα γὰρ τῶν μελέων ἔχει σάρκα πυκνοφερέα, ἰὼ μιῶ
κοιλεόσι, πάντα νοσώδη ἔχει. πᾶν γὰρ τὸ ἀσύμφυτον, ἰὼ τε
δέρματι, ἰὼ τε σαρκὶ καλύπτεται, κοῖλόν ἐστι. πληροῦται τε
ὑγιαῖνον μὲν, πυέματος· ἀσθενοῦν δὲ, ἰχῶρος. ἔχουσι μὲν
γοῦν οἱ βραχίονες σάρκα τοιαύτην. ἔχουσι δ' οἱ μηροί.
ἔχουσι δ' αἱ κνῆμαι. ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀσαρκοισι, τοιαύτη ἔνε-
στιν, οἵη καὶ ἐν τοῖσιν δυσαρκοισιν ἔνι) δέδηκται. ὅτε γὰρ θώρηξ E
καλεόμενος, ἐν ᾧ ὁ ἦπαρ κεῖται· ὅτε τῆς κεφαλῆς
κύκλος, ἐν ᾧ ὁ ἐγκέφαλος· ἥτε νῶτον, πρὸς ὃ πυέμων,
τούτων οὐδὲν ὅ, τι, οὐ καὶ αὐτὸ κενόν ἐστι, πολλῶν ἀμφυ-
σίων μεστόν. οἷσιν οὐδὲν ἀπέχει πολλὰ ἀγγεῖα ἔνι). τῶν μὲν
τοι βλαπτομένων τὸν κεκτημένον, τῶν καὶ ὠφελουμένων. ἔτι
δὲ πρὸς τούτοισι, καὶ φλέβες πολλαὶ, καὶ νεῦρα, οὐκ ἐν
τῇ σαρκὶ μετέωρα, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ὀστέοισι πεφυκότα, F
συνδεσμός ἐστι τῶν ἁρθρέων. καὶ αὐτὰ τὰ ἄρθρα, ἐν οἷσιν
αἱ συμβολαὶ τῶν κινουμένων ὀστέων ἐγκυκλέονται. καὶ τούτων
οὐδὲν, ὅ, τι οὐχ ὑπόφορόν ἐστι, καὶ ἕλκει πρὸς αὐτὸ ἁλόμας,
ἃς καθαιρέλκυσιν, ὃς ἂν ἀφιγμένων αὐτέων, πολύς τε καὶ
πολλοὺς λυπήσας ἀφέρχεται.

Sunt enim iis qui hanc artem probè norunt, morborum *duo genera*; alij quidem non in obſcuro poſiti, & non multi; alij verò non in manifeſto *ſiti*, iique multi ſunt. Qui enim ad internas partes vertuntur, in obſcuro; qui verò in ſuperficiem efflorescunt, aut tument, in manifeſto *inſident*. Exhibent enim ſeſe tum viſu, tum tactu, vt ipſorum durities, ac mollities ſentiatur, quinam quoque eorum calidi, quique frigidi *ſint*, & quorum in ſingulis aut præſentia, aut abſentia tales exiſtant. Atque eorum quidem omnium in omnibus medelas erroris expertes eſſe oportet, non quòd faciles, ſed quòd *certâ ratione* inuentæ ſint, inuentæ autem ſanè ſunt non ab iis qui voluerint, ſed eorum quibus *inueniendi* facultas fuit. At iis facultas eſt, tum quos liberales diſciplinæ nō procul deſerunt, tum quibus naturæ dotes citra penuriam ſuppetunt. Itaque ad manifeſtos morbos *curandos* artem hoc modo *facultate* exuberare oportet, neque ſanè ad minùs manifeſtos ipſam decet inopem deficere. Sunt autem hi qui ad oſſa, *abditámque* cauitatem irruperunt. Habet autē corpus non vnam, ſed plures *cauitates*. Duæ namque ſunt quæ cibum excipiunt, ac demittunt, aliæque his plures, quas norunt, quibus iſtorum *indagatio* curę fuit. Quæcunque enim partes carnem orbicularē habent, quam muſculum vocitant, omnes cauitatem habent. *Pars* namq; omnis diſiuncta nec continua, ſiue cute, ſiue carne tegatur, concaua eſt, quæ quidem ſana, ſpiritu; ægra verò ſanie impletur. Habent itaque brachia huiuſmodi carnem, habent & femora, habent & tibiæ. Quin & in excarnibus talis ineſt *cauitas*, qualem in carnoſis eſſe demonſtratum eſt. Nam & qui thorax vocatur, in quo hepar abſconditur, & capitis orbis, in quo cerebrum *ſtabulatur*; ipſúmque dorſum, cui pulmo *incumbit*; harum partium nulla eſt, quæ nō ipſa vacua & *caua* ſit, multiſque ſpatiorum ſegmentis referta, quæ non multùm abeſt, vt vaſa exiſtant, quũ res eas contineant quæ poſſidentē & lædunt & iuuant. Ad hæc etiam venę multæ, ac nerui non in carne ſuſpenſi, ſed *qui* ad oſſa protenſi articulorum ligamenta ſunt. Ipſi etiam articuli, in quibus eorum quæ mouentur oſſium compagines voluũtur, hæ *omnes partes* nihil continent, quod non cauernoſum ſit, quodque in ſe forulos non habeat, quos ſanies prodit, quæ apertis ipſis multa, & multis moleſta effluit.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 155 sur 413

A

CAPVT IX.

Morbos manifestos oculis & sensibus deprehendi; abditos mentis ratiocinio, & ægros pati non ob medentem, sed ob ægri vel morbi naturam.

NEque enim sanè eorum quæ dicta sunt, quicquam oculis intuenti conspicere licet. Ideóque abditi morbi tum à me appellati sunt, tum ab arte *abditi* esse iudicantur; non tamen quod abditi artem euincant, sed, si fieri possit, ab ea euincantur. Fieri autem potest, & quantum ægrotantium naturæ ad speculandum suggerunt, & scrutaturorum ingenia ad perscrutandum apta sunt. Cum maiori siquidem labore, neque pauciori tempore oculis cernuntur, & cognoscuntur. Quæcunque enim oculorum conspectum effugiunt, ea mentis acie deprehenduntur. Quæcunque verò *mala* ægri patiuntur, eò quòd morbi quamprimùm haud innotuerint, eorum non Medici ipsis medentes causæ sunt, sed aut ægrotantis natura, aut morbi. Ille namque quum neque prauum affectum oculis cernere, neque auditione percipere queat, ratiocinatione consequitur. Enimuerò qui abditis morbis laborant, siquid de morbis *suis*, Medicis diuulgare conentur, id ex opinione magis, quàm certa cognitione denunciant. Si namque id scirent, non ipsis se committerent, quum eiusdem scientiæ sit, cuius est morborum causas cognoscere, & ipsos omnibus remediis augescere morbos prohibentibus curare nosse. Quum igitur eorum quæ ab ægris enunciantur certissimam declarationem non excipiamus, quiddam & aliud curanti spectandum est. Huius itaque moræ non ars, sed corporum natura causa existit. Illa namque affectum sensu percipiens, mederi æquum censet, eò spectans vt ne temeritate magis, quàm consilio, & facilitate, quàm violentia medeatur. *Æger* verò si par sit quoad affectus innotuerit, par quoque fuerit, quoad curatus euaserit. Sin verò interea dum affectus spectatur, æger succubuerit, vel quod seriùs ad Medicum accesserit, vel ob morbi celeritatem, peribit. Qui namque morbus ex æquo cum curatione procedit, celerior non est, sed qui præuertit, celerior existit. Præuertit autem tum propter corporum densitatem, *angustiámve*, in qua abditi inhabitant morbi, tum etiam propter ægrotantium negligentiam; remorantur enim curationes, sed morbis correpti curari desiderant.

B C D E

CAPVT X.

Medicinæ vires, facultates auxiliatrices, certa signa.

QVare artis vires, quum abditis morbis laborantem aliquem *sanitati* ipsa restituerit, æquius est admirari, quàm quum haud idoneis *ac deploratis* auxiliares manus admouerit. Non itaque alteri vlli inuentarum iam artium tale quid inest, imò ex his quæcunque igne opificium astruunt, eo non astante, ab opere cessant, eo verò accenso opus obeunt; & quæcunque etiam ex corporibus facilè emendandis opus moliuntur, aliæ quidem ex lignis, aliæ verò ex coriis, quædam

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τὰ μὲν ἐν δυδήλῳ νοσήματα, τῇ τῶν ὀμμάτων τε καὶ αἰσθήσεων ὄψει κρατεῖσθαι, τὰ δὲ ἐν δυσσόφῳ τοῦ τῆς γνώμης λογισμῷ, καὶ τοὺς νοσέοντας πάσχειν οὐ θεραπεύοντος ἕνεκα, ἀλλὰ τῆς φύσιος, ἢ νοσέοντος, ἢ νοσήματος.

ΟΥ γὰρ δὴ ὀφθαλμοῖσί γε ἰδόντι τούτων τῶν εἰρημένων, σοφὸν σοφὸν ἔστιν εἰδέναι. διὸ καὶ ἄδηλα ἐμοί τε ὠνόμασαι, καὶ τῇ τέχνῃ κέκριται εἶναι), οὐ μέντοι ὅτι ἄδηλα κεκράτηκεν, ἀλλ' εἰ δυνατὸν κεκράτηται. δυνατὸν δέ, ὅσον αἵ τε τῶν νοσεόντων φύσιες ὃ σκεφθῆναι παρέχουσιν, αἵ τε τῶν ἐρευνησόντων ἐς τὸ ἐρευνᾶν πεφύκασι. μὴ πλείονος μὲν γὰρ πόνου, καὶ οὐ μετ' ἐλάσσονος χρόνου, τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶται τε καὶ γινώσκεται. ὅσα γὰρ τῶν ὀμμάτων ὄψιν ἐκφεύγει, ταῦτα τῇ τῆς γνώμης ὄψει κεκράτηται. ὅσα δὲν τοῖ μὴ ταχὺ ὀφθῆναι οἱ νοσέοντες παρέχουσιν, οὐχ οἱ θεραπεύοντες αὐτοὺς αἴτιοι, ἀλλ' ἡ φύσις ἥτε τοῦ νοσέοντος, ἥτε τοῦ νοσήματος. ὁ μὲν γὰρ ἐπεὶ ὄφθη ἐν αὐτῷ ὄψει ἰδεῖν ὃ μαθεῖν, οὐδὲ ἀκοῇ πυθέσθαι, λογισμῷ μετέπει. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἃ πειρῶνται οἱ τὰ ἀφανέα νοσέοντες ἀπαγγέλλειν τοῖσι θεραπεύουσιν, δοξάζοντες μᾶλλον ἢ εἰδότες ἀπαγγέλουσιν. εἰ γὰρ ἠπίσαντο, οὐκ ἂν τοιεπίπλουν αὐτοῖς. τῆς γὰρ αὐτῆς ξυνέσιός ἐστιν, ἥνπερ ὃ εἰδέναι τῶν νούσων τὰ αἴτια, καὶ ὃ θεραπεύειν αὐτὰς ὑπίσασθαι πᾶσιν τῆσι θεραπείῃσιν, αἳ κωλύουσι τὰ νουσήματα μεγαλύνεσθαι. ὅτε οὖν οὐδὲ ὧν τῶν ἐπαγγελλομένων ὀρθῶς τὸν αἰσθητὸν σαφῶς ἀκούσαι, τοσοῦτόν τι καὶ ἄλλο τῶν θεραπεύοντι. ταύτης οὖν τῆς βεβαιότητος οὐχ ἡ τέχνη, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτὴ ἡ τῶν σωμάτων. ἡ μὲν γὰρ αἰσθανομένη, ἀξιοῖ θεραπεύειν, σκοποῦσα ὅπως μὴ τόλμῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, καὶ ῥᾳδίῃ μᾶλλον, ἢ βίῃ θεραπεύῃ. ὁ δὲ ἐν ὠκυμόρῳ ἀρκέσῃ τοσοῦτος ὃ ὀφθῆναι, ὀξυχρεὸς καὶ τοσοῦτος ὃ ἰαθῆναι· ὠκὺ δ' ἐν ᾧ τάχιστα ὁρᾶται, κρατηθῇ, διὰ ὃ βεβαιότατον ὅτι τὸν θεραπεύοντα ἑλκύειν, ἢ διὰ ὃ τῆς νοσήματος τάχος, οἰχήσεται. ὀξὺ ἴσου μὲν γὰρ ὁρμώμενον τῇ θεραπείῃ, οὐκ ἔστι ῥᾴστον. τοσοῦτον δὲ, ῥᾴστον. τοσοῦτον δὲ, διὰ τε τὸν τῶν σωμάτων γενότητα, ἐν ᾗ οὐκ ἐν βιόπιμῳ οἰκείοισιν αἱ νοῦσοι· διά τε τὸν τῶν κεκμηώντων ὀλιγωρίαν. ὑπιδύονται γὰρ, λαμβανόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν νοσημάτων, ἐθέλουσι θεραπεύεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἡ τῆς ἰατρικῆς δυνάμις, ὑποδεία συνέργοι, τεκμήρια σαφῆ.

ΕΠεὶ τῆς γε τέχνης τὸν δυνάμιν, ὁκότερ ποτὲ τῶν ἀδήλων νοσεόντων ἀνάσχοιτο, θωμάζειν ἀξιώτερον, ἢ ὁκότερ ἐγχωρήσοι τοῖς ἀδυνάτοις. οὐκοῦν ἐν ἄλλῃ δημιουργίῃ τῶν ἤδη εὑρημένων οὐδεμίῃ, ἔνεστιν οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' αὐτέων ὅσαι πυρὶ δημιουργεῦνται, τούτων μὴ παρεόντος ἀεργοί εἰσι· μὴ δὲ τοῦτου ἀφθονίων, ἀεργοί. καὶ ὅσαι καὶ τοῖσιν ὑπεπνοργώτοισι τοῖσι σώμασι δημιουργεῦνται, αἱ μὲν μετὰ ξύλων, αἱ δὲ μὴ σκυτέων, αἱ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 156 sur 413

δὲ γραφῇ, χαλκῷτε, καὶ σιδήρῳ, καὶ τοῖσι τούτων ὁμοίοισιν αἱ πλεῖσται. τὰ δ' ὐκ τούτων, καὶ μετὰ τούτων δημιουργήματα, καὶ ὐπεδημόρφωται, ὅμως οὐ τῷ ταχὺ μᾶλλον, ἢ τῷ ὡς δεῖ, δημιουργεῖται, οὐδ' ὑπερβατῶς· ἀλλ' ἰῷ ἀπῇ τι τῶν ὀργάνων, ἐλλιπνύει. καίτοι κἀκείνας ὃ βραδὺ ῥᾳδίως ὃ λειτελέστερον ἀσύμφορον· ἀλλ' ὅμως ῥᾳστιμᾶται. Ἰητικὴ δὲ, τῶτο μὲν τῶν ἐμπύων· τῶτο δὲ, ὃ ἤπαρ, ἢ τοὺς νεφροὺς, τῶτο δὲ, τῶν ξυμπιπτόντων ἐν τῇ νηδύϊ νοσευόντων ἀποστερυμένη τῇ ὄψιος. τὰ πρῶτα πρῶτες ἰχνευσάτωσ ὁρῶσιν. ὅμως ἄλλας ὑποπείας συνεργοὺς ἐφεύρε. φωνῆς τε γὰρ λαμπρότητα, καὶ βραδυτῆτα, καὶ ῥεύματα, ἃ διαῤῥῆδην ἔλωθεν ἑκάστοισι, δι' ὧν ἔσοδοι δέδονται. ὧν τὰ μὲν, ὀδμῇσι· τὰ δὲ, χροιῇσι· τὰ δὲ, λεπτότητι, καὶ παχύτητι διαταθμευμένη τεκμήρεται, ὧν τε σημεῖα ἔσται, ἃ τε πεπονθότων, ἃ τε παθεῖν δυναμένων· ὅτεω δὲ ταῦτα μὴ ὑπάρχοι, μὴ δ' αὐτὴ ἡ φύσις ἐκόντα ἀφίη, ἀνάγκας εὗρηκεν, ἧσιν ἡ φύσις ἀζήμιος βιαθεῖσα μεθίησιν. ἀνεγκεῖσα δὲ δηλοῖ χροὶ τὰ τῆς τέχνης εἰδόσιν, ἃ ποιητέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἀπὸ τῶν ἀποχωρημάτων τὰ σημεῖα τε καὶ τὰ βοηθήματα εὑρεθέντα εἴη, καὶ τὴν ἰατρὸν ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγῳ ἐπιδείκνυσθαι.

Βιάζεται δὲ τῶτο μὲν πῦρ ὃ συνεψον φλέγμα διαχεῖν, σιπίῳ δριμύτητι, καὶ πομάτων. ὅπως τεκμαρῆται τι ὀφθὲν ταῖς ἐκείνων, ὧν αὐτὴ ἐμηχάνωτο ὀφθῆναι. τῶτο δ' αὖ πνεῦμα ὃν κατήγαγεν, ὁδοῖσί τε ταῖς αὐτέσι καὶ ῥόμβοις ἑκάστοις κατηγορέειν, ἱδρῶσί τε τούτοισι τοῖσι ταῖσειρημένοισιν ἄγουσα, ὑδάτων θερμῶν ἀποπνοίῃσι τεκμαίρεται. ἔστι δὲ ἃ καὶ διὰ τῆς κύστιος διελθόντα, ἰκμαιότερα τὸν νοῦσον δηλῶσαι ὅτιν, ἢ διὰ τ' ἔρηκὸς ὀξιόντα. ὀξύβρηκεν οὖν καὶ ῥιαῦτα πόματα καὶ βρώματα, ἃ τῶν θερμαινόντων θερμότερα γιγνόμενα, τήκει τε ἐκφυσᾷ, καὶ διαῤῥῆδην ποιεῖ. ἃ δὲν αὖ διεῤῥύη, μὴ τῶτο παθόντα. ἕτερα μὲν οὖν ταῖς ἑτέρων, καὶ ἄλλα δ' ἄλλων ὅτι ταῦτε διόντα, ταῦτ' ὀξαγγέλοντα. ὥστ' οὐ θαυμάσιον, αὐτῶν τὰς τε πίστιας χρονιωτέρας γίνεσθαι, τάς τ' ἐγχειρίσιας βεβαιοτέρας, οὕτω δ' ἀλλοτρίων ἑρμηνέων τρὸς τὴν θεραπεύουσαν ξυνέσιν ἑρμηνευομένων. ὅτι μὲν οὖν καὶ λόγοις ἐν ἑωυτῇ ὑπάρχει εἰς τὰς ὑπακοὰς ἐχρὴ ἡ ἰητικὴ, καὶ οὐκ ἀδιαῤῥήτοισι δικαίως οὐκ ἂν ἐγχειροῖ τῆσι νούσοισιν, ἢ ἐγχειροῖμεν, ἀναμάρτητοι ἂν πρέχοι, οἵ τε νῦν λεγόμενοι λόγοι δηλοῦσιν, αἵ τε τῶν εἰδότων τὴν τέχνην ὑποδείξιες, ἃς οὐκ τῶν ἔργων ἥσσον, ἢ οὐκ τῶν λόγων ὑποδεικνύουσιν, οὐ τὸ λέγειν καταμελετήσαντες, ἀλλὰ τοῖσι πίστιν τῶν πλήθει ἐξ ὧν ἂν ἴδωσιν οἰκειοτέρην ἡγεμόνες, ἢ ἐξ ὧν ἀκούσωσι.

etiam ſtylo, tum ære, tum ferro, aliiſq. his ſimilibus quamplurimæ. Quæ verò ex his & cum iis efficiuntur opera, tametſi facilè emendari poſſunt, non tamen celeritate magis, quàm quòd, prout oportet, perficiuntur, at non perfunctoriè, imò ſi quod inſtrumentum defuerit, tum remorantur, & quamuis illis dilationis mora ſit ad maius emolumentum incommoda, pluris tamen æſtimatur. Medicina verò, tum purulentis, tum iis quibus iecur, aut renes *affecti ſunt*, tum aliis omnibus cauis in ſpatiis laborantibus, etſi idonea *oculorum* inſpectione priuetur, *quum* omnia omnes *opifices* ampliſſimè conſpiciãt, alias tamen certiſſimas notas adiutrices adinuenit. Vocis etenim claritatem, & tarditatem, & fluxiones, quæ ſingulis *locis* per quæ dantur exitus, defluere conſueuerunt, quas partim quidem odoribus, partim verò coloribus, partim etiam tenuitate & craſſitie expendens obſeruat, ex eiſque certa tum eorum quæ patiũtur ægri, tum eorum quæ pati poſſunt ſigna colligit. Quum autem hæc ſignis produntur, nec verò ipſa natura ſponte dimittit, neceſſaria remedia ars inuenit, quibus natura vi impulſa citra noxam expellat, remiſſa verò ac languida, artis peritia quæ facienda ſunt, indicet.

CAPVT XI.

Ab excrementis morborum ſigna & remedia inuenta eſſe; & Medicum opere non verbo præſtare.

COgit autem partim quidem ignem ciborum potuúmque acrimoniâ coalitam pituitã diffundere; quò ſignis pateat quid viſum ſit ex illis, quæ vt conſpicerentur ipſa fabricata eſt; partim verò *anhelũ* ſpiritum vt *morbi* delatorem tum viis peraruis, tum curſibus affectum cogit prodere. Quin & ſudores per prædicta ducens aquarum calidarum exhalationibus coniicit. Sunt præterea quæ per veſicam educta, euidentiùs morbũ manifeſtare queunt, quàm quæ per carnem exeunt. Huiuſmodi igitur potus cibóſque inuenit, quæ cum calefacientibus *humoribus* ſint calidiores, eos eliquant, ac effluere faciunt, qui nunquam effluerẽt, niſi hoc modo pararentur. Alia itaque ex aliis, & alia per alia ſunt, tum quæ *corpus* peruadunt, tum quæ *morbum* denunciant, vt proinde non mirum ſit, certas horum notitias diuturniores eſſe, tractatus verò breuiores; ſic per alienas interpretationes ad curatricem interpretantium ſcientiam *Medici* perueniunt. Quod igitur rationes in ſeipſa copioſas ad remedia habeat Medicina, & morbis qui emendari nequeunt, meritò auxiliares manus non admoueat, aut admotas inculpatas afferat; tum quæ nunc dicuntur rationes manifeſtant, tum artis peritorum demonſtrationes, quas ex operibus lubentiùs, quàm verbis demonſtrant; non quòd in dicendo exercitati minimè ſint, ſed quòd fidem multitudini ex his quæ videat, quàm ex his quæ audiat faciliorem facere arbitrentur.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 157 sur 413

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΗΣ ΙΗΤΡΙΚΗΣ.

HIPPOCRATIS DE PRISCA MEDICINA, LIBER.

CAPVT I.

Medicinam exiſtere, principiorum hypotheſis, artis opifices, inuenta, obſeruationes, vſus communis, & affectiones comprobant.

QVICVNQVE de Medicina dicere aut ſcribere ſtuduerant, ſubiectam orationi materiam ſibi ipſis ſuppoſuerunt calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, aut aliud quodcunque voluerint breui contrahentes, principium cauſæ tum morborũ, tum mortis hominibus, ac rebus omnibus idem, vnum vel duo proponentes, ipſi equidem in multis quæ dicunt, manifeſtò aberrare deprehenduntur; artis tamen nomine reprobandi ſunt, quæ exiſtit, quáq; omnes in rebus maximis vtuntur, ac probos artifices maximè excolunt. Sunt autem opifices, alij quidẽ viles, alii verò multùm præſtãtes. Quod, niſi prorſus eſſet Medicina, nihilque in ea obſeruaretur, nihil inueniretur, neque extaret; verùm omnes peræque eius imperiti ac ignari eſſent, caſúque res omnes ægrotantium adminiſtrarentur. Nunc verò non ita ſe *res* habet, ſed quemadmodum cæterarum omnium artium opifices multùm inter ſe tum manu, tum mente differunt: ſic etiam in Medicina. Quamobrem non ego cenſeo inani ipſam ſuppoſitione indigere, ſicuti quæ obſcura ſunt & dubia, de quibus ſiquis dicere aggrediatur, fundamento vti neceſſe eſt. Quemadmodum ſiquis de meteoris, aut ſubterraneis diſſerat, & quomodo ſe habeant ſcrutetur, ea tamen neque ipſi diſſerẽti, neque audientibus an vera ſint, necne manifeſtabuntur. Non enim quicquam eſt ad quod referentem verum ſcire oporteat. In Medicina verò omnia pridem ſubſiſtunt, & principium & via inuenta eſt, per quam & pleraque inuenta, & probè conſtituta longo tempore comperta ſunt, reliqua quoque inuenientur, ſiquis & idoneus fuerit, & inuentorum peritus vt cætera perquirat, concitetur. Quiſquis verò his omnibus reiectis ac reprobatis alia via, alióque modo inuenire ſtudet, & aliquid ſe inueniſſe iactitat, tũ deceptus eſt, tum decipit. Id nãque fieri non poteſt. Quas autem ob neceſſitates iſtud fieri nequeat, ego demonſtrare conabor, vbi quid ſit ars dixero, atque expoſuero. Ex hoc manifeſtum fiet nihil alio modo inueniri poſſe. Videtur autẽ mihi maximè de hac arte diſſerentem oportere plebeiis nota dicere; neque enim de alio quopiam quærere, vel dicere conuenit, quàm de affectionibus quibus hi ipſi laborant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὼ ἰατρικὼ ὑπόθεσιν, ἢ τῶν ἀρχῶν ὑποθεσις, οἱ τῆς τέχνης δημιουργοὶ, εὑρήματα, τηρήσεις, ἡ κοινὴ χρεία, καὶ τὰ πάθη σωδοκιμάζει.

ΟΚΟΣΟΙ ἐπεχείρησάν τῶν ἰητρικῆς λέγειν ἢ γράφειν, ὑποθέσιν σφίσιν αὐτοῖσιν ὑποθέμενοι τῷ λόγῳ, θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ἄλλ' ὅ, τι ἂν ἐθέλωσιν, ἐς βραχὺ ἄγοντες τὼ ἀρχὼ τῶν νούσων τε καὶ τοῦ θανάτου, καὶ πᾶσι τοῖσιν ἀνθρώποισι τῶν νούσων τε καὶ τοῦ θανάτου, καὶ πᾶσι τοῖσιν αὐτοῖσιν, ἐν ἢ δύο προθέμενοι, οὐ πολλοῖσι μὲν καὶ οἵοισι λέγουσι, καταφανέες εἰσὶν ἁμαρτάνοντες. μᾶλλον δὲ ἄξιον μέμφασθαι ἀμφὶ τέχνης ἐούσης, ἣ χρέωνται τε πάντες ὅτι τοῖσι μεγίστοισι, καὶ τιμῶσι μάλιστα τοὺς ἀγαθοὺς χειροτέχνας. εἰσὶ δὲ δημιουργοὶ, οἱ μὲν, φλαῦροι· οἱ δὲ, πολὺ διαφέροντες. ὅθεν, εἰ μὴ ὧδ' ἰητρικὴ ὅλως, μὴ δ' ἂν αὐτὴ ἔσκεπτο, μήδ' εὕρητο μηδὲν, οὐκ ἂν ὧδ', ἀλλὰ πάντες ἂν ὁμοίως αὐτῆς ἄπειροί τε καὶ ἀνεπιστήμονες ἦσαν, καὶ τύχῃ πάντα τὰ τῶν καμνόντων ἐχρηίκειτο. νυῦ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων τεχνέων πασέων οἱ δημιουργοὶ πολλὸν ἀλλήλων διαφέρουσι χεῖρά τε καὶ γνώμην, οὕτω δὴ καὶ ὅπερ ἰητρικῆς. διὸ οὐκ ἀξίουν ἔγωγε κενῆς αὐτέων ὑποθέσιος δεῖσθαι ὥσπερ τὰ ἀφανέα τε καὶ ἀπρεσμήνα· τοῦδε ὧν ἀνάγκη, ὡς τις ὀρθῶς ἔχει λέγειν, ὑποθέσι χρῆσθαι. ὁ τοῦδε τῶν μετεώρων, ἢ τῶν ὑπὸ γῆν, εἴ λέγοι τις καὶ γινώσκοι ὡς ἔχει; ἴδιον δ' αὖ αὐτὸ λέγοντι, ἴδιον τοῖς ἀκούουσι δῆλα αὖ εἴη, εἴτε ἀληθέα ἐστὶν, εἴτε μή. οὐ γὰρ ἔστι τοῦτο ὅ, τι χρὴ ἐπιμανθάνειν εἰδέναι. ὃ σαφές. ἰητρικὴ δὲ πάντα πάλαι ὑπῆρχε, καὶ ἀρχὴ καὶ ὁδὸς εὑρημένη, καθ' ἣν καὶ τὰ εὑρημένα πολλά τε καὶ καλῶς ἔχοντα εὑρηται, ἐν πολλῷ χρόνῳ. καὶ τὰ λοιπὰ εὑρεθήσεται, ἢν τις ἱκανός τε ὢν, καὶ τὰ εὑρημένα εἰδὼς, ἐκ τούτων ὁρμώμενος ζητέῃ. ὅστις δὲ ταῦτα ἀποδοκιμάσας πάντα, ἑτέρῃ ὁδῷ, καὶ ἑτέρῳ σχήματι ἐπιχειρέει ζητέειν, καὶ φήσῃ τι εὑρηκέναι, ἀξηπάτηται, καὶ ἐξαπατᾷται. ἀδύνατον γὰρ· δι' ἃς δὲ ἀνάγκας ἀδύνατον, ἐγὼ πειρήσομαι ὑποδείξας, λέγων καὶ δηλώσας, τὸ τέχνῃ ὅ, τι ἐστὶν. ἐκ δὲ τούτου καταφανὲς ἔσται ἀδύνατα εὑρεθῆναι ἄλλως πως ἐξευρίσκεσθαι. μάλιστα δέ μοι δοκέει χρεὼ τοῦτο δεῖν λέγοντα τῆς τέχνης, γνωστὰ λέγειν τοῖσιν δημόταισιν. οὐ γὰρ χρεὼ ἄλλου τινὸς, οὔτε ζητέειν τυγχάνει, οὔτε λέγειν, ἢ περὶ τῶν παθημάτων ὧν αὐτοὶ οὗτοι νοσέουσιν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 158 sur 413

αὐτοὺς μὴν οὖν τὰ σφέων αὐτῶν παθήματα καὶ μαθεῖν, ὥστε γνῶναί τε καὶ παύεσθαι, καὶ δι' οἵας προφάσιας αὔξεταί τε καὶ φθίνει, ἰδιώτας ἐόντας, οὐ ῥᾴδιον· ὑπ' ἄλλου δ' εὑρημένα καὶ λεγόμενα, εὐπετές. ὅθεν γὰρ ἕτερον ἀκούσας ἕκαστος, ἀκούων τῶν ἑαυτοῦ ξυμβαινόντων. εἰ δέ τις τῶν ἰδιωτέων γνώμης ἀποτεύξεται, καὶ μὴ δόξαντος τοῖς ἀκούουσι, σφῶν τὸ ἐόντος ἁπτεύξεται. καὶ δι' ταῦτα οὐκ ὅθεν δεῖται ὑποθήσιος. A

Quum itaque rudes ac imperiti sint, eos suas ipsorum affectiones nosse, & vt oriantur ac cessent, quasque ob causas & increscant ac minuantur, haud facilè: ab alio verò inuentas ac proditas, facile est. Nihil enim aliud libentius quisque recordatur, quam quæ sibiipsi contigisse audit. Siquis autem à plebeiorum sententia abhorruerit, neque audientes sibi conciliauerit, is quod verè existit id non assequetur, propterea que suppositа materia non indiget.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὰ διαιτήματα τὰ βρηθέντα τῇ φύσει καὶ τῇ διαθέσει ἁρμόζοντα, τὴν ἰατρικὴν ὑπάρχειν καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν καταφαίνονται. B

CAPVT II.

Inuenta alimenta naturæ ac affectui idonea; Medicinam existere ac necessariam esse declarant.

Τὴν γὰρ ἀρχὴν οὔτ' ἂν εὑρέθη τέχνη ἡ ἰατρικὴ, οὔτ' ἂν ἐζητήθη, ὅθεν γὰρ αὐτῆς ἔδει τοῖσι κάμνουσι τὴν αὐθεσίην τῶν, καὶ αὐτὰ διαιτήματά τε καὶ τοσαῦτα ἐδίδοσαν, ἅπερ ὑγιαίνοντες ἐδίδοσαν καὶ πίνουσι· καὶ κατ' ἄλλα διαιτήματα ξυνέφερε, εἰ μὴ τοῦ ἕτερα βελτίω. νῦν δ' αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ἰατρικὴν ἐποίησε ζητεῖσθαί τε καὶ εὑρεθῆναι αὐθεσίην τοῖσι· ὅτι τοῖσι κάμνουσι τὰ αὐτὰ τοσαῦτα διδόμενα, ἅπερ οἱ ὑγιαίνοντες οὐ ξυνέφερεν· ὡς ὅθεν νῦν ξυμφέρῃ. ἔτι δ' ἄνωθεν ἔγωγε ἀξιῶ, οὐδ' αὖ τοῦ τὴν ὑγιαινόντων διαιτήν τε καὶ ἐσθῆτα δεῖσθαι, οὐδ' εὑρεσιῶν, εἰ ἐξήρκει τῷ αὐθεσίῃ τοῦτα ἐδίδοσαν καὶ πίνουσι, βοΐτε καὶ ἵππῳ, καὶ πᾶσιν ὁκόσοι αὐθεσίου· οἷσι τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα, καρποί τε, καὶ ὕλαι, καὶ χόρτος, οἱ ἀπὸ τούτεων τε καὶ τρέφονται, καὶ αὔξονται, καὶ ἄπονοι διαφέρουσιν, ὅθεν προσδεόμενοι ἄλλης διαίτης. καίτοι τὸν ἀρχαῖον ἔγωγε ἀξιῶ, καὶ τὸν αὐθεσίου τοιαύτῃ ἐσθῆτι χρῆσθαι. τὰ δὲ γε νῦν διαιτήματα βρηθέντα, τετεχνημένα ἐν πολλῷ χρόνῳ γεγονέναι μοι δοκεῖ. ὡς γὰρ ἔπασχον πολλά τε καὶ δεινὰ ἀπὸ ἰχῶρος τε καὶ φλεγμώδεος διαίτης σώματα, καὶ ἄκρητα, καὶ μεγάλας δυνάμεις ἔχοντα ἐσφερόμενοι, οἷά περ αὖ καὶ νῦν ἔτι αὐτέων πάσχοιεν, πόνοισί τε ἰχωρεῦσι καὶ νούσοισι προεπίπτοντες, καὶ διὰ ταχέος θανάτοισιν. ἦσαν μὲν οὖν τοῦτα τότε, εἰκὸς ἦν πάλαι, διὰ τὴν συνήθειαν. ἰσχυρῶς δὲ τότε, καὶ τοὺς μὲν πλείστους τε καὶ ἀσθενεστέρην φύσιν ἔχοντας, ἀπόλλυσθαι εἰκός· τοὺς δὲ κρατέοντας ὑπερέχοντας, πλείω χρόνον αὐτέχειν. ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι τὴν ἰχωρώδεα βρωμάτων; οἱ μὲν γὰρ ῥηϊδίως ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ, μὴ πολλὰ πόνων τε καὶ κακῶν. διὰ δὴ ταῦτα τὴν χρείην, καὶ οὗτοι μοι δοκέουσι ζητῆσαι ἐφ' ἡμῖν ἁρμόζουσαν τῇ φύσει, καὶ δύναν ταῦτην, ἣν νῦν χρώμεθα. ἔκ μὲν οὖν τῆς πυρῆς βρέξαντες καὶ πτίσαντες πτύσαι, καὶ καθαλέσαντες, καὶ διαπήσαντες, καὶ φορύξαντες, καὶ ὀπτήσαντες, ἀπετέλεσαν ἄρτον. ἔκ δὲ γε τῆς κριθέων μάζαν, ἄλλα τε συχνά. ταῦτα ταῦτην τρηγματοδυσάμενοι, ἤψησάν τε καὶ ὠπτήσαν, καὶ ἔπιξαν, καὶ ἐκέρασαν ἰσχυρά τε καὶ ἄκρητα τοῖσιν ἀσθενεστέροις. πλάσαντες πτύσαι τοῦς τῶν ἀνθρώπου φύσιν τε καὶ δυνάμιν. ἦν δ' ὅσα μὲν ἰσχυρότερα ἦν, ὅσα μὴ ἐδύνατο κρατεῖν ἡ φύσις, ὑπ' ἐξεδέχηται. ἀπὸ τούτων δ' αὐτῆς, πόνους τε καὶ νόσους, καὶ θανάτους ἔσεσθαι. ὅσων δ' ἂν δυνήται ὑπερκρατεῖν, ἀπὸ τουτέων τροφήν τε καὶ αὔξησιν, καὶ ὑγείην. τῷ δ' εὑρήματι, τί ἂν οὖν ὄνομα δικαιότερον αὐτῷ τις προσῆκον μᾶλλον θεῖτο, ἢ ἰατρικὴ; ὅτι εὑρηται ὅτι τῇ τοῦ ἀνθρώπου ὑγιείῃ τε, καὶ τροφῇ, καὶ

Ars enim Medica neq; inuenta ab initio fuisset, neque quæsita, nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, si eadem alimenta & assumerent, & esitarent, quæ sani edunt, bibúntque; quin alia victus ratione vtentibus conferebat, quum alia meliora non suppeterent. At nunc ipsa necessitas homines compulit Medicinam quærere, ac inuenire, quòd ægrotis eadem assumentibus quæ sani, non profuerit, vt neque nunc conferat. Ad hæc verò, vt rem altius repetam, ego censeo neque sanorum victum, neque cibum quo nunc vtuntur, inuentum fuisse; si satis fuisset homini idem cibus ac potus, qui & boui, & equo, & cæteris præter hominem omnibus, qualia sunt quæ ex terra nascuntur, fructus, herbæ, fœnum, quibus hæc nutriuntur, augentur, & citra molestiam degunt, altero victu nullo indigentia. Quanquam ego per initia & hominem tali alimento vsum esse existimo. Quæ verò nunc inuenta sunt cibaria, arte excogitata, & multo tempore producta esse mihi videntur. Nam & multa & grauia tum à robusto tum ferino victu corpora patiebantur, qualia nunc etiam ab his paterentur, qui graues dolores, ac morbos, imo repentinam mortem incurrerent. Enimuero minus rationi consentaneum nunc erat hæc mala eos ob consuetudinem perpessos fuisse; admodum verò etiam tunc & plurimos quidem imbecilliorem naturam sortitos interiisse consentaneum est. Qui verò superabant, eos diuturniori tempore perstitisse ac durasse. Quemadmodum etiam nunc ex robustis cibariis, alij quidem facilè, alii verò multis cum doloribus ac malis perfunguntur. Ob hanc sanè penuriam & hi mihi videntur quæsisse consentaneum naturæ alimentum, idque inuenisse, quo nunc vtimur. Ex tritico itaque abluto, ac omnino purgato, & molito, & increto, & subacto, ac assato panem confecerunt. Ex hordeo verò & mazam, aliáque permulta molientes coquendo, assando, miscendo robusta & intemperata cum imbecillioribus temperarunt, formantes omnia ad hominis naturam ac vires; rati quæcunque robustiora sint, si assumantur, ea à natura euinci ac concoqui non posse; ab his verò ipsis & labores, & morbos, & mortem oboriri; at quæcunque à natura euinci queunt, ab his & alimentum, & incrementum, & sanitatem. Huic autem inuento quodnam iustius, magisque consentaneum nomen quis imposuerit quàm Medicinæ? Quandoquidem ad hominis sanitatem, nutritionem, & salutem ab ea inuen-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 159 sur 413

ta est commutatio victus, à quo & dolores & morbi oriuntur.

σωτηρίη, ἄλλαγμα κείνης τῆς διαίτης, ἐξ ἧς οἱ πόνοι & νοῦσοι γίνονται.

CAPVT III.

De victus sanorum, & ægrorum; robusti, ac imbecillis; pleni, tenuis, & exquisiti; aridi & liquidi vt sorbitionum & potionum inuentione, & vsu; vnde Medica ars, eiúsque artifex, & Medicus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς διαίτης τῶν ὑγιαινόντων τε & κεκμηκότων, τῆς ἰσχυρῆς τε & ἀδυνάτου, τῆς ἁδρᾶς, τε & λεπτῆς, τε & ἀκριβέος, τῆς ξηρῆς καὶ ῥοφητῆς ὡς τῶν ῥοφημάτων, τε πομάτων δύρήματος, καὶ τῆς χρείας· ὅθεν ἡ ἰατρικὴ τέχνη, τε & ὁ τούτης δημιουργός, καὶ ἰατρός.

SI autem ars ipsa esse non censeatur, haud absurdum. Nam cuius nemo ignarus est, sed omnes periti & ob vsum & necessitatem, nullum huius artificem vocari decet. Quandoquidem inuētum hoc & magum, & amplæ artis, ac obseruationis est. Quinetiam & ad hunc diem tum exercitationum, tum *virium* recreationum instaurandarum curam gerentes perpetuò quid amplius adinueniunt, eadem via indagantes quod quis edens ac bibens maximè superet, ac seipso robustior euadat. Itaque speculemur Medicinam quam omnes concedunt propter ægros inuentam esse, num & nomen & artifices habeat, iisque ipsa dominari velit, & vnde tandem initium duxerit. Mihi equidem (quod in principio dixi) nemo Medicinam inuestigasse videretur, si eadem victus ratio tum ægris, tum sanis conueniret. Quare etiam nũc quicunque Medicina non vtuntur & Barbari, & Græcis affines eodem modo quo sani victitant ad voluptatem, neque ab vllo abstinent eorum quæ desiderant, neque quicquam deuitant. Atqui Medicinam quæsiuere ac inuenere eandem cum illis sententiam habentes, de quibus priori oratione dictum est, primum quidem (opinor) ex iis ipsis cibis copiam subtraxerunt, ac pro multis pauca concesserunt. Quum verò ipsis interdum id in quibusdam ægrotis sufficeret, atque manifestò prodesse videretur, non tamen *peraquè* omnibus, sed essent nonnulli ita affecti, vt ne paucos cibos conficere valerent, qui sanè illis visi sunt imbecilliore quodam indigere, sorbitiones modicis validorum ciborum portionibus multa aqua dilutis inuenerunt, robur ipsum ex temperatura & coctura detrahentes. Qui verò neque sorbitiones possent subigere ac coquere, his etiam ipsas sustulerunt & ad potiones deuenerunt, obseruántque vt & hæ tum vsu, tum copia moderatè haberent, neque copiosiores quàm oporteret, neque meraciores, aut intemperatiores, neque parciores offerentes. Probè autem id scire oportet, quibus sorbitiones in morbis non conferunt, nam statim vbi id fecerint ipsis tum febres tum dolores exacerbantur. Constat quod præsumptum est, id morbo quidem alimentum & incrementum præbere, corpori verò maciem, ac imbecillitatem existere. Quia neque verò homines eo affectu decumbentes aridum cibum assumunt, aut mazam, aut panem quantumuis modicum, decuplò magis ac manifestius læduntur, quàm si sorbitionibus vtantur, non aliam ob causam, quàm ob robur edulij ad affectum, & quòd hinc sorbere conferat, edere verò minimè. Nam si plura comederit, peius etiamnum afficietur, ac si pauca, etiam dolebit. Omnes equidem doloris causæ ad id agunt, quod robustissima edulia maximè ac euidentissimè hominem tum sanum tum ægrotantem lædant. Quid igitur aliud excogitasse videatur is

Εἰ δὲ μὴ τέχνη αὐτὴ νομίζεται εἶναι, οὐκ ἀπεικός· ἧς γὰρ μηδεὶς ἔστιν ἰδιώτης, ἀλλὰ πάντες ἐπιστήμονες διαφέρειν τε καὶ ἀνάγκην, οὐ πρέπει τούτης τοῦδε τεχνίτην καλέεσθαι. ἐπεὶ τό γε εὕρημα, καὶ μέγα, καὶ πολλῆς τέχνης τε καὶ σκέψιος. ἔτι γοῦν καὶ νῦν οἱ τῶν γυμνασίων τε καὶ ἀνακτήσιον ἐπιμελούμενοι, ἀεί τι προσεξευρίσκουσι· καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ζητέοντες, ὅ, τι ἔδουσί τε καὶ πίνουσι, ἐπικρατήσαί τε αὐτέων μάλιστα, καὶ ἰσχυρότερος ἑωυτῶν ἔσαι. Σκεψώμεθα γοῦν, καὶ τὴν ὁμολογουμένως ἐπιεικῆ, τὴν ἀμφὶ τοὺς κεκμηκότας εὕρημένην, εἰ καὶ οὔνομα καὶ τεχνίτας ἔχει, καὶ κρατεῖν καὶ αὐτὴ τῶν αὐτέων ἐθέλοι, καὶ ὁπόθεν ποτε ἤρκται. ἐμοὶ μὲν γάρ, ὅπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, ἐμοὶ αὖ ζητοῦσι δοκεῖ ἐπιεικὴ οὐδεὶς, εἰ ταῦτα διαιτήματα τοῖσί τε κάμνουσιν, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν ἥρμοζεν. ἔτι γοῦν & νῦν, ὅσοι ἐπιεικῆ μὴ χρέονται, οἵτε Βάρβαροι καὶ τῶν Ἑλλήνων ὅμοροι, τὸν αὐτὸν βίον ὄνπερ ὑγιαίνοντες, διαιτέονται πρὸς ἡδονήν. καὶ ὅτ' ἂν ἀποχρώντως οὐδενὸς ὧν ἐπιθυμέουσιν, οὐδὲ φείδονται. οἱ δὲ ζητήσαντές τε καὶ εὑρόντες ἐπιεικῆ, τὴν αὐτὴν κείνοισι διαίτην ἔχοντες πρὸς ὧν μὴ οἱ πρότεροι λόγοι εἴρηται, πρῶτον μὲν οἶμαι, ὑφεῖλον τῆς πλήθεος τῶν σιτίων αὐτέων τουτέων, & αὖτι πλεόνων ὀλίγα ἐποίησαν. ἔπειτ δ' αὐτέοισι τῆνο ἔδοξε μὴ ὅτε πρός τινας τῶν κεκμηκότων ἤρκεσε, καὶ φανερὸν ἐγίνετο ὠφελῆσαι, ἀ μὴ τοι πᾶσί γε, ἀλλ' ἤσαν τινες οὕτως ἔχοντες, ὡς μηδ' ὀλίγων σιτίων δύνασθαι ἐπικρατέειν, ἀσθενεστέρην δή τινος ἐδόκεον οἱ τοιοῦτοι δεῖσθαι, ἕψεσιν ῥοφήμασι, μίξαντες ὀλίγα τῶν ἰσχυρῶν πολλῷ τῷ ὕδατι, καὶ ἀφαιρεόμενοι & ἰσχυρὸν τῇ κρήσι τε καὶ ἑψήσι. ὁκόσοι δὲ μηδὲ τῶν ῥοφημάτων ἐδύναντο ἐπικρατέειν, ἀφεῖλον & τοῦτα, καὶ ἀφίκοντο ἐς πόματα, καὶ τοῦτα τῇσι τε χρήσεσι, καὶ τῶν πλήθεϊ διαφυλάσσοντες ὡς μετρίως ἔχῃ, μήτε πλείω τῶν δεόντων, μήτε ἀκρητέστερα προσφερόμενοι, μήσ' ἐνδεέστερα. δεῖ δὲ χρὴ εἰδέναι τοῦτο, οἷσι τὰ ῥοφήματα ἐν τῇσι νούσοισιν οὐ ξυμφέρει, ἀλλ' αὐτίκα ὁκόταν τοῦτο ποιήσωσι παροξυνόντα σφίσιν οἵ, τε πυρετοὶ καὶ τὰ ἀλγήματα. καὶ δῆλον ὅ προσενεχθέν, τῇ μὲν νούσῳ ἔφθη τε καὶ αὔξησις ἐμόρμενον· τῷ δὲ σώματι φθίσις τε & ἀῤῥωστίη. ὁκόσοι δ' αὖ τῶν αὐχμηρῶν, ἐν ταύτῃ τῇ διαίτῃ ἐόντες, προσενείκωνται ξηρὸν σιτίον, ἢ μάζαν, ἢ ἄρτον, καὶ ἐὼν πολὺ σμικρὸν, δεκαπλασίως αὖ μᾶλλον καὶ ἐπιφανέστερον κακωθείεν, ἢ ῥοφέοντες, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ τὸν ἰσχυρὸν τῶν βρωμάτων πρὸς τὴν διάθεσιν & ὦ γε ῥοφῶν συμφέρῃ, ἐαθίῃ δ' οὔ. εἰ γὰρ πλείω φάγοι, πολὺ μᾶλλον ἔτι κακωθείη, καὶ εἰ ὀλίγα, πονήσειν αὖ. πάντα δὴ τὰ αἴτια τῶν πόνου, εἰς ὃ αὖθ' ἅπαντα), τὰ ἰσχυρότατα μάλιστά γε καὶ ἐπιφανέστατα, λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν ὑγιέα ἐόντα καὶ τὸν νοσέοντα. τί οὖν φαίνε)

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 160 sur 413

ἑτερῶν ἀμφοτέρων, ὁ καλούμενος ἰητὴς, καὶ ὁμολογημένως A quem & Medicum vocat, & artificem esse vulgus
μετέχων, ὃς ἐξεῦρε τὴν ἀμφὶ τοὺς κάμνοντας, διαίτημά fatetur, qui ægrotantium victum ac alimentum
τε καὶ ἔφιον, ἢ κεῖνος ὁ ἀπ' ἀρχῆς τοῖσι πᾶσιν αὐθρώποισι, adinuenit, quàm ille qui ab initio omnibus homi-
ἔφιόν ἢ νῦν χρεόμεθα, ἐξ ἐκείνης τ' ἀγρίης καὶ θηριώδεος, βύ- nibus victum quo nunc vtimur ex agresti illo ac
ρων τε καὶ ποδισκυάσας διαίτης; ἐμοὶ μὲν γὰρ φαίνεται αὐτὸς ferino reperit ac apparauit? Mihi siquidem vide-
τρόπος, καὶ ἔντι καὶ ὅμοιον τὸ βύρημα. ὁ μὲν, ὅσων μὴ ἠδυνάτο ἡ tur idem modus, & vnum quoddam ac simile in-
φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ὑπερφέρειν ὑγιαίνουσα, ἐμπιτνόντων ἀσθε- uentum esse. Ille quidem, quæ ingesta, natura
νειῶν τε καὶ ἀχρηστίων. ὁ δὲ, ὅσων ἡ ἀσθένεια ἐν οἷσι αὖ humana etiam sana propter eorum feritatem &
ἑκάστοτε ἕκαστος τύχοι ἀσχετίσμενος, μὴ ἰσχυρὸς ὑπερφέρειν, intemperantiam euincere ac conficere non po-
τοῦτο ἐξήτησεν ἀφελεῖν. τί δὲ τούτου ἐκεῖνο διαφέρει; tuit; hic verò, quæ dispositio qua frequenter quis-
ἀλλ' ἢ πλέον τότε εἶδος, καὶ ὅτι ποικιλώτερον καὶ πλείονος B que fuerit affectus, superare non valuit, ea detra-
τεχνήματος. ἀρχὴ δὲ κείνη ἡ πρότερον γενομένη. here quæsiuit. Quid ab eo illud differt *inuentum*?
Nisi quod & hoc specie copiosius & quòd ma-
gis varium, & maioris sit operæ; Illud verò
quod præcessit, huius sit principium ac origo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

CAPVT IV.

Τὰ τῶν ὑγιαινόντων διαιτήματα τοῖς κάμνουσι βλαβερώτερα ἢ τὰ τῶν θηρίων τοῖς ὑγιαίνουσι. τὰ ἰατρικὰ ἐν τῇ ἀγρίῃ διαίτῃ ὑπερβάλλειν. τὸ λίμον ἰσχυρὰς δύνασθαι. ἀπὸ τῆς πλησμονῆς καὶ τῆς κενώσιος καὶ ἑτεροίας γίνεσθαι νοῦσους. ἰατροὺς τοῖς κυβερνήτῃσιν ὁμοιοῦσθαι. καὶ αὐτοὺς ἁμαρτήματα ἁμαρτάνειν.

Aegros sanorum victu, quàm ferino sanos magis lædi; Medicinam in victu inuento præcellere; famem vehementer posse; mala tum à vacuatione, tum à repletione varia nasci; Medicos nauium gubernatoribus similes esse; eorúmque delicta prodi.

Εἰ δέ τις σκέπτοιτο, τίς ἡ τῶν καμνόντων διαιτα πρὸς C Si quis verò consideret, quæ sit ægrotorum diæ-
τὰ τῶν ὑγιαινόντων, βλάβη αὖ βλαβερωτέρη, ἢ πρὸς ta ad eam sanorum, hanc inueniet ægris ma-
τὰ ἢ τὰ τῶν κάμνόντων θηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. αὐτὴ gis noxiam, quàm illam ferarum, & aliorum
γὰρ κάμνων νοσήματι, μήτε τῶν χαλεπῶν τε καὶ ἀφύρων, animalium sanis. Vir enim laborans morbo qui
μήτ' αὖ πανταπάσιν βιήθεων, ἀλλ οὔτε αὐτέῳ ἁμαρτάνοντι non ex grauibus ac vehementioribus, neque rur-
μέλλει δηλον ἔσεσθαι, εἰ ἐθέλει καταφαγεῖν ἄρτον, κρέα, ἢ ἄλλο τι ὧν ὑγιαίνοντες ἐδίοντες ὠφε- sum sit boni moris, imò cui etiam peccanti error
λέονται, μὴ πολὺ, ἀλλὰ πολλῷ αὖ ἐλάσσω ἢ ὑγιαίνων minimè fuerit manifestus, si panem aut carnem
ἠδυνατο. ἄλλος τε τῶν ὑγιαινόντων φύσιν ἔχων μήτε πανα- aut aliud quid eorum quæ sanos edentes iuuant
πάπασιν ἀδενέα. μήτ' αὖ ἰσχυρὸν, φαγὼν τι, ὧν βοῦς velit comedere, non multum, sed multò parciùs
ἢ ἵππος φαγὼν, ὠφελοῖτό τε καὶ ἐδίει ὀρθρους, ἢ κριθὰς, D quàm sanus poterat. Alius etiam sanus naturam
ἢ ἄλλό τι τῶν τοιουτέων μὴ πολὺ, ἀλλὰ πολλῷ μεῖον, ἢ habens, neque omnino imbecillam, neque rursus
δύναιτο. καὶ ἥσσον ὑγιαίνων τοῦτο ποιήσας πονήσοί τε καὶ κιν- robustam, manducans aliquid eorum quibus bos,
δυνεύσοι, κείνου τοῦ νοσέοντος, ὃς τὸν ἄρτον ἢ τὸν μάζαν ἀκαίρως παρασιτέηκατο. ταῦτα δὴ πάντα τεκμήρια, aut equus vescens iuuaturque eruum, aut
ὅτι ταύτη, ἡ τέχνη ἡ ἰητρικὴ, τῇ ὁδῷ ζητεομένη, εὑρίσκοιτο ἄν. καὶ εἰ μὲν ἐν ἁπλοῖς, ὥσπερ ὑφηγέεται, ὅσα hordeum, aut aliud quid huiusmodi, non multum,
μὲν ἐν ἰσχυροτέροις, ἔβλαπτεν· ὅσα δ' ἐν ἀδενεστέροις, ὠφέλει τε καὶ ἔτρεφε τὸν κάμνοντα καὶ τὸν ὑγιαίνοντα, ὀλίγον sed multò minùs quàm possit, etsi minùs sanus
ἂν ἐν ὅλῳ τὸ ἁμάρτημα. πολὺ γὰρ τοῦ ἀσφαλέος ἂν ἔδει παρεκβαίνοντας, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀδενέστατον. νῦν δὲ οὐκ ἔλασσον E qui id fecerit, laborabit, & periclitabitur quàm
ἁμάρτημα, οὐδὲ ἧσσον λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἐν ἐλάσσονα καὶ ὀλιγοδεέστερα τῶν ἱκανῶν προσφέρηται. τὸ γὰρ τοῦ λι- qui ægrotus panem, aut mazam intempestiuè as-
μοῦ μέγος, δύναται ἰσχυρὸν ἐν τῇ φύσι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ sumpsit. Hæc itaque omnia certa signa sunt hanc
ὑγιῶσαι καὶ ἀδενέα ποιῆσαι, καὶ ἀποκτεῖναι· πολλὰ δὲ artem Medicam via ac methodo indagari ac in-
καὶ ἄλλα κακὰ ἑτεροῖα μὲν τῶν ἀπὸ πλησμονῆς, οὐχ ἧσσον δὲ ἅμα ἀπὸ κενώσιος, διὰ ὧν πολὺ ποικιλώτερά τε, καὶ ueniri posse. Ac equidem si simpliciter, quemad-
πλέονος ἀκριβείης ὄντα. δεῖ γὰρ μέτρου τινὸς στοχάσασθαι. modum prius traditum est, quæ quidem robustio-
μέζον δὲ, οὐδὲ σταθμὸν, οὐδὲ ἀριθμὸν οὐδένα ἄλλον προσ- ra sunt, læderent; quæ verò imbecilliora, iuua-
ὃν ἀναφέρων εἴσῃ τὸ ἀκριβὲς, ὅτι αὖ βέβηκεν ἄλλο ἢ τὸ σώ- rent, nutriréntque tum ægrum, tum sanum, res
ματος τοῦ ἀνθρώπου αἴσθησιν. διὸ ἔργον, οὕτω καταμαθεῖν ἀκριβῶς, F benè caderet. Multò namque satius esset tutò om-
ὥστε μικρὰ ἁμαρτάνειν ἔνθα ἢ ἔνθα. κἂν ἐγὼ τοῦτον τὸν ἰητρὸν nia agentes ad imbecillimum ducere. Nunc verò
ἰσχυρῶς ἐπαινέοιμι, τὸν σμικρὰ ἁμαρτάνοντα. τὸ δ' ἀκριβὲς, ὀλιγάκις ὅστι κατιδεῖν. ἐπεὶ οἱ πολλοί γε τῶν ἰητρῶν, neque leuius init peccatum, neque minus lædit
ταῦτα μοι δοκέουσι τοῖσι κακοῖσι κυβερνήτῃσι παρεῖναι. καὶ hominem, siquis pauciora idoneisque parciora
γὰρ οὗτοι ὅταν μὲν γαλήνῃ κυβερνῶντες ἁμαρτάνωσιν, exhibeat. Nam famis vicissitudo admodum po-
test in hominis natura & sanare, & imbecillum fa-
cere, & occidere. Multa verò & alia mala diuersa
quidem à repletione, neque verò minus pariter
grauia à vacuatione *oriuntur*, ob quæ longè magis
varia, maiorisque est diligentiæ. Oportet enim
modum quendam coniectura assequi. Modum au-
tem, neque pondus neque vllum alium numerum,
ad quem *omnia* referens *vt* accuratè scias, non in-
uenias alium, quàm corporis sensum. Quocirca
operosum ita accuratè condiscere, vt parùm hinc
aut illinc pecces. Quanquam ego hunc Medicum
vehementer laudarim parum peccantem. Exactã
verò certitudinem perspicere paucies contingit.
Enimuerò Medicorum plerique eadem, quæ mali
gubernatores, pati mihi videntur: etenim illi quũ
in tranquillitate maris gubernantes delinquunt,
non

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 161 sur 413

non deprehenduntur, quum verò ipsos inuaserit & ventus magnus, & tempestas, palam iam conspicui sunt omnibus hominibus, quod ignorantia & errore nauem perdiderint. Sic sanè tum mali, tum plurimi Medici quum curant homines nullo graui affectu correptos, in quos siquis etiam maximè delinquens, nihil metuendum commiserit (multi namque huiusmodi morbi, ac multò frequentiùs quàm graues hominibus oboriuntur) equidem qui in talibus delinquunt ac peccant, haud ab imperitis deteguntur. Vbi verò in magnum & vehementem, ac periculosum morbum inciderint, tum ipsorum errores, & ars omnibus sunt conspicua. Neque enim in longam moram protrahuntur singulorum pœnæ, sed breui adsunt.

A οὐ καταφανέες εἰσίν· ὅταν δὲ αὖτις καταλάβῃ αὔεμός τε μέγας, καὶ χιμὼν, φανερὸς ἤδη πᾶσιν αὖ, ἀεφ' ὅτοισι δὴ ἀγνοσίῃ καὶ ἁμαρτίῃ δῆλοί εἰσιν ἀπολέσαντες τὴν ναῦν. οὕτω δὴ καὶ οἱ κακοί τε, καὶ πλῆσοι ἰητροί, ὅταν μὲν ἀεφ' ὅτοισιν αὖ, ἀεφ' ὅτοις μηδὲν δῆνον ἔχοντας, ἐς οὓς ἂν τις καὶ τὰ μέγιστα ἁμαρτάνῃσιν, οὐδὲν δῆνον ἐργάσαιτο (πολλὰ δὲ τὰ τοιαῦτα νοσήματα, καὶ πολὺ πλέον τῶν δήνων αὖ, ἀεφ' ὅτοισι συμβαίνῃ) οὐ μὴν δὴ τοῖσι τοιούτοισιν ἁμαρτάνοντες, οὐ καταφανέες εἰσὶ τοῖσιν ἰδιώτῃσιν. ὁκόταν δὲ τύχωσι μεγάλῳ τεῳ, καὶ ἰσχυρῷ, καὶ ὀπισφαλεῖ νοσήματι, τότε σφέων τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἡ τέχνη πᾶσι καταφανὴς ἐστίν. οὐ γὰρ ἐς μακρὸν αὐτέων ἑκάστου αἱ ὑμωρίαι, ἀλλὰ ἀεφ' ὅτοις τάχεος πρῆσσιν.

B

CAPVT V.

Affectus ab intempestiua vacuatione ac repletione, ac à cibis præter consuetudinem assumptis, aut non assumptis oboriri, ac priscam Medicinam non abiici, sed admirationi esse.

QVod autem non minores affectus ex intempestiua vacuatione quàm repletione homini oboriantur addiscere facilè est iis qui ad sanos rem referunt. Quibusdam enim ipsorum semel tantum cibum sumere confert, idque ob vtilitatem sibi constituerunt. Quidam etiam prandere ob eandem necessitatem, quod iis conferat, coguntur. Sed & quidam non propter voluptatẽ, aut alium aliquem casum horum alterutrum facere student. Plurimis enim hominibus nihil refert vtrumlibet studiosè sectentur, siue semel cibum capiant, siue prandeãt, aut hac consuetudine vti. At quidam sunt qui non possint, extra id quod conferat, aliquid facientes facilè degere, sed eorum vtrisque per diem vnum, cúmque non ociosè permutantibus supra modum graui oboritur affectio. Nonnulli enim si pransi fuerint, nec ipsis conferat, ij quamprimum graues, & corpore & mente segnes cuadunt, oscitatione, dormitatione & siti pleni. Si verò insuper cœnauerint, & flatus & tormina *excitantur*, & aluus profluit. Ac multis magni morbi principium id fuit, si eosdem cibos quos semel consueuerant, bis assumpsissent, nec quicquam amplius. Ad hunc modum si prandere quis consuetus, atque ipsi conducat, non prandeat, protinus vbi tempus præteriit, statim grauis imbecillitas, *exoritur*, tremor, animi defectio, ad hæc oculi pallidiores, vrina crassa & calida, os amarulentum, viscera ei suspendi videntur, vertigo tenebricosa, grauis iracundia, animi mœror. Hæc verò omnia vbi cœnare tentauerit *contingunt*, conficere autem non potest, qui prãdet quæ prius cœnauit, hæc autẽ ipsa cum torminibus & strepitu descendẽtia aluum concludunt, molestè cubant, somniántque perturbata ac tumultuosa, plerísque etiam illorum hæc morbi initium extitit. Quæ quas ob causas manifestas his acciderunt, cõsiderãda sunt. Ei sanè, opinor qui semel cibum sumere consueuit, quòd non expectauerit tẽpus idoneum donec ipsius venter pridie assumptos cibos planè confecerit, superauerit, emollitus fuerit, ac conquieuerit, sed in *ipsum* feruentem & fermentatũ nouos ingesserit. Huiusmodi verò ventres multò tardiùs concoquunt, maioréque ocio & quiete opus habent. Qui verò prandere consueuit, quoniam, vbi quamplurimum alimento corpus indiguit, prioráque consumpta sunt, neque habuit vllam fruitionem, statim ipsi nouum alimentũ adfuit,

C

D

E

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Κακοπαθείας ἀπὸ κενώσιος ἀκαίρου, καὶ πληρώσιος· καὶ ἀπὸ τῶν ἐσθιομένων, καὶ μὴ ἐσθιομένων γίνεσθαι, καὶ τὴν ἀρχαίην τέχνην οὐκ ἀποβάλλεσθαι, ἀλλὰ θαυμάζεσθαι.

ΟΤι δὲ οὐδὲν ἐλάσσους ἀπὸ κενώσιος ἀκαίρου κακοπαθίαι γίνονται τῶν ἀεφ' ὅτῳ, ἢ καὶ ἀπὸ πληρώσιος, καταμανθάνειν καλῶς ἔχει, ἐπαναφέροντας ὅπῃ τοῖς ὑγιαίνουσι. ἔστι γὰρ οἷσιν αὐτέων ξυμφέρει, μονοσιτέειν, καὶ τοῦτο ἀεφ' ᾧ ξυμφέρον τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐτάξαντο. ἄλλοισί τε ἀρίστην, ἀεφ' ᾧ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. ὥστε γὰρ αὐτοῖς ξυμφέρει, καὶ μὴ τοῦτοισιν οἷ δ' ἡδονὴν ἢ δι' ἀνάγκην τινὰ συγκυρέουσι, ὁκοτέρῃ δύσεσθαι ὁπότερον αὐτέων. τοῖσι μὲν γὰρ πλείοσι τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν διαφέρει πότερον αὖ ὁκοτέρῃ δύσωσιν, εἴτε μονοσιτέειν, εἴτε ἀρίστην, τουτέων τὴν ἑκάτερα χρῆσθαι, εἰσὶ δέ τινες οἳ οὐκ ἂν δυνάιντο ἔξω τοῦ συμφέροντος ποιέοντες, ῥηϊδίως ἀπαλλάσσειν. ἀλλὰ ξυμβαίνει αὐτέων ἑκατέροισι περὶ ἡμέρην μίην, καὶ ταύτην ὑπόληψιν μεταβάλλουσιν, ὑπὸ φύσιος κακοπαθέειν. οἱ μὲν γὰρ ἰσχνοὶ ἀρίστησι μὴ ξυμφέροντος αὐτέοισιν, διὰ τὸ βαρέες, καὶ νωθρὸν τὸ σῶμα, καὶ τὴν γνώμην, χάσμης τε καὶ νυσταγμοῦ, καὶ δίψης πλήρες. ἰσχνὸν δὲ ὁκόταν πυκνώσωσι, καὶ φύσα, καὶ τρόφος, καὶ ἡ κοιλίη καταῤῥήγνυται. καὶ πολλοῖσιν ἀρχὴ νούσου αὕτη μεγάλης ἐγένετο, ἰσχνὰ τὰ αὐτὰ σιτία, ἃ μεμαθήκει ἅπαξ ἀναλίσκειν, δὶς προσενείκηται, καὶ μηδὲν ἔτι πλέον. τοῦτο δὲ εἰ ἀρίστην μεμαθηκὼς ὢν, καὶ οὕτως αὐτέῳ ξυμφέρον, μὴ ἀρίστησι ὁκόταν τάχιστα παρέλθῃ ἡ ὥρη, διὰ τὸ ἀδυναμίην δύνειν, ἔμετος, ἀψυχίη· ὅπῃ τούτοισιν, ὀφθαλμοὶ χλωρώτεροι· οὖρον παχὺ καὶ θερμὸν, στόμα πικρὸν, καὶ τὰ ἀπάλαγχα οἱ δοκέει κρεμᾶσθαι· σκοτοδίνη, δυσορχίη, δυσθυμίη. ταῦτα δὲ πάντα, ὁκόταν δύπτῃ ὀπτιχρήσῃ. ἀναλίσκειν δὲ οὐ δυνατὸς ὁ ἀρίστοδόλμιος, ἀ πρώτερον ἐδείπνει. ταῦτα δὲ αὐτὰ μὴ τροφὸς τε καὶ φόφου καταβαίνοντα, συγκλείει τὴν κοιλίην. δυσκινητέουσί τε καὶ ἐνυπνιάζονται τεταραγμένα καὶ θορυβώδεα. πολλοῖσι δὲ καὶ τουτέων, αὐτὴ ἀρχὴ νούσου ἐγένετο. σκέψασθαι δὲ χρὴ ἀεφ' ὅτινας προφάσιας αὐτέοισι ταῦτα ξυνέβη. τῶν μὲν, οἶμαι, μεμαθηκότι μονοσιτέειν, ὅτι οὐκ ἀνέμεινε τὸν χρόνον τὸν ἱκνέοντα μέχρις αὐτέῳ ἡ κοιλίη, τὴν προτεραίην προσενηνειγμένων σιτίων ἐπαλαύσῃ τελέως, καὶ ὀπτήσαι τήσῃ, καὶ λαπαρὴ τε, καὶ ἡσυχάσῃ· ἀλλ' ὀπτιέσθη τε, καὶ ἐξυμμωμιγμένα κεινὰ ἐπεισωνείκηται. αἱ δὲ τοιαῦται κοιλίαι, πολλῷ τε βραδύτερον πέπτουσι, καὶ πλέονος δέονται ἀναπαύσιός τε καὶ ἡσυχίης. ὁ δὲ μεμαθηκὼς ἀρίστην ἀρίστεσθαι, ὅτι οὐκ ὀπῇ τάχιστα ἐδεήθη τροφῆς τὸ σῶμα, καὶ τὰ προτέρα κατεπέπωτο. καὶ οὐκ εἶχεν ὑδεμίαν ἀπόλαυσιν, διὰ τοῦτο αὐτέῳ παρεγένετο καινὴ τροφὴ,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 162 sur 413

φύσιος ὑπὸ τῆς σιτοποσίης ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. πάσχω γὰρ, ἃ λέγω πάσχειν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, λιμῷ αὐτὸν ἀναιτιῶμαι. φημὶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἁπάντας, οἵτινες ἂν ἄσιτοι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας διάγωσιν, ταῦτα πείσεσθαι, οἷα περὶ τῶν ἀναρίστων διενοήθην εἴρηκα. τὰς δὲ τοιαύτας φύσιας ἐγὼ μὲν φημι, ταχέως τε καὶ ἰσχυρῶς τῶν ἁμαρτημάτων ἀπολαυούσας, ἀνενεχθέρας εἶναι τῶν ἑτέρων. ἐλάχιστα δὲ τῶν ἀνενέκτων ἐστίν, ἔστι δὲ ὁ ἀνενής. ἔστι δὲ ἀνενέκτερος ὁ ἀσθενής, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκει, ὅτι αὖ τῶν καιρῶν ἀπορυλχώσῃ, πονέσῃ. χαλεπὸν δὲ τοιαύτης ἀκριβείης ἐούσης περὶ τὰ τέκνα, τυγχάνειν αἰεὶ τῶν ἀρεσκόντων. πολλὰ δὲ εἴδεα κατ' ἰητρικὴν ἐς τοσαύτην ἀκριβείην ἥκει, περὶ ὧν εἰρήσεται. ὃ φημὶ δὴ λέγειν τοῦτο δεῖν τὸν τέκνων, ὡς οὐκ ἐοῦσαν, οὐδὲ καλῶς ζητεομένην τὸν ἀρχαίων ἀποβαλέσθαι, εἰ μὴ ἔχει περὶ πάντα ἀκριβίην. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον λέγειν δεῖ τῶν ἀρεσκόντων ὁμοῦ δυνάσθαι ἥκειν λογισμῷ οὐκ πολλῆς ἀγνωσίης, θαυμάζειν τὰ εὐξυρηλύθμα, ὡς καλῶς τε ὀρθῶς εὐξύρηται, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Μόνας ποιότητας τὰς πρώτας μήτε τῶν ὑγιείας, μήτε τῶν νοσημάτων αἰτίας εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διαφόρου κράσιος διαφόρους γίνεσθαι.

ΕΠὶ δὲ τῶν τοῦ κοινοῦ λόγου τὸν τέκνων δεῖ ἱστορήσιος ζητεόντων λόγον, ἐπιχειρεῖν βούλομαι. εἰ γάρ ἐστι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ὃ λυμαινόμενον τὸν ἄνθρωπον, καὶ δεῖ τὰ ὀρθῶς ἰητρεύοντα βοηθεῖν, τῷ μὲν θερμῷ, ὅτι τὸ ψυχρὸν· τῷ δὲ ψυχρῷ, ὅτι τὸ θερμόν. τῷ δὲ ξηρῷ, ὅτι τὸ ὑγρόν. τῷ δ' ὑγρῷ, ὅτι τὸ ξηρόν. ἔστω μοι ἀνθρωπος, μὴ τῶν ἰσχυρῶν φύσιν, ἀλλὰ τῶν ἀσθενεστέρων, σῖτα δὲ πυροὺς ἐσθιέτω οἷς ἂν ἀπὸ τῆς ἄλω αἰέλη, ὠμοὺς καὶ ξηροὺς. κρέα ὠμὰ καὶ πινέτω ὕδωρ. τοῦτον ἰσχνόμυρον τῇ διαίτῃ, οὗ οἶδ' ὅτι πείσεσθαι πολλὰ καὶ δεινά. καὶ γὰρ πόνοις πονήσει. καὶ ὃ σῶμα ἀσθενὲς ἔσται. καὶ ἡ κοιλίη φθαρήσεται. καὶ ζῆν πολλῷ χρόνον οὐ δυνήσεται. τί δεῖ τοι γὰρ οὕτω βοήθημα προσκυσάσθαι ᾧ σὺ ἔχοντι; θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρόν; ἁπλοῦν γὰρ ὅτι τούτων τι. εἰ γὰρ ὃ λυμαινόμενον αὐτῶν ἐστι τούτων ὃ ἕτερον, τῷ ὑπεναντίῳ προσήκει λύσαι, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος ἔχει. ὃ μὲν γὰρ βεβαιότατόν τε, καὶ προφανέστατον φάρμακον, ἀφελόντα τὰ διαιτήματα, οἷσιν ἐχρῆτο· αὐτὶ μὲν τῶν πυρῶν, ἄρτον διδόναι· αὐτὶ δὲ τῶν ὠμῶν κρεῶν, ἑφθά· πίειν τε ὀπὶ τούτοισιν οἶνον. τοῦτα μεταβαλόντα οὐχ οἷόν τε μὴ ὑγιέα γενέσθαι. ἰὼ γε μὴ πάντα πάσιν ἡ διεφθαρμένος ὑπὸ χρόνου τε καὶ τῆς διαίτης. τί δὴ φήσομεν; πότερον αὐτέῳ ὑπὸ ψυχροῦ κακοπαθέοντι θερμὰ τοῦτα προσενείκαντες ὠφελήσομεν, ἢ τἀναντία; οἶμαι γὰρ ἔγωγε πολλοὺ ἀποδεῖν ἐρωτηθέντι προσφέρειν. ὁ γὰρ ἄρτον σκυβάλων τῷ πυρῷ ὃ θερμὸν, ἢ ὃ ψυχρὸν, ἢ ὃ ξηρὸν, ἢ ὃ ὑγρὸν ἀφείλετο. ὁ γὰρ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι δίδοτο, καὶ πολλοῖσιν ἄλλοισιν εἰργάσθαι, ὧν ἕκαστον ἰδίῃ δυνάμιν καὶ φύσιν ἔχει. καὶ τὰ μὲν τῶν ὑπαρχόντων ἀποβέβληκεν· ἄλλοισι δὲ κέκρηται καὶ μέμικται. οἶδα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο δήπου, ὅτι διαφέρει εἰς ὃ σῶμα τὸν αὐτὸν πυρὸν, καθαρὸς ἄρτος, ἢ συγκομιστὸς, ἢ ἀπαλίστων πυρῶν, ἢ ἐπαλισμένων, ἢ πολλῷ ὕδατι πεφυρημένος, ἢ ἀφύρητος, ἢ ἐξοπτὸς, ἢ ἔνωμος· ἄλλα τε πρὸς τούτοισι μυρία. ὡς δ' αὕτως καὶ περὶ μάζης. καὶ αἱ δυνάμιες δὲ μεγάλαι τε ἑκάστου, καὶ οὐδὲν ἑτέρῃ τῇ ἑτέρῃ ἐοικυῖα. ὁκοῖς δὲ τοῦτα μὴ σκεπτόμενος, οὐκ οἶδε, πῶς ἂν ἢ τοῦτ' δυνάμενος τῶν τοῦ ἀνθρώπου παθημάτων εἰδείη;

imminuitur enim & fame contabescit. Omnia namque quæ dico eiusmodi hominem pati, ea fami attribuo. Dico autem etiam omnes alios homines qui sine cibis duos aut tres dies degerunt, eadem passuros quæ de impransis protuli. At eiusmodi naturas ego dico celeriter ac vehementer suorum delictorū damna percipientes reliquis imbecilliores esse. Proximè verò ad ægrotantem imbecillus accedit. Est autem imbecillior qui ægrotat, magisque ipsi, qui aliquid intempestiuè egerit, consentaneum est laborare. Quum autem eiusmodi diligentia in arte existat, quod est certissimū semper assequi difficile est. Multæ tamē species in Medicina ad tantam diligentiam perueniūt, de quibus dicetur. Neq; sanè priscam artē *Medicam* ideò quòd exactam omnium certitudinem non habeat, quasi nō existentem, neq; rectè inuestigatam reiiciendā esse censeo. Verùm multò magis quòd proxima sit certissimæ veritati, simúlq; ratiocinio possit ad ipsam peruenire, admirari oportere cēseo ea quæ ex multa ignorātia sunt eruta ac inuēta, prout probè rectéq; inuēta sunt & nō à fortuna, aut casu.

CAPVT VI.

Solas qualitates primas nec sanitatis, nec affectuum causas esse, sed à diuerso pane diuersas oboriri hominum affectiones.

AD eos verò qui communi ratione artem ex suppositione quærunt, orationem redire volo. Si enim est calidum, aut frigidum, aut siccum, aut humidum quod lædit hominē; ac oportet rectè medentem calido quidem per frigidum, frigido verò per calidum, sicco per humidum, & humido per siccum opitulari; sit mihi homo non ex robustis natura, sed imbecillioribus, edat autem ille triticū, quod ex area sustulit crudum & illaboratum, & incoctas carnes, aquámque bibat; hac vtens victus ratione, certò scio quòd is multa & grauia sit perpessurus. Etenim & doloribus vexabitur, ac corpus erit imbecillum, & ventriculus corrumpetur, neque diuturno tempore viuere poterit. Quodnam igitur ita se habenti auxilium comparandum est? Simplex enim est horum quodque. Si enim quod lædit ab his ipsis est diuersum, id contrario conuenit soluere, prout illis verba sunt. Tutissimum enim atque euidentissimum remediū est, sublatis quibus vtebatur cibis, pro tritico quidem panem præbere, pro crudis carnibus coctas, ad hæc vinum bibere. His permutatis fieri non potest quin sanus euadat, nisi penitus fuerit & tempore & victu corruptus. Quid ergo dicemus. Nū ei à frigidis malè affecto, calida hæc exhibita profuerunt, an contraria? Ego namque arbitror, multam me interrogato dubitationem præstitisse. Qui enim panem ex tritico apparat, calidum, aut frigidum, aut siccum, aut humidum abstulit. Nam *panis* & igni & aquæ traditur, & multis aliis elaboratur, quorum quodque propriam facultatem & naturam obtinet, & eorum quidem quæ ipsi insunt, quædam abiecit, aliis verò temperatus & mixtus est. Enimverò & hæc noui, scilicet humano corpori interesse sitne panis purus, an confusaneus, vel non expurgato tritico factus, an purgato atque excorticato, aut copiosa aqua subactus, aut non subactus, aut excoctus, an incoctus, aliáque ad hæc innumera. Similiter quoque & de maza. At & magnæ sunt cuiusque facultates, nihilque altera alteri simile. Quicunque verò hæc non aduertens haud nouit, quonam modo is prauos hominum affectus cognoscere queat?

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 163 sur 413

nam ab eorum vnoquoque homo & efficitur, & alteratur vel hoc, vel illo modo, atque ex his omnis vita & sano, & ex morbo se reficienti, & ægroto. Non igitur alia his vtiliora, aut certè magis necessaria sunt quàm hæc nosse.

CAPVT VII.

De primis ac secundis qualitatibus seu facultatibus & earum mixtione & secretione, quibus afficitur homo.

QVàm verò egregiè, & conuenienti ratiocinatione inuestigantes ad hominis naturam hæc apta primi inuentores inuenerunt, iudicarúntque artem dignam quæ Deo ascriberetur, vt & ducitur. Non enim siccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque horum quicquam hominem lædere existimarunt, neque horum aliquo indigere. Sed quod in vnoquoque robustum est, & natura eáque humana potentius, quódque superari ipsa nequit, id lædere censuerunt, & tollere conati sunt. Robustissimum autem est in dulci quidem dulcissimum, in amaro amarissimum, in acido acidissimum, & quod in vnaquaque rerum omnium summum est. Hæc enim & homini inesse, & hominem lædere videbant. Inest enim homini & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & insipidum, aliáque innumera omnigenas facultates habentia, tum copiam, tum robur. Et hæc quidem mixta inter se & temperata neque conspicua sunt, neque hominem lædunt: at vbi quidpiam horum secretum fuerit, & per se solum extiterit, tunc conspicuum est, & hominem molestia afficit. Quinetiam ex cibariis quæcunque nobis idonea non sunt, ac ingesta hominem lædunt, eorum quodque aut amarum quid, aut intemperatum est, aut salsum, aut acidum, aut quid aliud, & à mixtione secretum, & robustum, ob idque ab ipsis turbamur, vt & ab iis quæ ex corpore excernuntur. At quæcunque homo edit aut bibit edulia eiusmodi minimè huius succi intemperati & excedentis manifestè erunt participia, vt panis & maza, & quæ hæc sequuntur, quibus homo plurimis & semper vti consueuit, præterea, quæ ad voluptatem & satietatem condiuntur, & apparantur: ac ab iis plurimis in hominem ingestis, turbatio, & facultatum corporis erectio minimè fit, sed robur, & incrementum, & alimentum maximè, ob nihil aliud obtingit, quàm quòd & probè contemperata sunt, & nihil habent intemperatum, sed totum vnúmque factum est & simplex, & validum. Atque ego haud capio, qui ista verba loquuntur, artémque ex hac via ad suppositionem abducunt, quo tandem modo, quemadmodum supponunt, homines curaturi sint. Neque enim, vt ego arbitror, ipsis est adinuentum ipsum quid per se calidum, aut frigidum, aut siccum aut humidum, ac nullius alterius generis particeps. Verùm arbitror ego eosdem ipsis potus, & cibos esse, quibus omnes vtimur, sed huic calidum esse illi frigidum, huic siccum, illi humidum attribuunt. Quandoquidem illud anceps est imperare ægrotanti calidum quid assumere. Statim enim quæret quid illud sit, vt nugari necesse sit, vel ad horum quæ sunt aliquod confugere. At verò si quod calidum est, acerbum sit, aliud autem calidum, insipidum; aliud denique calidum quod commoueat (sunt enim

A ὑπὸ γὰρ ἑνὸς ἑκάστου τουτέων, πάσχει τε καὶ ἑτεροιοῦται ἄνθρωπος, ἢ τοῖον, ἢ τοῖον. καὶ διὰ τουτέων πᾶς ὁ βίος, καὶ ὑγιαίνοντι, καὶ ἐκ νόσου ἀνατρεφομένῳ, καὶ κάμνοντι. οὐκ ἂν δὴν ἕτερα τουτέων χρησιμώτερα, οὐδὲ ἀναγκαιότερα ἔῃ εἰδέναι δήπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν πρώτων τε καὶ δευτέρων ποιοτήτων ἢ δυνάμεων, καὶ περὶ τῆς αὐτῶν συμμίξεώς τε, καὶ ὑποκρίσεως, ἀφ' ὧν ὁ ἄνθρωπος εὖ καὶ κακῶς διατίθεται.

B ΩΣ δὲ καλῶς καὶ λογισμῷ προσήκοντι ζητήσαντες, πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν εὗρον αὐτὰ οἱ πρῶτοι εὑρόντες, καὶ ᾠήθησαν ἀξίην τὴν τέχνην θεῷ προσθεῖναι, ὡς καὶ νομίζεται. οὐ γὰρ ὦ ξηρόν· οὐδὲ ὦ ὑγρόν· οὐδὲ ὦ θερμόν· οὐδὲ ὦ ψυχρόν, οὐδ' ἄλλο τουτέων οὐδὲν ἡγησάμενοι, οὔτε λυμαίνεσθαι, οὔτε προσδεῖσθαι οὐδενὸς τουτέων τὴν ἄνθρωπον. ἀλλ' ὅτι ἰσχυρὸν ἑκάστου, καὶ ὦ κρέσσον τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης, οὗ μὴ ἠδύνατο κρατέειν, τοῦτο βλάπτειν ἡγήσαντο. καὶ τοῦτο ἐζήτησαν ἀφελέειν. ἰσχυρότατον δέ ἐστι, τοῦ μὲν γλυκέος, ὦ γλυκύτατον· τοῦ δὲ πικροῦ, ὦ πικρότατον· τοῦ δὲ ὀξέος, ὦ ὀξύτατον·

C ἑκάστου δὲ πάντων τῶν ἐόντων, ἡ ἀκμή. ταῦτα γὰρ ἑώρων καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνεόντα, καὶ λυμαινόμενα τὴν ἄνθρωπον. ἔνι γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ πικρόν, καὶ ἁλμυρόν, καὶ γλυκύ, καὶ ὀξύ, καὶ στρυφνόν, καὶ πλαδαρόν, καὶ ἄλλα μυρία παντοίας δυνάμιας ἔχοντα, πλῆθός τε καὶ ἰσχύν. ταῦτα μὲν μεμιγμένα, καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν, οὔτε φανερά ἐστιν, οὔτε λυπέει τὴν ἄνθρωπον. ὅταν δέ τι τουτέων ἀποκριθῇ, καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι, καὶ λυπέει τὴν ἄνθρωπον. τοῦτο δὲ τῶν βρωμάτων ὅσα ἡμῖν ἀνεπιτήδεια ἐστι, καὶ λυμαίνεται τὴν ἄνθρωπον ἐμπεσόντα, τουτέων ἕκαστον, ἢ πικρόν τι, καὶ ἄκρητόν ἐστιν ἢ ἁλμυρόν· ἢ ὀξύ· ἢ ἄλλο

D τι ἄκρητόν τε, καὶ ἰσχυρόν. καὶ διὰ τοῦτο ταρασσόμεθα ὑπ' αὐτέων, ὥσπερ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἀποκρινομένων. πάντα δὲ ὅσα ἄνθρωπος ἐσθίει, ἢ πίνει, τὰ τοιαῦτα βρώματα ἥκιστα τουτέου χυμοῦ ἀκρήτου τε, καὶ διαφέροντος, δῆλα ἔσται μετέχοντα. οἷον ἄρτος τε καὶ μάζα, καὶ τὰ ἑπόμενα τουτέοισιν οἷσιν εἴθισται ἄνθρωπος πλείστοισί τε καὶ αἰεὶ χρέεσθαι. ἔξω τῶν πρὸς ἡδονήν τε, καὶ κόρον ἠρτυμένων τε, καὶ ἐσκευασμένων. καὶ ἀπὸ τουτέων πλείστων ἐσιόντων ἐς τὴν ἄνθρωπον, ταραχήτε καὶ ἀπόκρισις τῶν ἀμφὶ τὸ σῶμα δυνάμιων, ἥκιστα γίνεται. ἰσχύς τε καὶ αὔξησις, καὶ τροφὴ μάλιστα

E δι' οὐδὲν ἕτερον γίνεται, ἢ ὅτι εὖ τε συγκέκρηται, καὶ οὐδὲν ἔχει ἄκρητον, οὐδὲ ἰσχυρόν. ἀλλ' ὅλον ἕν τε γέγονε, καὶ ἁπλόον, καὶ ἰσχυρόν. ἀπορέω δ' ἔγωγε, οἱ τὴν λόγον ἐκεῖνον λέγοντες, καὶ ἀπάγοντες ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ὑπόθεσιν τὴν τέχνην, τίνα ποτὲ τρόπον θεραπεύσουσι τοὺς ἀνθρώπους, ὥσπερ ὑποτίθενται. οὐ γάρ ἐστιν αὐτέοισιν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐξευρημένον αὐτό τι ἐφ' ἑωυτοῦ θερμόν, ἢ ψυχρόν ἢ ξηρόν, ἢ ὑγρόν, μηδενὶ ἄλλῳ εἰδεῖ κοινωνέον. ἀλλ', οἶμαι, ἔγωγε ταῦτα πόματα καὶ βρώματα αὐτέοισιν ὑπάρχειν, οἷσι πάντες χρώμεθα. προστιθέασι δὲ τῷ

F μὲν, εἶναι θερμῷ· τῷ δὲ, ψυχρῷ· τῷ δὲ, ξηρῷ· τῷ δὲ, ὑγρῷ. ἐπεὶ ἐκεῖνό γε ἄπορον, προστάξαι τῷ κάμνοντι, θερμόν τι προσενέγκασθαι. εὐθὺς γὰρ ἐρωτήσει, τί ἐστιν, ὥστε λήρειν ἀνάγκη, ἢ ἐς τουτέων τι τῶν γενομένων καταφυγεῖν. εἰ δὲ δὴ τυγχάνει ὦ μὲν θερμὸν ἐὸν στρυφνόν· ἄλλο δὲ θερμόν, πλαδαρόν· ἄλλο δὲ θερμόν, ἀράδον ἔχον,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 164 sur 413

ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα τε θερμὰ, καὶ ἄλλας δυνάμιας ὑπεναντίας ἑωυτοῖσιν ἔχοντα, εἰ δήσει τι αὐτέων προσενεγκεῖν; ἢ ὂ θερμὸν καὶ στρυφνόν· ἢ ὂ θερμὸν καὶ πλαδαρόν· ἢ ἅμα ὂ ψυχρὸν καὶ στρυφνόν. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ ὂ ψυχρόν τε καὶ πλαδαρόν. ὡς μὲν καὶ ἔγωγε οἶδα, πᾶν τοὐναντίον ἐφ' ἑκατέρου αὐτέων ἀποβαίνει· καὶ οὐ μόνον ἐν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν σκύτει, καὶ ἐν ξύλῳ, καὶ ἐν ἄλλοισι πολλοῖσι, ἅ ἐστιν ἀνθρώπου ἀναισθητότερα. οὐ γὰρ ὂ θερμόν ἐστι ὂ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, ἀλλὰ ὂ στρυφνὸν, καὶ πλαδαρὸν, καὶ τἄλλα ὅσα μοι εἴρηται, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἔξω τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα, καὶ ἔξωθεν ἐπιχριόμενά τε, καί πως πλασσόμενα. ψυχρότητα δ' ἔγωγε καὶ θερμότητα πασέων ἥκιστα τῶν δυνάμιων νομίζω δυναστεύειν ἐν τῷ σώματι, διὰ τάδε τὰς προφάσιας. ὃν μὲν ἂν δήπου χρόνον μεμιγμένα αὐτὰ αὐτέοισιν, ἅμα ὂ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ᾖ, οὐ λυπέει. κρῆσις γὰρ καὶ μετριότης, τῷ μὲν ψυχρῷ, τῶν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ, τῷ δὲ θερμῷ, ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. ὅταν δὲ ἀποκριθείη χωρὶς ἑκάτερον, τότε λυπέει. ἐν δὲ δὴ τουτέῳ τῷ καιρῷ, ὅταν ὂ ψυχρὸν ἐγένηται, καὶ λυπήσῃ τὴν ἄνθρωπον, διὰ ταχέος, πρῶτον δι' αὐτὸ τοῦτο πάρεστι ὂ θερμὸν αὐτόθεν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, οὐδεμιῆς βοηθείης, οὐδὲ παρασκευῆς δεόμενον, καὶ ταῦτα καὶ ἐν ὑγιαίνουσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἀπεργάζεται, καὶ ἐν κάμνουσι.

alia calida, quæ subcontrarias sibi ipsis facultates habent) quodnam eorum offerendum erit? an calidum & acerbum, aut calidum & insipidum, aut frigidum simul & acerbum (tale namque aliquod est) aut frigidum & insipidum? Nam vt equidem noui, planè contrarium ab vtroque eorum accidit, neque in homine solùm, sed & in corio, & in ligno, & in aliis multis quibus quàm homini hebetior sensus est. Non enim calidum est, quòd magnam facultatem habet, verùm acerbum, & insipidum, & alia quæ à me dicta sunt, tum in homine, tum extra hominem *in iis* & quæ eduntur & bibuntur, & foris illinuntur, aut aliquomodo admouentur. Frigidum autem, & calidum inter omnes facultates, minimum equidem in corpore posse has ob causas existimo. Quo nimirum tempore ipsa inter se permixta simul calidum & frigidum fuerint, non lædunt. Contemperationem enim & commoderationem habet frigidum à calido, & calidum à frigido. Vbi verò secretum fuerit seorsim vtrumque, tunc lædit. At eo sanè tempore quum frigidum obortum fuerit, hominémque læserit, confestim, primùm ob id ipsum adest calidum indidem ex homine, nullius auxilij, neque apparatus egens, atque hæc & in sanis hominibus, & in ægrotantibus efficit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ὅσῳ μᾶλλον ἐκθερμαίνεται ὂ σῶμα, τοσούτῳ αὐτὸν μᾶλλον διαψύχεται, καὶ ὅσῳ ψυχρότερόν ἐστι, καὶ τοσούτῳ θερμότερον γίνεται. καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ θερμοῦ ἁπλοῦ οἱ πυρετοὶ, ἀλλὰ τοῦ θερμοῦ τε καὶ πικροῦ, ἢ τῶν ἄλλων ὁμοίων γίνονται.

Τοῦτο μὲν, εἴ τις θέλει ὑγιαῖνον χειμῶνος διαψύξαι ὂ σῶμα, ἢ λουσάμενος ψυχρῷ, ἢ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ, ὅσῳ ἂν αὐτὸ ἐπιπλέον ποιήσῃ· καὶ ἤν γε μὴ παντάπασιν παγῇ ὂ σῶμα, ὅταν εἵματα λάβῃ καὶ ἔλθῃ ἐς τὴν σκέπην, μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλέον θερμαίνεται ὂ σῶμα. τοῦτο δὲ, εἰ θέλοι ἐκθερμανθῆναι ἰσχυρῶς, ἢ λουτρῷ θερμῷ, ἢ πολλῷ πυρί. ἐκ δὲ τουτέου, ὂ αὐτὸ εἷμα ἔχων ἐν τῷ αὐτέῳ χωρίῳ τὴν διατριβὴν ποιέεσθαι, ὥσπερ ὁ διεψυγμένος, πολὺ φανεῖται καὶ ψυχρότερος, καὶ ἄλλως φρικαλεώτερος· ἢ ῥιπιζόμενός τις ὑπὸ πνίγεος, καὶ παρασκευάζων αὐτὸς ἑωυτῷ ψύχος ἐκ τουτέου τοῦ τρόπου διασπάσαι· τῷ τοῦτο ποιέοντι δεκαπλάσιον πάρεστι ὂ καῦμα καὶ ὂ πνίγος, ἢ τῷ μηδὲν τουτέων ποιέοντι. τὰ δὲ δὴ καὶ πουλὺ μείζω· ὅσοι ἂν διὰ χιόνος ἢ ἄλλης ψύξιος βαδίσαντες, ῥιγώσουσι διαφερόντως πόδας, ἢ χεῖρας, ἢ κεφαλὴν, οἷα πάσχουσιν ἐς τὴν νύκτα, ὅταν περισταλέωσί τε καὶ ἐν ἀλέῃ γένωνται ὑπὸ καύματος, καὶ κνησμοῦ, καὶ ἔστιν οἷσι φλύκταιναι ἀνίστανται, ὡς ἀπὸ πυρὸς κατακεκαυμένοισι. καὶ οὐ πρότερον τοῦτο πάσχουσιν, πρὶν ἢ θερμανθῶσιν. οὕτως ἑτοίμως ἑκάτερον αὐτέων ἐπὶ θάτερα παραγίνεται. μυρία δ' ἂν καὶ ἕτερα ἔχοιμι εἰπεῖν. τὰ δὲ κατὰ τοὺς νοσέοντας, οὐχ οἷσιν ἂν ῥίγος γένηται τουτέοισιν ὀξύτατος ὁ πυρετὸς ἐκλάμπει, καὶ οὐχ οὕτως ἰσχυρῶς, ἀλλὰ καὶ παυόμενος δι' ὀλίγου, καὶ ἄλλως τὰ πολλὰ ἀσινὴς, καὶ οἷς ἂν χρόνον παρῇ διάθερμος, καὶ διεξιὼν διὰ παντὸς τελευτάων ἐς τοὺς πόδας μάλιστα, οὗπερ ὂ ῥίγος καὶ ἡ ψύξις νεηνικωτάτη, καὶ ἐπὶ πλέον ἐχρόνισε. πάλιν δὲ ὅταν ἱδρώσῃ καὶ ἀπαλλαγῇ ὁ πυρετὸς, πολὺ μᾶλλον ἔψυξεν, ἢ εἰ μὴ ἔλαβε τὴν ἀρχήν· ᾧ οὖν διαταχέος

CAPVT VIII.

Quò magis incaluerit corpus, eò magis refrigeratur, & quò frigidius redditum est, eò calidius redditur; nec à calido simplici, sed à calido & amaro, aut simili febres oboriri.

Hoc equidem *in sanis sit exemplum.* Siquis sanum hyeme corpus aut frigida lotione, aut alio modo perfrigerare velit, quò plus id fecerit, nisi planè corpus congelarit, quum vestimenta sumpserit, & sub tectum appulerit, eò magis & vehementius incalescit corpus. Aliud verò *exemplum.* Siquis aut calido lauacro, aut multo igne plurimùm incalescere velit, inde verò eandem vestem habens, eodem in loco, in quo alter qui perfrigeratus est, versari, multò frigidior, atque aliàs vehementius horrescere conspicietur. Aut præ æstu ventulo perflatus aliquis, & sibi frigus quærens hoc modo dissipare, Id facienti decuplò maior & ardor & æstus accidit, quàm nihil horum facienti. Atque hæc sanè multò etiam maiora, quæ qui per niues, aut alia frigora itinere facto vehementer pedibus, vel manibus, vel capite obriguerint, noctu patiuntur, quum vestibus operti, & calido in loco fuerint, ab ardore & pruritu, quibusdam etiam phlyctænæ *pustulæ* velut igne ambustis exurgunt, neque priùs id patiuntur, quàm incaluerint; adeò promptè vtrumque eorum ad alterum accedit. Sed innumera ac alia dicenda mihi suppeterent. At in ægrotis, non quibus rigor obortus fuerit, iis acutissima febris emicat, neque ita vehementer, sed pauco tempore sedatur, ac alias propè innoxia, & quo tempore adfuerit, feruens, & vniuersum peruadens, in pedes maximè desinit, vbi rigor, & frigus vehementissimum diutissimè durauit. Rursus vbi sudor eruperit & febris decesserit multò vehementius perfrigescit, quàm si initio non prehendisset. Cui igitur summè contrarium

tam citò oboritur, ac vires ſponte adimit, quid ab eo magnum, aut graue accidat? Aut quónam magno ad id opus ſit auxilio? dixerit aliquis. At febricitantes & ardentibus febribus, & peripneumoniis, aliiſque vehementibus morbis, non celeriter calore liberantur, neque iſthîc calor frigori ſuperuenit. Ego verò magnum hoc mihi argumentum eſſe puto non propter calidum ſimpliciter febricitare homines, neq; id ſolum affectionis prauæ cauſam eſſe, eſſe & amarum & calidũ idem; & calidum & acidum; & ſalſum & calidum, aliáque innumera, ac rurſus frigidum cum aliis facultatibus. Quæ igitur lædunt, hæc ſunt. Simul autem adeſt & calidum roboris particeps, vt quod principatum teneat, & exacerbetur, & cum illo augeatur, nullam tamen peculiarem vim, quàm conueniat, maiorem obtinet. Atque hæc ita ſeſe habent. At verò ſigna primùm quidem manifeſtiſſima ſunt, quæ omnes experti multoties iam fuimus, & experimur.

ὅτῳ δὴ γῦν ὃ ἀναπιώτατόν τε, καὶ ἀφελόμενον τὴν δύναμιν ἀπὸ τοῦ σώματος, τί ἂν ἀπὸ τούτου μέγα ἢ δεινὸν γένοιτο; ἢ τίνος δεῖ πολλῆς ὀπὶ τούτῳ βοηθείας; εἴποιεν ἄν τις. ἀλλ' οἱ πυρεταίνοντες τοῖσι καύσοισί τε καὶ περιπλευμονίῃσι, καὶ ἄλλοισιν ἰσχυροῖσι νοσήμασιν, οὐ ταχέως ἐκ τοῦ θέρμους ἀπαλλάσσονται. οὐδὲ πρόσεστιν ἐνταῦθα ὃ θερμὸν ὅτι ὃ ψυχρόν. ἐγὼ γὰρ τοῦτο μοι μέγιστον τεκμήριον ἡγοῦμαι εἶναι, ὅτι οὐ δι' ὃ θερμὸν ἁπλῶς πυρεταίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲ τοῦτο εἶναι ὃ κακόν ἐστι μισῶν· ἀλλ' ἔστι καὶ πικρόν, καὶ θερμὸν ὃ αὖθ' καὶ θερμὸν καὶ ὀξύ. ὃ δὴ μοῦνον καὶ θερμόν· καὶ ἄλλα μυρία· καὶ πάλιν γε ψυχρὸν μὴ δυνάμεων ἑτέρων. τὰ μὲν οὖν λυμαινόμενα, ταῦτα ὅστι συμπρόσεστι γὰρ ὃ θερμὸν, ῥώμης μετέχον. ὡς ἂν ὃ ἡδὺ ὄμνον, καὶ παροξυνόμενον, καὶ αὐξανόμενον ἅμα κεῖνῳ. δύναμιν γὰρ ἔχει πλείω τοῦ προσκούσης δηλαδή. ταῦτ' ὧδε ἔχει. ὅτι τῶνδε τῶν σημείων, πρῶτον μὲν ὅστι φανερώτατα, ὧν πάντες ἔμπειροι πολλάκις ἤδη ἐσμέν τε καὶ γιγνόμεθα.

CAPVT IX.

De fluxionibus in nares & oculos irruentibus coryzam, & palpebrarum aliarúmque partium exulcerationes generantibus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ ῥεύματος τοῦ ὑπὸ τὰς ῥῖνας τε καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πεπτωκότων, καὶ τοῦ κορύζαν, καὶ τὰς τῶν βλεφάρων, καὶ τῶν ἄλλων μερῶν ἑλκώσεις ποιουμένου.

PRimùm quidem, quibuſcunq; noſtrum grauedo oborta fuerit & fluxus per nares concitatus, is vt priore, & eo qui quotidie per nares ferebatur multò acrior eſt, ac naſum quidem tumere facit, & calidum, ſummèque feruidum adurit. Si verò manum admoueas, ac longiori tempore immoretur, etiam exulceratur locus qui carnis exper- ac durus eſt. Tum autem abit è naribus ardor, haud quum fluxio fit, & phlegmone conſiſtit, ſed quum illa craſſior ac minus acris euaſerit, & concocta, eique qui priùs aderat, humori magis permixta fuerit; tum iam & ardor deſiit. Aliis autem à frigore, eóque ſolo grauido oboritur, nullo alio ſimul accedente. At omnibus eadem eſt *morbi* propulſatio, excalefactis quidem ſi à frigore, refrigeratis verò ſi à calore *coryſa ſit*. Atque hæc celeriter accedunt, nulliuſque concoctionis indigent. Reliqua autem omnia quæcunque humorum acrimonia, & intemperie oboriri ego aſſero, eodem modo emendantur tum temperata, tum concocta. Ac rurſus quæcunque fluxiones in oculos irruunt, vt quæ vehementes & vniuerſas habent acrimonias, palpebras quidem exulcerant, quibuſdam verò genas, & ſubiectas oculis partes quò affluxerint exedunt, & eam quæ pupillam ambit tunicam rumpunt, ac peredunt. dolores autem, & ardor, & ſumma inflammatio tandiu obſidet quoad fluxiones concoctæ fuerint, & craſſiores euaſerint, lemæque ab iis exierint. Fit autem coctio ex permixtione, mutuáque contemperatione, & cum aliis concoctione.

Τοῦτο μὲν, ὁπόσοισιν αὖ ἡμέων κόρυζα ἐγγένηται, καὶ ῥεῦμα κινηθῇ ἀπὸ τῶν ῥινέων, τοῦτο ὡς πολὺ δριμύτερον τε τοῦ πρὶν γινόμενόν τε, καὶ ὄντος ἐκ τῶν ῥινέων καθ' ἑκάστην ἡμέρην καὶ οἰδέον μὲν ποιέῃ τὴν ῥῖνα, καὶ συγκαῇ θερμὸν τε, καὶ ἀπύρετον ἐφάπτως. ὧν δὲ τὰ χεῖρα τοῦ προσφέρης, καὶ πλείω χρόνον πρῇς· καὶ ὀξελκοῦται ὃ χωρίον, ἀζῳκόν τε ἐκ σκληρὸν ἐόν. παύεται δέ πως τὸ γε καῦμα ἐκ τῆς ῥινὸς, ἐπὴν ὅταν ὃ ῥεῦμα γίνηται, καὶ μὴ φλεγμονὴ ᾖ· ἀλλ' ἐπειδὰν παχύτερόν τε, καὶ ἧσσον δριμὺ, πέπον τε, καὶ μεμιγμένον μᾶλλον τῷ τοῦ τέρου γινομένῳ, τότ' ἤδη καὶ ὃ καῦμα πέπαυται. ἄλλοισι δὲ ἐκ τοῦ ψύχεος φανερῶς αὐτὸ μόνα γῦν, μηδενὸς ἄλλο ξυμπροσγενομένου. πᾶσιν δὲ αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ, ἐκ μὲν τῆς ψύξιος, ἀφαθερμαίνεσθαι· ἐκ δὲ τοῦ καύματος, ἀφαψύχεσθαι· καὶ ἐκ τοῦ τὰ ταχέως προσγίνεται· καὶ πέψις ὑπάρχει τοῦ προσδεῖται. τὰ δ' ἄλλα πάντα, ὅσα ἀπὸ χυμῶν δριμύτητος, καὶ ἀκρησίας φημὶ ἔχειν γίνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπαλλάσσεσθαί τε χρὴ δέοντα, καὶ πεφθέντα. ὅσα τ' αὖ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τρέπεται τὸ ῥεῦμα, ὡς ἰσχυρὰς καὶ πάμπολλας δριμύτητας ἔχοντα· ἕλκοῖ μὲν βλέφαρα, κατεσθίῃ δὲ σίνων γλάδους τε, καὶ τὰ ὑπὸ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς, ἐφ' ὅ, τι ἂν ὑπερρύῃ, ῥήγνυσί τε καὶ διεσθίῃ τὸν ἀμφὶ τὸν ὀφθαλμὸν χιτῶνα. ὀδυνᾶσι δὲ, καὶ καῦμα, καὶ φλεγμὸς ἔσχατος κατέχει μέχρι πολλοῦ, μέχρις ἂν τὰ ῥεύματα πεφθῇ, καὶ γένηται παχύτερα, καὶ λήμη ἀπ' αὐτέων εἴη. ὃ δὲ πεφθῆναι, γῦν ἐκ τοῦ μιχθῆναι, κρηθῆναί τε ἀλλήλοισι, καὶ συνεφθῆναι.

CAPVT X.

Ex facultatibus humorum exuperantibus morbos oriri, ac morbos alteratione, purgatione & contemperatione ſolui, qualitatéſque contrarijs emendari.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὅτι ἐκ τῶν δυνάμεων τῶν χυμῶν, ἢ ποιοτήτων τὰ νοσήματα γίγνονται, καὶ νοσήματα καὶ ἀλλοίωσιν, καθάρσιν, καὶ σύμμιξιν ἀπολύεσθαι, καὶ αἱ ποιότητες ἐπ' ἐναντίων ἐπιμορφοῦνται.

DEinde verò quæ fluxiones in fauces illabuntur, à quibus raucedines, anginæ, eryſipelata, peripneumoniæ proueniunt, hæ omnes primum quidem ſalſæ & humidæ & acres pro-

Τοῦτο δ' ὅσαι τῶν φαρύγγων, ἀφ' ὧν βράγχοι γίνονται, κυνάγχαι, ἐρυσιπέλατα, περιπλευμονίαι· πρῶτα μὲν πάντων, ὃ μὲν πρῶτον ἁλμυρά τε, καὶ ὑγρὰ, καὶ δριμέα ἀφίκ-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 166 sur 413

καὶ ἐν τοῖσι τουτέοισιν ἔρρωται τὰ νοσήματα. ὅταν δὲ παχύτερα καὶ πεπαυτέρα γένηται, καὶ πάσης ἀριμύτητος ἀπηλλαγμένα, τότ' ἤδη καὶ οἱ πυρετοὶ λύονται, καὶ τἄλλα τὰ λυπέοντα τὸν ἄνθρωπον. δεῖ δὲ δήπου ταῦτα αἴτια ἑκάστου γιγνώσκεσθαι, ὧν παρεόντων μὲν, τοιοῦτον ἔοντα ἀνάγκη γίνεσθαι· μεταβαλλόντων δὲ ἐς ἄλλο χρῆσιν, παύεσθαι. ὁκόταν οὖν ἀπὸ αὐτέης τῆς θέρμης εἰλικρινέος, ἢ ψύξιος γένηται, καὶ μὴ μετέχῃ ἄλλης δυνάμεως μηδεμιῆς, ὅταν παύσηται αὕτη, ὅταν μεταβάλῃ ἐκ τοῦ ψυχροῦ, ἐς τὸ θερμὸν, καὶ ἐκ τοῦ θερμοῦ, ἐς τὸ ψυχρόν. μεταβάλλει δ', ὃν μοι τρόπον εἴρηται ἔμπροσθεν. ἔτι τοίνυν πάντα ὅσα κακοπαθέα ἀνθρώπου, πρώτα ἀπὸ δυνάμεων γίνεται. τοῦτο μὲν, ὅταν πικρότης τις ἀποχυθῇ, ἢ δὴ χολὴ ξανθὴ καλέοιμεν, οἵη καὶ ὅση, καὶ καῦμα, καὶ ἀδυναμίαν κατέχουσιν; ἀπαλλαγέντες τε τουτέου εἰσὶ τε, καὶ καθαρθέντες, ἢ αὐτόματοι, ἢ ὑπὸ φαρμάκου, ἢ ὅταν καιρῷ τι αὐτέων γένηται, φανερῶς καὶ τῆσι πόνων καὶ τῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται. ὅσον δ' αὖ χρόνον ταῦτα μετέωρα ἦ καὶ ἄπεπτα, καὶ ἄκρητα, μηχανὴ οὐδεμίη, οὔτε τῆσι πόνων παύσασθαι, οὔτε τῆσι πυρετῆσι. καὶ οἵσι μὲν ὀξύτητες παρέσχανται, ἀριμεῖαί τε, καὶ ἰώδεες, οἵαι λύουσαι, καὶ δήξιες ἀπολάζων, καὶ χώρνιχος, καὶ ἀποείη, ἃ παύεται τουτέου πρότερον πρὶν ἀποκαθαρθῆναι τε καὶ καταστορεσθῆναι, καὶ μιγῆναι τοῖσιν ἄλλοισι. πέπανται δὲ, καὶ μεταβάλλει, καὶ λεπτύνεσθαι καὶ παχύνεσθαι ἐς χυμῶν εἶδος, ἀπὸ πολλῶν εἰδέων καὶ πρωτοίων. διὸ καὶ αἱ κρίσιες, καὶ οἱ ἀριθμοὶ τῶν χρόνων, ἐν τοῖσι τουτέοισι μέγα δύνανται. πρώτων δὲ τουτέων, ἥκιστα παρέσχηκε θερμῷ ἢ ψυχρῷ πάσχειν. οὔτε γὰρ ἂν τῶτό γε σαπῇ, οὔτε παχυνθῇ. τί δ' ἂν αὖθ' φαίημεν εἶναι; χρῆσίς τε αὐτέων ἐστὶ, πρὸς παρέσχηκε ἄλληλα ἔχουσα δύναμιν. ἐπεὶ ἄλλῳ γε οὐδενὶ ὁ θερμὸν μᾶλλον παύσεται τῆς θέρμης, ἢ τῷ ψυχρῷ· οὐδέ γε πάλιν ὁ ψυχρὸν, ἢ τῷ θερμῷ. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὸν ἄνθρωπον, ὅσα αὖ πλέοσι μίσγεται, τοσούτῳ ἧσσόν τε καὶ βελτίονα. πρώτων δὲ ἄρξεται διακρίνεσθαι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πέσσηται, καὶ ἐν ἡσυχίῃ, μηδεμιῇ δυνάμει ἰδίῃ ἀποδεχόμενος. τοῦτο μὲν οὖν τουτέων, ἱκανῶς μοι δεδήλωται ἐπιδεδεῖχθαι.

A deunt, & in his morbi inualescunt. At quum crassiores euaserint, magisque concoctæ, atque omnem acrimoniam exuerint, tum iam & febres, & cæteræ hominem vexantia soluuntur. At verò eas cuiusque rei causas censere oportet, quibus quidem præsentibus, eam hoc modo gigni: permutatis verò ipsum in aliud temperamentum, cessare. Quando igitur ab ipso mero calore, aut frigore *fluxiones* contigerint, nullámque aliam facultatem participauerint, ita demum cessauerint, quum ex frigido in calidum, & ex calido in frigidum mutauerint. Mutant autem ad eum quem dixi modum. Præterea etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia à facultatibus oriuntur. Primùm quidem quum amarities quædam effusa fuerit, quam sanè bilem, flauam vocamus, quæ & iactationes, & æstus, & impotentiæ occupant? Ea verò interdum liberati, & purgati, siue sponte, siue medicamento, siquid horum tempestiuè contigerit, manifestè tum doloribus tum calore defunguntur. At rursum quanto tempore hæc sublata fuerint, & incocta & minimè contemperata nulla machina, neque dolores, neque febres sedari poterunt. Et quos humorũ acores acres & æruginosi obsident, quinam furores rabidi, quis morsus viscerum & thoracis, & quod animi deliquium eos diuexant? neque ab eo *qui laborat* discedunt, priusquam illi expurgati, alterati, aliisque permixti fuerint. Coqui autem ac mutari, & attenuari, & crassescere in *probam* humorum speciem per multas variásque formas contingit. Ideóque in istis, & crises, & temporum numeri multum possunt. At hæc omnia perpeti, minimè omnium conuenit calido aut frigido, quum neque putrescere neque crassescere queant. Quod ergo *munus ipsum vtriusque* dicemus? Contemperatio ipsorum est. Tum verò etiam in se mutuò agendi facultatem habent. Quandoquidem nulli alteri permixtum calidum, B C D definit esse calidum, quàm frigido; neque permutatur ab alio frigidum, quàm à calido. At reliqua omnia quæ in homine insunt, quò pluribus permiscentur, eò mitiora, & meliora *euadunt*. Attum demum homo omnium optimè dispositus est, vbi concoquit, & in quiete est, nullam facultatem propriam indicans. De his igitur abundè mihi demonstrasse videor.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Τὸ περὶ φύσεως γνῶναί τι σαφὲς ἐξ ἰατρικῆς πάσης παραλαμβάνεσθαι, καὶ τῆς ἰατρῷ ἀναγκαίου, καὶ τοῦτο ἐν τῇ τοῦ ἑκάστου κατασκευῇ, καὶ διαίτῃ γίνεσθαι.

CAPVT XI.

Certam naturæ cognitionem artis esse Medicæ vniuersæ, & Medico necessariam, eámque in cuiusque constitutione, ac diæta versari.

E

Λέγουσι δέ τινες καὶ ἐπιστοί, καὶ σοφισταί, ὡς οὐκ ἔνι δυνατὸν ἰατρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅ, τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως συνεπάγη. ἐγὼ δὲ, τουτέων μὲν, ὅσα τινὲς εἰρήκασι σοφιστῇ, ἢ ἰητρῷ, ἢ γεγράφασι περὶ φύσιος, ἥσσον νομίζω τῇ ἰατρικῇ τέχνῃ προσήκειν, ἢ τῇ γραφικῇ. νομίζω δὲ, ὅτι περὶ φύσιος γνῶναί τι σαφὲς, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἔστι, ἢ ἐξ ἰατρικῆς. τοῦτο δὲ οἷόν τε καταμαθεῖν, ὅταν αὐτῷ τις τῷ ἰατρικῷ ὀρθῶς πᾶσαν προσέλθῃ. μέχρι δὲ τουτέου, πολλοὺς μοι δοκεῖ ἰδεῖν. λέγω δὲ τὸν ἰατρικὸν τοῦτον εἰδέναι, ἄνθρωπος τί ἐστι, καὶ δι' οἵας αἰτίας γίνεται, καὶ τἄλλα ἀκριβέως. ἐπεί τοι γέ μοι δοκέει ἀναγκαῖον εἶναι πάντι ἰητρῷ, περὶ

F

AT Medici quidam & sophistæ fieri non posse dicunt, vt quis Medicinam norit, nisi idem sciat quid sit homo, & quomodo ortus sit, & quomodo compactus. Ego verò hæc talia, siue à sophista, siue à Medico quocunque tandem de natura vel dicantur, vel scribantur, minùs censeo Medicæ arti conuenire, quàm pictoriæ. At de natura certi aliquid manifestum nosse, non aliundè quàm ex arte Medica contingere censeo, hoc verò intelligi posse, quum quis Medicinam vniuersam rectè comprehenderit. At eo vsque multos scire ego arbitror; dico verò pertritas quæstiones nouisse, quid sit homo, & quas ob causas ortum habeat, & alia accuratè. Quandoquidem omni Medico necessarium esse mihi videtur de

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 167 sur 413

natura noſſe, atque ſummopere ſtuduiſſe vt ſciat (ſiquid eorum quæ deceant facturus eſt) quid ſit homo ad ea quæ eduntur & bibuntur, & quidnam ex ſingulis cuique euenturum ſit; neque ſimpliciterſic exiſtimare, quòd prauum edulium ſit caſeus; dolorem namque ipſi qui ſe eo impleuerit adfert, ſed & quem dolorem, & quamobrem, & cuinam earum quæ homini inſunt partium idoneus non ſit. Sunt enim tum alij plerique cibi, tum potius natura praui, ac hominem non eodem modo afficiunt. Ita igitur mihi ſit *aliquid* verbi cauſa, vt vinum merum copioſum epotum, afficit quodammodo hominem imbecillum, idque qui viderint omnes nouerint eas eſſe vini facultates, ipſúmque cauſam eſſe, ac in quibus hominis partibus hoc præcipuè poſſit, nouimus. Veritatem eiuſmodi & in cæteris conſpicuam eſſe volo. Caſeus ſiquidem (quoniam hoc exemplo vſus ſum) non omnes homines lædit, ſed ſunt nonnulli qui eo repleti, ne tantillum quidem offenduntur, quinetiam gracilibus mirè conferre perhibetur, quidam autem eo difficilè defunguntur. Horum autem naturæ differunt. Differunt, inquam, in eo, quod in corpore caſeo inimicum eſt ab eo excitatur, & agitatur, quibus eiuſmodi humor copioſior ineſt, & in corpore prædominatur, eos etiam magis prauè affici conſentaneum eſt. Quòd ſi vniuerſæ hominum naturæ infeſtus eſſet, omnibus vtique noceret. Hæc autem ſiquis nouiſſet, non afficeretur. At in iis qui ex morbis conualeſcunt, ac præterea etiam in diuturnis morbis multi oboriuntur conflictus, alii quidem ſponte, alii verò ab aſſumptis caſu occurentibus. Pleróſque autem Medicos noui, velut idiotas ac ignaros, qui ſiquid *ægri* fortè eadem die innouarint, vt ſi lauerint aut deambulauerint, aut aliquid alienum ederint, hęcque omnia quanquam meliora ſint adhibita, quã non adhibita, nihilominus horum alicui cauſam retulerunt, quum cauſam quidem non agnoſcerent, vtiliſſimum verò, ſi ita inciderint, è medio tollerent. At non decet, ſed noſſe quid balneum intempeſtiuè adhibitum operetur, & quid labor. Nunquam enim eadem ab his moleſtia, neque ab alio, neque etiam à repletione, neque à cibo tali, vel tali. Quicunque igitur hæc ignorauerit, quemadmodum ſingula ſe habeant ad hominem *relata*, is neque cognoſcere poterit, quæ ab ipſis fiunt, neque iis rectè vti.

Φύσιος εἰδέναι, καὶ πόθεν ἀποῤῥάσσει ὡς εἰπεῖν, εἴπερ τι μέλλῃ τῶν δεόντων ποιήσειν· ὅ, τί ὅστιν ἄνθρωπος, πρὸς τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα. καὶ ὅ, τι ἀφ' ἑκάστου ἑκάστῳ συμβήσεται. καὶ μὴ ἁπλῶς οὕτω δοκέειν, ὅτι πονηρὸν βρῶμα τυρός. πόνον γὰρ φέρει ὃς πλησθέντι αὐτέῳ. ἀλλὰ τίνα τε πόνον, καὶ ὅθεν τί, καὶ τίνι τῶν ἀνθρώπου ἐνεόντων αἰεπιτήδειον. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ βρώματα καὶ ποτὰ φύσιν πονηρὰ, καὶ διαφθεῖραι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ αὐτὸν ἐόντα. οὕτως οὖν μοι ἔστω τῷ λόγῳ, οἷ οἶνος ἄκρητος πολὺς πεθεὶς, διαφθεῖραί πως τὸν ἄνθρωπον ἀδυνέα. καὶ ἅπαντες αὐ ἴσμεν τοῦτο, γινώσκομεν ὅτι αὕτη ἡ δύναμις οἴνου, καὶ αὐτός ἐστιν αἴτιος. καὶ οἵσι γε τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦτο μάλιστά γε δύναται, οἴδαμεν. τοιαύτην δὴ βούλομαι δήπειτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων φανῆναι. τυρὸς γὰρ, ὅπερ τουτέῳ σημείῳ ἐχρησάμεθα, οὐ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις λυμαίνεται· ἀλλ' εἰσὶν οἵτινες αὐτέου πλησθέντες, οὐδ' ὁτιοῦν βλάπτονται· ἀλλά καὶ τοῖς ἰσχνοῖσιν αὖ ξυμφέρειν θαυμαστῶς προφέρεται. εἰσὶ δὲ οἱ χαλεπῶς ἀπαλλάσσουσι. διαφέρουσι δὲ τουτέων αἱ φύσιες. διαφέρουσι δὲ καὶ τόδε· ὅσῳ ἐν τῷ σώματι ἔνεστι πολέμιον τυρῷ, τόσῳ τοιουτέου ἐλκέεταί τε καὶ κινέεται. οἷσιν ὁ τοιοῦτος χυμὸς τυγχάνει πλέων ἐνεών, καὶ μᾶλλον ἐνδυναστεύων ἐν τῷ σώματι, τουτέοις μᾶλλον καὶ κακοπαθέειν εἰκός. εἰ δὲ πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἰῷ κακὸν, πᾶσιν ἂν ἐλυμαίνετο. ταῦτα δὲ εἴ τις εἰδείη, οὐκ ἂν πάθοι. τὰ δ' ἐν τῇσιν ἀνακωχμιδῇσι, τῇσιν ἐκ τῶν νούσων, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇσι νούσοισι τῇσι μακρῇσι, γίνονται πολλαὶ συμπλοκαὶ πάθεος. αἱ μὲν ἀπὸ τοῦδε μέτου· αἱ δὲ, καὶ ἀπὸ τῶν προσγενεσθέντων τῷ τυχόντων. οἶδα δὲ τοὺς ἰητροὺς τοὺς πολλοὺς, ὡς τοὺς ἰδιώτας, ἐπὶ τύχῃσι περὶ τὴν ἡμέρην ταύτην τί κεκαμνουργηκότες, ὡς λουσάμενοι, ἢ περιπατήσαντες, ἢ φαγόντες τι ἕτερον, ταῦτα δὲ πάντα βελτίω προσενενεγμένα ἢ μὴ, οὐδενὸς ἧσσον τὴν αἰτίην, τουτέων τινὰ ἀναπτέρας· ὃ μὲν αἴτιον ἀγνοεῦντας· ὃ δὲ συμφορώτατον, ἐπὶ οὕτως τύχωσιν, ἀφανίσαντας. δεῖ δὲ οὔ· ἀλλ' εἰδέναι τὸ λουτρὸν ἀκαίρως προσγινόμενον ἐργάσεται, καὶ τὸ κόπος. οὐδέποτε γὰρ ἡ αὐτὴ κακοπαθίη τουτέων οὐδ' ἑτέρου, οὐδὲ γε ἀπὸ πληρώσιος, οὐδὲ γε ἀπὸ βρώματος, τοίου ἢ τοίου. ὅστις οὖν ταῦτα μὴ εἰσεται, ὡς ἕκαστα ἔχει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, οὔτε γινώσκειν τὰ γινόμενα ἀπ' αὐτέων δυνήσεται, οὔτε χρέεσθαι ὀρθῶς.

CAPVT XII.

De multis ac varijs figuris partium.

OPortere autem mihi videtur & eas noſſe, quæcunque homini affectiones à facultatibus veniunt, & quæcunque à figuris. Id quoddam certè dico. Facultatem quidem eſſe, & ſummas noſſe humorum qualitates, & vires, figuras verò appello quæcunque inſunt in homine. Quædam enim cauæ, & ex lato in anguſtum ſunt coactæ, aliæ etiam expaſſæ, aliæ ſolidæ & rotundæ, aliæ verò latæ & ſuſpenſæ, aliæ diſtentæ, aliæ longæ, aliæ denſæ, aliæ raræ & vegetę, aliæ ſpongioſæ & laxæ. Primùm quidem attrahere ad ſe & allicere humorem ex reliquo corpore, vtrum cauæ & expaſſæ, aut ſolidæ, & rotundæ, aut cauæ & in anguſtum ex lato coactæ maximè poſſunt. Eas equidem exiſtimo, quæ ex cauitate & latitudine

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ πολλῶν τε καὶ πεπτοίων σχημάτων τῶν μερῶν.

Δεῖν δέ μοι δοκέει καὶ ταῦτ' εἰδέναι, ὅσα τῶν ἀνθρώπου παθήματα ἀπὸ δυνάμεων ἔρχεται, καὶ ὅσα ἀπὸ σχημάτων. λέγω δή τι τόδε. δυνάμιν μὲν ἕν, τῶν χυμῶν εἰδέναι τάς τε ἀκρότητάς τε καὶ ἰσχύς, σχήματα δὲ λέγω, ὅσα ἔνεστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. τὰ μὲν γὰρ, κοῖλά τε καὶ ἐς στενὸν ἐξ εὐρέως εἰς στενὸν ἐστι συνηγμένα· τὰ δὲ καὶ ἐκπεπταμένα, τὰ δὲ στερεά τε καὶ στρογγύλα, τὰ δὲ πλατέα καὶ ὑπερεμαλμένα, τὰ δὲ διατεταμένα, τὰ δὲ μακρὰ, τὰ δὲ πυκνὰ, τὰ δ' μανὰ τε καὶ τεθλιμμένα· τὰ δὲ σπογγοειδέα, καὶ ἀραιά. τῶν μὲν ἑλκῦσαι ἐφ' ἑωυτὸ, καὶ ὑπαναδέξασθαι ὑγρότητα ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος, πότερον τὰ κοῖλά τε καὶ ἐκπεπταμένα, ἢ τὰ στερεά τε καὶ στρογγύλα, ἢ τὰ κοῖλά τε καὶ ἐς στενὸν ἐξ εὐρέως συνηγμένα, δυνατ' ἂν μάλι-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 168 sur 413

σα. οἷμαι μὲν τοι τὰ τοιαῦτα, εἰς γενὸν σῶν ημένα ἐκ κοίλου τε καὶ ὑρέος. καταμανθάνειν δὲ δεῖ αὐτὰ ἔξωθεν ἐκ τῶν φανερῶν. τοῦτο μὲν γὰρ, τῷ στόματι κεχλιωὼς, ὑγρὸν οὐδὲν ἀνασπάσεις. τοῦτο μὲν ἧσσον δὲ, καὶ συστείλας, πιέσας τε τὰ χείλεα, ἔτι τε αὐλὸν προσθέμενος, ῥᾳδίως ἀνασπάσεις ἄν, ὅτι θέλῃς. τοῦτο δὲ, αἱ σικύαι προσβαλλόμεναι ὀξ ὑρέος εἰς γεωτέρην ἐγενωλύμεναι, προὸς τοῦτο τετχέαται, προὸς ὃ ἕλκειν ἀπὸ τῆς χρωὸς καὶ ὀπτασπάσθαι, ἄλλα τε πολλὰ τοιουτότροπα. τῶν δ' ἔσω τῶ ἀνθρώπου, φύσις καὶ σῆμα τοιόνδε· κύστις τε, καὶ κεφαλὴ, καὶ ὑστέρη γυναιξί καὶ φανερῶς ταῦτα μάλιστα ἕλκει. καὶ πλήρεα ἔστιν ἐπάκτου ὑγρότητος αἰεί. τὰ δὲ κοῖλα, καὶ ἐκπεπταμένα, ὁπηρρύησθαι μὲν οὐ ὑγρότητα μάλιστα δόξαιμ' ἂν πάντων. ὁπτασπάσαιτο δ' ἄν, οὐχ ὁμοίως. τὰ δὲ γε στερεὰ καὶ στρογγύλα, ὅτ' οὐ ὁπτασπάσαιτο, ὅτ' οὐ ὁπορρύησθαι ἐκδέξαιτο. τοιοῦτα δέ τε γὰρ ἂν, καὶ οὐκ ἔχοι ἔδριον, ἐφ' ἧς ῥυῇ. τὰ δὲ σαρκώδεά τε ἁβρὰ, οἷ σαρκὸς, πνεύμονι, καὶ μαλακοὶ, προσκαθεζόμενα μάλιστα αἰσθοίη, καὶ σκληρυνθείη κ' αὐξηθείη ὑγρότητος προσγιγνομένης ταῦτα μάλιστα. ὅ γὰρ ἂν ἐν τοιαύτῃ σὺν κοιλίῃ σὺν ὃ ὑγρὸν, ἔξω τε προσέχῃ αὐτέῃ ἡ κοιλίη ὃ ὑγρὸν, καὶ ὀξαλγήσοιτ' ἂν καθ' ἑκάστην ἡμέρην. ἀλλ' ὅταν πίῃ καὶ δέξηται αὐτὸς ἐς ἑωυτὸν ὃ ὑγρὸν τὰ κενὰ καὶ ἁβρὰ, καὶ τὰ σμικρὰ πάντα. ἐν αὐτῷ ἁβροῦ τε καὶ μαλθακοῦ, σκληρός τε καὶ πυκνὸς ἐγγίνεται. ἐν ὅτ' ἂν πέσῃ, ὅτ' ἀφίσει. ταῦτα μὲν πάντα δεῖ πρὸς φύσιν τῶ σήματος. ὅσα δὲ φύσεώς τε καὶ αὐξήσιος ἕνεκα γίνεται ἐν τῷ σώματι, προσήκει δὲ μὴ τοῖσι κοίλοισί τε καὶ ὑρυχωρήσεσιν οἷ κοιλίη τε καὶ θώρηκι, ψόφον τε καὶ πάταγον ἐμποιῆν ὅτι γὰρ οὐ μὴ ἀπλησθῇ οὕτως ὥστε ῥοῆσαι, ἀλλ' ἔχῃ μᾶλλον τε καὶ κινήσῃς, ἀνάγκη ἀπ' αὐτέων, καὶ ψόφον καὶ κλαγγὰς τε καὶ κινήσιας γίνεσθαι. ὅσα δὲ σαρκώδεά τε καὶ μαλθακὰ, ἐν τοῖσι τοιούτοισι νάρκη τε καὶ πληρώματα, οἷα ἐν τοῖσιν ἀποσφαγείσι γίνεται. ὁτὲν δ' ἐγκύρσῃ πλατεῖ τε καὶ αὐτοκειμένῳ, καὶ τι προὸς αὐτὸ αὐτιπέσῃ, καὶ φύσῃ τοῦτο τύχῃ μήτε ἰσχυρὸν ἐὸν, ὥστε δύνασθαι ἀντέχεσθαι τῆς βίης, μηδὲν κακὸν παθεῖν. μήτε μαλθακόν τε καὶ ἁβρὸν, ὥστ' ἐνδέξασθαί τε καὶ ὑπείξαι, ἀπαλόν τε καὶ τεθηλὸς, καὶ ἔναιμον καὶ πυκνόν· οἷ ἦτορ, ὅσῳ μὲν πλείω πυκνότητα καὶ πλατύτητα, διήκηκέ τε, καὶ οὐχ ὑπείκει. φύσα δὲ ἐπισυλλεγομένη, αὔξεταί τε καὶ ἰσχυροτέρη γίνεται. καὶ ὁρμᾶ μάλιστα προὸς ὃ αὐτιπᾶον. ὅσῳ δὲ πλείω ἀπαλότητα καὶ πλείω ἔναιμότητα, διὰ δύναται διὰ δι' πόνων εἶναι. καὶ ὅσῳ ταύτας τας προφάσιας, ὀδύνας τε ὀξυτάτας καὶ πυκνότατας προὸς τοῦτο χωρίον γίνονται, ἐκπυήματά τε καὶ φύματα πλεῖστα. γίνεται καὶ ἐπὶ φρένας ἰσχυρὰς. ἧσσον δὲ πολλόν. ὅσῳ μὲν γὰρ φρένες πλατείη καὶ αὐτοκειμένη. φύσις δὲ νευρωδεστέρη τε καὶ ἰσχυροτέρη· ὅσῳ ἧσσον ἐπώδυνά ἐστι γίνονται δὲ ταῦτα, καὶ πόνοι καὶ φύματα. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καὶ ἔσω καὶ ἔξω τῶ σώματος εἴδεα σημήνῃ, ἃ μεγάλα ἀλλήλων διαφέρει προὸς τὰ παθήματα, καὶ νοσέοντι καὶ ὑγιαίνοντι. οἷ κεφαλαὶ σμικραὶ, ἢ μεγάλαι· τραχήλοι λεπτοὶ, ἢ παχέες· μακροὶ, ἢ βραχέες· κοιλίαι μακραὶ, ἢ στρογγύλαι· θώρηκος καὶ πλευρέων πλατύτητες, ἢ στενότητες· καὶ ἄλλα μυρία, ἃ δεῖ πάντα εἰδέναι ἢ διαφέρει ὅπως τὰ αἴτια ἑκάστων εἰδὼς, ὀρθῶς τηρήσῃς.

in angustum coactæ sunt. Ista verò ab externis ex rebus manifestis condiscere oportet. Partim quidem, quod ore hians, nihil humidi attraxeris; labris verò protensis, & contractis, & pressis, si præterea fistulam admoueris, facilè quicquid velis attraxeris. Partim verò quæ admouentur cucurbitulæ ex amplitudine in angustius arctatæ eum in vsum arte sunt factæ, vt ex carne trahant & alliciant, aliáque huiusmodi permulta. Eorum autem quæ intra hominem sunt, natura & figura talis est. Vesica & caput, & vterus mulieribus, & manifestè hæc maximè trahunt sempérque attractæ humiditatis plena sunt. Quæ verò caua sunt & expassa, ea affluentem quidem humorem omnium maximè exceperint; verùm non perinde attraxerint. At solida & rotunda neque attraxerint, neque affluentem *humorem* exceperint. Nam circum elaberetur, nec sedem in qua permaneat haberet. Spongiosa verò & rara, velut lien, pulmo, & mammæ quæ obsident maximè ebiberint, ac indurierint, & creuerint humore accedente, cáque maximè. Neque enim si in ventriculo humor insit, extrinsecus continet hic ventriculus humorem, & per vasa depletur singulis diebus. Sed quum ebiberit & exceperit ipse in sese humidum, vacua & rara, ac parua omnia explentur, ac pro raro & molli, durus & densus euadit, & neque excoquit, neque emittit. hæc autem patitur propter naturæ figuram. Quæcunque verò flatus, corúmque conuolutiones in corpore efficiunt, ea in concauis ac laxis spatiis, vt ventre & thorace, strepitum & sonum excitare æquum est. Quod enim non sic impleuerint, vt consistant, sed mutationes & motiones habeant, ab ipsis strepitum, & euidentes motiones fieri necesse est. Quæ verò & carnosa, & mollia, in iis torpores, & plenitudines, repletiones, quales in iugulatis fiunt. Quum verò in latum, ac renitens inciderit, eíque aliquid obstiterit, idque natura neq. ita robustum sit, vt vim sustinere valeat, nihilque mali pati, neque *ita* molle & rarum, vt & excipiat & cedat, sed tenerum, & floridum, & sanguineum ac densum, velut hepar, ob densitatem quidem & latitudinem resistit, neque cedit, flatus verò subiens augescit, & robustior efficitur, & impetum facit in id maximè quod obluctatur; verùm quia tenerum, & sanguine præditum est, absque doloribus esse non potest. Eásque ob causas acutissimi & creberrimi dolores eo in loco excitantur, suppurationes etiam & tubercula quãplurima. Fiunt etiam vehementes sub diaphragmate sed multò minùs. Nã distentio quidem diaphragmatis lata ac renitens est; natura verò neruosior, ac robustior, proinde minùs doloribus obnoxia est. In iis tamen & dolores & tubercula oboriuntur. Multæ præterea tum intra tum extra corpus existunt figurarum species, quæ magnopere inter se differunt, secundum affectiones *quas* tum ægrotanti, tum sano excitant, velut capita parua aut magna, ceruice graciles aut crassæ, longæ aut breues, ventres longi aut rotundi thoracis & costarum latitudines aut angustiæ, & alia innumera, quæ omnia quâ differant nosse oportet, quò cognitas tibi singulorum causas rectè obserues.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 169 sur 413

A

CAPVT XIII.

De humorum facultatibus.

DE humorum autem facultatibus, quid eorum quisque in homine efficere possit perspectum habere oportet, quemadmodum etiam antea dictum est, cognationes vt inter se habeant. Quòd autem dico tale est. Si dulcis humor in aliam speciem mutetur, non ex commixtione, sed ipse à se discedens, qualisnam primus oriatur, amarus aut salsus, aut acerbus, aut acidus? Sanè acidus humor omnium maximè incommodus fuerit, reliquis aliquantum commodis existentibus, siquidem dulcis omnium commodissimus est. Ad hunc modum siquis possit inuestigando extrinsecus assequi, queat semper is ex omnibus quod melius est eligere. Optimum verò id est quod longissimè abest ab eo, quod incommodum est.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ δυνάμεων τῶν χυμῶν.

Περὶ δὲ δυνάμεων χυμῶν, αὐτέων τε ἕκαστος ὅτι δύναται ποιέειν τὸ ἀνθρωπον ἐσκέφθαι, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἰρέαται, ὡς ξυγγενείας, ὡς ἐχθροι πρὸς ἀλλήλους λέγω δὲ ὅ τι ποιοῦσιν· εἰ γλυκὺς χυμὸς μεταβάλλοι ἐς ἄλλο εἶδος, μὴ ἀπὸ ξυγκρήσιος, ἀλλ' αὐτὸς ἐξιστάμενος, ποῖός τις πρῶτος γένοιτο, πικρὸς, ἢ ἁλμυρὸς, ἢ στρυφνὸς, ἢ ὀξύς· ἀρὰ ὀξὺς χυμὸς ἀνεπιτηδειότατος πρὸς φορῶν ἀνθρώπων ἁπάντων; λοιπῶν μάλιστα εἰη. εἰ δὲ ὁ γλυκύς γε πάντων ἐπιτηδειότατος. οὕτως εἴ τις δύναιτο ζητέων ἐξωθεν ἐπιτυγχάνειν, δυνάμενος ἀεὶ πάντων ἐκλέγεσθαι αἰεὶ τὸ βέλτιον. βέλτιστον δὲ ἐστι, τὸ πρὸς πάντα τὸ ἀνεπιτηδείου ἀπέχον.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΙ.

HIPPOCRATIS PRAECEPTIONES.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τινὲς παραγγελίαι ἐνταῦθα περιέχονται, δι' ὧν ἔς τε πρὸς τὴν τῆς ἰητρικῆς κτῆσιν ἔς τε πρὸς αὐτὴν, τὸ ἰητρὸν διδάσκει.

ARGVMENTVM LIBRI.

Breues quædam præceptiones hìc continentur, quibus ad artem medendi tum adipiscendam, tum exercendam, medicum instruit.

CAPVT PRIMVM.

C

De tempore, occasione, curatione, exercitatione, ratiocinatione, experientia, recordatione, naturam moueri ac doceri; ac rationem solam in Curationibus non satis esse.

TEMPVS est, in quo occasio; occasio autem, in qua tempus non multum. Curatio tempore, interdum autem occasione cõtingit. Qui igitur hæc norit, eum oportet non ratiocinationi priùs incumbentem probabili, sed exercitationi cum ratione Medicinam facere. Ratiocinatio enim memoria quædam est componẽs ea quæ sensu percepta sunt; euidenti namque imaginatione concepta est, ac sensus quæ prior patitur & remittit ad intellectum ea quæ sibi subiecta sunt. Hic autem vbi sæpè accepit quibus, quando, & qualiter obseruans, & in seipsum deponens recordatur. Collaudo itaque & ratiocinationem si ab experientia initium faciat, & ipsam delationem ex apparẽtibus methodo persequatur. Ex iis enim quæ manifestò perficiuntur, si ratiocinatio initium duxerit, in mentis potestate inesse deprehendetur, quum ipsa ab aliis singula accipiat. Proinde existimandum est naturam à multis & qui-

D

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ χρόνου τε, καὶ καιροῦ, καὶ θεραπείης, καὶ τριβῆς, καὶ λόγου, καὶ μνήμης, καὶ φύσιν κινέεσθαί τε, καὶ διδάσκεσθαι· καὶ τὸν μόνον λόγον οὐκ ἐν τῆσι θεραπείησιν ἱκανὸν εἶναι.

ΧΡΟΝΟΣ ἐστὶν, ἐν ᾧ καιρὸς· καὶ καιρὸς, ἐν ᾧ χρόνος ὀλίγος. ἄκεσις χρόνου, ἔστι δὲ ἐνίοτε καὶ καιρῷ. δεῖ γε μὲν τοῦτα εἰδότα, μὴ λογισμῷ πρότερον πίθανῳ προσέχοντα ἰητρεύειν, ἀλλὰ τριβῇ μετὰ λόγου. ὁ γὰρ λογισμὸς, μνήμη τίς ἐστι ξυνθετικὴ τῶν μετ' αἰσθήσεως ληφθέντων. ἐφαντασιώθη γὰρ εὐαργέως, ἥτε αἴσθησις πρώτη ἐς διάνοιαν τῶν ὑποκειμένων. ἡ δὲ πολλάκις, οἷς, ὅτε καὶ ὁκοίως τοῦτα τηρήσασα, καὶ ἐς ἐωυτὴν καταθεμένη, ἐμνημόνευσε. ξυγκαταινέω μὲν οὖν καὶ τὸν λογισμὸν, ἰὼν πρὸς ἐκ τριβῆς ἰητρὸς ποιῆται τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν καταφορὴν ἐκ τῶν φαινομένων μεθοδεύῃ. ἐκ γὰρ τῶν εὐαργέως ὑπαντελεομένων, ἰὼν τὴν ἀρχὴν ποιήσηται ὁ λογισμὸς, ἐν διανοίης δύναμει ὑπάρχων δύνεσθαι, πολυδεδαιμένης αὐτῆς ἑκάστα πρὸς ἄλλων. ὑπολαμβάνεσθαι οὖν τὴν φύσιν ὑπὸ τῶν πολλῶν, καὶ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 170 sur 413

πόνων τε πρηγμάτων κινηθῆναί τε καὶ διδαχθῆναι, βίης A
ἐστὶ εὐσύνης. ἡ δὲ διάνοια πρὸς αὐτῆς λαβοῦσα ὡς πρόσθεν, ὕστερον εἰς ἀληθείην ἦγαγε. εἰ δὲ μὴ ἐξ ἀναργέος ἐφόδου, ἀλλ' ἐκ πιθανῆς αἰτιολογίης λόγου, πολλάκις βαρείῃ καὶ ἀναρίθμῳ ἐπιπώλεται ψεύδεσιν. οὔτοι δὲ αὖ δίκαιον χρείζουσι. τί γὰρ ἂν ὦ κακὸν, ὦ τὰ ὀπταγίεια ἐκομίζοντο, οἱ τὰ τῆς ἰητρικῆς ἔργα κακῶς δημιουργέοντες; νῦν δὲ τοῖσιν ἀναιτίοισιν ἐόδοι τὴν καμνόντων ὀκόσοισιν, οὐχ ἱκανὴ ἐφαίνετο ἐόδος τῇ νοσέῃ βίη, εἰ μὴ ξυνέλθοι τῇ τῆς ἰητρικῆς ἀπειρίη. ταῦτα μὲν οὖν τοιαῦτα, ἄλλοισι ἔστω διειλεγμένα. τὴν δ' ὡς λόγου μόνου ξυμβαφαιρομένων, μὴ εἶη ἐπαυχέειν, B
τὴν δὲ ὡς ἔργου σύνδειξιν. σφαλερὴ γὰρ καὶ ὀλίγιστος ἡ μετ' ἀδολεσχίης ἰδέρωσις. δεῖ γὰρ καθόλου δεῖ ἔγνωσθαι τὴν γινομένων, καὶ ταῦτα μὴ ἐλαχίστως γίνεσθαι, ὦ μέλλῃ ἕξιν ῥηϊδίην καὶ ἀναμάρτητον ἕξειν, ὦ δὴ ἐπιτεχνᾶν παρασκευάζομαι. χάρτα γὰρ μεγάλων ὠφελίων παρεσκεύασται τοῖσί γε νοσέουσι, καὶ τοῖσι τουτέων δημιουργοῖσιν. μὴ ὀκνέειν δὲ καὶ ἰδιωτέων ἱστορέειν, ὦ τι δοκέῃ ξυμφέρον, εἰς καιρὸν θεραπείης, ὅτε γὰρ δοκέω τὸ ξύμπασαν τέχνην αὐξηθῆναι, ἀφ' ὅτε ἑκάστου τῶν τέλεως τηρηθῆναι, καὶ εἰς ταὐτὰ ξυναγελιοθῆναι. C

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Δόγματα περὶ τῆς παρασκευῆς τε, καὶ τῶν μισθοῦ· καὶ τῆς τῶν νοσεόντος θεραπείης.

Προσέχειν οὖν δεῖ παρασκευὴν τε τῇ ὡς ὀπιτοπολύ, καὶ μετ' ὠφελίης καὶ ἠρεμαιότητος μᾶλλον, ἢ ἐπαγγελίης καὶ ἀπολογίης τῆς μὴ θρηξιος. χρήσιμος δὲ καὶ παίκιλος τὴν προσφερομένων τῷ νοσέοντι, ὁ προσοισμός· καὶ ὅτι μόνον οἱ προσενεχθὲν ὠφελήσῃ. οὐ γὰρ ἰκμαίσιος δεῖ. πάντα γὰρ τὰ παθήματα πολλὰς παρεισάσας, καὶ μεταβολὰς μοίρῃ ὑπὸ προσκαθίζει. πραγμάτιος δ' ἂν καὶ τοῦτο ὑποδεηθεῖη τῆς θεωρίης. εἰ γὰρ ἀρξαιο πόθεν μαθεῖν, ξυμβάλλῃ γάρ τι καὶ τῷ ξύμπαντι, τῷ μὲν ἀλγέοντι τοιαύτην διανοήσιν ἐμποιήσῃς, τὸν ὅτι σὺν ἀπλιπὼν αὐτὸν πορεύσῃ, μὴ ξυνθέμενος· καὶ ὅτι ἀμελήσῃς, καὶ οὐχ ὑποδήσῃς ἅτε τῷ πρέοντι. ὑπιμελέσθαι δεῖ οὖν περὶ ἑκάστου μισθοῦ. ἀχρεῖον γὰρ ἡγεόμεθα ἐνθύμησιν ὀχλεομένου τὸν τοιαύτην, πολὺ δὲ μᾶλλον, ἐν ὀξέῃ νοσήματι. νόσου γὰρ ταχύτης καιρὸν μὴ διδόσα ἐς ἀναγροφὴν, σὺν ἐπιτειχῇ τὸ καλῶς ἱστορέοντα ζητεῖν ὁ λεσιτελὲς, ἔχεσθαι δὲ δόξης μᾶλλον. χρέων οὖν σωζομένοισιν ἐνδίζειν, ἢ ὀλεθρίως ἐχόντας παρεμέσθαι. καὶ τοι ἔνιοι νοσέοντες ἀξιοῦσι τὸ ξενοπρεπὲς καὶ τὸ ὕδηλον παρεκρίνοντες, ἀξιοι μὲν ἀμελίης. οὐ μὲν τοι γε κολάσιος, παρεκρίνοντες. δεῖ τουτέοισιν ἀμπάξη ἑκότως, μεταβολῆς ὅτι σάλου πορευομένοισι. τίς γὰρ ὦ παῖς Διὸς, ἀδελφισμένος ἐπὶ ἐπιθύει πίσῃ ἢ ἀτρεμιμίῃ; ὡς ἂν ἀρχῇ αἰσχρινόντας πρῶ πάθος, μὴ ἐπαθέσθαι τινὰ ξυμφέροντα ἐς θεραπείῃ, ἀποθεραπεύσαί τε τὸ νοσέοντα, καὶ μὴ πρίδειν; τῆς δ' ὑπεκαρπίης, μὴ αὖθι τῆς ὑπισθυαζούσης παρὲς μάθησιν ὑπιθυμίης, παθήσεσθαι δὲ μὴ λίην ἀπόμοθεφτίῃ εἰσάγειν, ἀλλ' ἀπολέπειν ἐς τε παρεισοίσι καὶ οὐσίῃ. ὅτε δὲ παρίκα, ἀναφέρων μνήμην ὑπομνήσιος παρετέρῃ, ἢ πρέοσθαι ὑπόκιμίῃ. ὦ δὲ καιρὸς εἶη χορηγίης ξένῳ τε ἐόντι καὶ ἀπορέοντι, μάλιστα ἐπιτρέπειν

busquinque rebus vi quadam cogente moueri ac doceri. Mens autem vbi ab ea acceperit, vt antè dixi, postea ad veritatem perducit. Quòd si non ex euidenti incursu, verùm ex probabili rationis figmento præcedat, plerúmq; grauem & molestam infert affectionē. Isti verò inuium tenent. Quidnā enim mali contingeret, si manuarium pretium *iis* auferrent qui Medicinæ opera malè administrant? At nunc citra causam præcedentem ægrotantibus quibuscunque non satis esse vis morbi visa est, nisi etiam Medici imperitia accederet. Itaque de his hæc satis dicta sunto. At iis quæ sola ratione concluduntur, frui non liceat, verùm iis quæ operis demonstratione: fallax enim & ad errorem proclinis quæ cum garrulitate est affirmatio. Quare etiam in vniuersum iis quæ fiunt adhærere oportet, & circa ea vel maximè versari, siquis facilem & innoxium habitum (quem sanè Medicinam vocamus) possessurus est; valde namque vtilitatem tum ægrotis, tum eorum artificibus comparabit. Neque verò pigeat ex idiotis scisciari siquid ad curationis opportunitatem conferre videatur, sic enim censeo artem vniuersam commonstratam fuisse, quòd ex vniuscuiusque fine obseruata sit, & ad idem congregata.

CAPVT II.

Præcepta de occasione fortuita, mercede paciscenda, & ægri curatione suscipienda.

Attendere igitur oportet fortuitæ occasioni quæ vt plurimùm se offert, quæque cum vtilitate ac mansuetudine potius fit, quàm cum pollicitatione & defensione ea quæ cum actione est. Vtilis verò est ac varia eorum quæ ægroto offeruntur præfinitio, quódque solum exhibitum aliquid iuuabit; non enim affeueratione opus est. Omnes enim affectiones ob varias casuum circumstantias & mutationes moræ cuidam incumbunt. Atque id præceptum speculatione opus habuerit. Si namque à mercede inceperis, (id enim & toti negotio aliquid confert) ægroto quidem istam cogitationē inducis, te eo relicto non discessurum quòd non composueris, & te neglecturum, neque præsenti tibi quenquam *pignori* suppositurum. De mercede igitur instituenda curare oportet. Noxiam enim & inutilem esse putamus hanc ægri cogitationem, tum aliàs, tum præsertim in morbo acuto. Morbi enim celeritas nullam ad reditum occasionem præbens, honestè medentem minimè impellit lucrum quærere sed existimationē sequi magis. Satius igitur est à morbo seruatis exprobrare, quàm perniciosè habentes emungere. Quanquam ægroti nonnulli peregrinum pactū volunt, & speciosum liquidum præferunt, digni quidem neglectu, non tamen pœnâ qui præferunt. Quare his meritò occurre in salo inconstantiæ fluctuātibus. Quis enim, per Iouem, fraterno amore flagrans Medicus fide magis quàm duritate non medetur? adeò vt & per initia toto affectu cognito, quædam ad curationē conferentia præcipiat, ægrúmque curet, nec spretum deserat? At verò emolumenti, non fine ea quæ ad disciplinam apparat cupiditate, adhortor ne nimiam inhumanitatem introducas, sed ad salutē & facultates respicias. Interdum verò gratis cures, antiquiorem ducēs memoriam gratitudinis, quàm præsentem existimationē. Quòd si occasio sit largitionis & peregrino & egeno, maximè his largia-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 171 sur 413

ris; si namque hominum adsit amor, adest & amor artis Quidam enim ægrotantes quum senserint eum quo obsidentur morbum haud in tuto versari, proba etiam Medici mansuetudine se ad sanitatem redituros sibi persuadent. Præclarum est ægris quidem præesse sanitatis restituendæ gratia, sanis autem prospicere ne in morbos procidant; sanis quoque curam impendere ad decorem.

τοῖσι τοιουτέοισιν. ἰῶ γὰρ πρὴ φιλανθρωπίη, πάρεστι καὶ φιλοτεχνίη. ἔνιοι γὰρ νοσέοντες, ἁδηλιώδεες ὄ τοῖσι ἑωϋτοὺς πάσχοις μὴ ἐὸν ἐν ἀσφαλείῃ, ἢ τῇ τῶ ἰητροῦ ὑπηκοίῃ ὑδοκιμέουσι, μεταλλάσσοντες ἐς ὑγιείην. ὑπ' ἦ ἔχῃ νοσεόντων μὴ ὑπισατέῃ, ἕνεκεν ὑγιείης· ὑγιαινόντων δὲ φροντίζῃ, ἕνεκεν αἰσχύνης, φροντίζῃ ἢ ὑγιαινόντων, ἕνεκεν ὑπ' ἐμπειρίης.

CAPVT III.

Qui Medici præceptionibus Hippocratis percipiendis apti, qui inepti; duplex ægrorum error, Medicorum consilia probanda, contentiones vitandæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Οἵτινες ἰατροὶ τῶ περὶ Ἱπποκράτους τρόπου ἁλίσκεσθαι αἰσθάνεσθαι ἱκανοὶ, οἱ δὲ ἀνεπιτήδειοι· διττὸν ὄ τῶν νοσεόντων σφάλμα, τοῖσι τῶν ἰητρῶν ξυλλόγοισι δοκιμαστέοις, ἢ μηδέποτε φιλονικητέον.

QVi igitur in profundo inertiæ sunt, prædicta minimè perceperint. Hi etenim quum Medici non sint, *artis* probra, & à pede in altum euecti; fortunæ tamen egentes à diuitibus quibusdam & ægrotis incrementum accipiunt. Vtrique factis gloriantes, ac in deterius delabentes delicias faciunt, artis innoxia negligentes, in quibus bonus Medicus excellit, & artis socius appellatur. Hic autem curationes sine errore facilè perficiens, nihil horum transilierit ne *etiam* in omni facultatum inopia, non enim infidus est, vt in iniustitia. Ad curationem enim hi non accedunt vbi affectum conclamatum animaduertunt, aliorum Medicorum introductionem vitant, & ægrotos in praui auxilij odio approbant. At ægroti anxij in vtraque improbitate natant qui sese maiori in arte curationi ad finem vsque non commiserint. Morbi enim cuiusdam remissio magnum præbet ægro solatium. Quare qui sanum statum expetunt, eundem nolunt *remediorum* vsum admittere, Medici varietatem imitantes. Multo namque sumptu recusant ægri, prauam consuetudinem venerantes & gratiam non referentes, Medicum conuenire; quibus licet facultates amplissimæ suppetant, de mercede tamen molestè laborant, ac verè quidem sani esse desiderant fœnoris conficiendi vel agriculturæ gratia, de se verò capere negligunt. Adnotationis huiusmodi satis esto. Ægro namque remissio & intensio medicam temporis partitionem possident. Neque sanè indecorum *fuerit*, ne etiam siquis Medicus præsenti angustia circumuentus in ægro aliquo, & imperitiæ tenebris offusus, alios quoque accersiri iubeat, vt ex communi consilio scrutentur quæ apud ægrotum aguntur, vt ad auxiliorum ferendorum facultatem mutuas conferant operas, nam in praui affectus assiduitate, augescente morbo, ob consilij inopiam plurima ab assidenti *Medico* prætermittuntur. In tali ergo occasione animus erigendus est. Nunquam enim ego tale quid definio quod ars ipsa decreuit. De eo nunquam contendendum est aduersus eos qui sibi ludibrium parant. Nam quod iureiurando affirmauero, nunquam Medici ratiocinatio alteri inuiderit, imbecillus namque apparuerit; imò magis qui affines sunt circumforaneo quæstui, hæc facilè moliuntur, quanquam neque falsò intelligi potuit, omni namque copiæ inest inopia.

ΟΙ μὲν οὖν ἐόντες ἐν βυθῷ ἀτεχνίης, τὴν περιλεγομένων οὐκ ἂν αἰσθάνοιντο. καὶ γὰρ οὔτοι ἀτέχνῃσι ἐόντες, ἔλεγχοι ἐκ ποδὸς ὑψόμορμοι, τύχης δὲ μέσῃ δεόμενοι, ὑπὸ πλουσίων δυπόρων, καὶ γενέων ἐνδοσιν ἀναλαμβάνονται. ἑκάτεροι ὅτι τεύξεσιν ὑδοκιμέοντες, ἢ ἀφαπτίπλοντες ὅτι ὄ χεῖρον, καλαχλιδοῦσι καὶ καμεμελημένως τὰ τῆς τέχνης ἀνυπόθετα, ἐφ' οἷς ἂν ἰητρὸς ἀγαθὸς ἀκμάζοι ὁμότεχνος καλεόμενος. ὁ δὲ τὰ ἀκέσιος ἀναμίρτητος ῥηϊδίως ὑπιτελέων, οὐδὲν τουτέων παραιρεῖται, οὐ πυνθάνεται τῶ δυνάσθαι. οὐ γὰρ ἄπιστόν ὄστιν, ὡς ἐν ἀδικίᾳ. περὶς γὰρ θεραπίῃ οὐ γίνονται, σκηπτόντες ἀφάθεσιν φιλοτίμεα φυλασσόμενοι, ἑτέρων ἰητρῶν ἐπεισαγωγίῃ· ἀνιοῦντες ἐν μισοπονηρίῃ βοηθήσιος. οἵτε νοσεόντες ἀνιώμενοι, νήχονται ὅτι ἑκατέρῃ μαθείῃ μὴ ἐγκεχειρικότες ἑωϋτοὺς ἕως τέλεος τῇ ἐν τῇ τέχνῃ πλείονι θεραπίῃ. ἄκεσις γὰρ νοῦσου νόος καὶ μονονοῦ πρέχει μεγάλῳ ἀλεωρίῃ. διὸ δεόμενοι τῆ ὑγιεινῆ ἀφάθεσιν, οὐκ ἐθέλουσι τῆ αὐτῆ χρῆσιν ἀεὶ περισσὸν δέχεσθαι, ὁμοιοῦντες ἰητρῶ ποικιλίῃ. πολυτελείης γὰρ ἀπορέουσιν οἱ νοσέοντες, κακοεθείῃ περισκιωτεύοντες, καὶ ἀμφιμισέοντες ξωϋτυχεῖν· δυνατοὶ ἢ ἐόντες εὐπορέειν, διαντλίζονται περὶ μισθαρίων ἀτρεκέως ἐθέλοντες ὑγιέες εἶ εἶνεκεν ἐργασίης τόκων, ἢ γεωργίης, ἀφροντιστέοντες περὶ αὐτέων λαμβάνῃν. περιστασιάσις τοιαύτης ἄλις ἔστω. ἄνεσις γὰρ καὶ ἐπίτασις νοσέοντος, ὑπινέμησιν ἰητρικῆ κέκτηνται. οὐχ ἁρμόσει δή, οὐδ' ἰῶ ὡς ἰητρὸς ψευσαρέων τῶ πρέοντι ὅτι νύν νοσέοντι, καὶ ὑπισκητέομαι τῇ ἀπειρίῃ, κελεύειν καὶ ἑτέρους εἰσάγειν εἵνεκα τῆ συγχυνολογίης ἰσορῆσαι τὰ περὶ τὸ νοσέοντα, καὶ συμφορεῖν γνώμας ἐς δυπειρίαν βοηθήσιος. ἐν γὰρ κακοπαθίης πρεσβυτέρου ὑπιτείνοντος τῆ πάθεος, δι' ἀπειρίαν τὰ πλῆσα συγκλίνοισι τῶν πρέοντι. θαρρητέον οὖν ἐν καιρῷ τοιουτέῳ. οὐδέποτε γὰρ ἐγὼ ὄ τοιοῦτο ὀνειδίσομαι, ὅτι ἡτέχνη κέκριται. περὶ τουτέου μηδέποτε φιλονικέῃν, περισκυρέοντας ἑωϋτοῖσι καλασιλλαίνειν. ὃ γὰρ ἂν μὴ ὅρκου ἐρέω. οὐδέποτε ἰητρικὸς λογισμὸς φθονήσειν ἄν ἑτέρῳ· ἀκιδνὸς γὰρ ἂν φανείη. ἀλλὰ μᾶλλον οἱ ἀγχιβαίνοντες ἀπορίαις ἐργασίης, πρήσσοισι τοῦτα δυμαρέως. κήτοι γε οὐδὲ ψευδέως κατφρονέονται, πάσῃ γὰρ δυπορείῃ, ἀπορίη ἔνεστι.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 172 sur 413

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Οπι ὁ ἰητρὸς δεῖ κελεύειν τοῖσι νοσέουσι μηδὲν ὀχλέεσθαι κατὰ διαίσιαν, φυλάσσειν τὴν εὐεξίην, ὑπηρέτιδάς τε καὶ ὀδμὰς, καὶ τὴν ποιητικὴν ἀκρόασιν φεύγειν.

ΜΕτὰ τουτέων δὲ πάντων, μέγα αὖ τεκμήριον φανείσεται τῇ οὐσίῃ τῆς τέχνης, ἐὰν ἰητρὸς καλὸς ἐπιβάλῃσι, τοιοῦτος οἷος ἐόντα μὴ ἀποφαίνῃ, κελεύων τοῖσιν νοσέουσι, μηδὲν ὀχλέεσθαι κατὰ διαίσιαν, ἀλλὰ πάσῃ διανοίῃ ἐξικέεσθαι εἰς καιρὸν σωτηρίης. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀγρηΐσιν, καὶ τοιοῦτος γε οὐ μαρτήσει. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ νοσέοντες ἀπὸ τῶν ἀληθέων ἀπάτεωνα δέοντες, ἐωῦτούς τε μεταλλάσσουσι τῆς ζωῆς. ὁ δ' ἐγκεχειρισμένος τὴν νοσέοντα, ἐὰν ἀποδείξῃ τὰ τῆς τέχνης εὑρέματα, σώζων οὐκ ἀλλοίην φύσιν, ἀλλοίῃ τῶν προεούσῃ ὑπαρχούσῃ, ἢ τῶν προεοῦσαν ἀπισίῃ. ἡ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου εὐεξίη, φύσις τίς ἐστι φύσει τοιοῦτοιμένη κίνησιν οὐκ ἀλλοτρίην, ἀλλὰ λίην τὸ εὔαρμοστον πνεύματί τε καὶ θερμασίῃ, καὶ χυμῶν κατεργασίῃ πάντῃ τε, καὶ πάσῃ διαίτῃ, καὶ τοῖσι ξύμπασι δεδημιουργημένον. τὸ μὴ δὲ οὐ γίνεσθαι, ἢ ἀπ' ἀρχῆς, ἔλλειμμα ἦν. τὸ δ' αὖ γίνεσθαι δὲ ἐξιτήλου ἐόντος, πειρᾶσθαι ἐξομοιοῦν τῇ ἐπιτοκειμένῃ. τοῦτο γὰρ φύσιν ὅ μιν ὕστερον, καὶ ἀπὸ χρόνου. φυκτὸν δὲ καὶ τελέως ὑπηρετίδων ἀπὸ προσκόρησιν ἀκέσιος, ὀδμή τε ἀπέρρος. ἀπὸ μὲν γὰρ ἰσχνείην ἀξιοεσίην, ἀπὸ ἀθρόλεω κέκτηται· ἀπὸ δὲ τὸ ὀλίγον, ὑγιημοσυνέων. ἐν μὲν γὰρ μέρει, πόνος ὀλίγος· ἐν πάσῃ, ἰκανός. ὑπηρετίδων δὲ οὐ παρέομαι, ἀξίη γὰρ ἐπιτιμίης προσασίης. προσαδέσιος δὲ δι' ὀργάνων, καὶ σημαντικὸν ὑπιδείξιος, καὶ πολλῶν τοιουτοέπων μνήμιος πρόφημι. τὸν δὲ καὶ εἵνεκα ὁμίλων θέλης ἀκρόασιν ποιήσασθαι, οὐκ ἀγαπητέως ὑπιδυμέεις. μὴ μόνοι γε μὴ μάρτυρείης ποιητικῆς. ἀδυναμίῃ γὰρ ἐμφανὲς φιλοπονίης. ἀπρηνέομαι. γὰρ εἰς χρῆσιν ἑτέρῳ, φιλοπονίῃ μὴ πόνου ἰσοδυναμόντος. δεῖ δὲ ἐν ἐωῦτῷ μοῦνον, αἵρεσιν ἐοῦσαν χρείεσθαι. προποίησιν γὰρ κηφίωνος μὴ προπομπῆς ἐπιμηκοπίῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τῷ ἰητρῷ τὴν ὑπηρεσίην τε, καὶ συνεχῆ τριβὴν, καὶ ἰκανὴν διαγνῶσιν προσήκειν.

ΓΥνεται δὲ καὶ πρόθεσις, οὐκ ἐοῦσα ὀλιγαδίης. πρεόντων μὲν, σοφὴν ὑπιτελέϊ· ἀπεόντων δὲ, μνήμην ἀνεκτήν. τοίνυν πάμπαν ἀτυχίῃ, μὴ λοιμὴν ἁρπῆς. ἀφεγγιζεῦσα δὲ ὑπηρεσίης, ὁρκίοις τε παμμεγέθεσι θεῶν εἵνεκεν. ἰητρὸς προσατέοντος νόσου, ἀναγκαίως ξυνεχείης, κατηχέοντός τε ἰδιωτέων φιλαλυσιτέων λόγοις οὐ μεταφορῆς προσηκόντως, καὶ ὥρινη νούσῳ καλαπορέων ξυνιέναι δεομένων. τὴν μὲν οὖν τοιουτέων ὅποι αὖ καὶ ὑπιζητήσαιμι, οὐκ αὖ ὑπὸ θεραπείης ξυλλόγου, αἰτήσαιμι δ' ἂν θαρσαλέως βοηθείην, ἰσοδείης γὰρ δυσημενὴς σωτέσις ἐν τουτέοισι διεσταλμένη. τουτέων οὖν δι' αὐάγκην ἀξιωτέων ἐόντων, προδαχελεύομαι χρησίμην εἶ) τὴν τελεωτὴν μὴ ὑστέρησιν δογμάτων ἰσοδείης. τίς γὰρ ὑπιδυμεῖ δογμάτων μὴ πολυαρδίην, ἀπρεκέως ἐθέλειν ἰσορρέειν, μήτε χρηστελεσίης ἀπρεμεότητα. δεῖ παραινέω τουτέοισι, λέγοισι μὲν προσέχειν, ποιέουσι δὲ, ἐγκωπτέειν. ξυνεταλαιπώρης διαίτης, μὴ μακρὴν

CAPVT IV.

Quòd Medicus ægrum ſpe erigere, naturam ſeu bonum habitum ſeruare, ſudaria, ac odores, comptam ac poëticam orationem vitare debeat.

AT præter hæc omnia magnum apparuerit cum eſſentia artis iudicium, ſi quis aptè medendo ab eiuſmodi compellatione non abſiſtat, iubens ægrotos mente non turbari dum ad ſalutis tempus peruenire ſtudent; id enim inutile cenſemus, atque id iubens non peccauerit; ipſi enim ægri ob moleſtam affectionem deſperantes, ſeipſos vita exuunt. Qui verò ægrum *ſibi* commiſſum habet, ſi artis inuenta demonſtrauerit, naturam ſeruans, non mutans; præſentem fructum reportabit, aut continuò diffidentiam: bonus enim hominis habitus natura quædam eſt, naturæ motum non alienum adepta, ſed valde concinna tum ſpiritu & calore, tum humorum elaboratione, ac vniuersè omni victu; rebúſque omnibus comparata, niſi aliquis ab ortu aut ab initio defectus obtigerit; ſiquis autem fuerit, ſíque exilis, conandum vt ſubiectæ naturæ aſſimiletur: nam præter naturam eſt defectus, etiam qui tempore oboritur. Fugiendus igitur & ſudariorum vſus ob medendi authoritatem, odórque ſuperuacaneus. Nam per cultum peregrinum immodicum, calumniam tibi comparabis; per modicum verò, venuſtatem. In parte namque dolor, modicus; in toto, multus. Gratiam tamen planè non amputo, digna namque eſt Medico imperio. At appoſitionis inſtrumentorum & indicationis eorum quæ ſignificant, & rerum eiuſmodi memoriam adeſſe oportet. Quòd ſi vulgi cauſa comptam orationem conſtruere velis, haud valde glorioſè id deſideres; non tamen cum teſtimonio poëtico *ſiat*, nam induſtriæ inopiam diuulgat. Improbo namque ad vſum alium induſtriam cum labore quæſitam, quòd per ſe ſola, vt eligatur, grata ſit; promptam enim fuci cum deductione laſſitudinem conſequeris.

CAPVT V.

Præcipit Medico decorum, continuam exercitationem, & præſcriptionem dietæ idoneæ.

OPtanda verò & diſpoſitio quæ extra ſeram eruditionem ſit; hæc quidē præſentibus nihil efficit, abſentibus verò memoria ferenda. Fit itaq; omnia tentans infortunium cum iuuenili pernicie, quod decorem negligit, tum definitionibus & denunciatione, tum permagnis incrementis deorum cauſa factis, dum Medicus morbo præeſt lectionis aſſiduitate, inſtructione priuatorū qui in dubio verſantur, qui verba metaphorica ſuſpecta habēt, quíque priuſquam morbū cognoſcere queat, congregantur. Talibus igitur vbi præfuerint, non ad curationem cōcilium, verùm auxilium audacter imploraremus, nam decoræ cognitionis ſcientia in talibus diſperſa eſt. Quum igitur hi ex neceſſitate indocti exiſtant moneo *ipſis* vtilem eſſe exercitationē poſt cognitionis dogmatum penuriam. Quis enim ſubitaneam quidē præceptorū varietatē verè recēſere ſe velle deſiderat citra exercitationis conſtantiam? Quare hos moneo dicentibus quidē mentem adhibeāt, faciētibus verò, incumbāt. Parca victus ratio haud

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 173 sur 413

haud diuturna instituenda est, diuturnam *enim* ægri auiditatem suscitat, indulgentia quoque morbum prorogat. Siquis cæco attendat id quod opus est, tanquam ingens terror vitandus est; gratiam quoque præcipio per quam vnitas.

A ἐγχειρέειν· τοῦ κάμνοντος χρονίην ἐπιθυμίην ἀνίστησι, καὶ ξυγχωρίη ἐγχρονίη νούσου. ἢν τις προσέχῃ τυφλῷ τὸ δέον, ὡς μέγας φόβος φυλακτέος. καὶ χάριν, δι' ἧς ἑνότης.

CAPVT VI.

Præcepta concisa de aëre, ætate, linguæ obscuritate; de morbi imperturbatione, de crisi, de causa leui, de morbo, de exercitatione, de loco amœno.

AEris repentina turbatio vitanda. Ætatis vigor omnia habet gratiosa, declinatio verò, contrà. At obscuritas linguæ oboritur aut propter affectum, aut propter aures; vt si priusquam priora enunciarit, alia incœptet; aut antequam quod mente conceptum est eloquatur, alia insuper mente concipiat; Ac citra affectum quidem visibilem appellatum arti incumbentibus præcipuè obtingit. Ætas quum exile sit subiectum, ingens interdum facultas est. Morbi imperturbatio diuturnitatem portendit. Crisis autem, morbi solutio est. Exigua causa curationibus soluitur, nisi quid circa locum periculosum afficiatur. Quia affectus per consensum à mœrore ortus vexat, quidam per alterius consensum vexantur. Vociferatio molesta est; propter vehementem laborem, indulgentia. Locus amœnus vtilitatem affert.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Δόγματα βραχέα περὶ ἠέρος τε, καὶ ἡλικίης, καὶ ἀσαφίης τῆς γλώττης· περὶ τῆς ἀταραξίης τῆς νόσου, περὶ κρίσεως, περὶ μικρῆς αἰτίης, περὶ νόσου, περὶ τριβῆς, περὶ τοῦ ἀλυώδεος τόπου.

B

HEρος αἰφνιδίη ταραχὴ φυλακτέη. ἀκμὴ ἡλικίης, πάντα ἔχει χαριέντα. ἀπόληξις δὲ, τοὐναντίον. ἀσαφίη δὲ γλώττης γίνεται, ἢ διὰ πάθος, ἢ διὰ τὰ οὔατα. πρίν τε πρότερα ἐξαγγεῖλαι, ἕτερα ἐπιβαλεῖν. ἢ πρὶν τὸ διανενοημένον εἰπεῖν, ἕτερα ἐπιδιανοεῖσθαι. τὸ μὲν ἄνευ πάθους ὁρατοῦ λελεγμένου, μάλιστα ξυμβαίνει φιλοτεχνοῦσιν. ἡλικίη σμικροῦ ἐόντος τοῦ ὑποκειμένου, δυνάμις ἐνίοτε πάμπολυς. νόσου ἀταραξίη, μῆκος σημαίνει. κρίσις δὲ, ἀπόλυσις νόσου. μικρὴ αἰτίη, ἄκεσιν λύεται. ἢν μή τι περὶ τόπον καίριον πάθῃ, διότι ξυμπάθησις ὑπὸ λύπης ἐοῦσα ὀχλέει, ἐξ ἑτέρου συμπαθείης τινὲς ὀχλεῦνται. καταύδησις λυπέει· φιλοπονίης κρατερῆς ὕπο, παραίτησις. ἀλυώδης τόπος ὀνησιφόρος.

C

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 174 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΠΑΤΡΟΦΙΛΟΝ ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ.

GALENI DE CONSTITVTIONE ARTIS MEDICAE AD PATROPHILVM LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Απαντα τὰ τῆς ἰατρικῆς μόρια, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας συνίστασθαι.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicinæ omnes partes ex finis cognitione constitui.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Τί εἰσῆγε τὴν Γαλήνον πρὸς τὴν τούτου τοῦ βιβλίου σύνταξιν.

ΕΠΕΙ μοι δοκεῖς, ὦ Πατρόφιλε, θεῖόν τι A πεπονθέναι πάθος, ὀρεγόμενος ἅπαντα σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ μανθάνειν, ὑπηρετῆσαί σου διέγνωκα τῇ προθυμίᾳ, καὶ γράψαι τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, ἢ περὶ ὧν ἠπόρεις, ὑπομνήματά σοι. πῶς δ' οὐκ ἂν ὑπέστην τὸ ἆθλον τοῦτο, ὁρῶν σε καθευρηκότα μὲν ἀρχὴν τινα, τῆς ἐπ' ἀλήθειαν ἀγούσης ὁδοῦ, μόνον δ' οὐ δυνάμενον αὐτῆς ἐφικέσθαι, δι' ὕψος τε, καὶ μῆκος, καὶ τραχυτῆτα. τοὺς μὲν γὰρ πολλοὺς ὁρῶ, μηδὲ μετὰ παρακλήσεως ἐπ' αὐτὴν ἰόντας, ἀλλ' ὀκνοῦντάς τε, καὶ ἀποτρεπομένους, σὲ δ' ἐκείνων ἔμπαλιν ἔχοντα. ἀποτρεπομένων γὰρ ἁπάντων, ἄχρι γε τοῦ δεῦρο, καὶ πρὸς ἄλλας ὁδοὺς ἐκτρεπόντων, B αὐτὴν γε κατιδόντα τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐφ' ὑψηλοῦ τινος ᾤκισται, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐραστὴν δριμύτατον γενόμενον, οὔτ' ὀκνεῖν τὴν ὁδὸν, οὔτ' ἐπιτρέπειν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν πορείαν. ἐν μὲν δὴ τῷ παρόντι, σύστασιν ἰατρικῆς τέχνης ἐπιθυμῶν ἐξευρεῖν ἀληθῆ, μεστὸς ὠδίνων ἦσθα τὴν ψυχήν. ὡς δ' ἐγὼ ὑποτοπάζω, μικρὸν ὕστερον, ἐμπλησθήσῃ μείζονος ὀρέξεως, εἰ θεάσαιο τὸ τῆς ἀληθείας φῶς καταλαμπόμενον, ἑτέραν οὐχ εὑρὼν ὁδὸν καλλίονα τῆς νῦν σοι ζητουμένης. ὁρῶ γὰρ σε περὶ τὴν τ' ἀληθοῦς εὕρεσιν εὐθείως διακείμενον, ἐφ' ἧς ἂν ὕλης φαντάζοιο. λέγοντος οὖν σου, μυρίοις μὲν ὑποβεβληκέναι τὰ ὦτα, μαθήσεως ἕνεκα τέχνης ἰατρικῆς, οὔτε δ' ὅθεν ἀρχέσθαι χρὴ, σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ πρὸ

PROOEMIVM.

Quid Galenum ad libri huius compositionem impulit.

QVVM mihi videaris (Patrophile) diuino quodam affectu affici, qui omnia cum demonstratione & methodo cupis addiscere; tuo obsequi desiderio decreui, tibique eorum, quos audisti, aut de quibus dubitasti sermonum commentarios perscribere. Quomodo verò id certamen non subirem, quum te videam principium quoddam viæ ad veritatem ducentis inuenisse, solùm autem ipsam, propter sublimitatem, & longitudinem, & asperitatem cõsequi non posse? Multos enim conspicio haud quidem cum adhortatione eam adire, sed & negligere, & auersari; te verò illis oppositũ habere, auersantibus enim eam ad hũc vsque diem omnibus, & ad alias sese vias abducentibus, te autem ipsam veritatem tanquam in edito loco domicilium habere speculantem, pulchritudinis ipsius amatorem acerrimũ esse, neq; hanc viam abhorrere, neque soli tibi viæ aditum cõmittere. At in præsenti veram artis Medicæ constitutionem inuenire affectans parturiendi doloribus animo diuexaris. Vt autem ego conijcio, paulò post maiori desiderio impleberis, si præfulgentem veritatis lucem fueris intuitus, quum alteram viam eâ quam nunc tibi inuestigas præstantiorẽ nullam inueneris. Te namq; animaduerto ad veritatis inuentionẽ diuinitus dispositum, quacunque in materia mentem adhibere volueris. Itaque quum asseris te, sciẽtiæ Medicę addiscendæ gratia, quamplurimis aures tuas adhibuisse, neq; vnde cũ demõstratione ac methodo auspicari oporteat, ab aliquo

aliquo audiuiſſe; atque ſanè multò magis nullum conueniſſe, qui viam à principio ad finem vſque perducentem monſtrauerit, ego quod deſiderares, id me demonſtraturum pollicitus ſum, ſi priùs & hanc rationem aliis in artibus exerceri iuſtinueris. Quum autem neque pollicitationem vllo modo abhorreas, neque negligas, imò te libentiùs hoc quàm illo modo ad propoſitum venire proferas, ſi modo me tibi eandem methodum in omnibus artibus demonſtraturum profiterer. Quod quum ego etiamnum pollicerer, atque in prima propoſita ſpeculatione demonſtrarem, te in ſpeculationis veritate oblectari intuebar. Ac proinde quum multas ſimili ratione perpenderem, præſertímque ex iis effectiuas (quandoquidem & huius generis eſt ea quæ circa ſanitatem tuendam verſatur) tum te ad hanc, quam ab initio impetu aggreſſus fueras, tranſtuliſti. Ac vbi hîc quoque animaduertiſti vnam & eandem methodum eſſe, ne quæ hac de re pronunciata ſunt, è memoria laberentur, quoſdam de ipſis commentarios conſcribere efflagitaſti. Ego verò tuo huic veritatis ſtudio cum oblectatione cedens opera duo compoſui, alterum quidem in quo operæ pretium eſſe demonſtro ſeſe priùs eum exercuiſſe, qui artem aſſequi deſiderat, quod priſci philoſophi aſſerunt cuiuſcunque artis conſtitutionem à finis notione oboriri; Hoc autem ob magnitudinem in duos libros diuiſum eſt. Alterum autem ac ſecundum eſt, quod nunc incipimus, demonſtrat eandem ac vnam methodum, quemadmodum & cæteras omnes artes, ita & Medicinam conſtituiſſe. Atque iam oratio exordienda eſt.

A ὁσάνος ἀκηκοέναι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον, ὁσάνε τὼ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅπῃ ὃ τέλος ὁδὸν ὁσάνει ὑπιδέιξειν μέλλοντι συγχωρήσαντα, δείξειν ὑπισχνούμενον ὃ πρᾶτος, εἰ μὲν πρότερον ὑπομείναις, καὶ ἐπ' ἄλλων γυμνάσασθαι τέχνῶν τὸν λόγον. σοὶ δὲ, οὐχ ὅπως ἀποστάντος, οὐδ' ὀκνήσαντος τὼ πρόσκλησιν, ἀλλ' ἥδιον αὐ οὕτω φαίνῃς, ἢ εἰ μόνον ἐπαγγείλαιμί σοι τὼ αὐτὼ μέθοδον ἐν ἁπάσαις ὑπιδείξειν τέχναις. Εἶτ' ἐμοῦ καὶ τοῦτ' ἐπαγγελλομένου, καὶ δικαίως ὑπὲ τῆς πρώτης πρόβολῆσις θεωρίας, ἐώρων σε γανύμενον ὑπὲ τῇ τῆς θεωρίας ἀληθείᾳ. ᾧ τοίνυν ἐφεξῆς πολλὰς ὁμοίως διασκεψάμενος, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰς ποιητικὰς, ὑπῆρχε τῶ γνώριος ὄντι τούτου, καὶ ἡ πρὸς τὼ ὑγίαν ἔχουσα τιμιωτάτη μετέβης ἐπ' αὐτὼ, ἵνὼ ὃς ἀρχῆς ὥρμησο, καὶ θεασάμενος ὡς ἔστι καινοῦσθαι μία τε καὶ ἡ αὐτὴ μέθοδος, ἠξίωσας, ὑπὲρ τῦ μηδέ ποτ' ἐκρυῆναι τῆς μνήμης τὰ λεχθέντα, γράφαι σφίσιν ἵνα αὐτῶν ὑπομνήματα. κἀγὼ χαίρων σου τῇ πρὸς τὼ ἀληθῆ σπουδῇ, δύο τοῦτα ξυνέθηκα γράμματα. Ὃ μὲν ἕτερον, ἐν ᾧ χρὴ πρότερον γυμνάσασθαι τὴ τεχνωδῶν βυλόμενον, ὑπιδείκνυον, ὅπερ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι λέγουσι, Ὃ πάσῃ τέχνῃ τὼ σύστασιν ἀπὸ τῆς κῦ Ὃ τέλος ἐννοίας γίγνεσθαι. διῃρέθη δὲ βιβλ. Ὃ μέγεθος εἰς δύο βιβλία. Ὃ δ' ἕτερον καὶ δεύτερον οὗ νῦν ἀρξόμεθα, δείκνυον ὅπως ἡ αὐτὴ καὶ μία μέθοδος, ὥσπερ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας, οὕτω καὶ τὼ ἰατρικὼ συνεστήσατο. καὶ δὴ ἄρκτέον ἤδη μοι τῦ λόγου.

B C D

CAPVT PRIMVM.

De fine Medicinæ, ac variis ex vario fine artibus.

QVVM artium nonnullæ quidem in ſola rerum quas conſiderant contemplatione finem habeant, vt arithmetica, aſtrologia, ac naturalis ſcientia; quædam verò nonnullas edant actiones, vt ſaltatoria, & præconum ars, ſed ſuum quod prodant opus nullum habeant, vbi agere deſierint; quædam verò è contrario ſua opificia prodant, vt ædificatoria, & ars fabrilis; quædam autem nihil ipſæ conficiant, opus tamen ipſis ſit, ac ſtudium & venandi & capiendi aliquid, quemadmodum piſcatoria, & quæ canibus fit venatoria, ac, vt ſummatim dicam, omnis venatoria. Atque quum propoſitum tibi ſit artem medicam methodo conſtituere, id primùm ex quo genere ipſa ſit artium, conſiderandum, num theoreticarum vna quædam ſit, an practicarum, aut effectiua aliqua, vel acquiſitiua. Id autem haud arduam inquiſitionem, aut inuentionem habet. Opus quippe eſt reuocare in memoriam, quamobrem huiuſcemodi artem aſſequi vniuersè concupieris; atque id omnium primum ex te ſciſcitabar, quum nobis initium huiuſce exercitationis fieret, mihíque reſpondiſti, velle te homines qui contra naturam corpore ſeſe habent (ſi tamen fieri etiam poſſit) ad naturalem ſtatum reſtituere,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τέλους τῆς ἰατρικῆς, καὶ διαφόρων ὠν διαφόρου τέλους τεχνῶν.

ΕΠΕΙΔΗ τῶν τεχνῶν, ἐνίαι μὲν ὠν μόνῳ τῳ θεωρῆσαι τὼ φύσιν, ὧν ὑπισχνοῦνται πραγμάτων, ἔχουσι τὸ τέλος, ὡς ἀριθμητικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ Φυσιολογία. αἱ δὲ πρόεισι μὲν αἱ πράξις, ὡς ὀρχηστικὴ τε καὶ κηρυκικὴ, δείξαι δ' οὐδὲν ἔργον ἑαυτῶν ἔχουσι τῶ παυσάμενοι. αἱ δ' ἔμπαλιν τούτων ὑπιδείκνυνται δημιουργήματα, καθάπερ οἰκοδομικὴ τε καὶ τεκτονικὴ. αἱ δ' οὐδὲν αὗται δημιουργοῦσι, ἔργον δ' αὐτῶν ἐστι καὶ κατόρθωμα, ἀφέσσα τε καὶ κτήσασθαι τῶν ὄντων ἃ, καθάπερ ἥτε ἁλιευτικὴ καὶ κυνηγετικὴ, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἡ θηρευτικὴ πᾶσα. προσήκειν δὲ σοι συσήσασθαι μεθόδῳ τέχνὼ ἰατρικὼ, ὑπίσκεψαι πρῶτον, ἐκ ποίου γένους ἐστὶ τῶν τεχνῶν. ἀρά γε τῶν θεωρητικῶν ἐστι μία αὐτῶν, ἢ ποιητικὴ αὐτῶν, ἢ κτητική. τοῦτο δὲ οὐ χαλεπὼ, οὔτε τὼ ζήτησιν, οὔτε τὼ εὕρεσιν ἔχει. δῆλον γὰρ ὅλως ἐπεθύμησας κτήσασθαι τέχνὼ τοιαύτὼ, ἀναμνησθῆναί σε χρή. πρῶτον οὖν σε πάντων αὐτὸ τοῦτο ἠρόμην, ἵνὼκα ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τῦ τοιούτου ἐγίγνετο γυμνάσματος, ἀπεκρίνω δέ μοι, βούλεσθαι τοὺς πρὸς φύσιν ἔχοντας αὐθεφπους τὸ σῶμα, μάλιστα μὲν, εἰ οἷ τε, πάνυ ἐκ τὼ φύσιν ἐπανάγειν,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 176 sur 413

Εἰ δ' ἄρα τῦτ' ἀδύνατον, ἀλλά τῦ γε διαγινώσκειν ἑκάτερον, ὅσοι τε ἰάσιμοι, καὶ ὅσοι μή, κτήσασθαί τινα γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀρχὴν ἔδωκας τῦ λόγυ τῶν ποιητικῶν, ἔφην σε τεχνῶν ἀποφαίνειν, ἵν' συσήσασθαι πόθεις, εἴ γε δὴ δηλυφὴν ἔχεις τῆς τέχνης τὸ οὖργον, ἤδη τῦ προβλήματος πεπαυμένυ. Εἰσὶ δὲ δήπου, καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι ποιητικαὶ, χαλκευτικὴ, νευτικὴ, σκυτοτομικὴ, ναυπηγικὴ, τεκτονικὴ, πλαστικὴ, γραφικὴ, καὶ ἁπλῶς ὅσαι οὐκ ἄλλος ἀριθμὸς ἑτέρυ γένους, αἱ ποιητικαὶ τέχναι τῶν τοιῶν ἀνθρώποις εἰσίν. ἵν' οὖν ὅτι τῶν τοιύτων τεχνῶν ἔμαθες ἐν τῷ περὶ τύτυ γράμματι, ταύτην ἤδη σοι μεταφέρειν καιρὸς, ἐφ' ἵν συσήσασθαι τὸν ὕδε λόγον τῦ λόγυ τύτυ τῦ αὐτῦ ὑγιέντος, ἵν' ἐπ' ἐκείνων ἅπασιν ἐπίθεσο, τίνα ἔννοιαν τῦ τέλους, ἵν' ὁπόθεν ἐκτησάμεθα, λέγειν ἤδη καιρός. πρῶτον μὲν ἡμῖν ἐγένετο γνῶσις ἡμῶν τε αὐτῶν ὑγιαινόντων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. δεύτερα δ' ὅτι ταύτη νοσησάντων, ὅθεν ἦν καὶ ἡ ὀπτὴ θυμία τῦ θ' ὑγιαίνειν ἐσπλῆσαι ἡμῖν, καὶ τῦ συσήσασθαί τινα τέχνην ὑγιαστικήν. ἀλλ' ἐπεί ἦν ὑγείαν ἐργάζεσθαι βουλόμεθα τῦ ἔθνους, αὖ ἂν εἴη μία τῶν ποιητικῶν τεχνῶν, ἵν' συσήσασθαι ποθοῦμεν. οὐσῶν δὲ διφυῶν ὡς ἐδείχθη τῶν ποιητικῶν, οὐ τῶν ἐπανορθουμένων αὖ εἴη ὃ ἤδη γεγονὸς, ἵν' ζητῶμεν οὐκ ἐκ τῶν δημιουργουσῶν ὁ μήπω πρόσθεν ἵν'. ἔνιαι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πρόβλήματα δημιουργοῦσιν, ὥσπερ αἱ κῦ τῦ ὑφαντικῦ καὶ σκυτοτομίαι. ἔνιαι δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ ποιήσαντα, καθάπερ αἱ τὰ διερρωγότα τῶν ἱματίων, καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συρράπτουσαι.

if verò fieri nequeat, saltem ad vtrumque discernendum, & qui sanabiles, & qui non, cognitionem aliquam comparare. Quoniam autem principium dedisti sermoni, asserui tibi me enunciare ex effectiuis artibus eam esse, quam constituere desideras, siquidem iam artis opus habes demonstrandum vbi operari cessaueris. Sunt autem profectò & aliæ multæ artes effectiuæ, æraria, sutoria, ars fabricandi naues, fabrilis, figulina, pictoria, ac tot propè, quantus non alius numerus alterius generis, effectiuæ artes apud homines sunt. Quam itaque in huiusmodi artibus, eo qui ante hunc est libro, methodum didicisti, ad eam iam te transferre tempus est, quam constituere studes, quum principium hic huic sermoni posueris, quod illis in omnibus statutum est, finis notionem, quam vnde comparauerimus, dicere iam tempestiuum est. Prima quidem nobis oboritur cognitio, tum nostrûm ipsorum, tum cæterorum hominum sanitate fruentium; secunda verò ægrotantium, vnde nobis tum benè valendi, tum artem sanitatis procuratricem constituendi desiderium incessit. At quum sanitatem efficere volumus, ex effectiuarum artium genere aliqua fuerit vna, quam constituere desideramus. Quum autem duplices sint, vt monstratum est, effectiuæ artes, ea quam quærimus rei factæ emendatricibus ortum iam duxerit, non ex rei haud ante existentis effectricibus. Enimuerò nonnullæ artes ipsas res efficiunt, quemadmodum textoria & sutoria; nonnullæ vitiatas emendant, ac corrigunt: vt quæ corrosas vestes, ac dilaceratos calceos consuunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῦ ἀνθρωπίνυ σώματος, τῆ τῆς ἰατρικῆς ἐπανορθουμένυ· καὶ τῦ ἰατρῷ ἀναγκαίαν εἶναι τὴν τῶν μορίων τε, καὶ τῶν ἐνεργειῶν γνῶσιν.

CAPVT II.

De subiecto Medicinæ corpore humano; ac necessariam medico esse tum partium tum actionum cognitionem.

Δείχθη δὲ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκοδομικῆς οὕτως ἔχον. ἔστι γὰρ οἴκων δὴ καὶ τύτυ ἔργα διττὰ, γένεσίς τε τῆς οὐκ οὔσης οἰκίας, ἐπανόρθωσίς τε τῆς πεπονθυίας. ἐδείχθη μὲν γὰρ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἐνεργείας, ἀναγκαῖον ὂν τῦ δημιυργικῦ γινώσκειν ἅπαντα τῆς οἰκίας τὰ μόρια, τίνα τε κῦ τίνυ οὐσίαν ἔστι, καὶ ὁποῖα κῦ τίνυ σχήματα, καὶ πηλίκα τε κῦ ὅ μέγεθος, ὁπόσα τε τὸν ἀριθμὸν, καὶ ὅπως ἀλλήλοις συγκείμενα. καὶ τίνων τῦ στωιζαμένυ τὸν περὶ ὃ τὸ σῶμα τεχνίτην, ἵν' ὃν τῦ πρόσθεν συγχωρεῖτε ἡμῖν οἱ περὶ ὀνόματα ἐρίζοντες ὀνομάζειν ἰατρικὸν, ἀναγκαῖον ἔσται γινώσκειν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν μορίων ὁποῖόν τι κῦ τίνυ οὐσίαν ἔστι καὶ τῦ σχήματα πηλίκον τε ὅ μέγεθος, ἔτι τε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα στωσιν. ὥσπερ οὖν ὁ τὴν ἤδη γεγυμνυμένην οἰκίαν ὁποία τίς ἐστιν ἀκριβῶς γνῶναι βουλόμενος, δεῖ ἀναλύσεως καὶ διαλύσεως ἔτι τὴν διάγνωσιν αὐτῆς ἐπεξέρχεσθαι, κῦ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμεῖς δεῖ ἀνατομῆς ἀνθρώπυ σῶμα γνωσόμεθα. θεὸς μὲν γὰρ καὶ φύσις, ὡς ὁ πρῶτον οἰκίαν ἐργασάμενος, οὕτω προεγνώσκεσι τὰ μέρη, τῆς χρείας αὐτοῖς ὃ παράδειγμα γνώσεως. ἡμεῖς δὲ, ὡς ὁ τὴν ἤδη γεγυμνυμένην οἰκίαν ἱστορῶν. καίτοι κἂν ἡμεῖς εἰ μὴ καθῶς οἷόν τε, παραπλησίαν γε ποιησόμεθα τὴν γνῶσιν, ἀδύνατον ἡμῖν ἔσται διαγνῶναι πότε-

For the dissection of the human body, which is the subject of medicine, and the necessity of the physician's knowledge of the parts and functions.

For the truth of this is manifest also in the art of building. For of houses also there are two works, the production of a house that was not before, and the restoration of one that has suffered. For it is necessary for both these operations that the builder should know all the parts of the house, what and of what kind is the substance of each, what the shape, how great the magnitude, how many the number, and how they are put together with one another. And whoever of those who have undertaken the care of the body, which is the subject of the art, (for you agree with me above, you who dispute about words, that we must call him a physician,) it will be necessary that he should know each of the simple parts, what and of what kind is the substance of each, what the shape, how great the magnitude, how many the number of them all, and how they are placed with one another. Therefore as he who wishes to know accurately the kind of house that is already built, must go through the analysis and dissolution of it for the knowledge of it, in the same manner we shall know the human body by dissection. For God and nature, as he who first made the house, knew the parts, having the use for a pattern of knowledge. But we, as he who is describing the house already built. And although we, if not perfectly, yet nearly, shall make the knowledge, it will be impossible for us to discern at any time

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 177 sur 413

ob aliquem vſum, an fruſtra quædam facta ſint. Etenim hæc ambo in opinionem cadere poſſunt, an præterea ob malum nonnulla procreata ſint. Atque etiam hinc cognitio optimè conſtitutorum corporum procedit; ſed de his quidem *aliàs*. Verùm ex diſſectione vbi quæ ſimilaria corpora nominantur, quale ſit conformatione ipſorum quodque, & quantum magnitudine, & quot vniuerſa, & quomodo componantur; didicerimus ſi compoſitarum ſcientiam habuerimus partium, quas organicas appellamus, eiuſmodi crus eſt, eiuſmodi manus, eiuſmodi digitus, oculus, lingua, pulmo, hepar, & quæ ſunt huiuſce generis cæteræ. Quin & actiones duplices inuenire licet partium, alias quidem & ſimplicium & ſimilarium; aliàs verò & compoſitarum, & organicarum. Licet itaque & pedem vniuerſum dum mouetur conſpicere; licet etiam & ipſius muſculos; ac in ſingulis muſculis per tranſuerſum pedis prorſus inciſi motum aliquem deperdi; licet denique ſcrutari quæ corpori occurſant, eo qui in muſculum inſeritur neruo vulnerato, primum quidem ipſum muſculum tum ſenſus, tum motus expertem reddi, atque cum ipſo eum, qui mouebatur, articulum. Vnde & arbitror neceſſarium quoque eſſe nobis artem conſtituentibus non ſolùm partes, & compoſitionem, ſed & ipſarum functiones congnoſcere. Atque eâ re ab ædificatoribus differimus. Nam illi quidem partes ſolas, & conſtructionem ſciunt, nulla tamen ipſarum actionem edit, neque propterea animal eſt domus. Verùm & actiones nobis inueſtigandæ ſunt. At hîc quoque duplex eſt inquiſitionis principium, ſcilicet actionis & partis cognitio; actionis quidem veluti ratiocinari, inueniſſe, & eligere; partis verò vt cerebri, medullæ, dorſi, & cordis. Omnium itaque quas ſcimus actionum partes, & partium omnium actiones inueſtigabimus. Hæc verò inueſtigatio nobis hîc quoque prorſus pro quadam erit methodo, de qua poſteriùs tractabimus.

CAPVT III.

De organicarum partium materia & actionibus.

AT nunc quod duplex quidem ſit partium natura, duplex verò & actionum iam dicta ſit, rurſus quoque accuratiùs explicetur. Totius cruris actio inceſſus eſt. Fit autem quum articuli alternatim, mutuóque extenduntur & inflectuntur, quod ſtatim in genu *deprehenditur*; anterioribus quidem muſculis rotulam tranſcendentibus, & ſuis tendonibus in tibiæ os inſertis, ibíque tibiam contrahentibus, cruris fit extenſio, interioribus verò ſimiliter agentibus, flexio. Sic in iſchio, ac pede quum articulus flectitur, aut extenditur, motus perficiuntur. Imò verò muſculus manifeſtè conſpicitur, quum circumiacente cute denudatus ceu ad ſuum caput contrahi, adducíque, non tamen qui in ipſum neruus inſeritur, ſenſibili quodam motu moueri conſpicitur; ſed videtur via is eſſe prodeuntis à cerebro facultatis. Ipſum autem cerebrum principium quidem eſſe neruis omnibus eiuſmodi facultatis clarè & perſpicuè ex neruo quocunque diuiſo didicimus,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ ὑλῶν τε καὶ ἐνεργειῶν τῶν ὀργανικῶν μορίων.

ΝΥΝὶ δ' ὅτι διττὴ μὲν ἡ τῶν μορίων ἐστὶ φύσις, διττὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν, ἤδη λέλεκται, καὶ αὖθις ἀκριβέστερον λεχθήσεται. τῶν σύμπαντος σκέλους ἐνέργεια βάδισις ἐστί. γίνεται δὲ τῶν ἐν αὐτῇ διαρθρώσεων ἀνάλαξις, ἀλλήλων ἐκτεινομένων τε καὶ συγκαμπτομένων, οἷς αὐτίκα καὶ γόνυ· τῶν μὲν ἐμπροσθεν μυῶν ἐπιβαινόντων τιβιὰ ὀστέῳ, καὶ διὰ τενόντων εἰς ὃ τῆς κνήμης ὀστέον ἐμφυομένων. ἐπεὶ δ' αὖ ἐκεῖ ὀπισθεν τιβιὰ κνήμιον, ἢ ἔκτασις γίνεται τῷ σκέλει. τῶν δ' ἐντὸς ὁμοίως ἐνεργούντων, ἡ κάμψις. οὕτω καὶ κατ' ἰσχίον καὶ πόδα καμπτομένης, ἢ ἐκτεινομένης τῆς διαρθρώσεως, αἱ κινήσεις γίνονται. φαίνεται μὲν οὖν ὁ μῦς ἐναργῶς, ὅταν τῷ περικειμένου δέρματος γυμνωθῇ, σπειρόμενός τε καὶ ἀναπαυόμενος, ὡς ὅτι τιβιὰ ἐπὶ κεφαλιὸν. οὐ μὴν ὃ κεφαλικὸν εἰς αὐτὸν νεῦρον αἰσθητιὰ ἵνα κίνησιν κινούμενον φαίνεται, ἀλλ' ἔοικεν ὁδὸς εἶναι τῶν τῆς ἐγκεφάλου κατιούσης δυνάμεως. αὐτὸς δ' ὁ ἐγκέφαλος ὅτι μὲν ἀρχὴ τῶν νεύρων ἅπασι τῆς τοιαύτης δυνάμεώς ἐστιν, ἐναργῶς ἐμάθομεν ἐκ τῶν διαιρεθέντος ὀπτικοῦ νεύρου.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 178 sur 413

ὲν μὲν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὁ σωνεχὴς ὄζιν ἐγκέφαλος, δίδωσιν ἁπάσαις τὰς ἐνεργείας, ἀπολλύσας δ' ὲν τοῖς κάτω. πότερον δ' ὥσπερ αὐτὸς τοῖς νεύροις, οὕτω καὶ ἐκεῖνος πάλιν ἕτερόν τι μόριον ἐπιπέμπει τὰς δυνάμεις, ἢ πηγή τις αὐτῶν ὄζιν, ἔτ' ἄδηλον. ἡ μὲν γὰρ τοιαύτη σκέψις ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς ὄζιν. ἀλλ' ἐπανίωμεν ὅθεν ὁ λόγος ἀπετράπετο. βάδισις μὲν ἡ ἐνέργεια τῶν σκελῶν πέφυκε. δέδηγεῖται δ' αὐτῆς, ὥσπερ ὲν τοῖς σκέλεσι μορίων ὁ μυώδης γένος. ὀστᾶ δὲ, καὶ χόνδροι, καὶ πιμελὴ, καὶ ἀδένες, καὶ ἀρτηρία, καὶ δέρμα, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ συνδέσμοι, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχουσιν ὲκ τῶν μυῶν. πρῶτα μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν κινῆται τὰ ὀστᾶ, τὰ δ' ἄλλα πέφυκε τῶν προσκειῶσθαι τοῖς ὀστοῖς ὲν κύκλῳ, συνεκείνοις κινῆται. ἡ μὲν οὖν τῆς ποδὸς κίνησις ἐνέργεια τῶν μυός ὄζιν. ἡ δ' ὅλου τοῦ σκέλους, οὐκ ἔστιν ἀπάντων ἐνέργεια τῶν μορίων αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο, διτὸν ἔφαμεν εἶναι τῶν ἐνεργῶν τὸ γένος. ἓν μὲν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατα, ἑκάστου τῶν ἁπλῶν μορίων ἐνεργοῦντος, ἕτερον δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, ἢ δεύτερος, ἢ οὐ πρῶτος, ἢ ὅπως ἄν τις τῶν ὅλων ὀργάνων ὀνομάζειν ἐθέλῃ.

qui in ſuperioribus quidem partibus quibus cerebro continuus eſt, actiones ſeruat, quæ in inferioribus depereunt. At vtrum quemadmodum ipſum *cerebrum* neruis; ita illi rurſus altera pars quædam facultates immittat, aut fons quidam ipſarum ſit, etiam abditum eſt. Hæc enim ſpeculatio ad principem animam ſpectat. Sed redeamus vnde digreſſa eſt oratio. Inceſſus equidem cruris totius actio eſt. Huic autem præeſt in cruribus muſculoſum partium genus; oſſa verò, cartilagines, adeps, glandula, arteria, cutis, venæ, membranæ, & ligamenta initium motus habent à muſculis. Primùm enim ab ipſis oſſa mouentur, cætera verò omnia, quòd oſſibus in ambitu aſſita ſint, cum illis mouentur. Quare pedis motus, muſculi actio eſt; verùm vniuerſi cruris, non omnium eius partium actio eſt. Ac propterea diximus duplex eſſe actionum genus; vnum quidem primum ac maximè proprium cuique partium ſimplicium agenti; alterum verò ex accidenti, aut ſecundariò, vel non primariò, aut, quomodocunque aliquis nominare voluerit, vniuerſorum organorum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ διαπλάσεως τῶν ὀργανικῶν μορίων, ἐξ ἧς αἱ τούτων σύμπασαι ἐνέργειαι συμπληροῦνται.

ΕΠΕΙ δὲ τοῦτο ἡμῖν διώρισται, μετὰ τοῦτο ζητητέον ὄζιν, οὐ τίνων μὲν, ἢ τῶν ὀργανικῶν μορίων, οὐ τίνων δὲ, ἢ τῶν ἁπλῶν ἐνέργεια συμπληροῦται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν ἀρκτέον, ὅπερ ἐν σκέλεσιν ἐμνημονεύσαμεν. εἰ μὴ τίνων ἢ τὰ ὀστᾶ τηλικαῦτά τε καὶ τοσαῦτα, καὶ ὡδίπως διαπεπλασμένα, καὶ ὡδίπως συνταττόμενα, τῶν μυῶν ἡ κίνησις οὐδὲν ἂν αὐτοῦ. χρὴ γὰρ ἐν ταῖς διαρθρώσεσι, τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι τῶν ὀστῶν, τὸ δὲ ἐμβαίνειν, τοὺς συνδέσμους ἢ ἔξωθεν ἐν κύκλῳ περιβεβλῆσθαι, σφίγγοντας αὐτῶν τὴν σύνταξιν, ὅπως μὴ παραλλάττοι. οὐ μὴν οὕτως συντόνους τε καὶ σκληροὺς, ὡς ἀντιτυπάττειν ταῖς κινήσεσι, οὐ μὴν οὐδ' οὕτω χαλαροὺς ὡς παραλλάττειν ὑπιεμένους τὰ διαρθρώματα. φαίνονται τοίνυν καὶ οἱ συνδέσμοι δεόμενοι μεγέθους τέ τινος, καὶ διαπλάσεως, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ συνθέσεως. ἐάν τε γὰρ ἐλάττους, ἢ μείζους γίγνωνται, ἐάν τε πλείους, ἢ ὀλιγώτεροι τῶν δέοντος, ἄν τ' ἐν ἑτέρῳ σχήματι, καὶ καθ' ἕτερον ἐμφυόμενοι χωρίον, οὐκέτ' ἀμεμπτός ἡ τῆς διαρθρώσεως γίνεται κίνησις. ὥσπερ οὖν ὅτι συνδέσμων τε καὶ ὀστῶν, καὶ μυῶν εἴρηται νῦν, οὕτως ὅτι πόρων προσήκει διασκέψασθαι, τῆς ἐνεργείας τε περὶ καὶ τῆς χρείας. εἰ μὲν γὰρ εἰσήκοιτο μόριον μηδὲν ἔργον ἐνεργείας ἢ χρείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτῆς καὶ ὁ μέγεθος, ἔτι τε τὴν διάπλασίν τε, καὶ τὴν συνταξιν ἄρίστα κατεσκευασμένον, οὐδὲν ἂν ὄζι, φυλακτέον αὖθις. διημαρτημένον δὲ καθ' ἕν, πρὸς ὃ βέλτιον ἀκτέον. ὅταν οὖν οἷόν τε ποιῆσαι πρὶν τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν χρείαν, καὶ τὴν κατασκευὴν ἐκάστου γενέσθαι τῶν μορίων. ζητητέον οὖν αὖθις, καὶ οὐκ ἀποκρητέον, εἰ μέλλομεν ἕξειν ὑπιστήμην ὑγιεινοῦ καὶ νοσεροῦ σώματος.

CAPVT IV.

De partium organicarum forma qua ipſæ integras actiones obeunt.

QVum autem hoc à nobis definitum ſit, poſtea quærendum eſt, tum quibus partium organicarum, tum quibus ſimplicium actio compleatur; ac primùm ab organicis exordiendum, quandoquidem cruris meminimus. Itaque niſi oſſa tot tantáque ſint, & eodem modo conformata, eóque ordine connexa, muſculorum motus nihil proficiet. Oportet enim in articulationibus alterum quidem os excipere, alterum verò ingredi *ac excipi*; ligamenta verò ab externo ambitu circumducta eſſe, quæ eorum conſtructionem coërceant, vt ſedem non permutent; non tamen ita rigida ac dura, vt motibus obnitantur; neque etiam adeò laxa, vt articulos vacillare ſinant. Proindéque ligamenta videntur magnitudine quadam, & conformatione, & numero, & compoſitione indigere; ſi namque maiora aut minora fuerint, ſique plura, vel pauciora quàm deceat, ſiue in alia figura, vel in alium locum inſerantur, non ampliùs illæſus erit articulationis motus. Quemadmodum igitur & in ligamentis, & oſſibus, & muſculis nunc dictum eſt: ſic in omnibus tum de actione, tum de vſu diſſerere conſentaneum eſt. Si namque nulla inueniatur pars, quæ actione aut vſu otioſa vacet, imò ſi ſecundum ſubſtantiam propriam, & magnitudinem, ac præterea conformationem & idoneam ſtructuram conſtituta ſit, ipſa prout eſt, conſeruanda. At in re aliqua vitiata, in ſtatum meliorem ducenda. Quod efficere non potes, priuſquam ſingularum partium actionem, & vſum, & conſtitutionem noueris. Hæc itaque quærenda, haudque negligenda, ſi ſani & morboſi corporis ſcientiam ſimus adepturi.

CAP.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 179 sur 413

A

CAPVT V.

Quatuor esse, quibus composita corpora seu partes organicæ constant & labefactantur; ac de continui solutione eiusque differentiis.

QVum autem huc deducta sit oratio, opus est facultatem methodi memoria repetere. Neque enim domus, neque nauis, neque lecti, neque cuiusque rei alterius structuram aliquis aliter explorauerit, an vitio careat, an verò vitiosa sit, quàm si eas quæ componunt partes scrutatus fuerit, quot sint numero, quàm magna quæque, quomodo conformata, & quomodo sita sit. In his autem omnium coagmentatorum corporum tum integritas, tum vitium existit. In his verò ipsis demonstrabitur & domus, & nauis, affectiones consistere, scilicet in partium magnitudine, conformatione, numero, & situ; siquidem & vitium & integritas. At verò lecti, non in istis; vestimentorum autem in aliis quibusdam; calceamentorum verò non in iisdem. In omnibus igitur organicis corporibus, quibus substantia ex compositione est, in quatuor generibus integritas, & vitium, & affectio continetur. Si verò & naturalem vnionem consequantur partes, quintum quoddam oborietur id genus eiusmodi corporibus, adeò vt optimum quidem *corpus* optimas sortiatur actiones; quod verò pessimum, pessimas. Si verò aliqua quoq; soluatur vnitas, non vitiosa solùm eiusmodi affectio, sed iam & morbus est. Vocetur autē dilucidioris doctrinæ gratia genus istud, vnitatis solutio, si quis & continui solutionem appellet, haud erit dissidium. Sed quòd & similaribus partibus is excitetur affectus, scire oportet. Etenim ossis, & nerui, & venæ, & arteriæ, & carnis (quotiescunque punguntur, roduntur, secantur, diuelluntur, & rumpuntur) vitiatur continuum. Verùm in osse quidē fractura vocatur affectus; ruptura verò in carnosis musculorum partibus, quæ extensione concitatur; quum autem fibræ peræquè tensæ rumpuntur, vulsura vocatur affectus; eodem verò modo quæ ruptione continui fit in carne solutio, vulnus, quod non extēsione, sed incisione prodit, verùm si quod vulnerat, acutum, ac tenue sit, punctura, & punctio nominatur; si verò graue, contusio, vel collisio; ex corrosione verò qui in osse quidem oboritur, caries; qui verò in cæteris, vlcus. Sed nominare quidem alio modo concedatur. At hæ differentiæ omnes tot taléque sunt quinti generis morborum, quum primas partes obsident. In organicis verò (vt dictum est) secundum eas quæ diuersi sunt generis, coagmentationes oboriuntur, vocantúrque omnes auulsiones. Sed diuisa quadam tota parte similari, affectio quidem illa tum eius partis erit quæ secta est, tum etiam totius erit organi. Interdum tamen ex accidenti, vt quum vel musculus, vel pars huiusmodi aliqua affecta est; Interdū verò etiam primariò, vt quum ligamentum. Vt igitur vnius generis morbi, in quo partium continuum læditur, differentias ego nunc edisserui; ita & tu simili experiare ratione cætera quatuor genera paucis percurrere. Memoria namque ipsa hoc in libro repetere superfluum mihi videtur, quum in libro de morborum differentiis accuratè conscripta sunt omnia.

B C D E F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τέσσαρα εἶδη, ἐξ ὧν τὰ συνθετικὰ σώματα, ἢ τὰ ὀργανικὰ μόρια συνίσταταί τε καὶ λύεται· καὶ περὶ λύσεως τῆς συνεχείας, καὶ τῶν αὐτῆς διαφορῶν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο γέγονεν ὁ λόγος, ἀναμνησθῆναι χρὴ τῆς μεθόδου τὴν δύναμιν. οὔτε γὰρ οἰκίας, οὔτε νεώς, οὔτε σκίμποδος, οὔτε ἄλλου τῶν ἀπεπήγων σκεύους, ἕτερος ἂν τις ἐξετάσῃ τὴν κατασκευήν, εἴτ' ἀμεμπτός ἐστιν, εἴτε μεμπτή, χωρὶς τοῦ τὰ συνθετικὰ διαγνῶναι μόρια, πόσα τε τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ πηλίκον ἕκαστον, ὅπως τε διαπέπλεκται, καὶ ὅπως κεῖται. ἀλλ' ἐν τούτοις ἐστὶν, ἢτ' ἀρετὴ καὶ ἡ κακία τῶν συνθέτων ἀπεπήγων σωμάτων. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις ἐδείκνυτο, καὶ τὰ πάθη τῆς οἰκίας εἶδη, καὶ τῆς νεὼς ἤτοι μεγέθη, καὶ διαπλάσεις, ἐν ἀριθμῷ, ἐν θέσει τῶν μορίων, εἴπερ γε καὶ ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ κακία. σκίμποδος δὲ οὐκ ἐν τούτοις. ἱματίων δὲ ἆρα ἐν ἄλλοις ἐστίν. ὑποδημάτος δὲ οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. ἐν ἅπασιν οὖν τοῖς ἐργανικοῖς σώμασιν, οἷς οὐσία ξύγκειται συνθέσιν, ἐν τέτταρσι γένεσιν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ κακία, καὶ τὸ πάθος ἐστίν. εἰ δὲ καὶ φύσιν ἕνωσιν λαμβάνοι τὰ μόρια, πέμπτον ἂν γένος τοῦθ' ὑπαρξῇ τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ὥστε τὴν μὲν ἀρίστην, ἀρίστας ἔχειν τὰς ἐνεργείας, τὴν δὲ μοχθηροτάτην, χείστας. Εἰ δὲ καὶ λυθείη ἡ τοιαύτη διάθεσις, οὐ μεμπτὴ μόνον ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἀλλ' ἤδη καὶ νόσημά ἐστι. καλείσθω δ' ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας ὁ τοιοῦτον γένος, ἑνώσεως λύσις, οὐδὲν διαφέρειν εἰ καὶ συνεχείας τις εἴποι λύσιν. ἀλλ' ὅτι γε καὶ τοῖς ὁμοιομερέσιν ἐγγίνεται τὸ πάθος τοῦτο, γιγνώσκεσθαι χρή. καὶ γὰρ ὀστοῦ, καὶ νεύρου, καὶ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας, ἐν σαρκὸς ἐν ταῖς νύττεσθαί τε, καὶ διαβιβρώσκεσθαι, καὶ τέμνεσθαι, καὶ διατιτᾶσθαι, καὶ ῥήγνυσθαι, διαφθείρεται τὸ συνεχές. ἀλλ' ἐν μὲν ὀστῷ κάταγμα καλεῖται τὸ πάθος. ῥῆγμα δὲ, ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις τῶν μυῶν ἐκ διατάσεως γιγνόμενον. αἱ δ' ἴνες ὅταν ὁμοίως παθεῖσαι ῥαγῶσι, ἀπόσπασμα καλεῖται τὸ πάθος. ὡσαύτως δὲ τῷ ῥήγματι τὸ τραῦμα συνεχείας ἐστὶν ἐν σαρκὶ λύσις, οὐκ ἐκ διατάσεως, ἀλλ' ἐντομῆς. εἰ δ' ὀξύ τε καὶ λεπτὸν εἴη τὸ διῃρωσκὸν, ὀνομάζεται νύγμα καὶ νύξις. εἰ δὲ βαρύ, θλάσμα καὶ θλάσις. τῶν δ' ἐξ ἀναβρώσεως, ὅσα μὲν ἐν ὀστῷ γίγνεται, τερηδών· ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἕλκος. ἀλλ' ὀνομάζειν μὲν ἐξέστω, καὶ ἄλλως. αἱ διαφοραὶ δὲ αἱ σύμπασαι, τοιαῦταί εἰσι, καὶ τοσαῦται τῷ πέμπτου γένους τῶν νοσημάτων, ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις συνίστηται μέρεσιν. ἐν ὀργανικοῖς δὲ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς τῶν ἑτερογενῶν γίγνεται συμφύσεις, καὶ καλεῖται πάντα ἀποσπάσματα. διαιρεθέντος μέντοι ἑνὸς ὅλου τῶν ὁμοιομερῶν, εἴη μὲν αὖ καὶ αὐτῷ τῷ διῃρημένου τὸ πάθος, εἴη δ' ἂν καὶ τῷ συμπάντος ὀργάνου. ποτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς ἐπειδήπερ ἤτοι μῦς, ἢ ἄλλο τοιοῦτον ἕτερόν τι πάθῃ, ποτὲ δὲ καὶ πρώτον, ἐπειδήπερ σύνδεσμος. ὥσπερ οὖν ἐφ' ἑνὸς γένους νοσήματος, ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς τῶν μορίων βλάπτεται, τὰς διαφορὰς ἐγὼ νῦν ἐπῆλθον, οὕτω καὶ σὺ πειρῶ τὴν ἄλλων τεττάρων γενῶν, ὡσαύτως διελθεῖν. ἀναμιμνήσκειν γὰρ αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, περιττὸν ἐδόκει μοι, γεγραμμένων γε ἀπεπήγων ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 180 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν ὕλης προηγουμένης τε, καὶ ἀπωτέρω. ἢ περὶ στοιχείων, ἢ περὶ τῶν στοιχείων διδασκαλίαν τοῦ ἰατροῦ προσήκειν· καὶ περὶ τῶν ἑπτὰ ἀναγκαίων τῷ τοῦ ἀληθοῦς εὑρέσει πρὸς τοῖς ἄλλοις.

CAPVT VI.

De partium ſimilarium materia proxima, ac remota; ſeu de elementis, ac elementorum tractationem ad Medicum pertinere, de ſeptem quoque conditionibus ad veritatem inueniendam neceſſariis.

ΠΑλιν οὖν ἀναμνήσομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὧν ἐν σκοπῷ ἡ τῆς οὐσίας εἶδος ἐστιν, ἐδείχθη τὰ σύμπαντα ἡμῖν τέτταρα, τῆς ὅλης οὐσίας αὐτῶν αἴτια, καὶ προηγουμένη τε καὶ διημαρτημένου σχήματος ἐν αὐτοῖς. ἔπειτα δ' ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν ἁπλῶν ἑκάστου μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι τὴν φύσιν, εἰ καὶ τὴν τούτων ὡς ἀρετήν τε καὶ κακίαν ἱκανός ἐστι γνωρίζειν, ἐπανορθοῦσθαί τε τὰ παθήματα. πεποιθὼς γοῦν ἐν οἰκίᾳ κεραμίδος ἢ πλίνθου λυθείσης, ὁμοίας ἢ ὁτουοῦν, ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τεχνίτην, ὅπως τε δημιουργήσῃ τοιαύτην ἑτέραν, ὅπως τε τὴν μὴ πεποιθυῖαν ἀξαιρήσῃ, καταθήσεται δ' εἰς τὸ ἐκείνης τόπον ἑτέραν ἀπαθῆ. τοῦ μὴν γε τὴν περὶ ὅλον σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τέχνην συνιέναι μέλλοντι πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἀναγκαῖον τοῦτο ἔσται γινώσκειν, εἴτε δυνατόν ἐστιν ἀπιτηδείαν ἢ μόνον, εἴτε ἀδύνατον, αὐτ' ἄλλου τιθέσθαι. σάρκα μὲν ἐκκόψας πεπονθυῖαν, ἑτέραν ἐργάσασθαι δύνασαι. νεῦρον δὲ ἢ σύνδεσμον κόψας, ἕτερον ἀποτελέσαι τοιοῦτον οὐ δυνήσῃ. τῇ μὲν γὰρ ἐξ αἵματος ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἐκ σπέρματος. ἔστι δὲ καὶ ὀστοῦν ἓν ἢ τῶν ἐν τῇ προώτῃ διπλάσει συνισαμένων, ἀλλ' εἰς τὴν χώραν αὐτὸ καταθεῖναι ἢ δυνάμεθα παραπλήσιον ὀστῷ. καὶ ταῦτα ἐγὼ μὲν νῦν ἀπεφηνάμην ἐκ προχείρου λαβὼν ἕνεκα παραδείγματος. ὁ δὲ λόγος αὐτόν γε καλεῖ ζητῆσαι τὸ συνισάμενον τὴν τέχνην, καὶ ἤδη γε ταῖς ἀρχαῖς τῆς εὑρέσεως ἐπεσχεδάμεν, ὅτι τὴν προώτην τῶν ζώων γένεσιν ἀναπέμψας, καὶ συμβουλεύσας ζητεῖσθαι, πόθεν μὲν ἐκ σπέρματος ἐγένετο, πόθεν δ' ἐκ τροφῆς ἀεὶ γίγνεται. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἡ μέθοδος ἀναγκάζει τε καὶ κελεύει ζητεῖν ἡμᾶς, εἴθ' ἓν ἔστιν ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἁπλῶν φαινομένων μορίων, εἴτ' ἐκ πλειόνων σύγκειται, καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστὶ τῆς συνθέσεως. δῆλον γὰρ ὡς καὶ ταῦτα τοῖς ὀργανικοῖς ὀνομαζομένοις ἀνάλογα, ἔν τε τῇ ποσότητι καὶ διαπλάσει, καὶ μεγέθει, καὶ θέσει τῶν συνισάντων αὐτὰ, τιθεὶς τ' ἀρετὴν ἕξει καὶ τὴν κακίαν, εἴπερ ἀνάλογος ὁ τρόπος αὐτῶν ἐστὶ τῆς γενέσεως. εἰ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς ἡ τετραφάρμακος ὀνομαζομένη, δι' ὅλων κεκραδέντων ἀπρήτων ἐγένετο, καθ' ἕτερον τρόπον ἐξευρήσεις αὐτῶν τὴν ἀρετὴν τε καὶ κακίαν, καὶ τὴν νόσον. ὥσπερ, οἶμαι, εἰ μὴ κεκραδέντων, ἀλλ' ὁμοῦ τῶν ἐκ τροφῆς ἀκριβοῦς ἡ ἕνωσις αὐτῶν ἐστιν, ὁμοίως τοῦ κεφαλικοῦ τοῦ καλουμένου φαρμάκου ξηροῦ, καὶ οὕτως ἐξεύρεις τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ φαρμάκου. εἰ δὲ μή τε ἐκ πολλῶν διαφερόντων κατ' εἶδος, ἀλλ' ὁμοειδῶν ἁπάντων σύγκειται, καθάπερ εἰ οὕτως ἔτυχεν οἰκία τις ἐξ ὀπτῆς πλίνθου μόνης, ἢ λίθων, ἐν τῇ συνθέσει μήτε διαφορότης ἐξευρήσεις τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ σώματος. ὅτι μὲν δὴ τῶν εἰρημένων ἓν ἢ τοῖς ὁμοιομερέσιν ὑπάρχει σώμασιν, ὁ λόγος ἡμῖν ὑφηγεῖται. τί δ' ἐξ αὐτῶν ἐστιν ἀληθὲς, ἀκριβοῦς δεῖται σκέψεως. ὁρῶ μὲν γέ τοι καὶ τοὺς φιλοσόφους, ὅτι τὴν τοιαύτην μὲν ἀφικομένους ζήτησιν, ὥσπερ καὶ

De partium ſimilarium materia proxima, ac remota; ſeu de elementis, ac elementorum tractationem ad Medicum pertinere, de ſeptem quoque conditionibus ad veritatem inueniendam neceſſariis.

RVrſum igitur nobis ipſis in memoriam reuocabimus, quod & in cæteris partibus omnibus, in quarum compoſitione ſubſtantiæ ſpecies eſt, demonſtratum ſit vniuerſa genera quatuor totius ſubſtantiæ ipſarum eſſe cauſas; ac præterea tum probè conſtitutæ, tum vitiatæ ipſarum figuræ; deinde verò quòd & cuiuſque ipſarum ſimplicium partium naturam ſcire neceſſe ſit, ſi quis tum & earum integritatem, & vitium cognoſcere, tum affectus emendare commodè valeat. Oblæſo igitur domus imbrice, aut latere aliquo, vel crudo, vel cocto, ſcire oportet opificem & quomodo eiuſmodi alterum ſtructurus ſit, & quomodo oblæſum exempturus, ac in illius locum alterum integrum poſiturus. At ſanè & qui artem circa hominis corpus verſantem conſtituit, ei præter cætera neceſſarium quoque eſt id noſſe, num aliqua pars loco alterius poni queat, an verò alterius vice locari nequeat. Carnem quidem prauè affectam ſi reſecueris, aliam procreare poteris; neruum verò aut ligamentum ſi ſecueris, alterum eiuſmodi efficere non poteris. Illi etenim ex ſanguine, his verò ex ſemine ortus eſt. Sed os quoque vna quædam eſt partium quæ in prima conformatione conſtructæ ſunt. Verùm in locum ipſius reſtituere poſſumus aliquid oſſi aſſimile. Et hæc nos equidem nunc obiter ſumpta exempli gratia prodidimus, imò & ratio ipſum hortatur inquirere, qui artem conſtituit, iamque inuētionis principia deſcripſimus, quæ ad primam animantis generationem reuiſimus, conſuluimúsque inquirere, quænam ex ſemine procreata ſint, & quæ ab alimentis perpetuò procreentur. Ad hæc autem magis methodus & cogit & exhortatur nos inquirere, Vtrum ſingulæ partes ſimilares quæ & ſimplices conſpiciuntur, vnum ſint, an verò ex pluribus conſtēt, & quis ſit earum compoſitionis modus. Has namque planum eſt organicis nuncupatis proportione reſpondentes & in quantitate, & conformatione, & magnitudine, & ſitu ipſas conſtituentium, tum integritatem, tum vitium ſortituras, ſi modus ipſarum generationis ſit analogus; ſi verò non ita, ſed vt medicamentum quod tetrapharmacum nominatur, totis per tota mixtis factæ ſint, alia ratione ipſarum integritatem, & vitium, & morbum comperies. Quemadmodum (arbitror) ſi non ex mixtis, ſed ex appoſitione accurata ſit ipſarum vnitas peræque cephalico, quod vocatur, medicamento arido; ſic & integritatem, & vitium, & morbos operis generationi proprios inueneris: ſi verò non ex multis ſpecie differentibus, ſed ex iiſdem ſpecie omnibus compoſitæ ſint, vt (ſi ita ſors tulerit) domus quædam ex coctis lateribus ſolis, aut lapidibus, in compoſitione ſola videlicet ſimilarium partium & integritatem, & vitium, & morbos operis generationi proprios reperies. Vnum ſanè aliquod prædictorum ſimilaribus adeſſe partibus, ratio nobis ſuadet; quodnam autem ex ipſis verum ſit, exacta conſideratione indiget. Videmus enim philoſophos in huiuſmodi quæſtionem deſcendere, quemadmodum & medico-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 181 sur 413

medicorũ nonnullos plurimũ inter ſe diſcrepaſſe. Quare mihi etiã quamplurimi Medici videntur ab hac quæſtione ſeceſſiſſe, quũ ſe id quod quæreretur inuenturos nequaquã ſperarent; nonnulli verò non modò vt impoſſibilem, ſed vt inutilem diſquiſitionem omiſerũt. Quod quidem inutilis minimè ſit, ſiquis non experiẽtia, ſed methodo artem conſtituerit, iam mihi dilucidũ eſſe videtur, quòd verò non impoſſibilis, poſtea conſiderabimus, quũ quid paucũ priùs inter nos diſſeruerimus. Si quam enim mihi fidem adhibeas, vt certè adhibes, quum me rem nullã humanæ gloriæ, ſed veritatis ſtudio omnia efficere conſpicias; ne te multitudo medicorũ, philoſophorúmq; diſcrepantium deterreat. Si nãque ex quibus veritatem noſſe oportet, ea omnibus adeſſent, nec ipſam poſtea inuenirent, ſpem inuẽtionis abijci conſentaneum eſſet. Sed ſi quædam omninò iſti non habuerint, quemadmodum etiam concedunt, quædam verò vtrum habuerint non conſtet, nos verò ſimus conſcij nos ipſos omnia tenere, veritatis inquiſitionem audacter admittere neceſſe eſt. Quotnam igitur exiſtunt quæ concurrere opus eſt, vt ſiquis quærens aliquid, ſiue verum nouerit, ſiue nõ; ab inuentione non deſperet? Septem nimirũ. Primum quidẽ ACVTA NATVRA, vt quæcunq; diſciplina rationalis edoceatur, eam facilè aſſequatur. Secũdum A PVERILI ÆTATE ET INSTITVTIO, ET EXERCITATIO, vt in primis verſetur diſciplinis; maximè verò & in arithmetica, & in geometria ſeſe exercuiſſe oportet, quemadmodum & Plato conſuluit. Tertium, ad hæc omnia OPTIMIS SVA TEMPESTATE HABITIS PRÆCEPTORIBVS AVRES ADHIBVISSE. Quartum poſtea, ipſum eſſe LABORIS PATIENTISSIMVM, vt nihil quicquam interdiu, nihilque noctu præter diſciplinas meditetur. Quintum præterea, quod pauciſſimis contingit, VERITATEM EXPETERE, eique ſoli in tota vita ſtudio incumbere, ſpretiſque cæteris omnibus, quæ à pleriſque expetuntur. Sextum ſerie, methodum quandam didiciſſe, qua tum verum, tum falſum dijudicetur. Non enim certè ſatis fuerit ad inuentionem duntaxat eorum, quæ deſideramus, veritatem cõcupiſcere, ſed etiam facultatem quandam inuẽtionis paratã habere oportet. Ad hæc omnia ſeptimum, METHODVM EXERCVISSE DECET, vt non ſolùm cognoſcere, ſed vti queat. Si namque rhetoribus quidem inferiorem aſtem ſectãtibus haud ſatis eſſe videatur noſſe methodum, ſed totam vitam in ipſius exercitatione conterant, multò magis magna adeò quærentibus ſolùm edidiciſſe methodum nequaquam ſufficiet. Itaque ſiquod vnum horum quæ dicta ſunt, ad veritatẽ viam inſtituenti deſit, ęquum eſt ipſum haud admodum ſperare eorum quæ expetit quicquam eſſe conſequuturũ. Si verò omnia ſuppetant, quid prohibet veritatem bona ſpe fultum exquirere?

CAPVT VII.

De Elementorum natura ex quibus ſit ſingularum partiũ compoſitio; quòd plura vno ſint, & quòd alterentur.

INſtitutum porrò nobis eſt, quemadmodum omnes totius corporis partes vel etiam ſimpliciſſimas ex diſſectione didicimus, ita hoc ipſum inuenire, nempe quales natura exiſtant primariæ ac ſimpliciſſimæ partes. Verùm non de omnibus, ſed de vna ceu exempli loco ſermonem inſtituemus. Caro inſpiciatur primùm, an vnum ſpecie ſit elementum quod

A τῶν ἰατρῶν οἱονοῦν ὅτι πλέον ἀλλήλων διενεχθέντας. διὸ μοι δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἀποστῆναι τῆς τοιαύτης ζητήσεως, ἀπογνόντες εὑρήσειν ὃ ζητούμενον. ἔνιοι δ' οὐ μόνον ὡς ἀδυνάτου τῆς εὑρέσεως ἀπέσχισθαι, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀχρήστου. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἄχρηστος, εἰ μέλλοι τις οὐ λίαν πείρας ἄνους, ἀλλὰ μεθόδῳ συσκιάσαι τὴν τέχνην, ἤδη μοι δοκεῖ σαφὲς εἶναι. ὅτι δὲ οὐδ' ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκεπτώμεθα, ἴσως καὶ τοῦτο ἡμῖν διαλεχθέντες. εἰ γάρ τί μοι πίστις ἐστίν, ὥσπερ ἐμοὶ πίστις ἐστίν, ὁρᾶν με οὐκ ἐν τοῖς δόξαν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀληθῆ ἅπαντα τοῦτο ποιοῦντα, μὴ καταπλήττεσθαί σε ὁ πλῆθος τῶν διαφωνησάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὧν χρὴ γινώσκειν τ' ἀληθὲς, ἅπασιν ὑπῆρξεν, εἶτ' οὐκ ἂν ἦσαν, ἅπαντα ἴσως ἀπογινώσκειν τῆς εὑρέσεως. εἰ δέ τινα μὲν οὐθ' ὅλως ἔχουσιν, ὥσπερ ἐμοὶ δοκοῦσι καὶ αὐτοί. τινὰ δ' ἀδήλων εἰ ἔχουσιν, ἡμεῖς δὲ σαφῶς αὐτοῖς ἔχομεν ἅπαντα, θαρροῦντας χρὴ προσιέναι τῇ ζητήσει. τίνα τοίνυν ἐστὶν ἃ χρὴ σαφῶς εἰδέναι, ἵνα ζητῶν ὁποιῶν τις, ἤτοι γνῷ τ' ἀληθὲς, ἢ μὴ γνοὺς, οὐκ ἀπογνῷ τῆς εὑρέσεως; ζ'. δηλονότι. πρῶτον μὲν ὀξεῖα φύσις, ὥσπερ ἂν ἐκδιδάσκεται μάθημα λογικὸν ἐπίμηκες ἔπεσθαι. δεύτερον δὲ, ἢ ὀκνῆς τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγή τε καὶ ἄσκησις, ὡς ἂν C τοῖς πρώτοις γλυφῇ μαθήμασι. μάλιστα δ' αὐτὸν ἐν ἀριθμητικῇ τε καὶ γεωμετρίᾳ γυμνάσασθαι δεῖ, καθάπερ καὶ Πλάτων συμβουλεύει. τρίτον ὅτι τούτοις ἅπασιν, ὑποτρέχειν ἅμα τοῖς ἔτι τ' ἐαυτῷ χρόνον ἀρίστοις εἶναι δοκοῦσιν. ἔπειτα τέταρτον αὐτὸν εἶναι φιλοπονώτατον, ὡς μηδὲν, μήθ' ἡμέρας, μήτε νυκτὸς ἐκμελετᾶν ἄλλο, πλὴν τῶν μαθημάτων. εἶτα πέμπτον ὅσαι ὀλιγίστοις ὑπῆρξεν ἀληθείας ὀρεχθῆναι, καὶ τοῦτο ταυτυδάσαι μόνον ἐν ἅπασι τοῖς βίοις, καταφρονήσαντα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἃ τοῖς πολλοῖς διεταυτύδασαν. τρίτος τού- D τοις ἕκτον ἐκμαθεῖν τινα μέθοδον, ἣ διακρίνεται ὅ ἀληθές τε, καὶ ὁ ψεῦδος. οὐ γὰρ δὴ ἀπογνόντά γε μόνον εἰς τὴν εὕρεσιν ὧν ζητοῦμεν ὀπτιθυμῆσαι τ' ἀληθείας, ἀλλὰ χρὴ καὶ δυνάμιν τινα τῆς εὑρέσεως προεισάγειν. ἕβδομον ὅτι τούτοις ἅπασιν ἀσκῆσαι τὴν μέθοδον, ὡς μὴ γνωσθῆναι μόνον, ἀλλὰ κεχρῆσθαι δυνάσθαι. εἰ γὰρ δὴ τοῖς μὲν ῥήτορσιν ἐλάττονα τέχνῃ μεταχειρίζονται, οὐκ ἰκανὸν εἶναι δοκεῖ ὁ γνῶναι τὴν μέθοδον, ἀλλ' ἐν ἅπασι τοῖς βίοις τὴν ἄσκησιν αὐτῆς μεταχειρίζονται. πολὺ μᾶλλον τοῖς οὕτω μεγάλα ζητοῦσιν, οὐκ ἀπογνῶσι μόνως ἐκμαθεῖν τὴν μέθοδον. εἰ μὲν οὖν ἓν τῶν E εἰρημένων ἐνδέοι τῷ καθηγουμένῳ τῆς ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὁδοῦ, δίκαιόν ὅστις μὴ πάνυ τι τυγχάνει ἐλπίζειν, ὧν ἐφίεται. εἰ δὲ ἅπαντα ὑπάρχει, τί κωλύει ζητεῖν ὃ ἀληθὲς ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθαῖς;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ φύσεως στοιχείων ὧν ὧν ἕκαστον τῶν μορίων συνίστηται· καὶ πλείω ἐνίοις ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιούμενα.

F ΕΣτι μὲν δὴ ὃ προκείμενον, ὥσπερ τὸ σύμπαντος σώματος οὕτω καὶ ἀναπομπῆς ἐμαθομεν ἅπαντα τὰ μόρια μέρος τῶν ἁπλουστάτων, ὡς πρὸς τὴν ὄψιν, οὕτω καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐξαρθῆναι, οἷόν τὰ πρὸς τὴν φύσιν ὅσα τὰ πρῶτά τε καὶ ἁπλούστατα μόρια. μὴ τοίνυν ὅτι πάντων, ἀλλ' ἐφ' ἑνὸς, ὡς ὅτι παραδείγματος ὁ λόγος ἡμῖν γενέσθω. τῆς σαρκὸς ὅτι σκεπτομένης, πρῶτον μὲν εἰ ἓν τι τὴν ἰδέαν ὅστι ὃ ἡμῖνσθαι

αὐτὲω στοιχεῖον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως ὀνομάσαι τὸ πρῶτόν τε, καὶ ἁπλούστατον ἐν αὐτῇ μόριον· εἶθ' ἑξῆς, εἴτ' οὖν μὴ φαίνοιτο τοιοῦτον, εἰ πολλὰ· καὶ πεῖται πόσα γε, καὶ τίνα, καὶ ὅς τις ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστὶ τῆς συνθέσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἡ σὰρξ ὀδυνᾶται τεμνομένη τε, καὶ θερμαινομένη σφοδρῶς, ἀδυνάτων ἐν εἴδει τῶν εἰδῶν τὸ στοιχεῖον, οἷς Ἐπίκουρος ἀτόμων ἔθετο τὸν ἄτομον· ὅτι γὰρ οὐκ ἔν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον ἐστὶ τοιοῦτον, οὐδενὸς δῆλον. οὐδεμία τῶν ἀτόμων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, οὔτε θερμὴ τὴν φύσιν ἐστὶν, οὔτε ψυχρά, οὐ μὴν οὐδὲ λευκή τίς ἐστιν οὐδ' αὐτῶν ἢ μέλαινα. καὶ τί διατείνω, καὶ καταμηκύνω καὶ χαρματίζων τὸν λόγον; ὅλως γὰρ οὐδεμία ποιότης ἐστὶν αὐτῇ ἀτόμῳ, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν βούλονται. τῶν γὰρ δὴ τοιούτων ποιοτήτων πᾶσαν δι' ὅλων φαίνονται διεληλυθέναι τῶν σωμάτων. ὡς ἥγε κεῖ τὸ σχῆμα ποιότης ἐστὶ πασῶν αὐτῶν ἐστὶ πασῶν, ἐστὶ δὲ καὶ ἀντιτυπία, καὶ βαρύς. ἀλλ' εἴτε ποιότητα χρὴ καλεῖν, εἴτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων, πρὸς γε τὸ προκείμενον, οὐδὲν διαφέρει. πάσας γὰρ αὐτῶν ἐστὶ πασῶν τὰ εἰρημένα, καὶ οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλων εἴδει, καθάπερ αἱ ὁμοιομέρειαι τοῖς ἑτεροιωμένοις, ἢ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τοῖς διαφθαρεῖσι τοῦτα. φησὶν οὖν ὁ Ἱπποκράτης· ἐγὼ δὲ φημι, εἰ ἓν ἦν αὐτῶν τοῦτο, οὐδὲ ποτ' ἂν ἤλγεεν, ὀρθότατα λέγων. τὸ γὰρ ἓν, ἀμεταβλητον εἰς ἕτερον, οὐκ ἔλγει γε εἰς ὃ μεταβάλλει. τὸ δὲ ἀμεταβλητον ἀναλλοίωτον, καὶ ἀπαθές, τὸ δὲ ἀπαθὲς, ἀνώδυνον. γίγνεται τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων τοιάδε συμπέρασμα, τὸ ἓν ἀπαθὲς ἐστὶ πασῶν, ἐφ' ᾧ πάλιν ἕτερος ἐρωτηθήσεται λόγος τοιόσδε. εἰ ἓν ὂν τῶν εἰδῶν τὸ στοιχεῖον, οὐδὲν ἐν τοῖς πᾶσιν οὐδέποτε ὀδυνήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται, οὐκ ἄρα ἓν ἐστὶ τὸ στοιχεῖον. ἐπεὶ σὺ προὔκειτο σοὶ σκοπὸς ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐπ' ἐκείνης ἐξετάζεσθω. εἰ ἓν ὂν τῶν εἰδῶν τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐδέποτε ἡ σὰρξ ὀδυνήσεται. ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται. οὐκ ἄρα ἓν ἐστὶ τῶν εἰδῶν, τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον. ὁ δὴ αὐτὸς λόγος, καθ' ἕτερον ἐρωτηθήσεται τρόπον. εἰ ἀπαθές ἐστὶ τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐκ ὀδυνηθήσεται. ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθές. εἰ δὲ καὶ πλείω λέγοι τις εἶναι τὰ στοιχεῖα, μὴ μὴν γε ἀλλοιούμενα, καὶ ἐπ' ἐκείνων ὁ αὐτὸς λόγος ἐρωτηθήσεται τῷ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ ἀπαθῆ τῆς σαρκὸς ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀλγήσει. ἀλλὰ μὴν ἀλγεῖ, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθῆ τὰ τῆς σαρκὸς στοιχεῖα. ὁ μὲν οὖν πρότερος λόγος ἀναιρεῖ τὸν τε τῶν ἀτόμων, καὶ τὸν τῶν ἀναρμόστων, καὶ τὸν τῶν ἐλαχίστων συνθεσιν. τῷ δὲ δευτέρῳ, ἥτε τῶν ὁμοιομερῶν αἵρεσις δόξα, καὶ ἡ Ἐμπεδοκλέους. καὶ γὰρ οὗτοι οὐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων βούλεται συνίστασθαι τὰ σώματα, μὴ μεταβαλλόντων εἰς ἄλληλα. προσέοικε νοεῖν ἤδη τῶν λόγων, ὡς ἔμπροσθεν ἐλπίδος, ὄξυρος ὁ μέλλων μέρος ὧν ἐζήτεις. οὐκ ἀπαθῆ γὰρ ἀπέδειξεν εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς σαρκὸς, οὐκοῦν ἔτι καθέξουσι τὸ προκείμενον τῷ τὸν λόγον ἐν τῇ συνθέσει τῶν ἀπαθῶν ἐκείνων σωμάτων, ἃ δὴ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων ἁπάντων φύσεως ὑποτίθενται, ταῖς ὀδυναις γλυκᾶσθαι φάσκοντες. ἀπαθὲς γὰρ ὀδυνώμενον, οὔθ' ἡ διανοια προσδέχεται, οὔτε πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν μαρτυρεῖ. τοὺς γοῦν δακτύλους εἰ συμπλέξῃς ἀλλήλων, εἶτ' αὖθις ἀποχωρίζοις, οὔθ' ἡ συνοδος, οὔθ' ὁ διαχωρισμὸς ὀδυνᾶν ἐργάσεται. τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι, συνὸν τῷ πάσχειν ἐστίν. πάσχει δὲ οὐδὲν τὸ ἄφαον, ἐπεὶ διαφορὰ τῶν δυοῖν τούτοιν ἐστὶ τὸ πάσχειν, ἀλλοιοῦσθαί τε τὴν δι' ὅλων, καὶ λύσιν τῆς συνεχείας. ὁπότ' οὖν οὐδὲν ἐν τοῖς παθητικοῖς ἐναργῶς σώμασιν, οὔθ' ἡ συνοδος, οὔθ' ἡ ἄφοδος ὀδυνᾶν

A ipſam procreauerit. Nihil enim mali eſt primam & ſimpliciſſimam in ea partem ſic appellaſſe. Deinde ſi talis non appareat, an multæ; poſtea, quot hæ, & quæ ſint, tum quinam compoſitionis earum modus exiſtat. Quum igitur caro dum ſecatur, caleſcítque vehementer, dolore afficitur; vnum ſpecie elementum eſſe non poteſt, cuiuſmodi Epicurus atomon ſtatuit. Quòd enim vnum ſpecie elementum tale non ſit, inde conſtat; nulla ſiquidem ex atomis ipſa per ſe aut calida natura eſt aut frigida, neque etiam candida quædam ex ipſis eſt, vel nigra. Sed quid

B commoror, & comminuens orationem protraho? In ſumma namque, nulla qualitas eſt ipſi atomo, vt authores ipſarum decernunt. Nam huiuſmodi qualitates vniuerſæ per tota corpora permeaſſe videntur, vt ipſa figuræ qualitas ipſis omnibus inſit, ineſt autem & renixus & grauitas, ſed hæc an qualitatem, an aliud quicquam vocare oporteat, ad propoſitum nihil attinet. Omnibus enim ipſis prædicta inſunt, nec inter ſe ſpecie differunt, ſicut homœomeriæ, *ſimilaritates*, iis qui illas ſuppoſuere, aut elementa quatuor hæc ſtatuerunt. Hippocrates igitur inquit. *Ego verò dico, ſi homo vnum eſſet, haudquaquam*

C *doleret.* Rectiſſimè pronunciat. Nam vnum in aliud mutari non poteſt quum non habeat in quod mutetur; quum immutabile, nec alterari, nec mutari poſſit; impatibile verò dolore vacet; at manat ex dictis pronunciatis hæc concluſio, vnum eſſe impatibile, ob quam rurſus aliud proponetur argumentum tale. Si elementum vnum eſſet ſpecie, nihil in omnibus vnquam doleret. Atqui dolet, non igitur vnum eſt elementum. Quoniam verò de carne nobis conſtitutum erat diſſertationem moliri, de illa diſſeratur. Si vnum eſſet ſpecie carnis elementum, nunquam caro

D doleret; Sed dolet; non igitur vnum ſpecie carnis elementum eſt. Eadem verò ratiocinatio alio quoque modo proponetur. Si impatibile ſit carnis elementum non dolebit: Atqui dolet, non igitur eſt impatibile. At ſi quis & plura eſſe elementa dicat, non tamen quæ alterentur, de illis in hunc modum eadem ratiocinatio proferetur. Si impatibilia ſunt carnis elementa, non dolebit; ſed dolet, non igitur impatibilia ſunt carnis elementa. Quare prior quidem ratiocinatio, & atomorum, & incompactilium, & minimorum *corpuſculorum* hypotheſim ſubuertit. Al-

E tera verò & ſimilaritatum & Empedoclis opinionem tollit. Etenim hic ex quatuor elementis corpora vult conſtitui, ſed quæ inuicem non tranſmutentur. Adhibe iam diſputationi animum, qua citiùs ac ſperauerim, maximam eorum partem quæ quærebas inuenit; quippe carnis elementa non impatibilia eſſe oportere demonſtrauit. Non igitur etiamnum qui dolores tempori ſtatuunt in corporum illorum impatibilium compoſitione, quæ certè elementa omnium rerum naturæ ſuppo-

F nunt, propoſitum in oratione obtinebunt. Etenim nec intellectus capit, imò nec vllum eorum quæ ſub ſenſum cadunt, atteſtatur, impatibile dolore affici. Nam digitos ſi inuicem committas, rurſúſque ſepares, nulli dolorem nec coitus, nec ſeparatio concitabit; ſiquidem dolor paſſioni coniunctus eſt. At nihil contiguum afficitur; quoniam in his duobus paſſio conſiſtit, alteratione, per tota; & continuitatis diuortio. Quum igitur in patibilibus manifeſtò corporibus neque coitus, neque ſeiunctio

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 183 sur 413

ctio dolorem efficiat, multò minùs in impatibilibus efficiet. Quare nec Asclepiadis *corpusculum* illud incompactile fragile existens dolebit dum frangitur; non enim ipsi sensus est. Quare neque huic plus erit doloris ex iis quibus afficitur, quum sensus sit expers, quàm ossi, cartilagini, adipi, ligamento, & pilis. Etenim hæc omnia patiuntur quidem, sed non dolent, quia nec sentiunt. Quicquid igitur dolebit, patibile, ac sensibile esse oportet; non tamen ex sensilibus primis, necessarium est esse sensibile, sed patibile solùm sufficit; Nam aliquando sensibile fieri poterit, si immutetur, alteretúrque. At quia multitudine innumeræ alterationes ac temperaturæ elementorum fieri possunt, infinitæ quoque erunt particularium corporum proprietates, secundum quas nihil absurdum fuerit multa insensilia fieri, atque ex iis quæ sentiunt, aliud magis, aliud minus sentire. At verò & elementa vno plura necessariò esse, quæ alterari natura possunt, clarè demonstratum est iis, qui, vt paulò ante dictum est, apparatum omnem habent illorum, ex quibus possit aliquis fieri scientificus. Qui verò eò stupiditatis veniunt, vt ne vel an methodus quædam demonstrandi sit, priùs dignentur inquirere, vel ab alio discere, vel sese in ea exercere, iis sanè hic sermo non est communicandus. Neque enim contendendi cum aliis, aut vincendi, sed veritatis ipsius inueniendæ desiderio ad hanc disputationem descendimus. Nam qui indoctas illorum opiniones volet redarguere, is librum quem de elementis ex Hippocratis sententia inscripsimus, seorsum sibi legendum proponat.

A ἐργάζηται, σχολῇ γε ἂν ἐν τοῖς ἀπαθέσιν ἐργάσαιτο. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἄναρμον τὸ Ἀσκληπιάδου θραυστὸν ὂν ὀδυνήσεται θραυόμενον, ἀναίσθητον γὰρ ἐστιν. ὥστε οὐδὲ τούτῳ πλέον ὀδύνης ἔσται ἐξ ὧν πάσχει, τῆς αἰσθήσεως ἀπούσης. ὥσπερ ὀστῶ, καὶ χόνδρῳ, καὶ πιμελῇ, καὶ συνδέσμῳ, καὶ θριξί. καὶ γὰρ ταῦτα πάντα πάσχει μὲν, οὐκ ὀδυνᾶται δὲ, διότι μηδὲ αἰσθάνεται. χρὴ τοίνυν τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι παθητὸν εἶναι καὶ αἰσθητόν. οὐ μὴν ἐξ αἰσθητικῶν γε τῶν πρώτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἰσθητικόν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ παθητικὸν μόνον. αἰσθητικὸν γὰρ δύναται γενέσθαι ποτὲ, μεταβάλλον τε καὶ ἀλλοιούμενον. ἐπεὶ

B δ' ἀπείρους ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος γενέσθαι τὰς ἐκ τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεις τε καὶ κράσεις, ἄπειροι τῶν κατὰ μέρος σωμάτων αἱ ἰδιότητες συστήσονται, καθ' ἃς οὐδὲν ἄτοπον ἀναίσθητα γενέσθαι πολλὰ, καὶ τῶν αἰσθανομένων, τὸ μὲν μᾶλλον αἰσθάνεσθαι, τὸ δ' ἧττον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ πλείω τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι φύσιν ἔχοντα, δεδήλωται σαφῶς, τοῖς γε, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, τὴν παρασκευὴν ἔχουσιν ἅπασαν, ἐξ ὧν ἄν τις ἐπιστημονικὸς γένοιτο. τοὺς δ' εἰς τοσοῦτον ἥκοντας ἀναισθησίας, ὡς μηδ' εἴ τίς ἐστιν ἀποδεικτικὴ μέθοδος, ζητῆσαι πρότερον ἐθέλειν, ἢ παρ' ἄλλου μαθεῖν, ἢ

C ἀσκηθῆναι, τούτοις οὐδὲ κοινωνοὺς τοῦ λόγου ποιητέον. οὐ γὰρ ἐρίζοντες ἄλλοις, ἢ νικᾶν ἐθέλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εὑρεῖν σπουδάζοντες, ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ἀφικόμεθα. τῷ γὰρ βουλομένῳ καὶ τὰς ἀπαιδεύτους ὑπολήψεις αὐτῶν ἐξελέγχειν, ἴδιον γέγραπται βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπισκεπτόμεθα.

CAPVT VIII.

De materia compositionis similarium ex elementis; & qualitates primas, & corporum elementa quatuor esse.

RVrsus igitur ad institutum reuersi, finem ei imponamus. Quoniam elementum per totum alterabile est, quot vniuersa sint elementa, deinceps referamus, ducto & hîc ab iis quæ euidenter apparent, orationis exordio. Quæ rem quamcunque alterant, eam tetigisse antea, quàm immutasse necesse est, vt sensus docet, & ipsa rerum natura indicat. Nam absurdissimum est, aliquid in Ægypto à flamma quæ hîc est, alterari. Atqui si ex contactu id alteret quod transmutat, quarumdam tactilium qualitatum ratione operari ipsi necesse est. Quid igitur vetat has omnes inspici? Acutum sanè quod proximè accedit, secat, verùm substantiam eius non alterat, quemadmodum nec grauitas; sed contundit quidem & hæc, verùm per totum patientis substantiæ mutationem non efficit; quin nec durities ita sibi proximum alterare potest, vt in aliam speciem traducat. Calor tamen & frigidus totam adiacentem substantiam alterare potest. Ita verò humor & siccitas, etsi non subitò, quemadmodum prædictæ, certè tempore & ipsæ subiecta transmutant. An igitur aliam adhuc alterandi facultatem habemus? An vniuersa multitudo in his est? Certè solas prædictas qualitates efficientes tum dici, tum censeri conuenit, ac præsertim primam inter eas oppositionem. Atque in hac magis calorem,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ὕλης συνθέσεως τῶν ἐκ τῶν στοιχείων ὁμοιομερῶν· καὶ τὰς πρώτας ποιότητάς τε, καὶ τὰ τῶν στοιχείων σώματα τέσσαρα εἶναι.

D

ΠΑλιν οὖν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἐπιθῶμεν αὐτῷ τέλος. ἐπεὶ δὲ στοιχεῖον ἀλλοιωτόν ἐστι δι' ὅλου, πόσα τὰ πάντ' ἐστὶ στοιχεῖα διέλθωμεν ἑξῆς, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῶν λόγων, τῶν ἐναργῶς τι φαινομένων ποιησάμενοι. τοῖς ἀλλοιοῦσιν ὁτιοῦν ἀναγκαῖον καὶ ἁψαμένοις ὧν πρῶτον ἀλλοιοῦσι, ποιήσασθαι τὴν μεταβολὴν, ὥσπερ ἡ αἴσθησις διδάσκει, καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρὰ γὰρ τὴν ἔννοιαν ἐστιν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα φλογὸς ἀλλοιοῦσθαί τι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ μὴν εἰ ἁψάμενον ἀλλοιοῖ

E τὸ μεταβάλλον, ἀναγκαῖον αὐτῷ κατά τινας τῶν ἁπτῶν ποιότητας ἐνεργῆσαι. τί οὖν τὸ κωλύον ἐστὶν ἐπισκέψασθαι πάσας αὐτάς; ὀξὺ μὲν οὖν τέμνει τὸ πλησιάζον, ἀλλ' οὐκ ἀλλοιοῖ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καθάπερ οὐδὲ τὸ βάρος, ἀλλὰ θλᾷ μὲν καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δ' οὐκ ἐργάζεται τῆς παρούσης οὐσίας τὴν μεταβολήν. οὐ μὴν οὐδὲ σκληρότης οὕτω ἀλλοιῶσαι δύναται τὸ πλησιάζον, ὡς εἰς ἕτερον εἶδος μεταστῆσαι. θερμότης μέντοι καὶ ψυχρότης, ὅλην ἀλλοιῶσαι δύναται τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν. ὡσαύτως δὲ ὑγρότης, καὶ ξηρότης, εἰ καὶ μὴ διὰ τά-

F χους ὁμοίως ταῖς εἰρημέναις, ἀλλ' ἐν χρόνῳ γε καὶ αὗται μεταλλάττουσι τὰ ὑποκείμενα. ἆρ' οὖν καὶ ἑτέραν τινὰ ἔχομεν ἀλλοιοῦν δυναμένην; ἢ τὸ σύμπαν πλῆθος ἐν ταύταις ἐστί; καὶ μόνας ὀνομάζεσθαί τε, καὶ νομίζεσθαι προσήκει τὰς εἰρημένας ποιότητας δραστικὰς, καὶ μάλιστ' ἐν αὐταῖς τὴν πρώτην ἀντίθεσιν, καὶ κατ' αὐτὴν μᾶλλον τὴν θερμότητα, δραστικωτάτη

γὰρ αὐτὴ τῶν ποιοτήτων ἐστίν. ἑξῆς δ' αὐτῆς ψυχρότης, εἶθ' ὑγρότης, καὶ ξηρότης. ἄλλη δὲ οὐδεμία ποιότης ἄλλοιοῖ τὰ πλησιάζοντα δι' ὅλων αὐτῶν. εἰ γάρ τι ἅψαιτο, ἢ θλᾷ, ἢ τέμνει, ἢ νύττει, ὁρᾷ μὲν τοῦτο καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δὲ οὐκ ἐκτείνει τῆς πάσχοντος τὴν ἀλλοίωσιν, ὅθεν οὐδ' εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας αὐτὸ μεθίστησιν, ἀλλ' εἰς πλείονας διαιρεῖ. τὴν γοῦν χιόνα διαιρεῖν μὲν εἰς ἐλάχιστα μόρια, φυλάξεις χιόνα, θερμήνας δὲ παύσεις τοῦτ' εἶναι χιόνα. καὶ γὰρ καὶ ἡ γένεσις ἐξ ὕδατος αὐτῆς ψυχθέντος, οὐκ εἰς ἓν ἀθρόισθέντος. αὔξησις μὲν γὰρ οὐσίας τοῦτο, γένεσις δὲ οὐκέτι. καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν εἰς σμικρὰ διαίρεσις, μείωσις τῆς οὐσίας ἐστίν, ἡ δὲ θέρμανσις, ἑτέρας οὐσίας ἐστὶ γένεσις, ὅταν ἀλλοιώσῃ τὸ προϋπάρχον εἶδος. ὅσα τοίνυν σώματα πρώτην τὰς πρώτας ἔχει ποιότητας, οὐκέτι στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐστί, καὶ τῆς σαρκός. ἔστι δὲ ταῦτα, γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀήρ, καὶ πῦρ, ἅπερ ἅπαντες οἱ μὴ φθείροντες ἀποδέξιν φιλόσοφοι, στοιχεῖα τῶν γιγνομένων τε καὶ φθειρομένων ἔφασαν εἶναι. καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλά φασιν αὐτά, ἅτε εἴπερ τι κοινὸν ἅπασιν ὑποκείμενον. ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος. ὅπερ δὲ οὐ χρὴ δυσωπεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτανόντων τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἰ μὲν ἔχοι τις ἀπόδειξιν, ἐκείνῃ πειθέσθω. εἰ δ' ὅτι μὴ οἶδεν ὅλως οὐσίαν ἀποδείξεως, ὥσπερ ἔνιοι τῶν φιλοσόφων φασκόντων ὁμολογῆσαι, μὴ πολλῶν ἀποφαίνεσθαι πρώτως. ὥσπλησίον γὰρ τοῦτό γε, τῷ βουλεσθαι μαθεῖν ὅπως χρὴ προγινώσκειν ἔκλειψιν ἡλίου, πρὶν ἐν ἀριθμοῖς καὶ γραμμαῖς γυμνάσασθαι. φθυκτέον οὖν σοι τοιούτους ἀνθρώπους, ὥσπερ τὰ βάραθρα. συγκαταπίπτουσι γὰρ αὐτοῖς ἐνίοτε τοῖς πλησιάζουσι, καὶ πάντως γε ῥυπαίνουσι, εἰ μή τις ἱκανὸς ἐν λογισμασμῷ ἐν θεωρίᾳ λογικῇ. ταύτῃ τοι καὶ σκεπτέον ἡμῖν οὕτως, ὡς οὐδὲν ἕτερον σκεπτέον τῆς θεωρίας. ἀλλὰ τοῦτο μέν, οἶδ' ὅτι περίεργον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τὰ ὁμοιομερῆ σώματα, καὶ τὰς αὐτῶν κράσεις, καὶ μέντοι γε τὴν ὑγίειάν τε, καὶ τὴν νόσον ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων γίγνεσθαι· ὅθεν καὶ ὁ τῶν ὁμοιομερῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς εἶδος.

Ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐπανίωμεν. ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων ἀλλήλοις κεραννυμένων, ἓν ὁμοιομερὲς γίγνεται σῶμα, καθ' ὃ τῆς κράσεως ποιόν, ἤτοι γε αἰσθητικόν, ἢ ἀναίσθητον. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκατέρῳ τῶν γένῶν διαφοραὶ πᾶσαι, τῇ τῆς κράσεως ἑπομένη διαφορᾷ. καθ' ὁμοῦ τὴν τοιάνδε ἰδιότητα ὁ μὲν γίγνεται ὀστοῦν, ὁ δὲ σάρξ, ὁ δὲ ἀρτηρία, ὁ δὲ νεῦρον. ἀλλὰ καὶ ἡ καθέκαστον αὐτῶν ἰδιότης, ἐν τῇ τῆς κράσεώς ἐστιν ἰδιότητι. ξηροτέρα μὲν γὰρ καὶ θερμοτέρα σάρξ, ἢ τοῦ λέοντος. ὑγροτέρα δὲ καὶ ψυχροτέρα, τοῦ προβάτου· μέση δ' ἀμφοῖν, ἢ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἢ μὲν τοῦ Διώνος, εἰ οὕτως ἔτυχε, θερμοτέρα, ψυχροτέρα δ' ἢ τοῦ Φίλωνος. ὥστε γίγνεσθαι καὶ διαφορὰς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἁπλᾶς μὲν, ὅσα πρῶτ' ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, θερμοτέρας, καὶ ψυχροτέρας, καὶ ὑγροτέρας, καὶ ξηροτέρας. συνθετοὺς δ' ἄλλας τέτταρας, ὑγροτέρας τε ἅμα, καὶ ψυχροτέρας, θερμοτέρας τε καὶ ὑγροτέρας. ἄλλην τέταρτον τοίτην ξηροτέραν τε ἅμα, καὶ θερμοτέραν, ἐφ' ἧς τετάρτην ψυχροτέραν τε ἅμα, καὶ ξηροτέραν. ἐφ' ἅπασι τοῖς τοίτοις ἀπασῶν εἶναι τὴν εὐκρατοτάτην. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὁ λόγος ἱκανὸς ὀξειργάσθαι σύμπας ἐν

ipsa siquidem qualitatum efficacissima est; post hanc frigus est, mox humor, & siccitas; nulla verò alia qualitas sibi adiacentia per tota alterat. Si namque diuellit aliquid, contundit, secat, & pungit, id quidem facit, verùm per totam *substantiam* patientis alterationem non extendit; vnde nec in alteram essentiæ speciem ipsum transfert, sed in plurima separat. Itaque niuem si diuidas in minimas partes ipsam quidem niuem seruabis. Sin calefeceris, non esse niuem efficies; etenim ex aqua ipsa refrigerata, non in vnum collecta eius ortus est; hoc siquidem substantiæ incrementum, illud generatio est. Iam verò contrariorum in parua quidem diuisio, substantiæ diminutio est; calefactio autem, alterius substantiæ generatio, quum præcedentem alterauerit speciem. Igitur quæcunque corpora primùm huiusmodi qualitates obtinent, illa reliquorum omnium, & carnis elementa sunt; sunt autem hæc terra, aqua, aër, & ignis, quæ philosophi omnes, qui demonstrationem non refugiunt, elementa esse eorum quæ generantur & corrumpuntur, asseuerarunt, ac ipsa in se mutuò transmutari aiunt, communéque aliquod omnibus esse subiectum. Verùm de his haud verba sunt. Sed quòd deterreri non oporteat multitudine à veritate aberrantium, verùm demonstrationi, si cui eius copia sit, fidem adhibere. Porrò si omninò demonstrationis substantiam ignorant, vt nonnulli qui se philosophos dicunt, vereri se sententiam ferre omninò fatentur. Nam perinde est, ac si quis discere vellet quonam modo defectum solis præsagiri oporteat, priusquam in numeris se & lineis exercuerit. Fugiendi itaque eiusmodi homines sunt, tanquam barathra; quippe secum aliquãdo eos quibuscum versantur, attrahũt, vel omninò inficiunt, nisi in logica speculatione abundè quis exercitatus fuerit. Hac itaq; via non ita in re altera, quàm in illa theoria nobis exercendum est. Sed hoc equidem scio, præter institutum.

CAPVT IX.

Similaria corpora, eorúmque temperamenta, sanitatem quoque & morbum ex quatuor elementis exoriri, vnde forma similarium partium & medicinæ.

Ad rem propositam redeamus. Ex quatuor elementis inuicem contemperatis corpus vnum similare gignitur, pro temperamenti qualitate vel sensibile, vel insensibile. Simili verò ratione & particulares in vtroque genere differentiæ omnes, temperamenti differentiam sequuntur. Pro huius enim proprietate aliud os, aliud caro, aliud arteria, aliud neruus efficitur. Sed & cuiusque ipsorum proprietas in temperamenti proprietate consistit, siccior namque & calidior leonis caro est; humidior frigidiórque ouis; media inter vtramque hominis; atque inter ipsos homines Dionis caro, exempli gratia, calidior est, frigidior autem Philonis. Quapropter tot similarium partium differentiæ sunt, simplices quidem, quot elementa, calidiores, frigidiores, humidiores, & siccio-res; compositæ verò aliæ quatuor, humidiores simul & frigidiores, calidiores & humidiores; alia quoque tertia quædam siccior vnà & calidior; deinde quarta frigidior simul & siccior; his accedit princeps omnium temperatissima. Sed de his quidem sermo idoneus totus in libris

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 185 sur 413

libris de temperamentis habitus est. Verùm præsens sermo, quia similarium integritatem ac vitium in elementorum commoderatione & incommoderatione inuenit; deinceps ab ipsarum vitio morbum distinguet. Hæc verò distinctio ab vtrarumque rerum notione, vt in opere de demonstratione ostensum est, primum exordium habitura est. Quæ igitur salubris constitutionis corporis notio est, quæ iam & insalubris? Sana quidem corporis structura, illæsas secundum naturam actiones habet, ægra verò læsas. Proinde quum quis sanus imbecilliores quidem, quàm alius sanitate fruens, functiones habet, nondum verò iam læsas, intemperatior sanè est, sed nondum ægrotat. Igitur inter salubres corporis habitus vnus quidem est temperatissimus, octo verò intemperati. At morbus temperatus nullus est; intemperati verò, omnes; tot numero, quot salubres intemperaturæ. Quòd si ex sanis alios temperatos, alios intemperatos statuere cuipiam nõ placeat, is alterum duorum dogmatum sequi cogetur, vel omnes semper ægrotare, vel vnam esse omnium temperiem, virorum, mulierum, iuuenũ, senum, puerorum, athletarum, priuatorum, operariorum, in otio degentium, robustorum, imbecillium; sed vtrumque absurdum est, ergo tertiam quandam sanitatis latitudinem esse oportet, vt plurimæ in ea sanorum corporum differentiæ, in maioris ac minoris ratione comprehendantur, sicut & in aliis omnibus habet. Etenim domus, & nauis, & lectus, & arca, & vestimentum, & calceus, & currus, vel meliùs vel peiùs structurâ est priusquàm ægrotet. Atque hæ tres corporis dispositiones in omnibus nobis statuendæ sunt, optima, deprauata, & morbosa; sed optima quidem vna est, in perfectissimum enim deterius non cadit, reliquorum duorum innumerabilis certè copia est, habent autem differentias ratione pluris & minoris.

τοῖς τοιοῦτοι κρᾶσιν. ὁ δὲ νῦν ἐνεστὼς, ὅπερ τῶν ὁμοιομερῶν τὸ ἀρετῶδές τε καὶ τὸ κακῶδες ὄζον ἐστὶν, ἐν τῇ συμμετρίᾳ τε καὶ ἀμετρίᾳ τῶν στοιχείων, ἐξῆς ζητήσας διῆρεῖσθαι τὸ κακῶδες αὐτῶν τὸ νόσον. ὁ διορισμὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἑκατέρων τῶν προγεγραμμένων, ὡς ἐν τῷ τοιῷδε ἀποδείξεως ἐδείκνυτο, τὸ μὲν πρῶτον ἀρχὴν ἕξεσθαι. πῶς οὖν ὑγιαινούσης κατασκευῆς τὸ σώματος ἔννοια, καὶ πῶς ἤδη νοσούσης; ἡ μὲν οὖν ὑγιαίνουσα κατασκευὴ τὸ σώματος, ἀβλαβὴς ἔχει τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας· ἡ δὲ νοσοῦσα, βεβλαμμένας. ὡς δ' ἐπιδεῖν ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, ἀσθενέστερος μὲν ὑγιαίνοντος ἑτέρου τὰς ἐνεργείας ἔχει, μηδέπω δὲ ἤδη βεβλαμμένας δυσκρατώτερος μὲν ὅστις, νοσεῖ δὲ οὐδέπω. μία μὲν οὖν ἡ εὐκρατοτάτη τῶν ἕξεων ὅστις τῶν ὑγιαινόντων, ὀκτὼ δὲ δύσκρατοι. νόσος δὲ εὔκρατος μὲν οὐδεμία, δύσκρατοι δὲ σύμπασαι. τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν, ὅσαι περ αἱ ὑγιειναὶ δυσκρασίαι. εἰ δὴ οὖν ἁρέσκοι τινὶ τῶν ὑγιαινόντων, τοὺς μὲν εὐκράτους πάντας, τοὺς δὲ δυσκράτους, οὕτω καταλαμβάνεσθαι δυοῖν δογμάτων ἑλέσθαι θατέρου, ἢ διαφθορὰς ἀπάντων εἶναι νοσεῖν, ἢ μίαν ἁπάντων εἶναι κρᾶσιν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν, ἀκμαζόντων, γερόντων, παίδων, ἀθλητῶν, ἰδιωτῶν, ἐργατῶν, ἀργῶν, ἰσχυρῶν, ἀσθενῶν, ἀλλ' ἑκάτερον ἄτοπον. ἀναγκαῖον οὖν τρίτον εἶναί τινα πλάτος ὑγείας, ὡς παμπόλλας ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι διαφορὰς τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὕτω δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔχει. καὶ γὰρ οἰκία, καὶ ναῦς, καὶ σκίμπους, καὶ κιβωτὸς, ἱμάτιόν τε, καὶ ὑπόδημα, καὶ δίφρος, ἤτοι βέλτιόν ὅστιν, ἢ χεῖρον τῇ κατασκευῇ πρὶν νοσεῖν. καὶ τρεῖς ταύτας ὑποθετέον ἡμῖν ὅστι κατασκευὰς σώματος ἅπασι τοῖς οὖσι, τὴν ἀρίστην, τὴν φαύλην, τὴν νοσώδη. ἀλλ' ἡ μὲν ἀρίστη μία, τὸ χεῖρον γὰρ οὐκ ἐξίσταται τῆς τελεωτάτης. τῶν δὲ ἄλλων ἀμφοῖν οὐκ εὐαρίθμητον μὲν τὸ πλῆθος, αἱ διαφοραὶ δ' ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον.

CAPVT X.

Epilogus eorum quæ dicta sunt effectus Medicinæ prodit.

QVum igitur hucusque hac oratione peruenimus, ipsam coërcentes quæ dicta sunt, ea per capita repetamus. Agnoscemus enim ita & quid rei quæsitæ iam inuentum sit, & quid præterea superfit. Nobis quidem propositum est, artem sanitatis effectricem constituere, sed non ita est vt architectura, quæ domum extruit; sed vt partis eius labefactatę emendatrix; quanquam hîc non eodem prorsus modo, verùm idipsum quod quæritur, erat inuenire, quatenus similiter ædificatori, corporis vitia emendare potest qui sanitatis tuendæ artem profitetur. At quia ad hæc omnia corporis naturam prænosse necesse est, cuius vitia ars curatura sit, ideo hoc ipsum disquisiuimus. Quum autem inuenerimus vt functiones & structuræ partium secundum naturam sunt, pro quarum conseruatione, & quum vitiatæ fuerint emendationis omnibus modis propugnandum est; ex quot compleatur quod secundum naturam est, quæsiuimus. Quum autem compertum habuerimus organicis partibus ex earum quæ ipsis insunt simplicium compositione substantiam esse; atque simplicibus, ex quatuor elementis, deinceps vtrarumque partium morbos considerabimus. Ac iam ferè corporum tum sanorum, tum ægrorum cognitionem ratio nobis inuenit,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἐπίλογος τῶν προειρημένων ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἐνεργείας δηλοῖ.

ΟΠΟΤ' οὖν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ γεγόναμεν ὑπομνήσαντες αὐτὸν, ἀναλάβωμεν ἐν κεφαλαίοις τὰ εἰρημένα. γνωσόμεθα γὰρ οὕτως ὁπόσον τε τῶν ζητουμένου ὃ εὑρημένον ἤδη, καὶ ὁπόσον ἔτι ὃ ὑπολειπόμενόν ὅστι. προὔκειτο μὲν ἡμῖν συζητήσασθαι τέχνην ὑγείας ποιητικὴν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ἡ οἰκοδομικὴ τῆς οἰκίας δημιουργικὴ ὅστιν, ἀλλ' ὡς τῶν διαφθειρομένου μέρους αὐτῆς ἐπανορθωτική. καὶ οὐδὲν ἐναντίωμα πρώτην αὐτὸν ἔχον, ἀλλ' αὖθ' ὅπερ τοῦτο ὃ ζητούμενον ἐν ἔδρᾳ, ἄχρι πόσου προὔκοπλισίως οἰκοδόμῳ, τὰ σφάλματα τῶν σώματος ἐπανορθοῦσθαι δυνατός ὅστιν ὁ τῶν ὑγιαστικῶν τέχνῶν μεταχειζόμενος. ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα προεγνῶσθαι τὴν φύσιν τῶν σώματος, οὗ τὰ σφάλματα μέλλῃ θεραπεύειν ἡ τέχνη, διὰ τοῦτ' αὖθ' ἑξῆς ἐζητήσαμεν. διελόντες δ' ὡς ἐνεργά τε καὶ κατασκευαστικὰ μορίων εἰσὶ κατὰ φύσιν ὧν αὐτοποιεῖσθαι χρὴ πρῶτα τῆς φυλακῆς τε, καὶ τῆς ἐπανορθώσεως ἐπειδὴ πάρεστιν, ὁπόσων συμπληροῦται ὃ κατὰ φύσιν ἐζητήσαμεν. διελόντες δ' ὡς τοῖς ὀργανικοῖς μορίοις, ὁπόσων ὅστι τῶν ἀπλῶν ἡ οὐσία, τοῖς δ' ἁπλοῖς ὁπόσων τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐφεξῆς καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάτερα νοσημάτων σκεψόμεθα. καὶ ἐφεδρὸν ἡμῖν ὁ λόγος ἤδη τὸν γνῶσιν τῶν ὑγιείας τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἐξεύρηκεν,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 186 sur 413

οὐδὲ ταύτην ἅπασαν, ἀλλ' εἶδός τι μόνον αὐτῆς, καὶ οἷον παράδειγμα. τὴν γὰρ σύμπασαν οὐσίαν τῆς τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων ὑπειλήφαμεν ἐξονομάσαι, ἐπειδὴ ταῖς ὕλαις ἐμβιβάσωμεν τὰ εἴδη. χρὴ γὰρ οὐ μόνον ὅτι θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ κεκραμένων, ἕκαστον τι γίγνεσθαι μόριον ἐγνωκέναι τὸν ἰατρόν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ἐπελθόντα, τίς μὲν ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστὶ κρᾶσις, ὁποία δὲ ἡ τῶν ἀρτηριῶν τε, καὶ νεύρων, καὶ φλεβῶν, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων τῶν ἁπλῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀργανικῶν, ἥ τις ἑκάστου μορίου σύνθεσις, οἷον χειρὸς, σκέλους, πάτου, θώρακος, πνεύμονος, καρδίας, ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐχ ἁπλῶς τὰ γλίσχρα τε καὶ τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων, αὐταρκές ἐστι γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον μόριον, ὅπως γίγνεσθαι πέφυκε. τοῦτο γὰρ ποιήσαντες ὑπειλήφαμεν ἂν ἔχοιμεν ὑγιεινοῦ τε καὶ νοσεροῦ σώματος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλου τοῦ οὐσίαν, ἥ τις ἂν συναμφοτέρων ἐκ εἴη συνίστασθαι, τοῦ τε εἴδους, καὶ τῆς ὑποκειμένης ὕλης ἀεί. καταλοιπὸν δ' ἐστὶ διελθεῖν, ὅπως ἄν τις ἰάσαιτο τὰ τε νοσήματα, καὶ φυλάττοιτο τοῦ ὑγιαίνειν, ἀφ' ὧν ὑπάρξει μοι τὰς μεθόδους ἐν δυσὶ τοῦτοις πραγματείαις διεξιόντι, τήν τε τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τὴν τῶν ὑγιεινῶν. ἀρκεῖ δὲ μοι νῦν ὑποδεῖξαι τοῦ μεθόδου, αὐτῶν ἔχειν μνημονεύσαι.

neque hanc vniuerſam, ſed ſpeciem quandam duntaxat ipſius, & velut exemplum. Atqui vniuerſam tum ſanorum, tum ægrotantium corporum ſcientiæ ſubſtantiam habebimus, quum ipſi materiæ ſpecies induxerimus. Oportet enim non ſolùm medicum noſſe ſingulas quaſque partes ex humido, frigido, ſicco, calidóque mixtis procreari, verùm etiam ſpeciatim ipſas inſpicere, quod oſſium ſit temperamentum, quale carnium, neruorum, venarum, & cuiuſque aliarum ſimplicium, ſimiliter verò & organicarum, quæ cuiuſque partis ſit compoſitio, veluti manus, cruris, iecoris, thoracis, pulmonis, cordis, cerebri. Eadem ratione neque ſatis eſt ſimpliciter genera & differentias morborum cognoſcere, ſed etiam quomodo hi ſingulis partibus accidant. Id enim ſi fecerimus, ſcientiam ſortiemur & ſani & ægroti corporis non ſolùm ſpeciatim, ſed & tota ſubſtantia; quæ vtriſque tum ſpecie, tum materia eam ſuſcipiente conſtituitur. Reliquum verò eſt percenſere quomodo quis morbos curet, & ſanitatem tueatur, quæ in duobus operibus pleniſſimè tractamus; nempe medendi methodo, & de ſanitate tuenda. At hîc eorum meminiſſe ſufficit, quatenus methodum præmonſtrare poſſint.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἐκ τίνων προγραμμάτων ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος συνίσταται.

Ἡ μὲν οὖν θεραπευτικὴ μέθοδος, ἐκ τῆς τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων αἰτίας διαθέσεως. ὅπερ γὰρ τὸ μὲν ὑγιαῖνον καθ' ὑπερβολὴν αὖ τ' ὁμοιομερὲς, αὖ τ' ὀργανικὸν ἦ, συμμέτρων πρώτων ἐστίν. ἀμέτρων δὲ, τὸ νοσοῦν. ὅπερ ἐναντίον αὐτῷ τῷ ἀμετρίαν, ἥ τις ποτ' ἐστὶν. ἀνάγκη γὰρ εἰς τὴν ἑτέραν ἐναντίαν αὐτῇ ἀμετρίαν. καὶ μὲν δὴ τῶν ὁμοιομερῶν καὶ ἁπλῶν σωμάτων διαθέσεως ποιότητα, καὶ δὴ τῶν ὀργανικῶν, εἰ μὲν εἴη καὶ μέγεθος ἡ ἀμετρία τῆς νοσήματος, ἕτερον ἐναντίον μέγεθος. εἰ δὲ καὶ διάπλασιν, ἑτέραν ἐναντίαν διάπλασιν, οὕτω καὶ εἰ καὶ θέσιν ἢ ἀριθμόν. ὅτι πάντων οὕτω ἡ εἰς τὸ συμμέτρον ἐπάνοδος ἐκ τῆς ἀμετρίας, ἐναντίας ἀμετρίας ἔσται. χρὴ γὰρ οἷμαι ὁδὸν μίαν βαδίσαι τὸ πρᾶγμα φύσιν ἔχον, ἐν τοῖς πρὸς τὴν φύσιν ἐπάνοδον ἔρχεσθαι, τὴν αὐτὴν μέν, ἀλλ' ἔμπαλιν ὁδοιπορήσαντι. εἰ δὲ ἔμπαλιν ἔρχεσθαι μέλλοι, διὰ τῶν ἐναντίων ἀφίξεται τῇ προύσῃ διαθέσει. καὶ ἔστιν ἂν εἴη κοινότατος τε καὶ γνωριμώτατος σκοπὸς ἁπάσης τῆς ἰάσεως τῶν νοσημάτων, τὸ ἐναντίον, ὡς που καὶ πρόσθεν εἴρηται. τὰ ἐναντία, τῶν ἐναντίων ἰάματα. τῶν μερῶν δὲ τὰ μὲν μέρη ἐναντία, τοῦ μὲν θερμῶς νοσήματος, τὸ ψυχρόν. τοῦ δὲ ψυχροῦ, τὸ θερμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ μὲν ξηροῦ, τὸ ὑγρὸν. τοῦ δὲ ὑγροῦ, τὸ ξηρόν. οὕτω μὲν ὅτι τῶν ὁμοιομερῶν. ὅτι δὲ τῶν ὀργανικῶν, καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων αὐτοῖς γένη τέτταρα, τὰ νοσώδους ἀμετρίας τὰ ἐναντία χρὴ αὐτοῖσιν ἄγειν, ἄχρις ἂν ὅτου τὸ συμμέτρον καὶ κατὰ φύσιν ἕλθωμεν. οἷον εἰ ἐπέτρεφέ τινι ἕλκει σὰρξ πλείων τοῦ κατὰ φύσιν, οὐ τὸ σαρκοῦν, οὐδὲ τὸ αἱματέφον, ἀλλὰ τὸ καθαιρεῖν τε, καὶ ἀφαιρεῖν, καὶ διαβιβρώσκον, καὶ διαφθεῖρον ἁρμόττει προσφέρειν. ὥσπερ εἴ που καὶ κοῖλον ἕλκος, ἔνιοι ἡμῶν μέρη, σαρκωτικὴν προσφέρειν δύναμιν. ἑκάτερον δὲ εἰς τοσοῦτον ἡ χρῆσις, ὡς παύσασθαι τό τε πρόσθεν, ὅταν εἰς τὸ συμμέτρον ἀφίκηται, πρὶν ὑπερβῆναι προὸς τὸ ἐναντίον.

CAPVT XI.

Quibus præceptis medendi methodus conſtituatur.

ITaque medendi methodus ex ſanorum ægrorúmque corporum affectu incipit. Quum enim ſummè ſanum, ſiue ſimilare, ſiue organicum fuerit, commoderatũ omninò ſit, incommoderatũ verò, quod ægrotat, inſpiciẽda eſt ipſius incõmoderatio, quanã hæc ſit; neceſſariũ enim eſt dari alterã huic contrariã incommoderationem; in ſimilarium quidem & ſimpliciũ partium affectibus qualitatem; in organicis verò, ſi in magnitudine fuerit incommoderatio morbi, aliã contrariã magnitudinẽ, ſi in cõformatione, alteram cõtrariam conformationem; ita ſi in ſitu, vel numero. Proinde in omnibus ex intemperie ad commoderationem reditus à cõtraria incommoderatione futurus eſt. Nam quod præter naturã affectum eſt, id dum ad naturã redit, veluti per viam quandã, eandémque ſed è contrario tendentem, incedere oportet. Si verò ex diuerſo inceſſurum ſit, per contraria præſenti affectui, diuertetur. Atque is ſcopus communiſſimus, generaliſſimúſque vniuerſæ curationis morborum fuerit, id contrarium, vt quibuſdem in locis ab Hippocrate traditum eſt. *Contraria, contrariorum ſunt remedia.* Particularibus autem particularia ſunt contraria, calidum quidem frigido morbo, calido verò frigidum; ſimiliter autem ſicco quidem humidũ, humido denique ſiccum. Sic quidem in ſimilaribus *res ſe habet.* In organicis autem vniuſcuiuſq; prædictorũ quatuor generũ morboſæ incommoderationi cõtrarium inducere oportet, donec ad cõmoderationem, & naturalem ſtatum peruenerimus; veluti ſi caro maior quàm natura exigat, vlceri cuipiam excreuerit, non id offerre cõgruit quod carnem procreet, neque quod nutriat, ſed quod eam exedat, auferat, erodat, atque corrumpat, quemadmodum ſi in parte aliqua cauum vlcus acciderit, huic ſarcoticum adhibendum eſt; vtriuſque verò eatenus vſus erit, vt tunc primum ceſſes, quum ad cõmoderationẽ priùs venerit, quàm ad contrariũ excedat. enim

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 187 sur 413

Etenim niſi excreſcentem *carnem* exedendo, in commoderato ſtatu conſtitueris, cauam partem efficies. Item niſi cauum reficiendo commoderatè conſtitueris, ac ſedaueris excreſcentem efficies. In hoc ſanè morborum genere, quo partes ad maiorem minoremque magnitudinem decedunt, per contraria, vt dictum eſt, emendatio molienda eſt. At in altero genere, quo partes à naturali conformatione deturbantur, quoniam complures ſunt particulares differentiæ, ſuum cuiuſque contrarium inuenire decet. Exempli gratia, ſi pars aliqua ſeipſa gibboſior euadit, in contrarium ſtatum reducenda eſt, premendo & impellendo, quæ verò intrò compreſſa eſt, ac veluti reſima, in exteriorem partem reducere, vt naſum, expedit. Quod ſi pro aſperis læuia facta ſunt, exaſperare; quemadmodum & quæ aſpera læuigare conuenit. Ita verò & quæ cauitates, vel meatus, vel omninò foramina, aut maiora, aut minora, aut magis vacua quàm oporteat, aut pleniora, aut à craſſis lentiſque humoribus obſtructa habent, & hæc ad contrarium quouſque ad commoderationem veniant ducere oportet; quinetiam quæ in ſitu à naturali ſtatu digreſſæ ſunt, eas ad priſtinam naturam in contrarium impellendo reducere; Quæ quidem pars in anteriorem regionem progreſſa eſt retrorſum; quæ verò in poſteriorem deflexit, ea ad anteriora retrahetur; ac in reliquis duabus oppoſitionibus ſimili modo, quæ ſurſum, deorſum, quæ hinc illuc. Quòd ſi naturali numero partium vitiato, totum organum in morbum incidat, ſcire ſanè & hîc oportet aliud numeri exceſſum quantitatis, aliud eſſe defectum, vt in magnitudinis mutatione prius dictum eſt; curationem verò, vt illic, in ablatione adiectionéque conſiſtere. Sed eo differunt, quòd in hoc *morbi* genere partes quidem integras, in illo verò partium portiones, auferre, veladiicere conueniat.

A καὶ γὰρ ὁ ὑπερέρχεται καὶ ὑπερῴρηται, εἰ μὴ σαίνῃ ὑπὸ τοῦ συμμέτρου κοῖλον ἀποδείξῃς τὸ μέρος. ἀνατρέφων τε τὸ κοῖλον εἰ μὴ σαίνῃ, καὶ ἀνωδύνως παύσαιο ἂν τὸ συμμέτρου, ὑπερέρχεται ἐργάσῃ. καὶ μὴν καὶ τὸ ἧσσον τῶν νοσημάτων, ἐν ᾧ τὰ μέρια τοῖς τὸ μεῖζόν τε καὶ σῦλλογον ἐκπεπόνηται, τῷ ἐπιμορφώσειν, ὡς εἴρηται, ἀφὼ τῶν ἐναντίων ἔστι ποιητέον. καθ' ἕτερον δὲ ἧσσον, ἐν ᾧ τῆς ἀφαπλάσεως ἐξίσασθαι τῆς καὶ φύσιν, ὅπῃ πλείους εἰσὶν αἱ καὶ μέρος διαφοραὶ, καθ' ἑκάστην αὐτῶν δεῖ εἶναι τὸ ἐναντίον. οἷς εἴ τι μέριον ἑαυτῷ κυρτότερον ἐγήρετο, τοῖς τοιούτοις ἀπάγειν αὖθις θλίβοντα, καὶ ὠθοιῶντα. τὰ δ' εἴσω θλιβέντα, καὶ οἱονεὶ σιμωθέντα, τοῖς ὁ ὄγκος ἐπιμάγειν B ὥσπερ τὴν ῥῖνα. τὰ δ' αὖτε τραχέων λεῖα ἠμύρωμα, τραχύνειν. ὥσπερ γε καὶ ὅσα τραχέα λαίνειν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα τὰς κοιλότητας, ἢ τοὺς πόρους, ἢ ὅλως τὰς διατήσεις, ἢτοι μείζους, ἢ ἐλάττους ἔχει, ἢ κενωτέρας τοῦ δέοντος, ἢ μεστοτέρας, ἢ συμπεφορυμμένας ὑπὸ παχέων τε, καὶ γλίσχρων ὑγρῶν, καὶ τοῦτα τοῖς τοιούτοις ἀπάγειν, μέχρις ἂν ὅτι ὁ σύμμετρον ἀφίκηται. καὶ μὴν δὴ καὶ ὅσα τῷ θέσει ἐξέστη τοῦ τῆς φύσιν, ἐπιμάγειν αὐτὰ τοῖς τῷ ὅθ' ἀρχῆς φύσιν, ἔμπαλιν ἀπάγοντα. ὃ μὲν εἰς ὃ τοῖσω χωρῆσαι, ὀπίσω, ὃ δ' εἰς τὸν ὀπίσω χῶραν μεταῖρ, αὖθ' ἕλκοντα τοῖσω. καὶ C τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις δύο, τὸν τε ἄνω, καὶ τὸν κάτω, καὶ τὸν ἔνθα καὶ ἔνθα, τὸν τ' αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ τοῦ τὴν φύσιν ἀριθμοῦ τῶν μορίων διαφθαρέντος, εἰς νόσον ἐμπίπτῃ ὅ σύμπαν ὄργανον, εἰδέναι μὲν δεῖ καὶ ἐνταῦθα χρὴ, ὃ μὲν ὑπερβολὴν ἔχει τοῦ ποσοῦ, ὃ δὲ ἔλλειψιν, ὡς καὶ τὴν τοῦ μεγέθους ἐξαλλαγὴν τοῖσθεν εἴρηται, τὸν δ' ἴασιν, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνης ἐν ἀφαιρέσει τε καὶ τοῖσθέσει γίγνεσθαι. διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι μόρια μὲν ὁλόκληρα τοῦτο ὃ ὄγκος, ἐν ἐκείνῳ δὲ μέρη μορίων ἀφαιρεῖν τε, καὶ τοῖσθέναι D τοῖσήκει.

CAPVT XII.

Qua ratione quædam à natura, quædam à Medico reſtituantur.

AT conſiderandum venit, non in hoc genere ſolùm, ſed in aliis quoque vniuerſis quorum facultas nobis adeſt, vt indicationem exequamur. Nam morbi idea modum ſolum curationis indicat; An verò impoſſibilis ſit aut poſſibilis, non etiamnum ſimul indicat. Nam E id in vniuerſis effectiuis artibus, non ex rerum faciendarum notione, ſed efficientis cauſæ potentia ac impotentia deſumitur; ac præterea ex materiæ copia, inopiáque. Itaque res eædem in his fieri, in illis minimè poſſunt; & alio tempore fieri non poſſunt, alio poſſunt. Quæ igitur circa corpus boni gratia fiunt, eorum cauſa tum natura, tum Medicus exiſtit. Sed quædam naturæ, quædam verò Medicis ſunt impoſſibilia. Naturæ quidem impoſſibile eſt os ita confractum, vt partes eius aberrent, membrúmque diſtortum ſit, erigere ac conformare; medico verò poſſibile; ſic etiam luxatum Medicus reponere poteſt, natura non poteſt. Cauum vlcus carne replere natura poteſt, medicus non poteſt; ſicut ex ſemicoctis aut crudis aliquid concoquere. Sed & in his medicus naturæ famulatur, opitulatúrque,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Πῶς ἔνια μὲν τῇ φύσει, ἔνια δὲ τῷ ἰατρῷ κατορθοῦνται.

Κεπλέον δ' οὐκ ὀλίγον τούτου τοῦ γένους μόνου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλων ἁπάντων ὧν δυνάμεις ἡμῖν ἔστιν ἐξεργάσασθαι τὸν ἐνδεξιν. ἡ γὰρ τοῦ νοσήματος ἰδέα τὸ ποσὸν σημαίνει μόνον τῆς ἐπιμορφώσεως, εἰ δὲ ἀδυνάτος ἔστιν ἢ δυνατὸς, οὐκ ἔτι συνδείκνυται. λαμβάνεται γὰρ ἐν ἁπάσαις ταῖς ποιητικαῖς τέχναις ὁ τοιοῦτον, οὐκ ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν γινομένων πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεώς τε καὶ ἀδυναμίας τοῦ δημιουργοῦντος αὐτοῦ, καὶ πρὸς τούτοις τῆς τῶν ὑλῶν εὐπορίας τε, καὶ ἀπορίας. τὰ γοῦν αὐτὰ πρὸς ἄλλα, τοῖς μὲν ἀδυνατὰ, τοῖς δὲ δυνατὰ καθίσταται, καὶ καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν, ἀδυνατὰ, καθ' ἕτερον δὲ, δυνατά. αἴτιον γοῦν ὅτι τῷ ὄντι ὁ σῶμα γενομένων ἐπ' ἀγαθῷ, φύσις τε καὶ ἰατρός. ἀλλὰ ἔνια μὲν τῇ φύσει, ἔνια δὲ τοῖς ἰατροῖς ἔστιν ἀδυνατα. τῇ φύσει μὲν οὐκοῦν κατεαγὸς, ὡς πολλαχοῦ τὴν αὐτὸ τὰ μέρια, καὶ διεφθορὸς ὁ κῶλον, ἀδυνατον ὀρθῶσαι καὶ ἁρμόσαι, τῷ δὲ ἰατρῷ, δυνατὸν. οὕτω δὲ καὶ ὁ πεπυρωμένον, ἰατρῷ μὲν ἐμβαλεῖν δυνατὸν, ἀδυνατον δὲ τῇ φύσει. ὁ κοῖλον δ' ἕλκος ὀρθοῦσαι, τῇ φύσει μὲν ἔστι δυνατὸν, ἀδυνατον δ' ἰατρῷ, καθάπερ γε καὶ ὁ πέψαι τὰ τῶν ἡμιπεπτῶν τε καὶ ἀπέπτων. ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτ' ὑπηρετεῖ τε καὶ συμπροσλήπτῃ τῇ φύσει ὁ ἰατρὸς,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 188 sur 413

καθαρὸν μὲν ἐργαζόμενος ὁ ἕλκος, ὑπὸ τοῦ φαρμάκου κα-
θαίροντος, ὑπὸ φέρων δὲ τὰ συμμέτρως θάλποντα τοῖς πε-
φθῆναι δεομένοις. πολλὰ δὲ καὶ αὐτὴ τὴ φύσις, πρὶν ἔμπροσθεν
ἂν αὐτῆς ἀφῃρημένων, ἀδύνατον αὖθις ποιῆσαι, καθά-
περ φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ σύνδεσμον, καὶ νεῦρον, ὅσα τ' ἄλλα
τοιαῦτα. τῆς οὖν θεραπευτικῆς μεθόδου πρῶτον μὲν ἐξευρεῖν,
ὥσπερ εἴρηται, τὸ κοινὸν ἁπάντων σκοπόν, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν
ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. δεύτερον δὲ, καθ' ἕκαστον γένος ἑκάτε-
ρα ταξάμενον τὰ ἐναντία. τρίτον δ' ἐπὶ τούτοις σκέψασθαι, πότε μὲν ἐστὶ
δυνατὸν ἡμῖν, ἢ τῇ φύσει τῶν κτώντων ἐνδείξιν ὑπηρετοῦσαν σκο-
πῶν, πότε δὲ ἤτοι πάντα πᾶσιν ἀδύνατον, ἢ κατὰ χρόνον ἀδύνα-
τον, ἢ ὅλα μέρεσιν ἀδύνατον. καὶ εἰ μὲν οὖν ἐλαχίστη μοῖρα τῆς
φυσικῆς θεωρίας, ἐν ᾗ χρὴ γεγυμνάσθαι τὸν ἐξευρήσοντα τὸ
δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐσομένων. αἱ μὲν γραμ-
ματεῖαι δὲ εἰσιν, αἱ τοῦτο διδάσκουσαι δύο, ἥ τε περὶ ζωογονίας
ὀνομαζομένη, καθ' ἣν ὅπως ἐκ σπέρματός τε καὶ καταμηνίων
τοῖν γονέοιν ἔχει τὸ κυούμενον ὑπισχνούμεθα, καὶ ἡ λοιπὴ περὶ
τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τῆς φύσεως τοῦ
σπέρματος ὑπισχνούμεθα φανεῖται σοι πρώτως, ἐπισκοπουμένῃ τὴ
σκέψιν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, ἔνθ' ἄφθη ἡμῖν ἀπεδείχθη τὸ
γονιμαῖον τὸ πλῆθος τῶν ἐν τοῖς κυοφορουμένοις μορίοις, ἐκ δυνάμεων
τούτοις αὐτὸ δυναμένων ὕλην χορηγούσης αὐτῇ τῇ τοῦ σπέρματος
οὐσίᾳ. καὶ εἴπερ τοῦτ' ἐξευρεῖς, οὐκ ἂν ἔτι θαυμάσαις, εἰ μηδὲν
τῶν τοιούτων ἡ φύσις ὕστερόν ποτε δυνήσεται δημιουργεῖν. ἐν δὲ
τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων, ὑπισχνεῖσθαι τὸν περὶ τῶν γε-
γονυιῶν ἐροῦμεν, ὡς καὶ ντεῦθεν εὐπορήσαι σε τῆς εὑρέσεως,
ὧν δυνατὸν ἐστὶ τῇ φύσει ποιῆσαι, αὐτῇ τε κατὰ μόνας, ὑπηρετου-
μένη τε πρὸς τὴν ἰατρικὴν, ὧν τ' ἀδύνατον. ἐν οὖν ἐκείνῳ τοῦ τόπῳ
καθ' ὃν ὑπισκεπτόμεθα περὶ τῆς τῶν δημιουργικῶν αἰτιῶν δυ-
νάμεως, καὶ τῆς τῶν ἀποτελουμένων οὐσίας, ἐξευρήσεις ἁπάντα
τὰ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα. οἷς εἰ δυνατὸν ἀπολυμανθὲν χόνδρον,
γενέσθαι πάλιν ἕτερον χόνδρον, ἢ αὖτ' αὖτὸ ἢ σύνδεσμον. οὕτω
δ' καὶ ὀστοῦν εἰ δυνατὸν ἕτερον ποιῆσαι τῆς μὴ τοῦ ἀπο-
κόψαντος ἀπολυμανθέν, ἢ ἢ σύνδεσμον αὐτό. καὶ εἰ συμφύσαι
τὸ νευρῶδες τῆς διαφεύγματος, ἢ τοῦ καρδίαν, ἢ ὃ ἧπαρ, ἢ
ὅλως ἑτοιοῦν τῶν ἄλλων μορίων. ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐθέλουσι διέρ-
χεσθαι πάντα. οὐ γὰρ εἰς ἓν τοῦτο τὸ βιβλίον ἐγχωρεῖ τοῦ ὅλου
παντὸς κατάθεσθαι, σοὶ δὲ τοῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ἔσται δῆλον,
ἀλλὰ τὰς μεθόδους εἰπεῖν, ἐνδείξασθαί τε περὶ τῆς συστάσεως
τῆς τέχνης ἐκ τίνων τε, καὶ πόσων ἀρχῶν, καὶ κατὰ τίνας ὁδοὺς γί-
γνεσθαι. καταπαύσας οὖν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα λόγον, εἰς ἓν τε
κεφάλαιον ἀναδησάμενος, προσθήσω τοῖς πρόσθεν ἤδη συνεστῶσι
μέρεσι τῆς τέχνης. ὡς γὰρ ἐκ τοῦ τὴν ὑγιεινήν τε καὶ νοσωδῶν
σωμάτων εἴδεσι ἐξευρόντες, ἠξιοῦμεν ἐν τοῖς κατὰ μέρος ὕλαις
αὐτὴν θεάσασθαι πάσαις. οὕτω καὶ νῦν ἐκ τοῦ τῆς θεραπευτικῆς
μεθόδου τῶν σκεπτῶν εὑρημένων, εἰς τὰς κατὰ μέρος ὕλας ἐμοὶ-
βάζειν αὐτοῖς ἀξιώσομεν, ἵνα γνῶσιν ὅσα τε δυνατὸν γίγνεσθαι
καὶ αὐτοῖς εἰσιν, ἢ ἐν μέρεσι, ἢ καθ' ἅπαντα χρόνον, ὅσα τ' ἀδύ-
νατον πάντα πᾶσιν. ὑπισχνεῖσθαι δ' καὶ ἐνταῦθα τὸν περὶ τὰς
ἀνίας τέχνας ἀναλογίαν. ὡς γὰρ εἴ τις ἐξ ὀπτῶν πλίνθων οἰκοδο-
μούμενος οἰκίαν, εἶτα πεπονθυίας καθ' ἓν μέρος, ἐπανορθοῦσθαι
τοῦτο κελεύσειεν, ἐξαιρεῖσθαι μὲν ἴσως πεπόνθασι τὰς πλίνθους.
εἰς δὲ τὸν ἐκείνων τόπον, ἐνθεῖναι ἑτέρας ἀπαιτοῖς, ἀναγκαῖον
ἔσται τῷ δημιουργῷ κατασκευάζειν πρότερον ἑτέρας, ὁμοίας
τὰς πεπονθυίας. ἔτι τε πρὸς τούτῳ τὸν ὑπὸ τηδείαν ὕλην σῶν
ἔχοντος προσφέρειν τὰ δεόντα τῆς οἰκίας, ἀδύνατον εἰς λέγειν

mundum quidem vlcus efficiens medicamento
A purgante impoſito; illis autem quæ egent con-
coctione, afferens ea quæ commoderatè calefa-
ciant. Multa verò ipſa natura quæ prius effece-
rit, denuò generare non poteſt, vt venam, ar-
teriam, ligamentum, neruum, & id genus alia.
Itaque primum ad medendi methodum perti-
net, vt dictum eſt, communem omnium ſco-
pum inuenire qui eſt, contraria contrariorum
eſſe remedia. Secundum verò, in vnoquoque ge-
nere contraria ordine collocare. Tertium poſtea
conſiderare quando quidem natura, vel nos ſcopo
poſſimus inſeruire, quem indicatio ſuggerit; quan-
do rurſus vtriſque eſt vel omninò impoſſibile, vel
B certe tempore impoſſibile, vel partim impoſſibile.
Atque non minima hæc naturalis ſpeculationis
portio fuerit, in qua exercitatum eſſe oportet eum
qui inuenerit in vnoquoque quid præſtari, quid ſe-
cus poſſit. Porrò commentarij duo id perdocent;
alter qui de animantis generatione inſcribitur, quo
diſceptamus qua ratione fœtus ex ſemine & men-
ſtruali ſanguine ortum habet; ac reliquus de natu-
ralibus facultatibus. In libro enim de ſeminis natu-
ra, conſideranda eſſe videbantur tibi omninò, ſpe-
culationem demonſtratiuæ methodo ſubiicienti,
hęc quæ nobis demõſtrata ſunt complures in fœtu
C concepto partes facultate ipſas conformante, ma-
teria ipſa ſeminis ſubſtantia vtente, procreari. Et ſi
hoc inueneris non miraberis amplius, ſi nullam
ipſarum natura poſtea aliquando creare poſſit. At
in libro de naturalibus facultatibus generatarum
diſpenſationem intueberis, vt inde copiam tibi
compares inuentionis rerum quas natura tum per
ſe, ac ſeorſim, tum medicorum miniſterio poſſit
efficere, quaſque non poſſit; in illo loco, in quo
de cauſarum efficientium facultate diſceptamus,
& perfectarum partium ſubſtantia, reperies quæ-
cunque fieri poſſint & quæ non poſſint. Vt, ſi
cartilagine deperdita, aliam regenerari cartila-
ginem ſit poſſibile, an pro ea aliquid conſimile.
Sic autem & os vtrum poſt conceptionem per-
ditum alterum, an ei quippiam ſimile conſtrui
queat. Item an neruoſa ſepti tranſuerſi ſub-
ſtantia coaleſcere, an cor, an iecur, vel vni-
uersè quæcunque cæterarum partium. Omnes
ſanè percenſere, tempus mihi non eſt. Neque
enim tota medicina hoc vno libello compre-
hendi poteſt, neque id ab initio ſtuduit oratio,
ſed methodos quaſdam recenſere, demonſtra-
réque de conſtitutione artis ex quibus, & quot
E principiis, quibúſque viis, ipſa fiat. Abſoluto
igitur hîc præſenti ſermone, ac in ſummam re-
dacto, priùs iam conſtitutæ artis parti *nonnulla*
adiiciam. Quemadmodum enim in illo ſano-
rum ægrorúmque corporum ſpecie inuenta, in
particularibus materiis vniuerſis ſpectare ipſam
voluimus; ita inuentis à medendi methodo ſco-
pis, in particulares materias ipſos inducere digna-
bimur, vt nota ſunt, quæ per eam aut ex parte, aut
aliquo tempore fieri poſſunt, quæque omninò non
poſſunt. At hîc ad alias artes analogia conſidéran-
da eſt. Vt enim ſi quis ex coctis laterib us domum
F extructam, dein aliqua parte affectam emen-
dari iuſſerit, auferendo quidem quicunque læſi
ſunt latêres; in illorum verò locum illæſos repo-
nendo; neceſſarium priùs eſt opifici alios affe-
ctis ſimiles extruere. Ac etiamnum præterea,
ſi materiam idoneam ædium Dominus præſta-
re non poſſit, reparationem eſſe impoſſibilem
aſſeuerare.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 189 sur 413

assseuerare. Ita in hac proposita speculatione res se- A
se habet. Nam materiæ penuria nullum eorum
quæ ex semine natura in animali formando con-
struxit rursus construere non potest.

ἐπιμόρφωσιν. ὅτως ἔχῃ καὶ πὶ τῶν νῦν προκειμένου σκέμματος. ἀπορία γὰρ τῆς ὕλης, ὁπόταν ἐξ ὑστέρου ποιῇ ἡ φύσις οἷα τ' ἐστὶν, ὧν ἐκ σπέρματος ἐν τῷ ἀρχαπλάσῃ ὃ ζῷον ἐποίησεν.

CAPVT XIII.

De auxiliorum materia deligenda, ac inuenienda.

QVum autem de his abundè dictum sit, quod
sermoni deest id adiiciamus, ea de quibus
paulo antè disseruimus, inuenienda remedia. Et-
enim veluti generales ipsorum ideas recensui-
mus oportere alia refrigerare, alia calefacere, B
alia humectare, alia exiccare. Hi namque in si-
milaribus scopi sunt, veluti in his vitiata quan-
titate eam, vel auferre, vel reficere. Ita verò
& in his numero vitiatis, vel totum detrahere,
aut generare. In his denique conformatione
vitiata, eam ad naturales figuras reducere; re-
pleta vacuare, vacua replere, obstructiones aper-
rire, aperta contrahere, conniuentia & den-
sata in contrarium conuertere, illa aperiendo,
hæc rarefaciendo. Sic autem in compositio-
nis morbo scopus est ad naturalem statum re-
ducere, in soluta vnitate, diductarum partium C
conglutinationem moliri. Verùm in omnibus
his auxiliorum materiam inuenire, non parua
est artis portio; velut statim in luxatis articulis,
quum contingit non modò in posteriora, & an-
teriora, & in dextra ac sinistra prolabi luxa-
tum, sed etiam in superiorem locum à mu-
sculorum contentione reuelli, duplici motione
opus est iis qui in locum articulos reponunt,
prima quidem deorsum, altera verò in sedem
propriam repositione, atque idcirco sine ten-
sione opposita, reductio fieri non potest. Ad
oppositam verò tensionem, validarum appre-
hensionum, tensionumque vsum esse cuique ma- D
nifestum est. At quum interdum nostris mani-
bus ea nequeamus efficere, instrumenta ad hoc
idonea inuenimus, sed ipsorum pleraque ad lu-
xatorum repositionem inseruiunt. Atque hæc
omnia instrumenta, remediorum materiæ quæ-
dam sunt, quemadmodum & quæ conueniunt
omnia, medicamenta, edulia, potiones, ac vni-
uersè quæcunque corpori admouentur, com-
memoratas affectiones in naturalem statum re-
uocant. Oportet itaque medicum in horum ma-
teria versatum fuisse, qui prædictos scopos ma-
teriarum vsui accommodet, ne interdum quo- E
dam habitu deceptus sit iis simili, qui frigi-
dam conferre censent omnibus refrigerandis,
& calidam calefaciendis, ignorantes frigidam
aliquando ex accidente calefacere, & calidam
refrigerare. Plurima sanè de horum omnium
methodo in opere de medicamentis tractan-
tur. Id autem præsenti sermoni apponemus,
vniuersum hoc materiæ præsidiorum genus,
in offerendis, faciendis, euacuandis, atque ex-
trinsecus incidentibus consistere; quæ si om-
nia artem constituens discusserit, & particu-
larem vniuersæ materiæ scientiam habuerit, F
non solùm facultatis, sed & vsus, ita vniuersas
causas sanitatis, vt nihil ipsi ad medentis artis
constitutionem desit, absoluerit, omnibus his
in capita duo redactis, corporum quibus auxi-
lia adhibentur, cognitionem, & ipsam auxilio-
rum naturam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς ἐξευρέσεώς τε, καὶ ἐκλογῆς τῶν ὑλῶν τῶν βοηθημάτων.

ΕΠεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, προσθῶμεν τῷ λόγῳ ὃ λεῖπον, ὑφ' ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐξευρίσκοντες τὰ βοηθήματα. τὰς μὲν γὰρ οἷον γενικὰς αὐτῶν ἰδέας διηλθομεν, ὡς χρὴ τὰ μὲν ψύχειν, τὰ δ' θερμαίνειν, τὰ δὲ ὑγραίνειν, τὰ δὲ ξηραίνειν. ὅτοι γὰρ ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν οἱ σκοποὶ, καθάπερ ἐν τοῖς κατ' ὄγκον, ἤτοι καθαιρεῖν, ἢ ἀναπληροῦν, ὅτων δ' καὶ τοῖς κατ' ἀριθμὸν, ἢ ἀφαιρεῖν ὅλον, ἢ γενναῖν. ἐν δὲ τοῖς κατ' σχηματισμὸν, εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν σχήματα, καὶ κενοῦν τὰ πεπληρωμένα, καὶ πληροῦν τὰ κεκενωμένα, καὶ τὰς ἐμφράξεις ἀνοίγειν, καὶ τὰς ἀναστομώσεις συνάγειν, καὶ τὰ μεμυκότα, καὶ πεπυκνωμένα πρὸς τοὐναντίον διαιρεῖν, τὰ μὲν ἀναστομοῦντα, τὰ δὲ ἀραιοῦντα. ὅτων δὲ καὶ τῷ κατὰ σύνθεσιν νοσήματι, πρὸς ὃ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν ὁ σκοπὸς, καὶ τῷ τὰ ἐνώσιν λελύσθαι κόλλησιν ἐργάζεσθαι τῶν κεχωρισμένων. ἀλλ' ἐν ἅπασι τούτοις ἐξευρίσκειν ὑλας βοηθημάτων, ὑ μικρόν ἐστι μέρος τῆς τέχνης. οἶδ' οὖν ὅτι τῶν παλαιοτέρων ἀφέντων, ὅπερ συμβαίνει μὴ μόνον ὀπίσω καὶ πρόσω, καὶ ἔνθα καὶ ἔνθα μεταχωρεῖν ὃ ὀξυτάτομον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον ἄνω τῆς τῶν μυῶν σκυτονίας ἀνέλκεσθαι, δυοῖν κινήσεων ὄντι τοῖς ἐμβάλλουσιν ἡ χρεία, πρός τε τὴν μὲν τῆς κάτω, δευτέρας δὲ τῆς εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ἀποθέσεως. καὶ διὰ τοῦτο χρεὼν αὐτοπάσεως, ἀδυνάτου γενέσθαι τῷ ἐμβολεῖ. εἰς δὲ τὴν αὐτόπασιν, ὅτε μὲν ἰσχυροτέρων αὐτοπλήξεών τε καὶ τάσεων ὄντι χρεία, πρόσθεν ἄπτεται. ποιεῖ δ' αὐτὰ, σπάνιον δὲ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀδυνατοῦντες, ὄργανα πρὸς τοῦτ' ἐξευρήκαμεν ὀπτικὰ δύο. τὰ πολλὰ δ' αὐτῶν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐξηρθρημένων συμπροσάπτει, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ὄργανα τῶν βοηθημάτων ὕλαι τινές εἰσιν, ὥσπερ καὶ τὰ ἁρμόζοντα πάντα, καὶ τὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ τὰ πόματα, καὶ ἁπλῶς ὅσα προσαγόμενα τῷ σώματι, τὰς εἰρημένας διαθέσεις, εἰς ὃ κατὰ φύσιν ἐπανάγει. χρὴ πάντα πεπραγματεῦσθαι, καὶ περὶ τῆς τούτων ὕλης τὴν ἐπιστήμην, συμβαίνοντα πολλοῖς εἰρημένοις ἔμπροσθεν σκοποῖς τὴν χρῆσιν τῶν ὑλῶν, ἵνα μή ποτε πλανηθῇ ὁμοίου τινὸς παθόντος τοῖς οἰομένοις, ὅσα μὲν δεῖται ψύχεσθαι, πᾶσιν αὐτοῖς ἁρμόττειν ὕδωρ ψυχρὸν, ὅσα δὲ θερμαίνεσθαι, θερμὸν, οὐκ εἰδόσιν ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς, ἐνίοτε καὶ ὃ ψυχρὸν, θερμαίνει, καὶ ὃ θερμὸν, ψύχει. πλεῖστα δὲ περὶ τῆς ἐν τούτοις ἁπάσι μεθόδου, κατὰ τὸν περὶ φαρμάκων πραγματείαν λέγονται. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοῦτο προσθῶμεν, ὡς ἅπαν ὃ τοιοῦτον γένος τῆς ὕλης τῶν βοηθημάτων, ἐν προσφερομένοις, καὶ ποιουμένοις, καὶ κενουμένοις, καὶ τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσι κεῖται, δι' ὧν ἁπάντων ὁ σκοπὸς τὸν τέχνην διεξελθὼν, καὶ τῆς κατὰ μέρος ὕλης ἁπάσης ὁπτικὴν ἔχων, οὐ μόνον τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῆς χρήσεως, οὕτως ἂν εἴη συμπεπληρωκὼς ἅπαντα τὰ ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων, ὡς μηδὲν λείπειν αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς θεραπευτικῆς τέχνης σύστασιν. εἰς δύο κεφάλαια τούτων ἁπάντων ἀναγομένων, εἴς τε τὴν γνῶσιν τῶν σωμάτων, οἷς προσφέρεται τὰ βοηθήματα, καὶ αὐτὴν τὴν τῶν βοηθημάτων φύσιν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 190 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὑγιαστικοῖς σημείων, ὑφ' ὧν αἱ παρὰ φύσιν διαθέσεις γνωρίζονται, ὅτι παραδείγματος τῆς πλευρίτιδος.

CAPVT XIV.

De ſignis diagnoſticis in ſalubribus quibus affectus præter naturam dignoſcuntur, pleuritidis exemplo.

Τὸ λοιπὸν δή, ἂν εἴη παρέπηγε αὐτῷ μέλλοντι τὰ κατὰ τὴν τέχνην, ἐξευρῆσθαί τινα διαγνωστικὴν θεωρίαν ἁπασῶν τῶν διαθέσεων, καὶ μάλιστα ὅσαι περὶ τὰ κατὰ βάθος μέρεα στωίσαντα. Ἔστι δὲ ἐν παντὶ τῷ τυχόντος ἔστιν ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν μορίων, ἢ τῶν ἁπλῶν, ἢ τῶν ὀργανικῶν, τὴν νοσώδη διάθεσιν, ὅταν ἐν τοῖς βάθεσι τύχῃ κείμενον. Ἀλλὰ καὶ ταύτῃδε μεθόδῳ τινὶ χρὴ πειρᾶσθαι ὃ πεπονθὸς ἐξευρίσκειν ἅμα τῇ περὶ αὐτῶν διαθέσει, περὶ ἧς εἴρηται καὶ ἡμῖν ἑτέρωθι διὰ πλόνων. Ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μεθόδων ἐνταῦθα τὰ κεφάλαια διηλθομεν, οὕτω καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ πρῶτόν γε διὰ τίνος γνῶσις τῶν παρὰ φύσιν, ἐλπίζειν χρὴ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιήσασθαι. τρία γάρ ἐστι τὰ συμπάντα γνῶναι τῶν παρὰ φύσιν, ἓν μὲν, αἱ διαθέσεις, αἱ βλάπτουσαι τὴν ἐνέργειαν. ἕτερον δὲ, τὰ τούτων αἴτια· καὶ τρίτον, τὰ συμπτώματα. τὰ μὲν οὖν αἴτια κυριώτατα μὲν, ὅταν ἐνεργῶσι, ταύτης τῆς προσηγορίας ἀξιοῦται. λέγεται μέντοι γε πολλάκις εἰ καὶ μηδέπω μηδὲν ἐνεργεῖ κατ' αὐτὸ τὸ δύνασθαι μόνον, οἷς καὶ ἡ ἀπεψία νόσων αἴτια λέγεται, κἂν μηδέπω νοσάζῃ. καλοῦ δὲ ἀπεψίαν, οὐ μόνον τῆς ἐν γαστρὶ πέψεως τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις τε καὶ ἥπατι, καὶ τῷ ὄγκον σύμπαντα. τῶν δὲ συμπτωμάτων τὸ γένος, εἰς τρεῖς τέμνεται διαφοράς, τὴν βλάβην τῶν ἐνεργειῶν, τὰ συμβαίνοντα τοῖς σώμασι, καὶ τὴν ἀκρισίαν μιγνυμένων ἀμετρίας. ἀπάντων δὲ τούτων αἴτια τῆς σώματός ἐστιν ἡ διάθεσις, ὡς εἴτε νόσον, εἴτε πάθος ὀνομάζοι τις, οὐ διίσταται γνωρίζεται δ' εἰκότως ἕκαστον τῶν συμπτωμάτων, αἰτίας γε λόγον ἔχουσα πρὸς αὐτά. ἔνια μὲν οὖν αὐτῶν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῖς διαθέσεσιν, ἔνια δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἤτοι πληθάκις, ἢ ἀσυνιάκις, ἢ ἀμφιδόξως. ὥσπερ αὖ πάλιν, ἕτερα συμπτώματα, τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ διαφορᾷ τῆς διαθέσεως, τὰ δ' ὡς ὅτι τὸ πολὺ, τὰ δ' ἀμφιδόξως, τὰ δὲ ἀσυνιάκις. ὅσα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ νοσήματι συμπτώματα, παδογνωμονικὰ προσαγορεύεται, καὶ ταῦθ' ἡγεῖσθαι χρὴ γνωρίσματα βέβαια τῶν νοσημάτων εἶναι ἀρχήν. ὅσα δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἤτοι τῆς διαφορᾶς ἐστὶ τῆς νοσήματος, ἢ τῆς ἥθους, ἢ τῆς μεγέθους ἐνδεικτικά. δείξω δ' ὅτι παραδείγματος ἑνὸς ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἵν' ἐντεῦθεν ὁρμώμενος, ἔχῃς γυμνάζειν σαυτὸν ὁμοίως ἐν ἅπασι κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον. ὑποκείσθω φλεγμαίνειν ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκὼς ὑμήν. ἔστι δὲ δήπου τοῦτο τὸ πάθος ἡ φλεγμονή, συμπτώματα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἕξουσα, τὸ παρὰ φύσιν ὄγκον, ἔρυθρος, ὀδυνῶν, ὧν οὐκ ἐστὶν ἐπιπολῆς τὰ δύο, λείπεται δὲ τὸ ἄλγημα μόνον, ὁ κατὰ τὰς πλευρὰς ἐρείδον νυγματώδες γινόμενον. ἀλγεῖ μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὅτι φλεγμονὴ τὸ πάθος. ἡ δὲ ἰδέα τῆς ὀδύνης, νυγματώδης, ὅτι καὶ ἡ οὐσία τοῦ πεπονθότος ἐστὶν ὑμενώδης. κατὰ δὲ τὰς πλευρὰς ἐρείδει, διότι ἐν ταύτῃ κεῖται τὸ πεπονθός. καὶ μὲν δὴ καὶ μέχρι πλείστου διήκει, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ὑπεζωκὼς ὅτι πλεῖστον ἐκτέταται. πυρετὸς δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεται διά τε τὸ πάθος, καὶ τὴν θέσιν τοῦ πεπονθότος, ὧν ἐὰν ἀπῇ θατέρου, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσῃ πυρετός. Οὐδὲ γὰρ

B

C

D

E

F

ENimvero qui quæ ſunt artis facturus eſt, ipſi reliquum erit, vt quandam omnium ſibi affectuum dignoſcendorum facultatem inueniat, corúmq; maximè qui altis partibus inſident. Neque enim hîc obuij cuiuſque eſt ſingularum partium, vel ſimplicium, vel organicarum quum in alto ſitæ fuerint, morboſum affectum inuenire. Attamen & hîc methodo quadam partem affectam, ſimul cum eius affectu comminiſci conandum eſt. de qua pluribus & à nobis alibi dictum eſt; Verùm ſicut aliarum omnium methodorum capita hîc perluſtrauimus, ita de his quoque diſſerere neceſſe eſt; ac primùm quo eorum quæ præter naturam ſunt affectuum genere, ipſorum cognitio ſperanda ſit, inſtruere. Tria namque vniuerſa ſunt eorum quæ præter naturam dicuntur genera. Vnum affectus actionem lædentes; Alterum, illorum cauſæ; Tertium, ſymptomata. Itaque principaliſſimæ quidem cauſæ, quum agunt, hanc appellationem merentur; dicuntur tamen multoties cauſæ, etiamſi nondum quicquam agant, eo dumtaxat quòd agendi facultate polleant; vt cruditas morborum cauſa dicitur, licet morbum nondum intulerit. Voco autem cruditatem, non ſolùm fruſtratam in ventriculo concoctionem, ſed in vaſis quoque, iocinore, corporíſque mole vniuerſa. Symptomatum genus in tres ſecatur differentias, actionum læſionem; ſimplices quæ corporibus accidunt qualitates; eorum quæ excernuntur incommoderationem. Omnium verò horum cauſa, corporis eſt affectus, quem ſiue quis morbum appellet, ſiue affectionem, nihil intereſt. Cognoſcitur autem meritò ex ſymptomatis cauſæ rationē ipſorum reſpectu obtinere. Quædam enim ex ipſis neceſſariò affectus ſequuntur, quædā nonneceſſariò, ſed vel ſæpe, vel rarò, vel ambiguè: quemadmodū rurſus alia ſymptomata affectus differentiā ex neceſſitate ſequuntur, quædam vt plurimùm, quædā incertò, quædā rarò. Quæ iam ex neceſſitate morbum ſequuntur ſymptomata, pathognomonica, hoc eſt affectuum indicatoria nuncupāt. Atque hæ certæ morborum notæ cenſendæ ſunt. Quæ verò non neceſſariò, vel morbi differentiam, vel morem, vel magnitudinem indicant. Sed exemplo quodam cuiuſque prædictorum vim oſtendam, vt eo adiutus, ſimiliter in omnibus eadem methodo teipſum exerceas. Supponatur igitur membrana coſtas ſuccingens inflammatione laborare. Affectus hic inflammatio eſt, ſymptomata quidem neceſſariò habens, tumorem præter naturam, ruborem, dolorem; quorum duo iam non ſubincidunt, ſolus autem dolor relinquitur, qui coſtis incumbens punctorius concitatur. Dolet igitur homo, quod inflammatio affectus ſit, doloris autem ſpecies pungens eſt, quòd affectæ partis ſubſtantia membranoſa ſit. Pleuræ verò incumbit, quia illa afficitur, quinetiam dolor latiſſimè ſpargitur, quòd membrana coſtas ſuccingens plurimùm extenſa ſit. Febris autem ex neceſſitate ſequitur, tum propter affectum, tum propter partis affectæ ſitum, quorum alterum ſi abſit, febris neceſſariò non ſequetur. Neque enim

ſi

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 191 sur 413

si digitus inflammatione laboret, continuò febris inuadit, quoniam procul à corde *situs est*. Neque quum membrana succingens affecta fuerit, mox affectus vel scirrhus, vel œdema contingit; quanquam difficultas spirandi ex iis sit quæ necessariò partem affectam sequuntur, quia spirabilis cuiusdam instrumenti portio est. Atqui spirandi difficultatis species non propter partem, sed ob affectum erit; dolor enim respirationis instrumenta plurimùm diduci prohibet; ideóque actionem respirationis, vsu nondũ expleto priùs dissoluit. Vnde ad secundã actionem celeriter accedere necessitas est; nõ ampliùs tantum quietis intermittendo, quãtum in naturali statu; atq; sic spiritus paruus & frequens redditur. At & pulsuum alteratio, ex necessitate membranæ costas succingentis inflammationem comitatur, tum quæ à febribus, tum quæ ab affectæ partis specie non separatur. Arteriæ namque ipsis, quòd quidem febricitent, maiorem, celeriorem, & frequentiorem pulsum edunt, quia verò neruosa pars est quæ inflãmatione infestatur, cum tensione simul ac duritie. Hæc igitur necessariò succingentis membranæ inflammationem symptomata sequũtur. Vnum autem est ex his quæ necessariò sequuntur, decubitus vel in latus affectum qui minùs est dolorificus, vel in oppositum; vel in vtrumque similiter. Nam quum duplex succingẽs membrana sit, si quidẽ exterior eius pars ossibus incumbẽs validiore inflammatione laboret, faciliùs in oppositũ latus reclinant. Etenim in affecta parte premũtur. Si verò altera interior ægrotet, quod vt plurimum accidere consueuit, in oppositum recũbentes vehemẽtiùs dolent, quòd pars inflammata ipsis pendeat; quòd si in affectã partem, minùs; nõ enim hæc ab ossibus premitur, neque suspensa est, sed ab vtroque libera est, & super alterum illæsum affirmata. Vtrisque verò succingentis membranæ partibus affectis, in vtrumq; latus æqualiter decũbunt. At verò quòd dolor quibusdã ad hypochondrium perueniat, aliis ad clauiculã, id tum propter partis affectæ naturam fit, tum quia inflammationis symptoma dolorem intẽdat. Quoniã enim ad clauiculas vsq; membrana succingens ascendit, & totum septum transuersum, vbi superiores eius partes inflammãtur, iugulum deorsum reuelli videtur, vbi inferiores, dolor ad hypochondrium peruenit. Igitur exiguam planè inflammationem in gastarum medio excitari oportet, ne in alterutram partem pertingat, vt magna in ambas peruenit. Quinetiam quòd nonnulla resudent, ac tenuis ex inflammata parte sanies effluat, tum propter morbum, tum propter partem eueniet, quemadmodum in omnibus oris partibus inflammatis, & oculis accidit. Si quidem & ex humorum influxu inflammatio suboritur, & pars rara est, non, vt cutis, constricta densáque. Quum igitur copiosus simul ac tenuis in inflammata parte humor subsistit, & pars rara est, plurimum foràs effunditur; quum verò è contrario pauca sit, & crassa fluxio, corpúsque densum, pauciſſimum, quod autem est pauciſſimum ad tussim quidem irritat, nihil autem expuitur; quemadmodum si fluxio fiat copiosiſſima, & plurimùm tussiunt ægri, & non pauca expuunt. Ac tussis ab hoc affectu inseparabilis est; excreatio verò post tussim non inseparabilis, verùm sæpe contingit. Si igitur expuant, sputum necessariò colorabitur, non tamen eodem perpetuò colore, quia nec in parte inflammata eiusdem semper naturæ est excrementum.

A ἐαὶ ὁ δάκτυλος φλεγμαίνῃ, πολύτως πυρέτιοισιν, ὅτι πορρὼ τῆς καρδίας. οὐδὲ ὅταν οὖν ὁ ὑπεζωκὼς μὴ πάθῃ, ὃ πάθος δ' ἤτοι σκίρρος, ἢ οἴδημα τύχῃ. καὶ μὴν καὶ ἡ δύσπνοια τῶν ὅσ ἀνάγκης ἀκολουθησάντων ἔσχε τὰ πεπονθότα τόπα, ὅτι μέρος ὄντι ἀναπνευστικοῦ ὄργανου. ὃ μὴ τοι ἡ δυσπνοίας εἶδος οὐ λέγ' ὃ μέρος, ἀλλὰ λέγ' ὃ πάθος ἔσχε. κωλύει γὰρ ἡ ὀδυνῶν διεστάλθαι μέζον πλείσου τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα. τοῦτο καταλύει τὴν ἐροιῶν τῆς ἀναπνοῆς τὸ ἐνεργάν, οὐδὲ πω τῆς χρείας πεπληρωμένης, ὅθεν ἀναγκάζεται λέγ' τὰ ἔργα ὅτι τὼν δύ τέρων ἐνεργάν ἰέναι, μηκέτ' ἠρεμοῦντα τοσοῦτον, ὅσον ὅτ' ἐν τῷ κῦ φύσιν ἰῶ, καὶ οὕτω γίνεται ὃ πνεῦμα
B μικρὸν καὶ πυκνόν. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν ἀλλοίωσις, ὃς ἀναλύσεως ἀκολουθεῖ τῇ φλεγμονῇ τὸ ὑπεζωκότος, ἤτ' ἀχώρευτος τῶν πυρετῶν, καὶ ἡ κῦ τὸ πεπονθότος ἰδέαν. σφύζουσι γὰρ αὖθις αἱ ἐντειναί, διότι μὴν πυρέτοισι μεῖζον, καὶ θᾶττον, καὶ πυκνότερον, ὅτι δὲ νευρώδες ὃ φλεγμαῖνον, ἅμα τάσις τε καὶ σκληρότης. ταῦτα μὲν οὖν ὃς ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὰ συμπίπτοντα τῇ φλεγμονῇ τὸ ὑπεζωκότος. ὃς ἀνάγκης δὲ καὶ τῶν ἐπομένων ἕν ἂ, ἤτοι γε ὅτι τὼν πεπονθὼς πλευρὰν ἡ κατάκλισις ἦν ἐπώδυνός ἐστιν, ἢ ὅτι τὼν ἀντικειμένων, ἢ ἐπ'
C ἀμφοτέρας ὁμοίως διπλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑπεζωκότος, εἰ μὲν οὖν ὃ πρὸς τοῖς ὀστοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μέρος ἰσχυρότερον φλεγμαίνοι, ῥᾷον ὅτι ὃ ἀντικείμενον καταπλίνονται, θλίβονται γὰρ ὅτι τοῦ πεπονθότος. εἰ δὲ ὃ ἕτερον ὃ ἔνδον, ὅπερ ὡς ἐπὶ πολλὰ συμβαίνειν εἴωθεν, ὅτι ὃ ἀντικείμενον ὀδυνῶνται μᾶλλον κλινόμενοι. χρεμᾶται γὰρ αὖθις ὃ φλεγμαῖνον. εἰ δ' ὅτι ὃ πεπονθὸς, ἦττον, οὔτε γὰρ θλίβεται πρὸς τοῖς ὀστοῖς, οὔτε χρεμᾶται, ἀλλ' ἀμφοῖν γε τούτοις ἠλθυήρωται, καὶ κῦ θατέρου τοῦ ἀπαθοῦς ἐσήκεκεν. παθόντων δὲ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ὑπεζωκότος, ὁμοίως ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς πλευραῖς
D κλίνονται. καὶ μὴν δὴ καὶ τοῦ δύνειν ὃ ἄλγημα τοῖς μὲν εἰς ὑποχόνδριον, οἷοις δ' εἰς κλῆν, ἅμα τε τῶν φύσιν τοῦ πεπονθότος γίνεται μείζου, καὶ ὃ τῆς φλεγμονῆς σύμπτωμα ὃ ἐκτείνεσθαι τὼν ὀδυνῶν. ἐπεὶ γὰρ ἄχρι τε τῶν κλῆδῶν ὁ ὑπεζωκὼς αἴνηκει, καὶ κῦ τοῦ ἀμφεγμάτος ἅπτονται, τῶν μὲν ἄνω μερῶν αὐτοῦ φλεγμαινόντων, ἡ κλεὶς καταπατᾶσθαι δοκεῖ, τῶν κάτω δ', εἰς ὑποχόνδριον ὀξύνει ὃ ἄλγημα. μικρὰν οὖν χρὴ πάνυ κῦ τὰ μέσα τοῦ πλευρῶν γίνεσθαι τὼν φλεγμαινόντων, ἵν' εἰς μηδέτερον ὀξύνηται, ὡς ἡ γε μεγάλη τοῖς ἀμφω διίκνεσθαι. καὶ μὴν καὶ ὃ διίδρυσθαι ἶνα, καὶ ἀποχεῖσθαι τοῦ φλεγμαίνοντος μείζου λεπτὸν ἰχῶρα ἅμα τε ὃ
E νόσημα γίνεσθαι, καὶ ὃ μέζον, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐν τοῦ στόματι φλεγμαίνουσιν ἅπασι συμπίπτῃ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς. ὃς ὑπορροῆς τε γὰρ τοῦ ὑγροῦ ἡ φλεγμονὴ, καὶ ὃ μέρος ἀραιόν, οὐχ ὥσπερ ὃ δέρμα πεπιλημμένον τε καὶ πυκνόν. ὅταν μὲν οὖν πολλή τε ἅμα, καὶ λεπτὴ κῦ ὃ φλεγμῆνον ἡ ὑγρότης ἐπαίρῃ, καὶ ὃ μέζον ἀραιόν, πλῆθος ἐπιχεῖται τοῖς ὃ ἐκτός. ὅταν δ' ἔμπαλιν ὀλίγον τε ᾖ καὶ παχὺ ὃ ῥεῦμα, καὶ ὃ σῶμα πυκνὸν ἐλάχιστον. τοῦτ' δ' ἐλάχιστον ἐρεθίζει μὲν εἰς βῆχα, τοιούτοις δὲ οὐδέν. ὥσπερ γε καπειδὴ πλῆθος
F γίνεται, βήχουσί τε πλῆθος ἃ ἀναπτύουσιν οὐκ ὀλίγα. καὶ εἴη ἄν, ὃ μὲν βήττειν ἀχώρευτον τῶν πάντος, ὃ δὲ πτύειν ὅτι τοῦ βήττειν, οὐκ ἀχώρευτον μέν, ὡς ὅτι ὃ πολὺ δὲ χυμώδες. εἰ μέντοι γε ἀναπτύοιεν, οὐκ ἀνάγκης μὲν χρῶμ' ἔσεσθαι ὃ σίελον, οὐ μὲν ἀεί γε τοιοῦτον χρώματι, διότι μηδ' ἐν τοῦ φλεγμαίνοντι μέρει τῆς αὐτῆς ἀεὶ φύσεώς ἐστι ὃ σίελον.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 192 sur 413

ὁτὲμ μὲν οὖν αἷματῶδες, ἢ χολῶδες ἐπαρχῇ, τοιοῦτον δ' A
ἐν πλευρίτιδι τὸ πίπτον ἐστὶ τὸ τοῦ φλεγμονῶδ ἐργαζόμενον
ῥεῦμα, κεχρωσμένον ὑπὸ τοῦ παρεγκειμένου
χυμοῦ καὶ τὸ φλεγμαῖνον. ἐρυθρὸν μὲν, ὁτὲμ αἱματικὸν
ἐπαρχῇ τὸ ῥυὲν εἰς τὸ ὑπεζωκότα. ξανθὸν δ', ὁτὲ πικρόχο-
λόν ἐστιν. Εἰ μέντοι φλεγματώδης χυμὸς ἐπῴτον σφίγ-
θείς τε καὶ διαφθαρεὶς, αἴτιος καθίσταται τοῦ τοῦ φλεγμονῶδ
ἐργαστικοῦ ῥεύματος, τίνα καὶ τὰ ἀποπτύοντα ἀφρώδη.
πτύουσι δὲ ἐνίοτε μέλανά ποτε, κατοπτηθέντος τοῦ ῥεύματος, αὖθ'
αἱματικὸν, αὖ τε πικρόχολον ἢ. σημαινόμενα οὖν τὰ τοιαῦτα
πάθη, τῇ τε τοῦ πεπονθότος μορίου διαγνώσει, καὶ τῇ τοῦ πά- B
θους, τοῦ διαφορὰν τοῦ ῥεύματος. ὡς' ἐκ τῶν εἰρημένων δῆ-
λον, ὡς ἐνίοτε οὐσίαν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων, ἀναγ-
καῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι, καὶ τοῦ πρὸς τὰ σύμφυτα κοινω-
νίαν, εἰς τοῦ τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων τόπων εὕρεσιν.
ὅτι δ' ἐνίοτε διαφορὰ λέγω, ἢ θέσιν, ἢ σύνθεσιν, ἢ πρὸς τὰ
σύμφυτα κοινωνίαν, δῆλον εἶ) νομίζω, κἂν ἐγὼ μὴ
λέγω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τῶν λοιπῶν σημείων, ἐξ ὧν τὰ νοσήματά τε, καὶ C
τὰ πεπονθότα μόρια διαγινώσκομεν.

ΕΚ δηλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶν, ὡς ἐνίοτε καὶ τοῦ ἐνεργάσασθαι τε
καὶ τοῦ χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων αἰαγκαῖόν ἐστιν ἐπί-
στασθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς τῶν νοσημάτων τε, καὶ συμ-
πτωμάτων γενέσεις. Εἰς δὲ τοῦτο, καὶ τὰς ποιούσας αἰτίας τὰ
νοσήματα. πρός τε γὰρ τοῦ διαγνῶναι ἑκάστου τῶν πεπονθό-
των μορίων ἅμα τὰς διαθέσεσι, καὶ πρὸς τὰς τῶν νοσημάτων
αὐτῶν διαφορὰς, αἀναγκαῖα φαίνεται ταῦτα. ℞ Ὁ μὲν μέγεθος δὲ, D
καὶ ὁ ἦθος ἑκάστου τῶν νοσημάτων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων λαμ-
βάνεται. Ὁ μὲν μέγεθος μὲν, ἔκ τε τῆς τῆ τοῦ διαθέσιν αὐτῶν
μεγέθους, καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. Ὁ δὲ ἦθος,
ἔκ τε τῆς διαφορᾶς τῶν νοσήματος, καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῇ
συμπτωμάτων. δῆλον γοῦν ὅτι τῶν πρωτοπαθοῦς διαθε-
σίμματος, ἐλευθεριώτατος μὲν ὅστις ὁ μελαγχολικὸς ὀπτικὰ τῶν
χυμῶν, ὅτι τε κακοηθέστατος αὐτῶν ὅστι, καὶ διαβρωτικώτατος, καὶ
δυσαπόπλυτος, καὶ δυσεκκάθαρτος, ὅτι τε πλείστης θερμασίας
ἐνδεκτικὸς, ὑφ' ἧς καυθῆναι ἐγίνετο. πέμπτων δ' ὀπτικέστα-
τος ὁ αἱματικὸς, ὡς αὖ γλυκύτατός τε καὶ εὐπεπτότατος ὤν.
οἱ δ' ἄλλοι δύο χυμοὶ, μεταξὺ τῶν εἰρημένων εἰσὶν, ἁπλότη- E
τός τε καὶ κακοηθείας. τῶν συμπτωμάτων δὲ, ὁ μὲν μηδὲν αἰα-
πύλυν ὀλέθριον, ὅτι τε δεδέσθαι δηλοῖ τοῦς τῆς φλεγμονῆς
ῥεῦμα, καὶ ὅτι διαφθαρήσεται. Ὁ
δ' ἀναπύλυν ἀπόνως τε καὶ ῥᾳδίως ὀπτικέσται. εἰ δὲ δὴ καὶ
ὁ πυώδη ἐστὶ πεπεμμένον, ἔτι καὶ μᾶλλον ὀπτικέσται.
Ἀλλὰ καὶ τὰ τοὺς σφυγμοὺς συμπτώματα, ὁ ἦθος δηλοῖ τῆ
νοσήματος. ἤδη δὲ καὶ τ' ἄλλα ὅσα τῇ συμπάσχειν ὀπτιγένεται,
διαφορήσεώς τε, καὶ κώματα, καὶ ἀπορεξίαι, καὶ οὖρα, καὶ
διαχωρήματα τίνα καὶ τίνα γιγνόμενα. γυμνασέον οὖν ἡμῖν
ἐστιν, ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις, εἰ διαγνωσικὰ βουλόμεθα F
γενέσθαι νοσήματός τε καὶ μορίου πεπονθότος, ἦθός τε καὶ με-
γέθους, καὶ διαφορᾶς τῆς κατ' αὐτά. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ τούτων
ἡμῖν ἐπαρξῇ, καὶ ὃ προγινώσκειν, εἰς ὅ, τι τελευτήσῃ ὁ νό-
σημα, καὶ ἡ τῶν βοηθημάτων ὀπτὶ δέξιος χρῆσις. ἡ μὲν γὰρ προ-
γνῶσις αἰσχίστου τε τ' ἰατροῦ ἀποφαίνῃ τῶν θανάτων, ὑπείθεῖς

Quum igitur cruentum, vel biliosum extiterit, (talis autem in pleuritide plerumque fluxio est quæ inflammationem efficit) coloratum est sputum ipsius cruore *refuso*, ab humore qui in parte inflammata continetur. Rubrum sanè, quum quod in succingentem membranam defluit, id cruentum est. Flauum, quum biliosum est. Si verò pituitosus humor primùm & impactus, & putrefactus, fluxionis inflammationem generantis author fuerit, tunc spumosa expuunt; expuunt autem & nigra nonnunquam fluxione exasperata, siue cruenta, siue biliosa fuerit. Hæc igitur omnia vnà cum affectæ partis, ipsiusque affectus dignotione, fluxionis differentiam indicabunt. Quare ex his quæ dicta sunt, constat tum cuiusque partis ægrotæ substantiam, tum communionem cum vicinis necessariò esse cognoscendam ad morbi eiusque laborantis loci inuentionem. Quòd autem nihil referat, situm, vel compositionem, vel cum aliis societatem, communionémque dicere, quis ignorat?

CAPVT XV.

De reliquis notis, quibus morbos, & affectas partes dignoscimus.

EX prædictis autem liquet quòd tum actionem tum vsum singularum partium scire sit necessarium; ad hæc etiamnum morborum, & symptomatum generationes; postea causas etiam morbos efficientes. Etenim hæc ad cuiusque partis affectæ, ac vnà ipsius affectus dignotionem, & ad morbi ipsius differentias necessaria videntur; Sed & magnitudo, & vniuscuiusque morbi mores, ex his ipsis deprehenduntur; magnitudo quidem & ex ipsorum affectus magnitudine, & ex symptomatis illum consequentibus; mores autem ex morbi differentia, & symptomatis eum comitantibus. Statim enim in proposito exemplo, melancholicus humor quum exuperat, pernicioſissimus est, quòd is maximè malignus plurimum erodat, ægrè concoquatur, & vix expurgetur; quódque copioſissimi caloris sit index, à quo assatus dicitur. Omnium verò mitissimus sanguineus humor est; quòd dulcissimus, & concoctu facillimus existat. Reliqui duo humores inter hos dictos consistunt medij, in simplicitate & malignitate. Ex symptomatis, nihil prorus expuere, pernicioſum; tum quòd detineri ab inflammatione ipsum fluorem indicet; tum quòd intus manendo totus corrumpatur. At citra laborem, & ex facili excreare, saluberrimum est. Si verò iam sputum coctum fuerit, hoc etiamnum quàm saluberrimum est. Cæterùm pulsuum symptomata, morbi morem repræsentant, atque iam alia omnia quæ ex consensu contingunt, deliria, sopores, fastidium, vrinæ, deiectiones hoc aut illo modo factæ. Proinde exercere nos oportet in his omnibus prædictis, si morbum, partem affectam, morem, magnitudinem, & eorum differentiam velimus dignoscere; ex his verò ipsis præsagire licebit quò morbus desinet, & dexter auxiliorum vsus. Etenim præsagia medicum mortis non authorem declarant, ægrósque reddunt

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 193 sur 413

reddunt obtemperantes, & ex multis remediorum occasionem prædocent. Quòd autem dexter remediorum vsus id artis quidem sit præcipuum, à quo vniuersus sermo manauerit, omnibus manifestum est. At qua ratione ex prædictis præsagia comparentur, paulò post dicetur. Nunc etenim his quæ exposui, finem priùs imponere volo. Nam morborum, & eos susci-
pientium partium dignotio in vno nobis exemplo declarata est. Adiicere verò aliud quoddam simile nihil mali *fuerit*. Nam eorum quæ excernuntur idea permulta docet. Cum ipsa autem concurrit vnde excretionem fieri cernimus; vt ex ambobus coëuntibus stabilis vna indicatio proueniat. Membranoso etenim, verbi gratia, corpore excreto, indicatio quidem ex eo quod apparet, talem partem exulceratam esse indicat, quæ in summo membranæ naturam obtineat; id autem separatum significare nequit, attamen excretionis ad affectam partem nos deducet. Quod etenim deorsum deiectum est, intestini vlcerationem innuit; sursum verò vomitu reiectum, ventriculi, tussiendo redditum, membranarum quæ asperas arterias integunt; at mictum, vel vesicæ vel qui in pudendo est meatus. Has igitur ipsas partes, ac præterea quæ per consensum & primario affectu laborant, ab inuicem discernere conuenit, principatu, consequentia, magnitudine, & paruitate; insupérque accessione causarum vtrumque deprauantium. Multi siquidem ob stomachi affectum, vel cerebro consentiente, vel oculis suffusione laborantibus, melancholiæ symptomatis infestantur. At si quis animum diligenter adhibeat, commemoratos affectus cruditates, & excrementa in ventriculi orificio collecta sequi deprehendet; atque eosdem simul intendi cum illis quæ os ventriculi lædunt, & remittere cum his quæ hoc iuuare dicuntur. At vniuersam de affectis partibus tractationem transigere in præsentia mihi propositum non est, quemadmodum nec aliud quicquam eorum quæ in arte medica absoluta sunt; verùm solam inueniendi ipsa methodum ostendere ac quomodo ea fini artis coniuncta sit. Atqui necessarium est, vt variis se modis quisque exerceat in omnibus nostris commentariis. Quod igitur in rem præsentem requiritur, apponentes, ad methodos commemoratas discedemus; atque hîc rei formam esse censeto; vbi verò materiis inducta fuerit, totam substantiam, quum omnia particulatim recensuero, sicut modò in paucis exemplis factitaui, & hæc tibi artis integra pars erit.

A τε πρὸς τοὺς κάμνοντας, ὃν πολλῶν τε προδιδάσκει τὸ χρεὼν τῶν βοηθημάτων. ἡ δὲ βοηθημάτων χρῆσις ὅτι δεξιὸς, ὅτι μὲν αὐτῶ ὃ κυριώτατόν ὄστι τῆς τέχνης, ἐφ' ᾧ σύμπας ὁ λόγος ὥρμηται, προδηλον πᾶσι. πῶς δὲ ὃν τὰ προφημένων ἔσται, μετ' ὀλίγον εἰρήσεται. νυνὶ μὲν γὰρ ὅπερ ἔμπροσθεν βούλομαι προτεῖναι οἷς διεξιέναι, τὸ τέλος. ἡ γὰρ τῶν νοσημάτων ἅμα τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ μορίοις διάγνωσις, ἐφ' ἑνὸς μὲν ἤδη μοι τοῦδε δείγματος εἴρηται. προσθεῖναι δ' ἕτερόν τι τοιοῦτον ἁπλότερον, οὐδὲν χεῖρον. ἡ γὰρ τῶν ἐκκρινομένων ἰδέα διδάσκει πολλά, συνῆπταί δ' αὐτὴ τῷ σώματι, ἐξ οὗ τὴν ἔκκρισιν ὁρῶμεν γιγνομένην, ὡς ἐξ ἀμφοῖν συνιόντων ἐνδέξιν μίαν γίνεσθαι βεβαίαν. ὑμενώδους γὰρ, εἰ ὄντως ἔτυχεν, ἐκκρινομένου σώματος, ἡ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ φαινομένου ἔνδειξις, πλακῶδές τι τοιοῦτον ἐνδείκνυται μέρος, ὡς ὑπάρξαν ὑμενώδη φύσιν ἔχον, ἀφωρισμένον δὲ αὖθ', δηλοῖ τὸ ἀδιάτειτον. ὃ μὴν τῆς ἐκκρίσεως χωρίον, ἐπ' αὐτὸ ὃ πεπονθὸς προδηλοῖ. κεῖται μὲν γὰρ ἔξω χωρήσαν, ἐνδεῖξαι δὲ τοῦτο τὸ ἕλκωσιν, ἄνω ἦν ἐμεθὲν, ταχρὸς. ἀναδηλοῖ δὲ, τὴν ὑπαλειφόντων τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὑμένων, ὑρηθὲν δὲ ἤτοι κύστεως, ἢ τοῦ κτ' ὃ αἰδοῖον πόρου. αὐτά τε δὴ τὰ τοιαῦτα, καὶ προσεπιπολάζειν τε, καὶ προσπαθεῖν κελεύοντα σώματα, διακρίνειν ἀλλήλων προσήκει, τῇ τε τῶν μεγέθει καὶ ἀκολουθίᾳ, καὶ τοῦ μεγέθους τε, καὶ τῇ σμικρότητι, καὶ προσέτι τῇ τῶν καθ' ἑκάτερον αἰτίων προσθόλῳ. πολλοὶ γοῦν ὑπὸ στομαχικῆς διαθέσεως, ἢ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς συμπάθειαν ἀφθέντος, ἐν μελαγχολικοῖς ἐνέπιπτον συμπτώμασιν, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τῶν ὑπογεγομένων. ἀλλ' ὅτι τῶν τοιούτων ἐαὶ τις ἀκριβῶς προσέχῃ τὸν νοῦν, εὑρήσει τοὺς ἀπεψίας τε, καὶ τοὺς τῶν προσπεπτωμάτων ἀθροίσεσιν ἐν τῷ στόματι κοιλίας ἐπόμενα τὰ εἰρημένα παθήματα, καὶ συμπροξυνόμενά τε τοῖς βλαπτομένοις τῆς γαστρὸς στόμασι, καὶ συγκεκιρνάμενα τοῖς ὠφελοῦσι. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων προκείσθω νῦν, ἀπέμπτα τὸν ὑπὲρ τῶν πεπονθότων μερῶν λόγον διέρχεσθαι. ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν κτ' τὸν τέχνην ὁλόκληρον, ἀλλ' ἐνδείξασθαι μόνον τὸν μέθοδον αὐτῆς τῆς εὑρέσεως, καὶ ὅπως πρὸς τὰ τέλη τῆς τέχνης συνῆπται. καὶ ἀναγκαῖόν ὄστιν αὐτὸν καθ' ἕκαστον γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐν ἅπασιν, ἃς ὑπ' αὐτῶν γεγραμμένας ἡμῖν ἐννοίας, ἴσως προσματείας ἀναλεγόμενον. ὅπερ οὖν ἀναγκαῖόν ὄστιν ἐπὶ τὰ πρόντα προσθέντες, ἀπαλλάξομεν ὅτι τὰς εἰρημένας μεθόδους, κἀνταῦθα τὸ εἶδος νομίζε τῆς προάγματος ὑπάρχειν. ἐπειδὴ δὲ τῆς ὕλαις ἐμβεβάσθω, ὅλον τὸν οὐσίαν, ὅτιπερ ἅπαντα διέλθω τὰ κτ' μέρος, ὥσπερ νῦν ὅτι προδιδάγματων ὀλίγων ἐποίησα, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τὸ μέρος ἐπὶ τῆς τέχνης ὁλοκλήρως συνεχόμενος.

B

C

D

E

CAPVT XVI.

De remediorum delectu ac vsu ex substantia, conformatione & situ partium laborantium.

AT supereſt vt demonſtremus ad commodum remediorum vſum, accuratam partis quam curamus, ſubſtantiæ, conformationis, ac ſitus cognitionem eſſe neceſſariam. Subſtantia namque docet primos morbos qui in intemperie conſiſtunt, quantum à naturali ſtatu receſſerint, quantúmque ipſos ſingulos calefacere, refrigerare, exiccare, & humectare oporteat. Conformatio verò ipſos per ſe morbos docet, de quibus antea dictum eſt; & eorum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιϛ'.

Περὶ συλλογῆς τε καὶ χρείας τῶν βοηθημάτων ἐξ οὐσίας τε, καὶ διαπλάσεως, καὶ θέσεως τῶν πεπονθότων μερῶν.

ΥΠόλειπον δ' ὅτιν ὑποδηκνύναι, ὡς καὶ εἰς τοῦτο ἱκανὸν χρῆσιν τῶν βοηθημάτων ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τοῦ οὐσίαν ἀκριβῶς τοῦ προπεπονθότος μορίου, καὶ τοῦ διαπλασιν, καὶ τοῦ θέσιν. ἡ μὲν οὖν οὐσία διδάσκει τὰ πρῶτα νοσήματα τὰ κτ' δυσκρασίαν, εἰς ὅσον ἐξέστηκε τοῦ κτ' φύσιν, ἄχρι τοσοῦτο θερμαντέον ὄστιν ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ψυκτέον, καὶ ξηραντέον, καὶ ὑγραντέον. ἡ δὲ διαπλασις, αὐτά τε τὰ καθ' ἑαυτοῦ διδάσκει νοσήματα, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ συνενδείκνυται ὃ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 194 sur 413

μέγεθος αὐτῶν. Εἰς ὅσον γὰρ ἕκαστον ἀφέστηκε τῆς κατὰ φύσιν, εἰς τοσοῦτον ἔσχε μέγεθος. ἅμα δὲ τῷ μεγέθει, καὶ ὁ μέχρι πόσου, δηλοῖ τῶν σκοπῶν ἐπιτυγχάνειν αὐτὰ χρὴ τοὺς ὁρῶντας φύσιν, ἐξ αὐτῶν λαμβάνεται. Τοῦτο μὲν οὖν ἀναλόγων τοῖς κατὰ δυσκρασίαν. αἱ δὲ ἐμφράξεις τε, καὶ σφιγγώσεις τούτου εἰσὶ γλίσχροις, ἴσχνον δὲ ὀξαίρετον ἐνδείκνυται, τὸ βάθος τῆς κενώσεως ἐκ τῶν σωμάτων, καὶ διὰ τῶν σημάτων ἃ κέκτηται ὁ θεραπευόμενος ὄργανον. ὑπεκκοινοῦται δὲ τούτοις τοῖς κατὰ τῆς θέσεως ἐνδεικνυμένοις, ὑφ' ὧν ἤδη λέγομεν. ὅσα μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς ἀναλόγων ἐστὶν, εἰς τε τὸν τῶν μεγεθῶν διαφορὰν, εἰς τε τὸ ποσὸν τῆς τῶν βοηθημάτων χρήσεως, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. ὅσα δὲ ὀξαίρετα, λεκτέον ἐφεξῆς, ὅπως καὶ ἡ χρεία μετέχῃ πρὸς τὰς θεραπείας αὐτῶν ὅτι μεγίστων ὠφελειῶν ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἐνδείξεσιν. ἔστω δ' καὶ ἐνταῦθα ὁ λόγος ὀλίγων, ὑφ' τῆς γνώσεως τῶν μεθόδων. ἔμφραξίς ἐστι μὲν, ἐν οἷς τῶν ὀργανικῶν παθῶν. ἐγγίγνεται δὲ ἐν ἅπασι μάλιστα διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν, καὶ τὴν ἐνέργειαν. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πυλῶν φλέβες εἰς ἅπαντα τὰ παλάγγυον τὰ σιμὰ κατακλώμεναι, στενὰ πᾶσιν τοῖς ἐν τοῖς κυρτοῖς ἀδήλοις αἰσθήσει τὰ μόρια. ἀναφέρεται δὴ ἐκ τῆς κοιλίας ἕψημα πᾶσα, πρὸς ἕνα τόπον τὸ ἧπατος, ὃν ἀπ' αὐτοῦ τοῦτο τὸ νῦν εἰρημένου, πύλας ὀνομάζουσιν. οὔτε γὰρ εἰς τὰς πόλεις εἰσελθεῖν ἔξεστιν διωλάτῃ, πρὶν διελθεῖν τὰς πύλας, ἔστ' εἰς ἣν πρῶτον ἀφικέσθαι, πρὶν ἐν τούτῳ γενέσθαι τῷ χωρίῳ. διανέμεται δὴ ἐντεῦθεν εἰς τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἀπέρατα, κἄπειτα δι' ὧν εἰρήκαμεν ῥαφάτων εἰς ὃ κυρτὸν μεταλαμβάνεται. ὀφθὲν οὖν γαμμαῖον ἐστι, διά τε τὴν τῶν ὁδῶν στενότητα καὶ ὁ πλῆθος τῆς διερχομένης οὐσίας ἐμφράττεσθαι συνεχέσιν ἀλίσκεσθαι ὃ παλάγχνον. ἴασις οὖν αὐτῶν ἔσται, πρὶν πολλὰς ἐκθρέψαι, καὶ πυρέττειν τὸν αἰθέριον τῶν λεπτομερῶν ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων τροφήν. πολλῶν δὲ ἐκθρεψάντων, οὐκ αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ κένωσις ἔσται, τοῦ ἵνα δι' ὧν χρὴ ποιήσασθαι χωρίων, ἥτε διάπλασις ἐνδείξεται τοῦ παλάγχνου, καὶ ἡ θέσις. ἐκ τούτων γοῦν ὁρμώμενοι, τὰ μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος ἐπ' ἔντερον τρέφομεν. ὅσα δὴ ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐστι, δι' οὔρων ἐκκενοῦμεν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὴν ἀκρώμενα, καὶ τὰ πνεύμονα τρέφεται, κενοῦσθαι δεόμενα τροφῆς τε τῆς διαπλάσεως αὐτῆς, καὶ τῆς θέσεως ἐδιδάξαμεν ἐκκαθαίρειν διὰ βηχῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὴν ἐγκέφαλον ὑπὸ ῥίνας ἕλκειν. οὐχ ἥκιστα δ' καὶ ἡ τῶν φλεγμαινόντων μορίων ἴασις, ἐκ θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως λαμβάνεται. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τούτων ὁ τροφῆς σκοπὸς, ἡ κένωσις τοῦ χυμοῦ τοῦ κατασκήψαντος εἰς ὃ φλεγμαῖνον. ὅπως δὴ ἐκκενοῦν αὐτὸν χρὴ, τῶν κατεχόντων ὀργανικῶν μορίων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. πρὸς αὐτῶν γοῦν διδασκόμενοι, τὰ μὲν εἰς ἰγνὸν κατασκήψαντα ῥεύματα, διὰ τῶν κατ' ἰγνύα τε καὶ σφυρὰ φλεβῶν ἐκκενοῦμεν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα κατὰ τὰς μήτρας ἵδρυται. τὰ δὲ κατὰ τὴν ἀκρώμενα, διὰ τῆς ἔνδον κατ' ἀγκῶνα φλεβός. τὰ δὲ κατὰ κεφαλὴν τε καὶ τράχηλον, ἐκ τῆς ὠμιαίας. ἡ γὰρ τῶν ἐντατῶν τε καὶ κοινῶν τῶν περὶ τοῦτο μορίων φλεβῶν κένωσις, ἄλυσίν τε καὶ ῥᾴστη. καὶ ὃ διαφορῆσαι ὃ ὃ φλεγμαῖνον, ἔστι μὲν δηλονότι καὶ αὐτὸ τῷ ἐκ τῆς νόσου ματος ἐνδέχεσθαι ἔχειν. ὑπαλλάττεται δὴ ἐν τῇ κατὰ μέρος τῶν βοηθημάτων χρήσει, τῷ τε διὰ τὴν θέσεως τῆς περὶ τοῦτο μορίων προσλαμβάνειν ἐνδέχεσθαι. ὅσα μὲν γὰρ ὑπὸ πολῆς κεῖται, τοιοῦτον ἐπ' αὐτῶν ἐστὶ προσήκει ὃ διαφορῆσον φάρμακον, οἷ' ἂν ἐνδείκνυται ὃ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὅσα δὴ ἐν βάθει, τοσοῦτον

magnitudinem simul indicat, nam quantum quodque à naturali statu decessit, tantùm accedit magnitudo, vnà verò cum magnitudine & id quòd adusque quantum ipsa quæ decesserunt ad naturam per contraria restituenda sint ex ipsa deprehenditur. Itaque hæc proportione morbis in intemperie respondent; obstructiones autem & constipationes huius sunt generis. At proprium, eximiumque euacuationis modum ostendit ex oculis & figuris quas sortitum est quod curatur organum. Id autem cum iis communicat, quæ à situ indicationem habent de quibus iam dicamus, quæ igitur inter ea proportionem habent ad magnitudinis dignotionem, aut ad remediorum vsus quantitatem, non opus est dicere. Quæ verò eximia ac præcipua sunt ea deinceps docenda, quoniam & vsus ad curationem eorum est maximus, quæ indicationibus à conformatione sumptis immiscentur; quin & hîc paucis exemplis, vt methodum cognoscamus, sermo futurus est. Obstructio sanè vnus quidam est organicorum morborum, potissimùm verò iecori, tum propter eius structuram, tum ob actionem accidit. Etenim venæ quæ à portis in totam visceris cauam partem distribuuntur, oculis earum quæ in gibba sunt sensum latentibus cohærent. Defertur autem totum alimentum ex ventriculo ad locum vnum hepatis, quem ab eo quod modo dictum est, portas appellant. Nemo enim in ciuitatem ingredi potest, nisi portas primò transeat; neque alimentum ad iecur peruenire, priùs quàm in hoc loco fuerit; inde verò in totam iecoris cauam partem distribuitur, ac deinde per dictos venarum terminos in gibbum transsumitur. Nihil igitur mirum est, viscus hoc crebris obstructionibus ob viarum angustiam, & substantiæ permeantis copiam corripi. Harum igitur curatio fuerit, antequam plures augeantur, & homo febricitet, eduliorum & medicamentorum attenuantium oblatio. Multis autem adauctis, non modò ipsa, sed & vacuatio curabit, quam quibus locis astrui oporteat, tum visceris conformatio, tum situs demonstrat. Ex his igitur procedentes, quæ in cauis quidem hepatis sunt, ea ad intestinum impellemus, quæ verò in gibbo existunt, per vrinas vacuabimus; simili modo & quæ in thorace & pulmone continentur, si vacuanda sint, à conformatione ac situ didicimus per tusses expurgare, simili modo & quæ in cerebro hærent, ad nares trahere. Non minùs autem partium inflammatione laborantium sanatio ex situ & conformatione sumitur. Etenim & horum primus scopus est humoris in partem inflammatam decumbentis euacuatio. Quomodo autem hic euacuandus sit, continentium organicarum partium natura docet. Ab ipsis igitur instituti, fluxiones in coxam decumbentes, per venas poplitis & tali vacuabimus, quemadmodum & ea quæ in vteris continentur. Quæ verò in thorace & pulmone, per interiorem cubiti venam. Quæ denique in capite & ceruice *infestant*, per humeralem. Optima namque & facillima est, per proximas & affectæ parti communes venas euacuatio. Atque quod tumet, per halitum discutere, & hoc sanè ex morbo indicationem habet. Verùm particularem auxiliorum vsum variandum esse, partis affectæ situs ostendit. Qui namque in summa cute affectus constituti sunt, iis tale resoluens esse medicamentum conuenit, qualis inflammationis species indicat. Qui in alto latent, hoc acrioribus

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 195 sur 413

acrioribus medicamentis indigent, quo magis ab exterioribus receſſerunt. Quare nõnunquam ſi vehementer admodũ in alto lateant, cucurbitulis vtimur; quod in ſumma cute ortis inflammationibus quàm maximè contrarium eſt. Ita verò ſi adſtringentis medicamenti vſus erit, loci id deſiderantis ſitum inſpiciemus. Nam ſi eò medicamentum adſtringens peruenire poteſt, nihil vetat id adhiberi. Sin autem non poſſit, conſiderandum venit, ne quando ex proximis humorem in locum affectum propellamus. Proinde vel miſcenda eſt adſtringẽti medicamento facultas quædam eiuſmodi, quę veluti id manu ducat, vel eo non vtendum eſt. Maximè ſiquidem eos lædere noui, qui ex pulmone ſanguinem extuſſiẽtibus, medicamenta adſtringentia toti thoraci vndique appoſuerunt. Nam præterquam quòd facultas eorum in pulmonem non penetraret, etiã ſanguis qui in thorace continebatur, in viſcus illud agebatur. Atq; de his ſatis eſſe dictũ arbitror ad præſentem diſputationem. Tantum igitur adhuc præfatus, quòd methodus hæc forma ſolùm commentarij huius extet, aliud aggrediar. Cęterùm ſingularum corporis partium ſcientia ac diſcurſus velut vniuerſa ſubſtantia eſt quam in aliis commentariis tranſegimus.

A δριμυτέρων δεῖται φαρμάκων, ὅσῳ τῷ ἐκτὸς ἀποκεχώρηκεν, ὥστε καὶ σικύας ἐπ' αὐτῶν ἐνίοτε χρήζομεν, εἰ τὴ συχνοὶ κέοιτο βάθους, ὅσῳ σκληρότατόν ἐστι τοῖς ὑπὸ πολῆς φλεγμαίνουσιν. οὕτω δὲ καὶ εἴ που σφόντος εἴη φαρμάκου χρεία, σκεπτέον τῷ δεομένου χωρίου τὴν δύσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἐστιν ὄγκος ἰσχνέσθαι προσῆκε αὐτὸ ὃ σφόν, οὐδὲν κωλύει τοῦτο λαμβάνειν. εἰ δ' οὐχ ἱκανὸν, ὑποσκεπτέον μή ποτε ἄρα τὴν ἐκ τῶν προσκειμένων ὑγρότητα συνελαύνομεν εἰς ὃ πεπονθὸς, ὥστε ἤτοι τὴν προσηκούσην τοῦ σφόντος φαρμάκῳ μικτέον ἐστὶ δύναμιν, ἢ οὐ χρηστέον αὐτῷ. μέγιστον οὖν οἶδα βλάπτοντας, B ὅσοι τοῖς ἐκ πνεύμονος ἀναβήσεσιν αἵμα, προσπλάσσουσιν ἐκ κύκλῳ καθ' ὅλον τὸ ἡμέρινα φάρμακα σφόντα. προσὸν δὲ τοῦ μὴ διικνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τὸ πνεύμονα, συνεχαιρόντων καὶ ὃ τὸ ἡμέρινα αἷμα προσὸν ἀπαλάγχον. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι καὶ ταῦτ' εἰρημένα. τοσοῦτον οὖν εἰπὼν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀπαλλαξόμεθα, ὡς ἡ μὲν μέθοδος αὕτη, ὃ εἶδος μόνον ἐστὶ τῆς πραγματείας. ἡ δὲ καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος ὑποτύπωσίς τε καὶ διέξοδος, ἡ δὴ οὐσία σύμπασα, ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις διεξήλθομεν.

C

CAPVT XVII.

De prænotione ſeu ſignis prognoſticis.

DE prænotione igitur deinceps dicturi ſumus; quum nobis tum ad alia quædam, tum ad curationem non minimùm vtilis videatur. Itaq; primùm volenti prænoſcendi artem conſtituere, neceſſarium eſt priùs cõſideraſſe vtrum quemadmodum vniuſcuiuſque animantis natura proprium vitæ tempus ſortitur, ita & morbi ſinguli, vt fieri nequeat quatuor diebus ſolui morbum, cuius naturaD le tempus præſcriptum duorum ſit menſium. An omnis morbus diuturnior fieri, & celerrimè ſolui poſſit. Nunc tamen quia plerique iam futurorum præſcij fuerunt Medici, non amplius ab idiotis quæritur, vtrum poſſibile ſit aliquem futuri euẽtus fieri præſcium, an verò impoſſibile, ſed ſerie omnes & rem poſſibilem tenent, & medicum percontantur, quo certo tempore morbus ſoluetur. Ad præſentem itaque tractationem nihil deterius acceſſerit, ſi nunc primùm nos artem prognoſticam conſtituere ſupponamus, etenim reliqua omnia ſimili ratione pertractauimus. Vnũ ſanè & primum neceſſarium eſt, (ſi prænotio quædam ſit) eſſe nonE nulla quæ certò ſint futuro tempore uentura. Scrutandum autem deinceps quomodo quis hæc; quæ & quot ſint inueniat. Non enim omnia quæ ægrotanti ſunt euentura, neceſſarium habent ortum. Nocturnus enim e vicinis tumultus, & canum latratus, vel nuncia quædam moleſta ægros reddunt inſomnes; quorum quodque neque neceſſariam habet generationem, neque certam prænotionem. An igitur quæ morbi ratione proueniunt, & præfinitam generationem habent, & certam prænotionẽ, an neque hæc vniuerſa? Poteſt enim repentè humor aliquis ſuperfluus in corpore interiùs ad F partem aliquã vitæ neceſſariam profiliens confluere; quemadmodum contrà alius ex nobiliparte in ignobilem tranſmigrare. At eum qui in nobilem partem inuectus eſt, ſummum periculum ex neceſſitate ſequetur; qui verò in obſcuram trãsfertur repentina ac inopinata laborantis ſalus erit. At verò

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ προγνώσεως, ἢ τῶν προγνωστικῶν σημείων.

Περὶ προγνώσεως τοίνυν ἐφεξῆς λέξομεν, ὅπῃ χρήσιμος ἡμῖν εἰς ἄλλα τέ τινα, καὶ οὐχ ἥκιστα προς τὴν θεραπείαν ἐφαίνη. τοῦ μὲν οὖν προτέρου βουλομένῳ συνήσεσθαι τέχνην προγνωστικὴν, ἀναγκαῖον ἐστι προεπισκέψασθαι πότερον, ὥσπερ ἑκάστου ζῴου φύσις, ἴδιόν ἐστι καὶ χρόνον ζωῆς, οὕτω καὶ τῶν νοσημάτων ἑκάστου. ὡς ἀδυνάτου ἐστὶ τεσσάρσιν ἡμέραις λυθῆναι νόσον, ἧς ἡ φυσικὴ προθεσμία δυοῖν ἐστι μηνοῖν. ἢ πᾶν νόσημα καὶ χρονίσαι δυνατόν ἐστι, καὶ λυθῆναι τάχιστα. νυνὶ μὲν τοι δὴ ὑπὸ πολλοὺς ἤδη γεγονέναι προγνωστικοὺς τῶν ἐσομένων ἰατροὺς, οὐκέτ' οὐδὲ τοῖς ἰδιώταις ζητεῖται, πότερον ἐγχωρῇ γίνεσθαί τινα τὸ μέλλοντος ἀποβήσεσθαι προγνωστικὸν, ἢ ἀδύνατόν ἐστι. ἀλλ' ἐξῆς ἅπαντες ὥσπερ δυνατὸν τε τῷ σώματος ἔχεσι, πιθανόν τε τὸ ἰατρὸν ἐν ᾧ τινι προθεσμίᾳ λυθήσεσθαι τὸ νόσημα. τοῖς μέντοι τὴν ἐνεστῶσαν προγραμματείαν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὑποθέσθαι νῦν προτὸν ἡμᾶς συνίστασθαι τέχνην προγνωστικὴν, καὶ τὰ μὲν τ' ἄλλα πάντα E κατὰ τὸν λόγον ὕστερον διηλθομεν. ἓν μόνον δὴ καὶ προτὸν ἀναγκαῖον, εἴθ' ἔστιν εἴθ' ὡς προγνῶσις, εἶτ' οὖν βεβαίως ἐσόμενα κατὰ μέλλοντα χρόνον. ἐξῆς δὲ σκεπτέον ὅπως ἂν ὡς δύοι τινά τε, καὶ πόσα τοιαῦτά ἐστιν. ἃ γὰρ πάντα γε τὰ γιγνόμενα προσὸν τῶν καμνόντων, τὴν γνῶσιν αὐτῶν ἔχειν. δόρυβος οὖν ἐκ γειτόνων ἢ νυκτὸς, καὶ κυνῶν ὑλακτούντων, ἢ ἀγγελίαι τινὲς ἀνδρῶν ἀχθύμους ἐρχάζουσι τοὺς νοσοῦντας, ὧν οὐδὲν, οὔτ' αἰτίαν ἔχει τὴν γνῶσιν, οὔτε βεβαίαν τὴν προγνωσιν. ἆρ' οὖν ὅσα κατὰ τὸ νοσήματος ἀποτελεῖται λόγον, ὡς εἰσμηνύει τε τὴν γνῶσιν ἔχει, καὶ βεβαίαν τὴν προγνωσιν, ἢ οὐδὲ ταῦτα σύμπαντα; δυνατὸν γὰρ ὀξαίφνης ὑπορρυῆναί τι πλεῖον ὑγρὸν ἔνδον τοῦ σώματος, ἀλλόμενον ὅπῃ τι μέσον αἰανγκαῖον εἰς τὴν ζωήν. ὥσπερ καὶ πάλιν ἕτερον ἐκ μέσης κυείου μεταῤῥῆναι εἰς ἄκυρον. ἀκόλουθον δή σ' ἐξ αἰτίκης τῷ μὲν εἰς ὃ κυεμον ἐνεχθέντι μέρος ἕκαστος κίνδυνος, τῷ μεταστάντι δ' ἐξαφνίδιός τε καὶ ἀπροσδόκητος ἡ τοῦ καμόντος σωτηρία. τῶν μὲν δὴ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 196 sur 413

τοιούτων καταστάσεων, αὐτὸ τοῦτο μόνον ὅσι προγνῶναι ὃ βέ- A
βαιόν τε καὶ σφαλερόν. οὐ μὴν ἐς ὅ,τι τελευτήσει, δυνατὸν
ἀκριβῶς ἐξευρεῖν. ἐφ' ὧν δὲ οὐκ ἔτι διαρρεῖ τὰ προκείμενα,
κατασκήψαντα δὲ ἐς ἕν τι τόπον, ἐκφανῶς κατείληφεν, ὅπῃ
τούτων ἐγχωρεῖ προγνῶναι ὃ μέλλον, εἰδόσιν ἡμῖν ὅτι τε
δυνάμεις εἰσὶ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγαι καθ' ἃς ἕρπει τὸ
ζῷον, ὁποῖά τε ἑκάστη αὐτῶν ἡ διαφορά. καὶ μὴν γε καὶ ὅσα καθ'
ὅλον τὸ ζῷον ἐμφέρεται τῷ αἵματι προκείμενα, χωρὶς πλήθους
ἀμέτρου, καὶ ταῦτα προθυμίαν ἕξει πέψεως ἰδίαν ἕκαστα,
ἐὰν μόνον ἑκάστου προκειμένου μετρίως τὴν φύσιν. οὕτω γὰρ B
ἐγχωρήσει καὶ περὶ τῆς πέψεως αὐτῶν σοφάσασθαι τεχνι-
κῶς, ἀπόντων γε δηλονότι τῶν παρὰ τὰ καιρικὰ προση-
μούντων ὀρθῶς. ὅσα γὰρ ἁμαρτάνεται πρός τινος, ἢ τῷ βραδύ-
νειν τὴν λύσιν τῆς νόσου, ἢ τῷ φθάσαν τὸ θανάτου αἰτίαν
καθίστασθαι, καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τοῦτο πρὸ ὅλου τοῦ λόγου, εἴ τις
τινὸς ἄλλου. μόνας γὰρ αἱ προγνώσεις ἀποβήσονται τῷ ἀρίστου
ἰατροῦ, προαπτόντος μὲν αὐτὸ ὀρθῶς, τοῦ καιρίου δὲ μη-
δὲν ἁμαρτάνοντος. ὃ δὴ οἴεσθαι τοιαύτην εἶναι τοῖς ἰατροῖς τὴν
πρόγνωσιν, οἵαν οἱ μάντεις ἐπαγγέλλονται, γελοῖον. ὀκφνοι
μὲν γὰρ φασιν ἀναπαύσειν, εἰ οὕτως ἔτυχε, σωθήσεσθαι τὸν ἄν-
δρωπον, οὐκ ἔτι προσιέντες ἀπόντων ὀρθῶς γιγνομένων. C
οἱ μὲν γὰρ ἀπόντα τοῖς καίπουσιν αἰσίως τε, καὶ ἀπαισίως
ἐπιζημιοῦντα προμαντεύονται. ὁ δὲ ἰατρὸς οὐχ οὕτως
προεροῖ ὃ μέλλον, ἀλλ' εἰδὼς εἰ πάντα γίγνοιτο δεόντως, ἑβδο-
μαῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, λυθήσεσθαι τὸ νόσημα. προσημανεῖ
δὲ τινος ἁμαρτήματος, εἰ μὲν μικρὸν εἴη τοῦτο, δυνάσεσθαι με-
ταπεσεῖν τὴν λύσιν ἐκ τῆς ἑβδόμης εἰς τὴν ἐνάτην. εἰ δὲ
μεῖζον, εἰς τὴν ἑνδεκάτην. εἰ δὲ πολὺ μεῖζον, εἰς τὴν τεσσα-
ρεσκαιδεκάτην. εἰ δὲ πάνυ σφόδρα μέγα, κίνδυνον ἀκολου-
θήσειν αὐτῇ σωτηρίας ἀσφαλοῦς. προσοίσει γὰρ ὁ ἰατρὸς ἀεὶ τοῖς
δυσὶ τούτοις ὥσπερ αὐτοπάλαισι, τῇ τε νόσῳ καὶ τῇ φύσει. D
ἐκ προόντων μὲν τὸ σωθήσεσθαι τὸν ἄνδρωπον, ἢ ἀπολεῖσθαι τὴν
πρόγνωσιν οὐκ ἐκ τοῦ προγνῶναι ὃ ἰσχυρότερον. ἔπειτα δὲ καὶ
τῆς προθεσμίας οὐκ ἐκ τοῦ πόσῳ θᾶττον ἰσχυρότερον ὄσι, ποιή-
σειν. καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ καταστέφανος ἑκατέρου τὸν
ῥώμῃ, ἔξθυρήσει ὃ νικήσων. ὁρᾶσθαι γὰρ οὐκ ὀλίγοις τῶν γυ-
μναστικῶν ἐκ τῶν προτέρων νικήσεων, ἃς κινοῦσι πρὸς ἀλ-
λήλους οἱ παλαισταί, προσλέγοντες τὴν νικήσουσαν. πολλάκις γε
καὶ περὶ τῆς νίκης, καὶ ὅτι ταχέως ὑποχείριον ἕξει τὸν ἀντα-
γωνιστήν. προσθήσει δὲ τοῦτο ὁτιοῦν ὁρᾶσθαι ἀξιολόγως τινὶ τῶν
ἑτέρου ἰσχυροτέρων ὄντα θατέρου. προγνώσεται μὲν οὖν ὁ ἰα- E
τρὸς ὑγείαν τε καὶ θάνατον οὐκ ἐξ ἄλλων ἀσκημάτων, ἢ τῆς
γνωσθῆναι ἀκριβῶς ἰσχὺν τῆς νόσου τε καὶ φύσεως. ἐκ δὲ τῶν
αὐτῶν, ἐν τῷ ἑκατέρου προθεσμίαν εὑρήσει. ταχεῖα γὰρ ἔσται
ἡ λύσις τῆς νόσου, ὅταν ἡ δυνάμις ἐρρωμένη, θάνατος δὲ
ταχέως, ὅταν αὐτὴ μὲν ἀσθενὴς ᾖ, ἰσχυροτέρα δὲ ὁ νόσημα.
ὁ δὲ τῆς ὑποσχέσεως μέγεθος ἐνδείκνυται τῆς προθεσμίας τὸ
χρόνον. ἀπὸ τούτων μὲν τῶν σκοπῶν ὁ ἰατρὸς ὅσα προγνώσε-
ται. ἐξ οἵων δὲ πραγμάτων αὐτὰ ποιεῖται πραγματείας
τοῖς σκοποῖς, εἴρηται μὲν ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ὅτι πλεόνων,
ἐρήσεται δὲ καὶ νῦν ἡ καθόλου μέθοδος, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάν- F
των οὕτω καὶ τοῦδε. ἰσχὺν μὲν τῆς φύσεως ἐκ τῶν οἰκείων ἐνερ-
γειῶν γνωσόμεθα, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τοὺς σφυγμούς, ὅπερ ἐστὶ τῆς
ζωτικῆς οὕτω δυνάμεως ἔργον εἰδέναι. ὃ δὲ μέγεθος τοῦ νοσή-
ματος, ἐκ τῶν οἰκείων συμπτωμάτων. ὃ δὴ ὅσῳ θᾶττον
ὑποφέρεται θατέρου, τοσῷδε ἀπενεγκεῖν καὶ πένεσιν, αὖθις δὲ καὶ

in huiuſmodi conſtitutionibus id ipſum duntaxat prænoſcere licet, tum quod ſecurum, tum quod periculoſum eſt, non tamen quò quid deſinat, accuratè queas inuenire. In quibus verò non amplius excrementa defluunt, ſed in partem aliquam quum decubuerit illam obſident, in his futurum licet prænoſcere, quum ſciamus & naturæ facultates quibus animal gubernatur, non eſſe exiguas, & quænã ipſarum ſit differentia, quinetiam quę cum ſanguine per totum animal feruntur excremẽta, citra immoderatam copiam, ea ſtatum præfinitum coctionis tempus habent proprium ſingula, ſi modò cuiuſque excrementi naturam inuenerimus. Sic enim artificio quiddam de eius concoctione coniectare licebit, ſi nimirum omnia circa ægrotum rectè adminiſtrentur. Nam quicunque ab aliquo errores committuntur, cauſæ conſtituuntur, quæ aut morbi ſolutionem remorantur, aut mortem accelerãt. Atque huius rei toto hoc ſermone, ſi alterius cuiuſquam, meminiſſe oportet. Solæ namque prænotiones contingent ab optimo Medico, eo quidem rectè curante, & ægro nihil delinquente. At talem Medicis prænotionem eſſe arbitrari, qualem vates profitentur, ridiculum eſt. Illi ſiquidem hominem nono die, (ſi fors ita proſperè tulerit) incolumem euaſurum denunciant, his non additis, ſi omnia probè adminiſtrentur; hi namque omnia vel auſpicatò vel inauſpicatò ceſſura eſſe præſagiunt. Medicus verò futurum non ita prædicit, ſed nouit, ſi omnia decenter fiant, ſeptimo die, exempli gratia, morbum ſolutum iri. Si quis autem error acceſſerit, iſque paruus fuerit, morbi ſolutionem ex ſeptimo in nonum diem tranſiturum; ſi maior, in vndecimum; ſi verò multò maior, in decimumquartum, ſi maximus, periculum pro ſalute certa ſequuturum. Intendit enim ſemper medicus animum hiſce duobus, vt aduerſariis & morbo, & naturæ. Ac primùm quidem futuræ ſalutis hominis, vel interitus, ex dignotione valentioris, atque poſtea præfiniti temporis ex eo quanto alterutrum valentius ſit, prænotionem aſtruit. Neque mirari oportet ſi vtriuſque viribus perſpectis, victurum deprehendas. Videmus enim non paucos gymnaſtas, ex primis ac mutuis quos luctatores concitant inſultibus, eum qui ſeparaturus ſit prædicere, ſæpe etiam ante victoriam, quódque aduerſarium celerrimè ſit proſtraturus. Hoc autem agũt, quum re quadam notabili alterum altero valentiorem eſſe conſpiciunt. Itaque medicus tum ſanitatem tum mortem præſagiet, non ex aliis exercitationibus, quàm ex accurata roboris morbi, & naturæ cognitione. Sed ex iis ipſis etiam præfinitum vtriuſque terminum reperiet. Cita namque erit morbi ſolutio, quum facultas robuſta fuerit. Sin imbecillis illa, morbus autem validior, mors accelerat. Sed exceſſus magnitudo, tempus termini indicabit. Ab his equidem ſcopis, medicus futuri prænotionem ducet. Quibus autem obſeruationibus ipſi abundè liceat ſcopos dignoſcere, fuſiùs in libris de Criſibus tractatum eſt. Nunc autem etiam vniuerſalis vt aliorum omnium, ita & huiuſmodi methodus tractabitur. Robur quidem naturæ ex propriis functionibus cognoſces, maximè verò ex iis quæ pulſum edunt, quoniam is vitalis facultatis opus eſt. Magnitudinem autem morbi ex propriis ſymptomatibus. At id quo alterum ab altero euincitur, ex coctionibus & cruditatibus *deprehendemus*; has autem ipſas ex propriis

ex propriis excrementis, ventris quidem per ea quæ deiiciuntur; vasorum verò per vrinas; totius deniq; corporis, per sudores, atque ita alias omnes quæ in vna parte quadam, aut pluribus consistunt, eas quidem quæ thoracis ac pulmonis sunt per ea quæ tussi excreantur. Quæ verò vesicæ, aut renum, per ea quæ cum vrinis inferuntur. Iecoris autem simam partem, & mesenterium vt facultate se habeant, per ea quæ deiiciuntur; ac superiorem ventriculum, & stomachum, ex iis quæ vomitu excluduntur. Quęcunque verò per palatum excernũtur, vel per nares, vel per aures, cerebri vt se habeat, robur indicabunt. Ad hoc omnibus est commune, morbum priùs non posse solui, quàm in prodeuntibus excrementis signa concoctionis appareant, siue aures laborẽt, siue oculi, siue fauces, siue aliqua pars fuerit exulcerata. Et vt summatim dicam, concoctiones crisis celeritatem salutísque securitatẽ significant. Cruda verò, incocta, & quæ in prauos abscessus vertuntur, nullam crisim, vel labores, vel mortes, vel ipsorum morborũ recidiuas nunciant. Hæc de prænotione ad rem præsentem sufficiant. Vniuersus siquidem de his sermo, peculiaribus libris proditus est, pluribus sanè particulatim, sed ferè omnia theoremata complectentibus, quales sunt de pulsibus, crisibus, ac de diebus decretoriis, sunt inscripti. Ex quibus enim quis prænoscat potissimùm hisce tribus cõmentariis ostẽsum est. Ac mihi sanè videtur medẽdi method⁹ iã finẽ habere.

CAPVT XVIII.

De præseruatione ac emendatione corporis neutrius decidentiæ.

QVandoquidẽ & eos qui à morbis soluti *conualescunt*, ad sanum firmúmque virium robur ducere conuenit, & eos qui in morbos procliues decidũt, à morbis præseruare, & eos etiamnum, qui citra læsionem vllam sanitate fruuntur, in eâ conseruare, ac tres hæ residuæ artis sunt partes, paucissimis verbis etiam de harum constitutione aliquid differendum. Quum igitur, & antea dictum sit tria esse eorum vniuersa genera quæ præter naturam sunt, causas, affectus & symptomata, præseruatrix vtique pars artis erit, quam & propriè vocant prophylacticen, in primo genere consistens. Quando enim vel copia quædam humorum, vel prauitas, vel obstructio, vel corrumpens vis corpori innascitur, periculũ est ne homo quamprimum ægrotet, aliquando etiam extremè periclitetur. Verùm interdum difficilè huiusmodi causæ queunt cognosci, quum hominem minimè infestant, vt certè venenum canis rabie laborãtis, cuius signum propriũ nullum in corpore continetur, antequam ad commorsũ rabies prope appulerit. Quare medicũ hasce causas ab ipsis ægrotantibus sciscitari necessarium est, & quæ singula ipsis obuenerint. Quũ tamen plenitudo, aut humorũ prauitas, vel tumorẽ corporis procreat, vel viscus aliquod obstruit, licet ipsa dignoscere per quædam symptomata media quodãmodo eorum tum quæ sanis insunt, tum quæ ægris accidunt. Etenim quæ sanis insunt omnia secundũ naturam, ac illæsa sunt, quæ ægris accidunt, tũ præter naturam, tum cum læsione existunt, horum intermedia ex genere quidem eorũ sunt quæ morbis accidunt, sed tam exigua magnitudinibus, & viribus imbecilla, vt consuetæ ab ipsis cuiq; parti functiones nondũ interturbẽtur. Si nãq; dolor aliquis capitis, vel alterius cuiuspiã partis fuerit, ita paruus

ἐκ τῶν ἰδίων ἀποπωμάτων. τὰς μὲν ἐν τῇ γαστρὶ ἀφ' ὧν ὑπόντων κάτω, τὰς δ' ἐν τοῖς ἀγγείοις ἀφ' ὧν ὑρῶν, τὰς δ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ἀφ' ὧν ἱδρώτων. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὅσαι καθ' τι μέρος ἢ πλείω συνίστανται. τὰς μὲν κατὰ φάρυγγα καὶ πνεύμονα ἀφ' ὧν ἀναπτυομένων. ὅσαι δ' κατὰ κύστιν ἢ νεφροὺς, ἀφ' ὧν τοῖς οὖρις ἐμφερομένων. ἢ πατος δ' σιμὰ καὶ μεσεντέριον ὅπως ἔχῃ δυνάμεως ἐκ τῶν ὑπιόντων κάτω, καὶ τῶν ἐμουμένων τὰ κατ' αὐτὸ γαστέρα καὶ τὸ στόμαχον. ὅσα δὲ δι' ὑπερῴας ἐκκρίσεται, ἢ ἀφ' ῥινῶν, καὶ δι' ὤτων, ἐγκέφαλον ὅπως ἔχῃ ῥώμης δηλώσει. κοινὸν δ' ἁπάντων, ὡς οὐκ οἷόν τε ἀφαλυθῶσαι τὸ νόσημα, πρὶν ἐν τοῖς ἀποῤῥοαῖς τοιαῦτα ὀφθῶσι πέψεως γνωρίσματα. οὕτω καὶ ὦτα καλῶς ἔχει, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ φάρυγξ, καὶ μηδὲν ᾖ ἑλκωθὲν εἴη, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντες πεπασμοὶ τάχιστα κρίσεως, καὶ ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα, καὶ εἰς κακὰς ἀποστάσιας ἐκτρεπόμενα, ἀκρισίας, ἢ πόνους, ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὖθις ἐπανατροφάς. τοῦτο τοίνυν προγνώσεως ἐρκεῖ πρὸς ὃ πρόκειται. ὁ γὰρ τοι πᾶς ἐπὶ αὐτοῖς λόγος ἐν τοῖς οἰκείοις πραγματείαις γεγένηται καὶ μέρος μεγίστας ἅπασαι, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ θεωρήματα προειλημμένας, τά τε περὶ τῶν σφυγμῶν καὶ κρίσεων, καὶ κρισίμων ἡμερῶν. ἐξ ὧν γὰρ τις προγινώσκειν μάλιστα, ἀφ' τριῶν τούτων δεδήλωται. δοκῶ τέλος ἔχειν τῷδε θεραπευτικῷ ἅπασαν μέθοδον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ προφυλακῆς τε, καὶ τῆς ἐπιῤῥωσθείσης τοῦ δευτέρου σώματος τοῦ εἰς νόσον ἐκπεσεῖσθαι μέλλοντος.

ΕΠειδὴ καὶ τοῖς ἀπαλλαγεῖσι νοσημάτων, εἰς ῥώμας ὑγιεινὰς ἀγαγεῖν προσήκει, καὶ τοῖς ἐσωσυρομένοις εἰς τὰ νοσήματα προφυλάττεσθαι τὰς νόσους, ἔστι τε τοὺς ἀμέμπτως ὑγιαίνοντας ἐν τούτῳ φυλάττειν. καὶ τρία ταῦτα ἐστὶ μόρια τῆς τέχνης ὄντα, ἀφ' ὧν βραχυτάτων εἰπεῖν τι καὶ προθεῖναι περὶ τῆς τούτων συστάσεως. ἐπεὶ τοίνυν εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὡς ἔστι τρία τὰ σύμπαντα γένη τῶν παθῶν φύσιν, αἰτίαν τε, καὶ ἀφορμὰς, καὶ συμπλώματα. τὸ προφυλακτικὸν κἂν εἴη μέρος τῆς τέχνης, ὃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἰδίως προφυλακτικὸν ἐν τῷ πρώτῳ γένει συνιστάμενον. ὅταν γὰρ ἤτοι πλῆθός τι χυμῶν, ἢ φαυλότης, ἢ ἔμφραξις, ἢ φθαρτικὴ δύναμις ἐγγένηται τῷ σώματι, κίνδυνός ἐστιν ὅσον οὔπω νοσῆσαι τὸ ἀνθρώπειον. ποτὲ μὲν οὖν ἐξαπίνης κινδυνοῦσαι, δυσδιάγνωστοι δὲ τοιαῦται αἰτίαι αἵτε δὴ λυποῦσαι τὸ ἀνθρώπειον. ὥσπερ γε ἀμέλει καὶ ὁ τῆς λυσσώντος κυνὸς ἰὸς, ὃ σημεῖον ἴδιον οὐδὲν ἔστιν ἐν τῷ σώματι περιεχόμενον, πρὶν ἐπὶς ἥκειν λύσσης τὸ δηχθέντα. καὶ δὴ καὶ πιθανόν ἐστι τῷ τοιούτων αἰτιῶν, ἀναγκαῖόν ἐστι τὰ ἰατρὸν αὐτῶν τῶν πασχόντων, ἐπεὶ τῶν συμπεσόντων αὐτοῖς ἑκάστου. ὅταν μὲν οὖν πλῆθος, ἢ κακοχυμία ἐπιστρέφηται, ἢ τὸ ὄγκον τῷ σώματος, ἢ ἐμφράττηταί τι καλάγγιον, ἔνεστι γνωρίζειν αὐτὰ ἀφ' ὧν συμπλωμάτων, ἃ μέσα πώς ἐστι τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπαρχόντων, καὶ τῶν τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντων. τὰ μὲν οὖν τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχοντα, κατὰ φύσιν ἅπαντά ἐστι καὶ ἀμεμπτα. τὰ δὲ τοῖς νοσοῦσι συμβαίνοντα παρὰ φύσιν τε καὶ μεμπτὰ, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἐν μὲν τοῖς πλείοις ἐστὶ τῶν τοῖς νόσοις συμβαινόντων, οὐτω δὲ σμικρὰ τοῖς μεγέθεσι, καὶ ἀδυνῆ ταῖς δυνάμεσι ὡς μηδέπω κωλύεσθαι πρὸς αὐτῶν τὰς σωμάτων ἑκάστῳ προσήκοντας. εἴτε γὰρ ὀδυνή κεφαλῆς, ἢ ἄλλου τινὸς εἴη μέρεος, οὕτω σμικρὰ ὡς

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 198 sur 413

ὡς μήπω τ̃ αὖ δεσποτον αὐλαγκάζεσθαι κλινήρη γενέσθαι. ἀλλ' ἀ
A κὴ εἴτε βαρος, ἤτοι κατ' ἐπιγάστριον, ἢ κεφαλεὼ, ἢ ἄλλο τ
μέρος, ἢ σπλάγχνον, σοβεῖ τοῦτ' ἰκανὸν ἀποσῆσαι τ̃ν στοιχείων.
ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ὄγκος τ̃ σώματος, ἢ ἰγνότης, ἢ ἀχροια, καὶ ὁ
τοιοῦτος τ̃ κινήσεως ὄκνος, ἢ ὑπνώδης διάθεσις, ἢ ἀγρυπνία τ̃ν
τοιούτ τ̃ βίου προσῆξις ὑπερβολὴν ἀπάγειν οὐκ ἰκανὰ, ἢ πολὺ
δὴ μᾶλλον ἀπορεξία ἢς, ἢ ὄρεξις ὑπερτεταμένη σιτίων. ἀμφω
γὰρ μέγεθος τ̃ σώματος οὐκ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντος, ὥσπερ γε ἐν
ἀδιάφοροις μὲν λέγειν, ἢ διψώδεις, ἢ δακνομένους τ̃ στόμαχον, ἢ
πρὸ κοιλίαν, ἢ καταπόδας ἑαυτοὺς αἰσθάνεσθαι. τοιοῦτος γάρ ἢς
ὁ τύπος ἐστὶ τ̃ συμβαινόντων τοῖς κατοφερομένοις εἰς νόσον. B
ἢ δὴ ἐπανόρθωσις τ̃ν ἐργαζομένων αὐτὰ διαθέσεων, σπευ-
δόντι μὲν εἰπεῖν, διὰ τ̃ν ἐναντίων, ὡς ἔμπροσθεν δεδήχθη.
τ̃ μέρος δ' ὑπόντι, ὃ μὴ πρεπτὸν ἅπαν ἐκκενοῦν προσή-
κει, δόξασι μόνον ὅπως ἐστὶ πρεπτὸν, εἴτε ὡς ποιὸν, εἴτε ὡς ἄμ-
φω. ὃ δ' ἐπιμελητὴν δυνάμεων εἰς ὃ τ̃ φύσιν, ἀλλοιοῦν
διὰ τ̃ν ἐναντίων, ὃ μὲν παχὺ καὶ γλίσχρον, λεπτύνοντα, ὃ
δὲ λεπτὸν, παχύνοντα, κοινὴ δ' ἄμφω πέτεσθαι, τοῖς δ' ἐμ-
φερέσι, διαῤῥύπτοντα, τοῖ δ' ὅλῳ τ̃ γένει διὰ φύσιν, οἷά τε
τὰ διαλυτήρια, καὶ οἱ ἰοὶ τ̃ν ἰοβόλων ζώων, ἀλλοιοῦντα καὶ κε-
νοῦντα, τοῖς μὲν ἀλλοιώσεσι διὰ τ̃ν ἐναντίων, ἤτοι κατ' ὅλην C
τὴν οὐσίαν, ἢ τ̃ ποιότητα μίαν, ἢ δύο ποιότητας, ἐκκενοῦντα
δὲ διὰ τ̃ν ἐλκτικ̃ν δυνάμεων. δι' ὧν δ' αἱ ἀφαιρέσεις γίνονται ποιη-
σόμεθα βοηθημάτων, ὀλίγα αὐτ̃ν διὰ τ̃ν διαθέσεων ληπτέον. εἰ μὲν γὰρ
πρώτως ὁμοίως αὐξηθείη χυμοὶ, διὰ φλεβοτομίας μὲν ἡ κυ-
ριωτάτη καὶ μεγίστη κένωσις, ἐξῆς δ' ἤδη τρίψεων καὶ γυμνασίων,
καὶ λουτρ̃ν, καὶ ἀσιτίας. ὅταν δὲ μόνον κενοῦν, καὶ εἰ ὅλον αἷμα πλεο-
νάσειε μόνον. εἰ δ' ὁ τ̃ς ξανθ̃ς, ἢ μελαίνης χολ̃ς χυμὸς, ἢ ἡ ὑγρὰ
ὑδατώδης ὀρρὸς χυμοῦ, διὰ κενώσεως μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως.
καὶ μὲν γὰρ ἐν ταῖς προτέραις φλεγμοναῖς προσῆκε τοῖς ὑπο-
λείπεσθαι ἐκκενοῦν. καὶ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις δι' ὕδρων μὴ τὰ ὑδα- D
τώδη καὶ λεπτὰ, διὰ καθάρσεως δὲ τὰ χολώδη. εἴληφε δὲ καὶ τὰ
λεπτὰ τοῖς ὑπολείπεσθαι ἐκκενοῦν. τὰ δὲ καθ' ὅλου τοῦ ἔξιν,
ὅσα μὲν λεπτὰ δι' ἱδρώτων τε καὶ φαρμάκων, ὁπόσα τ̃ν δέρ-
ματι προσφερόμενα ξηραίνειν πέφυκε. ὅσα δὲ χολώδη, κα-
θάρσεως μὲν προσῆκον, ἐξῆς δὲ τῇ διὰ τ̃ν δέρματος κενώσει. εἰ δ'
ὁ τ̃ φλέγματος πλεονάζοι χυμὸς, εἰ μὲ ἁλμυρὸν εἴη καθαί-
ρειν, ὀξὺ δ' ἢ γλυκόμενον, ἀνοίγειν πειρᾶσθαι σπευστέον τῇ φύσει
προσ̃τ πέψιν αὐτ̃. πολὺ δὴ μᾶλλον ἔστι τὸ γλυκὺ πεπτέον
ῥᾳδίως. ἀλλ' ἢ εἰς πέψιν ἡσυχία τε, καὶ θάλψις μετρία, καὶ σι-
τίων βυχόμων ὀλίγων ἐδωδὴ, καὶ οἴνου πόσις θερμαίνοντος ὀλίγου. E
πρὸ δὲ θάλψιν μετρίαν ποιε῀ ἡ τρίψις βύκεσθαι, καὶ αἱ τ̃ν
θερμ̃ν ὑδάτων σὺμμιξοι χρήσεις, ἐδέσματά τε καὶ φαρ-
μακα τὰ μετρίως θερμαίνοντα. διαῤῥίπτει δὲ τοῖς ἐμφερέσι,
ὅσα λεπτυνόντων πέφυκεν ἐδέσματά τε καὶ πόματα, καὶ φαρ-
μακα. τοῖς δ' ὕλαις πάντων ὅπως δυνατὸν τε καὶ χρὴ χ̃ν προσή-
κει, διὰ μακρ̃ς ἐξηγήσασθαι μεθοδικ̃ς, οὐ πρὸ τ̃ς τ̃ν
ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπογεγράφθω. εἰρήσθω δ' καὶ
τ̃ πρὸ τ̃ς λεπτυνούσης διαίτης γράμματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τ̃ς τ̃ν ἐκ τ̃ν νοσημάτων ἀναλαμβανόντων αἱρέσεως, καὶ τ̃ς τ̃ν ὑγιῶν φυλακ̃ς.

ΚΑιρὸς οὖν ἤδη μετιέναι τ̃ λόγῳ πρὸς τοὺς ἐκ τ̃ν νο-
σημάτων ἀναλαμβανόντας, ἐφ' ὧν οὔτ' ἄπιον φαίνεται ὄντι

vt hominem nondum lecto decumbere cogat; ſed A
& ſi grauitas vel in hypocondriis, vel capite, vel
quadam alia parte, vel viſcere, neque hæc potue-
rit à ſolitis functionibus deturbare ſed etiamnum
magis tumor corporis, aut macies, aut decolora-
tio, & ad motus ſegnities, aut ſomnolenta diſpo-
ſitio, aut vigiliæ à functionibus ad vitæ actiones
neceſſariis haud abducere ſatis valuerint, imò nec
inappetentia, vel adaucta vehementiùs ciborum
appetentia. Ambo ſiquidem corpore non abſo-
lutè ſano oboriuntur quemadmodum & præter
rationem ſeſe haud ſitibundos, vel ſitibundos; aut
ſtomacho morderi, ſeu ventriculo; aut laſſatos ſe-
ſe ſentire; talis enim typus quidam eſt eorum quæ
in morbum decidentibus accidunt. At hæc efficiē- B
tium affectuum emendatio ſi ſummatim quidem
loquar, contrariis, vt priùs oſtenſum eſt, celebra-
tur. Si verò articulatim explicem, ſuperuacuum
omne euacuari conuenit, diſtinctione priùs fa-
cta, quomodo ſit ſuperuacuum, an vt quātum, ſiue
vt quale ſiue vt vtrumque. Quod autem in natura-
lem ſtatum redire poteſt, id contrariis alterare *opor-*
tet, craſſum quidem ac lentum attenuātibus, tenue
verò incraſſantibus; communiter autem vtrumq;
concoquentibus, obſtructiones aperiētibus; at quæ
toto genere præter naturam ſunt, qualia venena, & C
animalium virus iaculantium ictus, alterantibus &
vacuātibus. Alterationes quidem per contraria vel
tota ſubſtantia, vel vna qualitate, vel duabus agen-
tia fiunt. euacuationes verò per remedia attrahēdi
facultatibus prædita. Quibus autē auxiliis hæc ali-
quis acturus ſitus ab ipſis affectibus ei petendū. Si
namq; omnes peræquè humores aucti fuerint, ve-
nę ſectione vacuatio præcipua ac maxima celebra-
bitur, deinde frictionibus, exercitiis, & balneis, &
inedia. Hoc autē pacto vacuare oportet, ſi ſanguis
duntaxat exuberauerit. Si verò bilis flauæ, vel atræ
humor, vel aquoſum quoddā humoris ſerū, vacua- D
tione quidem, ſed non ſimili *vtendum eſt*. Nam quæ
in primis quidē ſunt venis excrementa, *medicamētis*
aluum ſubducentibus expurgāda ſunt; quæ verò in
aliis pervrinas quidē aquoſa ac tenuia, bilioſa verò,
purgatione. Sed poſſunt quoque tenuia aluum ſub-
ducentibus vacuari. At quæ in toto *corporis* habitu
ſtabulātur, tenuia quidem, per ſudores, & medica-
menta quæ cuti admota exiccare conſueuerunt,
verū ſi bilioſa *extiterint*, primùm purgatione, dein-
de per cutim euacuare conuenit. Quòd ſi pituito-
ſus exuberet humor, ſi ſalſa quidem fuerit pituita,
purgare; ſin acida, alterare moliatur is qui naturam
ad eius concoctionē iuuat. At ſanè dulcis multò fa- E
cilius etiamnum concoquitur. Ad concoctionē au-
tē ducit quies, moderatus calor, ciborū boni ſucci
modicorum eſus, ac vini modicè calefacientis po-
tio. At calorem moderatū frictio temperata, & cō-
moderatus aquarum calidarū vſus, & edulia, & me-
dicamenta mediocriter calefacientia promouent.
Obſtructiones diſcutiunt quæcunque eſculenta, &
potulenta, & medicamenta attenuare nata ſunt.
At horum materias vt & inuenire, ac iudicare de-
ceat, vno opere expoſuimus, quod de ſimplicium
medicamentorum facultate inſcripſimus. Quin- F
etiam in libro de victu attenuante traditum eſt.

CAPVT XIX.

De refectione conualeſcentium & conſeruatione ſanorum.

TEmpus itaque iam eſt vt ad eos qui ex mor-
bis conualeſcunt, oratione tranſeamus, in
quibus

quibus neque causa est præter naturam, neque affectus, sed sola cum virium imbecillitate macies. Proindéque in eum qui secundum naturam sit statum degentium reductio, refectio corroboratióque est, quæ ex commoderatis tum exercitationibus, tum alimentis cōparatur. Sed & materias quibus motus, & nutritio fieri possint, in opere de sanitate tuenda explicauimus. At ne ea de re quid præsenti sermoni desit, nunc etiam vniuersæ artis sanitatis tuendæ, non solùm refectricis, quam analepticen vocant, methodus repetenda est. Ac primùm quodnam ipsorum genus existat, idne *hygieinon* quod præsentem sanitatem tuetur an hoc solo à therapeutico seu curandi genere differat, quòd paulatim emendationem moliatur? corpori namque priorem statum conseruanti, eâ quæ illi præsit arte haud opus fuerit. Verùm quia corrumpitur, nec quod priùs erat idem permanet, idipsum causa est cur ea quæ ipsi prospiceret, indigeat. Enimverò si id corpus vacuari, exhauririque solùm obtingeret, defectum cibus potusque refercirent. Si verò aut humorum copia, aut excrementorum prauitas coaceruetur, ipsi opus erit exercitationibus scopum eum habentibus vt tum humorem euacuent, & purgent, tum excrementa concoquāt, modo id causas omnes quæ sanitatem ipsam euertere possunt, euitet, frigus, calorem, lassitudinem, cruditatem, temulentiam, vigilias, mœrores, excandescentiam, iram, & quæcunque id genus cætera. Non enim necesse est ea sigillatim oratione prodere, quum quod argumentum proposuimus iam absolutum sit. Propositum enim erat non de omnibus medicinæ partibus decursu disserere, sed quemadmodum alias artes, ita & hanc suam à finis notione sortitam esse constitutionem demonstrare; quum igitur id iam perfectum sit, summatim totam medicinæ rationem repetamus; moxq, eam quam ad cæteras quasque artes effectiuas habet analogiam ostendentes.

A παρὰ φύσιν, οὔτε διάθεσις, ἰσχνότης δὲ μόνη μετὰ δυνάμεως ἀσθενοῦς. διὰ ταῦτά τοι καὶ ἡ εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀγωγὴ τῶν οὕτω διακειμένων, ἀνάδρεψίς τε καὶ ῥώσις ἐστὶν ἐκ κινήσεών τε καὶ τροφῶν συμμέτρων γιγνομένη. τὰς δ' ὕλας καὶ ταῦτα δι' ὧν αἱ κινήσεις τε καὶ δρέψεις ἔσονται, διὰ τῆς ὑγιεινῆς ἐδήλωσα πραγματείας. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ παρόντι λόγῳ, λεχθήσεται καὶ νῦν ἡ μέθοδος ἁπάσης τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, οὐ μόνον τῆς ἀναληπτικῆς λεγομένης. καὶ πρῶτόν γε ὁποῖον τὸ γένος αὐτῶν ἐστι, ἆρά γε τῶν παρόντων φυλακτικὸν, ἢ τούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ θεραπευτικοῦ, τῷ κατὰ μικρὰ ποιεῖσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν; οὐ γὰρ δὴ διαφυλάττοντί γε τῷ σώματι τὴν ἔμπροσθεν ἕξιν, ἐπιστατούσης ἐδέησε τέχνης, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἔστι αἰτία τοῦ δεῖσθαι τῆς προνοησομένης ἐπιστήμης, ὅτι διαφθείρεταί τε, καὶ οὐ διαμένει τοιοῦτον οἷον ἔμπροσθεν ἦν. εἰ μὲν δὴ τοῦτο μόνον αὐτῷ τὸ κενοῦσθαί τε καὶ διαφορεῖσθαι συμπίπτοι, τροφὴ καὶ ποτὸν ἀναπληρώσουσι τὸ λεῖπον. εἰ δ' ἤτοι ὑποδρέψειε πλῆθος χυμῶν, ἢ περιττώματα μοχθηρὰ γυμνασίων αὐτῷ δεήσει, σκοπὸν ἐχόντων καὶ ἐκκενοῦν μὲν, καὶ καθαίρειν τὴν χυμὸν, καὶ πέπτειν τὰ περιττώματα, πρὸς τῷ καὶ διαφυλάττεσθαι τὰς αἰτίας ἁπάσας, ὅσαι τὴν ὑγείαν αὐτὴν διαφθεῖραι δυνήσονται, ψύξιν, ἔγκαυσιν, κόπον, ἀπεψίαν, μέθην, ἀγρυπνίαν, λύπας, ὀργὰς, θυμὸν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. οὐ γὰρ ἔτι δεῖ καθ' ἕκαστον ὑπεξιέναι τῷ λόγῳ τῆς ὑποθέσεως, ἣν ὑπεθέμεθα πεπληρωμένης ἤδη. πρόκειται γὰρ οὐ κατὰ διέξοδον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν μερῶν τῆς ἰατρικῆς διελθεῖν, ἀλλὰ δεῖξαί πως ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὕτω καὶ ταύτης ἡ σύστασις γίγνεται. καὶ τοίνυν ἐπεὶ γέγονεν ἤδη τοῦτο, διὰ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν ἅπαντα τῆς ἰατρικῆς τὸν λόγον, εὐθὺς καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐπιδεικνύντες, ἣν ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας, ὅσαι ποιητικαί.

CAPVT XX.

Epilogus, quónam in genere sit artium effectiuarum Medicina.

Est igitur medicina, vna effectiuarum artium, non tamen simpliciter, vt ædificatoria, fabrilis, textoria; sed vt labefactatæ domus emendatrix, & lacerarum vestium sartrix. Quoniam verò & harum ipsarum duplicem esse constitutionem ostendimus, interdum quidem artifice exemplum ex se fingente, interdum verò quod extrinsecus consistit speculante; medicam artem secundi generis esse demonstrauimus. Non enim ex seipsa fingit exemplum, verùm ex Anatome totum id diligenter speculata, vitiatum emendare conatur. Differt autem in hoc ab artibus prædictis, quòd plurima naturâ operante subministrat; vniuersam tamen speculationem, ex qua medicus emendator & minister manat, aliis effectiuis artibus similem obtinet. Etenim partium similarium substantiam, & generationis organicarum modum pernouit: peræquè etiamnum tum affectuum inuentionem, tum curationis cuiusque ipsorum scopos introduxit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἐπίλογος, ἐν τίνι γένει ἐστὶ τῶν ποιητικῶν ἰατρική.

Ἔστιν οὖν ἡ ἰατρικὴ, μία τῶν ποιητικῶν, οὐ μὴν ἁπλῶς οὕτως, ὡς ἡ οἰκοδομική τε, καὶ τεκτονικὴ, καὶ ὑφαντικὴ, ἀλλ' ὡς ἥτε τῆς πεπονθυίας οἰκίας ἐπανορθωτικὴ, καὶ τῶν ῥαγέντων ἱματίων ἀκεστική. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἡ σύστασις ἐδείχθη διττὴ, ποτὲ μὲν ἑαυτοῦ γεννῶντος τοῦ τεχνίτου τὸ παράδειγμα, ποτὲ δ' ἐκτὸς ὑπαρχόντος θεωρουμένου, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐπεδείξαμεν. οὐ γὰρ ἑαυτῆς διαπλάττει τὸ παράδειγμα. θεασαμένη δὲ δι' ἀνατομῆς ὅλον ἀκριβῶς, αὐτὸ πειρᾶται τὸ διαφθειρόμενον ἐπανορθοῦν. διήνεγκε δ' ἐν τούτῳ τῶν προειρημένων τεχνῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑπηρετεῖ. τὴν θεωρίαν μέντοι πᾶσαν ἐξ ἧς ὁρμώμενος ὁ ἰατρὸς ἐπανορθωτικός τε καὶ ὑπηρετικός ἐστιν, ἀνάλογον ἐκτήσατο ταῖς ἄλλαις τέχναις ταῖς ποιητικαῖς. καὶ γὰρ τῶν ὁμοιομερῶν ἔγνωκε τὴν οὐσίαν, καὶ τῶν ὀργανικῶν τὸν τρόπον τῆς γενέσεως, ἔτι τε τῶν παθῶν τὴν εὕρεσιν ὁμοίως ἐποιήσατο, καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον αὐτῶν σκοποὺς τῆς ἰάσεως.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 200 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΕΧΝΗ ΙΑΤΡΙΚΗ.

GALENI ARS MEDICA.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τέχνην τὴν ἰατρικὴν συνίστησιν ἐξ ὅρου τῶν σωμάτων τε, καὶ σημείων, καὶ τῶν αἰτιῶν.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicam artem constituit ex corporum, signorum, & causarum definitione.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Περὶ τριπλῆς διδασκαλίας τε, καὶ τοῦ νῦν τῆς ὁρικῆς ἀξιώματος.

ΤΡΕΙΣ εἰσὶν αἱ πᾶσαι διδασκαλίαι τάξεως ἐχόμεναι. πρώτη μὲν ἡ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας κατ' ἀνάλυσιν γινομένη. δευτέρα δ', ἡ ἐκ συνθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν εὑρεθέντων. τρίτη δ', ἡ ἐξ ὅρου διαλύσεως, ἣν νῦν ἐνιστάμεθα. καλῶς δ' ἔχει τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν, οὐ μόνον ὅρου διάλυσιν, ἀλλὰ καὶ διάταξιν, ὡς τινες ὠνόμασαν, ἢ ἀνάλυσιν, ἢ διαίρεσιν, ἢ ὡς ἕτεροί τινες ἐξέπλωσιν, ἢ ἐξήγησιν ὡς ἄλλοι. ἐπεχείρησαν μὲν οὖν ἔνιοι τῶν Ἡροφιλείων τοιαύτην ποιήσασθαι διδασκαλίαν, ὥσπερ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ἐρυθραῖος. ἐπεχείρησαν δ' ἐκ τοῦ συνθέτου, αὐτοί τε οἱ Ἡροφίλειοι, καὶ τινες τῶν Ἐρασιστρατείων τε, καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεύς. οὐδεὶς μέντοι γε τῶν πρὸ ἡμῶν, ἔχεται τοῦ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας ἀρξομένου διδασκαλίαν, ἐξ ἧς αἱ τέχναι πᾶσαι συνίστανται καθ' μέθοδον. ἀλλ' ἐκείνου μὲν ἑτέρωθι διηλθομεν, ἐνταῦθα δ' τοῦ ὁρικοῦ ποιησόμεθα διδασκαλίαν. ὅσον γὰρ ἀπολείπεται τῆς κατὰ ἀνάλυσιν, ἀξιώματί τε καὶ μεθόδῳ, τοσοῦτον πλεονεκτοῦσαν δι' ῥᾳστουμεν εἰς συνόψεις τε τοῦ ὅλου, καὶ μνήμιον τῶν κατὰ μέρος. εὐμνημόνευτα γὰρ ἰκανῶς ἐστι τὰ ἐκ τῆς τοῦ ὅρου διαλύσεως ἀπόντα, ἀφ' ὧν ἐλλείπει τῆς τέχνης ἐν ἑαυτῷ τὰ κεφάλαια τὰ ἄριστον ὅρον, οὗ περ τινες καὶ οὐσιώδη ὀνομάζουσιν, αὐτοδιαγοῦντα μόνοι τοῖς συνωνύμοις ἐκείνοις παρρυομένοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων οἷς δείκνυται προσήκασιν, οὗτοι δ' ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς συνίστανται. ἡ δὲ κατὰ μέρος ἐξεργασία συμπάσης τῆς ἰατρικῆς θεωρίας, ἐν πολλαῖς ἡμῖν ἑτέραις γέγραπται πραγματείαις, αἷς ἔξεστι χρῆσθαι πρὸς τὰς τῆς διδασκαλίας. ἀλλὰ νῦν γε τῆς ἐφεξῆς ἐπαρξόμεθα, ποσοῦτον ἔτι προσθέντες, ὡς μόνα τὰ κεφάλαια, καὶ οἷς συμπεράσμασι τῶν κατὰ διέξοδον ἀποδεδειγμένων, εἰρήσεται ἡμῖν.

PROOEMIVM.

De triplici doctrina, ac de definitiuæ dignitate.

TRES sunt omnes doctrinæ, quæ ordine cõparantur. Prima quide ex finis notione, quę per resolutionem fit; Secunda ex compositione eorum, quæ per resolutionem fuerunt inuenta; Tertia ex definitionis dissolutione, quam nũc instituimus. Licet autem huiuscemodi doctrinã vocare non tãtum definitionis dissolutionem, sed & explicationem, vt nonnulli nominarunt, vel resolutionem, vel diuisionem, vel (vt nonnulli alij) explanationem, vel expositionẽ, vt alij. Ac conati quidem sunt, & Herophiliorum quidam, talem facere doctrinam, quemadmodum Heraclides Erythræus. Conati sunt autẽ & ea, quæ per compositionem, & ipsi Herophilij, & quidam Erasistrati sectatores, & Athenæus Attaleus. Nemo tamẽ ante nos eam, quæ oritur à notione finis, scripsit, ex qua omnes artes methodo constituuntur; sed illam quidem alio in opere pertractauimus. Hic verò definitiuam constituemus doctrinam, quantum enim ab ea, quæ per resolutionem fit, & dignitate, & methodo remota est, tantum & ad totius compendium, & ad particularium memoriam præstare inuenietur, commodè namque ac facilè memoriæ mandãtur vniuersa ex definitionis dissolutione, quoniam totius artis capita in se optima definitio complectitur, quam quidam substantialem nominant, distinguúntque, oppositam aliis, quæ notionales appellantur. Illæ siquidem ab accidentibus, quæ insunt rebus definitis, hæ verò ab ipsa essentia cõstituuntur. Elaboratum autem est à nobis particulatim totius medicæ speculationis opus, & in pluribus conscriptum tractatibus, quibus ad tres doctrinas vti licet. Nũc verò definitiuam aggrediemur, si hoc tantum addiderimus nos sola capita, & vt conclusiones eorum quæ fusiùs demonstrata sunt, nunc esse tradituros.

CAP.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 201 sur 413

CAPVT PRIMVM.

Medicinæ definitio & explicatio generalis, & quot modis dicatur effectiuum, indicatiuum, & susceptiuum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Οσες τῆς ἰατρικῆς τε καὶ ἡ ἀφώρικται καθολικὴ, καὶ ποσαχῶς ὅ τε ποιητικὸν, καὶ ὁ δηλωτικὸν, καὶ ὁ ὑποδεκτικὸν λέγεται.

MEDICINA est scientia salubrium, & insalubrium, & neutrorum. Nihil verò differt, siquis *loco insalubrium*, ægrorum dixerit. Nomen quidem scientiæ communiter, & nō propriè accipere oportet. Salubre autem, & insalubre, & neutrum, vnumquodque tripliciter dicitur, primò quidem vt corpus, secundò autem, vt causa, tertiò verò, vt signum. Etenim corpus, quod sanitatem continet, & causam, quæ ipsam efficit, & cōseruat; & signum, quod indicat; hæc omnia salubria Græci vocitant. Eodem modo, & susceptiua morborum corpora; & morbos efficientes, conseruantésque causas, & signa indicantia, insalubria vocant. Atq; eadem ratione corpora neutra, causas, signáque *dixerunt*. At prima quidem ratione sciētia est, causarum salubriū medicina; iam verò propter eas, & aliarum, secunda verò insalubrium, tertia denique neutrarum. Ac sanè & post has corporum, prima quidem, & hîc salubrium, secunda insalubriū; tertia neutrorum. Atque de signis eadem ratione *dicēdum*. In artis autem actionibus prius quidē est corporū dignotio ex signis videlicet; postea verò causarum, quæ in ipsis sunt, inuentio. Sed quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & susceptiuum, dupliciter vnumquódque dicitur, hoc quidem simpliciter, hoc verò vt nūc, nosse oportet medicinam esse vtrúmque scientiam. Sed & ipsum simpliciter duobus dicitur modis, & quod semper; & quod vt multùm, & vtrorúmq; medicina est scientia. Neutra verò, & causa, & corpus, & signum, & quod simpliciter dicitur, & quod vt nunc, tripliciter vnumquodque enunciatur, hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps; hoc verò, quia vtriusque, hoc verò, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autem ipsorum secundum rursus duobus dicitur modis; aliquando quidem, quia vtriusque contrariorum ex æquo est particeps, aliquando verò, quia plus alterius. Est verò & in tota definitione, dictionis ambiguitas quædam, quam & ipsam diluere oportet. Quum enim dicitur medicinam esse scientiam, & salubrium, & insalubrium, & neutrorum, significatur & quod omnium particularium, significatur & quod qualium, significatur & quod quorumdam. Sed quod omnium quidem indefinitum est, atque impossibile, quod autem quorumdam, imperfectum, atque ab arte alienum, quod verò qualium artificiosum pariter, atque sufficiens ad omnia artis particularia, quod etiam dicimus in medicinę definitione comprehendi. Primum igitur à corporibus auspicabimur, qualiánam sint, tum salubria, tum insalubria, tū neutra, & postea de signis, & causis differemus.

ΙΑΤΡΙΚΗ ἐστὶν ὑπόθημη ὑγιεινῶν, καὶ νοσερῶν, καὶ οὐδετέρων. οὐ διαφέρει δὲ οὐδὲν εἰ νοσερῶν τις εἴποι. τῷ μὲν οὖν τῆς ὑπόθημης ὀνόματος, κοινῶς τε καὶ οὐκ ἰδίως ἀκούειν χρή. ὁ δὲ ὑγιεινὸν, καὶ ὁ νοσώδες, καὶ ὁ οὐδέτερον, τετραχῶς ἔκαστον λέγεται. ὁ μὲν ὡς σῶμα, ὁ δὲ ὡς αἴτιον, ὁ δὲ ὡς σημεῖον. ἔστι δὲ ὁ ὑποδεκτικὸν σῶμα τῆς ὑγείας, καὶ ὁ ποιητικὸν, καὶ φυλακτικὸν αὐτῆς αἴτιον, καὶ ὁ δηλωτικὸν σημεῖον, ἅπερ τινὰ καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες ὑγιεινά. καὶ ὁ μὲν αὐτῶν ἕξιν, καὶ νοσώδη, καὶ τὰ ὑποδεκτικὰ νόσων σώματα, καὶ τὰ ποιητικά τε, καὶ φυλακτικὰ νόσων αἴτια, καὶ τὰ δηλωτικὰ σημεῖα. καὶ δὴ καὶ τὰ οὐδέτερα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον σώματά τε καὶ αἴτια, καὶ σημεῖα. καὶ ἔστι κατὰ μὲν λόγον, ὑπόθημη τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων ἰατρικὴ, δι' ἃ καὶ ἤδη καὶ τῶν ἄλλων. δεύτερον δὲ τῶν νοσωδῶν. τρίτον δὲ τῶν οὐδετέρων. καὶ δὴ καὶ μετὰ τοῦτα τῶν σωμάτων, πρῶτον μὲν καθ' αὑτὰ τῶν ὑγιεινῶν, ἐφεξῆς δὲ τῶν νοσερῶν, εἶτα τῶν οὐδετέρων. καὶ πρὸ τῶν σημείων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. ἐν μέντοι τοῖς πρόσθεν, πρότερον μὲν τῶν σωμάτων ἡ διάγνωσις, ἐκ τῶν σημείων δηλονότι, μετὰ ταῦτα δὲ, ἡ τῶν ἐπ' αὐτοῖς αἰτίων εὕρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ὁ ποιητικὸν, καὶ ὁ δηλωτικὸν, καὶ ὁ ὑποδεκτικὸν διχῶς ἕκαστον λέγεται, ὁ μὲν ἁπλῶς, ὁ δὲ ἐν τῷ νῦν. ἰτέον ἀμφοῖν οὖσθμ ὑποθήμιλω τῶν ἰατρικῶν. καὶ αὖθ' δὲ, ὁ ἁπλῶς διχῶς λέγεται, τό τε διαφέρειν, καὶ ὡς ὅτι ὁ πολύ, καὶ ἔστιν ἀμφοτέρων τούτων ὑπόθημη ἡ ἰατρική. ὁ δὲ οὐδέτερον, αἴτιόν τε, καὶ σημεῖον, καὶ σῶμα, τό τε ἁπλῶς λεγόμενον, καὶ ὃ ἐν τῷ νῦν, τετραχῶς ἕκαστον λέγεται. ὁ μὲν τῷ μηδ' ἑτέρου τῶν ἐναντίων μετέχειν, ὁ δὲ, τῷ τῶν ἀμφοτέρων, ὁ δὲ, τῷ ποτὲ μὲν τῶνδε, ποτὲ δὲ τῶνδε. τούτων δ' αὖπαλν ὁ δεύτερον, κατὰ δύο τρόπους λέγεται. ποτὲ μὲν τῷ μετέχειν ἑκατέρου τῶν ἐναντίων ἐξ ἴσου, ποτὲ δὲ τῷ πλέον θατέρου. ἔστι δὲ καὶ καθ' ὅλου τοῦδε τοῦ λέξιν ἀμφιβολία τις, ἣν καὶ αὐτὴν χρὴ διαλύεσθαι. ὅταν γὰρ τῷ λέγηται τὴν ἰατρικὴν ὑποθήμιλω ἁπάσαν ὑγιεινῶν, καὶ νοσερῶν, καὶ οὐδετέρων, σημαίνεται μὲν, καὶ ὁ πάντων τῶν κατὰ μέρος, σημαίνεται δ' καὶ ὁ ὁποίων, σημαίνεται δ' καὶ τὸ ἁπλῶς. ἀλλὰ ὁ μὲν πάντων, ἀπερίοδόν τε καὶ ἀδύνατον, ὁ δὲ ἁπλῶς, ἐλλιπές τε καὶ ἀτεχνικόν. ὁ δ' ὁποίων, τεχνικόν τε ἅμα, καὶ διαρκὲς εἰς ἅπαντα τῆς τέχνης τὰ κατὰ μέρος, ὥστε καὶ περιέχεσθαι φαμὲν ἐν τῷ τῆς ἰατρικῆς ὅρῳ. ἀρξόμεθα οὖν ἀπὸ τῶν σωμάτων πρῶτον, ὁποῖά τινα τὰ θ' ὑγιεινὰ, καὶ τὰ νοσώδη, καὶ τὰ οὐδέτερα τυγχάνει ὄντα. μετὰ δὲ ταῦτα τὰ περὶ τῶν σημείων τε καὶ αἰτίων διεξέλθωμεν λόγον.

CAPVT II.

De corpore salubri, insalubri & neutro.

SAlubre simpliciter corpus est, quod ab ipso quidem ortu simplicibus, ac primis partibus

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ὑγιεινοῦ σώματός τε, καὶ νοσώδους, καὶ οὐδετέρου.

ΥΓΙΕΙΝΟΝ ἐστιν ἁπλῶς σῶμα, ὃ ἐκ γλυκείας κρᾶσιν μὲν κατ' ἀρχὰς, τοῖς ἁπλοῖς καὶ πρώτοις μορίοις συμμι-

ἔστιν δὲ τοῖς ἐκ τούτων συγκειμένοις ὀργάνοις. ὑγιεινὸν δὲ νῦν ἐστὶ σῶμα, ὃ κατ' ὃ πρόσκαιρον ὑγιαῖνον. ἔστι δὲ δή που καὶ τοῦτο καθ' ὃν ὑγιαίνῃ χρόνον, εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον, οὐ τῷ ἀρίστῳ εὐκρασίαν τε καὶ συμμετρίαν, ἀλλὰ τῷ οἰκείαν. αὐτὸ δὲ τοῦτο ἁπλῶς ὑγιεινοῦ σώματος, ἀφ' ἁπάντος μὲν τοιοῦτόν ἐστι, ὃ εὐκρατώτατόν τε καὶ συμμετρώτατον, ὡς ὃ πολὺ δὲ, ὃ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολειπόμενον οὐ πολλῷ. νοσῶδες δὲ ἐστὶ ἁπλῶς σῶμα, ὃ ἐκ γένετῆς, ἢ ποτὲ δύσκρατον τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον τοῖς ὀργανικοῖς, ἢ ἀμφότερα. νοσῶδες δὲ νῦν ἐστὶ σῶμα ὃ νοσεῖν, ἐν ᾧ λέγεται χρόνῳ τοιοῦτον ὑπάρχειν. δῆλον δὲ ὡς καὶ τοῦτο καθ' ὃν λέγεται χρόνον εἶναι νοσῶδες, ἢ ποτὲ δύσκρατόν ἐστιν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον ἐν τοῖς ὀργανικοῖς, ἢ ἀμφότερα. καὶ δὴ καὶ ἀφ' ἁπάντος νοσῶδές ἐστιν, ὅ, περ ἂν ἐκ γένετῆς, ἢ ποτὲ δυσκρατώτατον ὑπάρχον, ἐν ἁπλοῖς μὲν τοῖς πρώτοις μορίοις ἅπασιν, ἢ ἔνιοις, ἢ τοῖς κυριωτάτοις, ἢ καὶ τοῖς ὀργανικοῖς ἀσυμμετρώτατον, ὁμοίως δὲ ἐν τούτοις, ἢ πᾶσιν, ἢ ἔνιοις, ἢ τοῖς κυριωτάτοις. ὡς δὲ πολὺ δὲ νοσῶδές ἐστι σῶμα, ὃ τῆς τοιούτου τῆς κακίας ἀπολειπόμενον, οὕτω δὴ ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκός. ἐπεὶ δὲ μὲν ὃ ἑκάτερον σῶμα τριχῶς ἐλέγετο, ὃ μὲν μηδ' ἕτερας τῶν ἄκρων διαθέσεων μετέχον, ὃ δ' ἑκατέρων, ὃ δ' ἑτέρων, ποτὲ μὲν τῇδε. ποτὲ δ' ἑτέρᾳδε. κατὰ μὲν ὃ πρῶτον σημαινόμενον, ἑκάτερον ἔσται σῶμα, ὃ μέσον ἀκριβῶς ὑπάρχον, τῆς τε ὑγιεινοτάτου σώματος, καὶ τῆς νοσωδεστάτου, καὶ τούτου ὃ μὲν ἁπλῶς τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι περ ἂν ἐκ γένετῆς τοιοῦτον κατεσκεύασται. ὃ δὲ νῦν ὁτιοῦν, κατ' ὃν ὃ μέσον ὑπάρχον τῆς τε ὑγιεινοτάτου, καὶ τῆς νοσωδεστάτου. αὐτὸ δὲ τοῦτο ἁπλῶς ὃ μὲν ἀφ' ἁπάντος τοιοῦτον, ὅτι περ ἂν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις διαμένῃ τοιοῦτον. ὃ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὃ καὶ μεταβολάς τινας λαμβάνον. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, εὐδέτερον ἔσται σῶμα, ὃ ἀναπόν ἅμα διαθέσεων μετέχον ἐκ γένετῆς, ἤτοι καθ' ἓν μόριον, ἢ κατὰ δύο διαφέροντα. καθ' ἓν μὲν, εἰ κατὰ τὴν ἑτέραν αὐτῶν δύκρατον εἴη τὴν δραστικὴν ποιότητων, ἢ κατ' ἀμφοτέρας μὲν, ἀλλὰ τοῖς τῶν διαπλασιν, ἢ ὃ μέγεθος, ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων, ἢ τὴν θεσιν ἐσφαλμένον, ἢ ἐμπαλιν ἐν τούτοις μὲν κατορθωμένον ἅπασιν, ἢ ἔνιοις, ἐν δὲ τῇ κρᾶσι διημαρτημένον. ἐν διαφέρουσι δὲ μορίοις, καὶ κατὰ πάσας ταῖς αὐτῶν διαθέσεις διαπλασθὲν ἢ τὸν ἀναπόν ἅμα μετέχειν. καὶ ἀφ' ἁπάντος μὲν τοιοῦτον, ὃ κατὰ πάσας ταῖς ἡλικίας μένον ὅμοιον, ὡς ὃ πολὺ δ' ἐστὶ, ὃ καὶ μεταβάλλον καθ' ἕν. οὕτως δὲ κἀν τῷ νῦν εὐδέτερον ἔσται σῶμα, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, ἢ τῷ τῇδε ἐν μορίοις, τὰ μὲν ἔχειν ὑγιειὰ, τὰ δὲ νοσερὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἢ τῷ τῇδε διαφέροντα μέρη. κατὰ δὲ τὸ τρίτον σημαινόμενον, εὐδέτερον ἔσται σῶμα, τὸ ποτὲ μὲν ὑγιεινὸν, ποτὲ δὲ νοσερὸν ἐν μέρει γενόμενον, ὥσπερ ἐνίοις ὑπῆρξε, παισὶ μὲν οὖσιν, ὑγιεινοῖς ἡβήσασι, νεανίσκοις δὲ ἡβωσιν, νοσεροῖς, ἢ ἐμπαλιν. ὃν ἔνι δὲ χρόνῳ ὃ οὕτως εὐδέτερον, ἀκριβῶς μὲν ἐκ ἐγχωρῆ συλλογίσασθαι, κατὰ πλάτος δ' ἐγχωρῆ. ἴσμεν γὰρ ὅτι ὃ νῦν, διχῶς λέγεται. ὃ μὲν οὖν ὑγιεινὸν, καὶ νοσῶδες, καὶ εὐδέτερον σῶμα ποσαχῶς λέγεται, καὶ ὁποῖον ἕκαστόν ἐστιν ἀκριβωσάμενοι φαμεν.

probè temperatum est; in organis verò quæ ex illis componuntur, est commoderatum. Salubre autem nunc est corpus, quod in præsenti est sanum, est verò hoc quo tempore sanum existit, & probè temperatum, & commoderatum, non optima ac summa & temperie, & symmetria, sed *sibi* propria. Ipsius verò salubris simpliciter corporis perpetuò quidem, est id, quod & temperatissimum, & commoderatissimum est, vt multùm autem, quòd ab optima constitutione non admodum discedit. Insalubre verò simpliciter est corpus, quod ab ortu, vel similaribus partibus intemperatum, vel organicis incommoderatum, vel vtrumque est. Insalubre verò nunc est corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat. Perspicuum autem est, & id quo tempore ægrum esse dicitur, aut similaribus partibus intemperatum, aut organicis incommoderatum, aut vtrumque esse. Atque semper insalubre est, quod ab ipso ortu, aut simplicibus, primisque partibus vel omnibus, vel quibusdam, vel principibus, intemperatissimum est, aut organicis incommoderatissimum existit, iisque similiter, vel omnibus, vel quibusdam, vel maximè præcipuis. Vt multum verò insalubre est corpus, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen in medio constitutum est. Quoniam verò, & neutrum corpus tripliciter dicebatur; primum quidem, quod neutrius extremarum affectionum, secundum quod vtriusque; tertium quod nunc huius, nunc illius est particeps. Iuxta primum significatum, neutrum erit corpus, quod exquisitè medium est saluberrimi, & insaluberrimi corporis; & huius hoc quidem simpliciter tale, quod ab ipso ortu ita constitutum est; hoc verò vt nunc, quod in præsenti saluberrimi, atque insaluberrimi medium existit, ipsius autem simpliciter *neutrum*, quod perpetuò quidem tale est, id in omnibus ætatibus tale perdurat; quod verò vt multùm, id nonnullas recipit mutationes. Iuxta verò secundum significatum, neutrum erit corpus, quod ab ortu contrariarum simul affectionum est particeps, aut in vna parte, aut in duabus differentibus, in vna quidem, si in altera agentium qualitatum oppositione, vel vtrâque, etiam probè temperatum sit; sed in conformatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel situ oblæsum; aut contrà in his quidem rectè se habeat, vel omnibus, vel quibusdam; peccet autem in temperamento. In differentibus verò partibus, & per omnes oppositiones quodammodò potest contrariorum simul esse particeps. Ac semper quidem tale, quod per omnes ætates simile permanet. Vt multùm verò, quod in aliquo permutatur. Ita verò, & nunc neutrum erit corpus, iuxta secundum significatum, vel quia in parte vna hæc quidem ipsi salubria existunt, illa verò insalubria, vel in differentibus ita afficitur partibus. Secundum verò tertium significatum, neutrum erit corpus, quod aliquando quidem salubre, aliquando verò insalubre per vices existit, vt nonnullis accidit, qui in puertitia salubres vigent, in iuuentute, insalubres redduntur, aut contrà. In vno autem tempore, quod ita est neutrum, exquisitè quidem consistere nequit, ampliori verò, potest. Nouimus autem, quòd nunc dupliciter dicitur. Salubre igitur, & insalubre, & neutrum corpus quot modis dicatur, & quale vnumquodque sit, abundè explicatum est.

CAP.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 203 sur 413

A

CAPVT III.

De ſignis in vniuerſum ſalubribus, inſalubribus, & neutris.

DE ſignis verò deinceps dicendum; ſunt autem & ex his ſalubria quidem *diagnoſtica* quæcunque præſentem indicant ſanitatem; *prognoſtica* quæ futuram prænunciant, & anamneſtica quæ præteritam memoriæ ſubiiciunt. Inſalubria verò, quæ & morbum præſentem indicant, & futurum prænunciãt, atque præteritum memoriæ ſubijciunt. Eadem ratione & neutra alia neutram affectionem deprehendunt, prænunciant, & memoriæ ſubijciunt, atque hæc nihil omninò de affectionibus manifeſtant, vel nihilo magis ſalubrem, quàm inſalubrem affectionem diuulgant; & quæ partim quidem ſalubrem, partim verò inſalubrem indicant affectionem, & quæ aliquando quidem ſalubrem, aliquando verò inſalubrem, & hæc quoque ſecundum tria tempora, veluti ſalubria, & inſalubria. Vocantur autem nonnunquam à veterioribus medicis hæc omnia, ſigna prognoſtica, tametſi, præſentia, vel præterita ſignificant. Vſus verò non paruus eſt ex prænunciantibus, atque indicantibus, minor autem ex memorantibus.

CAPVT IV.

De ſignis diagnoſticis optimæ conſtitutionis corporis, ac potiſſimùm cerebri probè temperati.

QVum igitur ſint ſalubria corpora, hæc quidẽ ſimpliciter, hæc verò vt nunc, quæ & perpetuò bene valentia dicuntur; ſalubrium ſimpliciter corporum duplicem diximus eſſe differẽtiam; quod nonnulla quidem perpetuò, nonnulla verò, vt multum, ſint talia. Perpetuò quidem, quæ optimam conſtitutionem ſortita ſunt; vt multum verò, quæ non magnopere ab illa recedunt. Horum autem dignotiones ſumendæ ſunt ab iis, quæ ſecundum ſubſtantiæ rationem ipſis inſunt; & ab iis, quæ ex neceſſitate conſequuntur, tum actionibus, tum ſymptomatis quæ ſanè & accidentia propriè vocamus. A ſubſtantia quidem ipſa eorum, quæ optimæ ſunt conſtitutionis, commoderatio ſimilarium quidem partium in caliditate, frigiditate, humiditate, & ſiccitate, organicarum verò, in quãtitate, ac numero eorum, ex quibus componuntur, ac præterea conformatione, & ſitu partium ſingularum, totiuſque organi. Ab his verò, quæ ex neceſſitate conſequuntur in ſimilaribus partibus, vt quatenus ad tactum ſpectat, commoderatio, mollitiei, ac duritiei quatenus autem ad viſum, coloris probitas, & læuitatis, atque aſperitatis mediocritas. In rationibus verò perfectio, quam & ipſarum integritatem appellamus. Ab his verò, quæ organicas partes comitantur, in organorum vniuerſi corporis & ſymmetria & pulchritudine, ac præterea in earũ, quæ ipſis inſunt, actionum integritate. Optimæ igitur conſtitutionis corporum ſigna indicantia ſunt hæc. Eorum autem, quæ ab ipſa recedunt, ſed adhuc ſalubria *exiſtunt*, nonnulla quidem in ſimilarium partium temperie vitium aliquod leue ſubeunt, nonnulla verò in organorum commoderatione, & id quoque pertexiguum, atque vel omnium, vel quorumdam, vel vtrorũque. Vitiorũ verò genera eadẽ ſunt ac quæ integritatẽ perficiũt, tẽperies quidẽ in ſimilaribus,

B C D E F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ γνωρισμάτων τῶν καθόλου ὑγιεινῶν τε, καὶ νοσωδῶν, καὶ ἀδετέρων.

ΠΕρὶ δὲ τῶν σημείων ἐφεξῆς αὖθις εἰπεῖν ῥητέον. ἔστι δὲ τούτων ὑγιεινὰ μὲν, ὅσα τῆς τε παρούσης ὑγείας ἐστὶ διαγνωστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικά. νοσώδη δὲ τά τε τῆς παρούσης νόσου διαγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικά. κατὰ ταῦτα δὲ, καὶ τὰ ἀδέτερα, τά τε τῶν ἀδετέρων διαθέσεων διαγνωστικὰ, καὶ προγνωστικὰ, καὶ ἀναμνηστικὰ, καὶ τὰ μηδὲν ὅλως δηλοῦντα περὶ διαθέσεων, ἢ τὰ μηδὲν μᾶλλον ὑγιεινὸν, ἢ νοσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν. καὶ τὰ κατά τι μὲν ὑγιεινὸν, κατά τι δὲ νοσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν, καὶ τὰ ποτὲ μὲν ὑγιεινὸν, ποτὲ δὲ νοσῶδη. καὶ ταῦτα δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους ὁμοίως τοῖς ὑγιεινοῖς τε καὶ νοσώδεσι. καλεῖται δ' ἐνίοτε προγνωστικὰ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἅπαντα ταῦτα τὰ σημεῖα προγνωστικὰ, κατὰ τῶν ἐνεστώτων, ἢ προγεγονότων ἢ δηλωτικά. καὶ ἡ χρεία μεγάλη μὲν τῶν διαγνωστικῶν τε καὶ προγνωστικῶν, ἐλάττων δὲ τῶν ἀναμνηστικῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ σημείων τῶν διαγνωστικῶν τῆς ἀρίστης τοῦ σώματος καταστάσεως, καὶ μάλιστα τοῦ ἐγκεφάλου.

ΟΝτων οὖν σωμάτων ὑγιεινῶν, τῶν μὲν ἁπλῶς, τῶν δὲ ἐν τῷ νῦν, ἅπερ δὴ καὶ ὑγιαίνοντα λέγεται. τῶν ἁπλῶς ὑγιεινῶν σωμάτων, διτταὶ ἔφαμεν εἶναι τὰ διαφοραί. τοῦ τὰ μὲν διαπαντὸς ἐπαρξάμενα διαιοῦται, τὰ δὲ ὡς ὅ πολύ· διαπαντὸς μὲν, ὅσα τέλει ἀρίστῳ ἔχει κατασκευῇ· ὡς ὅ πολὺ δὲ, ὅσα μὴ πολλῷ τούτου ἀπολείπεται. τὰ διαγνώσεις δὲ αὐτῶν, ἀπό τε τῶν ἐπαρξάντων καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν λόγον ἔχει ποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης τούτοις ἑπομένων ἐνεργειῶν τε καὶ συμπτωμάτων, ἃ δὴ καὶ συμβεβηκότα καλεῖσθαι ἰδίως. ἀπὸ μὲν τῆς οὐσίας αὐτῆς, τῆς ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ, συμμετρία τῶν ὁμοιομερῶν, ἐν θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι. τῶν δ' ὀργανικῶν ἐν ποσότητι, καὶ πληθικότητι τῶν συνιστάντων αὐτὰ, καὶ προσέτι διαπλάσεώς τε καὶ θέσεως τῶν μορίων ἑκάστου, καὶ ὅλου τοῦ ὀργάνου. ἀπὸ δὲ τῶν ἐξ ἀναγκης ἑπομένων τοῖς ὁμοιομερέσιν, ὡς μὲν πρὸς τὴν ἁφὴν, ἐν σκληρότητι καὶ μαλακότητι συμμετρία, πρὸς δὲ τὴν ὄψιν, εὐχροιά τε, καὶ ἡ τῆς λειότητος καὶ δασύτητος συμμετρία. τῆς δὲ τῶν ἐνεργειῶν ἡ τελειότης, ἣν δὴ καὶ ἀρετὴν αὐτῶν ὀνομάζομεν. ἀπὸ δὴ τῶν τοῖς ὀργανικοῖς ἑπομένων, ἐν συμμετρίᾳ τε καὶ κάλλει τῶν τοῦ παντὸς σώματος ὀργάνων, ἔτι τε τῇ τῶν ἐπαρξάντων αὐτοῖς ἐνεργειῶν ἀρετῇ. τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, τὰ διαγνωστικὰ σημεῖα ταῦτά ἐστι. τῶν δ' ἀπολειπομένων μὲν αὐτῆς, ὑγιεινῶν δ' ἔτι. τὰ μὲν ἐν τῇ τῶν ὁμοιομερῶν ἐσφαλμένῃ κράσει μικρόν τι σφάλμα, τὰ δὲ ἐν τῇ τῶν ὀργανικῶν, μικρόν τι καὶ αὐτοῦτο, καὶ ἅτε πάντων, ἢ ἁπάντων, ἢ καθ' ἑκάτερον. τὰ δὲ ἐλάττωσιν τῶν σφαλμάτων, τὰ αὐτὰ τοῖς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν συμπληροῦσι, κατὰ τοῖς μὲν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 204 sur 413

βραχύτατοι, βλαπτόμενοι

Ἀριθμὸς δὲ, καὶ σύμπλασις, καὶ μέγεθος, καὶ θέσις ἐν τοῖς ὀργανικοῖς. ἀμφοῖν δὲ κοινὸν ἡ ἕνωσις, ᾗ δὴ καὶ συνέχεσθαι αὐτὰ ὀνομάζομεν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις γένεσι, καὶ ἡ τῶν νοσωδῶν σωμάτων ἐστὶ κακία, καθ' ἑκάτερον τῶν νοσώδεις τὸ σημαινόμενον. ὅρος δ' ἀμφοῖν ἐστὶ διαγνωστικὸς, ἡ τῆς ἐνεργείας αἰσθητὴ βλάβη. τὰ δὲ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολειπόμενα καθόλου σώματα βραχύ τι, βέβλαπται μὲν δή που καὶ αὐτὰ καθ' ἕν γε τὸ ἀληθὲς, οὐ μὴν αἰσθητόν γε τοῦτο. διαιρεῖ δ' οὐδὲν διαφορῶ αὐτὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἔν τε τοῖς ἐνεργείαις, καὶ τοῖς νοσώδεσιν αἰτίοις ἀπομάχεσθαι. τὰ δὲ γε ἁπλῶς νοσώδη σώματα, διώρισται τοῦ τε ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν νοσωδῶν αἰτίων νικᾶσθαι, καὶ τοῦ πολὺ μᾶλλον τὸν ἀγαθὸν τῶν ἐνεργειῶν ἀπολείπεσθαι. γένεται γοῦν ἀμφοῖν ἐν μέσῳ τὰ οὐδέτερα τε, καὶ ἁπλῶς λεγόμενα, καὶ τὸ σὺν ἴσῃ πλάτει. καὶ τμηθήσεται τὸ τῆς ὅλης ὑγιείας πλάτος εἰς τρία μέρη, πλάτος ἔχοντα καὶ αὐτὰ συμμέτρον. ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἔσται τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων, τὸ δὲ δεύτερον, τῶν οὐδετέρων, τὸ δὲ τρίτον, τῶν νοσωδῶν. οἷς ἐφεξῆς ἐστὶ τὰ ἤδη νοσοῦντα σώματα, βλάβας αἰσθητὰς ἐνεργειῶν ἀφωρισμένα. τὰ μὲν οὖν ὀδυνώδη τε, καὶ ὧν αἱ κινήσεις πλημμελεῖς εἰσιν, ἢ ὅλως ἀπολώλασιν, ἐναργεῖς ἔχει τοὺς ὅρους. ὅσα δ' ἀπόνους κέκτηται τὰς ἐνεργείας, ἐν μὲν τοῖς μείζοσιν ἀποστάσεσιν εὐδιάκριτα, τὰς δὲ μικροτέρας ἀμφίβολα, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἥλιος τοῦτο τῆς βλάβης, ἢ μηδετέρου τῶν ἐναντίων ἐνεργειῶν μετέχουσα σύστασιν διάθεσις, ᾗ καὶ αὐτὴν ἔθαμεν οὐδετέραν ὀνομάζεσθαι. πάντων τούτων αἰσθήσει διακρινομένων, οὐκ αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει. κίνδυνος γὰρ εἰς τὸ τῆς ἀπαιδείας ὑποσυρῆναι δόγμα. καὶ τοίνυν καὶ τὰ σημεῖα τῶν ὑγιαινόντων μὲν σωμάτων, ἀλλ' ἤτοι νοσωδῶν, ἢ οὐδετέρων ὑπαρχόντων, τῇ ποσῷ τῆς ἀποστάσεως διοίσῃ, θαμβύων ἡμᾶς ἄκρους μὲν ὅρους ἐναντίους ἀλλήλοις, τόν τε ἀρίστῳ καθεστῶτα, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦδε νόσον. ὑπεστραμμένων δὲ, ὁπωτέρῳ τούτων ἐστὶν ἐγγύτερον τὰ δοκιμαζόμενα σώματα. τὸ μὲν γὰρ ἐγγύτερον τῆς ἀρίστης κατασκευῆς, ὑγιὲς, τὸ δὲ τοὐτῳ μὲν πορρωτέρω, τοῦ δ' ἤδη νοσοῦντος, ἐγγύτερον, νοσῶδες. τὸ δ' ἀμφοῖν μεταξὺ, καὶ ἴσον ἑκατέρων ἀπέχον φαινόμενον, οὐδέτερον ἔσται τοῦτο.

numerus autem, & conformatio, & magnitudo, & situs in organicis; vtrisq; verò partibus communis vnitas, quam & ipsorum continuitatē appellamus. In his autem ipsis generibus sunt corporum insalubrium vitia, secundum vtrumque insalubris significatum. Terminus autem qui vtrumque distinguit, est actionum læsio sensilis ac manifesta. Quæ verò ab optima corporum constitutione paululum dimouentur, re vera quidē & ipsa in aliquo læsa sunt, non tamen id sensu deprehenditur. Hæc autem distinguntur, quòd validiùs aut imbecilliùs actiones obeant, morbificisque causis reluctentur. At simpliciter insalubria corpora distinguuntur, quòd facilè à causis insalubribus superētur, quódque multum ab actionum integritate deficiant. In medio autem amborū constituuntur neutra, tum quæ simplicitate appellantur, tum quæ cum latitudine quadam. Ac diuiditur totius sanitatis latitudo in tres partes, multam & ipsas latitudinem habentes; quarum prima quidem erit salubrium corporum, secūda neutrorum, tertia insalubrium, quibus succedunt deinceps, quæ iam ægrotant corpora, manifestis sensui actionum læsionibus distincta. Quæ igitur doloribus afficiuntur, & quorum motus sunt deprauati, aut omninò perditi, manifestas habent notas. Quæ verò imbecilles edunt actiones, in magnis quidem decessibus, facilè discernuntur, in minoribus verò ambigua sunt, atque idcirco in eo genere noxæ consistit affectio neutrius contrariorum particeps, quam & ipsam neutram diximus appellari. Quum hæc omnia sensu iudicentur, non ipsa rerum natura, periculum enim esset, ne in dogma ἀεπαθείας, id est, *perpetui affectus*, traheremur. Hæc igitur sunt sanorum corporum signa, sed quæ aut insalubria, aut salubria, aut neutra existunt, quantitate distantiæ differunt, constitutis à nobis extremis, terminis inter se contrariis, optima constitutione corporis, & nuper facto morbo, ac deinceps considerantibus, vtri eorum viciniora sint ea, quæ ad examen corpora veniunt. Quod enim propius est optimæ constitutioni, salubre; Quod verò ab hac longiùs recedit, atque ad id, quod iam ægrotat, propius accedit, insalubre: Quod autem inter vtrumque situm est, atque æqualiter ab vtroque distare videtur neutrum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν τῆς κατασκευῆς μέσης τοῦ σώματος γνωρισμάτων διαγνωστικῶν. καὶ περὶ τῶν διαφορῶν τῶν μορίων.

CAPVT V.

De signis diagnosticis mediæ constitutionis corporis, ac de partium differentiis.

Τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, εἴρηται τὰ γνωρίσματα. τῶν δ' ἀπολειπομένων αὐτῆς, ἰσάριθμα μὲν τὰ γένη, ἐν τοῖς μᾶλλόν τε καὶ ἧττον τεμνεσθαι δυναμένων. ἀφωρισμένων δὲ εἰς τρία μέρη, τὰ σημεῖα τοῦ νοσώδους σώματος ἁπλῶς ἐροῦμεν. ἐξ αὐτῶν γὰρ ἔσται δῆλα, καὶ τὰ λοιπὰ δύο πλάτη. τὸ γὰρ μὲν οὖν εἴρηται πρόσθεν ἐν τοῖς τῆς ἀρίστης κατασκευῆς λόγοις, κατ' εἶδος δὲ, νῦν εἰρήσεται διελομένων ἡμῶν πρότερον τὰ μόρια. τέτταρες δ' αὐτῶν εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραί. τὰ μὲν γὰρ ἀρχαί τινές εἰσιν, τὰ δ' ἀπ' ἐκείνων ἐκπέφυκε. τὰ δ', οὔτ' ἄλλων ἀρχὴ τῆς διοικήσεως, οὔθ' ὑπ' ἄλλων ἀρχέται, συμφύτοις ἔχοντα τοῖς διοικοῦσιν αὐτὰ δυνάμεις. ἔνια δ' συμφύτοις τε ἅμα καὶ ὑπαρχούσαις ἔχει. ἀρχαὶ μὲν οὖν

Optimæ igitur constitutionis corporis notas explicauimus. Eorum verò, quæ ab ipsa deficiunt, totidem sunt numero genera, quæ in magis, & minus secari possunt. His autem in tres partes diuisis, insalubris simpliciter corporis signa trademus, ex his enim & reliquæ duæ latitudines innotescent. Generatim igitur, priùs in opere de optima constitutione, dictum est; speciatim autem nunc dicetur, vbi prius partes diuiserimus. Sunt verò earum quatuor vniuersæ differentiæ, nam nonnullæ earum principia quædam existunt; Quædam verò ab ipsis ortæ sunt; quædam nec aliarum gubernationi præsunt, neque ab aliis gubernantur, quæ cognatas habent facultates quibus reguntur; quædam verò insitas simul, & influentes habent. Principia igitur sunt

sunt cerebrum, cor, hepar, & testes. Ab his verò ortum habent, ipsisque ministrant; nervi quidem, & spinalis medulla, cerebro; cordi verò, arteriæ; hepati, venæ; ipsa verò seminaria vasa, testiculis. Quæ autem per se gubernantur, cartilago, os, ligamentum, membrana, glandulæ, adeps, caro simplex. Cæteræ verò omnes partes, communem istis habentes ex se dispensationem, arteriis, nervis, & venis indigent. Capillorum autem, atque vnguium gubernatio nulla est, sed sola generatio. Hæ igitur sunt partium differentiæ.

A

B

CAPVT VI.

Signa diagnostica temperamenti cerebri ac primùm temperati.

SIgna autem nos temperamenti cuiusque, sumpto à cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt verò quinque vniuersa genera signorum, *quæ* ipsius *naturam ostendunt*, vnum quidem totius capitis constitutio; secundum verò, sensilium actionum integritas & vitium; tertium, effectiuarum; quartum, principum; C & quintum, naturalium. Aliud verò genus præter hæc omnia, est quæ ab extrinsecus ipsi occurrentibus aduenit alteratio. Equidem vniuersi capitis affectio, ex eius magnitudine, figura, atque capillis sumitur. Paruum igitur caput vitiosæ constitutionis cerebri proprium est indicium. Magnum verò non necessariò probæ constitutionis indicium, sed si quidem ob insitæ facultatis robur eueniat, quæ multam, atque optimam materiam formauerit, bonum signum, at si ob materiæ solius multitudinem, haudquaquam bonum. Distinguenda igitur hæc sunt, tum figura, tum his, quæ ab eo ortum habent. Figura quidem, si concinnum sit, semper enim hoc bonum est signum. His autem, quæ ab eo ortum habent, si valida sit ceruix, & aliis ossibus optimè constet, atque si vniuersum nervosum genus ipsi vegetum robustúmque sit. Propria autem capitis figura est, veluti si excogitares globum integrum cereum, leuiter vtrinque depressum. In hoc enim necesse est, posteriores, anteriorésque partes magis gibbas fieri, quàm globo conueniat, vtrasque verò laterales, magis rectas. Quòd si occipitis eminentia alicui minuatur, simul intuere nervos, atque ceruicem cum aliis ossibus. Nam, si secundum naturam habeant, materiæ defectu, non facultatis imbecillitate hoc contigit; illis verò prauè affectis, principium est debile. Plurimum autem occipitis defectum commemoratorum comitatur imbecillitas; rarissiméque aliter euenire consueuit. Caput etiam in occipitio magis acuminatum animaduerte, iisdem adhibitis distinguendi rationibus, quibus in toto ipso capite grandiori facto *vtebamur*. At sæpenumero & hîc bonum signum est, cum figura concinna cerebelli quod nonnulli medici posterius cerebrum appellant, vt reuera & posterius est, & sutura lambdoide circumscribitur. Est verò hæc pars, spinalis medullæ principium, ac proinde, nervorum omnium, qui in toto animali sunt actiui. Ipsa autem pars posterior per se paucos admodum sentientes obtinet nervos, permultos verò actiuos, quemadmodum & altera, & anterior, sentientes quidem plu-

Εἰσιν ἐγκέφαλος, καρδία, ἧπαρ, καὶ ὄρχεις. ἀπ' ἐκείνων δ' ὀκπέφυκε, καὶ ἐκείνοις ὑπηρετεῖ. νεῦρα μὲν, καὶ νωτιαῖος μυελὸς ἐγκεφάλῳ, τῇ καρδίᾳ δ' ἀρτηρίαι, φλέβες δ' ἥπατι, τὰ σπερματικὰ δ' ἄγγεια τοῖς ὄρχεσιν. αὐτὰ δ' αὐτὰ δίοικεῖ χόνδρος, ὀστοῦν, σύνδεσμος, ὑμὴν, ἄδιπος, μυελὸς, σὰρξ ἁπλῆ. τὰ δ' ἄλλα πάντα μέρεα κοινωνεῖ τούτοις ἔχοντα τὴν ἀπ' ἐαυτῶν δίοικησιν, ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων προσδεῖται. τριχῶν δὲ, καὶ ὀνύχων, οὐδὲ δίοικησις τίς ἐστιν, ἀλλὰ γένεσις μόνη. αὕτη μὲν οὖν αἱ τῶν μερείων διαφοραί.

χιλιάρχης ὑπηρετῶν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Τὰ σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ πρῶτον τῆς τοῦ ἐγκεφάλου εὐκρασίας.

ΣΗμεῖα δ' ἐκάστου τῆς κράσεως ἐφεξῆς εἰρήσεται, τὸν ἀρχὸν ἀπ' ἐγκεφάλου ποιησάμενοι λόγον. ἔστι δὲ πέντε τὰ σύμφυτα γένη τῶν γνωρισμάτων αὐτῷ. ἓν μὲν ἡ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διάθεσις, δεύτερον δὲ ἡ τῶν αἰσθητικῶν ἐνεργειῶν ἀρετή τε καὶ κακία, καὶ τρίτον ἡ τῶν προαιρετικῶν, καὶ τέταρτον ἡ τῶν ἡγεμονικῶν, καὶ πέμπτον ἡ τῶν φυσικῶν. ἄλλο δ' γένος ἐπὶ τούτοις ἅπασιν, ἡ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσπιπτόντων ἀλλοίωσις. ἡ μὲν δὴ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διάθεσις, ἐκ μεγέθους τε καὶ σχήματος αὐτῆς λαμβάνεται, καὶ τριχῶν. ἡ μὲν οὖν μικρὰ κεφαλὴ μητρὸς ἐγκεφάλου κατασκευῆς ἴδιον σημεῖον. ἡ μεγάλη δ', οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθῆς κατασκευῆς σημεῖον. ἀλλ' εἰ μὲν διὰ ῥώμην ἐγίνετο τῆς ἐγκωεῖου δυνάμεως, ὑλίκω χρησίμου τε καὶ πολλοῦ δημιουργούσης, ἀγαθὸν σημεῖον. εἰ δ' διὰ τὸ μάνης τῆς ὕλης τὸ πλῆθος, οὐκ ἀγαθὸν. δίφορον οὖν ἐστιν αὐτὸ, τῷ τε σχήματι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσι. τῷ σχήματι μὲν, εἰ εὔρυθμος, ἀεὶ γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο σημεῖον. τοῖς δ' ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσιν, εἰ κρατεραύχμου τέ ἐστιν, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς ἀρίστα διάκειται. καὶ εἰ τὸ νευρῶδες αὐτῆ συμπᾶν, εὔτροφές τέ ἐστι καὶ εὔτονον. οἰκεῖον δ' σχῆμα κεφαλῆς, ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις σφαῖραν ἀκριβῆ κηρίνην, ἑκατέρωθεν ἀπέρμα πεπιλημένην. ἀναγκαῖον γὰρ τῆς τοιαύτης, κυρτοτέρα μὲν ἡ κατὰ σφαῖραν, γίνεσθαι δὲ τὰ ὄπισθεν καὶ τὰ ἔμπροσθεν, εὐθυτέρα δ' τὰ ἑκατέρωθεν. εἰ δ' ἡ κατ' ἰνίον ὀξυκὴ μειωθείη μικρὸν, στενοτέρου τὰ τε νεῦρα, καὶ τὸ αὐχένα σὺν τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων, εὐδεία τῆς ὕλης, οὐ δυνάμεως ἀῤῥωστία τοιοῦτος ἐγίνετο. φαυλοτέρων δ' ὑπαρχόντων, ἀσθενὴς ἡ ἀρχή. τὰ πολλὰ δ' τοῖς κατ' ἰνίον ἐνδείας, ἀσθενῆ τῶν εἰρημένων ἕπεται, καὶ ἀσθενὲς πολὺ τὸ μὴ τοιοῦτον. τὰ δὲ τῶν φοξοτέραν ἢ κατ' ἰνίον ὑπερκεφάλου κεφαλῶν, ὡσαύτως τοῖς ἐφ' ὅλης αὐτῆς μεγάλης γνωμένης διαιρεσιμοῖς. ὡς τὰ πολλὰ δ' καὶ ταῦτα σὺν εὐρύθμῳ τῷ σχήματι γνωμένης τῆς προεγκεφαλίδος, ἀγαθὸν σημεῖον, ὡὐ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον ὀνομάζουσιν, ὥσπερ οὖν τὸ ἔστιν ὀπίσθιος, ὀμφαλώδης τῇ λαμβοειδεῖ ῥαφῇ. τὸ νωτιαῖον δὲ ἐστιν ἀρχὴ τὸ μέσον τοῦτο, καὶ δι' ὅλου, ἀπάντων τῶν κατ' ὅλον τὸ ζῷον νεύρων προσκλιτῶν. αὐτὸ δ' τὸ ὀπίσθιον μέρος κατ' αὐτὸ, πολυταίνιον ὀλίγων αἰσθητικῶν μετέχει, παμπόλλων δὲ τῶν προσκλιτῶν, ὥσπερ γε καὶ θάτερον τὸ προόδιον, αἰσθητικῶν μὲν παμ-

χιλιάρχης ὑπηρετῶν

περὶ τῶν διαγνωστικῶν σημείων

πόλλων, ὀλίγων δὲ τῶν τοιούτων. ὥστε καὶ καλῶς διῆκε- A
μμαι, ῥωμαλέας ἑξῆς τὰς ἀπορροὰς ἑκατέρου τὰς ἰδίας. οἱ
αὖτοὶ δὲ καὶ περὶ τὴν ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς τὴν κοῖ- Ὁ μέ-
τωπον διῃρεισμοὶ τοῖς ὄπισθεν, εἰς σμικρότητά τε καὶ μέγε-
θος αὐτῶν βλεπόντων, καὶ χρῶμα, καὶ τὰς ἐνταῦθα αἰσθήσεις,
ὄψιν τε, καὶ γεῦσιν, καὶ ὄσφρησιν. ἀλλήλων γὰρ ὅδε γνωρί-
σματα, καὶ ἀλλήλοις μάρτυρες, τά τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς πεφυ-
κότα, τῇ τῆς ἀρχῆς ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῖς
περὶ ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν ἀπ' αὐτῆς. ἡ μὲν τοι τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐνεργάζου ἀρετή τε καὶ
κακία, τῆς ἀρχῆς μόνης ὅδε ἐστὶν αὐτῆς καθ' ἑαυτὸν γνώρισμα.
καλῶς δὲ ἡγεμονικῆς ἐνεργείας, τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχῆς μόνης B
γινομένας. ἀγχίνοια μὲν οὖν λεπτομερεῖς οὐσίας ἐγκεφά-
λου γνώρισμα, βραδυτὴς δὲ διανοίας παχυμερεῖς. εὐμά-
θεια δ' εὐτυπωσίαν, καὶ μνήμη μνήμην. οὕτω δὲ καὶ ἡ μὲν
δυσμάθεια δυσεπωσίαν. ἡ δ' ὑπολησμοσύνη διαῤῥεούσης,
καὶ ὁ μὲν εὐμεταβολον ἐν δόξαις, θερμῆς, ὁ δὲ μόνιμον ψυ-
χρᾶς. ἔτι δέ μοι δοκῶ λείπεσθαι δύο γένη γνωρισμάτων, ὧν
ἐξ ἀρχῆς ὑπογράμμων ἐρῶ. ἓν μὲν τὸ τῶν φυσικῶν ἐνερ-
γῶν, ἕτερον δὲ τὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἔοικε δὲ καὶ-
νὸς ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁ λόγος. εἰ μὲν εὔκρατος ὁ ἐγκέφαλος
ὑπάρχῃ τὰς τέσσαρας ποιότητας, ἀπάντων τῶν εἰρη- C
μένων ἐξῆς μετρίως, καὶ τῶν περιττωμάτων, ὅσα δι' ὑδρώδους,
ἢ ὠοῦ, ἢ μυκτήρων ἐκκαθαίρεται, καὶ τούτων ἐξῆς μετρίως,
ἥκιστά τε βλαβήσεται πρὸς ἀπάντων τῶν ἔξωθεν προσπι-
πτόντων, ὅσα θερμαίνῃ, καὶ ψύχῃ, καὶ ξηραίνῃ, καὶ ὑγραίνῃ. τοῖς
τοιούτοις αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς, βρέφεσι μὲν οὖσιν ὑπό-
πυροι, παισὶ δὲ ὑπόξανθοι, τελουμένοις δὲ, γίνονται ξαν-
θαὶ, μεταξύ πως οὖσαι τῶν τε ἀκριβῶς οὐλων καὶ ἁπλῶν,
οὐ μὴν ἔτι φαλακροῦσι ῥᾳδίως. ἀκούειν δὲ χρὴ τῶν
εἰρημένων τε καὶ ῥηθησομένων γνωρισμάτων, ὡς ὑπὸ εὐ-
κράτων οἰκήσεων. ὅσα δὲ τὰς τρίχας οὐκ ὑπὸ χωρίων
μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ χυμοῦ κράσεως, ἀναλόγων ἐχούσης τῇ D
κράσει τοῦ τε ἐγκεφάλου. εἰ δὲ θερμότερος εἴη τῷ συμ-
μέτρου, τὰς δὲ τριχὰς ἑτέρας αἰτιῆσαι εὔκρατος. εἰ μὲν ὑπὸ
πλέον εἴη θερμότερος, ἰσχυρὰ πάντα τὰ ῥηθησόμενα γνω-
σεται γνωρίσματα, βραχείας δὲ τῆς ὑποβολῆς ὑπαρχού-
σης, ἀμυδρά. χείρων δὲ οὗτος ὁ λόγος ὑπὸ πάντων εἰρήσθω μοι
τῶν μειόνων, τῶν δὲ πάσας τὰς κράσεις μελλόντων λέγεσθαι
γνωρισμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

περὶ θερμῆς ἐγκεφάλου.

Γνῶσις σημείων διαφωνησάσης τῆς κράσεως δυσκράτου ἁπλοῦς τοῦ ἐγκεφάλου, θερμῆς, ψυχρᾶς, ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς.

ΕΞῆς δ' οὖν σημεῖα τῆς ὑπὸ ἐγκεφάλῳ θερμότητος, ὑπὸ
τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἐρυθρότερα καὶ θερμότερα
τὰ περὶ τὸν κεφαλὸν σύμπαντα, καὶ αἱ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς
φλέβες αἰσθηταί, αἱ τρίχες τούτοις ἐρυθρόσι, ταχέως ὑπὸ
τῆς κεφαλῆς φύονται. πολλῷ μὲν οὖσι θερμοτέροις τῶν ὑ-
κρατῶν, μέλαιναι, καὶ ἑρυθραὶ, καὶ οὖλαι γίνονται. μὴ πολλῷ
δὲ, ὑπόξανθοι μὲν ὁ πρῶτον, εἶτα μελαίνονται, πρεσβύ- F
τεροι δὲ ταῖς ἡλικίαις φαλακροῦνται, καὶ μᾶλλόν γε οἱ ὑπὸ
πλέον θερμότεροι. πρόσπτωμα δὲ καὶ ὑπόρρους ἡ μυκτὴ-
ρες, ὀφθαλμοί τε καὶ ὦτα, βραχέα καὶ πέπονα τούτοις ἐστὶν,
ἔτοιμα ἀμέμπτως ὑγραίνεσθαι. πεπλησμένης δὲ τῆς κεφαλῆς
ἐλάττονα. σωφρονοῦσι δὲ καὶ μάλιστα αὐτοῖς, ὅταν ἀφυλάκτων

πληρώσεως πρὸς τῷ ϛ'

ἀυτοῖς ϕ

rimos, paucos admodum actiuos. Quare & probè A
conſtituta vtraque pars, robuſtas habebunt ſuas
propagines. Eædem quoque diſtinctiones adhi-
bendæ ſunt in partibus capitis anterioribus ad frõ-
tem ſpectantibus, quæ etiam in poſterioribus ad
ipſius & paruitatem, & magnitudinem inſpicien-
tes, atque itidem figuram, & ſenſus ibi collocato-
tos, viſum, guſtum, atque odoratum. Mutuas
namque de ſe notas tradunt, ſéque inuicem te-
ſtantur, & quæ à principio oriuntur, principij inte-
gritatem, & vitium; & principium ea, quæ ab ipſo
naſcuntur. Atenim principum actionum virtus ac
vitiũ ſunt principij; ſolius ipſius per ſe indicia. Vo-
co autem actiones principes quæ à ſolo principio
procedunt: ſolertia quidem ſubtilis ſubſtantiæ ce-
rebri ſignum eſt; tarditas verò intellectus, craſſæ;
diſcendi verò facilitas, formas facilè ſuſcipientis;
memoria autem ſtabilis: Sic & diſcendi difficul-
tas, formas non facilè ſuſcipientis; & obliuio, fluidæ; mobilitas quoque in opinionibus, calidæ, ſtabi-
litas autem, frigidæ. Adhuc autem duo indiciorum
genera mihi videor prætermiſiſſe, de quibus ſum
ab initio me dicturum pollicitus, vnum quidem ad
actiones attinet naturales; alterum verò ad ea, quæ
extrinſecus occurſant. Erit autem de vtriſque ſer-
mo communis. Si cerebrum quidem in quatuor C
primis qualitatibus probè temperatum ſit, omnia
quæ diximus habebit moderata; & excrementa,
quę vel per palatum, vel aures, vel nares, vel oculos
expurgantur, hæc quoque modicè habebit, atq; ab
iis, quæ extrinſecus occurſant, minimè lædetur,
quæ vel calefaciunt, vel refrigerant, vel exiccant,
vel humectant. Talibus capilli capitis, quum adhuc
ſunt infantes, ſubrufi, quum verò pueri, ſubflaui;
quum iam adoleuerint, flaui fiunt, mediique quo-
dammodo ſunt inter eos, qui abſolutè ſunt criſpi,
& ſimplices; non tamẽ facilè calueſcunt. Quæ verò
dicta, ac poſteriùs dicenda indicia ſunt, accipere
oportet, vt in temperatis habitationibus. Quæ autẽ D
ad capillos *attinent*, non ad locorum tãtùm, ſed ad
humorum quoque temperamentum, quod cerebri
temperamento proportione reſpondeat, *ſunt refe-
renda*. Si verò commoderato calidius ſit, in altera
verò oppoſitione probè temperatum, ſi quidem
præter modum calidius fuerit, omnia, quæ dicen-
tur, validiora erunt indicia; ſed ſi parua ſit exupe-
rantia, imbecilla. Communis autem hæc ratio ſta-
tuatur in omnibus partibus, quarum in tempera-
mentis vniuerſis indicia ſumus tradituri.

CAPVT VII.

E

De ſignis diagnoſticis temperamenti intemperati ſimplicis cerebri, calidi, frigidi, ſicci & humidi.

DEinceps igitur caloris cerebri ſigna, præter ea quæ priùs enarrata ſunt, ſequuntur; quæ circa caput exiſtunt, omnia rubicundiora, & calidiora ſunt, & quæ in oculis ſunt venæ, magis ſenſui patent; capilli editis in lucem celeriter in capite naſcuntur; multò quidem calidioribus, probo temperamento, nigri, & robuſti, & criſpi fiunt; non multò autem, ſubflaui quidem primum fiunt; deinde nigricant, ac progredientibus F
ætatibus caluescunt, eoque magis, quò ſunt calidiores. Excrementa verò palati, narium, oculorum, & aurium pauca & concocta ipſis ſunt, quum integram habuerint ſanitatem. At ſi aliquando eis caput repleatur; continuò enim, ac tum præſertim, quum nullam victus ſeruauerint rationem,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 207 sur 413

rationem, tale quid eis accidit, plura quidem in ipsis excrementa, sed non incocta generantur. impletur autem, atque grauatur eorum caput à calefacientibus cibis, & potibus, odoribus, atque hisce omnibus, quæ extrinsecus occurrunt, inter quæ est, qui nobis circunfunditur aër. Sed præterea magis, si non solùm natura calida, sed etiam humida corpora extiterint. Breuibus autem somnis huiusmodi temperamenta contenta sunt, ijsdémque minimè profundis. Frigidioris verò quàm oporteat, cerebri indicia sunt; vberiora in propriis emissariis excrementa; & capilli recti, & rufi, & stabiles, & qui longo post ortum tempore nascuntur, tenues, atque ab initio malè nutriti; & facilè à causis frigidis læduntur atque hoc ipso læsionis tempore catarrhis, & grauedinibus capiuntur; neq; verò tangentibus calida, neque intuentibus rubicunda quæ circa caput sunt, apparent; & oculorum venæ visum effugiunt; & somnolentiores quodam modo sunt. Siccioris autem cerebri indicia; meatus excrementis vacant, & sensuum conspicitur integritas, sunt autem vigiles, capilli robustissimi, & qui celerrimè statim ab ortu nascuntur, crispi autem potius sunt, quàm recti, citóque caluescunt. Humidioris verò *cerebri* indicia, capilli plani, neque prorsus caluescunt. Sensus hebetes sunt, & excrementorum multitudo; somni multi atque profundi. Atque hæ quidem simplices sunt intemperies.

CAPVT VIII.

Signa diagnostica temperamenti compositi cerebri, calidi sicci, calidi humidi, frigidi sicci, & frigidi humidi.

EX copulatis verò prima quidem calida & ficcà est: qua præditi, excrementis carent, sensúsque acres habent, & vigilantissimi sunt: præproperè caluescunt, ipsísque capilli & celerrimè nascuntur, & vberrimè aluntur, magni quidem ac crispi, caput autem tangentibus calidũ apparet & rubrum, ad vigoris vsque ætatem. Si verò cum calore coniuncta sit humiditas: si quidem vtraque à mediocritate leuiter declinet, coloris bonitas adest, & calor. Oculorúmque venæ magnæ. Et excrementa copiosiora, mediocriter cocta. Capilli recti. Et subflaui. Nec facilè caluescunt. Calidis autem eiusmodi caput impletur ac grauatur. Quod si humidius sit, multo maiore excrementorum prouentu scatet. Si verò plurimum calor & humiditas excesserint, morbosum erit ac excrementosum, promptéque ab humidis & calidis offendetur. His autem Auster perpetuò aduersatur. Aquilones verò saluberrimi sunt. Neque verò longas vigilias ferre possunt. Ad somnum autem conuersi, vnà cum sopore vigilant. Somnia visis plena habent. Et visum caliginosum, sensúsque hebetes. Quòd si longè iusto temperamento calidius cerebrum sit, paulò verò humidius, manent calidi temperamenti signa, cum quibus obscuræ humoris notæ coniunguntur, quemadmodum, si multò quidem humidius sit cerebrum, minus verò calidum, perspicua firmáque erunt humoris indicia, caloris verò infirma. Hæc autem compositarum omnium intemperaturarum communis est ratio. Frigida autem & sicca cerebri temperamenta quantum ex se est, caput frigidum reddunt, ac decolorant. Semper enim memoria tenendum est

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Γνωείσματα διαγνωστικὰ κράσεως συνθέτου τοῦ ἐγκεφάλου, θερμοῦ καὶ ξηροῦ, θερμοῦ καὶ ὑγροῦ, ψυχροῦ καὶ ξηροῦ, ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ.

Συνθετοι δὲ, θερμὴ μὲν καὶ ξηρὰ πρώτη, καθ' ἣν ἀφριτώδεῖ τε εἰσι, καὶ ἀκριβῶς αἰσθήσει, καὶ ἀγρυπνητικώτατοι, καὶ φαλακροῦνται ταχέως. ἡ πρώτη μὲν τοῦτο ἡ κρᾶσις τῶν τειχῶν ταχίστη τε ὅτι καὶ δυσαφεστάτη, μελαιόπειχές τε καὶ ὀλότειχές εἰσι, καὶ θερμοὶ, φαιόντων τε κεφαλῆς, ἐρυθρότητι μέλλει τῶν τε ἀκμῆς χρόνων. εἰ δὲ ὑγρότης προσοικείη τῇ θερμότητι, βραχὺ μὲν διαφθαλλόντων ἀμφοτέρων ὁ σύμμικτον, διὰ χροιάν τε καὶ θερμότης, καὶ αἱ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς φλέβες μεγάλαι, καὶ πρωτιτώματα πλείω, μετρίως πέπονα, καὶ αἱ τειχες διὰ πυκνότητα καὶ ξανθοὶ, καὶ διὰ φαλακροῦνται ῥᾳδίως. πληροῦνται δὲ, καὶ βαρύνονται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῶν θερμαινόντων. εἰ δὲ καὶ ὑγραίνοιντο, πολὺ δὴ πλέον μᾶλλον, ὥστε καὶ πλῆθος ἔρριπτο πρωτιτωμάτων. εἰ δὲ καὶ ὅτι πλῆθος ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἥκοιεν, νοσώδης τύπος ἡ κεφαλὴ, καὶ πρωτιτωματικὴ, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν ὑγραινόντων τε καὶ θερμαινόντων βλαπτομένη. νότος δὲ αὐτοῖς πολέμιος ἀεί. ἄριστα δ' ἐν τοῖς βορείοις διάγοιτο, μάλιστα δ' ἐγρηγορέναι δύναιτ' ἂν μέχρι πλείονος, ὕπνῳ τ' ὀπτερέψαντες ἑαυτοὺς, ἀμέτρως κωματώδεις εἰσὶ, καὶ ἄγρυπνοι, καὶ φαντασιώδεις τοῖς ὀνείρασιν, καὶ αἱ ὄψεις ἀχλυώδεις, καὶ αἱ αἰσθήσεις οὐκ ἀκριβεῖς. εἰ δὲ πολλῷ μᾶλλον εἴη τὸ συμμετρότερον θερμότερος ὁ ἐγκέφαλος, ὀλίγῳ δ' ὑγρότερος, ὁπόταν μὲν τὸ τῆς θερμῆς κράσεως γνωείσματα, μηδήσῃ δ' αὐτοῖς ἀμυδρὰς τὸ τῆς ὑγρότητος, ὥσπερ καὶ εἰ πολλῷ μᾶλλον ὑγρότερος, ὀλίγῳ δ' θερμότερος. σαφηνῆ μὲν ἔσται σφοδρὰ τὸ τῆς ὑγρότητος, ἀμυδρὰ δὲ, τὸ τῆς θερμότητος γνωείσματα. κοινὸς δ' οὗτος ὁ λόγος ὅτι πασῶν ὅσαι τῶν κατὰ συζυγίαν δυσκρασιῶν. αἱ ψυχραὶ δ' ἅμα καὶ ξηραὶ κράσεις ἐγκεφάλου, ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ ἀπεργάζονται τὸ κεφαλῆς, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇς. ἀεὶ γὰρ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 208 sur 413

χρὴ μεμνῆσθαι τῶν καὶ ἀρχὴν δίχα διορισμοῦ, προεπιπολαιότερον ῥηθέντων· ὅσον ἐκ τῆς τῶν χυμῶν κράσεως ἀλλοιοῦται καὶ κακὶ αὐξάνει. οὕτως δὴ αἱ τοιαῦται κράσεις, ἀφλεβοί τε καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἰσι, καὶ πρὸς τὰς τῶν ψυχρῶν αἰτίων ἐπίμους βλάπτονται, διὸ καὶ αὐτομάλιστα ὑγιαίνουσι, ποτὲ μὲν κουφότατοι τὰς κεφαλὰς, ἀπορίτιοί τε τὰς ἀκροάσεις· σπάνιοι δὲ καὶ ἁρροῖς τε, καὶ κορύζαις ὅτι σμικροῖς αὐτοῖς ἐπίμους ἁλισκόμενοι. αἱ δ' αἰσθήσεις αὐτῶν ἐν νεότητι μὲν ἀκριβεῖς τε εἰσι, καὶ ἄμεμπτοι τὰ πρῶτα. προϊοῦσι δὲ, ταχέως ἀμβλύνονται ταχέως, καὶ συλλήβδην φαίη τις ἂν ἐν γήρᾳ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντες εἰσι, διὰ τὸ πολιοῦσθαι ταχέως. αἱ τρίχες δ' αὐτοῖς γλυκυτάτοις μὲν αἴρχονται μόλις, ἀτροφοι δὲ πυρραὶ, προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ, κρατούσης μὲν ὅτι πλέον τῆς ψυχρότητος ἢ παρὰ τῆς ξηρότητος, οὐ φαλακροῦσθαι. τοὔμπαλιν δὲ, εἰ συμβαίη τὴν ξηρότητα μᾶλλον κρατῆσαι τῆς ὑγρότητος, τὴν ψυχρότητα δὲ τῆς θερμότητος ὀλίγον, οἱ τοιοῦτοι φαλακροῦσθαι. αἱ δ' ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ κράσεις ἐγκεφάλου, κωματώδεις ἐργάζονται, καὶ ὑπνηλοὺς, καὶ φαύλους τὰς αἰσθήσεις, καὶ πρωϊαιτερικούς. δυσκόλους τε καὶ δυσπληρώτους τὰ κεφάλαια, δυσαλώτους τε καὶ ἁρροϊκοὺς καὶ κορύζαις· ἧττον μὲν οὖν φαλακροῦσθαι οἱ τοιοῦτοι· ταῦτα μὲν οὖν ὅτι τὰ σημεῖα τῶν ἐγκεφάλου κράσεων. ἐξ αὐτῶν δ' ὁρμώμενος ἐφ' ἕκαστον ὄργανον αἰσθήσεως, ἴδοι τὰς διαγνώσεις μεταφέρων.

αὐτοῦ

τινὰ σημεῖα ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς κράσεως ἐγκεφάλου

λείπει τὸ κακῶς ἢ ὑγιαίνειν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν κράσεως.

ΑΡχέσθω δ' ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μόνον εἰπεῖν, ὅσοι μὲν ἁπλοῦν θερμοῖς ἐναργῶς εἰσι θερμοὶ, καὶ κινοῦνται ῥᾳδίως τε καὶ πολλάκις, καὶ φλέβας εὐρείας ἔχουσι, θερμοὶ σύμπαντες εἰσι. ψυχροὶ δὲ οἱ τούτοις ἐναντίοι, καὶ ὑγροὶ μὲν, οἱ μαλακοί τε ἅμα καὶ πλήρεις ὑγρότητος. ξηροὶ δὲ οἱ αὐχμηροί τε ἅμα καὶ σκληροὶ, καὶ βλάπτονται μὲν ὑπὸ τῶν ὁμοίων αἰτίων τῇ κράσει ῥᾳδίως. ὠφελοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων τῇ ἐμμέτρῳ χρήσει. ἀλλὰ τοῦτό γε κοινὸν ὅτι πάσῃ διαγνώσει κράσεως ἁπάντως μείζονι, μεμνῆσθαι προσήκει. μέγεθος δ' ὀφθαλμοῦ ἅμα μὲν εὐρυθμία τε καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ, πλήθους οὐσίας εὐκράτου ἐξ ἧς διεπλάσθησαν εὐδείκνυται. ὁ δ' αὖ τούτων, πολλῷ μᾶλλον τὴν οὐσίαν, οὐκ εὔκρατον δὲ δηλοῖ. μικρότης δ' ὀφθαλμοῦ ἅμα μὲν εὐρυθμία τε, καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ, ὀλίγον μὲν, ἀλλ' εὔκρατον ἐνδείκνυται τὴν οὐσίαν ἐξ ἧς διεπλάσθησαν, ἅμα δ' ἀρρυθμία καὶ κακίᾳ τῶν ἐνεργειῶν, ὀλίγον τε ἅμα καὶ φαῦλον τῆς σημαινούσης τὴν οὐσίαν αὐτῶν. τὰ δὲ κατὰ χρόας, ὧδε χρὴ διαιρεῖσθαι, γλαυκοὶ μὲν ὀφθαλμοὶ λάμποντες ὑγρότητι καθαρᾷ τε καὶ οὐ πολλῇ, φωτὸς λαμπροῦ γίνονται σωτικοὶ οὐσίαι, μέλανες δ' ἔμπαλιν. οἱ δ' ἀπὸ μεταξὺ, κατὰ τὰς αἰτὰ μέσον αἰτίας. γλαυκὸς μὲν οὖν ὀφθαλμὸς ἤτοι διὰ μεγέθος, ἢ λαμπρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ προπεπτωκὸς ἢ ὅτι διὰ τὴν τοῦ λεπτοῦ, καὶ ὑδατώδους ὑγροῦ τοῦ κατὰ τὴν κόρην ὀλιγότητά τε καὶ καθαρότητα γίνεται. πάντων μὲν ἅμα συνελθόντων, ὁ γλαυκότατος. εἰ δὲ τὰ μὲν αὐτῶν παρῇ, τὰ δὲ μή, ὅ μᾶλλόν τε, καὶ ἧττον ἐν γλαυκότητι συνίσταται. μέλας δ' ὀφθαλμὸς, ἢ διὰ τὴν σμικρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ διὰ ὃ ἐν βάθει κεῖται, ἢ ὅτι λαμπρὸν τε καὶ αὐγοειδὲς ἀκριβῶς οὐκ ἔστιν, ἢ ὅτι ὃ λεπτὸν ὑγρὸν, ἤτοι πλέον, ἢ καθαρὸν ὄντι, ἢ διὰ ἅμα τούτων, ἢ διὰ πάντα πέφυκε γίνεσθαι. ὃ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐν αὐγοῖς, ὡς

εἴη

περὶ μελάνων ὀφθαλμῶν.

A quod initio explicauimus, considerandúmque, quantum ex humorum temperie immutetur. Initio autem in eiusmodi temperamentis oculi venis carent. Promptéque à causis frigidis læduntur, ideóque in incerta instabilique valetudine degunt. Aliquando quidem capita leuissima habent, emissariáque excrementis vacua, aliquando verò destillatione & grauedine, leui occasione promptè corripiuntur. In iuuentute quidem sensus eius acres sunt, omníque vitio carent, procedente verò tempore celeriter marcescunt. Et, vt semel dicam, omnes præproperam senectutem in capite ostendunt: quocirca citò canescunt. Capilli B autem ægrè nascuntur, maléque nutriuntur in lucem editis: atque rufi sunt. Nec verò tempore, si frigus siccitatem magis exuperet, caluescunt. Contrà si humiditatem siccitas plurimum, frigiditas verò caliditatem paululum superet, caluescunt. Humida verò & frigida cerebri temperamenta soporosos ac somniculosos efficiunt. Ac sensus deprauant. Caput excrementis implent. Frigorisque iniuriis obnoxium reddunt. Facilé-que replent, ac destillationibus grauedinibúsque opportunum efficiunt. Neque verò qui sic temperati sunt, caluescunt. Hæc igitur sunt cerebri C temperamentorum indicia, quibus ad singula sentiendi instrumenta progrediendo, notas deprehendes.

CAPVT IX.

Signa diagnostica temperamenti oculorum.

SEd de oculis solùm disputare satis fuerit. Qui enim calidi tangentibus manifestè sentiuntur faciléque ac crebrò mouentur, & venas amplas habent, calidi omnes sunt. Frigidi verò his contrarij sunt. Et humidi quidem molles sunt, humoréque referti: sicci verò squallentes, & duri. D Faciléque à similibus suo temperamento causis læduntur, iuuantur verò à moderato contrariorum vsu. Verùm id in omni partis cuiusque temperamento cognoscendo commune esto. Oculorum magnitudo concinna vnà cum actionum integritate, temperatæ materiæ copiam ex qua conditi sunt, ostendit. quæ, si hæc desint, multam quidem materiam, sed malè temperatam significat. Oculorum verò paruitas & concinnitas vnà cum actionum integritate, paucam quidem, sed temperatam ostendit materiam, ex qua sunt conformati. Actionum verò vitium cum inconcinnitate quadam, E paucam simul & prauam materiam ipsorum significat. Quæ autem ad colorem attinent, ad hunc modum explicanda sunt. Oculi puro ac non multo humore collucentes, splendoris magnitudine cæsij redduntur: nigri verò contrà: horum autem medij medias causas obtinent. Cæsius igitur oculus fit aut propter magnitudinem, aut splendorem crystallini humoris, aut prominentem eius situm, aut tenuis aquosi humoris qui ante pupillam positus est, exiguitatem & puritatem. Maximè autem cæsius fit omnibus his vnà F concurrentibus. Quòd si horum quædam adsint, quædam verò desint, magis & minus cæsius fiet. Niger verò oculus fieri solet cum crystallinus humor paucus, vel in profundo positus, vel exquisitè splendidus ac lucidus non est: aut tenuis humor vel multus vel impurus est: aut cum aliqua horum adsunt, aut omnia. In his autem majoris, & minoris ratio inuenitur, vt

antè

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 209 sur 413

antè declaratum, est. Tenuis itaque humor aquosior & copiosior oculum humidiorem esse arguit: quemadmodum crassior & parcior sicciorem. Crystallinus verò si quidem durior sit, siciorem: si verò mollior, humidiorem. Ad eundem modum si tenuem plus iusto superet, aridiorem, sin superetur, contrarium efficit.

A ἔμπροσθεν εἴρηται. ὃ μὲν οὖν λεπτὸν ὑγρὸν, ὑδατωδέστερόν τε καὶ πλέον ἡμόμβιον, ὑγρότερον ἀποφαίνει τ' ὀφθαλμόν. ὥσπερ γε καὶ εἰ παχύτερον, ἢ ἔλαττον ἡμοιτο ξηρότερον, ὃ δ' ὑαλοειδὲς, εἰ μὲν σκληρότερον εἴη, ξηρότερον, εἰ δ' μαλακώτερον, ὑγρότερον. οὕτως δ' καὶ εἰ μὲν ὑπερβάλλοι τῆς συμμετρίας τὸ λεπτοῦ ξηρότερον. εἰ δ' ἀπολείποιτο, τοὐναντίον. λείπει) τὸν ὑαλοειδῆ

CAPVT X.

De signis diagnosticis temperamenti simplicis cordis, calidi, frigidi, sicci & humidi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

περὶ καρδίας κρίσεων

B Περὶ σημείων διαγνώσεως τοῦ τῆς καρδίας ἁπλῆς τῆς καρδίας θερμῆς, ψυχρᾶς, ξηρᾶς, καὶ ὑγρᾶς.

DE cordis autem temperamentis deinceps dicemus, si priùs memoraverimus, nos cum vnamquamque partem seipsa calidiorem esse, aut frigidiorem, aut sicciorem, aut humidiorem dicemus, non ad aliquam aliam, sed ad seipsam referre. Nam quocunque modo natura frigidius cor sit, temperamenti longè calidioris est quàm cerebrum calidissimum. Calidioris igitur cordis, quatenus ad suam mediocritatem refertur, signa quædam inseparabilia ac propria sunt, respirationis & pulsus magnitudo, celeri- C tas, & frequentia; audacia, & ad actiones obeundas impigritas. Quòd si plurimùm calor exuperet, præceps acerbáque iracundia, & furiosa temeritas. Est autem his thorax hispidus, maximéque pectus, & vicinæ hypochondriis partes. Magna autem ex parte corpus vniuersum calidum reddit calida cordis intemperies; nisi iecur vehementer obsistat. Paulò post autem totius corporis signa recensebimus. Quinetiam thoracis latitudo, caloris est nota, nisi hîc etiam vehementer cerebrum obstiterit; quoniam vt plurimùm spinæ medullæ magnitudo illi proportio- D ne respondet. Tanta quidem vertebrarum, quanta spinæ medullæ, magnitudo est; proindéque & totius spinæ. Cuna ea autem parte quæ dorso adhæret, thorax coniungitur, quemadmodum nauis cum carina; quocirca dorsum longitudine necessariò æquabit, latitudinem verò vertebrarum ratione, quum ad crassitudinis earum proportionem conditus sit, habebit. Quum verò cordis calor exuperans ex primo ortu flatu distendat ac dilatet, ipsius calori proportione respondebit. Quare si exiguum caput sit, thorax verò latus, maximum caloris cordis est argu- E mentum. Si verò id magnum sit, thorax verò paruus, cordis frigidioris maximéque propria nota est. Quòd si capiti proportione thorax respondeat, aliis notis cordis temperamentum explicanda est, nullo ex thoracis magnitudine sumpto indicio. In frigidiore verò corde pulsus sunt mediocribus minores, non tamen necessariò tardiores, aut rariores. Respiratio verò, si quidem thorax tantò minor sit, quantò cordis frigus vehementius, pulsibus proportione respondebit. Sin maior quàm pro cordis frigoris vehementia, non solùm minor, sed & tardior & ratior erit. Tales natura timidi sunt, diffiden- F tes, torpentes, & cunctatores. Et glabrum pectus habet. De exiguitate autem eius differre, vt antè dictum est, oportet. Quemadmodum, & de corporis vniuersi calore. Siccius autem cor duriores pulsus efficit. Et iram non præcipitem quidem, sed feram, ac implacabilem, vniuersúmque

Περὶ δ' τῶν τῆς καρδίας κράσεων ἑξῆς λεκτέον. πρότερόν γε τοῦτο ἀναμνησθέντων ἡμῶν, ὡς ἕκαστον μέρος ἤτοι θερμότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον ἑαυτῷ γεγονέναι φαμὲν, οὐ πρὸς ἕτερόν τι προσβάλλοντες, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτό. ὅπως γὰρ ἂν ἡ καρδία ψυχροτάτη τύχῃ, φύσει ψυχροτέρα πολὺ θερμοτέρου τινὸς ἐγκεφάλου τοῦ θερμοτάτου. τῆς μὲν οὖν θερμοτέρας, ὡς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον τὸν ὀξυθυμίαν τε καὶ ὀργὴν καὶ θρασύτητα καὶ μανίαν καὶ τὰ τοιαῦτα σημαίνοντα, ὡς πρὸς τὸν ἧπαρ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἀφροδίσιον ὁρμὴν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, τὰ μὲν ἄλλα σημεῖα καρδίας θερμῆς ἐστιν, ἐγκεφάλου τοῦ ψυχρο

σῶμα ξηρότερον, εἰ μὴ τὰ καθ' ἥπαρ αὐτοῦ ἐμπόδια. ὑγρότερας δὲ καρδίας σημεῖα, σφυγμοὶ μαλακοί, καὶ ὄγδος δύσκινητον μὲν πρὸς ὀργήν, δυσκαθαίρετον δὲ, καὶ ὅ σύμπαν σῶμα ὑγρότερον, πλὴν εἰ μὴ τὰ καθ' ἥπαρ αὐτοῦ ἐμπόδια.

corpus, vt plurimum aridius, nisi iecur obstiterit. Humidioris verò cordis signa, pulsus molles, mores ad iram procliues, sed quæ facilè pacati possit, vniuersúmque corpus humidius, nisi iecur repugnet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Θερμῆς καὶ ξηρᾶς καρδίας γνωρίσματα.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως συνθέτου τῆς καρδίας, θερμῆς καὶ ξηρᾶς, θερμῆς καὶ ὑγρᾶς, ψυχρᾶς καὶ ὑγρᾶς, ψυχρᾶς καὶ ξηρᾶς.

CAPVT XI.

Signa diagnostica temperamenti compositi cordis, calidi sicci, calidi humidi, frigidi humidi, & frigidi sicci.

ΚΑΤὰ δὲ συζυγίαν τῶν πρώτων ποιοτήτων, αἱ δυσκρασίαι τῆς καρδίας ὧδε ἔχουσιν. θερμῆς καὶ ξηρᾶς καρδίας οἱ σφυγμοὶ σκληροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοί, καὶ αἱ ἀναπνοαὶ μεγάλαι τε, καὶ ταχεῖαι, καὶ πυκναί. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον εἰς τάχος ὀπτιδιδόασι καὶ πυκνότητα, οὐ συναυξηθέντες αὐτῇ τῷ καρδίᾳ τῷ θώρακος πρόμοι οὗτοι λεγόμενοι τὰ κατὰ τὸ στέρνον εἰσὶ, καὶ τὸ ὑποχόνδριον. εἰς δὲ τὰς προφάσεις ἕτοιμοι, καὶ θυμικοὶ, καὶ ταχεῖς ἄγαν, καὶ ἀμήχανοι, καὶ ἴταμοι, καὶ ἀναίσχυντοι, καὶ τυραννικοὶ τοῖς ἤθεσι, καὶ γὰρ ὀξύθυμοι, καὶ δύσκωφοι. ὅσοι δὲ τῆς ἅπαντος τοῦ σώματος κράσεως, ἔτι τε τῆς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίας, ἀπαλλαγὲν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις διορισέον. εἰ δή τις ὑγρότης ὑπεκφυσήσειεν ἅμα θερμότητι, λάσιοι μὲν ἦσαν οἱ τοιοῦτοι τῶν προφερομένων, ἕτοιμοι δ' εἰς τὰς προφάσεις οὐδὲν ἧττον. οὐ μὴν ἄγριός γε ὁ θυμὸς, ἀλλ' εἰς ὀργὴν μόνον ἕτοιμοι, οἱ σφυγμοὶ δὲ μαλακοί τε καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοί. καὶ ἡ ἀναπνοὴ τοῦ μὲν θώρακος ἀπαλλαγὲν ἔχοντος τὴν καρδίαν, κατὰ τὠυτὸ αὐτῇ ἰδέαν τοῖς σφυγμοῖς. μικροτέρου δ' ὄντος, τοσοῦτον θᾶττόν τε καὶ πυκνοτέραν τῶν προφερομένων, ὅσον ὁ θώραξ μικρότερός ἐστιν. πολλῆς δὲ τῆς κατὰ τὸν κενεῶνα ὀπτῆς θερμότητος, καὶ μάλιστα εἰ κατὰ τὸ ὑγρότητα συμπέσοι τοῦτο, πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔτι καὶ σηπεδονώδη νοσήματα γίνεται, διαφθειρομένων τε καὶ σηπομένων αὐτῶν τῶν χυμῶν συμπεσεῖται, καὶ αἱ ἀναπνοαὶ, μείζους τε καὶ θᾶττους τῶν εἰωθυιῶν, καὶ τοῖς σφυγμοῖς ἡ συστολὴ ταχεῖα. ὑγροτέρας δὲ καὶ ψυχροτέρας καρδίας, οἱ μὲν σφυγμοὶ μαλακοὶ, ὁ δὲ ὄγδος, ἀπολμόν τε καὶ ὀκνηρόν. εἰσὶ δὲ καὶ φιλοτεχνῶν οἱ τοιοῦτοι τὰ ἔργα, καὶ ἥκιστα μιμισόπονοι, ὥσπερ καὶ εἰς ὀργὴν οὐχ ἕτοιμοι. τὰ δὲ κατὰ θώρακα, καὶ ὅ σύμπαν σῶμα, τοῖς ἔμπροσθεν ὡσαύτως διορισέον. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ξηροτέρα καρδία, τοὺς μὲν σφυγμοὺς, σκληροὺς ἐργάζεται καὶ μικροὺς. τὸν δὲ ἀναπνοὸν, εἰ μὲν ἀπαλλαγὲν τῇ ψυχρότητι μικρὸς ὁ θώραξ γένοιτο σύμμετρον. εἰ δὲ μείζων, ἀραιὰν καὶ βραδεῖαν. ἀοργητότατοι πάντων οὗτοι. βιαζόμενοι μέντοι χαλεπὴν ὀργὴν ὀργιοῦσι, φυλάττουσι τὸν μένειν. εἰσὶ δὲ καὶ ἀτεχνοὶ τὰ ἔργα πάντων μάλιστα. ὅσοι δὲ σμικρότητι τοῦ θώρακος, ἔτι τε τῆς τοῦ ὅλου σώματος ψυχρότητος ὁμοίως διορισέον. ἓν κοινὸν ὅτι πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἐκφανὲς μεμνημένοις, ὡς ὅσα τοῖς ἤθεσιν, ἢ νοῦν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ λόγον ἐκλαμβάνεται λόγον, εἰς διάγνωσιν κράσεως, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐκ φιλοσοφίας, ἢ ἐξηγουμένων ἤθεων ἐκλογιζομένων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμφύτων ἑκάστῳ λελεκται.

IN coniugatis verò primis cordis qualitatibus intemperaturæ ad hunc modum habent. Calidi & sicci cordis pulsus duri sunt, magni, celeres, ac frequentes. Et respirationes magnæ, celeres, ac frequentes; multóque magis celeritas ac frequentia maior fit, si thorax ad cordis proportionem auctus non sit. His autem maximè omnium pectus ac hypochondria hirsuta sunt. Ad actiones verò prompti sunt, animosi, celeres, truculenti, immansueti, improbi, impudentes, tyrannicisque moribus præditi. Etenim concitati animi sunt, ac vix implacabiles. De corporis autem vniuersi temperamento præterea & de thoracis latitudine, ad eorum quæ antè declarata sunt proportionem differre oportet. Si verò humiditas vnà cum calore vincat; minus hirsuti sunt, quàm hi de quibus antè meminimus: non minus verò ad res agendas prompti. Nec verò feroci sunt animo, sed tantùm ad iram proni. Pulsus autem molles sunt, magni, celeres, ac crebri. Et respiratio, si quidem thorax cum corde proportionem habeat, eandem quæ pulsibus ineſt, formam seruabit. Quòd si minor is sit, tantò celerior ac frequentior, quàm antè commemoratæ, respiratio erit, quantò thorax minor extiterit. Si verò temperamentum à mediocritate multum deflectat, præsertímque ad humiditatem, præter ea quæ suprà retulimus, morbos ex humorum corruptione ac putredine procreabit. Et expiratio inspiratione maior, & celerior est, in pulsibúsque celeris contractio. Humidioris verò & frigidioris cordis temperamenti pulsus molles sunt. Quatenus autem ad mores attinet, diffidentes, timidi, segnésque sunt, hique sunt pectore glabro. Et quemadmodum promptè non irascuntur, sic nec pertinacis sunt iræ. Quæ verò ad thoracem & vniuersum corpus attinent, ea non aliter explicare oportet, quàm quæ priùs exposita sunt. Frigidiùs autem ac aridius cor pulsus duros & paruos efficit, respirationem verò (si quidem thoracis exiguitas cum cordis frigore proportionem habeat) pulsibus respondentem, sin is latior sit, raram ac tardam. Hi omnium minimè iracundi sunt: coacti tamen aliqua occasione irasci, iram retinent. Glabro autem ac debili omnium maximè sunt pectore. De thoracis autem paruitate, & totius corporis frigore, eodem modo differendum est. Vbi vnum commune in omnibus quæ dicta sunt, memorauerimus; nempe nos de moribus tam in hoc quàm in alio opere ad temperamenti cognitionem proditis, non de bonis prauisque ex philosophia comparatis, sed vnicuique congenitis verba fecisse.

CAP.

A

CAPVT XII.

Signa diagnostica temperamenti simplicis & compositi hepatis.

IEcoris calidioris notæ; venarum latitudo; Flaua bilis vberior; & in ætatis vigore, atra. Calidior ipsi sanguis est, ob idque corpus vniuersum, nisi cor repugnet. Hirsuta his hypochondria sunt, ac venter. Frigidioris autem, venarum angustia, vberior pituita, sanguis vniuersique corporis habitus frigidior, nisi à corde calefiat. Glabra his hypochondria sunt, ac venter. Siccioris verò, sanguis crassior ac paucior, venæ duriores, vniuersus corporis habitus aridior. Humidioris autem, sanguis quidem vberior ac humidior; venæ molliores, quemadmodum vniuersum corpus, nisi cor repugnet. Calidioris verò simul & aridioris iecoris signa sunt; hypochondria hirsutissima, sanguis crassior & siccior, flaua bilis plurima, & in ætatis vigore atra; venæ amplæ ac duræ sunt; quemadmodum & vniuersum corpus. Calor enim qui ex corde prodit, frigus quod ex iecore proficiscitur, vincere potest, quemadmodum frigus calorem. Siccitatem verò cor humidius in contrarium mutare non potest. In harum autem qualitatum medio, iecoris humiditas consistit, vtpote quæ magis à cordis siccitate vincatur, quàm siccitas ab humiditate, sed minus tamen quàm calor, atque etiam longè minus quàm frigus. Ipsa enim omnium iecoris qualitatum facillimè superatur. Constat igitur, quòd in idem conspirantibus vtriusque principij temperamentis, corpus totum pro illarum viribus omninò afficietur, cuius notas post explicabimus. Humidius autem simul & calidius iecur minus quàm calidius & aridius hirsuta reddit hypochondria. Plurimum verò sanguinis gignit, magnásque venas efficit, & corporis habitum humidiorem ac calidiorem, nisi cor repugnet. Si verò vtraque qualitas naturalem modum vehementer exuperet, morbo ex putredine, humorúmque vitio corpus promptè corripietur. Atque etiam magis, si aucta sit humiditas, non multùm verò calor: contrà verò si parum quidem aucta sit humiditas, plurimùm verò calor, humorum vitio minimè laborat. Humidius autem ac frigidius iecur glabra habet hypochondria, magísque pituitosum sanguinem gignit, vnà cum venarum angustia. Vniuersum corpus sibi simile reddit; nisi cor in contrarium mutet. Frigidius autem & aridius iecur paulum sanguinis gignit; angustásque venas efficit, & hypochondria glabra reddit, nisi & hîc cor quoque vicerit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως ἁπλῆς τε, καὶ συνθέτου τοῦ ἥπατος.

ΗΠατος θερμοτέρου γνωρίσματα, φλεβῶν εὐρύτης, ἡ ξανθὴ χολὴ πλείων. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῆς ἀκμῆς, καὶ ἡ μέλαινα, θερμότερον αὐτοῖς τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. πλὴν εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει, δασύτης τῶν καθ' ὑποχόνδρια καὶ γαστέρα. ψυχροτέρου δὲ στενότης φλεβῶν, φλέγμα πλεῖον, αἷμα ψυχρότερον, καὶ ἡ σύμπασα τοῦ σώματος ἕξις ψυχροτέρα, εἰ μή τι πρὸς τῆς καρδίας θερμαίνοιτο, ψιλὰ τριχῶν ὑποχόνδριά τε καὶ γαστήρ. ξηροτέρου δὲ, τὸ μὲν αἷμα παχύτερόν τε, καὶ ξηρότερον, καὶ ὀλιγώτερον, αἱ φλέβες δὲ σκληρότεραι, καὶ ἡ σύμπασα τοῦ σώματος ἕξις ξηροτέρα. ὑγροτέρου δὲ, τὸ μὲν αἷμα πλεῖόν τε καὶ ὑγρότερον, αἱ φλέβες δὲ μαλακώτεραι. οὕτως δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, πλὴν εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει. θερμοτέρου δὲ ἅμα καὶ ξηροτέρου ἥπατος γνωρίσματα, λασιώτατον ὑποχόνδριον, αἷμα παχύτερόν τε ἅμα καὶ ξηρότερον, ἡ ξανθὴ χολὴ πλείστη, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴν, καὶ ἡ μέλαινα. φλεβῶν εὐρύτης τε, καὶ σκληρότης. οὕτως δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. θερμότης μὲν γὰρ ἡ ἐκ καρδίας ὁρμωμένη, νικῆσαι δύναται τὴν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένην ψυχρότητα, καθάπερ τε καὶ ἡ ψυχρότης τὴν θερμότητα. τὴν ξηρότητα δὲ, οὐχ οἵτ' τε πρὸς τοὐναντίον ὑπὸ τῆς καρδίας ὑγροτέρας γενομένης ἀχθῆναι. μεταξὺ δέ ἐστιν ἡ ἀφ' ἥπατος ὑγρότης τῶν εἰρημένων. μᾶλλον μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς ἐν καρδίᾳ νικᾶται ξηρότητος, ἤπερ ἡ ξηρότης ὑπὸ τῆς ὑγρότητος. ἧττον δὲ τῆς θερμότητος, ἔτι δὲ μᾶλλον ἧττον ὑπὸ τῆς ψυχρότητος. εὐνικητοτάτη γὰρ αὕτη τῶν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένων ποιοτήτων. εὔδηλον οὖν, ὡς ἐπειδὰν εἰς ταὐτὸ συνδράμωσιν αἱ τῶν ἀρχῶν ἀμφοτέρων κράσεις, ὅλον ἀκριβῶς τὸ σῶμα κατ' ἐκείνας διατίθεται. λεχθήσεται δὲ ὀλίγον ὕστερον αὐτοῦ τὰ γνωρίσματα. τὸ δὲ ὑγρότερον ἅμα καὶ θερμότερον ἧπαρ, ἧττον μὲν τοῦ θερμοτέρου καὶ ξηροτέρου τὰ καθ' ὑποχόνδριον ἐργάζεται λάσια. πλεῖστον δ' αἷμα, καὶ φλέβας μεγάλας, καὶ τὴν ἕξιν ὑγροτέραν καὶ θερμοτέραν, εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει. εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἀμφοτέραις ταῖς ποιότησιν ἐκτραπείη τοῦ κατὰ φύσιν, ἑτοίμως ἁλίσκεται τοῖς σηπεδονώδεσι, καὶ κακοχύμοις νοσήμασιν, ἔτι μᾶλλον εἰ ἐπὶ πλεῖστον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρὸν, ἐπ' ὀλίγον δὲ τὸ θερμόν. εἰ δ' ἔμπαλιν ἐπ' ὀλίγον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρὸν, ἐπὶ πλεῖστον δὲ τὸ θερμὸν, ἥκιστα κακόχυμοι γίγνονται. τὸ δ' αὖ ὑγρότερον καὶ ψυχρότερον ἧπαρ, ἄτριχον μὲν ἔχει τὸ ὑποχόνδριον· αἷμα δ' ἐργάζεται φλεγματικώτερον, ἅμα φλεβῶν στενότητι. καὶ τὸ σύμπαν σῶμα παραπλησίως ἔχον, εἰ μὴ πρὸς τῆς καρδίας ἐς τἀναντία μετάγοιτο. τὸ δὲ ψυχρότερον καὶ ξηρότερον ἧπαρ, ὀλίγαιμόν τε καὶ στενόφλεβον ἐργάζεται τὸ σῶμα καὶ ψυχρότερον. ὑποχόνδριόν τε ψιλὸν, εἰ μὴ κἀνταῦθα νικήσειεν ἡ καρδία.

CAPVT XIII.

F

Signa diagnostica temperamenti simplicis & compositi testium.

TEstium temperamentũ calidũ quidẽ in venerem pronũ est; mares procreat, & fœcũdũ est,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως ἁπλῆς τε, καὶ συνθέτου τῶν ὄρχεων.

ΤΗς δὲ τῶν ὄρχεων κράσεως, ἡ θερμὴ μὲν, ἀφροδισιαστική τέ ἐστι, καὶ ἀρρενόγονος, καὶ γόνιμος, καὶ ταχέως δασύνει

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 212 sur 413

τὰ γεννητικὰ μόρια. σπερματόπλεται ὑπὸ τῆς ἀφροδίσιος, ἡ ψυχρὰ δὲ, τοὐναντίον. καὶ ἡ μὲν ὑγρὰ πολύσπερμός τε ἐστι, καὶ ὑγρόσπερμος, ἡ ξηρὰ δὲ, ὀλιγόσπερμός τε, καὶ μετρίως παχύσπερμος. ἡ θερμοτέρα δὲ, καὶ ξηροτέρα, παχυσπερμοτάτη τε ἐστι, καὶ γονιμωτάτη. καὶ ταχέως πρὸς συνουσίαν ἐπεγείρει τὸ ζῷον βιαίως ὀξὺ ὀργῆς. ἀτὰρ δὴ καὶ οἱ τοιοῦτοι, καὶ διασπώνται ταχέως τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ συμπέπτει τὰ τρίχε, αὖθις μὲν ἄχρι τῶν ὀμφαλὸν χοίρων, κάτω δὲ, μέχρι μέσων μηρῶν. ὁρμητικὴ μὲν δὴ καὶ τοιαύτη κρᾶσις ἰσχυρῶς ἐφ' ἀφροδίσια, ταχέως δὲ ἐμπίπλαται μόνη, καὶ εἰ βιάσαιτο, βραδέως ἀφροδισιάζει. συνελθούσης δὲ ὑγρότητος τῇ θερμότητι, λάσιοι μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι, πολυσπερμοὶ δὲ μᾶλλον, οὐ μὴν ἐρέσσονται γε μᾶλλον τῶν ἑτέρων, ὀξαρκοῦσι δ' ἀβλαβέστερον ἀφροδισίοις πλείοσιν. εἰ δ' ἰσχυρῶς ἄμφω συναυξηθείη τό θ' ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, οὐδ' ἀβλαβῶς ἀπέχονται τῶν ἀφροδισίων. εἰ δ' ὑγρότεροι, καὶ ψυχρότεροι τῶν κρᾶσιν οἱ ὄρχεις ἔχοιντο, ψιλαὶ τὰ θήλεα τείχη, καὶ βραδέως ἀφροδισιάζειν αἴρηνται, καὶ οὐδ' ὁρμητικοὶ πρὸς τὰ συνέργματά εἰσιν, ὑδατώδες δὲ καὶ λεπτὸν αὐτοῖς τὸ σπέρμα, καὶ ὀλίγον ἔστι, καὶ ἀλυγρόνον, καὶ ἄρρενον. ἡ ψυχροτέρα δὲ, καὶ ξηροτέρα κρᾶσις, ὁμοία μὲν τἆλλα τῇ προειρημένῃ κράσει, παχύτερον δ' αὐτοῖς τὸ σπέρμα, καὶ πεπυκασμένοις ὀλίγον.

A Pilisque genitalia, & quæ circum ea sunt partes, celeriter replet; Humidum multam humidámque genituram parit; Siccum verò paucam & mediocriter crassam procreat; Crassissimam verò ac fœcundissimam calidius ac siccius. Initióque statim animans celeriter ad venerem excitat. Cæterùm talibus celerrimè genitales circúmque omnes partes sursum versus ad vmbilicum vsque, deorsum verò vsque ad media femora pilis replentur. Eiusmodi temperatura ad venerem multùm quidem concitatur, sed ea celerrimè satiatur, quæ si violenta sit, noxam adfert. Coëuntibus autem calore & humiditate, minùs quidem hirsuti sunt, sed B genitura magis abundant, tametsi quàm cæteri veneris appetentiores non sunt, sed huic innocentius indulgent. Quòd si ambo, nempe calor & humiditas, multum excesserint, non sine incommodo à venere abstinent. Si verò humidiores ac frigidiores natura testes sint, vicinas partes pilis nudas habent, tardéque venerem exercere incipiunt, nec ad eam ruunt. Aquosam autem & tenuem habent genituram, & infœcundam, & ex qua fœminæ procreantur. Frigidior verò & siccior temperies reliqua alia habet antè declaratis similia; semen verò omninò crassum & paucum C obtinet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

CAPVT XIV.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς ὅλου τοῦ σώματος ἕξεως.

Signa diagnostica temperamenti habitus totius corporis.

ΑΙ δ' ὅλου τοῦ σώματος ἕξεις, εἴρηται μὲν πού σοι πρόσθεν, ὡς ὁμοιοῦται καρδίᾳ καὶ ἥπατι. κρατεῖ δὲ ἡ ὁμοιότης τοῦ σφοδροτέραν ἔχοντος ἰδιότητα τῶν πρώτων ποιοτήτων, αἷς δὴ καὶ δράσεις ὀνομάζεται. ὅλου δὲ τοῦ σώματος ἡ ἕξις, ἐπ' ἐκείνων λέγεται μάλιστα τῶν μορίων, ὅσα θεωρήμασι προσπίπτοντα πρῶτα. μοῖραι δέ εἰσιν οὗτοι, πάντα τοῖς ὀστοῖς περιβεβλημένοι, σωλῆνές τινες ὄντες, ἔκ τε τῆς ἁπλῆς τῆς πρώτης ὀργανικῆς, ἔτι τε τῶν ἰνῶν αἷς αὐτὰ περιπέφυκεν. ἡ γὰρ οἰκεία τῶν μυῶν οὐσία, τοιοῦτ' ἐστὶν ἀμφότερα. τὰ δ' εἰς αὐτοὺς ἥκοντα τῶν ἀρτηρίων, οἷ μὲν ἐγγύτατοί εἰσιν, ἢ συμπληροῦντες αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἐναπερειδόμενοι εἰς ἀλλήλους. εἰρήσεται γὰρ ἐν τοῖς τούτων κράσεως γνωρίσματα, καὶ τὴν ἐν ἑκάστῳ εἶκασιν. ἀλλαχόθι γὰρ αἱ δύσκρατοι τὸ θέρμα, καθ' ἑαυτὰς τυποῦσαι, καὶ ἀμφιθέουσιν ἴνα τῶν γνωρισμάτων. οὕτως δὲ, καὶ εἰ καὶ τὴν εὔκρατον χώραν ὥρᾳ θέρους ἑαυτὸν ἡλίῳ τις προβάλλοι γυμνὸν, ὀξαλλάξει τῶν γνωρισμάτων ὅσα καὶ χρόαν τε ἐστὶ, καὶ τὴν ἐν μαλακότητι, καὶ σκληρότητι σύστασιν. εἰ δ' ὥσπερ εὔκρατόν ἐστὶ τὸ χωρίον, οὕτως καὶ αὐτὸς εὐκράτως διαιτῷτο, μήτ' ἐξοπλιούμενος ἐν ἡλίῳ γυμνὸς, ἐκείσης ἡμέρας ὅτι πλεῖστον. ἀλλὰ μᾶλλ' ὥσπερ ἔνιοι δίκην περιόντου σκιατραφοῦσιν, ἀκριβῶς τὰ τῆς κράσεως ἐνδείξεται γνωρίσματα. καὶ τοίνυν ὡς ὅτι τούτων τῆς λόγου γυμνασθήσεται, πρόσεχε μὴ δὴ τὸ νοῦν αὐτοῦ. συμμέτρου κράσεως γνωρίσματα, πρὸς ὅλιον μὲν ζῷον τὴν ἕξιν, ἡ χροιὰ μὲν ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ συμμιγὴς. αἱ θρίχες δ' ξανθαὶ μετρίως, καὶ ἁλαὶ τὰ πολλὰ συμμετρία δὲ σαρκώσεως κατὰ ποσότητα καὶ ποιότητα. μέσον γὰρ ἀκριβῶς ἐστὶ τὸ τοιοῦτον σῶμα πασῶν τῶν ὑπερβολῶν, ὡς αὖ καὶ νοουμένων τε καὶ λεγομένων πρὸς αὐτό. καὶ γὰρ τὸ παχὺ σῶμα, πρὸς τοῦτο λέγεται παχὺ, καὶ τὸ λεπτὸν αὖ σαυτοῦ, πρὸς τοῦτο πολύσαρκόν τε καὶ ὀλιγόσαρκον, καὶ πιμελώδες, καὶ σκληρὸν, καὶ μαλακὸν, καὶ λάσιον, καὶ ψιλόν. σύμμετρον οὖν τούτων ἐστὶ, τὸ συμμέτρον.

Signa diagnostica temperamenti habitus totius corporis.

QVòd autem totius corporis habitus cordi & iecori similis sit, priùs diximus; ei verò similior est, quod vnam quamlibet ex primis qualitatibus, quas agentes vocant, potentiorem habet. Totius autem corporis habitus de his maximè partibus dicitur, quæ primæ intuentibus obiicientur; D cuiusmodi sunt musculi ossa omnia cingentes, ex simplici primáque carne, & fibris quas ipsa conuestit, constantes. Nam propria musculorum substantia ex his duobus est compositi. Quæ autem ad eos vasa peruenient velut riui quidam sunt, non quidem eorum substantiam constituentes, sed ea suggerentes quibus seruentur. Horum igitur temperamenti signa in temperata regione intelligenda sunt. Cutem enim immutant intemperatæ, per se formam imprimentes; & notas quasdam corrumpunt. Ad eundem autem modum, si quis in temperata regione æstiuo tempore nudum se Soli exposuerit, signa quæ ex E colore mollitie & duritie sumuntur immutabit. Si verò vt temperata regio est, ita moderatam victus rationem serues, nec Sole te plurimùm quotidie exuras, sed nec (vt nonnulli) ad instar virginum in vmbraculis degas, temperamenti exquisitas notas præbebis. Tanquam igitur de his futura sit disputatio, huic adhibendus animus est. Commoderati temperamenti signa, quod ad totum animalis habitum attinet, sunt, color ex rubro candidóque mistus; Capilli modicè flaui; & vt plurimùm crispi; Caro tum qualitate tum F quantitate mediocris est. Eiusmodi enim corpus omnium exuperantiarum omninò est medium, ita vt ad ipsum relata corpora & intelligantur & dicantur. Siquidem crassum corpus cum ipso comparatum, dicitur crassum, quemadmodum & tenue, si cum eodem conferas: corpulentum quoque & gracile, pingue, durum; & molle; hirsutum, & glabrum. Nullũ igitur horum mediocre est,

sed

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 213 sur 413

sed quod ad omnis mediocritatis summum (qualis est Polycleti regula) peruenit, ita vt tangentibus neque molle neque durum, neque calidum, neque frigidum, inspicientibus verò neque hirsutum, neque glabrum, neque crassum, neque gracile esse, neque aliquem alium excessum habere videatur.

Ἀλλ' οἷος ὁ Πολυκλείτου κανὼν ἐς ἄκρον ἥκει συμμετρίας ἁπάσης, ὡς ψαυόντων μὲν, μήτε μαλακὸν φαίνεσθαι, μήτε σκληρὸν, μήτε θερμὸν, μήτε ψυχρόν. ὁρώντων δὲ, μήτε λάσιον, μήτε ψιλὸν, μήτε παχὺ, μήτε ἰσχνὸν, ἢ ἄλλο ἕτερον ἔχον ἀμετρίαν.

CAPVT XV.

Signa diagnostica temperamenti simplicis, totius.

QVæ autem iustò calidiora sunt, non autem humidiora, aut aridiora, quatenus ad carnosum genus attinet, de hoc enim præsens est disputatio, tangentibus quidem tanto calidiora sentiuntur, quanto sunt temperamento calidiora. Tantóque hispidoria, quantò sunt calidiora, minúsque pinguia. Rubro autem sunt colore, ac nigro capillo. Frigidioris temperamenti signa. Corpus glabrum est, & pingue, idque tangentibus frigidum sentitur. Color verò tum ipsius tum eius capilli rufior est; & si frigus multum excesserit, liuidior; quem & plumbeum nonnulli medici vocare solent. Siccius temperamentum tantò gracilius temperato est & durius, quantò siccitas maior, In reliquis verò simile. Humidius autem in cæteris temperato proximum est, sed carnosius ac mollius.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως ἁπλῆς τοῦ ὅλου.

Ὅσα δὲ τοῦ συμμέτρου θερμότερα μέν ἐστιν, οὐ μὴν ὑγρότερά γε, ἢ ξηρότερα τοῦ ἀνθρώπου γένους, καὶ ἐφ' τούτου γὰρ ὁ παρεπόμενος λόγος, φαίνεται μὲν δήπου καὶ ἁπλουμένοις θερμότερα τοσοῦτον, ὅσον ἐφ' ὅτι τῇ κράσει θερμότερα. λασιώτερα δ' τοσοῦτον ἔσται, ὅσον ἐφ' ᾧ θερμότερα, καὶ πιμελῆς ἧττον ἔχοντα, τῇ χροιᾷ δὲ ὑπέρυθρα, καὶ μελανότερα εἶναι). ψυχροτέρας δὲ κράσεως σημεῖα, ὁ ἀτειχον, ὁ πιμελώδες, ὁ ψυχρὸν ἀποπλουμίοις. ἡ χροιὰ δ' αὖθις, ἅμα τοῖς ὀφθαλμοῖς πυρρότερα. πολλῆς δὲ τῆς ψύξεως οὔσης, πελιδνή πώς ἐστιν, καὶ κυανῆ ἔοικεν εἶναι τοῖς τὴν ἰατρικὴν τοὺς τοιούτοις μολυβδοχρόας. ἡ δὲ ξηροτέρα κρᾶσις, ἰσχνοτέρα τε ἐστὶ, καὶ σκληροτέρα τῆς ὑγιοῦς τοσοῦτον, ὅσον ἐφ' ᾗ ξηροτέρα. τὰ δ' ἄλλα ἐφάπλησιος. καὶ ἡ ὑγροτέρα δὲ, τὰ μὲν ἄλλα, ἐφάπλησιος, ὑπερκειμένη δὲ, μαλακωτέρα.

ψυχροτέρας κράσεως σημεῖα.

ξηροτέρας κράσεως σημεῖα.

CAPVT XVII.

Signa diagnostica temperamenti compositi totius.

IN copulatis verò primarum qualitatum intemperantiis, composita est cognitionis forma. Calidior enim & siccior, hispidior est, ac durior, & macilenta gracilisque, nigrum quoque capillum obtinet. Quòd si calor multùm excesserit, cutis etiam nigra erit. Calidior humidiorque temperatura eo mollior ac carnosior est, quo vtraque qualitas ab optima constitutione magis recedit. Plurimùm verò inaucta, promptè morbis ex putredine corripitur, quoniam facilè vitiosis humoribus impletur. Si verò paulò humidior, multò verò calidior sit, paulò quidem & molliores & carnosiores quàm temperata reddit. Sed nec paulò hispidiores sunt, nec tangentibus calidiores apparent. Pilum quoque nigrum gignit, & vacuam pinguedinis carnem. Quòd si paulò calidior sit, multò verò humidior, mollem ac multam carnem procreabit, colorémque ex rubro & albo mistum; & tangentibus corpus paulò calidius sentietur. Atque vt semel dicam, in coniugatis temperamentis exuperantis qualitatis notæ semper præpollent. Frigidior autem ac humidior temperatura, si leuiter vtraque exuperet, glabra est, alba, mollis, crassa & pinguis. Sin auctior sit, pro qualitatum incrementi ratione reliqua habebunt, color verò vnà cum capillo rufus erit; si plurimùm vtraque increuerit, liuidus. Si verò inæquabilis qualitatum sit exuperatio, eius quæ magis excesserit notæ seorsum præpollebunt. At si frigus & siccitas ex æquo auctæ sint, natura durum, gracile, glabrum corpus erit: tangentibus verò frigidum sentietur. Pinguedo tamen, etsi graciles sunt, per carnem dispersa est; Capilli autem & cutis color, frigoris modo respondent;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως συνθέτου τοῦ ὅλου.

Καὶ μὲν καὶ τὴν συζυγίαν τῶν ἐναντίων ποιοτήτων αἱ δυσκρασίαι γινόμεναι, συνθέτου ἔχουσι καὶ τὰ τῶν γνωσιμάτων ἰδέαν. ἡ μὲν γὰρ θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα, λασιωτέρα, καὶ θερμοτέρα, καὶ σκληροτέρα, καὶ ἀπίμελός ἐστι, καὶ ἰχνὴ, καὶ μελανόχροα. εἰ δὲ ὅτι πλέον ἥκει θερμότητος, καὶ μελανόχροος. ἡ θερμοτέρα καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις, μαλακωτέρα τε, καὶ μᾶλλον σαρκωτέρα, καὶ θερμοτέρα τῆς ἀρίστης κράσεως εἰς τοσοῦτον ἐστιν, ἐφ' εἰς ὅσον ἀμφοτέρας αὐξηθῇ τοῖς ποιότησιν. ὅτι πλεῖστον δὲ αὐξηθεῖσα, τοῖς σηπεδονώδεσιν ἑτοίμως ἀλίσκεται νοσήμασιν, ὅτι καὶ κακόχυμος ἑτοίμως γίγνεται. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν ὑγροτέρα εἴη, παμπόλλῳ δ' θερμοτέρα, καὶ μαλακωτέρα μὲν ὀλίγῳ τῶν συμμέτρων οἱ τοιοῦτοι, καὶ σαρκωδέστεροι, λασιώτεροι δ' οὐκ ὀλίγῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀποπλουμίοις, οὐκ ὀλίγῳ θερμότεροι. μέλαιναν δ' αὖθις αἱ τρίχες, καὶ ἡ σαρξ ἀπίμελος. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν εἴη θερμοτέρα, παμπόλλῳ δὲ ὑγροτέρα, μαλακὴ τοιοῦτος ἐστιν ἡ σαρξ, καὶ πολλὴ, καὶ ὃ χρῶμα συμμιγὲς ἐξ ἐρυθροῦ, καὶ λευκοῦ, καὶ ψαυόντων ὀλίγῳ θερμότεροι. συλλήβδην δ' εἰπεῖν ὅτι τῶν ξηρῶν συζυγίαι κράσεων, αἰεὶ τὰ ὑπερκείμενα τούτοις ποιότητος, ὑπερκείμενά τε γωνείσματα. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις, ἐπ' ὀλίγον μὲν ἀμφοῖν αὐξηθεῖσα, ἀτειχές τε ἐστὶ, καὶ λευκὴ, καὶ μαλακὴ, καὶ παχεῖα, καὶ πιμελώδης. ὅτι πλεῖστον δὲ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ποιοτήτων αὐξήσεως. ἡ χροιὰ δ' ἅμα τοῖς ὀφθαλμοῖς πυρρά, καθάπερ γε καὶ εἰ ὅτι πλεῖστον ἀμφοῖν αὐξηθεῖσα πελιδνή. εἰ δ' αὖσις ἡ αὔξησις εἴη τῶν ποιοτήτων, ὑπερκειμένη τὰ μᾶλλον αὐξηθείσης ἴσχει. εἰ δ' ὁ ψυχρὸν ἅμα τῷ ξηρῷ κατ' ἴσον αὐξηθεῖν, φύσει σκληρὸν καὶ ἰσχνὸν ἴσχοι τὸ σῶμα, καὶ ἄτειχον, ἀποπλουμίοις δ' ψυχρόν. ἡ πιμελὴ δ' ὅμως αὐτοῖς, καίτοι γε ἰσχνοῖς ὄσι, πρὸς ἀπαρτιστὴν σαρκὶ. τὰ δ' τῶν τειχῶν, καὶ τῆς χροιᾶς, ἀνάλογον τῷ μέτρῳ τῆς ψυχρότητος,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 214 sur 413

μεταπεσούσης δὲ τῆς θερμῆς, ἢ ξηρᾶς κράσεως ἐν ταῖ γήρᾳ τῆς παλαιμῆς εἰς τὸ ξηρόν τε καὶ ψυχρόν, ἡ ἕξις τῶν τοιούτων ἰσχνὴ καὶ σκληρά, μελαγχολικὴ δὲ ἔστι καὶ διὰ τοῦτο μέλαινά τε ἅμα καὶ δασεῖα. κρατούσης μὲν τῆς ἑτέρας τῶν ποιοτήτων πολὺ· τῆς δ' ἑτέρας ὀλίγον ἢ τῷ συμμέτρου παλλατοῦσης, ὀπτικὰ τὰ σημεῖα· ἀμυδρὰ δὲ ἔσται τὰ τῆς ἑτέρας γνωρίσματα. ὀπτὶ πᾶσι δὲ τοῖς εἰρημένοις τε καὶ μέλλουσι λέγεσθαι, κοινὸν γνώρισμα κράσεως. εἰ μὲν δύψυκτον εἴη τὸ μόριον, ἢ τοι ψυχρότητος, ἢ ἀραιότητος, εἰ δὲ δύσψυκτον, ἢ τοι θερμότητος, ἢ πυκνότητος. εἰ δ' ὑπὸ τῶν ξηραινόντων βλάπτοιτο, ἀχμηρόν τε, καὶ ξηρόν, καὶ δυσκίνητον ἦν οἷτο, ξηρότητος πάσης γε καὶ εἰ βαρύοιτο πρὸς τῶν ὑγραινόντων, ὑγρότητος. ὀπτιβλέπειν δὲ χρὴ εἰ ὡσαύτως ἀλλήλοις ἅπαντες οἱ μύες, ἢ οὐχ ὡσαύτως κέκραανται, σπουδαιότατον δὲ ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις τὸ ὑποβεβλημένων ὀστῶν. ἐνίοτε γοῦν ἰσχνότερον εἶναι δοκεῖ τὸ μέρος, οὐκ ὂν ἰσχνότερον, ὅσον ὀπτὶ τοῖς μυσὶ, διὰ δὲ τὴν γενότητα τῶν ὀστῶν τοιοῦτον φανταζόμενον. ὥστε δὲ καὶ παχύτερον ἐνίοις εἶναι δοκεῖ πολλάκις, οὐ διὰ τὸν ὄγκον τῶν ὀστῶν, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς σαρκὸς πλῆθος, ἥτις αὐξανομένη τε καὶ μειουμένη, σκληροτέρα τε καὶ μαλακωτέρα γιγνομένη, ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸ μόριον. ἢ μὲν οὖν ὀλίγη τε καὶ σκληρά, τὸ ξηρότερον. ἢ πολλὴ δὲ καὶ μαλακή, τὸ ὑγρότερον. ὥστε δὲ καὶ αἱ μεταξὺ χῶραι τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων, ἤτοι πλέον ὑγρὸν ἐν αὑταῖς, ἢ ἔλαττον περιέχουσαι, καὶ ἤτοι παχύτερον, ἢ λεπτότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον ἀποφαίνουσι τὸ μόριον. ὑγρότερον μὲν ἔνθα λεπτότερά τε καὶ πλείων ἐστὶν ἡ ὑγρότης, ξηρότερον δὲ ὅπου παχύτερά τε ἅμα καὶ ἐλάττων. αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ στερεὰ τοῦ σώματος μόρια, τὰ ὄντως στερεὰ καὶ πεφυκότα, κατ' οὐδένα τρόπον οἷά τε ἐστὶν ὑγρότερα ποιεῖν, ἀλλ' ἰχθύος, εἰ κωλύοις αὐτὰ μὴ διὰ ταχέων ξηραίνεσθαι, τὰς δὲ διαλαμβανούσας αὐτὰ χώρας ἔνεστι πληρωθῆναι ὑγρότητος, ἤτοι τοίας, ἢ τοίας. τοιαύτη δὲ ἐστὶν ἡ οἰκεία τροφὴ τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ πέψεως, οὐ δι' ἀπείων ἐλκομένη. κοινὸς δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος ἁπάντων ἐστὶ τῶν μορίων, καὶ ῥηθήσεται, καὶ αὖθις ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν αἰτίων διδασκαλίᾳ. νυνὶ δὲ τὰ ἐφεξῆς ἐχώμεθα.

In declinante autem ætate, temperie calida & ſicca in frigidam & ſiccam naturam tranſeunte, corporis habitus gracilis fit ac durus, atrámque bilem gignit; proinde niger & hirſutus eſt. Si verò earum qualitatum altera plurimum, altera paululum à mediocritate diſcedat, ſuperantis ſigna præpollebunt, alterius obſcura erunt. In omnibus autem tum quæ diximus, tum quæ dicturi ſumus, communis nota eſt frigoris quidem & raritatis, ſi promptè à frigore pars afficiatur; caloris verò aut denſitatis, ſi facilè id perferat. At ſi ab exiccantibus lædatur, ſqualidáque ac ſicca ſentiatur & ægrè moueatur, ſiccitatis; quemadmodum ſi ab humidis grauetur, humiditatis eſt indicium. Videndum autem eſt an idem omnes inter ſe muſculi, an diuerſum habeant temperamentum; in omnibúſque conſideranda ſubiectorum oſſium eſt magnitudo. Nonnunquam enim gracilior pars eſſe videtur, quatenus ad muſculos attinet, quum gracilior non ſit, ſed propter oſſium tenuitatem talis apparet. Ad eundem modum & craſſior in quibuſdam ſæpe eſſe videtur, non propter oſſium magnitudinem, ſed propter carnis molem, quæ & aucta, & imminuta, & ſiccior humidiórque partem ſicciorem aut humidiorem reddit; pauca quidem & dura ſicciorem, multa verò & mollis humidiorem. Eodem modo & ſpatia intermedia partium ſimiliarium, humoris aut plus aut minus in ſe continentia, eiúſque vel craſſioris vel tenuioris partem humidiorem eſſe aut aridiorem arguunt, humidiorem quidem, vbi tenuior & vberior; ſicciorem verò vbi craſſior ſimul & parcior humor eſt. Ipſæ enim ſolidæ corporis partes, quæ verè ſolidæ ac primæ ſunt, nullo modo humidiores fieri poſſunt, ſed ſatis eſt ſi celeriter eas exiccari prohibeas. Intermedia verò ipſarum ſpatia hoc vel illo humore replere poſſumus, hîc enim eſt proprium ſimplicium partium alimentum, quod ex appoſitione fit, non autem per vaſa attrahitur. Communis verò hæc ratio eſt omnium partium, de qua rurſus cum de ſalubribus ac inſalubribus cauſis commentabimur, dicemus, nunc autem reliqua tractemus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Τὰ γνωρίσματα τῆς κράσεως ἁπλῆς τε, καὶ συνθέτου τῆς κοιλίας.

ΓΑστρὸς γνωρίσματα τῆς μὲν φύσει ξηροτέρας, εἰ ταχέως διψώδης γίγνοιντο, καὶ ὀλίγον αὐτοῖς ἐρκοίη ποτὸν, ἢ βαρυοίντο τῶν πλείονι, ἢ κλύδωνας ἴσχοιεν, ἢ ὅπη πολλοὶ ὅ τι περιπέσοι αὐτοῖς, ἐδέσμασί τε χαίροιεν ξηροτέροις. ὑγροτέρας δ', εἰ μήτε διψώδης γίγνοιντο, ἢ ὃ πλέον ὑγρὸν ἀδύπως φέροιεν, ἐδέσμασί τε χαίροιεν ὑγροτέροις. ἢ δ' θερμοτέρα φύσει γαστὴρ, πέπτει μὲν ἄριστον, ἢ ὀρέγεται, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅσα σκληρὰ φύσει καὶ δυσαλλοίωτα. διαφθείρεται γὰρ ἐν αὐτῇ τὰ εὐαλλοίωτα, χαίρουσα δὲ τοῖς θερμοῖς ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν, ὑπὸ τῶν ψυχρῶν οὐδὲν βλάπτεται, καίτοι γε τῷ ἔμπροσθεν ἢ ὑγρὰ φύσει γαστὴρ, ὀρεγομένη μὲν ἀγαθὴ, πέπτει γ' οὐκ ἀγαθὴ, διαλύσει ὅσα δυσαλλοίωτα καὶ ψυχρὰ τῶν ἐδεσμάτων ἐστίν. ὀξύνεται γοῦν ἐπίμοχθος ἐν αὐτῇ, διὰ τοῦτο καὶ ὀξυρεγμιώδης ἐστὶν ἡ τοιαύτη γαστὴρ, καὶ χαίρει μὲν τοῖς ψυχροῖς, βλάπτεται δ' ῥᾳδίως ἀμέσως δὲ τοῖς θερμοῖς ὑπὸ τῶν ὑγρῶν.

CAPVT XVII.

Signa diagnoſtica temperamenti ſimplicis & compoſiti ventriculi.

VEntris ſigna natura quidē ſiccioris, ſi ſtatim ſiticuloſi fiant, paucúſque potus his ſufficiat, & largior lædat, fluctuationéque excitet, aut per ſumma, quod redundat, innatet, cibiſque gaudent ſiccioribus. Humidioris verò, ſi & ſiticuloſi nō fiāt, & ſine moleſtia largiorem potum ferant, cibiſque gaudeant humidioribus. At ſi calidior natura vēter ſit, melius coquit quā appetit; longéq; meliùs dura, naturâ ac coctu difficilia. Nam quæ facilè immutātur, corrumpit. Cibo verò ac poſtu calido gaudet, nec à frigidis noxā vllam accipit, ſi modicè his vtatur. Calidis enim cibis ac potionibus gaudet, neq; à frigidis noxam vllā accipit, ſi modicè ipſis vtatur. Frigidior autem natura vēter, probè quidem appetit, ſed malè concoquit, cibos præſertim immutatu difficiles, ac frigidos. In ipſo enim facilè aceſcunt: quocirca ructibus acidis eiuſmodi venter eſt opportunus. Atque frigidis quidem gaudet, ſed ab immoderato corū vſu facilè offenditur. Similiter autem

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 215 sur 413

autem & foris incidentium rerum frigidarum consortium diu ferre non potest, quemadmodum neque calidus calidorum. Ventris verò intemperies ex morbo contractæ, hoc ab ingenitis differunt, quòd non similia, quemadmodum natiuæ, appetant. Coniugatæ autem ventris intemperantiæ ex simplicium compositione noscuntur. Diligenter autem quæ diximus attendenda sunt, & ab his quæ dicemus, distinguenda, quando non solus venter sitim adfert & adimit; nec frigidi aut calidi potus appetentiam excitat, sed thoracis viscera, nempe cor, & pulmo. At qui ob horum calorem siticulosi sunt, plus spiritus attrahunt, & longè expirant, ardorémque in thorace sentiunt, non autem in hypochondriis; quemadmodum solent qui ob ventriculum sitiunt. Nec protinus potu sitis extinguitur. Frigidus quoque potus quàm vberior calidus, eorum sitim meliùs sedat, hos verò frigidi aëris inspiratio refrigerat; nihil eos iuuans quibus ventriculus sitim attulit. Ad eundem modum qui contrario modo se habent, frigida inspiratione manifestè læduntur.

A δὲ καὶ τῶν ἔξωθεν αὐτῇ προσπιπτόντων ψυχρῶν, οὐ φέρει τὴν πολυχρόνιον ὁμιλίαν, ὥσπερ οὐδ' ἡ θερμὴ τῶν θερμῶν. αἱ μέντοι διὰ νόσον ἐν τῇ γαστρὶ δυσκρασίαι, ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἐμφύτων, ᾗ τῶν ἐναντίων ἐπιθυμοῦσιν, οὐ τῶν ὁμοίων, ὥσπερ αἱ σύμφυτοι. αἱ δὲ κατὰ συζυγίαν ἐν τῇ γαστρὶ δυσκρασίαι, διὰ τῆς τῶν ἁπλῶν γνωρισθήσονται συνθέσεως. ἀκριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς εἰρημένοις, διακρίνοντας αὐτὰ τῶν ῥηθησομένων. οὐ μόνον γὰρ ἡ κοιλία διψώδεις τε καὶ ἀδίψους ἐργάζεται, καὶ ψυχροῦ, καὶ θερμοῦ πόματος ὀρεκτικοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνα, καρδίαν καὶ πνεύμων. ἀλλ' οἵ γε διὰ τὴν τούτων θερμότητα διψῶντες, εἰσπνέουσί τε πλέον, ἐκφυσῶσί τε μακρὸν, αἰσθάνονταί τε κατὰ τὸν θώρακα τοῦ καύματος, οὐχ ὥσπερ οἱ διὰ τὴν γαστέρα κατὰ τὰ ὑποχόνδρια. καὶ μὴν δὴ πίνοντες, οὐκ εὐθέως ἡσυχάζουσι, καὶ τὸ ψυχρὸν πόμα ἵστησιν αὐτῶν μᾶλλον τὴν δίψαν, ἤπερ τὸ πολὺ θερμόν. ἀναψύχει δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ ψυχρὸς ἀὴρ εἰσπνεόμενος, οὐδὲν ἐπικουφίζων τοὺς ἐκ γαστρὸς διψώδεις. οὕτως δὲ καὶ οἱ ἐναντίως ἔχοντες, ὑπὸ τῆς ψυχρᾶς εἰσπνοιῆς αἰσθητῶς ἀνιῶνται.

CAPVT XVIII.

Signa diagnostica temperamenti intemperati pulmonis; ac de voce magna, & parua; leni, & aspera; acuta & graui.

ATque hoc est maximum frigidi pulmonis argumentum. Quemadmodum autem frigida inspiratio hos manifestè lædit, frigorisque sensum inuehit, ita calida est ipsis amica. Sed & pituitosa excrementa cum excreatu & tussi reiiciunt. Pulmonis autem siccitas excrementis, & pituita vacat; & vocem canoram reddit; quemadmodum humor fuscam & raucam. Maiorem verò acutiorémque edere volentibus interueniunt excrementa. Sed nec ipsa vocis magnitudo à calore fit; quemadmodum nec exiguitas à frigore; verùm illam asperæ arteriæ amplitudo, perflationísque vehementia; hanc verò contrariæ causæ efficiunt. Itaque neque perpetuò neque primariò, sed ex accidente solis ingenitis, non autem aduentitiis temperamentis vocis tum magnitudo, tum exiguitas succedit. Quoniam autem instrumenta alia aliam temperamenti naturam sequuntur, instrumentorum verò vox: ingenitam intemperiem concludere ex voce licebit. Etenim vox lenis, arteriæ lenitatem arguit, quemadmodum asperitatem aspera. Itaque læuitas arteriæ, temperamenti mediocritatem sequitur, asperitas verò siccitatem. Asperitas enim ab inæqualitate corporis duri fit. Cæterùm simplicium eius partium siccitas duram efficit arteriam, æqualem verò humoris per has dispersi penuria. Eodem modo neque vox naturâ acuta sine faucium angustia, neque grauis sine amplitudine fieri potest. Angustia quidem insitæ frigiditatis est soboles, amplitudo verò caloris. Naturalibus autem vocum differentiis proportione respondent hæ quæ ab aliquo fiunt affectu; eædem & causarum à quibus fiunt, notæ existunt, de quibus abundè in libris de voce disputatum est. Reliquæ verò animantis partes internæ, obscuras sui temperamenti notas habent. Elaborandum tamen est, vt ex his quæ iuuare & lædere solent, & ex naturalium facultatum fun-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

C Τὰ γνωρίσματα τῆς κράσεως δυσκράτου τοῦ πνεύμονος· καὶ περὶ φωνῆς μεγάλης καὶ σμικρᾶς, λείας καὶ τραχείας, ὀξείας καὶ βαρείας.

ΚΑὶ μέγιστόν ἐστι τοῦτο γνώρισμα τῆς ἐν πνεύμονι ψυχρότητος. ὥσπερ δὲ εἰσπνέοντες ψυχρὸν, αἰσθάνονται σαφῶς ἀνίας τε καὶ ψύξεως, οὕτως τὸ θερμὸν αὐτῆς ἐστι φίλιον. ἀλλὰ καὶ φλεγματικὰ περιττώματα χρεμπτόμενοι ἅμα, καὶ μετὰ βηχὸς ἀναπτύουσιν. αἱ ξηρότητες δὲ τοῦ πνεύμονος ἀπέριττοί τε εἰσι, καὶ καθαραὶ τῷ φλέγματι, καὶ λαμπραὶ ἔχουσι τὴν φωνήν· καθάπερ αἱ ὑγρότητες, τὸ ἐναντίον ἀλαμπῆ μὲν ἐργάζονται, καὶ βραγχώδη τὴν φωνήν. ἐντρέχει δ' αὐτοῖς περιττώματα, μεῖζόν τε καὶ ὀξύτερον φθέγξασθαι προελομένοις. οὐ μὴν αὐτό γε τὸ τῆς φωνῆς μέγεθος ὑπὸ τῆς θερμότητος αὐτῆς, ὥσπερ οὐδ' ἡ σμικρότης ὑπὸ τῆς ψυχρότητος γίγνεται. ἀλλὰ τὸ μὲν εὐρύτητι τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἐκφυσήσει τε σφοδροτέρᾳ· σμικρότης δὲ τοῖς ἐναντίοις ἀκολουθεῖ. ὥστε οὔτε διὰ παντὸς, οὔτε πρώτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός τε, καὶ μόναις τῶν συμφύτοις κράσεσι, οὐ τῶν ἐπικτήτοις ἕπεται τὸ τῆς φωνῆς μέγεθός τε καὶ ἡ σμικρότης. ὅτι μὲν γὰρ τοιάδε τὰ ὄργανα διὰ τὴν κρᾶσιν ἐγένετο, τοῖς τοιούτοις δὲ ἕπεται τοιάδε φωνὴ ἐκ φωνῆς, διὰ τοῦτο ἔνεστι περὶ τῆς συμφύτου κράσεως συλλογίζεσθαι. καὶ γὰρ ἡ λεία φωνὴ, λειότητι τῆς ἀρτηρίας ἕπεται, καθάπερ ἡ τραχεῖα τραχύτητι. λειότης μὲν δὴν ἀρτηρίας συμμετρίᾳ κράσεως ἕπεται, τραχύτης δὲ ξηρότητι. τραχύτης μὲν γὰρ ἐπὶ ἀνωμαλίᾳ, κατὰ ξηρὸν σῶμα. τὴν δὲ ἀρτηρίαν ἐργάζεται σκληρὰν μὲν, ἡ τῶν ὁμοιομερῶν αὐτῆς μορίων ξηρότης, ἀνώμαλον δὲ ἡ τῆς πρεσπερμένης τούτοις ὑγρότητος ἔνδεια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔτε ἡ ὀξεῖα φύσει φωνὴ χωρὶς στενότητος φαρύγγος, οὔθ' ἡ βαρεῖα χωρὶς εὐρύτητος δύναται γενέσθαι. στενότης μὲν δὴν, ἐμφύτου ψυχρότητος ἔκγονός ἐστιν, εὐρύτης δὲ θερμότητος. ἀνάλογον δὲ τῶν φυσικαῖς διαφοραῖς τῶν φωνῶν, αἱ κατὰ πάθος ἐπιτελοῦνται, γνωρίσματα καὶ αὗται γινόμεναι τῶν ἐργαζομένων αἰτίων, ὑπὲρ ὧν αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ φωνῆς διώρισται. τὰ δ' ἄλλα μόρια τοῦ ζώου τὰ ἐντὸς, ἀμυδρὰ τῆς κράσεως ἔχει τὰ γνωρίσματα. πειρατέον δὲ ὅμως αὐτὰ, διά τε τῶν ὠφελούντων καὶ βλαπτόντων διαγινώσκειν, ἔτι τε κατὰ τὰς τῶν φυσικῶν

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 216 sur 413

δυνάμεων ἐνεργείας. Εἴρηται δὲ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ἐν τοῖς συμπτώμασιν αἰτίων, ὡς ἥτις ἑκάστης δυνάμεως ἄριστή τε καὶ κακία, ἢ παρημμένη κρᾶσις ἐστίν. τὰ μὲν οὖν τῶν κράσεων γνωρίσματα, καὶ ἤδη λέλεκται.

actionibus, eas cognoscamus. In tertio autem libro de symptomatum causis diximus, facultatis cuiusque virtutem ac vitium temperiem præire. Hactenus igitur de temperamentorum notis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Τὰ γνωρίσματα τῆς κράσεως τῶν σωμάτων ἐκ τῶν σκευασιῶν.

CAPVT XIX.

Signa diagnostica temperamenti corporum, ratione compositionis.

ΤΑ δὲ περὶ τὸ μέγεθος ἢ ποσὸν τῶν μορίων, ἢ τὴν θέσιν, ἢ τῶν θύρετρα ἐσφαλμένα, ὅσα μὲν αἰσθητὰ τοῖς αἰσθήσεσιν, γνωρισθῆναι ῥᾴδιον. τῶν δ' οὐκ αἰσθητῶν τὰ μὲν δύσγνωστα, τὰ δ' ἄγνωστά ἐστιν. τὸ μὲν οὖν τῆς κεφαλῆς μέγεθός τε καὶ σχῆμα, καὶ σκευὴ αὐτῆς τὸ τῶν ἐγκεφάλου, προδήλων τέ ἐστι, καὶ πρόσθεν εἴρηται. κατὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ τῶν ὤμων, οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατ' ὠμοπλάτας, ἢ ὦμους, ἢ βραχίονας, ἢ πῆχυς, ἢ ἄκρας χεῖρας, ἢ ἰσχίον, ἢ μηρὸν, ἢ κνήμην, ἢ πόδας, οὐ χαλεπὸν διαγινώσκειν. αὖ τε κατὰ τὴν διάπλασιν ἐσφαλμένον ἢ ὑγιὲς τῶν τοιούτων, αὖ τε κατὰ τὸ μέγεθος, αὖ τε κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν σκευὴν τῶν συνεστηκότων αὐτά. προδήλοι δ' καὶ αἱ τῆς ἐνεργείας ἑφ' ἑκάστου βλάβαι. τὰ δ' ἐντὸς τοῦ σώματος, οὐ πάντα διαγνωσθῆναι δυνατόν. κατέφθαι μὲν γὰρ ἔνιος οὕτω σμικραί τε, καὶ προγύλιοι, ὑφ' ὧν περιπεπτωκὸς ὑπογόνδριον ἐθαυμάσαμεν, ὡς εὐαρίθμως φαίνεσθαι κατὰ διάγνωσιν ἰδίαν, ὁρῶσί τε καὶ ἁπτομένοις. οὕτω δὲ καὶ κύστιν ἔνιος ἐθαυμάσαμεν, ἐγκεκυφυῖαν τε καὶ σμικράν, ὡς ἐπί ποτε χρονίσαντος περὶ τὴν ἔκκρισιν τοῦ οὔρου, ὄγκος ἐφαίνετο περιγεγραμμένος εὐαρίθμως. οὐ μὴν τῶν ἄλλων ἢ τῶν ἐντὸς, εὐαρίθμου διαγνώσεως πρόκειταί μοι ποτε. πειρᾶσθαι μὴν ποιεῖ διαγινώσκειν ὡς οἷόν τ' ἐστὶν, ἀρετήν τε ἰατρικὴν καὶ κακίαν αὐτῶν, εἰ δὲ μὴ καὶ ὑποτιθέμενον βεβαίαν, ἀλλ' οὖν κατὰ τοσαυτόν γε τεκμήριον, οἷ εἰ οὕτως ἔτυχεν ὑπὸ πάντος. εἶδον γὰρ ἔνιους ἤδη καὶ πολλοὺς, γενεὰς μὲν φλεβὸς ἔχοντας, ἀχρόους δὲ ὅ συμπᾶν σῶμα, καὶ βραχὺ πλείω προσωνεγκάμενον ζωμῶν, καὶ μᾶλλον εἰ φυσώδη, καὶ παχέα, καὶ γλίσχρα. τοῖς μὲν ὥσπερ ἔνιος βαρέσι ἐγκείμενόν τι καὶ κρεμάμενόν, κατὰ δὲ δεξιὸν ὑπογόνδριον αἰσθανομένοις ἐν βάθει, τοῖς δὲ μὴ ῥᾳστώνης ὀδυνώδεις, ὑπὸ τούτων οὕτω εἰκὸς ἐστὶ καὶ μικρὸν εἶναι τὸν ἦπαρ, καὶ γενέσθαι τοῖς διεξόδοις. ἕτερον δὲ ἐθαυμάσαμεν φλεγματικὸν μὲν ὅλῳ τῷ ἕξιν, ἐμοιώθη δὲ ἑκάστης ἡμέρας χολῇ ὠχρᾷ. ἔγνων οὖν χρῆσθαι καὶ τὰ διαχωρήματα αὐτὸν θαύσασθαι, καὶ ὀλιγρὸν εἶχε χολῆς. ἐτεκμηράμην οὖν τούτῳ τὸ χολώδες ὑγρὸν ὀξυχετθόντα πόρρω, οὐ μικρὰν ἐώσῃ μοῖραν εἰς τὸν πυλωρὸν τῆς γαστρὸς ἀποπέμπειν, ὡς ἐπ' οἰκίων φαίνεται ζώων. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ἐν τοῖς ἀδήλοις τῇ αἰσθήσει, μεγάλα συντελεῖ πρὸς διάγνωσιν, ἥ τε τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων γνῶσις, ἥ τε τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ τῶν χρειῶν εὕρεσις. ὁτέῳ οὖν διαγνωστικὸς εἶναι βούλεται, τῶν ὡς εἴρηται νῦν ἐσφαλμένων σωμάτων, ἐν ταῖς ἀνατομαῖς αὐτὸν γυμνασέον ἐστὶ, καὶ ταῖς τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ χρειῶν εὑρέσεσι. μέγα δὲ καὶ πρὸς πάντων ἰδίᾳ καθ' ἑτέρας πραγματείας, ὑπὲρ ὧν ὅτι τελευτῇ τῷ λόγῳ πάντος εἰρήσεται, χάριν τοῦ γινώσκειν τοὺς φιλομαθεῖς ἕκαστον ὧν ἂν ὀρεχθῶσι μαθεῖν, ἐν ποίᾳ μάλιστα πραγματείας ἀναλέγεσθαι χρή. ἄλλα περὶ μὲν πάντων ἄλλοις.

Magnitudinis verò, vel conformationis vel numeri, vel positurae vitia, quae quidem sensibus obiecta sunt; facilè cognosci possunt. Ex his verò quae sensum latent, alia quidem difficilè, alia verò nullo modo cognoscuntur. Siquidem capitis & cerebri magnitudo ac figura manifestè apparent, atque de his antè meminimus, quemadmodum & de thorace. Similiter autem nec difficile est opertas scapulas, humeros, brachia, cubitos, extremas manus, coxas, femora, tibias & pedes cognoscere, siue in conformatione, siue magnitudine, siue numero, siue partium quibus constant compositione vitium contractum sit. Horum enim cuiusque actiones offensae manifestae sunt. Eorum verò quae in corpore latent, non omnia dignosci possunt. Cuiusdam enim ventrem vidi adeò exiguum, rotundum & prominentem, iuxta hypochondrium collocatum, vt euidenter se sua circumscriptione tum videntibus tum tangentibus proderet. Similiter & cuiuspiam vesicam adeò eminentem exiguámque deprehendi, vt si tardiùs vrinam reddidisset, circumscriptus tumor manifestè appareret. Quanquam autem nulla aliarum internarum partium manifestum mihi vnquam de se praebuit indicium, danda tamen opera est quàm maximè fieri potest, vt earum virtutem & vitium si non certa firmáque scientia, saltem artificiosa coniectura cognoscamus; veluti exempli gratia iecoris. Nonnullos enim noui, & quidem multos, qui graciles venas habebant, corpúsque vniuersum decoloratum, quorum, cùm paulò plus cibi assumpsissent, praesertim flatulenti, crassi, & glutinosi, alij velut pondus quoddam innixum ac suspensum, in dextri hypochondrij profundo sentiebant: alij tensionis dolorem, hos igitur & iecur paruum & angustos meatus habere verisimile est. Alterum vidi toto habitu pituitosum, quotidie tamen pallidam bilem vomitione reiicientem. Itaque alui excrementa inspicienda esse duxi; in quibus bilis minimum erat. Meatum igitur qui bilem defert, non exiguam eius humoris portionem ad pylorum imam ventriculi partem, transmittere conieci. Quod in quibusdam animantibus cernere licet. Ex his liquet quòd ad eorum quae sensum latent, cognitionem, plurimum conferat tum apparentium ex corporum dissectione cognitio, tum, actionum vsuúmque inquisitio. Quisquis igitur noscendorum corporum quae à naturali statu (vt modò dicebatur) recedunt, peritiam habere cupit, is in corporum incisionibus, functionúmque ac vsuum inquisitionibus sese exerceat oportet. De his autem omnibus seorsum in aliis operibus scripsimus, de quibus in fine totius huius libri verba faciemus, vt quod discere libuerit, studiosi, ex quonam opere praecipuè decerpere oporteat, cognoscant. Sed de his hactenus.

Quæ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 217 sur 413

A

CAPVT XX.

Signa diagnoſtica corporum inſalubrium, & partium laborantium, cerebri, cordis, hepatis, ventriculi, thoracis, & caterarum ab effectibus ſimplicibus, excrementis, actionibus læſis, & cauſis efficientibus deprompta.

QVæ verò in præſentia inſalubria ſunt, hoc eſt, quæ iam ægrotant corpora, dignoſcenda quoque ſunt: Senſibus quidem obuia, ex B magnitudinis, coloris, figuræ, numeri, & ſitus à naturali ſtatu mutatione, ac differentia, quæ à duritie & mollitie, frigore & calore ſumitur. Quæ verò ſenſum effugiunt, vt ſummatim dicam, actionum offenſionibus, vel excrementis, vel doloribus, vel tumoribus præter naturam; horum, inquam, vel quibuſdam, vel omnibus. Sigillatim autem morboſæ cerebri affectiones, ex dementiæ ſpeciebus, aut ſenſuum, vel phantaſiæ, vel functionum quæ voluntatis imperio obeuntur, læſionibus; aut palati, narium aut aurium excrementis, aut ipſius cerebri dolorum differentiis. Cordis verò ex eius tum difficultatis ſpirandi ſpeC ciebus, tum palpitatione; præterea ex pulſibus & eius, & arteriarum; ex animi quoque concitatione & demiſſione, ex febribus, perfrictionibus, colorum differentiis, & ipſius doloribus. Iecoris verò ex humorum defectu & exuperantia mutatione in ſtatum præter naturam, & ex decoloratione, præterea ex permutata cibi diſtributione, aut nutricatione, aut ſuperuacuorum excretione. Quinetiam ex eius grauitate ac tumoribus, & doloribus non ſolùm in ipſo genitis, verùm etiam aliarum partium conſenſu obortis, quales in aliqua difficultatis ſpirandi, & tuſſis ſpecie exiD ſtunt. Ad eundem modum ventris vitia, ex coctione, appetentia humidi & ſicci, & ſuperuacuorum excretione, deprehenduntur. Similiter ex ſingultu, ructu, nauſea, vomitu, & eorum quæ vomitione reiiciuntur, ſpeciebus, quinetiam thoracis vitia nuntiant ſpirandi difficultas, tuſſis, & eius partis dolor, eorúmque quæ exponuntur, differentia. Aſperæ quoque arteriæ morbos, difficilis ſpiratio, tuſſis, eius dolor, & quæ expuendo reiiciuntur, & vocis vitia oſtendunt. Eadem ratione aliarum omnium partium affeE ctus, ex tumore, dolore, functionum offenſione & excrementorum differentia dignoſcuntur. Tumores quidem præter naturam, ſunt inflammationes, ſcirrhi, & œdemata. Dolor verò, in quacunque corporis parte firmatus ſit, aut ſolutionis continuitatem, aut vehementem ſubitâmque immutationem oſtendit. Continuitas autem ſectione, eroſione, contuſione, & tenſione ſoluitur. Immutatur verò ſubſtantia à calore, frigore, ſiccitate, & humiditate. Trifariam autem functio læditur. Aut enim imbeciliter, aut depraua tè, aut omninò non editur. Quæ verò excernuntur, alia affectorum locorum particulæ ſunt, alia excrementa. At quæ in ipſis naturaliter continentur, de ſe vnumquodque præbet indicium. De omnibus his in opere de locis affectis fuſiùs diſputatum eſt; quod nemo ante nos, aut in artem redegit, aut abſoluit; quemadmodum nec aliud vllum, quod veteres quidem inceperint, ad finem perductum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Τὰ γνωρίσματα σωμάτων τῶν νοσωδῶν τε, καὶ μερίων νοσούντων τῶν ἐγκεφάλου, καρδίας, ἥπατος, κοιλίας, θώρακος, καὶ ἄλλων ἀπὸ τῶν διαθέσεων ἀπλῶν τε καὶ συντεθειμένων, καὶ ἐνεργειῶν τῶν βλαβέντων, καὶ αἰτίων τῶν ποιητικῶν ἐξενεχθέντα.

ΟΣα δὲ ἐν τῷ νῦν ἐστι νοσώδη σώματα, τουτέστιν ὅσα νοσεῖ, διαγινώσκειν χρὴ καὶ ταῦτα, τοῖς μὲν αἰσθήσεσιν ὑποπίπτοντα τῇ μεταβολῇ τῆς κατὰ φύσιν αὐτοῖς ὑπαρχόντων, ἐν μεγέθει, καὶ χρόᾳ, καὶ σχήματι, καὶ ἀριθμῷ, ἐκ τόπου, καὶ τῇ κατὰ σκληρότητα, καὶ μαλακότητα, ἐκ θερμότητα, ἐκ ψυχρότητα διαφορᾷ. μὴ φαινόμενα δὲ, καθόλου μὲν φαίνεται τοῖς βλαβεῖσι τὴν ἐνεργείαν, ἢ τοῖς σκληρινομένοις, ἢ ταῖς ὀδύναις, ἢ τοῖς ὄγκοις τοῖς παρὰ φύσιν, ἢ ὅλοις τούτων, ἢ πᾶσι. κατὰ μέρος δὲ, τὰ μὲν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον νοσώδης διαθέσεις, ἢ τοῖς τῆς παραφροσύνης εἴδεσιν, ἢ ταῖς τῶν αἰσθήσεων, ἢ φαντασιῶν βλάβαις, ἢ τῇ τῶν προαιρετῶν, ἢ τοῖς σκληρινομένοις δὲ κωφώσεσι, τηλίκων καὶ ῥινὸς, καὶ ὠτων, ἢ ταῖς τῶν κατ' αὐτὸν ὀδυνῶν διαφοραῖς. ὧν C ταῖς δὲ κατὰ τὴν καρδίαν, ἔκ τε τῶν τῆς δυσπνοίας εἰδῶν, καὶ παλμῶν τῶν κατ' αὐτὴν, ἔτι τε τῶν κατ' αὐτὴν σφυγμῶν, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, ὀξυθυμίας τε καὶ ἀθυμίας, καὶ πυρετῶν, ἐκ τῶν καταψύξεων, καὶ τῶν ἐκ τοῦ χρώματος διαφορῶν, ἀλλοιωμάτων τε τῶν κατ' αὐτὴν. ταῖς δὲ καθ' ἧπαρ, ἔκ τε τῆς τῶν χυμῶν ἐνδείας τε καὶ πλεονεξίας, ἐκ δυσπεψίας τε καὶ ταῖς διὰ τὴν φύσιν, ἐκ ψυχρότητος, καὶ παρὰ τοῖς κατὰ τὴν ἀπόδοσιν ἢ θρέψιν, ἢ τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ἐκ παλλαττομένοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς βαρέσι ταῖς κατ' αὐτὸ, καὶ ὄγκοις, καὶ ἀλγήμασιν, οὐ τοῖς ἐγγὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν συμπα- D θῶν ὅσα γίνεται, καθ' ἕνα δυσπνοίας ἰδέαν καὶ βῆχας. οὕτως δὲ ἐκ τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα, τοῖς περὶ τὸν πέπτην τε, καὶ τὴν ὄρεξιν τῆς ὑγρᾶς ἢ ξηρᾶς προσφορᾶς, ἢ περὶ τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ἀμφιτομουμένοις, ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς λυγξὶν, ἐρυγαῖς, ναυτίαις, ἐμέτοις, αὐταῖς τῶν ἐμουμένων ταῖς ἰδέαις. καὶ μὴν γε καὶ ὅσα κατὰ θώρακα, δυσπνοίαις, βήξὶν, ὀδυναις ταῖς κατ' αὐτὸν, τῇ τῶν αἰσθητομένων διαφορᾷ. ἐκ τοῦ κατὰ τὴν παχείαν ἀρτηρίαν νοσήματα, δύσπνοιά τε ἐκ βὴξ, ἢ τε κατὰ τὸν τόπον ὀδυνη, καὶ τὰ αἰσθητόμενα, καὶ αἱ τῆς φωνῆς βλάβαι γνωρίζουσιν. ἀνάλογον δὲ κατὰ τῶν ἄλ- E λων μερίων ἀπαθῶν, ἔκ ὄγκου, ἐκ ὀδυνης, ἐκ βλάβης ἐνεργῶν, ἔτι τε τῆς τῶν σκληρινομένων διαφορᾶς αἱ διαγνώσεις ἔσονται. ὄγκοις μὲν δὴ τοῖς παρὰ φύσιν, οἷς φλεγμοναῖς, καὶ ἐρυσιπέλασι, ἐκ σκίρροις, καὶ οἰδήμασιν ἐξεταστέον. ἄλγημα δὲ καθ' ὃν αὖ ἐρεῖδη τόπον, ἤτοι στενοχείας λύσιν, ἢ ἀλλοίωσιν ἀδρὰν ἐνδείκνυται. λύεται μὲν οὖν ἡ στενοχωρία τομῇ, καὶ διαβρώσει, ἐκ θλάσει, καὶ ταύσει. ἀλλοιοῦται δὲ ἡ οὐσία θερμότητι, ἐκ ψυχρότητι, ἐκ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι. βλάπτεται δὲ ἡ ἐνέργεια τειχῶν, ἢ ἀῤῥωστίᾳ, ἢ πληκμελείᾳ, ἢ μηδ' ὅλως γιγνομένη. ὅσα δ' ἐκκρίνεται, τὰ μὲν ὡς μόρια τῶν πε- F πονθότων, τὰ δὲ ὡς περιττώματα, τὰ δὲ ὡς ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα, κατὰ φύσιν ἕκαστον ἑαυτῷ ἰδίαν ποιήσεται. λελεκται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἀπαθῶν ὅτι πλέον, ἐν τῇ τῶν πεπονθότων τόπων προαιρέσει. μηδενὸς αὐτῷ ἐπὶ μέθοδον τῶν ἔμπροσθεν ἀγαγόντος, ἢ τὸ τέλειον ἀποδόντος, ὥσπερ οὐδ' ἄλλην εὐδαιμίαν ὧν ἐπήρξαντο μὲν οἱ παλαιοὶ, οὐ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 218 sur 413

σωετέλεσθω δέ. τῶν μὲν δὴ νοσωδῶν σωμάτων, ἐξ ἐκείνης τῆς πραγματείας μανθάνειν χρὴ τὰ γνωρίσματα, τῶν νοσησόντων δὲ, καὶ τῶν ὑγιαινόντων μόνων, ἐκ τῆσδε τῆς μεθόδου. A est. Ægrotantium igitur corporum, ex illo opere; ex hac verò methodo, eorum qui in morbum labuntur, & qui sanitati restituendi sunt, notæ petendæ sunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ σημείων οὐδετέρων διαγνωστικῶν τε, καὶ προγνωστικῶν τῆς ἐσομένης νόσου.

CAPVT XXI.

De signis neutris diagnosticis ac prognosticis futuri morbi.

ΤΑ μὲν οὖν τῶν νοσησόντων, ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἰδέαν ἔχει, τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντων. καὶ φύσιν μὲν οὐδὲν ἅπαντα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, οὐδὲ φύσιν δὲ, τοῖς νοσοῦσιν καθόσον νοσοῦσιν. ἐν μεθορίῳ δὲ τούτων ἐστὶ τὰ δηλωτικὰ σημεῖα τῶν νοσησόντων. ἔνια μὲν ἐν τοῖς ἥμισυ ὑπάρχοντα τῆς καὶ φύσιν, ἀλλὰ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ χυμοῦς ὑπαλλαγμένα. ἔνια δὲ ἐν τοῖς οὐδὲ φύσιν μὲν, ἀλλὰ μικρότερα τῆς ἐν τοῖς νόσοις. καὶ διὰ τοῦτο, καὶ αἱ διαθέσεις μὲν αὗται τῶν σωμάτων, ὅσα νοσησόντων ὑπάρχει, τῶν οὐδετέρων εἰσὶ, καὶ τὰ δηλωτικὰ αὐτῶν σημεῖα. προῤῥήσεις μὲν γὰρ ταῦτα ὑγείας δηλοῖ, οὐδετέρως δὲ τὰς νόσους. καὶ γίνεται τὰ αὐτὰ σημεῖα καὶ τῶν προγνώσεων, οὐδετερά τε καὶ νοσώδη. τὰ μὲν τῶν ἤδη διαθέσεων δηλωτικὰ, οὐδέτερα, τὰ δὲ τῶν ἐσομένων προδηλωτικὰ, νοσώδη. καὶ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσιν ὑπιφαίνεται σημεῖα σωτήρια, λεκτέον μὲν ὑγιῆ, διότι τῶν ἐσομένων ὑγείαν προδηλοῖ. λεκτέον δὲ καὶ νοσερὰ, καθόσον τῶν ὑπαρχουσῶν νόσων ἐνδείκνυται. ἐκ δήλων ὡς ἔστι τῶν ἀμφοῖν ὄντα δηλωτικὰ, λεκτέον αὖ οὐδέτερα καθ' ἕν τι τῶν σημαινομένων τῆς οὐδετέρας φωνῆς. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, τὰ αὐτὰ σημεῖα τοὺς τρεῖς ἔχειν λόγους ἐν διαφερούσαις ἕξεσιν, ὑγιῆ τε καὶ νοσερὰ, καὶ οὐδέτερα λεγόμενα. καθ' ἕτερον δὲ σημαινόμενον, ὅσα τοῖς ἀναχωμένοις ἐκ νόσων ὑπάρχει σημεῖα λέγομεν οὐδέτερα, καθ' ὃ οἴομαι, καὶ τὰ τῶν γήρα. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα πλείοσιν ὑποπέπωκεν ἐννοίαις τε καὶ λόγοις. ὅσα δὲ τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, μόνην τὴν τῶν ὑγιῶν ἐννοίαν, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσι μὴ προδηλοῦντα τὴν ὑγείαν, μόνην καὶ ταύτην τὴν τῶν νοσωδῶν ὑποπέπωκεν ἐννοίαν. περὶ μὲν δὴ τούτων ἐξῆς εἰρήσεται. τὰ δὲ τῆς μελλούσης νόσου προγνωστικὰ, διέλθωμεν πρότερον. διττῆς δὲ οὔσης τῆς αὐτῶν διαφορᾶς, προσλαμβάνωμεν πρότερον, τὰ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ χυμοῦς, οὐκ αὐτῆς ταῖς οἰκείαις ἰδέαις ἐξηλλαγμένα τῆς καὶ φύσιν, οἷ ὄρεξιν σπάνιον ὑπιτεταμένην, ἢ οὐκ ἐλευθερωμένην, ἢ μὴ καὶ τὸ σπανίζον χυμοῦ, ἢ οὐ σπανίζων ἐδεσμάτων, ἢ ἀπόκρισιν τῶν περιττωμάτων τῆς ἕξεως ἐλαττόνων, ἢ πλειόνων, ἢ ὑγροτέρων, ἢ σκληροτέρων. οὕτως δὲ καὶ τῶν ὑγρῶν περιττωμάτων ἔνδεια, καὶ πλεονεξία τοῦ καὶ φύσιν, ἢ χροιᾶς, ἢ συστάσεως ἀλλαλοίωσις, ἢ χυμοῦ κενώσεως, ἀγρυπνία τε καὶ πλείων ὕπνος, ἢ οὐκ ἐν καιρῷ τοῦ σιτίου. καὶ ταῦτα δὲ καὶ ἡ περὶ πόμα πλῆθος, ἢ ἔλαττον, ἢ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν ὑπιτυμία τοῦ σιτίου. ὥσπερ γε καὶ ἡ περὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν, ἀμέτρως ἢ ἀκαίρως ὑπιτυμία, ἰσχνοῦντες πλείοις τοῦ δέοντος, ἢ ἐλάττοις, ὄγκος εἰς τὰς κινήσεις, ἢ πειρωμένων κινεῖσθαι βαρύτης, ἢ ἕλκωσις ἰχωρώδης, καθαιμώδων χρῶμα, ἢ πλείων, ἢ ἐλάττων κένωσις. οὕτω δὲ καὶ ἡ διὰ αἱμορροίδων. ἄλλα καὶ ἡ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἐδωδὴ, ἢ πόσις, οὐχ ὁμοία τῇ προτέρᾳ, ἀλλ' ἡδονὴ, γνώρισμα ὑγιὲς μέλλοντος νοσήματος. οὕτως δὲ καὶ ἡ τῆς διανοίας ἀμβλύτης οὐ κατὰ φύσιν, ἢ ὑπολησμοσύνη ὡς ἀπ' ὄγκου,

ΤΑ quidem igitur eorum qui ægrotaturi sunt signa mediam inter salubria & insalubria speciem obtinent. Nam sanis omnia secundum naturam insunt; præter naturam verò ægrotis, quatenus ægrotant. In horum verò medio constituta sunt, quæ futuros morbos prænuntiant; quorum alia secundum naturam sunt, sed qualitatibus, quantitatibus vel temporibus permutata. Quædam verò præter naturam, sed quàm quæ in morbis sunt, obscuriora. Quocirca affectiones ipsæ corporum quæ in morbos lapsura esse submonstrant, atque indicantia ipsas signa, in neutrorum genere posita sunt. Primariò enim hæc sanitatem ostendunt, secundo verò loco morbos. Eadem cum diuersis comparata, tum neutra, tum morbosa existunt. Nam quatenus affectionem præsentem ostendunt, neutra; quatenus verò futuram prænuntiant, morbosa sunt. Eadem ratione & quæ per morbos salubria signa visuntur, quatenus futuram sanitatem prædicunt, salubria dicuntur; quatenus verò præsentem morbum monstrant, morbosa. Palam quoque est, quòd quæ vtrumque indicant, secundum aliquod vocis neutrius significatum dici neutra poterunt. Mirum autem videri non debet, eadem signa cum diuersis comparata, triplicem rationem habere, nimirum salubrium, morbosorum, & neutrorum. Iuxta aliud verò significatum, quæ ex morbo conualescentibus insunt signa, neutra dicimus, in quo significato signa quæ in senectute adsunt, accipienda esse arbitror. Hæc quidem omnia pluribus tum notionibus, tum rationibus subiecta sunt. Quæ igitur in absoluta sanitate atque inculpata sunt signa, sub solam salubrium notitiam veniunt. Et quæ in ægroti sunt, nec futuram sanitatem prænuntiant, soli quoque morbosorum notioni subiiciuntur. De his autem deinceps dicetur. Ac primùm de his quæ futuram prædicunt ægritudinem, quorum duplex sit differentia, priùs ea quæ quantitate, qualitate & tempore, non autem propria specie à naturali statu immutata sunt, tractemus; cuiusmodi est cibi appetentia vel maior vel minor, vel quæ suo tempore non accidit, vel insoliti cibi, aut eius excrementorum vel pluriũ vel pauciorum, vel liquidiorum vel duriorum excretio. Simili modo humidiorum recrementorum defectus ac exuperantia præter naturam, aut corũ coloris aut substantiæ, aut temporis excretioni à natura destinati mutatiõ. Vigiliæ quoque ac somni prolixiores, aut suo tẽpore non aduenientes. Similiter potus liberalioris aut parcioris, calidi aut frigidi insolita cupiditas; Quẽadmodũ veneris immodicus vsus, aut intẽpestiuũ desideriũ. Sudores plures aut pauciores quàm naturæ cõueniat, ad motũ tarditas, aut hunc moliẽtibus grauitas, aut vehemẽs exolutio aut mensiũ suppressio, aut profusio maior vel minor. Quemadmodũ sanguinis ex venis quæ hæmorrhoides dicũtur, fluxio. Sed & si tanta in cibo & potu, quanta priùs fuit, voluptas nõ sentiatur, futuri morbi est nota. Similiter autẽ & mentis hebetudo præter naturã, aut obliuio quædã insolita, aut

aut pluribus somni quàm antè visis pleni. Quinetiam auditus, gustus & visus hebetiores ac obscuriores. Atque vt semel dicam, quæcunque secundum naturam inerant, vel aucta, vel imminuta, vel tempore, vel quantitate, vel qualitate immutata. Atque adeò corporis moles maior & minor, rubicundior aut albior, similiter liuidior & nigrior, ructúsque & sternutamenta & flatus plures aut pauciores quàm ex consuetudine. Eodem modo narium, palati, vel aurium (quibus cerebrum expurgatur) recrementa, quantitate, qualitate aut tempore immutata. Hæc quidem ex eorum genere esse censentur, quæ secundum naturam sunt. Morsus autem ventris, vel stomachi, vel alicuius intestinorum, aut dolor qui vel ventre exonerando, vel vomendo, vel vrina reddenda, vel alius quispiam mediocris sentitur, ex eorum quæ præter naturam sunt genere esse censentur. Nondum tamen ita affecti ægrotare dicuntur, quemadmodum nec quibus caput aut grauatur aut dolet, quum nondum hæc solita impediant opera, atque hic est ægrotandi terminus in eiusmodi affectionibus. Quocirca eandem affectionem cum aliis comparatam, iam morbosam, & neutram etiam dicimus. Nam pro virtutis robore vel facilè ferentis, vel iam victæ harum quæque aut morbus est, aut neutra affectio. Eodem modo & quæ in sensibus fiunt, non quæ maioris, & minoris ratione inter se differunt, sed quæ ex genere præter naturam sunt, morbosa signa existunt, tantisper dum exigua sunt & nondum à solitis operibus hominem abducere possunt. Eiusmodi autem sunt, quum gustui vel salsum vel amarum vel aliquem alium saporem omnia quæ eduntur & bibuntur repræsentant; aut etiam si nihil assumatur, talis saliua apparet. In odoratu verò, quum sine rei odoræ præsentia qualitatem aliquam sentimus; aut quum plura diuersáque naribus obiecta, eundem omnia, ac si essent similia, odorem repræsentant, sæpe verò nihil omninò odoramur; aut quum fœtorem aliquem, etiam si nihil adsit quod grauiter oleat, sentimus. In auditu autem sonitus & strepitus præter naturam sunt. Similiter & quæ oculis nigra, obscura, cæsia, rufa, & flaua apparent. Atque horum alia rotunda esse, alia oblonga, quædam gracilia, quædam crassa: omnia autem volitare videntur. In tactu autem, quum inæqualitas quædam, vel densitas, vel grauitas, vel tensio, vel stupor, vel vlcerosa affectio in toto corporis habitu sentitur. Pari modo in vnaquaque corporis parte vel tensio vel contusio, vel morsus, vel grauitas, si nec magnæ, nec stabiles sint, neutrum esse affectum significant, morbum verò prænuntiant.

CAPVT XXII.

De signis prognosticis euentus morbi corporis ægrotantis.

QVæ verò iam ægrotantibus insunt notæ, aliæ sanitatem, aliæ mortem significant. Priores salubres sunt, posteriores verò generaliter quidem morbosæ, specialiter verò pernicioſæ dicuntur. Generaliter autem ex functionum virtute & vitio, particulatim verò ex singularum actionum virtute & vitio notæ sumuntur; quarum genera priùs declarata sunt, primùm

A ἢ φαντασιωδέστεροι τῶν ἔμπροσθεν ὕπνοι. καὶ μυδὴ δὴ καὶ ἀκοὴ, καὶ ὄσφρησις, καὶ ὄψις ἀμβλύτεραί τε καὶ ἀχλυωδέστεραι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅσα κατὰ φύσιν ὑπῆρξε, τὰ μὲν αὐξανόμενα, τὰ δὲ μειούμενα, τὰ δὲ χρόνῳ ποσῷ, ἢ ποσότητι, ἢ ποιότητι ἐξαλλαττόμενα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦ σώματος ὄγκος, ἐλάττων τε καὶ μείζων γινόμενος, ἐρυθρότερός τε καὶ λευκότερος, ἢ οἷ πελιδνότερος, καὶ μελανίτερος, καὶ ἐρυγαί τε καὶ πταρμοὶ, καὶ φύσαι πλείους, ἢ ἐλάττους τῶν κατὰ φύσιν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα ἀπὸ ῥινῶν, ἢ στόματος, ἢ ὤτων, οἷς ὁ ἐγκέφαλος ἐκκαθαίρεται ποσότητι, ἢ ποιότητι, ἢ χρόνῳ ὀξαλλαττόμενα. ταῦτα μὲν ἅπαντα τοῦ ἡγεμονικοῦ τῶν κατὰ φύσιν ἐστίν. δῆξις δὲ γαστρὸς, ἢ κατὰ στόμαχον, ἢ κατά τι τῶν ἑτέρων, ἢ ὁπῇ τοῖς ἀπεχωρημένοις, ἢ ἐμουμένοις, ἢ οὐρουμένοις, ἢ ὅπῃ ἕτερος πόνος, ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ μὲν ἐστὶ τῶν κατὰ φύσιν, οὐπω δὲ νοσεῖν οἱ οὕτως ἔχοντες λέγονται, κατὰ λόγον οὐδὲ οἱ βαρυνόμενοι τὸν κεφαλὴν, ἢ ἀλγοῦντες κάτω γε μηδέπω ἀπὸ τούτων τοῖς τὰ σιτία καὶ τὰ σιτηρὰ τῶν ἔργων ἐμποδίζονται. καὶ ὁ γε τοῦ νοσεῖν ὅρος οὗτός ἐστιν ὁπὸταν τοῖς τοιούτοις ἀπαθέσι. καὶ ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ τοῖς μὲν, τὸν αὐτὸν ἀπαθέσιν ἤδη τε νοσώδη καὶ θατέραν ἐφεξῆς. τοῖς γὰρ τὸν ῥωμύλον τῆς φερούσης C ῥᾳδίως, ἢ νικωμένης ἤδη δυνάμεως, ἤτοι νόσος ἐστὶν, ἢ θατέρα ἀπάθεια ἑκάστη τῶν εἰρημένων. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὰς αἰσθήσεις, οὐκ ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀλλήλων διενηνόχασιν, ἀλλ' ὅσα τοῦ ἡγεμονικοῦ πάθη φύσιν ἔχει. καὶ ταῦτ' ἔστι νοσώδη σημεῖα, μέχρι ἂν ᾖ σμικρὰ, καὶ μηδέπω τῶν εἰωθυιῶν τοῖς ἔξεων ἀπαλλάττηται ἐνεργά. τοιαῦτα δ' ἐστὶ κατὰ μὲν τὴν ὄψιν, ὅταν ἀλμυρᾶς, ἢ πικρᾶς, ἢ ἄλυος ἑτέρας ποιότητος ἔμφασις ᾖ τοῖς ἐσθιομένοις τε καὶ πινομένοις ἅπασιν, ἢ καὶ χωρὶς τοῦ προσφέρεσθαί τι δοκεῖν αὐτὸ φαίνηται τοιοῦτον. κατὰ δὲ τὴν ὄσφρησιν, ὅταν ἤτοι ἄλυος αἰσθανόμεθα μιᾶς D ποιότητος, σθένους ὀσφρητοῦ πρόντος, ἢ καὶ προσφέροντες πλείω τε ἅμα φέροντα, πάντων ἀπὸ, ὡς ὁμοίων αἰσθανόμεθα. πολλάκις δ' οὐδὲ ὅλως αἴσθησις ἡμῖν σθένους, ἢ δυσώδεις ἄλυος γίνεται, μηδενὸς πρόντος, δυσώδους. κατὰ δὲ τὴν ἀκοὴν, ἤχοι καὶ ψόφοι τοῦ ἡγεμονικοῦ εἰσίν. ὥσπερ γε καὶ κατὰ ὄψιν ὅσα προφαίνεσθαι δοκεῖ, μέλανά τε καὶ ὀρφνώδη, καὶ κυανᾶ, καὶ πυρρὰ, καὶ ξανθὰ, καὶ τὰ μὲν στρογγύλα, τὰ δὲ προμήκη. καὶ τὰ μὲν ἰσχνὰ, τὰ δὲ παχέα, πεπταμένα πάντα δοκοῦντα. κατὰ δὲ τὴν ἁπτικὴν αἴσθησιν, ὅταν αἰωρημία τις, ἢ πύκνωσις, ἢ βαρύτης, ἢ τάσις, ἢ ναρκώδης, ἢ ἑλκώδης ἀπάθεια ἐμφαίνηται καθ' ὅλου τοῦ ἔξιν. οὕτως δὲ καθ' ὁκτὼ μέρη, ἢ τάσις, ἢ θλῖψις, ἢ δῆξις, ἢ βαρύτης, ὅταν σμικραὶ ὦσι, καὶ μὴ μόνιμοι, τὸν μὲν ἀπάθειαν θατέραν εἶναι δηλοῦσι, προσαγγέλλουσι δὲ νόσον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ σημείων προγνωστικῶν τῆς ἀποβάσεως νόσου τοῦ σώματος νοσούντος.

ΟΣα δὲ ἐν τοῖς ἤδη νοσοῦσι γίνεται σημεῖα, τὰ μὲν ὑγίειαν δηλοῦντα, τὰ δὲ θάνατον. ὑγιεινὰ μὲν τὰ πρόσθεν, τὰ δὲ ἕτερα τοῦ ἡγεμονικοῦ μὲν νοσερὰ, κατ' εἶδος δὲ ὀλέθρια λέγεται. λαμβάνεται δὲ καθόλου μὲν εἰπεῖν, ἔκ τε τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῆς τε καὶ κακίας, κατὰ μέρος δὲ ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν, ὧν τὰ γένη πρόσθεν εἴρηται, πρῶτον

μὲν ὂ τῶν ἀρχῶν, δεύτερον δὲ ὂ τῶν ἀπ' ἐκείνων πεφυκότων, καὶ τρίτον τῶν ἰδίαν μὲν ἐχόντων διοίκησιν, ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν ἀποφύσεις τινὰς δεχομένων. ὂ γὰρ δὴ τέταρτον γένος τῶν τό τε ῥηθέντων, ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ἄχρηστον εἰς τὰς προγνώσεις, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, κἀκ τούτων ἔσται ποτὲ πρόγνωσις, ὥσπερ γε κἀκ τῶν περιττωμάτων διὰ παντός. ἐκ τούτων μὲν λόγῳ συμπαθείας, ἐκ δὲ τῶν περιττωμάτων, ὅτι πέψεως ἐκ ἀπεψίας ἐν αὐτοῖς ἐστι σημεῖα, ὥστε οὐκ ἐνδέχεται μὴ δηλοῦν αὐτὰ διὰ παντός, ἤτοι τὴν φύσιν ἐπικρατεῖν τῆς ὕλης, ἢ τὴν ὕλην τῆς φύσεως, ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου. ὑγιεινὰ μὲν οὖν σημεῖα λεχθήσεται, κρατούσης τῆς φύσεως, νοσώδη δὲ, κρατουμένης. οὐδέτερα δὲ τὰ ἐν ταῖς ἰσοσθενέσι μάχαις. τὰ μὲν δὴ τῆς ἐναργοῦς πέψεως σημεῖα, τῶν ὑγιεινῶν ἐστι, καθάπερ καὶ τὰ τῆς ἀπεψίας νοσερὰ, τὰ δὲ οὔτε πέψιν, οὔτε ἀπεψίαν ἐναργῶς ἐνδεικνύμενα, τῆς τῶν οὐδετέρων ἐστὶ φύσεως. οὐδέτερα δὲ καὶ ὅσα νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ τοὐναντίον δηλοῖ, καθάπερ οἱ μελαινόμενοι δάκτυλοι. τοιαῦτα δ' ἐστὶ καὶ τὰ κριτικὰ συμπτώματα. λέλεκται δὲ ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ κρίσεως, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἐνέργειαν ἐν τοῖς περὶ συμπτωμάτων αἰτίοις. ἐκ τούτων οὖν χρὴ τὴν κατὰ μέρος ἅπασαν αὐτῶν ὕλην ἀναλέγεσθαι. ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος, ἐνταυθοῖ μὲν ἤδη καταπαύσω τὴν περὶ τῶν σημείων λόγον, μεταβήσομαι δὲ ἐπὶ τὴν περὶ τῶν αἰτίων.

quidem principiorum, secundum autem eorum quæ ab illis ortum habent, & tertium eorum quæ sese gubernant, à principiis verò propagines quasdam accipiunt. Quartum autem genus eorum quæ tunc diximus, ex se quidem ad prædicendum est inutile: sed per accidens aliquando ex ipsis præsagimus, quemadmodum omninò & ex recrementis, ex illis quidem; consensus ratione. Ex recrementis verò, quòd ea coctionis & cruditatis in se notas continent. Quare fieri omninò non potest quin significent aut naturam materia, aut materiam natura, aut neutram altera superiorem esse. Salubria quidem signa dicuntur, si natura superet, morbosa verò, si superetur, neutra verò, si pares pugnæ sint. Manifestæ autem coctionis signa, inter salubria, quemadmodum inter morbosa cruditatis annumerantur. Quæ verò neque coctionem, neque cruditatem manifestam ostendunt, ex neutrorum natura sunt. Sed & neutra sunt, quæ nunc hoc, nunc contrarium significant, quales sunt denigrati digiti. Eiusmodi autem sunt critica accidentia. De quibus omnibus in libris de Crisibus, quemadmodum & de singulis actionibus in libris de symptomatum causis dictum est; ex quibus omnem earum materiam particulatim sumere oportet. Ne autem prolixior sim, orationi de signis finem faciam; ad causas verò me conferam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ τῶν αἰτιῶν ὑγιεινῶν τε καὶ περὶ τῆς τοῦ σώματος ἀλλοιώσεως.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὰ μὲν ὑγιεινὰ, τὰ δὲ νοσερὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα, πρῶτον περὶ τῶν ὑγιεινῶν ὁ λόγος ἔσται. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν, τὰ μὲν ἦν φυλακτικὰ, τὰ δὲ ποιητικὰ τῆς ὑγείας, ἔστι δὲ καὶ χρόνῳ, καὶ ἀξιώματι πρότερα τὰ φυλακτικὰ τῶν ποιητικῶν, ἀπὸ τῶν φυλακτικῶν νῦν ἀρκτέον. ὄντος τοίνυν οὐχ ἑνὸς τοῦ ὑγιεινοῦ σώματος, ἀλλὰ πλειόνων, ὡς ἔμπροσθεν διώρισται, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον ἔσται τὸ φυλακτικὸν, ὅτι καὶ πᾶν αἴτιον ἐν τῷ πρός τι. πάλιν οὖν κἀνταῦθα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος ποιητέον, ἐπισκεπτομένοις τὰ πρὸς ταύτην ὑγιεινά. τὴν δὲ εὕρεσιν αὐτῶν ἡ τοῦ πράγματος αὐτοῦ φύσις ὑπαγορεύει. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀπαθὲς καὶ ἀναλλοίωτον τὸ σῶμα, διὰ παντὸς ἂν ἔμενεν ἡ ἀρίστη κατασκευὴ, καὶ οὐδὲν ἂν ἐδεῖτο τέχνης ἐπιστατούσης αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ ἀλλοιοῦται, καὶ διαφθείρεται, καὶ τρέπεται, μὴ φυλάττον ἦν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν, ἐπικουρίας ἐν τοσούτῳ δεῖται. καθ' ὅσους οὖν τρόπους ἀλλοιοῦται, τοσαῦτα γένη καὶ τῶν ἐπικουριῶν ἕξει, τουτέστι τῶν φυλακτικῶν αἰτίων, ἃ πρόδηλον ἤδη κἀξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων, ὡς ἐπανορθωτικὰ τῷ γένει τετύχηκεν ὄντα. τῷ δὲ κατὰ βραχὺ ποιεῖσθαι τὰς ἐπανορθώσεις, πρὶν ἀθρόως ἀπαντῆσαι τὸ βλάβος, οὐ προφυλακτικὰ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι κακοῦ πρὸς τῶν ἰατρῶν κέκληται, ἀλλὰ φυλακτικὰ τῆς παρούσης κατασκευῆς. ἀλλοιοῦται τοίνυν τὸ σῶμα, πρὸς μὲν τινων ἐξ ἀνάγκης, πρὸς δέ τινων οὐκ ἐξ ἀνάγκης. λέγω δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν οἷς ἀδύνατον αὐτῷ ἐστι μὴ πλησιάζειν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ τὰ λοιπά. τὸ μὲν γὰρ τῷ περιέχοντι διὰ παντὸς ὁμιλεῖν, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν, καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ ὑπνοῦν ἀναγκαῖον αὐτῷ, ξίφεσι δὲ καὶ θηρίοις οὐκ ἀναγκαῖον. ὅθεν ἐν μὲν τῷ προτέρῳ γένει τῶν αἰτίων, ἡ περὶ τὸ σῶμα τέχνη

CAPVT XXIII.

De causis salubribus, ac de corporis alteratione.

QVoniam autem harum aliæ salubres, aliæ morbosæ, aliæ verò neutræ sunt: primùm de salubribus disseremus. Quoniam verò harum ipsarum quædam conseruant, quædam verò efficiunt sanitatem, sunt autem efficientibus conseruantes & tempore & dignitate priores; initium à conseruantibus sumemus. Quum igitur non vnum sit salubre corpus, sed plura, vt antè explicatum est, horum cuique causa qua conseruetur, peculiaris erit: quandoquidem ad aliquid omnis causa refertur. Rursus igitur hîc ab optima corporis constitutione initium sumemus, eius salubres causas considerantes; quarum inuentionem rei natura docet. Nam si non pateretur corpus nec mutaretur, optima perpetuò maneret constitutio; neque arte opus esset quæ illi præsideret. Sed quoniam alteratur, mutatur & corrumpitur, nec seruat quam ab initio habebat constitutionem, hac ratione præsidio eget. Quot igitur modis immutatur, tot auxiliorum, hoc est conseruatricum causarum genera habebit; quas ex his quæ iam dicta sunt, constat, ex genere esse corrigentium. Sed quoniam paulatim correctiones fiunt antequam magna accidat noxa; præsentis status conseruatrices, non autem futuro malo prospicientes medici appellant. Immutatur autem corpus à quibusdam ex necessitate, ab aliis non ex necessitate. Ex necessitate autem dico, quæ nulla ratione vitari possunt. Non ex necessitate verò reliqua. Necessariò quidem omninò in ambiente aëre versamur, edimus, bibimus, vigilamus, & dormimus. Ensibus verò & foris non necessariò obiicimur. Vnde in priore causarum genere ars versatur, quæ corpori tuendo dicata

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 221 sur 413

dicata est, non autem in posteriore. His igitur expositis, in singulis eorum quæ necessariò corpus immutant, proprium salubrium causarum genus inueniemus. Vnum quidem ex ambientis aëris contactu, alterum ex motu & quiete, tum corporis vniuersi, tum eius partium. Tertium ex somno & vigilia. Quartum ex his quæ assumuntur. Quintum ex his quæ excernuntur & retinentur. Sextum ex animi affectibus. Ab his enim omnibus corpus affici necesse est. Nam ab ambiente aëre aut calefit, aut refrigeratur, aut exiccatur aut humectatur, aut à coniugatis his afficitur, aut tota substantia immutatur. Ex motu autem & quiete vtroque immoderato aut calefit aut refrigeratur, aut humectatur aut resiccatur, aut ab iisdem copulatis efficitur. Eodem autem modo somnus & vigilia ipsum ex necessitate afficiunt, quemadmodum & animi motus; & quæ assumuntur, aut excernuntur, aut retinentur. Hæc enim omnia corpus immutant, sanitatémque corrumpunt; alia quidem protinus ac manifestè, alia verò alterius causæ interuentu. Atque de his ipsis particulatim in opere de sanitate tuenda seorsum scripsimus. Omnia igitur modò declarata genera materiæ quædam sunt salubrium causarum; quæ si commodè ministrentur, causæ sunt & conseruantes & salubres; morbosæ verò si incommodè. Quare ex his iam manifestum est præter has res non alias salubres, alias morbosas existimandas esse, sed easdem ad diuersas relatas, aliquando salubres, aliquando verò morbosas. Siquidem corpori motum desideranti, exercitatio salubris est, quies verò insalubris, si otio egeat, quies salutaris est, motus autem insalubris. Eadem autem cibi, potus, & reliquorum omnium est ratio. Quorum quodque si egenti corpori cum iusta tum quantitate, tum qualitate adhibitum sit, salubre est; insalubre verò, si aut omninò non indigeat, aut si non seruato modo ministretur. Atque hæc duo circa salubre & morbosum corpus consideranda sunt, nimirum rei quæ adhibetur, quantitas, & qualitas. Nulla enim ratione temporis occasione, vtpote quæ cum his comprehensa sit, tanquam aliquod tertium adiungenda est. Quum enim tali ac tanta re assumenda corpus eget, ea certè opportunè adhibetur. Atque hinc ortum habet occasio, quòd fluxum mutabiléque sit mortale corpus, quódque pro mutationis ratione aliis alio tempore remediis egeat. Quare non est genere tertium inter hæc quæ dicta sunt, occasio; verùm docendi gratia ipsa tanquam tertio ob eam quam diximus causam docendo plerumque vtimur.

A καταγίνεται, κατὰ δεύτερον οὐκέτι. ὁπόσα τοίνυν ἐστὶ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀλλοιοῦντα τὸ σῶμα, διελόμενοι, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἰδίον τι γένος αἰτίων ὑγιεινῶν εὑρήσομεν. ἔστιν οὖν ἓν μὲν ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ἀέρος ὁμιλίας, ἕτερον δὲ, ἐκ κινήσεως καὶ ἡσυχίας ὅλου τε τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὰ μόρια. τρίτον ἐξ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως. τέταρτον, ἐκ τῶν προσφερομένων. πέμπτον, ἐκ τῶν ἐκκρινομένων, ἢ ἐπεχομένων. ἕκτον, ἐκ τῶν ψυχικῶν παθῶν. ὑπὸ τούτων γὰρ ἁπάντων ἀνάγκη τὸ σῶμα διατίθεσθαί πως. ὑπὸ μὲν τοῦ περιέχοντος, ἤτοι θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ κατὰ συζυγίαν B τούτων τι πάσχον, ἢ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν ἀλλοιούμενον. ἐκ κινήσεως δὲ καὶ ἡσυχίας, ἀμέτρων ἀμφοῖν γινομένων, ἢ θερμαινόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων πάσχον. οὕτω δὲ καὶ ἐξ ὕπνου, καὶ ἐγρηγόρσεως ἀνάγκη πως πάσχειν αὐτό. κατὰ δὲ τὴν αὐτὸν λόγον ἐκ τῶν προσφερομένων, ἢ ἐκκρινομένων, ἢ ἐπεχομένων. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, τὰ μὲν ἀντίκρυς, τὰ δὲ διὰ μέσων ἑτέρων αἰτίων ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα, καὶ διαφθείρει τὴν ὑγείαν, καὶ γέγραπται περὶ τούτων αὐτῶν ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον, ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. τὰ μὲν οὖν ἅπαντα τὰ νῦν εἰρημένα γένη τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὕλαι τινὲς ὑπάρχουσι. C μετὰ δὲ τῆς δεούσης χρήσεως, αἴτια γένος φυλακτικά τε καὶ ὑγιεινά. διαμεταθμόμενα δὲ τῆς συμμετρίας, νοσώδη καθίσταται, ὥστε δῆλον ἤδη κἀκ τούτων, ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας τῶν ἐκτὸς τούτων πραγμάτων ὑγιεινὰς ἡμῖν, ἑτέρας δὲ νοσερὰς ὑποληπτέον. ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐν τῷ πρός τι, ποτὲ μὲν ὑγιεινὰς, ποτὲ δὲ νοσώδεις γινομένας. ἡνίκα μὲν γὰρ δεῖται κινήσεως τὸ σῶμα, τὸ μὲν γυμνάσιον ὑγιεινὸν, ἡ δὲ ἡσυχία νοσερόν. ἡνίκα δὲ ἀναπαύσεως, ὑγιεινὸν μὲν ἡ ἡσυχία, νοσερὸν δὲ τὸ γυμνάσιον, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ σιτίων καὶ πομάτων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἕκαστον γὰρ ἐπειδὰν δεο- D μένῳ τῷ σώματι προσάγηται μετὰ τῆς οἰκείας ποσότητος καὶ ποιότητος, ὑγιεινὸν γένος. τῷ δὲ ἤτοι μηδ' ὅλως δεομένῳ προσφερόμενον, ἢ οὐκ ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ, νοσῶδες καθίσταται, καὶ δύο εἰσὶν οὗτοι σκοποὶ περί τε τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσερὸν, ἡ ποιότης τε καὶ ἡ ποσότης τοῦ προσφερομένου. τὸ γὰρ καὶ τὴν καιρὸν, ὡς ἕτερόν τι τούτων τρίτον ἐπεισάγειν ἐν τοῖς εἰρημένοις περιεχόμενον, οὐκ εὔλογον. εἰ γὰρ δεῖται τὸ σῶμα τοιοῦδε καὶ τοσοῦδε τοῦ προσφερομένου, δηλονότι καὶ κατὰ τὴν καιρὸν τὴν δέοντα προσφέρηται. καὶ ἡ γένεσις τῷ καιρῷ, ἐκ τοῦ ῥευστὸν καὶ εὐμετάβλητον εἶναι τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ δεῖσθαι κατὰ E τὰς μεταβολὰς, ἄλλοτ' ἀλλοίων τῶν ὠφελούντων. ὥστε οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ γένει τρίτον ἐν τοῖς εἰρημένοις ὁ καιρός. εἰς δὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτῷ πολλάκις ὡς τρίτῳ χρώμεθα, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

CAPVT XXIV.

De causis optimam constitutionem conseruantibus, ac de venereis.

QVoniam autem in his scopis tum aliæ salubres causæ, tum quod nunc propositum est genus continetur, de ipsis rursus disseramus. Optimæ igitur corporis constitutioni si circumductus aër temperatus sit, tum aliorum nuper commemoratorum, nempe quietis & motus, somni, & vigiliæ, tum assumendorum & excernendorum exquisita symmetria conueniet. Sin intemperatus sit, tantum symme-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ αἰτιῶν τῶν τῆς ἀρίστης κατασκευῆς φυλακτικῶν, καὶ περὶ τῶν ἀφροδίσεων.

F ΕΠεὶ δὲ ἐν τούτοις τοῖς σκοποῖς, τά τε ἄλλα τῶν αἰτίων τῶν ὑγιεινῶν, καὶ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενόν ἐστι γένος, αὖθις ἀναλάβωμεν αὐτά. τῇ τοίνυν ἀρίστῃ κατασκευῇ τοῦ σώματος, ἐπειδὰν εὔκρατον ᾖ τὸ περιέχον, ἁρμόσει συμμετρία τῶν τε ἄλλων ἀκριβῆς, ὧν ἀρτίως εἶπον, ἡσυχίας τε καὶ κινήσεως, καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, καὶ τῶν προσφερομένων τε, καὶ ἐκκρινομένων. ἐπειδὰν μὲν δὲ δύσκρατον ᾖ, εἰς τοσοῦτον καὶ τὰς συμμε-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 222 sur 413

τείας ἐξαλλάττειν προσήκει, θεὶς ὅσον καὶ τὰ τῆς δυκρασίας διέφθαρται. σκοπὸς δὲ τῆς συμμετρίας, ὅπως μὴ τὸ περιέχοντος, ὡς μήτε φρίττωμεν ὑφὰ κρύος, μήθ' ἱδρῶτι ὑφὰ θάλπους. ὁ δὲ τῆς γυμνασίοις ὅταν πρῶτον ἀρξηται πονεῖν τὸ σῶμα, καταπαύειν δεῖ. ὁ δὲ τῆς ἐδέσμασι, πέψεως ἀκρίβεια, καὶ ὑφαχωρήσεως συμμετρία, καθ' ἃ γε τὸ ποιὸν, καὶ τὸ ποσόν. ἰσάζει δὲ πως ὅπῃ τούτων ἡ ὄρεξις τῇ πέψει, ὥστε οὐδὲ ὅπτισθαι δέονται, τῷ τὸ ποσὸν ἑκάστου τῶν προσφερομένων μετρίσαντος. ἡ γὰρ ἀρίστη φύσις ὅσον ὀρέγεται, τοσοῦτον καὶ πέπτει καλῶς. οὕτω δὲ καὶ τὸν ὕπνον τὸ ποσὸν, ἡ φύσις αὐτὴ μετρεῖ τοῖς ὑγιαίνουσι καθαιρεθῆναι, καὶ παύονται πλείω κοιμώμενοι νοσοῦντες, ὅταν μηκέτι δέηται τὸ σῶμα. καὶ δὴ καὶ οὕτως αὐτὸν διαπονοῦμεν, ὡς τοῖς ἐπικρίσιν οὐδὲν πλημμελεῖται κατὰ χαλεπὰ, καὶ οὖρα, καὶ ὅλον τὸ σῶμα. τοῖς μὲν γὰρ, ἡ συμμετρία τῶν προσφερομένων, τῷ δὲ καθ' ὅλον τὸ σῶμα ὑφαιροῦσι, ἡ τῶν γυμνασίων, ὑγιεινὴ ἀποτελεῖται χρῆσις. ἀπέχεσθαι δὲ δηλονότι τῆς ἀμετρίας αὐτοῖς χρὴ ἀπάντων τῶν ψυχικῶν παθῶν, ὀργῆς, λύπης, θυμοῦ, φόβου καὶ φθόνου, καὶ φαρμακείας. ὀξίζησι γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλοις ὅσα τὸν σῶμα τῆς κατὰ φύσιν συχάσεως. Ἀφροδισίων δὲ κατὰ μὲν Ἐπίκουρον ἀδεμία χρῆσις ὑγιεινή, κατὰ δὲ ὁ ἀληθὴς, ὁκ ὑφαλλόμενον τηλικοῦτον, ὡς ὅπῃ τοῖς χρήσεσι, μήτ' ὀκλύσεως αἰσθάνεσθαι, καὶ κουφότερον αὐτὸν ἑαυτῷ δοκεῖν γεγονέναι, ἢ βαρύτερον. ἐὰν δὲ κατὰ τῆς χρήσεως, ὅταν ἀκριβὴς μέσον ἢ τῶν ἔξωθεν προσφερομένων ἁπάντων τὸ σῶμα, μήθ' ὑπερπεπληρωμένον, μήτ' ἐνδεὲς, μήθ' ὑπερψυγμένον, μήθ' ὑπερθερμασμένον, ἢ ὀξηρασμένον, ἢ ὑγρασμένον ἀμέτρως. Εἰ δὲ καὶ ὑφαμαρτάνοιέν ποτε καθ' ἓν, σμικρὸν μὲν ἔξω τὸ ὑφαμαρτανόμενον. ἀμείνων δὲ τεθερμασμένῳ μᾶλλον, ἢ ὑπερψυγμένῳ, ἢ ὑπερπεπληρωμένῳ, ἢ ἐνδεεῖ, ἢ ὑγρασμένῳ ἢ ὀξηρασμένῳ τὴν σώματι χρῆσθαι τοῖς ἀφεθεῖσιν. ποιότητα δ' ἑκάστου τῶν εἰρημένων ὅπῃ τῆς ὀρέξεως κατασκευῆς συλλέγεσθαι δεῖ. γυμνασίου μὲν γὰρ, ὡς πρώτου καὶ μέσου τοῦ σώματος ἀπάλογον κινῆται, καὶ μὴ τὸ μὲν ὑπερπονῇ, τὸ δὲ ὀκνεέστερον πονῇ. τῶν δὲ ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, τὸ βυκρατότατον. καὶ γὰρ οἰκειότερα τοῖς βυκρατοῖς φύσεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

ἐντοῦ προσφερομένου ταῦτα

περὶ φαρμακείας

κρεῖττον πεπεψικὸς ἢ μᾶλλον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ αἰτιῶν τῆς καθαιρούσης φυλακτικῶν, τῆς ἀρίστης ἀπολειπομένης καὶ περὶ δυσκρασίαν μόνων.

ΕΙ δὲ ἡ τῆς ἀρίστης καθαιρούσης ἀπολείποιτο τὸ σῶμα, μὴ πολλῷ δὲ τοῦτο. καὶ γὰρ φυλακτικαὶ δὴ τῆς ὑγείας αἰτίαι, καὶ περὶ ἀπαλλαγὴν ὑπηλλαγμένα γένοιτο. πλείονων δὲ τοιούτων ὄντων σωμάτων, καθ' ἕκαστον γένος ἰδίᾳ ῥητέον. ὁ μὲν δὴ τῇ κράσει τῶν ὁμοιομερῶν ἀπαλλάττων, ὁ μὲν περὶ τὴν συμμετρίαν τῶν ὀργανικῶν μορίων μὴ ἀπαλλάττων, διπλοῦν ἰδέαν ἔχει τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων. ἑτέραν μὲν τῶν φυλαττόντων αὐτὸ περὶ τὴν κρᾶσιν, ἑτέραν δὲ τῶν ὅπῃ περὶ τὴν ἀρίστην ἀγόντων. τὰ μὲν δὴ φυλάττοντα περὶ τὴν κρᾶσιν αὐτὸ, ποσοῦτον ἀπαλλάξει τῶν ὅπῃ τῆς δυκρατοτάτης φύσεως αἴτιον, ὅσον ἀπὸ καὶ ἡ τοῦ σώματος ὅλου κρᾶσις ἐκείνης ἀπαλλάττει. τὰ μὲν γὰρ θερμότερα σώματα, θερμοτέρων δεῖται διαιτημάτων, τὰ δὲ ψυχρότερα, ψυχροτέρων, καὶ τὰ μὲν ξηρότερα, ξηροτέρων, τὰ δὲ ὑγρότερα, ὑγροτέρων. καὶ κατὰ συζυγίαν

περὶ αἰτιῶν ὁμοιομερῶν / μερῶν ὀργανικῶν

triam mutare conueniet, quàm vitiatum temperamentum est. Symmetriæ quidem scopus est, in ambiente quidem aëre vt neque frigore inhorrescamus, neque æstu sudemus. Ab exercitatione verò quum primùm lassescere corpus cœperit, cessandum est. In cibis accurata concoctio, & moderata excrementorum tum qualitas tum quantitas. In his concoctioni respondet appetentia. Quare neque præside opus est, qui cibi modum præstabit. Siquidem optima natura tantum probè concoquit, quantum appetit. Similiter autem somno natura ipsa bene constituta modum præscribit. Somnum enim finit, quum non amplius eò corpus eget. Itaque hanc viuendi rationem seruantibus, neque alui sedimenta, neque vrinæ, neque vniuersi corporis excrementa vitiosa sunt, illa enim cibus & potus moderatus efficit. Perspirationem verò corporis vniuersi salubrem reddit mediocris exercitatio. Perspicuum autem est quòd ab omnibus immodicis animi affectibus, nempe iracundia, tristitia, furore, timore inuidia & cura abstinendum sit, vt qui naturalem constitutionem corrumpant ac immutent. Veneris autem iuxta Epicurum nullus vsus salutaris est. Reuera tamen confert interuallo repetita tam longo, vt exolutio non sentiatur, & ipse qui vtitur; seipso leuior esse, faciliúsque spirare, videatur. Idoneum autem eius vtendæ tempus est, quum corpus in statu omninò medio est, omnium quæ foris circunstant, constitutum, nempe immodicæ repletionis, & inanitionis, caloris & frigoris, siccitatis & humiditatis. Quod si à mediocritate aliquando aberrarit, leuis est error. Cæterùm calfacto quàm refrigerato, pleno quàm vacuo, humectato quàm resiccato corpori veneris vsus commodior est. Horum autem singulorum qualitas in optima constitutione eligenda est. Exercitationis quidem, in qua omnes corporis partes æqua proportione moueantur, sic vt aliæ vltra, aliæ citra modum non fatigentur. Temperatissimus verò cibus ac potus sit, scilicet temperatis naturis familiariores. Eadem est in aliis ratio.

CAPVT XXV.

De causis conseruantibus constitutionem defectentem ab optima per solam intemperiem.

QVòd si ab optima constitutione corpus aliquantum, non autem plurimùm defleˊctat; causas quæ sanitatem tuentur, ad proportionem mutare oportet. Verùm quum multa sint eiusmodi corpora, de singulis seorsum est disputandum. Quod igitur temperamentum mutat, sed aptam instrumentorum compositionem seruat, duplicem habet salubrium causarum formam. Alteram quidem earum quæ temperamentum tueantur, alteram verò quæ ad optimum reuocent. Quæ igitur temperamentum seruant, tantum à temperatissimæ naturæ causis distant, quantum ab illa totius corporis temperamentum discedit. Siquidem calidiora corpora, calidiorem victus rationem efflagitant; frigidiora verò, frigidiorem; ficciora autem, ficciorem; & humidiora, humidiorem; atque secundum coniugationem calidiora

calidiora & ſicciora, calidiorem & ſicciorem. Eadem eſt reliquarum trium coniugationum ratio. Cauſarum igitur materia is rectè vtetur, qui natiuas earum vires nouerit, quòd videlicet motus, inedia, vigiliæ, vacuatio, & omnes animi affectiones corpus exiccent; his verò contraria humectent. Eodem modo quiſquis calfacientia, refrigerantiáque, vitæ ſtudia, cibum quoque ac potum, atque vt ſemel dicam, omnium quæ corpori admouentur, materias ac facultates intellexerit, ſalubribus cauſis vtetur, ſimilia ſimilibus adhibendo, ſi quidem corporis temperamentum quale accepit tueri velit. Si verò permutare corpus atque transferre velit in meliorem ſtatum, altero ſalubrium cauſarum genere antè dictis quidem contrario eſt opus, quod à temperatis mediisque, quas optimis naturis conuenire dicebamus, æqualiter in alterutram partem declinet. Nunquam enim in exquiſitam temperiem calida & ſicca victus ratio calidiorem & ſicciorem naturam mutabit, ſed ea quæ tanto ſit iuſto temperamento frigidior & humidior, quantum natura naturam calore & ſiccitate ſuperabat. Tale autem cauſarum genus congenitas intemperaturas emendat; alterum verò, de quo antè diſputatum eſt, conſeruat. Vtriſque autem medici viciſſim vtuntur. Siquidem quum per otium maius licet, corrigunt paulatim in meliorem ſtatum transferentes, non enim ſubitas natura mutationes ſuſtinet. In eodem verò ſtatu, quum neceſſariis detinentur occupationibus, ſeruant. Quid eſt igitur cur talem cauſarum differentiam conſeruatricem appellamus? Hanc enim potiùs immutatricem & curatricem fortè nominaſſe conueniebat, & congenitorum vitiorum emendatricem; quoniam omnes quæ ſanos tuentur cauſas, ad vniuerſum ſanitatis genus relatas, non autem ad ſingulas differentias, conſeruantes vocauimus; ſiue præter id quòd ſanitatem ſeruant, in meliorem ſtatum totam temperaturam deducant; ſiue quæ ab initio generationis contracta eſt, naturam ſeruent. Quæ verò conſtitutionem deteriorem reddunt, morboſas dicimus. Omnibus autem ſimiliter intemperatis partibus ſimilis, diſſimiliter verò diſſimilis cura adhibetur. Poteſt enim ventriculus quàm par ſit frigidior eſſe, caput verò calidius; atque ita vtrumque ſibi propria remedia deſiderare. Ad eundem modum vnaquæque partium reliquarum iuſto temperamento aut humidior, aut ſiccior, aut calidior, aut frigidior eſſe, victúſque ratione intemperaturæ ſuæ familiari egere. Non igitur omnes eiuſmodi partes ex æquo exercebimus, nec eodem modo humectabimus aut exiccabimus, aut aliud quidpiam efficiemus. De his autem fuſiùs in libris de ſanitate tuenda diſputatum eſt.

A Τὰ θερμότερά τε καὶ ξηρότερα, τῶν θερμοτέρων καὶ ξηροτέρων, καὶ τούτοις αὐάλογον ὅτι τῶν λοιπῶν τριῶν συζυγιῶν. χρήσεται γὰρ τοῖς ὕλαις τῶν αἰτίων ὀρθῶς, ὁ τὰς συμφύτους αὐτῶν δυνάμεις ὑπειληφὼς. οἷον ὅτι κίνησις μὲν καὶ ἔνδεια, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἔκκρισις, καὶ πάντα τὰ ψυχικὰ πάθη, ξηραίνει τὸ σῶμα, τὰ δ' ἐναντία τούτοις ὑγραίνει. οὕτως ἡ καὶ τροφὴ τῶν θερμαινόντων, καὶ ψυχόντων ὑπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάντων τῶν κτᾶται τὸ σῶμα, γινώσκων ἃς τοῖς ὕλαις καὶ τοῖς δυνάμεις, ὑγιεινοῖς αἰτίοις χρήσεται, τὰς ὁμοίας τοῖς ὁμοίοις προσφέρων, ὅταν γε φυλάττειν βούληται τὴν τοῦ σώματος κρᾶσιν ἣν παρέλαβεν. εἰ δ' ἐξαλλάττειν ἐθέλοι καὶ μεταγεῖν ὅπῃ τὸ βέλτιον, ἕτερόν ἐστιν ἐναντίον γένος αἰτίων ὑγιεινῶν. ἐναντίον μὲν τοῖς προσφερομένοις, ἴσον δ' ἀπέχον ὅπῃ θάτερα τῶν δύο κράτων τε καὶ μέσων, ἃ τοῖς ἀρίστοις φύσεσιν ἁρμόττειν ἐλέγομεν. τὴν γὰρ θερμοτέραν καὶ ξηροτέραν κρᾶσιν, οὐ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ διαιτήματα ποιήσει ἂν δύκρατον ἀκριβῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον τῆς δύκρατου ψυχροτέρα τε καὶ ὑγροτέρα τοῖς κράσεσιν, ὅσον καὶ ἡ φύσις τῆς φύσεως ἦν θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα. τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον γένος τῶν αἰτίων, ἐπιδιορθοῦται τὰς συμφύτους δυσκρασίας, τὸ δὲ ἕτερον B τὸ προσφερόμενον, διαφυλάττει. χρεία δὲ ἑκατέρων ἐν μέρει τοῖς ἰατροῖς, ἐπιδιορθοῦσθαι μὲν ὅπῃ πολλῆς σχολῆς, καὶ βραχὺ μεταγοῦσι ὅπῃ τὸ βέλτιον. οὐ γὰρ φέρουσιν αἱ φύσεις τὰς ἀθρόας ἀλλοιώσεις, φυλάττειν δ' ἐν τούτῳ, καὶ τὰς αἀναγκαίας ἀσχολίας. πῶς οὖν καὶ τοιοῦτον εἶδος τῶν αἰτίων φυλακτικὸν ὀνομάζομεν; ἔοικε γὰρ αὐτὸ μᾶλλον ἴσως ἀλλοιωτικόν τε καὶ θεραπευτικὸν, καὶ τῶν συμφύτων ἀμαρτημάτων ἐπιδιορθωτικὸν κεκλῆσθαι, ὅτι πρὸς ὅλον τὸ γένος τῆς ὑγείας ἀναφέροντες, οὐ πρὸς τὰς κατ' εἴδος ἐν αὐτῇ διαφορὰς, ὅσα μὲν ὑγιαίνοντας φυλάττει, φυλακτικὰ πάντα κεκλήκαμεν, ἅσα τε πρὸς τὴν φυλάττειν τὴν ὑγείαν, ὅπῃ τὸ βέλτιον ἀγάγῃ τὸ ὅλον D κρᾶσιν, αὖτε φυλάττῃ τὴν ὃς ἀρχῆς ὑπάρχουσαν καθίστασιν. ὅσα δ' χείρονα τὴν καθίστασιν ἀπετελεῖ, νοσερά. τῶν μὲν οὖν ὁμοίως δυσκράτων ἅπασι τοῖς τοῦ σώματος μέρεσιν, ὁμοία ἡ θεραπεία. τῶν δ' οὐχ ὁμοίων, οὐχ ὁμοία. δύναται γὰρ ἡ μὲν γαστὴρ ψυχροτέρα εἶναι τοῦ προσήκοντος ὑπερβολήν, ἡ κεφαλὴ δὲ θερμοτέρα, καὶ δεῖσθαι τῶν οἰκείων ἑκάτερα. καὶ τἄλλα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων, ἢ ὑγροτέρου, ἢ ξηροτέρου, ἢ θερμοτέρου, ἢ ψυχροτέρου ὑπερβολὴν τοῦ συμμέτρου, καὶ τῶν οἰκείων τῆς δυσκρασίας δεῖσθαι διαιτημάτων. οὔτ' οὖν ὅσους γυμνάσομεν ἁπάντων τῶν τοιούτων τὰ μόρια τοῦ σώματος, οὔθ' ὡσαύτως ὑγράσομεν καὶ ξηράσομεν, ἢ τῶν ἄλλων προσάξομεν. ὅπῃ πλέον ἢ λέγεται περὶ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ.

CAPVT XXVI.

Cauſæ conſeruantes conſtitutionem deflectentem ab optima per ſolam compoſitionem.

INſtrumentorum verò, quatenus ipſa ab optima conſtitutione recedunt, hîc etiam ſalubres cauſæ inter ſe differunt. Siquidem aliæ, vitiatæ conformationis, aliæ magnitudinis, aliæ numeri, aliæ poſitus, ſalubres ſunt cauſæ. In conformatione igitur complura vitia cernuntur, nimirum figura partis, & ſi quod eſt naturale in ea concauum,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Τὰ αἴτια τῆς καθεκτικῆς τῆς ἕξεως ἀπολειπομένης τῆς τοῦ συζυγίαν φυλακτικά.

F ΤΑ δὴ τῶν ὀργανικῶν μορίων αἴτια ὑγιεινὰ, καὶ τὸ σφάλμα καὶ ταῦτα τῆς ἕξεως καθεκτικῆς, ἀλλήλων διενηνόχασιν. ἄλλα μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινὰ, τῶν κατὰ τὴν σύμπλασιν σφαλμάτων, ἄλλα δὴ τῶν κατὰ τὸ μέγεθος, ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν θέσιν. ἐν μὲν οὖν τῇ συμπλάσει πλείω τὰ σφάλματα. καὶ γὰρ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ μορίου, καὶ εἴ που τις ἐν αὐτῷ κοιλότης ἐστὶ παρὰ φύσιν,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 224 sur 413

ἢ τόμιον, ἢ πόρος, ἢ τραχύτης ὡς, ἢ λειότης, ὅταν ἐξίσταται A
τῆς οἰκείας συμμετρίας, ἐπ' ὀλίγον μὲν τοῦτο πάσχοντα, τῆς
τῶν ὑγιεινῶν σωμάτων ἕξεως παρασημειώσεως, ὅτι πλέον δὲ
τῆς τῶν νοσωδῶν. Εἰ δ' ὅτι τοσοῦτον, ὡς βλάπτειν τινὰ ἐνέρ-
γειαν, ἤδη καιρὸν λέγεσθαι. τῇ δὲ ὅσον, ἢ ὑπερβολή τε
καὶ ἔλλειψις εἰς τὰς αὐτὰς ἀεὶ διαφορὰς. ἐν ἀριθμῷ δὲ
λέγω, ἢ πλείονα ὁποιῶν τῶν ὁμοιομερῶν ἓν, ἢ πλείω. τού-
των τὰ μόρια εἰσὶ, καὶ ὅσα παρὰ φύσιν ἐν ἡμῖν οὐσίαν σκιρ-
τῶντα. λοιπὸν δ' ἐστὶ γένος ἄλλο παρὰ τὴν θέσιν ἐκάστου, τῶν
ἁπλῶν μερῶν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὰ τέτταρες αἱ πᾶσαι γίνονται διαφο-
ραί. παρὰ τὴν μὲν ἀρίστη, δευτέρα δὲ ἡ βραχύ τι παρεγκλί- B
νουσα, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπὶ ὑγιεινὸν ἀποτελοῦσα τὸ σῶμα. καὶ
τρίτη νοσερὸν, ὅταν ὅπῃ πλέον ἐξίσταται. καὶ τετάρτη, ὃ ἤδη
νοσοῦν, ὅταν ὅπῃ πλεῖστον. ὅσα μὲν οὖν ἡμάρτηται μόρια καὶ
ὃ σῆμα, καθάπερ ὅσα βλαυτὰ, καὶ ῥαιδὰ, καὶ ξηρὰ, ταῦτα
νεοχμῷ μὲν ἔτι, καὶ ἀπαλῷ, διαπλάσαι τε καὶ ὑπιδέσαι εἰς
τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγεται. σκληρὰ δ' εἰ φθάσειεν αὐξη-
θέντα γηρᾶσθαι, τότε ἐπανόρθωσιν οὐ παρέσεται. καὶ μὲν δὴ
καὶ ὅσα παρὰ τὴν κοιλότητα ἡμάρτηται, καὶ ταῦτα ὡσαύτως
ἐπανορθοῦται μὲν ἔτι καὶ αὐξανόμενα, τελεωθέντα δὲ οὐ δύνα-
ται. μικρὰς μὲν οὖν κοιλότητας, ὑπιδέσεώς τε καὶ ἡσυχίας. με- C
γάλας δὲ ἐνέργειά τε τῶν μερῶν, καὶ κατάληψις ἐργάζεται
πνεύματος. οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ πόρους, ἢ τόμια, καὶ μὲν
δὴ καὶ ὅσα μείζω τοῦ δέοντος, ἡσυχία τε καὶ ὑπιδέσεις ὑπιτή-
δειος, ἐλάττονα πέφυκεν ἐργάζεσθαι. μείζω δ' ἀποτελεῖται
τὰ μόρια κινήσει τῇ κατὰ φύσιν, ἄμα πείνῃ συμμέτρῳ, καὶ
τοῖς ἄλλοις ὅσα πέφυκεν ὑπιασᾶσθαι πλέον αἷμα. τῶν δὲ
λαπάντων μορίων, ὅσα μὲν ἐξ αἵματος ἔχει τὴν θρέψιν, σὺν
ἀδυνάτῳ ἡ ἐπανόρθωσις. ὅσα δ' ἐκ σπέρματος, ὀλίγου δεῖν
ἀδυνάτου. ἔστι δ' ὅμως αὐτ' αὐτῶν ἐνίοτε ποιῆν ἕτερα παρα-
πλησίαν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὴν χρείαν. ἀπάντων δ' αὐτῶν, D
ἡ μὲν φύσις ὅτι δημιουργὸς, ὁ δ' ἰατρὸς ὑπηρέτης. ὅσα δὲ
παρεμβέβληκε κατ' ἀριθμὸν, ἀφαίρεσις αὐτῶν ἐστιν ἄπονον ὑγιει-
νόν. ὑποσκέπτεσθαι δὲ ἐφ' ὧν δυνατόν. εἰ δ' ἀδύνατον φαί-
νοιτο, μεταπηδᾶναι πειρᾶσθαι. ἡ δ' αὐτὴ καὶ τῶν παρὰ τὴν
θέσιν ἡμαρτημένων ἐπανόρθωσις. εὔδηλον δὲ ὡς δύο ἢ τρία
πολλάκις ἁμαρτήματα δυνάμει συνῄρηται παρὰ μόριον ἕν,
ὥσπερ ὅπῃ τῷ παχέϊ μικράν τε ἅμα, καὶ στρογγύλην,
καὶ κατὰ τὸ διαφράγματος ὑποκείμενον ἔχοντος. ἡμάρτητο
γὰρ ἐν αὐτῇ μεγέθους τε, καὶ διαπλάσεως, καὶ θέσεως. ἰδοὺ δὲ καὶ
τῇ κεφαλῇ ψυχροτέρᾳ, ταῦτα εἰς μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἄγαν ἀμή- E
χανον ἰδεῖν. ὥσπερ δὲ ἦπιον ἐστὶν αὐτὴν ἀνοχλεῖσθαι, δυνατόν.
ὅπως γὰρ ἐδυνατὸν πληρωθείσης τῆς γαστρὸς, ἐλαφρόν τε καὶ
ῥᾴδιον, καὶ μὴ βαρέως ἐνιοῦσα, παρεσκευάρετο τοῖς τῆς
ἡμέρας. ἄλλῳ δὲ ἐμφράξεως ἐν ἥπατι, διὰ τὸν στενότητα
τῶν ἀγγείων συνεχόμενα γινομένης, ὑγιεινὸν ἄπονον ἐξεύρηται
ἡ λεπτομένουσα δίαιτα.

aut oſculum, aut meatus, aut aſperitas, aut lævitas, à ſua ſymmetria declinantia. Quòd ſi exiguum vitium ſit, ſalubrium; ſin magnum, inſalubrium appellationem obtinent. Si verò tantus ſit exceſſus vt actio lædatur, iam ægrotare dicuntur. In magnitudine verò eaſdem differentias exuperantia & defectus conſtituunt. In numero autem, quæcunque ſiue vna, ſiue plures ex partibus ſimplicibus aut deſint, aut redundent. In quo genere continentur quæ præter naturam nobis adnaſcuntur materiæ. Supereſt aliud genus, nempe ſimplicis cuiuſque partis ſitus. Cuius quatuor omninò ſunt differentiæ, vna quidem optima, altera quæ nonnihil ab hac deflectit, ideóque ſalubre corpus reddit; tertia morboſum, quum longiùs recedit; quarta verò iam ægrotum, quum maximùm diſtat. Quæ autem vitium in figura fecerunt, quales vatiæ ſunt, varæ & obliquæ, ſi quidem recens adhuc natæ atque tenellæ ſunt, reconcinnatione & deligatione ad naturalem ſtatum reducuntur. Sin duræ ac iam inauctæ, non corriguntur. Quinetiam & quæ vitioſam cauitatem obtinent, dum adhuc creſcunt, eodem emendantur modo. Quum verò ad ſummum incrementum peruenerunt, correctionem non admittunt. Itaque exiguas cauitates ligatura & quies, magnas verò partium actio & ſpiritus retentio reddit. Eodem autem modo meatuum & oſculorum vitia emendantur. Quæcunque etiam iuſtam magnitudinem excedunt, quiete aptáque deligatione minores efficiuntur, maiores verò motu, naturæ commodo, & frictione mediocri, & aliis quibuſcunque ſanguinem vberiorem attrahere idoneis. Quæ autem deficiunt, ſi quidem ex ſanguine ortum habent, reſarciri poſſunt. Quæ verò ex ſemine, ferè non poſſunt, verùm pro his alia eundem habentia vſum nonnunquam efficere licet, quorum omnium opifex natura eſt, medicus verò miniſter. At quæ numero ſuperant, ipſorum ſublatio cauſa ſalubris eſt. Sed conſiderandum in quibus id fieri poſſit. Quod ſi fieri nequeat, vt aliò transferatur, adhibenda cura eſt. Eadem ratione quæ inſita ſunt vitia emendantur. Certum autem eſt duo aut tria vitia in eadem ſæpe parte ſimul conſiſtere poſſe, quod ei accidit qui exiguum ac rotundum, & in ſeptum tranſuerſum incumbentem ventriculum habebat, in quo magnitudo, conformatio, & ſitus deprauatus erat; temperamentum quoque frigidius. Hic ad naturalem ſtatum nullo auxilio transferri poterat, ſed tamen ne nimis infeſtaretur, impediri. Quoniam enim dum plenus venter erat, ægrè ſpirabat, cibus parcior, ſed qui probè aleret, nec lentè deſcenderet, ter die ſumebatur. Alteri verò cui iecur ſæpiſſimè ob vaſorum anguſtiam obſtruebatur, extenuans victus remedio fuit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Τὰ αἴτια τῆς καταστάσεως τῆς ἀρίστης ἀποληπτομένης καὶ τοῦ τῆς ἑνώσεως λύσιν.

CAPVT XXVII.

Cauſæ conſeruantes conſtitutionem, deflectentem ab optima per ſolutionem vnitatis.

Λοιπὸν οὖν ἔτι γένος ἓν κοινὸν ὁμοιομερῶν τε καὶ ὀρ-
γανικῶν ὄντων, ἡ λύσις τῆς συνεχείας, οὗ ἴσως τις οὐ
συγχωρήσει τοῖς ἀμέμπτοις ὑγιαίνουσιν ὑπάρξαι ποτέ. εἰ γὰρ

Supereſt adhuc genus vnum, quod ſimplicium partium & inſtrumẽtorum commune eſt, nempe vnitatis ſolutio, quam fortè quiſpiam his qui inculpata ſanitate fruuntur, aliquando ineſſe negabit ob

ob id, quòd ea ſemper affectio ſit ; non videns quòd de omnibus generibus eodem modo dubitandum eſſet. Nam ſi actionis offenſio, quæ quidem ſenſu percipitur, morbum à ſanitate non diſtinguat, ſed affectionis tantum qualitas conſideretur, neceſſariò perpetuæ valetudinis opinio recipietur: quum nemo ſit qui optimas actiones omnes habeat. Verùm hæc diſputatio quoniam magis logica eſſe videtur, ſeorſum conſideranda eſt.

A ἀεὶ παθος. οὐκ εἰδὼς ὁμοίαν ἀποφαίνεται ἐσομένην τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν. εἰ μὴ γὰρ ἐνέργειάς αὐτὰ βλάβην δηλοῦσι ὁ νόσημα τῆς ὑγείας, ἀλλὰ τὸ ποιὸν τῆς διαθέσεως ὑπενοοῦτο μόνον, ἀναγκαῖον ἔσται ὁ τῆς ἀεὶ παθείας προσδέξασθαι δόγμα, μηδενὸς ὁρίζας ἔχοντος ἀπάσας τὰς ἐνεργείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἂν λογικώτερον σκέμμα, καθ' ἑαυτὸ λόγου τυγχανέτω.

CAPVT XXVIII.

Cauſæ effectrices ſalubritatis, ac primum de curatricibus morbi ſimilaris in intemperie, ac de ſcopis curationis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

B Αἴτια τὰ τῆς ὑγιείας ποιητικὰ, καὶ πρῶτον τὰ τῆς νόσου ὁμοιομερῶς ἐν δυσκρασίαν θεραπευτικὰ, καὶ οἱ τῆς θεραπείας σκοποί.

DE ſalubribus verò cauſis quatenus ad eos referuntur quos ægrotare conſtat, deinceps diſſeramus, ab intemperie exorſi. Explicanda igitur prius ſunt quæ ab omnibus ferè medicis prætermittuntur, nempe alias iam factæ intemperiei ſalubres cauſas eſſe, alias eius quæ adhuc fit, quemadmodum & eius quæ futura eſt, alias. Huius poſtremæ, aliæ in ea artis parte conſtitutæ ſunt, quæ corpori proſpicit, aliæ in ea quæ præſentem ſanitatem tuetur. Omnium autem primæ in ſola curandi ratione cauſæ poſitæ ſunt. Eius verò quam inter vtramque mediam eſſe diximus, in præcautione, & curatione. Etenim factam intemperiem, & quæ iam morbus exiſtit, curare oportet. Eam autem quæ nondum morbus eſt, ſed tamen ex corporis affectione futurus, prohibere oportet. Eius verò quæ fit, quod quidem iam factum eſt, curare, quod verò futurum eſt, prohibere. Prohibetur autem, affectione ex qua id fieri idoneum eſt, ſublata, quæ quidem antecedens cauſa nominatur. Iam verò factus morbus, affectione quæ prima naturalem actionem lædit, ſublata curabitur, quam quidem morbi cauſam eſſe dicimus. Curatio autem vnum habet ſcopum primarium, maximéque communē, nempe rei quæ tolli debet, contrarium. Ex hoc enim genere cauſæ omnes ſunt quæ ſanitatem efficiunt; ſpeciatim verò ex ſuis cuique contrariis. Calido igitur affectui frigida cauſa contraria eſt, frigido verò calida. Eadem eſt in reliquis ratio. Nam ſi præter naturam exceſſus omnis ſit, mediocritas verò ſecundum naturam, neceſſariò omninò ad mediocritatem, quod exceſſit, ab exceſſu contrario reducetur. Perſpicuum autem eſt quòd ex ſua facultate, non autem ſpecie ac imagine, calidum & frigidum, aliáque id genus accipienda ſunt. Ex facultate voco quod tale reuera eſt, quale eſſe dicitur; ex ſpecie verò ac imagine, quod tale eſt, quale obuio ſenſui apparet, ſed reuera tale non exiſtit. Quomodo autem hæc cognoſcere oporteat, in opere de ſimplicium medicamentorum facultatibus docuimus. Ad inueniendas autem ſalubres cauſas, has quidem quæ morbum iam ortum curant, ea via ac ratione vtendum eſt, qua id quod rei ſpeciem præ ſe fert, ab eo quod facultate eiuſmodi ſit, diſtinguitur; ad has verò quæ adhuc naſcenti medentur, non ſolùm hac, ſed & ea qua morborum cauſæ inueniuntur. Age igitur accendatur, exempli gratia, ex humoribus putribus febris, hi immutationem atque vacuationem indicant, immutatio quidem putredinem tollit,

Τὰ δὴ ὡς πρὸς τοὺς ὁμολογουμένως νοσοῦντας ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων, ἐξῆς διέλθωμεν, ἀπὸ τῆς τῆς δυσκρασίας ἀρξάμενοι λόγους. διορισέον οὖν σκοῦδαι πρότερον ἄφ' ὁλίγου δεῖν ἅπαντες οἱ ἰατροὶ παραλείπουσιν, ὡς ἄλλα μὲν ὄντα ὑγιεινὰ, τῆς ἤδη γεγονυίας δυσκρασίας, ἄλλα δὲ τῆς ἐπὶ γιγνομένης, ὥσπερ γε καὶ τῆς γιγνομένης ἄλλα. ταύτης μὲν γε τῆς ὑστάτης, τὰ μὲν ἐν τῷ προφυλακτικῷ μέρει τῆς τέχνης ἐστὶ, τὰ δὲ ἐν τῷ ὑγιεινῷ. τῆς δὲ πρώτης ἁπασῶν, ἐν τῷ θεραπευτικῷ μόνῳ. τῆς δ' ἀμφοῖν μέσης λεχθείσης, ἐν τῷ προφυλακτικῷ τε καὶ θεραπευτικῷ. τὰ μὲν γὰρ ἤδη γεγονυῖαν τε καὶ οὖσαν νόσον, ἰᾶσθαι χρή. τὰ δ' οὔπω μὲν οὖσαν ἐσομένην δὲ, ἐκ τῆς ἐν ὃ τὸ σῶμα διαθέσεως κωλύσαι γίνεσθαι. ἡ γινομένης δὲ, ὃ μὲν ἤδη γεγονὸς ἰᾶσθαι, ὃ γιγνόμενον δὲ, κωλύσαι γίνεσθαι. κωλυθήσεται δὲ, τὸ διαθέσεως, ἐφ' ᾗ γίνεσθαι πέφυκεν, αἰτίας ἀναιρεθείσης. ὀνομάζεται δὲ ἡ τοιαύτη διάθεσις, αἰτία προκαταρκτική. ἡ γεγονυῖα δὲ νόσος ἤδη, θεραπευθήσεται, τῆς διαθέσεως ὑφ' ἧς πρώτως ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια βλαπτέται, λυθείσης, ἣν καὶ φαμὲν αὐτὴν εἶναι τὸ νόσου τὴν αἰτίαν. ἡ δ' ἴασις ἕνα μὲν ἔχει σκοπὸν τὸν τε καὶ τὸ κυριώτατον σκοπὸν, αὐτὸ τὸ μέλλοντι λυθήσεσθαι τὸ ἐναντίον. ἐκ τούτου δὲ τὰ ἡμῖν ἐστὶ, πάντα τὰ δημιουργοῦντα τὴν ὑγείαν αἴτια, καὶ μέρος δ' ἐκ τῶν καθέκαστον ἐναντίων. τῇ μὲν οὖν θερμῇ διαθέσει, τὸ ψυχρὸν αἴτιον ἐναντίον ἐστὶ, τῇ ψυχρᾷ δὲ τὸ θερμὸν, ὅπερ τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον. εἰ γὰρ ἄμετρον μὲν ἅπαν τὸ παρὰ φύσιν, σύμμετρον δὲ τὸ κατὰ φύσιν, ἀνάγκη πᾶσα τὸ ἄμετρον ἐπὶ τὸ κατὰ τοὐναντίον ἐμμέτρου, πρὸς τὸ σύμμετρον ἐπανελθεῖν. δῆλον δὲ ὡς τὸ κατὰ δύναμιν, οὐ τὸ κατὰ φαντασίαν θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα ληπτέον ἐστί. καλῶ δὲ κατὰ δύναμιν μὲν, ὅπερ ὄντως τε καὶ ἀληθῶς ἐστιν ὃ λέγεται. κατὰ φαντασίαν δὲ, ὃ τῇ πρώτῃ μὲν αἰσθήσει τοιοῦτον εἶναι φανταζόμενον, ὄντως δ' οὐκ ὂν τοιοῦτον. ὅπως δὲ χρὴ γνωρίζειν αὐτὰ, κατὰ τὸν περὶ τῶν κατὰ γένη ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως εὕρηται πραγματεία. εἰς ἣ τὸν εὕρεσιν τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅσα μὲν ὡς πρὸς τὸν ἤδη γεγονυῖαν νόσον ἐστὶν ὑγιεινὰ, τῇ μεθόδῳ χρηστέον, ἢ ὃ κατὰ φαντασίαν τῷ κατὰ δύναμιν ἐναντίζεται. ὅσα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἔτι γιγνομένην αὐτὴν τε ταύτην, καὶ προσέτι καθ' ἣν ἐξυβρίσκεται τὰ τῶν νοσημάτων αἴτια. φέρε γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ὅτι χυμοῖς σηπομένοις αἱ πυρετοὶ ἐνδέξις ὅτι τοῖς τοιούτοις, ἀλλοίωσίς τε καὶ κένωσίς ἐστιν. ἀλλοίωσις μὲν ἡ παύουσα τὸν σηπεδόνα, κενοῦσα δ' αἰτίας

κένωσις δὲ, ἢ ὅλιον ἐκ τοῦ σώματος ἐξάγουσα τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τὸ μὴν ἐφηρμοσμένον εἶδος τῆς ἀλλοιώσεως πέψις ἐστὶν, ἣν ἀπὸ τινων αἰτίων ἐγχωρῆσαι ποιήσαντες ἐξευρόντες, ἐν ἐκείνοις αἱ ἔχομεν ἤδη τὴν γνῶσιν τῆς οὕτως ὑγιεινῶν. αἱ κενώσεις δ' αἵ τε φλεβοτομίας, καὶ κλυστήρων, καὶ οὔρων, καὶ τῆς κατὰ δέρμα διαφορήσεως εἰσιν ἔτι δὲ, ἀναπαύσεως, καὶ μεταβολῆς εἰς ἕτερα. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ τὸ καταμήνια κινῆσαι, καὶ αἱμορροΐδας ἀνασπάσαι, καὶ διαῤῥοίας, καὶ ἐπιῤῥοὰς καθᾶραι. ἐξευρόντες οὖν καὶ ταύτας τὰς ὕλας, αἷς ἐν ποιότητι καὶ ποσότητι, καὶ καιρῷ, καὶ τρόπῳ τῆς χρήσεως προσφερομέναις ἡ κένωσις γίνεται, κατ' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς τέχνης εὑρήσομεν αὐτὰ ὑγιεινά. καὶ γέγραπται πάντων ἡ εὕρεσις ἐν τῇ θεραπευτικῇ προαγματείᾳ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅπερ ταῖς ἄλλαις δυσκρασίαις ταῖς τρισὶν, ἓν κοινὸν ἔχοντες παράγγελμα, τὸ ποιοῦν ἕκαστον ἐκκόπτειν προτέρου, ἔπειθ' οὕτως ἥκειν ὅπερ ὁ χρόνος ἐπ' αὐτὸ νόσημα, τὴν τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων εὕρεσιν ποιησόμεθα. κατὰ δὲ τὰς συνθέτους δυσκρασίας, ἢ γ' ἐκ τῶν ἁπλῶν συνθέσεις ἐνδείξεται τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα. καὶ ταῦθ' ἑξῆς τῶν ἁπλῶν φάρμακον τῷ μεγέθει τῆς δυσκρασίας, ὃ προσῆκε ἑκάστῳ ἀριθμὸν ἐξευρίσκειν, οἷς εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἔνδεκα μὲν ἀριθμοῖς ὅπερ ὁ θερμότερον ἐξεστηκὼς τῆς κατὰ φύσιν, ἑπτὰ δὲ ὅπερ ὁ ξηρότερον. εἰ δήπου χρὴ τὸ ὑγιεινὸν αἴτιον ὅπερ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι, δέκα μὲν ἀριθμοῖς ψυχρότερον, ἑπτὰ δὲ ὑγρότερον. εἰ μὲν οὖν αὐτῷ τῷ πεπονθότι μείζω προσφέροιτο τοιοῦτον φάρμακον, εἰς τοσοῦτον ἔστω ψυχρότερόν τε καὶ ὑγρότερον, εἰς ὅσον ἡ ἔνδειξις κελεύῃ. ἀπὸ βαθμοῦ δὲ κειμένου τῷ πεπονθότος, ὅπερ τηλικαῦτα χρὴ τοιοῦτον ἐργάζεσθαι τὸ ὑγιεινὸν, ὡς μὴ φθάνειν ἐκλύεσθαι κατὰ τὴν ὁδὸν. εἰ μὲν οὖν θερμότερον ἔδει δεῖται τοῦ συμμέτρου, μὴ τοσοῦτον μόνον ἔστω θερμότερον, ὅσον δεῖται τὸ πάθος, ἀλλ' ἐξ ὅπερ μέτρου προσκείσθω τὸ ἀπὸ τῶν θέσιν αὐξανόμενον. εἰ δὲ ψυχρότερον, οὐχ ἁπλῶς χρὴ τοσοῦτον ποιεῖν αὐτὸ ψυχρότερον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην σκοπεῖσθαι προτέρου. εἰ μὲν γὰρ παχυμερές ἐστιν, οὐχ ὁδοιπορήσει μέχρι βάθους πολλοῦ. τοιοῦτον δὲ πρῶτον ἐργάσεται πυκνώσαν τὴν ὑπόφασιν. εἰ δὲ λεπτομερὲς ὑπάρχει, διυάμει ἂν ἐξικέσθαι μέχρι πλείονος βάθους. οὕτως δὲ καὶ ὅπερ τῶν ὑγραινόντων καὶ ξηραινόντων, ὃ παχυμερὲς καὶ λεπτομερὲς τῆς οὐσίας ὑποσκεπτέον. ἀπὸ μὲν δὴ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος, ἡ ἔνδειξις δείσκει τὸ ὑγιεινὸν, ὡς εἴρηται πρόσθεν. ἀπὸ δὲ τῆς διαπλάσεώς τε καὶ θέσεως, ὅταν ἐκροὰς αἱ ὁδοὶ τοῖς ἔγκατα τετρημέναις εἰς ἕτερον, ἢ μηδεμίαν ἔχῃ. ταῖς μὲν γὰρ εἰς τὰ κενούμενα φερούσας ἐκροὰς, ἀποτρέψομεν, ἐρεθίσομεν δὲ ταῖς εἰς μὴ κενούμενα. δῆλον δὲ ὡς τῶν ποιούντων αἰτίων τὸ δυσκρασίαν, ἡ διὰ τῆς κενώσεώς ἐστιν ἴασις. αὐτῶν γὰρ τῶν δυσκρασιῶν μόνον ἀλλοίωσις ἴασίς ἐστιν.

manente materia quam vacuatio totam è corpore educit, eiusmodi autem immutationis ſpecies eſt concoctio, cuius perficiendæ rationem nactus, cauſarum quæ hoc modo ſanitatem efficiunt, peritiam habebis. Vacuatio autem fit per venæ ſectionem, clyſteres, vrinas & cutis perſpirationem. Præterea & per reuulſionem in contrarium, & deriuationem in alteram partem. In hoc genere continentur menſium prouocatio, & venarum hæmorrhoidum recluſio; & quæ per nares ac palatum fit purgatio. Quum igitur hic etiam inuentæ fuerint materiæ quibus in qualitate, quantitate, temporis occaſione, & vtendi modo miniſtratis vacuatio fit, in hac artis parte ſalubria inueniemus quorum omnium in opere de curandi ratione tradita eſt inuentio. Eadem ratione in aliis tribus temperaturis ſalubres cauſas inueniemus, vnum commune præceptum ſeruantes, nempe tollendam prius cauſam omnium harum effectricem, deinde ad morbum ab eadem genitum veniendum eſſe. In compoſitis verò intemperaturis coniunctæ ſimplices cauſæ ſalubria præcepta commonſtrabunt. Atque etiam idoneum remedium, ſi quod intemperaturæ magnitudini proportione reſpondet, cognoſcamus, inueniri poterit; velut, exempli gratia, ſi decem numeris corpus quàm naturæ conueniat, calidius ſit, ſeptem verò ſiccius; in hiſce affectibus cauſa ſalubris decem numeris frigidior, ſeptem verò humidior eſſe debebit. Itaque ſi affectæ parti eiuſmodi medicamentum adhibeatur, id tam frigidum ac humidum ſit quàm indicatio iubet. Quod ſi in alto corpore pars affecta ſit poſita, excogitandum ſalubre remedium eſt, quod in tranſitu vim ſuam non amittat. Si igitur id iuſto calidius eſſe oporteat, non ſolùm quantum affectus ipſe exigit, calidum ſit, ſed vltra modum adiiciatur, quod ob ſitum neceſſariò addendum eſt. Sin frigidius admouendum ſit, non ſimpliciter augendum eius frigus eſt, ſed & materia prius conſideranda eſt; quæ ſi partium craſſitie pollet, tantum abeſt vt in profundum feratur, vt contrarium omninò effectum præſtet cutim denſando. Si verò ſubſtantiæ tenuitate donata ſit, altiùs penetrare poterit. At eundem modum in humidis & ſiccis craſſities & tenuitas conſideranda eſt. Itaque ab affectæ partis ſitu ſumpta indicatio, ſalubres cauſas (vt modò diximus) ſuggerit. A formatione verò & ſitu, quum emiſſaria ſenſibus conſpicua in aduerſam partem perforata habent, aut his omninò carent. Quæ enim in principes partes fluunt, auertimus; irritamus verò quæ in ignobiles feruntur. Certum autem eſt cauſas quæ intemperiem efficiunt, vacuatione curandas eſſe; ipſam verò intemperiem, alteratione.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ἴασις λυθείσης τῆς συνεχείας, ἢ τοῦ τραύματος ἐν σαρκί.

Λύσις δὲ τῆς συνεχείας, ὁ μὲν τῆς ἰάσεως σκοπὸς, ἡ ἕνωσις, ὅπερ μὲν τὴν ὀργανικὴν μορίων ἀδυνάτου. ὅπερ δὲ τὴν ὁμοιομερῆ, οὐκ ἀεὶ δυνατὸς, ἀλλ' ἐν ἔπι οἷοις, ὡς ἐν τοῖς σαρκώδεσι, κόλλησις ἡ ἴασίς ἐστιν, οὐ διίστασθαι δὲ οὐδὲ εἰ συμφέρειν ὀνομάζεις. ἠγεῖται δ' αὐτῆς, ὅταν μεῖζον γλυπτὸν τὸ τραῦμα, προσαγωγὴ τῶν διεστώτων μορίων, ἐκ τοῦ τῆς διαπλα-

CAPVT XXIX.

Curatio vulneris ſiue ſolutionis continui in carne.

IN ſoluta autem vnitate præcipua curationis intentio eſt, vt ad vnitatem reducatur, quod inſtrumẽtis quidem fieri non poteſt, nec in omnibus ſimplicibus partibus, ſed quibuſdam; velut in carnoſis, quæ agglutinatione curãtur (nihil autem refert an cõalitũ dixeris.) Hanc, quum vulnus maius eſt, præcedit diductarũ partium commiſſio, quæ in confor-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 227 sur 413

conformationis genere continetur. Vt autem hæc firma ſtabiliſque fiat, deligatura quæ ſeparatas partes coniungat, & fibulæ & ſuturæ vtiles ſunt. Agglutinat verò diſſidentes partes, ac priſtinæ vnitati reſtituit natura. Noſtrum verò munus eſt, primum quidem, vt dixi, diductas partes in vnum cogere; ſecundum, commiſſas ſeruare; tertium, prouidere ne quid inter vulneris labra incidat; quartum partis ſubſtantiam tueri. Quemadmodum autem primum ac ſecundum quis efficere poſſit, antè diximus. Tertium verò perficiemus, ſi quæ diſiuncta ſunt, coniungendo, nihil in vulnus extrinſecus illabi ſinamus. Perſæpe enim pilus aut oleum aut alius humor in agglutinandarum partium medio poſitus, continuitatem impedit. Deinde procedente tempore, tertium ſcopum ſeruabimus humoris effluxione, quæ aperto vulnere fit, aut aduerſa parte inciſo, aut aptè collocato. Subſtantiæ autem partis ſanitatem tuebimur mediocriter reſiccantibus. Hæc quidem eſt ſolutæ vnitatis in carnoſa parte, ſi quidem ſola ſit, curandi ratio. Quòd ſi cum altero morbo coniuncta ſit, plures erunt indicationum ſcopi, de quibus deinceps diſſeremus, quum de compoſitis commiſtiſque affectibus, aut quomodocunque lubet appellare, diſſeremus. Nunc verò reliquas vnitatis ſolutiones tractemus.

CAPVT XXX.

Curatio ſolutionis continui in oſſe, ſiue fracturæ.

FRactura igitur, ſolutio continuitatis eſt in oſſe; quæ quatenus ad primum ſcopum attinet, non ſaneſcit; quatenus verò ad ſecundum, quodammodo curari poteſt. Primus autem ſcopus eſt agglutinatio, quæ fieri ob ſiccitatem non poteſt. Secundus autem connexio, quæ callo fracturam circumligante perficitur. Origo verò calli quatenus ex materia & à natura fit, aliis eſt communis, quatenus verò formam habet oſſi ſimilem, ex eius nutrimento gignitur. At molle pueriléque os coaleſcere poteſt. Cæterùm eiuſmodi affectus ſine alterius ſocietate rarò contingere ſolet. Fractis enim oſſibus muſculi vnà cum aliis vicinis partibus vt plurimum afficiuntur. Quocirca duplex erit curationis ratio; vna quidem ipſorum oſſium, altera circunſtantium partium, de qua diſſeremus quum de carnoſarum partium commiſtis affectibus agemus. De fracturis autem nunc diſputandum eſt. Quoniam quidem hæ callo curantur (cui generando, proprio oſſis nutrimento opus eſt) ad calli generationem naturæ committendum recrementum eſt, id autem, & qualitate & quantitate temperatum eſſe debet. Ideò victus ratio requiritur ex qua tantus talíſque ſanguis qui ad oſſa fertur, comparetur, quatenus qualíſque generando callo eſt neceſſarius. Quoniam rurſus is per oſſis fracti cauernas tranſmittitur, conſiderare eius multitudinem ac qualitatem, atque ita victum ſicciorem aut humidiorem inſtituere oportet. Hæc omnia in opere de medendi methodo fuſiùs tradita ſunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

τὶν ὑ περὶ καταγμάτων βίβλοις

Ἰασις λυθείσης τῆς συνεχείας ἐν ὀστῷ, ἢ τοῦ καταγματος.

ΚΑταγμα τοίνυν ἐστὶ, μὲν τῆς ἐν ὀστῷ συνεχείας λύσις. ἀβίαστον δὲ ὂν, ὅσον ὅπῃ τῷ πρώτῳ σκοπῷ, καὶ δεύτερον ἴσως ἔχον τρόπον, ἰατόν πως γίνεται. πρῶτος μὲν οὖν σκοπὸς, ἡ σύμφυσις οὐ δυναμένη διὰ σκληρότητα τοῦ μοσίου γενέσθαι. δεύτερον δὲ ἡ δέσις διὰ πώρου δεσμωτοῦ ἐν κύκλῳ τὸ κάταγμα. γένεσις δὲ τοῦ πώρου, καθ' ὅσον μὲν ἐξ ὕλης, καὶ ἀποφύσεως γίνεται, κοινὴ πρὸς τὰ ἄλλα, καθ' ὅσον δὲ εἰδικὴ ἐστὶν ὀστοῦ τοῦ ἰδέαν, ἐκ τῆς ἐκείνου τροφῆς. μαλακὸν δὲ καὶ παιδικὸν ὀστοῦν, καὶ συμφύεσθαι δυνατόν. σαθρίως δὲ καὶ ἡ τοῦδε τοῦ παθους γένεσις αὐθις συμπλοκῆς. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ οἱ προσκείμενοι μύες ἅμα τοῖς ἄλλοις σώμασι πάσχουσι, ῥηγνυμένων τῶν ὀστῶν, ὥστε καὶ ὁ σκοπὸς τῆς θεραπείας διπλόος, ἕτερος μὲν ὁ ὅπῃ τοῖς ὀστοῖς, ἕτερος δὲ ὁ ὅπῃ τοῖς ἀμφ' αὐτὰ σώμασιν. ὁ μὲν δὴ τοιοῦτος, ἐν τοῖς τῶν σαρκωδῶν μοσίων ὅπῃπεπλεγμένοις διαθέσεσιν εἴρηται. περὶ δὲ τῶν καταγμάτων οὐ πάνδε ῥητέον. ἐπεὶ γὰρ ἡ τούτων ἴασις ὅτι ἐκ τῆς πρωτώσεως, ἵνα δὴ αὐτὴ γένηται, τῆς οἰκείας τροφῆς ὀστοῦ δεῖ περιττωμα πρὸς τοῦτο τῆς πώρου γένεσιν ὑποβεβλῆσθαι τῇ φύσῃ. ὃ περίττωμα δὲ τοῦτο, ἡ τῇ ποιότητι, ἡ τῇ ποσότητι συμμέτρον εἶναι χρὴ, διὰ τοῦτο ἀναγκῆς δεῖται τῆς τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ὃ ὑπάρξον αἷμα τοῖς ὀστοῖς προσκολλᾶσθαι, ἐξ οἵου τε ἢ ὅσου γένησεται πῶρος. ἐπεὶ δὴ ἐκκλῖναι τοῦτο διὰ τὴν σπερμάτων τῆς καταναλώσεως ὀστοῦ, σκοπεῖν αὖτὸ χρὴ ὁ πλῆθός τε καὶ τοῦ ποιότητα, ἢ οὕτως ἡ ξηραντικωτέραν ποιεῖσθαι τὴν ἀναγωγὴν, ἢ ὑγραντικωτέραν, ἅπερ ὅπῃ πλέον ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι λέλεκται.

τῶν λεπτομερῶν χυλῶν συνεχείαν ἐν σαρκώδεσι μορίοις

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 228 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

περὶ νύγματος καὶ τοῦ τῆς ἶνος ἀγωγίου

Ἰασις τοῦ νύγματος, ἢ λυθείσης τῆς συνεχείας ἐν τῷ νεύρῳ, ἢ τένοντι.

ΝΕύρου δὲ καὶ τένοντος νύγμα, λέγω τε ὃ πρὸς τῇ αἰσθήσει, καὶ ὅλῳ σπερ συνεχές ἐστι πρὸς τὸν ἀρχικὸν ὃ μόριον, ἕτοιμον ὑπολελέσθαι πασμοὺς, καὶ μάλιστ' ὀτὲμ μηδὲν λεπτὸν προσπέσῃ πρὸς τὸ σχίσις, τυφλώσεως τῆς τοῦ δέρματος πρόσεως. τοῦτο τοίνυν χρὴ ἀναζητεῖν, καὶ ἀναζητοῦντα λεπτομερῆ, διϊκνούμενα δυνάμενον πρὸς ὃ βάθος ἄχρι τοῦ τετρωμένου νεύρου. λέλεκται δὲ καὶ πρόσθεν τούτου τελέως ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ἐν μὲν οὖν δὴ τοῖς ἁπλοῖς τάδε τοῦ λόγου λαμβάνεσιν, ἡ τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων ἰδέα παιδεύει.

B

CAPVT XXXI.

De curatione punctura sine soluta vnitatis in neruo, vel tendone.

NErui verò & tendonis punctura, ob sentiendi præstantiam, ob idque quòd cum principio pars hæc continuitatem habet, promptè accersit conuulsionem, maximéque si nihil foràs exhalet, quòd scilicet cæcum sit cutis vulnus. Id igitur aperiendum est, exiccandúmque materia tenui, quæ in altum & ad vulneratum vsque neruum penetrare possit. De his autem in libris de curandi ratione accuratè disputatum est. Hæc igitur est salubrium causarum in simplicibus eiusmodi affectibus forma.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Περὶ ἰάσεως τοῦ ἕλκους.

ΚΑὶ δὲ καὶ συντεθοῦς, ὑπιπέπλεκται τοῖς ἕλκεσιν. πρώτη μὲν ἡ κοιλότης, οὐ σὺν ἄλλου διαθέσιν, ἀλλ' C ἕλκους ἡγοῦνται διαφοράν. ἔστι δὲ οὐ διαφορὰ τὸ γε τοιοῦτον, ἀλλ' ἕτερόν τι γένος ὅλου τοῦ νοσήματος, οὗ ὡς τῆς οὐσίας αὐτῆς ἐστιν ἀπώλεια. καὶ τοίνυν καὶ ἡ ἴασις ὑπὸ διττῷ πάσῃ, διττοῦ δεῖται σκοποῦ. ἡ μὲν γὰρ τῆς συνεχείας λύσις, ἑνώσεως, ἡ δὲ τῆς οὐσίας ἀπώλεια, ἕξεως χρηστῆς. λελεγμένοι δ' εἰσὶν ὀλίγον ἔμπροσθεν οἱ τῆς ἕξεως σκοποὶ, καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς χρὴ πρῶτον ἰᾶσθαι τοῦτο δὲ τοῦ διαθέσιν. εἶθ' ἑξῆς ἐνοῦν ὑπιχρῆν, αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ὑποδείκνυται. ὅταν οὖν αὐαπληρωθῇ μὲν ὁ κοῖλον, ὁμαλὸν δὲ ὁ ἕλκος ὑπάρχῃ, τὸ ἕτερον τῶν σκοπῶν αἰρῆσθαι συμβαίνῃ, μέσης γὰρ τῆς νεο- D προσίκην ἕλκους ἰσταμένης τῶν χηλῶν τοῦ ἕλκους, ἑνωθῆναι μὲν ἀδύνατον τὰ διεστῶτα. σκοπὸν δ' ἄλλον ἰάσεως ὑποθυτέον χρή. τοῦτο δ' εὕρεσιν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἕξομεν, ὃ προσποιῆσαι τῷ μέρει προσήκει. κατὰ φύσιν δ' ἐστὶν, σκέπεσθαι δέρματι. τοῦτ' οὖν ἡμῖν ἐστὶ ποιητέον, ἢ εἰ μὴ ἐστὶ ἀδύνατος ὁ σκοπὸς, ὁμοιοῦν τι δέρματι. τοῦτο γοῦν ἐστὶ δερματώδη ποιητέον ἐστίν. ἔστι δὲ τοιαῦτα, ξηραινόμενά τε ἅμα καὶ τυλούμενα. ξηραινόντων δὲ καὶ στυφόντων ἀδήκτων, ἔστι χρεία φαρμάκων εἰς τὰς ἐπουλώσεις. οὕτως δὲ καὶ ῥύπος ὑπισταφῇ, σκοπὸν μὲν ἀπορρύψαι. φάρμακον δὲ ὑγιεινὸν, ὃ ῥυπτικόν. E εἴρηται δ' αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἡ ὕλη. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ φλεγμονή τις, ἢ θλάσις, ἢ σκίρρος, ἢ οἴδημα καὶ τῶν ἕλκους εἴη, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερα πρὸ τῶν εἰρημένων μεθόδων. οὕτως δὲ καὶ εἰ ὑπορρύη τι τοῦ ἕλκει, καὶ τοῦτ' ὑπορρεόντων ἴασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ δυσκρασία τις εἴη καὶ ὁ ἕλκωμένον, ὅτι τὰ τῆς δυσκρασίας πρότερον ἰέναι βοηθήματα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλοι.

CAPVT XXXII.

De curatione vlceris.

IN compositis verò affectibus, cum vlceribus primùm quidem iungitur cauitas, quam non aliam affectionem, sed vlceris differentiam esse arbitrantur. Verùm id differentia non est, sed alterum quoddam vniuersi morbi genus, in quo perdita substantia est. Itaque ad duplicis morbi curationem scopo duplici opus est. Nam vnitatis solutio continuitatem desiderat, substantiæ verò amissio nutritionem; cuius paulò antè scopi declarati sunt. Quòd verò affectionem hanc primùm curare oporteat, deinde continuitatem resarcire, ipsa rei natura docet. Si igitur quod concauum est impleatur, & ad æquabilitatem vlcus reducatur, fiet vt alter scopus tollatur; quandoquidem recens nata inter vlceris labra carne, diiunctæ partes coire non possunt; quare inuenienda alia curationis ratio est. Inuenietur autem ex re naturali, quam parti parare oportet. Huic autem naturale est cute obduci. Id igitur præstandum est; aut si scopum assequi nequeas, simile quidpiam cuti, nempe carnem ipsi substantiæ proximam generare oportebit. Eiusmodi autem & sicca & callosa est. Siccantibus igitur ac astringentibus citra morsum medicamentis ad inducendam cicatricem est opus. Ad eundem modum si adnata sordes sit, ad detersionem dirigendum consilium est. Salubre igitur medicamentum est, cui detergendi vis insit. Horum autem materia in libris de medicamentorum facultatibus tradita est. Atque etiam si cum vlcere iuncta inflammatio aliqua vel contusio, vel scirrhus, vel œdema sit, ea priùs, via ac ratione antedicta curanda sunt. Eodem modo si quid in vlcus influat, influxionis curatio adhibenda est. Similiter autem si intemperie aliqua vlcerata pars laborat, ad remedia quibus abigi ipsa possit, priùs veniendum est. De his quidem satis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

πόσα διαφοραὶ τῶν κατὰ διαπλασιν ἁμαρτημάτων μορίων F

Ἰασις νόσων κατὰ τὴν διάπλασιν, καὶ περὶ τῆς ἐμφράξεως.

ΕΠὶ δὲ τὸ κατὰ τὴν διάπλασιν ἰτέον ἤδη γένος, εἰς πλείους διαφορὰς τεμνόμενον. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σαφεστάτου τῆς ἀρχικῆς τοῦ λόγου θετέον, ὃ κατὰ τὴν τοῦ σχήματος ἐξαλ-

CAPVT XXXIII.

De curatione morborum in conformatione, ac de obstructione.

AD conformationis verò genus, quod in plures differentias distribuitur, iam transeundum est sumpto ab euidentissimo disputationis initio, quod in figuræ permutatione fit

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 229 sur 413

fit. In his igitur qui adhuc crescunt, plurimæ partes emendari possunt. In his verò qui ad incrementum peruenerunt, non possunt. Quæ autem curationem admittunt, in contrariam deprauatæ formam reducenda sunt. Quòd si ob fracturam malè concinnatam vitiata membri figura sit, recentéque callo occupata, frangere oportet, ac probè reconcinnare; postea verò callum inducere. Ex eodem autem morborum genere est obstructio, quam humorum lentor ac crassities parit; atque hæc scopum vnum habet affectui contrarium, nempe expurgationem. Curatur autem detergentibus ac incidentibus medicamentis. Si verò stercore duro farctum intestinum sit, primùm quidem emendanda duritia est humidis & pinguibus clysteribus, deinde acribus stercus vacuandum. At si calculus vesicam obstruit, in præsentia quidem transferendus est. Quòd si omninò sanare velis, vesicæ sectione eximendus est. Qui autem præter naturam humor continetur, integra vacuatione curatur, vt in suppuratis. Immoderata verò repletio, cuiusmodi est sanguinis in venis, immodica vacuatione curatur. Quemadmodum & his quibus in ventre aut intestinis, aut arteria, aut pulmone pus vel sanguis continetur, integra vacuatio est necessaria. Cæterùm cibus & potus plenior recénsque sumptus vacuatione corrigitur. Quæ verò in pulmone & thorace continentur, cum tussi reiiciuntur, sed medicamentis extenuata. At quæ in iecore sunt, aut venis, aut arteriis, aut renibus, ea per vrinas vel ventrem expelluntur, sed quæ per vrinas reiiciuntur, vehementer extenuari debent, quæ verò per ventrem, attrahentibus & aperientibus egent. Quæ autem in superiore ventre continentur, vomitionibus, quæ verò in inferiore, alui subductione deiiciuntur. Sub cute autem collecta, vel sectionem, vel candens ferrum, vel adurens medicamentum efflagitant. Ad eundem modum & quæ in loco natura cauo vt thorace continentur. In summa autem, quicquid præter naturam in aliqua parte est, tollendum est, aut si id assequi non possis, transponendum. Quæ autem toto genere præter naturam non sunt, sed quantitate delinquunt, euacuatione curanda sunt cuius ratio cum ex ipso affectu, tum maximè ex affectis partibus inuenitur. Exasperatas præter naturam partes, ad naturalem læuitatem æqualitatémque reducimus, ossa quidem radendo, arteriam autem & linguam humore lento morsu carente deliniendo. Læuigatæ verò præter naturam, medicamentis quæ abundè detergeant, & leuiter adstringant, ad natiuam asperitatem reuocantur.

A λαξιν γὰρ τῶν μὲν οὖν ἔτ' αὐξανομένων, οἷά τε ὃ σῆμα τῶν πλείστων μορίων ἐπανορθοῦσθαι, τῶν δ' ἠυξημένων, οὐκέτι. σκοπὸς δ' ὧν οἷά τε θεραπεῦσαι, πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν τῆς διαστροφῆς. Εἰ δ' κατάγματος οὐκ ὀρθῶς διαπλασθέντος ἡμέρτηταί τινος κώλου σῆμα, πωρωθῆναι φθάσαντος, ἐὰν ἔτι πρόσφατος ὁ πῶρος ὑπαρχῇ, κατάξαντα χρὴ διαπλάττειν αὖθις ὀρθῶς, εἶτα πωροῦν. ἔστι δὲ ἡ ἔμφραξις ἐκ ταὐτοῦ γένους τῶν νοσημάτων. ἡ μὲν ὑπὸ γλίσχρων καὶ παχέων γινομένη χυμῶν, ἕνα μὲν ἔχουσα καὶ αὐτὴ σκοπὸν ἐναντίον τῷ πάθει τὴν ἔκφραξιν. αἴτια δὲ ὑγιεινά, τά τε B ῥυπτικὰ καὶ τμητικὰ τῶν φαρμάκων. ἡ δ' ὑπὸ κόπρου σκληρᾶς ἐμφραχθείσης ἐντέρῳ, προτέραν μὲν ἕξει τὴν τῆς σκληρότητος ἐπανόρθωσιν ὀξ ὑγρῶν καὶ λιπαρῶν κλυσμάτων, ἑξῆς δὲ τὴν κένωσιν ἐκ δριμέων. ἡ δ' ὑπὸ λίθου κατὰ κύστιν, ἐν μὲν τῷ παραυτίκα τὴν μετάθεσιν. ἰάσεως δὲ παντελοῦς ἕνεκα, τὴν διὰ τομῆς κομιδήν. ἡ δὲ τῆς παρὰ φύσιν ἐν μορίῳ περιεχομένης ὑγρότητος ἴασις, ἐν τῇ παντελεῖ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐμπύων. ἡ δὲ ἄμετρος πλήρωσις, ἐν ἀμέτρῳ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αἵματος, ὡσαύτως καὶ ὅσοις κατὰ γαστέρα, καὶ ἔντερα, ἢ ἀρτηρίαν τρα- C χεῖαν, ἢ πνεύμονα πύον, ἢ αἷμα περιέχεται, παντελοῦς κενώσεως δεῖται. τοῦ δὲ πλείονος ἐδέσματος, ἢ πόματος, ἔτι ὄντος προσφάτου, κατὰ τὴν ἀποκένωσιν ἡ ἐπανόρθωσις. ὅσα μὲν οὖν ἐν πνεύμονί τε καὶ θώρακι περιέχεται, μετὰ βηχῶν μὲν ἡ κένωσις, ὑπὸ δὲ φαρμάκων λεπτυντικῶν. ὅσα δὲ καθ' ἧπαρ, ἢ φλέβας, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεφροὺς, ἤτοι δι' οὔρων, ἢ γαστρός. ἀλλὰ δι' οὔρων μὲν ὑπὸ τῶν λεπτυνόντων σφοδρῶς. διὰ γαστρὸς δὲ ὑπὸ τῶν ἑλκτικῶν τε καὶ ἀναστομωτικῶν. ὅσα μὲν οὖν κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα, δι' ἐμέτων. ὅσα δὲ κατὰ τὴν κάτω, δι' ὑπαγωγῆς. ὅσα δὲ ὑπὸ τῷ δέρματι, διὰ τομῆς, ἢ καύ- D σεως, ἢ φαρμάκων καυστικῶν. οὕτως δ' ἐνίοτε, καὶ ὅσα κατά τινα κοιλότητα φυσικὴν, ὡς ἐπὶ θώρακος. ἑνὶ δὲ κεφαλαίῳ, τῶν μὲν ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν ἔν τισι μέρεσι περιεχομένων, σκοπὸς τῆς ἰάσεως ἄρσις ἐστίν. Εἰ δ' ἀδύνατος γενέσθαι μετάθεσις. ὅσα δὲ οὐχ ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐστὶν, ἀλλὰ τῷ ποσῷ, σκοπὸς τούτων ἡ ἀποκένωσις. ἡ δ' εὕρεσις τῶν ἰασομένων αὐτὰ, μέρος μέντι κἀξ αὐτῆς λαμβάνεται τῆς διαθέσεως. ἡ πλείστη δὲ ἐκ τῶν πεπονθότων μορίων. ὅσα δὲ ἐν τῷ τετραχύνθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντεισακτέον λειότητα. κατὰ μὲν οὖν ὀστοῦν ξύοντα, κατὰ δὲ τραχεῖαν E ἀρτηρίαν, ἢ γλῶτταν, ἐκλεαίνοντα δι' ὑγρῶν ἀδήκτων καὶ γλίσχρων. ὅσα δὲ τῷ λεῖα γενέσθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντεισακτέον τραχύτητα, διά τε φαρμάκων ἱκανῶς ῥυπτικῶν, καὶ διὰ βραχείας σύψεως. ξύσεως

CAPVT XXXIV.

De curatione morbi compositi ex omni morborum genere.

OBstructiones verò vel angustiæ quæ morbis aliis succedunt, posteriùs curari debent. In opere autem de morborum differentiis ostendimus supradictos affectus plerúmque nasci ex inflammationibus, scirrhis, œdematis, & nonnunquam ex immodicis siccitatibus, prauisque continentium partium figuris; quemadmodum & ex quibusdam circumstantibus tumoribus. Quòd si ex supradictis quædam inter se copulentur, varias habebunt indicationes.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Περὶ ἰάσεως τοῦ νοσήματος συνθέτου ἐξ ἅπαντος τοῦ νοσημάτων γένους.

ΟΣαι δὲ ἐμφράξεις, ἢ στενοχωρίαι νοσήμασιν ἑτέροις ἕπονται, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερα. δέδεικται F δ' ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, ὡς φλεγμοναῖς, καὶ σκίρροις, καὶ οἰδήμασι, καὶ ξηρότησιν ἐνίοτε ἀμέτροις, ἔτι τε μοχθηροῖς σχήμασιν αὐτῶν τῶν περιεχόντων σωμάτων, ἕπεται πολλάκις τὰ εἰρημένα, καθάπερ καὶ ὄγκοις τισὶ τῶν πρὶξ σωμάτων. Εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλληλα τῶν εἰρημένων ἐπιπλέκοιτό τινα, τὰς ἐνδείξεις ἔχει ποικίλας. πολλάκις

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 230 sur 413

ἀρκέσῃ δ' ἐφ' ἑνός, ὡς ὅτι περὶ παντὸς εἰρήματος, ποιήσασθαι τὸν λόγον. ὅτι πλέον μὲν ὑπὲρ ἁπάντων ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς λέγεται γράμμασιν. ὑποκείσθω τοίνυν ὑπάρχειν τινὶ μέρει πλῆθος αἵματος, ὡς διατείνεσθαι τὰ κοῖλα τοῦ μέρους ἀλγεῖα, μὴ τὰ μεγάλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σμικρὰ τὰ πρότερον ἀκριβοῦντα τὴν ὄψιν. ἐκ γὰρ τῆς πεπληρῶσθαι φαινόμενα νῦν, ὥσπερ γε ἐπὶ ὀφθαλμῶν ὁρᾶται συμβαῖνον ἐνίοτε διὰ τὴν λευκότητα τῶν χιτώνων. εἰκὸς δὲ δήπου, καὶ ἄλλα τῶν μὴ ὁρωμένων ἀγγείων διατεταθαι μεμεγωμένα, μηδέπω μηδ' αὐτὰ φαινόμενα διὰ τὴν σμικρότητα, καὶ δὴ κίνδυνος ἐκχυθῆναι τὸ διϊδρούμενον ἐκ τῶν ἀγγείων, εἰς τὰς μεταξὺ χώρας τὰς κενάς, ἢ καὶ προεκχεῖσθαι μικρὸν ἤδη. τῆς τοιαύτου παθους ἡ ἴασις, ἔξω μὲν δὴ ποιῆσαι τὸν κένωσιν, ἵνα σαφέστερον εἰπωμεν, ἀποκένωσιν. ὅπως τὸ πάθος ἐν τῷ πεπληρῶσθαι τὸ μέσον ἀμέτρως, ἀναγκαῖον δὴ, ἤτοι παλινδρομῆσαι ἐκκενωθῆναι τὸ ἐπιόν, ἢ δι' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μέρους. παλινδρομήσει μὲν οὖν, ἢ ὠσθήσεται, ἢ ἑλκυσθήσεται, ἢ καὶ διαπεμφθήσεται, ἢ καὶ διὰ τούτων, ἢ καὶ πάντα. δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ πεπονθότος ἐκκενωθήσεται, τὸ μὲν τοι φανερῶς τε καὶ αἰσθητῶς, τὸ δὲ εἰς ἀτμοὺς λεπτυνθέν. εἰ μὲν οὖν εἴη τὸ σύμπαν σῶμα πληθωρικώτερον, οὐ χρὴ διὰ τοῦ πεπονθότος τόπου ἐκκενοῦν. εἰ μὲν γὰρ ἀμυχαῖς, καὶ τομαῖς αἰσθητῶς ἐκκενώσομεν ὀδυνήσαντες, ὅπερ ἀποτεμόμεθα πλέον διὰ τὴν ὀδύνην. εἰ δὲ τοῖς θερμαίνουσι διαφορῆν ὑπιχρησόμεθα, ἑλξόμεν διὰ τὴν θερμότητα πλέον εἰς τὸ μέσον, ἢ φορήσομεν. εἰ δ' αὖ βουλοίμεθα παλινδρομεῖν ἀναγκάζειν τὸ ὑπερρυέν, οὐκ ἂν δέξαιτο μετὸν ὑπάρχον τὸ σῶμα. πρὸς ἄμφω τοίνυν ταῦτα χρὴ κενῶσαι τὸ ὅλον, ἢ ἀπαπασάσῃ γε πρώτως εἰς ἄλλα χωρία τὸ ὑπερρέον τοῦ πεπονθότος. τοῦτο δ' ἐργασάμενον ἀπροθεῖσθαι τῆς μέσης πρότερον, ἢ διαφορῆν ὑπιχρῆν. ἐπιμετέρα γὰρ ἡ κένωσις ὅσῳ διὰ μειζόνων. ἀποκρουσόμεθα δ' ἐκ τοῦ πεπονθότος, εἰ ψύχοιμεν τε, καὶ ψύχοιμεν. ἀλλὰ χρὴ τὰ κενωθέντα, πρὸς ἑαυτὰ ἀποκρουόμενον ἕλξαι. δέδεικται γὰρ ἡμῖν τοῦτο διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγου. καὶ δὴ καὶ διαπεμφθῆναι τὰ ἀλγεῖα, τοιούτοις τοῖς ψύχουσι φαρμάκοις. εἰ μὲν οὖν ἄπαν οὕτω παλινδρομήσῃ δι' αὐτοῦ ἔχῃ. καταληφθέντος δὲ ἑνὸς ἐν τῷ μείζονι, ἐλκτέον μὲν δήπου τεκμαίρεσθαι τοῦτο γλίσχρον ὑπάρχον, ἢ παχύ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐσφίγγεσθαι δυσλύτως. δύναται δ' καὶ μὴ τοιοῦτον ὄν, εἰς τὰς μεταξὺ χώρας ἐκκεχύσθαι. τότ' οὖν ἤκειν ἤδη καιρὸς ὅτι τὸ κενοῦν αὐτὸ διὰ τοῦ πεπονθότος, ὑπιόντα τοῖς ὑποκειμένοις ἀποκρουστικὰ τῶν ὑπιρρεόντων δυνάμεις. ἐκκενώσῃ δ' μάλιστα, εἰ κατὰ τὰς μεταξὺ χώρας τεκμαίρεσθαι ἢ, δι' ἀμυχῶν τε αἵματος, καὶ διὰ φαρμάκων διαφορητικῶν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ διαφορούντα πάντα θερμὰ τοῖς δυνάμεσιν ὑπάρχει, τῆς δ' αὐτῆς ὄντι κράσεως ἔργον τὸ δάκνειν, ὅταν μὲν ἔτι θερμὰ, φυλακτέον ἐν αὐτοῖς τὰ πάνυ θερμὰ, καὶ μάλιστα ἐὰν ὑπόληψις ᾖ τὸ πεπονθὸς. ὀδυνήσεται γὰρ οὐ σμικρῶς, ἐὰν ἅμα πεπόνθῃ καὶ δάκνηται, ὀδύνη τε πᾶσα προσιοῦσα τὰ ῥεύματα. τὸ μετρίως οὖν θερμὸν, ὅτι τούτων αὐτῶν δυνάμεως, ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἐὰν ὑγρὸν ὑπάρχῃ. καὶ μὴν καὶ ἰχθύων ὄντων διαφορῆσαι τὸ ὑπιόλης, εἰ καὶ μὴ σφοδρὸν εἴη τὸ διαφορητικὸν φάρμακον. εἰ δὲ τὰ μὲν ὑπιόλης ἁπαξῆ πάντα ὑπάρχῃ, διὰ βάθους δ' εἴη τὸ κενώσεως δεόμενον,

A De vno autem velut exemplo verba facere satis fuerit, quando fusiùs de omnibus in libris de curandi ratione disputatum est. Ponamus igitur in partem aliquam sanguinis multitudinem fluere, ita vt in ea non solùm maiores, sed & minores venæ distendantur, quæ priùs visum effugiebant, nunc verò ob plenitudinem conspicuæ sint (quod aliquando in oculis ob tunicæ candorem manifestè cernitur) verisimile est alia quoque vasa sensum effugientia plenitudine distenta esse, non tamen ob exiguitatem apparere. Periculum itaque est ne quod ex vasis exudat, ad inania spatia intermedia effundatur, aut
B nonnihil iam sit effusum. Hîc sanè affectus vacuatione curatur, aut vt clariùs explicem, euacuatione. Quoniam quidem affectus immoderata partis repletio erat, necessariò quod superuacuum est, aut introrsùm remeando, aut per ipsam affectam partem vacuabitur. Introrsùm remeabit quidem, si repellatur vel retrahatur, vel in propinquam partem mittatur, vel horum aliquo modo, vel omnibus. Quod autem per affectam partem vacuatur, aliquando quidem euidens est, sensuique peruium, aliquando verò in vapores resoluitur. Si igitur vniuersum corpus plenius
C fuerit, per affectam partem vacuandum non est. Nam si manifestè scarificationibus & sectionibus vacuemus, dolorem excitabimus, proindéque fluxionem maiorem aduocabimus. Quòd si calidis medicamentis digerere tentemus, plus in affectum locum ob calorem attrahemus, quàm per halitum dissipari possit. At si retorquere quod influxit velimus, corpus plenum non excipiet. Duabus igitur his de causis totum corpus vacuare oportet, deinde in contrarium omninò quod influit reuellere. Quo peracto, è parte priùs repellere, quàm per halitum digerere tentabimus.
D Nam eo facilior erit vacuatio, quo per maiores & patentiores vias fiet. Ex affecto autem loco adstringentibus & refrigerantibus medicamentis repellemus. Quin & inanitæ partes ad se quod repellitur attrahunt; vt in libro de facultatibus naturalibus demonstratum est. Idem venæ adstringentibus remediis confirmatæ retrudunt. Si igitur ad hunc modum totum introrsùm recurrat, prospere res cedet. Quod si quid relictum in particula sit, coniiciendum est id lentum aut crassum esse, proindéque ita impactum, vt non facilè elui possit. Quanquam fieri potest, si tale non
E existat, vt in spatia intermedia refusum sit, quod quum accidit, iam tempus suadet per affectam partem vacuandum esse medicamentis quæ repellendæ fluxionis facultatem habent, suprà impositis. Vacuabimus autem, si quid in spatiis intermediis retentum esse suspicio sit, scarificationibus simul & medicamentis digerendi vi præditis. Sed quum hæc omnia facultate calida sint, mordendi vi prædita si modum excesserint; vitanda sunt vehementer calida; præsertim si in superficie sit morbus; dolor enim non exiguus excitabitur si vnà cum affectu mordeatur, & dolor omnis fluxionem proritet. Quod igitur ex
F his modicè calfacit, dolorem non excitat; præsertim si cum eo coniuncta sit humiditas, idque digerere quod in superficie est, abundè potest; etiam si vehemens digerendi facultas eiusmodi medicamento non insit. At si in superficie pars affecta omninò non sit, sed in profundo, eaque vacuari desideret,

intenden

intendendus ac augendus est digerentis medicamenti calor. Periculum enim est ne antequam ad profundum perueniat, resoluatur, neque tamen partes in superficie sitæ contactæ molestiam aliquam sentiunt, vtpote quæ affectæ non sint. Quocirca nunc quoque ad calidiorum simul & acriorum medicamentorum vsum hæc duo contingunt, nempe vt partes quæ in superficie sunt; tolerent, & profundæ egeant. Hæc igitur ex affectæ partis positura indicatio sumitur. Deinceps verò consideramus an ad curationem aliquid desit. Deesse enim non pauca videntur. Ex affectis sedibus quæ superuacuam fluxionem recipiunt, aliæ raræ, fungosæ, ac molles natura sunt; aliæ verò densæ, compactæ ac duræ. Priores facilè vacuantur; posteriores verò acriora remedia efflagitant, quæque partium tenuitate prædita sint, eo quidem maiore, quò altius delitescunt. Hæc rursus altera sit indicatio, quæ ab affectæ partis substantia sumitur. Alia verò à conformatione simul & positura ducitur. Ponatur, exempli gratia iecur antè dicto affectu laborare, in extremis venarum angustiis impactos esse humores lentos aut crassos, aut multos; annon cibo & potu extenuante primùm quidem crassitiem ac lentorem promptum est extenuare? posteà verò quod infestat, non per cæcas & angustas vias solùm sed & latas euacuare? In iecore enim sunt venæ & patentiores & plurimæ, desinunt autem quæ in gibbis sunt, in cauam venam; quæ verò in simis, in portam. Quocirca iam promptissimum tibi est, humores in vtrislibet sint farcti, vacuare; ad ventrem quidem trahendo, si in simarum venis impacti sint, medicamentis attrahendi vi præditis, per cauam autem venam, si in ei proximis venis, ad vrinas deducendo. Præter has verò altera ab ipso iecore tanquam venarum principio sumitur indicatio. Quoniam enim iecur natura non se solum (quales sunt plurimæ animantis partes) moderatur, sed & in venas vim suam transfundit, periculum est, si laxantibus tum perfusionibus tum cataplasmatis robur eius resoluamus, ne ipsum in primis, deinde omnes eius venas inefficaces ad obeundas suas actiones reddamus. Quocirca in eius curatione nonnihil adstringentium medicamentorum miscendum est. Sed quoniam in alto admodum corpore est situm, periculum est ne adstringentis medicamenti facultate resoluatur, nisi ab aliqua materia tenuitate partium donata, qualis est odoramentorum, educatur. Præstat autem adstringens medicamentum statim ab ortu vim odoram habere, quod enim duas habet congenitas qualitates ac facultates, efficacius est. Itaque vacuetur quod præter naturam in partem iam fluxit, natiua verò humorum symmetria conuenientiáque superstit. Considerandum & hîc, an à fluxionis qualitate, eius partis temperatura mutata sit (si quidem pituitosa erat, refrigeratum; sin biliosa, calfactum iecur est) vt absolutè curata intemperie, sanitas restituatur. Restituemus autem, contrariam qualitatem obiicientes, vt in intemperaturarum curatione diximus, tantum vnamquamque partem refrigerantes, quantum eius calor excesserit. Quocirca rursus hic necessariò eius natiua temperies cognoscenda est. Nam quomodo scire potetimus partis natura frigidioris aut calidioriş exuperantiam, aut quando

A ὑπτεῖναί τε καὶ αὐξῆσαι δεῖ τῷ διαφορητικῷ φαρμάκου τὴν θερμασίαν. κινδυνεύσει γὰρ ἐκλυθῆναι, πρὶν εἰς τὸ βάθος ἐλθεῖν, οὐ μέντοι οὐδ' αἰσθήσῃ γε τὰ ὑπόπλησιν ὄντα ψαύσῃ, διότι μὴ πέπονθεν. ὥστε καὶ νῦν ἐς τοῦτον ἄμφω συμβαίνει, τοῖς τὴν θερμοτέρων τε ἅμα, καὶ δριμυτέρων φαρμάκων χρῆσιν, ταῦτ' ὑπόπλησιν ἀνέχοντα, καὶ τὰ διὰ βάθους δέοντα. τοῦτον μὲν οὖν τὸν εἶδος ἐν τῇ μεσείου τῆς θέσεως ἐλάβομεν. ἐξῆς δὲ σκοπῶμεν εἰ λείπει τι τοῖς τὸν ἴασιν. ἔοικε γὰρ λείπειν μικρὰ τῆς πεπονθότων, ἔτι δὲ καὶ λεπτὰ
B αὐτῶν, ἐν οἷς ἐστὶ τὸ ἀφεστὸς τοῦ ῥεύματος. ἔνια μὲν ἐξαιρὰ καὶ χαῦνα, ἢ μαλακὰ τὴν φύσιν ἐστὶν, ἔνια δὲ πυκνὰ, καὶ πεπιλημένα, καὶ σκληρά. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, ῥᾳδίως ἐκκενοῦται. τὰ δ' ἕτερα, δριμυτέρων δεῖται τῶν κενωσόντων αὐτὰ, καὶ τοιούτοις λεπτομερεστέρων. αὐτὰ δὲ καὶ κατὰ συχνοῦ κεῖνται βάθους, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον. αὖτη σοι πάλιν ἔνδειξις ἑτέρα τοῦ τῆς οὐσίας τοῦ πεπονθότος. ἄλλη δ' ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἅμα καὶ θέσεως. ἐπισκεπτέον γὰρ εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις ἐστὶ διαφθορὰ, ἐν τοῖς ἁπλοῖς πᾶσι τῶν ἀπείρων ἐσφιγμένων ὑγρῶν, ἢ τοῖς γλίσχρων, ἢ παχέων, ἢ πολλῶν. ἆρ' οὐχ ἕτοιμον ἐδέσμασί τε
C καὶ πόμασι λεπτυντικοῖς, ὃ πάχος μὲν τοῦτον ἅμα τῇ γλισχρότητι λεπτομερὲς ἐργάζεσθαι. δεύτερον δὲ μὴ διὰ τῶν εὐόδων καὶ ἁπλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' εὐρῶν ὁδῶν ἐκκενοῦσθαι τὸ λυποῦν. εὐρύτεραι γάρ εἰσι καὶ ἡ πόρτα αἱ φλέβες, ὥσπερ καὶ πλῆσαι. τελευτῶσι δ' αἱ μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς εἰς τὸν κοίλον, αἱ δ' ἐν τοῖς σιμοῖς, ὅτι πύλας. ὡς' ἥδη σοι ῥᾷον, ἐν ὁποτέραις αὐτῶν αἱ σφιγμοὶς, ἐκκενοῦν ἑτοίμως αὐτὰς, ἕλκοντα μὲν εἰς τὸν καρδίαν διὰ τῶν ἐλκτικῶν τε καὶ αἱματομητικῶν ὅσα τῶν ὑγρῶν ἐσφίγκται, καὶ ἐν τοῖς σιμοῖς φλέβας. ἐπ' οὖρα δὲ τοῖς ἐπὶ τὰ κοίλης φλεβὸς, ὅσα καὶ ἐν τοῦτης φλέβας, ἑτέρα δὲ ὅτι τοῖς διειρημένοις, ἔνδειξις ἀφ' ἥπατος, ὡς ἀρχῆς φλεβῶν. ἐπεὶ γὰρ οὐχ ἑαυτῷ μόνον, ὥσπερ τὰ πλῆσα μέρεα τοῦ ζῴου δίκαιον πέφυκεν, ἀλλ' ὑπερπέμπει δυνάμιν τοῖς φλεψὶ, κίνδυνός ἐστιν ἐὰν ἐκλύσωμεν αὐτοῦ τὸν πόνον ὑπερεχούς τε καὶ καταπλάσμασι χαλασικοῖς, αὐτῷ τε τοῦτον ἀποῖσαι ῥᾳδίως τὴν ἐνέργειαν, ἀτόνους τε συμπάσας ἐργάσασθαι τὰς φλέβας. ὅθεν ὑπομιγνύναι χρὴ τῶν εὐφόντων τι φαρμάκων ἐν τοῖς θεραπείαις αὐτοῦ. ἀλλ' ὅπῃ διὰ βάθους ἐστὶ συχνοῦ, κίνδυνος ἐκλυθῆναι τὴν δύναμιν
E τῶν εὐφόντος, ἐὰν μὴ προδηλῶσι τοῦτο ἴνες ἑτέρας οὐσίας λεπτομερεστῆς, εἶτα ἢ τῶν ἀρωμάτων ἐστὶ. κάλλιον δὲ ἐν αὐτῷ ὃ εὐφον φάρμακον δύσις εἶη καὶ ἀρωματώδες. συμφύτοις γὰρ ἔχον δύο ποιότητας τε καὶ δυνάμεις, ἰσχυρότερον ἐνεργήσῃ. καὶ πίνων ἐκκενούσθω μὲν καὶ ἤδη ὁ τοῦτο φύσιν εἰς ὃ μέσον ἐνεχθέν. ἐγκτῶ δὲ τὴν συμμετρίαν τῆς χυμῶν τὴν κατὰ φύσιν. ὑπισκεπτέον οὖν ἡμῖν ἐν τούτῳ, μήτι τοῖς τῆς τοῦ ῥεύματος ποιότητος ἠλλοιώθη τὴν κρᾶσιν. εἰ μὲν φλεγματικώτερον ἴσως, ψυχθέν, εἰ δὲ χολωδέστερον, θερμανθέν, ἵνα κατὰ ταύτην αὖτ' τὴν δυσκρασίαν
F ἰασάμενοι, τελέως ὑγιὲς ἀποφαίνωμεν ἰασόμενα δὲ πάντων ἐναντίαν αἰτιασάμενοι ποιότητα, καθαπερ ἐν τοῖς τῆς δυσκρασιῶν εἴρηται θεραπείαις εἰς ὅσον ἕκαστον ἐλλιπέστερον, ψύχοντες εἰς πλεῖστον. ὡς' ἐκεῖθεν πάλιν ἀναλογίσον ὑπίσασθαι τὴν κατὰ φύσιν κρᾶσιν αὐτοῦ. πῶς γὰρ ἂν εἰδείημεν ὁπόσῳ τοῦ κατὰ φύσιν ἐστὶ ψυχρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ πότε

ψύχοντες παυσόμεθα, μὴ γινώσκοντες ὃ μέτρον τῆς κατὰ φύσιν θερμότητος. οὕτω δὲ καὶ εἰ ὃ ψυχρότερον γινόμενον θερμαίνομεν, μὴ γινώσκοντες ὃ μέτρον αὐτῆς τῆς κατὰ φύσιν ψυχρότητος, οὐχ οἷά τε ἡμῖν, οὔτ' εὐπορῆσαι τοῦ θερμαίνοντος οἰκείως, οὔτε παύσασθαι θερμαίνοντας.

à refrigerando cessandum sit, si caloris natiui modum ignoremus? Eadem ratione si frigidiorem calfacientes, ignoremus naturalis eius frigoris modum. Itaque neque quod commodè calfaciat, neque quando à calfaciendo cessandum sit, inuenire poterimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Περὶ ἰάσεως τοῦ κατ' ἀριθμόν τε καὶ ὃ μέγεθος, καὶ τὴν θέσιν νοσήματος.

Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, μεταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν ἀριθμὸν, οὐ κατὰ φύσιν ἔχοντα. διττῆς δὲ οὔσης αὐτῶν τῆς διαφορᾶς, οἷς μὲν ἐλλιπές τι μόριον, ἐργάζεσθαι τοῦτο σκοπὸς ὑπηρετοῦντας δηλονότι τῇ φύσει, καθ' ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται τρόπον. οἷς δ' αὖ περιττεύει, τοῦτ' ἐκκόπτειν αὐτὸ, ἤτοι διὰ σμίλης, ἢ διὰ πυρὸς, ἢ διὰ φαρμάκου καυστικοῦ. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα, σχεδὸν δυνατὸν ἐστιν ἰάσασθαι, γεννῆσαι δ' οὐχ ἅπαντα δυνατὸν, ὡς ἐν τῷ περὶ σπέρματος ἀποδέδεικται λόγῳ. τινὰ δὲ κἂν αὐτὰ μὴ δυνατὸν ᾖ γεννῆσαι, ποιῆσαι γοῦν ἄν τ' αὐτῶν ἕτερόν τι δυνατὸν, ὡς ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ τελέως ἐξαιρεθέντος, οὐσίαν ἑτέραν ἐν τῇ κατ' αὐτὸ χώρᾳ, διαφέρουσαν ὀστοῦ τε καὶ σαρκός. ἔστι γὰρ ἡ γινομένη κατὰ τὴν χώραν αὐτοῦ, καθάπερ τις σὰρξ πωροειδὴς, ἢ πῶρος σαρκοειδὴς, καὶ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, ἐπὶ τὸ πωρωδέστερον μεθίσταται, κατ' ἀρχὰς σαρκοειδὴς μᾶλλον οὖσα. καθ' ὅτι δ' ἂν μόριον ἀπολλύμενον, οὔτε τὴν αὐτὴν οὐσίαν κατ' εἶδος, οὔθ' ὁμοίαν ἐργάσασθαι δυνάμεθα, τρίτος ἡμῖν σκοπὸς ἐξευρεῖν τινα κόσμον, ὡς ἐπὶ κολοβωμάτων. ἐπικοινωνεῖ δὲ δηλονότι τὸ γένος ὅλον τοῦτο τῷ κατὰ τὸ πηλίκον. ὅσον γὰρ αὐτοῦ περὶ τὸ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἐκείνῳ πλησιάζει. τὸ δ' ἐν τοῖς τῷ γένει παρὰ φύσιν, ἀποκεχώρισται μόνον. ἐφ' οὗ πρῶτος μὲν σκοπὸς ἡ ἀφαίρεσις. εἰ δ' ἀδύνατος τοῦτο, ἡ μετάθεσις δεύτερος, ὡς ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων. ὅσα δ' οὐχ ὅλοις μορίοις, ἀλλ' ἐν μέρεσι μορίων, ἐλλείπει τε καὶ ὑπερβάλλει τοῦ κατὰ φύσιν. ἀνάθρεψις μὲν ἢ γένεσις ἐπὶ τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ ἢ καθαίρεσις, ἐπὶ τῶν ὑπερβαλλόντων, ὅθεν οὔτε σκοπὸς ἐπ' αὐτῶν ἕτερος, οὔτ' ἰδέα φαρμάκων ἑτέρα κατὰ γένος. ἀλλ' ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι γένος ἰτέον τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅπερ ἐπανορθωτικόν ἐστι τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἐσφαλμένων σωμάτων, οἷά ἐξαρθρήματα, καὶ ἔντερον ἐν ὀσχέῳ. γίνεται δὲ τὸ μὲν ἐκ βιαίας τάσεως, ἢ ὤσεως. τὸ δὲ ἐξ ἀνευρύνσεως, ἢ ῥήξεως τοῦ περιέχοντος, ὥστε καὶ ἡ ἴασις τῷ μὲν ἐξ ἀντιστάσεώς τε καὶ τῆς εἰς τοὐναντίον, εἰ παρήλλαξεν, ὤσεως, τῷ δὲ ἐκ τοῦ στεγανὸν ἐργάσασθαι, τὸ περιέχον. ἐξ ὧν δ' ἄν τις μεθόδων τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκῃ, διὰ τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας δεδήλωται.

CAPVT XXXV.

De curatione morbi numeri, magnitudinis, & situs.

Quoniam de his abundè disputauimus, ad ea quæ numero præter naturam insunt, iam transeundum est. Quorum quum duplex sit differentia, quibus pars aliqua deest, hanc sarcire studeamus, eo quem paulò antè diximus modo naturæ famulantes. Quibus verò abundat, recidere vel scalpro vel igni vel adurente medicamento. Hæc igitur omnia ferè sanescunt, sed non omnia generantur; vt in libro de semine proditum est. Quædam autem non gignuntur, sed in eorum locum aliquid substituitur; vt si os omninò exemptum sit, altera materia quæ ab osse & carne differat, in ea ipsa parte regigni potest, quæ veluti caro quædam callosa est, aut callus carnosus, qui temporis processu in naturam magis callosam transit, initio statim potius carnem referens. In quacunque autem parte amissa materia est, quæ nec eadem specie nec similis restitui potest, ornatum quendam tertius scopus inuenit, vt in mutilatis. Perspicuum autem est genus hoc cum eo communitatem habere, quod ad magnitudinem pertinet. Quod enim ex eo secundum naturam est, magnitudini vicinum est. Solum autem dissidet quum præter naturam est. In quo genere primùm quod abundat tollendum; aut si assequi id nequeas, transponendum est; vt in suffusionibus. Quibus autem non integræ quidem partes, sed ex his portiones imminutæ sunt vel auctæ præter modum, alere quidem ac generare quæ deficiunt; quæ verò redundant, demere ac minuere, reprimeréque oportet. Vnde neque alius in ipsis finis est, neque genere diuersa remediorum forma. Sed ad reliquum salubrium causarum genus veniendum est, quod ea emendat quæ suo loco exciderunt, veluti ossa sedibus suis emota, & intestina in scrotum prolapsa. Illa quidem violenta tensione vel impulsione, hæc dilatatione vel ruptura continentis membranæ fiunt. Itaque curantur priora quidem aduersæ partis tensione, & in aduersam partem repulsione; posteriora verò si continens membrana cogatur ac firmetur, quæ quemadmodum fieri debeant, in libris de curandi ratione explicatum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λϛ'.

Περὶ αἰτιῶν προφυλακτικῶν, καὶ πρῶτον περὶ προφυλάξεως σώματος οὐδετέρου τοῦ καταπίπτοντος.

Ἑξῆς δ' εἴη λέγειν ὅσα κατὰ τὴν ἔμπροσθεν λόγον ἀνεβαλλόμεθα. καλοῦσι δὲ αὐτὰ προφυλακτικά. τριττὴ δ' ἐστὶ καὶ τούτων ἥ γε κατὰ γένος διαφορά. πρώτη μὲν ὑγιαίνοντος ἀμέμπτως τοῦ ἀνθρώπου, δευτέρα δὲ ἡ μεμπτῶς, ἡ τρίτη δὲ νοσοῦντος. τὸ μὲν οὖν πρῶτον γένος, ἐκ τῆς ὑγιεινῆς ἐστι

CAPVT XXXVI.

De causis præseruantibus; ac primùm de præseruatione corporis neutrius decidentiæ.

Deinceps autem de his disserendum est quæ in priore sermone distulimus. Hæc autem præcauentia dicimus. Quorum triplex est in genere differentia, vna quidem hominis inculpata valetudine fruentis; altera de qua cōqueri liceat; tertia verò ægrotātis est. Primū autē genus, quod vt antè diximus,

diximus, duplex eſt, ad ſalubrium; ſecundum autem ad præcauentium; tertium verò ad curantium diſputationem pertinet. Vniuerſum autem hoc genus in humoribus maximè conſiſtit; quos nec lentos, nec craſſos, nec multos, nec admodum calidos aut frigidos, nec mordaces, nec putres, nec peſtilentes eſſe oportet. Aucti enim morbos gignunt. Augentur autem interdum quidem ab eadem cauſa quæ ab initio eos procreauit, aliquando verò à cibis corporis humores in ſuam naturam immutantibus. Horum autem curandorum duplex eſt ſcopus, nempe immutatio, & euacuatio. Immutantur vel ab ipſo corpore eos concoquente, vel à quibuſdam medicamentis, in quibus tum ea continentur, quæ animalium venenis medentur, græci ἰοβόλα vocant: tum quæ exitialia pharmaca permutant. Euacuantur autem à medicamentis potenter calfacientibus, & purgationibus, clyſteribus, & ſudoribus, & vomitionibus, atque hæ ſunt communes eorum vacuationes. Propriæ verò ex locis in quibus aceruantur, ſumuntur, quemadmodum in libris de ſanitate tuenda, præſertim tertio & quarto docuimus: vbi de laſſitudinibus aliiſque laſſitudini proximis affectibus diſputauimus. Promptiùs enim primarum venarum excrementa per ventrem; iecoris verò per vrinas expelluntur, & per ſudores, qui in toto corporis habitu continentur; quemadmodum per palatum aut nares aut vtrumque, quæ caput occupant; & quæ in latis thoracis ſpatiis ſunt, per guttur vna cum tuſſi reiiciuntur. Quæ verò in renibus vel veſica reſident, per vrinas. Reuellendi autem ad longinquiſſima, communis eſt omnium partium indicatio, quemadmodum deriuandi ad propinqua. Quæcunque verò eiuſmodi affectiones curant, ſalubres cauſæ dicuntur, quemadmodum morboſæ, quæ has adaugent & neutræ, quæ neque lædunt, neque iuuant. Poſſet autem quiſpiam ne quidem cauſas omninò appellare, quales multi ſophiſtæ ſunt, qui rerum differentias contemnunt, plurimùm verò temporis in nominibus conterunt; aduerſus quos in aliis operibus plurima ſcripſimus. Hæc igitur eſt artis pars quæ prophylactice dicitur.

A προφυλακτείας, διπλοῦν ὑπάρχον, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. Ὁ δεύτερον δὲ, ἐκ τῆς προφυλακτικῆς, ὁ δὲ τρίτον, ἐκ τῆς θεραπευτικῆς. ἐν χυμοῖς δὲ μάλιστα τοῖς σύστασιν ἔχουσι σύμπαν τοῦτο τὸ γένος, οἷς οὔτε γλίσχροις εἶναι προσήκει, οὔτε παχέσι, οὔτε ὑδατώδεσι, οὔτε πολλοῖς, οὔτε ὑπὲρ μέτρον θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς, οὔτε δακνώδεσι, οὔτε σηπεδονώδεσι, οὔτε διαπτειστικοῖς. αὐξηθέντες γὰρ, αἴτιοι καθίστανται νοσημάτων. αὐξάνονται δὲ, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἥπερ αὐτοῖς ἐγένετο ὁ πρῶτον. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀλλοιούμενοι, ἐκ τοῖς προσφερομένοις. σκοπὸς δ' ἐστὶ καὶ ὑπὲρ τούτων ὁ τῆς ἰάσεως διττός, ἢ ἀλλοίωσις τε καὶ κένωσις. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν, ἤτοι πεπτόμενοι πρὸς αὐτοῦ τοῦ σώματος, ἢ ὑπὸ φύσεων φαρμακωδῶν δυναμένων, ἃς ἀῤῥίζους εἶναι, καὶ αἱ θεραπεύουσαι τοὺς ἰοὺς τὴν ἰοβόλων ὀνομαζομένων ζώων, ἔτι τε καὶ διαλυτήρια φάρμακα μεταβάλλουσαι. κενοῦται δὲ ὑπὸ τῆς θερμῆς ἰσχνῶς φαρμάκων, καὶ καθάρσεων, καὶ κλυσήρων, καὶ ἱδρώτων, καὶ ἐμέτων. αὗται μὲν αὐτῶν αἱ κοιναὶ κενώσεις. ἰδίαι δὲ, ἐκ τῆς τόπων ἐν οἷς αὖ ἀθροίζεσθαι λαμβάνονται, καθάπερ ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς δεδήλωται, καὶ ὅ τε πεῖον καὶ τέταρτον, καὶ μάλιστα περί τε κῆπων ἡμῶν διεξιόντων, ὅσαι τε ἄλλαι τοιαῦται προσκεινται τοῖς κόποις

B

ἀθροίσεις. ἐκ κενοῦνται γὰρ ἑτοιμότερα, οἱ μὲν ἐν τοῖς περὶ τοῖς φλεψὶ, ἀφὰ γαστρός. οἱ δ' ἐν τοῖς καθ' ἧπαρ, δι' οὔρων. οἱ δὲ καθ' ὅλου τοῦ ἕξιν, δι' ἱδρώτων. ὥσπερ γε καὶ οἱ κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἤτοι δι' ὑποφώσεως, ἢ ἀφὰ ῥινῶν, ἢ δι' ἀμφοτέρων. οἱ δ' ἐν τοῖς τῆς θώρακος εὐρυχωρίαις, ἀφὰ φάρυγγος ἅμα, καὶ βηχός. οἱ δὲ κατὰ νεφροὺς, ἢ κύστιν, δι' οὔρων. ἀπόπαυσεως δὲ κοινὴ συμπάντων τῶν μερῶν, ἔνδειξις ὅτι τὰ πορρώτατα, πρόχειρος δὲ ὅτι τὰ πλησίον. ἅπαντα δ' οὖν ὅσα θεραπευτὰ τοιαύτας ἀθροίσεις, ὑγιαινὰ προσαρμόζομεν αἴτια, κεκαθαρμένοις, τὰ προσαυξόντα. καὶ δεύτερα, τὰ μήτε βλάπτοντα, μήτε ὠφελοῦντα. δυνάμεται δ' ἂν τις αὖ τὰ, μήτ' αἴτια προσαρμόζειν ὅλως, οἷοί περ εἰσὶν οἱ πολλοὶ τῶν σοφιστῶν, ἀμελοῦντες μὲν αὐτῶν τῶν προσαγμάτων ἐξουδενίσκειν τὴν ἀφορμάς. ἐν δὲ τοῖς ὀνόμασι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἀναλίσκοντες. εἴρηται δ' ὅτι πλέον ἐν ἑτέροις περὶ αὐτῶν. Ὁ μὲν δὴ προφυλακτικὸν τῆς τέχνης τοιόνδε.

C

D

CAPVT XXXVII.

De cauſa ſeu artis parte quæ corpus neutrum, ſenile, & conualeſcens præſeruat.

E

COnualeſcentibus autem ex morbo, ac ſenibus ea debetur victus ratio, quæ græcis analeptice & anathreptice dicitur, hoc eſt inſtauratrix & altrix. Qualis verò ſit eorum affectio, & quibus potiſſimùm cauſis ad naturalem ſtatum reuocentur, in libris de curandi ratione latè ac diffusè diſputatum eſt; in hoc autem opere ſummatim docebimus. Eiuſmodi igitur eſt hæc affectio. Probus quidem ſanguis eſt, ſed paucus, cum quo & ſpiritus vitalis, vt vocant, & animalis. Solidæ quoque partes ſicciores, vnde & earum vires imbecilliores, ob quas vniuerſum corpus frigidius exiſtit. Salubres autem cauſæ commemoratam affectionem emendant, quæ vt ſummatim dicam, celeriter ac tutò corpus alunt; particulatim verò, moderatus motus, cibus, potus, & ſomnus. Motuum verò materia, geſtationes ſunt, ambulationes, frictiones, & balneæ. Quòd

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ αἰτίου, ἢ τέχνης μέρους τοῦ προφυλακτικοῦ σώματός τε, καὶ τῶν γήρων, καὶ τῶν ἀναχωμιζομένων ἐκ νόσου.

Τὸ δ' ἀναληπτικόν τε καὶ ἀναθρεπτικὸν, ὅπερ τὴν ἀναχωμιζομένων ἐκ νόσου, καὶ γεγήντων. ὁποῖα δέ τις ἐστὶ, καὶ ἡ τούτων διάθεσις, ὑπὸ ψυχρῶν τε μάλιστα αἰτίων, εἰς ὃ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται, τελεώτατα μὲν ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι δεδήλωται, διὰ κεφαλαίων δ' αὖ ῥηθείη, καὶ νῦν. ἡ μὲν οὖν διάθεσις ὅτι τοιάδε. γεγηρὸς μὲν, ὀλίγον ὂν αἷμα, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ τε ζωτικὸν ὀνομαζόμενον πνεῦμα, καὶ ὁ ψυχικόν. αὐτὰ δὲ τὰ στερεὰ μόρια, ξηρότερα, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἀῤῥωστότεραι, καὶ διὰ ταῦτα ὅλον τὸ σῶμα ψυχρότερον. αἴτια δ' ὑγιεινὰ, τὰ τῶν εἰρημένων ἐπανορθούμενα διάθεσιν, ἑνὶ μὲν κεφαλαίῳ προεληλυθέν ὅσα ταχείαν μὲν καὶ ἀσφαλῆ ῥᾳστώνην ἐργάζεται. κατὰ μέρος δὲ, ἐν τοῖς συμμέτροις κινήσεσι, καὶ σιτίοις, καὶ πόμασι, καὶ ὕπνοις. εἰσὶ δὲ ὕλαι τῶν μὲν κινήσεων αἱ ἀῤῥαι, καὶ περίπατοι, καὶ τρίψεις, καὶ λουτρά. καὶ εἰ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 234 sur 413

πολὺ βελτίους ὅτι τούτοις χρήσοιντο, καὶ τῶν συνήθων ἔργων ἐπ' ὀλίγον ἀπέλαθοιμι. τῶν μὲν σιτίων κατ' ἄρχας μὲν ὑγρᾶς, καὶ βραχείους, καὶ μὴ ψυχρᾶς, τοῖς δὲ προϊόντων δὲ, καὶ οἷς εὐφορώτερα. πόμα δὲ βέλτιστον οἶνος, ἡλικίᾳ μὲν σύμμετρος, ἰδέᾳ δὲ καθαρός τε καὶ διαυγὴς, ἤτοι λευκὸς ἢ ὑπόξανθος, ὀσμὴν ἡδὺς, μέτριος δὲ τὴν γλεῦκος, μήθ' ὑδατώδης ὁ πόνος, μήτε λίαν στρυφνότητα, μήτε τὴν γλυκύμυρον ποιότητα. μήτ' οὖν στρυφνότητα, μήτε δριμύτητα, μήτε πικρότητα. λέγεται δὲ ὡς ἄρτιος εἶπον, ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς ὅτι πλεῖστον ὑπάρξει αὐτῶν. νυνὶ γὰρ ἐπιδιελθεῖν ἀπέσπασται καὶ μέρος ἡμῖν προκείται. μόνον δὲ ἀναμνῆσαι τῶν κεφαλαίων, ὧν ἐν ἑτέραις πραγματείαις ἐποιησάμεθα τὴν διέξοδον, ἃς προσγράψας ὁπόσαι τε εἰσὶ καὶ ποῖαι, καὶ παύσω τὸν λόγον ἐνταῦθα. καὶ πάλιν. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς ἔστιν ἓν ἄλλο βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ συστάσεως τῆς ἰατρικῆς τέχνης διεξήλθομεν. προσήκειται δὲ αὐτῷ καὶ πρότερα δύο, περὶ τεχνῶν συστάσεως. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἅμα τῷ νῦν παραλειφθέντι, χωρεῖς τὴν διέξοδον ὅσαι πραγματειῶν. ἐνίοις δὲ τὴν τάξιν ἔχρισεν. περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, ἓν βιβλίον ἐστὶν, ἑξῆς δὲ αὐτῷ τέλεια περὶ κράσεων. ὧν τὰ μὲν δύο, περὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ἐστὶ κράσεων, ὃ τρίτον δὲ, ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς φαρμάκοις. δεῖ δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως προγραμματείαν, ἣν οὔτ' ἔγραψα πω καλῶς, οὔθ' ὃ τρίτον ἀκριβῶς αἰσθάνεσθαι περὶ κράσεων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο βιβλίον μικρὸν, ἐπόμενον τοῖς προτέροις δύο περὶ κράσεων, ὃ περὶ τοῦ μάλιστα δυσκρασίας ἐπιγραφόμενον, ὁμοίως δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλα δύο μικρά, ὃ μὲν περὶ τοῦ ἄριστα κατασκευῆς τοῦ σώματος, ὃ δὲ περὶ εὐεξίας. τρίτον δὲ ἄλλη πραγματεία, ἢ περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἐστὶν. ὧν εἴτε μὴ δύο περὶ κράσεων, εἴτε μὴ ὃ περὶ στοιχείων ἀναγινώσκειν ἡμᾶς ἐθέλοι, δυνατὸν αὖ ἔσεσθαι. μὴ δὲ τούτων ἐν πλείοσι προγραμματείαις ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν διέξιμεν. ἐπεὶ δὲ εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν, οὐ σμικρὸν ὄφελός ἐστι τὰ ἀφ' τῶν ἀνατομῶν φαινόμενα, προήκειν ἐν ἐκείναις ἐγγυμνάσασθαι μᾶλλον. ἔστι δὲ χρησιμώτατα μὲν αὐτῶν, τὰ τῶν ἀνατομικῶν ἐξ χρήσεως ἅπαντα δὲ ἔνια ἐστὶ τούτων πλείους, ἐν δυοῖν μὲν, περὶ ἀνατομικῆς ἀφαφωνίας, ἐν ἑνὶ δὲ, περὶ τῆς τῶν τεθνεώτων ἀνατομῆς, οἷς ἐφεξῆς δύο, περὶ τῆς ὅτι τῶν ζώντων. ἐν ἄλλοις δὲ ἐστι τὰ μέρη ὅσα τοῖς εἰσαγομένοις ἐποιησάμεθα. τὰ περὶ ὀστῶν, καὶ τὰ τῶν μυῶν ἀνατομὴ, καὶ τὰ τῶν νεύρων, καὶ τὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἔτι φλεβῶν. καὶ ἵνα τοιαῦτα ἕτερα. τῶν τοιούτων δ' ἐστὶ, καὶ εἰ τὰ φύσιν ὃ ἐν ἀρτηρίαις αἷμα. τὰ δὲ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἀποδεικνύοντα δύο μὲν εἰσὶ περὶ μυῶν κινήσεων, τρία δὲ, περὶ θωρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως, οἷς ἐφεξῆς ὑπὲρ τῆς τῶν ἀναπνοῆς αἰτίων, οἷς ἕπεται τὰ περὶ φωνῆς. ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ δὲ, καὶ τῶν ἀλόγων ἀπορρήτων, ὅσα περὶ φυσικῶν, ἢ ψυχικῶν ἐνεργειῶν ζητεῖται, δεῖ πολυβίβλου πραγματείας ἐδηλώσαμεν, ὧν περὶ τῶν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπεγράφομεν. ἐν τούτῳ τῷ γένει τῆς θεωρίας, καὶ τὰ περὶ σπέρματος ἰδίᾳ γεγραμμένα, καὶ προσέτι τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, οἷς ἅπασιν ἡ περὶ χρείας μορίων ἕπεται πραγματεία. εἰς δὲ τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων, ἥ τε περὶ τῶν πεπονθότων τόπων, καὶ ἡ περὶ σφυγμῶν προγραμματεία, χρήσιμος ὑπάρχει, καθ' ὧν καὶ τὰς προγνώσεις διδάσκομεν. ἥγεται δὲ τῆς περὶ σφυγμῶν, δύο βιβλία, ὃ περὶ χρείας ἀναπνοῆς, καὶ ὃ περὶ χρείας σφυγμῶν. αὕτη δὲ ἡ περὶ τῶν σφυγμῶν προγραμματεία, εἰς τέτταρα μέρη νενέμηται. πρῶτον μὲν, ὃ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, δεύτερον δὲ ὃ περὶ τῆς διαγνώσεως,

περὶ τῆς τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων.

ἐγγεγυμνάσθαι

τὰ βιβλία

τὰν / νευρι

περὶ

si ex his multò melius habeant, quotidiana opera paulatim tractent. Cibos autem interdum quidem humidos coctúque faciles & minimè frigidos sumant, temporis verò progressu & eos qui vberiùs alant. Commodè verò in potu vinum datur, ætate quidem medium, forma verò purum ac pellucidum, siue id album sit, siue subflauum; odore iucundum, quod gustu nec aquam omninò, nec vehementem aliquam qualitatem referat. Itaque nec dulce sit, nec acre, nec amarum. De his autem, vt modo dicebam, in libris de curandi ratione fusissimè est disputatum. Nunc enim in singula percurrere non statuimus, sed tantùm eorum quæ in aliis operibus fusè disputata sunt, capita commemorare; quorum vbi numerum & qualitatem recensuero, huic libro finem imponam. Antè autem diximus alterum esse librum in quo de constitutione artis medicæ disseruimus; quem duo priores de artium constitutione præcedunt, verùm hi quidem vnà cum hoc quem nunc absoluimus, in eorum ordine quos fusè latéque tractauimus, numerandi non sunt. Illi verò hunc habent ordinem. De elementis iuxta Hippocratis sententiam, liber vnus, quem tres de temperamentis sequuntur; quorum duo priores de animantium, tertius verò de medicamentorum temperamentis tractat. Eam ob rem opus de simplicium medicamentorum facultatibus, probè intelligi non potest, nisi tertio de temperamentis accuratè cognito. Alius autem liber exiguus, cui titulus est de inæquali intemperie, duos priores de elementis sequitur. Cui similiter alij duo parui succedunt: quorum alter de optima corporis constitutione, alter de bono habitu inscribitur. Sequitur aliud opus quod tres libros complectitur, de naturalibus facultatibus; quod si lubet, aut post duos de temperamentis, aut post librum de elementis legere poteris. Post hunc verò in pluribus libris de functionibus animæ disseruimus. Quoniam autem ad eas demonstrandas non parum conferunt ea quæ ex corporum dissectionibus nobis apparent, prius in illis te exercere oportet; quorum maximè vtilis est liber qui de anatomicis administrationibus inscribitur. Præter hos autem plures alij sunt, quorum duo de dissectionis dissensione, vnus verò de mortuorum dissectione; quos ordine sequuntur duo de viuentium dissectione. In aliis verò quibusdam speciatim ad initiatos de ossibus conscripsimus; in quo genere musculorum, neruorum, arteriarum & venarum dissectio, & alia id genus habentur. Et liber cui titulus est, an sanguis natura in arteriis continetur. Eorum verò qui partium actiones prodūt, duo quidem sunt de musculorum, tres verò de thoracis & pulmonis motu: quibus deinceps succedit liber de respirationis causis post hūc liber de voce. De animæ principatu, ac aliis omnibus quæ naturæ & animæ actiones inquirunt ac scrutantur, in opere de Hippocratis & Platonis placitis (quod ex multis libris constat) tractauimus. In eodem contemplationis genere sunt libri de semine, quos seorsum scripsimus. Item de corporum dissectione Hippocratis: quibus omnibus succedit opus de vsu partium. Ad morborum autem cognitionem liber de locis affectis confert, & de pulsibus, in quo & de prænotione docemus. Librū verò de pulsibus alij duo præcedunt, vnus quidem de respirationis, alter de pulsuum vsu. Liber autem de pulsibus in quatuor distribuitur: vnum quidem de eorum differentiis, alterum autem de cognitione,

tertium

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 235 sur 413

tertium de eorum causis, & quartum de ea quæ ex pulsibus sumitur prænotione. In hoc genere est liber ad initiatos, qui de pulsibus inscribitur. Alium verò librum velut omnium horum compendium scribere in animo est, quem vel artem de pulsibus, vel compendium inscribam. Ad hanc autem contemplationem conferunt quæ in librum Archigenis de pulsibus enarramus ac interpretamur. Maximè verò ad prænotiones conducit commentatio de iudiciis; quam liber de diebus iudiciariis præcedit. Sed & de spirandi difficultate opus, tum ad præsentis affectus cognitionem, tum ad prænoscendum tam bonum quàm malum morbi successum est vtile. Omnium igitur horum nonnullorúmque aliorum singularium librorum cognitio vtilis est; cuiusmodi est de causis euidentibus, de medica experientia, de extenuante victu, & de venarum sectione ad Erasistratum, & de tumoribus præter naturam, similiter autem & de plenitudine, & id genus alij. Ad curandi autem rationem, omnium maximè necessarij sunt de morborum & symptomatum differentiis libri tres, in quibus morborum causæ tractantur. Præter hos alij tres sunt in quibus explicantur symptomatum causæ. Sunt & de simplicium medicamentorum facultatibus libri, de quibus antè meminimus: & de medicamentorum compositione, quibus libri de curandi ratione succedunt. Seorsum autem de valetudine tuenda opus scripsimus. Quod verò ante hos omnes exerceri in opere de demonstratione eum oporteat, qui artem cum ratione tractaturus sit, in libro de optima secta declaratum est. Reliquos autem libros ac commentarios à nobis conscriptos nunc percurrere necessarium non est, quum de hisce omnibus alibi simus tractaturi in vno atque fortè altero libro quem ita inscribemus, Galeni de propriis libris.

A καὶ τρίτον, ὃ περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων, καὶ τέταρτον, περὶ τῆς διὰ τῶν σφυγμῶν προγνώσεως. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ ὃ τοῖς εἰσαγομένοις περὶ τῶν σφυγμῶν γεγραμμένον. ἐννοῶ δὲ καὶ ἄλλο τι ποιῆσαι βιβλίον ἕν, οἷς ἐπιτομὴν ἁπάντων, ὅπερ ἤτοι τέχνην περὶ σφυγμῶν, ἢ συνόψιν ἐπιγράψω. χρήσιμον δὲ εἰς τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἐστὶ, καὶ δι' ὧν ἐξηγοῦμαί τε ἅμα, καὶ κρίνω ὃ περὶ σφυγμῶν Αρχιγένους βιβλίον. εἰς δὲ τὰς προγνώσεις, χρησιμωτάτη μάλιστά ἐστιν ἡ περὶ κρίσεων πραγματεία. προηγεῖται δ' αὐτῆς ἡ περὶ τῶν κρισίμων. ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ δυσπνοίας, πρὸς διάγνωσίν τε τῆς παρούσης διαθέσεως, καὶ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων

B ἀγαθῶν, ἢ κακῶν περὶ τὴν κάμνοντα, χρήσιμος ὑπαρχεῖ. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα, καὶ σὺν αὐτοῖς ἔνια μονόβιβλά ἐστι γινώσκεσθαι χρήσιμα, καθάπερ ὃ περὶ τῶν προκοταρκτικῶν αἰτίων, καὶ ὃ περὶ τῆς ἰατρικῆς ἐμπειρίας, καὶ ὃ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης, ἔτι τε ὃ περὶ τῆς φλεβοτομίας πρὸς Ερασίστρατον, καὶ ὃ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ὡσαύτως δὲ καὶ ὃ περὶ πλήθους, ἕτερά τέ τινα τοιαῦτα. πάντων δὲ ἀναγκαιότερα πρὸς τὴν θεραπευτικὴν μέθοδόν ἐστιν, τό τε περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, καὶ ὃ περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς, ἐν ᾧ τὰς αἰτίας τῶν νόσων διέξιμεν, ἐφ' οἷς ἄλλα τρία, ἐν οἷς τὰς ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν αἰτίας

C ἐξηγούμεθα, τά τε περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεώς ἐστιν, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, καὶ τὰ περὶ συνθέσεως φαρμάκων, οἷς τὰ τῆς θεραπευτικῆς ἕπεται μεθόδου γεγραμμένης ἡμῖν ἰδίᾳ, καὶ τῆς τῶν ὑγιεινῶν πραγματείας. ὅτι δὲ καὶ πρὸ ἁπάντων τούτων ἐγγεγυμνάσθαι χρὴ τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, τὴν μέλλοντα λογικῶς μεταχειρίζεσθαι τὴν τέχνην, ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρίστης αἱρέσεως ἐπιδέδεικται γράμματι. περὶ δὲ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων τε, καὶ ὑπομνημάτων ὧν ἐγράψαμεν, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι διεξέρχεσθαι νῦν, ὑπὲρ ἁπάντων γε μέλλοντας ἐρεῖν ἑτέρωθι, καθ' ἓν ἴσως, ἢ δύο βιβλία τὴν γραφὴν ἕξοντα, Γαλήνου περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων.

Τέλος ἰατρικῆς Γαληνοῦ.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 236 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΡΟΙ ΙΑΤΡΙΚΟΙ.

GALENI DEFINITIONES MEDICAE.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Τὴν τῶν τῶν ῥεφγματείαν, τὴν τελείαν τῶν ὅρων ἰατρικῶν συναγωγὴν τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων τε, & ὅλοις τοῖς ἰατροῖς πολυωφελεστάτην ὑπαρχειν.

PROOEMIVM.

Hoc opus, finitionum medicarum collectionem esse tum adolescentibus introducendis, tum Medicis omnibus quam vtilissimam.

ΤΗΝ περὶ τῶν ὅρων ῥεφγματείαν, πολυωφελεστάτην ὑπαρχουσαν πᾶσι τοῖς ἰατροῖς, μάλιστα δὲ τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων, ἔκρινα, καθὼς ἠξίωσας, καὶ συναγαγεῖν, καὶ ἀναγράψαι (ἰατρῶν ἀρίστε Θεῦ δῶρα.) τὸ μὲν ἰατρικῆς τέχνης βιωφελοῦς οὔσης, καὶ ὅτι σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει μύθων, ἐξευρούσης τε πολλὰ καλὰ θεωρήματα, καὶ δυσέφικτα δοκοῦντα τυγχάνειν, χρησιμώτατοι γνώσονται οἱ ὅροι δι' ὀλίγων τὰ πολλὰ διδάσκειν δυνάμενοι. ὁ δὲ τούτοις τὴν τέχνην, καὶ τοῖς ὁπωσημήν ἄρξιν διδασκαλίαν πέφυκεν, οὐχ ἧ διὰ πολλῶν καὶ ἀπείρων, ἀλλ' ἧ δι' ὀλίγων καλῶς διαγινωσκόμενον. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι, καὶ οἱ περὶ Ἱπποκράτους γνώμονες, ὧν ἡμεῖς τοῖς βιβλίοις ἐνετύχομεν, οὔτε εἰσῆνεγκαν τὴν τῆς τέχνης, οὔτε πολλὰ συγγράμματα ἀπέλιπον, ἀλλὰ πάνυ ὀλίγα. τούτοις μὲν οὖν ἐπαινῆν ἄξιον, ὅτι περὶ τοῖς ὁπωσοῦν ἐχρήσαντο, καὶ ἐσπούδασαν εὑρεῖν τι χρήσιμον τοῦ βίου. ὁπόσοι δὲ τούτοις Ἱπποκράτης τὸν τε ἰατρικὸν συνέγραψε, καὶ εἰσῆνεγκε αὐτὸν ἐν τοῖς περὶ τέχνης, ὃς ἀεὶ τῶν καλῶν γνώμονας, διὰ τοῦτο περὶ οὗ πάντες οἱ Ἕλληνες μεμνήσονται εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα, ἐπειδὴ κοινὸς εὐεργέτης ἁπάντων ἐγένετο. μετὰ δὲ τοὺς τούτου χρόνους οἱ γνώμονες ἦσαν συνέγραψαν ὅροις, καὶ οὗτοι δὲ οὐ πάντας. δοκοῦσι δὲ ὁπωσμελῶς γεγονέναι ἐν τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ, οἵ τε ἀπὸ τῆς Ηροφίλου αἱρέσεως, καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μεμφίτης, ἔτι δὲ καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεύς, ἀλλὰ καὶ οὗτοι, οὔτε τῇ ταξει τῇ δεούσῃ ἐχρήσαντο, οὔτε συνήγαγον τὴν ῥεφγματείαν, ἀλλὰ διεσπαρμένως ἐν τοῖς βιβλίοις συνέγραψαν. ἔτι δὲ καὶ ἐνδεῶς ἀνεγράφησαν· ὥστε γὰρ πάντες ὠφελοῦνται τὰ κατὰ τὴν ἰατρικὴν. ὅτι δὲ φιλαλήθως λέγομεν, δυνατὸν μανθάνειν τοῖς ἐντυγχάνουσι τοῖς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν συγγράμμασιν. ἡμεῖς δὲ πάλιν λέγομεν ἑτοίμως,

DE Medicis finitionibus opus cùm Medicis omnibus, tum iis potissimùm qui ad Medicinam introducuntur adolescentibus quàm vtilissimum, prout æquum censuisti, colligere, ac scriptis mandare decreui (Theutra Medicorum optime.) Quum enim ars medica vitæ sit vtilis, & ad hominum salutem inuenta, ac multa præclara theoremata habeat, eáque adoptionis arduæ esse videantur, vtilissimæ erunt finitiones, quæ paucis multa docere possunt. Optima namque omnibus in artibus ac scientiis doctrina est, quæ non multis ac immensis, sed paucis perbellè dignoscitur. At prisci quique ante Hippocratem extitere, in quorum volumina nos incidimus, neque res vllas ad artem spectantes finierunt, neque multos commentarios, sed admodum paucos reliquerunt. Hos *tamen* laudare æquum est, quòd primi instituta *sua* ad vsum traduxerint, & vitæ quid vtile inuenire studuerint. His autem succedens Hippocrates Medicinam etiam conscripsit, ipsámque in libro de arte definiuit, ille qui semper bonorum author ac princeps fuit, cuius idcirco omnes Græci in æuum omne erunt memores; quandoquidem publicè est de omnibus bene meritus. Qui verò ab huius temporibus extitere, quidam finitiones conscripserunt, atque hi non omnes. Sed seduli fuisse videntur in eiusmodi speculatione Herophili sectatores, & Apollonius Memphites, & præterea Athenæus Attalensis: verùm & hi neque decenti vsi sunt ordine, neque tractatum composuerunt, sed sparsim in libris conscripserunt, parciúsque præterea descripserunt; neque enim omnes quæ in Medicina comperiuntur finierunt. Quicquid autem veritatis studio asserimus, *id* ex occurrentibus dictorum virorum libris doceri potest. Nos verò rursum vrgentes asserimus, ac proditas

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 237 sur 413

ditas quidem à Maioribus finitiones iisdem verbis describemus, ac decentem ordinem ipsis imponemus, atque si quædam à vetustioribus editæ non sint, conficientes ipsi contexentésque prout & tu operæpretium esse censuisti perfectam collectionem constructemus. Hoc namque ego credo (probè Teuthra) iuuenibus instituendis neque fuisse, neque fore vtiliorem: Atque hæc hactenus. Primùm itaque necesse est dicere quid sit vtilissimum, quidque ordini doctrinæ aptissimum, deinde quid ipsa sit finitio apertum facere; postremò ac deinceps finitiones ipsas subiicere.

A τοὺς ἐξηγημένους μὲν ὑπὸ τῶν προγεγραφότων ὅρους, αὐτῶν λέξεσιν αὐταρκέως ἔχοντας, καὶ τῷ τάξιν τινὰ διδοῦσθαι αὐτοῖς ὑπερθήσομεν· καὶ εἴ τινες δὲ μὴ εἰσὶν εἰρημένοι ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων, αὐτοὶ ποιήσαντες, καὶ συντάξαντες, καθὼς ἠξίωσας καὶ σύ, τῷ συναγωγῷ ποιήσομεν τελείαν. Ὧν τοίνυν δὴ, ἐγὼ πείθομαι, ἀγαθὸ τεθράφθαι, μήτε γεγονέναι, μήτε ἔσεσθαι χρησιμώτερον τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων. Ὧν τοῦτο μὲν οὖν ὑπὲρ τοσούτου. ἀναγκαῖον οὖν προτεῖναι εἰπεῖν ὃ τι χρησιμώτατον, καὶ τῇ τάξει τῆς διδασκαλίας ἁρμοδιώτατον, ἀφορισθῆναι τί ἐστιν αὐτὸς ὁ ὅρος, εἶτα ὑφεξῆς τοὺς ὅρους ὑποτάξαι.

B

Quid sit finitio?

Τί ἐστιν ὅρος;

1. FInitio igitur, ex nonnullis est, oratio quæ quale sit illud de quo sermo est declarat. Definiri & hoc modo potest. Finitio est oratio conceptionis animi. Quidam sic quoque finierunt. Finitio est oratio quæ adæquantium resolutione effertur. vel, finitio est, quæ nos breui commemoratione in rerum vocibus subiectarum notitiam ducit. vel, finitio est oratio quæ ipsum esse declarat. vel oratio quæ nobis rei notitiam demonstrat ac explicat.

α'. ΟΡος τοίνυν, κατ' ἐνίους ἐστὶ λόγος δηλῶν ποῖόν ἐστιν ὑποκείμενον, καθ' οὗ ἐστὶν ὁ λόγος. δύναται δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. ὅρος ἐστὶ λόγος ἐννοίας. τινὲς δὲ καὶ ἄλλως ὡρίσαντο. ὅρος ἐστὶ λόγος κατ' ἀνάλυσιν ἀπαρτιζόντων ὑποφερόμενος. ἢ, ὅρος ἐστὶ διὰ βραχείας ὑποσημάνσεως εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἄγων τῶν ὑποτεταγμένων τοῖς φωναῖς πραγμάτων. ἢ, ὅρος ἐστὶ λόγος ὃ εἰ) δῆλον. ἢ, λόγος ἐστὶν ἔννοιαν ἡμῖν τοῦ C πράγματος δηλωτὴς τε καὶ σαφηνίζων.

Quid est definitio?

Τί ἐστιν ὁρισμός;

2. Definitio oratio est concisa, quæ subiectæ rei naturam explicat. Definitio autem dicitur à finibus aut terminis qui regiones ac loca finiunt ac terminant.

β'. Ὁρισμός ἐστι λόγος συντόμως, δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου πράγματος. ὁρισμὸς δὲ λέγεται ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐπὶ τοῖς χωρίοις ὁρθησίων.

Quid est distinctio?

Τί ἐστι διορισμός;

3. Diorismus seu distinctio, diuisio est rei, quæ tanquam vniuersalis dicitur, non tamen vniuersalis existit, per accessionem ad vniuersale conuersio.

γ'. Διορισμός ἐστι πράγματος, ὡς καθ' ὅλου λεγομένου· μὴ ὄντος δὲ καθόλου κατ' πρόσθεσιν εἰς ὃ καθόλου περιαγωγή. D

Quid scopus? Quid finis?

Τί ἐστι σκοπὸς; τί τέλος;

4. Scopus, est is qui primùm mente concipitur finis; finis autem est opus scopi peractum.

δ'. Σκοπός ἐστι προεπινοούμενον τέλος· τέλος δὲ ὃ ἀπὸ τελεσμα τοῦ σκοποῦ.

Quid aphorismus?

Τί ἐστιν ἀφορισμός;

5. Aphorismus est oratio concisa, quæ perfectam complet sententiam, vel sic. Aphorismus, oratio est in voce quidem seu dictione perangusta, sententiis verò locuples.

ε'. Ἀφορισμός ἐστι λόγος συντόμως αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζων. ἢ οὕτως. ἀφορισμός ἐστι λόγος πενόμενος μὲν κατὰ τὴν προφοράν, ἤτοι τὴν λέξιν· πλουτῶν δὲ τοῖς ὑποθέμασιν.

Quid descriptio?

Τί ἐστιν ὑπογραφή; E

6. Descriptio est oratio, quæ forma quadam ad manifestandam rei notitiam rudiùs introducit. Alij sic. Descriptio est oratio quæ rudi typo res declarat.

ϛ'. Ὑπογραφή ἐστι λόγος τυπωδῶς εἰσάγων εἰς τὴν δηλουμένου τοῦ πράγματος γνῶσιν· οἱ δὲ οὕτως. ὑπογραφή ἐστι λόγος τυπωδῶς ἐμφανίζων τὰ πράγματα.

Quid scientia?

Τί ἐστιν ἐπιστήμη;

7. Scientia est rerum comprehensio solida ac certa, quæ à ratione nunquam deflectit. Potest quoque ita definiri. Scientia est habitus immutabilis, qui ex mentis conceptionibus opinionem haud à ratione deerrantem præbet.

ζ'. Ἐπιστήμη ἐστὶ καταληψις ἀσφαλὴς, καὶ ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. δύναται δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀμετάπτωτος ὑπὸ φαντασιῶν δόξαν ἀμέμπτως ὑπὸ λόγου παρεχομένη. F

Quid ars.

Τί ἐστιν ἡ τέχνη;

8. Ars est præceptorum exercitatione comprobatorum ad finem eorum quæ in vita sunt pervtilem congeries. vel sic. Ars est compages comprehensionum exercitarum ad vnum finem relationem habentium.

η'. Τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐγκαταλήψεων συγγεγυμνασμένων πρὸς τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. ἢ οὕτως. τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐγκαταλήψεων συγγεγυμνασμένων ἐφ' ἓν τέλος τὴν ἀναφορὰν ἐχόντων.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 238 sur 413

Τί ὄϛιν ἰατρική;

Quid Medicina.

θ'. Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ τέχνης ὡρίσατο τὴν ἰατρικὴν οὕτως, καὶ πρέπτως μὲν αὐτὴν νομίζων ἰατρικὴν εἶ) ὃ δὴ πάμπολυ ἀπαλλάττει τῶν νοσούντων τοὺς κάματους, καὶ ὃ ἐξ σφοδρότητας τῶν νοσημάτων ἀμβλύνει, καὶ ὃ μὴ ἐγχωρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, ἐδίδαξας ὅτι πάντα ταῦτα οὐ δύναται ἡ ἰατρικὴ τέχνη ἐπανορθοῦσθαι. ἄλλως. ἰατρικὴ τέχνη ὄϛι περὶ τὰ ἀνθρώπων σώματα κατὰ παρανομὴν ὑγιείας πρὸς ποιητική. ἄλλως. ἰατρικὴ ὄϛι τέχνη πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. πρόσθεσις μὲν τῶν ἐλλιπόντων, ἀφαίρεσις δὲ τῶν πλεοναζόντων. ἄλλως κατ' Ἡρόφιλον. ἰατρικὴ ὄϛι τέχνη ὑγιεινῶν, καὶ νοσερῶν, καὶ ἀδετέρων. ἢ οὕτως. ἰατρικὴ τέχνη ὄϛι πρὸς ποιητικὴ ὑγιείας. οἱ δὲ πλείους ἁπλῶς ὡρίσαντο. ἰατρικὴ ὄϛι τέχνη διαιτητικὴ ὑγιαινόντων, καὶ θεραπευτικὴ νοσούντων.

9. Hippocrates in libello de arte Medicinam ita definit, ac primùm ipſam Medicinam exiſtimauit eſſe quæ ægrotantium morbos planè tollit, morborúmque vehementias coërcet, neque à morbo victis manus curatrices admouet, quum hæc omnia reſtituere Medicam artem non poſſe cuique notum ſit. Aliter. Medicina ars eſt, quæ in hominum corporibus verſatur ac ſanitatem tuetur. Alio modo. Medica ars, eſt additio & detractio, additio quidem eorum quæ deficiunt; detractio verò eorum quæ exuperant. Alia ex Herophilo. Medicina ars eſt ſalubrium, & inſalubrium, & neutrorum. Vel ſic. Medicina ars eſt ſanitatis conſeruatrix. At plures hoc modo definierunt. Medicina eſt ars quæ ſanis victus rationem, & ægrotantibus medelas præſcribit.

Πόσα τὰ ἀνωτάτω μέρη τῆς ἰατρικῆς;

Quot ſummæ ſunt Medicinæ partes?

ι'. Τὰ ἀνωτάτω μέρη τῆς ἰατρικῆς ὄϛι δύο, θεωρία καὶ πρᾶξις. προηγεῖται δὲ τῆς πράξεως ἡ θεωρία. θεωρῆσαι γὰρ ἢ προϋτέρων χρὴ, ἔπειτα οὕτως πρᾶξαι. ἄρχὴ γὰρ τῆς ὅπῃ τῶν ἔργων τελοῦς, ἡ λόγου διδασκαλία.

10. Summæ partes Medicinæ ſunt duæ, ſpeculatio, & actio. Præcedit autem actionem ſeu praxin ſpeculatio. Speculari namque prius aliquid oportet, atque ita deinde agere; nam præceptio ratione conſtans, exercendorum operum principium eſt.

Πόσα τὰ τῆς ἰατρικῆς μέρη, καὶ τί ἕκαστόν ὄϛι μόριον;

Quot ſunt Medicinæ partes, & quid pars quæque ſit?

ια'. Μέρη τῆς ἰατρικῆς (ἃ καὶ εἴδη τινὲς καλέσαν) ἐϛὶ πέντε, φυσιολογικὸν, παθογνωμονικὸν, διαιτητικὸν, ὑλικὸν, καὶ θεραπευτικόν. φυσιολογικὸν μὲν οὖν ὄϛι τὸ περὶ τὴν θεωρίαν τῆς ἐνοικούσης ἡμᾶς, καὶ οἰκονομούσης δυνάμεως φύσεως γινόμενον. παθογνωμονικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν διάγνωσιν τῶν παρὰ φύσιν ὄν. διαιτητικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν διαίτην τῶν τε ὑγιαινόντων, καὶ τῶν νοσούντων. ὑλικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν ὑποκειμένην τῷ σώματι ἡμῶν ὕλην ἔχον. θεραπευτικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν ἴασιν, ἢ ἀνάκλησιν τῆς διεφθαρμένης ὑγιείας, καὶ ἀποκάθαρσιν αὐτῆς πραγματευόμενον.

11. Partes Medicinæ (quas & ſpecies quidam nuncuparunt) ſunt quinque, Phyſiologia, pathognomonica, diætetica, materialis, & therapeutica. Phyſiologia equidem eſt, quæ in ſpeculatione verſatur regentis nos, ac moderantis naturæ. Pathognomonica verò, quæ in rei quæ præter naturam eſt dignotione verſatur. Diætetice autem, quæ tum ſanorum, tum ægrotantium victui incumbit. Materialis quæ materiam corpori noſtro medentem continet. Therapeutica denique, quæ circa ſanationem, vel deperditæ ſanitatis reuocationem eiuſque reſtitutionem operam nauat.

Τί ὄϛιν αἵρεσις;

Quid ſecta?

ιβ'. Αἵρεσίς ὄϛι πλήθους δογμάτων πρόσκλησις τεχνικῶς συντεταγμένων, καὶ ἐφ' ἓν τέλος ἐχόντων τὴν αἰαφοράν. ἢ οὕτως. αἵρεσις ὄϛι σύϛημα δογμάτων ἀκολουθούντων ἀλλήλοις τε, καὶ τοῖς φαινομένοις, ἢ νομιζομένων ἀκολουθεῖν. δύναιτο δὲ αὖ τις, καὶ οὕτως εἰπεῖν. αἵρεσίς ὄϛι συγκατάθεσις πλειόνων δογμάτων ἀλλήλοις, καὶ τοῖς φαινομένοις ἀκολουθούντων, ἢ νομιζομένων ἀκολουθεῖν. εὑρίσκεται δὲ καὶ τοιοῦτός τις ὅρος. αἵρεσις ὄϛι πρόσκλησις πλήθους δογμάτων ἀκολουθίαν ἐχόντων ἑαυτοῖς, καὶ τοῖς φαινομένοις. ἢ οὕτως. αἵρεσις ὄϛι πρόσκλησις ὑπὸ πλήθους δογμάτων ἀκολουθίαν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα ἐφ' ἓν τέλος.

12. Secta eſt multitudinis dogmatum propenſio arte conditorum, & ad vnum finem relationem habentium. Aut ſic. Secta eſt ſocietas decretorum, quæ tum ſe mutuò, tum apparentia conſequuntur, aut conſequi putantur. Poſſit autem aliquis ita quoque definire. Secta eſt conſenſus plurium dogmatum, quæ ſe inuicem, & apparentia conſequuntur, aut conſequi exiſtimantur. Comperitur verò huiuſmodi quædam definitio. Secta eſt aſſenſio multitudinis dogmatum quæ tum ad ſeipſa, tum ad apparentia conſequentiam habent. Aut ita. Secta aſſenſio eſt ex dogmatum multitudine, conſequentiam inter ſe ad vnum finem habentium.

Τί ὄϛι δόγμα;

Quid dogma ſeu decretum?

ιγ'. Δόγμα ὄϛι τὸ μὲν ἰδίως, τὸ δὲ κοινῶς λεγόμενον. κοινῶς μὲν ἡ ἐνέργεια πρᾴγματος συγκατάθεσις, ἰδίως δὲ πρᾴγματος συγκατάθεσις, διὸ δὴ μᾶλλον ἡ λογικὴ αἵρεσις, δογματικὴ κέκληται. δόγμα ἑκατέρως καλεῖται. τό τε δοξαζόμενον, καὶ ἡ δόξα αὐτή. τὸ μὲν πρᾶσις ὄϛι, τὸ δὲ ἀπόφανσις.

13. Dogma partim quidem propriè, partim verò communiter dicitur: communiter quidem rei in actu conſenſio; propriè verò rei comprobatio, proindéque ſanè magis rationalis ſecta dogmatica vocata eſt. Dogma vtroque modo vocatur, tum quod opinione percipitur; tum ipſa opinio. Illud pronunciatum; hoc ſententia eſt.

Πόσαι κατ' ἰατρικὴν αἱρέσεις;

Quot in Medicina ſectæ ſunt?

ιδ'. Ἰατρικῆς αἱρέσεις αἱ πρῶται δύο, ἐμπειρικὴ, καὶ λο-

14. Medicinæ ſectæ primæ duæ ſunt, Empirica, &

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 239 sur 413

Rationalis, & tertia Methodica. Quartam autem ſectam adinueniſſe videtur Agathinus Lacedæmonius quam Epiſyntheticen *accumulantem* nominauit; nonnulli verò Eclecticen *electricen*, alij Hecticen *habitricem* appellarunt.

A λικὴ, καὶ τελίτη, μεθοδικὴ. δοκεῖ δὲ καὶ τετάρτην αἵρεσιν ἐξευρεῖν Ἀγαθῖνος ὁ Λακεδαιμόνιος, ἣν ὠνόμασεν ἐπισυνθετικὴν, ἔνιοι δὲ ἐκλεκτικὴν. ἕτεροι τὴν ἑκτικήν.

Quid Empirica ſecta?

Τί ἐστιν ἐμπειρικὴ αἵρεσις;

15. Empirica quidem, ſecta eſt eorum, quæ ſæpiſſimè, & ſecundum idem, & eodem propè modo viſa ſunt.

ιε'. Ἐστιν ἡ ἐμπειρικὴ αἵρεσις τῶν πλείστακις, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως πως ἑωραμένων.

Quid Rationalis ſecta.

Τί ἐστι λογικὴ αἵρεσις;

16. Rationalis ſecta eſt rerum abditarum ſcientia, & hanc in medendo ſequuntur effectus ac opera.

ις'. Λογικὴ αἵρεσίς ἐστιν ἐπιστήμη τῶν ἀδήλων, καὶ ἔργα B τῶν ἐν τῇ ἰατρικῇ τούτῃ ἐπόμενα.

Quid Methodica ſecta?

Τί ἐστι μεθοδικὴ αἵρεσις;

17. Methodica ſecta cognitio eſt apparentium communitatum & proximarum, & neceſſariarum ad Medicinæ finem. Communitates verò vocat vulgus aſtrictum, fluxum, ac permixtum.

ιζ'. Ἡ μεθοδικὴ αἵρεσις γνῶσις φαινομένων κοινοτήτων τῶν στοιχείων, καὶ ἀναγκαίων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. κοινότητας δὲ λέγει τὸ τεῖνον, καὶ τὸ ῥᾴδιον, καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον.

Quid Analogiſmus ſeu ratiocinatio.

Τί ἐστιν ἀναλογισμός;

18. Analogiſmus *ratiocinatio*, eſt oratio quæ ab euidenti ortum ducit, & abditi comprehenſionem facit; vt ſi ſudores ſunt, pori ſunt; ſudores etenim res quidem eſt euidens; pori verò res abdita. C

ιη'. Ἀναλογισμός ἐστι λόγος ἀπὸ φαινομένου ὁρμώμενος, καὶ ἀδήλου καταλήψιν ποιούμενος. οἷς ἐπὶ ἱδρῶτές εἰσι, πόροι εἰσίν. οἱ μὲν γὰρ ἱδρῶτες πρᾶγμά φαινόμενόν ἐστι. ὁ δὲ πόρος ἄδηλον ὑπάρχει.

Quid ſyllogiſmus?

Τί ἐστι συλλογισμός;

19. Syllogiſmus eſt oratio, in qua poſitis quibuſdam, aliud quidpiam ab iis quæ poſita ſunt, quod prius ignorabatur, neceſſariò colligitur.

ιθ'. Συλλογισμός ἐστι λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν τεθέντων κατ' ἀνάγκην συνάγεται πρότερον ἀγνοούμενον.

Quid Epilogiſmus.

Τί ἐστιν ἐπιλογισμός;

20. Epilogiſmus, eſt oratio quæ quod ſenſim apparet ſententiæ, id in amplificationem adducit.

κ'. Ἐπιλογισμός ἐστι λόγος ὁ προσεκφαινόμενον τῇ διανοίᾳ, εἰς ἔπαυσιν ἄγων.

Quid Theorema?

Τί ἐστι θεώρημα;

21. Theorema *præceptum*, res eſt vniuerſalis, quæ Medicinæ finem conſequens aſtruitur. Aliter. Theorema eſt effatum vniuerſale quod Medicinam complet fini continuum. Aliter. Theorema eſt, cuius contrarium rarò euenit. D

κα'. Θεώρημά ἐστι πρᾶγμα καθολικὸν ἀκολουθοῦν τῷ τέλει τῆς ἰατρικῆς τέλει. ἄλλως. θεώρημά ἐστιν ἀξίωμα καθολικὸν συμπληρωτικὸν τῆς ἰατρικῆς τέλει διωκτικές. ἄλλως. θεώρημά ἐστιν οὗ τὸ ἐναντίον σπανίως γίνεται ἐστί.

Quid eſt rarum?

Τί ἐστι σπάνιον;

22. Rarum eſt, cuius contrarium euenit.

κβ'. Σπάνιόν ἐστιν οὗ τὸ ἐναντίον γίνεται ἐστί.

Quid anceps opinio?

Τί ἐστιν ἀμφίδοξον;

23. Anceps opinio eſt, cuius contrarium peræque accidit.

κγ'. Ἀμφίδοξόν ἐστιν οὗ τὸ ἐναντίον ἐπίσης γίνεται ἐστί. E

Quid finis Medicinæ?

Τί ἐστιν ἰατρικῆς τέλος;

24. Finis eſt, cuius gratia aliquid in Medicina efficitur. Vel ſic. Finis eſt, ad quem quæcunque Medicinæ ſunt, referuntur. Poteſt quoque ita definiri. Finis eſt in Medicina id, quod aſſequuti, nihilo præterea egemus.

κδ'. Τέλος ἐστὶν οὗ ἕνεκα τὸ κατ' ἰατρικὴν πράσσεται. ἢ οὕτως. τέλος ἐστὶν ἐφ' ὃ πάντα ἀναφέρεται τὰ κατ' ἰατρικήν. δυνατὸν καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. τέλος ἐστὶ κατ' ἰατρικὴν οὗ τυχόντες, οὐδενὸς ἔτι δεόμεθα.

Quid perfectus Medicus?

Τί ἐστι τέλειος ἰατρός;

25. Perfectus eſt Medicus, qui in ſpeculatione & praxi numeros omnes expleuit.

κε'. Τέλειός ἐστιν ἰατρὸς ὁ ἐν θεωρίᾳ, καὶ πράξει ἄπαντας ἀριθμούς.

Quid optimus Medicus?

Τί ἐστιν ἄριστος ἰατρός; F

26. Optimus Medicus eſt, qui omnia in Medicina recta ratione efficit.

κϛ'. Ἄριστος ἰατρός ἐστιν ὁ πάντα πράττων ἐν ἰατρικῇ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον.

Quid homo?

Τί ἐστιν ἄνθρωπος;

27. Homo eſt animal rationale, mortale, mentis & ſcientiæ capax.

κζ'. Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν, θνητὸν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 240 sur 413

Τί ἐστι ζῶον.

κη'. Ζῶόν ἐστιν οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητική, κατ' ὁρμὴν, ἢ προαίρεσιν κινουμένη.

Τί ἐστι ψυχή;

κθ'. Ψυχή ἐστιν οὐσία ἀσώματος, αὐτοκίνητος κατὰ Πλάτωνα. κατὰ δὲ τοὺς Στωϊκοὺς, σῶμα λεπτομερὲς ἀφ' ἑαυτοῦ κινούμενον, κατὰ σπερματικοὺς λόγους. κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλη, ἐντελέχεια σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. ἄλλως. ψυχή ἐστι πνεῦμα προσφυὲς ὂν ὅλῳ τῷ σώματι δι' οὗ ζῶμεν καὶ λογιζόμεθα, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ὑπηρετοῦμεν ὑπηρετοῦντος τοῦ σώματος.

Τί ἐστι σῶμα;

λ'. Σῶμά ἐστι μέγεθος τριχῇ διαστατὸν, ἔχον ἐν ἑαυτῷ μῆκος, βάθος, πλάτος. ἢ, μέγεθος ἐκ τριῶν διαστημάτων συνεστηκός.

Τί ἐστι στοιχεῖον;

λα'. Στοιχεῖόν ἐστιν ἐξ οὗ πρώτου, καὶ ἀπλουστάτου τὰ πρῶτα γέγονε, καὶ εἰς ὃ ἀπλούστατον τὰ πρῶτα ἀναλυθήσεται ὂν ἔσχατον. καὶ Ἀθηναῖος ὁ Ἀτταλεὺς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ φησὶν οὕτως. στοιχεῖα τῆς ἰατρικῆς ἐστι, καθάπερ τινὲς τῶν ἀρχαίων ὑπέλαβον, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, ἐξ ὧν πρώτων φαινομένων, καὶ ἀπλουστάτων, καὶ ἐλαχίστων ὁ ἄνθρωπος συνέστηκε· καὶ εἰς ἃ ἔσχατα φαινόμενα, καὶ ἀπλούστατα, καὶ ἐλάχιστα τῇ ἀναλύσει λαμβάνῃ.

Τί ἐστι στοιχείωσις;

λβ'. Στοιχείωσίς ἐστιν ἡ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως διδασκαλία. οἱ δὲ οὕτως. στοιχείωσίς ἐστιν ἀπὸ στοιχείων ἐπὶ τὸ τέλος ὁδός.

Ἐκ τίνων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ σώματα;

λγ'. Συνέστηκεν ἡμῶν τὰ σώματα ἐκ στερεῶν, ὑγρῶν, καὶ πνευμάτων. στερεὰ μὲν οὖν ἐστιν ὁσα, χόνδροι, νεῦρα, μύες, φλέβες, ἀρτηρίαι, καὶ τὰ ἐν καθαλύμματα σπλάγχνα. ὑγρὰ δὲ οἱ χυμοὶ, καὶ τὰ περιττώματα. τὸ δὲ πνεῦμα, τὸ ἔμφυτόν ἐστι θερμὸν, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ. ἄλλως. ἐκ πόσων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ σώματα; ἐκ δεκατεσσάρων. νεύρων, φλεβῶν, ἀρτηριῶν, ἐσθῶν, αἵματος, πνεύματος, σαρκὸς, πιμελῆς, χόνδρων, ὀνύχων, μυελοῦ, τριχῶν, χυμῶν, καὶ ὑμένων. ἄλλως. ἐκ τίνων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ παθητικὰ σώματα; ἐκ τεσσάρων. ἐξ αἵματος, φλέγματος, χολῆς ξανθῆς, καὶ μελαγχολικοῦ χυμοῦ· ἅπινα καὶ παθητικὰ στοιχεῖα καλοῦσί τινες. ἄλλως. ἐκ τίνων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ ὑλικὰ σώματα; ἐκ τεσσάρων. πυρὸς, ἀέρος, γῆς, καὶ ὕδατος· ἅπερ καὶ ὑλικὰ στοιχεῖα καλοῦνται.

Τί ἐστιν ἀνατομή;

λδ'. Ἀνατομή ἐστι θεωρία τῶν ἐν καθαλύμματι σπλάγχνων. εἰσὶ τῆς ἀνατομῆς εἴδη δύο, τὸ μὲν κατ' ἐπιτήδευσιν, τὸ δὲ κατὰ περίπωσιν. κατ' ἐπιτήδευσιν μέν ἐστιν ἡ ἀπὸ τῶν δογματικῶν παραλαμβανομένη θεωρία ἕνεκα τῆς ἐν καθαλύμματι, ἤτοι ἐπὶ τῶν ζώντων, ἢ ἐπὶ τῶν τετελευτηκότων, ἢ καὶ ἤτοι ὅλων, ἢ μερῶν. κατὰ δὲ περίπωσιν, ἐκ συντυχίας, ἢ ἀπὸ μεγάλης πρώσεως γινομένη. παραλαμβάνεται δὲ αὐτῇ μόνοι οἱ ἐμπειρικοί.

Quid animal?

28. Animal est substantia animata, sensu prædita, quæ & impetu & voluntate mouetur.

Quid anima?

29. Anima est substantia incorporea, quæ per se, ex Platone mouetur. Ex stoicis verò, corpus tenuium partium, quod ex seipso pro seminis ratione mouetur. At secundum Aristotelem, perfectio corporis naturalis, organici, facultate vitam habentis. Aliter. Anima est spiritus in toto corpore consitus, per quem viuimus, ratiocinamur, ac reliquis submini-strantis corporis sensibus fungimur.

Quid corpus?

30. Corpus est magnitudo triplici dimensione constans, habens in sese, longitudinem, latitudinem, & profunditatem. Vel, magnitudo ex spatiis tribus conflata.

Quid elementum?

31. Elementum est, ex quo primo & simplicissimo omnia constant, & in quod simplicissimum postremum existens omnia resoluentur. Athenæus verò Attalensis in tertio libro ita loquitur. Elementa Medicinæ vt nonnulli veterum existimarunt, sunt calidum, & frigidum, & humidum, & siccum, ex quibus primis apparentibus & simplicissimis & minimis homo constitutus est, & in quæ vltima apparentia, & simplicissima, ac minima resolutionem capit.

Quid elementatio?

32. Elementatio *parata* est eorumdem, secundum idem, eodémque modo doctrina. Alij ita; Elementatio est ab elementis ad finem via.

Ex quot constant nostra corpora?

33. Constant nostra corpora ex solidis, humidis, & spiritibus. Solida siquidem sunt ossa, cartilagines, nerui, musculi, venæ, arteriæ, & quæ delitescunt viscera. Humida verò, humores, & excrementa. Spiritus denique, natiuus in corde calor est. Aliter; Ex quot constant nostra corpora? Ex quatuordecim, neruis; venis; arteriis; ossibus, sanguine, spiritu, carne, pinguedine, cartilagine, vnguibus, medulla, pilis, humoribus, & membranis. Aliter; Ex quibus constituta sunt nostra patibilia corpore? Ex quatuor, ex sanguine, pituita, bile & melancholico humore, quæ & patibilia elementa quidam vocitant. Aliter. Ex quibusnam constant nostra materialia corpora? Ex quatuor elementis, igne, aëre, terra, & aqua.

Quid anatome? & quotuplex?

34. Anatome *seu dissectio* partium abditarum speculatio *ac conspectio* est. Anatomes species duæ sunt, altera quæ artificio, altera quæ casu fit. Artificialis itaque est, quæ à dogmaticis partium reconditarum gratia traditur, vel in viuentibus, vel in mortuis; atque vel in totis, vel in partibus. Fortuita verò, quæ casu, vt ex vulnere magno euenit. Vtuntur autem ea soli Empirici.

Quid

Quid chirurgia. A

35. Chirurgia promptus est manuum intremularum motus cum experientia. Vel; Artificiosa actio in Medicina, quæ manibus vel instrumentis ob idoneum finem procedit.

Τί ἐστιν ἡ χειρουργία;

λε'. Χειρουργία ἐστὶ χειρῶν ἀτρόμων ὀξεῖα κίνησις μετ' ἐμπειρίας. ἢ, ἔντεχνος πρᾶξις ἐν ἰατρικῇ διὰ χειρῶν, ἢ ὀργάνων περιγινομένη τοῦ προσήκοντος τέλους.

Quid Pericranium?

36. Pericranium, membrana est neruosa quæ totam caluariam ambit.

Τί ἐστι περικράνιος;

λϛ'. Περικράνιος, ὑμήν ἐστι νευρώδης, περιειληφὼς πᾶν τὸ κράνιον.

Quid Meninges?

37. Meninges sunt corpora neruosa & arteriosa, quæ cerebrum inuestiunt. B

Τί εἰσι μήνιγγες;

λζ'. Μήνιγγες εἰσι τὰ περιέχοντα τὴν ἐγκέφαλον σώματα, νευρώδη καὶ ἀρτηριώδη.

Quid Cerebrum?

38. Cerebrum est album, molle, velut è spuma quadam concretum, humidum & calidum.

Τί ἐστιν ἐγκέφαλος;

λη'. Εγκέφαλός ἐστι λευκὸς, μαλακὸς, ὥσπερ ὅξ ἀφροῦ τινος πεπηγὼς, ὑγρὸς καὶ θερμός.

Quid Cerebellum.

39. Cerebellum, est quod in posteriori loco cerebri constitutum est, natura & colore cerebro simile.

Τί ἐστι παρεγκεφαλίς;

λθ'. Παρεγκεφαλίς ἐστιν ὄπισθεν τοῦ ἐγκεφάλου τεταγμένη, ὁμοφυὴς ἐγκεφάλῳ, καὶ ὁμόχροος.

Quid dorsi medulla?

40. Dorsi medulla, est natura, & colore cerebro consimilis; verùm & pinguior, & candidior, ac minùs principalis; quæ per mediam spinam deducitur. C

Τί ἐστι νωτιαῖος μυελός;

μ'. Νωτιαῖος μυελός ἐστιν ὁμοφυὴς ἐγκεφάλῳ, καὶ ὁμόχροος· λιπαρώτερος δέ τε, καὶ λευκότερος, καὶ ἀκυρώτερος. διὰ μέσης τῆς ῥάχεως καταγινόμενος.

Quid oculi?

41. Oculi sunt, qui ex quatuor constant tunicis, reticulari, vuea, cornea, coniunctiua; & tribus humoribus, vitreo, crystallino, & albugineo; vt & iam neruosa propagine, vel neruis opticis qui subiectos colores, & magnitudines, & figuras sensu percipiunt.

Τί εἰσιν οἱ ὀφθαλμοί;

μα'. Οφθαλμοί εἰσιν οἱ συνεστῶτες ἐκ τεσσάρων χιτώνων, ἀμφιβληστροειδοῦς, ῥαγοειδοῦς, κερατοειδοῦς, καὶ ἐπιπεφυκότος. καὶ ὑγρῶν τριῶν, ὑελοειδοῦς, κρυσταλλοειδοῦς, καὶ ὠοειδοῦς, ὡς ἤδη ἐπιπεφυκότος νευρώδους, ἢ νεύρων ὀπτικῶν. αἰσθητικοὶ τῶν ὑποκειμένων χρωμάτων, καὶ μεγεθῶν, καὶ σχημάτων.

Quid aures? D

42. Aures verò neruosæ & cartilaginosæ sunt, quæ voces, earumque differentias sensu percipiunt.

Τί εἰσιν ὦτα;

μβ'. Ὦτα δὲ νευρώδη, καὶ χονδρώδη, αἰσθητικὰ φωνῶν, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς διαφορῶν.

Quid nares?

43. Nares neruosæ cartilaginosæque sunt, odorum perceptrices.

Τί εἰσι ῥῖνες;

μγ'. Ῥῖνές εἰσι νευρώδεις, καὶ χονδρώδεις, ἀντιληπτικαὶ ὀσμῶν.

Quid Lingua?

44. Lingua, venosa est, & carnosa, subpinguis, saporum gustatrix, quæ alimenti deglutitioni, & vocis dearticulationi inseruit. E

Τί ἐστι γλῶσσα;

μδ'. Γλῶσσά ἐστι φλεβώδης, καὶ σαρκώδης, ὑποπίμελος, αἰσθητικὴ χυμῶν, συνεργὸς τῇ καταπόσει τῆς τροφῆς, καὶ τῇ διαρθρώσει τῆς φωνῆς.

Quid Pharynx?

45. Pharynx, interna est oris regio, in quam tum stomachi, tum laryngis extremum porrigitur; quæque deglutitioni, inspirationi, & voci inseruit.

Τί ἐστι φάρυγξ;

με'. Φάρυγξ ἐστὶν ἡ ἔνδον στόματος χώρη, εἰς ἣν ἀνήκει τό τε τοῦ στομάχου, καὶ τὸ τοῦ λάρυγγος πρᾶς. διότι συνεργὸς τῇ καταπόσει τε, καὶ τῇ ἀναπνοῇ, καὶ τῇ φωνῇ.

Quid Larynx?

46. Larynx, cartilaginosus est, per quem spiritum inspiramus, quique simul voci inseruit.

Τί ἐστι λάρυγξ;

μϛ'. Λάρυγξ ἐστὶ χονδρώδης, δι' οὗ τὸ πνεῦμα εἰσπνέομεν, συνεργὸς καὶ πρὸς τὴν φωνήν.

Quid Pulmo?

47. Pulmo est arteriosus, ex læuibus asperisque constans arteriis, fungosior; inspirandi instrumentum. F

Τί ἐστι πνεύμων;

μζ'. Πνεύμων ἐστὶν ἀρτηριώδης, ἐκ τῶν λείων καὶ τραχειῶν ἀρτηριῶν σομφότερος, ὄργανον ἀναπνευστικόν.

Quid Thorax.

48. Thorax, est ex venis, & arteriis, & neruis ad respirationis impetum à natura constitutus.

Τί ἐστι θώραξ;

μη'. Θώραξ ἐστὶν ἐκ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων κατεσκευασμένος ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὸ τῆς ἀναπνοῆς ὅρμημα.

Τί ἐστιν ἡ καρδία; A

μθ'. Καρδία ἐστὶ νευρώδης, καὶ μυώδης, καὶ φλεβώδης, ἔχουσα καὶ ἀρτηρίας. κωνοειδὴς τῷ σχήματι, ὑποπίμελος, ἐξ ἧς ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, δι' ὧν ὀπτιπέμπεται αἷμα καὶ πνεῦμα. ἄλλως. καρδία ἐστὶ μυώδης, ἔχουσα σχῆμα κωνοειδὲς, καὶ δύο κοιλίας, ἐν αἷς θερμαίνεται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, καὶ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα. ἐξ ἧς ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες ἐκφύονται. δι' ὧν χορηγεῖται τῷ παντὶ σώματι, ὅπερ ζωτικὸς γόνος, καὶ ἡ ἔμφυτος θερμασία.

Quid Cor?

49. Cor, neruoſum, muſculoſum, venoſúmque eſt, continénſque arterias, coniformis figuræ, ſubpingue, ex quo arteriæ oriuntur, ac venæ per quas ſanguis ac ſpiritus immittuntur. Aliter; Cor eſt pars muſculoſa, quod figuram habet coniformem; ac duos ventriculos, in quibus calidum innatum procreatur, ac vitalis ſpiritus; à quo propagantur arteriæ, & venæ exoriuntur, per quas ſuggeritur vniuerſo corpori humor vitalis, & innatus calor.

Τί ἐστὶ διάφραγμα; B

ν'. Διάφραγμά ἐστι νευρῶδες, διείργον καὶ χωρίζον τά τε ἐν τῷ θώρακι, καὶ τὰ ὑπὸ τὸν θώρακα σπλάγχνα. οὗ καὶ ὑπεζωκότα καλοῦμεν.

Quid Diaphragma?

50. Diaphragma, pars neruoſa eſt, viſcera quæ in thorace ab iis quæ ſub thorace ſunt dirimens, ac ſeparans; quod & ſeptum tranſuerſum *ſeu cingulum* vocamus.

Τί ἐστιν ἧπαρ;

να'. Ἧπαρ ἐστὶν οὐσίᾳ φλεβώδες, καὶ θερμὸν, καὶ πολυαίμων, καὶ τῷ τοιούτῳ ἕξαιμάτωσιν πλείω ποιούμενον, συνεργοῦν δὲ τῇ κοιλίᾳ τοῦ τὸν πέψιν τῇ τροφῇ συνδάλλον αὐτῷ. ἄλλως. ἧπαρ ἐστὶν οὐσία ἐρυθρὰ, σαρκώδη μείωσιν ἔχουσα, τεταγμένη ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν, ἐν ᾗ γεννᾶται C τὸ αἷμα τοῦ τροφὴν ἀποδοῦναι τῷ παντὸς σώματος.

Quid Iecur?

51. Iecur, ſubſtantia venoſum eſt, & calidum, ac affluens ſanguine, primámque ſanguinis generationem plurimam molitur, ventriculo quoque ad concoctionem obeundam confert, ſua ipſum appoſitione concalefaciens. Aliter; Hepar eſt, ſubſtantia rubra, carnoſam habens imminutionem in dextris locata partibus, in qua generatur ſanguis ad totius corporis educationem.

Τί ἐστὶ σπλήν;

νβ'. Σπλὴν ἐστὶ φλεβώδης, καὶ ἀρτηριώδης, λεπτὰ ἀγγεῖα ἔχον, καὶ πολλὰς μεταξὺ κοιλότητας τῶν ἀγγείων, ἀφ' ὧν τὸ ὑγρὸν καὶ σαμφὸς.

Quid Lien?

52. Lien, *pars* eſt venis, arteriiſque referta; quæ quum tenuia vaſa, multáſque interiectas vaſorum cauitates obtineat, ob id rarus, laxuſque eſt.

Τί ἐστὶ γάστηρ;

νγ'. Στόμαχός ἐστι νευρώδης, καὶ ἀρτηριώδης, ἐργαλεῖον ὀρέξεως, καὶ καταπόσεως, ἤ καὶ πόρος ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς τροφῆς.

Quid Stomachus?

53. Stomachus, *ſubſtantia* neruoſus eſt, & arterioſus; inſtrumentum appetentiæ, & deglutitionis; vel etiam meatus humidi, ſiccique alimenti.

Τί ἐστὶ κοιλία; D

νδ'. Κοιλία ἐστὶ νευρώδης ὑποδοχεῖον τροφῆς ὑγρᾶς, καὶ ξηρᾶς τοῦ ὑπὸ τῆς πέψεως τῷ τροφῷ κατασκευασθέν.

Quid Ventriculus?

54. Ventriculus neruoſus, alimenti humidi & ſicci receptaculum eſt, ad id alimentum concoquendum extructus.

Τί ἐστιν ἔντερα;

νε'. Ἔντερά ἐστι νευρώδη, τὰ μὲν τοῦ τὸν πέψιν συνεργοῦντα, τὰ δὲ τοῦ τὸν ὑποδοχὴν, τὰ δὲ τοῦ ἀποκρισιν τῆς περιττώματος γεγονότα. πόσων πηχῶν εἰσι τὰ ἔντερα; τὰ ἔντερα δεκαπενταδῶν πηχῶν εἰσιν, ἕκαστον τῷ ἰδίῳ πήχει μετρούμενον. πόσαι τάξεις εἰσὶν τέρων; ἐννέα. στόμαχος, κοιλία, πυλωρὸς, δωδεκαδάκτυλος, ἔκφυσις, νῆστις, λεπτὸν, τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον. E

Quid Inteſtina?

55. Inteſtina ſunt neruoſa, quorum alia ad coctionem iuuandam; alia ad *chylum* excipiendum; alia ad excernendum recrementum progenita ſunt. Quot vlnis conſtant inteſtina? inteſtina tredecim conſtant venis, vnumquodque propria vena menſuratur. Quot ſunt inteſtinorum gradus ſeu ordines? Nouem, ſtomachus, ventriculus, pylorus, duodenum ſeu ecphyſis, ieiunum, tenue, cæcum, colum, rectum.

Τί εἰσὶ οἱ νεφροί;

ωϛ'. Νεφροί εἰσι σαρκώδεις, ἐν ἁφαρωτέρας σαρκὸς συγκείμενοι, ἰλυώδει τῇ ὑγρῷ τοῦ περιττώματος, καὶ ὥσπερ τοῦ σηκία ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονότες.

Quid Renes?

56. Renes carnoſi ex carne friabiliore conſtituti, cola humidi excrementi, ac veluti lacunæ à natura conditi.

Τί ἐστὶ κύστις;

νζ'. Κύστις ἐστὶ νευρώδης, ὑποδοχεῖον αἵματος, καὶ ἐργαλεῖον ἐκκριτικὸν ὑγροῦ τοῦ περιττώματος. F

Quid Veſica?

57. Veſica, eſt *pars* neruoſa, humidi excrementi receptaculum ſimul & excretorium inſtrumentum.

Τί εἰσιν οἱ δίδυμοι;

νη'. Δίδυμοί εἰσι σαρκοειδεῖς, καὶ οὐ λιπαροὶ, ὑγροὶ, καὶ θερμοὶ, συνεργοὶ τῇ πέψει τοῦ ἐν τοῖς τελευταίοις σπέρματος.

Quid Teſtes?

58. Teſtes, carnoſi, molleſque ſunt, humidi & calidi eius ſeminis quod in paraſtatis eſt concoctioni opitulantes.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 243 sur 413

Quid Paraſtatæ ſeu aſtites?

59. Paraſtatæ, aſtites ſunt, qui ex vena & arteria conſtant in vnam naturam conſertis, ſemen continentes.

Quid Matrix ſeu vterus?

60. Matrix ſeu vterus *pars* eſt foris neruoſa, intus carnoſior, conceptionis vas ſeu organum; hyſtera ſeu vterus hæc quoque nominatur, quod partium omnium poſtrema ſit. Aliter; Matrix, eſt quæ & hyſtera dicitur. Ac matrix quidem dicitur, quòd ſit omnium puerorum mater; hyſtera verò dicitur, quòd omnium partium poſtrema ſita ſit. Quot agendi facultates in coitibus habet vterus? Quatuor, attractricem, retentricem, alteratricem, & excretricem.

Quid excretio?

61. Excretio, eſt eductio excrementorum corporibus adhærentium.

Quid Stercus?

62. Stercus, eſt excrementum alimenti ad coctionis *primæ*, diſtributioniſque finem ſecretum.

Quid Vrina?

63. Vrina *ſerum* eſt excolatum ſanguinis in magna vena, quæ per renes & vreteras in veſicam defertur. Aliter; vrina excrementum eſt, quod in hepate quidem generatur; in renibus verò ſecernitur; ac per vreteras in vrinariam veſicam deriuatur, ac inde per ceruicem veſicæ effluit (quam ceruicem vretram appellitant) per quam illinc vrina deducitur.

Quæ vrinæ efficiens cauſa eſt?

64. Efficiens cauſa vrinæ eſt quæ in hepate fit ſanguinis generatio.

Quid & quot ſunt humores?

65. Quatuor ſunt humores ex quibus animal conſtitutum eſt, ſanguis, pituita, bilis vtraque, flaua & atra. Hæc enim elementa corporis medicorum filij vocant, quandoquidem ex his conſtamus. Ex his ſanguis calidus eſt, & humidus ac dulcis; pituita frigida & humida, ſalſa, glutinoſáque; flaua verò bilis calida & ſicca, acris ac mordax; atra denique bilis ſicca & frigida, acida & grauiſſima.

Quid ſanguis?

66. Sanguis, calidus eſt & humidus in venis copioſus, in arteriis paucior, ex quo alitur animal.

Quid pituita?

67. Pituita frigida eſt & humida, ad ciborum deglutitionem, & articulorum motus à natura ſubiecta.

Quid Bilis flaua?

68. Bilis flaua, calida eſt & ſicca, ad ſtomachi robur, ac ventris excretiones comparata.

Quid Bilis atra?

69. Bilis atra, frigidior eſt flauâ, ſedem quidem habens in liene, permixta verò ſanguini, vt ab eo ſecernatur, ne is & craſſus & ignauus, & difficilis diſtributionis efficiatur.

Τί εἰσιν οἱ παραστάται;

νθ'. Παραστάται εἰσὶν οἱ συγκείμενοι ἐκ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας εἰς ὃ αὐτὸ συμπεφυκυῖαν σπερματικοὶ σπέρματος.

Τί ἐστιν ἡ μήτρα;

ξ'. Μήτρα ἐστὶν ἐξωθεν μὲν νευρώδης, ἐν δὲ τῷ ἔνδοθεν σαρκωδεστέρα, ἀγγεῖον κυητήριον. ταύτην δὲ καὶ ὑστέραν ὀνομάζεται, ὅτι ὑστάτη τῶν ἀπάντων μερῶν ἐστι. ἄλλως. μήτρα ἐστὶν, ἣν καὶ ὑστέραν λέγομεν. καὶ μήτρα μὲν λέγεται ἀφ' ὅ ἐστι μητέρα πάντων τῶν βρεφῶν. ὑστέρα δὲ λέγεται ἀφ' ὅ ὕστερον τῶν μορίων κεῖσθαι αὐτὴν. πόσας ἐνεργείας ἔχει μήτρα ἐν ταῖς συνουσίαις; τέσσαρας. ἑλκυστικὴν, κατεκτικὴν, ἀλλοιωτικὴν, καὶ ἀποκριτικήν.

Τί ἐστιν ἔκκρισις;

ξα'. Ἔκκρισίς ἐστι φορὰ τῶν περιττωμάτων τοῖς σώμασι περιττωμάτων.

Τί ἐστι κόπρος;

ξβ'. Κόπρος ἐστὶν ἀποκάθαρμα τροφῆς, εἰς συντέλειαν πέψεως καὶ ἀναδόσεως ἀφακεκριμένον.

Τί ἐστιν οὖρον;

ξγ'. Οὖρόν ἐστι περίττωμα τοῦ αἵματος ἐν τῇ μεγάλῃ φλεβὶ, καταφερόμενον ἀφ' νεφρῶν, ἐν ὑρητήρων ἐν τῇ κύστει. ἄλλως. θερόν ἐστι περίττωμα ὅταν χωνεύεται μὲν ἐν τῷ ἥπατι, ἀφακρίνεται δὲ ἐν τοῖς νεφροῖς, παραδέχεται δὲ ἀφ' τῶν ὑρητήρων παραδεχόμενον κύστιν, κἀκεῖθεν ἐξέρχεται ἀφ' τῆς περινέου τῆς κύστεως· ὃν πρόπλυνον, ἐν ὑρήθραν ἐκάλουν, ἀφ' ὅ ἐκεῖθεν φέρεσθαι τὸ θερον.

Τίς ποιητικὴ αἰτία τοῦ οὔρου;

ξδ'. Ποιητικὴ αἰτία τοῦ οὔρου ἐστὶν ἡ ἐν τῷ ἥπατι δέξαιμάτωσις.

Τί δὲ πόσοι εἰσὶν οἱ χυμοί;

ξε'. Τέσσαρές εἰσι χυμοὶ ἐξ ὧν τὸ ζῶον συνέστηκεν, αἷμα, φλέγμα, χολαὶ δύο, ξανθή τε, καὶ μέλαινα. ταῦτα γὰρ ὁ καὶ στοιχεῖα τοῦ σώματος παῖδες ἰατρῶν καλοῦσιν, ὅθεν ἐκ τούτων συνεστήκαμεν. τούτων τὸ μὲν αἷμα θερμόν ἐστι, καὶ ὑγρὸν, καὶ γλυκύ· τὸ δὲ φλέγμα, ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, καὶ ἀλυκὸν, καὶ γλίσχρον· ἡ δὲ ξανθὴ χολὴ θερμὴ, καὶ ξηρὰ, καὶ δριμεῖα, καὶ δακνώδης· ἡ δὲ μέλαινα, ξηρὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ ὀξεῖα, καὶ βαρυτάτη.

Τί ἐστιν αἷμα;

ξς'. Αἷμά ἐστι θερμὸν, καὶ ὑγρὸν, ἐν ταῖς φλεψὶ πλῆθος, ἐν ἀρτηρίαις ὀλιγώτερον ἐξ οὗ τὸ ζῶον τρέφεται.

Τί ἐστι φλέγμα;

ξζ'. Φλέγμα ἐστὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, πρός τε τὴν καταπόσιν τῶν σιτίων, καὶ πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ἄρθρων ἀπὸ τῆς φύσεως ἐστοχασμένον.

Τί ἐστι ξανθὴ χολή;

ξη'. Ξανθὴ χολή ἐστι θερμὴ, καὶ ξηρὰ, καὶ ἐστι τόνου μὲν τοῦ στομάχου, καὶ πρὸς τὰς ἐκκρίσεις τῆς κοιλίας γεγυμνασμένη.

Τί ἐστι χολὴ μέλαινα;

ξθ'. Χολὴ μέλαινά ἐστι ψυχροτέρα τῆς ξανθῆς, πεπεμμένη μὲν τοι ἐν τῷ σπλῆνι, ἀπακεκαθαρμένη δ' ἐν τῷ αἵματι, ὥστε θρέψαι αὐτὸ, καὶ μὴ παχὺ, καὶ ἀργὸν, καὶ δυσπαράδοτον ἀπεργάζεσθαι.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 244 sur 413

Πόσαι εἰσὶ διαφοραὶ τῆ μελαγχολικοῦ χυμοῦ τε, καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς, καὶ τῆ φλέγματος;

ο'. Τέσσαρές εἰσι διαφοραὶ τῆ μελαγχολικοῦ χυμοῦ· ὧν πρῶτός ἐστιν ὁ στοιχειώδης· καὶ ὁ ἐξ ὑπερπλήσεως τῆς ξανθῆς χολῆς γινόμενος, ὃν δια καὶ ἀσφαλτώδη ὀνομάζομεν διὰ τὸ εἰλικρινῶς αὐτὸν ἀσφάλτου δίκην, καὶ ὁ ἐκ τῆ ἀπογεγονότος φλέγματος, ἢ τῆ σαπέντος, καὶ ὁ ἐκ τῆ πυρωδους αἵματος. χολῆς ξανθῆς διαφοραὶ εἴξ· χολὴ ἡ στοιχειώδης, καὶ ἡ λεκιθώδης, καὶ ἰσατώδης, καὶ πρασώδης, καὶ ἰώδης, καὶ ἡ ὠχρά, καὶ αἱ τῆ φλέγματος διαφοραί. Ὁ μὲν ἐστι γλυκύ, ὁ δὲ ἁλυκόν, ὁ δὲ ἄποιον. καὶ κῆ πρῶς ἔτι εἰσὶ τὰ ὑγρὰ ἐν τῇ γαστρὶ, ἢ μὲν γὰρ ἐπιπλέουσιν, ἢ αἰωρεμπόμενά εἰσιν, ἢ ἐμπεπλασμένα.

A

Quot ſunt humoris melancholici, bilis flauæ & pituitæ differentiæ.

70. Quatuor præterea melancholici humoris differentiæ ſunt; Primus eſt elementarius; dein qui ex ſuperaſſatione flauæ bilis gignitur, quem bituminoſum quoque nominamus, quod bituminis inſtar ſplendeat, & qui ex terrea ſeu putrefacta pituita oriatur, & qui ex fœculento ſanguine conſtet. Flauæ bilis ſex differentiæ habentur, bilis elementaria, vitellina, glaſtea, porracea, æruginoſa, & pallida. Pituitæ differentiæ, dulcis, ſalſa & qualitatis expers ſeu inſipida; humores item tribus modis in ventriculo degunt; nam aut innatant, aut imbibuntur, aut inducuntur.

B

Τί ἐστι μύξα;

οα'. Μύξα ἐστὶν ἀποκάθαρμα τῆ ἐγκεφάλου, ὥστε κουφίζεσθαι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος.

Quid Mucus?

71. Mucus eſt excrementum cerebri quo leuetur princeps animæ pars.

Τί ἐστιν ἱδρώς;

οβ'. Ἱδρώς ἐστι περίττωμα τῆς ἐν τῷ αἵματι λεπτῆς, καὶ ὀρρώδους ὑγρασίας.

Quid Sudor?

72. Sudor eſt tenuis & ſeroſi qui in ſanguine eſt, humoris colamen.

Τί ἐστι φλέψ;

C

ογ'. Φλὲψ ἐστιν ἀγγεῖον αἵματος, ἐν τῷ συγκεκραμένου τῷ αἵματι φυσικοῦ πνεύματος, ὑδρώδης, τοῦ αἰσθησιν, καὶ τὸν ὑγρὸν, καὶ θερμὸν οὐσίαν ἔχουσα· ἔχει δὲ πλεῖον τὸ αἷμα, ἐλαττότερον δὲ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα.

Quid Vena?

73. Vena eſt vas ſanguinis, & naturalis ſpiritus cum ſanguine commixti, neruoſa, ſenſu prædita, humidam & calidam ſubſtantiam continens; plus tamen continet ſanguinis, minus verò vitalis ſpiritus.

Τί ἐστιν ἀρτηρία;

οδ'. Ἀρτηρία ἐστὶν ἀγγεῖον αἵματος ἐλάττονος, καὶ καθαρωτέρου, καὶ τῆ συγκεκραμένου φυσικοῦ πνεύματος πλείονος, καὶ λεπτομερεστέρου, θερμοτέρα, καὶ ξηροτέρα, καὶ αἰσθητικωτέρα τῆς φλεβὸς, σφυγμωδῶς κινουμένη. ἄλλως. Ἀρτηρία ἐστὶ σῶμα κοῖλον διχίτωνον, ἐκ καρδίας ὁρμώμενον πνεύματος ζωτικοῦ χορηγὸν. δέχεται δὲ καθαρὸν ἀέρα διὰ τῆ συστολῆ, καὶ ἐκκρίνει διὰ τῆ διαστολῆ καπνώδη, καὶ λιγνυώδη περιττώματα· εἰσφέρουσα οὖν καθαρὸν ἀέρα ψύχει τὸν καρδίαν, καὶ τὸ ἔμφυτον θερμὸν· ἡ χρεία γοῦν τῆ σφυγμοῦ αὕτη ἐστὶ, τὸ ἐμψύχεσθαι διὰ τῆ ἀέρος. ἔστι δὲ καὶ αὐτὴ οὐσία τῆ ἀέρος, τὸ προσίεσθαι τῷ ἡμετέρῳ πνεύματι, γόνιμος καὶ προσήκη τῆ ψυχικοῦ πνεύματος.

D

Quid arteria?

74. Arteria eſt vas ſanguinis paucioris, purioriſque, ac commixti naturalis ſpiritus copioſioris ac tenuioris, calidior & ſiccior, maioríque ſenſu prædita quam vena, quæ pulſantem edit motum. Aliter; Arteria eſt corpus cauum, quod duplici conſtat tunica, & à corde *ortum* ac impetum ſumit, ſpiritúmque vitalem ſuppeditat. Excipit autem purum aërem in ſyſtole; excernit verò in diaſtole fumoſa ac fuliginoſa recrementa, introducens igitur purum aërem & cor & natiuum calorem refrigerat, vſus itaque pulſus is eſt, vt per aërem refrigeret; aëris quoque ipſa ſubſtantia, quod ſpiritui noſtro addatur, generatio additióque eſt ſpiritus animalis.

Πόσαι κινήσεις εἰσὶν ἐν ἡμῖν;

E

οε'. Εἰσὶ κινήσεις ἐν ἡμῖν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν κατηγορίας λέγει, ἓξ· γένεσις, φθορὰ, μείωσις, ἀλλοίωσις, αὔξησις, καὶ ἡ κατὰ τόπον φορά.

Quot motus nobis inſunt?

75. Sex nobis inſunt motus, vt Ariſtoteles in Categoriis aſſerit, generatio, corruptio, incrementum, decrementum, alteratio & loci commutatio.

Τί νεῦρα καὶ πόσαι τῶν αὐτῶν διαφοραί;

οϛ'. Νεῦρόν ἐστι σῶμα λευκὸν, καὶ ναῶδες. νεύρων τρεῖς εἰσὶν αἱ διαφοραὶ, τὰ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου ἐκπεφυκότα νεῦρα, διὰ τὰ κυρίως προσαγορεύεται· τὰ δὲ ἐκ μυῶν, τένοντες· τὰ δὲ ἐξ ὀστῶν, συνδέσμοι.

Quid Nerui & quot eorum differentiæ?

76. Neruus, corpus eſt album ac ſolidum. Neruorum tres ſunt differentiæ; Alij quidem ex cerebro, & ſpinali medulla exorti ſunt, & hi propriè nerui appellantur; alij verò ex muſculis tendones; alij denique ex oſſibus, ligamenta.

Τί τῆ ἀπὸ ἐγκεφάλου νεύρου ἐκφύσεις;

F

οζ'. Νεῦρα τὰ ἀπ' ἐγκεφάλου, καὶ μυελίνων ἐκπεφυκότα, κοινὰ, ξηρότερα, καὶ ἧττον θερμότερα φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν αἰσθητικώτερα τὰ περὶ αἱρετικὰς κινήσεις ἐκτεθραμμένα.

Quid nerui cerebri propagines?

77. Nerui à cerebro & meningibus propagati, communes, ſicciores & minus calidi ſunt venis, & quàm arteriæ magis ſentientes, qui motus voluntarios perficiunt.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 245 sur 413

Quid ſunt nerui ab oſſibus exorti?

78. Nerui ex oſſibus producti ſunt, qui ab oſſibus ad oſſa profecti, articulos & corporis membra colligant, ac continent.

Quid neruus à muſculo ortus?

79. Neruus à muſculo ortus, muſculi finis eſt, vel aponeuroſis quæ in partem mouendam inſeritur.

Quid Muſculi?

80. Muſculi, ſunt corpora neruoſa, permixta etiam ipſis carne, ad partium corporis motum procreati.

Quid Perioſtea ſeu circoſſes membranæ?

81. Perioſtea, ſeu circoſſes membranæ ſunt integumenta tenuia, fibroſa, velut indumenta oſſium à natura conditæ.

Quid Pinguedo?

82. Pinguedo, eſt affuſio alimenti circa membranas maximè concreta, ſenſus expers.

Quid Caro?

83. Caro, concreta ex ſanguine *pars* eſt, humida, & calida, flexionem, mollitiémque corpori præbens.

Quid oſſium Medulla?

84. Medulla in oſſibus eſt *pars* oſſium cauitatibus contenta, pinguis, ac ſenſu vacans.

Quid Cartilagines?

85. Cartilagines, corpora ſunt magis terrea, ac ſenſus expertia, quales ſunt nares, ac aures.

Quid Oſſa.

86. Oſſa, ſunt corpora ſicca & terreſtria & frigida, nec ſenſu prædita. Aliter. Os, eſt corpus magis terreum, frigidum, ac ſenſus expers. Os, eſt (ex Platone) Medulla quæ calido concreſcit; ex quibuſdam verò Medicis, terrena concretio, & ſolida, & ſenſus expers, & exanguis. Communia cartilaginis & vnguis eſſe ſenſu carere, & extra aſperitatem eſſe. At cartilago imago eſt oſſis; ſæpiſſimè enim in articulis adiacet; vnguis verò ſuperficies oſſis fuerit, aut cutis concretio dura, & ſicca.

Quid Dentes?

87. Dentes, ſunt qui cibum diuidunt, atque conficiunt, nonnihil & ad vocis articulationem conferentes.

Quid Palatum?

88. Palatum *ceu cælum paruum*, eſt pars oris ſuperior, à cæli ſimilitudine nomen accipiens.

Quid gargareo ſeu columella?

89. Gargareo ſeu columella caruncula eſt à faucibus dependens, vocis inſtrumentum, ac ſpiritus cauſa, ſiue abſolutio.

Quid Præſcpiola?

90. Præſepiola, ſunt cauitates oſſium, in quibus dentes radices agunt.

Τί ὄϛι τὰ ἐξ ὀϛῶν ὀκπεφυκότα νεῦρα;

ον'. Νεῦρα τὰ ἐξ ὀϛῶν ὀκφύσηματα, εἰσὶν τὰ ἐξ ὀϛῶν εἰς ὀϛᾶ σκευαϛικὰ, καὶ συνεκτικὰ τῶν ἀρθρων, καὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος.

Τί ὄϛι νεῦρον τὸ ὀκ μυὸς ὀκφυόμενον;

οβ'. Νεῦρον ὀκ μυὸς ὀκφυόμενον, πρᾶς ὄϛι μυός, ἢ ἀπονεύρωσις εἰς ὃ κινηθησόμενον μέρος ἐμφυομένη.

Τί εἰσι μύες;

πα'. Μύες εἰσὶ σώματα νευρώδη αἱματομιγῆ ὑπὸ ἰδίοις καὶ ἑκάϛοις ποιοῖς κίνησιν τῶν σώματος μερῶν γεγονότες.

Τί πεφύϛωϛι ὑμένες;

πα'. Περιόϛεοι ὑμένες εἰσὶν εἰλύματα λεπτὰ, ἰνώδη, ὥσπερ ἐνδύματα τῶν ὀϛῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμόμενοι.

Τί ὄϛι πιμελή;

πβ'. Πιμελή ὄϛι πρόεγκυμα ἔξωθεν πρὸς τοὺς ὑμένας μάλιϛα πιγνόμενον, ἀναίσθητος.

Τί ὄϛι σάρξ;

πγ'. Σαρξ ὄϛιν ἐξ αἵματος πεπηγὸς, ὑγρὸν, καὶ θερμὴ, σκέπτικόν τε καὶ τὴν μαλακότητα προσφερόμενον τῷ σώματι.

Τί ὄϛιν ὁ ἐν τοῖς ὀϛοῖς μυελός;

πδ'. Ο ἐν τοῖς ὀϛέοις μυελὸς ὄϛι πεφυσημένος τῶν κοιλοτήτων τῶν ὀϛῶν, λιπαρὸς καὶ ἀναίσθητος.

Τί εἰσιν οἱ χόνδροι;

πε'. Χόνδροι εἰσὶ σώματα γεωδέϛερα, καὶ ἀναίσθητα ἁπτὰ εἴϛε ῥῖς καὶ ὦτα.

Τί εἰσι τὰ ὀϛᾶ.

πϛ'. Οϛᾶ εἰσι σώματα ξηρὰ, καὶ γεώδη, καὶ ψυχρὰ, καὶ ἀναίσθητα. ἄλλως. ὀϛοῦῦ ὄϛι σῶμα γεωδέϛερον, ψυχρὸν καὶ ἀναίσθητον. ὀϛοῦῦ ὄϛι κατὰ μὲν Πλάτωνα, μυελὸς ὑπὸ θερμοῦ πεπηγὸς μὸς. κατὰ δὲ τινὰς τῶν ἰατρῶν, σύγκρισις γεώδης, καὶ στερεὰ, καὶ ἀναίσθητος, καὶ ἄναιμος. κοινὰ δὲ ἡ ἀναισθησία, καὶ μὴ ἀνωμαλία χόνδρου, καὶ ὄνυχος. ἀλλ' ὁ μὲν χόνδρος εἰκὼν ὄϛιν ὀϛοῦ. προσκεῖται γὰρ ἐν τοῖς ἀρθροις πλάϛακις. ὄνυξ δὲ ὀϛέου εἴη ἂν ὑπόφαυσις, ἢ δέρματος ἀφανὶς σκληρὰ καὶ ξηρά.

Τί εἰσιν οἱ ὀδόντες;

πζ'. Οδόντες εἰσὶν οἱ διαιροῦντες τὸν ϛόμαχον, καὶ κατεργαζόμενοι, καὶ συνεργοῦντες πως, καὶ πρὸς τὴν τῆς φωνῆς διάρθρωσιν.

Τί ὄϛιν οὐρανίσκος;

πη'. Οὐρανίσκος ὄϛι τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ϛόματος, ἀπὸ τῆς πρὸς οὐρανὸν ὁμοιότητος τὸ ὄνομα λαμβάνον.

Τί ὄϛι γαργαρέων;

πθ'. Γαργαρέων ὄϛι σαρκίον τῆς φάρυγγος ἀπηρτημένον, φωνῆς ὄργανον, καὶ πνεύματος ἀποτέλεσμα.

Τί εἰσι φατνία;

ϟ'. Φατνία εἰσὶν αἱ κοιλότητες τῶν ὀϛῶν ἐν αἷς οἱ ὀδόντες ἐρρίζωνται.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 246 sur 413

Τί εἰσιν οἱ ὄνυχες;

ζα'. Ονυχές εἰσιν ἀποτελεύτησις τῶν νεύρων, εὐπρεπείας χάριν γεγονότες, καὶ ὡς ὁπλαμεδόνεσθαί τι τοῖς δακτύλοις εὐκολώτερον. οἱ δὲ οὕτως. ὄνυχές εἰσι δέρματος ἔφαψις ξηρὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ ἀναίσθητος.

Τί ἐστι θρίξ;

ζβ'. Θρίξ, σῶμά ἐστι ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ἀναίσθητον πρὸς σκέπην, καὶ κόσμον γεγονυῖαν. καὶ πόσαις αἰτίαις ἐγένοντο αἱ τρίχες εἰς τὰ ἀνθρωπον; καὶ δύο. αἱ μὲν πρὸς κόσμον ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ἐν ἡβείοις· ἀφὰ χρείαν δὲ ἐν τοῖς βλεφάροις, καὶ ἐν τοῖς ὀφρύσιν. ἀφὰ τί ὅτι τῆς κεφαλῆς φύονται πολλαὶ τρίχες; ἀφὰ τε τὴν ξηρότητα τοῦ δέρματος, καὶ ἀφὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀδηλωδῶν περιττωμάτων τῶν κάτωθεν αὖθις ἐς τούτους τόπους ἀναφερομένων. ἀφὰ τί ὅτι τῶν ἀκμαιοτάτων ἡλικιῶν δασύτης ὅτι τριχῶν; ἀφὰ τὸ εἶναι πλῆθος περιττωμάτων, καὶ πόρους μεγάλους. καὶ ἀφὰ τὸ τούτων δέρμα, μηδὲ λίαν ξηρότερον, μηδὲ μαλακώτερον. ἀφὰ τί ὅτι τῶν παίδων ψιλότης ὅτι τριχῶν; ἀφὰ τε τὸ μὴ εἶναι πολλὰ ἀδηλώδη περιττώματα, καὶ ἀφὰ τὸ μὴ εἶναι πόρους. καὶ πόσαις αἰτίαις γίνονται φαλακροὶ οἱ ἄνθρωποι; καὶ δύο. ἢ διὰ ἄκραν ξηρότητα, ἢ διὰ ἄκραν ὑγρότητα, ὥσπερ ἡ γῆ τὸ χερσὸν, ἢ ἔλαιον πολὺ ὕδωρ σήπει.

Τί ἐστι δέρμα;

ζγ'. Δέρμα ἐστὶ σῶμα νευρῶδες σκεπάζον ὅλῳ τῷ περιοχῷ ὅλου τοῦ σώματος, εὐπρεπείας χάριν τε τοῦ ὅλου λόγου, καὶ ὡς τε ἀναφύκειν τὰ αἵματα γεγονυῖαν.

Τί ἐστι σπέρμα;

ζδ'. Σπέρμα ἐστὶν ἡ συνεσταλμένη δυνάμις ἐν ὑγρῷ περιέχουσα τούτου τε λόγον, ἥτις δυνάμις τυγχάνουσα τῶν προειρημένων λόγων καὶ ὕλης, ἐξαπλοῦται εἰς γένεσιν ἀνθρώπου. ἢ οὕτως ἑτέρως. σπέρμα ἐστὶν ὑγρὸν ἐν καταστάσει περιεχόμενον ἐκ θερμοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ ὅ τε φυὰν ἄνθρωπον. ἄλλως. σπέρμα ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐν ὑγρῷ ὃ ἐαυτὸ κινούμενον, καὶ δυναμένου τοιοῦτον γεννᾶν, οἷ ἀφ' οὗ καὶ ἀφέθη. ἢ, ὃ μετ' ὑγροῦ ψυχῆς ὑλικοῦ μέρεσις ἀπόπασμα μετὰ τοῦ ὑγροῦ πνεύματος. ὁ δὲ Κιτιεὺς Ζήνων, οὕτως ὡρίσατο. σπέρμα ἐστὶν ἀνθρώπου, ὃ μεθίησιν ἄνθρωπος, μετ' ὑγροῦ ψυχῆς μέρεσις ἀπόπασμα, καὶ σύμμιγμα τοῦ τῶν προειρημένων γένους, οἷ τε αὐτὸ καὶ αὐτὸ συμμιχθὲν, ἀπεκρίθη.

Τί ἐστι φύσις;

ζε'. Φύσις ἐστὶ πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν, καὶ ἐξ ἐαυτοῦ ἐνεργητικῶς κινούμενον. ἑτέρως τινὲς Πλάτωνα. Φύσις ἐστὶ θεία τέχνη. ἢ, Φύσις ἐστὶν οἵα τεχνικὴ δυνάμις. ἑτέρως. Φύσις ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐξ ἐαυτοῦ κινούμενον, καὶ τινὰ ἀπερματικὰς δυνάμεις γένεσίν τε καὶ τελφοτῶν, καὶ ἀφαπεργάζεται τὰ ἀνθρωπον. ἢ οὕτως. Φύσις ἐστὶ δυνάμις ἐξ ἑαυτῆς κινουμένη, αἰτία γένεσιός τε, καὶ ἀφαπλάσεως, καὶ τελφότητος, γενέσθαί τε καὶ τελφοῦσα τὰ ἀνθρωπον. Φύσις καὶ ἡ κρᾶσις, λέγεται Φύσις καὶ ἡ ἕξις. Φύσις καὶ ἡ καθ' ὁρμὴν κίνησις. Φύσις καὶ ἡ διοικοῦσα τὸ ζῷον δυνάμις λέγεται. δύναται δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. Φύσις ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον τοῖς ἀπερματικοῖς λόγοις γένεσίν τε καὶ τελφοτῶν, καὶ ἀφαπεργάζεται τὰ ἀνθρωπον τὸν ἐν χρόνοις, καὶ μεγέθεσιν ὡρισμένοις.

A

Quid vngues?

91. Vngues ſunt neruorum terminatio, decoris gratia progeniti, & quo captu quicquam digitis ſit facilius. Alij ſic; Vngues ſunt cutis vinctura ſicca & frigida, ac ſenſus expers.

Quid Pilus?

92. Pilus, eſt corpus ſiccum & frigidum, ſenſus expers, ad tutelam, ornatúmque genitus. Quot ob cauſas pili in homine oriuntur? Ob duas; alij quidem ad ornatum in capite ac genis naſcuntur; B alij verò ad vſum in palpebris, ac ſuperciliis. Cur in capite multi generantur pili? Ob cutis ſiccitatem, & fuliginoſorum copiam excrementorum, quæ ſurſum ab inferis partibus ad ea loca mittuntur. Cur ætate vigentibus pilorum eſt denſitas *ſeu hirſutia?* Ob eam qua ipſi abundant excrementorum copiam, tum ob cutis meatus *quos habent* ampliores, tum ob eorum cutim neque aridiorem, neque molliorem. Cur pueris pilorum eſt raritas, *ſeu paucitas?* tum quòd his haud multa ſint fuliginoſa excrementa, tum quòd his deſint cutis meatus, aut potius quòd adſint meatus anguſtiores. Quot ob cauſas calui fiunt homines? Ob duas; ob C ſummam ſiccitatem, ac proinde alimenti pilis idonei penuriam; & ob ſummam humiditatem, quemadmodum terra quæ herbam gerit; aqua multa putrefacit.

Quid Cutis?

93. Cutis, eſt corpus neruoſum, vniuerſum totius corporis ambitum operiens, ornatus gratia, & totius ratione, & ad noxias cauſas propulſandas procreatum.

Quid ſemen?

94. Semen conſperſa eſt in humido facultas, rationem eius continens, quæ facultas ſi idoneas D formas ac materias ſortiatur, in hominis generationem explicatur. Vel aliter hoc modo; Semen eſt humor qui in paraſtatis continetur, calido ſpiritu conſtans, ex quo naſci hominem decet. Aliter; Semen eſt ſpiritus calidus in humido, qui ex ſeipſo mouetur, ac gignere tale poteſt, quale id à quo emiſſum eſt. Vel. Auulſum materialis animæ partis cum ſpiritu humido. Zeno autem Cittieus ita finiuit, Semen eſt hominis abſtractum, vel auulſum, quod homo cum humida animæ parte eiaculatur, & generis maiorum compages talis exiſtit, ac tale generat ac id commixtum à quo E excreta eſt.

Quid Natura?

95. Natura, eſt ignis artificialis, qui via ad generationem tendit, & ex ſeipſo efficaciter mouetur. Aliter ex Platone; Natura ars eſt diuina. Vel; Natura eſt artificialis quædam facultas. Alio modo; Natura ſpiritus eſt calidus, qui ex ſeipſo mouetur, ac pro ſeminariis facultatibus hominem generat, perficit, conſeruat. Vel ſic. Natura eſt facultas quæ per ſe mouetur, generationis, & conformationis, & perfectionis author, quæ hominem procreat conformátque. Dicitur natura cuiuſque rei & temperamentum, & habitus; motus quoque *proprio* impetu concitatus, & quæ animal moderatur facultas F natura nuncupatur. Sic quoq; definiri poteſt. Natura, ſpiritus eſt calidus, qui ex ſeſe pro ſeminariis rationibus mouetur, quique in præfinitis temporibus ac magnitudinibus hominem generat, perficit, atque conſeruat.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 247 sur 413

Quid habitus?

96. Habitus eſt, ſpiritus continens, & cohibens partes.

Quid appetentia?

97. Appetentia, eſt cibi, potúſque deſiderium & indagatio.

Quid deglutitio?

98. Deglutitio eſt, ſolidi & liquidi attractio quæ à ſtomacho in ventriculum fit. Vel hoc pacto; Deglutitio, eſt ingeſtio alimenti liquidi & ſolidi, quæ ex ore per ſtomachum, in ventriculum perficitur.

Quid concoctio?

99. Coctio, eſt mixtio, & chyli confectio, ac velut elixatio alimenti in ventriculo, atque inteſtinis in diſtributionem mutatione facta. Aliter. Coctio confectio eſt alimenti, per mutationem in ventriculo & inteſtinis. Vel ſic. Coctio, immutatio eſt prompta ad ſanguinis generationem, quæ à natura fit per calorem, elixationi ſimilis. Quomodo Hippocrates, & Eraſiſtratus, & Empedocles, & Aſclepiades coctiones alimenti fieri aſſerunt? Concoctiones alimenti fieri quidem putat Hippocrates à calido innato; Eraſiſtratus, contritione, & læuigatione, amplexu ventriculi, & aſcitiij ſpiritus proprietate; Empedocles autem putrefactione; Alij quemadmodum & Aſclepiades Bithynus, ex crudis fieri diſtributiones affirmarunt; ipſe quoque animam eſſe quinque ſenſuum exercitationem dixit.

Quid ſanguificatio?

100. Sanguificatio, eſt in ſanguinem alimenti mutatio.

Quid diſtributio?

101. Diſtributio, eſt cocti, confecti, & in ſanguinem conuerſi alimenti in corporis particulas omnes, & partes attractio, quam natiuus calor molitur. Quidam hoc modo; Diſtributio eſt concocti alimenti in totum corpus attractio, quam naturalis obit calor cum propria mutatione, confectionéque.

Quid eſt auctio?

102. Auctio, eſt corporum in longitudinem, latitudinem, & profunditatem promotio, ac proceſſus.

Quid eſt nutritio?

103. Nutritio eſt additio, quæ corporibus in circuitum & latitudinem fit.

Quid & quot ſunt ætates?

104. Ætates, quatuor ſunt; Prima quidem, adoleſcentum; ſecunda, vigentium ſeu iuuenum; tertia, Mediorum; Quarta, ſenum. Adoleſcentes quidem temperamento calidi & humidi ſunt, ac veti ſimiles. Vigentes calidi & ſicci, idem cum ætate temperamentum adepti. Medij ſeu declinantes, frigidi & ſicci

A

Τί ἐστιν ἡ ἕξις;

μδ'. Ἕξις ἐστὶ πνεῦμα συνέχον, καὶ συγκρατοῦν τὰ μέρη.

Τί ἐστιν ὄρεξις;

με'. Ὄρεξίς ἐστι πόθος, καὶ ἐπιζήτησις ἐδῴης, ἢ πότου.

Τί ἐστι καταπόσις;

μς'. Καταπόσις ἐστὶν ὁλκὴ ὑγροῦ, καὶ ὑγροῦ ἀπὸ στόματος διὰ στόμαχου εἰς κοιλίαν γινομένη. ἢ οὕτως. καταπόσις ἐστὶν εἰσφορὰ ἐδῴης τῆς ὑγρᾶς, καὶ ὑγρᾶς ἐκ στόματος διὰ στόμαχου εἰς κοιλίαν γινομένη.

Τί ἐστι πέψις;

μζ'. Πέψις ἐστὶ μίξις, καὶ χύλωσις, ὥσπερ ἕψησις ἐδῴης ἐν κοιλίᾳ, καὶ ἐν ἐντέροις διὰ μεταβολὴν εἰς ἀνάδοσιν τετελεσμένη. ἑτέρως. πέψις ἐστὶ κατεργασία ἐδῴης διὰ μεταβολὴν ἐν κοιλίᾳ, καὶ ἐν ἐντέροις. ἢ οὕτως. πέψις ἐστὶν ἀλλοίωσις ἐπίμονος πρὸς ἐξαιμάτωσιν, ἥτις γίνεται ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ θερμασίας ἕνεκα τῆς ἀναπλήσεως. πῶς Ἱπποκράτης, καὶ Ἐρασίστρατος, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ Ἀσκληπιάδης τὰς πέψεις τῆς ἐδῴης φασὶ γίνεσθαι; τὰς πέψεις τῆς ἐδῴης Ἱπποκράτης μὲν ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ φησι γίνεσθαι, Ἐρασίστρατος δὲ τρίψει, καὶ λειώσει, καὶ περιοχῇ τῆς γαστρὸς, καὶ ἐπικτήτου πνεύματος ἰδιότητι. Ἐμπεδοκλῆς δὲ σήψει· οἱ δὲ ἀπ' ἐκείνου ἔφασαν τὰς ἀναδόσεις γίνεσθαι, ὥσπερ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς· ὁ δ' αὐτὸς οὗτος, καὶ τὴν γυμνασίαν τῶν πέντε αἰσθήσεων ἀπεφήνατο εἶναι τὴν ψυχήν.

Τί ἐστιν ἐξαιμάτωσις;

ρ'. Ἐξαιμάτωσίς ἐστιν ἡ εἰς αἷμα τῆς ἐδῴης μεταβολή.

Τί ἀνάδοσις;

ρα'. Ἀνάδοσίς ἐστιν ὁλκὴ τῆς πεφθείσης, καὶ οἰκονομηθείσης, καὶ ἐξαιματωθείσης ἐδῴης εἰς πάντα τὰ τοῦ σώματος μέρεα καὶ μέρη, ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ. οἱ δὲ οὕτως. ἀνάδοσίς ἐστιν ὁλκὴ τῆς πεφθείσης ἐδῴης ὑπὸ τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ εἰς ὅλον τὸ σῶμα μετὰ τῆς οἰκείας μεταβολῆς, καὶ κατεργασίας.

Τί ἐστιν αὔξησις;

ρβ'. Αὔξησίς ἐστιν ἡ εἰς μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος προβάσις τῶν σωμάτων.

Τί ἐστι θρέψις;

ργ'. Θρέψις ἐστὶν ἡ εἰς τοὐμφερὲς, καὶ ὃ πλάτος γινομένη προσθέσεις τοῖς σώμασιν.

Τί καὶ πόσαι ἡλικίαι;

ρδ'. Τέσσαρές εἰσιν ἡλικίαι, πρώτη μὲν ἡ τῶν νέων· δευτέρα δὲ, ἡ τῶν ἀκμαζόντων· καὶ τρίτη, ἡ τῶν μέσων, καὶ τετάρτη, ἡ τῶν γερόντων. οἱ νέοι μὲν, θερμοὶ τὸν κρᾶσιν, καὶ ὑγροὶ, καὶ τὸ ἔαρι παραπλήσιοι· οἱ δὲ ἀκμάζοντες, θερμοὶ, καὶ ξηροὶ, καὶ τὸν αὐτὸν κρᾶσιν τῷ θέρει παρακεκτημένοι. οἱ μέσοι, ψυχροὶ, καὶ ξηροὶ, εἶδος τῇ

κεφῷ, ὅμοιοι τῷ φθινοπώρῳ· οἱ δὲ γέροντες ψυχροὶ, καὶ ὑγροὶ, καὶ τῷ χρώματι παραπλήσιοι. πλεονάζει τοῖς μὲν νέοις τὸ αἷμα· τοῖς δὲ ἀκμάζουσι, ξανθὴ χολή· τοῖς δὲ μέσοις, ἡ παρακμάζουσιν ἡ μέλαινα. τοῖς δὲ γέρουσι τὸ φλέγμα. ὅτι τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολὺ μὲν ἐν τοῖς νέοις, ἀκμάζον δὲ ἐν τοῖς ἀκμάζουσι. μέσον δὲ ἐν τοῖς μέσοις· ὀλίγιστον δὲ ἐν τοῖς γέρουσιν.

A

sunt temperamenti autumno consimiles; senes, frigidi & humidi hyemique similes. Exuberat sanguis adolescentibus; flaua bilis iuuenibus; mediis seu declinantibus atra; pituita senibus, quòd innatus calor multus quidem sit adolescentibus; vigens verò iuuenibus; medius, mediis; senibus pauciſſimus.

Τί ἐστι νεότης;

Quid adoleſcentia?

ρε'. Νεότης ἐστὶ καθ' ἣν αὔξεται τὸ ζῷον, ἐπίδοσιν λαμβάνοντος ἐν αὐτῷ τῷ θερμῷ, καὶ τῷ ὑγρῷ, καὶ ἴσων ὄντων τῶν ἀποχρωμένων τοῖς προσφερομένοις· ἢ πλείονος ὄντος τοῦ προσκρινομένου, ἢ τοῦ ἀποκρινομένου.

B

105. Adoleſcentia, eſt in qua augeſcit animal, incrementum capeſcente in ipſo, calido & humido; quo tempore, & æqualia ſunt accedentibus *alimentis* ſecedentia excrementa: aut quum quod adnaſcitur maius eſt quàm quod decidit.

Τί ἐστιν ἀκμή;

Quid eſt vigor?

ρϛ'. Ἀκμή ἐστιν ἡλικία καθ' ἣν αὔξηται, καὶ τετελείωται τὸ ζῷον· τελείων ἐν αὐτῷ τῷ θερμῷ, καὶ τῷ ὑγρῷ, καὶ ἴσων ὄντων τῶν ἀποχρωμένων τοῖς προσφερομένοις.

106. Vigor, eſt ætas, in qua auctum, perfectúmque animal eſt; abſolutis in eo calore atque humore, quúmque accedentibus decedentia paria exiſtunt.

Τί ἐστι γῆρας;

Quid ſenectus?

ρζ'. Γῆρας ἐστὶν ἡλικία καθ' ἣν σμικρύνεται, καὶ ἀπολείπει τὸ ζῷον, ἐλαττόνων ἐν αὐτῷ γινομένων τοῦ θερμοῦ, καὶ τοῦ ὑγροῦ· καὶ πλεόνων δὲ ἐν αὐτῷ γινομένων τοῦ ψυχροῦ, καὶ τοῦ ξηροῦ.

C

107. Senectus, ætas eſt, in qua imminuitur; deficitque animal, decreſcentibus in eo calido, & humido; frigido autem, & ſicco augeſcentibus.

Τί ἐστιν ἀναπνοή;

Quid Reſpiratio?

ρη'. Ἀναπνοή ἐστι κίνησις διαφραγματος, καὶ πνεύμονος. μέρη δὲ αὐτῆς εἰσι δύο, εἰσπνοή, καὶ ἐκπνοή. ἢ οὕτως. ἀναπνοή ἐστιν ὁλκὴ ἀέρος διὰ στόματος, καὶ μυκτήρων εἰς ἐγκέφαλον, καὶ διὰ φάρυγγος, καὶ πνεύμονος εἰς καρδίαν· πρῴτοι δέ τοι, καὶ εἰς τὴν κοιλίαν. καὶ ἐκ τοῦ ληφθέντος πάλιν ὀλίγη τις ἀποδοσις εἰς τὸ περιέχον γίνεται.

108. Reſpiratio, eſt motus thoracis & pulmonis. Eius autem partes duæ ſunt, inſpiratio, & expiratio. Vel hoc modo; Reſpiratio, eſt attractio aëris per os & nares in cerebrum, & per fauces & pulmones in cor, adit quoque in ventriculum; atque ex accepto aëre, rurſum pauca quædam in ambientem fit redditio.

D

Τί ἐστι διαπνοή;

Quid perſpiratio?

ρθ'. Διαπνοή ἐστιν ὁλκὴ ἀέρος ἀπροαιρέτος ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ διὰ τῆς ἐπιφανείας, ἅμα τοῖς συναποχρωμένοις αὐτῷ σώματος γινομένη. ἑτέρως. διαπνοή ἐστιν ἐκ τοῦ σώματος ὁλκὴ ἀέρος μετ' ὀρέξεως φυσικῆς δι' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πάλιν δι' ἐξόδων ἀπόκρισις.

109. Perſpiratio, eſt attractio aëris præter voluntatem, à naturali calore per corporis ipſius ſuperficiem cum iis quæ vnà abeunt facta. Aliter; Perſpiratio, eſt ex corpore attractio aëris cum naturali appetentia per totum corpus, ac rurſus per vias excretio.

Τί ἐστι σφυγμός;

Quid Pulſus?

ρι'. Σφυγμός ἐστι διαστολὴ, καὶ συστολὴ καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν φυσικὴ. μέρη δὲ τοῦ σφυγμοῦ εἰσι δύο, διαστολὴ καὶ συστολή· ἢ οὕτως. σφυγμός ἐστι κίνησις τῆς διαστολῆς καὶ συστολῆς καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ἐγκεφάλου, καὶ μηνίγγων φυσικὴ, καὶ ἀπροαίρετος. δυνατὸν, καὶ οὕτως εἰσαθθαι. σφυγμός ἐστι κίνησις φυσικὴ, καὶ ἀπροαίρετος τῆς ἐν καρδίᾳ, καὶ ἀρτηρίαις θερμοῦ εἰς ἑαυτὸ, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ συγκινουσα ὁμοίως τήν τε καρδίαν, καὶ τὰς ἀρτηρίας. ἄλλως. σφυγμός ἐστι τῆς διαστολῆς, καὶ συστολῆς πρὸς ἔμψυξιν τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ αὔξησιν τοῦ ζωτικοῦ πόνου, καὶ γέννησιν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος. ἄλλως. σφυγμός ἐστιν ἄγγελος ἀψευδὴς τῶν ἐν βάθει κεκρυμμένων, καὶ τῶν ἀφανῶν προφήτης, καὶ τῶν ἀδήλων ἔλεγχος ἐν ἁρμονικῇ κινήσει, καὶ μαντικὴ πληγὴ διάθεσιν ἀόρατον προαγορεύων.

E

110. Pulſus eſt, cordis & arteriarum naturalis dilatatio & contractio. Sunt autem duæ pulſus partes, diaſtole, & ſyſtole; Vel ſic. Pulſus, eſt cordis, & arteriarum, & cerebri, & meningum naturalis ac inuoluntarius motus per diaſtolen & ſyſtolen. Sic quoque definiri poteſt. Pulſus eſt motus naturalis, ac inuoluntarius caloris qui in corde continetur, in ſe, & à ſe ſimiliter & cor & arterias commouens. Aliter; Pulſus, eſt cordis atque arteriarum naturalis per dyaſtolen ac ſyſtolen motus ad innati caloris refrigerationem, & vitalis roboris incrementum; & animalis ſpiritus generationem. Aliter; Pulſus, eſt verax eorum nuncius, quæ in profundo delitescunt, & vates obſcurorum, & incertorum index, motu concinno, ac muſica percuſſione diſpoſitionem prænuncians inuiſibilem.

F

Quod

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 249 sur 413

Quod num genus eſt pulſus?

111. Genus pulſus, eſt motio, quæ nec ſedari poteſt, nec à voluntate progreditur, in ſempiterni motus diſtentione ac contractione conſiſtens, atque in corde, & arteriis principium obtinens. Arteria, vel circulatim mouetur, vel in rectum. Conſtat in orbem non moueri. Quòd autem, neque in rectum agatur, hinc manifeſtè noueris. A loco in locum demigrant quæcunque in rectum mouentur, finémque obtinent motionis: Non ergo in rectum mouetur. Quòd ſi quum duo ſint motus, neutro cicatur, non igitur mouetur. At id falſum, & ſenſui repugnat; etenim mouetur. Quum igitur moueatur, demonſtrandum eſt quali motu moueatur arteria. Dicimus itaque arteriam mixto ciëri motu tum circulari, tum recto. Porrò, an mixta huius motio ſit (vt dictum eſt) conſentanea rationi, demonſtratio eſt centrum.

Ποῖον τὸ γένος τῦ σφυγμοῦ;

ρια'. Γένος τῦ σφυγμοῦ κίνησίς ἐστιν ἡ ἀτελεύτητος, καὶ ἀπροαίρετος ἡ ἐν τῇ τῆς ἀδιαλείπτου διαστολῆς καὶ συστολῆς συνισαμένη, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τε, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἀρχὴν ἔχουσα. ἡ μὲν ἀρτηρία κυκλοφορικῶς κινῆται, ἢ ἐπ' εὐθείας. δηλονότι οὐ κινῆται ἐν κύκλῳ. ὅτι δὲ οὐδ' ἐπ' εὐθείας, ὑστερον ἐροῦσι σαφῶς. τὰ ἐπ' εὐθείας κινούμενα πέμπτα, μεταβαίνῃ τόπων ἐκ τόπου, καὶ πᾶσαν ἴσχῃ κίνησιν· οὐκ ἄρα ἐπ' εὐθείας κινῆται. Εἰ δὲ δύο οὐσῶν κινήσεων ἁπλῶν μίαν κίνησιν κινῆται, οὐκ ἄρα κινῆται. ἀλλὰ τοῦτο ψευδῶς, καὶ τῇ αἰσθήσει μαχόμενον. κινῆται ἄρα. ἐπεὶ δὲ κινῆται, δεικτέον ποίαν κίνησιν κινῆται ἡ ἀρτηρία. φαμὲν τοίνυν μικτὴν ποιοῦσαν τὴν κίνησιν, ἔν τε κύκλῳ, καὶ ἐπ' εὐθείας. Εἰ δὲ μικτή ἐστιν ἡ τοιαύτης, ὡς εἴρηται, κίνησις, δῆλον ὡς ἀποδεκτέον τὸ κέντρον.

Quid Centrum.

112. Centrum autem appello medium punctum, à quo ſeſe dilatantis arteriæ fluxus foràs impellitur; & ad quod rurſum ſeſe contrahentis lapſus it. Hac igitur ratione moueri ſecundum rectitudinem videtur; ex eo autem, quod in orbem perpetuò agatur, ſpeciem nobis inuehit circularis motionis. At ſi velis hiſce rebus arteriæ contemplari motum, ſit tibi hæc ſimilitudo rei narratæ perſpicua. Aliquis ſumat lapidem, ac in aquam eiaculetur; deinde *per incuſſam* à lapide plagam concipies arteriam; qui ex ipſa factus eſt circulus manifeſtam tibi diaſtolem effingit. Si verò rurſum non ad infinitum ipſius circulum ire concipies, imò ſtare, ac incipere paulò poſt imminui, quouſque in eum *locum* eiaculatus fueris vnde principium ortus accepit.

Τί ἐστι κέντρον;

ριβ'. Κέντρον δὲ λέγω τὸ μὲν μέσον σημεῖον τῦ τῶν σύμπασιν τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης οὑτωσιῶ ὅπῃ τὰ ἔξω ῥᾴν, καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν ἔξω ὅπῃ τὸ κέντρον πίπτειν, δόξῃ ἐπ' εὐθείας κινᾶσθαι. Εἰ δὲ θέλῃς αὐτῆς τὸν τρόπον τῦτον τῆς ἀρτηρίας θεάσασθαι κίνησιν, ἔστω σοι εἰκὼν σαφὴς τῦ λεγομένου. αὐαλέων λίθον λὶς, ἀκοντίσῃ εἰς ὕδατι, εἶτα τῶν ἐκ τῦ λίθου πληγῶν νοήσῃς τὴν ἀρτηρίαν, ὁ γιγόμενος ἐκ τούτης κύκλος σαφῆ σοι τὸν διαστολὸν ἀπεργάζεται. Εἰ δὲ αῦ πάλιν μὴ ἐπ' ἄπειρον ἰόντα τοῦτον τὸν κύκλον νοήσῃς, ἀλλὰ στάντα καὶ ἀρξάμενον μετ' ὀλίγον ἐλαττοῦσθαι, ἕως ἂν εἰς ἐκεῖνον καταδυτήσῃ τὸν τόπον, ὅθεν τῶν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔλαβεν.

Quid princeps animæ facultas?

113. Princeps animæ facultas ea eſt, quæ partibus animæ præeſt, quæ regnat, & imperat, in cerebri baſi ſedem obtinens. Quidam hoc modo, Princeps animæ facultas eſt, quæ vniuerſi animantis gubernationi præeſt in cerebri corde conſtituta.

Τί ἐστι τὸ ἡγεμονικόν;

ριγ'. Ἡγεμονικόν ἐστι ψυχῆς, τὸ ἀρχὴν τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, τὸ βασιλεῦον καὶ ὑπιτάσσον. καθιδρύμενον δὲ ἐν τῇ βάσει τῦ ἐγκεφάλου. οἱ δὲ οὕτως. ἡγεμονικόν ψυχῆς ἐστι τὸ καθάρχον τῆς ὅλης τῦ ζώου διοικήσεως, τεταγμένον δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τῦ ἐγκεφάλου.

Quid miniſtra animæ facultas?

114. Miniſtra animæ facultas ſeu pars eſt, quæ principi ſubdita eſt, atque miniſtrat, in reliquo corpore collocata.

Τί ἐστιν ὑπηρετικὸν μέρος τῆς ψυχῆς;

ριδ'. Ὑπηρετικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ ὑποτεταγμένον καὶ ὑπηρετῶν τῷ ἡγεμονικῷ, τεταγμένον δὲ ἐν τῷ ἄλλῳ λοιπῷ σώματι.

Quid ſenſus; ſenſorium, ſenſificum, & ſenſile.

115. Senſus, eſt affectus animæ per corpus, nuncius rei motum concitantis? Quid differt ſenſus, & ſenſorium, & ſenſibile, & ſenſificum? Differt, ſenſus ſiquidem eſt agens facultas. Senſorium verò organum eſt, quod ſenſum aliquem creditum habet. Senſibile, eſt quod ſub ſenſum cadit. Senſificum, *ſeu ſenſu præditum*, eſt id ipſum quod ſentit, veluti ſenſus, viſus, guſtus, olfactus, & reliqui ſenſus, auditus, & tactus. Senſorium, eſt vel oculus, vel naſus, vel lingua, & quæ ſentiendi organa nuncupantur. Senſile, lignum vel lapis, vel paries, vel columna, & quæcunque ſe ſenſibus obiiciunt. Senſu pollet, Theon, & Dion, & quæcunque ſentiunt animalia.

Τί ἐστιν αἴσθησις; τί αἰσθητήριον; τί αἰσθητικόν; καὶ τὸ αἰσθητόν;

ριε'. Αἴσθησίς ἐστι παθος ψυχῆς διὰ σώματος, ἀγγελικὸν τῦ κινητικοῦ. τί διαφέρῃ αἴσθησις, καὶ αἰσθητήριον, καὶ αἰσθητόν, καὶ αἰσθητικόν; διαφέρῃ. αἴσθησις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἐνεργοῦσα δυνάμις. αἰσθητήριον δὲ, τὸ αἰσθησίν τινα ἐμπεπιστευμένον ὄργανον. αἰσθητὸν δὲ, τὸ τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτον. αἰσθητικὸν δὲ, αὖθ' τὸ αἰσθανόμενον, οἷ αἴσθησις μὲν, ὄρασις, γεῦσις, ὄσφρησις, καὶ αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις ἀκοὴ, καὶ ἁφή. αἰσθητήριον, ἅπτι ὀφθαλμὸς, ἢ ῥὶς, ἢ γλῶττα, ἃ καὶ ὄργανα αἰσθητικὰ προσαγορεύεται. αἰσθητὸν δὲ, τὸ ξύλον, ἢ ὁ λίθος, ἢ κίων, καὶ πέμπτα τὰ ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθήσεσιν. αἰσθητικὸν δὲ, ὁ Θέων, καὶ ὁ Δίων, καὶ τἆλλα ὅσα αἰσθάνεται ζῶα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 250 sur 413

Πόσαι αἰσθήσεις;

ριϛ'. Αἰσθήσεις εἰσὶ πέντε, ὅρασις, ἀκοὴ, γεῦσις, ὄσφρησις, ἁφή. διακονοῦνται δὲ αὗται, καὶ ὑπηρετοῦνται τῇ ψυχῇ, ὥσπερ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς φησιν, καὶ τὴν τῶν γυμνασίαν τῶν πέντε αἰσθήσεων ψυχὴν εἶναι.

Τί ἐστιν ὅρασις;

ριζ'. Ὅρασίς ἐστιν ἡ γινομένη διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῷ συγκεκραμμένῳ ἐν αὐτοῖς πνεύματι λεπτῷ, μάλιστα κατὰ τὴν κόρης τόπον τυγχάνοντι, δι' οὗ αἱ ὁρατικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται. τί ἐστιν ὄψις; ὄψις ἐστὶ δύναμις οὐσίας ἀερώδους φανώδης, ὅρασις δ' ἐνεργητική.

Τί ἐστιν ἀκοή;

ριη'. Ἀκοή ἐστιν ἡ γινομένη διὰ τοῦ ἐγκεκραμμένου τοῖς ὠσὶ πνεύματος, ξηροτέρου μᾶλλον ὄντος, ἥπερ λεπτομερεστέρου δι' οὗ αἱ ἀκουστικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται.

Τί ἐστιν ὄσφρησις;

ριθ'. Ὀσφρησίς ἐστιν ἡ ἀποτελουμένη διὰ τοῦ ἐν τῇ ῥισὶ πνεύματος, ὄντος ἐνίκμου καὶ ἀτμωδεστέρου, δι' οὗ καὶ τῶν ὀσφραντῶν ἀντιλήψεις γίνονται.

Τί ἐστι γεῦσις;

ρκ'. Γεῦσίς ἐστιν ἡ γιγνομένη ποιότης τῷ ἐν τῇ γλώσσῃ πνεύματι ὄντι ὑγροτέρῳ μᾶλλον.

Τί ἐστιν ἁφή;

ρκα'. Ἁφή ἐστιν ἡ ἀποτελουμένη διὰ τοῦ πνεύματος ἐληλυθότος διὰ τοῦ σώματος, δι' οὗ αἱ σωματικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται.

Τί ἐστιν ἡ μεταβατικὴ κίνησις;

ρκβ'. Μεταβατικὴ κίνησίς ἐστι τῶν ὅλων ζώων καθ' ὁρμὴν γινομένη, κατάρχοντος μὲν τοῦ ἡγεμονικοῦ, ὑπηρετοῦντος δὲ τοῦ ἐν τοῖς νεύροις πνεύματος· συνεκτεινομένου, καὶ παραφέροντος τὰ μέλη.

Τί ἐστι φωνή;

ρκγ'. Φωνὴ, ψόφος τίς ἐστιν ἔμψυχος. ἄλλως. Φωνή ἐστιν ἡ γινομένη καθ' ὁρμὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐκτεινομένου καὶ συνεκτείνοντος τὸ πνεῦμα τὸ διὰ φαρύγγος μέχρι τοῦ πνεύμονός τε, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῆς γλώττης τούτων διατυπτόντων τὴν πλησιάζοντα ἀέρα. ἄλλως. Φωνή ἐστιν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐν ἡμῖν τεθησαυρισμένου πνεύματος διασευόμενον διὰ τραχείας ἀρτηρίας, καὶ εἰδοποιούμενον διὰ γλώττης, καὶ ἐπιγλωττίδος. ἄλλως. Φωνή ἐστιν ἀπήχησις πνεύματος κατὰ προαίρεσιν ἡμῶν γινομένη, συστελλομένων τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, καὶ προσκρουόντων τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ, λάρυγγι, φάρυγγι, ἐπιγλωττίδι, καὶ ἀπαγγέλλουσα τὰς ψυχικὰς διαθέσεις.

Τί ἐστι μνήμη;

ρκδ'. Μνήμη ἐστὶ κατοχὴ, καὶ συντήρησις τῶν προκεκριμένων ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ τῶν προκεκινηκότων τὴν ψυχήν. οἱ δὲ οὕτως. μνήμη ἐστὶ κατάληψις παρεληλυθότος, οὗ τὸ παρὸν ἐξ αἰσθήσεως καταλαμβάνεται.

Τί ἐστιν ἀνάμνησις;

ρκε'. Ἀνάμνησίς ἐστι πλείονος ἐγγενομένου μεταξὺ χρόνου πρὸς ἀλλήλους γενομένης τῆς διανοίας· ὥστε πάλιν ἀναμιμνήσκεσθαι τὰ προκεκινηκότα τῇ ψυχῇ.

Quot Sensus?

116. Sensus quinque sunt, visus, auditus, gustus, olfactus, tactus. Ministrant autem hi, ac inseruiunt animæ, vt Asclepiades Bithynus asserit, qui proinde animam esse quinque sensuum exercitationem dixit.

Quid Visus?

117. Visus, est *sensus*, qui fit per oculos, contemperato in ipsis tenui spiritu, pupillæ locum potissimum obtinente, per quem visoriæ apprehensiones fiunt. Quid Visus est. Visus est facultas aëriæ substantiæ lucida, aspectus autem actiuus.

Quid Auditus?

118. Auditus, est *sensus* qui fit per spiritum in auribus contentum, qui siccior magis quàm tenuior existit, quo auditoriæ apprehensiones efficiuntur.

Quid Olfactus?

119. Olfactus, est qui absoluitur spiritu in naribus contento, fuliginoso, halituosioréque, per quem olfactilium fiunt apprehensiones.

Quid Gustus?

120. Gustus est *sensus* qui fit spiritu linguæ insito magis humidiore.

Quid Tactus?

121. Tactus, est *sensus*, qui per spiritum corpus permeantem perficitur, quo corporeæ fiunt apprehensiones.

Quid Transitiuus motus?

122. Transitiuus motus, est animalium vniuersorum qui per appetitionem fit, prouocante quidem facultate principe, ministrante verò eo qui neruis inest spiritu vnà producente ac asportante partes.

Quid est vox?

123. Vox, sonus quidam est animantis. Aliter. Vox, est quæ fit principis facultatis impulsu, sese ac spiritum simul per fauces vsque in pulmones, os, & linguam extendentis, iis congredientem aërem diuerberantibus. Aliter. Vox opus est reconditi in nobis spiritus, quod per asperam arteriam agitatur, & per linguam & ligulam efformatur. Aliter. Vox est impulsus aëris sonus, qui quum arbitrio nostro edatur intercostalibus musculis sese contrahentibus, & asperam arteriam, laryngem, gulam, & ligulam oblidentibus, animales affectiones annunciat.

Quid Memoria?

124. Memoria, est detentio, & conseruatio eorum quæ antea in anima obseruata sunt, vel quæ animam prius affecerunt. Nonnulli hoc modo. Memoria est præteriti comprehensio, cuius præsens ex sensu percipiebatur.

Quid Recordatio?

125. Recordatio est, quum præter cætera interiecto multo tempore, rursus cogitatio oritur, adeout quæ priùs animam mouere, ad memoriam reuocentur.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 251 sur 413

Quid Cogitatio?

126. Cogitatio eſt intima notio, notio verò rationalis imaginatio.

Quid eſt Somnus.

127. Somnus eſt remiſſio animæ ſecundum naturam à finibus ad principatum. Nonnulli verò ita. Somnus eſt, animæ delatio ſecundum naturam à finibus ad principium. Aliter. Somnus eſt quies ac ceſſatio functionum *animæ* principum. Quæ ſomni cauſa efficiens? Vtilis in cerebro materia. Vel, Somnum conciliat vtilis materia, quæ à ſtomacho in cerebrum effertur, quæque magis humidior ac mediocriter calidior eſt.

Quid Vigilia.

128. Vigilia eſt, intentio animæ à principio ad omnes corporis partes & particulas.

Quid Sanitas?

129. Sanitas eſt, primorum qui ſecundum naturam nobis inſunt humorum proba temperies, aut naturalium facultatũ actio minimè interturbata. Vel, Sanitas proba eſt, quatuor primorum elementorũ, ex quibus corpus conſtituitur, calidi, frigidi, humidi, & ſicci temperies. Nonnulli ita *definiunt*. Harmonia, id eſt, concinnitas conſtituentium hominem calidorum, frigidorum, humidorum, ac ſiccorum. *Quot ſanitatem comitantur?* Tria, pulchritudo, bonus habitus, integritas. *Qualis pulchritudo?* Pulchritudo quidem, non qualis artis fucandi per facíei illitus, capillorúmque tincturam & his ſimilia comparatur. *Quis bonus habitus?* Bonus habitus, non qui à gymnaſtica, ſed qui per ſanitatis conſequentiam conſtituitur. *Quæ integritas?* Integritas ea, quæ cunctarum partium numeris omnibus abſolutarum roboratio, commoderatióque eſt. Rurſus pulchritudinem tria comitantur, bonus color; proportio membrorum; ac numeri concinnitas. Nonnulli itaq; pulchritudinem ita definiunt; Pulchritudo eſt, partium proportio, & concinnitas cum coloris probitate, probus enim color, partium proportio, & numeri concinnitas ſunt, quibus ineſt pulchritudo. *Quid à bono habitu differt ſanitas?* Sanitas à bono habitu differt, quòd ſanitas bonus ſit habitus commoderatus; habitus autem bonus, ſanitas intenſa. Bonus verò gymnaſticorum habitus ne ſanitas quidem vlla eſſe poteſt.

Quot corporis & quot animi virtutes?

130. Virtutes quidem corporis ſunt, ſanitas, robur, pulchritudo, integritas. Animi verò virtutes prudentia, modeſtia, fortitudo, iuſtitia. Quænam eſt illarum ad has analogia? Sanitas equidem ad modeſtiam analogiam habet. Eſt enim ſanitas, bona primorum temperies, ac conſtitutio; temperantia autem eſt, purum ab omni affectu animum reddere, nempe voluptate, metu, triſtitia, cupiditate; quam ob cauſam animi motus imperturbatos tranquillóſque exhibet; eſtque hæc animæ conſtitutio, ac ſanitas. Rurſus proportione robur corporis, animi fortitudini conſentit. Eſt enim robur, firmitas, ac vis inexpugnabilis corporis ab iis rebus, quæ corrumpere corpus cenſentur. Fortitudo verò, animi robur, & ſtrenuitas ad ea perferenda, quæ mortis, laboris, ærumnæ, ac denique omnium, quæ grauia, & terri-

Τί ὄϛιν ἐπίνοια;

ρκϛ'. Ἐπίνοια ὄϛιν ἐναποκειμένη νόησις, νόησις δὲ λογικὴ, φαντασία.

Τί ὄϛιν ὕπνος;

ρκζ'. Ὕπνος ὄϛιν ἄνεσις ψυχῆς κ) φύσιν ἀπὸ τῶν ἀφράτων ὅπι ὃ ἡγεμονικόν. οἱ δὲ οὕτως. ὕπνος ὄϛιν ἡ ψυχῆς καταφορὰ κ) φύσιν ἀπὸ τῶν ἀφράτων ὅπι τὸν ἐγκέφ. ἄλλως. ὕπνος ὄϛιν ἠσυχία, καὶ παῦλα τῶν ἡγεμονικῶν. τίς ποιητικὴ αἰτία τ῀ ὕπνου; ἡ ἐν ἐγκεφάλῳ χρήσιμος ὕλη. ἢ, ἀγαθοποιὸς ὄϛιν ἡ χρήσιμος ὕλη ἀπὸ τ῀ στομάχου εἰς τ῀ ἐγκέφαλον ἀναφερομένη, κ) ἡ μᾶλλον ὑγροτέρα, κ) μετρίως θερμοτέρα ὄϛι.

Τί ὄϛιν ἐγκήρησις;

ρκη'. Ἐγκήρησίς ὄϛιν ἔντασις ψυχῆς, κ) ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς πάντα τὰ μέρη, κ) τὰ μόρια τ῀ σώματος.

Τί ὄϛιν ὑγίεια;

ρκθ'. Ὑγίεά ὄϛι τῶν πρώτων κ) φύσιν ἡ εὐκρασία τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν, ἢ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀπρόσκοπος ἐνέργεια. ἢ, ὑγίεά ὄϛιν εὐκρασία τῶν πεπερασμένων πρώτων στοιχείων ἐξ ὧν ὃ σῶμα συνέϛηκε, θερμοῦ, ψυχροῦ, ὑγροῦ, ξηροῦ· οἱ δὲ οὕτως. ἁρμονία τῶν συνιϛώντων τ῀ ἀνθρώπου, θερμῶν τε, καὶ ψυχρῶν, ὑγρῶν τε, καὶ ξηρῶν. πόσα πρέπει τῇ ὑγιείᾳ; τρία. κάλλος, εὐεξία, ἀρτιότης. κάλλος ποῖον; κάλλος μὲν οὐχ ὁ ποῖον κωμικοῖς δι' ὑπογεισμάτων προσώπου, καὶ βαφῆς τριχῶν, κ) τῶν τούτοις ἐοικότων προσαναπλούμενον. ποία εὐεξία; εὐεξία δὲ ἡ οὐχὶ ἀπὸ γυμναϛικῆς, ἀλλ' ἡ κατ' ἐπακολούθησιν τῆς ὑγιείας συνιϛαμένη. ποία ἀρτιότης; ἀρτιότης δ' ὄϛιν ἡ τῶν μερῶν ἀπηρτισμένων ῥώσις τε, καὶ συμμετρία. πάλιν δὲ τῷ καλλῶ πρέπει τρία, εὐχροια, καὶ μελῶν ἀναλογία τε, καὶ εὐρυθμία. ἔνιοι γοῦν ὅλως ὃ κάλλος οὕτως ὡρίσαντο. κάλλος ὄϛιν εὐρυθμία μελῶν μετ' εὐχροίας. εὐχροια καὶ μελῶν ἀναλογία τε, καὶ εὐρυθμία εἰϛι, ὃ κάλλος. τί διαφέρει ὑγίεά εὐεξίας; ὑγίεά εὐεξίας τούτῳ διαφέρῃ, ὅτι ὑγίεά μὲν καὶ ἔϛιν εὐεξία συμμέτρως, ἡ δὲ εὐεξία, ὑγίεά ὑπερτεταμένη· ἡ δὲ ὅπι τῶν γυμναϛικῶν εὐεξία, οὐδὲ ὑγίεά ἂν ὡς εἴη.

Ποῖαι ἀρεταὶ σώματος, καὶ ποῖαι ψυχῆς;

ρλ'. Ἀρεταὶ μὲν σώματος, ὑγίεα, ῥώμη, κάλλος, ἀρτιότης. ψυχῆς δὲ ἀρεταὶ, φρόνησις, σωφροσύνη, ἀνδρεία, δικαιοσύνη. τίς τούτων ἀναλογία; ὑγίεια μὲν πρὸς σωφροσύνην. ἡ μὲν γὰρ ὑγίεά, εὐκρασία τῶν πρώτων, καὶ σύϛασίς ὄϛι. ἡ δὲ σωφροσύνη ὃ καθαρὸν πάντως πάθους τοῦ ψυχροῦ, ἡδονῆς, φόβου, λύπης, ἐπιθυμίας· δι' ὧν αἰτίαν ταῖς ὁρμαῖς τῆς ψυχῆς ἀταράχοις παρέχειν· καὶ σύϛασις αὕτη ψυχῆς ὄϛι, ἡ ὑγίεά. πάλιν ἀναλογία ὄϛι, ῥώμη σώματος πρὸς ἀνδρείαν ψυχῆς. ἡ μὲν γὰρ ῥώμη εὐτονία ὄϛι σώματος, καὶ ἰσχὺς ἀκαταγώνιϛος τοῖς νομιζομένοις ὃ σῶμα φθείρειν. ἡ δὲ ἀνδρεία, ῥώμη ψυχῆς, καὶ ἰσχὺς πρὸς τὰς ὑπομονὰς τῶν ἰσχυρῶν φαντασιῶν θανάτου, πόνου, θλαπτωρείας, καὶ καθ' ὅλου πάντως, τῶν δοκούντων εἶναι

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 252 sur 413

δίνου καὶ φοβερόν. παρεσκεύασε δὲ τὴν κάλλει πάλιν ἡ δικαιοσύνη· ὁ μὲν γὰρ κάλλος ἐν συμμετρίᾳ μελῶν μετ' εὐχροίας νοεῖται· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ἐν συμμετρίᾳ τῆς ἑκάστου ἐπικαλλοντος ἑκάστου. ἀπονεμητικὴ γάρ ἐστιν ἑκάστῳ τῶν παρὰ ἀξίαν, οἷς θεοῖς, γονεῦσι, συγγενέσι, φίλοις, οἰκείοις, πολίταις. τῇ δὲ φρονήσει, ἡ ἀκρότης. ἀκρότης μὲν γὰρ συμπλήρωσίς ἐστι τῶν τῆς ψυχῆς ὀρθῶν καταλήψεων, ὥσπερ καὶ τῶν μελῶν. οὕτω δὲ καὶ ἡ φρόνησις.

A bilia esse videntur, speciem impensiùs præ se ferunt. Similis autem iustitia pulchritudini videtur; Pulchritudo namque in membrorum symmetria cum coloris bonitate intelligitur: Iustitia autem, in eius commoderatione, quod in re quaque exuperat; Cuique enim pro dignitate tribuit, vt diis, parentibus, cognatis, amicis, familiaribus, ciuibus. Prudentiæ verò integritas confertur. Integritas namque vt partium corporis, sic & prudentia rectarum animi comprehensionum consummatio est.

Τί ἐστι κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν, καὶ φύσει, καὶ οὐ φύσει.

Quid secundum naturam, præter naturam, natura, & non natura.

ρλα'. Τὸ κατὰ φύσιν, μὲν ἐστιν ἡ ὑγίεια. τὸ δὲ παρὰ φύσιν, ἡ νόσος. τὸ φύσει δὲ, οὔτε κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὔτε ἤδη παρὰ φύσιν, οἷος ὁ λευκὸς ἄγαν, καὶ ξηρὸς, ἢ ὁ παχὺς ἤδη, καὶ πιμελώδης, ἢ ὁ γρυπὸς, ἢ ὁ γλαυκὸς, ἢ ὁ σιμὸς, ἢ ὁ ῥεβὸς· οὗτοι καὶ οὕτως ἔχοντες, κατὰ φύσιν μὲν οὐ διάκεινται, παρὰ φύσιν δὲ οὐκ ἤδη μὲν γὰρ καὶ οὗτοι τὸ σύμμετρον. οὐδὲ μὲν παρὰ φύσιν ἔχουσιν, οὐ γὰρ ἐμποδίζονται εἰς τὰς ἐνεργείας. τὸ δὲ οὐ φύσει, τοιοῦτόν ἐστι, τὸ μήτε παρὰ φύσιν ἐστὶ, μήτε κατὰ φύσιν, μήτε φύσει ἐστί. ὥσπερ οἱ τὰς λεύκας ἔχοντες, καὶ τὰς ἀκροχορδώνας, ἄλφους τε καὶ μύρμηκας, καὶ εἴ τι ὅμοιον. τοῦτα γὰρ οὔτε κατὰ φύσιν, ἔξω γάρ εἰσι τῶν κατὰ φύσιν, οὔτε μὲν παρὰ φύσιν, οὐδὲ γὰρ ἐμποδίζει τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. οὔτε δὲ φύσει, οὐ γὰρ ἐξ ἀρχῆς γέγονεν, οὐδ' ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως. λείπεται ἄρα οὐ φύσει εἶναι. ἐλαττοῖ δὲ τὴν λέξιν, τὴν κατὰ φύσιν, τὸ φύσει· καὶ τὴν παρὰ φύσιν, τὸ οὐ φύσει.

B 131. Equidem quod secundum naturam, sanitas est; quod verò præter naturam, morbus. Quod autem est natura, id neque secundum naturam, neq; præter naturã iam est; vt gracilis admodum, ac siccus; vel crassus iam, & præpinguis; vel qui naso est adunco, vel simo; vel cæsius; vel qui varus, aut varia est natura; qui ita se habent, non sunt secundum naturam affecti; nam hi symmetriam transgressi sunt; sed nec præter naturam quoque afficiuntur; non enim in functionibus edendis impediuntur. Quod autem non natura, eiusmodi est, vt neque secundum naturam, neque præter naturam, neque natura existat: Tales sunt qui leucas, aut alphos, aut acrochordones, aut myrmecias, ac similia habent. Hæc enim neque secundum naturam sunt, nam extra naturalem sunt statum; neque verò præter naturam, quum naturales minimè lædant actiones; verùm neque natura sunt; nõ enim ea fuere à principio genita, neque à prima generatione cõstitere; nõ natura ergo vt sint, relinquitur. Enimverò, quod constat natura, ei quod secundũ naturã, & quod nõ natura, ei quod præter naturã, ratione proximũ est.

Τίνα μὲν πρὸς τὸ ζῆν μόρια, καὶ τίνα δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν γεγονότα τυγχάνει;

Quæ partes tum ad viuendum, tum ad bene viuendum procreatæ sunt?

ρλβ'. Τῶν ἐν ἡμῖν μερῶν, τὰ μὲν πρὸς τὸ ζῆν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς φύσεως, τὰ δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν ἀπὸ τῆς φύσεως γέγονε. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὸ ζῆν γεγονότα, τὰ κύρια τυγχάνει, οἷς ἐγκέφαλος, καὶ καρδία, καὶ πνεύμων, καὶ ἧπαρ, καὶ γαστὴρ· ὧν παθόντων ἢ ἐξ αὐτάγκης, ἤτοι παραυτίκα, ἢ ὕστερον τὸ ζῶον τελευτᾷ. τὰ δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν, ὀφθαλμοὶ, πόδες, χεῖρες, καὶ τὰ ἄλλα μόρια. τούτων γὰρ παθόντων, ζῇ μὲν τὸ ζῶον, ζῇ δὲ οὐ καλῶς.

C 132. Quæ partes nobis insunt, aliæ quidem ad viuendum à natura, aliæ verò ad bene viuendum à natura procreatæ sunt. Quæ itaque partes ad viuendum progenitæ sunt, propriæ ac principes habentur vt cerebrum, cor, pulmo, iecur, & ventriculus, his enim prauè affectis, animal protinus, aut postmodum necessariò interit. Quæ verò ad bene viuendum, oculi, pedes, manus, & cætere partes. his namque affectis, viuit quidem animal, sed fœliciter minùs viuit.

Τί ἐστι νόσος;

Quid Morbus.

ρλγ'. Νόσος ἐστὶ δυσκρασία τῶν φυσικῶν κατὰ φύσιν· ἢ, δυσκρασία τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν. ἢ, τῶν φυσικῶν δυνάμεων παραπλησμός. ἢ, ἐκ βραχέος τοῦ σώματος ἐν τῷ κατὰ φύσιν, εἰς τὸ παρὰ φύσιν. ἢ, νόσος ἐστὶ δυσκρασία τῶν φυσικῶν, καθ' ὃ ὑπερκρατεῖ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, ἢ τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ὑγρόν. αἱ νοσώδεσταται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων, ἐξ ἐναντίων τῇ κράσει συγκεῖνται μορίων, ὥσπερ αἱ ἀρίσται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων, συνεστήκασιν ἐκ συμμέτρων μὲν τῶν ὀργανικῶν, ἐξ εὐκρασίας δὲ τῶν ὁμοιομερῶν.

D 133. Morbus est primorum, quæ secundum naturam consistunt, *corporum* intemperies. Vel; eorum quæ nobis insunt humorum intemperies. Vel; naturalium facultatum impeditio. Vel; euersio corporis ab eo qui secundum naturam est statu in eum qui præter naturam. Vel; Morbus, est primorum intemperies, in qua siccum, aut frigidum, aut calidum, aut humidum exuperat. Morbosissimæ corporum constitutiones ex contrariis temperamento constant partibus quemadmodum optimæ corporum structuræ sunt ex organicarum partium symmetria, & ex similarium proba temperie.

Τί ἐστι πάθος;

Quid affectio?

ρλδ'. Πάθος ἐστὶ παραπλησμὸς τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας νοσώδης, ἢ τινος, ἢ τινων, ἢ μιᾶς, ἢ πλειόνων τῶν τῆς φύσεως ἐνεργημάτων. τινὲς δὲ οὕτως, ὡς Ηερόφιλιοι. πάθος ἐστὶ τὸ μὴ παραπλησμὸς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ λυόμενον, καὶ ἐλάττονι δὲ ποτε, καὶ ἐν πλείονι.

E 134. Affectio, est interturbatio alicuius qui secundum naturam est actionis morbosa, aut quarundam, aut vnius, aut omnium naturæ functionum. Quidam verò, vt Herophilei, hoc modo. Affectio est quæ non semper eodem tempore soluitur, sed in breuiore quandoque, interdum & longiore.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 253 sur 413

Quid ægritudo? & quomodo diuiduntur morbi?

135. Ægritudo, eſt affectio morboſa aut totius corporis aut partis. Adhæc; morborum alij quidem continui ſunt, alij intermittentes, alij acuti, alij peracuti, alij diuturni. Continui ſunt, hemitritæus, typhodes quæ ita vocatur, & febris ardens. Intermittentes hi ſunt quotidiana, tertiana, quartana, quintana & his ſimiles. Acuti ſunt phrenitis, lethargus, pleuritis, peripneumonia, febres ardentes, & tertianæ continuæ. Peracuti, ſunt ſynanche, cynanche, apoplexia, cholera, tetanus, & his ſimiles. Diuturni, ſunt tabes, epilepſia, arthritis, nephritis, hydrops, marcor, & his conſimiles. Morborum præterea quidam acuti ſunt, & continui; vt ardentes febres, phrenitides, pleuritides; hi enim acuti & continui ſunt. Nonnulli neque acuti, neque continui vt diuturni morbi. Quidam verò acuti quidem ſunt; non autem continui; vt tertianæ febres. Quidam denique continui quidem ſunt, non autem acuti vt hemitritæi, & typhodes febres.

A Τί ἐστι νόσημα, καὶ πῶς διαιρεῖζονται αἱ νόσοι;

ρλε'. Νόσημά ἐστιν ἕξις νοσώδης, ἢ ὅλου τοῦ σώματος, ἢ μέρους. ἔστι τῶν νοσημάτων τὰ μὲν ἐστι συνεχῆ, τὰ δὲ διαλείποντα, τὰ δὲ ὀξέα, τὰ δὲ καταξέα, τὰ δὲ χρόνια. συνεχῆ μὲν ὁ ἡμιτριταῖος, καὶ ὁ τυφώδης οὕτω καλούμενος πυρετὸς, καὶ ὁ καῦσος. διαλείποντα δέ ἐστι τὰ ἀμφημερινὸς, τριταῖος, τεταρταῖος, πεμπταῖος, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ὀξέα δὲ, φρενῖτις, λήθαργος, πλευρίτις, περιπνευμονία, καῦσοι, καὶ τριταῖοι συνεχεῖς. καταξέα δὲ, συνάγχη, κυνάγχη, ἀποπληξία, χολέρα, τέτανος, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. χρόνια δὲ, φθόη, ἐπιληψις, ἀρθρῖτις, νεφρίτις, ὕδρωψ, ἀτροφία, καὶ τὰ τούτοις ἐοικότα. ἔστι τῶν νοσημάτων τὰ μὲν ἐστιν ὀξέα, καὶ συνεχῆ, ὡς οἱ καῦσοι, καὶ φρενῖτιδες, καὶ πλευρίτιδες· καὶ γὰρ ὀξέα ταῦτα καὶ συνεχῆ τυγχάνει. τὰ δὲ οὔτε ὀξέα, οὔτε συνεχῆ, ὡς τὰ χρόνια νοσήματα. τὰ δὲ ὀξέα μέν, οὐ συνεχῆ δὲ, ὡς οἱ τριταῖοι πυρετοί· τὰ δὲ συνεχῆ μέν, οὐκ ὀξέα δὲ, ὡς ἡμιτριταῖοι, καὶ οἱ τυφώδεις.

B

Quot ſunt febrium tempora?

136. Febrium ſtatus quatuor ſunt, quos etiam tempora nominant, inſultus, incrementum, vigor, declinatio.

Πόσοι εἰσὶν οἱ τῶν πυρετῶν καιροί;

ρλς'. Τῶν πυρετῶν τέτταρές εἰσι καιροὶ, οὓς καὶ χρόνους προσαγορεύομεν, εἴσοδον, αὔξησιν, ἀκμὴν, καὶ παρακμήν.

C

Quot morborum differentias nouit Hippocrates.

137. Hippocrates nouem morborum differentias nouit, acutum, peracutum, malignum, diuturnum, medium, exitialem, ſalutarem, periculoſum, periculi expertem.

Πόσας τῶν νοσημάτων διαφορὰς οἶδεν ὁ Ἱπποκράτης;

ρλζ'. Τῶν νοσημάτων διαφορὰς εἶδεν Ἱπποκράτης ἀνέα, ὀξὺ, κατοξὺ, κακόηθες, χρόνιον, μέσον, ἰλέθριον, σωτήριον, ἐπικὸς, κινδυνώδες, ἀκίνδυνον.

Quid eſt morbus acutus?

138. Morbus acutus eſt, qui & viribus, & ſpecie magnus eſt, & periculoſus, quique vt plurimum ſeptem diebus iudicatur. Aliter. Acutus morbus eſt, qui magnus eſt & ad vigorem celeriter peruenit. Vel ex Hippocrate. Acutus morbus, magnus & periculoſus morbus eſt, quique plurimos enecat. Aliter. Acutus morbus eſt is, qui facilem ſolutionem, vel internecionem, quantum in ipſo eſt, habet.

Τί ἐστιν ὀξὺ νόσημα;

ρλη'. Ὀξὺ μὲν οὖν ἐστι πάθος ὃ δυνάμει, καὶ φαντασίᾳ μέγα, καὶ χαλεπὸν, κρινόμενον τὰ πλεῖστα ἐν ἑπτὰ ἡμέραις ἑπτὰ. ἄλλως. ὀξὺ νόσημα μέγα τί ἐστι, καὶ πρὸς τὴν ἀκμὴν ἐπειγόμενον διὰ ταχέων. ἢ, ἐκ τῶν Ἱπποκράτους, ὀξὺ νόσημά ἐστιν ὃ μέγα, καὶ ὀλέθριον ὃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων κτείνει. ἄλλως. ὀξὺ πάθος ἐστὶ τὸ εὐπετῆ τὴν λύσιν ἢ αἵρεσιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, ἔχον.

D

Quid eſt morbus peracutus?

139. Morbus peracutus eſt affectus acuto vi & ſpecie maior & difficilior, qui ferè ſeptem diebus iudicatur; hunc etiam acutiſſimum appellare conſueuit Hippocrates. Aliter. Peracutus morbus is eſt, qui ſtatim in ſummo vigore viget; Per ſtatim autem, circa primum quaternarium, vel paulò poſt intelligendum. Aliter. Morbus peracutus eſt qui ſeptimum diem non tranſgreditur; ſed aut in eo, aut etiam maturius iudicatur.

Τί ἐστι κατοξὺ νόσημα;

ρλθ'. Κατοξὺ πάθος ἐστὶ τὸ δυνάμει, καὶ φαντασίᾳ μεῖον καὶ χαλεπώτερον τοῦ ὀξέος, τὰ πλείστα κρινόμενον ἐν ἑπτὰ ἡμέραις ἑπτά. τοῦτο καὶ ὀξύτατον προσαγορεύειν εἴωθεν Ἱπποκράτης. ἄλλως. κατοξὺ νόσημά ἐστι τὸ αὐτίκα ἀκμάζον. αὐτίκα δὲ ἀκουστέον περὶ τὸ τετράδιον, ἢ μικρὸν τούτου ὑστερον. ἄλλως. μεταξὺ νόσημά ἐστι τῆς ζ' ἡμέρας οὐκ ὀξυτέρως προϊόν, ἀλλ' ἤτοι κατ' αὐτὴν, ἢ καὶ πρωϊαίτερον κρινόμενον.

E

Quid eſt malignus morbus?

140. Malignus morbus eſt, qui facultate quidem magnus eſt, & difficilis, ſpecie verò debilis, neque ſtatuta iudicationis habet tempora. Aliter; Malignus morbus vocatur, qui ægris periculum minatur, nec ſpem ſalutis adimit.

Τί ἐστι κακόηθες νόσημα;

ρμ'. Κακόηθες νόσημά ἐστι τὸ δυνάμει μὲν μέγα, καὶ χαλεπὸν, φαντασίᾳ δὲ ἀσθενές, οὐκ ἔχον κρίσεως χρόνους ὡρισμένους. ἄλλως. κακόηθες νόσημά ἐστιν ὅσον κίνδυνον ἀπειλεῖ τοῖς κάμνουσιν, οὐκ ἀποκόπτει τὴν τῆς σωτηρίας ἐλπίδα.

F

Quid morbus diaturnus?

141. Morbus diuturnus eſt, qui in peius mutatur, ac melius; in menſibus, anniſque iudicatur, aut etiam cum homine interit.

Τί ἐστι χρόνιον νόσημα;

ρμα'. Χρόνιον νόσημά ἐστι τὸ μεταβάλλον ὀλίγον ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἢ ὀλίγον ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ κρινόμενον ἐν μησὶ, καὶ ἐνιαυτοῖς, ἢ καὶ συναποθνῄσκον τῷ ἀνθρώπῳ.

Τί ἐστι μέσον νόσημα;

ρμβ'. Μέσον νόσημά ἐστι ὃ μεταξὺ χρονίου, καὶ ὀξέος, μεταβαλλον, καὶ αὖθ' ὅπη ὃ χρῆσιν, καὶ ὅπη ὃ χεῖρον. κρινόμενον τεσσαράκοντα, ἢ ὀγδοήκοντα.

Τί ἐστιν ὀλέθριον νόσημα;

ρμγ'. Ὀλέθριον νόσημά ἐστι ὃ πάντη πάντως ὄλεθρον ἐπιφέρον, ἤτοι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἢ ἐν πλείονι.

Τί ἐστι σωτηρικός νόσημα;

ρμδ'. Σωτηρικὸς νόσημά ἐστιν, ὃ οὐδέποτε αὐταρκτικὸν γίνεται, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ· ὅπερ πολλάκις δι' ἁμάρτημα κινδυνώδες γίνεται.

Τί ἐστι κινδυνώδες νόσημα;

ρμε'. Κινδυνώδες νόσημά ἐστι ὃ ῥοπὴν ἴσην ἔχον, καὶ πρὸς ὄλεθρον, καὶ πρὸς σωτηρίαν. λέγοιτο δ' ἂν τοῦτο, καὶ ἀμφίβολον.

Τί ἐστιν ἀκίνδυνον νόσημα;

ρμς'. Ἀκίνδυνον νόσημά ἐστι ὃ ἀεὶ ῥέπον ἐς σωτηρίαν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τῇ δυνάμει τοιοῦτον ὑπάρχον τοῦ σωτηρικόν.

Τί ἐστι μέγα νόσημα;

ρμζ'. Μέγα καὶ φαντασίαν νόσημά ἐστιν, ὡς ὃ ἐν σαρκωμάτοις τόποις τραῦμα, πολὺν ἔχον τόπον· ὃ δὲ κατ' ἀποτέλεσμα μέγα νόσημα, ὡς ὃ κατὰ νεῦρον, ἢ μυὸς νύγμα, σμικρὸν τὸν ὄγκον μικρὸν φαινόμενον, δυνάμει δὲ μέγα ὑπάρχον.

Τί ἐστιν ἀῤῥώστημα;

ρμη'. Ἀῤῥώστημά ἐστι νόσημα ἐγκεχρονισμένον μετ' ἀδυνείας πλείονος. ἢ, Ἀῤῥώστημά ἐστι νόσημα ἀδυνές, ἐλαττοῦν τὴν δύναμιν.

Τί ἐστιν ἔμμονον νόσημα;

ρμθ'. Νόσημα ἔμμονόν ἐστιν ἔμμονος κατάστασις παρὰ φύσιν τοῖς τὰ μετέχοντα τῆς ζωῆς σώματα· οἱ Ηροφίλειοι πάλιν λέγουσιν εἶναι ὃ δύσλυτον, καὶ ἀκίνητον, οὐ τὴν αἰτίαν ἐν ὑγροῖς ἔχον.

Τί ἐστι τὰ σποραδικὰ νοσήματα;

ρν'. Σποραδικὰ νοσήματά ἐστι τὰ ἐν παντὶ χρόνῳ, καὶ τόπῳ γινόμενα. ἄλλως. σποραδικὰ νοσήματά ἐστιν ἃ καθ' ἕκαστα ἰδίᾳ ἑκάστου. ἄλλως. σποράδες αἱ νόσοι διαφοραὶ, οὐχ ὁμογλυφὲς, ἄλλαι ἄλλοις συμβαίνουσιν.

Τί ἐστι τὰ ἔνδημα;

ρνα'. Ἔνδημά ἐστι τὰ ἔν τισι πλεοναζοντα τόποις. ἄλλως. ὅσα πλεοναζῇ διὰ παντὸς ἔν τινι χώρᾳ, ἃ τοῦτ' ἐστιν ἔνδημα.

Τί ἐστι τὰ ἐπίδημα;

ρνβ'. Ἐπίδημά ἐστι τὰ κατά τινας χρόνους παρὰ πλείονας ἐν ταὐτῷ τόπῳ γινόμενα.

Τί ἐστι λοιμός;

ρνγ'. Λοιμός ἐστι νόσημα ὅπη πάντας, ἢ τοὺς πλείστους παραγινόμενον ὑπὸ διαφθορᾶς ἀέρος, ὥστε τοὺς πλείστους ἀπόλλυσθαι. φέρεται δὲ καὶ τοιοῦτός τις ὅρος. λοιμός ἐστι κοινὸν

A

Quid medius morbus?

142. Medius morbus, qui inter diuturnum & acutum eſt is quoque in melius, ac deterius commeat; atque in ſexaginta fere, aut octoginta diebus iudicatur.

Quid morbus exitialis?

143. Exitialis eſt morbus, qui prorſus exitium adfert, vel breui, vel plurimo tempore.

Quid morbus ſalutaris?

B 144. Salutaris morbus eſt, qui nunquam fit peremptorius, quantum per ſe. Quoniam multoties ob errorem periculoſus euadit.

Quid morbus periculoſus?

145. Periculoſus morbus eſt, qui ad perniciem & ſalutem æquale habet momentum; is anceps quoque dici poteſt.

Quid morbus non periculoſus, ſeu ſecurus?

146. Non periculoſus *vel ſecurus* morbus, eſt qui ſemper ad ſalutem, quantum in ipſo eſt,
C vergit, idémque facultate cum ſalutari eſt.

Quid morbus magnus?

147. Morbus ſpecie magnus, eſt vt vulnus in carnoſis locis, multum ſpatij occupans; Magnus autem re, vel effectu, vt punctura in neruo, vel muſculo, quæ parua viſui apparet; facultate autem magna eſt.

Quid infirmitas?

148. Infirmitas ſeu aduerſa valetudo, morbus eſt inueteratus multa cum imbecillitate. Vel;
D Infirmitas eſt morbus imbecillis, vires diminuens.

Quid morbus permanens?

149. Morbus permanens eſt diſpoſitio præter naturam corporum vitam participantium, quem affectum eſſe aiunt Herophilei, qui nec facile ſoluitur, neque facilè dimouetur; eiuſque eſſe in humidis cauſam.

Quid morbi ſporadici ſiue diſperſi?

150. Morbi ſporadici, ſunt qui omni tempore & loco exoriuntur. Aliter. Morbi ſporadici ſunt
E qui ſeparatim quemque inuadunt. Alio modo. Morbi diſperſi, diuerſi, non eiuſdem generis, alij aliis contingentes.

Quid morbi vernaculi ſeu publici?

151. Vernaculi morbi, ſunt qui quibuſdam in locis frequentius affluunt. Aliter. Morbi vernaculi, ſunt qui perpetuò regionem aliquam occupant.

Quid morbi vulgares ſeu epidemij?

152. Vulgares morbi, ſunt qui temporibus quibuſdam plures eodem in loco corripiunt.
F

Quid peſtilentia?

153. Peſtilentia eſt morbus qui in omnes, aut plurimos graſſatur, ab aëris corruptela proueniens; quo fit, vt quamplurimi intereant. Fertur & quædam huiuſmodi definitio. Peſtilentia, eſt commu-

nis

nis affectus plurimorum, qui ſub idem tempus per vrbes, nationéſque acuta pericula, mortéſque infert acutas. Definire & hoc modo poſſumus. Peſtilentia eſt conuerſio aëris, adeout nec ordinem proprium ſeruent anni tempora, ſimúlque plures ex eodem morbo intereant.

A πάθος πλείστων, ὑπὸ τ' αὐτὸν χρόνον καὶ πόλεις, ἢ ἔθνη ὀξεῖς κινδυνώδεις, καὶ θανατικὰς ἐπιφέρον. δυνατὸν καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. λοιμός ἐστι ζώπυρα ἀέρος, ὥστε μὴ τετηρηκέναι τὰς ὥρας τοῦ ἰδίαν τάξιν, μηδ' ὑπὸ τοῦ καὶ πολλοὺς ἀποθνήσκειν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νοσήματος.

Quid cauſa & quetuplex?

154. Cauſa, eſt quæ in corpore aliquid efficit; expersque ipſa eſt corporis. Vel cauſa eſt (vt tradunt Philoſophi) alicuius rei effectrix, aut cuius gratia aliquid fit. Triplex autem cauſa eſt; Alia quidem eſt euidens; alia verò antecedens; alia denique continens ſeu coniuncta.

Τί αἴτιον ἁπλοῦν.

ρνδ'. Αἴτιόν ἐστιν ὃ ποιοῦν τι ἐν τῷ σώματι, καὶ αὐτὸ ἀσώματόν ἐστι. ἢ, αἴτιόν ἐστιν, ὡς οἱ φιλόσοφοι λέγουσι, τὸ ἕνεκα ποιητικὸν, ἢ δι' ὅ, τι γίνεται. τριπλοῦν δὲ αἴτιον· ἔστι δὲ τὸ μὲν προκαταρκτικὸν, τὸ δὲ προηγούμενον, τὸ δὲ συνεκτικόν.

B

Quid cauſa procatarctica ſiue euidens?

155. Cauſa euidens, eſt quæ peracto opere diſceſſit; quemadmodum canis quum momordit, & ſcorpius, quum ictum inſlixit, & inuſtio à ſole, quæ febrem molitur. Athenæus autem Attalenſis ſic inquit; Cauſa, eſt ea quæ facit; hæc autem eſt procatarctica. Aliter, Cauſæ euidentes ſunt, quæ ante totam operis conſummationem exiſtunt, quáſque nulla præcedit.

Τί ἐστι τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον;

ρνε'. Προκαταρκτικὸν μὲν οὖν ἐστιν ὃ ποιῆσάν τι τὸ ἀποτέλεσμα, κεχώρικεν, ὡς ὁ δακὼν κύων, καὶ ὁ πλήξας σκόρπιος, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἔγκαυσις ἢ τὴν πυρετὸν ἐργαζομένη. Ἀθηναῖος δὲ ὁ Ἀτταλεὺς οὕτω φησίν. αἴτιόν ἐστι τὸ ποιοῦν. τοῦτο δέ ἐστι τὸ προκαταρκτικόν. ἄλλως. τὰ προκαταρκτικὰ αἴτιά ἐστιν, ὅσα προκαταρχὴ τῆς ὅλης συντελείας τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ ὧν οὐδὲν προηγεῖται.

C

Quid cauſa antecedens?

156. Antecedens cauſa eſt, quæ ab euidente vel comparatur, vel adiuuatur, coniunctámque antecedit. Nonnulli verò ſic; Antecedens cauſa eſt, qua præſente, adeſt effectus; & augeſcente, augetur, & imminuta, imminuitur, & ſublata, tollitur.

Τί ἐστι τὸ προηγούμενον αἴτιον;

ρνς'. Προηγούμενον αἴτιόν ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ ἤτοι κατασκευαζόμενον, ἢ συνεργούμενον, καὶ προηγούμενον τοῦ συνεκτικοῦ. οἱ δὲ οὕτως. προηγούμενον αἴτιόν ἐστιν ᾧ παρόντος, παρέστι τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ αὐξομένου αὔξεται, καὶ μειουμένου, μειοῦται· καὶ ἀριθμοῦ, ἀριθμεῖται.

Quid cauſa continens ſeu coniuncta?

157. Cauſa continens eſt, quæ præſens præſentem ſeruat morbum, & ſublata ſimul tollit, vt calculus in veſica, vt aquula, vt pterygium, vt encanthis, aliáque eiuſmodi quæ cauſas coniunctas vocant, vt præclariſſimi Medici qui ea non in cauſarum duntaxat, ſed & in affectuum ratione ponunt.

Τί ἐστι τὸ συνεκτικὸν αἴτιον;

ρνζ'. Συνεκτικὸν αἴτιόν ἐστιν, ὃ παρὸν μὲν, παρουσάμ φυλάττει τὸ νόσον. ἀναιρούμενον δὲ, ἀναιρεῖ. ὡς ὁ ἐν τῇ κύστει λίθος, ὡς ὑδατίς· ὡς πτερύγιον, ὡς ἐγκάνθις· ὡς ἄλλα τοιαῦτα συνεκτικὰ καλούμενα αἴτια, ἅπερ οἱ ῥηνικώτατοι τῶν ἰατρῶν οὐκ ἐν αἰτίων μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παθημάτων ὑφέντων ταῦτα.

D

Quid cauſa abſoluta ſeu præcipua?

158. Cauſa perfecta, ſeu per ſe finiens, eſt ipſa quæ per ſe finem facit.

Τί ἐστι τὸ αὐτοτελὲς αἴτιον;

ρνη'. Αὐτοτελὲς αἴτιόν ἐστι τὸ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ποιοῦν τέλος.

Quid Concauſa?

159. Concauſa eſt, quæ cum alia pares obtinens vires, opus molitur, id verò facere ſola per ſe ipſa non poterat.

Τί ἐστι συναίτιον;

ρνθ'. Συναίτιόν ἐστιν ὃ σὺν ἑτέρῳ δυνάμιν ἴσην ἔχον, ποιοῦν τὸ ἀποτέλεσμα, αὐτὸ δὲ κατ' ἰδίαν μόνον οὐ δυνάμενος ποιῆσαι.

E

Quid cauſa adiuuans?

160. Adiutrix cauſa eſt quæ opus quidem confieit, ſed ægrè, quapropter alteri conſonatur, quò rem conſequatur facilius, quam promptè obire ſeorſum nequit.

Τί ἐστι συνεργὸν αἴτιον;

ρξ'. Συνεργόν ἐστιν αἴτιον, ὃ ποιοῦν ἀποτέλεσμα, δυσχερῶς δὲ, συλλαμβάνον πρὸς ὃ ῥᾷον αὐτὸ γενέσθαι, κατ' ἰδίαν δὲ ποιῆν οὐ δυνάμενον.

Quid cauſæ manifeſtæ?

161. Cauſæ manifeſtæ, ſunt quæcunque ex ſe ipſis facientes agentéſque ſenſu deprehenduntur. Aliqui hoc modo. Manifeſtæ ſunt cauſæ, quæ & apparent ipſæ, & opus conſentaneè ſibi fieri oſtendunt.

Τί ἐστι τὰ πρόδηλα αἴτια;

ρξα'. Πρόδηλά ἐστιν αἴτια ὅσα ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται δι' αἰσθήσεως ποιοῦντά τε, καὶ ἐνεργοῦντα. οἱ δὲ οὕτως. πρόδηλά ἐστιν αἴτια ἃ καὶ αὐτὰ φαίνεται, καὶ ἀποφαίνει ὃ ἀποτέλεσμα συμφώνως αὐτοῖς γινόμενον.

F

Quid non manifeſtæ cauſæ? quid abditæ ſeu obſcuræ?

162. Non manifeſtæ cauſæ ſunt, quæ non ex ſeipſis, ſed per ſigna deprehenduntur; quemadmodum obſcuræ, quæ neque ex ſeipſis, neque ex aliis noſcuntur.

Τί ἐστι τὰ οὐ πρόδηλά τε, καὶ ἄδηλα αἴτια;

ρξβ'. Οὐ πρόδηλα αἴτιά ἐστιν ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλὰ διὰ σημείων καταλαμβάνεται· καθάπερ δὲ ἄδηλα, ὅσα οὔτε ἐξ ἑαυτῶν, οὔτε ἐξ ἄλλων καταλαμβάνεται.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 256 sur 413

Τί ἐστι τὰ πρὸς χρηρὸν ἄδηλα;

ρξγ'. Πρὸς χρηρὸν ἄδηλά ἐστιν ὅσα ἀποκαλυφθέντα μὴ μόνοι ἐξ ἑαυτῶν φαίνεται, προσλαμβάνεται δὲ τοῖς σώμασι, διὰ σημείων γνωρίζεται. ἢ οὕτως. πρὸς χρηρὸν ἄδηλά ἐστι τὰ μὲν παρεμπεσόντα ἴσως ἀπόντα, αὖθις δὲ εἰς τὸ αὐτὸ τὴν αἴσθησιν ἐλθεῖν δυνάμενα.

Τί ἐστι σημείωσις;

ρξδ'. Σημείωσίς ἐστιν εἶδος σημείου, ἢ διὰ σημείου, ἢ διὰ σημείων κατάληψις. ἢ, σημείωσις σημεῖόν ἐστι τὸ ἴσως ἀδήλου δηλωτικόν.

Τί ἐστι σημεῖον;

ρξε'. Σημεῖόν ἐστι τοῦ μέλλοντος συμβήσεσθαι διάγνωσις. ἴσως δὲ οὕτως. σημεῖόν ἐστι οὗ γνωσθέντος, ἕτερόν τι ἐξ αὐτοῦ καταλαμβάνεται. ἢ πρότερον ἀγνοούμενον ἡμῖν γινώσκεται καταλαμβανόμενον.

Τί ἐστι τὸ παθογνωμονικόν;

ρξς'. Παθογνωμονικόν ἐστιν τῶν τε ἐντὸς, καὶ τῶν ἐκτὸς σημείωσις. ἢ, παθογνωμονικόν ἐστιν ἐξ οὗ γινώσκεται ὁ πάθος. ἢ, παθογνωμονικόν ἐστι ὃ τῆς τοῦ πάθους ἰδέας δηλωτικόν.

Τί ἐστι πρόγνωσις τε καὶ προγνωστικόν;

ρξζ'. Πρόγνωσίς ἐστιν ὑπόληψιν τῶν ἀποβήσεσθαι μελλόντων. ἢ, πρόγνωσίς ἐστι ὃ προεπίστασθαι τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τῷ σώματι. προγνωστικὸν σημεῖόν ἐστιν ἐξ οὗ γινώσκεσθαι ὃ μέλλον.

Τί ἐστι πρόῤῥησις;

ρξη'. Πρόῤῥησίς ἐστι πρόγνωσις, καὶ προαγόρευσις τοῦ μέλλοντος.

Τί ἐστι συνδρομή;

ρξθ'. Συνδρομή ἐστι συνοδος τῶν συμπτωμάτων. ἢ ὃ τῶν συμπτωμάτων ἄθροισμα. ἢ ὃ τῶν συμπτωμάτων ἄθροισμα φαινομένων σαφῶς ἅπασιν.

Τί ἐστι σύμπτωμα;

ρο'. Σύμπτωμά ἐστι τοῦ πάθους ὑπόμνημα.

Τί ἐστι τὰ βοηθητικὰ σημεῖα;

ροα'. Βοηθητικὰ σημεῖά ἐστιν ἐξ ὧν παρομοιούμεθα τῆς ἐπ' αὐτοῖς τετηρημένης θεραπείας.

Τί ἐστι βοήθημα;

ροβ'. Βοήθημά ἐστι ὃ ἐπ' ὠφελείᾳ προσαγόμενον ἀνθρώποις, συνδετον ἐκ ποιότητος, ποσότητος, τάξεως, καιροῦ.

Τί ἐστι θεραπεία;

ρογ'. Θεραπεία ἐστὶν ἡ τῶν νοσημάτων αἵρεσις ἤδη γεγυμνωμένη, οὐ γυμνωθεῖσα ἔτι. ἢ, θεραπεία ἐστὶ τάξις βοηθημάτων ἀκολουθίαν ἐχόντων. ἢ, καιρὸς ἢ χρόνος, ἢ τάξις καθορθώματος. ἢ ὑπιτηδειότης χρόνου ἐν ᾗ βοηθουμένοις τοῖς κάμνουσιν.

Τί ἐστι καιρός;

ροδ'. Καιρός ἐστι χρήσεως χρόνος ὀξὺς τῆς τῶν πραγμάτων ὠφελείας.

A

Quid ad tempus obſcuræ cauſæ?

163. Ad tempus obſcuræ ſunt, quæ detectæ ex ſe ipſæ non apparent, & adiunctæ corporibus per ſigna cognoſcuntur. Vel ſic. Pro tempore abditæ ſunt eæ, quæ abſunt aliquandiu, ac rurſus venire ſub ſenſum valent.

Quid ſignificatio vel notatio?

164. Significatio, eſt ſigni idea; vel eſt per ſignum, vel per ſigna perceptio. Vel Notatio, eſt ſignum, quod rem minus patentem quampiam declarat.

B

Quid Signum?

165. Signum, eſt rei quæ contingere debet, dignotio. Nonnulli hoc pacto; Signum eſt, quo cognito, aliud quidpiam ex ipſo deprehenditur. Vel quod priùs ignotum nobis erat cognoſcitur, ac percipitur.

Quid ſignum Pathognomonicum affectui proprium?

166. Pathognomonicum *ſeu affectum notans*, eſt tum interiorum, tum exteriorum ſignificatio. Vel; Pathognomonicum eſt ſignum ex quo affectus di-
C gnoſcitur. Vel; Pathognomonicum, eſt quod affectionis ſpeciem ſignificat.

Quid Prænotio, & prognoſticum ſignum?

167. Prænotio, eorum quæ euenire debent, ſcientia eſt. Aut; Prænotio, eſt præſcire quæ corpori ſunt euentura. Prognoſticum ſignum, eſt ex quo futurum noſcitur.

Quid Prædictio?

168. Prædictio, eſt futuri prænotio; prænunciatióque.

D

Quid Syndrome vel concurſus?

169. Syndrome *vel concurſus* eſt congreſſus ſymptomatum. Vel ſymptomatum collectio. Vel ſymptomatum cumulus omnibus liquido apparentium.

Quid Symptoma?

170. Symptoma, eſt affectus acceſſorium; vel conſectarium.

Quid Auxiliaria ſigna?

E 171. Auxiliaria ſigna, ſunt ea, ex quibus curationis, quæ in ipſis obſeruata eſt, commouemur.

Quid Auxilium?

172. Auxilium eſt, quod hominibus ad ſalutem admouetur, ex quantitate, qualitate, ordine, atque occaſione conſtans.

Quid Curatio?

173. Curatio, eſt morbi ſublatio quæ iam facta eſt, non quæ adhuc fit. Vel Curatio, eſt ordo auxiliorum conſequentiam habentium. Vel; Opportu-
F nitas, & tempus, & ordo emendationis obeundæ. Vel; Temporis commoditas, in qua opem ferimus laborantibus.

Quid Occaſio?

174. Occaſio, eſt commodæ functionis tempus præceps, & commodi vſus rerum agendarum.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 257 sur 413

Quid ſignum Demonſtratiuum?

175. Demonſtratiuum ſignum eſt, quod primariò in abditæ alicuius rei conſequentis deprehenſionem per ſe ducit.

Τί ἐστι τὸ ἐνδεικτικὸν σημεῖον;

ροε'. Ἐνδεικτικόν σημεῖόν ἐστι ὃ ἀρχικῶς εἰς κατάληψιν ἀδήλου τινὸς ἀκολουθοῦντος καθ' ἑαυτὸ ἄγον.

Quid Commemorans ſignum?

176 Commemorans ſignum (vt aiunt Empirici) res quæ apparens, atque ex præuia obſeruatione innoteſcens ad rei quæ cognoſcitur memoriam conducit.

Τί τὸ ὑπομνηστικόν;

ροϛ'. Ὑπομνηστικὸν σημεῖόν ἐστιν, ὡς οἱ ἐμπειρικοὶ λέγουσι τὸ φαινόμενον καὶ γινωσκόμενον ἐκ τῆς τοῦ δεῖνα τηρήσεως, χρήσιμον εἰς ὑπόμνησιν γινωσκομένου τοῦ σήματος.

Quid Præſentia præſentium ſigna?

177. Præſentium ſignorum omnium præſentia ſigna ſunt pathognomonica omnia quæ affectum demonſtrant: hæc enim quum fiunt & adſunt, affectus quoque permanent; quum verò ceſſant; morbi quoque ſoluuntur,

Τί ἐστι τὰ παρόντα τῶν παρόντων σημεῖα;

ροζ'. Παρόντων τῶν σημείων πάντων τὰ παρόντα σημεῖα, ἔστι πάντα τὰ παθογνωμονικά. τούτων γὰρ γινομένων καὶ τὰ παρόντων, μένει καὶ τὰ πάθη. παυομένων δὲ λύεται, καὶ τὰ νοσήματα.

Quid Præſentia præteritorum ſigna?

178. Præſentia præteritorum ſigna ſunt à quibus præteritum ſignificatur; vt facti prius vlceris cicatrix.

Τί ἐστι τὰ παρόντα τῶν παρελθόντων σημεῖα;

ροη'. Παρόντα τῶν παρελθόντων σημεῖα, ἀφ' ὧν παρελθὸς ἐστιν, ὡς ἡ οὐλὴ τοῦ παρελθημένου ἕλκους.

Quid Præſentia futurorum ſigna?

179. Præſentia verò futurorum ſigna ſunt à quibus futurum ſignificatur; vt cadaueroſa facies mortis ſignum eſt.

Τί ἐστι τὰ παρόντα τῶν μελλόντων σημεῖα;

ροθ'. Παρόντα δὲ τῶν μελλόντων σημεῖά ἐστι, ἀφ' ὧν καὶ μέλλον. ὡς ὁ νεκρώδης πρόσωπον τοῦ θανάτου.

Quid Præterita præteritorum ſigna?

180. Præterita præteritorum ſigna ſunt, vt à declinatione remiſſio, deceſſionis *morbi ſignum* eſt.

Τί τὰ παρελθόντα τῶν παρελθόντων σημεῖα;

ρπ'. Παρελθόντα τῶν παρελθόντων σημεῖα, ὡς ἡ κατὰ τὸν παροξυσμὸν ἄνεσις, τοῦ παρακμάζειν.

Quid Præterita præſentium ſigna?

181. Præterita præſentium ſigna ſunt, vt demorſum eſſe ab aſpide, inter exitialia cenſeri. Quidam verò ita definiunt; Præterita præſentium ſigna ſunt, vt tenue inteſtinum vulneratum, inter exitialia eſſe vulnera.

Τί τὰ παρελθόντα τῶν παρόντων σημεῖα;

ρπα'. Παρελθόντα παρόντων, ὡς ὁ δεδηχθαι ὑπὸ ἀσπίδος, τοῦ ἐν ὀλεθρίοις εἶναι τοῦτο. οἱ δὲ οὕτως. παρελθόντα παρόντων σημεῖά ἐστιν, ὡς ὁ διεῤῥῶχθαι ὃ λεπτὸν ἔντερον, τοῦ ἐν ὀλεθρίοις εἶναι τοῦτο.

Quid Præterita futurorum ſigna?

182. Præterita verò futurorum ſigna ſunt; vt confracto oſſe callum contrahente: Callum enim id contrahere oportet ad reſtitutionem. Nonnulli verò ſic; Præterita futurorum ſunt, vt ex capite dempto oſſe cicatricem cauam ſequuturam.

Τί τὰ παρελθόντα τῶν ἐσομένων σημεῖα;

ρπβ'. Παρελθόντα δὲ τῶν ἐσομένων σημεῖά ἐστιν, ὡς τοῦ συντριβέντος ὀστοῦ πώρωσιν ὑπιδεχομένου. πωρωθῆναι γὰρ δεῖ τοῦτο κατὰ τὸν ἀποκατάστασιν. οἱ δὲ οὕτως. παρελθόντα δ' ἐσομένων, ὡς τοῦ ἀφαιρεθέντος ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ τὸν οὐλὸν ἔσεσθαι κοίλον.

Quid Superuenientia præſentium ſigna?

183. Superuenientia præſentium ſigna ſunt, vt in ſenibus ſauciatum periclitari ex vulnere.

Τί τὰ ἐπιγινόμενα παρόντων σημεῖα;

ρπγ'. Ἐπιγινόμενα δὲ παρόντων σημεῖα, ὡς ὑπὸ τραύματι κινδυνεύειν τὸ τρωθέντα ὑπὸ γερόντων.

Quid Superuenientia ſuccedentium ſigna?

184. Superuenientia verò ſuccedentium ſigna ſunt, vt ex vulnere conuulſio; non enim vulneratus viuit præterea, quem conuulſio excepit.

Τί δὲ καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τῶν ἐπιγινομένων;

ρπδ'. Ἐπιγινόμενα δὲ τῶν ἐπιγινομένων, ὡς ὁ ὑπὸ τραύματι ἀπασμός, οὐκ ἔτι γὰρ ὁ τρωθεὶς ζῇ ὁ ἀπαθείς.

Quid Febris?

185. Febris eſt, innati caloris ad ſtatum præter naturam euerſio, pulſibus & vehementioribus & frequentioribus redditis. Vel; Febris eſt, cordis, arteriarúmque calor præter naturam vitale robur lædens, qui ab alto emergens tactui occurſat; ac maximè pro ſpeciei febris ratione, quædam ordinis peruerſitas pulſibus accedit.

Τί ἐστι πυρετός;

ρπε'. Πυρετός ἐστιν ἡ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ εἰς ὃ παρὰ φύσιν ἐκβοπή, τῶν σφυγμῶν σφοδροτέρων τε καὶ πυκνοτέρων γιγνομένων. ἢ, πυρετός ἐστι θερμότης παρὰ φύσιν καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν βλάπτουσα τὸ ζωτικὸν γένος, ἀναφερομένη τε ἐκ βάθους παρεπιπίπτουσα τῇ ἁφῇ, καὶ μάλιστα διὰ τάξεως τοῦ εἴδους τοῦ πυρετοῦ παρεγγένεσθαι τοῖς σφυγμοῖς. οἱ δὲ οὕτω.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 258 sur 413

πυρετὸς ἐστὶ πλεονασμὸς θερμασίας νοσώδης, ἢ μάλιστα τῆς ἐκ βάθους ἀναφερομένης μετὰ φλογὸς σφυγμῶν ἐπὶ τὸ πυκνότερον καὶ σφοδρότερον. οἱ δὲ οὕτως. πυρετός ἐστι δυσκρασία τοῦ φυσικοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸ θερμότερον, καὶ ξηρότερον.

A Aliqui & hoc modo, Febris exuperantia eſt caloris morboſi ſeſe potiſſimum ab alto efferentis cum pulſuum mutatione in frequentiorem ac vehementiorem. Quidam autem ſic; Febris eſt, naturalis ſpiritus ad calidiorem ac ſicciorem ſtatum degenerans.

Τί ἐστι συνεχής;

Quid Febris continua?

ρπς'. Πυρετὸς συνεχής ἐστιν ὁ μὴ διαλείπων, μήτε νυκτὸς, μήτε ἡμέρας. ἀνέσεις δὲ καὶ ἐπιδόματα, καὶ προξυσμοὺς ἐπιφέρων. ἢ, συνεχῆ πυρετὸν καλοῦσι τὸν εἰς ἀπυρεξίαν τελείως μὴ παυόμενον, κἂν φλογμὴ ὡς αὐθημερὸν φαίνηται.

186. Febris continua eſt quæ neque noctu, neque interdiu intermittit; remiſſiones verò, inducias, & exacerbationes infert. Vel Continua Febris eſt, quæ ad integritatem, antequam ex toto ſoluatur, non deſinit, etſi remiſſio aliquo ſenſu perſpicua appareat.

B

Τί ἐστι συνοχος;

Quid Febris continens ſeu ſynochos?

ρπζ'. Πυρετὸς συνοχός ἐστιν ὁ ἀεὶ ἴσως διαμένων, μήτε νυκτὸς, μήτε ἡμέρας διαλείπων, μήτε ἀνέσεις, μήτε προξυσμοὺς ἐπιφέρων.

187. Febris continens, eſt ea, quæ perænquè perdurat, neque noctu, neque interdiu intermittit; neque remiſſiones, neque exacerbationes infert.

Τί ἐστι καῦσος;

Quid Febris ardens vel cauſus.

ρπη'. Καῦσός ἐστιν ὁ μετὰ πυρώσεως πολλῆς γινόμενος ἀπόλλυσι μηδεμίαν τοῦ σώματι παρέχων, γλαῦσσαν ἐπιξηραίνων, μελαίνων, ἐπιθυμίαν ψυχροῦ παρέχων, μετὰ ἀναπνοῆς μεγάλης, καὶ θερμῆς ὅ σῶμα ἐπ' ἄλγος διατιθείς.

188. Febris ardens eſt, quæ cum feruore multo fit, nullam requiem corpori præbet, linguam afficcat, denigrat, frigidæ deſiderium adfert, & cum magna reſpiratione & calore corpus doloreafficit.

C

Τί ἐστι πεμφιγώδης πυρετός;

Quid Febris Pemphigodes ſeu flatulenta?

ρπθ'. Πεμφιγώδης ἐστὶ πυρετὸς ὁ διὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς θερμασίας φλυκίδας ἀνὰ τὸ στόμα παρασκευάζων.

189. Pemphigodes febris eſt, quæ per caloris intenſionem phlyctidas *puſtulas* in ore excitat.

Τί ἐστι λιπυρείας πυρετός;

Quid Lipyria febris?

ρμ. Λιπυρείας δὲ πυρετὸς, ἐφ' οὗ τὰ ἄκρα, καὶ ἡ ἐπιφάνεια ψύχεται· καίεται δὲ ὁ βαθὺς, ἐπέχονται δὲ αἱ ἀποκρίσεις, διψῶσι γλῶσσα τραχεῖα, σφυγμὸς μικρὸς, καὶ ἀμυδρὸς· ἄτε ἔτι νενδυκότος τοῦ θερμοῦ.

190. Lipyria febris, *eſt ea* in qua extrema, & ſuperficies refrigerantur, vritur profundum, excretiones detinentur, aſpera ſitientibus lingua eſt, pulſus paruus, atque obſcurus; quaſi calor ſe intrò receperit.

D

Τί ἐστι ῥοώδης πυρετός;

Quid Fluens febris?

ρμα'. Ροώδης πυρετὸς, ὁ μετὰ ῥύσεως κοιλίας, πολλάκις δὲ καὶ ἐμέτων, παρεψυξὰς ἐπιφέρων, καὶ ταχείαν καθαίρεσιν τῆς δυνάμεως, μετὰ δίψους, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ μικρότητος σφυγμῶν.

191. Fluens febris *eſt*, quæ cum alui fluore, ſæpe verò & vomitibus refrigerationem infert, ſubitámque virium deiectionem, cum ſiti, & inſomnio, & pulſuum paruitate.

Τί ἐστι στεγνὸς πυρετός;

Quid Aſtricta febris?

ρμβ'. Στεγνὸς πυρετός ἐστιν ὁ ἐναντίος τῷ ῥοώδει, οὐκ ἐπιφέρων ἐκκρίσεις, τοὺς σφυγμοὺς μεγάλους διαφυλάττων, ἰσχναίνων βραδύτερον καὶ τὸν χρόνον τὸ σῶμα.

192 Aſtricta febris, contraria eſt fluenti, excretiones non infert, pulſus magnos ſeruat, longiore ſpatio temporis corpus emaciat.

E

Τί ἐστιν ὁ ἰκτερώδης πυρετός;

Quid Auriginoſa febris?

ρμγ'. Ἰκτερώδης ἐστὶ πυρετὸς ὁ τὴν χροιὰν ὁμοίαν ἰκτέρῳ παρασκευάζων, ἣν δὴ μετεωρίζων, γλῶσσαν ἐπιξηραίνων, τὴν ἐπιφάνειαν ὀδυνῶν, ἀεὶ αὐχμηρὰν, καὶ ὠχρὰν παρασκευάζων.

193. Auriginoſa febris, ea eſt, quæ ſimilem ictero colorem molitur, iecur in ſublime attollit, linguam afficcat, cutis ſuperficiem fœdam, ſqualidam ac luteam reddit.

Τί ἐστι λοιμώδης πυρετός;

Quid Peſtilens febris?

ρμδ'. Λοιμώδης πυρετὸς, ἔστιν ὁ μετὰ πολλῆς θερμασίας δίψος ἀνηκέστου ἐπιφέρων. ἐμέτους χολῆς πανταχοῦ, δυσώδεις κοιλίας ἐκκρίσεις, βραγχωδῶν φέρων, ὥστε ἐμφερῆ εἶναι τὰ ἀποκρινόμενα τοῦ ἀπὸ τῆς ἕλης βραγχώδους· οὐρα πολλὰ καὶ δυσώδη, ἐξανθήματα, σφυγμοὺς ταχεῖς, μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς ἐπιτελῶν.

194. Peſtilens febris eſt, quæ cum multo calore ſitim inſanabilem inuehit, bilis omnis generis vomitus, fœtidas alui excretiones, ac virulentas, vt paludum graueolentiæ ſint quæ excernuntur ſimilia, vrinas multas ac graueolentes, exanthemata, pulſus celeres, paruos, ac ſubobſcuros inducit.

F

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 259 sur 413

Quid febris Typhodes ſiue fumoſa?

195. Typhodes febris (quam nonnulli vapidam ac madentem appellitant) eſt quæ ſudores fœtidos inducit. Vel; Typhodes febris eſt, quæ cum ſtupore ſit & intenſam cum furore mentis habet alienationem.

Quid Torpida febris?

196. Torpida febris eſt, quæ cum capitis grauitate prouenit, vel ſanguinis per nares profluuio, vel excretionis ſuppreſſionem adfert, aut ex neceſſitate moleſtam corporis lapſionem.

Quid febris Horrida vel horrifica?

197. Horrida febris eſt, quæ calorem habet rigori permixtum; & pulſus admodum imbecillos; adeò vt ne in tactum veniant, ſed qui velut intrò receſſerunt; in ea venter tumefactus murmurat, lingua valde humida, quiddam acido ſimile habens, quo tanquam ſaliua circumluitur.

Quid Typus?

198. Typus, eſt intenſionum remiſſionúmque ordinata redditio. Vel ita; Typus eſt, vnius affectionis tempus, cui & acceſſio, & remiſſio ordinata contingit.

Quid Periodus vel circuitus?

199. Periodus eſt, tempus in morbis, ex intenſione, & remiſſione conſtans. Vel; Periodus, eſt ſimilis ad idem reditus, vel motus. Vel ſic; Periodus eſt in morbis diuturnis intenſionis & remiſſionis ſimilis ad idem reditus.

Quid Quotidiana?

200. Quotidiana febris eſt, quæ vnoquoque die ac nocte vt plurimum eadem hora inuadit.

Quid Tertiana?

201. Tertiana eſt febris, quæ vno die, vel nocte inſultat, ſequente intermittit, tertio repetit.

Quid Quartana?

202. Quartana eſt, quæ vno die, vel vna nocte inuadit, deinde biduum intermittit, aut noctes duas, quarto verò rurſum accedit.

Quid Hemitritæus, vel ſemitertiana?

203. Hemitritæus eſt, (quam nos ex ſenis ſententia enuntiantis primo Epidemiorum febrem continuam acutam appellamus) quæ prorſus quidem non intermittit, ſed diem vnum aut noctem leniorem infert, alterum grauiorem. At Methodici Hemitritæum paruam duabus conſtare intermiſſionibus putauerunt. Mediam Hemitritæum vocitant, quæ tres intermiſſiones ſuſcipit. Magnam denique, quæ quatuor intermiſſiones complectitur.

Quid Erraticæ febres?

204. Erraticæ febres vocantur, quæ non præfinitæ, nec recto ordine, ſed incerto ſtatu proueniunt.

Quid Diaſtole?

205. Diaſtole eſt, eleuatio ac velut excitatio cordis, arteriarũ, cerebri, & meningum in longitudinẽ

Τί ὄϛι τυφώδης πυρετός;

ρμϵ'. Τυφώδης ὄϛιν, οἵ ἵνες ἐλαιώδη, καὶ νοτώδη παρεσαρθρώσιν, ἱδρῶτας ὀπτιφέρων δυσώδϵς. ἢ, τυφώδης ὄϛι πυρετὸς ὁ μϵτ' ἀφροσύνης γινόμϵνος, καὶ μϵτ' ὀπισθότονου ἐξιστάμϵνος.

Τί ὄϛι ναυτώδης πυρετός;

ρμϛ'. Ναυτώδής ὄϛιν πυρετὸς ὁ μϵτ' καρηβαρείας γινόμϵνος, ἢ ἀφ' μυξωτήρων αἱμορραγίας ἐπάγων, ἢ ἐποχλοῦ ἀποκρίσϵως, ἢ παρὰ ἀνάγκην δυσυμπαθησίαν τοῦ σώματος.

Τί ὄϛι φρικώδης πυρετός;

ρμζ'. Φρικώδης ὄϛιν ὁ αἰφνιδίως μϵτὰ ῥίγους τοῦ θϵρμασίαν, καὶ σφυγμοὺς ἄγαν ἀδϵνϵῖς. ὥϛϵ μήτϵ τῆς ἁφῆς ἀφικϵσθαι, ἀλλ' ὡς ἀπϵνδυκότας. γαστὴρ ὠγκωμϵνη βορβορύζουσα, γλῶσσα ὑγρὰ πάνυ, ὀζυζούσῃ ὁμοίαν, καὶ ὥσπϵρ σίελῳ παρϵιλυγμένη.

Τί ὄϛι τύπος;

ρμη'. Τύπος ὄϛιν ἐπιτάσϵων τϵ, καὶ ἀνέσϵων τϵταγμένη ἀποδόσις. ἢ οὕτως. τύπος ὄϛι χρόνος ἑνὸς πάθους, ᾧ ἡ προσβολὴ, ϵ ἀφάλλϵμα τϵταγμένον συμβαίνϵ.

Τί ὄϛι παρίοδος;

ρμθ'. Τϵρίοδός ὄϛιν ἓξ ἐπιτάσϵως, καὶ ἀνέσϵως ἐν νοσήμασι χρόνος. ἢ, παρίοδός ὄϛιν ἡ ὅτι ὅ αὖθ' ὁμοία ἐπάνοδος, ἢ κίνησις. ἢ οὕτως. παρίοδός ὄϛιν ἐν νοσήμασι χρονίοις ἡ ἐξ ἐπιτάσϵως, καὶ ἀνέσϵως ἀπόδοσις.

Τί ὄϛιν ἀμφημϵρινός;

σ'. Ἀμφημϵρινός ὄϛιν ὁ καθ' ἑκάϛην ἡμέραν, καὶ νύκτα κϛ' ὅ πλῆϑος τῆς αὐτῆς ὥρας ἐπισημαίνων.

Τί ὄϛι τριταῖος;

σα'. Τριταῖός ὄϛιν ὁ μίαν, ἤτϵ ἡμέραν, ἤτϵ νύκτα ἐπισημαίνων, τῇ δὲ ἑξῆς ἀφαλείπων, καὶ ἀφ' τρίτης πάλιν γινόμϵνος.

Τί ὄϛι τϵταρταῖος;

σβ'. Τϵταρταῖός ὄϛιν ὁ μίαν μὲν ἡμέραν ἢ νύκτα ἐπισημαίνων, δύο δὲ ἀφαλείπων ἡμέρας, ἢ νύκτας, ἀφ' δὲ τῆς τϵτάρτης πάλιν γινόμϵνος.

Τί ὄϛιν ἡμιτριταῖος;

σγ'. Ἡμιτριταῖός ὄϛιν (ὃν ἡμϵῖς λέγομϵν κϛ' τ' παλαιὸν τ' Ἱπποκράτους ἐν τῷ πϵρὶ τῶν ἐπιδημιῶν, πυρετὸν συνϵχῆ ὀξύν) ὅ μὲν ὅλον οὐ ἀφαλείπονα, μίαν δὲ κουφοτέραν, καὶ μίαν βαρυτέραν ἐπιφϵρόντα. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς μϵθόδου ἡμιτριταῖον μικρὸν τῶν δύο ἀφαλλομάτων ἔφησαν. μέσον δὲ ἡμιτριταῖον καλοῦσι τῶν ἀφασημάτων τριῶν ἐφαπτόμϵνον. μέγα δὲ τῶν τϵσσάρων ἐφαπτόμϵνον ἀφασημάτων.

Τί ϵἰσιν οἱ πλανῆται πυρετοί;

σδ'. Πλανῆται πυρετοὶ καλοῦνται οἱ μὴ ὡϵισμένως, μηδὲ διὰκτως, ἀλλ' ἀκαταστάτως γινόμϵνοι.

Τί ὄϛιν ἡ διαστολή;

σϵ'. Διαστολή ὄϛιν αἴρσις, καὶ οἷ ἐπαύξησις καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ἐγκεφάλου, καὶ μηνίγγων, κϛ' μήκους,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 260 sur 413

καὶ πλάτος, καὶ βάθος, αἰσθητὴ πρὸς τὴν ἔπαρσιν τῆς ἀφῆς. οἱ δὲ οὕτως. Διαστολή ἐστι διαίρεσις, καὶ οἷ ἐπῆρσεν καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν κατὰ μῆκος, καὶ κατὰ πλάτος αἰσθητὴ πρὸς τὴν αἴρεσιν τῆς ἀφῆς.

A latitudinem, profunditatémque in ſenſum tactus eadens ad eleuationem. Alij autem ſic; Diaſtole explicatio eſt ac veluti eminentia cordis, & arteriarum in longitudinem & latitudinem ſenſilis ad elationem tactui.

Τί ἐστι συστολή;

Quid Syſtole.

σϛ'. Συστολή ἐστι στεναγωγὴ, καὶ σύμπτωσις τούτων κατὰ μηδὲν αἴσθησιν οὐ κινοῦσα, τῷ δὲ δι' ὅλου καὶ ἀκολούθῳ καταλαμβανομένη.

206. Syſtole eſt collectio & collapſus iſtorum, quæ ſenſum quidem non mouet, cæterorum bona ac conſentanea ratione deprehenditur.

Τί ἐστι παλμός;

Quid Palpitatio?

σϛ'. Παλμός ἐστιν ἔπαρσις, καὶ βύρεσις σώματος ἐπικούντος, καὶ μὴ αὐτιτυπούντος, ὑπὸ πνεύματος γινόμενος, οὐκ ἀεὶ κατακολουθῶν, ἀλλὰ κατὰ χρόνους τινὰς γινόμενος. οἱ δὲ οὕτως. παλμός ἐστιν ἔπαρσις, καὶ ὕφεσις σωμάτων μυωδῶν ὑπὸ πνεύματος ἀποτελούμενος, οὐκ ἀεὶ γινόμενος. ἄλλως. παλμός κίνησις ἀβούλητός τε, καὶ ἀκούσιος ἐπαιρομένων τε, καὶ καταφερομένων τῶν παλλομένων μερῶν. ἢ, παλμός ἐστι μὲν κατὰ φύσιν, ἐν ἅπασι δὲ γίνεται τοῖς μορίοις ὅσα γε διαστέλλεσθαι πέφυκεν.

207. Palpitatio, eſt elatio, & ſubmiſſio cedentis corporis, nec renitentis, quæ fit à ſpiritu, nec perpetuò durat, ſed certis cietur temporibus. Alij ſic; Palpitatio, eſt elatio, & ſubmiſſio muſculoſorum corporum, quæ à ſpiritu efficitur, nec ſemper fit, ſed ſtatis temporibus. Alio modo; Palpitatio eſt, motus inuoluntarius & inuitus partium quæ dum palpitant, attolluntur & deferuntur. Vel; Palpitatio eſt dilatatio quidem præter naturam, & fit in omnibus quæ diſtendi natura poſſunt partibus.

Τί μέγας σφυγμός; τί μικρός; τί μέσος;

Quid Magnus pulſus? quid parus? quid medius?

ση'. Μέγας ἐστὶ σφυγμὸς ὁ κατὰ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ πολὺ διϊσταμένης γινόμενος.

Μικρὸς σφυγμός ἐστιν ὁ τοιοῦτον ἐπ' ἐλάχιστον κατὰ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος ἐπαιρομένης τῆς ἀρτηρίας ἐπιτελούμενος.

Μέσος ἐστὶν ὁ μεταξὺ τούτων ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον τὸ μῆκος, καὶ κατὰ τὸ κύκλον, αὐάληψίν τε, καὶ τῆς περιφερείας ὑποπιπούσης.

208. Magnus pulſus eſt, qui fit arteria multum ſeſe in longitudinem, profunditatem, ac latitudinem diducente.

Paruus pulſus eſt, qui contrà in minimum ſpatium longitudinis, profunditatis, latitudiniſque aſſurgente arteria perficitur.

Medius eſt pulſus qui his ambobus interiacet, ſecundum longitudinem ac circularem dimenſum, nimirum circumferentia quoque digitis ſeſe ad proportionem offerente.

Τί ἐστι πλήρης σφυγμός; τί κενός; τί μέσος;

Quid Plenus pulſus? quid Vacuus? quid Mediùs?

σθ'. Πλήρης ἐστὶ σφυγμὸς ὁ κατὰ μέσους πρὸς τὴν ἀφὴν ὑποπίπτων, ὥστε καὶ αὐτὸν μᾶλλον τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας ὀπισημότερον δοκεῖν γεγενέναι· μάλιστα δὲ ὁ ὑπὸ αὐτῆς μεσότερόν τε, καὶ σωματωδέστερον καταλαμβάνεσθαι.

Κενός ἐστι σφυγμὸς, καθ' ὃν αὐτῆς τε τὴν ἀρτηρίας ἡ περιοχὴ, πανταπασιν ἰσχνὴ, καὶ παμφολυγώδης ἐστὶν, καὶ ὃ ἔγχυμα ἀμυδρὸν, καὶ ἀξίτμητον, ὥστε καὶ ἐὰν ὑπὸ τοῖς δακτύλοις, κενεμβατήσεως αἰτίαν ὑποπτεῦσαι.

Μέσος ἐστὶ σφυγμὸς, ὁ συμμέτρως μεταξὺ πλήρους τε καὶ κενοῦ μέσος, καὶ ὡς κατὰ φύσιν ἐστί.

209. Plenus pulſus, eſt is qui ſub tactum cadit diſtentus adeò, vt ipſa quidem craſſior facta videatur arteriæ tunica; maximè verò, quod inter eam clauditur, plenius vniuerſum, ac corpulentius deprehenditur.

Vacuus eſt pulſus, in quo tum ipſius amplexus arteriæ gracilis omninò, ampullaceuſque eſt, infuſa quoque materia vix perceptibilis, atque exilis adeò, vt ſiquis etiam digitis comprimat, vacuitatis occurrat apprehenſio.

Medius eſt pulſus, qui commoderatus inter plenum & vacuum medius, quique naturalis eſt.

Τί ἐστι σκληρὸς σφυγμός; τί μαλακός; τί μέσος;

Quid Durus pulſus? quid mollis? quid medius?

σι'. Σκληρός ἐστι σφυγμὸς, ἐφ' οὗ νευρώδης, ὡς ἄν τις εἴποι ὑς, καὶ ἀπόκροτος ἡ ἀρτηρία φαίνεται. καὶ ὃ ὑπὸν πνεῦμα τεταμένον, ὥστε καὶ τὴν πληγὴν ἔχειν τινὰ ἀποπληκτικήν.

Μαλακός σφυγμός ἐστιν ὁ ἐναντίος τῷ σκληρῷ, ἀνειμένῃ καὶ ἀπαλῇ ἔχων τὴν ἀρτηρίαν. καὶ ὃ ὑπὸν πνεῦμα ὑπολελυμένον, καὶ τὴν πληγὴν πρᾴοτέραν.

Μέσος σφυγμός ἐστιν ὁ μεταξὺ τοῦ σκληροῦ τε, καὶ μαλακοῦ κατὰ φύσιν σύμμετρος.

210. Durus pulſus eſt, in quo neruoſa, vt quiſpiam dixerit, arteria videtur, ac rigida; & tenſus qui ſubeſt ſpiritus; quò fit, vt ictus vim quandam repercutiendi habeat.

Mollis pulſus, eſt qui duro contrarius arteriam remiſſam, mollémque obtinet; ac ſpiritum, qui ineſt, exolutum; ictúmque leniorem.

Medius pulſus, eſt qui inter durum ac mollem commoderatus ſecundum naturam exiſtit.

Τί ἐστιν ὑγρὸς σφυγμός; τί αὐχμηρός; τί μέσος;

Quid Humidus pulſus? quid ſiccus? quid medius?

σια'. Ὑγρὸς σφυγμός ἐστιν ὁ ἁπαλὸς, οὔσης καὶ τῆς ἐν αὐτῷ οὐσίας πρᾳοτέρας, τῇ ἁφῇ, ὑγρασίαν καί τινα πρὸς-

211. Humidus pulſus, eſt qui mollis, vt & contenta in eo ſubſtantia mitis ſit, & humiditate quadam tactui occurrat.

Siccus

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 261 sur 413

Siccus pulſus eſt, ita vt aſſumpta ſit ſubiecta humiditas, & ſiccæ, atque aëriæ exhalationi permixta.

Medius pulſus eſt, qui nec humidior, nec ſiccior tactui apparet, ſed commoderatus ac naturalis eſt.

Quid Calidus pulſus? frigidus & medius?

212. Calidus pulſus eſt, quum arteria vicinis partibus calidior tangitur, vt in febre hectica.

Frigidus pulſus eſt, in quo arteria frigidior ſentitur.

Medius eſt, qui frigidi & calidi commoderationem obtinet.

Quid Vehemens pulſus, obſcurus, & medius?

213. Vehemens pulſus eſt, qui & motum ſtrenuum habet, & ictum molitur violentum.

Obſcurus ſeu *languidus* eſt, qui & viribus eſt exolutis, & ictum imbecilliorem efficit.

Medius eſt, qui proportionem quandam inter vtrumque horum ſeruat.

Quid Celer pulſus? quid tardus? quid medius?

214. Celer pulſus eſt qui conciſam habet tum diaſtolen, tum ſyſtolen. Vel; Celer pulſus eſt, qui fit, quum modico tempore mouetur arteria.

Tardus pulſus eſt, qui tardam habet tum diaſtolen, tum ſyſtolen. Vel; Qui fit, quum multo tempore mouetur arteria.

Medius eſt, qui commoderatam habet tum diaſtolen, tum ſyſtolen. Vel; qui commoderatus fit, quum commoderato tempore mouetur arteria.

Quid pulſus frequens, rarus, & medius?

215. Frequens pulſus eſt, quando paruo interpoſito interuallo arteria diſtenditur. Vel, Quum breue tempus eſt inter diaſtolen & ſyſtolen.

Rarus eſt, quum interpoſito longo interuallo arteria diſtenditur. Vel ita; Rarus eſt pulſus, quando quietis tempus inter diaſtolen & ſyſtolen mediam longum eſt.

Medius eſt, qui inter frequentem & rarum commoderatus eſt. Vel; Qui fit quum commoderato interpoſito tempore arteria diſtenditur.

Quid pulſus ordo, ac pulſus ordinatus?

216. Pulſus ordo eſt, habitus quidam in magnitudine, vel vehementia, vel rhythmo, vel alio quopiam diſcrimine.

Ordinatus pulſus eſt, in quo circuituum analogia ſeruat quendam ordinem. Vel aliter, Ordinatus pulſus eſt, qui per circuitum par eſt.

Quid pulſus confuſio aut perturbatio, & quid inordinatus pulſus?

217. Confuſio pulſus eſt, inſtabilitas differentiæ pulſuum. Nonnulli ita: Inordinatus pulſus eſt, qui in percuſſionibus quibuſdam interdum denſior, interdum rarior eſt. Vel Inordinatus eſt, qui nullum circuituum ſeruat ordinem.

A Αὐχμηρός ἐστι σφυγμὸς, ὥστε ἐνδιδαπτῆσθαι μᾶλλον τὴν ὑποκειμένην ὑγρότητα, ξηρᾶς δὲ καὶ ἀεροειδοῦς ἀναθυμιάσεως ἀναμεμίχθαι.

Μέσος ἐστὶ σφυγμὸς ὁ μηδὲ μᾶλλον ὑγρότερος, μηδὲ αὐχμηρότερος τῇ ἁφῇ φαίνεται, ἀλλὰ σύμμετρός τε καὶ κατὰ φύσιν ὑπάρχει.

Τί ἐστι θερμὸς σφυγμὸς; τί ψυχρὸς, καὶ μέσος;

σιβ'. Θερμὸς σφυγμός ἐστιν, ὅταν ἡ ἀρτηρία τῶν πλησίον μερῶν θερμοτέρα ἀπαντᾷ. ὥσπερ ἐν ἑκλυκῷ πυρετῷ.

Ψυχρὸς σφυγμός ἐστιν ὅταν ἡ ἀρτηρία ψυχροτέρα καταλαμβάνηται.

B Μέσος ἐστὶν ὃς τὸν τοῦ ψυχροῦ τε, καὶ θερμοῦ συμμετρίαν ἔχει.

Τί ἐστι σφοδρὸς σφυγμὸς, ἀμυδρὸς, καὶ μέσος;

σιγ'. Σφοδρός ἐστι σφυγμὸς ὁ τῷ κίνησιν εὔτονον ἔχων, καὶ βιαίαν ποιούμενος τὴν πληγήν.

Ἀμυδρός ἐστιν ὁ ἔκλυτον ἔχων τὸν τόνον, καὶ τὴν πληγὴν ποιούμενος ἀσθενῆ.

Μέσος ἐστὶν ὁ ἀναλογίαν τινὰ σῴζων πρὸς ἑκάτερον τούτων.

Τί ἐστι ταχὺς σφυγμὸς; τί βραδὺς; τί μέσος;

C σιδ'. Ταχύς ἐστι σφυγμὸς ὁ σεσταλμένην ἔχων τὴν διαστολὴν, καὶ συστολήν. ἢ, Ταχὺς σφυγμός ἐστιν ὁ μὴ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κινούμενος τῆς ἀρτηρίας μένος.

Βραδύς ἐστι σφυγμὸς ὁ βραδεῖαν ἔχων τὴν διαστολήν τε, καὶ τὴν συστολήν. ἢ, ὁ ἐν πολλῷ χρόνῳ κινούμενος τῆς ἀρτηρίας μένος.

Μέσος ἐστὶν ὁ σύμμετρον ἔχων τὴν διαστολὴν, καὶ συστολήν. ἢ, μέσος ἐστὶ σύμμετρος ὁ ἐν συμμέτρῳ χρόνῳ κινούμενος τῆς ἀρτηρίας μένος.

Τί ἐστι πυκνὸς σφυγμὸς, καὶ ἀραιὸς, καὶ μέσος;

D σιε'. Πυκνός σφυγμός ἐστιν ὁ δι' ὀλίγου χρόνου τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης μένος. ἢ, ὅτε βραχύς ἐστιν ὁ χρόνος μεταξὺ τῆς διαστολῆς, καὶ συστολῆς.

Ἀραιός ἐστιν ὁ διὰ πολλοῦ χρόνου τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης μένος. ἢ οὕτως. Ἀραιός ἐστι σφυγμὸς, ὅταν ὁ τῆς ἡσυχίας χρόνος τῆς μεταξὺ διαστολῆς, καὶ συστολῆς μέσης χρονίζῃ μακρός.

Μέσος ἐστὶν ὁ μεταξὺ τοῦ πυκνοῦ τε καὶ ἀραιοῦ σύμμετρος.

E ἢ, ὁ διὰ τοῦ συμμέτρου μεταξὺ χρόνου τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης μένος.

Τί ἡ τάξις τοῦ σφυγμοῦ, καὶ ὁ τεταγμένος σφυγμός;

σις'. Τάξις σφυγμοῦ ἐστιν ἕξις καὶ μέλος, ἢ σφοδρότητα, ἢ ῥυθμὸν, ἢ ἄλλο τινὰ διαφοράν.

Τεταγμένος σφυγμός ἐστιν ὃν ἡ καὶ ταῖς περιόδοις ἀναλογία φυλάττῃ τινὰ τάξιν. ἢ ἄλλως· τεταγμένος, ὁ καὶ περίοδον ἴσος.

Τί ἡ ἀταξία, καὶ τί ὁ ἄτακτος σφυγμός;

F σιζ'. Ἀταξία σφυγμοῦ ἐστιν, ἀνακατασία τῆς καὶ τοὺς σφυγμοὺς διαφορᾶς. οἱ δὲ οὕτως. ἄτακτος σφυγμός ἐστιν ὁ ποτὲ μὲν πυκνότερος γινόμενος κατά τινας πλευράς, ποτὲ δὲ ἀραιότερος. ἢ, ἄτακτός ἐστιν ὁ μηδεμίαν καὶ ταῖς περιόδοις τάξιν σῴζων.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 262 sur 413

Τί ὁμαλότης σφυγμοῦ, καὶ τί ὁμαλὸς σφυγμός;

Quid æqualitas pulſus, ac pulſus æqualis?

σιή. Ὁμαλότης σφυγμοῦ ἐστιν ἰσότης καθ' ἕνας τῶν σφυγμῶν διαφοράς.

Ὁμαλὸς σφυγμός ἐστιν ὁ ἐφεξῆς ἴσος ὑπάρχων. ἢ, ἐν ᾧ πᾶσαι τῶν σφυγμῶν διαφοραὶ ἴσαι μένουσιν.

218. Æqualitas pulſus, eſt parilitas in quibuſdam pulſuum differentiis.

Æqualis pulſus eſt qui continenter par exiſtit. Vel in quo omnes pulſuum differentiæ pares manent.

Τί ἡ ἀνωμαλία, καὶ ἀνώμαλος σφυγμός;

Quid inæqualitas pulſus, & inæqualis pulſus?

σιθ. Ἀνωμαλία σφυγμοῦ ἐστιν ἀνισότης σφυγμῶν καθ' ἕνας τῶν προειρημένων αὐτοῖς διαφορῶν. οἱ δὲ οὕτως. ἀνώμαλος σφυγμός ἐστιν ἐφ' οὗ ποτε μὲν σφοδρότεραι αἱ πλῆξαι γίνονται, ποτὲ δὲ ἀμυδρότεραι. οἱ δὲ πάλιν οὕτως. ἀνώμαλός ἐστι σφυγμός, ὃ καὶ μέν τι μέρος ὑψηλότερος καὶ πιεινότερος ὑποπίπτων, καὶ ὅτι πλῆθον διαφυσωμένης τῆς ἀρτηρίας, καὶ ἀναβρισμένης. καὶ δέ τι, ὅτι ποσόν, καὶ ὥσπερ ἀποτενουμένης. καὶ σφοδρότητα ἀνώμαλος, ὥσπερ καὶ μέν τι μέρος τῆς ἀρτηρίας βιαιοτέραν τὴν ἐξαίρεσιν ποιούμενος. καὶ δὲ ὑποσυμβεβηκυῖαν, καὶ ἀδενεστέραν.

219. Inæqualitas pulſus, eſt imparilitas pulſuum in quibuſdam differentiis, quæ ipſis pulſibus accidunt. Aliqui verò ita. Inæqualis pulſus eſt, in quo nunc vehementiores fiunt ictus, nunc imbecilliores. Rurſus alij ſic. Inæqualis eſt pulſus, qui parte quadam altior, humilior ſuccidit, eóque amplius perflata arteria ac dilatata, parte verò alia quaſi pro capedinis quantitate anguſtiore euadente vehementia inæqualis exiſtit, tanquam parte quadam arteriæ violentiorem elationem faciat, quadam verò ſubmiſſam, atque infirmiorem.

Τί ἐστι ῥυθμός;

Quid Rhythmus?

σκ. Βακχεῖος ὁ Ἡροφίλου εἶπε, ῥυθμός ἐστι κίνησις ἐν χρόνοις καλῶς ἔχουσα. Ζήνων δὲ ὁ Ἡροφίλου εἶπε. ῥυθμός ἐστι τάξις τῶν χρόνων ἐν οἷς διίσανται αἱ ἀρτηρίαι πρὸς τοὺς ἐν οἷς συστέλλονται. βέλτιον δὲ οὕτως ἐρεῖσθαι. ῥυθμός ἐστιν ἀναλογία χρονικὴ τῶν πρὸς τοὺς σφυγμοὺς μερῶν, ποιὰ σχέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. ἕτεροι δὲ ὡρίσαντο οὕτως. ῥυθμός ἐστι σχέσις τῶν χρόνων, ἐν οἷς διίσανται αἱ ἀρτηρίαι πρὸς τοὺς ἐν οἷς συστέλλονται.

220. Bacchius Herophilius, Rhythmus, inquit, eſt motus in temporibus certum obtinens ordinem. Zeno autem Herophilius dixit, rythmus, eſt ordo eorum temporum, in quibus amplificantur arteriæ, collatus ad ea, in quibus contrahuntur. Rectiùs autem hoc modo finias; Rhythmus, partium temporis proportio eſt, quæ quendam ad pulſus inter ſe habent reſpectum. Alius autem ſic definiuit. Rhythmus eſt habitus temporum, in quibus diducuntur arteriæ ad ea in quibus contrahuntur.

Τί ἐστιν εὔρυθμος σφυγμός, ἄῤῥυθμος, καὶ κακόρυθμος;

Quid Eurhythmus pulſus? Arrhythmus, & cacorhythmus?

σκα. Εὔρυθμός ἐστι σφυγμὸς ὁ σώζων ῥυθμὸν τὸν ἴδιον τῇ ἡλικίᾳ, καὶ φύσει, καὶ κράσει, καὶ τῇ ἐκάστῃ ὥρᾳ, καὶ ταῖς ἄλλαις παρεπομέναις.

Ἄῤῥυθμός ἐστιν ὁ τὸν ῥυθμὸν οὐδένα τὸν ἐκάστῳ ἴδιον σώζων.

Κακόρυθμος σφυγμός ἐστιν ὁ κακῶς τὸν ῥυθμὸν σώζων ἐναντίος ῥύθμῳ εὐρύθμῳ ὤν.

221. Eurhythmus pulſus eſt qui rythmum ſeruat proprium ætati, naturæ temperamento, anni tempeſtati ac reliquis omnibus circunſtantiis.

Arrhythmus eſt qui nullum rhythmum ſeruat cuique rei proprium.

Cacorhythmus, eſt pulſus qui rhythmum praue ſeruat Eurhythmo contrarius.

Τί ἐστι παραῤῥυθμος, ἑτερόρυθμος, καὶ ἔκρυθμος;

Quid pulſus Pararhythmus, Heterorhythmus, & Ecrhythmus?

σκβ. Παραῤῥυθμόν φαμεν τὸν ποσῶς πρὸς τὴν ἡλικίαν ἐφ' ἧς θεωρεῖται, ῥυθμὸν μὲν ἔχοντα, μὴ πάμπαν δὲ ὄντα κατ' ἀκριβῆ. ἑτερόρυθμον λέγομεν τὸν ἑτέρας ἡλικίας ῥυθμὸν ἔχοντα. ἔκρυθμος σφυγμός ἐστιν ὁ μηδεμιᾶς ἡλικίας, ἢ τινος ἄλλης περιστάσεως πάμπαν ῥυθμὸν ἀκολουθοῦντος.

222. Pararhythmum pulſum vocamus, qui quadantenus ad ætatem, in qua conſideratur propè accedit, habétque rhythmum, ſed non omninò eum qui illi conueniat. Heterorhythmum appellamus pulſum, qui alterius ætatis habet rhythmum. Ecrhythmus pulſus, eſt qui nullius ætatis aut alterius circunſtantiæ omninò rhythmum retinet.

Τί ἐστι τρομώδης σφυγμός;

Quid Tremulus pulſus?

σκγ. Τρομώδης ἐστὶ σφυγμὸς ὁ μὴ ὁμαλῶς, μηδὲ ἀσάλευτον τὴν πληγὴν ἀναφέρων, ἀλλ' οἷς κινούμενός τις.

223. Tremulus pulſus eſt, qui ictum refert non æqualem, nec minimè inconcuſſum, ſed perinde quaſi qui moueatur.

Τί ἐστιν ἐσκολιωμένος;

Quid pulſus Obliquatus?

σκδ. Ἐσκολιωμένός ἐστιν ὁ μὴ ἐπ' εὐθείας τεταγμένης τῆς ἀρτηρίας ὑπιτελεύμενος τῷ δέσιν.

224. Obliquatus pulſus eſt, qui non conſtituta in rectum arteria præter ſitum editur.

Τί ἐστι μύουρος σφυγμός;

Quid Myurus pulſus?

σκε. Μύουρός ἐστιν ὁ τῷ τόπῳ δέσιν, ὅταν τὰ μὲν

225. Myurus, eſt à ſitu, quum partes quidem arteriæ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 263 sur 413

arteriæ ſuperiores in arctum coguntur, inferiores verò contra, ibi quidem dilatantur ampliùs, ſuperiores autem contrahuntur. Complures myurizontem vocitant, quum ab ictu maiore adacto ſequentes per ſubtractionem iugi decremento minores peraguntur; nominantur & hac ratione myuri, quum efficiuntur pulſus ex frequentioribus rariores; Vocatur & myurus, vbi à celeri in tardiorem demutatur.

A

ἐπ' ἄνω μέρη τῆς ἀρτηρίας στενάζηται, τὰ δὲ κάτω, τοὐναντίον. συνοῖδα μὲν ὅτι πλέον αἰωρωμένου, οἱ δὲ τοῖς ἐπ' ἄνω μέρεσι στενωπρᾶται. οἱ δὲ πλείους μυουρίζοντα καλοῦσιν, ὅταν ἀπὸ μείζονος τῆς προσαγούσης πληγῆς, αἱ ἑξῆς καθ' ὑφαίρεσιν ἀεὶ, καὶ μᾶλλον μικρότεραι στωτελοῦνται. ὀνομάζονται δὲ καὶ μύουροι οὕτως, ὅταν ἀπὸ τοῦ πυκνοῦ σφυγμοῦ ἀραιότεροι σφυγμοὶ ἀποτελῶνται. καλοῦνται δὲ μύουροι, ἢ ὅταν ἀπὸ τοῦ παχέος, βραδύτεροι ὁ σφυγμὸς μέγα γίνεται.

Quid dicrotus vel biferiens pulſus?

Τί ἐστι δίκροτος σφυγμός;

226. Dicrotus eſt pulſus, quum receſſio quæ videtur arteriæ, non perfecta obitur, ſed cunctatio pro ſubductionis, aut inhibiti ſpiritus quantitate, dein refuſio perfecta debitæ fit contractionis.

B

σκς'. Δίκροτός ἐστι σφυγμός, ὅταν ἡ δοκοῦσα ἀποχώρησις τῆς ἀρτηρίας μὴ τελεία, γίνεται. ἀλλὰ μελλησμός, ἢ ὅτι ποσὸν ὑπαγωγῆς, ἢ τοῦ ἀναπεπτοῦ πνεύματος, εἶτα ἀπόδοσις τελεία τῆς ὀφειλομένης συστολῆς.

Quid Araneoſus pulſus?

Τί ἐστιν ἀραχνοειδὴς σφυγμός;

227. Araneoſus pulſus, paruus eſt, non firmatus, ſed qui aranеæ modo leui ab aura agitante mouetur.

σκζ'. Ἀραχνοειδής ἐστι σφυγμὸς ὁ μικρὸς, μὴ ἐδραιούμενος, ἀλλὰ ἔτι ὑπὸ ἀράχνης ἢ ὑπὸ βραχείας αὔρας σαλευομένης κινούμενος.

Quid intermittens pulſus?

Τί ἐστι διαλείπων σφυγμός;

228. Intermittens pulſus eſt, quum in ſyſtolis & diaſtolis obeundis, pulſus vnius arteria tempus omittit. Quidam ita; Intermittens eſt pulſus in quo non ad duos tantùm, ſed ad tres, vel etiam plures ictus, diaſtolen vnam, vel duas, vel plures relinquit arteria.

C

σκη'. Διαλείπων σφυγμός ἐστιν, ὅταν τῶν συστολῶν, καὶ τῶν διαστολῶν ἐπιτελουμένων ἑνὸς σφυγμοῦ χρόνου ἡ ἀρτηρία διαλείπει. οἱ δὲ οὕτως. Διαλείπων ἐστὶ σφυγμὸς ἐφ' οὗ οὐκ ὅτι δύο μόνον, ἀλλ' ὅτι τρεῖς, ἢ καὶ ὅτι πλείους πληγὰς ἡ ἀρτηρία ἐλλείπει διαστολὴ μίαν, ἢ καὶ δύο, ἢ καὶ πλείους.

Quid intercidens pulſus?

Τί ἐστι παρεμπίπτων σφυγμός;

229. Intercidens pulſus eſt quum inter duos ictus qui ordine proprio concitantur, inde quidam ictus medius intercidit.

σκθ'. Παρεμπίπτων σφυγμός ἐστιν, ὅταν μεταξὺ δυοῖν πληγῶν κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν κινουμένων, ἐκ τούτου τις μέση παρεμπίπτῃ πληγή.

Quid Deficiens pulſus?

Τί ἐστιν ἐκλείπων σφυγμός;

230. Deficiens pulſus dicitur, in quo non ad duos tantum arteria, ſed ad tres etiam, & ad plures ictus immobilis perſeuerat. Alij hunc in modum. Deficiens eſt, qui à magnitudine incipiens, ac vehementia, magis ac magis ſubinde minuitur, taliſque quoad vllam habeat magnitudinem myurus vocitatur; vbi autem ſeſe ſubmiſerit, ac minor factus, vt ad minus declinauerit, deficiens nuncupatur.

D

σλ'. Ἐκλείπων σφυγμὸς λέγεται ἐφ' οὗ οὐκ ὅτι δύο μόνον, ἀλλ' ὅτι τρεῖς, καὶ ὅτι πλείους πληγὰς ἀκίνητος ἡ ἀρτηρία διαμένῃ. οἱ δὲ οὕτως. ἐκλείπων ἐστὶν ὁ ἀπὸ μεγέθους ἀρξάμενος, καὶ σφοδρότητος, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ὑφιείς, ἢ μέχρι μὲν ἔχῃ τι μέγεθος καλοῦται μυουρίζων ὁ τοιοῦτος, ὅταν δὲ ὑφιῇ, καὶ μικρότερος, ὡς ὅτι ὃ μικρότερον ῥέπῃ, ἐκλείπων καλεῖται.

Quid Capriſans pulſus?

Τί ἐστι δορκαδίζων σφυγμός;

231. Capriſans pulſus eſt, vbi arteria quum ſe diſtendiſſe apparuerit, nec fuerit omninò diſtenta, ad alium perculſum priùs, quàm ſyſtoles viſionem præbeat, præcipitantiùs tranſiliit; ſecunda autem fuit percuſſio facta vehementior.

E

σλα'. Δορκαδίζων ἐστὶ σφυγμὸς, ὅταν ἡ ἀρτηρία δόξασα διεστάλθαι, μὴ πάντελῶς διεσταλμένη, ἐφ' ἑτέραν ἐπεπήδησεν ἀναθρώτερον, πρὶν ἔμφασιν συστολῆς προσχεῖν. βιαιοτέρα δὲ ἡ δευτέρα γέγονε πληγή.

Quid Recurrens pulſus?

Τί ἐστι παλινδρομῶν σφυγμός;

232. Recurrens pulſus, eſt qui ad quantum excurrit magnitudinis, aut vehementiæ, in aliis rurſus ad tantumdem recurrit.

σλβ'. Παλινδρομῶν σφυγμός ἐστιν ὁ ὅτι ποσὸν ἐκβαίνων τὸ μέγεθος, ἢ τὴν σφοδρότητα, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἔστιν ἐφ' οἷς ποσοῦτο πάλιν ἀποκαθιστάμενος.

Quid formicans pulſus?

Τί ἐστι μυρμηκίζων σφυγμός;

233. Formicans pulſus, eſt paruus, vacans, frequens, obſcurus, omnium ad extremum deductus. Aut hoc modo; Formicans, eſt in quo circa digitos arteriæ incumbentes, imago veluti formicæ ſit ambulantis; quamobrem & paruus is eſt, & obſcurus.

F

σλγ'. Μυρμηκίζων σφυγμός ἐστιν ὁ μικρὸς, κενὸς, πυκνὸς, ἀμυδρὸς, πάντων ὅτι ὃ ἔσχατον καταγνωσθείς. ἢ οὕτως. μυρμηκίζων ἐστὶν ἐφ' οὗ γίνεται ἡ φαντασία ὡσεὶ τοὺς ἐπερχομένους τῇ ἀρτηρίᾳ δακτύλους, οἱονεὶ μύρμηκος περιπατοῦντος, ὥστε καὶ μικρὸν εἶναι αὐτὸν καὶ ἀμυδρόν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 264 sur 413

Τί ἐστι φρενῖτις;

σλδ'. Φρενῖτις ἐστὶ παραφορὴ διανοίας μετὰ ὀξέος πυρετοῦ, καὶ κροκωδισμοῦ· καὶ διανοίας ἔκστασις, καὶ τῆς κατὰ φύσιν αὐτῆς ἐμποδισμός· καὶ λήθη τῶν φρενῶν. ἢ παραπλησίως φρενῶν συντόνος μετὰ θέρμου, καὶ φωνῆς ἀσαφείας, καὶ ψηλαφήσεως ὠμομιγοῦς τοῦ πάσχοντος ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ.

Τί ἐστι λήθαργος;

σλε'. Λήθαργός ἐστι καταφορὰ δυσδιέγερτος μετ' ἀχροίας, καὶ οἰδήματος φυσώδους, οἷον ἀτονία τῶν ἔνδοθεν αὐτῶν, καὶ τοῦ σφυγμικοῦ πνεύματος γινομένη, τοῦ πάσχοντος ὑπὸ βλεγματώδους, καὶ κακοήθους πυρετοῦ. γίνονται δὲ οἱ λήθαργοι, οἱ μὲν παθούσης τῆς ἀρχῆς, οἱ δὲ ὑπὸ ἀποστάσεως.

Τί ἐστι σπασμός;

σλς'. Σπασμός ἐστι παρὰ φύσιν νεῦρις, καὶ μυῶν γινόμενον πάθος μετὰ τοῦ αὐτοῦ παραιρέσεως ἕλκεσθαι, ποτὲ μὲν ὅλον τὸ σῶμα, ποτὲ δὲ μέρος.

Τί ἐστι τέτανος;

σλζ'. Τέτανός ἐστιν ἔκτασις, καὶ πῆξις τῆς ἐν τοῖς σώμασι πάντων νεύρων τε καὶ μυῶν. ἢ οὕτως. τέτανός ἐστι σπασμὸς ἐπ' εὐθείας μετὰ τοῦ τὴν πρόχηλον ἕλκεσθαι, καὶ τοὺς σιαγόνας, συνερείδοντάς τε τοὺς ὀδόντας, καὶ μήτε ὀπισθίαν τὴν πρόχηλον δύνασθαι, μήτε ἀνανεύειν. ἢ, τέτανός ἐστιν, ὅταν εἰς τοὐναντίον πρὸς τὰ ἀντιτεταγμένων μυῶν ἀκουσίως ὑπὸ σπασθῇ τὰ μόρια.

Τί ἐστιν ἐμπροσθότονος;

σλη'. Ἐμπροσθότονός ἐστιν, ὅταν ἐμπροσθεν ἕλκηται ὁ πρόχηλος, καὶ εἰς τοὔπίσω ἀνακλᾶσθαι μὴ δύνηται.

Τί ἐστιν ὀπισθότονος;

σλθ'. Ὀπισθότονός ἐστιν, ὅταν ὀπισθεν ἕλκηται, καὶ εἰς τοὔμπροσθεν ἀνακλᾶσθαι μὴ δύνηται. ἢ, ὀπισθότονός ἐστι σπασμός τε, καὶ σύντασις ἕως τοὔπίσω τῆς προχήλου, ὥστε ὀπισθίαν μὴ δύνασθαι.

Τί ἐστιν ἐπιληψία;

σμ'. Ἐπιληψία ἐστὶν ὑπόληψις διανοίας, καὶ τῶν αἰσθητηρίων μετὰ τοῦ πίπτειν ἐξαίφνης, τοτὲ μὲν μετὰ σπασμοῦ, τοτὲ δὲ ἄνευ σπασμοῦ. ὑπισουμβαίνει δὲ αὐτοῖς, καὶ ἀφρὸν φέρεσθαι διὰ τοῦ στόματος, κατὰ τὴν ἄνεσιν καὶ παραπλησίως τοῦ νοσήματος.

Τί ἐστι κάτοχος;

σμα'. Κάτοχός ἐστιν αἴσθησις τῆς ψυχῆς μετὰ πήξεως τοῦ παντὸς σώματος. εἴδη δὲ κατόχου τρία. ὁ μὲν γὰρ ὑπνώδης ὃς παράκειται τῷ ληθάργῳ. ὁ δὲ ἕτερος ἐγρηγορώς, ᾧ παράκειται τέτανος, καὶ ἡ ἐφ' ὑστέρᾳ καλουμένη πνίξ. τρίτον εἶδος κατόχου ὃν οὐκ ἄν τις ἀσυνέτως κάτοχον ὀνομάζοι φρενιτικόν. γίνεται δὲ οὐ μίγματος δύο ἀρρωστημάτων κατόχου τε καὶ φρενίτιδος, ὥσπερ καὶ ἡ τυφωμανία.

Τί ἐστι παράλυσις;

σμβ'. Παράλυσίς ἐστι πάθος βλαπτὸν τὴν προαιρετικὴν κίνησιν κατὰ μέρεσιν, ἢ μέρος τι γινόμενον. ἀποτελεῖται δὲ παθόντων τῶν νεύρων, καὶ τῶν μυῶν.

Τί ἐστι τυφωμανία;

σμγ'. Τυφωμανία ἐστὶ λήθαργος παρακοπικός, ἢ παρακοπὴ ληθαργικὴ. ἢ οὕτως. τυφωμανία ἐστὶ μικτὸν ἐκ φρενίτιδος, καὶ ληθάργου πάθημα.

Quid Phrenitis?

234. Phrenitis est, mentis delirium cum febre acuta, ac floccorum collectu, & mentis emotio, & eorum quæ secundum naturam sunt, institutorum ipsius interturbatio, & sapiendi obliuio; vel phrenum delirium continuum, cum tremore, & vocis obscuritate, & à maligna febre maxima ex parte facta palpitatione.

Quid Lethargus?

235. Lethargus est delatio in somnum inexpugnabilis, quæ cum decoloratione, & flatuoto œdemate, nec sine ipsarum quoque solidarum partium, ac pulsifici spiritus imbecillitate prouenit, ferè in obtusa febre ac maligna. Fiunt verò lethargi partim affecto principio, partim ex abscessu.

Quid Conuulsio?

236. Conuulsio est, affectus qui neruis ac musculis accidit, quum interdum corpus totum, interdum pars eius voluntatis iniussu trahitur.

Quid Tetanus.

237. Tetanus est, distentio rigiditásque in corpore neruorum omnium, & musculorum. Vel hunc in modum; Tetanus est, conuulsio in rectum, quum collum ac maxillæ trahuntur, dentes cohærent, neque annuere collum potest, nec renuere. Vel; Tetanus est, quum partes inuitæ in contraria trahuntur à musculis oppositis.

Quid Emprosthotonus?

238. Emprosthotonus est, quum anterius trahitur collum, ac retro flecti non valet.

Quid Opisthotonus?

239. Opisthotonus est, quum retro trahitur, neque deflecti in partem anteriorem potest. Vel; Opisthotonus est, conuulsio, & contentio in posteriora ceruicis, nimirum, annuere non valentis.

Quid Epilepsia?

240. Epilepsia est, inuasio mentis ac sensoriorum, qua qui corripiuntur concidunt repentè, hi quidem cum conuulsione, illi verò citra conuulsionem; iisque insuper accidit, vt spuma per os efferatur, in remissione, & declinatione morbi.

Quid Catochus?

241. Catochus est, mentis stupor cum corporis totius rigiditate. Catochi tres sunt species; primus somniculosus, lethargo proximus; alter vigilans cui affinis tetanus est, & quæ præfocatio vteri appellatur; tertium genus est Catochi, quem phreniticum non inerudité quis nominauerit; fit enim ex mixtis inter se duobus morbis catocho, & phrenitide, quemadmodum & Typhomania.

Quid Paralysis.

242. Paralysis, affectus est, quo voluntarius motus oblæditur; is circa partes aut partem aliquam fit; perficitur autem neruis, musculisque affectis.

Quid Typhomania?

243. Typhomania, vel delirus lethargus, vel lethargicum delirium est. Vel sic; Typhomania mixtus est ex phrenitide & lethargo affectus.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 265 sur 413

Quid Apoplexia?

244. Apoplexia eſt, detentio mentis cum ereptione ſenſuum, & corporis reſolutione. Item; Apoplexia, abolitio eſt in neruis omnibus ſenſus, & motus. Vel; Apoplexia, ſenſus motúſque priuatio in toto corpore eſt cum principalium actionum læſione. Conflatur autem à frigido humore, præcipuos cerebri ventriculos confertim opplente. Præcipui verò ventriculi ſunt poſterior & medius.

Quomodo differt apoplexia à paraplexia; & quid paraplexia?

245. At apoplexia à paraplexia vt à parte totum differt. Apoplectici namque prorſus, etiam paraplectici ſunt; paraplectici verò non omnino & apoplectici; differunt quoque eò, quod ſani mente paraplectici, reſoluti parte vna corporis ſunt, aut pluribus; apoplectici verò, & his, & mente, & toto; paraplectici demum dicuntur, quibus dextræ tantum partes, aut ſiniſtræ reſolutione elangueſcunt.

Quid Mania?

246. Mania eſt, alienatio mentis, & euariatio à rebus conſuetis, ac ſanorum moribus ſine febre.

Quid Melancholia?

247. Melancholia eſt, affectus, qui mentem lædit, non ſine graui animi moleſtia, atque auerſione à rebus chariſſimis, fit ſine febre; Nonnullis verò eorum, ſi atra bilis acceſſerit multa, ſtomachum vſque adeò infeſtat, vt & euomatur, ſimúlque mens hoc modo vitietur.

Quid Cephalea?

248. Cephalæa eſt, affectus qui per quoſdam circuitus intolerabilem capitis dolorem adfert; quocirca, & aures ſonant, & rubent oculi, ac prominent; ſimul verò diſtenduntur, & ipſis ægrotis venæ frontis, & rubor in facie eſt. Vel; Cephalæa eſt ægrè cedens cephalalgia ex paruis cauſis maximas habens exacerbationes.

Quid cephalalgia & quomodo differt à cephalea?

249. Dolor capitis non inueteratus cephalalgia eſt; inueteratus verò cephalæa. Si caput doleat repente obuia quaque de cauſa, aut etiam per plures dies, cephalalgia hic affectus nominatur: Si verò longo tempore dolor affligere conſueuit & per longos frequentéſque circuitus, & maior ac grauior accedat ægrè curationem admittens, cephalæam appellamus.

Quid Heterocrania?

250. Heterocania, eſt vbi modo in parte ſiniſtra capitis, modo in dextra dolor accedit, ac quandoque intenſiones, interdum remiſſiones infert.

Quid Vertiginoſi, & quid vertigo tenebricoſa?

251. Vertiginoſi appellantur tenebricoſi, quibus obtenebrationes contingunt, videturque iis circumferri caput, & lucis incerti, ac vagi in tenebris ſplendores oculis obuerſari. Vel tenebricoſa vertigo eſt, quum ſimul res conſpectæ videntur circumuolui, & ſenſus viſus repente deperditur, quum ægroti ſibi tenebras circumfundi exiſtiment. Quod contingit ore ventriculi à prauis humoribus demorſo.

A Τί ὅϛιν ἀποπληξία;

σμδ'. Ἀποπληξία ὅϛι κατοχὴ διανοίας μετ' ἀναισθησίας, ϗ προαιρέσεως τ σώματος. ἔτι. ἀποπληξία ὅϛιν ἀπαλλοτρίωσις τ πάντων τ νεύρων αἰσθήσεώς τε ϗ κινήσεως. ἢ, ἀποπληξία ὅϛιν ἀναισθησία τ ὅλου σώματος μὴ βλαβέντος τ ἡγεμονικ τ ἐργαλείων. γίνεται δὲ ἀπὸ χυμοῦ ψυχροῦ ἀθρόως ἐπιπεσόντος τὰς κυρτοτάτας κοιλίας τ ἐγκεφάλου. κυρτοτάτη δὲ κοιλία εἰσὶν ἡ ὀπισθία τε, ϗ ἡ μέση.

Πῶς διαφέρει ἀποπληξία παραπληξίας, ϗ τί παραπληξία;

B σμε'. Διαφέρει δὲ ἀποπληξία παραπληξίας, ὡς ὅλον μέρους. οἱ μὲν γὰρ ἀποπληκτικοὶ πάντως εἰσὶ, ϗ παραπληκτικοί· οἱ δὲ παραπληκτικοὶ οὐ πάντως, ϗ ἀποπληκτικοί. διαφέρει ϗ ὅτι οἱ μὲν ὑγιαίνοντες τὴν διάνοιαν παραπληκτικοί, πάρεσθοί εἰσὶ τ σώματος μέρος, ἢ μέρη. οἱ δὲ ἀποπληκτικοὶ, ϗ ζῶσι, ϗ τὴν διάνοιαν, ϗ ὅλον. παραπληκτικοὶ λέγονται εἰς μία τὰ δεξιὰ, ἢ τὰ ἀριστερὰ αἱ πάρεσις γίνονται.

Τί ὅϛι μανία;

C σμϛ'. Μανία ὅϛιν ἔκστασις τ διανοίας, ϗ παραλλαγὴ τ νομίμων, ϗ τ ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐθῶν ἄνευ πυρετ.

Τί ὅϛι μελαγχολία;

σμζ'. Μελαγχολία ὅϛι πάθος βλαπτικὸν τὸν ἡγεμόνα μ δυσθυμίας ἰσχυρᾶς, ϗ ἀποφροσύνης τ φιλτάτων, χαλεπῶν ἄνευ τ πυρετ. ὑποί δὲ αὐτῶν ϗ χολὴν παρεσυλλογίσαντο πολλὴ μέλαινα. βλάπτει δὲ μάλιστα, ὥϛε ϗ ἀπεμεῖσθαι, ϗ ὅπως τὸν γνώμονα συγκακοῦσθαι.

Τί ὅϛι κεφαλαία;

D σμη'. Κεφαλαία ὅϛι πάθος πόνου κεφαλῆς ὑπερφέρων ἀνύποιστον ϗ παρόδους ἔχουσας, ὥϛε καὶ ἡμέρας εἶναι ἐν τοῖς ὠσὶ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς αἰσθάνεσθαι, ϗ παρατείνεσθαι δὲ αὐτῶν, καὶ αἱ ἐν τῷ μετώπῳ φλέβες, καὶ ἔρυθρος ἀμφὶ τὸ πρόσωπον ἴσχουσι.

Τί ὅϛιν ἡ κεφαλαλγία, ϗ πῶς διαφέρει τ κεφαλαίας;

σμθ'. Τὸ μὲν τ κεφαλῆς ἄλγος μὴ χρόνιον ὅϛι κεφαλαλγία, χρόνιον δὲ κεφαλαία. ἐὰν ἄλγῃ κεφαλὴ αἰφνίδιος ὅτι προσκαίρῳ αἰτίᾳ, κἂν ὅτι πλείονας, κεφαλαλγία καλέεται. ἐὰν δὲ διεξέλθῃ χρόνος μακρὸς ὁ ἄλγημα, καὶ προϊόντι μακρῇσι, καὶ πολλῇσι, καὶ προσεπιλήψεται μείζω τε καὶ πλεῖον δυσαλθὲς, κεφαλαίῃ κυκλοτερεῖ.

E Τί ὅϛιν ἑτεροκρανία;

σν'. Ἑτεροκρανία ὅϛιν ὁπότερον πρὸς ὁ ἀριστερὸν μέρος, ἢ ὁ δεξιὸν τ κεφαλῆς πόνος πτοέπτηται, καὶ ποτε μὲν ὀξύτερος, ποτὲ δὲ αἰέσεις ὑπιφέρη.

Τίνες σκοτωματικοὶ, ϗ τί σκοτόδινος;

F σνα'. Σκοτωματικοὶ καλεῖῶται οἷς προακολουθοῦσι σκοτώσεις, ϗ δοκοῦσι προσφέρεσθαι αὐτοῖς τὸν κεφαλὸν, μὴ τὰ ϗ μυρμύγας αὐτοῖς πτέρεσθαι. ἢ, σκοτόδινός ὅϛιν ἐπιδιδὸν ἅμα προσδιίστασθαι δοκεῖ τὰ βλεπόμενα, ἥτε ἀφὴ τ ὄψεως αἴσθησις ὀξαίφνης ἀπολέσθαι, δοκούντων αὐτῶν σκότος προσκεχύσθαι. γίνεται δὲ τοῦτο, τ σώματος τ κοιλίας ὑπὸ μοχθηρῶν χυμῶν δακνομένου.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 266 sur 413

Τί ἐστι καταῤῥοος;

σιβ'. Καταῤῥοος ἐστιν ὑγρῶν πολλῶν καταφορὰ διὰ τῶν τῆς μήτων τῆς ὑπερῴας, καὶ πολλῶν διὰ τῶν μυξητήρων, ἃ καταφερόμενα βλάπτει τοὺς ὑποκειμένους τόπους, ὥστε συν τῇ ἀποκρίσει τῶν ὑγρῶν, καὶ πνεῦμα συνεκκρινόμενον ἤχον ποιᾶ ἐκτελεῖν.

Τί ἐστι κόρυζα;

σιγ'. Κόρυζα ἐστι τὸ διὰ τῶν ῥινῶν ἐκκρινόμενον ὑγρὸν λεπτὸν καὶ ἄπεπτον, τὸ δὲ ὑπερῴας καταῤῥοος.

Τί ἐστι συνάγχη;

σιδ'. Συνάγχη ἐστὶ πάθος περὶ τραχηλον ὀξύ, χαλεπὸν, πνιγμῷ τὸν πάσχοντα ἄγον. ἢ οὕτως. συνάγχη ἐστὶ φλεγμονὴ τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ τραχήλου, ὥστε ὀδυνᾶσθαι τὰ μέρη, τοῖς δὲ ἔνδοθεν τῆς περιδρομίων, ὥστε συμπάσχειν, καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα, καὶ δυσπνοεῖν.

Τί ἐστιν ὑδροφοβος;

σιε'. Ὑδροφοβός ἐστι πάθος ὑπὸ δήγματι κυνὸς μαινομένου γινόμενον μετὰ τοῦ ἀποστρέφεσθαι τὸ ποτὸν, καὶ ἀπάγεσθαι, καὶ λύζειν. ὑπογίνεται δὲ αὐτοῖς, καὶ παράνοια.

Τί ἐστι βούλιμος;

σις'. Βούλιμός ἐστι διάθεσις καθ' ἣν ὑπολύσεις ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων γίνεται τροφῆς. ἐκλύονται δὲ καὶ καταπίπτουσι, καὶ ἀχροοῦσι, καὶ καταψύχονται τὰ ἄκρα, καὶ θλίβονται τε τὴν στόμαχον, καὶ ὁ σφυγμὸς ἐπ' αὐτῶν ἀμυδρὸς γίνεται.

Τί ἐστι φαγέδαινα;

σιζ'. Φαγέδαινά ἐστι κατάσβεσις καθ' ἣν ὀρεγόμενοι πολλῆς τροφῆς, καὶ λαμβάνοντες ἀμέτρων, οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξερράπτουσι πάλιν ὀρέγονται. ἢ ἄλλως. Φαγέδαιναί εἰσιν αἱ τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδωδαί, ἃς καὶ αὐτὰς ὑπὸ κακοχυμίας γίνεσθαι ἀμέτρους ὀφείλομεν ὁμολογεῖται.

Τί ἐστιν ἐμπνευμάτωσις;

σιη'. Ἐμπνευμάτωσίς ἐστιν, ὅταν πλέον πνεῦμα γενόμενον κατέχηται ἐν στομάχῳ, καὶ διατείνῃ αὐτὸν, καὶ τὸν χιλὸν μετ' αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἐμποδίζεσθαι τὸν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν.

Τί ἐστι περιπνευμονία;

σιθ'. Περιπνευμονία ἐστὶ φλεγμονὴ πνεύμονος μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ δυσπνοίας. γίνεται δὲ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐρυθήματα τὰ μῆλα.

Τί ἐστι φθίσις;

σκ'. Φθίσις ἐστὶν ἕλκωσις τοῦ πνεύμονος, ἢ θώρακος, ἢ φάρυγγος, ὥστε βῆχας παρακολουθεῖν, καὶ πυρετοὺς βληχροὺς, καὶ σκληρύνεσθαι τὸ σῶμα.

Τί διαφέρει φθίσις, φθοῆς;

σκα'. Διαφέρει φθίσις φθοῆς. φθίσις μὲν γάρ ἐστιν ἡ λεγομένη κοινῶς, πᾶσα σώματος μείωσις τε καὶ σκληρύνσις. φθοὴ δὲ ἡ ἰδιωτικῶς ἔχουσα σκληρύνσεις τε, καὶ μείωσις τοῦ σώματος. εἴρηται δὲ φθίσις ἀπὸ τοῦ φθίνειν, ὅπερ ἐστὶ μειοῦσθαι.

Τί οἱ δυσπνοϊκοί, ἢ τί δύσπνοια;

σκβ'. Δυσπνοϊκοί εἰσιν ἐφ' ὧν οἴονει ξενοχωρούμενον ἐκπνεῖται τὸ πνεῦμα, καὶ εἰσπνεῖται. ἢ, δύσπνοια βλάβη τις ἀναπνοῆς ἐστιν.

A

Quid Catarrhus?

252. Catarrhus est multorum defluxus humorum per palati foramina & nares, qui descendentes subiecta loca lædunt, adeout cum excretione humorum is quoque qui simul excernitur spiritus strepitum quendam faciat.

Quid Coryza? & quomodo à catarrho differat?

253. Coryza est, is humor tenuis & crudus qui per nares excernitur, catarrhus verò dicitur qui per palatum defluit.

B

Quid Synanche seu angina?

254. Synanche, est affectus colli acutus, difficilis, qui ægrotum angit præfocatione. Aut ita; Synanche est phlegmone, aliis extra collum, vt partes tumescant, aliis intra tonsillas, vt simul partes quoque afficiantur spirabiles, & ægra spiratio consequatur.

Quid Hydrophobia, vel Hydrophobus?

255. Hydrophobia vel Hydrophobus, est affectus ex canis morsu furentis, qui fit cum potus auersione, conuulsione, & singultu. His verò C & delirium superuenit.

Quid Bulimus?

256. Bulimus, affectus est, quo fit cibi desiderium ex paucis interuallis; qui hoc detinentur, & resoluuntur, & concidunt, & decolores fiunt; perfrigescunt iis extrema corporis, premitur stomachus, & pulsus obscurus fit.

Quid Phagedæna?

257. Phadegæna est, constitutio, qua multum appetentes cibum, sumentésque immodicum, non ipsum retinent sed vbi deiecerint, rursus appetunt. Vel aliter Phagedænæ, sunt multorum ciborum esus; eásque ipsas immoderatas appetentias ex vitiatis humoribus fieri conceditur. D

Quid Inflatio?

258. Inflatio est, quum spiritus vel flatus copiosior factus in stomacho detinetur, ipsúmque, cum eo ventriculum distendit, quo fit vt distributio impediatur alimenti.

Quid Peripneumonia?

259. Peripneumonia est, phlegmone pulmonis E cum febre acuta, & spirandi difficultate; rubent autem & in ipsis ægrotantibus malæ.

Quid Phthisis seu tabes?

260. Phthisis est vlceratio pulmonis, vel thoracis, vel faucium, vt & tussiculæ & debiles comitentur febres, & corpus contabescat.

Quomodo differt phthisis à phthoë, & quid phthoë?

261. Differt Phthisis à phthoë; Phthisis enim, quæ communiter dicitur, est omnis diminutio corporis ac colliquatio: phthoë verò propriè dicitur corporis consumptio ex vlcere ac demolitio. Dicta autem est à φθίνειν, quod est diminui. F

Quid Dyspnoici, & quid dyspnœa?

262. Dyspnoici sunt, in quibus spiritus velut per angustas vias actus expiratur, inspirátúrque. Vel; Dyspnœa est respirationis læsio quædam.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 267 sur 413

Quid Asthma?

263. Asthma est, affectus qui vehementem respirationis accelerationem, spirandíque difficultatem infert; simúlque aliquos sedere cogit, ac resurgere.

Quid Pleuritis?

264. Pleuritis est dolor lateris, ac succingentis membranæ adversque clauiculam, & summum humerum exporrectus, cum febre acuta miniméque intermittente, cum dolore pungente simul & horrore, & spirationis difficultate, & tussi.

Quid Cardiaca affectio?

265. Cardiaca affectio est, innati roboris liquefactio, & languor. Fit plerumque prauè affecto ore ventriculi, & stomacho cum sudoribus intolerandis; sunt qui corde phlegmone laborante fieri affectum putauerint, atque ob hanc virium exolutionem, quod euenit malum, cardiacam vel affectionem, vel syncopen nominarint.

Quid Cholera?

266. Cholera est, affectus peracutus, ac grauis, qui per vomitus in catarrhum ideſt, *defluxum* protinus hominem detulit, aut ex alui profluuio, & multa excretione in tormina, atque non multò post in febres dysentericas, atque malignas viscerato impellit, hecticos & marcidos efficiens. Aut sic. Cholera est, acutus affectus cum vomitibus bilioſis multis, aluique deiectionibus, suris quoque se contrahentibus, ac frigescentibus extremitatibus; fiunt his in ægris & pulsus minores, obscuriorésque.

Quid Cœliaca affectio?

267. Cœliaca affectio, est alui fluxio non recens, sed diuturna cum torminibus, multis deiectionibus, corpore simul marcescente.

Quid Diarrhœa.

268. Diarrhœa copioſior fluxio est alui diuturna, sine phlegmone, & vlceratione.

Quid Dysenteria?

269. Dysenteria est, intestinorum exulceratio cum phlegmone, & cruentorum aut fæci similium strigmentorum excretione, non sine alui, intestinorúmque morsu, ac cruciatu.

Quid Teinesmus.

270. Teinesmus est, affectus partes inferiores, rectúmque ipsum intestinum ita obsidens, vt exurrectiones cupiditatésque desidendi plures, paucæ verò excretiones fiant. Vel vt alij; Teinesmus est, recti intestini mordicatio, quam bilioſi, acrésque humores faciunt, cum exurrectione crebra, cupiditatéque egerendi, tametsi perpauca excernantur.

Quid Leienteria?

271. Leienteria est, dysenteriæ magna ex parte comes affectus, quando ob factas ex vlceribus cicatrices, spissioribus, læuioribus, indolentioribúsque redditis intestinis, necesse est, vt cibi prius, quàm assumpti concoquantur, ocyùs ad exteriores decurrant, vtique impromiscui, incocti, quales ingesti fuere. Alij verò sic Leienteria est, tota simul, celerrimáque transmissio ciborum quum tales excreti sunt, quales deuorati.

Τί ὄϛι ἆσθμα;

σξγ'. Ἆσθμά ὄϛι παθος ἔπειξιν ἰσχυρὰν ποιοῦσα τῆς ἀναπνοῆς, καὶ δύσπνοιαν ὑποφέρον, μὴ τῶν καὶ ἑνίοις ἀναγκαίως, καὶ ἐξανίστασθαι.

Τί ὄϛι πλευρίτις;

ρξδ'. Πλευρίτις ὄϛιν ὀδυνη πλευρᾶς, ἣ ὑποζώννυσα τὸ ἀρτιόμενον μέχρι κλειδὸς, καὶ ἀκρωμίου, ἣ ὠμοπλάτης σὺν ὀξεῖ, ἣ ἀδιαλείπτῳ πυρετῷ μετ' ὀδυνης πυγματώδους ὁμοῦ, ἣ φρίκης, ἣ δυσπνοίας, ἣ βηχός.

Τί ὄϛι καρδιακὴ διάθεσις;

σξε'. Καρδιακὴ διάθεσις ὄϛι τῆξις τοῦ ἐμφύτου τόνου, ἣ πάρεσις. γίνεται δὲ τοῦτο πάθει ὅτι στόμαλι γαστρὸς κακοκρασίαις ἀνιῶσι, ἣ τοῖς μετ' ἰδρώτων ἀναλαμβανομένοις. λυσὶ δὲ φήσαντες ὅτι καρδία φλεγμαίνουσα γίνεσθαι ὃ πάθημα, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τόνου τοῦ ἔκλυσιν, καρδιακὸν ἤτοι διάθεσιν, ἢ συγκοπὴν ἐκάλεσαν τὸ συμβαῖνον.

Τί ὄϛι χολέρα;

σξϛ'. Χολέρα, ἔϛι πάθος κάτοχον ἣ χαλεπὸν, ἢ πρόσπτωσιν αἵματος εἰς καθάρσιον ἀπότομον ἔσχεν δι' ἐμέτων, ἢ ἣ ἐκ διαῤῥοίας, ἣ πολλῆς ἐκκρίσεως εἰς τροφον, ἣ μικρὸν ὕστερον εἰς πυρετοὺς ἀπέρ δυσεντερικοὺς, ἣ κακοήθεις μεγαλοσπλάγχνους, ἑλκικούς τε ἣ μαρασμώδεις. ἢ ὅτως. χολέρα, ἔϛι πάθος ὀξὺ μετ' ἐμέτων πολλῶν χολωδῶν, ἣ ὑποχωρήσεων τῶν κοιλίας μὴ τῶν συνέλκειαν τὰς γαστροκνημίας, ἣ καταψύχεσθαι τὰ ἄκρα. γίνονται δὲ ἐπ' αὐτῶν οἱ σφυγμοὶ μικρότεροι, ἣ ἀμυδρότεροι.

Τί ὄϛι κοιλιακὴ διάθεσις;

σξζ'. Κοιλιακὴ διάθεσις ὄϛι ῥυθμισμὸς τῆς κοιλίας. οὐ πεπόσφατος, δηλαδὴ χρόνιος μὴ τρόφων, ἣ πολλῶν ἀποκρίσεων μὴ τῶν ἰσχναίνειν τὸ σῶμα.

Τί ὄϛι διάῤῥοια;

σξη'. Διάῤῥοιά ὄϛι ῥυθμισμὸς πλείων κοιλίας αὐτῶν φλεγμονῆς, ἣ ἑλκώσεως πυλυχρόνιος.

Τί ὄϛι δυσεντερία;

σξθ'. Δυσεντερία ὄϛιν ἕλκωσις ἐντέρων μὴ φλεγμονῆς, ἣ ἀποκρίσεως αἱματωδῶν, ἢ πυογωδῶν. ἧγε καὶ ἀπολυμάτων μὴ τῶν διάκνειν, ἣ ἀλγεῖν τὰ κοιλίαν, ἣ τὰ ἔντερα.

Τί ὄϛι τεινεσμός;

σο'. Τεινεσμός ὄϛι διάθεσις περὶ τοὺς κάτω μέρεσι, καὶ αὐτῷ τῷ ἀπολυομένῳ, ὥϛε πολλὰς μὲν τὰς ἐξαναστάσεις, καὶ πεπυμίας γίνεσθαι, ὀλίγας δὲ τὰς ἀποκρίσεις. ἄλλοι δὲ οὕτως. τεινεσμός ὄϛιν ἡ τοῦ ὀρθοῦ δηξις, ὑπὸ τὰ χολώδη, καὶ δριμέα ὑγρὰ ποιοῦσι μὴ τῆς ἐξαναστάσεώς τε ἣ περιστολῆς, καίτοι ὀλίγα ἀποκρίνοντα.

Τί ὄϛι λειεντερία;

σοα'. Λειεντερία ὄϛι πάθος ὅτι δυσεντερία τὰ πολλὰ γινόμενον, ὥϛε διὰ τὰς οὐλὰς τὰ ὅτι τῶν ἑλκώσεων γεγυμνωμένας, πυκνοτέρων, ἣ λειοτέρων, καὶ ἀπονωτέρων γιομένων ἀναγκαίως περὶ τοῦ πεφθῆναι δίχα τὰ λαμβανόμενα σιτία ἐξέως ὅτι τὰς ἐκκρίσεις ἀμιγῆ, ἄπεπτα, ἣ οἷα κατεπόθη. ἄλλοι δὲ οὕτως. λειεντερία ὄϛιν ἡ ἀθρόα, ἣ ταχίϛη διέξοδος τῶν σιτίων, οἷα γὰρ κατεπόθησαν, τοιαῦτα ἣ ἐξεκρίθησαν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 268 sur 413

Τί ἐστιν ἡ κωλικὴ διάθεσις;

σοβ'. Κωλικὴ διάθεσίς ἐστι κατασκευὴ χρόνιος περὶ τὸ κῶλον μετὰ τῶν εἰς διαλήμματα, ἀλγήματα ὑπερτείνεσθαι αὐτὰ, καὶ δυσπνοίαν, καὶ ἐφιδρωῖν, καὶ περιψύχεσθαι.

Quid Colica affectio?

172. Colica affectio, conſtitutio eſt coli inteſtini diuturna, in qua ſpatiis temporis interiectis, cruciatus intolerabiles, difficultatéſque reſpirandi, ſudores, perfrictionéſque adoriuntur.

Τί ἐστιν εἴλεος;

σογ'. Εἴλεός ἐστι φλεγμονὴ ἑτέρων, ὥστε μήτε φύσας, μήτε διαχωρήματα διεξιέναι, τροφοις δὲ ἰσχυρὰς παρακολουθεῖν, καὶ ἀλγήματα ὑποφοβερὰ.

Quid Ileus ſeu voluulus?

173. Voluulus eſt, phlegmone inteſtinorum, quo malo, nec flatus infra, nec deiectiones tranſmittuntur, tormina ſequuntur vehementia, cruciatúſque intolerabiles.

Τί εἰσιν οἱ ἡπατικοί;

σοδ'. Ἡπατικοί εἰσιν οἷς ἥπατος πόνος παρακολουθεῖ χρόνιος μετ' ἐπάρματος, καὶ σκληρίας, καὶ ἀχροίας τοῦ σώματος. ὑπυρετήσουσί τε παρεκτὴν πυρετὸν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῖς ὑπεξηραίνεται.

Quid Hepatici?

274. Hepatici, ſunt quos iecoris dolor comitatur diuturnus cum tumore, & duritia, & corporis decoloratione; ſuperuenit iis febris ardens, & lingua exareſcit.

Τί τὸ ἐσκιῤῥωμένον ἧπαρ;

σοε'. Ἐσκιῤῥωμένον ἧπαρ ἐστὶν, ὅταν ὄγκος ᾖ παρὰ αὐτὸ ἄγαν σκληρὸς, καὶ αὐτίτυπος, καὶ παρὰ τὴν ἁφὴν ἀνώδυνος.

Quid Scirrhoſum hepar?

275. Scirrho affectum iecur, eſt quum ipſi tumor adeſt vehementer durus, & tactui renitens, nec dolorificus.

Τί ἐστιν ἴκτερος.

Quid icterus, ſeu aurigo, vel arquatus?

σος'. Ἴκτερός ἐστιν ἀνάχυσις χολῆς ὑπὸ τὸ δέρμα, ὥστε βάπτεσθαι τὴν ὑπιφάνειαν, καὶ χλωρὰν ἀποτελεῖσθαι, καὶ κακοῦσθαι τὸ δέρμα, καὶ λύχνοις αὐτοῖς αἱ κατὰ κοιλίαν διαχωρήσεις γίνονται.

276. Icterus, eſt bilis refuſio in cutem, quo fit, vt ſuperficies tingatur, luteáque fiat, & vitietur cutis; albæ quoque ventris deiectiones fiunt eo morbo affectis.

Τί εἰσιν οἱ σπληνικοί;

Quid lienoſi?

σοζ'. Σπληνικοί εἰσιν, οἷς φλεγμήναντες οἱ σπλῆνες εἰς τὴν κατὰ φύσιν οὐκ ἀποκαθίστανται, οὐδὲ ἀποφλεγμαίνουσιν· ἀλλ' αὐτοῖς παραμένῃ σκληρία, ὥστε καὶ νόσους ῥυματίζεσθαι, ἀλλάττεται δὲ αὐτοῖς, καὶ ἡ κατὰ φύσιν χροιὰ τοῦ σώματος.

277. Lienoſi ſunt, quibus contracta phlegmone lienes ad naturæ ſtatum non redeunt, nec phlegmone liberantur, ſed permanet ipſis duritia; quapropter & fluxionibus per morbos infeſtantur, color verò & ipſis corporis natiuus permutatur.

Τί ἐστι σκίῤῥος σπληνός;

Quid Scirrhus lienis?

σοη'. Σκίῤῥος ἐστὶ τοῦ σπληνὸς, ὅταν τε μείζων ὁ σπλὴν ὑποπίπτῃ, καὶ λίαν σκληρὸς, καὶ αὐτίτυπος, καὶ διωγκωμένος.

278. Scirrhus lienis eſt, quum maior lien & durus admodum, & renitens, & tumore diſtentus ſubiacet.

Τί ἐστιν ὕδρωψ ἀνασάρκα;

Quid Hydrops anaſarca ſiue per carnem?

σοθ'. Ὑδρωψ ἐστὶν ὁ ἀναζώκα ἐφ' οὗ ὅ σῶμα ὅλον διέφθαρται, καὶ παρακύζεται τῷ ὑγρῷ, διαφθείρεται δὲ αὐτῶν, καὶ τὰ αἰδοῖα, καὶ ἀπορεκτῶσι, πρέπεται δὲ αὐτοῖς καὶ πυρετός.

279. Hydrops anaſarca, eſt quum corpus totum intumuit œdemate, atque humore circumluitur, peruertuntur & ægrotis pudenda, ciborum appetitus tollitur, & febris comitatur.

Τί ἐστιν ὕδρωψ ἀσκίτης;

Quid Hydrops aſcites ſiue vtricarius?

σπ'. Ὑδρωψ ἀσκίτης ἐστὶν ἐφ' οὗ κοιλία καὶ ὄσχεον, καὶ σκέλη διοιδίσκεται, τὰ δὲ ἄνω ἰσχνὰ γίνεται ἀπολεπιωθέντα.

280. Hydrops aſcites, eſt in quo venter, & ſcrotum, cruráque intumeſcunt, ſuperiores autem partes extenuantur, & graciles fiunt.

Τί ἐστιν ὕδρωψ τυμπανίας;

Quid Hydrops tympanias?

σπα'. Ὑδρωψ τυμπανίας ἐστὶν ἐφ' ᾧ ἐν κοιλίᾳ πλέον μὲν τὸ πνεῦμα, ὀλιγώτερον δὲ τὸ ὑγρὸν θυίσκεται, καὶ εἰ τις ἅψαιτο, ἦχος ἀποτελεῖται.

281. Hydrops tympanias, eſt quum in ventre plus flatus inuenitur, humoris minus, ac ſi quis pulſauerit, ſonus exauditur.

Τί ἐστι νεφρίτις;

Quid Nephritis?

σπβ'. Νεφρίτις ἐστὶ φλεγμονὴ νεφρῶν μετ' ἀλγήματος σφοδροῦ, ποτὲ δὲ καὶ δυσουρίας, καὶ ἰνωδῶν ἀποκρίσεων, ἢ καὶ ψαμμωδῶν μετ' αἵματος ὀλίγου.

282. Nephritis eſt, renum phlegmone cum dolore vehementi, quandoque verò & vrinæ difficultate; in qua fibroſa quædam, vel arenoſa cum modico ſanguine excernuntur.

Τί ἐστι λιθίασις;

Quid Lithiaſis.

σπγ'. Λιθίασίς ἐστι γένεσις ἐν κύστει λίθου δι' οὗ κωλύεται ἡ τοῦ οὐρου ἔκκρισις. ἑτέρως. λιθίασίς ἐστι πάθος, διαφθορᾶς τῆς κύστεως ὑπιφέρον. συνδιατείνεται δὲ αὐτοῖς, καὶ

283. Lithiaſis eſt, calculi generatio in veſica, per quẽ vrinæ excretio prohibetur. Alio modo; Lithiaſis, eſt affectus qui diſtentiones adfert veſicæ, ſimul verò, &

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 269 sur 413

verò & imus venter diſtenditur, nec rarò ad præputium ea diſtentio peruenit. Succedunt iis & vrinæ ſuppreſſiones, vtique quum prouectus lapis vias excrementi intercluſerit.

Quid Stranguria ſiue vrinæ ſtillicidium?

284. Stanguria, eſt excretio vrinæ guttatim deſtillantis. Vel; Stranguria affectus vocatur, quum quis paucam vrinam continenter excernit.

Quid dyſuria & quomodo à ſtranguria differt?

285. Dyſuria, eſt difficultas ac moleſtia mingendi; ſtranguria verò quæ guttatim fit mictio.

Quid Iſcharia? Et quot modis vrina ſupprimitur?

286. Iſchuria, abſoluta prorſus vrinæ ſuppreſſio eſt, quæ periculum affert. Octo verò modis ſupprimitur aut retinetur vrina, phlegmone, ſcirrho, ſanguinis grumo, reſolutione, calculi procidentia, renum ſympathia, vlceratione, calculo.

Quando & quomodo calculi in renibus fiunt?

287. Fiunt in renibus calculi, quando in corporibus illis humorum craſſorum copia cum febrili calore coiuerit. Vel aliter. Procreantur in renibus calculi, vbi collecta in iis cum proportionali febre craſſorum humorum copia fuerit, à qua ſuperaſſati ad calculi tranſeunt generationem.

Quid Gonorrhœa ſeu ſeminis profluuium?

288. Gonorrhœa, eſt excretio ſeminis morbum inferens, cum quo tabeſcit corpus, decoloratúrque: fit malum hoc vaſorum ſeminalium robore ſoluto, adeò vt quodam modo debilibus ipſis factis ſemen non retineatur.

Quid Satyriaſis?

289. Satyriaſis, eſt affectus cum pudendi tentigine, ſimul ſe tendentibus eius particulis; ſunt quibus & ſeminis eiaculatio cum voluptate fiat; hi verò mente exturbantur, neruorum tenſio & ſeminis fit.

Quid Iſchias?

290. Iſchias, eſt coxendicis dolor diuturnus, nec ſolutu facilis. Aut ſic; Iſchias, eſt morbus validum dolorem coxæ per circuitum inferens, qui dolor vel vſque ad poplitem, & ſuram deſcendat.

Quid Arthritis.

291. Arthritis, eſt phlegmone ſtabilis circa articulos conſiſtens, dolorem ingerens vehementem neruis nimirum affectis.

Quid Podagra?

292. Podagra, eſt affectus, qui circa pedes oritur, & dolorem mouet, affectis neruis, idque aliis cum ardore, aliis cum algore.

Quid ſcelotyrbe, vel cruris turbatio?

293. Scelotyrbe, ſpecies eſt paralyſeos, qua quis rectus ambulare non poteſt, & latus aliàs in rectùm, quandoque ſiniſtrum in dextrum, aut dextrum in ſiniſtrum circumfert, interdum quoque pedem non attollit; ſed' attrahit, velut iis qui magnum quid aſcendunt.

ἦτρον, ἢ τῆς ποδὸς ἀπίωνται φαμινὰ· ὑπογίνονται δὲ αὐτοῖς ἐξ ἰσχυείας, ὅταν περιωθεῖς ὁ λίθος ἐπιφράξῃ τὰς ὁδοὺς τοῦ οὐρήματος.

Τί ἐστι στραγγουρία;

σπδ'. Στραγγουρία ἐστὶν ἡ κατὰ στάλαν τοῦ οὔρου ἔκκρισις· ἢ, στραγγουρία ὅταν πάσης κενώσῃ, ὅταν τις ὀλίγον ἐπικρίνῃ οὖρον συνεχῶς.

Τί ἐστι δυσουρία;

σπε'. Δυσουρία ἐστὶ δυσχέρεια τοῦ οὐρεῖν μετ' ὀδυνῶν, στραγγουρία δὲ ἡ κατὰ στάλαν οὔρησις.

Τί ἐστιν ἰσχουρία;

σπς'. Ἰσχουρία ἐστὶ παντελὴς τοῦ οὔρου ἐπίσχεσις κινδυνωδῶς ἐπιφέρουσα. ἐπιγίνεται δὲ ὅταν ἢ ὑπὸ φλεγμονῆς, ἢ σκίρρου, δι' αἵματος θρόμβωσιν, ἢ ὑπὸ λίθου, ἢ νεφρικοῦ συμπάθειαν, δι' ἕλκωσιν, ἢ λιθίασιν.

Πότε καὶ πῶς οἱ λίθοι ἐν νεφροῖς γίνονται.

σπζ'. Ἐν νεφροῖς γίνονται λίθοι ἔνθα καὶ ὑπὸ τῶν σωμάτων πλῆθος συνέλθῃ χυμῶν παχέων ἅμα πυρετῷ δι' ἅρμοσιν ἢ ἄλλως. ὅταν γίνονται λίθοι, ὅταν τὰ συλλεγόμενα ὑπὸ αὐτῶν μετὰ τοῦ κατ' ἀναλογίαν πυρετοῦ χυμῶν παχέων πλήθους, ἀφ' ὧν ὑπερπλεονάσαντες εἰς τοὺς λίθου γλοιὸν μεταβάλωσι.

Τί ἐστι γονόῤῥοια;

σπη'. Γονόῤῥοια ἐστὶν ἀπόκρισις ὑπερφέρουσα σπέρματος νόσημα μετὰ τοῦ τήκεσθαι τὸ σῶμα, καὶ ἀχρεοῦσθαι ἀπαντελῶς· τοὺς δὲ ἀπονησθέντας τοῦ σπερματικοῦ ἀγαθοῦ, ὥστε ἐνίοτε μηδὲ πρὸς ἡδονὴν αὐτῶν, μὴ κατέχεσθαι τὸ σπέρμα.

Τί ἐστι σατυριασις;

σπθ'. Σατυρίασίς ἐστι πάσης μετ' ἐντάσεως αἰδοίου γιγνόμενον μετὰ τοῦ τείνεσθαι αὐτοῦ τὰ μόρια· ἔστι δὲ οἷς καὶ σπέρματος ἀκουσμοὺς μεθ' ἡδονῆς γίνεσθαι· παραφέρονται δὲ τὴν γνώμην, καὶ νεύρων τάσις, καὶ σπέρματος γίνεται.

Τί ἐστιν ἰσχιάς;

σ'. Ἰσχιὰς ἐστὶ πολυχρόνιον, καὶ δύσλυτον τοῦ ἰσχίου ἄλγημα. ἢ οὕτως. ἰσχιὰς ἐστὶ νόσος πόνον ἰσχυρὸν ὑπιφέρουσα ἰσχίου καὶ παρόδου, ὥστε αὐτοῖς τὸν πόνον, καὶ μέχρις ἰγνύας, καὶ γαστροκνημίας παρακολουθεῖν.

Τί ἐστιν ἀρθρῖτις;

ζα'. Ἀρθρῖτίς ἐστι φλεγμονὴ στενιζαλμὸν παρεχομένη τοῖς ἀρθρικοῖς ἐμμόνοις, πόνον ἰσχυρὸν ὑπιφέρουσα παρόντων νεύρων.

Τί ἐστι ποδάγρα;

σλβ'. Ποδάγρα ἐστὶ πάσης παρὰ τοὺς πόδας γιγνόμενον πόνον ὑπιφέρον παρόντων τῶν νεύρων, οἷς μὲν μετὰ πυρώσεως, οἷς δὲ μετὰ ψύξεως.

Τί ἐστι σκελοτυρβη;

σλγ'. Σκελοτύρβη ἐστὶν εἶδος παραλύσεως, ὥστε παρεπατεῖν ἐπ' εὐθείας μὴ δυνάσθαι· καὶ ποτὲ μὲν κατ' εὐθὺ, ποτὲ δὲ εὐώνυμον εἰς τὰ δεξιὰ περιφέρει, εἰ δὲ δεξιὸν εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ ποτὲ μὲν ὀπισθοφερῆ ὁ σκέλος, ὥσπερ οἱ ἀναβαίνοντες εἰς μέγα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 270 sur 413

Τί ἐστι πήρωσις;

σιδ'. Πήρωσίς ἐστι στέρησις, ἢ ἐμποδισμὸς ἐνεργείας φυσικῆς, ἢ ἀφαίρεσις μυὸς μορίου.

Quid Peroſis, ſeu detrimentum?

294. Peroſis, eſt priuatio, interturbatioue naturalis functionis, aut alicuius partis mutilatio.

Τί ἐστι λέπρα;

σιε'. Λέπρα ἐστὶ μεταβολὴ τοῦ χρωτὸς ἐπὶ τὸ παρὰ φύσιν μετὰ τραχύτητος, καὶ κνησμοῦ, καὶ πόνων, ἔστ' ὅτε μὲν καὶ λεπίδας ἀποπίπτων, ὅτε δὲ καὶ ὑπονέμεται πλείονα μέρη τοῦ σώματος.

Quid Lepra?

295. Lepra, eſt cutis mutatio in habitum, qui præter naturam ſit, cum aſperitate, & pruritibus, doloribúſque, nonnunquam & ſquamis decidentibus, interdum autem ſecus; interdum plures etiam corporis partes depaſcitur.

Τί ἐστιν ἔλεφας;

σιϛ'. Ἐλεφὰς ἐστὶ πάθος παχὺ ὃ δέρμα, καὶ ἀνώμαλον ποιοῦσιδυάζον, καὶ πελιδνὸν ὃ χρῶμα, καὶ τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀναβιβρώσκεται δὲ χεῖρες, καὶ ποδῶν τὰ ἄκρα, καὶ ἰχῶρα ἀφίησι πελιδνὸν, καὶ δυσῶδη.

Quid Elephas?

296. Elephas, eſt affectus qui cutem craſſam, atque inæquabilem reddit, liuidior adeſt tum cuti, tum oculorum albis; extenduntur partes manuum, ac pedum ſummæ, ex quibus ſanies liuida, & fœtida emanat.

Τί ἐστι λειχήν;

σιζ'. Λειχὴν ἐστὶ τραχύτης ὑπιφανείας μετὰ πολλοῦ κνησμοῦ.

Quid Impetigo?

297. Impetigo, eſt ſummæ cutis aſperitas cum multa prurigine.

Τί ἐστι φλεγμονὴ ἐν μήτρᾳ;

σιη'. Φλεγμονή ἐστιν ἐν μήτρᾳ ἢ μετὰ πόνου γιγνομένη ὑπογαστρίου, καὶ βουβώνων, καὶ πυρετοῦ, ἐφ' ἧς καὶ βρέγματος πόνος. καὶ τενόντων στενολκὴ, καὶ ὀφθαλμῶν ὀδύνη.

Quid vteri Phlegmone?

298. Phlegmone in vtero, eſt quæ cum ventris atque inguinum cruciatu ac febribus fit, qua & ſincipitis labor, & tendonum contractio adeſt, & oculorum dolor.

Τί ἐστιν ἀπόστημα ἐν μήτρᾳ;

σιθ'. Ἀπόστημα ἐν μήτρᾳ ἐστὶν, ὅταν ἢ πόνος ὑπερτείνων, καὶ σφύζῃ, καὶ διατείνῃ ὃ ἄλγημα ἕως ἤτρου, καὶ βουβώνων, καὶ ὀσφύος, καὶ πυρετοὶ παρακολουθῶσι.

Quid abſceſſus in vtero?

299. Abſceſſus eſt in vtero, quum intenſus eſt dolor, pulſátque, & vſque ad imum ventrem, & inguina, ac lumbos pertingit, & febres adoriuntur.

Τί ἐστιν ὑστερικὴ πνῖξ;

τ'. Ὑστερικὴ πνῖξ ἐστὶ πάθος δι' ἀναδρομὴν ὑστέρας γιγνόμενον, ἢ καταπίπτουσιν, καὶ ἀφωνίαν ὑπιφέρῃ. ὥστε καὶ τὴν αἰσθησιν αὐτῆς σὺν ἔκδηλον γίνεσθαι, μετεωρίζεσθαί τε τὰ ὑποχόνδρια, καὶ τὸ σφυγμὸν ἔχειν ἀμυδρὸν καὶ βραδύν.

Quid vteri ſuffocatio?

300. Vteri ſuffocatio, eſt affectus, qui fit per vteri aſcenſum, vel deſcenſum; vociſque defectum adfert; quare nec manifeſta iis reſpiratio fit, & attolluntur hypochondria, pulſum hæ quoque obſcurum ac tardum habent.

Τί ἐστι, καὶ ποσαπλοῦς ὁ γυναικεῖος ῥοῦς;

τα'. Γυναικεῖος ῥοῦς ἐστὶ φορὰ ὑγρῶν ἀφ' ἧς μήτρας ὑπὸ πλείονα χρόνον ὑπὸ ἀποκρίσεως αὐτῆ γιγνόμενος. ῥοῦς λευκός ἐστιν, ὅταν λευκὰ ἢ τὰ ἀποκρινόμενα, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ εἰδήματα, καὶ τὰ ὀφθαλμια ἐποιδίσκεται. σίαγες δὲ καὶ γαστὴρ, καὶ τὰ σκέλη. ῥοῦς πυῤῥός ἐστιν, ὅταν ὑπόπυῤῥος ἡ ἀπόκρισις, καὶ ὀδυναὶ ἐν τῷ ὀσφύι, καὶ ἐν τοῖς βουβῶσι γίγνονται. ῥοῦς ἐρυθρὸς ἐστιν ὁπόταν ὃ ἀποκρινόμενον μόνον τοιοῦτον, οἷ ἀπὸ νεοσφαγοῦς ἱερείου αἷμα, καὶ θρόμβοι ἐμπίπτοισι, καὶ ὀδυνὴν ἔχῃ, καὶ πῦρ, καὶ βρυγμὸς, καὶ πόνος, εἰς αὐτὰ τὰ αἰδοῖα, καὶ ὃ ὑπογάστριον. ῥοῦς μέλας ἐστὶν, ὅταν μελαιναι αἱ ἀποκρίσεις, καὶ δύσπνοια τῷ σώματος, καὶ ὀδυνὴ ἢ εἰς τὰ αἰδοῖα, καὶ ἰσχναίνονται αἱ γυναῖκες.

Quid & quotuplex Muliebris fluor?

301. Muliebris fluor, eſt humorum defluxus per vterum ad multum tempus perdurans qui ipſi ab excretione fit. Albus fluor, eſt quum alba ſunt quæ excernuntur, apparent tumores in facie, partes quoque ſub oculis intúmeſcunt; nonnullis verò & venter, & crura. Rufus fluor eſt, quum ſubrufa excretio eſt, doloréſque in lumbis naſcuntur, atque in inguinibus. Fluor ruber eſt, quando tale id manet, quod excernitur, qualis ſanguis iugulatæ recens victimæ apparet; excidunt ſanguinis grumi, dolor habet, & ardor, ac ſtridor; dolor quoque ad ipſa pudenda & imum ventrem. Niger fluor, eſt quum nigræ excretiones *prodeant*, corpus ægrè ſpirat, exhalátque, & in pudenda dolor incumbit, & extenuantur mulieres.

Τί ἐστιν ἐρυσίπελας ἐν μήτρᾳ;

τβ'. Ἐρυσίπελας ἐν μήτρᾳ ἐστὶν ἐπειδὴ ὀδυνωδὴς ἡ ὑστέρα, ὁμοία ἢ τῆς ἀπὸ πυρὸς κεκαυμένοις δυσυποίστοις, καὶ ἡ πύρωσις ἐπ' εἴλων μεταβαίνουσα ἄλλοτε ἐπ' ἄλλους τόπους τῆς ὑστέρας.

Quid Eryſipelas vteri?

302. Eryſipelas in vtero eſt vbi vterus perinde afficitur dolore, atque ij qui intolerabiliter ab igne vruntur, ardórque ille in quibuſdam aliàs ad alios vteri locos tranſmigrat.

Τί ἐστι σκλήρωμα ἐν μήτρᾳ;

τγ'. Σκλήρωμα ἐν μήτρᾳ ἐστὶν ὄγκος ὑποσκληρὸς κατὰ τι μέρος τῆς μήτρας γιγνόμενος, τὰ πολλὰ ὑπὸ φλεγμονῆς μεινάσης ὑπιτελεύμενος.

Quid Scleroma vel durities in vtero?

303. Scleroma vteri, eſt tumor duriuſculus qui in parte vteri aliqua naſcitur, fitque plerumque ex phlegmonis quæ diu permanſere.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 271 sur 413

Quid Scirrhus in vtero?

304. Scirrhus in vtero, affectio est in eius aliqua parte, vt sit durities renitens tumens, inæqualis, magnáque ex parte vacans dolore.

Τί ἐστι σκίῤῥος ἐν μήτρᾳ;

τδ'. Σκίῤῥος ἐν μήτρᾳ ἐστὶ διάθεσις περὶ μέρος αὐτῆς, ὥστε εἶ) σκληρίαν αὐτύπωτον, ὀδυνώδη, ἀνώμαλον, ἄπονον ἢ πολλά.

Quid Carcinoma vteri?

305. Carcinoma in vtero, est tumor sine vlceratione, inæqualis, verrucosus.

Τί ἐστι καρκίνωμα ἐν μήτρᾳ;

τε'. Καρκίνωμα ἐν μήτρᾳ ἐστὶν αὐξη ἑλκώσεως ὄγκος ἀνώμαλος, ὀδυνώδης.

Quot sunt Pilorum affectus?

306. Pilorum nouem sunt affectus, Rhopalosis, dicophya, thrausis, atrophia, ariditas, canities, fluxio, alopecia, ophiasis.

Πόσα ἐστὶ τὰ πάθη τῆς τριχῶν;

τς'. Γάδη τριχῶν ἐστὶν ἰνέα, ῥοπάλωσις, διχοφύα, θραῦσις, ἀτροφία, ξηρασία, πολίωσις, ῥύσις, ἀλωπεκία, ὀφίασις.

Quid Rhopalosis?

307. Rhopalosis retentio est ac concretio summorum pilorum indiuidua cum eo vt non ampliùs crescant.

Τί ἐστι ῥοπάλωσις;

τζ'. Ῥοπάλωσίς ἐστιν ἡ κατὰ τὸ ἄκρον τῆς τριχῶν ἀμερὴς ἕλξις, μετὰ τοῦ μηκέτι αὐξάνεσθαι.

Quid Dichophuïa seu bifurcatio?

308. Dicophuïa, est diuidua summorum pilorum concretio qua ipsi haud ampliùs crescunt.

Τί ἐστι διχοφύα;

τη'. Διχοφύα ἐστὶν διαμερὴς ἡ κατὰ τὸ ἄκρον τῆς τριχῶν ἕλξις, μετὰ τοῦ μηκέτι αὐξάνεσθαι.

Quid Thrausis seu quassatio?

309. Thrausis, est casus inæquabilis pilorum non dissimilis iis qui forfice abscissi sunt.

Τί ἐστι θραῦσις;

τθ'. Θραῦσίς ἐστιν ἀνώμαλος τριχῶν ἀπόπτωσις παρεμπλησία τοῖς ἀπὸ ψαλίδος κεκαρμένοις.

Quid Atrophia pilorum?

310. Atrophia, est gracilitas eorum nimia, qui nec amplius augescant.

Τί ἐστιν ἀτροφία τριχῶν;

τι'. Ἀτροφία τριχῶν ἐστὶν ὑπερβάλλουσα ἰσχνότης, μετὰ τοῦ μηκέτι αὐξάνεσθαι.

Quid Ariditas?

311. Ariditas, lanuginosa eorumdem superficies est, puluere consperfis assimilis.

Τί ἐστι ξηρασία;

τια'. Ξηρασία ἐστὶ χνοώδης τριχῶν ἐπιφάνεια παρεμπλησία τοῖς ὑπὸ κονιορτοῦ μολυνομένοις.

Quid Canities?

312. Canities, est pilorum ante legitimam ætatem commutatio in album.

Τί ἐστι πολίωσις;

τιβ'. Πολίωσίς ἐστι μεταβολὴ τριχῶν ἐπὶ τὸ λευκὸν παρὰ τὴν καθηκούσης ἡλικίας.

Quid fluxus pilorum?

313. Fluxus, est pilorum defluuium, quæ tabescentibus magna ex parte, atque ex diuturno morbo conualescentibus euenit.

Τί ἐστι ῥύσις;

τιγ'. Ῥύσις τριχῶν ἐστὶν ἀπόπτωσις, ἀκολουθοῦσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖς φθίνουσι, καὶ τοῖς ἀναλαμβάνουσιν ἐκ νόσου μακρᾶς.

Quid Alopecia?

314. Alopecia, est mutatio coloris in albiorem qua auri colorem referentes pili radicitus decidunt.

Τί ἐστιν ἀλωπεκία;

τιδ'. Ἀλωπεκία ἐστὶ μεταβολὴ τοῦ χρώματος ἐπὶ τὸ λευκότερον, δι' ὧν χρονίζουσιν αἱ τρίχες, ῥιζόθεν ἀποπίπτουσι.

Quid Ophiasis?

315. Ophiasis, mutatio est coloris antedictæ similis, cæterùm ad maiorem, quàm in illa, pilorum densitatem, cum tortuosa denudatione.

Τί ἐστιν ὀφίασις;

τιε'. Ὀφίασίς ἐστι μεταβολὴ τοῦ χρώματος, ὁμοία τῇ προῤῥηθείσῃ ἐπὶ τὸ μᾶλλον πυκνότερον, μετὰ τοῦ σκολιοῦσθαι τὴν φλοιόν.

Quot fracturarum in capite sunt differentiæ?

316. Fracturarum octo in capite sunt differentiæ, rhogme, eccope, engisoma, ecpiesma, camarosis, aposceparnismus, thlasma, apechema; Quidam verò thlasma non admittunt & apechema rhogmæ subiiciunt.

Πόσαι τῆς ἐν κεφαλῇ καταγμάτων διαφοραί;

τις'. Διαφοραὶ τῆς ἐν κεφαλῇ καταγμάτων, ὀκτώ εἰσι· ῥωγμή, ἔκκοπή, ἐγκίσωμα, ἔκπιεσμα, καμάρωσις, ἀποσκεπάρνισμός, ἄπαγμα, θλᾶσμα, ἀπήχημα. ἔνιοι δὲ τὸ μὲν θλᾶσμα εἶ) οὐ θέλουσι, τὸ δὲ ἀπήχημα τῇ ῥωγμῇ ὑπάγουσι.

Quid Rhogme, fissura vel rima?

317. Rhogme, est ossis intercisio in superficie recta, & vel angusta, vel lata.

Τί ἐστι ῥωγμή;

τιζ'. Ῥωγμή ἐστιν ὀστοῦ διάκοπὴ ἐπιπόλαιος εὐθεῖα, ἢ ἤτοι στενή, ἢ πλατεῖα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 272 sur 413

Τί ἐστιν ἔκκοπή;

τιη'. Ἐκκοπή ἐστιν ὀστοῦ ἀφαιρεσις μετὰ τοῦ ἄλλαδον εἶναι τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν.

Τί ἐστιν ἔγκοισμα;

τιθ'. Ἔγκοισμά ἐστιν ὀστοῦ ἀφαιρεσις μετὰ τοῦ τὸ ἀφαιρεθὲν εἰς τὸ βάθος ὑποχωρῆσαι, καὶ ἀπενηλυθέναι τοῦ ἀπαθοῦς ὀστοῦ.

Τί ἐστιν ἔκπλεσμα;

τκ'. Ἔκπλεσμά ἐστιν ὀστοῦ πολυμερὴς ἀφαιρεσις μετὰ τοῦ βάσιν δοῦναι τῶν ὀστῶν εἰς τὸ βάθος ὑποχωρήσαι, καὶ θλίψαι τὴν μήνιγγα.

Τί ἐστιν ἀποκεπαρνισμός;

τκα'. Ἀποκεπαρνισμός ἐστιν ὀστοῦ ἀποκοπὴ μετὰ τοῦ ἀποκεκαμμένου ὀστοῦ τετρῶσθαι.

Τί ἐστι καμάρωσις;

τκβ'. Καμάρωσίς ἐστιν ὀστοῦ ἀφαιρεσις μετὰ τοῦ σίναρον ὀστοῦν ἀνακεκλᾶσθαι ἐξ ἀμφοτέρων, καὶ ὥσπερ πλοίου καμάρας ἐσχηματίσθαι.

Τί ἐστιν ἄπαγμα;

τκγ'. Ἀπαγμά ἐστιν ὀστοῦ ἀφαιρεσις ἐπιπόλαιος, ἢ καὶ βαθεῖα κατ' ἀντικείμενα μέρη τοῦ τραύματος.

Τί ἐστι θλᾶσμα;

τκδ'. Θλᾶσμά ἐστιν ὑποχώρησις τοῦ ὀστοῦ τοῦ κρανίου εἰς τὸ βάθος δίχα καταγματος. γίνεται δὲ ἐπὶ τῆς παιδικῆς μάλιστα ἡλικίας· νοήσεις δὲ σαφέστερον τὸ εἰρημένον ἐπὶ τῶν κεραμιτείνων σκευῶν τοῦτο συμβαῖνον θραυσμένων.

Ποσαπλᾶ τρόπει τοῖς ὀφθαλμοῖς γίνεται πάθη;

τκε'. Τριπλᾶ τρόπει τοῖς ὀφθαλμοῖς γίνεται πάθη, φλεγμοναί, ῥεύματα, ἕλκωσις.

Πόσαι τῶν ἑλκώσεων τρόπει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφορμαί;

τκς'. Ἑλκώσεων τῶν τρόπει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφορμαί εἰσιν ἀργεμών, νεφέλιον, ὑπόχυμα, βόθριον, φλυκτίς, λεύκωμα, ὠφθαλμίς, μυοκέφαλον, πύωσις, ὄνυξ, σταφύλωμα, τούτων μὴ πληγῆς. τῶν δὲ αὐτῶν πληγῆς ἑλκώσεως πάθη, μυδρίασις, φθίσις, ἀτροφία, νυκτάλωψ, ὑπόχυσις, γλαύκωμα, παράλυσις, μυωπίασις, στραβισμός, πτερύγιον, ἐγκανθίς, προπτώσεως, χάσμασις, σύγχυσις.

Τί ἐστι φλεγμονὴ ὀφθαλμοῦ;

τκζ'. Φλεγμονὴ μὲν οὖν ἐστιν οἴδημα τοῖς ὀφθαλμοῖς μετ' ἐρυθήματος, καὶ πολλῆς θερμασίας, καὶ δυσκινησίας, καὶ νυγμῶν γινόμενον.

Τί ἐστι ῥεῦμα;

τκη'. Ῥεῦμά ἐστι λεπτῶν ὑγρῶν φορὰ ἀκατάσχετος, καὶ ἀνεπαίρετος.

Τί ἐστιν ἕλκωσις;

τκθ'. Ἕλκωσίς ἐστι ῥῆξις τοῖς τὸ κερατοειδὲς ἢτοι ἐκ πληγῆς, ἢ ὑφ' ὑγρᾶς φλεγμονῆς γινομένη.

Τί ἐστιν ἀργεμών;

τλ'. Ἀργεμών ἐστιν ἕλκωσις ἐν μὲν τῷ μέλανι λευκὴ φαινομένη· ἐν δὲ τῷ λευκῷ, ὑπέρυθρος.

Quid Eccope seu effractio vel excisio.

318. Eccope, diuisio est caluariæ, qua os læsum refractum est.

Quid Engisoma.

319. Engisoma, pertusio est ossis, quum pars affecta in profundum descendit, ac super illæsum os corruit.

Quid Ecpiesma?

320. Ecpiesma, caluæ in multas partes diffractio est, simul intrusæ ossis partes in imum decubuerint, ac membranam innixu suo premant.

Quid Aposceparnismus seu exosciatio?

321. Aposceparnismus, abscissio est ossis, quum eius pars decussa vulnerando fuerit.

Quid Camarosis seu Cameratio?

322. Camarosis, est ossis perruptio, quum ex alterutra refractum parte, similem cameræ figuram acceperit.

Quid Apagma, abductio, effractio?

323. Apagma, est ossis superficiaria præcisio, aut etiam profunda in oppositis vulneris partibus.

Quid Thlasma, contusio, vel collisio?

324. Thlasma, est recessus ossis caluæ in profundum absque fractura, fitque potissimum in puerili ætate, planiùs verò quod dictum est intelliges, si quod stanneis vasis contingit contemplatus fueris.

Quotuplices oculis morbi accidunt?

325. Triplices oculis oboriuntur affectus, phlegmonæ, fluxus, vlcerationes.

Quæ sunt vlcerationum oculis obortientium differentiæ?

326. Quæ oculis vlcerationes oboriuntur earum differentiæ sunt albor, nubecula, inustum, fossula, pustula, albugo, carbunculus, muscipuit, suppuratio, vnguis, vua, hæc cum percussu eueniunt, at absque percussu vlcerationis affectus hi sunt mydriasis, tabes, atrophia, noctiuidus, suffusio, glaucoma, paralysis, conniuentia, strabismus, pinnula, encanthis, procidentia, hiatus, confusio.

Quid est Phlegmone siue inflammatio oculorum?

327. Phlegmone, est tumor oculorum, qui cum rubore, & calore multo, & motu difficili, ac punctionibus oboritur.

Quid fluxus seu rheuma oculi?

328. Fluxus, est tenuium humorum decursus inuoluntarius qui coerceri non potest.

Quid oculi Vlceratio?

329. Vlceratio, est ruptio circa corneam tunicam, quæ vel ex ictu, vel vehementi phlegmone oritur.

Quid Argemon siue albor oculi?

330. Argemon, est vlceratio, quæ in oculi nigro alba apparet; in albo autem subrubra.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 273 sur 413

Quid Nephelium ſive nubecula?

331. Nephelium, eſt caligo, vel ſuperficiaria vlceratio in nigro. Vel Nubecula vlcus eſt ſuperficiarium, albugine longè minùs & album.

Τί ἐστι νεφέλιον;

τλα'. Νεφέλιόν ἐστιν ἀχλὺς, ἢ ἕλκωσις ἐπιπόλαιος ἐπὶ τῷ μέλανος. ἢ, νεφέλιόν ἐστιν ἕλκος ἐπιπόλαιον, καὶ μικρῷ μεῖζον ἀργέμου, καὶ λευκόν.

Quid Epicauma ſive inuſtum?

332. Epicauma, eſt velut ex igne cruſtoſa vlceratio, quæ nigro aduenit, nec permanet.

Τί ἐστιν ἐπίκαυμα;

τλβ'. Επίκαυμά ἐστιν ἕλκωσις ἐσχαρώδης μὴ ὃ μέλαν ἐπιγιγνομένη, καὶ μὴ μένουσα.

Quid Bothrium, vel foſſula?

333. Bothrium, eſt cauum vlcus vel purum in nigro.

Τί ἐστι βόθριον;

τλγ'. Βόθριόν ἐστι κοῖλον ἕλκος, ἢ καθαρὸν ἐπὶ τῷ μέλανος.

Quid phlyctis vel puſtula?

334. Phlyctis, eſt abſceſſus in nigro, humorem continens cum plegmone, & fluxu.

Τί ἐστι φλυκτίς;

τλδ'. Φλυκτίς ἐστιν ἀπόστασις μὴ ὃ μέλαν περιέχουσα ὑγρασίαν μὴ φλεγμονῆς, καὶ ῥεύματος.

Quid Leucoma, ſive albugo?

335. Leucoma, cicatrix eſt craſſa, & profunda, vlceri inducta.

Τί ἐστι λεύκωμα;

τλε'. Λεύκωμά ἐστιν ἀφ' ἕλκώσεως ὕλη παχεῖα, καὶ βαθεῖα.

Quid Myocephalum, ſeu muſcipus?

336. Myocephalum, eſt exigua vuæ tunicæ porrectio in nigro, muſcæ capiti ſimilis, per vlcerationem facta.

Τί ἐστι μυοκέφαλον;

τλς'. Μυοκέφαλόν ἐστιν ἀφ' ἕλκώσεως μικροπάτη ἐπέκτασις τῆς ῥαγοειδοῦς μὴ ὃ μέλαν, περιπλησία μύας κεφαλῇ.

Quid eſt anthrax, ſive carbunculus?

337. Carbunculus, eſt cruſtoſa vlceratio cum paſtu & fluxu, interdum quoque & bubonibus, & febre.

Τί ἐστιν ἄνθρακξ;

τλζ'. Ανθρακξ ἐστιν ἐσχαρώδης ἕλκωσις μὴ νομῆς, καὶ ῥεύματος, οὐδοτε δὲ καὶ βουβώνων, καὶ πυρετῶ.

Quid Pyoſis ſive ſuppuratio vel vnguis?

338. Suppuratio, vel vnguis, eſt collectio puris in nigro cum phlegmone ſecundum iridem, vngui conſimilis.

Τί ἐστι πύωσις;

τλη'. Πύωσις, ἢ ὄνυξ ἐστὶ συλλογὴ πύου μὴ ὃ μέλαν μὴ φλεγμονῆς περὶ τὴν ἴριδα, περιπλησία ὄνυχι.

Quid Synchyſis vel confuſio?

339. Confuſio, ruptio eſt tunicarum, quæ in profundo ſunt, aliquando ex ictu, aliquando ſpontanea cum profuſione humorum, & pupillæ alteratione.

Τί ἐστι σύγχυσις;

τλθ'. Σύγχυσίς ἐστι ποτε μὲν ἐκ πληγῆς, ποτὲ δὲ ἐξ αὐτομάτου, ῥῆξις τῶν ἐν βάθει χιτώνων μὴ περιχύσεως τῶν ὑγρῶν, καὶ ἀλλοιώσεως τῆς κόρης.

Quid Mydriaſis?

340. Mydriaſis, facultatis obſcuratio viſoriæ eſt, turbatis humoribus.

Τί ἐστι μυδρίασις;

τμ'. Μυδρίασίς ἐστιν ἀμαύρωσις τῆς ἐφαπτομένης περιττῶν τῶν ὑγρῶν.

Quid Phthiſis ſeu tabes?

341. Phthiſis oculi, eſt pupillæ diminutio cum obſcuratione.

Τί ἐστι φθίσις;

τμα. Φθίσις ἐστὶ μείωσις τῆς κόρης μὴ ἀμαυρώσεως.

Quid Atrophia, macies?

342. Atrophia, eſt paruitas totius oculi & pupillæ cum obſcuratione.

Τί ἐστιν ἀτροφία;

τμβ'. Ατροφία ἐστὶ μικρότης ὅλου τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ τῆς κόρης μετ' ἀμαυρώσεως.

Quid Nyctalops ſeu noctiuidus?

343. Nyctalops, eſt affectus, diſpoſitióque oculorum ſine manifeſta cauſa: ſic autem affectis euenit, vt interdiu non cernant, noctu verò conſpiciant.

Τί ἐστι νυκτάλωψ;

τμγ'. Νυκτάλωψ ἐστὶ πάθος, καὶ διάθεσις ὀφθαλμῶν δίχα φανερᾶς αἰτίας. συμβαίνει δὲ τοῖς οὕτω διακειμένοις, ἡμέρας μὲν μὴ ὁρᾶν, νυκτὸς δὲ βλέπειν.

Quid Glaucoma?

344. Glaucoma, eſt naturalium humorum in glaucum colorem mutatio.

Τί ἐστι γλαύκωμα;

τμδ'. Γλαύκωμά ἐστι τῶν κατὰ φύσιν ὑγρῶν εἰς τὸ γλαυκὸν χρῶμα μεταβολή.

Quid Staphyloma ſive vua?

345. Staphyloma, eſt quod in pupillæ loco conſurgit acino vuæ ſimile.

Τί ἐστι σταφύλωμα;

τμε'. Σταφύλωμά ἐστιν ἔπαρμα κατὰ τὸν τῆς κόρης τόπον ἐμφερὲς ῥαγὶ σταφυλῆς.

Quid Procidentia, proptoſis?

346. Procidentia, eſt quum ab ictu aliquo violento, aut ſtrangulatione, cum continua febre, vel capitis dolore prolapſus oculus fuerit.

Τί ἐστι περίπτωσις;

τμς'. Περίπτωσίς ἐστιν, ὅταν τινος βιαίας πληγῆς, ἢ ἀγχονισμοῦ μὴ συνεχοῦς πυρετῶ, ἢ κεφαλαλγίας ὀφθαλμὸς περίπεσῃ.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 274 sur 413

Τί ἐστι μυωπίασις;

Quid Myopsis seu conniuentia.

τμζ'. Μυωπίασίς ἐστι ἀμβλυωπία ἐκ γλαυκότητος δι' ἣν τὰ μὲν πλησίον ὁρᾶ μᾶλλον, τὰ δὲ πόρρωθεν, ἢ ὅλως οὐδὲν ὅλως.

347. Myopsis, est affectus ab ortu contractus, quo propinqua cernimus, remota vel parum, vel nihil omnino.

Τί ἐστι στραβισμός;

Quid strabismus, oculi distortio, strabositas?

τμη'. Στραβισμός ἐστι παράλυσις τῶν περὶ τὸν ὀφθαλμὸν μυῶν, οὐχ ὅλων, ἀλλ' ἐνίων, δι' ὧν αὐτὸν ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ εἰς τὰ πλάγια νεύουσιν οἱ ὀφθαλμοί.

348. Strabismus, est paralysis musculorum oculi, non omnium, sed quorumdam, ob quam causam vel sursum, vel deorsum, vel in latera nuunt oculi.

Τί ἐστιν ἵππος;

Quid Hippus, siue equus?

τμθ'. Ἵππος ἐστὶ διάθεσις ἐκ γλαυκότητος καθ' ἣν ἀσταθῶσι, καὶ ἀεὶ κινοῦσιν οἱ ὀφθαλμοὶ κίνησιν ὑπομένοντες ἢ κλόνῳ, ἢ ῥέμβῳ ἀδιαλείπτῳ. καθεκτικὴν ταύτην τὴν διάθεσιν ἵππον ὁ Ἱπποκράτης ἐκάλεσεν ἵππον. ὃ δὲ πάθος τῶν στειζόντων ἐστὶ τὸν ὀφθαλμὸν μῦς, ὃς περιείληφε τὸν βάσιν τοῦ βλεφαρικοῦ ὀργάνου.

349. Hippus, affectio est ab ortu prodiens, qua instabiles fiunt oculi, ac semper mouentur; vtique motum sustinentes in concussu, aut tremore assiduo consistentem: hanc affectionem equum vocauit Hippocrates: affectus autem est, oculum firmantis musculi, qui visorij basim instrumenti complexus est.

Τί ἐστι χήμωσις;

Quid Chemosis, extuberatio, hiatus?

τν'. Χήμωσίς ἐστιν ἔμφραγμα τοῦ περιοφθαλμίου ὑμένος, ὃ καὶ λευκὸν περισαρκοῦσι, πάθος ὅμοιον λευκῇ σαρκί.

350. Chemosis est, ambientis oculum membranæ, quod album quoque appellatur, affectus albæ carni persimilis.

Τίνα περὶ τὰ βλέφαρα, ἢ τοὺς κανθοὺς συμβαίνει πάθη;

Qui affectus in palpebris, angulisque oculorum contrahuntur?

τνα'. Περὶ τὰ βλέφαρα, καὶ τοὺς κανθοὺς συμβαίνει πάθη ταῦτα· ψώρα, φθείριασις, κριθή, χάλαζα, λιθίασις, ὑδατίς, τριχίασις, τράχωμα, λαγωφθαλμός, ὀφθαλμίον, ῥοιάς, ἀγχίλωψ, σταφύλωμα.

351. In palpebris, angulisque oculorum hi contrahuntur affectus, scabies, pedicularis, hordeolum; grando, calcularis, aquula, pilaris, aspredo, leporinus oculus, inuersio, riuulus, anchilops, vua.

Τί ἐστι ψώρα;

Quid Scabies oculi?

τνβ'. Ψώρα ἐστὶ ῥιμώματος ῥεύματος γινομένη ἀπόῤῥωσις τραχεῖα, ἢ κανθῶν μετὰ κνησμοῦ.

352. Scabies est, summarum oculi palpebrarum, aut angulorum erosio cum pruritu, quam aegerrima fluxio progignit.

Τί ἐστι φθειρίασις;

Quid Phtheiriasis seu pedicularis?

τνγ'. Φθειρίασίς ἐστι περὶ τὰς ῥίζας τῶν βλεφαρίδων ψώρα, λεπίδας πιτυρώδεις ἀποβάλλουσα.

353. Phtheiriasis est, scabies circa palpebrarum radices, quæ squamas furfuri similes dimittit.

Τί ἐστι χάλαζα;

Quid Chalaza, vel grando?

τνδ'. Χάλαζά ἐστι κεγχρώδης συστροφὴ τοῦ βλέφαρον, ἡ λιθίασις ἐστὶ τὸ αὐτό.

354. Chalaza, tuberculum est in palpebra milij magnitudine; eadem quoque est Lithiasis.

Τί ἐστι κριθή;

Quid Hordeolum, Crithe?

τνε'. Κριθή ἐστιν ὑγροῦ συλλογὴ περὶ τὸ βλέφαρον ὀπτημήκης, κριθῇ ὁμοία.

355. Hordeolum est, humor concretus circa palpebram oblongior, hordeo similis.

Τί ἐστι τράχωμα;

Quid Trachoma, siue aspredo?

τνς'. Τράχωμά ἐστι σκληρία, καὶ τραχύτης ἀνώμαλος καὶ ἔνδον τῶν βλεφάρων γινομένη.

356. Aspredo est durities, & asperitas inæqualis, quæ intra palpebras oritur.

Τί ἐστι ῥοιάς;

Quid Rhæa, riuus, fluxio?

τνζ'. Ῥοιάς ἐστι τῆς ἐγκαθημένου σαρκὸς ἀναπλήρωσις ἢ τὸ δακρυον ἀπορρύν.

357. Rhæa est, angulorum carnis absumptio, qua effluit lachryma.

Τί ἐστι τριχίασις;

Quid Trichiasis, pilaris affectus?

τνη'. Τριχίασίς ἐστι βλεφάρων πτῶσις, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς τριχῶν γένεσις παρὰ φύσιν.

358. Trichiasis, casus est palpebrarum, insitorúmque iis pilorum ortus præter naturam.

Πόσαι τριχιάσεως διαφοραί;

Quot sunt Trichiaseos differentiæ?

τνθ'. Διαφοραὶ τριχιάσεως τρεῖς, φαλάγγωσις, πτῶσις, ὑπόφυσις· τινὲς δὲ καὶ τὴν διστιχίαν ἐπεισάγουσιν.

359. Tres Trichiaseos differentiæ sunt phalangosis, casus, subortus, nonnulli distichiam, id est, duplicem ordinem superinuehunt.

Τί ἐστι διστιχία;

Quid est distichia?

τξ'. Διστιχία ἐστὶν ἑτέρου στίχου παρὰ φύσιν κατὰ τὸν ἔξω ἔκφυσις.

360. At distichia est, alterius pilorum ordinis in palpebræ margine exortus præter naturam.

Quid

Quid Encanthis?

361. Encanthis est, exuperantia carnis in magno angulo.

Quid Anchilops?

362. Anchilops, tumor in angulo magno consurgens, atque humoris collectionem habens, non perforatus, aut simul perforatus. Dictus est Anchilops, quod prope oculum sit; ἀ᾽ψ enim oculus est, ἄγχι verò prope.

Quid Hypochyma, Suffusio?

363. Suffusio est, concretio aquosi humoris, quæ visum magis minúsve impedit. Differt suffusio à glaucomate, tum quod suffusio concretio sit diluti humoris; glaucoma verò naturalium mutatio humorum in cæsium colorem, tum quod in glaucomate haud prorsus, in suffusione aliquantulum cernant.

Quid Hydatis, aquula?

364. Hydatis substratæ superiori palpebræ pinguedinis augmentum est, qua fluunt præter naturam oculi.

Quid Lagophtalmum, leporinus oculus?

365. Lagophtalmum, est superioris palpebræ rectractio, adeo vt oculum dum clauditur, totum non contegat.

Quid Pterygium, pinnula?

366. Pterygium, corporis excrescentia est, quæ corneæ tunicæ inhærescit.

Quid Ectropion.

367. Ectropion, est suborta caro in palpebra, quæ palpebram ipsam sua grauitate foràs euertit. Euersionis autem causa est aut adnascens caro, aut resolutio, aut cicatricis obductio.

Quid Ptilosis.

368. Ptilosis est, palpebrarum casus ab acerrimo fluxu.

Quid Staphyloma.

369. Staphyloma est, nigri tunicæ extensio cum ardore, acino vuæ similis.

Quid Sarcoma & polypus, & quomodo differunt?

370. Sarcoma est, carnis in naribus præter naturam auctio. Est verò & polypus quoddam Sarcoma. Porrò dictus polypus est à polypis piscibus; Nam vt illi multas habent propagines, mollésque sunt, atque augentur: ita is quoque affectus. Differt Sarcoma à polypo magnitudine, & opificio.

Quid Ozæna?

371. Ozæna, est vlceratio in naribus profunda, tetri odoris, atque halitum emittens.

Quid Parotides?

372. Parotides, abscessus secundum aures sunt; hos nonnulli Castores appellarunt; succedunt vt plurimùm febribus, atque ab iis liberant.

Quid Leuce?

373. Leuce, corporis in album colorem mutatio est prætet naturam.

Τί ἐστιν ἐγκανθὶς;

τξα'. Ἐγκανθὶς ἐστὶν ὑπερoχὴ σαρκὸς ἐν τῷ μεγάλῳ κανθῷ.

Τί ἐστιν ἀγχίλωψ;

τξβ'. Ἀγχίλωψ ἐστὶν ἐπισάσις τοῦ μεγάλου κανθοῦ ὑγροῦ συλλογὴν ἔχουσα ἀστιώτερον, ἢ στιωτερηφυῆ. Εἴρηται δὲ ἀγχίλωψ ἀπὸ τῆς ἐγγὺς εἶναι τοῦ ὀφθαλμοῦ. ὤψ γὰρ ἐστιν ὀφθαλμὸς, ὁ δὲ ἄγχι, ἐγγύς.

Τί ἐστιν ὑπόχυμα;

τξγ'. Ὑπόχυμά ἐστιν ὑγροῦ πῆξις τοῦ ὑδατώδους, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον, ἐμποδίζουσα τὸ ὁρᾶν. Διαφέρει δὲ ὑπόχυμα γλαυκώματος, ὅτι τὸ μὲν ὑπόχυμα πῆξίς ἐστι τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ. τὸ δὲ γλαύκωμα, μεταβολὴ τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως τοῦ γλαυκοειδοῦς, καὶ ὅτι ἔστι μὲν τοῦ γλαυκώματος ὅλως οὐδὲν ὁρᾶσιν· ἔστι δὲ τοῦ ὑποχύματος, κατ᾽ ὀλίγον.

Τί ἐστιν ὑδατὶς;

τξδ'. Ὑδατὶς ἐστὶ τῆς ὑπερκειμένης τοῦ ἄνω βλεφάρου πιμελῆς αὔξησις, δι᾽ ἣν ῥεύματα πέμπεται πρὸς φύσιν οἱ ὀφθαλμοί.

Τί ἐστι λαγωφθαλμός;

τξε'. Λαγωφθαλμός ἐστιν ἀνάσπασις τοῦ ἄνω βλεφάρου, ὥστε μὴ καλύπτειν ἐν τῷ κεκμυκέναι ὅλον τὸν ὀφθαλμόν.

Τί ἐστι πτερύγιον;

τξς'. Πτερύγιόν ἐστιν ἔκφυσις σώματος ὑπερφυομένη τῇ κερατοειδεῖ.

Τί ἐστιν ἐκτρόπιον;

τξζ'. Ἐκτρόπιόν ἐστιν ὑπόφυσις σαρκὸς ἐν τῷ βλεφάρῳ. ἥτις βαρυνθεῖσα ἐκτρέπει τὸ βλέφαρον. αἰτία δὲ ἐκτροπῆς βλεφάρου, ἢ σαρκὸς ὑπόφυσις, ἢ χάλασις, ἢ οὐλῆς σύστασις.

Τί ἐστι πίλωσις;

τξη'. Πίλωσίς ἐστιν ἀπὸ δριμυτάτου ῥεύματος ἀπόπτωσις τῶν βλεφάρων.

Τί ἐστι σταφύλωμα;

τξθ'. Σταφύλωμά ἐστιν ἔκλασις τοῦ μέλανος χιτῶνος μὴ πυρώσεως, ὁμοία ῥαγὶ σταφυλῆς.

Τί ἐστι σάρκωμα;

τ'. Σάρκωμά ἐστι σαρκὸς ἐν ταῖς μυκτῆρσι παρὰ φύσιν αὔξησις. ἔστι δὲ σάρκωμά τι καὶ ὁ πολύποδες. Εἴρηται δὲ πολύποδες, ἀπὸ τῶν πολυπόδων. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι πολλὰς ἔχουσιν ἀποφύσεις πλαδαρές τε εἰσὶ καὶ αὐξανόμενοι, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ πάθος. Διαφέρει σάρκωμα πολύποδος μεγέθει, καὶ κατασκευῇ.

Τί ἐστιν ὄζαινα;

τοα'. Ὄζαινά ἐστιν ἕλκωσις ἐν μυκτῆρσιν ἔχουσα βάθος δυσώδης, καὶ ἀποφορὰν ἔχουσα.

Τί εἰσι παρωτίδες;

τοβ'. Παρωτίδες εἰσὶ παρὰ τοῖς ὠσὶν ἀποστήματα, ἃ οὓς τινες ἔνιοι διασκευὴν καλέσαν, ὅτι πυρετοῖς γινόμεναι τὰ πολλὰ, τὸν πυρετὸν ἀπαλλάσσουσιν.

Τί ἐστι λευκή;

τογ'. Λευκή ἐστιν ἡ ἐπὶ λευκὸν χρῶμα τοῦ σώματος παρὰ φύσιν μεταβολή.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 276 sur 413

Τί ἐστιν ἕρπης;

τοδ'. Ἕρπης ἐστὶν ἕλκος ὑπὸ χολῆς πλεονεξίᾳ γιγνόμενον, καὶ ὑπανέμησιν ποιούμενον. ἄλλως. ἕρπης ἐστὶν ὁ ὀφίτης καλούμενος, ἕλκωσις τῆς ὑπιφανείας τοῦ δέρματος ἀπὸ δριμείας χολῆς γινομένη.

Quid Herpes?

374. Herpes, eſt vlcus, quod ex bilis exuberantia fit, & depaſtionem facit. Aliter, Herpes eſt qui ſerpens vocatur, exulceratio ſuperficiei cutis, quæ ab acri bile procreatur.

Τί ἐστιν ἀθέρωμα;

τοε'. Ἀθέρωμά ἐστι χιτὼν νευρώδης ἀθηρώδες ὑγρὸν περιέχων.

Quid Atheroma?

375. Atheroma, eſt tunica neruoſa, quæ humorem pulti ſimilem continet.

Τί ἐστι στεάτωμα;

τος'. Στεάτωμά ἐστι παρὰ φύσιν πιμελῆς συναύξησις.

Quid Steatoma?

376. Steatoma, eſt auctio pinguedinis præter naturam congeſta.

Τί ἐστι περισάρτησις;

τοζ'. Περισάρτησίς ἐστιν ὑμένων μακροτέρων αὐτοχὴ πρὸς τὰ παρακείμενα σώματα.

Quid Proſarteſis, appenſio?

377. Proſarteſis, longiorum eſt membranarum ad vicina corpora applicatio.

Τί ἐστιν ἀνεύρυσμα;

τοη'. Ἀνεύρυσμά ἐστι φλεβώδους ἀγγείου ἀνεύρυσμὸς, ἢ πνευματικῆς ὕλης παρὰ τὸ πάσχον ὑπὸ τῆς ῥήξεως καὶ διαδιδομένης.

Quid Aneuriſma, dilatatio?

378. Aneuriſma, venoſi vaſis dilatatio eſt, aut diſperſio ſpirituoſæ materiæ ſub carnem per diſſultum ſeſe diſtribuentis.

Τί ἐστιν ὑπόσφαγμα;

τοθ'. Ὑπόσφαγμά ἐστιν ἔξωθεν τῆς ὑπιφανείας ὠμόλυτι παρεμπλήσιον.

Quid Hypoſphagma?

379. Hypoſphagma, extra ſuperficiem eſt perſimile vibici.

Τί ἐστι γαγγλίον;

τπ'. Γαγγλίον ἐστὶ νεῦρου παρὰ φύσιν συμφὴς σωματοπεποιημένη.

Quid Ganglium?

380. Ganglium, concretio eſt nerui præter naturam, quæ in vnum corpus coaluit.

Τί ἐστιν ἄφθα;

τπα'. Ἄφθα ἐστὶν ἕλκωσις ὑπιπόλαιος ἐν στόματι γιγνομένη. ὑπιπολάζει δὲ αὕτη ἡ ἕλκωσις μάλιστα παιδίοις.

Quid Aphtha?

381. Aphtha, ſuperficiaria eſt vlceratio, quæ in ore gignitur: viſitur autem hæc in puerulis potiſſimum vlceratio.

Τί ἐστι φλεγμονή;

τπβ'. Φλεγμονή ἐστιν ὄγκος μετ' ἐρυθήματος, καὶ σκληρίας πόνους ὑπιφέρων σφυγματώδεις. εἴρηται δὲ φλεγμονὴ ἀπὸ τοῦ οἶ φλέγεσθαι τὸν τόπον. ἢ, ὄγκος ὀδυνηρὸς καὶ αὐτίτυπος μετ' ἐρυθήματος χωρὶς πυρετοῦ. ἢ, φλεγμονή ἐστιν ὄγκος ὀδυνηρὸς, σκληρὸς, αὐτίτυπος, ὃς αἱματικοῦ χυμοῦ ἔχων γλῶσιν.

Quid Phlegmone ſeu inflammatio?

382. Phlegmone, eſt tumor cum rubore, & duritia pulſitantes afferens dolores; dicta quòd affectus ea locus veluti vratur: aut tumor dolens, ac renitens cum rubore citra febrem. Vel; Inflammatio eſt tumor dolens, durus, renitens, ex ſanguineo humore ſuum habens ortum.

Τί ἐστιν ἐρυσίπελας;

τπγ'. Ἐρυσίπελάς ἐστιν ἔρυθρος μετ' ἀφλεγμάτου φλεγμώσεως, ἔαδ' ὅτε πυρετὸν, καὶ φρίκας ὑπιφέρων. ἄλλως. ἐρυσίπελάς ἐστιν ὄγκος ὀδυνηρὸς ἀπὸ χολώδους αἵματος ἔχων πάθος γλῶσιν.

Quid Eryſipelas, ignis ſacer?

383. Eryſipelas, eſt rubedo cum ignita inflammatione, febres interdum, horroréſque inferens. Vel ignis ſacer, eſt tumor rubens, dolorificus, qui à bilioſo ſanguine generationem obtinet.

Τί ἐστιν ἀνθρακῆς;

τπδ'. Ἀνθρακῆς ἐστιν ὄγκος ἑλκώδης ἐκ τοῦ μελαγχολικωτέρου σαπέντος αἵματος. ἢ ἄλλως. ἀνθρακῆς ἐστιν ἕλκος ἐσχαρώδες αἷμα πολλὴ τῶν περιεχ σωμάτων φλεγμώσει· ὁ ἐκ θερμῆς μὲν τοι πυρότητος, παχείας δὲ κατὰ τὴν σύστασιν ὕλης ἔχει τὴν γλῶσιν.

Quid Carbunculus?

384. Carbunculus, eſt ex magis melancholico putrefacto ſanguine tumor vlceroſus. Vel aliter; Carbunculus, vlcus eſt cruſtoſum cum multa ambientium corporum incenſione; qui ex calido quidem feruore, materia verò conſiſtentiâ craſſa, originem habet.

Τί ἐστι σκίῤῥος;

τπε'. Σκίῤῥος ἐστὶν ὄγκος σωμάτων μετὰ σκληρίας, καὶ βάρεος, καὶ δυσκινησίας τε, καὶ δυσαισθησίας.

Quid Scirrhus?

385. Scirrhus, eſt tumor corporum cum duritia, & pondere, & motus, ac ſenſus difficultate.

Τί ἐστιν οἴδημά;

τπς'. Οἴδημά ἐστιν ὄγκος χαλαρός τε, καὶ μαλθακὸς, ὡς ἐν τῷ πιέζειν ἀνωδύνως.

Quid Oedema?

386. Oedema, tumor eſt laxus ac mollis qui premendo dolore vacat.

Τί ἐστιν ἀπόστημα;

τπζ'. Ἀπόστημά ἐστι μεταβολὴ σωμάτων ἐκ φλεγμονῆς εἰς πύον.

Quid Abſceſſus, apoſtema.

387. Abſceſſus, eſt corporum ex phlegmone in pus tranſmutatio.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 277 sur 413

Quid Coloboma, Mutilatio?

388. Mutilatio, eſt defectus particulæ in parte aliqua corporis.

Quid porus, Callus?

389. Callus, eſt ſubſtantia lapidoſa, dura, ac renitens.

Quid Hydrocephalon?

390. Hydrocephalon, eſt humoris aquoſi, aut fæculenti ſanguinis collectio in parte corporum aliqua eorum quæ caput concinnant.

Quid Cerion, Favus?

391. Fauus, vlcus eſt aſſidua habens foramina, ex quibus humor melli ſimilis excernitur.

Quid Phagedæna?

392. Phagedæna, eſt vlcus, quod propinqua, & adiacentia erodit.

Quid Carcinoma, Cancer;

393. Carcinoma, eſt tumor malignus, & præduru, ſine vlcere, à cancro animali dictus.

Quid Dionyſiſci, cornua?

394. Dionyſiſci, ſunt oſſeæ eminentiæ, quæ prope tempora naſcuntur; dicuntur autem & cornua à cornigeris animalibus vocata.

Quid Teredo?

395. Teredo, pertuſio eſt oſſis ex corruptione; affectui nomen ab accidentibus foraminibus datum eſt; quaſi teredo quædam exiſtat.

Quid Aden?

396. Aden, collectio ſicca quædam & carnoſa eſt, vel carnoſa conuolutio.

Quid Struma?

397. Struma, caro eſt ſicca quæ non facilè ſoluitur.

Quid Bronchocele?

398. Bronchocele, tumor eſt gutturi adnaſcens; differtque ab eo, qui in ſcroto progignitur.

Quid Ancyle?

399. Ancyle, eſt eorum qui in ceruice aut articulis ſunt tendonum compreſſio, qua functio interturbatur.

Quid Acrochordon, verruca penſilis?

400. Acrochordon, verruca eſt vel eruptio orbicularem, auguſtamque obtinens baſin.

Quid Myrmecia, formica?

401. Myrmecia, tuberculum eſt aſperum, non anguſtam habens baſin.

Quid Thymus, thymium?

402. Thymus aſperæ carnis extuberatio eſt, quæ eſculentis thymis ſimilis circa genitale ac ſedem oritur.

Quid Gynecomaſthon?

403. Gynæcomaſthon ſubiectæ mammis pinguedinis incrementum eſt præter naturam.

A Τί ἐστι κολόβωμα;

τπη'. Κολόβωμά ἐστιν ἔκκοψις μορίου καθ' ὃ μέρος τοῦ σώματος.

Τί ἐστι πῶρος;

τπθ'. Πῶρός ἐστιν οὐσία λιθώδης, καὶ ἀπύρηνος.

Τί ἐστιν ὑδροκέφαλον;

τϟ'. Ὑδροκέφαλόν ἐστιν ὑδατώδους ὑγροῦ, ἢ αἵματος τοῦ πυώδους συλλογὴ κατὰ τὸ μέρος τῶν τοῦ κεφαλίου πλεκόντων σωμάτων.

B Τί ἐστι κήριον;

τϟα'. Κήριόν ἐστιν ἕλκος σπειρεῖς ἔχον καθημένας ἐξ ὧν μελιτώδες ὑγρὸν ἐκκρίνεται.

Τί ἐστι φαγέδαινα;

τϟβ'. Φαγέδαινά ἐστιν ἕλκος ἀναβιβρώσκον τὰ ὑπογεῖα, καὶ τὰ ἐγγειούμενα.

Τί ἐστι καρκίνωμα;

τϟγ'. Καρκίνωμά ἐστιν ὄγκος κακοήθης, καὶ ἀθεράπευτος, ἀνέλκωτος, ἢ ἑλκωμένος. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ ζώου καρκίνου.

C Τί εἰσιν διονυσίσκοι;

τϟδ'. Διονυσίσκοι εἰσὶν ὀστώδεις ὑπερογαὶ ἐγγὺς κροτάφων γιγνόμεναι. λέγονται δὲ κέρατα ἀπὸ τῶν κερατοφορουμένων ζώων κεκλημένα.

Τί ἐστι τερηδών;

τϟε'. Τερηδών ἐστιν ὀστοῦ κατάτηξις ἀπὸ φθορᾶς. Ὃ δὲ ὄνομα τῷ πάθει ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τρημάτων, οἱονεί τις τερηδὼν οὖσα.

Τί ἐστιν ἀδήν;

D τϟς'. Ἀδήν ἐστι συστροφή τις ξηρὰ, καὶ σαρκώδης, ἢ συστροφὴ σαρκώδης.

Τί ἐστι χοιράς;

τϟζ'. Χοιράς ἐστι σὰρξ ξηρά, καὶ δύσλυτος.

Τί ἐστι βρογχοκήλη;

τϟη'. Βρογχοκήλη ἐστὶν ὄγκος πρὸς τῷ βρόγχῳ διαφορὰν ἔχων πρὸς τὸν ἐν τῷ ὀσχέῳ καταστικτόν.

Τί ἐστιν ἀγκύλη;

E τϟθ'. Ἀγκύλη ἐστὶ πίεσις τῶν περὶ τὰ πρόχειλον, ἢ τὰ ἄρθρα τενόντων, δι' ὧν ἐμποδίζεται ἡ ἐνέργεια.

Τί ἐστιν ἀκροχορδών.

υ'. Ἀκροχορδών ἐστιν ἔκφυσις σαρκοφερὴς τε, καὶ διάφυσιν ἔχουσα βάσιν.

Τί ἐστι μυρμηκία;

υα'. Μυρμηκία ἔκφυσίς ἐστι παχεῖα, καὶ μὴ διάφυσιν ἔχουσα βάσιν.

Τί ἐστι θύμος;

F υβ'. Θύμος ἐστὶν ἔκφυσις σαρκὸς τραχείας, ὁμοία τοῖς ἐδωδίμοις θύμοις σαρκοῖς περὶ αἰδοῖα, καὶ ἕδρα γινομένη.

Τί ἐστι γυναικόμαθον;

υγ'. Γυναικόμαθόν ἐστι παρὰ φύσιν αὔξησις τῆς ὑποκειμένης τοῖς μαθοῖς πιμελῆς.

Τί ἐστιν ἐξόμφαλος;

Quid Exomphalon, vmbilicus procidens?

υδ'. Ἐξόμφαλός ἐστιν ὑπερχὴ ὀμφαλοῦ ὑπὸ διαφόρου αἰτίας γινομένη.

404. Exomphalon, prominentia est vmbilici quæ diuersis ex causis oboritur.

Τί ἐστιν ἐπιπλοόμφαλον;

Quid Epiploomphalon?

υε'. Ἐπιπλοόμφαλόν ἐστιν ὑποδρομὴ ἐπιπλόου χ τ ὀμφαλόν.

405. Epiploomphalon, est omenti in vmbilicum decursus.

Τί ἐστιν ἐντερόμφαλον;

Quid Enteromphalon?

υς'. Ἐντερόμφαλόν ἐστιν ὑποδρομὴ ἐντέρου χ τ ὀμφαλόν.

406. Enteromphalon, est inteſtini in vmbilicum decursus.

Τί ἐστιν ὑδρόμφαλον;

Quid Hydromphalon?

B

υζ'. Ὑδρόμφαλόν ἐστιν ἄγγος ὑγροῦ σύστασις χ τ ὀμφαλόν, ποτὲ δὲ καὶ ὑπὸ χιτῶνος στενοχώρου.

407. Hydromphalon, coaceruatio in vmbilico est lenti humoris, qui sub tunica quoque interdum continuatur.

Τί ἐστι πωρόμφαλον;

Quid Poromphalon?

υη'. Πωρόμφαλόν ἐστι πώρου σύστασις χ τ ὀμφαλόν.

408. Poromphalon, est concretio tophi in vmbilico.

Τί ἐστι σαρκόμφαλον;

Quid Sarcomphalon?

υθ'. Σαρκόμφαλόν ἐστι σαρκὸς παρὰ φύσιν αὔξησις κατ' ὀμφαλόν, ἤτοι ἡμέρου, ἤτοι κακοήθους.

409. Sarcomphalon, incrementum carnis præter naturam est in vmbilico, vel mitis, vel malignæ.

Τί ἐστι πνευμόμφαλον;

C *Quid Pneumomphalon, vel pneumatomphalon?*

υι'. Πνευμόμφαλόν ἐστι ὃ αἰθύρυσμα τῆς ὀμφαλοῦ.

410. Pneumomphalon, dilatatio est vmbilici.

Πότε ἐν καταικαλύψει ἀπόστημα γίνεται;

Quando fit abſceſſus abditus?

υια'. Ἐν καταικαλύψει ἐστὶν ἀπόστημα τῶν ἐν βάθει σωμάτων, ἢ παλάγχνων εἰς πύον τῆς μεταβολῆς γινομένης.

411. In contectu est abſceſſus, quum corporum, quæ sunt in profundo, aut viſcerum in pus fit mutatio.

Τί ἐστι φύγεθλον;

Quid Phygethlon, panus?

υιβ'. Φύγεθλόν ἐστι χ βουβῶνα γινόμενον ἀπόστημα.

412. Phygethlon, abſceſſus est, naſcens in inguine.

Τί ἐστιν ὑποσπαδίας;

Quid Hypoſpadias, ſubſpado?

D

υιγ'. Ὑποσπαδίας ἐστὶ πάθος ἐφ' οὗ ἡ βάλανος ἐφείλκυσται. ἢ, ἔστι πάθος ἐφ' οὗ ἡ βάλανος ἀπόκειται, καὶ ὃ τῆς οὐρήτρας τρῆμα ὑπόκειται.

413. Hypoſpadias, est affectus, in quo glans colis retracta est. Vel; affectus est in quo colis glans impendet, & vretræ foramen ſubſternitur.

Τί ἐστι λιποδέρμος;

Quid Lipodermus, apella?

υιδ'. Λιποδερμός ἐστιν ἔλλειψις τοῦ σκέποντος τὸν βάλανον δέρματος, ὡς μηκέτι ἀποσύρειν δύνασθαι. Ὁ σκέπον δὲ τὸν βάλανον ποσθή, ἢ ἀκροποσθία καλεῖται.

414. Lipodermus, est tegentis glandem pelliculæ, adeò vt distrahi non ampliùs possit. Quod autem tegit glandem, præputium, vel præputij ſumma vocatur.

Τί ἢ ποσαπλοῦς ἐστι φίμος;

Quid & quotuplex Phimus, Capiſtratio?

υιε'. Φίμος ἐστὶν ἡ τῶν πόρων φυσικῶν κατάκλεισις. Διαφοραὶ E δὲ τοῦ φίμου δύο. ἢ γὰρ ἐκ φύσεως, ἢ ἐξ ὀπιγμήματος ἕλκώσεως προηγησαμένης γίνεται.

415. Phimus est meatuum naturalium præclusio. Phimi duæ sunt differentiæ; vel enim ex natura fit, vel postea gignitur, vlceratione antegressa.

Τί ἐστι παραφίμωσις;

Quid Paraphimoſis?

υις'. Παραφίμωσίς ἐστιν ἀποσυρέντος τοῦ τῆς βαλάνου νεύρου, ὡς μηκέτι ὀπισύραι τὸν ποδὸν δύνασθαι.

416. Paraphimoſis, est quum retracto glandis neruo præputium deduci præterea nequit.

Τί ἐστι περιτομή;

Quid Peritome, circunciſio?

υιζ'. Περιτομή, ἢ περιαίρεσίς ἐστιν ἀφαίρεσις τοῦ σκέποντος βάλανον δέρματος.

417. Peritome ablatio est cutis glandem obtegentis.

Τί ἐστι ῥαγάς;

F *Quid Rhagas, fiſſura, ſciſſura?*

υιη'. Ῥαγάς ἐστι διαίρεσις τετυλωμένα ἔχουσα τὰ χείλη.

418. Rhagas, diuiſio est labra obtinens callo indurata.

Τί ἐστιν αἱμορροΐς, ἢ πόσαι τῶν αἱμορροΐδων διαφοραί;

Quid Hæmorrhois, & quot hæmorrhoidum differentiæ?

υιθ'. Αἱμορροΐς ἐστιν αἰθύρυσμα τῶν περιεχόντων τὸν ἕδραν ἀγγείων. Εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ αἷμα δι' αὐτῆς ῥεῖν.

419. Hæmorrhois, dilatatio est vaſorum quæ ſedem contexunt; dicta, quòd ſanguis per eam fluat.

Diffe-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 279 sur 413

Differentiæ quinque ſunt hæmorrhoidum, à magnitudine, multitudine, figura, loco, conſtitutione. A magnitudine, quod aliæ paruæ ſint, aliæ magnæ, aliæ mediæ. A multitudine, quòd in aliis vna, plures in aliis; in quibuſdam verò pauciores conſiſtant. A figura, quòd nonnullæ anguſta, quædam lata ſint baſi. A loco, quòd quædam in ano, quædam in ſphyncte re, quædam in recto ſunt inteſtino. A conſtitutione, quoniam aliæ mites ſunt, aliæ malignæ.

A Διαφοραὶ δὲ αἱμορροΐδων πέντε, τοῦδε ὅ μέγεθος, τοῦδε ὅ πλῆθος, τοῦδε ὅ σχῆμα. τοῦδε τ τόπον, ἢ τοῦδε τῷ κατασκευάζω. τοῦδε μὲν ὅ μέγεθος, ὅτι αἱ μὲν αὐτῶν εἰσι μικραὶ, αἱ δὲ μεγάλαι, αἱ δὲ μέσαι. τοῦδε δὲ ὅ πλῆθος, ὅτι ἐφ' ὧν μὲν μία, ἐφ' ὧν δὲ πλείονες συνίστανται. ὅτι δὲ ἐνίων ὀλίγαι, ἐλάττονες. τοῦδε ὁ σχῆμα, ὅτι αἱ μὲν πλατεῖαι, αἱ δὲ στενῶν τῷ βάσιν ἔχειν, αἱ δὲ πλατεῖαι. τοῦδε δὲ τ τόπον, ὅτι αἱ μὲν ἐν δακτυλίῳ γίγνονται, αἱ δὲ ἐν σφυγκτῆρι· αἱ δὲ ἐν τῷ ἀπράκτῳ. τοῦδε δὲ τῷ κατασκευάζω, ὅτι αἱ μὲν εἰσιν ἥμεροι, αἱ δὲ κακοήθεις.

Quid Condyloma, nodus?

420. Condyloma, eſt extuberatio, quæ cum phlegmone in rugoſa ani parte conſurgit.

Τί ἐστι κονδύλωμα;

B υκ'. Κονδύλωμά ἐστι δακτυλίου σηλίδος ἐπήμαίσασις μετὰ φλεγμονῆς.

Quid Fiſtula & quæ fiſtularum differentiæ?

421. Fiſtula, ductus eſt calloſus, anguſtus & oblongus, interdum etiam obliquus oſculum habens cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Duæ ſunt fiſtularum differentiæ. Quædam enim ipſarum cæcæ ſunt, quædam verò occultæ. Cæcæ quidem ſunt, quæ oſculum in profundo, ſinum ad ſuperficiem habent; occultæ verò, quæ & os & ſinum in profundo obtinent.

Τί ἐστι σύριγξ;

υκα'. Σύριγξ ἐστὶν ὑποφορὰ τυλώδης, στενὴ καὶ ὀπτομήκης· ἔστ' ὅτε καὶ σκολιωμένη ἀναπύλωτον ἔχουσα τὸ στόμιον, δι' οὗ ὑγρὸν καθ' ὥρας καιρούς ἐκκρίνεται. τῶν συρίγγων διαφοραὶ δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσι τυφλαί, αἱ δὲ κρυπταί. τυφλαὶ μὲν αἱ τὸ στόμιον ἐν τῇ βάθει ἔχουσαι, τὸ μὴν τοῦ κόλπου πρὸς τῷ ὑπτιφανείᾳ. κρυπταὶ δὲ ὅσαι καὶ τὸ στόμιον, καὶ τὸ κόλπον ἐν τῷ βάθει ἔχουσιν.

C

Quot & qui ſunt Scroti affectus?

422. Tres circà Scrotum fiunt affectus, ramex, ſcabies, detritio.

Πόσα τε, καὶ τίνα περὶ τὸ ὄχεον γίνεται πάθη;

υκβ'. Περὶ τὸ ὄχεον γίνεται πάθη τρία· κίρσος, ψώρα, ῥάκωσις.

Quot & qui ſunt in Scroto tumores?

423. Tumores in Scroto nouem conſiſtunt, hydrocele, enterocele, hydrenterocele, cirſocele, porocele, epiplocele, enterepiplocele, enteropocele, hydrocirſocele.

Πόσοι τε, καὶ τίνες ὄγκοι ἐν τῷ ὀχέῳ συνίστανται;

υκγ'. Ογκοι ἐν ὀχέῳ ἐννέα συνίστανται ὑδροκήλη, ἐντερόκήλη, ὑδρεντερόκήλη, κιρσοκήλη, πωρόκήλη, ἐπιπλοκήλη, ἐντερόεπιπλοκήλη, ἐντερόπωρόκήλη, ὑδροκιρσοκήλη.

Quid Hydrocele, aquæ ramex?

424. Hydrocele, eſt lenti humoris in parte ſcroti collectio.

Τί ἐστιν ὑδροκήλη;

D υκδ'. Υδροκήλη ἐστὶν ὑδατώδους ὑγροῦ σύστασις καὶ μέρος τοῦ ὀχέου.

Quid enterocele, inteſtini ramex?

425. Enterocele, fit inteſtini in Scrotum paulatim, vel ſemel delapſus. Enteroceles cauſæ ſunt; antecedens quidem intenſio, vel ictus; continens autem, iterata extenſio, aut ruptio peritonæi.

Τί ἐστιν ἐντερόκήλη;

υκε'. Εντερόκήλη ἐστὶν ἐντέρου καθολίσθησις εἰς τὸ ὄχεον καὶ βραχύ, ἢ ἀθρόως. αἰτίαι δὲ ἐντερόκήλης ἡ προηγουμένη ἔντασις, ἢ πληγή· συνεκτικὴ δὲ ἀπέκτασις, ἢ ῥῆξις τοῦ περιτοναίου.

Quid Hydrenterocele, humoris & inteſtini ramex.

226. Hydrenterocele, eſt delapſus inteſtini, minúſque elaborati humoris collectio in ſcroto.

Τί ἐστιν ὑδρεντερόκήλη;

υκς'. Υδρεντερόκήλη ἐστὶν ἐντέρου καθολίσθησις, καὶ ἀθρόου E ὑγροῦ συλλογὴ καὶ τ ὀχέου.

Quid Cirſocele, varici ramex?

427. Cirſocele, eſt dilatatio, amplificatióque quorumdam, aut omnium quæ teſtem alunt, vaſorum.

Τί ἐστιν κιρσοκήλη;

υκζ'. Κιρσοκήλη ἐστὶν αὐθαυρυσμὸς, ἢ μεγάλου πολλοῖς ἐνίοις, ἢ πάντων τῶν περφόντων τ διδύμων ἀγγείων.

Quid Hydrocirſocele, aquoſus & varicoſus ramex?

428. Hydrocirſocele eſt dilatata teſtem nutricantium vaſorum, & lenti humoris in ſcroti aliqua parte collectio.

Τί ἐστιν ὑδροκιρσοκήλη;

υκη'. Υδροκιρσοκήλη ἐστὶν αὐθαυρυσμὸς τῶν περφόντων τ διδύμων ἀγγείων, καὶ ἀθρόου ὑγροῦ συλλογὴ καθ' ἓν μέρος τοῦ ὀχέου.

Quid Porocele?

429. Porocele eſt concretio calli in aliqua parte ſcroti.

Τί ἐστι πωροκήλη;

F υκθ'. Πωρόκήλη ἐστὶ πώρων σύστασις, καθά τι μέρος τ ὀχέου.

Quid Epiplocele, omenti ramex?

430. Epiplocele, lapſus omenti eſt in partem ſcroti.

Τί ἐστιν ἐπιπλοκήλη;

υλ'. Επιπλοκήλη ἐστὶν ὀλίσθησις ἐπίπλου καὶ ὃ μέρος τ ὀχέου.

Quid Enterepiplocele, inteſtini & omenti ramex?

431. Entereopiplocele, in ſcroti partem inteſtini atque omenti caſus eſt.

Τί ἐστιν ἐντεροεπιπλοκήλη;

υλα'. Εντερόεπιπλοκήλη ἐστὶν ὀλίσθησις ἐντέρου τε, καὶ ἐπίπλου καὶ ὃ μέρος τοῦ ὀχέου.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 280 sur 413

Τί ἐστι κήλη;

υλβ'. Κήλη ἐστὶν ὄγκος παρεγκλιτικός τινος τῶν περιεχομένων· πᾶς γὰρ ὄγκος ἐν ὀσχέῳ κήλη λέγεται.

Τί ἐστι κρύψορχις;

υλγ'. Κρύψορχίς ἐστιν ἀναχώρησις διδύμου, ἢ διδύμων.

Τί ἐστι ῥάκωσις;

υλδ'. Ῥάκωσίς ἐστιν ἔπεκτασις πολλὴ τοῦ ὀσχέου.

Τί ἐστι ψωρίασις;

υλε'. Ψωρίασίς ἐστι σκληρότης πολλὴ τοῦ ὀσχέου μετ' ὀπτεδαγμώδους κνησμοῦ, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἑλκώσεως.

Τί ἐστι γάγγραινα;

υλς'. Γάγγραινά ἐστι μεταβολὴ τοῦ χρωτὸς τῆς κατὰ φύσιν ἑκάστου ἐπὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ νέκρωσις μετ' ἐλκώσεως, καὶ δίχα ἐλκώσεως. γίνεται δὲ γάγγραινα ἤτοι πληγῆς προηγησαμένης, ἢ νεκρώσεως γιγομένης, ἢ φλεγμονῆς ἐκ χειρουργίας.

Τί ἐστι δρακόντιον;

υλζ'. Δρακόντιόν ἐστιν ἕλκος φορᾶι ἐπ' αὐτὸ ἔχον νεῦρον ἀπὸ τοῦ πλησίον μέρους. εἴρηται δὲ δρακόντιον ἐπεὶ ἐν ταῖς κινήσεσιν ἀναχωρεῖ τὸ νεῦρον ἐπὶ θάτερα τὸ ἕλκος, καὶ κρύπτεται ἐν αὐτῷ.

Τί ἐστιν ἥλος;

υλη'. Ἥλός ἐστιν ἕλκος ἐν πέλματι περιφερές, καὶ τετυλωμένον.

Τί ἐστι σπέρμα, καὶ πόθεν;

υλθ'. Ἐκκρίνεται τὸ σπέρμα ὥσπερ Πλάτων φησὶ, καὶ Διοκλῆς, ἀπὸ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου. Πραξαγόρας δὲ καὶ Δημόκριτος, ἔτι τε Ἱπποκράτης ἐξ ὅλου τοῦ σώματος. ὁ μὲν Δημόκριτος λέγων. αὐξήσεσθαι εἷς ἔσται, καὶ αὐξήσεσθαι πάντες. ὁ δὲ Ἱπποκράτης φησί. ἡ γὰρ ἡδονὴ πάντοθεν ἔρχεται τοῦ σώματος· ἀπὸ μὲν τῶν ὑγιαίνων, ὑγιής. ἀπὸ δὲ τῶν νοσερῶν, νοσερά. τὸ σπέρμα ἐστὶν κατὰ μὲν τοὺς Στωϊκοὺς, ὃ μεθίησι τὸ ζῶον ὑγρὸν μετὰ πνεύματος καὶ ψυχῆς, ὡς δὲ οὐ μέρος. κατὰ δὲ Ἀσκληπιάδην, τὸ ἐν τοῖς ἀφροδισίοις συνιστάμενον ἐκκρινόμενον γονικὸν ὑγρόν.

Εἰ σπερματίζει τὸ θῆλυ;

υμ'. Ἐζήτηται εἰ σπερματίζει τὸ θῆλυ, ὥσπερ τὸ ἄρρεν σπερματίζει. καὶ γὰρ τὸ θῆλυ τινὰ αὐτοῦ ὄρεξιν ἔχει, καὶ κοινωνεῖ τῶν αὐτῶν νοσημάτων· καὶ φανερῶς ἀφ' τῆς ἀνατομῆς δείκνυται τοῖς σπερματικοῖς ἔχον πόρους, καὶ τὸ μέγιστον τοῦ σπερματίζειν μάρτυρεῖον, αἱ ὁμοιότητες τῶν γονέων πρὸς τὰς τεκούσας· ὅτι δὲ συμβάλλεται, μάρτυρεῖ Ἱπποκράτης λέγων ἐν τῷ περὶ παιδῶν φύσεως. ἰῶ γυνὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, πρότερον μὲν μίσγεται ὁμοῦ, ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμεούσης, ἀναθάλπεται δὲ καὶ παχύνεται θερμαινόμενον, ἔπειτα πνεῦμα ἴσχει.

Πῶς διαφέρει σπέρμα γόνου;

υμα'. Διαφέρει σπέρμα γόνου, ὅτι σπέρμα μὲν ἐστὶ τὸ ἐν σπερματικοῖς πόροις ὄν, γόνος δὲ τὸ ἤδη ἐκκριθέν· καὶ ὡς Ἀσκληπιάδης λέγει, ὅτι τὸ σπέρμα μὲν καὶ τοῖς μηδέπω γηναῖα δυναμένοις, ὡς εἰσάμεθα. γόνος δὲ τὸ μηδέπω πεπεμμένον σπέρμα.

A

Quid Cele, ramex?

432. Cele, tumor est qui dictorum aliquod continet; omnis enim in scroto tumor ramex nuncupatur.

Quid Crypsorchis, testiculi occultatio?

433. Crypsorchis, est testiculi, vel testiculorum recessus.

Quid Rhacosis, attritio.

434. Rhacosis, multa scroti extensio est.

Quid Psoriasis, scabies?

B 435. Psoriasis, multa durities est scroti cum intensa prurigine, quandoque verò & vlceratione.

Quid Gangræna, extinctio?

436. Gangtæna, est corporis mutatio à naturali cuiusque habitu in alienum, atque extinctio, cum vlceratione, & citra vlcerationem. Gignitur autem gangræna vel plaga procedente, vel dum extinctio fit, aut phlegmone ex chirurgia.

Quid Dracunculus?

C 437. Dracunculus, est vlcus, quod à parte propinqua ad ipsum nerui delationem habet. Dictus autem est, quòd neruus mouendo corpore in vlcus recedat, in eóque occultetur.

Quid Clauus?

438. Clauus, est vlcus in pedis planta orbiculatum, quod callum contraxit.

Quid Semen, & vnde?

439. Semen, vt Plato, ac Diocles autumant, ex cerebro, & dorsi medulla excernitur; vt autem Praxagoras, atque Democritus, præterea & Hip-
D pocrates censent, ex toto corpore. Democritus quidem quum ait, homines vnus erit, & homo omnes. Hippocrates verò; genitura, inquit, vndique à corpore demanat, à sanis sana; à morbosis morbosa. Semen est, secundum Stoicos, quod cum spiritu, & anima, sed veluti non pars ab animali dimittitur; vt autem opinio fert Asclepiadis, genitalis humor qui in venereis congressibus excernitur.

Vtrum semen mulier emittat?

440. Quæsitum est vtrùm fœmina semen emittat,
E vt & mas semen promit. Etenim eandem libidinem habet fœmina, eorumdémque morborum est particeps; ac planè ex dissectione, seminariis meatibus prædita esse ostenditur. Maximum quoque id producendi seminis testimonium est, quòd similes matribus procreentur liberi; Quod autem conferat, testis est Hippocrates, qui in libro de pueri natura, *Si profecta* (inquit) *ab ambobus genitura in mulieris locis manet, primùm quidem vnà miscetur, vtpote non quiescente muliere, concalescendóque colligitur, ac crassescit; dein spiritum concipit.*

F *Quomodo semen à genitura differt?*

441. Differt semen à genitura, quòd semen in seminariis sit meatibus, genitura verò quod iam excretum est; Et, vt Asclepiades loquitur, semen quidem iis quoque esse qui nondum generare possunt, definiuimus; genituram verò semen nondum concoctum.

Qua-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 281 sur 413

Quæ infœcunditatis cauſæ?

Τίνες αἰτίαι τῆς ἀγονίας;

442. Infœcunditatis duplex cauſa eſt, altera in viro, altera in muliere, & vtraque multiplex. In fœmina igitur cauſa eſt, ſi perfrigidum vterum, vel præpinguem mulier habeat; in mare verò, quum is vel ſubſpado, vel teſticulis orbatus fuerit; vel alio quodam morbi genere correptus.

υμϛ'. Αἰτίαι ἀγονίας δύο, ἢ περὶ τὸν ἄνδρα, ἢ περὶ δὲ θῆλυ, καὶ ἑκάτεραι πλεοναχῶς· περὶ μὲν οὖν τὸ θῆλυ ἤτοι καταψυχρὸν ἔχουσης, ἢ καταπίμελον τῆς γυναικὸς τὴν μήτραν· περὶ δὲ τὸ ἄρρεν, ἤτοι ὅταν ἐκτομίας ᾖ, ἤτοι ἑτερημυὸς διδύμων, ἢ ἄλλον τινὰ ξύμπτωμα ἔχων νοσήματος.

An fœtus pars fatæ?

Εἰ ἔστι μέρος τῆς κυούσης τὸ κυούμενον;

443. Non eſt pars fœtæ fœtus in vtero, aut certè ipſo prorſus intereunte, grauidam quoque interire neceſſariò oportet: vel partu edito lædi in integris functionibus, quod pars deſit, atque ea corpus ſpolietur.

υμγ'. Οὐκ ἔστι μέρος τῆς κυούσης τὸ κυούμενον, ἢ πάντως φθειρομένου μὲν αὐτοῦ, ἀποθνήσκειν ἐξ ἀνάγκης τὴν κυοῦσαν· ἢ ἀπὸ κυισκομένου βλάπτεσθαι πρὸς τὰς ὁλοκλήρους ἐνεργείας, ὡς λείποντος μέρους, τὸ ἀποτεμνομένου τοῦ σώματος αὐτῆς.

Vnde alitur fœtus?

Πόθεν τρέφεται τὸ ἔμβρυον;

444. Nutritur fœtus per ſecundas alimentum excipiens, attrahénſque. At non per os, ſed per vmbilicum alitur.

υμδ'. Τρέφεται τὸ ἔμβρυον διὰ τῆς χοριείου λαμβάνον καὶ ἑλκόμενον. τρέφεται δὲ οὐ διὰ στόματος, ἀλλὰ διὰ ὀμφαλοῦ.

Vtrum fœtus animal?

Εἰ ζῶον τὸ κατὰ γαστρός;

445. Fœtum quidam animal eſſe, quidam non eſſe prodiderunt. Quotquot igitur animal ipſum eſſe dixerunt, ex motu coniectarunt animal ipſum exiſtere. Quandoquidem & mouetur fœtus, & quia matre quidem ſeſe oblectante, oblectatur ac lętatur, mœrente verò mœret, & vt ſentiens animal cogitur: nulli enim ſenſus, præterquam animali, à natura datus eſt. Qui autem non eſſe animal aſſerunt, nutriri ipſum quidem & augeri vt & arbores, non tamen vt animalia appetendi & auerſandi vim habere. Non enim ipſe ſolum voluntariè, imò neque ex propoſito mouetur, verùm vt arbores & plantæ, nam ventus iis cauſa eſt motionis; fœtus verò circumfuſa humiditas, & lubricitas, atque vteri figura, qui quum impletur tumeſcit in globum: eſt autem globus figura in omnem motum, vtpote omnis expers baſis, natura procliuis. At Aſclepiades fœtum neque animal, neque non animal eſſe pronunciauit, ſed ſimile id eſſe dormientibus dixit: nam quo illi modo ſenſus obtinent, neque tamen vtuntur: ſic & quod in vtero geſtatur.

υμε'. Τινὲς μὲν εἶπον ζῶον, τινὲς δὲ οὔ· ὅσοι μὲν οὖν εἶπον ζῶον ὑπάρχειν αὐτό, τῇ κινήσει ἐτεκμήραντο ζῶον ὑπάρχειν αὐτό. ὅπερ γὰρ κινεῖται καὶ τὸ ἔμβρυον, καὶ ὅτι ἥδεται μὲν ἡδομένης τῆς μητρὸς καὶ διαφερόμενον, ἀνιωμένης δὲ συστέλλεται, καὶ σωιάγεται αἰσθανόμενον ὡς ζῶον· ἡ γὰρ αἴσθησις οὐκ ἄλλῳ τινὶ ἢ ζῴῳ πεφυκεν· οἱ δὲ μὴ εἶναι ζῶον λέγοντες, τρέφεσθαι μὲν αὐτὸ καὶ αὔξεσθαι ὡσπερ καὶ τὰ δένδρα, ὁρμὴν δὲ καὶ ἀφορμὴν οὐκ ἔχειν ὥσπερ τὰ ζῶα. ὃ γὰρ αὐτὸ προαιρέτως ὃ μόνον κινεῖται, ἀλλ' οὔτε μὴν προαιρέσεως, ἀλλ' ὡς τὰ δένδρα καὶ φυτὰ πρὸς μὲν γὰρ αἴτιος κινήσεως ἄνεμος, ἐμβρύοις δὲ ἡ περὶ αὐτὰ ὑγρότης, καὶ ὀλισθος, καὶ τὸ σχῆμα τῆς μήτρας, πληρουμένη γὰρ σφαιροειδεται, σχῆμα δὲ ἡ σφαῖρα εἰς πᾶσαν κίνησιν εὔφυὴς, ἅτε βάσεως ἀπάσης ἄμοιρος. Ἀσκληπιάδης δὲ ὅτε ζῶον, οὔτε μὴ ζῶον εἶπεν τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ὅμοιον ἔφησεν αὐτὸ τοῖς κοιμωμένοις· ὅνπερ γὰρ τρόπον ἐκεῖνοι μὲν ἔχουσιν τὰς αἰσθήσεις, οὐ χρῶνται δὲ αὐταῖς, οὕτωσὶ καὶ τὸ κατὰ γαστρός.

Quandonam mas & fœmina generantur?

Ὁπότε μὲν τὸ ἄρρεν ἢ τὸ θῆλυ γίνονται;

446. Gignitur mas, vt nonnulli opinantur, poſtquam ex dextra parte auulſum ſemen in vterum coniectum eſt: fœmina, quum ex ſiniſtra: Alij verò pro peculiari ſeminis temperamento à calore vel frigore fieri dixerunt. Nam ſemen calidius marem generat: frigidius fœminam.

υμϛ'. Γίνεται δὲ τὸ ἄρρεν κατὰ μὲν τινας, ἐπειδὰν τὸ ἐκ τῆς δεξιᾶς ἀποσπασθὲν σπέρμα, καταβληθῇ εἰς τὴν μήτραν· θῆλυ δὲ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς. Ἄλλοι δὲ ἔφασαν κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος ἰδιοσυγκρασίαν, ἤτοι θερμότητα, ἢ τὴν ψυχρότητα γίνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ θερμότερον σπέρμα ποιεῖ τὸ ἄρρεν, τὸ δὲ ψυχρότερον, τὸ θῆλυ.

Quomodo gemini ac trigemini procreantur?

Ὅπως τὰ δίδυμα ἢ τρίδυμα γίνεται;

447. Fiunt gemini, atque trigemini, vt quidam arbitrantur, quoniam ſemen in calidum detractum ac deriuatum frangitur, ſicque facit geminos, & trigeminos. Alij ad ſuperfœtationem cauſam referunt. Nos verò, ſi in hæc ambo conferri ſemen inuentum ſit, gemellos aſſerimus procreari.

υμζ'. Τὰ δὲ δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεσθαι, κατὰ μὲν τινας διὰ τὸ εἰς θερμὸν τὴν μήτραν, καταλαμβάνον σπέρμα θραύεσθαι, καὶ ποιεῖν ὥστε τὰ δίδυμα, καὶ τρίδυμα. Ἄλλοι δὲ διὰ ὑπερκύησιν ἀπέδοσαν. ἡμεῖς δὲ φαμὲν ὅτι ἐὰν εὑρεθῇ τὸ σπέρμα εἰς ἄμφω ζῶα, γίνεσθαι τὰ δίδυμα.

A

Τί ἐστιν Ερμαφρόδιτος;

υμη'. Ερμαφρόδιτός ἐστι συμπλοκὴ τοῦ τε ἀρσενικοῦ, καὶ τοῦ θηλυκοῦ χαρακτῆρος μετὰ τοῦ καὶ ἐν ἀμφοτέροις γεγενῆσθαι αἰδοῖον ἔχειν.

Quid Hermaphroditus?

448. Hermaphroditus, complexus est masculini sexus, ac fœminei, etiam vtroque genitale proprium obtinente.

Πῶς τὰ τέρατα γίνεται;

υμθ'. Τέρατα γίνεται, ὡς μὲν τινες λέγουσι, κατὰ παρέγκλησιν τῆς μήτρας· τὸ γὰρ σπέρμα παρεγχεόμενον ἀνωμάλως ποιεῖ τὰ τέρατα, ὃν τρόπον καὶ τὸν μόλιβδον θερμὸν ὄντα, ἐπειδὰν καταχυθῇ ἀνωμάλως, ἀνώμαλον ποιεῖ τὸ δημιούργημα. ἢ· τὰ τέρατα ἤτοι κατ' ἔλλειψιν, ἢ κατὰ πλεονασμὸν γίνεται· καὶ B τὰ μὲν κατὰ μέγεθος, ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα. τὰ δὲ κατὰ σμικρότητα, ὡς τὰ στρουθοκέφαλα· τὰ δὲ κατὰ πλεονασμὸν, ὥσπερ τὰ ἑξαδάκτυλα, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ πλεοναδάκτυλα.

Quomodo procreantur monstra?

449. Generantur monstra (vt quidam aiunt) per declinationē obliquitatémque vteri; nam quod inæqualiter semen infunditur, monstra progignit: quo modo & liquatum plumbum, si inæqualiter defusum sit, inæquale opus conflatur. Vel; monstra aut per defectū, vel per excessum fiunt. Gignuntur per magnitudinem vt quę amplo sunt capite; per paucitatem verò, vt quę passerino sunt capite; per exuperantiam verò vt quæ sex constant digitis, quandoque etiam pluribus.

Διὰ ποίαν αἰτίαν τὰ μὲν ἑπτάμηνα, γόνιμα· τὰ δὲ ὀκτάμηνα, ἄγονά ἐστιν;

υν'. Διὰ ποίαν αἰτίαν τῶν ἑπταμήνων γονίμων ὄντων, τὰ ὀκτάμηνα ἄγονά ἐστιν; λέγεται οὕτως· ὅτι ὁ, ὀκτὼ, ἀριθμὸς ἀρτιός ἐστι καὶ συνεζευγμένος, μὴ κρίσιμος ὤν· ὁ δὲ, C ἑπτὰ, ἀριθμὸς περιττὸς, καὶ οὐδὲ συνεζευγμένος, καὶ διὰ τοῦτο κρίσιμος.

Quare septimestres vitales, octimestres verò minimè?

450. Quam ob causam septimestres partus viuunt, octimestres minimè? ita fertur; quoniam numerus octo, par & coniunctus, nec decretorius est; septem autem impar est numerus, neque verò coniunctus, atque ob id decretorius.

Τίνες αἰτίαι συλλήψεως;

υνα'. Αἰτία συλλήψεως ἡ τῆς μήτρας σύμμετρος θερμασία, καὶ ἡ πρόσφατος τῶν ἐμμηνίων κάθαρσις καὶ ὄρεξις· ταῦτα γὰρ ὁμοῦ συνελθόντα, κατέσχε τὸ σπέρμα.

Quæ causæ conceptionis?

451. Conceptionis causa, commoderatus vteri calor; recénsque menstruorum purgatio; & coëundi appetitus; hæc enim simul congressa semen detinuerunt.

Οπως γίνεται ἡ διάρθρωσις; καὶ τί ἐστι χόριον;

υνβ'. Πρῶτον συνίσταται τοῦ ἐμβρύου τὸ χόριον, εἶτα τὰ λοιπά· τὸ χόριον μὲν συνέστηκεν ἐκ δύο φλεβῶν, καὶ δύο ἀρ- D τηριῶν, καὶ πέμπτου τοῦ καλουμένου οὐραχοῦ, ἤτοι ἐπεὶ χώρημά ἐστι τοῦ ἐμβρύου, οἱονεὶ χωρίον, ἢ ἐπεὶ χορηγεῖται τὴν τροφὴν αὐτῷ.

Quomodo fit conformatio & quid secundæ?

452. Conformantur primum fœtus secundæ; deinde reliqua. Constant secundæ ex duabus venis, duabúsque arteriis, & quinto vocato vracho. Vocatur autem chorion, seu quòd fœtus conceptaculum sit, seu quòd ipsi alimentum suppeditet.

Τί εἰσιν ὠδῖνες;

υνγ'. Ὠδῖνές εἰσι πνεύματος ἀθρόου καταφορὰ πρὸς τὴν ἐκδρομὴν τοῦ ἐμβρύου.

Quid sunt parturigines?

453. Parturigines sunt spiritus conferti impetus ad fœtus excursum.

Τίς ἡ τῶν καταμηνίων χρεία;

υνδ'. Τὰ καταμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγίειαν E ἐκκενούμενα, ἐπισχεθέντα δὲ διὰ τὴν σύλληψιν τῷ ἐμβρύῳ τὴν τροφὴν παρέχει· γέγονε γὰρ καὶ πρὸς σύλληψιν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ γάλακτος γένεσιν.

Quis menstruorum vsus?

454. Tribuuntur mulieri menstrua, quò sanitatis gratia euacuentur; fœtui autem alimentum se præbeant per conceptum suppressa; sunt enim tum ad conceptionem, tum ad lactis generationem comparata.

Οπότε ταῖς κυούσαις ἡ κίττησις γίνεται, καὶ τίς αὐτῆς αἰτία;

υνε'. Ταῖς κυούσαις ἡ κίττησις γίνεται μετὰ δύο που, ἢ τρεῖς τῆς συλλήψεως μῆνας, στομάχου παθόντος· τὸ γὰρ ἔμβρυον οὐδέπω δύναται καταναλίσκειν τὴν τροφήν· τῆς κίττης αἰτία γίνεται τὸ πλεονάζειν τὴν ὕλην, καὶ ταραχὴν ἐγγίνεσθαι τῷ στομάχῳ· ἀμέλει αὔξησιν λάβῃ τὸ ἔμβρυον κάτω φερομένου F τοῦ αἵματος ἐπ' αὐτὸν ὁ στόμαχος ἀποκαθίσταται.

Quando grauidis fit pica, & quæ eius causa?

455. Fit prægnantibus pica duobus circiter, aut tribus à conceptu mensibus, affecto stomacho; nondū enim potest fœtus alimentū consumere. Picę causa inde prodit, quod exuperet materia, & stomachus perturbatione vexetur. Sanè quū incrementum acceperit embryum, tum recipiente se deorsum sanguine, ad se stomachus redit.

Πόσα ἐστὶ τῶν ἐμβρύων σχήματα;

υνς'. Σχήματα ἐμβρύων τέσσαρα, ἓν μὲν τὸ κατὰ φύσιν, ὅ ἐστιν ἐπὶ κεφαλὴν, τὰ δὲ λοιπὰ τρία, ἅτινα παρὰ φύσιν ἐστὶ, τὸ ἐπὶ πόδας, τὸ πλάγιον· καὶ τὸ διπλοῦν.

Quot figuræ sunt quibus fœtus in lucem prodeunt.

456. Quatuor sunt fœtuum figuræ, siue posituræ, vna quidem secundum naturam, quæ in caput est; reliquæ tres præter naturam quæ in pedes, in latus: & in duplum.

Quot

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 283 sur 413

Quot modis & cauſis difficiles redduntur partus?

457. Difficiles partus tribus modis & cauſis fiunt, ex fœta, ex fœtu, & ab externis. Ex fœta, duplici modo, animo quidem, quum zelotypiis, vel mœroribus vel alia quauis perturbatione affecta fuerit; corpore verò quum anguſtis fuerit meatibus, aut præpinguis, aut primùm fœta, aut vterum habuerit, qui alimentum non admittat. Ex fœtu verò, vel quum is moritur in vtero, vel geminus, aut monſtroſus editur. Ab externis, per intenſam hyemem, aut æſtum vehementem.

Quæ vlcerum vteri cauſa?

458. Cauſæ vlcerum in vtero ſunt interdum abſceſſus; nonnunquam peſſus abortiuus, aliquando verò ſcirrhus; eſtque hic cum aliis diuturnus.

Quid ſarcoſis in vtero?

459. Sarcoſis in vtero, eſt carnis collectæ extuberatio; quæ ſi magna ſit, pars eius recidenda eſt, vellicata prius ſcalpris, quo celeriùs emoriatur, ſin parua, protinus tollenda.

Quid hæmorrhagia & quid ab hæmorrhoide differat?

460. Hæmorrhagia, effuſio vehemens eſt ſanguinis; quæ ſi magnum vulnus ſit, per largum obitur fluxum; ſin anguſtum, per iaculationem vt in venis ſecãdis. Differt hæmorrhagia ab hæmorrhoide, quod hæmorrhagia, abundans ſit effuſio, vt dixi ſanguinis, hæmorrhois autem delatio ſanguinis per diapedeſin, ac paulatim facta.

Quot modi ſunt eruptionis ſanguinis & quæ hæmorrhagia curatu difficilior.

461. Tres ſunt eruptionis ſanguinis modi, vel per anaſtomoſin, vel per diapedeſin, vel per ruptionẽ, ſeu diacopẽ. Quæ diapedeſi, & coporis noſtri vaſorũ eroſione cõſtat, nõ facilè ſanatur. Curantur difficiliùs arteriæ, quã venæ; partes in profundo ſitæ iis quæ ſuperficiẽ occupãt, & quę his, aut illis vicinę magis ſunt, faciliorẽ difficiliorémve curationẽ recipiunt, ſanguinẽ, quẽ nõ paruo negotio compeſcas, facilè hęc loca profundunt, tẽporales muſculi, cerebri mẽbranæ, palatũ, columella, collũ, alæ, inguina, & id genus alia; inter homines verò, ſi ætatem ſpectes, iuuenes; ſi habitum, prauis affecti humoribus; ſi anni tempeſtatem, in æſtate; ſi conſtitutionem, in hyeme.

Quid per chymum intelligitur?

462. Chymus, apud Hippocratem ſemper humoribus corporis impoſitus eſt, ex quibus noſtra eſt ſtructura, ſanguine, pituita, & duplici bile, flaua, & nigra; apud Platonem verò & Ariſtotelem, guſtabilis qualitas, & quæcunque nobis ineſt, chymus hoc eſt ſapor nominatur. Sunt autem qualitates acor, auſteritas, acerbitas, acrimonia, ſalſedo, dulcedo; amaritudo ſic & Mneſitheo placet in Pathologia.

Quando, quibus, & quare vacuandum eſt?

463. Vacuamus vel venæ ſectione, vel cucurbitula, vel hirũdine, vel ſimilibus. Sanguinẽ detrahimus ob multã plenitudinem, præſertimque vbi ſanguinem affectus cauſam eſſe ſuſpicabimur. Detractionis cuiuſlibet tutior præferenda; grauis, medicamenti oblatione declinanda eſt. Cucurbitula vtimur ad locorum contuſionem. Hirundinem admouemus, vbi affectum locum tenuiter aperire eſt opus.

A

Κατὰ πόσους τρόπους γίνονται αἱ δυσκολίαι γόνιμοι;

υνζ'. Αἱ δυσκολίαι κατὰ τρεῖς γίνονται τρόπους, καθὰ τὸν κύουσαν· καὶ ὃ κυούμενον· καὶ τὰ ἔξωθεν· κατὰ τὸν κύουσαν διχῶς, ψυχικῶς μὲν ζηλοτυπίαις ἐρημώσεως, ἢ λύπαις, ἢ ἄλλῳ τινὶ παθήματι· σωματικῶς δὲ ἢ στενοπορεῖν δόσιν, ἢ καθαπίμελον, ἢ παχέως κύουσαν, ἢ ἄτροφον ἔχουσαν τὴν μήτραν. κατὰ δὲ τὸ κυούμενον, ἤτοι ὅταν ἀναπολήμη, ἢ δίδυμον, ἢ τερατῶδες, κατὰ δὲ τὸ ἔξωθεν, χειμῶνος ὑπερβαλλούσου ἢ καύματος σφοδροῦ.

B

Τίνες αἰτίαι τῶν ἐν μήτρᾳ ἑλκῶν;

υνη'. Αἰτίαι τῶν ἐν μήτρᾳ ἑλκῶν, ὅτε μὲν ἀπόστημα, ὅτε δὲ πεσοῦς φθορεὺς· ὅτε δὲ ἐν μήτρᾳ σκίρρος· ἔστι δὲ χρόνιος σὺν μετ' ἄλλων.

Τί ἐστιν ἡ ἐν μήτρᾳ σάρκωσις;

υνθ'. Ἡ ἐν μήτρᾳ σάρκωσίς ἐστι σαρκὸς ἢ ἐξισμένης ἔκφυσις· ἣν χρὴ διὰ μέσης ἀποσφάξαντα, εἰ μεγάλη εἴη, τοῦτο κατακνίζειν ἵνα τάχιον νεκρωθῇ· εἰ δὲ εἴη βραχεῖα, τοῦτο χρῆμα βασάζειν.

C

Τί ἐστιν αἱμορραγία, καὶ τί διαφέρει αἱμορροΐδος;

νξ'. Αἱμορραγία ἐστὶν αἵματος ἀθρόας ἔκχυσις, κατὰ περιῤῥῆσιν μὲν μεγάλης ἕδρης τρώσεως, κατ' ἀκοντισμὸν δὲ εἰς στενότητα τυγχάνουσα ὡς ὅταν τὴν φλεβοτομίαν. Διαφέρει αἱμορραγία αἱμορροΐδος, ὅτι ἡ μὲν αἱμορραγία, ὡς ἔφην, ἀθρόας ἐστὶν αἵματος ἔκχυσις· ἡ δὲ αἱμορροΐς, καθὰ διαπήδησιν, καὶ κατ' ὀλίγον αἵματος φορά.

Πόσοι οἱ αἱμορραγίας τρόποι, καὶ τίς δυσκαθαίρετος;

υξα'. Τρόποι αἱμορραγίας τρεῖς, ἢ κατὰ ἀναστόμωσιν, ἢ κατὰ διαπήδησιν, ἢ καθὰ ῥῆξιν ἄλλως διακοπεῖν. ἔστι δὲ ἡ κατὰ διαπήδησιν, καὶ ἡ κατὰ διάβρωσιν ἐν ἡμῖν ἀγγείων, δυσκάθαιρετος. ἀρτηρίαι μᾶλλον ἢ φλέβες, καὶ τὰ ἐν βάθει τοῦ σώματος τῶν ἐπιφανείων, καὶ τὰ γειτνιῶντα τοῖς τόποις· δύσαιμορράγητοι τόποι καὶ δυσεπίθετοι, οἱ κροταφῖται μύες, μηνίγγες, ἐγκέφαλος, νεφροί, τραχήλου, μασχάλαι, βουβῶνες, καὶ τὰ τοιαῦτα τούτοις· τῶν δὲ ἀνθρώπων περὶ ἡλικίαν μὲν οἱ νέοι· περὶ ἕξιν δὲ οἱ κακόχυμοι· καθὸ δὲ τὸν ὥραν, ἐν τῷ θέρει· περὶ δὲ τὸν σύστασιν, χειμῶνι.

D

Τί ὑπονοεῖται διὰ τοῦ χυμοῦ;

υξβ'. Χυμὸς τοῦτο μὲν Ἱπποκράτει διὰ παντὸς ὅτι τῶν κατὰ τὸ σῶμα τέτακται χυμῶν, ἐξ ὧν ἐστιν ἡμῖν ἡ σύστασις αἵματος, φλέγματος, χολῶν δύο, ξανθῆς τε καὶ μελαίνης· τοῦτο δὲ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει ἡ γλυκὺ ποιότης, καὶ ἑκάστη τῶν ὄντων ἐν ἡμῖν, χυμὸς ὀνομάζεται. εἰσὶ δὲ ποιότητες, ὀξύτης, αὐστηρότης, τρυφνότης, δριμύτης, ἀλυκότης, γλυκύτης, πικρότης. οὕτω καὶ Μνησίθεος βούλεται ἐν τῇ παθολογικῇ.

E

Ὅπως τε, καὶ διὰ πάνυ, καὶ διότι κενοῦμεν;

υξγ'. Κενοῦμεν ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ σικύας, ἢ βδέλλης, ἢ τῶν τοιούτων· ἀφαιρεθείσης δὲ αἵματος διὰ πλῆθος πολύ, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ αἷμα αὐτὸν τὸ πάθους ὑπονοῶμεν. τοσοῦτον ἐκκένης ἀφαιρέσεως τὸν ἀμείνονα, τὸν δὲ δεινὸν ἐκκλίνοντας δόσι φαρμάκου. τὸν σικύαν διὰ τοιαῦτα τοπικά. τὸ δὲ βδέλλαν, ἐφ' ὧν λεπτοῦ αἱμασσομένην τὸν πεπονθότα δεόμεθα τόπον.

F

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 284 sur 413

A

Τί ἐν τῷ παθολογικῷ πεπλέκται;

Quid docet, ac complectitur pathologia?

υξν'. Ἐν τῷ παθολογικῷ τῆς ἰατρικῆς μέρει περιέχεται τί τε, καὶ ὁποῖόν ἐστι καθόλου, καὶ τί ὃ καθ' μέρος πάθος καὶ νόσημα· καὶ τί αἴτιον, καὶ τί σημεῖον· καὶ τίνες αἱ τούτου διαφοραὶ (πολυειδεῖς γὰρ αὗται) ἃ ὃ παθὼν τὴν νοσοποιὸν αἰτίαν· καὶ αἱ τόποι περὶ οὓς ἐστιν αὐτὰ ἅ τε πάθη. Ζητοῦμεν γὰρ τί ὃ παθὼν φρενῖτις, ἐπιληψία, λήθαργος, πλευρῖτις, περιπνευμονία, παράλυσις, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔστι δὲ τούτων τὰ αἴτια προηγούμενα, καὶ ἃ προηγούμενα, καὶ προκαταρκτικὰ, καὶ συνεκτικὰ, καὶ καθόλου τίς ἡ κατασκευὴ τοῦ παθόντος, καὶ περὶ τίνα τῶν σώματος ἕκαστα εἴρηται.

B

Τί ἐστι Κρίσις;

Quid crisis, indicatio?

υξε'. Κρίσις ἐστὶν ἡ ἀξία καὶ ἐξαίφνης ἐν χρόνῳ τῆς νόσου λύσις. ἢ· Κρίσις ἐστὶν ἡ ὀξεῖα ἐν νοσήματι μεταβολὴ, καὶ αὐτὴ τὰ πολλὰ μὲν εἰς σωτηρίαν, ὅτε δὲ καὶ εἰς ὄλεθρον τοῦ κάμνοντος τελοῦσα.

Τί ἐστι περίοδος;

υξς'. Περίοδός ἐστι τεταγμένη χρόνων ἀποδόσις.

C

Ὅπου τὰ τρία ἡγεμονικά;

Vbi facultates tres principes?

υξζ'. Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ψυχικοῦ ἔχει δυνάμεως, καὶ τούτης ὃ ἡγεμονικὸν ὅπερ ἐστὶ λογιστικὸν, καὶ ὁ νοῦς· ἡ δὲ καρδία, ὃ θυμικόν· ὃ δὲ ἧπαρ, ὃ ἐπιθυμητικόν.

Πόθεν τὸ σῶμα, πόθεν ἡ καρδία τρέφεται τε καὶ διοικεῖται, καὶ ποίαις αἱ φυσικαὶ δυνάμεις;

Vnde corpus, vnde cor alitur & administratur, & quæ facultates naturales?

υξη'. Διοικεῖται μὲν σῶμα ὑπὸ τῆς καρδίας φυσικῶς καὶ τοῦ ἥπατος ὁμοίως. δυνάμεις δὲ φυσικαὶ, ἥ τε αὐξητικὴ τε καὶ θρεπτικὴ. λαμβάνει δὲ καρδία εἰς τὸ τρέφειν καὶ αὔξειν ὃ σῶμα, αἷμα μὲν παρὰ τοῦ ἥπατος, πνεῦμα δὲ παρὰ τοῦ πνεύμονος· αἷς πάσας ὕλας δεξαμένη παρὰ τῶν προειρημένων μορίων ἡ καρδία, οἰκονομήσασα δὲ καὶ ἐργασαμένη οὕτως, εἰς ἅπαν ἀφανέμπει τὸ σῶμα.

D

Τί ἐστιν ὀργανική;

Quid est organica?

υξθ'. Ὀργανικὴ, ἔστι μέρος χειρουργίας περιποιοῦν ἀφὼ κατασαρτισμοῦ, καὶ τῆς ἀνωδύνου θεραπείας παρὰ φύσιν διαπεφυκόσιν ἀνθρωπίνοις ὀστοῖς ὑγιαίνειν.

E

Ὅπως σύγκειται ὀστᾶ; τί ἄρθρον, τί ἁρμονή;

Quomodo coniuncta sunt ossa? quid articulus? quid coagmentatio?

υο'. Κατὰ δύο τρόπους σύγκειται ἐν ἡμῖν ὀστᾶ, κατ' ἄρθρον, καὶ κατὰ ἁρμονίαν. Ἄρθρον ἐστὶν ὀστῶν κατὰ φύσιν κινουμένων συμβολή. Ἁρμονή ἐστιν ὀστῶν ἀκινητούντων κατὰ φύσιν συμβολή.

Τί ἐστιν Ὀλίσθημα;

υοα'. Ὀλίσθημά ἐστι παρ' ἄρθρον ἢ κατὰ ἁρμονίαν κινουμένων ὀστῶν φορὰ εἰς ὃ παρὰ φύσιν.

F

Τί ἐστιν ἐξάρθρημα;

Quid eluxatio, exarticulatio?

υοβ'. Ἐξάρθρημά ἐστιν ὀστοῦ κινουμένου κατὰ φύσιν, ἐκ καιλότητος βαθείας ἔκβασις εἰς τὸν πόρον τὸν παρὰ φύσιν.

Τί ἐστι παράρθρημα;

υογ'. Παράρθρημά ἐστι παλλαγὴ, ἢ φορὰ ὀστοῦ παρὰ φύσιν ἐξ ὑπερβολῆς κοιλότητος, εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον.

464. In pathologica Medicinæ parte continetur quid, & qualis sit vniuersalis, & quid particularis affectus, ac morbus; quid causa; quid signum; & quæ huius differentiæ habeantur (sunt autem hæ specie complures) non qualis affectus causarum morbos efficientium; locos item explorat, in quibus sint ipsi affectus, quærimus enim quis affectus phrenitis, Comitialis morbus, lethargus, pleuritis, peripneumonia, paralysis, & similia. Sunt verò causæ horum manifestæ, & non manifestæ; & euidentes, & antecedentes, & continentes: atque in vniuersum, quæ sit affectus cōstitutio, & in quibus ij corporis partibus dicti sint, perscrutatur.

465. Crisis idonea est ac subita in tempore morbi solutio. Vel, Crisis, est repentina in morbo permutatio, eáque vt plurimùm ad salutem, interdum verò ad ægrotantis interitum tendit.

Quid periodus, circuitus?

466. Periodus, vicissitudo est aut alternatio ordine dispositi temporis.

Vbi facultates tres principes?

467. Cerebrum animalem facultatem obtinet, atque huius partem principem, quæ ratiocinatrix est, atque mens; cor verò irascentem: iecur autem concupiscentem.

Vnde corpus, vnde cor alitur & administratur, & quæ facultates naturales?

468. Administratur naturaliter peræquè corpus à corde, & iecore. Facultas naturalis, altrix & auctrix est. Sumit cor alendo augendóque corpore, à iecore sanguinem; spiritum à pulmone, quas confectas, elaboratásque materias sic in vniuersum corpus transmittit.

Quid est organica?

469. Organica est pars chirurgiæ quæ per restitutionem ac consentaneam curationem affectis præter naturam humanis ossibus sanitatem vendicat.

Quomodo coniuncta sunt ossa? quid articulus? quid coagmentatio?

470. Sunt ossa in nobis duobus modis cōiuncta, per articulum, & coagmentationem. Articulus ossium est quæ secundum naturā mouentur compages. Coagmentatio verò compages est ossium quæ secundum naturam non mouentur.

Quid luxatio?

471. Luxatio, est ossium, quæ per articulum, vel coagmentationem composita sunt & mouentur, præter naturam delatio.

Quid eluxatio, exarticulatio?

472. Eluxatio, est ossis secundum naturam motum habentis, ex profunda cauitate in locum præter naturam delapsus.

Quid dearticulatio, seu deluxatio?

473. Deluxatio, est ossis euariatio, delatióve à naturali loco ex superficiali cauitate ad eum qui præter naturam est locum.

Quid

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 285 sur 413

Quid diacinema dimotio?

474. Diacinema, eſt oſſium per gomphoſin, harmoniámve compactorum interdum quidem in eodem loco præter naturam motio; nonnunquam verò è propria ſede in locum qui præter naturam eſt exturbatio; quemadmodum ex tarſo diruptis oſſiculis, aut vertebris fieri conſueuit.

Τί ἐστι διακίνημα;

νοδ'. Διακίνημά ἐστι τῶν κατὰ γόμφωσιν ἢ καθ' ἁρμονίαν συγκειμένων ὀστῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον ἔκστασις· ὥσπερ ἐκ ταρσοῦ ὀστείων ῥαγέντων ἢ σπονδύλων εἴωθε γίνεσθαι.

Quid diaſtaſis, diductio?

475. Diductio eſt oſſium quæ per ſuturam & coalitum mutuò iuncta ſunt, ſeparatio aut diductio.

Τί ἐστι διάστασις;

νοε'. Διάστασίς ἐστι τῶν κατὰ ῥαφὴν ἢ κατὰ σύμφυσιν συγκειμένων ὀστῶν χωρισμὸς ἢ διάστασις ἀπ' ἀλλήλων.

Quid Catartiſmus, repoſitio?

476. Repoſitio, eſt oſſis vel oſſium à ſede non naturali in ſedem naturalem traductio ſeu trãſlatio.

Τί ἐστι Καταρτισμός;

νος'. Καταρτισμός ἐστι μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, εἰς τὸν κατὰ φύσιν.

Quid mochlia?

477. Mochlia, eſt oſſis vel oſſium à loco qui præter naturam ſit, ad naturalem reductio.

Τί ἐστι Μοχλία;

νοζ'. Μοχλία ἐστὶ μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, εἰς τὸν κατὰ φύσιν.

Quid taſis, tenſio?

478. Tentio, eſt tractus corporum.

Τί ἐστι τάσις;

νοη'. Τάσις ἐστὶν ὁλκὴ σωμάτων.

Quid Catataſis, infernatenſio?

479. Catataſis, eſt ad inferiora loca corporum tractus. Sed huius quidem Catataſis quidam tractus eſt corporum in inferiora loca, principiis quæ tenſionis cauſæ ſunt è directo oppoſitis; alter autem per contrariam commutationem eſt tractus corporum in inferiora loca, tranſmiſſis principiis tenſionis cauſis per rotulas ac ſuperius alligatis.

Τί ἐστι καπάτασις;

νοθ'. Καπάτασίς ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους. Ταύτης δὲ ἡ μὲν τίς ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους τῶν ἀρχῶν κατ' αὐτὰς ἀποδιδομένων τῆς τάσεως αἰτίων, ἡ δὲ κατ' ἀντιμετάληψίν ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους μεταλαμβανομένων τῶν ἀρχῶν διὰ ἑκατέρων ἀνω περιεδεδημένων τῆς τάσεως αἰτίων.

Quid anataſis, ſuperna tenſio?

480. Anataſis per traductionem, intelligi ex iis poteſt, quæ de catataſi prodita ſunt.

Τί ἐστιν ἀνάτασις;

υπ'. Ἀνάτασις κατὰ μετάληψιν νοείσθω δυνατὴ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως εἰρημένων.

Quid diataſis, diſtentio?

481. Diataſis, eſt ad ſuperna, atque inferna loca corporum tractus.

Τί ἐστι διάτασις;

υπα'. Διάτασίς ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς ἄνω καὶ κάτω τόπους.

Quid eſt Exelcyſmus, ſeu Eiſelcyſmus?

482. Exelcyſmus, eſt deductio oſſis, vel oſſium à ſuperficie in profundum.

Τί ἐστιν ἐξελκυσμός;

υπβ'. Ἐξελκυσμός ἐστι μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ βάθος.

Quid eſt rhegma?

483. Rhegma, eſt oſſis, aut oſſium traductio à profundo ad ſuperficiem.

Τί ἐστι ῥῆγμα;

υπγ'. Ῥῆγμά ἐστι μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Quid Metagoge, traductio?

484. Metagoge, eſt diducti oſſis in naturalem locum reuocatio.

Τί ἐστι μεταγωγή;

υπδ'. Μεταγωγή ἐστι διεσταμμένου ὀστοῦ αὐτομάλλασις εἰς τὸν κατὰ φύσιν τόπον.

Quid Ecſtaſis, mentis emotio?

485. Ecſtaſis, eſt inſania quæ breui finitur.

Τί ἐστιν ἔκστασις;

υπε'. Ἔκστασίς ἐστιν ὀλιγοχρόνιος μανία.

Quid Ecplexis?

486. Ecplexis, eſt emotio mentis, quæ ex repentina aliqua permutatione extrinſecus aduenit.

Τί ἐστιν ἔκπληξις;

υπς'. Ἔκπληξίς ἐστι διάνοιας ἔκστασις διά τινα ταραχὴν αἰφνίδιον ἔξωθεν.

Quid Enthuſiaſmus, fanatica perculſio?

487. Enthuſiaſmus, efflatio numinis eſt, veluti quum quidam mente in ſacris faciendis capiuntur, ſi qua viderint; aut ſi tympana, vel tibias, vel ſigna audiuerint.

Τί ἐστιν ἐνθουσιασμός;

υπζ'. Ἐνθουσιασμός ἐστι καθάπερ ὀξίσανταί τινες ἐπὶ τῶν ὑποθυμιωμένων ἐν τοῖς ἱεροῖς ὁρῶντες ἢ τυμπάνων, ἢ αὐλῶν, ἢ συμβόλων ἀκούσαντες.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 286 sur 413

GALENI LIBER DE PARTIBVS ARTIS MEDICÆ.

CAPVT I.

Nonnulla Medicæ artis partitiones nulla Methodo constitutæ.

NOn absque ratione mihi quidem (Iuste charissime) de partibus Artis Medicæ dubitare videris, quippe quum alios alio modo eas partiri animaduertas. Sunt enim quidam, quos possis audire secantes totam artem in pharmaceuticen, & chirurgicen, & diæteticen, id est, in eã quæ medicamentis, & eam quæ manuum opera, & eam quæ victus ratione medetur; & has deinde in alias partes; non tamen, vt omnes mox eodem modo has partiãtur. Nonnulli verò in therapeuticen, id est in curatricem, & eam quæ hygiene, id est salubris appellatur. Alij & prophylacticen, id est præseruatricem, inter has in prima statim partitione introducunt; sicut quidam & analepticen, quasi restauratricem dixeris. Sed aliqui præter has, euecticam hoc est eam, cuius munus est, optimum corpori habitum introducere. Sunt præterea qui istis omnibus gerocomicam, hoc est eam partem, quæ senes regit, annumerant, quemadmodum alij eam partem, quæ infantium curam habet, quam Græci pædotrophicam vocant. Alij verò præterea cosmeticen, id est exornatoriã, quam à fucatoria commotica Græcè appellata, diducunt. His autem non contenti quidã, prædictis partibus aliam quandam exiguam quidẽ partem primæ statim sectioni addunt, phoneticen, id est vocalem appellatam; & hoc nonnulli ita indistinctè proferunt: Alij verò distingunt, atque ostendunt, tam illis, qui vocem commodam cupiunt, quàm illis qui prout eorum natura exigit, opus esse, vt non secus vocem, ac alias eorum actiones habeant. Hi tamen nunquam ad id deueniunt, vt sigillatim has huius artis partes prosequantur: nempe si hoc feciſſent, non omninò à ratione hæc eorũ partitio videretur esse aliena. Verùm, quum partibus aliis neglectis, vnius tantummodo meminerint, ipsi se ipsos videntur redarguere, quòd suam absque Methodo, & ratione partitionem instituant, vtpotè qui ne maximas quidem partes omnes attingant. Nam de harum ipsarum partitione in minores particulas, consentiunt omnes; sed Alij, vt ex his quasdam tanquã huius artis partes admittunt, ita quasdam omittunt; alias tamen præter has primæ partitioni annumerant, quemadmodum illi, qui physiologicam quasi naturalium rerum inuestigatricem, ac etiam pathologicam quasi affectuum scientiam, dixeris. Alij verò, & materialem istis addunt, & eam quam Græci semioticen quasi signa docentem dicunt; & quidam addunt ætiologicen causas morborum & signorum perscrutantem.

CAPVT II.

De Partitione Medicæ artis secundum Empiricos.

EMpirici omnes ferè in hoc cõueniunt, quod nimirum duplices secundum genus primas artis differentias constituunt; alias enim aiunt finales esse, alias verò cõstitutiuas. Dum verò has particulatim enumerant, non æquè deinde inter se consentiunt. Ex ipsis enim nonnulli sunt, qui semioticen, & therapeuticen dicant esse finales; alij verò, hygieinen; alij etiam decoratiuam, & vocalem illis ipsis addiderunt. At inter constitutiuas, eam quam Græcè autopsian appellant (& est eorum obseruatio, atque memoria, quæ vnusquisque ipse inspexit) & præterea historiam, inter partes reponunt quidem omnes, sed non ita deinde omnes transitum similis artis partem faciunt. Dum sigillatim etiam vnamquãque harum in partes minores secant, minimè sunt vsquequaque concordes Empirici cum Dogmaticis. Et nimirũ si quis ita omnes voluerit medicinæ partes appellare, vt Romæ fieri consueuit, vbi in multa, & ad minima ferè illas partiuntur, vt alios dentarios medicos vocent, alios articularios, & eos etiam qui ani morbos curant, suo nomine anarios appellent, in angustias multas detrudetur hæc eorum ratio: quanquam huiusce rei occasionẽ præstiterit ocularium medicorum nomen, quod non modò nunc, sed iamdiu, impositum est. Porrò si quis oculorum solummodo sit futurus medicus, non erit deinde absonum, quin & dentium sit alius, atque ita etiam sigillatim cæterarum partium omnium nostri corporis, vt sint tot subinde medici, quot sunt ipsæ partes, & præterea suffusionum punctores, herniarúmque ac calculorum incisores. Vnde mox, si ita liceat loqui, plures etiam sint futuri medici, quàm sint corporis particulæ; pro quocunque enim affectu vnus erit medicus. Nempe mirum non est, si ars ea, quæ maxima sit, tot admittat sectiones, atque etiã si in maxima ciuitate pro harum vnaquaque statim aliquis reperiatur, qui inde medicus dicatur; neque enim in exiguo quodam oppido posset quis sibi victum parare, qui tantùm suffusiones oculorum pungeret, aut hernias incideret; Romæ verò & Alexandriæ, præ mortalium in eis multitudine possunt quemcumque alere, qui aliquam etiam ex his artibus, tantummodo profitentur; Vnde huiuscemodi medici, vrbes sæpe mutare coguntur, vt idem tota (exempli causa) Græcia illis afferat, quod aliis, qui in Italia sunt, sola Roma.

CAPVT III.

De simplicibus, & organicis partibus humani corporis.

VErum enimverò mihi operæpretiũ fore existimo, si sermonem vt ego sentio, ita instituero. Nam quales

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 287 sur 413

quales ex ipſa natura ſint minimæ artis particulæ, iam primùm dictum eſt. Reliquum autem eſt, vt mox exponamus, quas oporteat minimas particulas appellare; id verò exemplo quodam explanabimus, quod non erit à noſtro propoſito alienum, imò deſumetur à re, quæ nobis ſit vtilis proculdubio futura. Itaque vt in corporum noſtrorum ſectionibus partes omnes ad minimas vſque ſecundum ſpeciem ſcrutamur, quæ etiam elementa ſenſilia appellamus; ita etiam artium minimas oportet particulas inueſtigare, quæ & ipſæ ſint ſenſilia elementa. Et quidem inſtrumenta ſunt caput, manus, pedes, cęteráque huiuſce generis; ſed horum dein ſunt etiam ſuæ partes, capitis inquam aures, facies, naſus, & collum etiam poſſumus inter partes capitis connumerare, & præterea cerebrum, & ambas membranss, caluariam, arterias, venas, neruos, & poſtremò cutem, quæ omnes ex prima ſtatim inciſione inueniuntur. Harum verò partium quælibet in alias diuiditur particulas, de quibus omnibus abundè in adminiſtrationibus anatomicis actum eſt: quantum verò ad præſens negotium ſpectat, ſatis erit ſi vniuerſas ſigillatim proponendo, corporis ſectionem ad elementa vſque inſinuauerimus. Arteria igitur, quantum ad eius rationem pertinet, duplici tunica conſtat; iam enim ſatis monſtrauimus, quare videatur ipſa triplicē, ac etiam quadruplicem habere tunicam. Porrò ex eius tunicis, altera obliquas habet fibras, altera verò rectas: quas fibras non ampliùs in aliam quampiam ſpeciem partiri poſſumus, quippe quæ minimæ, ac indiuiduæ ſpecie ſint. Nempe ea conſuetudo eſt, vt partes illæ, quibus actio quæpiam demandata eſt, quæ vniuerſo animanti, aut neceſſaria, aut apprimè vtilis ſit, à nobis inſtrumenta, à Græcis organa, appellentur; minimas verò illarum particulas, non hoc tantummodo, ſed ſenſilia etiam elementa, appellamus. Huius generis ſunt fibræ, è quibus vnumquodque inſtrumentorum contextum eſt, ſicut arteriæ, venæ, nerui, inteſtina, vētriculus, vterus, & veſica; hæc enim omnia è tunicis conſtant, quæ ex huiuſcemodi fibris contextæ ſunt. Ex his etiā fibris ſunt membranæ, ligamēta, & caro tum ea quæ ſimplex eſt; tum etiam illa quæ eſt vnicuique viſceri peculiaris, quámque nonnulli parenchyma appellant, quaſi affuſionem quandam dixeris. Et eundem ordinem cum his ſeruant, os, cartilago, adépſque, ac cætera, quæ eiuſcemodi ſunt, quæ poteſt meritò quis noſtri corporis ſenſilia elemēta appellare Sed præter has ſunt partes inſtrumentarię, quas non erit malum recenſere, nimirū arterię, venæ, nerui, lacerti, tendines, oculi, vterus, inteſtina, renes, ventriculus, lien, iecur, pulmonéſque, & cor, & cætera omnia, quæ huiuſce ordinis ſunt.

CAPVT IV.

Exemplo partium noſtri corporis, Medicæ artis partium conſtitutio.

PRo iſtius itaque exempli ſimilitudine, punctoriam ſuffuſionum artem talem vniuerſæ artis medicæ partē exiſtimabimus qualis ea eſt corporis pars, quam inſtrumentum, ſeu (vt Græci) organum appellamus, cuius vnaquæque particula ex proportione reſpondet ſenſilibus corporis elementis. Huiuſcemodi verò partes artis, ſunt notiones illæ, quas nonnulli Græcè theoremata vocant: Latini verò præcepta. Prima namque cognitio ſecundum ſpeciem eſt illius inſtrumēti, quod pungendum eſt. Secunda eſt illius particulæ huius inſtrumēti, vbi pungere oportet. Tertia eſt menſurę, quę fit pro affectus ratione. Quarta conuerſionem reſpicit. Quinta remotionē ſuffuſionis è loco, quem obtinebat. Sexta circa aſtrictionem verſatur. Hæ profectò ſunt notiones vltimæ, minimæ, atque etiam ſimplices, quæ in alias ſimpliciores non amplius ſecari poſſunt. Nihil autem in præſentia refert dicere notitias, aut notiones, aut ſcientias, aut theoremata, vel præcepta, ſicut etiam neque ſi partes dicamus, vel particulas, vel portiones. Igitur ea ſcientia, quæ de pungendis eſt ſuffuſionibus, his conſtituta eſt particularibus ſcientiis, quas nuper explicaui; vniuerſa tamen ratio curandi ſuffuſiones, aliis quibuſdam notitiis eget, & illis quidem duplicibus ſecundum genus. Sunt autem hæ, prima quidē præparatoria, ſecunda verò illa, quam apotherapeuticen Græci appellant. Si quis etenim velit aliquem repletum plurimum, aut prauis humoribus refertum, vel etiam ſecundum caput dolentem, ad huiuſmodi operationem deducere, is inflammationes in membranis, quæ punctæ fuerint, facilè excitabit, & vniuerſum caput malè afficiet: quod ne fiat, arte præparatoria erit opus; cuius inſtitutum eſt, corpus totum ab excrementis ſuccíſque ſuperuacaneis expurgatum, & vacuum, atque etiam caput ab omni dolore immune reddere. Vnde, & ea præcepta, quibus hoc agendum eſt, artis ſunt elementa; quemadmodum, & ea, quę ad id pertinent, vt poſt manuum opus expeditum, oculus ab inflammatione, caput verò ab omni læſione cuſtodiatur. Et huiuſcemodi præcepta ſunt elementa artis medendi, hoc eſt vltimæ, atque minimæ illius particulę. Nimirum is ſermo ſit à nobis propoſitus in exemplum pro cęteris aliis affectibus vniuerſis quorum ſcientia ſigillatim eum inter partes artis ordinem obtinere videtur, quem in animali pars ea, quam inſtrumentum appellamus. At definiri hoc exactè abſque labore non paruo, omninò non poteſt. Putabit enim facilè quiſpiam, quòd eodem penitus modò ſe habeat notitia curandę inflammationis, quo illam ſe habere diximus, qua curandę ſunt ſuffuſiones; & id ipſum etiam de curando vlcere, aut fractura, aut eryſipelate, déque aliis affectibus dicemus. Id tamen verum non eſt, quia eandem rationem, quam in animantis corpore pars ea obtinet, quam inſtrumentum appellamus, eandem inquam curandę inflammationis notio inter artis partes obtinet, & quem ordinem oculus inter animalis partes ſeruat, eundem ea cognitio, quę curat lippitudinem, ſeu ophthalmiam. Eſt verò ophthalmia inflammatio externę oculorum tunicę; ſicuti peripneumonia Græcis dicta, pulmonis inflammatio eſt; & pleuritis, membranę coſtis prętenſæ; vnde hi omnes affectus inflammationes quędam ſunt. Et alia eſt ars curandę inflammationis generatim · alia verò eius, quę ex certa particula definitur: quę malè affecta ſit: ſicut etiam cum inſtrumentum communi quadam appellatione dicimus, & cum de certo quodam, & definito inſtrumento loquimur, aliqua intercedit differentia. Sanè nos in libris de curandi Methodo monſtrauimus, aliam eſſe artem curandę inflammationis in vniuerſum, aliam verò huiuſce, quę hanc particulam occupauerit.

CAPVT V.

Medicæ artis Partitio à corporis affectibus.

AT Empiricus negat vllam eſſe generalem ipſius inflammationis ſecundum ſe ipſam curandi rationem; nulla tamen neceſſitas eſt impręſentiarum in his verborum ſubtilitatibus verſari. Sed ſummatim

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 288 sur 413

dicamus, quòd posteaquam ars medica est de morbo- A uersa etiam ea materia, quæ cognitioni medici exposi-
rum curationibus, notitiæ curandorũ morborum sim- ta est; & ij physiologicam hoc est rerum naturalium
plicium, atque etiam mox compositorum, in primas indagatricem, atque etiam illam, quæ materialis pro-
principalissimásque partes partiendæ sunt. Nos verò priè appellatur; prædictis artis partibus annumerant.
in eo libro, quem de differentiis morborum inscripsi- Sed alij ex ipsis actionibus huiusce artis partes distin-
mus, quot sint morbi simplices, quotque compositi, guentes, præter victus rationem, medicamenta, & ma-
monstrauimus. Quòd si non modò morbis profligatis nuum operationes, significatiuã introducunt. At non-
ad medendi artem pertinet corpora restituere integræ nulli hanc in affectuum cognitricẽ, Græci pathogno-
valetudini, verùm (vt in alio libro à nobis ostensum monicen dicunt, & præsagitricem quam prognosticen
est) sanos tueri, & seruare, alia quoque erit huius artis appellant, partiti, has prædictis partibus addiderunt.
pars, Salubris appellata, quæ priori, curatrici inquam, Maxima autem Empiricorũ pars inter finales quidem
ex oppositio diuisa est. Et istius aliæ quoque sunt parti- ponunt significatiuam, curatricem, & eam quæ salu-
culæ ipsa nimirũ præcepta, quibus singillatim omnium B bris dicitur. Verùm curatricem deinde in victus ra-
nostri corporis partium valetudo tuenda est. Sed si tionem diducunt, medicamenta, atque manuum fun-
tertia etiam quædam corporis constitutio reperitur, ctiones. Qui nominibus quidem aberrant, in ipsis verò
quam neutram appellant, necesse quoque fuerit esse rebus minimè; nam neque oportebat eos operationũ
tertiam artis partem, quæ Præseruatrix dicenda erit. nomina, scientiarum potiùs, apponere. Porro meliùs
In hoc verò statu ij esse videntur, qui manifestam qui- egissent, si dixissent (quemadmodum etiam ex illis ali-
dem habent intemperiem, nondum tamen ægrotant, qui dixerunt) vnam esse istius artis partem significati-
quippe quum possint adhuc suas obire solitas actiones, uam, aliam curatricem, tertiã verò salubrem; & signi-
quique nullo adhuc malo tenentur, quod sensibile sit, ficatiuam partes habere, pathognomonicen hoc est
sed tantùm insensibili; quemadmodum illis contingit, affectuum cognitricem, & prognosticen hoc est præsa-
qui à cane rabido morsi sunt, vel qui venenum hause- gitricem; quemadmodum curatrix, medicamentariã,
runt, quod non nisi post tempus aliquod interficit. In atque illam, quam vocant chirurgicam, nempe quæ
his affectibus versari videtur pars artis præseruatricis, manibus agit. Optimè igitur aiunt, cum inquiunt pri-
quemadmodũ rursus ad aliam huius artis particulam, C mam generalissimámque ipsarum artis partium esse
quam analepticen appellamus, illi attinent, qui nuper differentiam illam, qua eas partimur in finales, & con-
ex morbo liberati sunt, adeo tamen sunt viribus imbe- stitutrices; finales siquidem sunt, quæ finem efficiunt;
cilles, vt neque balneis vti, nec ea, quæ soliti sunt agere constitutrices verò, quæ has cõstituunt, vt (& ita dica-
queant. Est, & pars alia, quam Gerocomicam vocant, mus) in causa sunt cur illæ consistant. Sed non æquè
de senibus regendis, quæ nullam videtur certam habe- deinde bene agunt, quum existimant significatiuam,
re constitutionem: siquidẽ senectus nec omninò mor- esse parti artis curatrici, aut salubri æquiparandam,
bus est, nec integra omninò sanitas. Nõnulli, & ratio- quamuis illa ex necessitate præcedat; neque enim vn-
ne educandorũ infantium in hunc ordinem redigunt, quam, vel custodiri, vel curari quis poterit, nisi cogno-
quã Pædotrophicen appellant: aiunt enim, quòd cor- scatur priùs, qualis sit is affectus, quo corpus tenetur;
poris cura sic habenda est, vt illius status exigere vide- tamen ex ipsa significatione in finem artis nunquam
tur. Addunt præterea quidam partẽ aliam, quæ, opti- peruenturi sumus. Et pari etiam modo transitus ad si-
mum habitum corpori inducendum studeat, ab illis D mile non est pars, quæ comparanda cum historia sit,
Euectica appellatur, eam alij gymnasticam nominant. aut cum illa, quæ ea complectitur, quæ ipse quis vidit.
Vt tandem primæ, maximæque artis istius, quæ circa Verùm de hoc nõ instituimus præsentem sermonem,
corpus versatur, partes hæ sint, theraupetice, analepti- quippe cum id satis alio quodam, & eo toto libro mon-
ce, & prophylactice, senum custodiendorum ratio, in- strauimus. Et quidem nec Serapio aliter sentiebat:
fantium educatrix, euectica, seu optimi habitus indu verùm enimverò cùm ille, tum etiam quicunque pro-
ctrix, ac etiam salubris. Quæ si eo modo diuiduntur, fessi sunt Empiricam sectam, prætergressi sunt hunc
quo paulo ante curatricem monstrauimus, ad simpli- librũ. At ego facto principio perinde, ac Empirici, ad
cissimas deuenietur præceptorum differentias: quæ alia deinceps trãsibo, tu enim iã calles quo modo sum-
ostensa sunt esse veluti quædam artis rudimenta. pto, methodo ex indicatione ad hæc accedendum sit.

CAPVT VI.

E

Partitio à Ratione, & differentiis operationum; & quàm varij fuerint Empirici in ea tradenda.

VNiuersa hæc partitio à corporis affectibus dedu- Ita que dicamus illas quidem primas, & proprias, &
cta est. Est tamen, & alia, quæ à ratione operatio- quã maximè esse artis medicæ partes, per quas istius
num, & earũ differentiis depromi potest. Dicunt enim artis finem assequimur; alias verò istis esse superiores.
aliqui chirurgiam, pharmaciam, & diætam esse primas Porrò, tot secundũ numerũ primæ proximæque sunt,
maximásque artis medicæ partes. Quæ partitio qui- quot sunt maximè propriæ rationes medẽdi; medici-
busdã fieri videtur penes materiæ differentias; quippe na namque affectionibus nostri corporis medetur, siue
quum omnis nostri corporis pars seruari, & iuuari modo illæ duæ sint, siue tres, siue etiã plures. Nos tamẽ
suaptè natura possit, aut victus ratione, aut medica- eo libro qui ad Trasybulũ dicatus est, ostendimus pri-
mentis, aut manuum opera. Nos tamen forsitan magis mam harum constitutionũ differẽtiam duplicem esse,
F
propriè dixerimus, ea quæ offeruntur, quæ admini- ac vtranque ab omnibus ferè proprio nomine esse ap-
strantur, quæ euacuantur, & quæ extrinsecus occurrũt. pellatã: siquidẽ alteram nos sanitatem, alterã morbum
Summatim verò dicere possumus, quòd qui occasio- appellare solemus. Sed in vtraque deinde harum du-
ne accepta ab his affectibus, quos hæc ars curat, aut à plices reperiũtur species: nã vtrobique ea constitutio,
quibus tuetur, vniuersam hanc artem in partes disse- aut in habitu est, aut in habitudine. Salubrem nimirum
cuerunt, tot huiusce artis partes fecere, quot sunt affe- constitutionem, quæ in habitu est; illa pars sibi asciuit,
ctuũ differentiæ. Sed alij non modò ab his, sed ab vni- quam salubrem appellamus, & istius præcipuas partes,

CAPVT VII.

Medicæ artis Partes, quæ à fine desumptæ sunt, & quæ has antecedunt.

euecticam

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 289 sur 413

eurecticam ſic ab eis dictam quidã ponunt, & analepti- A cen quaſi reſumptiuam, & gerocomicam quaſi ſenum ſeruatricẽ. Quæ verò morbos reſpicit habitu, vel habitudine, nominibus caret, quibus partes hæ medicatiuæ nominentur; morbi verò ipſi quidem, aut acuti dicuntur, aut chronici, id eſt longi. Partiũ itaque huius artis, aliæ quidẽ primæ, ac proximæ ſunt; aliæ verò, ſine quibus illæ minimæ eſſe poſſunt. In his igitur prima eſt ſignificatiua, cuius duæ ſunt partes altera quidẽ præſentium cognitrix, altera verò futurorũ prælagatrix. Fieri enim nequit, vt rationẽ affectum aliquem curandi reperiamus, niſi ille priùs cognoſcatur; neque etiam (niſi terminus futuræ iudicationis prænoſcatur) rectè vn- B quam curari poterit. Has autem partes neceſſariò aliæ item præcedunt, vtpote ea, quę omnium partiũ ſtatum exponit, ea verò diſſectione comprehenditur; inſuper verò, & illa, quę de earum actionibus; ac tertio illa, quę de earum vſu eſt, vel vtilitate. Verùm, & his ſunt aliæ priores, ea nimirum, quæ contemplationem elementorum corporis; ac ea quæ de iudiciis; nec non & illa, quæ de naturalibus facultatibus, quæ & ipſæ ex ſectione animantium comprehenduntur. Nimirũ in tot tandem principia ſignificatiua pars diſſoluitur, quam diximus, quòd omninò curatiuam, ac ſalubrem præcedat; quæ omnia ſeorſum ſuis libris expoſita ſunt. Verum- C enimuerò eſt & alia pars præcedens curatiuam, quam etiam ſignificatiuæ annectunt; ea autẽ eſt, quæ omnes cauſas docet, tam ſalubres, quàm morboſas; quã materialem nonnulli appellant. Hæc profitetur cognitionem cauſarũ omnium, quæ his in primis conſtant, quæ offeruntur, quæ efficiuntur, quæ vacuantur, & quæ extrinſecus accidunt: horum enim omnium vires perpendit. Nos autem in libris de methodo medendi monſtrauimus, quam hæc vtilitatem arti præſtant.

CAPVT VIII.

Partitio Medicæ artis ab vno corpore, quod illi ſubiicitur, deſumpta.

HÆc itaque eſt partiũ artis Medicæ perſcrutatio, ab ipſius prima maximẽ, ac propria materia deprompta; ſed quæ ex ſecunda materia, nec ita propria, hoc ſe habet modo. Corpus enim humanũ medicę artis ſecunda eſt materia, ac (ita dixerim) per accidẽs, ea inquam ratione, qua ſanitas, & morbus iſtius corporis affectiones ſũt. Nec modò huius artis, ſed naturalis etiã philoſophiæ materia hoc ipſũ corpus eſt, & ipſius etiã per accidens, eo ſcilicet, quòd generationem ſubeat, & interitũ. Naturalis nimirum philoſophia ea cõtemplatur, quæ generantur, & intereunt; vnde & ipſius prima E materia generatio eſt, & propter hanc deinde corpus etiã generabile, nam & ob id corpus humanũ naturalis materia eſt, quia generationem ſubit, & interitum; medicæ verò artis non hac de cauſa, ſed potiùs quoniam morbis, ac ſanitati ſubiectũ eſt. Vnde quum corpus humanũ ſit quodammodo artis medicæ materia, hæc ars pro ratione partitionis illius, ipſa etiam in partes ſuas ſecanda veniet. At duæ ſunt ſecundum genus primæ differentiæ, altera enim circa elementares partes conſiſtit altera verò circa inſtrumentarias. At verò vtræque tam elementares, inquam, quàm inſtrumentariæ, animalis partes ſunt; & harũ omnium affectus quilibet F propria erit huius artis pars, quã ſuperiùs, dum de punctione ſuffuſionum ageremus, in particulares actiones ſubinde diuidi oſtendimus; harum ſiquidẽ notitię ſunt elementares partes totius huiuſce artis, ſicut in iis, quæ medicamenta vniuſcuiuſque complectuntur; & in iis etiã, quæ ad victus rationem pertinent, illæ quę vnumquodque ſimplex reſpiciunt. Non modò autẽ partitio, quæ ex huiuſce materiæ ſectione ſuboritur, ad vltimas vſque, & elementares artis particulas prouehitur, verùm & cuius paulò ante meminimus. Præterea autem, & alio modo fieri hæc partitio poteſt. Nam fingamus nos velle vnũ quodpiam morborum propoſitum genus ad vltimas vſque particulas diuidere, prima tunc diuiſio erit, quòd aut ſimilaribus particulis accidat, aut inſtrumentariis, vt in libro de morborum differentiis à nobis mõſtratum eſt; altera verò, quòd harum deinde aliæ ſimplices ſunt, aliæ cõpoſitæ, quod in eodẽ quoq; libro oſtẽdimus. Erit igitur neceſſariũ, vt curatiua ſciẽtia minimas, elemẽtarẽſque particulas eaſdem habeat cum illis, quæ dictæ ſunt. Si enim exẽpli gratia, calidũ aliquem morbum velimus curare, primum quod cognoſcere oportet, eſt ratio illum curandi. Nimirũ, quòd contraria contrariis remedio ſunt, iam monſtrauimus hoc cõmunẽ eſſe, & primũ omniũ; deinde verò, quòd id quod eſt primo gradu calidum, illi eſt adhibendum, quod frigidum primo item gradu eſt; mox verò, & calidorum morborũ, atque etiam medicamentorũ refrigerantium gradus tenere oportet, quod in libris de medicamentis explicauimus. Vnde manifeſtũ, quòd vndecumque quis partiri incœperit, ſi rectè huiuſmodi partitio ad vltima, & elementaria theoremata fiat, perueniet tandem ad ſcientiam eorum, quæ dicta ſunt.

CAPVT IX.

Partitio Medicæ artis ab iis, quæ ſunt ſecundum naturam, & quæ ſunt præter naturam.

VT tamen res exactius intelligatur, alterius quoque partitionis, qua ſæpiſſimè vſus ſum, meminiſſe velim. Porrò eorum, quę circa corpus humanum ſunt, alia præter naturam ſunt, alia verò ſecundum naturam; quę verò præter naturam ſunt, aut morbi ſunt, aut ſymptomata. Sed iſtorum cauſę, ſi eorum quidem D fuerint, quę ſecundum naturam ſunt, oportet vt medicus ſcientiam habeat hęc ipſa tuendi: ſi verò eorum quę præter naturam, vt ea interimendi ſcientiam habeat. Quo autem modo hæc ſint peragenda, alibi à nobis expoſitum eſt. In præſenti verò eſt examinandum id, quod propoſitum fuerat, vt eorum vnumquodque ſigillatim partiamur. Sed nos ſeorſum de his in aliis egimus: de morbis, inquam, in libro de morborũ differentiis, de cauſis item in alio libro: quemadmodum etiã in alio de ſymptomatibus: ſed & ſanorũ differentias in libris de ſalubri parte medicinæ: in therapeuticis quoq; facta diuiſione, & morborũ, & ſymptomatũ, & cauſarum, docui quo modo omnibus ſit conſulendum. Et nimirum per hanc etiam partitionem facilè inueniuntur ea, quę prima, & quàm præcipua ſunt in arte, non eſſe alia ab illis, quę diximus: necnon, & ea, quę ſecundum locum obtinent, & quę etiam tertium, vt antea quoque à nobis expoſitũ eſt: oportet etenim, & hæc ipſa partiri: quod ſi rectè fiat, oportebit partitionem tandẽ peruenire ad elemẽtares vſque notitias. Quòd autem variè poſſit vnumquodque, quod propoſitum ſit, diuidi, nec vno tantùmmodo dixere philoſophi omnes, qui dialecticam maximè calluerunt: atque in primis Plato duobus libris, ſophiſta inquã, & politico. Nihil igitur eſt cur ex multiplicitate partitionũ turberis, ſi multifariam antiqui medicam artẽ partiti ſunt: quin potius perpende ſi nihil ſit prętermiſſum ex iis, quę occurrere poſſunt. Profectò quicunque hęc obſeruauerit, is ſuam partitionem modeſtè proſequetur. Veruntamen optimum erit (vt etiam priùs diximus) ſi initium à maximè propria ſumpſerimus materia, cui mox ex prędicta methodo alia addiderimus.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 290 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

GALENI DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ενταῦθι οἱ Λογικοὶ Ιατροὶ τῶν Εμπειρικῶν διαφέρουσι.

ΤΗΣ ἰατρικῆς τέχνης σκοπὸς μὲν ἡ ὑγεία, τέλος δὲ, ἡ κτῆσις αὐτῆς. οἷς ὧν δ' ἂν τις ἢ μὴ παρεδόσθη ὑγείαν ἐργάζοιτο, ἢ παρεδόσθη διαφυλάττοι, γινώσκεσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς. καλῶσι δὲ τὰ μὲν ἐργαζόμενα μὴ ὄντα ὑγείαν, ἰάματά τε καὶ βοηθήματα, τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν ὄντα ὑγείαν, ὑγιεινὰ διαιτήματα. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτῶν τῶν ἰατρικῶν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν ὑπαρχόντων ὁ παλαιὸς λόγος φησὶν. ὑγιεινὰ μὲν καλῶν, τά τε φυλάττοντα τὴν ὄντα ὑγείαν, καὶ τὰ τὴν διεφθαρμένην αὖθις σῴζοντα. νοσερὰ δὲ, τἀναντία τούτων. δεῖται γὰρ ἀμφοῖν ἡ ἰάσεως τῆς γνώσεως, ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν ἑλεῖν, τὰ δὲ φυγεῖν. ὅθεν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην δυσπειστόν, ἀκέραιόν ὁμοίως παρὰ πᾶσιν ὁμολόγηται, ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν φασὶ τῇ τέχνῃ, τοῖς δὲ, καὶ ὁ λόγος δι' μικροῦ δοκεῖ συντελεῖν. ὀνομάζονται δὲ, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμώμενοι, προσηνύμως ἐκεῖνοι Εμπειρικοί. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου, Λογικοί. καὶ δύο εἰσὶν αὗται προηγοῦνται τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις, ἡ μὲν ἑτέρα, διὰ πείρας ἰοῦσα προηγεῖται τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν, ἡ δὲ ἑτέρα, δι' ὑποδείξεως. καὶ ὀνόματα γε ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικῇ τε καὶ λογικῇ. καλοῦσι δὲ εἰσὶν ἐπισημένοι, τὴν μὲν ἐμπειρικὴν, τηρητικήν τε καὶ μνημονευτικήν. τὴν δὲ λογικὴν, δογματικήν τε καὶ ἀναλογιστικήν. καὶ τοὺς ἄνδρας ὁμοίως ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικούς τε καὶ τηρητικοὺς, καὶ μνημονευτικοὺς τῶν φαινομένων, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἵλοντο. λογικοὺς δὲ καὶ δογματικοὺς καὶ ἀναλογιστικοὺς, ὅσοι τὸν λόγον προσήκοντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τέχνης τῶν Εμπειρικῶν.

Συγχωρήσαιμεν δὲ τὴν τέχνην, οἱ μὲν Εμπειρικοὶ, τοῦδε τοῦ τρόπου φασίν. ὅπερ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑώρων πάθη τὰ μὲν, ἀπὸ τοιούτου γινόμενα νοσοῦσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οἷς αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν, ἢ ἱδρῶτας, ἢ διαῤῥοίας, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο βλάπτειν ἢ ὠφέλειαν φέρον, οὐ μὴν τόγε ποιοῦν αἴτιον αὐτὸν ἔχον. ἕτερα δὲ, ὧν ὅ μὲν αἴτιον ἐφαίνετο, οὐ μὴν ἐκ παραιρέσεως ἡμετέρας,

CAPVT I.

Quid Rationales Medici ab Empiricis differant.

MEDICÆ artis ſcopus, ſanitas eſt; finis, ipſius adeptio. At medicis neceſſarium eſt cognoſcere, ex quibus quis aut abſentem ſanitatem reſtituat, aut præſentem tueatur. Vocantur autem ea quæ abſentem reuocant remedia, & auxilia; quæ verò præſentem conſeruant, ſalubris victus ratio. Hac igitur ratione & ipſam medicinam ſalubrium inſalubriúmque ſcientiam priſca definitio aſſerit. Salubria quidem vocans, tum quæ præſentem ſanitatem tuentur, tum quæ deperditam reſtituunt; inſalubria verò quæ his contraria ſunt. Amborũ enim cognitione medicus indiget, vt illa eligat, hæc vitet. Vnde verò horum ſcientiam facilè comparet, nondum peræquè ab omnibus conceſſum eſt. Sed alij quidẽ ſolam experientiam ſatis eſſe arti pronunciant; aliis verò & ratio non exigua videtur conferre. Nominantur autẽ qui experientiã ſolam profitentur, Empirici nomine ab illa deducto; ſimiliter qui ratione nituntur, Rationales. Atque hæ duæ principes artis medendi ſectæ ſunt; vna quidẽ experimentis ad remediorũ inuentionẽ tendit; altera verò per indicationem. Et ſectis etiam nomina impoſuerũt, Empiricen, & Rationalem. Vocare autẽ conſuêrunt Empiricen quidem, obſeruatricẽ, & memorem ſiue mnemoneuticen, Rationalẽ verò, dogmaticam, & analogiſticam. Atque viros peræque ac ſectas conſtituebãt; eóſque vocitabãt, & Empiricos, & obſeruatores, & apparentiũ memores, quicunque experientiã ſectabantur; qui verò rationem profitebantur, eos Rationales, & dogmaticos, & analogiſticos.

CAPVT II.

De arte Empiricorum.

ENimvero artem Empirici hunc in modũ cõſtitutam eſſe pronunciant, quoniam multos hominibus affectus viderent oboriri, nonnullos quidẽ ſua ſponte cõmunes tum ægris, tũ ſanis, vt ſanguinis fluxum ex naribus, vel ſudores, vel alui profluuia, vel aliud huiuſmodi quippiã, quod vel noxã, vel opem afferat, nõ tamẽ cauſam effectricẽ ſenſibus obiectã habeat; alios verò quorũ cauſa quidem apparuit, nõ tamẽ ex noſtro inſtituto,

&

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 291 sur 413

fed caſu aliquo; vt ſi cui collapſo vel icto, aut aliter vulnerato, cõtigerit ſanguinẽ fluere, & auiditati quum obſequitur, in morbo frigidam aquam bibere, aut vinũ, aut id genus alia, quorum quodque ad vtilitatem noxámve ceſſit. Priorẽ itaque ſpeciem iuuantium, vel lædentium naturalẽ vocabãt; alterã verò fortuitã. Vtriuſque autẽ ipſarũ primã inſpectionem, fortuitam occaſionem, ſeu incidentiã nominabant, quòd rebus inconſultò incidat, nomen imponẽtes. Incidens igitur experiẽtię ſpecies talis eſt. Vltranea verò eſt, quũ vltro vel ſomniis admoniti, vel alia ducti opinione ad experiẽtiam acceſſerint. Quinetiã tertia experientiæ ſpecies eſt imitatoria, quum ex iis quæ quodcunque iuuerint, aut læſerint, vel natura, vel caſu, vel ſuomet inſtinctu, ſtatim in ipſis affectibus ad experientiam ducitur. Atque hæc eſt, quæ artẽ ipſorũ potiſſimum conſtituerit; non enim bis dũtaxat, aut ter, verũ ſæpiùs id quod ante profuit, imitati ſunt poſtea in iiſdem affectibus idẽ facere vt plurimũ cõperientes talẽ memoriã, præceptũ vocantes, iã id probabile, artíſque partẽ ducunt. Quum autem multa eiuſmodi præcepta ab ipſis collecta fuiſſent, vniuerſa illa collectio erat equidem medicina; qui verò collegiſſet, medicus. At eiuſmodi collectio, propria cuiuſque inſpectio, ab ipſis appellata eſt, quæ memoria quædã eſt eorũ, quæ multoties ſimilíque modò cõſpecta ſunt. Id verò ipsũ experientiã quoq; nominabãt: eius autẽ documentũ, hiſtoriã. Nã id ipſum ei qui obſeruauerit, ipſa inſpectio eſt; diſcenti verò, quod obſeruatũ eſt, hiſtoria. At quia etiam in morbos quoſdã incidebãt interdũ antea nõ viſos, vel aliquos cognitos quidẽ, ſed in iis locis, vbi nulla eſſet remediorũ copia, quę experiẽtia obſeruarint, inſtrumentũ aliquod auxiliis inueniẽdis fecerũt, nẽpe ad ſimilia tranſitum; quo plerumque vſi etiã ab affectu ad affectũ ſimilẽ idẽ præſidiũ transferunt; itẽ à loco ad locũ: à remedio prius cognito, ad ſimile aliquod deueniunt. Ab affectu quidẽ ad affectũ, vt ſi ab eryſipelate ad herpetem tranſeãt. A loco verò ad locum, vt à brachio ad femur. Ab auxilio ad auxiliũ, vt in alui profluuiis à cydonio malo ad meſpilũ. Atqui omnis huiuſmodi tranſitus ad inuentionẽ via eſt. Verùm inuentio nondũ ante experientiã eſt; ſed ſtatim vbi quod ſperatur in experimentum deductum eſt, id iam fide dignũ eſt, cuius teſtimoniũ experiẽtia perhibuit, non minùs ac ſi plerumque pari modo ſe habere obſeruatum fuerit. Porrò experientiã hanc quæ ſimilium tranſitum ſequitur, exercitatoriam vocant; quòd eum qui hac ratione quid inuenturus ſit, in arte exercitatũ ac aſtrictũ eſſe oporteat. Ac priora cuncta experimenta quæ experientiã præceſſerunt, quibus ars ad ſui conſtitutionem indigebat, etiam in quibuſlibet fieri poſſunt. Talis equidẽ per experimentum ad artis finem via eſt.

A Ἀλλὰ κατά τινα συντυχίαν, οἷς συνέβη πεσόντα τινά, ἢ πληγέντα, ἢ ἄλλως πως τρωθέντα αἷμα ῥυῆναι, καὶ πιεῖν ὑπὸ νόσου ἠρεισάμενον τῇ ὀπτῇ θυμίᾳ, ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ οἶνον, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστον εἰς ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐτελεύτα. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος εἶδος τῶν ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων, ἐκλογὴ φυσικὴ, ὁ δὲ δεύτερον, τυχικὴν. ἑκατέρου δ' αὖτ' τῶν πρώτων ἰδέαι παρείπιπτον ὠνόμαζον ἀπὸ τῆ παρεμπίπτειν ἀβουλήτως τοῖς πρώτοις πεπονθόσι. Ὁ μὲν οὖν πειρατικὸν εἶδος τῆ ἐμπειρίας, τοιοῦδ' ἐστί. Ὁ δὲ αὐτοματόδιδακτος, ὁπόταν ἔχοντες ὅτι τὸ πειράζειν ἀφίκωνται, ἢ ὑπό τινων ἀνειρόντων προτραπέντες, ἢ ἄλλως πως δόξαντες. Ἀλλὰ καὶ τρίτον τῆς ἐμπειρίας εἶδός ἐστι τὸ μιμητικὸν, ὁπόταν τῶν ὠφελησάντων ἢ βλαψάντων ὁποιῶν, ἢ φύσει, ἢ τύχῃ, ἢ αὐτοματίως, αὐτὸς ὅτι τῶν αὐτῶν παθῶν, εἰς πεῖραν ἔρχηται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα τὰ τέχνης αὐτῶν συνησαγμένον. ἡ γὰρ δὶς μόνον, ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν ὠφελῆσαν, εἶτα ὅτι τῶν αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιοῦν διείσχυντες, ὡς ὅτι τὸ πολὺ, τῶ τοιούτῳ μιμήματι, θεώρημα καλέσαντες, ἤδη πιστὸν ἠρώτηται καὶ μέρος τῆς τέχνης. ὡς δὲ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτα ἡ διαίρεσις αὐτῶν, ἰατρικὴ μὲν ἐκλήθη τὸ σύμπαν ἀ-

C θρόισμα, ἕκαστον δὲ ἀθροίσας, ἰατρός. ἐκλήθη δὲ καὶ αὐτῶν αὐτοψία ὁ τοιοῦτον ἀθροισμὰ, μνήμη τις ὧν τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. ὠνόμαζον δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐμπειρίαν ἱστορίαν δὲ, τῶ ἐπαγγελίαν αὐτῶ. τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τῷ μὲν τηρήσαντι, αὐτοψία, τῷ δὲ μαθόντι τὸ τετηρημένον, ἱστορία ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν ἐνετύγχανον, ἔστιν ὅτε πρόσθεν οὐκ ἐωραμένοις, ἢ τισιν ἐγνωσμένοις μὲν, ἀλλ' ἐν χωρίοις, ἐν οἷς οὐκ ἦν ἰαμάτων ὑπουρία, τῶν ἀφ' ἧς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθημάτων εὑρετικὸν ἐποιήσαντο, τῶ τῶ ὁμοίῳ μεταβάσει, ᾧ χρώμενοι πολλάκις καὶ ἀπὸ παθῶν, ὅτι παθῶν

D ὅμοιον ὁ αὐτὸ βοήθημα μεταφέρει, καὶ ἀπὸ τόπου ὅτι τόπον. καὶ ἀπὸ τῶν πρόσθεν ἐγνωσμένων βοηθημάτων, ὅτι τι προσπλησίον ἔρχονται. ἀπὸ μὲν παθῶν, ὅτι παθῶν, ὡς εἰ ἀπὸ ἐρυσιπέλατος ὅτι ἕρπης μεταβαίνοιεν. ἀπὸ δὲ τόπου ὅτι τόπον, ὡς ἀπὸ βραχίονος ὅτι μηρόν. ἀπὸ δὲ βοηθήματος ὅτι βοήθημα, ὡς ἐν ἀφαιρέσεσιν ἀπὸ μήλου κυδωνίου ὅτι μέσπιλον. ἅπασα δὲ ἡ τοιαύτη μετάβασις, ὁδὸς μὲν ἐστιν ὅτι τ' εὕρεσιν. εὕρεσις δὲ οὐδέ πως πρὸ τ' πείρας, ἀλλ' ἰσίκασι αὖ τὸ ἐλπιζόμενον εἰς πεῖραν ἀγαγεῖν, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ' αὐτῆς ἐστιν, οὐδὲν ἧσσον, ἢ εἰ καὶ πλειστάκις ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τῶ δὲ πεῖραν ταύτῃ τῶ ἐπομένῳ τῇ τῶ ὁμοίου μεταβάσει, τελικὴν καλοῦσιν, ὅτι χρὴ τετρίφθαι κατὰ τὸ τέχνῃ, τὸν μέλλοντά τι ὕστως εὑρήσειν. αἱ δὲ ἔμπροσθεν ἅπασαι πεῖραι, αἱ πρὸ τῆς ἐμπειρίας, ὧν εἰς σύστασιν ἐδεῖτο ἡ τέχνη, καὶ πρὸς τυχόντα διώκονται γένεσιν. τοιαύτη μὲν ἡ ὁδὸς τῆς πείρας πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός.

CAPVT III.

De arte Rationalium.

AT quæ ratione præcedit, corporis naturam cui mederi conatur, iubet perdiſcere; ad hæc omnium cauſarum vires, quibus affectum quotidie corpus, aut ſalubrius, aut inſalubrius euadit. Poſt hæc iam & aeris, aquarum, regionũ, ſtudiorum, ciborum, potuum, & conſuetudinum naturam noſſe medicum oportere proferũt;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ τῆς τέχνης τῶν λογικῶν.

F Ἡ δὲ ἀφ' ἧς λόγου, φύσιν ἐκμαθεῖν προσκελεύει, τό τε σώματος ὅτῳ χρὴ ἰᾶσθαι, καὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων ἃς δυνάμεις, οἷς ὁ σῶμα ἡμέρα προσπίπτον τὸ σῶμα ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσερώτερον αὐτὸ ἑαυτῶ γίνηται. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη καὶ ἀέρων φύσιν, καὶ ὑδάτων, καὶ χωρίων, καὶ ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ ποτῶν; καὶ ἐθῶν ὁπόσα φασὶ δεῖν εἰδέναι τὸν ἰατρὸν,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 292 sur 413

ὅπως τῶν τε νοσημάτων ἁπάντων τὰς αἰτίας δύσεισιν, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, καὶ προβαλλειν οἷός τε εἴη καὶ λογίζεσθαι, ὅτι τῷ τοιῷδε τῆς αἰτίας εἴδει, τὸ τοιάδε δυνάμιν ἔχον προσαρμόσαν φάρμακον, τοιόν τι ἐργάσεσθαι πέφυκε. πρὶν γὰρ ἂν τούτοις γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἅπασιν, οὐχ οἷόν τέ φασιν, ἰαμάτων ὑπάρξαι αὐτόν. οἷον, ἵνα σὺν μικροῦ παραδείγματος ἴδῃς ὃ πέρι, ἔστω τι μέρος τοῦ σώματος ὀδυνώδυνόν τε καὶ σκληρὸν, καὶ αἱματῶδες, καὶ ἐν ὄγκῳ μεῖζον, ἐνταῦθα χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν τινὰ αἰτίαν. πρῶτον μὲν ὅτι ῥεῦμά τι πλέον τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ μέρος, ἔξηρέ τε αὐτὸ, καὶ διατεῖνον, εἰς ὀδυνὴν ἤγαγε. ἐφεξῆς δὲ, εἰ μὲν ἔτι ὑπόρρεοι, εἴργειν τοῦ ὑπορρεῖν. εἰ δὲ μὴ, τοῦτο κενοῦν ἤδη τὸ μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ὑπόρρεον ἔτι κωλύσῃς, τὸ δ' ἤδη προεχέμενον, κενώσῃς; ψύχων μὲν καὶ σύφων σὺ τὸ μέρος, κωλύσῃς τὸ ὑπόρρεον. ὑγραίνων δὲ καὶ χαλῶν, κενώσῃς τὸ ἠθροισμένον. ὅτω μὲν οὖν ἐπ' αὐτῆς τῆς διαθέσεως, ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς τοῦ συμφέροντος ἦν, οὐ μὴν ἀρκεῖν ταύτην γε μόνην φασὶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆς δυνάμεως τοῦ νοσοῦντος ἑτέραν ἔνδειξιν ἔτι), καὶ πρὸς τῆς ἡλικίας, ἄλλην, καὶ πρὸς τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως, ἄλλην. ὅτω δὲ καὶ πρὸς τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως, καὶ τῶν ὑποτεθραμμένων, καὶ τῶν ἐθῶν, ἔνδειξιν ἀφ' ἑκάστου τούτων γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. οἷον, ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ᾖ, ὅτι πρὸς παραδείγματος σκοπεῖται. ἔστω τινὰ πυρέττειν ὀξέως, ὀκνοῦντα τε κινεῖσθαι, καὶ βαρέως τοῦ σώματος αἰσθανόμενον. ἔστω δὲ καὶ ἐρυθρότερος νῦν ἢ πρόσθεν, καὶ ἕρμασι πλέον ἐχέτω, ἔστωσαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν ὄγκῳ μείζονι, πρωΐ που δῆλον ὡς τῷ τοιούτῳ πλήθει αἵματος θερμοτέρου πλεονάζῃ. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἡ δῆλον ὅτι ἡ κένωσις; ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει. τὰ δὲ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. πῶς οὖν αὖθ' κενώσομεν, ἢ μέχρι πόσου; τοῦτο οὐκέτι δυνατὸν ἀπὸ τῆς αἰτίας μόνης εἰδέναι. χρὴ γὰρ καὶ δυνάμιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα προσκοπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερος εἴη τὴν δυνάμιν, καὶ ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐαρινὴ, καὶ ὁ χωρίον εὔκρατον, οὐκ ἂν ἀμύητος εἰ φλέβα τεμὼν κενώσῃς τοῦ αἵματος, ὅσον ἡ αἰτία κελεύῃ. ἀρρώστου δὲ τὴν δυνάμεως οὔσης, καὶ τῆς ἡλικίας, ἢ παιδὸς κομιδῇ μικροῦ, ἢ πρεσβύτου πάνυ, καὶ χωρίου τοῦ κατεψυγμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν Σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένου, οἷα τὰ πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, ἢ σφόδρα ψυχρᾶς, ἢ σφόδρα θερμῆς, οὐκ ἂν τις ἔτι τολμήσειε φλεβοτομεῖν. ὅτω δὲ καὶ ἐθη, καὶ ὑποτεθράμματα, καὶ φύσις σωμάτων ὑποσκοπεῖσθαι κελεύοιεν. γίνεσθαι γὰρ αὐτοῖς οἷς ἁπάντων αὐτῶν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἰδίαν.

A quò morborum omnium cauſas, & remediorum facultates inueniat; præterea coniicere poſſit, & ratiocinari medicamentum huiuſmodi facultate præditum, ſi tali cauſæ ſpeciei adhibeatur, tale quippiam effecturum eſſe. Nam priuſquam in his omnibus variè ſe exercuerit medicus fieri non poſſe aiunt, vt remediorum copiam conſequatur. Eſto ſcilicet, vt exiguo exemplo totum id condiſcas, pars corporis aliqua dolens, & dura, & renitens, & in tumore maiori. Hîc cauſam medicum inuenire oportet, primùm B quidem quòd humor aliquis naturali copioſior in eam partem fluens, ipſam extulit, & diſtendens in dolorem adduxit. Deinde verò ſi quid adhuc influat, prohibere ab influxu; ſin minùs, partem iam euacuare. Quare igitur ratione quod influit adhuc ſiſtes, & quod continetur, vacuabis? Refrigerando ſanè & aſtringendo partem, tu quod influit ſiſtes; humectando laxandóque, quod collectum eſt vacuabis. Hoc itaque pacto ab ipſo affectu eius quod confert indicatio ipſis oboritur. Non tamen hanc ſolam eſſe ſatis aiunt, ſed & ab ægrotantis viribus alteram C indicationem ſumi; & ab ætate aliam; & à propria ipſius ægri natura aliam: ita verò & ab anni tempeſtate, & regionis natura, & à ſtudiis, & conſuetudinem peculiarem à ſingulis, eius quod confert, indicationes fieri. Verbi gratia, (vt hoc quoque exemplo fiat dilucidius,) concedatur aliquem acutè febricitare, ad motum ſegnem eſſe, grauitatem corporis ſentire; ſit verò tumidus magis nunc quàm priùs, & rubicundior appareat, ad hæc ſint & ipſi venæ tumidiores; cuique patet ſanguinis calidioris plenitudinem huic redundare. Quod igitur remedium? an conſtat euacuationem id eſſe? hoc D namque remedium plenitudini contrarium. At contrariorum contraria ſunt remedia. Quomodo igitur ipſum euacuabimus, aut quouſque? hoc nondum à cauſa ſola conſtare poteſt. Nam vires, ætas, anni tempeſtas, regio, aliáque paulò ante commemorata prius inſpicienda ſunt. Nam ſi validis ſit viribus, & ætate florenti, & tempus anni vernum, & regio temperata, non errabis, ſi vena inciſa tantum vacues ſanguinis, quantum cauſa poſtulet. Imbecillis autem viribus, ætate vel puero admodum paruo, vel ſeni multum, in regione E frigidiore, qualis eſt Scythia, aut calidiore vt Æthiopia, & anni tempore vel inſigniter frigido, vel admodum calido, nemo adhuc venam incidere auſus fuerit. Ita verò & conſuetudinem, & ſtudia, & naturas corporum inſpicere præcipiunt. Siquidem eius quod ipſis conducit, propriam ex omnibus illis indicationem fieri volunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

F

Πῶς ταὐτὰ τὰ τῶν Ἐμπειρικῶν τε καὶ τῶν λογικῶν ἰατρῶν βοηθήματα ἀπὸ τῶν διαφόρων ἐνδείξεων γίνεται.

Ἀφ' ὧν δὲ ἡ ἔνδειξις τοῦ συμφέροντος, τοῖς Δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις τοῖς Ἐμπειρικοῖς. ὃ γὰρ προεφρονήθην ἀθροισμα τῶν συμπτωμάτων, ὅτι τοῖς πυρέττουσι, ὁ συνδρομὴν καλοῦσιν εἰσὶν εἰθισμένοι, ᾧ μὲν Δογματικῷ, τὴν κένωσιν ἐπανορθοῦσθαι τῷ δὲ Ἐμπειρικῷ, τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως.

CAPVT IV.

Quo pacto eadem Empiricorum, & Rationalium Medicorum remedia à diuerſis indicationibus oriantur.

A Quibus autem rei cõferentis indicatio Methodicis eſt, ab iiſdẽ Empiricis obſeruatio. Prædicta enim ſymptomatum cõgeries in febricitante, quam ſyndromen vel concurſum vocare cõſueuerunt, Dogmatico quidem vacuationem indicat, Empirico obſeruationis recordationem. Etenim

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 293 sur 413

Etenim in huiuſmodi affectibus, quum euacuationem ſæpe profuiſſe viderit, nunc quoque ſi vtatur eandem profuturam ſperat. Quinetiam florentes ætate idoneam vacuationem haud moleſtè ferre conſpexit, ex quibus id crebrò aduertit. Sic vere magis, quàm æſtate, & in loco temperato, tum ſi conſuetudo quæpiam vacuandi ægro fuerit, nempe per hæmorrhoidas, vel per nares, Dogmaticus quidem eam ob rem plus ſanguinis à rei natura incitatus adimit; Empiricus autem, quòd ita obſeruauerit. Ac vniuerſè loquēdo, eadē remedia in eiſdem affectibus & Dogmatici & Empirici aſſumunt, de ipſorum inuentionis modo diſſentientes. Nam in ipſis apparentibus in corpore ſymptomatis, indicatio quidem cauſæ fit Dogmaticis, ex qua curationem inueniunt; Empiricis verò recordatio eorum quæ multoties eodem modo obſeruata ſunt. In quibus autem nullum euidens ſymptoma, quod cauſam indicet, Dogmatici habent, in his non verentur quærere cauſam euidentem, quam procatarcticam nominant; vt ſi canis rabidus momorderit, aut vipera, aut aliud quid eiuſmodi. Siquidem vlcus ipſum nihilo magis ab aliis vlceribus diuerſum ſemper apparet, quàm omnino per initia. Nam in rabido cane perpetuo ſimile iis qui ab alio quodam morſi ſunt, apparet; verùm in viperis primis diebus aliis ſimile; poſtea quum iam deteriùs habuerint, affectiones quædam corporis ipſis pernicioſæ oboriuntur. Et huiuſmodi ſymptomata omnia quæ ab animalibus virus iaculantibus fiunt, ſi non probè ſtatim per initia curentur, extremè pernicioſa euadunt. Quæ igitur recta curatio? An videlicet venenum quod ſimul cum morſu corpori incidit, euacuandum eſt? Non itaque cicatrix obducenda, neque eiuſmodi vulnera ſubitò claudenda ſunt; ſed econtrario ſi parua fuerint, ſæpe omnino incidenda; imò iam & calidis, & acribus, & iis quæ trahere ſiccaréque virus poſſunt medicamentis, ob eandem cauſam vti conuenit. Eadem verò medicamenta & Empirici adhibent, non à rei ipſius natura ad ipſorum inuentionem ducti, ſed recordatione eorum quæ per experientiam comperta ſunt. Quemadmodum enim in ætatibus, & anni tempeſtatibus & regionibus vniuſcuſque dictorum curatio per experientiam ipſis nota ac comperta erat; ſic etiam cauſis euidentibus, quas vocant procatarcticas. Itaque ſi iam vtraſque inuentionis vias eſſe veras inuicem concederent, ipſis haud pluribus verbis opus eſſet.

ὅτι γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων, πολλάκις ἐωθασιν τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν, ἐλπίζει καὶ νῦν χρησάμενος ὀνήσειν. ἄλλα δὲ τοὺς ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίᾳ, τὴν ἱκανὴν κένωσιν ἀλύπως φέροντας οἶδεν, ἐξ ὧν πολλάκις ἐώρακεν· ὅτω δὲ καὶ ἧρος μᾶλλον, ἢ θέρους, ἢ ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ, καὶ εἴ τις ἐθὸς δέ τι κενώσεως εἴη τῷ καιμένῳ, οἷον αἱμορροΐδος, ἢ ἕλκος ῥινῶν, ὁ μὲν Δογματικὸς ἀφέλοι ἂν καὶ ἐκ τούτου πλέον τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς τοῦ σφυγματος φύσεως ὁρμώμενος. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς, ὅτι ὕτω τετήρηκεν, καὶ καθόλου φαίη, ὡς αὐτὰς ὅτι τῶν αὐτῶν παθῶν ἰάτρις, οἵ τε Δογματικοὶ καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ τοῖς αὐτοῖς χρῶνται, τοῦ τρόπου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητοῦντες. ὅτι γὰρ τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις κατὰ τὸ σῶμα συμπτώμασιν, ἔνδειξις μὲν τῆς αἰτίας ἐστὶ τοῖς Δογματικοῖς, οὗ ἕνεκα τὴν θεραπείαν εὑρίσκουσιν. ἡ δὲ μνήμη, τοῖς Ἐμπειρικοῖς, τῶν πολλάκις ὡσαύτως τετηρημένων. ἐφ' ὧν δὲ μηδὲν ἔνδειγμα οἱ Δογματικοὶ φαινόμενον σύμπτωμα τὸ τῆς αἰτίας ἐνδεικνύμενον, ὅτι τούτων ἐρωτᾶν οὐκ ὀκνοῦσι τὸ προκαταρκτικὸν καλούμενον αἴτιον. οἷον, εἰ κύων λυσσῶν ἢ ὗς ὁ δάκων, ἢ ἔχιδνα, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος αὐτὸ, οὐδὲν ἀλλοιότερον μέχρι πάντος φαίνεται τῶν ἄλλων ἑλκῶν, ἢ πάντως γε κατ' ἀρχάς. ὅτι μὲν γὰρ τῶν λυσσώντος κυνὸς μέχρι πάντος ὅμοιον φαίνεται τοῖς ὑπ' ἄλλου τινὸς δηχθεῖσιν. ὅτι δὲ τῶν ἐχιδνῶν, ἐν μὲν ταῖς πρώτῃσιν ἡμέρῃσιν ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ὕστερον δὲ, ἰοῦσι καὶ ἤδη μορφῶς ἔχουσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα ὀλέθρια προσγίνεται αὐτοῖς. τὰ δὴ τοιαῦτα συμπτώματα πάντα, ὅσα ὑπὸ τῶν ἰοβόλων καλουμένων ζώων γίνεται, μὴ θεραπεύόμενα καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐξάπτοις ὀλέθρια καθίσανται. τίς οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἢ δηλονότι κενῶσαι τὸν ἰὸν τὸν ἅμα τῇ δήξει τοῦ δηχθέντος ἐμπεσόντα; οὐκ οὖν ἐπ' οὐλὴν ἀγκὴν δεῖ καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα ἀσυδήν; ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπιτέμνειν πολλάκις εἰ μικρὰ πάντελῶς. ἤδη δὲ, καὶ θερμοῖς καὶ δριμέσι, καὶ δυναμένοις ἕλκειν καὶ ξηραίνειν τὸν ἰὸν φαρμάκοις χρῆσθαι, ἀφ' αὐτῶν αἰτίας. τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ προσφέρουσιν, οὐχ ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῶν τοῦ πράγματος ποδηγούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ἀφ' ἑτέρας φανέντων μεμνημένοι. ὥσπερ γὰρ ὅτι ταῖς ἡλικίαις, καὶ ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς χώραις, ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἡ θεραπεία, δι' ἐμπειρίας ἐγινώσκετο αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὅτι τοῖς Προκαταρκτικοῖς ὀνομαζομένοις αἰτίοις. εἰ μὲν δὴ οὕω συνεχώρουν ἀλλήλοις καὶ ὁδοὺς τῆς εὑρέσεως ἀμφοτέρας ἀληθεῖς εἶ), οὐδὲν ἂν αὐτοῖς ἔδει μακροτέρων λόγων.

CAPVT V.

Quæ Empirici & Rationales Medici inuicem reprehendunt.

QVoniam verò experientiã Dogmatici damnant, alij tanquam inconſtantem, alij vt imperfectã, reliqui vt artis expertem. Rationẽ autem rurſus Empirici tanquã probabilẽ non autem verã reprehendunt; Proinde duplex vtriſque ſermo lõgúſque admodum protẽditur, dũ ſe mutuò partim accuſant, partimque defendũt. Nã quæ cõtra experientiã ab Aſclepiade, demonſtrante nihil ſæpe eodem videri modo poſſe, dicta ſunt, inconſtantem prorſus ipſam eſſe, neque vel minimum quicquam poſſe inuenire idoneam eſſe declarant. Quę verò ab Eraſiſtrato dicta ſunt, qui ſimplicia quidẽ etiam in ſimplicibus experientia inueniri fatetur,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὧν πως ἀλλήλοις οἱ Ἐμπειρικοὶ καὶ Λογικοὶ κατηγοροῦσι.

Ἐπεὶ δὲ τῆς Ἐμπειρίας οἱ Δογματικοὶ κατηγοροῦσιν, οἱ μὲν ὡς ἀσυστάτου, οἱ δὲ ὡς ἀτελοῦς, οἱ δὲ ὡς ἀτέχνου. τὸν λόγον δὲ πάλιν οἱ Ἐμπειρικοὶ ὡς πιθανοῦ μὲν, οὐκ ἀληθοῦς ὄν, ἀφ' οὗ τὰ ἁπλοῦς ἑκατέρους ὁ λόγος, ὁ μακρὸς πολὺν παραίνεται, κατηγοροῦσί τε καὶ ἀπολογουμένοις ἐν μέρει. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου κατὰ τὴν Ἐμπειρίας εἰρημένα, δύνασθαι ὡς οἷόν τε μηδὲν πλήσαντας ὡσαύτως φθίσιν δύνασθαι, πᾶσι παντὶ παισιν αὐτὸ ἀσύστατον εἶ) βούλει), μηδέ τι σμικρότατον εὑρεῖν ἕδραν δύνασθαι ἰκανὸν. τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου, ὡς μὲν ἁπλᾶ, καὶ ἐφ' ἁπλοῖς εὑρίσκειν, ἀφ' οὗ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦντος,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 294 sur 413

οἷ ὅτι καὶ ἡ ἀϋδραχνη τῆς αἰμωδίας ἴαμά ἐστιν, ἡ μὲν πάλε A
σεώδεπα καὶ ὅτι σεωδέτοις ἐπὶ συγχωρεῶντος, οὐκ ἀδύνατον
μὲν αὐτὸ ὁ ποδάγρου δύεισκειν, ἡ μὲν εἰς ἄπαντα γε ἱκα-
νὸν εἶ βάλεται. τὰ δὲ, τῶν μὲν τοιαῦτα συγχωρεῶντων δύει-
σκεσθαι δι' ἐμπειρίας, αἰτιωμένων δὲ αὐτῆς ὁ ἀπειρίαν
τε καὶ μακρὸν, καὶ ὡς αὐτοί φασιν ἀμέθοδον, εἴτ' ἄτοπ τ λό-
γον εἰσαγόντων, οὐκ ἀσύσατον μὲν, οὐδὲ αὐὐπρκτον, οἷ δ'
ἄτεχνον δέ τι σεᾶγμα τὸ ἐμπειρίαν εἶ βούλεται. σεὸς
ταύτας οὖν τὰς ἐφόδους τῶν λόγων ἀπολογούμενοι καὶ συσπα-
κλῶ, καὶ αὐτάρκη, ἡ τεχνικὸν ὑπεδέκνυσθαι πειρῶνται τὸ
ἐμπειρίαν, καὶ αὐτοὶ δὲ τᾶ ἀναλογισμοῦ καθάπτονται πολυφ-
δῶς, ὥστε πάλιν ἀπολογεῖσθαι σεὸς ἕκαστον εἶδος τῆς κατη-
γορείας τοῖς Δογματικοῖς, ἀναλκὲς ὂν. ἐπαγγελλομένοις γὰρ B
αὐτοῖς τᾶ τε σώματος τὸν φύσιν ὑπίσασθαι, καὶ τῶν νοσημᾶ
ἀπάντων τὰς γενέσεις, καὶ τῶν ἰαμᾶ τὰς δυνάμεις, ὁμοῦ
συγχωρεῶντες οἱ Ἐμπειρικοὶ πάντα μᾶλλον, ὡς ἄγει
μὲν τᾶ πιθανοῦ καὶ εἰκότος σεοϊόντα, βεβαίαν δὲ γνῶσιν
οὐδεμίαν ἔχοντα. ἔστι δ' ὅτε μὲν καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν συγχω-
ρήσαντες, ὃ ἄχρηστον αὐτῶν ὑπιδεικνύναι πειρῶνται. καὶ τᾶτό
ποτε δόντες, αὖθις ὃ σεριττὸν ἐξελέγχουσιν. τοιαῦτα μὲν δὴ
καθόλου σεὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν Ἐμπειρικοί τε καὶ C
Δογματικοί. ἐν μέρᾳ δὲ πολλὰ καθ' ἕκαστον αὐτῶν, οἷ ἐν ταῖς
σεῤὶ τῆς ὑρέσεως τῶν ἀφανῶν ζητήσεσιν. τῶν μὲν τὴν ἀνατο-
μὴν, καὶ τὴν ἔνδειξιν, καὶ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν
ἐπαινούντων, ὄργανα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τῶν ἀδήλων θηρευτικά.
τῶν δ' Ἐμπειρικῶν, μήτ' ὑρίσκειν τι τὴν ἀνατομὴν συγ-
χωρεῶντων, μήτ' εἰ καὶ ὑρίσκοιτο δύαλκὲς ὂν εἰς τὸ τέχνιον
εἶ τᾶτο. ἀλλὰ μήτε ἔνδειξιν ὑπάρχειν τοιαύτην, μήτ' ἕτε-
ρον ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι. πάντα γὰρ δεῖσθαι τῆς ἐξ
αὐτῶν γνώσεως, μηδ' εἶναί τι σημεῖον ἀδήλου φύσεῖ σεάγ-
ματος οὐδενός. ἀλλὰ μηδὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν D
τέχνιν, εἶτα καὶ σεὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς διαλεκτικῆς λέ-
γουσί τι, καὶ σεὸς τοὺς ὅρους, καὶ οὐδὲ τὸν ἀρχὸν εἶ ἀπό-
δειξιν φασιν, ἀδήλου φύσει σεάγματος οὐδενός. ἤδη δὲ καὶ
σεῤὶ τῶν μεθόδων τῶν τῆς ἀποδείξεως, οἷς εἰώθασιν οἱ
Δογματικοὶ χρῆσθαι λέγουσί τι, καὶ σεῤὶ σάντων ἀναλογισμῶ.
καὶ ὡς οὔτε μὲν ἀδύνατος δύεισκειν ὃ ἐπαγγέλλεται. ἡ ὅτ' ὄγ-
λη τις τέχνη συνίσταται κατ' αὐτὸν, οὐδὲ ὁ βίος τῶν ἀνθρώ-
πων σεόδηλον. ὁ δὲ ὑπόλογισμὸς ὃν δὴ φαινόμενον εἶναί φασι,
χρήσιμος μὲν εἰς ὕρεσιν τῶν σεοσκαίρων ἀδήλων, ὅτω γὰ
αὐτοὶ καλοῦσιν ὅσα τᾶ γλώσης μὲν ὄντι τῶν ἀνθρώπων, ἡ μὲν E
γέ σω σέφυκε. χρήσιμος δὲ καὶ σεὸς ἔλεγχον τῶν κατὰ τᾶ
φαινομένου ἃ λέγειν τολμώντων. χρήσιμος δὲ καὶ ὁ σαρεῤω-
μένον τοῖς φαινομένοις δεῖξαι, καὶ σοφίσμασιν ἀπάντησαι, μη-
δαμοῦ τῶν ἐναργῶν ἀφισάμενος, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀεὶ διαμα-
τείων, οὐ μὲν ὅ γε ἀναλογισμὸς φασιν, ἀλλὰ ἀρχὸν μὲ
ἀπὸ τῶν φαινομένων, λήγᾳ δὲ ὅτι τὰ ἀφανῆ ἄδηλα. καὶ
διὰ τᾶτο πολυειδὴς ὅστιν. ἀπὸ γὰ τῶν αὐτῶν φαινομένων ἄλ-
λο ἐπ' ἄλλῳ τῶν ἀδήλων σαραγίνεται. καὶ τὴν διαφωνίαν F
ἐνταῦθ σεοσχρείζονται τὸν ἀνεπίκριτον, ᾧ δὴ σημεῖον εἶ
τῆς ἀκαταληψίας φασίν. ὅτω γὰ αὐτοὶ καλοῦσιν, τὸ μὲν
ἀληθῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν, κατάληψιν, ἀκατάληψίαν
δὲ, ὃ ἐναντίον τούτῳ, καὶ τὸ μὲν ἀκαταληψίαν, αἰ-
τίαν εἶναί φασι τῆς διαφωνίας τῆς ἀνεπικρίτου. τὸν διαφ-
ωνίαν δ' αὖ πάλιν, τῆς ἀκαταληψίας σημεῖον. ἀνεπί-
κριτον δὲ τὸν ὑπὲ τῶν ἀδήλων ἀγνοηθείαν εἶναί φασιν,

vt portulacam quoque dentiũ ſtupori remedium eſſe, non tamen compoſita quoque in compoſitis itidem cõcedat, haud ineptam quidem ipſam toti inueniendo, ſed non ad omnia ſufficere affirmant. Hæc verò dicta eorũ, qui per experientiã quidem talia inueniri concedunt, ſed vituperant eandem, quòd incerta vagetur, ac in nullo ſiſtat præſcripto; tũ quôd longa & Amethodos, vt ipſi aiunt, id eſt, ſine via & ratione conſiſtat; deinde ſic rationem inducunt, non eeu inconſtãtem, neque infirmam, ſed experiẽtiam veluti rem quandam inartificioſam eſſe arguunt. Viciſſim Empirici rationalium dicteria reuellentes, experientiam conſiſtentem, artificioſam, & quæ ſatis cuique faciat, oſtendere conantur rationem multis adeo modis reprehendere, vt rurſus ad ſingulas accuſationis ſpecies Dogmaticos reſpondere ſit neceſſarium. Nam hi quum & naturam corporis, & morborũ omnium generationes, & remediorum facultates cognoſcere ſe profiteantur, Empirici cominus progreſſi, omnia *illorum* calumniantur, tanquam probabilia, ſimiliáque vero tantum, nullam autem firmã cognitionem habentia. Nonnunquam verò quum ipſorum cognitionem concedunt eorum nullum eſſe vſum oſtendere nituntur. Et ſi quando id eſſe permiſerint, rurſus vt ſuperuacaneum reprehendunt. Talia ſanè generatim ſibi mutuò obiiciunt, contendúntque & Empirici & Dogmatici. Particulatim verò multa in vnoquoque ipſorum, vt in quæſtionibus de abditarum cauſarum inuentione, dum hi diſſectionem corporum & indicationem, & dialecticam ſpeculationem commendant; inſtrumenta enim hæc ipſis ſunt, quibus abdita indagantur; Empirici verò neque inuenire quicquã diſſectione admittunt, neque ſi etiam inueniatur, neceſſarium ad artem hoc eſſe; imò neque indicationem omnino exiſtere, neque alterum ex altero cognoſci poſſe contendunt. Omnia enim ſui cognitionem requirere, neque eſſe aliquod vllius rei natura obſcuræ indicium; imò ne dialecticẽ quidem vllam artem deſiderare. Poſtea etiã aduerſus dialecticæ ſuppoſitiones atque definitiones quippiam commentãtur. Ad hæc neutiquã rei cuiuſuis natura latentis demonſtrationẽ eſſe pronunciant. Iã verò & de vitioſis demonſtrationis modis quibus Dogmatici vti conſuerunt, de omníque ratiocinatione nõnulla dicunt, & quòd nõ poſſit inuenire quæ promittat, & quòd neque alia quædã ars ex ea conſtituatur; neque vita hominũ ſecundum eã tranſigatur. At epiloginſmus queat euidentem rationẽ eſſe, proferunt, latẽtium inſigniũ cauſarũ inuentioni vtilis eſt; ſic enim hi vocant, quæ quidẽ ex ſenſiliũ genere ſint, nondũ tamen apparuerunt. Vtilis etiã eſt arguẽdis iis, qui aduerſus manifeſta quicquã audent pronunciare. Sed & vtilis eſt, ad indicandũ quod in apparẽtibus prætermittitur; & occurrendũ falſis argumẽtationibus; vt qui ab euidẽtibus nunquã recedat, verũ in his perpetuo verſetur; nõ tamen huiuſmodi eſt analogiſmus, aiunt, ſed à manifeſtis incipit, in obſcura verò sẽper deſinit, ob idq; multiformis eſt, Nã ab euidẽtib° ipſis ad abdita alia atq; alia proficiſcitur. Atque hîc cõtrouerſiã iniudicatã proponũt, quã indiciũ eſſe dicũt incõprehẽſionis. Sic enim ipſi verã quidẽ firmámque cognitionẽ, vocãt cõprehenſionẽ, incõprehenſionẽ verò cõtrariã. Atque incomprehenſionem, diſcordiæ iniudicatæ cauſam eſſe aiunt; diſcordiam rurſus incomprehẽſionis ſignum; iniudicatam verò de latentibus quæ eſt diſſenſionẽ,

non

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 295 sur 413

non quæ de perſpicuis enunciant. Nam vnumquodque hîc apparens, vera loquentibus teſtimonium exhibet, mentientes coarguit. Hoc genus ſex millia Empirici & Rationales mutuò ſibi obiiciunt; curationem in eiſdem affectibus eandem molientes, qui in vtraque ſecta legitimè exercitati ſunt.

οὐ τῶν περὶ τῶν φαινομένων. ἐνταῦθα γὰρ ἕκαστον φαινόμενον οἷόν ἐστι, μάρτυρι μὲν τοῖς ἀληθεύουσιν. ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους. τοιαῦτα μυρία τοῖς ἀλλήλοις ἐναντίοις Ἐμπειρικοί τε καὶ Δογματικοὶ, τὴν θεραπείαν ὁπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμιμοι καθ' ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν ἠσκήσαντο.

CAPVT VI.

De Methodicorum ſecta.

Methodici vocantur (ſic enim ſeipſos nominarunt, tanquam non etiam priores Dogmatici artem methodo tractare profiteantur) ne verbótenus quidem cum priſcis ſectis contendere videntur, ſed etiam multa artis opera innouare; qui neque locum affectum ad curationis indicationem prodeſſe quicquam aiunt, neque cauſam, neque ætatem, neque tempus, neque regionem, neque virium ægrotantis inſpectionem, vel naturæ, vel ipſius habitus, reſpuunt autem anni tempeſtates, loca & conſuetudines, à ſolis affectionibus remedij indicatione petita contenti, eámque ſufficere dicentes; nihil autem ab his ſpeciatim, ſed communiter vniuerſímque ſtatuunt. Atque iam communitates vocant, quæ ſimul ipſa particularia omnia comprehendunt. Nonnulli quidem morborum omnium, qui ex victus ratione proueniunt, nonnulli verò omnium ſermone abſoluto, duas communitates, & tertiam aliquam mixtam indicare nituntur. Nomina verò ipſis impoſuerunt aſtrictionem & fluorē, & quemlibet morbum dicunt vel aſtrictum vel fluentem eſſe, vel ex ambobus compoſitum. Si enim naturales corporū euacuationes retinentur, aſtrictionem; ſi autem magis efferantur, fluorem vocant; quum autem & retinentur & efferuntur, complexus morborum in hoc conſtituitur; quemadmodum in oculo inflammatione ſimul & defluxione laborante, Inflammationem enim, quæ aſtrictus eſt affectus, quoniam non ſola nunc, ſed cū fluore circa vnum eundémque locum oborta eſt, totum facere affectum complexum ſeu compoſitū. Conferentis verò remedij indicationem in aſtrictis laxationem, in fluidis ſuppreſſionē eſſe. Genu, verbi gratia ſi inflammationem patiatur, laxandū; ventriculum, vel oculum profluentem, comprimendum, tenendúmque eſſe præcipiunt. Si mixtum implexúmque vitiū habet, ei quod vrget, reſiſtendum, vt magis infeſtanti, periculúmque inferenti. Hoc autem eſt, quod vehementiori occurrēdum eſſe potiùs quàm alteri dictitant. Cur igitur non Dogmaticos ſe nuncuparūt, quū indicationi præſidia tribuant? Quia, inquiunt, id quod abditū eſt ſcrutantur Dogmatici; nos autē in manifeſtis verſamur. Denique & ſectā ſuam totam ita definiunt, communitatum quæ omnibus apparent, cognitionem. Et ne aliis omnibus artibus eadem conueniat definitio (etenim & illas communitatum apparentium notitias eſſe iudicant) ideo apponunt, medicinæ finem conſequentium. Quidam illorum non conſequentium, ſed ipſius fini conſonantiū adiecerunt. Complures vtriſque addicti, methodum eſſe aiunt manifeſtarū communitatū, cōcordantium, & conſequentiū, medicinę finem, notitiā. Nonnulli, ſicut Theſſalus quoque, cohærentiū & neceſſariarum ad ſanitatem. Atque hæc iam eſt ratio, cur ſe Dogmaticos appellari nolint;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τῆς τῶν Μεθοδικῶν ἰατρῶν αἱρέσεως.

Οἱ δὲ Μεθοδικοὶ καλούμενοι, οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς ὠνόμασαν, ὥσπερ οὐχὶ καὶ τῶν ἔμπροσθεν Δογματικῶν μεθόδῳ τὴν τέχνην μεταχειρίζεσθαι φασκόντων, οὐ μέχρι λόγου μοι δοκοῦσιν ἀμφισβητεῖν τοῖς παλαιαῖς αἱρέσεσιν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης πολλὰ μεταχοσμεῖν. οἱ γοῦν τόπον πεποιῆσθαι χρήσιμον οὐδὲν ἔχειν φασὶν εἰς θεραπείας ἔνδειξιν, οὔτε αἴτιον, οὔτε ἡλικίαν, οὔτε ὥραν, οὔτε χώραν, οὔτε τὴν νοσοποιοῦσαν δύναμιν τὴν ὑπόσκεψιν, ἢ τῆς φύσεως, ἢ τῆς ἕξεως αὐτοῦ. προσποιοῦνται δὲ καὶ ταῖς ὥραις καὶ ταῖς χώραις, καὶ τοῖς ἔθεσι, προσχρῆσθαι μόνων τῶν παθῶν τὴν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἀρκεῖν ἀδοῦσι φάσκοντες. οὐδὲ προσχρῆσθαι τούτων κατ' εἶδος, ἀλλὰ καθόλου διδόασιν, καὶ δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας, αὐτὰ δὴ ταῦτα, τὰ ἀφ' ἁπάντων δήλωτα τῶν ἐν μέρει. καὶ πειρῶνται τῶν μὲν οἱ μὲν, κατὰ δίαιταν νοσημάτων ἁπάντων. ἔνιοι δὲ καὶ πάντων ἁπλῶς, δύο κοινότητας ὑποδηλοῦσθαι, καὶ μίαν τρίτην μικτήν. ἑνὸς μὲν αὐτῶν, στέγνωσιν καὶ ῥῦσιν ἔθεντο, καὶ πᾶν νόσημά φασιν ἢ στεγνὸν, ἢ ῥοῶδες εἶναι, ἢ ἐξ ἀμφοῖν ὑπάρχειν πεπλεγμένον. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ κενώσεις τῶν σωμάτων ἴσχοιντο, στέγνωσιν καλοῦσιν. εἰ δέ τι μᾶλλον φέροιντο, ῥοώδεις. ἰώμενα δὲ καὶ ἴσχοιντο, καὶ φέροιντο, τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τούτῳ στάσιν θεραπεύειν, καθάπερ ἐπ' ὀφθαλμοῦ φλεγμαίνοντός τε ἅμα καὶ ῥευματιζομένου. τὴν γὰρ φλεγμονὴν στεγνὸν οὖσαν πάθος, ὅτι μὴ μόνη ἐστὶν, ἀλλὰ σὺν τῷ ῥεύματι, τοῦτο ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐλήλυθε ὃ σύμπαν ποιᾷ πάθος ὑπερπεπλεγμένον. ἔνδειξιν δὲ τοῦ συμφέροντος ὅτι μὲν τῶν στεγνῶν τὴν χάλασιν· ὅτι δὲ τῶν ῥοωδῶν, τὴν κάλασιν ὑπερέχειν. γόνατος μὲν γὰρ, εἰ τύχοι φλεγμήναντος, χαλᾶν φασι χρῆναι. ῥέουσαν δὲ τὴν κοιλίαν, ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐπέχειν τε καὶ σφίγγειν. ἐν ᾧ τοῖς ὑπερπεπλεγμένοις, τοῦτο δὲ κατεπεῖγον ἴσασθαι. τῷ γὰρ μᾶλλον βλαπτικωτέρῳ ἐναντιοῦσθαι φασὶ δεῖν μᾶλλον ἢ θατέρῳ. τί οὖν δὴ οὐχὶ Δογματικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομάσαντο, ἐνδείξει τὰ βοηθήματα ποιούμενοι; ὅτι, φασὶν, οἱ Δογματικοὶ τὸ ἄδηλον ἐρευνῶσιν, ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις διατρίβομεν. ἀμέλει καὶ ὅλην τὴν αἵρεσιν ἑαυτῶν ὅτιος εἰλήφαμεν, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων. καὶ ἵνα μὴ κενὸς ὁ ὅρος εἶναι δόξῃ τῆς ἄλλας ἁπάσας τέχνας, καὶ γὰρ κἀκείνας γνῶσίς ἐστι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων, ἀφ' οὗτο προσεῖπάσιν, ἀκολουθῶν τοῦ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δ' αὖτων, οὐκ ἀκολούθων, ἀλλὰ συμφώνων προσείθεσαν, οἱ πλείους δ' ἀμφω συνηθέντες, γνῶσιν εἶναί φασι τὴν μέθοδον φαινομένων κοινοτήτων συμφώνων τε καὶ ἀκολούθων τοῦ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δ' ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς, προσεχῶν τε καὶ ἀναγκαίων πρὸς ὑγείαν. ἀφ' οὗτοι δὴ καὶ ἀξιοῦσι, μήτε Δογματικοὶ καλεῖσθαι,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 296 sur 413

μὴ γὰρ δεῖσθαι τῶν ἀδήλων καθάπερ σκῆψοι, μήτε Ἐμπειρικοὶ, καὶν ὅτι μάλιστα περὶ τὸ φαινόμενον ἁμαρτείσωσιν. τῇ γὰρ ἐνδείξει χεχωρίσθαι αὐτῶν. ἀ μὲν γὰρ αὐτῶν τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινόμενον ἁμαρτείας, ὁμολογεῖν ἑαυτοὺς φασὶ τοῖς Ἐμπειρικοῖς. ἐκείνους μὲν γὰρ ὡς ἀγνώστων ἀποχωρῆσαι τῶν ἀδήλων, ἑαυτοὺς δὲ ὡς ἀχρήστων. καὶ τοὺς μὲν Ἐμπειρικοὺς, τηρῆσιν ὅτι τοῖς φαινομένοις, αὐτοὺς δὲ, ἔνδειξιν ἔχειν. ἔνιοι δὲ καὶ τούτοις διαφέρειν ἑαυτοὺς ἑκάτερος φασὶ, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ὥρας, καὶ ἡλικίας, καὶ χώρας, καὶ τοιαῦτα σύμπαντα παρεκπίπτουσιν, ἀχρηστα μὲν ὄντα φανερῶς, ὡς σκῆψοι νομίζοντες. δόξης δ' ἄρειν τοῖς ἐμπροσθεν ἰατροῖς τετιμημένα. καὶ τοῦτ' εἶναι δ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως φασὶ, καὶ σεμνύεσθαί γε δι' αὐτὸ καὶ θαυμάζεσθαι δικαίους. καὶ τοῦ γε βραχὺν εἶναι τὸν βίον, τέχνῃ δὲ τέχνην μακρὰν, ὁπότε τιμῶσι. τοιοῦτον γὰρ ἄπαν, αὐτίκα μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. ἀφαιρεθέντων γὰρ πάντων τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων τέχνῃ ὠφελεῖν, καὶ τοὺς μόνας ἁπάσας κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν, οὔτε μακρὰν ἔτι τὴν ἰατρικὴν, ὅτε χαλεπὴν εἶναι, ῥᾴστην δὲ καὶ σαφῆ, καὶ μησὶν ἐξ ὅλου τάχιστα γνωσθῆναι δυναμένην. οὕτω μὲν γὰρ ὅτι τῶν κατὰ χρόνον διαιτῶν νοσημάτων, ὡς γενὸν κομιδῇ σεμνῆσθαι ὁ πόνος. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῶν κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις καθόλου πινὰς κοινότητας ἐξευρίσκειν πειρῶνται, καὶ σκοποὺς ὑποτιθέμενοι τῆς ἰάσεως, ὀλίγους τῷ ἀριθμῷ, ὥστ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖν, οὐδὲν ἂν τοῖς πολυφρυλλήτοις ἐξ μησὶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ θᾶττον, ὅλην αὐτῶν τὴν τέχνην ἐκμαθεῖν ὑπῆρξεν. καὶ χρὴ χαίρειν οὕτω γινώσκειν αὐτοῖς τῆς σεμνοτόμου διδασκαλίας, εἴ γε μὴ ψεύδονται· ψευδομένοις δὲ ὀλιγωρίαν ἐγκλητέον.

quippe latentibus ac obſcuris ſe non indigere, vt illi profitentur; neque Empiricis annumerari volunt, etſi quammaximè in euidenti verſentur. Nam indicatione ab ipſis ſeparati ſunt nec tamen in ipſo circa euidens exercēdi modo ſe cum Empiricis conuenire dicunt. Illos enim ab obſcuris tanquam incertis & dubiis recedere; ſe verò quaſi ab inutilibus. Præterea Empiricos apparentibus obſeruationem, ipſos indicationem habere. Atque in his vtroſque à ſe ipſis diſſentire dicunt, & maximè in quibus anni tempora, ætates, loca, & hoc genus vniuerſa tollunt, quæ nullum planè, vt ipſi putant, medicinæ vſum exhibent, ſolum verò prioribus medicis oſtentationis gratia plurimi ſunt æſtimata. Et hoc ſummum methodicæ ſectæ bonum eſſe prædicant. Quinetiā ob hoc gloriantur, ſéque admiratione dignos cēſent. Inſuper eũ qui vitā eſſe breuem; longā verò artē dicat, increpant. E contrario namque artē quidē eſſe breuem, vitā verò longam. Siquidem omnibus, quę artem iuuare falsò putata ſunt, ablatis, & ad ſolas cōmunitates nobis reſpicientibus, neque longam adhuc medicinā, neque difficilē, ſed facillimā & perſpicuā eſſe, quæ tota ſex menſibus promptiſſimè perdiſci queat. Hoc pacto enim in morbis, qui victus ratione ſanantur, vniuerſũ, in anguſtũ adeo coactũ eſſe; ſimiliter in iis, qui ex manu, & medicamentis auxilium capiunt. Quin in illis quoque generatim quaſdam cōmunitates adinuenire ſtudent, ad hæc remediorũ ſcopos numero paucos ſtatuunt. Vnde mihi nō in decantatis illis ſex menſibus, ſed multò etiam citius tota illorum ars diſci poſſe videtur. Atque gratia illis habenda eſt de tam compendioſa diſciplina, ſi modò non mentiantur. Mentientes autem neglientiæ accuſandi ſunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Καθ' οὕστινας τρόπους οἱ Μεθοδικοὶ τὴν αὑτῶν αἵρεσιν συγκροτῶσι.

Ὡς δ' ἂν τις μάλιστα δοκῇ μοι χρῆναι δικαίως, ἢ τυφλώττοντας αὐτοὺς περὶ τὸ χρήσιμον, ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὀρθῶς φεύγοντας, ἤδη φράσω. καὶ γὰρ καὶ δὲ σμικρὸν ἔοικεν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, οὐδὲ μέχρι λόγου μοι προϊέναι μόνον, ὥσπερ τοῖς Ἐμπειρικοῖς τε καὶ Δογματικοῖς, ὅσα περὶ τὴν προφάσεως τῆς βοηθήσεως ἀνάρεσιν φιλονικοῦσι, περὶ τὴν νῦν χρήσεως ὁμολογοῦντες ἀλλήλοις, ἀλλ' ἤδη μεγάλα βλάπτειν τὰ τῆς τέχνης ἔργα, τοὺς τῆς Μεθοδικῆς αἱρέσεως αἰσχύνην, ἢ μεγάλ' ὠφελεῖν. διττῆς γὰρ ἐν τοῖς πράγμασι κρίσεως οὔσης, τῆς μὲν, ἀφ' ἑνὸς λόγου μόνου, τῆς δ', ἀφ' ἑνὸς μόνου τῶν φαινομένων ἀναγωγῆς. ἡ μὲν ἑτέρα, ἢ ἀφ' ἑνὸς μόνου λόγου, μείζων ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ὄγκος. ἵν' οὖν αὐτῆς νῦν ὁ καιρός. ἡ δ' ἑτέρα, ἢ ἀφ' ἑνὸς μόνου τῶν φαινομένων, κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί οὖν κωλύει τὴν τοιαύτην χρήσασθαι, σαφῆ τε ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὖσαν, καὶ τοῖς αὐτῶν τῶν Μεθοδικῶν τετιμημένην; ἀκριβῶς γοῦν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι, καὶ τοῦτο προσθιδόασιν ὅτι πάντι, καὶ τὸ ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ πρῶτον ὑποσκεψώμεθα περὶ τῶν παρακτικῶν λεγομένων αἰτίων, καθόσον τῆς κρίσεως τὸ φαινόμενον πιθανοί, καὶ πρός γε ὁ Μεθοδικὸς πρόχειρον ὧδέ πως λεγέτω. τί δὴ ποτε ψύξις τε καὶ ἔκκαυσις, καὶ μέθαι, καὶ ἀπεψίαι, καὶ πλησμοναὶ, καὶ ἀνδρίαι, καὶ κόποι, καὶ ἀνεργείαι, καὶ ἐδεσμάτων ποιότητες, καὶ ἐθῶν ὑπαλλαγαὶ, ὦ Δογματικοὶ τε καὶ Ἐμπειρικοὶ μάτην πολυπραγμονεῖτε;

CAPVT VII.

Quibus rationibus Methodici ſuam ſectam iuuentur.

VErùm vt potiſſimũ aliquis iuſtè mihi videatur iudicare ipſos vel in vtilibus hallucinari, vel ſolos ſuperuacua rectè fugere, iam aperiam. Enimuero neque exigua cōſideratio hęc mihi eſſe videtur, neque ad verba tantũ procedere, quēadmodũ Empiricis, & Dogmaticis, quum de prima auxiliorũ intentione contendunt, de præſenti vſu inuicē conuenientes, verùm Methodicā ſectā vel artis opera multũ offendere, vel iuuare multũ neceſſe eſt. Quũ autē duplex in rebus iudiciũ ſit, vnũ à ratione ſola, alterũ ab euidēter manifeſtis profectum, prius maius eſt, quā medicinæ cāditatis cōueniat. Quare de hoc dicere nunc opportunũ non eſt. Alterũ, quod in ſola euidentia conſiſtit, omniũ hominum cōmune eſt. Quid igitur prohibet hac priore vti, quę ſimul & medicinæ cāditatis ſit manifeſta, & ab ipſis Methodicis in pretio habita? Nihil enim aliud quàm quod apparet, ſemper laudibus extollũt, atque hoc vbique profitentur, latētia verò omnia in nullo vſu eſſe referunt. Age nunc primùm cauſas procatarcticas dictas inſpiciamus, pro iudicij regula, id quod ſenſibus apparet, conſtituentes, primúſque Methodicus in mediũ progreſſus hunc in modum loquatur. Quid tandem ô Dogmatici & Empirici frigus, æſtum, ebrietatem, cruditatē, plenitudinē, indigentiam, laſſitudines, operationes, ciborum qualitates, & conſuetudinum mutationes fruſtra tam curiosè inquiritis?

Vtrum

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 297 sur 413

Vtrum hęc affectionibus corporum neglectis medicaturi eſtis, quæ nequaquam adſunt amplius, ſed ipſa quidem abeunt; quod autem ab ipſis generatum eſt, in corpore manet, atque huic (affectus enim eſt) remedium exhibere oportet? Inſpiciendum igitur eſt qualénam exiſtat. Si etenim aſtrictus morbus, ſoluendum corpus eſt; ſi fluens, retinendum, à quacunque cauſa generatus ſit vterque. Ad quid igitur adhuc cauſa confert, quum fluidum ſolutione nunquam indigeat, neque aſtrictum retentione? Prorſus ad nihil, ſicut res ipſa declarat. Similia de obſcuris & continentibus cauſis Methodici loquuntur. Nam illas quoque ſuperuacuas eſſe affirmant, morbo videlicet propriam curationem indicante, etiam cauſa, quæ ipſum fecit, incognita. Eodem dicendi modo ad anni tempeſtates, ætates, & loca deſcendunt, admirantes, & hîc veteres medicos rem tam claram ignorare. Nam inflammatio, quum morbus ſit aſtrictus, vt inquiunt, non quidem æſtate ſi oboriatur, laxantibus auxiliis opus habet; hyeme verò aliis quibuſdam, ſed in vtroque tempore eiſdem. Neque in pueritia relaxantibus; in ſenectute reprimentibus; neque in Ægypto reſoluentibus, Athenis cohibentibus. Contrà quum inflammationi fluens morbus adſit, nunquam ſoluentibus, verùm perpetuò reprimentibus, & hyeme, & æſtate, & vere, & autumno, & quum ægrotus puer eſt, & quum iuuenis, ſeu florens ætate, & quum ſenex ſiue in Thracia, vel Scythia, vel Æthiopia fuerint. Quare nullum ex talibus ad quiduis conducere pronunciant, ſcilicet omnia hæc fruſtra diſquiri iubeſtigaríque. Quid iam corpòris partium inſpectio? nonne & hæc ad curationis indicationem ſuperuacua eſt, & inutilis? Quiſquamne audeat dicere inflammationem, in neruoſa parte ſoluendam eſſe; in arterioſa, aut venoſa, aut carnoſa comprimendam? An omnino tam impudens quiſpiam ſit, qui aſtrictam corporis partem non digerendam eſſe, profiuuio laborantem non continendam dicitet? Si igitur partis natura nihil curationis modum immutat, ſed auxilia ex affectus genere inueniuntur, inutilis plane eſt partis inſpectio. At Methodicus quidem talis eſt, vt formula quadam loquendi vtar.

CAPVT VIII.

Empiricorum rationes aduerſus Methodicos.

ACcedat autem poſt hunc ſecundus Empiricus, hunc in modum inquiens, Ego quidem euidentibus nihil noui præſtantius, nec ſapientius quicquã profiteor iis quę ſępe numero cõſpexi. Si equidem quod euidens eſt id parui ducas, quemadmodum priùs aliquem ſophiſtam audiſſe mihi videor, & nobis ad eos qui euidens ipsũ celebrant diſcendẽdi tempus ſit, nõ vtique Cadmeã victoriam referas. At ſi, vt ab initio abs te audiuimus, cuiuſlibet abditi nullum eſſe vſum dicas, euidentia ſequi confeſſus, forſan oſtendero in manifeſti mentione, quod tu præteriſti. Homines duo à rabioſo cane morſi, ad medicos familiares ſibi remedia petituri conceſſerunt. Sed exiguum adeo vtriuſque vulnus erat vt ne cutis quidem tota eſſet diuiſa. Alter itaque medicorum ſolius vulneris curationẽ moliebatur, de nulla re alia ſolicitus; & quidem paucis diebus partem ſanã reddidit.

πότερον ταῦτ' ἰᾶσθαι μέλλετε, ταῖς ἐν τῷ σώματι παρέντες διαθέσεις, ἃ τῷ ἀρχῷ, οὐδὲ πάρεστιν οἰκεῖα τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' αὐτὰ μὲ οἴχεται, τὸ δ' ὑπ' αὐτῶν γεγονὸς ἐν τῷ σώματι, μένῃ, καὶ τοῦτο χρὴ ἰᾶσθαι· τοῦτο γὰρ ὄντι τὸ πάθος. ἐπισκεπτέον οὖν αὐτό, οἷόν τι ἔστιν. εἰ μὲν γὰρ ῥευστόν, χαλαστέον, εἰ δὲ ῥοώδες· σταλτέον, ὑφ' ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ. εἰ τί δὴ οὖν ἔδει τὸ αἴτιον ὠφελεῖν, μήτε τοῦ ῥοώδους ποτὲ χαλάσεως δεομένου, μήτε τοῦ ῥευστοῦ, σταλτέως, ἢ πολλοστὸς εἰς οὐδέν, ὡς γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δείκνυσιν. ὁμοίως δὲ ὁ λόγος τοῖς Μεθοδικοῖς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ σκεπτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα περιττὰ φασὶν εἶναι, τὴν πάθοις τῷ οἰκείαν θεραπείαν ἐνδηλουμένην, καὶ χωρὶς τοῦ γνωσθῆναι τὸ αἴτιον ὑφ' οὗ ἐγένετο. ὧν δ' αὐτῶν ἕνεκα τῶν λόγων, ὅτι τε ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ τοῖς χωρίοις μεταβαίνουσι, θαυμάζοντες καταγελῶσι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, εἰ μὴ σκοπεῖν οὕτως ἀναργὲς πρᾶγμα τος. ἢ γὰρ τοι φλεγμονή, πάθος οὖσα ῥευστόν, ὡς φασιν, οὐ δεῖ που, θέρους μὲν εἰ χρὴ οἴοιτο, τῶν χαλώντων δεῖται βοηθημάτων, χειμῶνος δὲ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἀμφοτέρως ὥρης, τῶν αὐτῶν. οὐδὲ ὅτι μὲν τῆς τῶν παίδων ἡλικίας τῶν χαλαστικῶν· ὅτι δὲ τῆς τῶν πρεσβυτέρων, τῶν στελλόντων, οὐδὲ ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τῶν χαλώντων, Ἀθήνησι δὲ τῶν ἐπεχόντων. αὖ πάλιν δὲ τὴν φλεγμονὴν, ὃ ῥοώδες πάθος ὑπάρχον, οὐδέ ποτε τῶν χαλώντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν στελλόντων δεῖται, καὶ χειμῶνος, καὶ θέρους, καὶ ἦρος, καὶ φθινοπώρου, καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἀκμάζοντος, καὶ γέροντος, καὶ εἰ τύχοι πρὸς Θρᾴκιον ἢ τὴν Σκυθίαν, ἢ τὴν Αἰθιοπίαν εἶναι ὁ ἀρρώστων. ἐκποιοῦσιν οὖν ἔδει τῶν τοιούτων εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἶναί φασι, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πόνῳ πολυπραγμονεῖσθαι. τί δὲ, ᾧ τὰ μέρη τοῦ σώματος ὑπισχνοῦνται; ἆρ' οὐ χρῆναι μάταια πρὸς ἔνδειξιν θεραπείας ἢ τολμησάντων τις εἰπεῖν, ὡς ἐν μὲν τῷ ῥευματώδει μορίῳ, τὴν φλεγμονὴν χαλαστέον, ἐν δὲ τῷ ἀρτηριώδει, ἢ φλεβώδει, ἢ νευρώδει, ἢ σαρκώδει σταλτέον. ἢ ὅλως, εἴτι γεγονὸς ἔν τινι μέρει τοῦ σώματος γένοιτο, τολμησάτω τις εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτὸ, ἢ οὐ σταλτέον τὸ ῥοώδες. εἰ τοίνυν ἡ τοῦ μέρους φύσις οὐδὲν ὠφελεῖ τῆς θεραπείας τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ πάθους, ἢ τῶν βοηθούντων εὕρεσις, ἄχρηστος φανεῖται ἡ τοῦ μέρους ἐπισκέψις. ὁ μὲν δὴ Μεθοδικὸς τοιοῦτος, ὡς τύπῳ φάναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Οἱ τῶν Ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς λόγοι.

ΠΑρείτω δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος ὁ Ἐμπειρικὸς, ὧδέ πως λέγων. ἐγὼ τῶν φαινομένων πλέον οὐδὲν οἶδα, οὐδὲ ἐπαγγέλλομαί τι σοφώτερον, ὧν πολλάκις ἐθεασάμην. εἰ μὲν δὴ ἀτιμάζοις ὃ φαινόμενον, ὥσπερ τινὸς ἐμπροσθεν ἀκοῦσαι μοι δοκῶ σοφιστοῦ, καὶ ἡμῖν ὥρα πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι, εἰ δ' αὖ ἡδὺ νικᾶσθαι νίκην καὶ μείζονα. εἰ δ' ὥσπερ καὶ ἀρχὰς ἤκουσά σου, τὸ μὲν ἄδηλον ἄπορον ἀχρηστον εἶναι φάσκοντος, ἕπεσθαι δ' ὁμολογοῦντος τοῖς ἐναργέσι, ταχὰ αὖ σοι δείξαιμι ὃ πεφρωμένον, ὑπομνήσας σε φαινομένου. δηχθέντες ὑπὸ κυνὸς λυσσώντος αἰτήσαντο δύο, παρὰ τοὺς συνήθεις ἰατροὺς ἐπορεύθησαν ἰάσεως δεόμενοι. μικρὸν δ' ἑκατέρων ἔλκος, ὡς μηδὲ τὸ δέρμα πᾶν διηρῆσθαι. καὶ τὴν θεραπείαν ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐποιεῖτο τοῦ ἕλκους μόνου, μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονῶν, καὶ ὀλίγων γε ἡμερῶν, ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ μέρος.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 298 sur 413

ὁ δὲ ἕτερος, ὅπως λυπήσῃ ἐγνω τὸν κυνᾶ, τοσοῦτον ἀπέδη τῆ A
ἀπεναντίη εἰς ἀεὶ ἄγαν ὁ ἕλκος, ὥστε αὖθι τοιοῦτον, ἀεὶ
καὶ μᾶλλον εἰργάζετο μεῖζον, ἰσχυροῖς τε καὶ δριμέσι χρώμε-
νος φαρμάκοις ἕως χρόνου συχνοῦ, καὶ πίνειν τοιοῦτόν ἀνα-
γκάζειν αὐτὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ φάρμακα, τὰ λύτρης ἰάματα,
ὡς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ καὶ ὅπως ἐτελεύτα ὁ συμβὰν ἀμ-
φοτέροις. ὁ μὲν ἐσώθη τε, καὶ ὑγιὴς ἐγένετο ὁ πίνων τὰ φάρ-
μακα. ὁ δὲ ἕτερος, οὐδὲν ἔχων οἰόμενος κακὸν, ἐξαίφνης ἔδυσέ
τε ὕδωρ, καὶ ἀπαθὴς ἀπέθανεν. ἆρά σοι δοκεῖ μάτην ὁ
τοιοῦτος καὶ παρκτικὸν αἴτιον ἐν τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλό τι
ἀπέθανεν ὁ νῦν θνητός, πλὴν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τοῦ ἰατροῦ, B
μήτε πυθανομένου περὶ τῆς αἰτίας μηδὲν, μήτε τὴν τετη-
ρημένην ἐπ' αὐτῇ θεραπείαν ποιησαμένου; ἐμοὶ μὲν γὰρ
οὐ δι' ἄλλο τι φαίνεται, ἢ διὰ τοῦτο. ἐπεὶ δὲ τῶν φαινομέ-
νων ἕπομαι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἴτιον. ὅτου δὲ
καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραμελεῖν, οὐδὲ ἀτιμάζειν. καὶ γὰρ
καὶ νῦν ἀναγκάζει με πιστεύειν ὁ φαινόμενον, τὴν αὐτὴν κατα-
στάσιν παθῶν, οὐ πάντα τὸν αὐτὸν θεραπείαν ἐχόντων, ἀλλ'
ἔστιν ὅτε μοι τοσοῦτον διαφέρουσιν αἱ τῆς διαφορὰς ἡλικίας,
ὥστε μηδὲ ποσότητι μόνον, ἢ ἕτερα βοηθημάτων διαλλάττειν,
ἀλλ' ὅλῳ τῷ γένει. πλευριτικοὺς γοῦν πολλοὺς ἀκμάζοντας C
τε καὶ ἰσχυροὺς εἶδον ἐγὼ πολλάκις, καὶ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φλε-
βοτομουμένους, ἀλλ' οὐδένα τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, ἢ κομιδῇ
σμικρὸν παῖδα· οὔθ' ὑμεῖς ἐτολμήσατε διὰ φλεβὸς κε-
νοῦν, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς οὐδεπώποτε, τί δ' ὅτου Ἱπποκράτης
εἶπεν, ὑπὸ κυνᾶ, καὶ πρὸ κυνὸς ἐργάσεες αἱ φαρμακεῖαι;
καὶ ὅτου αὖ πάλιν, ἥρεος φαρμακεύειν, ἄχρι αὖω, χειμῶνος
δὲ, ἄχρι κάτω; πότερον δίκαιον ὑμῖν, ἢ ψεύδεσθαι δοκεῖ;
καθ' ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσετ' ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἴομαι. ψεύ-
δεσθαι μὲν γὰρ εἰ φαίητε, ὃ φαινόμενον ἀτιμάζετε, ἢ τιμᾶν D
προσποιεῖσθε. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχειν τ' ἀληθὲς, ὡς Ἱππο-
κράτης λέγει. εἰ δ' ἀληθεύειν εἴποιτε, προσίεσθε χρὰς ὥρας, καὶ
χρὰς χώρας, ἃς ἀχρήστους ἀπεφήνασθε. νομίζω δὲ ὑμᾶς μηδὲ
πόρρω που τῆς οἰκείας ἀποδεδημηκέναι πατρίδος, μήτ' ἐν πείρᾳ
γεγενῆσθαι χωρίων διαφορᾶς. πολίτας γὰρ αὖ ἡπίσασθε, τοὺς μὲν
ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις, ἃ φέρουσας χρὰς ἀληθὲς τοῦ αἵματος κε-
νώσεις, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ' Αἴγυπτον, καὶ ὅλην τὴν Μεσημ-
βρίαν. τοὺς δ' ἐν μέσῳ τούτων, ἀναργῆ πολλάκις ὠφέλειαν
ὑπὸ ταῖς φλεβοτομίαις λαμβάνοντας. ὃ δὲ, μήτε τὰ μέρη τοῦ
σώματος ἐπισκοπεῖσθαι, πολὺ μοι θαυμαστὸν ἐφ' ὑμῖν κα- E
τα φαίνεται, καὶ δεινὸς ἄτοπον, ἃ τοῖς ἀληθέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν προπεπομένοις ἐναντίον. ὦ πρὸς τῶν
θεῶν, εἴθ' αὖ φλεγμονὴ γένηται, τῆς αὐτῆς δεῖται θεραπείας,
κἂν ἐν σκέλει, κἂν ἐν ὠτὶ, κἂν ἐν στόματι, κἂν ἐν ὀφθαλ-
μῷ; τί δή ποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς ἐθεασάμην τὰς μὲν ἐν
τοῖς σκέλεσι φλεγμονὰς, καὶ ἀποκλίνοντας σμίλῃ, καὶ ὑπο-
βρέχοντας ἐλαίῳ; τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὲ,
τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς, τοῖς σύφοισιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλε-
γμαίνοντας, ἀχὶ δὲ καὶ τὰ σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί
δ' ἀχὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντα, τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶ- F
σθε βοηθήμασι; τί δ' ἀχὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν ὤτων;
ἀλλ' ἕτερον μὲν, ὤτων φλεγμονῆς, ἕτερον δὲ, ὀφθαλ-
μῶν ὅτι φάρμακον, ὄξος μὲν γὰρ μετὰ ῥοδίνου, φλεγμο-
νῆς ὤτων ἀγαθὸν φάρμακον, ἀλλ' οὐκ οἶμαί τινα τολμήσειν
ἐγχεῖν αὖθι φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς. εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν,
οὐ μετὰ μικρᾶς, ἴσθι οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσεται τῆς τόλμης.

A Alter verò quum rabire canem cognouisset, contrarium à priore semper egit, vulnus multo maius faciens, validis diu acribúsque medicamentis vsus, tum medicamentum interim aduersus rabiem confectum, vt ipse dicebat, ægrum assumere coëgit, tantum abest, vt cicatricem vulneri statim induxerit. Tu nunc quem vtriusque curatio euentum habuerit, audi. Qui medicamenta bibit, sanitati pristinæ restitutus est. Alter, qui nihil se mali habere putabat, subitò aquam expauit, &
B conuulsus periit. Nunquid hic euidens causa in iis superuacuò tibi inquisita esse videtur? An ob aliam vir ille mortuus est, quàm medici negligentiam, qui nihil de morbi causa scisciatus sit, neque remedium ad eam obseruatam administrarit? Hæc sola non alia meo quidē iudicio, causa mortis illius extitit. Quoniam verò manifesta sector, id genus causarum nullam præterire possum, pari modo nec ætatem omittere, aut paruifacere. Nam & hîc quoque mihi fidem facit id quod apparet, dum iidem planè affectus non eandē semper curationem habeant. Sed interim in diuersis ætatibus tantùm differre, vt non quantitate solùm, vel modo auxiliorum, sed toto genere euarient. Noui
C namque sæpius multis ætate florentibus, pleuriticis & validis etiam à nobis sanguinem missum, verùm nulli vel senio planè confecto, vel adhuc puero admodum. Neque vos ausi estis per venam vacuare, nec vllus alius vnquam. Quid autem sibi vult Hippocrates, quum ait; *Sub canicula, & ante eam purgationes difficiles.* Rursus. *Æstate superiores, per hyemem inferiores partes expurgare conuenit.* Vera ne, an falsa vobis dicere videtur? Ad vtrumque enim quid respondeatis, non habere vos arbitror. Nam si mentiri eum dixeritis, euidentia
D minus æstimabitis, quæ vobis in pretio esse fingitis. Apparet enim sic veritatem habere, vt Hippocrates scribit. Sin autem vera loqui eum censeatis, tempora quoque & loca, quæ superuacanea esse contendistis, admittetis. At puto vos nunquam à patria vestra longè peregrinatos esse, neque locorum diuersitatem vsu didicisse. Sciretis vtique eos qui Septentrioni subiacent copiosas sanguinis euacuationes ferre non posse, sicut nec illos qui Ægyptum, aut Meridianam plagam totam incolunt. Qui verò medij hos interiacent, iis venæ incisionem sæpe magno fuisse præsidio. Porrò quòd nec corporis partes inspicitis, non possum non demirari, vehe-
E mentérque absurdum est, nec veris modo, sed etiam illis quæ vosmet agitis, contrarium. Quæso per deos, si inflammatio contingat vel in crure, vel in aure, vel in ore, vel in oculo, eadémne erit curandi ratio? Curnam igitur crurum inflammationes scalpello vos diuidentes crebrò conspexi, oleóque perfundentes; oculos non item? Cur rursus oculos inflammatione laborantes astringentibus medicamentis curatis, non tamen eisdem crura perungitis? Cur non itidem aures inflammatione vexatas, oculorum auxiliis sana-
F tis? Cur non oculos, aurium præsidiis? Sed aliud aurium, aliud oculorum inflammationis medicamentum est. Acetum siquidem cum oleo rosaceo aurium inflammationis præsens est remedium. Neminem tamen puto idem exhibiturum oculis inflammatis. Quod si quis tam sit temerarius, non mediocri offensa certò noui temeritatem suam experturum.

Et

Et gurgulioni inflammatione obſeſſo pulchrè ſuccurrit ſpinæ Ægyptiæ fructus, ſic quoque alumen fiſſile. Num igitur hæc quoque oculis inflammationi, obnoxiis, & auribus profuerint? An planè è contrario magnum detrimentum attulerint? Atque hæc omnia dico, primam vobis hypotheſim concedens, crurum videlicet & manuum inflammationes digerendas eſſe, nec tamen oculorum, aut gurgulionis, aut aurium. Iam verò ſi crurum manuúmque inflammationes, non quouis modo laxandas eſſe monuero, forſan in mentem vobis veniet, ſi ſapiatis quantum à ſcopo aberraueritis. Erit autem præſens ſermo eius quod apparet commemoratio. Qui enim ex nullo ictu, ſed vltro in parte quacunque inflammationem ſortiuntur, vbi plethorica adſit affectio, nullius partis laxationem priùs deſiderat, quàm corpus totum euacuatum ſit. Non enim inflammationem præſentem, ſi id feceris, imminues, ſed potius augebis. Vnde hoc tempore aſtringentia, refrigerantiáque parti admouemus. Simulatque verò totum corpus euacuerimus, tunc etiam partis inflammatione affecta ſuſtinebit laxantia. Sin autem hæc vobis non perſuadeo, quod in orationis exordio dixi, ad illos, à quibus in pretio eſt id quod apparet; digredi nos tempus poſtulat.

CAPVT IX.

Quo pacto Rationales Medici Methodicorum artem redarguant.

HÆc Empirico commemorãte, Dogmaticus accedat, & hunc in modũ orationẽ inſtituat. Nimirũ ſi quid mentis haberes, hæc abundè ſatis te erudirent, nec ætatem, nec loca, nec cauſas procatarcticas, nec aliquã partẽ corporis inutilẽ exiſtimari. Cæterũ ſi nondũ Empiricus euidentium enarratione hoc tibi perſuaſit, ſed alia ãdhuc oratione opus eſt, eã apponere nunc ego cogito, quò ſectæ tuæ hypotheſin infirmã eſſe demonſtrem. Audio enim vos dicere cognitionẽ apparentium cõmunitatum. Interrogaui autẽ crebro, in qua re potiſſimũ cõmunitas hæc conſiſtat, quoque modo eã cognoſcamus. Siquidẽ cognoſcere me etiamnũ poſſe nõ videor. Causã verbotenus eandẽ omnes tractatis, rebus verò non conſentitis, nonnulli enim veſtrũ excretionibus ſecundũ naturã, aſtrictũ & fluẽs adnumerãt, quũ quidẽ retinentur excrementa, aſtrictionẽ; quũ immoderatè excernũtur, fluorẽ, affectionẽ appellãt. Alij quidã è veſtro cœtu inter reliquas corporũ cõſtitutiones affectus eſſe pronunciant, quæruntúrque de iis vehemẽter qui ad corpus quod euacuatur, reſpiciunt. At quomodo mihi vtraque pars errare videatur, fortaſſis iã oſtẽdero. Ad eos autẽ ſermo noſter prius dirigatur, qui excretionibus præter naturã, affectus attribuũt. Nã demiror ipſos, ſi neq; ſudores vnquã, neque vrinas, neque vomitus, neque deiectiones plures, quã naturalis ſtatus exigit, in morbis probas vacuari viderũt, & quod omniũ abſurdiſſimũ eſt, ſi neq; ex naribus fluorẽ aliquãdo morbũ iudicaſſe cõſpexerunt. Huius ſiquidẽ nõ modo quãtitas, ſed totũ genus præter naturã eſt. Sudorũ, vrinarũ, & eorum quę per aluũ aut vomitũ proruunt, genus nõ præter naturã eſt. Sic tamẽ immodica eſt interdũ copia, vt ego viderim nõnullos tãtũ ſudorẽ profudiſſe, vt etiã culcitras madefecerint, alios rurſus ſupra heminas triginta per ſedẽ deieciſſe.

καὶ γλαγλαρεῶνος φλεγμαίνοντος, ἀγαθὸν φάρμακον ἀκακίη. ἡ Αἰγυπτίας ὁ καρπὸς, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ σχιστὴ σποδιή. ἆρ' οὖν τοῦτα καὶ ὀφθαλμοῖσι φλεγμαινόντων, καὶ ὤτων, ἢ πολλοῦ τοιοῦτον ἐσχάτη βλάβη; καὶ τοῦτα πάντα λέγω, συγχωρήσας ὑμῖν τὸν προσθεσιν ἐπιδοῦναι, ὡς χρὴ τὸν μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἢ ταῖς χερσὶ φλεγμονὴν χαλᾶν, οὐ μὲν τὸν γε τῶ ὀφθαλμοῦ, ἢ τὸ γλαγλαρεῶνος, ἢ τῶ ὤτων. εἰ δ' ὅτι καὶ τὸν ἐν τοῖς σκέλεσι, καὶ ταῖς χερσὶν, οὐκ ἄξιον ἄπαντος ξύλου χαλασθέον, ἐπιμνήσαιμι, τάχα ἂν γοῦν τε, εἰ σωφρονήσετε, ὅσον ἁμαρτάνετε. ἔστι δὲ καὶ νῦν ὁ λόγος ἀνάμνησις τῶ φαινομένω. τῶν γὰρ ὅπη μηδεμιᾶ πληγῆ φλεγμηνάντων ὁτιοῦν μέρος, ἀλλ' αὐτομάτως ὑπάρξαμένων, τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως καλουμένης παρούσης, ἅδεις χρὴ χαλάσεως τοῦ μορίου, πρὸ τῆς τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως. ἅμα μὲν γὰρ οὐδὲν μειώσεις, ἀλλὰ καὶ προσαυξήσεις τὸν ὄγκον φλεγμονῆς, εἰ τοῦτο δράσειας· ὅταν δὲ τούτω μὲν τῶ χωρῶ, τὰ φύοντα καὶ ῥύγχοντα τῶν μερῶν προσφέρωμεν. ἐπεὶκα δ' αὖ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τηνικαῦτα καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἀνέξεται τῶν χαλώντων. εἰ δ' ὑμᾶς μὴ πείθω ταῦτα λέγων, ὥσπερ ἔφην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, χωρὶς αὖ εἶη μοι πρὸς τοὺς τιμῶντας τὸ φαινόμενον αὖθ' ἁπαλλάττεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Γῶς οἱ λογικοὶ ἰατροὶ τὴν τῶν Μεθοδικῶν τέχνης καταγρῶσι.

ΤΑῦτα εἰπόντος τοῦ Ἐμπειρικοῦ, προσβλὼν ὁ Δογματικὸς ὧδέ πως λεγέτω. τάχα μὲν οὐ φροντιῶ σοι τῶν τοιούτων ἐγκαλεῖν, εἰ μήτ' ἠλικίαν, μήθ' ὥραν, μήτε χώραν, ἀλλὰ μήτε προσκαταρκτικὸν αἴτιον, ἢ μέρος τι τοῦ σώματος ἄχρηστον ὑπολαμβάνειν. εἰ δέ σε μή πω πέπεικεν ὁ Ἐμπειρικὸς, ὑπομιμνήσκων τῶν φαινομένων, ἀλλά τινος ἔτι τοῦ λόγου δέοι, τοῦτόν μοι δοκῶ προσθήσειν ἐγὼ, τὸν ὑποθεσίν σου τῆς αἱρέσεως ἀποδείξωσα. ἄκουέ μοι γὰρ ὑμῶν λεγόντων, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων, ἐρωτῶ τὸ ἑκάστοτε πεῖ τι μάλιστα ἡ κοινότης αὕτη συνίστατα, καὶ πῶς αὐτὴν γνωριοῦμεν, οὐδέ πω καὶ νῦν μοι δοκῶ γνῶναι διδάσκειν. τὸ δ' αἴτιον ἄχρι τῶν ὀνομάτων ἀλλήλοις ὁμολογεῖτε, περὶ τῶν πραγμάτων διαφερόμενοι. πάνυ γὰρ ὑμῶν, τοῖς πρῶτα φύσιν ἐκκρίσεσι πρόσαμεθ' οἱ γενόμενοι καὶ ῥοώδεσι. ἰσχνότητα μὲν αὐτῶν, σύγκρισιν ὀνομάζοντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ' ἐκκρινομένων, ῥύσιν. ἄλλοι δέ τινες ὑμῶν, ἐν τοῖς λοιποῖς τῶν σωμάτων διαθέσεσι, τὰ πάθη φασὶν εἶναι, καὶ μεμφόμεναί γε διάνοιαι τοῖς εἰς τὸ κενοῦσθαι ἀποβλέπουσιν. ἐμοὶ δὲ ὅπῃ δοκοῦσιν ἑκάτεροι σφάλλεσθαι, τάχα αὖ ἤδη δηλώσαιμι. γενέσθω δὲ ἡμῖν ὁ λόγος, πρὸς ἐκείνους πρῶτον, ὅσοι τὰ πρῶτα φύσιν ἐκκρίσεσι κρίνουσι τὰ πάθη. θαυμάζω γὰρ αὐτοὺς, εἰ μήθ' ἱδρῶτας ποτε, μήτε θέρη, μήτ' ἐμέτους, μήτε διαχωρήματα πλείω τῆς φύσιν, εἶδόν ποτε νόσοις χρηστῶς κενοῦσθαι, καὶ τὸ πολύτων ἀποπίπτοντα, εἰ μήτ' ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίαν ποτὲ κρίναι δύνασθαι. τούτοις μὲν γε τὸ ποσὸν μόνον, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος πρὸς φύσιν ὑπάρχει. ἱδρώτων γὰρ, ἢ ὕδρων, ἢ ὅσα τῆς γαστέρος, ἢ δι' ἐμέτων ὁρμᾷ, τὸ μὲ γένος οὐ πρὸς φύσιν, οὕτως γε μὲν ἀμείβει ὅστε ποτὲ τὸ πλῆθος, ὥστε ἐγὼ μὲ οἶδά τινας, εἰς ποσὸν ἱδρώσαντας, ἄχρι τῶν γναφάλων διαβρέξαι. καὶ ἄλλους τῆς γαστέρος κενωθέντας ὑπὲρ διάκοντα κατύλας,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 300 sur 413

ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τούτων οὐδὲν παύειν, ὅτι ὃ λυποῦν ἐκενοῦτο. καί τοι τῷ γε παῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσιν εἰς ἄπειρα καινοῖ χρωμένῳ, κωλυτέα ἐῶ τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. ἀλλὰ καὶ πιθανώτερόί πως εἶ) δοκοῦσιν, οἱ τὰς διαθέσεις ἐν τοῖς σώμασιν αὐτοῖς τὰς κοινότητας ὀνομάζοντες. θαυμάζω δὲ καὶ τούτων, ὅπως αὐτὰς φαινομένας ἐπὶ μισοῦσι εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ ῥᾴδιον ἐκ τῆς κοιλίας ἡ ῥύσις ἐστὶν, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν σωμάτων ἐξ ἧς ὁ ῥέων, οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην ὑπὸ αἰσθήσεων φαίνεσθαι, πῶς ἂν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἄν; καὶ γὰρ ἐν κώλῳ διωστὸν τινὶ τῆς ῥύσεως διαθέσιν εἶ), καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις, καὶ περὶ τὴν ἴσχιν, καὶ περὶ τὸν γαστέρα, καὶ ὃ μεσάραιον, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐντὸς, ὧν οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸ διωστὸν αἰσθήσει λαβεῖν, οὔτε ὃ πάσχει αὐτό. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἂν αἱ κοινότητες, εἰ μή πω καὶ ὃ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι, φαίνεσθαί τις ἐθέλοι καλεῖν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, τίνι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ ταχέως καὶ ἐν ἓξ μησὶν ἐπαγγέλλονται τῷ τέχνῃ συνδιδάσκειν; οὐ γὰρ αἰ, οἶμαι, συμπᾶς δέοιντο μεθόδου τοῦ γνῶναί τι τῶν ἐκφυομένων τῇ αἰσθήσει, ἀλλὰ τοῦ τῶν καλῶς ἐργαζομένῳ καὶ ἀνατομῆς χρεία τῆς ἑκάστου τῶν ἐντὸς, ὡς ἔχει φύσεως, διδασκούσης, καὶ φυσικῆς θεωρίας οὐ συμπάσης, ἵνα τό, τ' ἔργον ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν ὑπισχνήται. πρὶν γὰρ διερευνῆσαι ταῦτα, τῶν ἐν βάθει τοῦ σώματος μορίων οὐδενὸς οἷόν τε αἰσθάνεσθαι ὃ πάσχει. τί δεῖ λέγειν ἔτι καὶ διαλεκτικῆς μοι συλλογισμῶν χρεία μεγάλη, ἵν' ἐκ τίνων τι περαίνεται σαφῶς εἰδείης, καὶ μὴ παντάπασι χρυσαθῆς ποτε σοφίσμασι, μήθ' ὑπ' ἄλλου, μήθ' ὑφ' αὑτοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀκοντὰς ἔστιν ἰδεῖν ὅτε σοφιζόμεθα. καὶ μοι καὶ σοί τί ἐστιν ἡ ῥύσις, ἡδέως ἂν αὖθις ἐροίμην, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκασιν. ἃ γὰρ δὴ τοῦτό γε μόνον ἐρεῖν ἡγοῦμαι, τὸ πᾶσιν ὅσ' αὐτῶν εἰρημένον, ὅτι διαθέσεις τὰς παρὰ φύσιν ἡ ῥύσις ἐστί. τίς γὰρ ἡ διάθεσις, εἰ μὴ μαθοιμεθ', οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείημεν, ἆρά γε χάλασίς τις, ἢ μαλακότης, ἢ ἀραιότης. οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἀκοῦσαί τι σαφὲς οὐδὲ αὐτῶν λεγόντων, ἀλλ' ὅ, τι αἰ ἐπέλθοι, νεῦμα τοῦτο, οὐδὲν δὲ σαφὲς, πολλάκις δὲ καὶ πάντα ἅμα, ὥσπερ οὐδὲν διαφέροντα. καὶ εἴ τις ὑπερχρήσεται διδάσκειν αὐτοὺς, ὅπως διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ ὡς ἑκάστου αὐτῶν ἰδίας δεῖται θεωρίας, οὐκ ἀνασχόμενοι ἀκούσῃ, ἀλλὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς ὑπιπτήσουσιν, ὡς μάτην τὰ τοιαῦτα διζημένοις. ὅτων ἀπαλαιπώρως ἔχουσι, πρὸς τὴν τ' ἀληθείας ζήτησιν. ἀλλ' ὅδ' ὅτι τῷ μὲν χαλαρῷ ὃ στενότερον ἐστὶν ἑαυτοῦ, τῷ δὲ μαλακῷ ὃ σκληρὸν, τῷ δ' ἀραιῷ ὃ πυκνὸν, ἀκούειν αἰεὶ δοκοῦσιν. καὶ ὡς πάντα ταῦτα πάσχει, ἕτερόν τί ἐστι ὃ ἐπέχεσθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις καὶ ὁρᾷν. καὶ ὡς ὑφ' Ἱπποκράτους ταῦτα πάσχει διώρισται. πρόσπεσοῦς δὲ περί τε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται, καὶ τὸν φλεγμονὴν, οὕτω δὲ καλέσαι τὸν σκληρὸν καὶ αὐτίτυπον καὶ ὀδυνηρὸν καὶ θερμὸν ὄγκον, ἑτοίμως πάσχει καὶ ἀσκέπτως, γεγονὸς εἶ) πάθος φασίν. εἶτ' αὖθις ἑτέρας φλεγμονὰς ὑπιπεπλεγμένας ὀνομάζουσι, ὥσπερ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅταν μετὰ ῥεύματος ὦσι, καὶ τὰς ἐν τοῖς ἀμυγδαλιαίοις, καὶ γαργαρεῶνι, καὶ οὐρανίσκῳ. καὶ οὖλοις. εἶθ' ὑπαντήσεται πόθεν, τοῖς μὲν ἀραιοῖς γεγονέναι, τοῖς δὲ μεμυκέναι, καὶ ὁμοῦ τοῦτο ἀμφότερα τὰ πάθη πεποιηκέναι. τίνες δὲ οὐκ ὀκνήσουσι τοῖς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα πόρον στενίσασθαι λέγειν, ῥύσιν τε καὶ ἐπίγνωσιν, ὃ μὴ δι' ὑπονοίας ῥᾳδίως, οὕτως ὑπὲρ τόλμης ἥκουσιν.

A Sed nihil horum videbatur ceſſare, quia id quod offendebat, euacuabatur, etſi hęc ſymptomata naturalibus excretionibus vbique regula vtenti euitanda erant. Quamobrē probabiliores quodammodo eſſe videntur, qui affectiones corporum ipſorum communitates ſtatuunt. Sed hos quoque demiror, quomodo apparentes eas appellare auſi ſint. Nā ſi quod ex aluo profluit, nō eſt fluxus, verùm corporis affectio, ex quo ipſum eſt fluens; nulli autem ſenſui hæc apparere poteſt, qua ratione adhuc communitates dixeris euidentes? In colo enim fluoris diſpoſitio eſſe poteſt, & tenuioribus inteſtinis, & ieiuno, & vētre, & meſaræo, aliiſB que multis interaneis, quorū nullum neque ipſum, neque ipſius affectū ſenſu poſſis percipere. Quomodo igitur adhuc apparentes dici poſſint communitates, niſi etiam per ſigna cognoſci apparere quis volet vocare? Sed ſi hoc ita eſt, quonā diſcrimine à veteribus medicis adhuc different, ignoro. Quomodo rurſus ſtatim, & in ſemeſtri artem ſe perdocere promittunt? Etenim nō methodus exigua, ad aliquid quod ſenſum effugit, cognoſcendū, deſideratur. Quinetiā anatomes vſus pulchrè hoc adminiſtranti neceſſarius eſt, vt quæ cuiuſque partis interioris naturam vt habet, edoceat, & naC turalis ſpeculationis haud parum ſingularum munus & vſum inſpicias. Priuſquam enim hæc inueneris, nullius in alto ſitæ partis corporis affectum licet cognoſcere. Quid opus eſt verbis? quòd etiā hîc dialecticæ vſus magnus eſt, vt ex quibus quid colligitur, palam comprehendas, nec ſophiſmatibus circūueniaris aut ab aliis, aut abs te ipſo: quoniam interdum nobiſmet vel inuitis illudi, videre licet. Atqui profluuium quid ſibi velit, lubens ex eis quærerem, ſi diſſerēdi facultatem didiciſſent. Non enim hoc ſolùm credo ſatis eſſe, quod à quibuſdam illorum dictum eſt, profluuium videlicet affectum nominari prēter naturam. Nam niſi quis ſit affectus, teneamus, nihil amplius adeo cognouerimus, an relaxatio, aut mollities, aut raritas ſit. Nihil ſiquidem vel ipſis dicentibus manifeſti audies; ſed quod eis in mentem venerit, nunc hoc, nunc illud, plerumque ſimul omnia, tanquam nihil differentia. Quòd ſi quis ipſos, quomodo hæc inter ſe varient, quódque ſingula propriam requirant inſpectionem, docere conetur, eum nullo pacto audire ſuſtinent, ſed veteres inceſſunt, calumniātúrque, tanquam fruſtra huiuſmodi definientes, tam otioſi ac ſegnes in veritatis inquiſitione reperiuntur. Imò nec quòd laxo tenE ſum, molli durum, raro denſum exiſtat contrarium, dicere nos patiuntur. Inſuper ad hæc omnia, aliud eſſe naturales excretiones contineri, aliud fluere; quemadmodū ab Hippocrate etiam vniuerſa hæc definita ſunt; verùm temere, nullo iudicio, & clauſis oculis de his ſententiam proferunt, & inflammationem (ſic autem vocāt durum, renitentem, dolore plenum, & calidum, tumorem) promptè admodum & inconſultò affectum eſſe aſtrictum pronunciant. Deinde porrò inflammationes alias nominant implicitas, velut oculorum inflammationes, vbi cum fluore fuerint, F item tonſillarum, gurgulionis, palati, & gingiuarum. Poſtea ſupponunt meatus alios raros, alios patentes; ideóque vtroſque affectus ſubiiſſe. Quoſdam verò non pudet dicere, in vno eodémque meatu & fluorem & aſtrictionem poſſe conſiſtere; quod ne cogitare quidem facile eſt. Tam ſunt in omni re audacter temerarii.

At

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 301 sur 413

At pauci quidam ex ipsis vbi paulo copiosiùs de his omnibus tum audire, tum disceptare pro viribus sustinuerint, vix tandem pœnitentia ducti ad veritatem se conuertent. His igitur qui accuratiùs de primis generalibus affectibus cupiunt discere, seorsum commentarios scripsimus. Porrò vt præsens resentioribus medicinæ candidatis frugem aliquã adferat, pauca aduersus eos dicere æquum fuerit. Optarem sanè & illos fructum aliquẽ inde referre: & referrent haud dubiè, si contentione relicta, sermonem ipsum apud se paulisper examinarent. Sermo ita habet. Inflammatio, vt ipsi vocant, tumor est præter naturam, dolorificus, renitens tactui, durus, & calidus, nullam magis partem pro sua ipsius ratione vel rariorẽ quàm fuit antea, vel duriorẽ, vel densiorẽ reddens, sed humore superfluo repletam, eóque intensam. Non tamen si quid omnino tensum est, id quoque densius aut durius ac antea euadit; discas hoc in coriis, loris, & crinibus, si vehementer distendere coneris. Pari ratione humorum qui inflammatam partem occuparũt, remediũ est euacuatio. Hęc enim repletioni contraria est. Nam euacuatis humoribus, partes statim laxiores fiunt. Tensio certè repletas necessario, sicut relaxatio euacuatas sequitur. Densitas autem vel raritas neutrũ ex necessitate comitatur, quin nec fluor, vel retentio. Neque enim si rarum iam quippiam, id inde quoque fluere prorsus necessitas postulat. Quid enim si crassum & modicũ fuerit id quod continetur? Neque si densum, retineri: quia copiosum & tenue etiam per densos effluit meatus. Satius igitur esset ipsos ex veterum libris relectis didicisse quot modis id quod priùs in parte continebatur, denuo excernitur. Etenim rarescente eo quod ipsum cõtinet, & eo quod cõtinetur attenuato, maioréque reddito, & vehementius moto, tum ab exteriorũ aliquo attracto, vel ab aliquo interiorũ impulso, & velut à quibusdã internis resorpto. Iam verò si quispiã his omnibus neglectis vnã vacuationis causam meatuũ raritatẽ esse putauerit, is ne apparẽtia quidẽ cognoscere videbitur. Nam lanã, vel spongiã, vel huiusmodi rarũ quippiã manifestò videmus, si parũ intus in se humoris habeãt, retinere id nec dimittere si multũ, refũdere. Cur igitur nõ de oculis quoque, & naribus, & ore, aliisque non minus raris id ipsũ considerarunt? nẽpe fieri posse, & in humoris qui ipsis inest, copia, nunquã nisi ob meatuũ raritatẽ quippiã effluere? Quin etiã figulares ollas subinde videmus adeo raras, vt aqua in eas infusa percoletur: non perinde mel. Crassior etenim mellis substantia est ollæ meatibus. An igitur vero dissimile erat, si frequẽter tenuitatis causa quid effluere dixerim, licet corpus ipsum continens à natura perforatum non sit? Sed nec quòd natura sæpe, quæ animal gubernat, impetu vehementiore vsa, omne superuacuum expurgat, quasi exprimens, propulsánsque, quæ igitur difficultas est in artis operibus diligenter versato diu hoc intelligere? Quippe morborum iudicia hac ferè ratione fiunt. Prætereo nunc reliquas euacutionum causas; similiter retentionum, pares numero, his cõtrarias. Non enim talis sermo de illis pertractare accommodus est. Quod autem profuturum aliquando putem, cò reuertor; nempe oculum interim posse fiere, vel humore copioso, vel tenui reddito, vel à natura per hãc partẽ expulso, nihil ipsis corporibꝰ supra naturalẽ habitũ magis immutatis. Oportet sanè tenuẽ humorẽ crassum reddere, crassũ atte-

A ὀλίγοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν, ἐπειδὴ μείναι δυνηθέντες ὅλην ἐπὶ πλέον ἐπὶ ἀπόντων τούτων ἀκοῦσαί τε καὶ διαπολεμῆσαι, μόλις ποτὲ μεταγνόντες ὅτι ὁ λόγος τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν καὶ ὅσοι μὴ ἀκριβείας τινὸς βούλονται μαθεῖν περὶ τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἰδίᾳ γέγραπται. ὃ δὲ νῦν εἰ τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμον, πρὸς αὐτοὺς βραχέα εἰπεῖν δίκαιον. ἡδέως μὲν οὖν ἂν καὶ ἐκείνοις ἀπ' αὐτῶν ὀναίμην. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο, εἰ τῇ φιλονεικεῖν ἀποστάντες, αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσαιεν ἐφ' ἑαυτοῖς. ἔχει δ' ὁ λόγος. ὡς ἡ καλουμένη πρὸς αὐτῶν ἐκείνων φλεγμονή, ἔστι δὲ φύσιν ὄγκος ἐστὶν ὀδυνηρός, ἁπτὸν τυπτος, καὶ σκληρός, καὶ θερμός, ἔστιν τι μᾶλλον ἀφιστάμενον ἐρυθαίνομένη τὴν ἑαυτῆς λόγον, ἢ σκληροτέρην, ἢ πυκνοτέρην ἑαυτῆς ὃ μέρος, ἢ πολὺ μεῖζον ῥύματος πλῆθος, ἢ ἐξ οὗ τοῦτο πεπλήσθαι. οὐ μὴν εἴ τι πάσχει τοῦτο πυκνότερον γέγονεν, ἢ σκληρότερον ἑαυτοῦ. μᾶλλον δ' αὖ ὅτι τε βύρσαι αὐτὸ καὶ ἱμάντων, καὶ πλοκάμων, εἰ πάντη ἐξετείνοντο πρὶν χρήσαι. ὅτω δὲ ἔστι πεπληρωμένων μᾶλλον, κενωσίς ἐστιν, ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πλήρωσι. κενουμένοις μὲν αὖ τοῖς, ἐξ οὗ ἐστὶ τοῖς μείοσι χαλαρώτερα γίνεται. πᾶσι μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγκης, ὥσπερ τοῖς κενουμένοις ἡ χάλασις ἕπεται. πύκνωσις γὴ, ἢ ἀραίωσις; οὐδέτερον ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἁδὲ ῥύσις, ἢ ἐπίλυσις. ὅτε γὰρ ἐξ ἀραιοῦ, ἤδη τι, καὶ ῥᾴων ἐξ αὐτοῦ πάντως ἀναγκαῖον. τί γὰρ εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον ἐπὶ ὃ πεπιεσμένου; ἢ τε εἰ πυκνόν, ἴσως. ὃ γὰρ πολὺ καὶ λεπτὸν, ἐξ οὗ πυκνῶν ὄντων τὸν πόρων. βέλτιον οὖν ἴσως καὶ αὐτοὺς, τοὺς τῶν παλαιῶν ἀναγνόντας βίβλους, μεμαθηκέναι κατὰ πόσους τρόπους, ὃ πρότερον ἐν ᾧ μείῳ περιεῖχετο, ἐκκρίνεται. καὶ γὰρ ἀραιωμένου τῷ πρότερος αὐτὸ, καὶ αὐτοῦ τῷ πρότερον ἐλαττουμένου τε, καὶ πλείονος γινομένου, καὶ σφοδρότερον κινουμένου, καὶ ὑπὸ ἔξωθεν τῶν ἐκτὸς ἐφελκομένου, ἢ πρὸς ἔνιον τῶν ἐντὸς ὠθουμένου, καὶ οὐ ἀπαρρόις δυομένου πρὸς ἔνιον τῶν ἐν-
D τός. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρεὶς, μίαν αἰτίαν κενώσεως ἡγήσαιτο εἶ) τὴν ἀραίωσιν τοῦ πόρων, δόξῃ μηδὲ τὰ φαινόμενα γινώσκειν. ἔλαιον γ' οὖν, ἢ σαπώνιον, ἢ τοιοῦτον τῶν ὕδατος ἀραιῶν ἐναργῶς ὁρῶμεν, εἰ μὴ ὀλίγον ἐντὸς ἑαυτῶν ὑγρὸν ἔχοι, στέγοντα καὶ μὴ μεθιέντα, ὃ πλέον δ' ἀπορέοιμι. τί δὴ ποτ' οὖν, ἢ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑγρῶν ἀραιῶν, ὃ αὖ τοῦτο ἐνένοησεν; ὡς ἐνδέχοιτο ποτε τῶν πλήθει τι πεπιεσμένων ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, ὀλίγα ἀραιοῦσθαι τὸν πόρων, ἐκρεῖν τι. καὶ μὴν δή καὶ κεφάλαιον ἰδόμην πολλάκις ἀραιοὺς ὑγρῶν ὡς διηθεῖσθαι ὃ ὕδωρ. ἀλλ' εἰ μέλιτος ἐγχέοις, ὑ
E διηθεῖται, παχύτερα γὰρ ἢ τοῦ μέλιτος ὑγρὰ τῶν τοῦ κεφάλου πόρων. οὐκ οἶδ' ὅτου τοῦτο ἀπειρίας ἴσως ἐννοῆσαι, ὡς ἔξω λεπτότητα πολλάκις ἐκρεῖ τι, καὶν μηδὲ αὐτὸ ὃ περιέχον σῶμα τετρημένον ἐκ τῆς φύσεως ᾖ. ἀλλ' ὑπὸ πολλάκις ἡ φύσις ἢ σφόδρα ἐξοικεῖ ὃ ζῷον, ὁρμῇ σφοδροτέρᾳ χρησαμένη, ὃ περιὸν ἀπὸ ἐκένωσε δι' αὐτοῦ, καθάπερ ἐκθλίψασά τε καὶ ἀπωσαμένη. τί οἶμαι χαλεπὸν ἴσως ἐννοῆσαι, ὧν γε ἀκριβῶς τοῖς τέχνης ἔργοις ὠμιληκότι, τὰ πολλά. αἱ γὰρ κρίσεις τῶν νοσημάτων ὧδέ πως γίνονται. καὶ παύεται μὲν λοιπὰς τῶν κενουμένων αἰτίας. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐρχομένων ἴσας τε ἀριθμὸν, ἐναντίας δὲ ταύτας οὔσας. ὃ γὰρ ὅτι τῶν ἐκείνων ἀκοῦσαι ὁ τοιοῦτος λόγος ἄκουσμα. ὃ δέ μοι δοκοῦσι τάχα δή ποτε σωθήσειν, ὅτι ὅτ' αὖθις ἐπαθύμει. ὃ δυνάσθαί ποτε ῥύματι ζέσαι τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ πολλῶν τῶν ῥύματος, ἢ λεπτοῦ γενομένου, ἢ ἐκτὸς τῆς φύσεως ἐξελθεῖν. ὃ δὲ τῶν μέρους ἀπαθυμένου, μηδὲν αὐτοῦ τῶν σωμάτων. ὃ δὲ καὶ φύσιν ἀλλοιότερον ἐχόντων, καὶ χρὴ δηλονότι, ὃ μὲν λεπτὸν ῥεῦμα παχυνθὲν, ὃ δὲ πολὺ κε-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 302 sur 413

νοεῖν. τὴν δὲ ὁρμὴν τῆς φύσεως, αὐτὴν ἐν καιρῷ γιγνομένην, δέχεσθαι, μηδὲν περὶ τὰ σώματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτὰ πεφλεγματευόμενον, ἅτε μηδὲ τῆς ῥύσεως ἕνεκα αἴτια. τὸ δ' οἴεσθαι ἕνεκα μὲν φλεγμονῆς, γεγονέναι τὴν πάθος· ἑτέρων δὲ ὑπιπεπλεγμένων, οὐκ οἶδ' ὅπως σωφρονοῦντων ἐστί· πρῶτον μὲν γὰρ ἐπελάθοντο τῶν σφετέρων λόγων, ὡς οὐ τὴν κενώσιν κριτέον τοῖς ῥεούσεσι τὸ γεγονέναι, ἀλλ' εἰς αὐτὰς τὰς σωμάτων δυσκρασίας χρὴ βλέπειν. ὅταν οὖν καθ' ἁπλῆν ὁμοιότητα συγχέωσιν αὐτά, καὶ μηδενὶ φαίνηται διαφέρειν ἡ νῦν φλεγμονὴ τῶν πρόσθεν, ἄλλως γε, ἢ ὅτι μὲν ἀπορρύν τι, τὸ δ' οὔ. πῶς οὐ δεινὸν ἄτοπον, ὑπιπεπλεγμένων μὲν ταυτῶν, γεγονέναι δ' ἐκείνων εἰκότως νομίζειν; ἔπειτα δὲ, πῶς οὐδὲ τοῦτ', ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἔφην, ἐπῆλθεν αὐτοῖς λογίσασθαι, ὅτι μήτε ἐν χειρὶ, μήτ' ἐν ποδὶ, μήτ' ἐν πήχει, μήτ' ἐν βραχίονι, μήτ' ἐν κνήμῃ, μήτ' ἐν μηρῷ, μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος ὤφθη ποτὲ φλεγμονῆς εἶδος τοιοῦτον, οἷ' ἐκεῖνός τι· μόναις γὰρ ἐν ᾧ σώματι, ἢ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τί ῥιστὸν ὑπάρχειν τοῦτο; πότερον ὁ θεὸς πρόσταξε ταῖς κοινότησιν ἁπάσαις ὑπιπεπλεγμέναις, ὥστε μηδὲ πώποτε μηδεμίαν αὐτῶν εἰς ἄλλο μηδὲν τοῦ σώματος ἀφικνεῖσθαι μερῶν, ἀλλ' ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον, καὶ ῥινὶ, καὶ στόματι παλαιεῖν; ἢ φλεγμονὴ μὲν γὰρ, ἅπαντα δυνάται καταλαμβάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γλισχρότητος αὐτῆς αἴτια δέχεσθαι πέφυκεν. ὧν ἕνεκα, τὰ μὲν ἀραιὰ τῶν φύσιν, καὶ δὲ πυκνά· τῶν μὲν ἀπολείπειν τι τοῦ ῥύματος, ἐν δὲ τοῖς ἰσχναῖς. καὶ γὰρ εἰ πληρώσας ἀσκὸν, ἢ ἄλλό τι τῶν ὑγρῶν ἀγγείων, ὑγρᾶς οὐσίας, οὐδὲν ἀπορρεῖ. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῶν ὑγρῶν ἀγγείων, ὀλίγους ἅπαν ὃ πρόσθεν ἀπολείπει. τί δὴ οὖν χαλεπὸν ἦν, ἐννοήσαντας αὐθις ὅσον γε ὃ ἄλλο δέρμα πρὸς γεγονέναι ἐστὶ τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς μυκτῆρας, ἢ τὸ στόμα, τῇ τῶν μαλακῶν φύσει τὴν αἰτίαν αἰνιττόμενον, προέντας ὑπιπλοκὴν καὶ λέξεις μακρούς; ὅτι γὰρ οὕτω τοῦτ' ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μετ' ἐλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γινόμεναι φλεγμοναί. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνον ἀπορρεῖ τὸ λεπτομερὲς, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινὶ, καὶ στόματι, ἕως δ' ἂν ἀπαθὲς ᾖ, καὶ πρώτως γεγονὸς τὸ δέρμα, τοῦ μηδὲν ἀπολείπειν, τοῦτο αἴτιον, ὅ τε φλεγμονῆς εἶδος. ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ μέλιτι δοὺς, ἢ ὑγρᾷ πίττῃ πολὺ τὸ πλῆθος ἀμέτρῳ, ἀπορρεῖν, ἢ ἔλαιον, οὐδὲν ἀπορρεῖ, διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος πάχος, ἢ ὕδατι μὲν, ἢ οἴνῳ τῶν ὑγρῶν λεπτοῖς, ἀλλ' ἐλαχίστῳ τούτῳ· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, λόγον, οὐ διὰ πολὺν ἐπείναι τινι τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς ὑγρότητος, ἢ ὡς μὴ περιττεύειν, ὥσπερ καὶ ὅτι τὰ κατὰ φύσιν ἐχόντων. ὥστ' ἐνδέχεται ταὐτὸν εἶδος τῆς φλεγμονῆς, μηδενὶ διαφέρειν ἄλλῳ γε, πλὴν τοῦ πάχους τῆς ὑπορρεούσης οὐσίας, ὀφθαλμίαν ἐργάσασθαι χωρὶς ῥεύματος, ὡς οἱ σοφώτατοι Μεθοδικοὶ, γενικῶς ὀνομάζουσι, καὶ διαφέρον οἷον) τὸ ὑπιπεπλεγμένης, ὑπολαμβανόμενοι τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἄνω τε κάτω μεταφέρουσι, σωματικὰς ἀξιοῦντες εἶναι τὰς καταστάσεις τῶν παθῶν, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς σπουδάσασθαι. πῶς οὖν, ὅταν εἰ μὲν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ᾖ, ἑτέρη δὲ ἄλλῳ γε διαφέρουσα, μόνῃ δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων, ἔπηται, ποτὲ μὲν, ἀπορρεῖν τι, ποτὲ δὲ ἴσχεσθαι, διαφερούσας ὑπολαμβάνετε εἶναι τὰς κοινότητας; οὕτω μὲν δὴ καὶ τὸ ὑπιπεπλεγμένον ὑμῖν ἀδιανόητον ἐστί. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ μέρος, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ διαιτὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν, ὅσα σφάλλεσθε, πάλιν αὖ αὖθις μαθήσεσθε, εἰ μηδέπω διὰ τούτων ἐπείσθητε. νυνὶ δὲ ἐπεὶ καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ ταῦτα, καταπαύσω τῆδε τὸν παρόντα λόγον.

nuare: naturæ impetum, ſi opportunè contingat, excipere, nihil circa oculorum corpora ipſa molientem, vt quæ fluoris cauſam non præbuerint. Cæterùm aliam inflammationē aſtrictū eſſe affectum arbitrari, aliam implicitā, inſignis eſt dementiæ; quandoquidem primùm orationis ſuæ obliti ſunt, ſcilicet fluens non euacuatione æſtimandum eſſe, aut retētionibus aſtrictū, verùm ad ipſas corporū affectiones reſpiciendū. Quum itaque ſimiles omnino inter ſe exiſtant, & nullo præſens inflammatio à priore differre videatur alio nomine, quàm quòd ex his quippiā defluit, ex illa nō; quomodo nō inſigniter abſurdū eſt, aliam inflammationem implicitam, aliam aſtrictā nominare? Deinde quo pacto, nec hoc quod erat promptiſſimū, illis in mentem venit ratiocinari, nec in manu videlicet, nec in pede, nec in cubito, nec in brachio, nec in tibia, nec in femore, nec in alia qualibet corporis parte talē aliquādo inflammationis ſpeciē, qua foras aliquid efflueret, inuentam eſſe; ſolis autē, quæ os, oculos & nares infeſtāt, hoc euenire? Vtrum Iupiter omnibus implicitis cōmunitatibus inſtituit, vt earum nulla vnquam in aliam corporis partem ſe immittat, ſed oculos ſolum, naſum & os infeſtet? Inflammatio ſiquidem omnia poteſt occupare, quæ eius generationis cauſæ recipiendæ ſunt idonea. Quoniam verò quædam natura ſunt rara, quædam denſa, ex his quidem aliquid fluoris manat, in illis retinetur. Nam ſi vtrem, vel aliud quid ita obſtructū humida ſubſtantia repleas, nihil effluet. Si verò ſpongiam, aliúdque id genus rarū, quicquid eſt ſuperflui, effundetur. Quid negotij ergo eſt, ſi cognoſcas quanto omnis alia pellis ſit aſtrictior ea quæ oculos, nares, & os contegit, particularū naturæ cauſam attribuere, multis verborum ambagibus & nugis omiſſis? Quòd enim hoc ſic habet, innuūt cum exulceratione in aliis partibus factæ inflammationes; quia illarum quod tenuius eſt & ſubtilius, emanat, quemadmodum in oculis, naſo & ore. Donec autem cutis inoffenſa & aſtricta prorſus fuerit, eius quod nihil refundit, hæc cauſa, non inflammationis ſpecies eſt; quemadmodum rurſus ſi melle, aut pice liquida, non ita ſi copiā ſpectes, immodica ſpongiam aut lanā imbuas, nihil propter liquidi craſſitiem effluit, vel ſi aqua, vel aliquo tam tenui, ſed hoc pauciſſimo; eadem arbitror ratione ex oculis nos vſquequaque aliquid profunditur, aut propter humorū craſſitiē, aut quod non redundent, quemadmodū in iis qui ſecundum naturam habent. Quare eadem inflammationis ſpecies nō alia re diſcrepans, quàm ſubſtantiæ influentis craſſitie, lippitudinem ſine fluxu generare poteſt, quā ſapiētiſſimi Methodici aſtrictam nomināt, credúntque cū implicita huic eſſe diſcrimen verborum ſuorū obliti, quæ ſurſum & deorſum trāſferunt, corporeas affectuū præparationes eſſe, nō in humoribus cōſiſtere autumātes. Quonā igitur pacto, ſi in corporibus eadē ſit affectio, nulla re alia differens, ſolam verò humorum tenuium vel craſſorū naturā ſequatur, vt interdū aliquid effluat, interdum retineatur, diuerſas eſſe cōmunitates exiſtimatis? Haud ſecus implicitum mixtúmque veſtrū nō eſt intelligibile. Quantum verò iā particulatim nō ſolū in ea medicinæ parte, quæ victu curat, ſed etiam in ea quæ manu, & quæ medicamentis medetur, aberretis, iterum forſan diſcetis, ſi iis nondū fidē adhibeatis. In præſentia verò, quoniam hæc medicinæ recens initiatis ſufficiunt, libro huic præſenti finem imponam.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ.

GALENI DE OPTIMA SECTA AD THRASYBVLVM LIBER.

A

CAPVT I.

Quale esse debet præceptum cuiuslibet artis.

VNVMQVODQVE medicorum præceptorum, ac vniuersè omne preceptum, primùm sanè verum esse debet, deinde vtile, postremò propositis consentaneum. Nam ex hisce tribus sanum iudicatur præceptum, vt si quod ex prædictis præcepto desit, ne præceptum quidem hoc prorsus sit dicendum. Siquidem artes ex præceptis constant, iisque non quibuslibet, sed primùm sanè conuenit vt constitutio aliqua perceptiones animi habeat: deinde etiam ad vtile aliquid deducat. Idcirco necessarium est, omne præceptum & verum existere & vtile, & consequentiam quandam non modò circa proposita principia, sed etiam ad reliqua præcepta obtinere. quatenus enim sub animi perceptionem omne cadit præceptum, verum ipsum esse oportet; falsorum namque perceptiones non sunt: quatenus autem ad finem aliquem tendit vitæ commodum, vnumquodque illorum vtile & necessarium esse debet. Collectio autem comprehensionum seu perceptionum tum ad mutuam præceptorum concordiam, tum ad propositum principium examinanda est. Quoniam verò vt sub vno principe subditorum congeries intelligitur, ita quoque ad propositum principium, præceptum refertur: idcirco omne præceptum verum, vtile, & consentaneum esse conuenit. At si tribus his quodlibet præceptum artificiale iudicatur, constat & medica præcepta his ipsis esse iudicanda. Fuerit igitur operæpretium, quoniã semper neque verũ quale sit & quomodo iudicari debeat, manifestum existit, neque vtile, neque consentaneum, facilia sunt cognitu, notas quasdam horũ, & iudicandi instrumenta ante alia tradere.

CAPVT II.

Verum quomodo iudicetur & varie esse iudicia.

ITaque verum, sermonis cum subiectis consensu iudicatur: sed quia subiectorum alia apparent, alia latent, ac eorum quæ apparent, quædam

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ποῖόν ἐστι δεῖ ὃ τῆς ἑκάστης τέχνης θεώρημα.

ΕΚΑΣΤΟΝ τῶν ἰατικῶν θεωρημάτων, καὶ καθόλου παντὸς θεώρημα, πρῶτον μὲν ἀληθὲς εἶναι δεῖ, εἶτα χρήσιμον, εἶτ' ἀκόλουθον ταῖς ὑποτεθείσαις ἀρχαῖς. οὐ γὰρ ἂν τῶν τοιῶνδε τούτων ὃ τυχὸν θεώρημα κρίνειας, ὡς ἐάν τι τῶν εἰρημένων, τοῦ θεωρήματι μὴ παρῇ, οὐδὲ θεώρημα τοῦτο τοιοῦτον ἀρχὴν ἂν εἴη ῥητέον. ὅτι γὰρ αἱ τέχναι οὐκ θεωρημάτων εἰσὶ, καὶ τούτων οὐχ οἵων ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν σύστημά τι δεῖ ἔχειν τῶν καταλήψεως, εἶτα καὶ πρὸς χρήσιμόν τι φέρειν. ἀφ' οὗτ' ἀναγκαῖον ὄντι πᾶν θεώρημα καὶ ἀληθὲς εἶναι, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκολουθίαν τινὰ ἔχειν, ἃ μόνον πρὸς τὰς ὑποτεθείσας ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ θεωρήματα. καθ' ὅσον μὲν γὰρ ὑπὸ κατάληψιν πίπτει παντὸς θεώρημα, ἀληθὲς αὐτὸ ὑπάρχειν δεῖ. ψευδῶν γὰρ οὐκ εἰσὶ καταλήψεις. καθ' ὅσον δὲ πρός τι τέλος συντείνει, εἰς τὸν βίον φέρον, δεῖ ἕκαστον τῶν θεωρημάτων χρήσιμον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον. ὃ δὲ σύστημα τῶν καταλήψεων πρὸς τὴν ἀλληλοσυμφωνίαν τῶν θεωρημάτων, καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν ὅπερ ζητεῖν δεῖ. ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ ὑπὸ ἕνα ἄρχοντα ὃ σύστημα νοοῦμεν τῶν ἀρχομένων, οὕτω καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν ὃ θεώρημα ἀναφέρεται. ἀφ' οὗτο παντὸς θεώρημα ἀληθὲς καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκόλουθον εἶναι δεῖ. εἰ δὲ τοῖς πρόσθεν τούτοις πᾶν θεώρημα τεχνικὸν κρίνεται, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἰατρικὰ θεωρήματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις κρίνοιντο ἄν. δεῖ τοίνυν, ἐπειδήπερ ἀεὶ μήτε ὃ ἀληθὲς ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ὅπως ἂν κρίνοιτο, πρόδηλον ὑπάρχῃ, μήτε ὃ χρήσιμον, μήτε ὃ ἀκόλουθον, διὰ παλαιπάντα ἐστὶ, γνωρίσματα τούτων τινὰ, καὶ κριτήρια πρὸ τῶν ἄλλων παραδοῦναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὅπως ὃ ἀληθὲς διακρίνεταί τε, καὶ τὰς διαφορὰς ἔστι κρίσις.

ΤΟ μὲν οὖν ἀληθὲς κρίνεται τῷ λόγου συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ὑποκειμένων, ἃ μὲν φαίνεται, ἃ δὲ κρύπτεται, καὶ τῶν φαινομένων, ἃ μὲν εἰσὶν ὧδε

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 304 sur 413

αὐτῶν καταληπτά, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ἃ δ' οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων ὅτι καταληπτά, ὡς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. πάλιν δ' αὖ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ τ' ὅτι καὶ λέγεται, ὡς τὰ δὶς δύο, τέσσαρα, ἃ δὲ, δι' ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, ὡς τὸ, ᾧ ὅτιν οὖ, καὶ κακῶς χρήσασθαι, καὶ τὰ ἑξῆς, δεῖ ἐπιφέρειν ἀεὶ τὸν λόγον, καὶ τὸ θεώρημα ὅπερ τοῦ εἴδους τοῦ οἰκειουμένου πρόβλημάτος, περὶ ὃ ἔστι καὶ ὁ λόγος, ἢ ἐφ' ᾧ γέγονε τὸ θεώρημα. καὶ ἐὰν μὲν πρός τινος τῶν φαινομένων ᾖ, πρὸς σκοπὸν ἁρμόζειν. ἐὰν δὲ περί τινος τῶν κεκρυμμένων, σκοπεῖν χρὴ, εἰ σύμφωνόν ἐστί τινι τῶν κεκρυμμένων. κρίσεις δὲ τῶν φαινομένων καὶ τῶν κεκρυμμένων διαφέρει. ὅσα μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐξ ἑαυτῶν ἐστι καταληπτά, αἰσθήσει κρίνεται, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ὅθεν καταγελᾶν δεῖ τῶν ἰατρῶν ὅσοι τῶν τῶν φαινομένων κρίσιν, οὐχὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, ἀλλ' ἀποδείξει τινὶ πειρῶνται ποιεῖσθαι. ὥσπερ ἀμελὴς καὶ Ἀσκληπιάδης περὶ τῶν ὑπὸ πνευμάτων τὴν καρδίαν ὑμένων διαλελυμένων, Ἐρασίστρατον πεπλανῆσθαί φησιν. Ἡρόφιλον γὰρ πολλὰ ἀναγκαῖα μὴ ἑωρακέναι, παρὸν αὐτὸν ἐπὶ τῶν φαινομένων διαπορεῖν καὶ ὁ μὲν παρόντων ἐλθόντα, ἀποφήνασθαι περὶ τοῦ πράγματος, καὶ μὴ δόξαις ἠλιθίαις ἀποπιστεῦσαι. τῶν γοῦν φαινομένων, ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται, κριτήρια, ὡς ἔφαμεν, ὅτι τὰ αἰσθητήρια. τῶν δὲ φαινομένων μὲν, μὴ ἐξ ἑαυτῶν δὲ, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένων, κριτήριόν ἐστιν ἡ συμπαρατήρησις. λέγω δὴ τὰ διὰ σημείων καταλαμβανομένων. πάλιν αὖ τῶν κεκρυμμένων, ὥσπερ πλείους αἱ διαφοραὶ, ὅταν καὶ τὰ κριτήρια διαφορᾶ. ὅπερ ἐστὶ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστιν, ὡς τὸ ἀδύνατόν ἐστι τὸν αὐτὸν αὖθις ἅμα ἐν Ἀθήναις τε εἶναι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἃ δὲ, δι' ἀποδείξεως καταλαμβάνεται. τῶν μὲν ἐναργῶν ὑπάκοισις, ἡ κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ἔννοια. τῶν δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβανομένων ὑπάκοισις, ἡ τοῖς τὰ ὁμολογούμενα συμφωνία. χρῆσθαι δ' αὖ πάλιν ἡ τῶν ὁμολογουμένου ὑπάκοισις, εἰς πλείονα. ἤτοι γὰρ τῇ τοῖς τὰ φαινόμενα ὁμολογουμένου κεῖνται, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἐναργῆ, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἀποδεδειγμένα. πῶς μὲν οὖν δεῖ κρίνειν τὸ ἀληθὲς τε, καὶ τὰ φέροντα πρὸς τοῦτο τὰ ἀληθοῦς κρίσιν, εἴρηται.

A ex ſeipſis percipiuntur, vt album, & nigrum: quædam non ex ſeipſis, ſed ex aliis, vt quæ ſignis comprehenduntur: rurſus occultorum, nonnulla euidentia ſunt & dicuntur, vt bis duo, quatuor: nonnulla ex demonſtratione percipiuntur, vt hoc ſuo licet benè & malè vti, & reliqua: conuenit ſemper ſermonem ac præceptum ad rei ſubiectæ de qua etiam agitur, aut propter quam factum eſt præceptum, ſpeciem referre. Ac ſi quidem de aliquo apparenti ſit, ad illud accommodare: ſin autem de aliquo latenti, conſiderandum eſt an alicui latenti conſonum ſit; iudicium verò apparentium & latentium diuerſum eſt. Quæ enim B inter apparentia ex ſeipſis comprehenduntur, ſenſu iudicantur, vt album & nigrum. Vnde ridendi ſunt medici qui apparentium iudicium non ſenſoriis, ſed demonſtratione quadam moliri conantur. quemadmodum profectò Aſclepiades de adnatis cordi membranis diſputans, Eraſiſtratum erraſſe dicit. Herophilum enim quum multa diſſeruiſſet, non vidiſſe vbi liceret ipſi ad apparentium diſquiſitionem, vt par eſt, profectum, de re pronunciare, & opinionibus veris fidem non derogare. Apparentium igitur quæ non ex ſeipſis comprehenduntur, iudica- C toria, vt dixi, ſunt ſenſoria: quæ verò non ex ſe, ſed ex aliis cognoſcuntur, iudicatorium eſt obſeruatio: dico autem eorum quæ ſignis percipiuntur. Rurſus occultorum vt plures ſunt differentiæ, ita etiam iudicatoria diuerſa. In occultis alia euidentia ſunt, exempli cauſa, fieri non poteſt vt idem homo ſimul Athenis ſit, & in Ægypto: alia demonſtratione intelliguntur; iam euidentium ſanè iudicium eſt communis omnium hominum, notitia. Eorum quæ demonſtratione comprehenduntur iudicatio, conſenſus eſt cum iis, quæ in confeſſo habentur. Scinditur D autem rurſus confeſſi iudicium multifariam; vel enim conſenſu, quem cum apparentibus obtinet, confeſſum iudicatur: vel eo quem cum euidentibus: vel illo quem cum demonſtratis. Quomodo igitur iudicare conueniat verum, & quæ ad veri iudicium ducunt expoſuimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ διαγνώσεως τοῦ χρησίμου θεωρήματος· καὶ τὰ φαινόμενα οὐκ εἶναι τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα.

CAPVT III.

De vtilis præcepti dignotione; & euidentia non eſſe artis præcepta.

E ΕΞῆς δὲ περὶ τοῦ χρησίμου θεωρήματος, ῥητέον. κρίνεται τοίνυν τὸ χρήσιμον θεώρημα τῇ πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης διαφορᾷ. δεῖ δὲ αὐτὸ πρῶτον μὲν καταληπτὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἀδύνατον ᾖ, ὡς τὸ, τοῦ ἱπποκενταύρου χολὴν λύειν ἀποπληξίαν, διότι ἀκατάληπτόν ἐστι, διὰ τοῦτο χρῆσιν. εἶτα δεῖ τινὰ καταλῆψιν αὐτοῦ μὴ κοινὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπάρχειν, ἀλλ' ἰδίαν τῆς τεχνικῆς. διὰ τοῦτο γάρ τοι, φαμὲν ἡμεῖς πεπλανῆσθαι τοὺς οἰομένους ἀρχὴν τῆς τέχνης τὰ φαινόμενα εἶναι. οὔτε γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ἡ τέχνη, οὔθ' ἡ παράδοσις τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίγνεται. οὐδεὶς γὰρ τὰ φαινόμενα παραδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ ὅπερ τοῖς F φαινομένοις θεωρήματα, ἅπερ οὐ φαίνεται. ταῦτ' οὖν καὶ ἀρχὴ τῆς τέχνης, οὐλόγως ἄν τις εἴποι. τὰ ὅπερ τοῖς φαινομένοις λέγω θεωρήματα, δηλονότι ἀρχὴ τῆς παραδόσεως τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων ἔσται. εἰ γάρ τοι φαίη τις τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴ εἶναι, λήσεται ἑαυτὸν,

DEinceps autem de vtili præcepto dicendum. Iudicatur itaque vtile artis præceptum relatione ad finem: oportet autem ipſum primum ſanè eſſe quod percipi poſſit. Si enim fieri nequit vt Hippocentauri bilis apoplexiam ſoluat, eo quòd percipi nequit, idcirco redditur inutile: deinde conuenit perceptionem ſeu comprehenſionem ipſius non communem cum idiotis exiſtere, ſed artificum propriam; ideo enim nos dicimus erraſſe qui artis principium apparentia eſſe arbitrantur: neque enim ars ex apparentibus conſtat, neque traditio artis ex illis fit: quippe nemo apparentia tradit, ſed de apparentibus, præcepta quæ non apparent. Hæc igitur etiam initium artis iure quis dixerit, quæ de apparentibus dico præcepta, quoniam traditionis artis initium ex euidentibus efficitur. Si quis enim dixerit apparentia artis eſſe initium, ſui ipſius obliuiſcetur, nihil

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 305 sur 413

nihil putans differre artem à non arte. Quandoquidem enim apparentium perceptio similis est artifici & imperito, constat hac ratione artificem nihilo plus idiota futurum, imò ne artem quidem habiturum: siquidem eorundem etiam eadem comprehensio est, artifici & idiotæ. Quare præceptorum inuentionis principium meritò dicetur: artis autem initium apparentia non sunt. Vt enim vestigia leporis inuentionis initium meritò aliquis dixerit: initium autem leporis nemo compos mentis dixerit (neque enim lepus ex vestigiis constat) ita & ea quæ apparent præceptionum inuentionis initium rectè dixeris, quoniam authores ipsius ab his exorsi eam constituerunt: artis verò non item. Conuenit enim principia ad qualitatem illius cuius sunt principia, referre. Artis igitur initia non idiotis manifesta esse oportet, neque enim artes omnes ipsis conspicuæ sunt, deinde & initia artium traduntur: at quæ apparent, non traduntur. Quocirca nulla ratio est, cur apparentia artis initium esse dixerit aliquis.

A Οὐδὲν διαφέρειν οἰόμενος τέχνῃ ἀτεχνίας. ὅπερ γὰρ ἡ τῶν φαινομένων καταληψις ὁμοία ὑπὸ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ, δῆλον ὡς κατὰ τοῦτο, οὐδὲν πλέον ὁ τεχνίτης ἕξων τοῦ ἰδιώτου ἔσται, ἀλλ' οὐδὲ τέχνῃ ἔχων, εἴπερ τῶν αὐτῶν, καὶ ἡ αὐτὴ καταληψις ὑπὸ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ. ἀρχὴ μὲν οὖν εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων τὰ φαινόμενα λέγοι τ' ἂν δικαίως. τῆς δὲ τέχνης ἀρχὴ, τὰ φαινόμενα οὐκ ἔστιν. ὡς γὰρ τὰ ἴχνη τοῦ λαγωοῦ, εὑρέσεως ἂν τις ἀρχὴν εἴποι βουλόμενος, ἀρχὴν δὲ τοῦ λαγωοῦ, οὐκ ἂν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὐδὲ γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν ἰχνῶν ὁ λαγωός· οὕτω καὶ τὰ φαινόμενα, ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων, καλῶς ἂν τις εἴποι, ὅτι ἀπὸ τούτων ὁρμηθέντες οἱ συστησάμενοι αὐτὴν συνεστήσαντο, τῆς δὲ τέχνης οὐκ ἔστι. δεῖ γὰρ ἀναφέρειν τὰς ἀρχὰς ὅτι τὴν ποιότητα ἐκείνου, οὗπερ εἰσὶν αἱ ἀρχαί. καὶ τὰς τέχνης οὖν τὰς ἀρχὰς, μὴ φανερὰς εἶναι τοῖς ἰδιώταις προσήκει, οὐδὲ γὰρ αἱ τέχναι πᾶσαι παραδηλοί εἰσιν αὐτοῖς, εἶτα δὲ καὶ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν, παραδίδονται, τὰ δὲ φαινόμενα, οὐ παραδίδονται. διόπερ οὐκ ἄν τις βουλόμενος τὰ φαινόμενα, τῆς τέχνης ἀρχὴν εἴποι.

B

C

CAPVT IV.

In quibus præcepta consistant: & quid sit præceptum.

COnsistunt enim præcepta vel in apparentibus, vel in iis quæ ab aliis sumuntur, vel prius demonstratis, vel in euidentibus, huiusmodi quodam modo. In apparentibus quidem ita, occurrens aliquis pluribus in corde vulneratis commorientibus, mortis causam quæsiuit. Cõsiderans igitur, reperit neque ob facultatis defectum, neque propter inopiam materiæ præsidiorum intercuntes, sed propter insignem membri vsum. Intelligens igitur citra partis huius actionem & vsum corpori ab eo obuenientem animal seruari non posse, componénsque cum ratione quæ in apparentibus inuenta sunt, præceptum hoc condidit. Si quis in corde vulnus acceperit, ille moritur. Hoc igitur secundum eorum quæ apparent consequentiam ratione inuentum, & vniuersè pronunciatum est præceptum: imò ex apparentibus præceptum constituitur, vt ex apparentibus in phlegmone. Si quis phlegmonem habet, ille tumorem habet renitentem, qui dolorem pulsatilem inferat. Apparentia igitur inuentionis præceptorum fiunt initium: præcepta autem ex apparentibus per consequentiam inuenta, artis constitutionis principium; & ex apparentibus quidem huiusmodi quodam modo præceptum constituitur: ex iis verò quæ ex aliis comprehenduntur, præceptum hoc pacto constituitur. Si alicui hæc obueniunt symptomata, ille sanguinis redundantia laborat, quam hæc comitantur, illi iecur, aut renes, aut huiusmodi quippiam affectum est. At ex prius demonstratis in hunc modum præceptum constituitur. Vbi demonstratum est coctionem existere, & ea quæ coquuntur fundi & humectari, deinde ita distribui: item ægrotantes alimentis, quæ non magnam elaborationem requirant indigere, ex his istud fit præceptum. *Humidi victus omnes febricitantibus conducunt.* Ex euidentibus ita: Quicquid multum, naturæ inimicum, ac non satietas, non fames,

D

E

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐπὶ τίσιν συνίστανται τὰ θεωρήματα· καὶ τί ἐστὶ θεώρημα.

Συνίστανται γὰρ τὰ θεωρήματα, ἤτοι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναργέσιν, κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον. ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις ὧδε. ἐντυχών τις πλείοσι καρδίης τρωθεῖσι ἀποθνήσκουσιν, ἐζήτησε τὴν θανάτου τῶν αἰτίαν. λογιζόμενος οὖν, οὔτε ἐπὶ ἔνδειαν δυνάμεως, μήτε δι' ἀπορίαν ὕλης βοηθούσης ἀποθνήσκοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπεναντίωσιν χρείαν τοῦ μέρους. ὑπῆρχε γὰρ οὐ μόνον τῆς τοῦ μέρους τούτου ἐνεργείας, καὶ τῆς περιεστώσης ἀπ' αὐτοῦ τῷ σώματι χρείας, σώζεσθαι τὸ ζῷον ὃ δύναται, σωθεὶς τε τῷ λογισμῷ τὸ ὑπὸ τῶν φαινομένων σύμπτωμα, πεποίηκε τοῦτο τὸ θεώρημα. Εἴ τις ὑπὸ καρδίης τρωθείη, ἐκ ἔνος ἀποθανεῖται· τοῦτο οὖν κατ' ἀκολουθίαν τῶν φαινομένων τῷ λογισμῷ εὑρεθὲν, καὶ καθολικῶς ἐξενεχθὲν, ἔστι θεώρημα. μᾶλλον δ' ὅτι τοῖς φαινομένοις συνίσταται τὸ θεώρημα, ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν τῇ φλεγμονῇ, Εἴ τις φλεγμονὴν ἔχει, ἐκ ἔνος ὄγκον ἔχει αὐτύπτοντα, σφυγματώδες ἄλγημα ὑπιφέροντα, τοῦτο οὖν τὰ φαινόμενα ἀρχὴ εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων. τὰ δὲ θεωρήματα ὅτι τοῖς φαινομένοις κατ' ἀκολουθίαν εὑρεθέντα, ἀρχὴ συστάσεως τέχνης. καὶ ὅτι μὲν τοῖς φαινομένοις κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον συνίσταται τὸ θεώρημα. ὅτι δὲ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, τὸ θεώρημα οὕτω συνίσταται. Εἴ τινι τάδε τὰ συμπτώματα ἔστιν, ἐκεῖνος ἐν πλήθει αἵματός ἐστιν. ᾧ τάδε προσπίπτει, ἐκείνῳ ἧπαρ, ἢ νεφροὶ, ἢ τι τοιοῦτον ἔπαθεν. ὅτι δὲ τοῖς προαποδεδειγμένοις οὕτω συνίσταται τὸ θεώρημα. ἀποδεδειγμένου γὰρ τοῦ ὅ, τι πέψις ἐστὶ, καὶ τὰ πεπόμενα χεῖται τε καὶ ὑγραίνεται, ἔπειτα οὕτως ἀναδίδοται, καὶ ὅτι οἱ νοσοῦντες δέονται τῆς μὴ πολλῆς κατεργασίας δεομένων ἐδωδῆς, ἐπὶ τούτοις γίνεται τὸ θεώρημα τοῦτο. αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖς πυρέττουσι, συμφέρουσιν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναργέσιν οὕτω, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, καὶ οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 306 sur 413

οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν, ὅ, τι καὶ μᾶλλον τῆς φύσεώς ἐστι. καὶ ὄχου πλησμονὴ πίπτει νοσήματα, κένωσις ἰᾶται. σαφῶς γὰρ ὄντος, ἐφ' ὧν μὲν, ὅτι τῷ ἰσχὺν τινὰ δυνάμεν, ἐφ' ὅτι τὸ ποιοῦντος ἀφελομένου, οὐκ ἂν γένοιτο τὸ γιγνόμενον, συνεστήσαντο τὰ εἰρημένα θεωρήματα. ἔστι δὲ πᾶν θεώρημα, καθολικόν τε καὶ βέβαιον. πεπλανήσθαι οὖν οἱ τὴν τέχνην στοχαστικὴν εἶναι λέγοντες, διότι στοχαστικὰ ἔχει τὰ θεωρήματα. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς στοχαστικὴ λέγεται, ἔσηκε γὰρ ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πράξεως, καὶ τῆς τῶν ἰατρευόντων ἐνεργείας. αὐτὴ γὰρ ἄστατον ἔχουσα τὴν ὑπόστασιν, στοχαστικὴν τὴν τέχνην ποιεῖ, ἐπεὶ τὰ θεωρήματα ἁπασῶν τῶν τεχνῶν, ὁμοίως βέβαιά τέ ἐστι, καὶ ἑστηκότα. τοῦτο δὲ οὐ μὴ βεβαίους εἶναι τῶν τεχνῶν ἁπασῶν τὰς ὑπὸ τύχης, στοχαστικὰς εἶναι τῶν τεχνῶν λέγοιτο, ὅσαν ἄστατον ἔχωσιν, ὡς ἔφην τὴν ὑπὸ τύχης. ὑπὸ δὲ, οὐ χρήσιμον τῇ πράξει τὸ τέλος αἰτιόμεθ' ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι, ἀναγκαῖον οὖν εἶναι ἐπιδείξαι τὸ τῆς τέχνης τέλος, ἵνα τοῦτο δηλου τούτου γενομένου, τοῦτο δηλον ᾖ, ἐφ' ὅ, τῷ χρὴ ἀναφέροντα κρίνειν τὸ χρήσιμον.

neque aliud quod uis bonum, quod naturæ nimium est. Item vbi repletio morbos parit, inanitio medetur. Quum enim euidens sit, in illis sanè quòd iis quæ supra vires sunt: in hoc autem quod, efficiente adempto, non vtique fieret id quod fit, dicta præcepta sunt composita. Est autem omne præceptum & generale & firmum; quocirca errant qui artem coniecturalem esse dicunt, eo quòd præcepta habet coniecturalia. Non enim ex præceptis coniecturalis dicitur (firma enim hæc sunt) sed à praxi & medicantium opera. Nam ipsa quum instabilem habeat euentum, artem reddit coniecturalem, quoniam præcepta omnium artium similiter, & firma sunt & stabilia. Inde autem quòd omnium artium euentus stabiles non sunt, quædam artium coniecturales esse dicuntur, quæ instabilem vt dixi, habent successum. Porrò quia vtile ad finem relatione iudicandum esse diximus, necessarium fuerit artis finem indicare, vt manifesto hoc reddito, constet ad quid referendo vtile, iudicare oporteat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τέλους τεχνῶν ὅλῃ τῆς αὐτῶν διαιρέσεως.

Τῶν τεχνῶν τινων, αἱ μὲν ποιητικαὶ τῶν οὐκ ὄντων εἰσὶν, ὡς ἡ ναυπηγικὴ, αἱ δὲ σωτηρικαὶ τῶν γενομένων, ὡς ἡ κυβερνητικὴ, αἱ δὲ ἀμφότεραι, ὡς ἡ οἰκοδομικὴ. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ποιουσῶν ἢ σωτηρουσῶν τεχνῶν, εἷς τρόπος ἐστὶ τῆς ἐπιτυχίας, ὅλῃ τοῦτο ἁπλῆ ἐστὶν ἡ τοῦ χρησίμου κρίσις· ἐπὶ δὲ τῶν ποιουσῶν τε καὶ σωτηρουσῶν, οὐκ εὐχερές. οὐ γὰρ δεῖ ἀχρηστον νομίζειν τὸ μὴ φέρον ἐπὶ σωτήρησιν, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖν εἰ σωτελῆ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ μὴ ὄν. ἰατρικὴ τοίνυν τῶν ποιουσῶν τε καὶ σωτηρουσῶν ἐστιν. οὐ μὴν δεῖ ὑπολαβεῖν διπλοῦν εἶναι τῆς τέχνης τὸ τέλος, τό, τε μὴ ὂν ποιῆσαι, εἶναι τὴν ὑγείαν, καὶ τὸ σωταρχον αὐτῆς διαφυλάξαι. διὰ γὰρ αὐτῶν, φασὶ, ῥημάτων ποιοῦσα τὴν ὑγείαν, καὶ σωτηροῦσα, διπλοῦν ἂν ἔχοι τὸ τέλος. εἰ μὲν οὖν φανερὰ μὴ ἰῶτο τὰ αὐτὰ θεωρήματα, ἐπ' ἀμφότερα τὰ τέλη ἄγοντα, διαφερόντων καὶ τῶν τελῶν, διαφοροι ἂν ἦσαν καὶ αἱ τέχναι, καὶ δύο ἰατρικαὶ· ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν αὐτὰ θεωρήματα, οἱ δὲ σκοποὶ διαφέρουσι, μία ἅπασα τέχνη, διαφερόντως ἂν ἔχοι τοὺς σκοποὺς. ἀγνοοῦσι δ' ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς τῆς τέχνης εἷς ἐστιν ἡ ὑγεία, καὶ τὸ τέλος ἓν τὸ τυγεῖν ὑγείας, οἱ δὲ τρόποι τῆς ὑπιτυχίας διαφέροντες. οὐκ ἐξαλλάττει οὖν ὁ σκοπὸς, οὐδὲ τὸ τέλος τοῦτο τὸν τρόπον τῆς ὑγείας. ὑπομένομεν γὰρ ἡμεῖς ὄντες τῶν βλάπτειν πεφυκότων, ὅπου μὲν τὰ βλάπτοντα ἀφαιροῦντες, σωτηροῦμεν αὐτὸ· ὅπου δ' ἐκκλίνοντες, σωτηροῦμεν αὐτό. τὸ χρήσιμον τοίνυν ἐν ἰατρικῇ δεῖ κρίνειν, σκοπούμενον, ὁτὲ μὲ, εἰ τοῦτο τὸ ποιῆσαι τὸ ὑγείαν φέρῃ, ὁτὲ δὲ, τὸ σωτηρῆσαι.

CAPVT V.

De fine artium per ipsarum diuisionem.

ARtium igitur aliæ factrices sanè existunt eorum quæ non sunt, vt nauium compactoria: aliæ factorum conseruatrices, vt gubernatoria: aliæ vtræque, vt ædificatoria. In factiuis igitur aut conseruantibus artibus vna euentus ratio est, ac modus, ideò simplex est vtilis iudicium: at in ambabus & factiuis & conseruatricibus non facile, quippe non vtile existimandum est, quod non ducit ad obseruationem. Verùm curiosè scrutari conuenit, an aliquid ad id quod non est faciendum, conducat. Medicina igitur ex factiuarum & conseruatricum numero est: non tamen duplicem artis finem esse censere conuenit, sed id quod non est efficere, vtpote sanitatem, & eius subiectum tueri. Nam eisdem, inquiunt, verbis sanitatem efficiens & conseruans, duplicem habere possit finem. Si igitur manifestò præcepta eadem non essent, ad vtrumque ducentia finem, differentium etiam finium diuersæ essent artes, & duæ medicinæ: quoniam verò eadem sunt præcepta, scopi autem differunt, vna ars quum sit, diuersos habebit scopos. Verùm ignorant vnum artis scopum esse sanitatem, vnúmque finem hanc consequi, at modos consequutionis differentes. Itaque scopus aut finis à sanitatis modo non euariat. Nos enim quum ea quæ nocere possunt sciamus, nunc sanè noxia auferentes, sanitatem molimur: nunc autem declinantes, ipsam conseruamus. Vtile igitur in medicina iudicare nos oportet, quando sanè ad sanitatem faciendam ducit, quando ad conseruandam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Περὶ τῆς διακρίνειν τινὰ ἀκολουθίαν τῶν θεωρημάτων λόγος.

Τὸ δ' ἀκόλουθον τινες μὲ τῇ συνυπάρξει κρίνεσθαι οἴονται, ἀγνοοῦντες, ὅτι πολλὰ μὲ συνυπάρχει ἀλλήλοις, ἃ μηδὲν ἀκολουθία τις ὁρᾶται ἐν αὐτοῖς. ὡσπερ φαμὲν καὶ τὸ ἡμέρα εἶναι συνυπάρχειν, καὶ τὸ ἀναπνεῖν, ἃ μηδὲν

CAPVT VI.

De præceptorum consensu iudicando.

COnsequentiam verò nonnulli ex eo quod simul existant iudicari arbitrantur, ignorantes multa quidem simul existere, non tamen consequentiâ quandâ in ipsis cõspici. Quemadmodum dicimus & diem esse & respirare, simul esse, nõ tamen

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 307 sur 413

men conſequentia ei ineſt : quare ea ex eo quod ſimul exiſtunt iudicari non debent, ſed quo aſſerto neceſſariò aliquid ſimul aſſeritur, & quo poſito aliquid neceſſariò ponitur, illi illud conſequens eſſe cenſebitur. Atque in vniuerſum ea quæ per conſequentiam connexa ſunt, iudicanti præiudicio æſtimandum eſt in quibus conſequens præiudicium moliri conueniat. Proinde ad ſermonum quorundam diiudicationem, neceſſaria eſt conſequentia inquiſita. Num autem ad medicorum etiam præceptorum iudicium feratur, forſan aliquis rogabit : neque enim ſatis eſt cognoſcere, num præceptum ſit medicum id quod vtile & verum eſt, ſed nihilominus conſequens ſemper habere oportet.

A ἀκολουθία ἐστὶν αὐτῷ. οὐ τῇ συνυπάρχει τοίνυν κριτέον τὼ ἀκολουθίαν, ἀλλ' οὗ ἀναιρουμένου, ἐξ ἀνάγκης τι συναναιρεῖται, καὶ τιθεμένου τίθεται, ἐκείνῳ ἑπόμενον ἀκόλουθον νομιστέον εἶναι. καὶ καθόλου δὲ κατὰ συναρτησιν συνημμένα κρίνοντι ὑπερκρίσει κριτέον, ἐφ' ὧν αὖ δεῖ ὑπερκρίσιν ἀκόλουθον ποιήσασθαι. τοὺς μὲν οὖν οὕτω λόγων ὑπέρκρισιν, ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀκολουθία ὑπερζητουμένη. Εἰ δὲ καὶ τοὺς τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων κρίσιν συμβάλοιτο, ἴσως ἄν τις ὑπεριδεῖ. οὐ γὰρ ἐπαρκεῖ ὑπονοῆσαι εἰ ἰατρικόν ἐστι θεώρημα, ὃ χρήσιμόν τε καὶ ἀληθὲς ὑπάρχον, ἀλλ' ὀφεῖλον ἕπεσθαι ἀεὶ τῷ ἀκολούθῳ δεῖ.

CAPVT VII.

Modus iudicandi tres medicinæ ſectas.

QVoniam igitur omnis oratio omnéque præceptum tribus his iudicatur, tres autem ſunt in medicina ſectæ, nempe, Rationalium, Empiricorum, & Methodicorum, age his iudicandi inſtrumentis vtentes, inſpiciamus etiam ſectas vt ſaniori adhæreamus. Verùm neceſſarium eſt communia ſectarum, & vniuſcuiuſque propria primùm exponere, deinde ordine iudicium de eis pronunciare. Sunt igitur communia trium ſectarum hæc, quòd vtilia quæ apparent præcepta, analogiſmus, obſeruatio, hiſtoria, ad ſimilia tranſitus, quòd hiſtoria ſine delectu, non recipienda inſtrumenta, modus præſidij adhibendi : quòd ex aliis alia comprehenduntur : quòd eiſdem remanentibus, eadem fieri debent : quòd ſanitas ſeruatur ex appoſitione & ablatione, & morbi curantur : quòd oportet noxiorum vſum declinare, tum ad ſanitatis tuitionem, tum ad morborum ſolutionem : item quòd experientia potens vtiliſque ſit ad materiæ, quæ adhibetur comprehenſionem : nutritoria enim ſunt & non nutritoria : purgantia & corrumpentia experientiâ percepta ſunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Μέθοδος τὸ διακρίνειν τὰς τρεῖς τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις.

ΕΠεὶ οὖν πᾶς λόγος, καὶ πᾶν θεώρημα, τοῖς τρισὶ τούτοις κρίνεται· τρεῖς δ' εἰσὶν ἐν ἰατρικῇ αἱρέσεις, ἥτε τῶν Λογικῶν, καὶ τῶν Ἐμπειρικῶν, καὶ τῶν Μεθοδικῶν φέρε τοῖς κριτηρίοις τούτοις χρώμενοι, ὑποσκεψώμεθα καὶ τὰς αἱρέσεις ἵνα τῇ ὑγιεῖ προσθώμεθα. ἀναλυτέον δὲ τὰ κοινὰ τῶν αἱρέσεων πρῶτον ἐκθέσθαι, καὶ τὰ ἴδια ἑκάστης, εἶτ' ἤδη ἐξῆς τῶν ὑπερκρίσιν αὐτῶν ποιήσασθαι. ἔστι τοίνυν κοινὰ τῶν τριῶν αἱρέσεων τάδε τὰ. ὅτι χρήσιμα τὰ φαινόμενα θεωρήματα, ἀναλογισμὸς, τήρησις, ἱστορία, ὁμοίου μεταβασις. ὅτι ἀκριτος ἱστορία, οὐ προδεικτέα τὰ ὄργανα, ὁ τρόπος τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων, ὅτι ἐξ ἄλλων ἄλλα καταλαμβάνεται. ὅτι τῶν αὐτῶν πρεισάντων τὰ αὐτὰ ποιητέον. ὅ, δι' προσθέσεων καὶ ἀφαιρέσεων τῶν ὑγιείαν τηρεῖν, καὶ τὰς νόσους θεραπεύειν. ὅ, δεῖν ἐκκλίνειν τῶν τῶν βλαπτόντων χρῆσιν, τοῦς τε ὑγείας τήρησιν, καὶ νόσων ἀπαλλαγάς. ὅ, τῶν πείραν δυναμένων καὶ χρήσιμον εἶ) τοῦς τῶν καταλήψιν τῆς προσαγομένης ὕλης, εὔφημα γὰ, καὶ ἄζεφα, καὶ καθαρτικὰ, ἢ φθαρτικὰ, πείρᾳ κατειλημμένα.

CAPVT VIII.

In quibus ſectæ differunt.

IN hoc communi Empirici ſanè conſiſtunt, qui non modò vires, ſed etiam quæ conducunt, experientia inueniri dicant. Methodici autem ad commune prædictum diuerſum quid ab Empiricis afferunt : quippe dicunt præterquam quod vires eorum quæ adhibentur ediſcas, aliud nihil vtile ab experientia prouenire. Nihil enim ex remediorum ipſorum obſeruatione ſumi poteſt abſolutè, quum remedia ex quibuſdam apparentibus ſint obſeruata. Rationales medici inter hos medij incedunt : ita enim omnia quæ conducunt, ex obſeruatione accipi dicunt, quemadmodum Empirici affirmant, non tamen ex indicatione inueniri, vt Methodici putant, ſed alia ex obſeruatione reperiri, vt lethalia & virus iaculantia : alia ex indicatione, in quibus cauſæ inueniuntur. Conſentiunt igitur Methodici Rationalibus, quatenus ex indicatione id quod conducit, ſumi arbitrantur : quatenus autem à diuerſis, diſſentiunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐν τίσι διαφωνοῦσιν αἱρέσεις.

ΕΠεὶ τούτῳ τῷ κοινῷ, οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ μεμφήσεσιν, οὐ μόνον τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα πείρᾳ ῥᾳδίως λέγοντες. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ ὅτι κοινῷ τῷ προειρημένῳ, λέγουσι τι διαφέρον πρὸς τοὺς Ἐμπειρικούς. φασὶ γὰ πλεῖν τὰς δυνάμεις τῶν προσφερομένων ἐκ μαθεῖν, ἕτερον οὐδὲν χρήσιμον ἐκ τῆς πείρας προσεῖναι. οὐδὲν γὰ τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἐκ τηρήσεως δυνάτον λαμβάνειν, ἁπλῶς τῶν συμφερόντων ἀπό τινων φαινομένων τετηρημένων. οἱ δὲ Λογικοὶ, μέσοι τούτων κεχωρήκασιν. οὕτω γὰ πάντα τὰ συμφέροντα, ἐκ τηρήσεως φασι λαμβάνειν, ὡς λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, οὐ μὲν οὐδ' ἐκ τῆς ἐνδείξεως διείσκειν, ὡς οἴονται οἱ Μεθοδικοὶ, ἀλλ' ἃ μὲν ἐκ τηρήσεως διείσκειν, ὡς τὰ θανάσιμα, καὶ ἰοβόλα, ἃ δ' ἐξ ἐνδείξεως, ἐφ' ὧν τὰ αὐτὰ διείσκειν. ὁμογνωμονοῦσι τοίνυν οἱ Μεθοδικοὶ τοῖς Λογικοῖς, καθ' ὅσον οἴονται ἐξ ἐνδείξεως τὸ συμφέρον λαμβάνειν· ἡ δὲ ἀπὸ διαφερόντων, διαφωνοῦσιν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 308 sur 413

οἱ μὲν γὰρ Μεθοδικοὶ, ἀπὸ φαινομένων ζυγῶν ἐνδείκνυσθαι A
οἴονται τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι. οἱ δὲ Λογικοὶ, ἀπὸ
φαινομένων μὲν οὐδαμῶς, ἀπὸ δὲ κεκρυμμένων. ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ
αἰτίων τὰς ἐνδείξεις ἀξιοῦσι γίνεσθαι, τὰ δ' αἴτια, ἢ αἰτιά
ἐστιν, οὐ φαίνεται, δῆλον ὡς οὐκ ἀπὸ φαινομένων αὐτοῖς αἱ ἐν-
δείξεις γίνοιντ' ἄν, ὁδηγεῖν τέ φασι τὰ φαινόμενα, τοὺς πρὸς
τῷ ὑπιδείκνυσθαι δυναμένων καταλῆψιν. κατ' αὖθ' οὕτω πά-
λιν συμφωνοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ τοῖς Λογικοῖς, ἀπὸ μηδενὸς
φαινομένου, τῷ συμφέροντος ἔνδειξιν γίνεσθαι λέγοντες.
ἕτερον δὲ κοινὸν τοῦτο καὶ ὁμολογούμενον ἅπασιν ἰατροῖς, ὃ τὰ
φαινόμενα δύνασθαι ἔνιοι). οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ ὅτι τηροῦσι τὰ B
ὑπὸ τοῖς φαινομένοις, φασὶν δύνασθαι ὑπαρχὴν τὸ φαινό-
μενα, ἀφ' ὧν ἔνιοι) τήρησιν ὅτι ἔστιν αὐτῶν. καὶ ὅτι ἔστιν ἔν αὐ-
τοῖς τὰ ἐνδείκνυσθαι δυνάμενα καταλαβεῖν. οἱ δὲ Μεθοδι-
κοὶ, ὡς ὄντα, συμφέροντα τὰ φαινόμενα δύνασθαι εἶναί φα-
σιν. πάλιν οὖν κοινὸν μὲν Ἐμπειρικοῖς καὶ Μεθοδικοῖς, ὃ
μὴ κεκρυμμένων ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι,
ἀφ' οὗ τὴν ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων γίνεσθαι. τῶν δ'
Ἐμπειρικῶν τοὺς τοῖς Λογικοῖς κοινόν ἐστι, ὃ ὑπὸ τοῖς
φαινομένοις τὰ συμφέροντα τηρεῖν. τοῖς δὲ Λογικοῖς καὶ Με-
θοδικοῖς κοινὸν, ὃ ὑπὸ τοῖς φαινομένοις χρήσιμα καταλαμ- C
βάνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ οὐδ' φασὶ ὃ συμφέρον
ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, οἱ δὲ Λογικοὶ τὰ
ἐνδείκνυσθαι ὃ συμφέρον δυνάμενα, ἐκ τῶν φαινομέ-
νων φασὶν θηρᾶσθαι, συμφέρον δὲ μηδέν. τοῖς δὲ τοὺς
οἰομένους ἐκ τῶν προδήλων αἰτιῶν συμφέρον θηρᾶσ-
θαί τι, ὡς ὑπὸ τῷ σκότους, ῥητέον ὅτι οὐχ ὡς ἀπὸ τῶν
φαινομένων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτιῶν θηρᾶσθαι ὃ συμφέ-
ρον ὑπὸ τούτων. ὃ δ' αἴτιον, ἢ αἰτιόν ἐστιν, οὐ φαίνεται,
ἀλλ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων καταλαμβάνεται. ἐὰν γοῦν τῇ D
ὑποφανείᾳ προσκείμενον ψαμμίον, ἢ σκληρόπουν μὴ λυ-
πῇ, μὴ δ' εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἄγῃ, οὐ καταλαμβάνομεν,
οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῦ τίνος, ὅ, τι δὴ ποιοῦν. ὅ, τι μέν ἐστιν
αἴτιον, φαίνεται ὡς αἴτιον. τὰ γὰρ πρός τί πως ἔχοντα,
καθ' ὃ πρός τί πως ἔχει, οὐ φαίνονται αὐτὰ δὲ, τὰ πρός
τι φαίνεται, οἷ πατὴρ, δοῦλος, ἀδελφὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα,
αὐτὰ μὲν ἑκάστα φαίνεται, αἱ δὲ πρὸς ἕτερα σχέσις αὐτῶν,
οὐ φαίνονται.

Etenim Methodici ea quæ conferunt, ab apparentibus quibuſdam iudicata, deſumi arbitrantur. Rationales verò ab apparentibus quidem nequaquam, verùm ab occultis. quia enim à cauſis indicationes fieri cenſent, cauſæ autem quatenus cauſæ ſunt, non apparent, conſtat indicationes non ex apparentibus ipſis fieri poſſe: deduceréque aiunt apparentia ad eorum quæ iudicari poſſunt, comprehenſionem. Hac igitur ratione rurſus Empirici cum Rationalibus conſentiunt, à nullo apparente eius quod conducit indicationem fieri affirmantes. Aliud autem commune hoc etiam omnibus medicis in confeſſo, nempe quæ apparent, eſſe vtilia. Empirici autem ad obſeruandum ea quæ in apparentibus ſunt, commoda eſſe pronunciant, eo quod obſeruatio ipſorum in quibuſdam exiſtit: item quod licet ex ipſis ea quæ auxilium indicare poſſunt, comprehendere. Methodici tanquam conferentia ea quæ apparent, vtilia eſſe tradunt. Rurſus hîc commune ſanè Empiricis & Methodicis, occultum non ex apparentibus comprehendi, à quo conducentium auxiliorum fiat indicatio. At Empiricis cum Rationalibus commune eſt, quòd in apparentibus auxilia obſeruant: Rationalibus autem & Methodicis commune in apparentibus vtilia comprehendi. Itaque Methodici id dicunt, auxilium ex apparentibus comprehendi. Rationales verò ea quæ auxilium indicare poſſunt, ex apparentibus inueniri affirmant, præſidium autem nullum. Ad eos porrò qui ex manifeſtis cauſis præſidium quoddam inueniri opinantur, vt in aculeo, dicendum eſt auxilium, non tanquam ab apparentibus, ſed tanquam ex cauſis in his inueniri; at cauſa quâ cauſa eſt, non apparet, ſed ex ſymptomatis comprehenditur. Si igitur cuti adhærens arena, aut aculeus non infeſtet, neque in ſenſum nos perducat, non percipimus. Cauſa enim alicuius non eſt quodlibet efficiens, ſed quod cauſa quum ſit, apparet vt cauſa. Nam quæ ad aliquid quodammodo ſpectant, quatenus ad aliquid quodam pacto ſpectant, non apparent: ipſa autem quæ ad aliquid referuntur, apparent, vt pater, ſeruus, frater, atque huiuſmodi · ſingulaque ea apparent, habitus autem ipſorum ad alia, non apparet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ὅτι ἀπὸ κεκρυμμένων ὃ χρήσιμον θήσεσθαι πρὸς τοὺς Με- E
θοδικοὺς τε καὶ Ἐμπειρικούς.

Ἐπεὶ τοίνυν τά τε κριτήρια προδεδώκαμεν τῶν λόγων, καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν αἱρέσεων ἐπεληλύθαμεν, ἐξῆς ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἐπίκρισιν ἑκάστης τῶν αἱρέσεων ποιήσασθαι, ἐπειδὴ ὥσπερ τῇ ὑμῖν δόξῃ πρόσεστι. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ καὶ Μεθοδικοὶ ἀπλέγοντες τοῖς Λογικοῖς, ἀχρηστον φασιν εἶναι) τὴν τῶν κεκρυμμένων καταληψιν· μηδὲν γὰρ ἀπὸ κεκρυμμένων χρήσιμον θήσεσθαι. πρὸς τοῦτο ἤδη ἀποντῶσιν οἱ Λογικοὶ, ἰδίως πρὸς ἑκατέραν αἵρεσιν· καὶ πρὸς μὲν τοὺς Ἐμπειρικοὺς φασιν, F
ὅτι οὐκ ἐπαρκεῖ τὰ φαινόμενα πρὸς ὃ τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς τὰ συμφέροντα· χρεία γὰρ καὶ τῶν κεκρυμμένων. ἀπὸ γὰρ τούτων αἱ τῶν συμφερόντων ἐνδείξεις γίνονται, τεκμήριον ἔχειν, (αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις τηροῦντες, ἀλλ' ἐπί τισιν) ὡς αὖ πλέον τι ἐχόντων τῶν φαινομένων, ἐφ' οἷς τηρεῖν χρή, ἃ οὐ φαίνεται.

CAPVT IX.

Quod ex abditis vtilia reperiantur contra Methodicos & Empiricos.

QVum igitur iudicatoria ſermonum inſtrumenta tradiderimus, & communia, & propria ſectarum perſecuti, neceſſarium deinceps fuerit vniuſcuiuſque ſectæ diiudicationem moliri, deinde ita ſanæ opinioni adhærere. Empirici ſanè & Methodici Rationalibus contradicentes, inutilem eſſe abditorum comprehenſionem aſſerunt: nihil enim ex occultis vtile inueniri. Ad hoc Rationales vtrique priuatim ſectæ reſpondent: ac primum ad Empiricos inquiunt, apparentia auxiliis ipſis inquirendis non ſufficiunt, quippe & occultorum vſus eſt. Nam ab his auxiliorum indicationes fiunt, iudicium verò (vos enim ipſi non in omnibus apparentibus, ſed in quibuſdã obſeruatis) tanquã amplius quiddã quàm apparẽtia habeãt, ob quæ obſeruare cõuenit, quòd nõ apparet: fin

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 309 sur 413

fin autem hoc, certè abdita erunt vtilia: quæ igitur apparent, vel tanquam apparentia ad auxiliorum inuentionem capiuntur, etiam omnia erunt vtilia, vel non. Dicere igitur omnia esse vtilia, persuaderi non potest: si autem omnia non sunt vtilia, necesse est vtilia amplius quid obtinere quàm quod apparent, quòd non sensus est comprehendere: sed rationis: ratione verò abdita comprehenduntur; vtilis igitur ratio est simul & abdita. Si enim apparentia, quatenus apparentia sunt, inuicem non differunt, nimirum, vel similiter omnia ad obseruationem conducunt, quantum in ipsis est, quare & in minimis tum præteritis tum præsentibus erunt, si hoc est impossibile. Quomodo enim de strato lectóque in quo decumbit æger & similibus aliquis obseruaret? Constat igitur non in apparentibus, vt apparentia sunt, obseruationem fieri (similiter enim in omnibus fieret) sed in alio quodam quod non apparet; quòd si hoc est, vtilia erunt abdita. Sed vnde, inquiunt, comprehenduntur? quoniam in aliis quibusdam apparentibus obseruare licet, in aliis non item: quippe haud facile hoc est scire, in ipsis apparentibus, quatenus apparent. Nam omnes cognoscerent etiam id idiotæ in quibus apparentibus obseruationem liceat moliri, ac nihil vestra experientia ab idiotarum imperitia differret. Si autem non obuium est omnibus, in quibus apparentibus obseruationes moliri oportet, solis autem artificibus id percipitur, auxilia in apparentibus non vt apparentia sunt obseruantur; quoniam enim aliud apparet de quo obseruare licet, aliud non amplius apparet, sed abditum est. Verùm hoc admodum vtile scire est, cur vtilia sint abdita. Præter commemorata autem quum Empirici dicant in his præteritis & illis præsentibus obseruationes fieri oportere (idcirco enim & præterita studiosè perscrutantur, infinita porrò sunt etiam præsentia, de infinitis autem obseruare non licet) constat huiusmodi obseruationem fieri non posse. At contra Methodicos qui apparentia auxiliorum indicatoria esse opinantur, Rationales hæc adferunt. Apparentia ex seipsis comprehendi possunt, ac idiotis igitur apparebunt: quoniam verò communitates etiam indicant, coincidunt autem cum iis quæ indicant illa quæ ex ipsis capiuntur, nimirum idiotis communitates indicabunt, ac nihil ab idiotis differetis. Quòd autem ab affectibus indicatio auxiliorum non fit, hinc est ostendere. Eodem affectu, nempe inflammatione, in diuersis locis subsistente, vt circa oculum, aut iecur; aut stomachum, non eadem curatione sed diuersis indigent. Oculo enim inflammationem experiunte, opium est congruens, stomacho autem & hepati aliud quippiam. Oleum oculo noxium, alias partes inflammatas mitigat. Manifestum igitur est non ab affectibus auxilia sumi: nam idem in omnibus assumeretur præsidium quum idem esset affectus, si is conferentium esset indicatiuus. Licet igitur ita astruere quod Methodico placet: In affectu circa eundem existente locum, ob causæ diuersitatem, curatione diuersa homines indigent; vt in vrinæ retentione: si etenim calculus sit, scalpello incisorio vtimur, si vrinæ copia, iniecto clystere qui catheter dicitur; sin inflammatio, cataplasmate.

A Εἰ δὲ τοῦτο, οὐ χρηστὰ ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. τὰ δὴ ὧν φαινόμενα, ἢ τοι ὡς φαινόμενα πρὸς εὕρεσιν τῶν συμφερόντων λαμβάνεται, καὶ πάντα ἔσται χρήσιμα, ἢ οὔ. Ὃ μὲν δὴ ὧν πάντα λέγειν χρήσιμα εἶναι, ἀπίθανον. Εἰ δὲ μὴ πάντα ἐστὶ χρήσιμα, ἀνάγκη τοῦ φαίνεσθαι πλέον τι τὰ χρήσιμα ἔχειν, ὅσῳ οὐκ αἰσθήσεώς ἐστι καταλαμβάνειν, ἀλλὰ λόγου. ταῦτα δὲ λέγω τὰ κεκρυμμένα καταλαμβάνεσθαι, χρήσιμος ἂν εἴη λόγος, καὶ τὰ κεκρυμμένα. Εἰ γὰρ τὰ φαινόμενά ἐστι, μὴ διαφέρει ἀλλήλων δηλονότι, ἢ ὁμοίως ἅπαντα πρὸς τήρησιν, ὃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς, χρησιμεύῃ, ὥστε καὶ ὅπῃ τοῖς ἐλαχίστοις, τοῖς τε παρελήλυθόσι, καὶ τοῖς ἐνεστῶσιν ἔσται ἂν, εἰ τοῦτο ἀδύνατον. πῶς γὰρ ἂν ὅτι τῆς τρωμνῆς, καὶ τῆς κλίνης, ἐφ' ᾗ κατακλίνηται ὁ νοσῶν, καὶ τοῖς ὁμοίοις, τηρήσῃ τις; Φανερὸν δὴ ὡς οὐκ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις ὡς φαινόμενά ἐστιν, ἡ τήρησις γένηται. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐπὶ πᾶσιν ἐγίνετο, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρῳ τινί, ὃ οὐ φαίνεται. Εἰ δὲ τοῦτο, χρήσιμα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. ἀλλὰ καὶ πόθεν φασὶ, καταλαμβάνεσθαι, ὅτι ὅπῃ μὲν τοῖσδε τισὶ τοῖς φαινομένοις δυνατόν ἐστι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδ' οὐκ ἔστι, οὐ ῥᾴδιον γὰρ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν φαινομένων, καθ' ὅσον φαίνεται, ἔστιν εἰδέναι. πάντες γὰρ ἂν ἐγίνωσκον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἐφ' οἷς φαινομένοις χρὴ τὸν τήρησιν ποιεῖσθαι, καὶ οὐδὲν διέφερεν ὑμῶν ἡ ἐμπειρία, τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπειρίας. Εἰ δὲ μὴ πρόδηλόν ἐστι πᾶσιν, ἐφ' οἷς φαινομένοις δεῖ τὰς τηρήσεις ποιῆσαι, μόνοις δὲ τοῖς τεχνίταις καταληπτόν ἐστι τοῦτο, τὰ συμφέροντα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, οὐχ ὡς φαινόμενά ἐστι, τηρεῖται. ὅτι γὰρ τόδε μὲν τὸ φαινόμενον ἐφ' οὗ τηρεῖν ἐστι, τόδε οὐκ ἔστι φαίνεται, ἀλλὰ κέκρυπται, χρήσιμον δὲ πόθεν ἐστὶ τοῦτο εἰδέναι, διότι χρήσιμά ἐστι τὰ κεκρυμμένα. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδήπερ οἱ Ἐμπειρικοὶ λέγουσιν ἐπὶ τοῖσδε τοῖς παρῳχημένοις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐνεστῶσι δεῖν τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ πολυπραγμονοῦσι τὰ παρελήλυθότα, ἄπειρά δ' ἐστὶ καὶ τὰ παρόντα, ἐπ' ἀπείροις δὲ τηρεῖν οὐ δυνατόν, δηλονότι ἀδύνατον ἂν εἴη ἡ τοιαύτη τήρησις. πρὸς δὲ τοὺς Μεθοδικοὺς τὰ φαινόμενα ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων εἶναι οἰομένους, ταῦτα λέγουσιν οἱ Λογικοί. Τὰ φαινόμενα δι' ἑαυτῶν ἐστι καταληπτά, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἂν φαίης. ἅμα δὲ καὶ ἐνδείκνυται αἱ κοινότητες, συμπαραπίπτει δὲ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ δι' αὐτῶν καταλαμβανόμενα, δηλονότι τοῖς ἰδιώταις ἐνδείξονται αἱ κοινότητες, καὶ οὐδὲν τῶν ἰδιωτῶν διοίσετε. ὅτι δὲ ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίνεται, διὰ τούτων ἐστὶν ὑποδεῖξαι. τῷ αὐτῷ πάθει, οἷον φλεγμονῇ περὶ διαφέροντας τόπους ὑπαρχούσῃ, οἷον περὶ ὀφθαλμοὺς, ἢ ἧπαρ, ἢ στόμαχον· οὐ τῆς αὐτῆς θεραπείας, ἀλλὰ διαφόρων δέονται. ὀφθαλμῷ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντι ὄπιον ἐστι κατ' ἄλληλα, στομάχῳ δὲ καὶ ἥπατι, ἄλλο τι. Ὃ δ' ἔλαιον τῷ ὀφθαλμῷ κακωτικὸν, τὰ δ' ἄλλα μέρη φλεγμαίνοντα ὠφελητικόν. δῆλον οἶμαι, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν παθῶν συμφέροντα λαμβάνεται. Ὃ γὰρ αὐτὸ ἐπὶ πάντων προσλαμβάνεσθαι δεῖ βοήθημα, τῷ αὐτῷ πάθει ὄντες, εἴπερ Ὃ πάθος ἐνδεικτικὸν εἴη τῶν συμφερόντων. ἔστι δὲ καὶ οὕτως ἀναπολάσαι Ὃ ἔχεσκον τῶν Μεθοδικῶν· τῷ αὐτῷ πάθει περὶ τὸν αὐτὸν ὄντος τόπου, περὶ τοῦ διαφορὰν τῆς αἰτίας, διαφόρου θεραπείας οἱ ἄνθρωποι δέονται, οἷον ὅπῃ ἰχουρίας· ἐὰν μὲν γὰρ ἡ λίθος, λιθοτόμῳ χρώμεθα· ἐὰν δὲ πλῆθος οὖρου, καθετῆρι· ἐὰν δὲ φλεγμονὴ, καταπλάσματι.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 310 sur 413

Εἰ δ' ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίνοντο, ἑνὸς ὑποκειμένου πάθους, μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία παρελαμβάνετο. οὐ παραλαμβάνεται δὲ μία θεραπεία τοῦ αὐτοῦ πάθους ὑποκειμένου, οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνονται.

A At si ab affectibus indicationes remediorum fierent, vno affligente affectu, vna & eadem curatio assumeretur: non assumitur autem vna curatio eodem subsistente affectu; non igitur ab affectibus remediorum indicationes fiunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ ἐνδείξεώς τε καὶ τηρήσεως, καὶ ἀναλογισμοῦ.

Τούτων δὲ κεφαλαιῶδες τῶν νῦν ἐκτεθέντων, χρήσιμον ἂν εἴη ὑπογράψαι τί ἐστιν ἔνδειξις; καὶ πῶς ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται; καὶ τί τήρησις, καὶ ὅπως ἀπὸ τηρήσεως τὰ χρήσιμα τηρεῖται· καὶ τί ἀναλογισμὸς, καὶ ὅπως ἀπὸ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται. ὥσπερ τοίνυν τῶν φαινομένων, τὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταληπτὰ, οἷον λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν. τὰ δὲ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὰ διὰ σημείων γιγνωσκόμενα· οὕτω καὶ τὰ συμφέροντα μὲν, ἐνδείξει καταλαμβάνεται. συμπροσπίπτει γὰρ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ συμφέροντα, καὶ οὐδενὸς λογισμοῦ χρείαν ἔχει. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων, ἀπὸ εὐκαύσεως καὶ κρύους, καὶ ἁπλῶς ἀπὸ πάντων βλάττειν πεφυκότων αἰσχωρεῖ, συμπροσπίπτοντος δηλονότι τοῦ συμφέροντος. καὶ ἐπὶ σκόλοπος ἐμπεπηγότος, ἢ ἄλλου τινὸς, οὐδεὶς κατὰ λογισμὸν τὴν αἵρεσιν ποιεῖται. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐναργῶς συγκατατεθέντων, πᾶσιν γὰρ ὑπερβαίνουσιν ἀπόδειξιν, ἡ διάνοια ἡμῶν συγκατατίθεται, ᾧ ἐναργεῖ, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐνδείξεως καταλαμβανομένων γίγνεται. σώζεται οὖν ἀναλογία τις τῇ ἐνδείξει, πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἐναργῆ. ὅταν γὰρ τοῖς βλάπτουσι συμπίπτῃ τὸ συμφέρον, τότε οὔτε παρατηρήσει, οὔτε λογισμῷ χρώμεθα. αὐτὰ γὰρ τὰ βλάπτοντα, ἐνδείκνυται τὸ συμφέρον. ἡ δὲ τήρησις, ἀναλογίαν τινὰ ἔχει πρὸς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. ὡς γὰρ ἐκεῖ, τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεσθαι λέγομεν, οὕτω κἀνταῦθα τῶν συμφέροντος ἡ τήρησις γίγνεται. ἐπὶ γάρ τισι πλείστακις κατὰ τὸ αὐτὸ ἀπαντηκόσιν, ἄνευ τῆς καταλήψεως τῶν ποιούντων αἰτίων, ἡ τοῦ συμφέροντος τήρησις γίγνεται, ὡς ἐπὶ αἱμοδίας ἡ ἀνδράχνη. οὔτε γὰρ τὸ συνεκτικὸν αἴτιον ἐνταῦθά γε δηλοῖ, οὔτε λογισμῷ τινι, τὸ συμφέρον εὕρηται. ἐπὶ τῶν ὑοσκύαμον εἰληφότων, ἢ τι τοιοῦτον δηλητήριον προσενεγκαμένων, καταρχὰς μὲν ἡ θεραπεία, ἔκ τε τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ τόπου παραλαμβάνεται. ἀπορίᾳ δὲ τοῦ αἰτίου, ὕστερον ἤδη τοῖς τετηρημένοις χρώμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἔμετον ἐν ἀρχῇ παραλαμβάνομεν, τοῦ αἰτίου ἐνδεικνυμένου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ τόπου τὸν τρόπον τῆς προαιρέσεως ἐπιλαμβάνοντος. ὕστερον δὲ δὴ ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν, τοῖς τετηρημένοις, οἴνῳ καὶ γάλακτι χρώμεθα. ἀναλογισμῷ δὲ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, ὅταν ἀγνοῆται μὲν ἡ αἰτία, τήρησίς τε μηδεμία ὑπάρχῃ ὁμοιότατον δ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων ᾖ. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀπὸ μὲν ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον ληφθῆναι οὐ δύναται, ἀγνοεῖται γὰρ τὸ αἴτιον. τηρήσεώς τε οὐδεμιᾶς γεγενημένης, ἀναγκαζόμεθα τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχοντες, μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ὅμοιον· ὑπὸ γὰρ αἱμόῤῥου τινὸς δηχθέντος, ἔπειτα αἱμοῤῥαγοῦντος, τὴν αἰτίαν καθ' ἣν τοῦτο πάσχει μὴ εἰδότες, μηδὲ τετηρηκότες, τοῖς πρὸς τὰς ἐκ διαιρέσεως αἱμοῤῥαγίας ποιοῦσι χρώμεθα. κατά τοι τοῦτον δή τινα λόγον, καὶ οἱ Κνιδιακοὶ ἰατροὶ τοὺς ἐν πνεύμονι πύον ἔχοντας θεραπεύειν ἐπειρῶντο, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμενοι.

CAPVT X.

De indicatione, obseruatione, analogismo.

Porrò his nunc summatim expositis non abs re fuerit quid sit indicatio, & quomodo ab indicatione vtilitas desumitur: item quid obseruatio, & quomodo ab obseruatione vtilitas petitur: item quid analogismus, & quomodo ab eo vtile comprehenditur, explicare. Quemadmodum igitur apparentium quædam ex seipsis comprehenduntur, vt album & nigrum: alia obseruatione percipiuntur, vt quæ per signa cognoscuntur, ita sanè & præsidia indicatione comprehenduntur, quippe auxilia cum iis quæ indicant coincidunt, ac nullius ratiocinationis vsum habent. Idcirco & animalia rationalia ab æstu, frigore, & summatim omnibus nocere natis recedunt, ad id quod conducit, nimirum inclinantia, ac in aculeo infixo, aut alio quodam, nullus ex ratiocinatione molitur extractionem. Quod itaque in iis quæ euidenter approbata sunt (omnibus enim demonstrationibus excedentibus intellectus noster ipsa euidentia assentit) hoc etiam in iis quæ ex indicatione capiuntur confit. Itaque seruatur proportio quædam indicationi ad apparentia euidentiáque. Quum enim noxiis vtile coincidit, tunc neque obseruatione, neque ratiocinatione vtimur: ipsa enim noxia id quod conducit indicant. At obseruatio proportionem quandam obtinet cum iis quæ per signa comprehenduntur. Nam in quibusdam sæpe circa idem occurrentibus sine efficientium comprehensu, causa eius quod conducit obseruatio efficitur. Vt in dentium stupore, portulaca. neque enim causa coniuncta hîc indicat, neque enim ratiocinatione quadam remedium inuentum est in iis, qui quum hyoscyamum assumpserunt, aut huiusmodi aliquod deleterium: per initia sanè curatio ex causa & loco assumitur, inopia verò causæ postea iam obseruatis vtimur. Etenim vomitum per initia adhibemus, causa voluntatem ipsius indicante & loco, voluntatis modum assumente: postea verò iam ignorantes causam, obseruatis vino & lacte vtimur. Ex collectione autem rationum, quem analogismum dicunt, vtile deprehenditur, cum causa quidem ignoratur, obseruatio ne vna quidem est, simillimum autem ex symptomatis est: nam in huiusmodi ab indicatione vtile capi non potest, quippe causa ignoratur: obseruationéque nulla facta, symptomatum similitudini attendentes, ad simile digredi cogimur, Nam ab hæmorrho si quis sit morsus, deinde sanguis fundatur, causam ex qua ita afficitur vbi ignoremus, neque obseruauerimus, iis quæ ad sanguinis profusionem ex vulnere faciunt vtimur. Hac sanè ratione etiam Cnidiaci medici eos qui in pulmone pus habebant curare conabantur, ad simile transitu vtétes.

Quoniam

Quoniam enim quicquid in pulmone eſt per tuſſim egeritur, linguam exerentes, liquorem quendam in arteriam indiderunt, qui vehementem mouere tuſſim poteſt, vt per ſymptomatis ſimilitudinem pus educatur. Fit itaque analogiſmus in tranſitu ad ſimile. Nam rationem ineuntes à ſimilibus ad ſimilia deſcendimus. Empirici autem alio modo quàm nos tranſitu ad ſimile vtuntur. dicunt enim à ſimili digreſſum, ab auxiliis ad auxilia fieri, aut ab affectibus ad affectus. Ab auxiliis ſanè ad auxilia in hunc modum. Quum enim eadem ſymptomata iis quæ aſſumuntur adfuerint, tunc ſimilis tranſitum molimur, vt à malo ad meſpilum. Verùm contra eos dicendum eſt, fieri non poſſe vt huiuſmodi ſimilis tranſitum faciatis. Vtrum enim ratiocinatione vtentes à ſimili ad ſimile tranſitis? an obſeruatione? Si enim obſeruatione, obſeruatio eſt quod fit & noſcitur, non ſimilis tranſitus: ſin autem ratiocinatione, rogandi ſunt, num omnium ſymptomatum ſimilitudini attendentes, à ſimili ad ſimile digrediuntur, an quorundam? Si igitur omnium dicent, nihil omnibus alicubi ſimile inuenietur. Quæ enim in nullo inuicem differunt, eadem ſunt, & non ſimilia. At ſi aliquorum ſymptomatum ſimilitudinem abundè eſſe dicent, vtrum figuræ, aut coloris ſimilitudini dicemus, attenditis, an duritiei, aut mollitiei, aut potius guſtatui odoratuique, aut huiuſmodi alicuius ſimilitudini aduertentes iudicabitis? At ſi vel guſtus ſimilitudini dicāt, vel alterius cuiuſdam, manifeſtò fatebuntur ea quæ iuuant, quatenus iuuant, percipere. Vnde conſtat quòd etiam noxia, quatenus nocent, ſcire ſe fateri cogentur. Etenim quæ proſunt, contrarietate quam cum noxiis habent, auxiliantur. Si igitur meſpilum, eo quòd ſimilem malo cotoneo in guſtu qualitatem obtinet, in dyſentericis aſſumitur, ſciendum eſt qualitate in guſtu opitulari: & quia hæc palàm aſtringit, ſimul coincidit comprehenſioni huic, ea quæ offendunt contraria eſſe qualitate, aut facultate. Sin autem comprehenſæ cauſæ præſidia aduerſantur, clarum eſt abdita comprehendi poſſe, & vtilia cognoſci.

Ἐπεὶ γὰρ πᾶν ὅ τι ἐν πνεύμονι ὑπάρχον, διὰ βηχὸς ἀναφέρεται, ἐξέλκοντες τὴν γλῶτταν, ἐνίεσάν τι εἰς τὴν ἀρτηρίαν ὑγρὸν ὃ σφοδρὰν βῆχα κινῆσαι δυνάμενον. ἵνα διὰ τὸ ὁμοιότητος τοῦ συμπτώματος ἀνενεχθῇ ὃ πύον. ὁ γοῦν ἀναλογισμὸς γίνεται ὅτι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. ἀναλογιζόμενοι γὰρ μεταβαίνομεν, ἀπὸ τῶν ὁμοίων, εἰς τὰ ὅμοια. οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ ἕτερως, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται. φασὶ γὰρ γίνεσθαι τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ἢ ἀπὸ παθῶν, ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, οὕτως. ὅταν γὰρ τὰ αὐτὰ συμπτώματα τοῖς παραλαμβανομένοις παρῇ, τότε τὴν ὁμοίου μετάβασιν ποιούμεθα, ὡς ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἀλλὰ ῥητέον πρὸς αὐτούς, ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη ὁμοίου ὑμῖν μετάβασις. πότερον γὰρ λογισμῷ χρώμενοι, μεταβαίνετε ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τηρήσει; εἰ μὲν γὰρ τηρήσει, τήρησις ἐστὶ τὸ γινόμενον, καὶ γινωσκόμενον, καὶ οὐχ ὁμοίου μετάβασις. Εἰ δὲ λογισμῷ, ἐρωτητέον αὐτούς, πότερον τῇ πάντων τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι παρεσχόντες μεταβαίνουσιν ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ ἄλλως. εἰ μὲν οὖν τῇ πάντων φήσουσιν, οὐδὲν εὑρεθήσεται τῷ πάντων τινὶ ὅμοιον. τὰ γὰρ τῇ μηδ' ὁτιοῦν διαφέροντα ἀλλήλων, ταὐτά ἐστι, καὶ οὐχ ὅμοια. Εἰ δὲ τῇ τινων συμπτωμάτων ὁμοιότητι φήσουσιν ἀρκεῖσθαι, πότερον τοὺς τοῦ χρήματος ἢ χρῶμα ὁμοιότητι, φήσομεν, παρεσχέτε, ἢ ταῖς κατὰ σκληρότητα, ἢ μαλακότητα, ἢ μᾶλλον ταῖς κατὰ γεῦσιν, καὶ ἢ κατά τι τοιοῦτον τῶν ὁμοιότητα κρίνετε; ἂν δ' ἡ τῇ κατὰ γεῦσιν λέγοντες, ἢ κατ' ἄλλ' ὁτιοῦν, παρεδήλως ὁμολογήσουσι τὰ ὠφελοῦντα, καθ' ὅ, τι ὠφελεῖ ἂν καταλαμβάνειν. δῆλον δὲ, ὡς καὶ τὰ βλάπτοντα καθ' ὅ, τι βλάπτει, ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν εἰδέναι. τῇ γὰρ ἐναντιότητι τῇ τῶν τὰ βλάπτοντα, τὰ ὠφελοῦντα ὠφελεῖ. Εἰ τοίνυν τὸ μέσπιλον κατὰ τὸ ἐμφερὲς τοῦ μήλου τῷ γλυκεῖ ἔχειν ποιότητα, ὅτι τῶν δυσεντερικῶν αἱρέσεται, ἰστέον ὅτι τῇ κατὰ τὴν γεῦσιν ὠφελεῖ ποιότητι. καὶ ἐπεὶ αὕτη προδήλως ἐστὶ φύουσα, συμπαραπίπτει τῇ καταληπτικῇ ταύτῃ, ὃ ἐναντίας ἐστὶ ποιότητος, ἢ δυνάμεως τὰ βλάπτοντα. εἰ δὲ καταληπτὴ αἰτία ὑπεναντιοῦται τὰ βοηθήματα, δῆλον ὅτι καταληπτά ἐστι τὰ κεκρυμμένα, καὶ χρήσιμα γινώσκεσθαι.

CAPVT XI.

Deſcriptio indicationis, experientiæ, & analogiſmi; & ad ſingulas ſectas Empiricam ſcilicet & Methodicam impugnandas, tranſitus.

QVomodo igitur vtile ab indicatione comprehenditur, expoſitum eſt. Nunc autem deſcriptiones ſingulorum explicabimus. Eſt igitur indicatio auxilij cōprehenſio vnà cum noxij perceptione, ſine obſeruatione, vel ratiocinatione incidens. Experientia porrò eſt eius, quod ſæpe & in eodē viſum eſt, comprehenſio & memoria. Vel in eum modum. Indicatio eſt, cùm id quod conducit rebus perceptis coincidit, ſine demonſtratione & obſeruatione. Experiētia eſt eius quod ſubinde & in eodē viſū eſt, obſeruatio, & memoria. Eſt autē idē obſeruatio quod & experientia. Analogiſmus autē *collectio rationū*, eſt diiudicatio comprehēſióque cauſarū ſimilitudine iuuantiū. Deincepsigitur propria cuiuſq; ſectę interpretati, vnicuiq; ipſorū, Empiricorū dico & Methodicorū, cōtradicemus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ὑπογραφὴ τοῦ ἐνδείξεώς τε, καὶ τοῦ πείρας, καὶ τοῦ ἀναλογισμοῦ· καὶ πρὸς ἑκάστην αἵρεσιν, λέγω δὴ τήν τε Ἐμπειρικὴν καὶ Μεθοδικὴν ἀντίῤῥησις.

Πῶς μὲν οὖν ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβανέσθαι, εἴρηται. νῦν δὲ τὰς ὑπογραφὰς ἐκείνου αὐτῶν ἐκθησόμεθα. ἔστι τοίνυν ἔνδειξις, ἡ συμπαραπίπτουσα κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος, ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει, ἄνευ τηρήσεως ἢ λογισμοῦ. πεῖρα δ' ἐστὶ τὸ πολλάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου κατάληψις καὶ μνήμη. ἢ ὅτως. ἔνδειξίς ἐστιν ὅταν καταλαμβανομένοις παρασήμασι συμπαραπίπτῃ τὸ συμφέρον, ἄνευ ἀποδείξεως καὶ παρατηρήσεως. πεῖρα δ' ἐστὶν ἡ τοῦ πολλάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου τήρησις τε καὶ μνήμη. ἔστι γὰρ τὸ αὐτὸ τήρησις ὅτι καὶ πεῖρα. ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ σύγκρισις καὶ κατάληψις αἰτίων ὠφελούντων ὁμοιότητων. ἐξῆς τοίνυν τὰ ἴδια ἑκάστης αἱρέσεως ἐκθησόμενοι, τὴν ἀντίῤῥησιν ποιησόμεθα πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, λέγω δὴ τήν τε Ἐμπειρικὴν καὶ Μεθοδικὴν, ποιησόμεθα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 312 sur 413

ἔστι δὲ ἴδιον τῶν Ἐμπειρικῶν τοῦτο. ἡ ὅτι τὰς συνδρομὰς τηρήσει τῶν ὠφελούντων, ἡ ἱστορία, ἡ τοῦ ὁμοίου μεταβάσεις, ὡς ἐκεῖνοι λέγεσθαι ἀξιοῦσιν. ἄλλῳ γάρ πῃ φησὶν, οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται, ὡς προϊόντες δείξομεν τὴν διαφοράν.

Sunt autem propria Empiricorum hæc. Concurrentium ſymptomatum, quæ ſyndrome appellatur, obſeruatio, auxiliorum hiſtoria, ſimilis tranſitus, vt illi fieri volunt. Alio namque modo quodam Rationales ſimilis tranſitu vtuntur, vt procedente ſermone differentiam indicabimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Οὐκ ἔστι τῶν Ἐμπειρικῶν τήρησις ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν ἀδυνάτου.

CAPVT XII.

Quòd Empiricorum obſeruatio ſine ratione proferri non poſsit.

Δεῖ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα τοῖς Ἐμπειρικοῖς, καθ' δύο τρόπους τὸν ὅτι τὴν συνδρομὴν τήρησιν ἀποκρίνασθαι. ἢ μὲν γὰρ δυναμένων τήρησις, κενὴ· ἢ δὲ ὅτι τοῖς συμπτώμασιν, ἰδία ἐκείνων. ἤτοι γὰρ λέγῃ, ὡς ἀδύνατον αὐτὴν παντάπασιν ἀναιρεῖν, ἢ συγχωρεῖν μὲν ἔστι δυνατὸν, ἄνευ δὲ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν ἀδύνατον. πρῶτον τοίνυν ὅτι καὶ ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν, ἀδύνατος ἡ τήρησις, ἀφ' ὧν τις ὑπιδείξειεν, ὁμολογοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, οὐκ ὀκνοῦντες πᾶσι τοῖς φαινομένοις συμπτώμασι τὴν τήρησιν ποιεῖσθαι. ὅτε γὰρ ἐπὶ ξανθότητος, φέρε, ἢ λευκότητος, ἢ σιμότητος, ἢ γρυπότητος τηρεῖν φασι. καίτοι καὶ ὅτι χρωμάτων διαφορὰν τηροῦσί τινα, ὡς ὅτι τῶν ἰκτερικῶν, καὶ ὅτι σχήματος, καὶ ὡς ὅτι τῶν κατάγματος, καὶ τῶν ἐξαρθρήσεων. ἀλλ' ὅτιγε καὶ ὅτι τοῖς προφρονίμοις· ὥσπερ γὰρ, φασὶν, οἱ ἀπὸ ἀνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν λέγοντες, ἅπαντα ἀνδείκνυσθαι λέγουσιν. οὔτε γὰρ Μεθοδικοί τινα τῶν φαινομένων ἀνδείκνυσθαί φασι, καὶ ἅπαντα. οὔτε Λογικοὶ τῶν κεκρυμμένων καὶ ἅπαντα. οὕτω καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ, οὐκ ὅτι πᾶσι τοῖς συμπτώμασι τὴν τήρησιν, ἀλλ' ὅτι ἔνισι ποιεῖσθαί φασιν. οὔτε γὰρ τὰ γεγονότα πάντα, οὔτε τὰ παρόντα χρήσιμα οἴονται πρὸς τήρησιν εἶναι. οἷς δέδεικται ὡς ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος, πολυπραγμονῆς πρὸς ἅπαντα ὁ Ἐμπειρικὸς μόνον, εἰ ὑπὸ λυττῶντος, τῶν δ' ἄλλων τῶν προγεγονότων ὀλιγωρεῖ οὐδὲ ἑνός, ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τοῖς παροῦσιν· οὐδὲ γὰρ ὅτι ἁπλότητι τειχῶν, ὡς ἔφην, ἢ λειότητι· ὅτι ζητεῖν οὖν ἄξιον περὶ αὐτῶν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ὅτι πάντων τὰ συμπτώματα, ἀλλ' ὅτι' ἔνιων, τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, μηδὲν διαφερόντων τῶν συμπτωμάτων, καθὰ φαινόμενά ἐστι, τῶν τε ἐφ' οἷς ἡ τήρησις γίνεται, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τί οὖν ἐστὶ τὸ ἀνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, εἰ πάντως ἐστὶ, πότερον φαινόμενον, ἢ κεκρυμμένον; εἰ μὲν οὖν φαινόμενον φήσουσιν εἶναι, ᾧ διακρίνεται τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ τὴν τήρησιν γίνεσθαι, φήσομεν πάλιν τοῦτο φαινόμενον, μηδενὶ διαφέρειν τῶν συμπτωμάτων καθ' ὃ φαίνεται, τῶν ἀχρήστων συμπτωμάτων. εἰ δ' αὖ κεκρυμμένον φήσειν εἶναι τὸ ἀνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, ὁμολογήσουσι τὰ κεκρυμμένα πρὸς τὴν τήρησιν τῶν συμπτωμάτων χρήσιμα εἶναι. ἀλλὰ μὴν τὰ κεκρυμμένα οὐδενὶ ἄλλῳ, ἢ λόγῳ καταλαμβάνεται εἶσιν. ὥστε, εἰ χρήσιμον μὲν ἡ ὅτι ταῖς συνδρομαῖς τήρησις ὅτι τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐδενὶ, ἢ λόγῳ τοῦτο καταλαμβάνεται, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἄνευ λόγου ἡ τήρησις γίνεται. ἀφ' τούτου μὲν οὖν τὸν λόγου προσαναγκάζειν αὐτοῖς ὁμολογεῖν, χρήσιμον εἶναι πρὸς τήρησιν τὸν λόγον. οἱ δὲ, ἀπαντῶντες πρὸς ἡμᾶς λέγουσι καὶ τῶν συμπτωμάτων τὰ χρήσιμα εἶναι πείρᾳ καταλαμφθέντα. καὶ ὅτι μὲν ὅτι τοῖσδε τοῖς συμπτώμασι χρὴ τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς δ' οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο, πεπηρημένα· πρὸς τοῦτο ῥᾴδιός ἐστιν ὁ λόγος. ἀπείρων γὰρ ὄντων συμπτωμάτων,

Conuenit porrò cum qui Empiricis contradicet, duplici modo concurſuum obſeruationem moliri. Etenim poſſibilium obſeruatio communis eſt, in ſymptomatis autem illorum propria. Vel enim tanquam impoſſibilem ipſam prorſus tollere oportet, aut fateri quidem poſſibilem eſſe, verùm ſine ratione ipſam proferri non poſſe. Primùm igitur obſeruationem abſque ratione proferri non poſſe his aliquis oſtenderit. Fatentur Empirici ſe in omnibus apparentibus ſymptomatis obſeruationem moliri. Neque enim in flauo, ſi libet, aut albo, aut ſimo, aut aduncо, obſeruare ſe pronunciant, etſi etiam in coloribus differentiam quandam obſeruent, vt in ictericis, & in figura, vt in fracturis & luxatis, ſed neque etiam in prædictis. Quemadmodum enim, inquiunt, qui ab indicatione auxilia capi affirmant, non omnia indicari docent: ſiquidem Methodici quædam apparentia indicare aſſerunt, & non omnia: Rationales abdita, & non omnia: ita & Empirici non in omnibus ſymptomatis obſeruationem, ſed in quibuſdam fieri dictitant. Neque enim præterita omnia, neque præſentia vtilia ad obſeruationem arbitrantur. Vtpote morſus aliquis eſt à cane rabioſo, Empiricus aggreſſus tantùm curioſè ſcrutatur, an à rabioſo: aliorum verò præteritorum ne vnum quidem petit; ſimiliter etiam in præſentibus. Neque enim in pilis ſimplicibus, vt dixi, aut criſpis; qua de cauſa ab ipſis quærendum eſt, cur non in omnibus ſymptomatis, ſed in quibuſdam auxilia obſeruent, quum ſymptomata nihil differant, quatenus apparentia ſunt, tum ea in quibus fit obſeruatio, tum alia inutilia. Quid igitur eſt quod vtilia ſymptomata indicat? dicant, num apparens, an occultum? Si igitur apparens eſſe dicunt, quo vtilia ab accidentibus diſcernuntur, & in quibus obſeruationem fieri conueniat, inferemus rurſus hoc. Apparens nullo differre ſymptomatis, quatenus apparet, ab inutilibus ſymptomatis. Si rurſus abditum eſſe dixerint, id quod indicat, vtilia ſymptomata fatebuntur, abdita ad ſymptomatum obſeruationem vtilia. Attamen abdita nullo alio, quàm ratione comprehendi poſſunt. Quare ſi vtilis quidem fuerit in concurſibus obſeruatio abditorum, & nulla alia re, quàm ratione hæc comprehenduntur, conſtat obſeruationem ſine ratione fieri non poſſe. His igitur verbis coguntur ipſi fateri rationem ad obſeruationem eſſe accommodam: refragantes autem nobis dicunt, etiam ſymptomata vtilia eſſe, experientiáque comprehendiſſe. Item quod in aliis ſymptomatis obſeruare conuenit, in aliis non item, id quoque obſeruaſſe. Ad hoc breuis eſt reſponſio. Quum enim infinita ſint ſymptomata,

in

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 313 sur 413

in quibus obſeruandum non eſt, fieri nequiuit vt hoc idem in omnibus obſeruauerit, quod in ipſis obſeruare non oportet: quippe in infinitis obſeruare impoſſibile eſt. Poſtremò ipſis vndequaque agitatis vt dicant ſupereſt, caſu ac fortuito ſe procedere, in aliis quibuſdam ſymptomatis vt obſeruent, in aliis non item: quo quid erit magis ridiculum? Hæc igitur diſputatio ita finiat.

ἐφ' οἷς οὐ χρὴ τηρεῖν, ἀδιώατον ἰῶ τετηρηκέναι ἐφ' ἅπασι τοῦτο αὐτό, ὅτι οὐ χρὴ ἐπ' αὐτοῖς τηρεῖν, ἐπ' ἀπείροις γὰρ τηρεῖν ἀδιώατον. τελευταῖον οὖν αὐτοῖς πρώτοις στωμυλομύθοις λείπεται λέγειν, καὶ ἀποκληρωσιν ἑλκυσθέναι, ὅτι μὲν τοῖσδε τισὶ συμπτώμασι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδε, μηκέτι, οὗ τί ἂν γένοιτο γελοιότερον; ταῦτα μὲν οὖν ὁ λόγος τοιαύτην τελευτάτω.

CAPVT XIII.

Obſeruationem pro concurſibus Empiricorum more dari non poſſe.

QVòd autem in concurſibus obſeruatio eſſe nequit, his demonſtrabo. Aiunt igitur Empirici obſeruationem non in vno, neque in duobus, ſed in plurimis & ſubinde viſis, ac eodem modo habentibus, fieri. Quũ itaque ipſi interrogentur num in ipſis generibus ſymptomatum, auxilia obſeruent, neceſſariò in ipſis generibus obſeruare dicent. Si enim in hoc febris, verbi gratia, ſit, & inflammatio, in alio bilis per vomitum aut ſedem excretio fiat, eadem obſeruatio fieri non poteſt. Quòd igitur ſufficit genere eadem eſſe ſymptomata, nequaquam dicent, verùm numero paria eſſe oportet. Si enim eadem manent ſymptomata, non omnia verò aut plura, turbabitur concurſus, & alterius vſus eſt obſeruationis. Conuenit enim in eiſdem generibus & paribus numeris obſeruationem fieri: quomodo autem euariat tota curatio ob copiam indigentiámque ſymptomatum, hinc conſiderandum eſt. Eſt igitur curatio quædam in inflammatione obſeruata. Si vnum aliquod ſymptoma ab inflammatione ſuſtuleris, vtpote ſenſum, euariat etiam curatio. Nam in vicem inflammationis ſcirrus naſcitur, & non eadem curatio conuenit, ita igitur propter ſymptomatis defectum, curatio mutatur; ob copiam verò in hunc modum. Si inflammationi febris, aut ſyncope acceſſerit vnà cum ſymptomatũ copia, diuerſus ſanè concurſus oritur, diuerſa quoque curatio adhibetur, ac non modò genere eadem eſſe conuenit ſymptomata, & numero paria, ſed etiam magnitudine oportet neque excedere neque deficere. Siquidem ob ſymptomatum magnitudinem curatio variat. Etenim ſuperficiarias diuiſiones non ſuimus, imò neque inedia quis vteretur. at vbi magna eſt facta diuiſio, inediam, ſanguinis detractionem, fibulas, & ſimilia adhibemus. Ac non ſufficit genere eadem eſſe ſymptomata, ac numero paria, & magnitudine ſimilia, ſed etiam tempus obſeruationi adiungere oportet. Alia enim incipientibus morbis remedia adhibentur, alia vigentibus. *Etenim incipientibus ſi quid mouendum eſt, moueto: quum vigent quieſcendum eſt*, inquit Hippocrates; ac in inflammatione quum incipit quidem repellentibus vtimur: poſt hoc cataplaſmatis, & iis, quæ quod impactum eſt poſſunt diſcutere. Iam ordinem prædictis apponere oportet. Etenim ob ordinem concurſus immutatur: idcirco etiam curationem euariari eſt neceſſum. Aliter enim inſanientes, deinde febricitantes curamus: ac aliter febricitantes, deinde inſanientes. Etenim lethales & non lethales ex ordine ſymptomatum, vt ex euentis conſtat, affectus oriuntur: febris ſanè in conuulſione non modò periculi expers eſt,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Οτι ἀδιώατός ἐστιν ἡ ὅπῃ ταῖς στωμυλομύθοις τήρησις, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς Εμπειρικοῖς.

ΟΤΙ δ' ἀδιώατός ἐστιν ἡ ἐπὶ τῇ στωμυλομύθῳ τήρησις, δείξω τοιούτων ὄντων. φασὶ γάρ οἱ Εμπειρικοί, ὅτι ἡ τήρησις οὐκ ἐφ' ἑνὶ, οὐδ' ἐπὶ δύο, ἀλλ' ἐπὶ πλείοσι καὶ πλάσμασι τεθεαρημένοις καὶ ὡσαύτως ἐχουσι γένεσι συμπτωμάτων οὖν αὐτῶν εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τὰ συμπτώματα τηρήσουσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τηρήσουσιν. ἐὰν μὲν ἐπὶ μὲν τῷδε, πυρετὸς, φέρε, ἢ καὶ φλεγμονὴ, ἐπὶ δὲ τῷδε, ἀπόκρισις χολῆς δι' ἑμέτου, ἢ δι' ἕδρας γένηται, οὐκ ἔστι τὰ αὐτὰ ποιήσασθαι τήρησιν. ὅτι οὖν οὐκ ἀρκεῖ κατὰ τὸ γένος καὶ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, οὐδαμῶς φήσουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀριθμὸν ἴσα εἶναι δεῖ. ἐὰν γὰρ τὰ αὐτὰ μὲν μὴ συμπτώματα, μὴ πλείω δὲ, ἢ πλείω, ἐξαλλάξει ἡ στωμυλομύθου, καὶ ἑτέρας χρεία τηρήσεως. δεῖ γὰρ ὅτι τοῖς αὐτοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς τὴν τήρησιν γίνεσθαι. ὅπως δ' ἐξαλλάξει ἡ πᾶσα θεραπεία πολὺ μὲν πλεονασμῷ, καὶ ἀνεδείας συμπτώματος, οὐ τοιοῦτον σκεπτέον. ἔστιν οὖν τις ὅτι τῇ φλεγμονῇ τετηρημένη θεραπεία. ἂν οὖν ἕν τι σύμπτωμα ἀφέλῃ τὴν φλεγμονῆς, οἷον τὴν αἴσθησιν, ἐξαλλάξει καὶ ἡ θεραπεία. αὐτὴ γὰρ φλεγμονὴ, σκίρρος γίνεται, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει. οὕτω μὲν οὖν ἀφαιρέσει ἐνδείας συμπτώματος, ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. ἀφαιρεῖ δὲ πλεονασμὸν οὕτως. αὐτῇ τῇ φλεγμονῇ πυρετὸς ἢ συγκοπὴ προσγένηται, ἅμα τῷ πλεονασμῷ τῶν συμπτωμάτων, διαφέρουσα μὲν γίνεται ἡ στωμυλομύθου, διαφέρουσα δὲ καὶ ἡ θεραπεία ἀφαλλαγήσεται. καὶ οὐ μόνον καὶ τὰ γένεσι ταῦτα εἶναι δεῖ συμπτώματα, καὶ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἴσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος, δεῖ μήθ' ὑπερβαλλειν, μήτ' ἐλλείπειν. καὶ γὰρ ἀφὰ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. ἃς μὲν γὰρ ὅπῃ πολὺς διαιρέσεις οὐ ῥᾴθυμοῦμεν, ἀλλ' οὐδ' ἀσιτίαν αὐτοῖς χρήσαιτο. διαιρέσεως δὲ μεγάλης γενομένης, καὶ ἀσιτίαν ἀφαιρούμεθα, καὶ φλεβοτομίαν, καὶ ἀγκτῆρας, καὶ τὰ ὅμοια. καὶ οὐκ ἐπαρκεῖ, ὦ γένεσι τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια, ἀλλὰ καὶ χρόνον δεῖ τηρήσαι ἀφαλαμβάνεσθαι. ἄλλα γὰρ ἀρχομένων τῶν νοσημάτων βοηθήματα ἀφαλαμβάνεται, ἄλλα δ' ἀκμαζόντων. ἀρχομένων γὰρ τῶν νούσων, ἐῶν τι δοκεῖ κινεῖν, κινῆ. ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίαν ἔχειν, ἔφη Ιπποκράτης. καὶ φλεγμονῆς δὲ, ἀρχομένης μὲν, τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρώμεθα, μετὰ δὲ τοῦτο καταπλάσμασι, καὶ τοῖς διαφορῆσαι δυναμένοις. δεῖ δὲ καὶ τὴν τάξιν τοῖς εἰρημένοις συμφωνεῖν τηρῆσαι, καὶ γὰρ ἀφὰ τὴν τάξιν ἐξαλλάσσεται ἡ στωμυλομύθου. διὰ τοῦτο δὲ, καὶ τὴν θεραπείαν ἐξαλλάσσεσθαι ἀναγκαῖον. ἄλλως γὰρ τοὺς μαινομένους, εἶτα πυρέξαντας θεραπεύομεν, καὶ ἄλλως τοὺς πυρέξαντας, εἶτα μαινομένους. καὶ γὰρ ὀλέθρια, καὶ οὐκ ὀλέθρια, ἀφὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς οὐκ ἂν τῶν ἀποτελεσμάτων ὅστις δηλον, τὰ πάθη γίνεται. πυρετὸς μὲν ὅπῃ σπασμοῦ, οὐ μόνον ἀκίνδυνος,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 314 sur 413

ἀλλὰ καὶ λύει ὃ νόσημα, ὅτι πυρετῷ δὲ, σπασμὸς ὀλέθριος. A
ἐξαλλαττομένης δὲ τῆς συνδρομῆς τοῦδε τοῦ τάξιν τὴν
συμπτωμάτων, ὡς οὐκ ἂν ἀποτελεσμάτων δεῖ δῆλον, ἀναγ-
καῖον ὁμολογεῖν καὶ τὸν θεραπείαν διαφέρειν. ὅτι τοίνυν,
ἃ μόνον ταὐτὰ τῇ ὕλῃ τὰ συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ
ἴσα τε, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια εἶναι δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν χρό-
νον, καὶ τοῦτο τάξιν τοῦ αὐτοῦ φυλάττεσθαι ἀναγκαῖον, εἰ
μέλλοι ὑγιὴς ἡ τήρησις ἔσεσθαι. ἀδύνατον δ' ἐν ἀνθρώπῳ τῷ
βίῳ, μὴ ὅτι πλείοσιν, ἀλλὰ καὶ δύο ἀῤῥώστοις τὰ εἰρημέ-
να πάθη ὁμοίως συμβῆναι, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἔσται ὅτι
τῇ συνδρομῇ τήρησις. ὅτι δ' ἀδύνατον, τὰ εἰρημένα πάθη- B
τα, ὅτι πᾶσιν ἢ πλείοσι συγχωρῆσαι, δι' οὗτων ἂν τις
ἐπιδείξειε. τοῦδε τοῦ αἰτίαν, καὶ τοὺς παθοῦσας τόπους, καὶ
τὰς ἡλικίας, καὶ τοῦδε τὰ ἔθη, καὶ τοῦδε τὰ μεγέθη τῶν συμ-
πτωμάτων, καὶ τοῦδε τὰς φύσεις, καὶ τοῦδε τὰς ὥρας, καὶ τὰς
χώρας διαφέροντα τὰ πάθη γίγνονται, ἀδύνατον πάντως
δυοὶ συγχωρῆσαι ἀνθρώποις, ὡς ὁμοίως κατὰ πάντα ἔχου-
σι. διόπερ ἀδύνατός ἐστιν ἡ ὅτι ταῖς συνδρομαῖς τήρη-
σις. κἂν δύο δ' ἀναθέλλακται εὑρεθῶσιν, οὐδὲ οὕτως ἡ
τήρησις δυνατὴ, διότι ἐπὶ πλειόνων αὐτοῦ γνώσθαι δεῖ. C
ἀλλὰ πῶς, φασὶ, ὃ ἑαυτῶν ὑμεῖς καταστρέφετε δόγ-
μα; δοκοῦμεν γὰρ αὐτοῖς ἀδυνατοῦντες τηρεῖν, καὶ ἐπὶ
τοῖς συμπτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς δυνάμεσι. ὅτι γὰρ ὁ ἑλ-
λέβορος καθαίρει, καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων, τηρῶν κατεί-
ληπται. καὶ ἐπὶ τῇ ἀμφιδίᾳ, ἡ αἰτία δ' μὲν κατείληπται,
ὅτι δ' ἀνδράχνη λύει αὐτοὺς, τετήρηται. ῥητέον οὖν πρὸς
αὐτοὺς, ὅτι ἡμεῖς μὲν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων πε-
ριοριζόντες τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, καὶ τῇ χρείᾳ,
ὃ χρήσιμον κρίνομεν. καταλήφθεντες οὖν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν αἰ-
τίων ἐπιφερόμενα ἄπονα συμπτώματα, ὡς ὃ βά- D
ρος, καὶ ἀπὸ τῶν τόπων, ὡς ὃ δυσπνοεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ
τῆς δυνάμεως, ὡς ὃ λειποθυμεῖν, βουλόμεθα ὅτι τού-
των μὲν χρήσιμα, τὰ λοιπὰ δ' ἄχρηστα. ἐπεὶ οὖν προσε-
γράψαμεν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, τῇ πρὸς τοὺς
σκοποὺς ἀναφορᾷ, ὅσα μὲν αἰτίας, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεώς
ἐστι συμπτώματα, ταῦτα χρήσιμα νομίζομεν, ὅσα δὲ μὴ,
ἄχρηστα. κἂν μὴ καταλαμβανώμεθα οὖν, μήτε τὰς νοσα-
ρούσας αἰτίας, μήτε τοὺς πεπονθότας τόπους, τῶν δυνά-
μιν ἔχειν διακριτικὴν, ὡς ἔφην, συμπτωμάτων χρησί-
μων τε καὶ ἀχρήστων, κἂν μὴ δυνάμεθα τὰς τηρήσεις ποι- E
εῖσθαι ὅτι τοῖς ποιήσασιν, ὡς ἐπ' αἰτίοις, ἢ πεπονθόσι τόποις,
ὑπ' αἵματος ἐνοχλουμένοις, μὴ καταλαμβάνοντες ὅτι αἷμα
ἐστὶ τὸ νοσοῦν, ἀπὸ δὲ τοῦ βάρους τοῦ ἐπιφερομένου συμ-
πτώματος, ὅτι αἰτία ἐστὶ τὸ βάρος, ὁρμώμενοι τηρεῖν ἐπ'
αὐτοῖς δυνάμεθα. οὕτω καὶ ὅτι τῇ δυσπνοίᾳ, οὐκ εἰδότες,
ὅτι κοιλίας, ἢ πνεύμονος, ἢ ἥπατος, ἢ διαφράγματος,
ἢ τινος ἑτέρου τόπου πάσχοντός ἐστι συμπτώμα, μόνον δ'
ὅτι τόπος ἐστὶ, εἰδότες, τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεθα, ὡσαὐ-
τὼς καὶ ὅτι τοῦ τόπου αὐτοῦ. ὅσα δὲ μήτε τόπου ἐστὶ συμπτώ-
ματα, μήτε αἰτίας, μήτε δυνάμεως, ὡς προέλεγτο πα- F
ραιτούμεθα. τοῦ χρήσιμα οὖν καὶ τοῦ ἄχρηστα ἐφ' οἷς
τηρήσωμεν σκοποῖς, πρὸς τοὺς Ἐμπειρικοὺς ῥητέον. ὅτι ἡμεῖς
ὅτι μόνοις τοῖς γνώσεσι τῶν συμπτωμάτων τηρήσωμεν, ἐφ'
ὧν μήτε δυνάμεως, μήτε καιροῦ, μήτε μεγέθους, μήτε
τάξεως, μήτ' ἄλλου τινὸς χρεία, ὡς ὅτι αἰμωδία τοῦ ἀν-
δράχνου. τί οὖν κωλύει, φήσουσιν ἴσως, καὶ ἡμᾶς οὕτω τηρεῖν;

sed etiam morbum ſoluit: in febri autem conuulſio, lethalis eſt. Variato iam concurſu propter ordinem ſymptomatum, vt ex euentis conſpicuum eſt, neceſſariò fateri oportet, etiam curationem differre: quoniam non ſolùm eadem genere ſymptomata, & numero paria, ac magnitudine ſimilia eſſe oportet, ſed etiam idem tempus eundémque ordinem ſeruare neceſſarium eſt, ſi ſana obſeruatio futura eſt. At non poſſunt in omni vita duobus ægrotis, nedum pluribus, prædicta ſimiliter omnia accidere. Vnde conſtat, in concurſu obſeruationem fore impoſſibilem. Quòd autem omnia commemorata in omnibus, aut pluribus ſimul euenire nequeunt, his aliquis demonſtrauerit. Ob cauſas, locos affectos, ætates, conſuetudines, ſymptomatum magnitudinem, naturas, anni tempora, & regiones, diuerſi affectus oriuntur: ac impoſſibile prorſus eſt duobus hominibus euenire, vt ſimiliter in omnibus habeant; quapropter impoſſibilis eſt in concurſibus obſeruatio. Et ſi duo impermutabiles inueniantur, neque ſic obſeruatio poſſibilis eſt, eo quòd in pluribus ipſam fieri oporteat. Sed quomodo, inquiunt, veſtrum vos dogma aſtruitis? videmur enim ipſi non poſſe obſeruare & in ſymptomatis & in facultatibus. Quòd enim veratrum venenum in virulentis animalibus purgat, obſeruatione comprehenſum eſt; ac in dentium ſtupore, cauſa non ſanè percepta eſt: quòd autem portulaca eum ſoluat obſeruatum eſt. Reſpondere itaque ipſis oportet, nos ſanè vtilia ſymptomata relatione ad ſcopos circunſcribentes, etiam vſu vtilitatem iudicare. Quum igitur perceperimus omnia ſymptomata, quæ à cauſis inferuntur, vt grauitatem: & à locis, vt ſpirandi difficultatem: & quæ à virtute, vt animæ defectum: inuenimus ſanè hæc vtilia, reliqua inutilia. Quoniam igitur vtilia ſymptomata circumſcripſimus relatione ad ſcopos, quæ ſanè cauſæ, aut loci, aut facultatis ſunt ſymptomata, hæc vtilia cenſemus: quæ verò non ſunt, inutilia. Si igitur neque cauſas morbiferas, neque locos affectos comprehendimus, eo quòd facultatem habeamus diſcretricem, vt dixi, ſymptomatum vtilium & inutilium: etſi non poſſimus obſeruationes moliri in efficientibus, vel cauſis, vel locis affectis, vtpote ſanguine moleſtante, non percipientes ſanguinem eſſe qui morbum inferat. A grauitate autem illato ſymptomate, quòd grauitas cauſa ſit commoti quærere in ipſis poſſumus: ita & in difficultate ſpirandi, ignari ventris, aut pulmonis, aut hepatis, aut diaphragmatis, aut alterius cuiuſdam loci affecti ſymptoma eſſe, ſolùm verò quid locus ſit ſcientes, in ipſis obſeruare poſſumus, veluti & in ipſo loco. Quæ verò neque loci ſunt ſymptomata, neque cauſæ, neque virtutis, tanquam adiectitia auerſamur. Itaque commoditas incommoditáſque, vſus eorum in quibus obſeruamus ſcopis, aduerſus Empiricos producenda: quoniam nos in ſolis ſymptomatum generibus obſeruamus, in quibus neque virtutis, neque temporis, neque magnitudinis, neque ordinis, neque alterius cuiuſdam vſus, vt in dentium ſtupore portulacam. Quid igitur prohibet, inquiunt, fortè & nos ita obſeruare?

Si

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 315 sur 413

Si in his dixerimus in quibus ſymptomatum genus obſeruatur, ſicut & nos antea reliquorum, in quibus vſus temporis, magnitudinis, virtutis, non amplius nobis ſuffragatur. Si autem dixerint, in hæmmorrhoi morſu plura ſubſequi ſymptomata, & nihil in his obſeruatis, quænam dicemus? quoniam non in ſymptomatis, ſed in primitiua cauſa obſeruamus? Inquirimus autem ſymptomata ad primitiuarum cauſarum, in quibus obſeruamus, comprehenſionem. Ignorantes enim cauſam, & curatione ſecundum indicationem deſtituti, obſeruationem in cauſis primatiis factam, adhibemus. Obſeruamus autem non ſolùm in cauſam, ſed etiam in loco vno. Itaque in iocineris affectu & lienis nonnulla obſeruauimus. At ſi dixerint vnum ſingulos hos ſymptoma comitatur, adferemus inrim non vnum, ſed multa. Scrutamur autem multa, non vt in ipſis obſeruemus, ſed vt in quo obſeruamus, comprehendamus. In iecorariis iecur affici, in quo fit obſeruatio, ac in aliis ſimiliter. Nam magna parte in cauſa primitiua fit obſeruatio; non enim in dentium ſtupore portulaca obſeruata eſt, ſed in diſpoſitione ab acidis, aut acerbis facta. Etenim ex fluore ſtupentes, aut vomitu, aut ſerrantibus quibuſdam nihil portulaca iuuat. Vbi igitur prius diſquiſierimus cauſam à qua ſtupor factus eſt, deinde ſic ipſa vtimur. Quæ verò aſſumuntur in ciuſmodi non aduerſantur cauſis primariis: non enim ſunt aliæ à continentibus. Hæc igitur præter concurſum obſeruationem merito habere dicentur. Interrogare autem oportet Empiricum, quomodo tempora adhibendi remedi, obſeruentur, vel modus præſidiorum, vel tempus, vel ipſorum quantitas.

A

B

C

D

CAPVT XIV.

Vanam ac inutilem eſſe hiſtoriam Empiricorum.

PORrò quòd hiſtoria ab illis aſſerta ſit inutilis & impoſſibilis nunc demonſtrabo. Vtuntur Empirici hiſtoria ob huiuſmodi quandam cauſam. Subinde morbi quidam oboriuntur, in quibus nullum præſidium ipſis obſeruatum eſt. Vt igitur & in hac quorundam ipſis facultas ſuppetat, & quòd non ſua ſponte permaneant, hiſtoria vtuntur: idque non ob hoc ſolùm, ſed compendioſæ traditionis gratia; impoſſibile enim eſt vt diſcens in omnia ſymptomata incidat, ac eandem obſeruationem in omnibus moliatur. Ne igitur perpetuò quis diſcat, ſed aliquando etiam arte vtatur, idcirco ad medendum vtilem eſſe hiſtoriam pronunciant. Fit autem hiſtoria vel præſentium: vt

Occidunt homines, ignis quoque plurimus ardet.

vel præteritorum: vt,

Prælia Curetes atque Ætoli ſubierunt.

nunquam verò futurorum, nam

Illa dies aderit, qua concidet Ilion olim,

non hiſtoria, ſed præſagium potius eſt. Vſi autem ſunt Empirici magna ex parte hiſtoria præteriti. Dicunt enim hiſtoriam eſſe, eorum quæ ſubinde in iiſdem comperta ſunt, enarrationem. Verùm contra eos agendum eſt; quòd ſi omnia quæ per hiſtoriam commemorantur, vera dicunt, iudicem aliquem rectè poſſent re-

E

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Αχρηστον εἶναι τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐμπειρικῶν.

ΟΤΙ δ' ἡ ἱστορία ἡ παρ' αὐτοῖς, ἄχρηστός τε καὶ ἀδύνατός ἐστι, νῦν ὑποδείξομεν. πρόφασιν δὲ τῆς ἱστορίας οἱ Ἐμπειρικοὶ, διά τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. πολλάκις γίνεταί τινα νοσήματα, ἐφ' οἷς οὐδὲν βοήθημα αὐτοῖς πεπάρηται. ἵν' οὖν ἔχοιεν καὶ ἐν τούτῳ δύ' πορεύειν, καὶ μὴ ἀπόμαχον αὐτὰ μένῃ, τῇ ἱστορίᾳ πρόσχρηται), καὶ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ σπουδῆς ἕνεκα παραδόσεως. ἀδύνατον γὰρ ὅστις ποτ' μανθάνοντα, πᾶσι τοῖς συμπτώμασιν ἐντυγεῖν, καὶ αὐτοῖς τὴν θεραπείαν ἐπὶ πᾶσιν ποιήσασθαι. ἵν' οὖν μὴ ἀεί τις μανθάνῃ, ἀλλὰ χρήσηταί ποτε καὶ τῇ τέχνῃ, διὰ τοῦτο χρήσιμον πρὸς διαρθρίαν τὴν ἱστορίαν φασὶ εἶναι. ἔστι δὲ ἡ ἱστορία, ἢ τῶν παρόντων, ὡς τὸ,

Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, δέ τε πῦρ ἀμαθύνει.

ἢ τῶν προγεγενημένων, ὡς ὅ,

Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι.

οὐδέ ποτε δὲ τῶν μελλόντων. ὅ γὰρ,

Ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλοι Ἴλιος ἱρή.

οὐκ ἱστορία, ἀλλὰ προάγνωσις μᾶλλόν ἐστι. χρήσιμοι οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὡς ὁ πολὺ τῇ προγεγενημένῃ ἱστορίᾳ. λέγουσι γὰρ ἱστορίαν εἶναι, τὴν τῶν πεπειραμένων πολλάκις καὶ ταὐτὰ, διήγησιν. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι εἰ μὲν πάντα τὰ ἱστορούμενα λέγοιεν ἀληθῆ, ἴσως κριτοῦ εἶχεν, καλῶς ἂν παιδεύεσθαι

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 316 sur 413

τῷ ἰσχείαν. ἐπεὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, δεῖ κριτηρίου τινὸς ἡμᾶς A
τῆς ἰσχείας, ᾧ διακρινοῦμεν τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς.
καὶ γὰρ δὴ, οὐ μόνον οὐχ ὁμογνωμονοῦσι περὶ τοῦτου οἱ ἰα-
τροὶ, ἀλλὰ καὶ τοὐναντία δοξάζουσι. τοὺς γὰρ πυρέττοντας οἱ
μὲν ἀφ' ἡμέρας ἀπάγουσιν, καὶ σφόδρα ὕδωρ προσφέρουσιν, οἱ δ' ἐξ
ἀρχῆς πτισάνην ἐδίδοσαν. ἄλλοι δ' ἐφυλάσσοντο μήποτε χρι-
θῶν κατάπιῃ ὁ ἄρρωστος. Πέτρωνας δὲ, καὶ κρέα ὕφαλα ὀπτὰ
διδοῦσι, καὶ οἶνον μέλανα ἀκρατέστερον, ἐμεῖν τε ἀγκάζει, καὶ
ὕδωρ ψυχρὸν ἐδίδου πίνειν ὅσον ἤθελον. Ἀπολλώνιος δὲ, καὶ
Δέξιππος, οἱ Ἱπποκράτους ἀκροαταὶ, οὐχ ὅπως οἶνον, ἀλλ'
οὐδὲ ὕδωρ ἐδίδοσαν. κατασκευασάμενοι δὲ κηρίνους κυά- B
θους, οἳ ἦσαν δώδεκα εἰς τὸν ἕκτημορείτην τῆς κοτύλης,
κυάθων τούτων δύο ἢ τρεῖς προσέμετρουν τοῖς ἀρρώστοις. το-
σαύτης οὖν οὔσης ἐναντιότητος, πῶς οὐχὶ δεῖ κριτήριον τῆς
ἰσχείας πεποιεῖσθαι; προσαναγκάσαντες οὖν αὐτοὺς ὁμο-
λογῆσαι, ὅτι οὐδὲ ἄχρηστον προσδέχεσθαι τὴν ἰσχείαν. ἄ-
χρηστον γὰρ οὕτως ὑπεδείξομεν τὴν ἰσχείαν, ἐρωτήσομεν
πότερον λόγῳ, ἢ πείρᾳ κρίνουσι τὴν ἰσχείαν. ἀλλὰ τῷ
μὲν λόγῳ οὐ δύναται, συμβάλλουσι τε γὰρ αὐτὸν, καὶ
ἄλλως, ᾧ καταλαμβάνεται ἕκαστον, τούτῳ, καὶ κρίνεται.
πείρᾳ δὲ τὰ ὠφελοῦντα κατειλήφθαι λέγουσι πείρᾳ γ' C
οὖν καὶ κριθῆναι δεῖ. ὡς γὰρ ὅτι τῷ ἄλλων ἔχει, οὕτω
καὶ συλλογίσαιτό τις, ὅτι ἡ χιὼν ψυχρὰ εἰ μέλλει κρι-
θήσεσθαι ἡ ἰσχεία, δεῖ τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ χρήσασθαι, ὥσπερ
ὁ ἰατρὸν κατέλαβεν. ὁ μὲν οὖν λογικὸς, ἀπὸ τῆς αἰτίας ἰσχ-
είαν κρῖναι δυνήσεται. ἰσχήσματος γάρ τινος, ὅτι αὐθρώ-
πῳ διαπεπαυμένα τὰ ἀγγεῖα ἔχοντι, καὶ βαρυώδεα, αἱ-
μορραγία ἐγγενομένη, παρέλαβε τὸ δυσχρηστημα, καὶ τὸ
βαρὺ ὑπεκρίνει τῷδε. Εἰ ἔστιν ἀληθὲς, εἰς τὴν αἰτίαν ἀφο-
ρῶν τὴν ὑπαφεῖσαν τὰ συμπτώματα, καὶ σκοπῶν εἰ οἷά
τε εἴη ἡ αἱμορραγία ἐναντιοῦσθαι τῇ αἰτίᾳ. θλίψεσιν D
δ' ὅτι τὸ μὲν βαρὺ, καὶ ἡ ἀφαίρεσις ἐν πλήθους συμ-
βαίνει. ἡ δ' αἱμορραγία μειωτικὴ τοῦ πλήθους ἐστὶ, κατεί-
ληφεν ὅτι ἡ ἰσχεία ἀληθὴς ἐστὶ, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου προσ-
τὴν ὑπόκρισιν προσδεῖται. ἐφ' ὧν δὲ τὴν αἰτίαν οὐ κα-
ταλαμβάνομεν, τὴν ἰσχείαν αὐτὴ ἡ πεῖρα κρίνει. αὐ γὰρ
ἰσχνεῖν τις αὐτῷ φαίνεται, ὅτι αἱμωδίαν ἀνδράχνη ἔλυσε,
τῇ πείρᾳ προσῆς τὴν κρίσιν χρήσεται. οὕτως οὖν ἀναγκαῖόν
ἐστι καὶ τὸν Ἐμπειρικὸν τῇ πείρᾳ τὴν κρίσιν τῆς ἰσχείας
ποιήσασθαι. Εἰ δὲ πεῖρα τὴν ἰσχείαν κρίνει, προσῆν γί-
γνεται ἡ ἰσχεία καὶ ἄχρηστος. Ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν Ἐμ- E
πειρικῶν, ὅτι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ἱστορούντων προσέχοντες,
κρίνομεν τὴν ἰσχείαν. πιθανολογούμενοι δὲ ἡμῶν, πῶς τὴν
ἀξιοπιστίαν κρίνετε, ἄλλων ἐν ἄλλοις διαμαρτανομένων,
καὶ καταγελωμένων, ὅτι μὴ ἀφ' ὑπολήψεως τινὰ, φασὶν,
ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ, μήτε ἀφ' δόγματος προσπαθῶς, μήτε
ἀφ' φιλονεικίαν τινὰ, πρὸς ἀληθὲς εἶναι φαμὲν ἡμεῖς τὸ
ἱστορούμενον. προσῆν τοῦτο δὲ ῥητέον, προσῆν μὲν ἀφ' μη-
δὲν τῶν εἰρημένων, ἐξαπατηθεὶς δ' ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ. ἀφ'
ὑπολήψεως, μήτε ἀφ' δόξαν, μήτε ἀφ' δόγματος προσ-
παθῶς, μήτε δι' φιλονεικίαν ἱστορῆται, ἀληθὲς ἐστὶ τὸ ἱστο-
ρηθέν; δεύτερον δ' ἔτι ἰατρὸν σοφὸν ἀξιοῦσι τὸν ἱστορεῖσθα
εἶναι. ἐνδέχεται μὲν τὸ κρίνειν τὴν ἰσχείαν, κρίνουσιν
ἄνδρα σοφὸν· ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις, φιλοσόφοις καὶ οὐκ
ἰατροῖς ὑπεβάλλει. πόθεν δὲ καὶ δυνατὸν ἐστὶ κρῖναι, ὅτι
μήτε ἀφ' δόξαν, μήτε ἀφ' δόγματος προσῆν τὸ πάθος,

cipere historiam: quia verò hoc non ita habet, conuenit iudicandi historiam aliquod instrumentum inuenire, quo veritatem à falsis discernamus. Etenim medici in hoc non modò non consentiunt, sed etiam contraria opinantur. Siquidem febricitantes inediâ traducunt, & ne aquam quidem propinant. Alij per initia ptisanam exhibent. Reliqui cauent ne vnquam hordeum deuoret æger. Petronas porrò etiam carnes suillas tostas, & vinum nigrum meracius præbet, vomere cogit, frigidámque potui exhibet quantam volunt. Apollonius autem & Dexippus Hippocratis auditores non modò non vinum, sed ne aquam quidem dederunt. Quum verò cerini cyathos duodecim liquoris præparassent, in sextam heminæ partem duos cyathos, aut tres ægrotantibus quotidie propinarunt. Cùm itaque tanta sit contrarietas, quomodo non historiæ iudicatorium instrumentum præbere conuenit? Hos igitur fateri coactos, quòd neque inutilis recipienda sit historia, inutilem enim sic historiam ostendemus, rogabimus num ratione, aut experientia historiam iudicent. Sed ratione haud possunt, quam ipsam tollunt, qua hæc singula iudicantur comprehenduntúrque; experientia autẽ remedia comprehensa, dicunt. Itaque experientia etiam iudicari conuenit. Vt enim in aliis habet, ita & hic aliquis in historiam colligat, niuem refrigerare. Si historia iudicatura est, oportet eodem iudicandi instrumento vti, vt historiæ author comprehendit: Rationalis igitur à causa historiam iudicare poterit. Quum enim scripto mandauerit aliquis homini, qui vasa distenta grauatáque habeat, sanguinis profluuium obortum, id quod offendebat circumscripsit: grauitatem hanc diiudicat num vera sit, ad causam quæ symptomata infert, respiciens, considerántque an sanguinis eruptio causæ aduersari poterit. Vbi autem inuenit grauitatem & distentionem ex copia euenire, sanguinis autem eruptionem copiam imminuere, deprehendit historiam esse veram, ac nullo alio ad diiudicationem indigere. At in quibus causam non comprehendimus, historiam ipsa experientia iudicat; si enim colligere eam quis videtur, nempe dentium stuporem portulacam soluere, experientia ad iudicium vtetur. Quare necessarium sic est vt etiam Empiricus historiæ iudicium experientia moliatur sin autem experientia historiam iudicat, superflua est historia & inutilis. Sed dicunt nonnulli Empiricorum nos fide dignis scriptoribus attendẽtes, historiã iudicare. Quum autem quærimus, quomodo fidei dignitatem iudicatis, quum alij in aliis aberrent, & rectè se gerant, quoniam dicunt non ob quoddam opinionis statuendæ studium, historiæ author hæc scriptis mandat, neque ob decreta ad affectum, neque ob contentionem quandam, tunc verum nos esse dicimus quod commemoratur: ad hoc dicendum est, primùm sanè propter nullum dictorum, sed qui historiã condit deceptus commentatur. Num ideo, quòd neque propter opinionem, neque dogmata ad affectum, neque ob contentionem commemoratur, verum est quod in historia conscriptum est? Deinde quòd sapientem medicum esse censent, qui illius author est? Aggressi sanè qui historiæ iudicium virum sapientem iudicant; tale autem iudicium philosophis & non medicis incumbit. Vnde abundè licet colligere, neque ob opinionẽ, neque ob dogmata ad affectus, neque

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 317 sur 413

neque ob contentionem commemoratur, id quod in historiam colligitur. At commemorato iudicatorio fidei dignitatis instrumento ab ipso probato vsus est; dicentes enim quòd cùm neque propter opinionem, neque ob contentionem historiæ mandatur, causas exponunt, ob quas narranti credere oportet. Quare si propter nihil aliud, certè propter hoc vtiles sunt causæ inquisitæ: at nos nihil amplius molimur, sed dicimus oportere (propter quid) inuestigare, quod etiam in ipso facilè historiæ iudicio videntur, verùm nos quidem (propter quid,) & (in totum) causa, ad rei quæ dicitur iudicium vtimur: Empirici, ad eius qui historiam condit modum diiudicandi. At mores iudicare non medicorum sed philosophorum est proprium. Præterea hoc dicunt Empirici non oportere experientia historiam iudicare; aiunt enim quoniam sicut nos, eo quòd, Creta insula est, quibusdam commemorantibus, percepistis, quòd insula quædam Creta existat, etsi Cretam vestris ipsi oculis non videritis; ita & nos quum multi de eisdem consentiant, non opus est experientia historiam iudicare, sed multorum opinioni credimus. Verùm nos sanè dicemus, qui credidimus decreta, his Rationalibus certè moti, quòd aliquis illinc huc nauiget, & rursus hinc illuc: item quoniam amici quidam Cretenses hîc sint, vel etiam contrà quibus scribimus, vel etiam à quibus literæ nobis deferuntur: præterea quòd etiam omnes homines de ea consentiunt, etiam inimicissimi. At in Medicina ferè in nullo cõueniunt, idque pauci cùm sint medici ad vniuersos homines: ac non solùm nõ concordant, sed etiam maximè cõtraria opinantur, vt paulo antè ostensum est. Quapropter iudicatorio quodam instrumento opus est ad historiam in medicina diiudicandam. Quoniam verò & Empirici dicunt, ea quæ comprehenduntur, partim sensu deprehendi, vt ruborem: partim memoria, vt quæ signis quibusdam percipiuntur; indicatoriè autem nullum deprehenditur, neque alio modo ab ipsis tradito. At quòd Creta insula sit, comprehendũt: nimirum tanquam non comprehenderint, Cretam insulam fuisse: sin autem comprehenderunt, tertius quidam modus comprehensionis existit. Hæc igitur dicta sunt ad iudicandum historiam ab ipsis celebratam esse superuacaneam.

A μήτε δι' φιλονεικίαν ἱστορῆται ὃ ἱστορούμενον. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, καὶ εἰς τὸν κείσιν τῆς ἀξιοπιστίας κέχρηται κριτηρίῳ ἀποδεδοκιμασμένῳ ἐπ' αὐτῶν· λέγοντες γάρ, ὅτι ἐπειδὰν μήτε δι' δόξαν, μήτε δι' φιλονεικίαν ἱστορῆται, αἰτίας ἐκτίθενται, δι' ἃς χρὴ πιστεύειν τῷ ἱστορουῦτι. ὥστε εἰ καὶ δι' μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρήσιμοί εἰσιν αἱ ὑπὸ ζητούμεναι αἰτίαι. καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, ἀλλὰ φαμὲν δεῖν ὃ διότι πολυπραγμονεῖν, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ τῆς ἰατρείας κρίσει φαίνονται ποιοῦντες. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τῷ διότι χρώμεθα, καὶ ὃ συμβολον τῇ αἰτίᾳ εἰς τὸν τῶ λεγομένῳ πραγμάτος κρίσιν. οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ εἰς ὃ ἐπικρίναι τὸν τῶ ἱστορουῦτος τρόπον. ὃ δὲ κελεύειν τὰ ὄντα, ὃ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ τῶν φιλοσόφων ἐστὶν ἴδιον. ἔτι καὶ τοῦτο λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, πρὸς ὃ μὴ δεῖν τῇ πείρᾳ κελεύειν τὸν ἱστορίαν. φασὶ γὰρ ὅτι ὥσπερ ὑμεῖς, διότι Κρήτη νῆσός ἐστιν, ἱστορούντων τινῶν, κατειλήφατε ὅτι ἔστί τις Κρήτη νῆσος, καὶ τοι αὐτὸπται τῆς Κρήτης ὄντα καὶ ἡμεῖς, πολλῶν πρὸς τῶν αὐτῶν συμφωνούντων, ὃ δεόμεθα πείρᾳ κελεύειν τὸν ἱστορίαν, ἀλλὰ πεπιστεύκαμεν πρὸς τῶν πολλῶν δόξῃ. ἀλλ' ἡμεῖς μέν, φήσομεν, πεπιστεύκαμεν πρὸς τῆς Κρήτης, ὅτι ἔστι. ἀπὸ τούτων τῶν βουλήσεων ὁρμώμενοι, ὅτι πλοῦς τις ἐκεῖθεν δεῦρο, καὶ πάλιν ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ ὅτι φίλοι τινὲς Κρῆτες εἰσὶν ἡμῖν, ἢ καὶ πάλιν οἷς ὑπιστέλλομεν, καὶ παρ' ὧν γράμματα ἡμῖν ἀφικνεῖται. ἔτι τε ὅτι καὶ πάντες αὐθέντοι πρὸς τῆς αὐτῆς ὁμολογοῦσι, καὶ οἱ ἐχθιστοι. πρὸς δὲ τῶν κατὰ τὸν ἰατρικὸν, σχεδὸν περὶ οὐδὲν συμφωνοῦσι, καὶ ταῦτα, ὀλίγοι πρὸς τοὺς ἀπάντας αὐθέντας ὄντες οἱ ἰατροὶ, καὶ ὃ μόνον ὃ συμφωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντιώτατα δοξάζουσιν, ὡς μικρῷ πρόσθεν ἐπεδείξαμεν· ἀφ' ὧν ὅτι οὐ κειτηίου τινὸς ἐστὶ χρεία, πρὸς τὸ ὑπικείνειν τῷ ἐν τῇ ἰατρικῇ ἱστορίᾳ. ἔπει δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ ὅτι τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς ὃ ἐρύθημα, ἃ δὲ ὑπομνήσει, ὡς τὰ ἀφ' σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα· ἀδηλικῶς δὲ ὃ δὲν καταλαμβάνεται, οὔθ' ἑτέρῳ τῶν σκεπτομένων ἐπ' αὐτῶν, τρόπῳ. ὅτι δὲ Κρήτη νῆσός ἐστι, καταλαμβάνουσι, δῆλον ὡς ἤτοι ὃ κατειλήφασιν ὅτι Κρήτη νῆσος ἐστὶν ἐρεῖ. εἰ δὲ κατειλήφασιν, ἔστι τις ὁ τρίτος καταληπτικὸς τρόπος. ταῦτα μὲν οὖν εἰς τοσοῦτον τῆς προκειμένης ζητήσεως ἐπ' αὐτῶν ἐρρυλλουμένως ἱστορίαν, εἴρηται.

B

C

D

E

CAPVT XV.

Quod nihil vtile ab historia Empiricorum haberi possit.

PORRÒ quòd etiam impossibile sit remedij cuiusdam comprehensionẽ ab historia habere, paucis aliquis astruxerit. Quoniam enim obseruationem, vt prius ostendebamus, non modò in symptomatum & numerorum genere fieri, sed etiam magnitudine & tempore oportet, hæc autem in commentarium referri impossibile est sine scopis, constat historiam quoque non posse admitti. Porrò quod curationes penes magnitudines, & tempora, & ordinem fiunt diuersæ, demonstratum est. Quinetiã ex quibus obseruationẽ in syndrome fieri non posse astruximus, inde quoque licet affirmare, quòd ne historiã quidem facere sit possibile; quippe non licet obseruationem moliri: perscribere autẽ non obseruata licet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Οτι ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῶ Ἐμπειρικῶ ὠφελεωῦτός τινος ἔλλον καταλῆψιν.

ΟΤΙ ὃ ἢ ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ ἱστορίας ὠφελεωῦτός τινος ἔλλον καταλῆψιν, δῆλον βραχέων δύτις προδείσηται. ἐπεὶ γὰρ δεῖ τὴν τήρησιν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, ἃ μόνον ὅτι ἁπλῶς συμπίπτει ἐν ἀριθμῷ γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγέθει, καὶ καιρῷ· ταῦτα δ' ἀναγκαίως ἀδύνατον ἀνευθῦναι τῶν σκοπῶν, δῆλον ὡς καὶ ἡ ἱστορία ἀδύνατος ἂν εἴη. ὅτι δὲ καὶ τὸ μεγέθη, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τὴν τάξιν, διαφέρουσαι θεραπείαι γίνονται, δέδεικται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν κατεσκευάσαμεν, ὅτι ἀδύνατον ὅτι συνδρομὴ τήρησιν ποιήσασθαι, δυνατόν ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ κατασκευάσαι, ὅτι δὲ ἱστορίαν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν. ἃ γὰρ δή που τήρησιν μὲν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀναγράψαι δὲ τὰ μὴ τετηρημένα, δυνατόν ἐστιν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 318 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις'.

Περὶ τῆς τῦ ὁμοίου μεταβάσεως.

ΕΞῆς δὲ περὶ τῆς τῦ ὁμοίου μεταβάσεως ῥητέον. ἐδεήθησαν δὲ τῆς τῦ ὁμοίου μεταβάσεως οἱ Ἐμπειρικοὶ διὰ τάδε· ἐπεὶ γὰρ πλείστα καὶ ἀπειρα ἐῶ, ἐφ' οἷς ἔδει τὰς τηρήσεις γίγνεσθαι, ἄπειρα δὲ καὶ τὰ ὠφελοῦντα, ἀδύνατον δ' ἐῶ ἐφ' ἅπασιν ἢ τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἕνα τηρῆν, διὰ τῦτ' ἐδεήθησαν καὶ τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς τῦ ὁμοίου μεταβάσεως. ἔτι τε ὅπερ οἱ Λογικοὶ ἀντιλέγοντες αὐτοῖς, φασὶν, ὅτι εἴ τι καὶ ἄλλο οἱ τεχνῖται εἰσὶν ἐσχασμένοι, καὶ τῦτο ποιεῦσι· ὑμεῖς δ' ἓν ἐφ' ἑνὶ τετηρηκότες ἀπειροι τοῖς θεραπείας ἔσεσθε, ἢ πλείονα αἰτούμενοι ὅτι τῦ αὐτῦ τηρεῖν, οὐδέποτε χρήσεσθε τῇ τέχνῃ, ἀλλ' ἐτηρήσατε, φασὶν, ὅτι τῇ τῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμεθα, ἐξ ἧς ἡ εὐπορία ὑμῖν προσγίνεται. σκοτωματικοῦ γὰρ, φέρε, ἀπὸ καταπλώσεως αἱμορραγήσαντος, εἶτ' ἀπαλλαγέντος τῦ πάθους, τηρήσαντες τῦτον, ἐφ' ἑτέρῳ φλεβοτομίᾳ χρώμεθα. προῦτον μὲν οὖν πύθοιτο ἂν τις αὐτοὺς, πόθεν κατειλήφασιν, ὅτι διὰ τῆς αἱμορραγίας ἀπηλλάχθη ὁ σκοτωματικὸς, καὶ οὐ διὰ τὸν καταπλωσιν ταῦτον, ἀλλ' οὐδέπω λέγειν προσῆκεν αὐτοῖς χρὴ, πρὶν ἢ ἀποδεῖξαι, κατὰ πόσους τρόπους κεχρῆσθαι τῇ τῦ ὁμοίου μεταβάσει. κεχρῆσθαι τοίνυν φασὶ τῇ τῦ ὁμοίου μεταβάσει, ὁτὲ μὲν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ὁτὲ δ' ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, ὁτὲ δ' ἀπὸ παθῶν ὅτι πάθη. ἀπὸ μὲν οὖν βοηθημάτων ὅτι βοηθήματα, ὡς ὅταν μέσπιλον ἀντὶ μήλου, ὅτι τῶν δυσεντερικῶν καταμηλωμένοις, ἀπὸ δὲ τόπων ὅτι τόπους, ὡς ὅταν τι ὅτι τῶν μυϊκῶν ἢ νευρωδῶν τετρηνιῶμεν, οἷ φέρε ἀπὸ τῦ μηροῦ, μεταφέρωμεν ὅτι τὸν βραχίονα· ἀπὸ παθῶν δὲ ὅτι τὰ πάθη, ὡς ὅταν τοῖς ὅτι τῶν αἱμορραγιῶν τετρηνιῶμένοις χρήσωνται ὅτι αἱμόῤῥου δήγματος. καὶ κατὰ τοσῦτον μὲν οὖν τρόπον τῇ τῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῶνται.

B

C

D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ κατὰ τοὺς Ἐμπειρικοὺς τῦ ὁμοίου μετάβασις.

ΕΡωτᾶν οὖν ἄξιόν ἐστιν αὐτοὺς, πρῶτον μὲν, ὅτι τῶν βοηθημάτων πῶς κεχρῆσται, πότερον τῇ ὁμοιότητι τῆς δυνάμεως προσέχοντες, ἢ τῇ τῶν προσόντων συμπτωμάτων ὁμοιότητι, εἰ ὅταν τὸ μέσπιλον ἀντὶ μήλου προσλαμβάνωσιν, πότερον κατὰ τὴν σύψιν ὁμοίως ταῦτα εἶναι νομίζοντες προσλαμβάνωσιν, ἢ ὁρῶντες ὅτι στρογγύλα ἐστὶν ἄμφω, καὶ τῇ χροιᾷ, καὶ τῇ ἁφῇ ὅμοια; εἰ μὲν γὰρ τῇ δυνάμει, λέγω δὴ τῇ σύψει προσέχοντες, μεταβαίνειν φήσουσιν, ὁμολογοῦσιν ὅτι ζητεῖν σύψεως τὰς αἰτίας, καὶ δι' ἃς ὠφελεῖ τὰ ὠφελοῦντα. συλλαμβάνει δὴ τῇ τῦ ὠφελοῦντων δυνάμει, καὶ ἡ τῦ βλαπτόντων δύναμις. ἀλλὰ καὶ πλέον τι ὑπάρχησαν αὐτοὺς δεῖ, οὐ μόνον ὅτι σύψις, πολλαὶ γὰρ σύψεις μέν, οὐ δι' αὐτὸ δὲ ποιοῦσι, ὡς ἡ λεπὶς σύφουσα, καθαίρει καὶ τὰ μόρια. ἐὰν γὰρ γνῶσι, ὅτι πέπεται κατὰ δὲ θερμαίνειν ὠφελεῖ, κατείληπται ὅτι δὲ βλάπτον νεῦρα, κατὰ δὲ ψύχειν βλάπτει. εἰ δὲ τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων φήσουσι προσέχοντες αἱρεῖσθαι τὰ ὅμοια, πότερον, φήσομεν, αὐ πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια ἢ, οὕτω τὴν ὁμοιότητα λαμβάνεσθε, ἀλλ' ἀδύνατόν ἐστι πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοιά τινων εἶναι.

E

F

CAPVT XVI.

De tranſitu ad ſimile.

DEinceps de tranſitu ad ſimile agendum eſt. Indiguerunt autem tranſitu ad ſimile Empirici, propter has cauſas; quoniam enim plurima & propè infinita erant, in quibus obſeruationes fieri conueniat, infinita erunt & remedia: impoſſibile autem in omnibus aut plurimis eundem quædam obſeruare, idcircoopus habuerunt & hiſtoria, & tranſitu ad ſimile. Præterea quoniam Rationales eis refragantes, inquiunt, ſi quid aliud artifices, maximè quod facile eſt ſibi proponunt: vos vnum in vno obſeruantes, infinitas curationes editis, aut plura coacti in eodem obſeruare, nunquam arte vtimini, ſed obſeruaſtis, inquiunt, quòd tranſitu ad ſimile vtamur, vnde facultas vobis ſuppeditatur. Age enim, vertiginoſus ex caſu ſanguinem profundat, deinde affectu liberetur; hoc obſeruato in alio, ſanguinis miſſione vtimur. Deinde aliquis roget ipſos, vnde comprehenderint vertiginoſum ſanguinis profuſione liberatum, & non ex ipſo caſu? ſed nondum dicere aduerſus ipſos oportet, priuſquam demonſtrauero quot modis tranſitu ad ſimile vtantur. Vſos igitur ſe eſſe tranſitu ad ſimile dicunt, nonnunquam ab auxiliis ad auxilia, aliquando à locis ad locos, nonnunquam ab affectibus ad affectus. Itaque ab auxiliis ad auxilia, vt quum meſpilum loco mali cotonei in dyſentericis aſſumunt: à locis autem ad locos, vt quum quid in muſculoſis, aut neruoſis obſeruatum, verbi cauſa, à femore ad brachium transferimus: ab affectibus autem ad affectus, vt quum in ſanguinis profuſionibus, obſeruatis vtentur in hæmorrhoi morſu; tot itaque modis tranſitu ad ſimile vtuntur.

CAPVT XVII.

Quod tranſitus ad ſimile ipſorum Empiricorum, ſit impoßibilis.

QVare ipſos interrogare conuenit, primùm ſanè in præſidiis quomodo vtuntur, num facultatis ſimilitudini attendẽtes, aut ſymptomatum præſentium ſimilitudini, vt quum meſpilum loco cotonei aſſumunt, vtrum ſecundũ aſtrictionem eadem eſſe putantes, ſimiliter exhibeant, an quòd ambo rotunda, colore & tactu ſimilia, eſſe conſpiciunt. Si enim facultati, dico autem aſtrictioni, attendẽtes, digredi ſe dicant, fatẽtur aſtrictionis cauſas ſe inquirere, ſecundum quas, iuuãt præſidia; ac cum auxiliorum facultate, comprehenditur & noxiorum virtus. Imò etiam amplius quid inquirere ipſos conuenit, non modò quòd aſtringunt, multa ſiquidem aſtringunt quidẽ, non idem verò efficiunt: vt ſquama aſtringens, purgat etiã partes. Si enim cognitũ eſt, quòd piper calfaciẽdo iuuat, nunc cõprehenſum eſt quod nocet, quâ frigidũ eſt, nocere. Sin autem ſymptomatum ſimilitudini attendẽtes, ſimilia proferri dicãt: rogabimus an omnia ſymptomata ſimilia ſint, ac ita de ſimilitudine ratiocinẽtur. Sed fieri nõ poteſt, vt omnia ſymptomata quorundã ſimilia exiſtãt;

ita

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 319 sur 413

ita enim eadem fuerint, & non ſimilia. At quorundam ſymptomatum ſimilitudini attendentes, inquient. Vel igitur pluribus, vel paribus vel paucioribus attendentes, dicemus, digredimini. Si quidem paucioribus, omnia ferè ſimilia erunt; in aliquo enim ſimilia ſunt omnia. Si autem paribus, & pluribus, cur in iis qui ſanguinem fundunt, dicemus, ſicut coma porri vſi eſtis, ita non allij & cepæ coma vtimini? ſimilia enim hæc magna ex parte; & in pernionibus, cur vt rapa, non etiam raphani radiculis? & in ſtomachicis, cur abſinthij penuria, hîc quoque ſucco porri non vtuntur? hæc enim ferè diſcerni nequeunt; & in hydropicis, cur raphanidis loco ſæpe rapo non vtuntur? In vniuerſum conſiderare oportet in obſeruatis ſimile quiddam contrarias vires habere: & quærere ab ipſis, num propter ſimilitudinem in iiſdem, his vtendum ſit: iudicare autem ſimilitudinem ſenſibus, vt illi cenſent. Eodem aliquis argumento vti poſſit in reliquis, verbi cauſa, exemplo oſtendendum eſt ipſis, quòd neque à ſymptomatis ad ſymptomata, neque ab affectibus ad affectus tranſire poſſunt. Num enim dicemus, accidentium ſimilitudini poteſtate attenditis? ſed non dicent: nequaquam enim diſquirunt facultatem, ſed accidentium ſimilitudinem ſecundum ſenſum. Vtrum igitur ſi in pluribus, aut in paribus ſymptomatis ſimilia ſunt: ſed in plurimis ſimilia ſunt inflammatio & ſcirrhus, verùm contrariam ferè, & in nullo ſimilem curationem requirunt: iam œdema, & hernia, & ſtruma, & meliceris, multam ſanè inuicem ſimilitudinem ſeruant, attamen curatio permultum diſtat. Præterea qui ob diſruptionem ſanguinem reiiciunt, ſimillima ferè cum iis habent accidentia, qui propter eroſionem aut apertionem, non tamen eadem curatio conuenit omnibus. Hoc itaque modo licet oſtendere, impoſſibilem eſſe ſecundum Empiricos tranſitum ad ſimile.

CAPVT XVIII.

De tranſitu ad ſimile ſecundum Rationales.

DEinceps autem conſequens eſt, demonſtrare quo modo Rationales tranſitu ad ſimile vti poſſunt, quod nonnulli non tranſitum ad ſimile, ſed analogiſmum vocant. Etenim tranſitus ad ſimile Empiricis conuenire pronunciant, vicinum verò tranſitui ad ſimile modum, analogiſmum appellant, quo Rationales vti dicunt: nos nihil contendimus cum iis qui nomina immutant, rem ipſam verò indicabimus, quam licet vnicuique pro arbitrio appellare. Dicimus igitur alia quidem ſymptomata cauſas ſubſequi, alia locos affectos, alia facultates, alia affectus ipſos. Hæc Rationalis omnia diſcernit, ac nouit in quibus obſeruatione, in quibus non opus eſt. Aliorum igitur præſentium & non præſentium, quæ nihil ad curationem conferunt, nullam habet rationem: ac cum ſyndrome variare videtur in aliquo ſymptomatum non vtilium, eiſdem vtitur, tanquam concurſus ſimilis exiſtat. Empiricus autem quoniam in cumulata ſyndrome obſeruat, nec habet vim diſcernendi ſymptomata, quum quodlibet vel deficit vel redundat:

ὅτω γὰρ αὐτὰ αὐτὰ εἴη, καὶ οὐχ ὅμοια, ἀλλὰ δηλονότι τῇ τινων συμπτώματι ὁμοιότητι προσέχοντες, φήσουσι. ἢ ποι οὖν τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς ἴσοις, ἢ τοῖς ἐλάττοσι προσέχοντες, φήσομεν, μεταβαίνετε· εἰ μὲν τοῖς ἐλάττοσι, πολλὰ ἀρέσει ὅμοια αὐ εἶναι. κατά τι γὰρ ὅλον ἐμφερῆ πολλά· εἰ δὲ τοῖς ἴσοις, καὶ τοῖς πλείοσι, διατί ὅτι τῶν αἱμορραγούντων, φήσομεν, ὥσπερ κόμην πρόσα κέχρησθε, ὅτως οὐχὶ καὶ σκορόδου καὶ κρομμύου κέχρησθε κόμῃ; ὅμοια γὰρ ταῦτα κατὰ τὰ πλάγια. καὶ ὅτι τῶν χιμέθλων, διατί ὥσπερ ῥαφανῖδι, οὐχὶ καὶ ῥαφανίσι; καὶ ὅτι τῶν στομαχικῶν, διατί ἀψινθίου μὴ παρόντος, καλῶς χυλῷ οὐ κέχρησθαι καὶ πράσου, ἀρέσει γὰρ ἀπαλλαττα ταῦτα; καὶ ὅτι τῶν ὑδρωπικῶν, διατί αὐτῇ ῥαφανίδες, πολλάκις ῥᾳγυλίδι οὐ κέχρησθαι; καὶ ἁπλῶς σκεπτέον χρή, τοῖς τετηρημένοις, ὁμοίον τι, ἐναντίον δυνάμενον, καὶ πειρᾶσθαι πρὸς αὐτῶν, εἰ διὰ τὴν ὁμοιότητα ὅτι τῶν αὐτῶν χρηστέον ὅτι τούτοις. κρίναι δὲ τὴν ὁμοιότητα ταῖς αἰσθήσεσιν, ὡς ἐκάστοις ἀξιοῦσιν. τῶν δ' αὐτῶν αὖ τις ὅτι χρήματι χρήσαιτο ὅτι τῶν λοιπῶν. αὐτίκα γὰρ προδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι οὐδ' ἀπὸ συμπτώματος ὅτι συμπτώματα, οὔτ' ἀπὸ παθῶν ὅτι παθη μεταβάλλειν δύναται. πότερον γὰρ, φήσομεν, τῇ κατὰ τὴν δύναμιν ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχετε, ἀλλ' οὐ φήσουσιν. οὐ γὰρ ἀξιοπιστοῦσι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν αἴσθησιν τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητα. πότερον οὖν, ἐὰν κατὰ πλείω, ἢ κατὰ τὰ ἴσα τῶν συμπτωμάτων ὅμοια ᾖ; ἀλλὰ κατὰ τὰ πλάγια ὅμοιά ἐστι φλεγμονὴ καὶ σκίρρος. ἐναντίας δὲ ἀρέσει, καὶ κατ' ἐνίαν ὁμοίας δεῖται ἀγωγῆς· καὶ οἴδημα, καὶ κήλη, καὶ χοιράς, καὶ μελικηρίς, πολλὴν μὲν ὁμοιότητα σώζει πρὸς ἄλληλα, ὅμως δ' ἡ θεραπεία πάμπολλα διαλλάττει. ἔτι τε οἱ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναγοντες τοῖς κατὰ διάβρωσιν, ἢ ἀναστόμωσιν, ὁμοιότατα πάντα ἀρέσει ἔχοντα τὰ συμπτώματα, οὐ μὴν ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει πᾶσιν. οὕτω μὲν οὖν ἔστιν ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἀδύνατος κατὰ τοὺς Ἐμπειρικοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου μεταβασις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως κατὰ τοὺς Λογικούς.

ΕΞῆς δ' ἀκόλουθόν ἐστιν ἐπιδεῖξαι πῶς οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσῃ κεχρῆσθαι δύνανται, ὅπερ τινὲς οὐχ ὁμοίου μεταβασιν, ἀλλ' ἀναλογισμὸν καλοῦσιν. τὸν μὲν γὰρ τοῦ ὁμοίου μεταβασιν, φασὶ τοῖς Ἐμπειρικοῖς προσήκειν. τὸν δὲ παραπλήσιον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσῃ ἕτερον, ἀναλογισμὸν καλοῦσιν, ᾧ τοὺς Λογικοὺς φασι κεχρῆσθαι. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς τοὺς τὰ ὀνόματα ἀλλαττοντας. ὃ δὴ πρᾶγμα αὐτὸ ἐπιδείξομεν, ὅπερ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ὡς ἂν ἐθέλοι καλεῖν. φαμὲν τοίνυν, ἄλλα μὲν συμπτώματα παρακολουθεῖν τοῖς αἰτίοις, ἄλλα δὲ, τοῖς πάθεσι τισὶ, ἄλλα δὲ, ταῖς δυνάμεσιν, ἄλλα δὲ, τοῖς πάθεσιν αὐτῶν. ταῦτα ὁ Λογικὸς διακρίνει πάντα, καὶ οἶδεν ἐφ' οἷς τε δεῖ τῇ τηρῇ, καὶ ἐφ' οἷς, μή. παρόντων μὲν οὖν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ παρόντων, οὐ προσήκει τῶν μηδὲν χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἐχόντων. καὶ παραλλάττειν δοκοῦσης τῆς συνδρομῆς, παρά τι τῶν χρησίμων συμπτωμάτων, τοῖς αὐτοῖς κέχρηται, ὡς ὁμοίας οὔσης τῆς συνδρομῆς. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς, ὅπερ ὅτι ἀδρὰ τῇ συνδρομῇ τηρῶ, καὶ οὐκ ἔχω δύναμιν διακριτικὴν συμπτώματος, πολυτὸς οὐ πίνοσιν, ἐλλείποντος ἢ πλεοναζόντος συμπτώματος,

ὡς ἀλλασσομένης τῆς συνδρομῆς, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρήσασθαι ὀφείλει, ἀγνοῶν ὅτι ἐπὶ μὲν τινων συμπτωμάτων πλεονασμῷ ἢ ἐλλείψει τῷ ὄντι ἀλλάσσεται ἡ συνδρομὴ, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς, καὶ σκίρρου, καὶ οἰδήματος, καὶ κήλης, ἐπὶ δέ τινων, οὐκ ἔτι. ἐπὶ γὰρ τῶν ὀπισθοτονικῶν καὶ ἐμπροσθοτονικῶν, διαφέρειν μὲν δοκεῖ ἡ φλεγμονὴ, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πάσχοντός ἐστι τὸ σύμπτωμα, οὔτ' αἰτίας, οὔτε τόπου, οὔτε δυνάμεως, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. ἀγνοεῖ δ' ὁ Εμπειρικὸς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἡ μὲν συνδρομὴ ὁμοία ἐστὶν, οὐ τῇ αὐτῇ δὲ θεραπείᾳ χρήσασθαι δεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ συμπτώματα ἐπὶ τῶν διὰ ῥῆξιν καὶ ἀναστόμωσιν καὶ ἀνάβρωσιν ἀναγόντων αἷμα. ἔστω δὲ καὶ βῆχα εἶναι ἐπὶ παντὸς τὴν αὐτὴν, καὶ τὸ τοῦ ἀναγομένου πλῆθος. ταὐτὰ καὶ τἄλλα ὅμοια, ἀλλὰ καὶ ἡ θεραπεία διάφορος παραλαμβάνεται. ὁ οὖν Λογικὸς, τήν τ' εὐχρηστίαν, καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν συμπτωμάτων εἰδὼς, πολλάκις ἀνομοίου δοκούσης εἶναι τοῖς πολλοῖς τῆς συνδρομῆς, τοῖς αὐτοῖς χρήσεται, οἷς ὀπισθοτονικοί τινες λέγονται, καὶ ἐμπροσθοτονικοὶ, καὶ τετανικοὶ, οὗτοι διαφέρουσαν τὴν συνδρομὴν ἔχειν δοκοῦσιν. ἀλλ' εἰδὼς ὁ Λογικὸς, φέρε, ὅτι πλῆθος αἵματος τὸ αἴτιον, καὶ μυῶν τὸ πάθος, καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, φλεγμονῇ γὰρ, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. τοῖς γὰρ εἰρημένοις μόνοις, προσέχει συμπτώμασιν. τὸ δὲ τοῦ πάσχοντος σύμπτωμα, ὡς ἄχρηστον παραιτεῖται. τὸ γὰρ ἔμπροσθεν, ἢ ὄπισθεν ἢ ἐξ ἴσα συντείνεσθαι, τοῦ πάσχοντός ἐστι σύμπτωμα. πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν, οὐδὲν χρήσιμον ἔχει παραφυλαττόμενον, ὡς οὐδὲ τὸ δακρύειν. καὶ ὁμοίας δὲ τῆς συνδρομῆς εἶναι δοκούσης, οὐδὲ παρὰ τὴν διάνοιαν τῆς αἰτίας, διαφόρῳ χρῆται θεραπείᾳ. ὡς ἐπὶ τῶν δι' ἀνάβρωσιν, ἢ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναγόντων. διαιρῶν γὰρ τὰ συμπτώματα ὁ Λογικὸς, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐνδεικνύμενα τὸ συμφέρον ἀναφορὰν, καὶ τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων ἐκλαμβάνων, καὶ τοῖς πρὸς ταῦτα τὰ συμπτώματα ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις βοηθήμασι χρώμενος, πολλάκις διαφόρου εἶναι δοκούσης συνδρομῆς, ὁ δὲ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. καὶ πάλιν ὁμοίας εἶναι δοκούσης, διαφέρουσαν θεραπείαν παραλήψεται. ἡ γὰρ θεραπεία, σύμπτωμά ἐστι τοῖς ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις τοῖς ἐπιφέρουσιν τὰ συμπτώματα αἰτίοις. ὁ μὲν οὖν Λογικὸς καταλαμβάνει ἕκαστον τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίοις βοηθημάτων, καὶ πρὸς ὅ, τι σύμπτωμα ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν οὐκ ἀγνοεῖ, διὰ τὸ καταδιαιρεῖν ὡς ἔφημεν, τὴν συνδρομήν. ὁ δὲ Εμπειρικὸς, ἐπὶ ἀθρόᾳ συνδρομῇ τὰ ὀφελοῦντα τηρῶν, τί τινι ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν, οὐ δύναται εἰδέναι. τοῦτο δὲ ἀγνοῶν, οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρήσασθαι, οἷός τέ ἐστιν. κατά τι γὰρ, τὸ ὠφελοῦν ὀφέλησε, καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖν ὁμολογεῖ.

quòd variante syndrome diuersa curatione vti debet ignorans, quoniam in quibusdam sanè symptomatis excessu aut defectu syndrome dissidet, vt in inflammatione, scirrho, œdemate, & hernia, in quibusdam autem non ita. Etenim in opisthotonicis & emprosthotonicis differre quidem videtur inflammatio, sed quoniam affecti est symptoma, neque causæ, neque loci, neque facultatis curatio mutatur. At Empiricus hoc quoque ignorat, quòd nonnunquam syndrome quidem similis sit, non eadem verò vti curatione licet. Ecce enim paria & similia symptomata in iis sunt qui sanguinem educunt per vasorum disruptionem, apertionem & erosionem. Finge etiam tussim perpetuò eandem esse, & eius quod educitur copiam, eadémque etiam alia & similia, attamen curatio diuersa assumitur. Rationalis igitur vtilitatem inutilitatémque symptomatum noscens, subinde quum dissimilis vulgo syndrome videbitur, iisdem vtetur: vtpote opisthotonici quidam dicuntur, emprosthotonici, & tetanici, hi diuersam syndromen habere videntur: verùm Rationalis sciens copiam sanguinis esse causam, & musculorum affectum, ipsúmque effectum, inflammationem; eadem cum illa vtetur curatione. Etenim prædicta sola notat symptomata, affecti autem accidens tanquam inutile auersatur; nam in anteriorem partem, vel in vtramque ex æquo intendi, patientis est accidens: ad curationem verò nihil habet vtile reseruatum, vt nec lachrymas emittere. At quum similis esse videtur syndrome, ne ex causæ quidem notione diuersa vtuntur curatione, vt in iis qui ex erosione, aut disruptione sanguinem reiiciunt. Etenim symptomata diuidens Rationalis, iuxta relationem ad ea factam quæ vtile indicant, & ex symptomatis commoda deligens, vténsque remediis quæ his aduersari accidentibus possunt, quum syndrome diuersa esse videtur, hic eadem curatione vtetur: ac contrà vbi similis esse censetur, diuersam curationem assumet; etenim curatio symptoma est, quæ aduersari possit causis symptomata inferentibus. Itaque Rationalis singula comprehendit remedia quæ causis morbificis aduersantur: & cui symptomati aduersari nata sint, non ignorat, eo quòd syndromen, vt diximus, diuiserit. Empiricus autem in cumulata syndrome remedia obseruans, quid cui aduersari natum sit, scire non potest: id autem ignorans, ne quidem transitu ad simile vti potest; secundum quid enim remedium iuuerit, etiam ipse nescire se fatetur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Πόθεν τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμάτων διαγιγνώσκει ὁ Λογικὸς, καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηται.

Πόθεν οὖν, φαίη τις ἄν, τὰ χρήσιμα, καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμάτων διαγιγνώσκει ὁ Λογικὸς; ῥητέον ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ἐνδεικνυμένους σκοποὺς ἀναφορᾷ. εἰδὼς γὰρ ὅτι, τάδε μὲν τὰ συμπτώματα δηλωτικά ἐστι τῶν τὸ συμφέρον ἐνδεικνυομένων σκοπῶν, τὰ δὲ οὐκ ἔστι τοιαῦτα. τὰ μὲν χρήσιμα, παραφυλάττει, τὰ δ' ἄλλα, παραιτεῖται.

CAPVT XIX.

Quomodo Rationalis vtilia symptomata ab inutilibus separet, transitúmque ad simile faciat.

VNde igitur, dixerit aliquis, vtilia, & inutilia symptomata Rationalis internoscit? Dicendum, relatione quæ fit ad scopos indicantes: quum enim sciat alia symptomata ostendere scopos vtiles indicantes, alia non esse huiusmodi, vtilia sanè obseruat, reliqua autem auersatur.

Ex

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 321 sur 413

Ex vtilium verò symptomatum comprehensione, accidit etiam vt tranſitu ad ſimile vti poſſit: interdum non totam curationem transfert, ſed aliquam eius partem. Vt enim ſyndromas ſubdiuidit, ita curationes: ac nouit quænam in curatione remedia reniti tuntur ſymptomatis, quæ à cauſis inferuntur, quæ verò iis, quæ à locis aut facultatibus proueniunt. Expertus enim aliud accidens à cauſis oriri, aliud à locis, aliud à facultatibus: item quòd à cauſa quidem auxilij genus ſubindicatur: à loco, vtendi modus: à facultate, in præſenti vt ita dicam, menſura. Si quidem quum eadem ſit cauſa, & ſymptomata cauſam indicantia appareant: locus autem non ſit idem, neque eadam virtus, idem ſanè auxilij genus aſſumet: locum & modum non item. At ſi cauſa non fuerit eadem, locus autem idem & facultas eadem, non idem remedij genus vtique vſurpabit: modum verò, & menſuram eandem. Quoniam igitur Rationalis & ſyndromas, & curationes metiri poteſt, nimirum etiam ex concurſuum ſimilitudinibus motus, partes quaſdam curationis, vt par eſt, transferre poteſt: Empiricus, neque cauſam, neque ſymptomata cauſas indicantia, aut locum, aut facultatem, connitens magno ſtudio id efficere, non poterit; idcirco neque tranſitu ad ſimile vti poterit. Quatenus enim ſyndromæ inter ſe conueniunt, ignorat: quo fit, vt neque curationem diſtinguere poſſit, & remedium quod præſenti ſymptomati aduerſatur, adhibere. Si enim hoc, inquit, poſſet, dico ſanè concurſuum ſymptomata partiri; & curationem noſcens quatenus vnumquodque iuuat, aut offendit, cauſarum occultarum notitiam habere fatebitur: ſi autem hoc, etiam ab indicatione præſidia capere poſſe concedet.

A ἐκ γὰρ τῶν χρησίμων συμπλωμάτων καταλήψεως, καὶ ὃ δυνατὸν τῇ ὁμοίᾳ μεταβάσει κεχρῆσθαι παραινεῖ. ἔστι δ' ὅτε καὶ ὅλιον τὴν θεραπείαν μεταφέρει, ἀλλὰ μέρος τι αὐτῆς. ὡς γὰρ τὰς συνδρομὰς καταδιαιρεῖ, οὕτω καὶ τὰς θεραπείας. καὶ οἶδε, τίνα μὲν τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ βοηθημάτων ὑπεναντίως τοῖς ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐπιφερομένοις συμπτώμασι, τίνα δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν τόπων, ἢ τῶν δυνάμεων. εἰδὼς γὰρ ὅτι τὸ μὲν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ὄντι ὃ συμπτωμα, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν τόπων, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι μὲν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ὄντι τοῦ γένους τῶν βοηθημάτων ὑπαγορεύεται, ἀπὸ δὲ τοῦ τόπου, ὁ τρόπος τῆς χρήσεως, ἀπὸ γὰρ τῆς δυνάμεως, ὅτι τῶν παρόντος εἰπεῖν B ὃ μέτρον. τῶν μὲν αὐτῶν αἰτίᾳ ὄντος, καὶ τῶν δηλωτικῶν ἃ αἰτίᾳ συμπλωμάτων φαινομένων, ἃ δὲ αὐτῷ τόπου μὴ ὄντος, μηδὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὃ μὲν αὐτὸ γένος καταλήψεται τῶν βοηθήματος, τὸν δὲ τρόπον, καὶ τὸν τρόπον δὲ καὶ τὸ μέτρον τὸ αὐτό. ἐπεὶ δὲ ἱκανὸς ὅδε μετεῖζαι ὁ λογικὸς, τάς τε συνδρομὰς, καὶ τὰς θεραπείας, δύο ταῦτα καὶ τὰς ὁμοιότητας τῶν συνδρομῶν κινήμασι, μέρη τινὰ τῆς θεραπείας καὶ ὃ ἑοικὸς, μεταφέρει. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς, μήτ' αἰτίαν, μήτε δηλωτικὰ αἰτιῶν συμπτώματα, ἢ τόπου, C ἢ δυνάμεως πολυπραγμονῶν, τοῦτο ποιεῖν οὐκ οἷός τε ἔσται. διὰ τοῦτο δὲ, οὐδὲ τῇ τῶν ὁμοίᾳ μεταβάσει κεχρῆσθαι δύναται. κατὰ τί γὰρ αἱ συνδρομαὶ ἀλλήλαις παραπλήσιαι, ἀγνοεῖ. καὶ διὰ τοῦτο, οὐδὲ τὴν θεραπείαν καταδιαιρεῖν δύναται, καὶ παρασαγγεῖν ὃ δυνάμενον ὑπεναντιωθῆναι τῷ παρόντι συμπτώματι βοηθήματι. ἐὰν γὰρ τοῦτό φησι δυνατὸς εἶναι, λέγω δὴ μείζονα τά τε τῶν συνδρομῶν συμπτώματα, καὶ τὴν θεραπείαν, διαιρούμενος, καθ' ὃ, τι ἕκαστον ὠφελεῖ καὶ βλάπτει, αἰτιῶν κεκρυμμένων καταληπτικὸς εἶναι ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀπ' ἐνδείξεως τὰ βοηθήματα δυνατὸς εἶ λαμβάνειν, D ὁμολογήσεις.

CAPVT XX.

Summa dictorum contra Empiricos.

QVum itaque impoſſibilia ſint quæ Empiricorum ſectam conformant, obſeruatio, hiſtoria, tranſitus ad ſimile: obſeruationem ſanè inutilem, ſine ratione & impoſſibilem per ſe oſtendimus: inutilem ſanè, quoniam rationis vſus eſt diiudicantis in quibus ſymptomatis curationem moliri conducat, neque enim in omnibus præteritis & iis quæ ægrotanti adſunt obſeruandum eſſe arbitrantur: impoſſibilem verò, quoniam quum plura ſint hæc omnia, non prorſus aſſequi licet vt idem fiat concurſus. Dico autem genus ſymptomatum & numerum, magnitudinem, ordinem, tempus, ſimiliáque: hiſtoriam verò ſuperuacuam ideo quòd ea quæ commemorantur experientia indicat: impoſſibilem verò, eo quòd neque magnitudinem ſymptomatum, neque tempora poteſt præterea commemorare, ſine quibus auxilij comprehenſio fieri nequit. At tranſitum ad ſimile pertractauimus in iis ſcilicet, quibus F oſtendimus, quòd neceſſariò ipſum conſtituere oporteat, ad facultatum noxiarum, aut iuuantium diſquiſitionem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Κεφάλαιον τῶν πρὸς τοὺς Ἐμπειρικοὺς εἰρημένων.

Ἀδυνάτων οὖν ὄντων τῶν εἰδοποιούντων τὴν τῶν Ἐμπειρικῶν αἵρεσιν, τηρήσεως, καὶ ἱστορίας, καὶ τῆς ὁμοίου μεταβάσεως, τὴν μὲν τήρησιν ἄχρηστον αὐτὴν λόγου καὶ ἀδύνατον καθ' αὑτὸ ἐπεδείξαμεν. ἄχρηστον μὲν, ἐπειδὴ τοῦ λόγου χρείαν τοῦ διακρίνοντος, ἐφ' οἷς δεῖ συμπτώμασι τὰς E θεραπείας ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἅπασι τοῖς παρειλημμένοις τε καὶ παρόδοις τῶν νοσούντων οἴονται δεῖν τηρεῖν. ἀδύνατον δ', ὅτι πλειόνων ὄντων, ταῦτα πάντα, οὐκ ὄντως τυχεῖν δυνατὸν ὄντι, ἵν' ἡ αὐτὴ γένηται συνδρομή. λέγω δὲ γένος συμπτωμάτων καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν, καὶ μέγεθος, καὶ τάξιν, καὶ χρόνον, καὶ τὰ ὅμοια. τὴν δὲ ἱστορίαν περιττὴν μὲν, ὅτι τῇ πείρᾳ ὑπακούει τὰ ἱστορούμενα. ἀδύνατον δὲ, ὅτι μήτε μεγέθη συμπτωμάτων, μήτε χρόνους δύναται παρασιωπᾶν, ὧν ἄνευ τῆς ὠφελησούσης καταλήψεως γένηται οὐ δύναται. τὴν δὲ τοῦ ὁμοίου μεταβασιν διαβεβλήκαμεν, δι' ὧν ἐπεδείξαμεν ὅτι ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὴν κατασκευάζειν, ὅτι τὴν τῶν δυνάμεων βλαπτουσῶν ἢ ὠφελουσῶν ἔξέτασιν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 322 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ο πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς λόγος, καὶ πρῶτον οἷς συγχωροῦσι καὶ διαλλάττουσιν αἱρέσεις.

ΓΕπεὶ οὖν ὡς ἐν κεφαλαίῳ διεπειρήκαμεν τοῖς Ἐμπειρικοῖς, ἑξῆς πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς ἰητέον. χρὴ δὲ τὰ μὲν συμπλέοντα αὐτοῖς, τὰ μὲν κοινὰ τῆς αἱρέσεων συγχωρεῖν, τὸ δὲ διαλλάττον ἐκείνων, ἀναιρεῖν. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι, πειρῶσονται ἀδύνατον ἀποφαίνειν, ἀντιλέγοντες τοῖς Μεθοδικοῖς. ἡμεῖς δὲ, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν δυνατὸν εἶ συγχωρήσομεν. τὸ μέντοι ἀπὸ φαινομένων τινὶ ἔνδειξιν γίνεσθαι, οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν αὐτοῖς. ἔτι καὶ ἐκεῖνο συγχωρήσομεν τοῖς Μεθοδικοῖς, τὸ, ἀπὸ συμπτωμάτ[ων], μήθ' ἑνὸς, μήτε πλειόνων ἔνδειξιν γίνεσθαι. οὐχ ἥνο δὲ οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν, τὸ πάντα πάσιν ἄχρηστ' εἶ τὰ συμπτώματα. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν πολλάκις διαλωτικὰ γίνεσθαι τὰ συμπτώματα, τῆς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυναμένων, εἰς δὲ ἔνδειξιν πάντα πάσιν ἄχρηστ' εἶ τὰ συμπτώματα. τοιούτους τινὰς οἱ Μεθοδικοὶ προφέρονται λόγους. φασὶ γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν συμπτωμάτ[ων] ὄντων, διαφερόντων δὲ τῶν παθῶν, ἐφ' οἷς τὰ συμπτώματα, ᾗ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα, οἷ ὅτι φρενίτιδος, τῆς τε κατὰ στέγνωσιν, τῆς τε κατὰ ῥοώδες. καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτ[ων], τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ φασὶ, χρώμεθα, ὡς ὅτι πλευρίτιδος, καὶ φρενίτιδος, ἐαὶ ἀμφὶ τὰ κατὰ στέγνωσιν τὰ πάθη ὑπάρχη. ἐπεὶ οὖν καὶ αὐτῶν συμπτωμάτ[ων] ὄντων, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, καὶ διαφερόντων, ἔστιν ὅτε τῇ αὐτῇ, διὰ τοῦτο ἄχρηστα πάντα πάσιν εἶ πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα. ἀναιρουμένων γὰρ τῶν παθῶν, συναναιροῦται καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ στενιζομένων, στενίζεται. καὶ διὰ τοῦτο, τὰ μὲν πάθη χρήσιμα εἶναί φασιν, ἐφ' οἷς στενιζομένοις ἰατέον ἐστί, καὶ λυομένοις, λύεται. τὰ δὲ συμπτώματα ἄχρηστα, τεκμήριον ἔχειν ὅτι αὐτῶν ἔχονται. εἰ δὲ καὶ ἐνδεικνύοιτό φασι τὰ συμπτώματα. τοιοῦτον συμφέρον, ἀλλὰ βλαβερόν τι μᾶλλον ἐνδείκνυται, ὡς ὁ πυρετὸς, τὸ ψύχειν, ἢ νὴ Δία γε προσφέρειν ποτὸν, ἢ ἐπιθυμία οἴνου καὶ βαλανείου, τὸ διδόναι οἶνον, καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπάγειν. ἐπεὶ οὖν, τὰ μὲν συμπτώματα ἤτοι οὐδὲν ἐνδείκνυται, ἢ τοιοῦτον ὃ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβὲς, διὰ τοῦτο, τὰ μὲν συμπτώματα, φασὶ, διωθούμεθα. τὰ δὲ πάθη, ὡς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυνάμενα, προσιέμεθα. ἐρωτῶσι δὲ καὶ τοιούτους τινὰς λόγους, πρὸς ἔνδειξιν τοῦ μὴ εἶ τὰ συμπτώματα τῶν συμφερόντων. Εἰ τὸ αὐτὸ, ἐναντίον οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ δυσφοροῦντες ὅτι στεγνοῦσι καὶ ῥύσει, τῶν ἐναντίων δέονται· ἀπὸ δυσφορείας, ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίνεται. ἀναστρέφειν δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔστι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι ὅτι οὐδὲ παθος ἐνδείκνυται οὕτως. Εἰ οἱ στεγνούμενοι τὸ σῶμα ἀπὸ κρύους καὶ διαφθορᾶς, διαφόρων δέονται· τὸ δὴ αὐτὸ, διαφόρων ἐνδεικτικὸν οὐ γίνεται, οὐκ ἀποδείκνυσιν ἡ στένωσις τὸ συμφέρον. ἄλλως ἐρωτῶσιν οὕτως οἱ Μεθοδικοί. Εἰ τὰ διαφορὰ, τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πυρέσσοντες καὶ βήσσοντες, τὸ αὐτὸ, ἔστιν ὅτε ἐνδείκνυται, ἀπὸ πυρετοῦ καὶ βηχὸς, ἔνδειξις τοῦ ψύξαι. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀναστρέψομεν. εἰ καὶ οἱ τρεβλούμενοι, καὶ χαλώμενοι ἀπὸ χολῆς τῶν αὐτῶν δέονται,

CAPVT XXI.

Aduersus Methodicos disputatio, & primùm in quo consentiant & dissentiant sectæ.

QVoniam igitur ceu in summa Empiricis contradiximus, reliquum fuerit, vt ad Methodicos digrediamur. Conuenit porrò eum qui illis refragatur, quæ sectis communia sunt admittere, quod autem in illis diuersum est conuellere. Itaque Empirici vt ab indicatione sumantur remedia, fieri non posse contra Methodicos pronunciare conabuntur: nos autem ab indicatione auxilia peti concedemus, verùm ab apparentibus indicationem fieri, non item concedemus. Præterea & illud donabimus Methodicis, à symptomatum neque vno, neque pluribus indicationem fieri: illud autem non ita donabimus, symptomata prorsus esse inutilia. Videntur enim nobis subinde symptomata fieri indices eorum quæ, quod confert, possunt indicare: ad indicationem verò, prorsus esse inutilia symptomata. Huiusmodi quosdam sermones proferunt Methodici. Dicunt enim quòd quum eadem sint symptomata, differunt autem affectus in quibus sunt symptomata, non eadem curatione vtimur, vt in phrenitide, tum ea quæ ex astricto est, tum ea quæ ex fluxo. Ac contràquum iidem sunt affectus, differunt autem symptomata, eadem, inquiunt, curatione vtimur, vt in pleuritide, & phrenitide, si vtræque ex astrictione affectus sunt. Quoniam igitur & quum eadem sunt symptomata, diuersa ratione medemur: & quum sunt differentia, interim eadem, idcirco symptomata ad curationem inutilia prorsus esse. Nam quum affectus tolluntur, symptomata etiam tolluntur: & quum consistunt illi, hæc quoque consistunt, ideóque affectus quidem vtiles esse pronunciant: ob quos constitutos, hæc generantur: solutos, soluuntur. Symptomata verò inutilia, nullam vim in iis habent. At si indicare symptomata dicant, nihil vtile, sed noxium quid potius indicant. Vt febris, refrigerare, aut per Iouem potum afferre: cupiditas vini & balnei, vinum dare & in balneum deducere. Quoniam igitur symptomata vel nihil indicant, vel nihil vtile, imò potius incommodum noxiúmque, idcirco symptomata quidem, inquiunt, astruimus: affectus autem, vt qui quod conducit, indicare possint, recipimus. Cæterùm proponunt eiusmodi quasdam rationes ad indicandum symptomata non esse vtilia. Si idem, contrarium non indicat: & qui ægrè ferunt astrictionem & fluorem, contraria requirunt: à tolerandi difficultate remediorum non fit indicatio. Verùm retorquere in ipsos hunc sermonem licet, ac ostendere ne affectum quidem indicare, hoc pacto. Si qui astrictum corpus habent à frigore, & corruptione, diuersis indigent: idem verò, diuersa non indicat; haud igitur ostendit constrictio id quod faciendum est. Aliter disputant Methodici in hunc modum. Si diuersa idem non indicat, febricitantes autem & tussientes, idem interim indicant: à febre & tussi indicatio non fit. Nos autem ita retorquebimus. Quòd si agitati laxatíque à bile, eadem desiderant, diuersa

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 323 sur 413

diuersa autem idem non indicat : ab astrictione & fluore id quod conducit, non ostenditur : huiusmodi igitur nonnulla vt indicent symptomata esse inutilia, Methodici proferunt.

CAPVT XXII.

Aduersus Methodicos symptomata vtilia esse probat.

NOs primùm sanè ostendemus quòd per ea quæ ipsi faciunt, fatentur symptomata non esse prorsus inutilia : vsus verò quem exhibent consequenter, vbi rationalem sectam exponemus, indicabitur. Quòd igitur vtilia ad curationem symptomata esse putent Methodici, hinc constabit. Volunt ipsi quomodocunque mente captos in tenebris decumbere, siue ob fluorem, siue ob astrictionem delirent : etenim lumen turbationem mentis augere arbitrantur : lethargicos non in eodem decumbere oportere dictitant, siue propter astrictionem, siue propter fluorem tam profundo somno corripiantur ; tenebras enim putant vnà cum profunda animi in somnum delatione comprehendere. Quomodo igitur dicimus, si nihil symptomata indicant, eos qui ob astrictionem delirant, in tenebris collocant ? quum hæ astrictionem intendant, ac contrà, eos qui ob fluorem lethargici sunt, in luce, quum ab hac fluor augescat ? In huiusmodi enim negligere quidem prorsus affectus videntur, attendere autem nudis symptomatis. Quomodo igitur inutilia fuerint quæ tantam vim habere videntur, vt etiam negligere subiectos scopos cogant, & non solùm negligere, sed etiam contrarium efficere iis quæ à scopis indicantur? Etenim astrictio, laxare indicat : qui verò in tenebras delirantes concludunt, non laxant, sed astringunt è contrario, quum fluor deprimere indicet. At qui lethargicos ex fluore, in lucem deducunt, iisdem fluorem augent. Ad hæc respondent, non quia symptoma hoc indicat, hæc assumimus, sed quoniam è contrario symptoma nobis indicabatur, ac nihil prohibet assumere quod scopus ostendit. Etenim quod contraindicatur, dicunt ostendere quidem id quod confert, non autem permittere fieri quod affectus suggerit. Ad hoc nos dicimus, si quæ è contrario indicant inutilia sunt, etiam virtus quæ non finit frequenter quod scopus indicat assumere, erit inutilis : sed virtutem inspicere conuenit, quum vtile quippiam vobis inde ad curationem proficiscatur, etsi contrà etiam indicet virtus ; sicut igitur vim contraindicantem vtilem esse censetis, necessarium est vobis etiam symptomata fateri esse vtilia. Ad hoc etiam ridiculè tenebras in phreneticis assumunt ; si enim tenebræ astrictionem adaugent, intensa item astrictio mentis turbationem auget ; siquidem intenduntur augentúrque symptomata, affectibus nimirum contrarium facientibus quàm conuenit ; aucta enim affectum adaugent, & mentis turbationem ; itaque de symptomatis talis est disputatio.

τὰ δὲ διαφορᾷ, ὃ αὖθ' ὑπ' οὐδενὸς ἐνδείκνυται, οὐδὲ γνώσεως καὶ ῥύσεως ὃ συμφέρον οὐχ ὑποδείκνυται. τοιαῦτα μὲν οὖν τινα φησὶν ὃ ἀληθὴς ὑποδείξαι τὰ συμπτώματα, μὴ φθείρεσθαι δὲ τοὺς Μεθοδικούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς εἰ χρήσιμα τὰ συμπτώματα.

ΗΜεῖς δὲ πρῶτον μὲν ὑποδείξομεν ὅτι δι' ὧν προάγουσιν αὐτοὶ, ὁμολογοῦσιν μὴ εἶναι ἄχρηστα πάντα τὰ συμπτώματα. τίνα δὲ χρείαν, ὡς προέλεγον τὰ συμπτώματα, προσηκόντως ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Λογικῆς αἱρέσεως ὑποδείξομεν. ὅτι τοίνυν χρήσιμα πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα νομίζουσιν εἶναι οἱ Μεθοδικοὶ, ἐκ τῶνδ' ἂν γνοίη τις δῆλον. ἀξιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς ὀπωσοῦν παραπαίοντας ἐν σκότῳ κατακλίνειν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν, ἐάν τε διὰ γνῶσιν παραπαίωσιν, ὃ γὰρ φῶς οἴονται παράξειν τὸν παροξυσμόν. τοὺς δὲ ληθαργικοὺς, οὐκ ἐν αὐτῷ κατακλίνειν φασὶ δεῖν, ἐάν τε διὰ γνῶσιν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν καταφέρωνται. ὃ γὰρ σκότος οἴονται συλλαμβάνειν τῇ καταφορᾷ. πῶς ποτ' οὖν, φαμὲν, εἰ μηδὲν ἐνδείκνυται τὰ συμπτώματα, τοὺς διὰ γνῶσιν παραπαίοντας, ἐν σκότει κατακλίνετε, τῶν σκότος ὑπιτάνοντος τὸν γνῶσιν; καὶ πάλιν τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς, ἐν αὐγῇ, ὑπὸ ταύτης ὑπιτεινομένης τῆς ῥύσεως. ὅτι γὰρ τῶν τοιούτων, ἀμελεῖν μὲν ἔοικασι πάντα πάσῃ τῶν παθῶν, προσέχειν δὲ ψιλοῖς τοῖς συμπτώμασι. πῶς οὖν εἰσὶν αὐ ἄχρηστα, ἄγε τοσαύτην φαίνεται ἰσχὺν ἔχοντα, ὥστε καὶ ἀμελεῖν ἀναγκάζειν τῶν ὑποκειμένων σκοπῶν, καὶ ἃ μόνον ἀμελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον προσήκειν τῶν ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐνδεικνυμένων; ἡ μὲν γὰρ γνῶσις, χαλᾶν ἐνδείκνυται· οἱ δ' εἰς ὃ σκότος παραπαίοντας συγκλείοντες, ἃ χαλᾶσι, γνώσει δὲ ὃ ἐναντίον, καὶ τῆς ῥύσεως σφίγγειν ἐνδεικνυμένης. οἱ δὲ τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς εἰς αὐγὴν ἄγοντες, τοῖς αὐτοῖς ὑπιτείνουσι τὸν ῥύσιν. πρὸς ταῦτα λέγουσιν· οὐκ ὅτῳ ὃ συμπτωμα ἐνδείκνυται, ταῦτα παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ὅτῳ αὐτεδείκνυτο ἡμῖν ὃ σύμπτωμα, καὶ οὐ κωλύει παραλαμβάνειν, ὅσῳ ὁ σκοπὸς ὑπεδείκνυσι. ὃ γὰρ ἀντιδείκνυμιν λέγουσιν, ἐνδείκνυσθαι μὲν ὃ συμφέρον, μὴ ὑπιτρέπειν δὲ πρᾶξαι, ὅσῳ ὑπαγορεύει ὃ πάθος. πρὸς τοῦτο φαμὲν ἡμεῖς, ὅτι εἰ τὰ αὐτιδείκνυμενα, ἄχρηστα ἐστι, καὶ ἡ δύναμις, ἡ μὴ ἐῶσα πολλάκις ὃ ἐνδείκνυται ὁ σκοπὸς, παραλαμβάνειν, ἄχρηστος αὖ εἴη. ἀλλὰ τὴν δύναμιν ὑπισχνεῖν δεῖ, χρησίμου τινὸς ἡμῖν ἐξ αὐτῆς εἰς θεραπείας προσγενομένου, καίτοι αὐτενδείκνυται καὶ ἡ δύναμις. ὥσπερ οὖν τὴν δύναμιν αὐτενδεικνυμένην οὐχρηστον εἶναι νομίζετε, ἀναλγητόν ἐστιν ὑμῖν καὶ τὰ συμπτώματα ὁμολογεῖν χρήσιμα εἶναι. πρὸς τοῦτο δὲ, καὶ γελοίως ὃ σκότος ὅτι τῶν φρενιτικῶν προσλαμβάνουσιν. εἰ γὰρ ὃ σκότος ἐπιτείνει τὸν γνῶσιν, ἐπιτεινομένη δὲ ἡ γνῶσις ἐπιτείνει τὸν παροξυσμὸν, ἐπιτείνεται γὰρ καὶ αὔξεται τὰ συμπτώματα τοῖς πάθεσιν, δηλονότι τἀναντίον προσήκουσιν, ἃ δεῖ. παροξύνοντα γὰρ ὃ πάθος, παροξύνουσι καὶ τὸν παροξυσμόν. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν συμπτωμάτων τοιοῦτός ἐστι λόγος.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 324 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ.

Οτι ὀκ ἀναδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον.

ΟΤΙ δὲ οὐκ ἀναδείκνυ) τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὡς οἴονται οἱ Μεθοδικοὶ, δι' ὧν αὐτοὶ ἐπειρῶντο ἀποφαίνειν ἀλγήματα τὰ συμπίπτοντα, διὰ τῶν αὐτῶν ἡμεῖς, ὅτι μηδ' οὕτως ἀναδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ἐπιδείξομεν. Φασὶν γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερουσῶν δὲ τῶν αἰτιῶν, ἡ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ἰσχυεία γάρ ἐν τι πάθος ἐστὶν, ἀλλ' αὖ μὲν διὰ λίθον γίνηται, λιθοτομοῦμεν, αὖ δὲ διὰ φλεγμονὴν, καὶ τὰ πλάσσομεν, ἀλλ' ἐπὶ διαφόροις κύστεως, καθάπερ χρώμεθα, ἢ ὡσαύτως ὁ Ἐρασίστρατος, αἰτιασάμενος ὅτι γίνεται τὸν ἀρρωστοῦντα, ἀφεψήσῳ ἄχρον τὸ ἀρτήσιος περιπλατύνομεν, καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἀναδείξεις τῶν συμφερόντων ἐλήγομεν, τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, καὶ συμφέροντος αὐτοῖς αἱ αὐταὶ ἀναδείξεις ἐλήγομεν. ἀ γένοιτ') δ', οὐκ αὖ τὰ διαφέροντα πάθη τὸ αὐτὸ ἀναδείκνυτο. νυνὶ δὲ, τῆς μὲν αὐτῆς ὕλης αἰτίας, τῶν δὲ παθῶν διαφερόντων, τῷ αὐτῷ θεραπείᾳ προσλαμβάνομεν. χολέρα γὰρ, καὶ ἴκτερος, διάφορα πάθη, ἁπλῶς ὁμολογοῦσι δ' αὐτοὶ, ὅτι ὁ μὲν ψυχρὸς, τὸ δ' ῥοώδες, ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρων κένωσιν προσλαμβάνομεν. ἐπεὶ δύο αὐταιρουμένων τῶν αἰτιῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ παθήματα, καὶ συνίσταμένων, συνίσταται· καὶ ἔτι διαφόρων ὄντων τῶν αἰτιῶν, καὶ τὰ αὐτὰ πάθη, διαφόρῳ χρώμεθα τῇ θεραπείᾳ. τῶν δ' αὐτῶν ὄντων αἰτιῶν, καὶ τὰ πάθη διάφορα ἦ, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. διὰ τοῦτο, τά τε πάθη, καὶ τὰ αἴτια, καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους σκεπτόμεθα. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε ἐπιδεῖξαι, ὅ ὁμοίων ὑπὸ διαφερουσῶν αἰτιῶν, τὸ αὐτὸ πάθος γινόμενον, οἷόν τι γέγονε. πῦρ τε γὰρ θερμαῖνον, ἐπιπυκνοῖ τὴν ὀπὴν φάνειαν, καὶ κρύος ὁμοίως. ἀλλὰ καί τι τῶν αὐτῶν παθῶν ὄντος, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρώμεθα, διὰ τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ πυρὸς, καταπλήσσει καὶ κατὰ πλάσμασι τοῖς ἐκ φορᾶς ἀποῤῥητικοῖς διαλύοντες ἰώμεθα. ὁ δ' ἀπὸ κρύους, πυρίασι, τριγμοῖς ἀποξέσμασι, καὶ ὁμοίοις τούτοις. εἰ δὲ χαλαστικῷ φήσουσιν ἐπ' ἀμφοτέρων καὶ τῷ αὐτῷ ἀγωγῷ προσλαμβάνεσθαι, φήσομεν, ὅτι εἰ μηδὲν διαφέρουσα ἡ ἀγωγὴ, καὶ σκαλαπόντες, οὐδὲν ἀμαρτήσομεν. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ πυρὸς πυριάσομεν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸν ἀπὸ κρύους καταπλάσομεν, καὶ τοῖς πρὸς ἐκ φορᾶς ποιοῦσι φαρμάκοις χρησόμεθα ἐπ' αὐτῷ. ἀλλ' ἁ ποιοῦμεν τοῦτο, βλάπτον) γὰρ, διὰ τῶν ἁ τὸ αὐτῷ θεραπείαν εἰ) ῥητέον. ἔτι δὲ τὸ αὐτὸ αἴτιον διάφορα ἀποτελῇ πάθη, διὰ γὰρ πλῆθος οἱ μὲν φλεγμαίνουσιν, ἢ ὑπὸ φλεγμονῆς, εἰλκωσίς ἐστιν. ἄλλοι δ' αἱμορῤῥαγοῦσιν, αἱ σὶ αἱμορῤῥαγίαι ῥύσεις εἰσὶ, ἄλλα πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν παθῶν, οὐκ ἀλλάσσει) ἡ θεραπεία. κένωσις γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων λύσις, ἐναντία τῷ πάθει. ἁ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, χρὴ τὰς ἐνδείξεις γίνεσθαι. τὰ δὲ πάθη, προσδέχονται μὲν ὡς αἴτια οἱ Μεθοδικοὶ, ἐπειδὴ τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ ποιητικὰ, ἀλλ' οὐχὶ ὡς αἴτια εἰ), φασὶν, ἀναδείκνυ) ἀλλ' ὡς κοινότητες. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸ αὐτὸ, φασὶ, καὶ ὡς αἴτιον εἶ), καὶ ὡς κοινότητα, καὶ ὡς ἕτερα. ὡς γὰρ τὸ μῆλον, γλυκὺ, καὶ ὁρατὸν, καὶ ἁπτὸν ἐστὶν, ὅταν δὲ λέγωμεν γλυκὺ εἶ), οὐ καθ' ὅσον τῇ ἁφῇ ἐπιπίπτει, γλυκὺ λέγομεν. ὥστε καὶ τὰ πάθη, οὐδὲν κωλύει εἶ) μὲν ἑτέρων ἀποτελέσματα, εἶ) δὲ καὶ ποιητικὰ τινων.

CAPVT XXIII.

Ab affectibus vtilem indicationem non sumi.

QVòd autem affectus id quod conducit non indicant, vt arbitrantur Methodici, quibus ipsi rationibus symptomata mutilia declarare conabantur, iisdem nos quòd neque affectus id quod confert indicant, ostendemus. Dicimus enim quum iidem affectus sunt, diuersæ au- B tem causæ, non eadem ros vti curatione. Vrinæ retentio vnus affectus est, verùm si quidem ex calculo orta est, excisionem ipsius molimur: sin autem ex inflammatione, cataplasmate obducimus: quòd si ex immoderata vesicæ tensione, cathetere vtimur: vel quemadmodum Erasistratus ægrotante in genua erecto, aphronitro extremum vreteris, attingimus: & quæ sequuntur. At si ab affectibus indicationes auxiliorum fiunt, quum idem est affectus, etiam remedij eiusdem eædem fiunt indicationes: non C fiunt autem, si diuersi affectus idem indicarent. Nunc quum eadem est causa, affectus autem diuersi, eandem curationem assumunt. Cholera enim & icterus diuersos affectus esse, etiam ipsi ferè concedunt, quoniam hic astrictus, ille fluxilis est: attamen in vtrisque vacuationem assumimus. Quoniam igitur causis sublatis tolluntur etiam simul affectus, & consistentibus illis, hi consistunt, etsi iidem sint affectus, diuersa tamen vtimur curatione. Causis porrò iisdem subsistentibus, etsi affectus sint diuersi, eadem curatione vtimur. Idcirco affectus, causas, & locos affectos examinamus. Iam ex his licet ostendere simile, D à diuersis causis eundem gigni affectum, nempe astrictum. Ignis enim elapsus superficiem densat, item frigus similiter: attamen licet idem sit affectus, diuersa tamen vtimur curatione, propter causarum differentias. Etenim ex igne orto affectui perfusionibus & cataplasmatis, quę crustas separare possunt medemur: ex frigore autem cõtracto, fotibus, linimentis, abrasionibus, similibúsque. At si laxatoriam in vtrisque proferant eandémque curationem, dicemus quòd si nihil euariat curandi ratio, etiam si immutemus nihil peccabimus. Imò etiam ab igne læsum iisdem E fouemus, & à frigore affectum oblinimus, ac iis quæ crustas faciunt medicamẽtis vtemur in ipso. Verùm non hoc facimus, quippe offenduntur; quapropter non eadem esse curatio dicetur. Præterea eadem causa diuersos efficit affectus; nam ex plenitudine alij inflammationem experiuntur, inflammatio autem astrictio est: alij sanguinem profundunt, sanguinis autem profluuium, fluor est: sed præter affectuũ differentiam curatio non mutatur. Nam vacuatio, in vtrisque solutio, affectui contraria. Non enim ab efficientibus, sed ab his quæ fiunt, vt etiam ipsi fatentur, indicationes fieri oportet. At affectus quidem recipiunt, vt F causas Methodici, quoniam symptomatum sunt effectrices. Verùm non vt causæ sint, inquiunt, indicant, sed vt communitates. Nihil autem vetat idem, inquiunt, & vt causam esse, & vt communitatem, & vt alia. Sicut enim malum gustabile, visibile, & tangibile est; at quum dicimus dulce esse, non quatenus tactui occurrit, dulce appellabimus: ita & affectus, nihil prohibet aliorum sanè esse opera, quorundam etiam esse opifices.

Quum

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 325 sur 413

Quum verò, inquiunt, indicare ipsos dixerimus, neque quâ opera sunt, neque quâ opifices quorundam indicare pronunciamus, sed vt communitates. Quemadmodũ itaque symptomata Methodici, eo quòd eadem, à diuersis fiunt, & ab iisdem diuersa, nullũ indicare præsidium dictitant: ita & nos quum videamus à diuersis causis eosdem oriri affectus, & ab iisdem diuersos, inutiles ipsos ad auxiliorum indicationẽ esse pronunciamus. Non enim vnus indicat semper idẽ, alioqui difficultate vrinæ orta eadem semper vteremur curatione. Vt igitur ipsi ruborem non indicare dicunt speciem esse operis arbitrantes: sic nos quoque affectus inutiles esse ad indicationem affirmamus, nunc sanè causarum, nunc operum: etsi aliquis aduersus ipsos dicere possit, quomodo rubor alterationẽ ipsius nõ indicat; etenim & communitatem ab ea spectari, vt quæ in pluribus diuersis cernatur. Est autem communitas, idem in pluribus. Si igitur & indicat, & commune est plurium, cur non ab hoc & huiusmodi symptomatis manifestò apparentibus, indicationes facitis, sed ab affectibus, astrictione & fluore nequaquam apparentibus? Ac quia nõ ostenditur qui affectus sit, maximè ridiculum est dicere affectum esse insensibilem. Si igitur fluor & astrictio solæ essent cõmunitates, aliquid probabile haberent dicere, has solas indicare: quoniam & symptomata plurium sunt communia, quidni etiam à symptomatis auxiliorum fit indicatio? Illi autem, inquiunt, eo quòd communitates nõ sunt proximæ, & necessariæ medicis, idcirco symptomata auersamur. Quum enim iidem sunt affectus, differentia autem symptomata, eadem curatione vtimur: & quum differunt affectus, diuersa vtimur medendi ratione, vt alibi comprehensum est. Hac de causa etiam nos quum videamus, dicemus in affectibus quoque simile accidere, quod vos in symptomatis obseruastis, vt inutilia nunc ipsa auersemur. Ex superfluo enim est & hoc astruere, quòd affectuũ comprehensio sit inutilis; sufficit enim ad curationem causæ comprehensio, loci qui molestatur agnitio, virtutis mensura: sin autem astrictio, aut fluor, superfluum (dico) est comprehendere. Sed hæc quidem ratio facilè postea explicabitur, vbi ostenderimus quem vsum affectuum comprehensio exhibeat.

CAPVT XXIV.

Quid morbus indicet & quid artifices requirant.

ILlud autẽ dicendum est contra Methodicos, quòd affectus id quod faciendum est, non indicant, sed ablationem, aut circumcisionem sui, quod sanè & quis etiam optauerit. Id autem constat idiotis & imperitis animalibúsque ratione carentibus, quòd affectus quidem ablationem sui indicant, sanitas autem conseruationem. Artifices nõ hac indigẽt indicatione, sed scire volunt, per quæ ablatio affectuum, & sanitatis conseruatio præstabitur. Vsum itaque habent indicantium ea quæ particulatim conferunt. Et per quæ quis sanitatẽ adipiscitur, iisdẽ etiam eandem conseruauerit. Hac etenim re etiam artifices ab idiotis discrepant, si hæc comprehendunt, quæ particularia præsidia indicant. Sin autem ab effectibus auxiliorum indicatio facta est, ipsi vtique qui ea habent, quibus sanitatẽ moliri oportet, nouerunt.

A Ἀλλ' ὅτεν, φασὶ, λέγωμεν ἐνδείκνυσθαι αὐτὰ, ὅτε ἢ ἀποτελέσματά ἐστιν, ὅτε ἢ ποιητικά τινων, ἐνδείκνυσθαι λέγομεν, ἀλλ' ὡς κοινότητας. ὡς οὖν τὰ συμπτώματα οἱ Μεθοδικοὶ, διὰ τὸ ἀπὸ διαφερόντων γίνεσθαι τὰ αὐτὰ, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, οὐδὲν ἐνδείκνυσθαι συμφέρον λέγουσιν, ὅτω καὶ ἡμεῖς, ἐπειδήπερ ὁρῶμεν ἔνια διαφερόντων αἰτίων τὰ αὐτὰ πάθη γινόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, διαφέροντα, ἀχρηστα φαμὲν αὐτὰ πρὸς ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων εἶναι. ὃ γὰρ ἐν ἐνδείκνυται ἀεὶ, τοῦτο αὐτό. ἰσχυρίας οὖν ὄντος δηλονότι, ἀεὶ αὖ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ὡς οὖν αὖ τὸ ἔρυθρος μὴ ἐνδείκνυσθαι λέγουσι, τὸ εἶδος, ἀποτελέσματος εἶναι) νομίζοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη ἀχρηστα εἶναι) πρὸς ἔνδειξιν ἐροῦμεν, ὁτὲ μὲν αἰτίων, ὁτὲ δὲ ἀποτελεσμάτων. καίτοι φαίη ἄν τις πρὸς αὐτοὺς, πῶς οὐκ ἐνδείκνυται τὸ ἔρυθρος τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῶν; καὶ γὰρ καὶ κοινότητα θεωρεῖσθαι ἔνιαι αὐτῶν, ὅτι πλειόνων γὰρ διαφερόντων ὁρᾶται. ἔστι δ' ἡ κοινότης τοιαύτης ἐν πλείοσιν. εἰ τοίνυν τὸ ἐνδείκνυται, καὶ κοινὸν ὂν πλήθους, διατί οὐκ ἀπὸ τούτου, καὶ τῶν τοιούτων συμπτωμάτων σαφῶς φαινομένων, ποιεῖσθε τὰς ἐνδείξεις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παθῶν, τεγνότητος καὶ ῥύσεως ἀδήλως φαινομένων; καὶ αἰσθητὸν ἐνδείκνυται ὅτι πάθος ἐστὶ, γελοιότατον, B πάθος αἰσθητὸν εἶναι) λέγειν. Εἰ μὲν οὖν ἡ ῥύσις καὶ ἡ τεγνωσις μόναι ἦσαν κοινότητες, εἶχεν αἰτίαν τινὰ πιθανότητα ὃ τοὺς λέγειν ἐνδείκνυσθαι μόνας. ὅπου καὶ τὰ συμπτώματα ἐστὶ κοινὰ πλήθους, διατί μὴ καὶ ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων ἔνδειξις γίνεσθαι συμφερόντων; οἱ δὲ φασιν, ἀλλ' ὅτι μή εἰσι πρόσεχῆ τὰ ἀναλήμματα τοῖς ἰατροῦσι κοινότητες, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα τὰ συμπτώματα. τῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. καὶ διαφερόντων τῶν παθῶν, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, ὡς που δέδεικται. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες, φήσομεν, καὶ ὅτι τῶν παθῶν τὸ ὅμοιον τυγχάνειν, ὅπερ ὑμεῖς ὅτι τῶν συμπτωμάτων C προφυλάξατε, ὡς ἀχρηστα νῦν αὐτὰ παραιτούμεθα. οὐ περιουσίας γάρ ἐστι τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἀχρηστος ἡ καταληψις τῶν παθῶν. ἐπαρκεῖ γὰρ πρὸς θεραπείαν αἰτίας καταληψις, τόπου ὀδύνης τε ἐνοχλουμένου, καὶ δυνάμεως μέτρον. εἰ δὲ ἄγνωσις, ἡ ῥύσις, παρεπόν φημι καταλαμβάνειν. ἀλλ' ἔστω μὲν ὁ λόγος, ὕστερον εἰρήσεται, ὁτὲ μὲν διεξιόντες ὡς περιττὰ χρείαν ἡ καταληψις τῶν παθῶν παρέχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

E

Τί ἐνδείκνυται τὰ πάθη, καὶ ἃ οἱ τεχνῖται δέονται.

ΕΚτὸς δὲ χρὴ λέγειν, πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς, ὅτι τὰ πάθη τὸ ποιητέον οὐκ ἐνδείκνυται, ἀλλὰ τὴν ἀπόσιν ἢ περιαίρεσιν ἑαυτῶν, ὅπερ ἂν τις καὶ βούλοιτο. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ πρόδηλον, καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι τὰ μὲν πάθη τὴν περιαίρεσιν ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ὑγίεια τὴν τήρησιν. οἱ δὲ τεχνῖται, ἃ ταύτης τῆς ἐνδείξεως δέονται, ἀλλὰ βούλονται εἰδέναι ταῦτα, δι' ὧν ἡ περιαίρεσις τῶν παθῶν ἔσται, καὶ ἡ τῆς ὑγείας τήρησις. χρείαν οὖν ἔχουσι τῶν ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα F καὶ δι' ὧν αὖ τις ὑγείας τύχοι, καὶ σωτηρήσειν αὐτήν. τούτῳ γάρ τοι καὶ οἱ τεχνῖται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν, εἰ ταῦτα καταλαμβάνοιεν, ἅπερ ἐνδείκνυται τὰ καθ' ἕκαστα μέρος συμφέροντα. Εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων ἐγίνετο, αὖθις ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰ, δι' ὧν ἔδει τὴν ὑγείαν περιποιήσασθαι ἠπίσαντο,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 326 sur 413

ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀγνοοῦσιν. ὃ δ' ἐνδείκνυται τὸ πάθος, ἴσασιν. A
ἐπεὶ γὰρ τὴν ἄρσιν ἐνδείκνυται, οἵδε πέμπουσιν ἐπὶ τοὺς ἰα-
τροὺς τοὺς δυναμένους ἀνελεῖν τὰ πάθη.

Verùm hoc quidem ignorant: quod autem affectus indicat, intelligunt. Quoniam enim sublationem indicat, illi ad medicos mittunt, qui affectus possunt tollere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Ὅτι οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται.

Ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων ἐπιγνῶναι
ὅτι οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται.
Τὰ γὰρ βοηθήματα ὑπεναντιοῦται, οὐ τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ
τοῖς ποιοῦσιν. ὡς ἡ κένωσις τῷ πλήθει ἐναντία ἐστί, πάθει δὲ οὐδε- B
νὶ, οἷον φλεγμονῇ, ἢ πυρετῷ. ἀναιρουμένου δὲ τοῦ πλήθους ὑπὸ τῆς
κενώσεως, συναναιρεῖται καὶ τὸ γενόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους πά-
θος. οὐκ ἐπεὶ δὲ συναναιρεῖται τῷ ποιοῦντι τὸ πάθος, τὸ βοήθη-
μα τῷ πάθει ὑπεναντίον ἦν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐπι-
φερομένων συμπτωμάτων, ἀπό τε τοῦ πλήθους, καὶ τῆς κενώσεως, γνῶ-
ναι ᾧτινι τὸ βοήθημα ὑπεναντίον ἐστί· τὸ μὲν γὰρ πλῆθος τῇ πε-
ριουσίᾳ βαρεῖ, ἡ δὲ κένωσις μειοῦσα τὴν περιουσίαν, ἀναιρεῖ τὸ βά-
ρος. ἔπειτα τὸ πλῆθος ὁ διατείνει τὰ ἀγγεῖα, ἡ δὲ κένωσις εἰς σύμ-
πτωσιν ἄγει. καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τὰ αἴτια εὕροις ἂν C
ὑπεναντιούμενα, πρὸς δὲ τὸ πάθος, οὐδέν. ἔτι δὲ, καὶ ἐκ τούτου ἄν
τις μάθοι, ὅτι εἰ μὲν ἡ στέγνωσις βοήθημα οὐδὲν, οὐδ' ἡ ῥύσις,
ἀλλὰ μᾶλλον πάθος τι ἐνδείκνυται· τῇ δὲ στεγνώσει ἐναντία ἐστὶν
ἡ ῥύσις· οὐ κένωσιν, ἀλλὰ ῥύσιν ἐνδείκνυται ἡ στέγνωσις. ὁμοίως δὲ
καὶ ἡ ῥύσις στέγνωσιν ἐνδείξεται. ὅπερ οὖν παραλαμβανόμεν, ταὐ-
τὸν ἐνδείκνυται πάθος. τὰ δὲ αἴτια, τὰ βλάπτοντα, τὸ ἐναντίον
αὐτῶν ἐνδείκνυται· καὶ ὅπερ ἐνδείκνυται ταῦτα, παραλαμβάνο-
μεν. διόπερ οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὸ συμφέρον ἐνδείκνυ-
ται. ὅτι μὲν οὖν τὰ συμπτώματα οὐκ ἔστιν ἄχρηστα παντάπα-
σι, καὶ τὰ πάθη οὐκ οἷά τέ ἐστιν ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον, τὰ D
δ' αἴτια ἐνδείκνυται, αὐτάρκως ὑποδέδεικται.

CAPVT XXV.

Non morbos sed causam medelam indicare.

Porrò licet etiam ex adhibitis præsidiis cognoscere non morbos, sed causam curationem indicare. Non enim præsidia aduersantur his, quæ fiunt, sed efficientibus: vt euacuatio copiæ contraria est, nulli autem affectui, vtpote inflammationi, aut febri. Sublata autem ab euacuatione copia, tollitur etiam simul affectus à copia subortus. Non autem quoniam affectus vnà cum efficienti submouebatur, auxilium affectui contrarium erat. Possumus enim ex symptomatum quæ à multitudine & euacuatione contingunt, collatione, cui exponatur auxilium dignoscere, etenim copia exuperantiâ grauat: vacuatio autē exuperantiam imminuens, grauitatem tollit, deinde copiā quæ vasa distendit, vacuatio autem, in considentiam deducit. Ac alia præsidia causis aduersari inuenias, affectui autem nulli. Præterea etiam hic aliquis didicerit, quòd si quidem astrictio auxilium nullum, neque fluor, sed potius affectum aliquem indicat, astrictioni autem contrarius est fluor, non vacuationem, sed fluorem astrictio indicat: similiter autem & fluor astrictionem indicabit. Quod igitur assumimus, idem indicat affectus, causæ autem offendentes contrarium ipsorum indicant, & quod hæ indicant assumimus; quapropter nō affectus, sed causæ remedium indicant. Quòd itaque symptomata sint prorsus inutilia, & affectus non possunt remedium indicare, causæ autem indicant, abundè satis demonstratum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες τῶν Μεθοδικῶν, καὶ ἐνδείκνυνται.

Ἐξῆς ἐπισκεπτέον, εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες ἃς ὑπο-
τίθενται οἱ Μεθοδικοὶ, εἴτε καὶ μή. καὶ εἰ αἱ ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν
κοινοτήτων δύνανται γίνεσθαι, ἢ οὔ. ὁριζόμενοι τοίνυν τὴν ἰα-
τρικὴν κατὰ τὴν αὐτῶν δόξαν, γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοι-
νοτήτων, τὸ δὲ φαινόμενον, οὐχ ὡς δι' αἰσθήσεως καταληπτὸν E
εἶναι λέγουσι. οὐδεμία γὰρ διάθεσις δι' αἰσθήσεως καταλαμβά-
νεται, ἀλλὰ φαινόμενον ἐκεῖνοι λέγουσι, τὸ ἐξ αὐτοῦ καταλη-
πτὸν, κἂν μὴ ὑποπίπτῃ ταῖς αἰσθήσεσι. σχεδὸν γὰρ τὸ ἐναργὲς
ἐκεῖνοι φαινόμενον λέγουσι. δεῖ μὲν οὖν τὴν ἀντιλέγοντα, καὶ τοῦτο
παραδεικνύειν, ὅτι οὐκ ἴσασι τοῖς ἑλληνικοῖς ὀνόμασι χρήσα-
σθαι. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν λέξει προσπλέκεσθαι, συγχωρήσαν-
τες αὐτοῖς τὸ φαινόμενον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἐπιδείξομεν,
ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτῶν εἰσιν αἱ κοινότητες καταληπταί. καὶ πρῶ-
τόν γε τὴν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἀρξάντα Θεσσαλὸν ἐπιδείξο- F
μεν, σημεῖα ἐκτιθέμενον τῶν κοινοτήτων, ὡς οὐκ ἐξ ἑαυτῶν
δηλονότι καταλαμβάνεσθαι πεφυκυιῶν. ἐν γὰρ τῷ κάμνον-
τι τὴν στέγωσιν, φησὶ, καταλαμβάνειν ἐστὶν ἐκ τοῦ δυσδιαφ-
όρητα εἶναι τὰ σώματα. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ῥύσεώς τινα γνω-
ρίσματα ἐκτίθεται· ἀλλ' ἴσως φήσουσιν ὅτι πρὸς ἄνδρα,
καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀντιλέγετε. ἐάσαντες
οὖν τὸν Θεσσαλὸν, ἐπιδείξομεν τὸ προκείμενον. πρῶτον

CAPVT XXV.

An communitates Methodicorum sint euidentes, atque indicent.

Deinceps inspiciendum erit, num communitates quas Methodici statuunt appareant, an minus: ac vtrum indicationes à communitatibus fieri possint, an secus. Itaque definientes Medicinam secundum illorum sententiam, cognitionem esse communitatum apparentium, apparens autem non vt sensu perceptibile esse pronunciant. Nulla enim dispositio sensu percipitur, verùm illi apparens dicunt quod ex se percipitur, etsi non sensibus exponatur; siquidem illi apparens propemodum euidens appellant. Conuenit igitur cum qui contra illos agit, hoc quoque ostendere quòd nesciant Græcis vti nominibus. Ne autem videamur dictioni adhærere, concedentes ipsis apparens vt libet appellare, ostendemus non ex se comprehendi communitates: ac primum sectæ ipsorum authorem Thessalum demonstrabimus signa exponere communitatum, quòd ex se videlicet percipi non soleant. *Etenim in ægrotante astrictionem*, inquit, *percipere licet, inde quòd corpora ægrè diffleantur.* Similiter & fluoris quasdam notas exponit. Sed forsan dicent, quòd viro, non sectæ ipsorum contradicitis. Dimisso igitur Thessalo rem propositam prosequamur. Primùm igitur

igitur communi quodam argumento in duabus diſpoſitionibus vtemur, oſtendentes ipſas non apparere, neque ex ipſis percipi: deinde etiam peculiarem vtramque diſpoſitionem non ex ſe comprehendi. Fatentur itaque & ipſi non omnem corporis denſationem: neque excrementi retentionem, aſtrictionem eſſe; etenim agricolæ in concretionibus ſunt, non tamen in aſtrictione: & retentio familiarium, non eſt aſtrictio. Vbi verò purgatio mulieris propter conceptum cohibetur, retentio quidem conſuetæ excretionis eſt, non autem aſtrictio. Inſuper non omnis corporis raritas vel effluxio fluor eſt; etenim pueri, mulieres, & delicati viri natura, ſunt rari, & excretio quædam, non fluor eſt excrementorum. Sed neque eos qui per aluum, aut vrinas, aut ſudores, aut ſanguinis eruptiones excernunt, in fluore eſſe dicent, aduerſari enim ipſos excretioni oporteret. Quoniam igitur non omnis denſatio, & retentio, aſtrictio eſt: neque omnis raritas aut effluxio, fluor; conſtat fieri non poſſe, vt nudis ipſis ſymptomatis attendens, fluorem aut aſtrictionem percipias: ex aliis autem decernere ipſa oportet. Vt enim alia ſymptomata ſiue ſecundum naturam ſunt, ſiue præter naturam, non ex ſeipſis, ſed ex aliis percipiuntur: ita neque aſtrictio & fluor. Quod autem dicitur, ex his manifeſtum euadet. Symptomata quæ ſecundum naturam ſunt, cum his quæ præter naturam, multam habent ſimilitudinem. Nam eadem aliis ſecundum naturam, aliis præter naturam ſunt. vt niger color præter naturam ſimilis eſt ei qui ſecundum naturam exiſtit: nobis etenim præter naturam, Indis autem ſecundum naturam. Item figuræ præter naturam reſpondent naturalibus. Alij enim magis quàm alij laxis articulis nati ſunt, item nares acutæ, & oculi concaui: aliis ſanè lethalia ſymptomata, aliis autem eadem hæc ſecundum naturam. Iam motus & immobilitas, ſiquidem à voluntate fiat, ſecundum naturam: ſi contra voluntatem, præter naturam. Ex his conſtat non poſſe eos qui ſymptomatis ipſis attendunt, naturalem modum & ei contrarium cognoſcere. Verùm conuenit in nonnullis ſanè cauſam inferentem examinare, vt in motu, num à voluntate, an ſine illa fiat: item in colore. Quoniam enim humorum color eſt, apparet autem ex colore ſanguis, conſiderandum eſt an ſecundum naturam ſanguis habeatur. Videbis autem ex vſu; ſi enim reliquum omnem vſum, ſanguis liberum præbeat, neque diſtendat, neque grauet, dices ſecundum naturam eſſe colorem. At figuram, num ſecundum naturam ſit, ex membri vſu percipies, vt in luxationibus. Nonnulla verò ex loco in quo fiunt, an ſecundum naturam ſint, deprehenduntur. Sic etiam denſitas raritáſque aliis ſecundum naturam eſt, aliis contra. Etenim ſenũ denſitas ipſis quidẽ ſecundum naturã, pueris autẽ præter naturam. Iam ipſorum puerorum raritas, ipſis quidem ſecundum naturã eſt, ſenibus autem præter naturam. Item ratione vitæ nonnulli denſati ſunt, vt agricolæ: necnon ex negotiis alij, attamen ſecundum naturã affecti ſunt. Idcirco non licet ad nudam corporum denſationem & fluorem reſpicientes, affectus percipere. Conuenit autem & ad aliud quippiam hæc referentes, diiudicare ſecundum naturámne ſint, an affectus.

A οὖν, κοινῷ τινι ὀπιχρήματι ὅτι τῶν δύο διαθέσεων χρησόμεθα, ἐπιδεικνύντες ὅτι οὐ φαίνονται, οὐδὲ ἐξ ἑαυτῶν ἐίσι καταληπταί· ἔπειτα καὶ ἰδίᾳ ἑκατέραν τῶν διαθέσεων, δείξομεν μὴ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβανομένην. ὁμολογοῦσι τοίνυν καὶ αὐτοὶ, ὅτι οὐ πᾶσα πύκνωσις σώματος, οὐδ' ἐποχὴ ἀποκρίσεως, γέγνωσίς ἐστιν. οἱ γὰρ ἀγρῖκοι ἐν τῇ συγκρίσεσίν ἐίσιν, οὐ μέντοι ἐν γεγενότητί ἐίσιν. καὶ ἡ ἐποχὴ δὲ τῶν οἰκείων, οὐκ ἔστι γέγνωσις, ἐπειδὰν καὶ καθάρσις γυναικὸς διὰ τὴν κύησιν ἐπέχῃ, ἐποχὴ μὲν ὄντι συνήθους ἀποκρίσεως, γέγνωσις δ' οὐκ ἔστι. ἔτι δ' οὐ πᾶσα
B ἀραίωσις σωμάτων καὶ ἀπόκρισις, ῥύσις ἐστίν. οἱ γὰρ παῖδες, καὶ τὰ γυάλα, καὶ οἵ τινες ἁβρόδιαιτοι ἀνδρες, κατὰ φύσιν ἐίσὶν ἀραιοὶ, καὶ ἀπόκρισίς τις ἡ ῥύσις ἐστὶν ἡ τῶν ἀδενῶν. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς διὰ κοιλίας, ἢ οὔρων, ἢ ἱδρώτων, ἢ αἱμορραγιῶν κρινομένους, ἐν ῥύσει ἔι ἐροῦσιν. συνίστασθαι γὰρ αὐτοὺς τῇ συγκρίσει δεῖ. ἐπεὶ οὖν οὐ πᾶσα πύκνωσις, καὶ ἐποχὴ, γέγνωσίς ἐστιν, οὐδὲ πᾶσα ἀραίωσις, ἢ ἔκκρισις, ῥύσις, δῆλον ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι προσέχοντι ψιλοῖς, ἀδύνατόν ἐστιν ῥύσιν ἢ γέγνωσιν καταλαβεῖν, ἐξ ἑτέρων δ' ὀπικρίνειν αὐτὰ δεῖ. ὡς γὰρ καὶ τὰ
C ἄλλα συμπτώματα, εἴτε κατὰ φύσιν ἐστὶν, εἴτε παρὰ φύσιν, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων, καταλαμβάνεται, οὕτως οὐδὲ γέγνωσις καὶ ῥύσις. ὃ δὲ λεγόμενον, ἐξ ὧν τούτων δῆλον ἔσται δῆλον. τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, πρὸς τὰ παρὰ φύσιν πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. τὰ γὰρ αὐτὰ, οἷς μὲν κατὰ φύσιν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. οἷ μὲν μέλαν χρῶμα ὃ παρὰ φύσιν, ὁμοιόν ἐστι τῷ κατὰ φύσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ παρὰ φύσιν, τοῖς Ινδοῖς δὲ κατὰ φύσιν. καὶ τὰ σχήματα δὲ, τὰ παρὰ φύσιν, ἔοικε τοῖς κατὰ φύσιν. ἄλλοι γὰρ ἄλλων
D ἐξαρθρήσι πεφύκασι μᾶλλον· καὶ ῥὶς ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, οἷς μὲν θανατικὰ συμπτώματα, ἄλλοις δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα κατὰ φύσιν. καὶ κίνησις καὶ ἀκινησία, ἢν μὲν ὑπὸ προαιρέσεως γίνηται, κατὰ φύσιν· ἂν δ' ἀπροαιρέτως, παρὰ φύσιν. ὅτι δὲ τούτων οὕτως ἔχει, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι μόνοις οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ προσέχοντας γνωρίζειν ὃ κατὰ φύσιν, καὶ ὃ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ ἐπ' ἄλλων μὲν, τῶν ὑπαρχόντων αἰτίαν ἐξετάσαι, ὡς ὑπὸ τῆς κινήσεως, πότερον ὑπὸ προαιρέσεως, ἢ ἀπροαιρέτως· καὶ ὑπὸ τοῦ χρώματος. ἐπεὶ γὰρ ὃ χρῶμα, ἀπὸ τῶν χυμῶν, ὑπαφαίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ χρώματος ὃ αἷμα, δεῖ σκοπεῖν, εἰ
E κατὰ φύσιν ἔχει ὃ αἷμα, ὄψει δὲ ἐκ τῆς χρείας. ἂν γὰρ τἄλλα λοιπὰ ἅπαντα χρείαν ὃ αἷμα παρέχηται, καὶ μήτε διατείνῃ, μήτε βαρῇ, φαίνηται κατὰ φύσιν ἔι ὃ χρῶμα. ὃ σῆμα εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἀπὸ τ' τοῦ μέλους χρείας καταλήψῃ, ὡς ὑπὶ τοῖς ἐξαρθρήσιν. ἔνια δὲ, ἐκ τ' τόπου ἐν ᾧ γίγνεται, εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶ, καταλαμβάνεται. οὕτω καὶ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ ἀραίωσις, οἷς μὲν κατὰ φύσιν ἐστὶν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν γερόντων πύκνωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, παιδίοις δὲ, παρὰ φύσιν. ἡ δ' αὖτε παιδίων ἀραίωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, γέρουσι δὲ παρὰ φύσιν. καὶ διαγωγῇ βίων πεπύκνωνται τινες, ὡς οἱ ἀγρῖκοι, καὶ καλὰ παθήσασι ἄλλοι, καὶ ὅμως κατὰ φύσιν διάκεινται. διὰ τοῦτο, οὐχ οἷόν τε εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν σωμάτων ψιλὴν, καὶ τὴν ῥύσιν ἀποβλέποντας, καταλαμβάνειν τὰς διαθέσεις. δεῖ δὲ καὶ πρὸς ἕτερόν τι καὶ ταῦτα ἀναφέροντας ὀπικρίνειν, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε παρὰ ἐστὶν.

λέγομεν γὰρ, ὅτι τῇ συμμετρίᾳ, καὶ ἀμετρίᾳ διακρίνο- A
μεν τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν. ὅταν
μὲν γὰρ συμμέτρως ὁ σῶμα πυκνώσεώς τε καὶ ἀραιώσεως
ἔχῃ, ὑγιαίνει ὁ ζῶον. ὁπότε δέ τι αὐτῶν ἐπιπαγὲν ἐκβῇ τὴν
συμμετρίαν, νοσεῖν ἀνάγκη. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι
ὁ σύμμετρον καὶ ἄμετρον, ἕτερον παρὰ τὰς διαθέσεις. Εἰ
δὲ τῇ ἀμετρίᾳ κρίνοιτο τὰ πάθη, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλη-
πτὰ εἰς ὁμολογεῖται. Εἶτα οὕτως. Εἰ ὁ σύμμετρον καὶ ὁ
ἄμετρον οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων καται-
λαμβάνεται. ἂν μὲν γὰρ ὠφελῇ, σύμμετρόν ἐστι· ἂν δὲ βλά-
πτῃ, ἄμετρον. πῶς οὖν τοῦτο σύμμετρον καὶ ἄμετρον μὴ φαι- B
νόμενον, τὰ ἐκ τούτου καταλαμβανόμενα φαίνοιτ' ἄν; Εἰ
δὲ δὴ καὶ ποσὸς τὶς δύναμις, ὁ σύμμετρον καὶ ἄμετρον
κρίνοιτο, οὐδ' ὅτω ποσὸν δηλον ἂν εἴη ὁ ἄμετρον. ἡ γὰρ δύνα-
μις οὐ φαίνεται. τὸ δ' ἀμέτρου μὴ φαινομένου, δηλονότι οὐδὲ
αἱ κοινότητες φαίνονται. καὶ γὰρ αὗται ἀμετρίαι τινές εἰσιν.
ἔτι τε ῥητέον ποσὸς αὖται, ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν, ποσὸν
φύσιν φαίνεται, ἀλλ' ὡς μὲν κατὰ φύσιν, ἢ ποσὸν φύσιν, φαί-
νεται. ὁ γὰρ ἄλγημα καὶ ἄλλα τοιαῦτά ἐστι, ποσὸν φύσιν
φαίνεται. οἱ δ' ἰατροὶ βούλονται καταλαβεῖν, οὐχ οἷα ὄντα πα- C
ρὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς ἔστι. ῥὶς γὰρ ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι πᾶ-
σιν ἀνθρώποις φαίνεται· εἰ δὲ κατὰ φύσιν, ἢ ποσὸν φύσιν,
τοῖς ἰατροῖς μόνον. ταύτῃ γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἰατροὶ τῶν ἰδιωτῶν,
ὅτι ὅσα τοῖς φαινομένοις κεκρυμμένον τι καταλαμβάνειν δύ-
νανται, ἃ οὐκ ἔτι δύνανται οἱ ἰδιῶται καταλαβεῖν. ἔπειτα πα-
ρὰ φύσιν μὲν φαίνεται, καὶ αἱ κοινότητες ποσὸν φύσιν εἰσὶν, δη-
λονότι μὲν φαίνονται. ἄξιον δὲ καὶ ἐκεῖνο σκοπεῖν, εἴ τις πώποτε
τῶν ἀνθρώπων μετεπέμψατό τινα τῶν ἰατρῶν, ὡς ὑπὸ
πυκνότητος ἢ ἀραιότητος ἀμέτρου αἰωρούμενος. Εἰ δὲ μη-
δεὶς εἰς ἄλγησιν ἦλθε τῶν κοινοτήτων, πῶς δύναται ἔστι D
λέγειν φαίνεσθαι αὐτάς; μὴ φαινομένων δὲ τῶν κοινοτήτων,
πῶς οἴονται τῷ τέχνῃ, τῷ γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοι-
νοτήτων;

Dicunt enim quòd cõmoderatione & immoderatione naturalia ſymptomata, ab his quæ præter naturam ſunt, nos diſcernimus. Quum enim mediocriter corpus denſum, rarúmque fuerit, animal ſanum eſt: quum autem vel denſitas, vel raritas intenſa, mediocritatem exceſſerit, ægrotatare cogitur. Reſpondebimus itaque ipſis mediocre & immoderatum diuerſum à diſpoſitionibus eſſe. Sin autem immoderatione affectus iudicentur, non ex ſeipſis percipi in confeſſo eſt: deinde ita; ſi moderatum & immoderatum non apparet, ſed ex effectis deprehenditur. Si enim iuuat, moderatum eſt: ſin offendit, immoderatum. Quomodo igitur quum hoc moderatum & immoderatum non appareat, quæ ex eo percipiuntur, apparebunt? Quòd ſi etiam ad vim moderatum & immoderatum iudicetur, nec ſic quidem immoderatum conſtabit; nam vis non apparet. Quum autem immoderatum non apparet, nimirum nec communitates apparent: ſiquidem hæ immoderationes quædam ſunt. Prætereáque dicendum ipſis eſt, nullum ex his quæ ſecundum naturam ſunt, præter naturam apparere, ſed tanquam ſecundum naturam, aut præter naturam apparet. Nam dolor aliáque eiuſmodi præter naturã apparent. Medici autem percipere cupiunt, non qualia ſint præter naturam, ſed quòd ſint. Nares enim acutæ, & oculi concaui omnibus hominibus apparent: num autem ſecundum naturã, an præter naturã, ſolis medicis. Hac enim re medici ab idiotis differũt, quòd in apparentibus abditũ quid poſſunt percipere, quod nõ itẽ poſſunt idiotæ deprehendere. Deinde prẽter naturã non apparet, & communitates præter naturã ſunt, cõſtat igitur eas non apparere. Dignum verò eſt & illud conſideratione, ſi quis vnquam hominum medicum aliquem adiit, tanquam à denſitate aut raritate immodica moleſtaretur: ſin autem nullus cõmunitates ſenſit, quæ ratio eſt dicere ipſas apparere? Quum autem communitates non appareant, quomodo arbitrantur artem cognitionem eſſe communitatum apparentium?

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Οτι γένωσις τῶν Μεθοδικῶν ὐ φαίνεται.

ΝΥΝ δὲ ἰδίως πρὸς ἑκατέραν τῶν διαθέσεων ἐρεῖ-
μεν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς γενώσεως ῥητέον. τὸν τοί-
νυν γένωσιν, πύκνωσιν φασιν εἶναι, καὶ ἐποχὴν τῶν ἐκκρί-
σεων δεομένων. ἀνάγκη τοίνυν τὰ ἐπεχόμενα, ἢ ὠφέλιμα E
εἶναι ἢ βλαβερά, ἢ μηδέτερα. ἐὰν μὲν οὖν ὠφέλιμα ᾖ, ἄλο-
γόν ἐστιν ἐκκεῖνειν αὐτά. ἐὰν δὲ μηδέτερα, δηλονότι οὐδὲ
πάθος ἐστίν. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι ἐπειδὰν βλάπτῃ τὰ ἐπε-
χόμενα, γένωσίς ἐστιν. ἃ δὲ βλάπτει, αἰτιά ἐστιν. ἐκ τοί-
νυν καταλήψεως οὖν τῶν αἰτιῶν, ὃ γενὸν καταλαμβάνεται. ἵνα
γὰρ εἰδῶμεν, ὅτι γενόν, δεῖ προεγνωκέναι ὅτι τὰ ἐπεχό-
μενα βλάπτει. τὴν δὲ τῶν βλαπτόντων καταλήψει, καὶ ἡ τῶν
αἰτιῶν συμπροσαναιρεῖ ἐπίγνωσις. μᾶλλον δ' ἡ τῶν βλαπτόν-
των ἐπίγνωσις, αἰτιῶν ἐστι κατάληψις. πάλιν δ' αὐτὰ τὰ
βλάπτοντα, ἀπ' ἐστιν αἰτια, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβά- F
νεται. ὐ μόνον οὖν ἡ γένωσις φαίνεται, ἀλλ' ὐδ' ἐκφύα ἐξ ὧν
ἡ γένωσις καταλαμβάνεται.

CAPVT XXVII.

Quod aſtrictio Methodicorum non ſit euidens.

NVnc autem priuatim de vtraque diſpoſitione agemus, ac primùm de aſtrictione. Hanc igitur denſitatem eſſe dictitant, & excretionum neceſſariarum ſupreſſionem. Itaque neceſſe eſt ea quæ continentur, aut vtilia eſſe, aut noxia, aut neutra. Quare ſi vtilia ſunt, rationi pugnat ea excernere: ſin neutra, conſtat ne affectum quidem eſſe; reliquum igitur eſt dicere, quod quum quæ retinentur offendunt, aſtrictio eſt: quæ autem offendunt, cauſæ ſunt; ex perceptione igitur cauſarum præcedenti aſtrictum deprehenditur. Vt enim videamus aſtrictum, prænouiſſe oportere retenta nocere: lædentium autem perceptione etiam cauſarum dignotio ſimul coincidit; magis autem lædentium cognitio cauſarum eſt perceptio; econtrario ipſa lædentia quæ cauſæ ſunt, non ex ſeipſis percipiuntur: non ſolum igitur aſtrictio apparet, ſed neque illa ex quibus aſtrictio percipitur.

CAPVT

A

CAPVT XXVIII.

Fluxum Methodicorum non esse per se notum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Οτι ῥύσις τῶν Μεθοδικῶν αὐτόθεν οὐ καταλαμβάνεται.

PORRÒ fluorem definientes, immodicam corporum raritatem esse dicunt, & excretionem eorum quæ manere debuerant. Quòd igitur immoderata raritas non ex se percipitur, ostensum est. Quæ autem excernuntur, siue permanere oporteat, siue minus, vnde percipient? ex seipsis enim non solent percipi: vnde neque fluor ex se percipietur. Vt enim fluorem agnoscamus, prius familiare percipiendum est. Familiare autem ex vsu iudicari debet: vsum verò ex effectis multis, iisque ex seipsis non percepto fluore cognito. Quomodo igitur rationi consentaneum, dicere ipsum apparere? Ac quod Rationales ferè difficillimum perceptu esse dicunt, id Methodici apparere affirmant. Nulla enim re quàm nomine distat fluor ab his vocatus, à dicta colliquatione antiquorum. Ita verò discretu difficilia veteres esse censebant colliquationem, & excretionem, vt Erasistratus quidem etiam palàm difficillimam iudicatu fateatur. Dicit autem in hunc modum: *Difficile admodum est excretionem & colliquationem discernere.* Hippocrates autem ad ferendi facilitatem, & difficultatem iudicium remittit, inquiens: *Si qualia conuenit purgare, purgentur, conducit, & facilè ferunt.* Quum itaque duo viri veteres de principatu certent, & ambo consentiant in hoc quòd difficulter discerni possit excretio, à colliquatione: & quum hic ne signum quidem excretionis exposuerit, sed solam rei difficultatem ostenderit: ille verò ad regulam perceptu difficilem iudicium retulerit, Methodici hoc apparere arbitrantur. Est autem in iis qui per latentem perspiratum digeruntur. Vnde fluorem se percipere dicent? nam à corporis confidentia non possunt; quoniam non solùm confidentia ex fluore vacuatis corporibus accidit, sed etiam ob astrictionem mensibus retentis. Etenim tumida moles non ob astrictionem tantùm retentis his quæ excretionem desiderant, efficitur, sed etiam ob fluorem fusis humoribus, ac corpora distendentibus. Quòd autem non idem sit sensibilis confidentia corporis, & fluor, hinc euadit manifestum. Si confidentia sensibilis est, confidentiæ autem contrarius est tumor, & vnum vni repugnat, fluori non tumor sed astrictio erit contraria. Sin autem dicant tumorem idem esse cum astrictione, docere ipsos oportet definitionum contrarietatem; dicunt enim astrictionem, coarctationẽ, & densationem corporum existere. Est igitur coarctatio & condensatio, corporum astrictio: tumor autem, fusio & corporum distentio: distenduntur autem, aut ob copiam, aut ob fusionem; itaque apparet non idem esse astrictionem & tumorem. Quòd si fateantur confidentiam corporis aliud quid ac fluorem esse, & humorem quàm astrictionem, dicent non ex his percipi communitates, assentientúrque ex aliis, & non ex seipsis dispositiones percipi, siquidem ex confidentia & tumore deprehendunt, quæ ab affectibus sunt diuersa.

B

C

D

E

F

ΤΗν δὲ ῥύσιν ὁριζόμενοι, φασὶν εἶναι ἄμετρον ἀραίωσιν τῆς σωμάτων, καὶ ἀπόκρισιν τῶν ὑποκειμένων δεομένων. ὅτι μὲν οὖν ἄμετρος ἀραίωσις οὐ γίνεται καταλαμβάνεται, δέδεικται. τὰ δὲ ἀποκρινόμενα, εἴτε δεῖ ὑποκεῖσθαι, εἴτε καὶ μὴ, πόθεν καταλαμβάνοιτο; οὐ γὰρ ἑαυτῶν γε δὴ ἃ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ ῥύσις αὐτόθεν ἂν καταλαμβάνοιτο. ἵνα μὲν γὰρ τὴν ῥύσιν ὑπογράψω, δεῖ προκαταλαβεῖν. τὸ οἰκεῖον· τὸ δ' οἰκεῖον οὐκ ἐκ τῆς χρείας κριθῆναι δεῖ· τὴν δὲ χρείαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν, ἃ τούτων οὐ ἑαυτῶν, μὴ καταλαμβανομένης τῆς ῥύσεως γινωσκομένης. πῶς οὖν φαίνεσθαι αὐτὴν λέγει; ὃ ῥᾴδιον ὂν οἱ λογικοὶ δυσκολώτατον φασὶν εἶναι καταλαμβάνειν, τοῦτο οἱ Μεθοδικοὶ φαίνεσθαι λέγουσιν. οὐδενὶ γὰρ, ἢ ὀνόματι διαφέρει ἡ ὑπὸ τούτων καλουμένη ῥύσις, τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντήξεως ὀνομαζομένης. οὕτω δὲ δυσδιάκριτα οἱ ἀρχαῖοι ὑπελάμβανον εἶναι τήξιν τε καὶ ἔκκρισιν, ὡς ὁ μὲν Ἐρασίστρατος, οὐ ἀπόκρισιν τὴν χαλεπωτάτην τῶν κρίσεως ὁμολογεῖ. λέγει δ' οὕτως. χαλεπὸν δὲ πάνυ ἐστὶ διακρῖναι ἔκκρισίν τε καὶ συντηξιν. ὁ δ' Ἱπποκράτης, εἰδὼς τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν ἀπαίτησιν τὴν κρίσιν, λέγων. ὡς μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρεται. δύο οὖν παλαιῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν προκειμένων ἀμιλλωμένων, καὶ ἀμφοτέρων ὁμογνωμονούντων περὶ τοῦ δυσδιακρίτου εἶναι ἔκκρισιν ἀπὸ συντήξεως, καὶ τοῦ μὲν, οὐδὲ σημεῖον τῆς ἐκκρίσεως ἐκ τοῦ ῥεύματος, ἀλλὰ μόνῃ τὴν χαλεπότητα τοῦ πράγματος ὑποδείξαντος. τοῦ δ' ἐπὶ καιρὸν δυσκατάληπτον αἰνεσσόντος τὴν κρίσιν, οἱ Μεθοδικοὶ τοῦτο φαίνεσθαι νομίζουσιν. ἐπὶ δ' ἐπὶ τῶν κατὰ ὁ ἄδηλον διαφορουμένων, πόθεν καταλαμβάνειν φήσουσι τὴν ῥύσιν; ἀπὸ γὰρ τῆς συμπτώσεως ἃ δύνανται, ὅτι σύμπτωσις ἃ μόνον ἐπὶ ῥύσει κενουμένων τῶν σωμάτων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στεγνώσει, ἐμπιπλώντων ἑπτερομένων. καὶ γὰρ διάκρισις οὐκ ἐπὶ στεγνώσει μόνον, ἑπτερομένων τῶν ἀποκρίσεως δεομένων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ὅπῃ ῥύσει, χορηγούντων τὴν ὑγρῶν, καὶ διατεινόντων τὰ σώματα. ὅτι δ' ἃ ταὐτόν ἐστι σύμπτωσις αἰσθητὴ καὶ ῥύσις, δῆλον αὖ καὶ ἐκ τῆδε γνοίητο, εἰ ἡ σύμπτωσις αἰσθητὴ· τῇ δὲ συμπτώσει, ἐναντία ἐστὶν ἡ διάγνωσις, καὶ ἓν ἑνί ἐστιν ἐναντίον· τῇ ῥύσει οὐχ ἡ διάγνωσις, ἀλλ' ἡ στεγνώσει ἐναντίον ἔσται. ἐὰν δὲ λέγωσιν, ὅτι ταὐτόν ἐστι τῇ στεγνώσει ἡ διάγνωσις, ὑποδείξαι δεῖ αὐτοῖς τὴν τῶν ὅρων ἐναντιότητα. λέγουσι γὰρ τὴν στεγνωσιν πίλησιν καὶ σφίγξιν τῶν σωμάτων εἶναι. ἔστι τοίνυν σφίγξις καὶ πίλησις τῶν σωμάτων ἡ στεγνωσις. ἡ δὲ διάγνωσις, χύσις καὶ διάτασις ἐστὶ τῶν σωμάτων. διατείνεται δὲ τὰ σώματα, ἢ διὰ πλῆθος, ἢ διὰ χύσιν. φαίνεται οὖν ὅτι ἃ ταὐτόν ἐστι στεγνωσις καὶ διάγνωσις. ἐὰν δ' ὁμολογῶσιν ἑτερόν τι τὴν σύμπτωσιν τῆς ῥύσεως εἶναι, καὶ τὴν διάγνωσιν τῆς στενώσεως εἶναι, λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐκ τούτων καταλαμβάνονται αἱ κοινότητες, ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐκ ἑτέρων καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτῶν αἱ διαθέσεις καταλαμβάνονται; εἰ γὰρ ἐκ συμπτώσεως καὶ διαγνώσεως καταλαμβάνοιτο, οὐκ ἂν ἕτερα ἐστὶ τῶν διαθέσεων.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 330 sur 413

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Πρός τινας ἀπιστοῦντας περὶ τῆς ῥύσεως τῆς καταληπτῆς.

Λεγουσι δέ τινες ὅτι τὸ κατὰ δλον διαφορουμένων, καταλαμβάνειν τὴν ῥύσιν, ἐκ τῶν μαλακῶν καὶ εὐδιαφθάρτων καὶ εὐκατεργάστων εἰς τὰ σώματα. πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι ἀκουσίως ἂν σκληρὰ καὶ τὰ σώματα, καὶ πεπυκνωμένα, ἀκ ἐροῦσι μὲν ῥύσιν, ἀναίσχυντοι δ' αὐτὸ ὁμολογήσουσιν. ἐὰν οὖν τοιοῦτοί τινες ὦσιν ἄῤῥωστοι, οἵους ἐκτήσατο ὁ Ἱπποκράτης, ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας εἰς τὸ τὰ πεπυκνωμένα μύσαι, ὥστε τὸ διάρμα ἔχειν σκληρὸν καὶ πεπυκνωμένον, καὶ τἆλλα οἷα ὅτι τῶν διαφορουμένων ὑπάρχει. ἀφ' οὗ γε τῇ ὅτι τῶν διαφορουμένων ἀναγωγῇ χρησόμεθα, ὁμολογήσουσιν ἀναίσχυντοι. πῶς οὖν ἐκ τῆς μανότητος ῥύσις καταλαμβάνεται; καὶ γὰρ πεπυκνώσεως καὶ σκληρότητος ὑπάρχει ῥύσις, ὅταν ἦπιον ῥύσις ᾖ.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Ὅτι κἂν φαίνωνται αἱ κοινότητες, οὐδὲν ἐνδείκνυνται.

Ἔξεστι δ' ὅτι κἂν φαίνωνται αἱ κοινότητες, οὐδὲν συμφέρον ἐνδείκνυνται, δῆλον τοῦτο ἂν τις ὅτι δείξειε, διαφέρειν λέγων ὅ, αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι, ἢ ἀπὸ τῶν κοινῶν καταλαμβάνεσθαι τὰ ἐνδείξασθαι δυνάμενα. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ, λέγουσιν αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι. ἡμεῖς δὲ φαμὲν τὴν τῶν κοινῶν καταληψιν χρησιμεύειν, πρὸς τὴν ὅτι μέρους ἐνδείξασθαι δυνάμεως ὅτιγνωσιν. καὶ τὰ θεωρήματα ὅπου τινὰ κοινὰ ἔνται, τὴν τῆς ὅτι μέρους κατάληψιν ἐνδείκνυσιν. ἐν γὰρ ταῖς κόποις αὐτόματοι φαίνονται νοῦσοι, καταλαμβάνομεν τὴν ἕξιν τοῦ ὅτι μέρους αὐτόματου κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. μεταλαμβάνειν γὰρ δεῖ, ὦ νόσοι, κατὰ τὸ παρὸν, εἰς ὃ, πλῆθος. ἢ αὖ τοῦ καθόλου ὅτιγνωσις, τὴν τοῦ ὅτι μέρους κατάληψιν παρέχεται τοῦ ἐνδείξασθαι δυνάμενον. C D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Τί ἐνδείκνυνται τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα.

Οὐ δεῖ δ' οἴεσθαι, ὅτι ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν δῆλα τὰ θεωρήματα ἀπλῶς τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων καταλαμβάνεσθαι. οὐδὲ γὰρ τὰ θεωρήματα τὰ κεκρυμμένων ὅτι δηλωτικὰ, ὧν χρεία πρὸς τὴν θεραπείαν ὡς ἐνδεικνυμένων ἔχομεν, ἀλλὰ τὴν ἕξιν μόνην τὰ κεκρυμμένα πρὸς τὰ φαινόμενα. ὅταν δ' αὖ ὅτι μᾶλλον τὰ τῆς θεωρημάτων χρείαν καλῶμεθα, ἐπ' αὐτὰ τὰ κόπου αὐτόματοι φαίνονται νοῦσοι, φήσαντες τὸν λόγον. ὅπου τοίνυν κόπος αὐτόματος ὄντως ἐναργὴς, καὶ οἱ ἰδιῶται ἴσασιν. ὅτι δὲ δῆλα τὰ αὐτομάτου κόπου πλῆθος δηλοῦσιν, οἱ μὲν ἰδιῶται ἀγνοοῦσι, κεκρυμμένα γὰρ, οἱ δὲ τεχνῖται ἴσασιν, ἐκ τῶν θεωρήματος κατειληφότες τὴν τοῦ αὐτομάτου πρὸς τὸ πλῆθος ἕξιν. ἀπὸ γὰρ τῆς ἕξεως αὐτὰ τὰ αὐτομάτου κόπου κινηθεὶς, πρὸς τὸ πλῆθος σπεύσων τὸ θεώρημα, καὶ καταλαμβάνων ὅτι ἀποτέλεσμά ὄντως τὸ πλῆθος ἑαυτοῦ κόπος, συνέσχεν αὐτό. ἐπεὶ γὰρ τῆς αἰτίας διττήν τινα γνωκοπάτην διαφορὰν ἠπίστατο, ὡς ὅτι τῶν αἰτίων, ἃ μὲν ἐκτός ἐστιν ἡμῶν, ἃ δ' ἐν αὐξήσεσι τοῖς σώμασιν, ἀναίσχυντον ἐνόμισεν εἶναι, ὁπότε τι τῶν ἐκτὸς προσλυπῇ, μὴ ἂν ἄλλως ἡμᾶς ἐνοχλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχοι τὸ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς σώμασι, τὰ βαρυῶντα, τῇ πλεονασμὸν ὑπάρχειν, ὡς εἴτε συμμέτρου, εἴτε βαρεῖ, εἴτε λυποῦντος, συνηθὲς εἰς ἕνα λογισμὸν τοῦ-

E F

CAPVT XXIX.

Quorundam opinio de modo dignoscendi fluxum impugnatur.

NOnnulli dicunt in his quæ per latentes meatus dissipantur, fluorẽ percipere, inde quòd corpora sint mollia, delicata & effœminata. Quibus obiicietur, quòd si dura sint corpora & intenta, non dicent quidẽ fluorẽ esse, sed ipsum fateri coguntur. Si igitur tales quidẽ sint ægroti, quales Hippocrates exponit, ab extrema inedia huc perducti, vt cutis dura sit, & intẽta, ac alia quæ in dissipatis digestísque existunt, an ea quæ iam cõmemoratis adhibetur medendi ratiohe vtemur, fateri necesse est. Quomodo itaque ex raritate fluor percipitur? etenim intentione & duritie subsistente, nihilominus fluor est.

CAPVT XXX.

Quod cõmunitates nihil iudicẽt etiamsi sint euidentes.

DEinde quòd etsi communitates appareant, nihil tamen vtile indicent, ex eo demonstrauerit aliquis: differre dicens ipsa communia indicare, vel à communibus percipi ea quæ indicari possunt. Methodici igitur ipsi communia indicare affirmant: nos autem communium perceptionem conferre ad dignotionem eorum quę particulatim indicari possunt. Ac præcepta quodammodo cõmunia cum sint, particularium perceptionem subindicant. Nam in hoc, *laßitudines ſpontaneæ morbos denunciant*, percipimus, lassitudinis in particula spontaneæ dispositionem ad copiam; referre enim oportet morbos in præsentia ad plenitudinem. Itaque vniuersalis cognitio particularis perceptionem præbet eius quod remedium indicare potest.

CAPVT XXXI.

Quid artis præcepta declarent.

NOn autem putandum est nos existimare ex præceptis manifestò auxiliorũ indicatoria percipi. Nõ enim præcepta abditorũ sũt indicia, quorũ vsũ ad curationẽ vt indicantiũ habemus: verũ dispositionẽ abditorũ ad apparẽtia signant. Ita verò diligẽtius præceptorũ vsũ didicerimus, de ipso hoc, *laſſitudines ſpontaneæ morbos denuntiãt*, sermonẽ instituentes. Quòd igitur lassitudo spõtanea sit euidẽs, etiã idiotæ norunt, quòd autẽ ex spontanea lassitudine copia indicatur, idiotæ quidẽ ignorãt, vt quæ abdita sit artifices autẽ norũt, qui ex præcepto lassitudinis spontaneæ ad copiã, dispositionẽ perceperunt; nam ipsius spontaneæ lassitudinis ad plenitudinem dispositione motus, cõstituit præceptũ: cõprehẽdénsque plenitudinis effectũ, esse spontaneã lassitudinẽ, ipsũ condidit. Quoniã igitur causarũ duplicẽ quandã vniuersalẽ maximè cognouit differentiã, item quòd causarũ aliæ extra nos sunt, aliæ in ipsis corporibus, necessariũ esse cẽsuit, quum aliquid extrinsecus infestauerit, non alioquin nos molestari, nisi in corporibus nostris subsistat. Quia verò inter ea quæ insunt grauantia ex substãtiæ superfluo grauãt: vt si mediocris, neque grauet, neq; molestet. Collectis his in vnã ratiocinationem, præceptum hoc

hoc confecit, laſſitudines ſpontaneæ plenitudinē teſtantur: quibus enim ratiocinationibus motus author præceptum conſtituit, ab iiſdem etiam præcepti vſum ſubindicari oportet. Hoc igitur generale indicat: vbicunque laſſitudo ſit ſpontanea, illic totius eſſe plenitudinē, non tamen à præcepto plenitudinem comprehendit, ſed diſpoſitionem laſſitudinis ad copiam: ex diſpoſitione verò, plenitudinē. Itaque ex laſſitudine quodammodo copiam percepit: vt autem ex ipſa comprehenderit præceptum, cauſa fuit. Iam aliorum præceptorum eundem vſum ſi inſpiciamus, inueniemus. Nos itaque ita vniuerſalem & veluti cōmunem perceptionem conferre arbitramur.

CAPVT XXXII.

Communia quid indicent apud Methodicos, & eorum confutatio.

MEthodici verò communitates ipſas præſidia indicare arbitrātur. Etenim aſtrictum affectum indicare dicunt laxandum eſſe, fluidum verò continendi rationem requirere, ac reliquas communitates ſtatuunt diuerſa manifeſta indicare, de quibus dicetur. Quòd autē cōmunitates nō indicant, his confirmabimus. Quibus ſublatis ægrotantes fiunt ſani, horū ſunt auferentia præſidia: quorū autem ſunt auferentia deinceps remedia, ab his indicationes remediorum ſumuntur. Auferentia autē ſunt, conſequenter particulariū cauſarum præſidia, ergo vtique morborum, particulares erunt cauſæ: & morbi vtique indicabunt quod conducit, & nō cōmunitates, eo quòd cōmunitates ſint, remediū indicant: & ſi quæ aſſumuntur præſidia, tollunt ea quæ indicātur, à particularibus remediis communitates tolluntur. At cōmunitate ſublata, qui illo tempore ab ipſa cōmunitate ægrotarunt, ſani euaderent, nullo quopiam ab ipſa ſublato. At ſi quod indicat, hoc tollitur, communitates autē indicant, nimirum ipſæ tollentur. Ad hoc Methodici reſpondent, communitatem nos eandem & vnā eſſe dicimus, non quòd vnū eſt corpus ſibi continuū, ſi quis in pluribus ſpeculetur, ſed quatenus eadem ſpecies eſt. Vt enim & humānitas communio quædā eſſe dicitur, non adhuc corpus vnum vnitum, deinde in omnibus hominibus ſpectatur, ſed ſimilitudo quædā in pluribus id etiam de communitate exiſtimandū eſſe dicunt. Quemadmodū igitur, aiūt, vno homine ſublato, non aufertur ſimul humanitas quam in omnibus conſpicimus, ſed vnius cuiuſdam humanitas: ita & particulari cōmunitate ſublata, non in omnibus communitas tollitur, ſed particularis duntaxat. Dicendum itaque ipſis eſt, quod ſi communitates, quā communitates ſunt, remedium indicant, etiam humanitas quum ſit communitas, id quod conducit indicaret; nihil autem humanitas indicat neque alia igitur quædam communitas remedij index erit. Præterea ſi communitas identitas eſt, in pluribus etiam communitates quā communitates ſunt indicarent, ac difficultas tolerandi & rubor cùm in pluribus ſpectetur affectibus, conducibile aliquid indicarent, nihil autem indicant, quare nec reliquæ communitates naturam habent indicandi. Quærendum autem hoc ab eis eſt, num communitates affectus ſint, an non; ſiquidem affectus quodammodo nullus vnquam ipſorum ſenſit,

Ϛα, ἐποίησε δ θεώρημα τῦτο, κ̀πει αὐδ' ματοι φερ̀ζοισι πλῆθος. ἀφ' ὧν γδ λογισμῶν κινηθεὶς ὁ συςήσας, δ θεώρημα συνέςησεν, ἀπὸ τ̃ν αὐτῶν χρὴ κὴ τ̀ χρείαν τ̃ θεωρήματος ὑποδείκνυσθαι. τ̃το τοίνυν δ καθολικὸν, δηλοῖ ὅτι ὅπου ἂν ἡ κόπος αὐτόματος, ὁπῆς πάντως πλῆθος. ἡ μὴν τι ἀπὸ τ̃ θεωρήματος καταλαβὲ δ πλῆθος, ἀλλὰ τ̀ ἕξιν τ̃ κόπου τοιᾶς δ πλῆθος· ὁκ δὲ τ̀ ἕξεως, δ πλῆθος. ἔςιν οὖν ὅτε τινα, ἐξ ἡ κόπου καταλαβὲ τὸ πλῆθος, ἵνα δὲ δι' αὐτ̃ καταλάβῃ, τὸ θεώρημα γέγονεν αἴτιον. κ̀ τ̀ ἄλλων δὲ θεωρημᾶτ̃, τ̀ αὐτὴν χρείαν σκοπεῖν τ̃ θήσομεν. ἡμεῖς μὴν οὕτω πάντα καθόλου κ̀ οἱονεὶ κοινὴν καταλήψιν ἡγούμεθα χρησιμεύειν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Τί τοῖς Μεθοδικοῖς αἱ κοινότητες ὑποδείκνυσθαι, κ̀ τοῖς αὐτοῖς ἀντιλογία.

ΟΙ δ Μεθοδικοὶ τὰς κοινότητας αὐτὰς, οἴονται ὑποδείκνυσθαι τὰ συμφέροντα. τὸ μὲ γδ γεγονὸς παθος ὑποδείκνυσθαί φασι, τὸ δεῖν χαλᾶν, τὸ δ ῥοώδες, τ̀ σφιγκτικὴν ἀναγκαῖον ὅτι ζητεῖν, κ̀ τὰς λοιπὰς δ κοινότητας ὡσαύτως) ἐξαφέροντα φανερὰ ὑποδείκνυσι, περὶ ὧν εἰρήκαμεν· ὅτι δ' ὐκ ὑποδείκνυσι αἱ κοινότητες, ἐξ αὐτ̃ν πειρασόμεθα. ὧν αἱρεθέντων νοσοῦντες ὑγιᾶς γίνονται, τούτων ἐστὶν αἱρετικὰ βοηθήματα. ὧν δ' ἐστὶν αἱρετικὰ προηγουμένως βοηθήματα, ἀπὸ τούτων ἔνδειξις τ̃ συμφερόντων γδ· αἱρετικὰ δ' ἐστὶ προηγουμένως τὰ βοηθήματα τ̃ ὅτι μέρεσι αἰτίων, κ̀ εἰ ἄρα νοσημᾶτ̃· τὰ δ' ὅτι μέρεσι ἄρ' αἴτια, κ̀ εἰ ἄρα νοσήματα ὑποδείκνυσι αὖ τὸ συμφέρον, κ̀ οὐχ αἱ κοινότητες, ὥ φασι κοινότητες, τὸ συμφέρον ὑποδείκνυσι). κ̀ εἰ τὰ παραλαμβανόμενα βοηθήματα, ἀναιρετικὰ τ̃ ἐνδειχθέντων, ἀπὸ τ̃ ὅτι μέρεσι βοηθημᾶτ̃ αἱρεσιῶται αἱ κοινότητες. τ̃ δ κοινότητος αἱρεθεισῶν, οἱ κεῖ ἐκεῖνον τ̀ κάμνον ὑπὸ τῆς αὐτῆς κοινότητος νοσήσαντες, ὑγιᾶς ἂν ἐγένοντο, ὑπ' ἐνός τινος ὑπ' αὐτῆς αἱρεθέντος. εἰ δ ὅσαπερ ἐνδείκνυσι), τ̃το δύναιτο, αἱ δ κοινότητες ἐνδείκνυνται, δῆλον ὅτι αἱ κοινότητες αἱρεθήσονται. πρὸς τ̃το λέγουσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ὅτι τ̀ κοινότητα ἡμεῖς τ̀ αὐτὸ κ̀ μίαν λέγομεν εἶ), ὐχ ὁρῶ ἔν τί ἐστι σῶμα συναφὲς αὐτὸ ἑαυτῷ, εἰ τις ὅτι πλόνων θεωρεῖτο, ἀλλ' ἢ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὡς γδ κ̀ ἡ ἀνθρωπότης, κοινότης τις λέγεται εἶ)· ὁκ ἔτι δ σῶμα ἓν ἰωμένον, εἶτα ὅτι πάντων τ̃ ἀνθρώπων, ἀλλ' ὁμοιότης τις ἐν πλείοσιν, ὅτω κ̀ πρὸς τὴν κοινότητος φασὶ δεῖν ὑπολαμβάνειν. ὥσπερ οὖν, φασὶν, ἑνὸς ἀνθρώπου αἱρεθέντος, ὐ συναιρεῖται ἡ ἀνθρωπότης, ἰδ ὅτι πάντων ὁρᾶται, ἀλλ' ἄρα ἡ ἑνός τινος ἀνθρωπότης· ὕτως κ̀ ὅτι μέρεσι κοινότητος αἱρεθείσης, ὐχ ἡ ὅτι πάντων κοινότης αἱρεῖται, ἀλλ' ἡ ὅτι μέρεσι μόνον. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι εἰ ὅσαπερ αἱ κοινότητες, καθ' ὁ κοινότητές εἰσιν, ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, κ̀ ἡ ἀνθρωπότης κοινότης οὖσα, ἐνεδείκνυτο ἂν τὸ συμφέρον. πρὸς ἣν δ ἡ ἀνθρωπότης ἐνδείκνυται, ὑδ' οὕτω ἄλλη τις κοινότης ἐνδεικτικὴ ἂν εἴη συμφέροντος. ἔτι δ, εἰ ὅσαπερ ἡ κοινότης πλειότης ἐστὶν ἐν πλείοσι, κ̀ αἱ κοινότητες, καθ' ὁ κοινότητές εἰσιν, ἐνεδείκνυντο· κ̀ ἡ δυσφορία κ̀ ἡ ἐρυθριότης ὅτι πλειόνων παθῶν θεωρουμένη, ἐνεδείκνυτο ἂν τι συμφέρον, πρὸς ἣν δ ἐνδείκνυται· οὐδὲ αἱ λοιπαὶ ἄρα κοινότητες φύσιν ἔχουσιν ἐνδεικτικὴν. ζητητέον δ κ̀ τ̃το πρὸς αὐτῶν, πότερον αἱ κοινότητες πάθη εἰσὶν, ἢ οὔ. εἰ μὲν πάθη, πῶς πρὸς τὶ ποτε ἢ ὑπὸ τίνων;

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 332 sur 413

ἀλλὰ πυρετῶν μὲν, καὶ φλεγμονῆς, καὶ βάρους, καὶ διάτασέως ἀντιλαμβάνονται ἄνθρωποι, καὶ τοῖς ἰατροῖς διὰ τοῦτο μεταπέμπονται, στεγνότητος δὲ καὶ ῥοώδιας οὐδεὶς πώποτε ἤσθετο. οὐδὲ μὰ Δία ἔπεμψέ τις καὶ τοῦτο ἰατρὸν, ὡς ὑπὸ ἀμέτρου στενώσεως, ἢ ἀραιώσεως ἐνοχλούμενος. εἰ δὲ μὴ ὅτι παθῶν, πῶς ἀπὸ τῶν παθῶν ταῦτ' ἂν δείξεις γίγνεσθαι λέγοντες, τῆς στενώσεως καὶ ῥοώδιας οὐκ ὄντων παθῶν; ἔτι τε κἀκεῖνο ῥητέον, ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες φύσιν εἶχον ἐνδεικτικὴν, πάντων ἂν μάλιστα ἡ τῶν κοινοτήτων κοινότης ἐνεδείκνυτο ἄν. καὶ γὰρ τῆς στενώσεως καὶ ῥύσεως ὁμοιότης τις, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν ἀμφότεραι. οὐδὲν δ' ἐνδείκνυται αὐτῆ· οὐδ' ἄρα αἱ λοιπαί. οὐ μόνον δὲ δύο κοινότητας φασὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πλείους, καὶ ἄλλας μὲν ἐν διαίτῃ, ἄλλας δὲ ἐν χειρουργίᾳ· καὶ ἐν μὲν διαίτῃ, τὸ στεγνὸν, καὶ τὸ ῥοῶδες, καὶ τὸ ὑπερπεπλεγμένον μέγεθος. καὶ χρόνους τῶν νοσημάτων εἶναι τέσσαρας, ἀρχὴν, ὑπόδοσιν, ἀκμὴν, καὶ παρακμήν. καὶ τὸ ὀξὺ, καὶ τὸ χρόνιον, καὶ τὴν ὑπόπτωσιν, καὶ τὸ διάλειμμα. ἐν δὲ χειρουργίᾳ, τὸ φύσει ἀλλότριον, τόπῳ, καιρῷ, καὶ ἄλλα πλείονα. ἀλλ' οὐ νῦν ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ σκοπῶν χρή· ἀποχρήσει γὰρ τοῖς τὸ προκείμενον οἱ ἐν διαίτῃ αὐτῶν ἐκτεθέντες σκοποί.

sed febrium quidem inflammationem, grauitatem, distentionem, homines percipiunt, ac medicos propterea accersunt: astrictionem verò & fluorem nemo vnquam sensit, neque per Iouem aliquis ad medicum misit, tanquam ab immodica astrictione, aut raritate vexatus. At si non sunt affectus, quomodo ab affectibus indicationes fieri dicunt, vbi astrictio & fluor non sint affectus? Præterea illud quoque dicendum, quòd si communitates naturam haberēt indicatoriam, omnium maximè communitatum communitas indicaret; etenim astrictionis & fluoris similitudo quædam, quatenus communitates sunt ambæ: nihil autem hæc indicat, quare nec reliquæ. Cæterùm non modò duas communitates esse prædicant, sed etiam plures, & alias sanè in victus ratione, alias in chirurgia. Ac in victus ratione, astrictum & fluidum & adiunctam magnitudinem: item tempora morborum esse quatuor, initium, augmentum, statum, & declinationem: iam acutum & diuturnum, accessionem & intermissionem: in chirurgia autem natura aliena, loco, tempore, aliáque plura. Verùm de scopis in chirurgia exactius disputare in præsentia non conuenit; sufficiunt enim rei propositæ scopi in victus ratione ipsorum expositi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Διὰ τί τὰς κοινότητας οἱ Μεθοδικοὶ παρέσηναγον.

CAPVT XXXIII.

Cur Methodici communitates inuexerunt.

ΠΑρέσηναγον δὲ τὰς εἰρημένας κοινότητας, οὐκ ἔχοντες ἐν τοῖς πράγμασι διεξαγωγήν. ἐπεὶ γὰρ ἠκολούθησε αὐτῷ, ᾧ τινι δεῖ χρῆσθαι σταλτικῷ ὅτε πάσης ῥύσεως, καὶ ᾧ τινι δεῖ χαλαστικῷ, ὅτε πάσης στενώσεως, οὐχ εὑρίσκοντες δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς διαφορᾶς τῶν βοηθημάτων, παρέσηναγον καὶ τὰς εἰρημένας κοινότητας, ἵνα καθ' ἑκάστην τούτων διαφοράν, διαφέρουσα θεραπεία εὑρίσκηται. λέγουσιν οὖν ὅτι τὴν διαφορὰν τῶν βοηθημάτων αὗται αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται). πρὸς γὰρ τὴν τινων τούτων συνοδον, διάλυσιν ἡ θεραπεία εὑρίσκεται.

INuexerunt autem enumeratas communitates, cùm non haberent in rebus pertractationem. Quoniam enim consentaneum erat astringente quolibet vti in omni fluore, & quocumque laxante, in omni astrictione: quum autem non inuenirent, quod auxiliorum differentiam indicaret, inuexerunt etiam dictas communitates, vt ex harum differentia diuersa inueniretur curatio. Dicunt igitur præsidiorum differētiam communitates has indicare. Nam ex harum quarundam congressu varians curatio reperitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Οτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος τῶν βοηθημάτων.

CAPVT XXXIV.

A communitatum magnitudine remediorum magnitudinem non indicari.

ΔΕίξομεν δὲ ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων, ἐνδεικτικόν ἐστι δυνάμεως βοηθητικῆς, ἢ τοσοῦτόν γε ὅτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος βοηθητικῆς, οὐκ ἐκ τῶνδε αὐτοῖς μάθοι. ἐν ταῖς θεραπείαις δεόμεθα οὐχ ἁπλῶς μεγέθους βοηθητικῆς (πάντα γὰρ τὰ βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει εἰσὶν,) ἀλλὰ τοῦδε τοῦ μεγέθους. τὸ δὲ μέγεθος τῶν κοινοτήτων, οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο τοῦδε τοῦ βοηθήματος μέγεθος, ἀλλὰ ἁπλῶς μέγεθος. δεῖ δὲ, ὡς ἔφην, οὐχ ἁπλῶς μέγεθος βοηθητικῆς παραλαμβάνειν, ἀλλὰ πηλίκον τόδε τι μέγεθος. εἰ γὰρ ἁπλῶς μέγεθος παραλαμβάνομεν, ὅπερ πάντα βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει νοοῦνται, πάντα τὰ βοηθήματα παραληψόμεθα, καὶ διαφορήσομεν, ὅπερ ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ δὲ, τοῦ μεγέθους τῶν κοινοτήτων, ἁπλῶς μέγεθος βοηθήματος ἐνδεικνυμένου, αὖθις τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνοιεν, οὐχ ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐνδείκνυται τοῦτο παραληψόμενα. ὁ γὰρ σκοπὸς, κοινῶς μέγεθος ἐνδείκνυται. αὖθις δὲ τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνοιεν.

OStendemus autem nullum ex prædictis præsidiorū esse indicatoriū posse. Ac primùm magnitudinem ex communitatibus, nō indicare auxiliorū magnitudinē, hinc aliquis didicerit. In curationibus nō absolutè auxiliorum magnitudines requirimus (omnia enim remedia cū certa sūt magnitudine) sed hanc magnitudinem. Indicabit enim magnitudo ex cōmunitatibus, nō huius auxilij magnitudinē, sed simpliciter magnitudinē, Cōuenit autē, vt dixi, non absolutè magnitudinē auxiliorū assumere, sed certā aliquam magnitudinē. Si enim absoluto sermone magnitudinē assumimus, quādoquidē omnia præsidia cū certa magnitudine cōsiderātur, omnia præsidia adhiberemus, idque citra discrimē, quod est absurdissimū. Quòd si magnitudine inter cōmunitates absoluta magnitudinem præsidij indicante, ipsi aliquā magnitudinem assumunt, non quam scopus indicat hanc assument; siquidem scopus cōmuniter magnitudinē indicat, ipsi verò talē aliquā assumūt.

Dicent

Dicent autem forsan, nõ quia particularis est magnitudo, adducimus, sed si communitas est, hanc ipsam & communem esse & particularem contingit. Ad hoc autem respondemus. Ad id quod communitas ostendit, etiam quod indicatur non particulare indifferens esse conuenit, quoniam magnitudo comitatur quoduis præsidium. Hanc autem ipsam rationem etiam ad communitates transferre licet.

A ἐροῦσι δ' ἴσως, ὅτι οὐκ ὅπῃ κ' μέρος ἐστὶ ὃ μέγεθος προσαγόμεθ', ἀλλ' εἰ κοινότης ἐστί. ὃ δ' αὐτὸ συμβέβηκε καὶ κοινὸν εἶ), καὶ ὅτι μέρος. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐροῦμεν, ὅτι εἰ ἡ κοινότης ὑπεδείκνυσι, καὶ ὃ ὑπεδείκνυται, οὐκ ὅτι μέρος, ἀδιαφορὴν δεῖ, ὅπῃ μέγεθος παρέπεται πομπὴ βοηθήματι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον λόγον ἐστὶ, καὶ ὅτι ἐπὶ τὰς κοινότητας μεταφέρειν.

CAPVT XXXV.

Quod morbi tempora non indicent vtile.

B

DEinceps autẽ ne morborũ quidẽ tempora id quod cõducit indicare demõstrabimus, sed ante orationem hanc de temporum differentia pauca tractare oportet. Duo igitur temporũ differentiæ apud medicos referuntur, hæc morborum, illa præsidiorum: vnde manifestum euadit, quòd & motus causarum tempora esse dicunt. Sunt autem motus differentiæ quatuor, initium, incrementum, vigor, & declinatio; hæc sunt & temporum nomina. Auxiliorum verò occasiones, tempora eis assumendis idonea esse pronunciant; sunt autem tempora idonea, in quibus quæ quidem auxilij assumptionem postulant, adsunt; ex his autem quæ prohibent nullum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Ὅτι οὐδὲ οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ὑποδείκνυνται ὃ συμφέρει.

ΕΞῆς δ' ὅτι οὐδὲ οἱ τ νοσημάτων καιροὶ ὑποδείκνυνται ὃ συμφέρει, ὑποδείξομεν. πρὸ δ τ λόγου τούτου, περὶ τ τ καιρῶν διαφορᾶς ὀλίγα χρὴ διεξελθεῖν. δύο τοίνυν καιρῶν διαφοραὶ πᾶσαι τοῖς ἰατροῖς λέγονται, οἱ μὲ νοσημάτων, οἱ δὲ βοηθημάτων. ὁ αὐτεῦθεν αὐ δῆλος καὶ ἡ θεραπεία γίνοιτο· τὰς κινήσεις τ αἰτιῶν, καιροὺς εἶ) λέγουσιν. εἰσὶ δὲ κινήσεως διαφοραὶ τέτταρες, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. ταῦτα δ' ἐστὶ καὶ τ καιρῶν ὀνόματα. τοὺς δὲ τ βοηθημάτων καιροὺς, τοὺς ἐπιτηδείους χρόνους εἰς παραληψιν αὐτῶν εἶ) λέγουσιν. εἰσὶ δ' ἐπιτήδειοι χρόνοι, ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπαιτοῦντα τὴν παραληψιν τῆ βοηθήματος πάρεσι, τῶν δὲ κωλυόντων οὐδὲν ἐστί.

C

CAPVT XXXIV.

Tempora morbi & remediorum eadem esse secundum Methodicos.

PLerique autẽ præsidiorum & morborũ tempora nõ reipsa, sed cogitatione solũ differre arbitrantur; quippe dicunt eodem tempore & auxilij opportunitatẽ, & morbi consistere. Nã cum morbus in aliqua est opportunitate, præsidij occasio inuenitur. At, inquiũt, fieri potest, vt idẽ ad aliud & aliud relatum multifariã dicatur. Vt enim descensus, & ascensus vnus cũ sit eadẽ via, ex dispositione ascendentium vel descendentium aliàs ascensus, aliàs descensus appellatur: ita etiam in temporum occasionibus habet; vna siquidem & eadem est, & morbi opportunitas, & remedij; aliter enim ad causæ motũ referendo dicere licet, morbi tempus: aliter ad præsidiorum adhibitionis opportunitatem, tempus præsidi. Iam verò contingere dicunt, vt ambo tempora simul coëant: ac fieri nequit, vt citra morbi tempus, præsidij tempus excipias.

D

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λϛ'.

Κατὰ τοὺς Μεθοδικοὺς αὐτοὺς εἶ) τοὺς τῶν βοηθημάτων καὶ τοὺς τῶν νοσημάτων καιρούς.

ΟΙον) δὲ οἱ πολλοὶ, τοὺς τ βοηθημάτων καιροὺς τ νοσημάτων, ὑποτάσει μὲ μὴ διαφέρειν, διανοίᾳ) μόνον. φασὶ γὰρ ὅτι περὶ τ αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τ βοηθήματος καιρὸς, καὶ ὁ τ νοσήματος συνίσταται). ἐν τινὶ γὰρ καιρῷ ὄντος τ νοσήματος, ὁ τ βοηθήματος καιρὸς διείσπεσεν. ἐνδέχεται δὲ, φασὶ, τὸ αὐτὸ, πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἀναφερόμενον, διαφόρως λέγεσθαι. ὡς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατάβασις μία ὁδός, καὶ ἡ αὐτὴ ὁδὸς, παρὰ τ ἄγειν τ ἀναβαινόντων ἢ καταβαινόντων, ὁτὲ μὲν ἀνάβασις καλεῖται, ὁτὲ δ' κατάβασις, ὅταν καὶ ὅπῃ τ καιρὸν ἔχῃ. εἷς μὲν γὰρ καὶ αὐτός ἐστιν, ὁ, τε τ νοσήματος καιρὸς, καὶ ὁ τ βοηθήματος, ἄλλως μὲν γὰρ πρὸς τ κίνησιν τ αἰτίου ἐστὶν ἀναφερόμενα λέγειν καιρὸν νοσήματος· ἄλλως δ' πρὸς τὴν δύναμιν τ παρασκευαζούσης τῶν βοηθημάτων, καιρὸν τ βοηθήματος. συμβαίνειν δὲ φασιν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἅμα συνίστασθαι, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν αὐθις καιρὸν νοσήματος ἐπιλαμβάνειν καιρὸν βοηθήματος.

CAPVT XXXVII.

Alia esse probat Galenus.

REspondendum igitur ipsis est, quòd si eadem præsidiorum & morborum tempora existunt, nec reipsa differunt, conueniebat in quolibet morbi tẽpore, etiam præsidij esse tẽpus: non autẽ in quolibet morbi tẽpore præsidia admouemus. Etenim *incipientibus*, ait, *morbis si quid mouendũ videtur, mouc: dũ vigẽt autẽ, quiescere satius est.* Nõ igitur eadẽ tẽpora sunt morborũ & præsidiorũ. Frequẽter autẽ auxilia adhibemus, vt pote purgationẽ, aut sanguinis detractionẽ, cũ morbus quidẽ nõ est, sed futurũ suspicamur. Quemadmodũ sanè chirurgi in secãdis herniis cũ ægros sanguine repletos cõspiciũt, sectionẽ venę moliũtur.

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΖ'.

Μὴ αὐτοὺς εἶ) παραλαμβάνειν ὁ Γαλῆνος.

ΠΗτέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι εἰ οἱ αὐτοί εἰσι καιροὶ τ βοηθημάτων καὶ τ νοσημάτων, καὶ ὑποτάσει μὴ διαφέρουσιν, ἐχρῆν ἐν ἅπασι καιρῷ νοσήματος, εἶ) καὶ καιρὸν βοηθήματος· οὐκ ἐν ἅπασι δ' καιρῷ νοσήματος παραλαμβάνομεν τὰ βοηθήματα· ἀρχομένων γὰρ, φησὶ, τ νόσων δεῖ τι δοκεῖ κινεῖν, κινεῖ. ἀκμαζουσῶν δ' ἡσυχίαν ἔχειν βέλτιον. οὐκ ἄρα οἱ αὐτοὶ καιροί εἰσι νοσημάτων καὶ βοηθημάτων. πολλάκις γ παραλαμβάνομεν βοηθήματα, οἷς καθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν, οὐκ ὄντος μὲν νοσήματος τινος, ὑπονοθυομένου δὲ ἔσεσθαι. ὡς καὶ ἀμέλει οἱ χειρουργοὶ ὅπῃ τῶν κηλοτομουμένων, ὅταν ὁρῶσιν αὐτοὺς πεπληθεῖς ὄντας, παραλαμβάνουσι φλεβοτομίας.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 334 sur 413

Ὁ Ἱπποκράτης δὲ, παραινεῖ λύειν τὴν ἄκραν εὐεξίαν, μὴ βραδέως, ἡ δὲ λύσις, διὰ βοηθημάτων γίγνεται. εἰ δ' ἀκμῆς παρούσης τῶν νοσημάτων, οὐκ εἰσι καιροὶ τῶν βοηθημάτων, καὶ μὴ ὄντων νοσημάτων, εἰσὶ καιροὶ βοηθημάτων, φανερὸν, ὅτι οὐκ ἐπινοίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποστάσει διαφέρουσιν. ἔτι δὲ, ἐν ἑνὶ καιρῷ νοσήματος πλείονας παραλαμβάνει τις βοηθημάτων καιρούς. ἐν γὰρ παρακμῇ, φέρε, νοσήματος, κλυστὴρ παραλαμβάνεται, καὶ ἄλειμμα, καὶ κατάπλασμα, καὶ τροφή. τούτων δ' ἑκάστου ἴδιός ἐστι καιρός. καὶ ἐν πλείοσι δὲ νοσημάτων καιροῖς ὁ αὐτὸ, ἔστιν ὅτε βοήθημα ἐκκρίνομεν. ἐν ἀρχῇ γὰρ τῶν νοσημάτων φλεβοτομία παραλαμβάνεται καὶ ἐν ἐπιδόσει. ἐκ τούτων οὖν φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἐστί τις τῶν καιρῶν διαφορά. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, κἀκεῖνο γιγνώσκειν δεῖ, ὅτι τῶν μὲν νοσημάτων τέσσαρές εἰσι καιροὶ, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. τῶν δὲ βοηθημάτων οὐκ εἰσιν οὗτοι καιροί. οὔτε γὰρ ἀρχὴ, οὔτ' ἐπίδοσις, οὔτ' ἀκμὴ, οὔτε παρακμὴ καιροί εἰσιν βοηθήματος. ἔτι τε, οἱ μὲν καιροὶ τῶν νοσημάτων γράφονται, οἱ καθόλου, καὶ οἱ ἐπὶ μέρους. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων, οἱ μὲν καθόλου ἀναγράφεσθαι δύνανται, οἱ δ' ἐπὶ μέρους οὐκ ἔτι, διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. οἱ μὲν τῶν νοσημάτων, καιροὶ, τῶν τε καθόλου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους, ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἐπικρίνονται κρητηρίῳ, καὶ ὁ κριτήριον ἀναγράφεσθαι δύναται. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὶ, οὔτε ὁ αὐτὸ κριτήριον ἔχουσιν, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν δυνατόν ἐστιν ἀναγράψαι τὰ κριτήρια. ὅπως δὲ, νῦν ὑποδείξομεν· οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων κρίνονται τῇ ποιᾷ κινήσει τοῦ αἰτίου, καὶ ἔστιν, ἀρχὴ, ἀνάβασις, ἀκμὴ, καὶ παρακμὴ, ἅπερ τῶν νοσημάτων καιροὺς καλοῦμεν, ὀνόματα τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου. ἐὰν δὲ ἡ μὴ οὖσα πρότερον κίνησις ἐν ἡμῖν ἄρχεται συνίστασθαι, καὶ ἀνιᾷ συνισταμένη, τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀρχὴν νοσήματος λέγομεν. ἐὰν δ' ἐπὶ ὁ μεῖζον ἡ κίνησις προκόπτῃ, ἐπίδοσιν· ἐὰν δὲ στάσιν λάβῃ ἡ ἐπίδοσις, ἀκμὴν ὀνομάζομεν. ἐὰν δὲ μειῶνται αἱ κινήσεις, παρακμὴν προσαγορεύομεν. ἐπεὶ οὖν τῶν καιρῶν τὰ αὐτά ἐστι ὀνόματα, τῶν τε καθόλου νοσημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, καὶ τὰ αὐτά ἐστι κριτήρια, ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου γίνονται, δῆλον ὡς οἷόν τ' ἐστὶν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἀναγράφειν. οὕτω γὰρ λέγομεν ἀναγράφεσθαι ἕκαστα, οἷς τὰ αἴτια, τοὺς πεπονθότας τόπους, καὶ τὰ ὅμοια, ὅταν οἱ σκοποὶ ἐξ ὧν καταλαμβάνεται τὰ ἐπὶ μέρους, ἀναγράφεσθαι δύναντα. ὅτι δὲ τὰ διαστήματα τῶν νοσημάτων οὐκ εἰσιν οἱ καιροὶ, οὐδ' ἐκ διαστημάτων οἱ καιροὶ λαμβάνονται. οὔτε γὰρ τῶν καθόλου νοσημάτων, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους, ἐκ τοῦ μὴ ἐπὶ πάντων καιρῶν ταὐτὰ διαστήματα εἶναι, ὁ δ' αὐτὸ καιροὺς λέγεσθαι, δῆλόν ἐστιν. ὅτι δὲ διαφέρουσιν οἱ καιροὶ τῶν τε ὅλων νοσημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐν ἑνὶ καιρῷ τοῦ καθόλου νοσήματος, πλείονας συνίστασθαι καιροὺς τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ εἰσβολῆς νοσήματος, ἐπὶ μέρους τις παροξυσμὸς καὶ ἄρχεται καὶ ἐπιδίδωσι, καὶ ἀκμάζει, καὶ παρακμάζει. καὶ ἀκμάζοντος δὲ ἤδη τοῦ ὅλου νοσήματος, ἐπὶ μέρους παροξυσμοῦ τις ἀρχὴν λαμβάνει. πῶς μὲν οὖν οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἀμφοτέροι ἀναγράφεσθαι δύνανται, εἴρηται. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρους ἀναγράψαι, νῦν ὑποδείξομεν.

A Ac Hippocrates adhortatur, *summè bonam habitudinem soluere non lente.* Solutio verò ex præsidiis accidit. At si in morborum statu auxiliorum tempora non sunt, & vbi morbi non sunt, tempora præsidiorum existunt: constat non intellectu modò, sed etiam re ipsa differre: præterea in vno morbi tempore plures præsidiorum occasiones assumi. Nam in declinatione, verbi causa, morbi clyster adhibetur, inunctio, cataplasma, & alimentum. Horum verò singulorum peculiare tempus est: ac in plurimis morborum temporibus idem est, quum auxilium decernimus; per initia siquidem morborum sanguinis missio adhibetur, & in incremento. Hinc igitur apparet quandam temporum differentiam re ipsa existere. Iam illud præterea nosse conuenit, quatuor morborum esse tempora, initium, incrementum, vigorem, & declinationem. At auxiliorum hæc tempora non sunt; neque enim principium, neque augmentum, neque status, neque inclinatio, auxiliorum sunt tempora. Insuper morborum sanè tempora scribuntur vniuersalia & particularia: auxiliorum verò vniuersalia sanè scribi possunt, particularia non item, propter huiusmodi quandam causam. Morborum tempora tum vniuersalium, tum particularium vno & eodem iudicandi instrumento decernuntur: ac instrumentum scribi potest. At remediorum tempora, neque idem iudicandi instrumentum habent, neque particularium temporum instrumenta iudicatoria scribere licet. Porrò in præsentia ostendemus, quomodo morborum tempora iudicantur certo causæ motu: ac sunt, initium, incrementum, status, & declinatio; quæ morborum tempora vocamus certi causæ motus vocabula. At si motus, qui prius non est in nobis, constitui incipit, & constitutus diuexat, huiusmodi motum morbi principium dicimus: sin autem motus magis procedat, incrementum: si statum incrementum acceperit, vigorem nominamus: quòd si motus imminuuntur, declinationem. Quia igitur temporum eadem sunt nomina & vniuersalium morborum & particularium accessionum, etiam eadem sunt iudicandi instrumenta; nam ex certo causæ motu nascuntur. Vnde constat vtraque tempora scribi posse. Sic enim dicimus scribi singula, vt causas, locos affectos, & similia, quando scopi ex quibus concipiuntur particularia describi possunt. Quod autem morborum interualla, tempora non sunt, neque ex interuallis tempora capiuntur vel vniuersalium morborum vel particularium, inde quòd non ad omnia temporum hæc interualla sunt, idem verò tempora dici, manifestum est. At quòd tempora vniuersalium morborum & particularium accessionum inter se differunt, liquet inde quòd non in vno tempore vniuersalis morbi plura particularium accessionum tempora constituuntur. Nam initio insultus morbi, particularis quædam accessio incipit, augescit, viget, & declinat: ac vbi totus iam morbus viget, particularis accessionis principium aliquis accipit. Quo modo igitur morborum tempora vtraque scribi possint, comprehensum est. At auxiliorum tempora quomodo non liceat vtraque scripto mandare, nunc ostendemus.

CAPVT

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 335 sur 413

CAPVT XXXVIII.

Auxiliorum tempora ſcribi non poſſe.

AVxiliorum tempora capiuntur non ex cauſæ motu & ſubſtantia, idem enim ſemper auxiliũ aſſumeretur, vt in omni morbi principio ſanguinis miſſio: ac cum Hippocrates dixerit, *Morbis incipientibus, ſi quid mouendum videtur, move: vbi vigent, quieſcere præſtat:* non ex tempore inductus præſidia decernit: quippe nouerat, per morborum initia vires non eſſe ſublatas, idcirco non impedit remedia aſſumere: in ſtatu autem morbi vires iam defatigatæ, motum ab auxiliis venientem non tolerant. Quare Hippocrates non à tempore ſed viribus remediorum aſſumptionem deligit: neque tamen ex temporum in morbis interuallo, vt nonnulli arbitrantur, præſidij occaſio inuenitur. Multum enim quum interualla differant, qualium quis appellationem, interuallum, dixerit, explicatu non eſt facile. Capiuntur igitur tempora vniuerſalium ſanè præſidiorum, tum ex eorum quæ remedia poſtulant præſentia, (hæ autem ſunt cauſæ) tum ex abſentia eius quod prohibere poteſt; hoc autem eſt viriũ imbecillitas. At in particularibus, præſidiorum tempora non ex his ſolùm, ſed etiam ex aliis quæ ſcribi non poſſunt, exiſtunt. Quoniam enim, præſertim in remiſſionibus, remedia aſſumuntur (nam & id quod poſtulat, adeſt, & vires ſuſtinent) non idem remiſſionis eſt interuallum in omnibus. Sed eſto ſex horarum interuallũ remiſſionis, quale igitur harum horarum tempus ſtatuemus, cùm particulare præſidium non ſimiliter omnibus ſit diſpoſitum? Fingamus enim caſum venæ ſectionem requirere, ac vires non aduerſari: quantum in hoc ſanguinis detractionem aſſumere conuenit? Simul autem quædam poſt ſanguinis miſſionem & alimentum adiicienda, eo quòd æger inediam ferre non poſſit: alteri autem cibo abſtinere conuenit, alij ſomno ante miſſionem ſanguinis indigent, alij alio ſeſe habent modo, quæ omnia ſcribere non eſt. Itaque in huiuſmodi varietate qualiſnam pars horæ, tempus omnibus congruum conſtituet præſidio, aut qualem quis ſcopum ſcribet, vnde particulare tempus ſumi queat, dicere non licet; alia enim in aliis ſymptomata exiſtunt. Quoniam igitur & interualla remiſſionum in quibus aſſumimus præſidia, nõ paria in omnibus remiſſionibus, ac circunſtantiæ diſſimiles, ac ſymptomata diuerſa, in ſingulis autem his immutatur etiam particulare tempus præſidij, clarum eſt ſcopum ſanè quendam ex quo capi queant, ſcribi non licere. Præſens autem medicus tum ex præſentibus, tum poſtulantibus præſidia incitatus, & ex iis quæ impediri poſſunt abſentibus, & ex ratiocinationibus præſidiorum, quæ poſt hoc aſſumi debent, coniecturam particularium temporum remedij accipiet, ne quandoque ſcopi reipſa differant. Quoniam igitur ſcopi ex quibus ſanè vniuerſalia auxiliorum tempora remediorum capiuntur, ſcribi poſſunt: illi autem ex quibus particularia capiuntur, ſcribi non poſſunt: iccirco cum ratione dicũt vniuerſalium ſanè auxiliorum tempora ſcribi, particularium autem non item. Quo manifeſto reddito conſtat etiam in hoc differentia temporum & in morbis, & in auxiliis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Οτι ἀδυνάτον ἐστι τοὺς τῶν βοηθημάτων καιροὺς ἀναγράψαι.

ΟΙ τῶν βοηθημάτων καιροὶ, λαμβάνονται οὐκ ἐκ τ τῆς αἰτίου κινήσεως καὶ οὐσίας· ὁ αὐτὸς γὰρ ἀεὶ παραλαμβάνεται, οἷς ἐν πάσῃ ἀρχῇ νοσήματος, φλεβοτομία. καὶ ὁ εἰπὼν ὅ, ἀρχομένων τῶν νόσων ἐῶντι δοκεῖ κινδν, κίνδ. ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίαν ἔχειν, οὐκ ἀπὸ τῆς καιροῦ ὁρμώμενος ἐκρίνει τὰ βοηθήματα. ἤδη γὰρ ὅτι κῦ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημῶν ἡ δυνάμις οὐ καθῄρηται, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐμποδίζει τῇ παραλήψει τῶν βοηθημῶν, ἐν δὲ τῇ τῶν νοσήματος ἀκμῇ κεκμηκυῖα ἤδη, τὴν ἀπὸ τῶν βοηθημῶν κίνησιν οὐ φέρει. οὐκ ἀπὸ τῆς καιροῦ τοίνυν ὁρμώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ παρὰ τ δυνάμεως, τὴν τῶν βοηθημάτων ἐκρίνει παράληψιν. οὐδὲ μὴν ἐκ τῆς διαφημάτος τῶν κατὰ νοσήματα καιρῶν, ὡς τινες οἴονται, ὁ τῆς βοηθήματος καιρὸς θεώρηται. κῦ πολὺ γὰρ διαφερόντων τῶν διαφημάτων, ποίων αὖ τις ὑπαρχόντων διάφημα φαίη, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. λαμβάνον) τοίνυν οἱ καιροὶ τῶν μὴ καθόλου βοηθημάτων, ἔκ τε τ παρουσίας τῶν ἀπαιτουμένων τὰ βοηθήματα. τοῦτο δ' ὅτι τὰ αἰτιὰ· καὶ ἐκ τ ἀποῦσίας τῆς κωλύσης δυναμένης, τοῦτο δ' ὅτιν ἀσθένεια δυνάμεων. οἱ δ' ὅτι τῶν ὅτι μέρους βοηθημάτων καιροὶ, οὐκ ἐκ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων, ἅπερ γραφεῖν ἀδύνατόν ἐστι. ἐπεὶ γὰρ μέλλοντα μὴ ἐν ταῖς αἱρέσεσι παραλαμβάνει τὰ βοηθήματα, ὁτὲ μὲν γὰρ ὃ ἀπαιτοῦν πάρεστιν, ἐ ἡ δύναμις ἀνέχει), καὶ ὃ αὖτε ἢ τ αἱρέσεως ἔστι διάφημα ὅτι πολλῶν. ἀλλ' ἔστω μοι ἓξ ὡρῶν ὁ διάφημα τ αἱρέσεως, ποῖον οὖν τινα τούτων ὡρῶν τάξομεν καιρὸν τῷ ὅτι μέρους βοηθήματος, ἀχ ὁμοίως ἀπαιτούντων διαφερόντων γὰρ ἀπαιτεῖν τινὰ παρέσεσιν φλεβοτομίαν, καὶ ἡ δύναμις μὴ ἐναντιούσθω, ὅσον ὅτε τούτῳ, χρὴ παραλαβεῖν τινὰ φλεβοτομίαν; ἅμα δέ τινα μὴ τινὰ φλεβοτομίαν, καὶ ἔφωμεν παραθεῖναι, διὰ ὃ μὴ φέρειν ἀσιτίαν τ κάμνοντα, ἑτέρῳ δ' ἀσιτῆσαι συμφέρῃ, ἄλλοι δ' ὕπνου πρὸ τ φλεβοτομίας δέον), ἄλλοι δ' ἄλλως, ἅπερ ἅπαντα ἀναγράφειν ἐστὶν ἀδύνατον. ἐν οἷς τοσαύτη ποικιλία, ποῖόν τις μέρος ὥρας, καιρὸν ἁρμόζοντα πάντι ὅτι τάξει βοηθήματι, ἢ ποῖόν τις σκοπὸν ἀναγράφοι, ἐξ οὗ ληφθείη ἂν ὁ ὅτι μέρους καιρὸς, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἄλλα γὰρ ἐπ' ἄλλοις τὰ συμπίπτοντα ἐστίν. ἐπεὶ τοίνυν αἱ τὰ διαφήματα τῶν αἱρέσεων ἐν οἷς παραλαμβάνομεν τὰ βοηθήματα, οὐκ ἴσα ὅτι πασῶν αἱρέσεων, καὶ αἱ παρεισάσεις ἀόμοιαι, καὶ τὰ συμπτώματα διαφέροντα. καὶ ἕκαστον δὲ τούτων ἀλλάττεται καὶ ὁ ὅτι μέρους καιρὸς τῶν βοηθήματος, δῆλον ὡς ἀναγράφειν μὴ σκοπόν τινα ἐξ οὗ ληφθείη ἄν, ἀδύνατόν ἐστιν. ὁ δ' ἐφεξῆς, ἐκ τῶν παρόντων τε καὶ ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα ὁρμώμενος, καὶ ἐκ τῆς ἀποῦσίας τῶν ἐμποδίζειν δυναμένων, καὶ ἐκ συλλογισμῶν, τῶν μὴ τῶν ὀφειλόντων παραλαμβάνεσθαι βοηθημάτων, ἐκλήψε) τὸ γλαφυρὸν τ ὅτι μέρους καιρῶν τῶν βοηθήματος, μήτε οὖν σκοποὶ ὑποτιθέμενοι διαφόρους· ἐπεὶ οὖν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν μὲν οἱ καθόλου καιροὶ τῶν βοηθημάτων λαμβάνονται, ἀναγράφονται, ἐξ ὧν δ' οἱ ὅτι μέρους καταλαμβάνονται, ἀναγράφεσθαι δ' δύνανται, διὰ τοῦτ' ἀλήθως λέγεται, τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀναγράφεσθαι, τῶν δ' ὅτι μέρους μηκέτι. τούτου δὲ φανεροῦ γενομένου, δῆλος ἂν εἴη καὶ κατὰ τοῦτο, ἡ διαφορὰ τῶν κῦ τὰ νοσήματα καιρῶν, καὶ τῶν κῦ τὰ βοηθήματα.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 336 sur 413

Εἰ γὰρ καὶ μηδ' ὑποστάσῃ διέφερον, ὁμοίως ἂν τοῖς τῶν νοσημάτων καιροῖς, καὶ οἱ τῶν βοηθημάτων ἀμφότεροι αἰσχρὰ φέοιντο ἐνδυσαντο. διαφερόντων δὲ τῶν σκοπῶν ἐξ ὧν οἱ καιροὶ λαμβάνονται, πολὺ καὶ τοὺς καιροὺς διαφέρειν ἀλλήλων εἰκὸς. ὡς γὰρ οἱ σκοποὶ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν, ὑποστάσῃ διαφέρουσι τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα σκοπῶν, οὕτω καὶ αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑποστάσῃ διαφέρειν πιθανὸν ἐστι. τοῦτο μὲν οὖν περὶ τῶν καιρῶν ἐγκρῖναι προεγεγυμνάσθω.

A Si enim ne reipsa quidem differrent, similiter vt morborum tempora etiam auxiliorum tempora amborum scribi possent. At cùm scopi discrepent, ex quibus tempora sumuntur, multum etiam tempora inter se differre consentaneum est. Vt enim scopi temporum in morbis reipsa differunt à scopis auxiliorum, ita & ipsa tempora reipsa differre credibile est. Hæc igitur de temporibus prænouisse oportebat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Διὰ τί ποτὲ καιροὺς ἐνδείκνυσθαι οἱ Μεθοδικοὶ ᾠήθησαν.

B

ΕΝδείκνυσθαι δὲ τοὺς καιροὺς οἱ Μεθοδικοὶ ᾠήθησαν ἀπὸ τοιαύτης τινὸς αἰτίας. ἑώρων τοὺς καιροὺς μὴ πρὸς ἅπαντα δεῖσθαι ὄντας, πρὸς τὸ διαλαμψιν ἔχειν τῆς βοηθήματος, δῆλα δὲ κατὰ μὲν καιροὺς τινας ὠφελίμως ταῦτα προσλαμβανόμενα, καὶ ἄλλους δέ τινας, ὅπου λάθοι, ᾠήθησαν κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καιρῶν τοῦτο ἀποβαίνειν. ἀπόδεν οὖν καὶ σκοποὺς ἔσχον, καὶ βοηθημάτων καιροὺς ὑπέλαβον εἶναι). ἐξήπατησε δὲ καὶ τὸν Θεσσαλὸν Ἱπποκράτης εἰπών. ὁκόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι. ὑπέλαβε γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενον τὴν ποιότητα τῆς ἕξεως εἰληφέναι, μὴ σκοπὸν ποιησάμενος τὸν τρόπον τῆς διαίτης ὃν ἐποίησε. τοῦτο γὰρ τὸν καιρὸν σκοπὸν ποιησάμενος, τὴν τοιαύτην ἐξήτασε προσφοράν· ἀλλ' ἀπὸ μὲν καιροῦ τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως· ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὴν ποιότητα τῆς ἕξεως εἰληφέναι. τοῦτο δὲ δῆλον, ἐξ ὧν ἐπιφέρει, πεποίηκε. συντεκμαίρεσθαι γὰρ ἔφη τὸν νοσοῦντα, εἰ ἱκανὸς ἐστὶ. κωλύσει μὲν γὰρ οἱ καιροὶ πολλάκις προσλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ δυνάμεως. ἐνίοτε δὲ καιρὸς ὑποδείκνυσι τὸ ποιητέον.

C

CAPVT XXXIX.

Cur Methodici tempora indicari crediderunt.

AT tempora indicari Methodici putarunt ab huiusmodi quadam causa. Videbant tempora non omnia esse idonea in quibus cibus aut auxilium assumeretur: verùm in temporibus quibusdam sanè vtiliter hæc assumi, aliis autem noxiè, ex temporum differentia hoc venire sunt arbitrati. Illinc igitur & scopos alimenti & præsidij tempora esse censuerunt. Verùm Hippocrates Thessalum fefellit his verbis: *Quum morbus viget, tunc etiam tenuissimo victu vti necesse est.* Putabat enim ipsum ex tempore sumptam qualitatem cibi accepisse, non conscius modi, quo vir ille dolum struit; non enim tempus scopum faciens, huiusmodi oblationem examinauit, sed à tempore quidem, virium mensuram: à viribus, cibi qualitatem cepit. Id quod constat ex his quæ inducit: *Siquidem coniectare*, inquit, *decet num æger sufferturus est.* Etenim tempora impediunt subinde id quod virtus postulat assumere, nunquam autem tempus ostendit quid faciendum sit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Τοὺς καιροὺς οὐκ ἐνδείκνυσθαι.

D

ΕΠεὶ οὖν τὸ μὲν ἀπαιτητικόν τινος, σκοπός ἐστι τὸ ἀπαιτούμενον, τὸ δὲ κωλύον ἡμᾶς προσλαβεῖν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός· διὰ τοῦτο δὲ ὁ καιρὸς κωλύων ἡμᾶς, ἔστιν ὅτε, προσλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός. εἰ γάρ τις τὰ κωλυτικὰ πάντα σκοποὺς θήσεται), καὶ τὴν δύναμιν σκοπὸν κενώσεως ἀναληπτέον λέγειν ἐστί), καὶ διὰ δειλίαν τὸν μυοτόν, καὶ πατέρα, καὶ δεσπότην. καὶ γὰρ τούτων πολλάκις πλήθους ὄντος κωλύει προσλαμβάνειν κένωσιν, καὶ δύναμις μὴ φέρουσα τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ δειλίαν ὁ νοσῶν μὴ ἐπιτρέπων, καὶ πατὴρ κωλύων καὶ ἀδελφός, ἢ δεσπότης. ὥσπερ οὖν ταῦτα, σκοποὺς οὐκ ἂν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὕτω δὲ τοὺς καιροὺς, διότι βοηθήμασιν, ἢ τροφοφορίαις χρῆσθαι κωλύουσιν ἡμᾶς πολλάκις, σκοποὺς φήσομεν εἶναι). κακῶς οὖν, ἐρεῖ τις, φησὶν ὁ Ἱπποκράτης. ἐν ἀρχῇ τῶν νούσων ἐᾶν τι δοκεῖ κινεῖ. ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίαν ἄγειν βέλτιόν ἐστιν. οὐ κακῶς, φήσομεν. οὐ γὰρ τὴν ἀρχὴν σκοπὸν ποιησάμενος, ἀξιοῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων τὰ βοηθήματα προσφέρειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μηδέπω μεμείωται τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως, σημειούται, καὶ ὅτι φέρειν δύναται τὴν ἀφαίρεσιν τεκμαίρεται. ἡ δὲ ἀκμὴ, ἀσθένειαν ὑπαγορεύει τῆς δυνάμεως. κατὰ γὰρ τὰς ἀκμὰς, ἰσχνοῦται μὴ τὰ αἴτια, ἀσθενὴς δὲ ἡ δύναμις, διὰ τοῦτο ἡσυχίαν ἄγειν ἀξιοῖ. δόξει μὲν γὰρ βέλτιον εἶναι), κατὰ τὰς ἀκμὰς τῶν νοσημάτων, ὁπότε μάλιστα ἰσχνοῖ τὰ αἴτια, τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι.

E

F

CAPVT XL.

Quod tempora non indicent.

QVoniam igitur id quod postulat aliquid, scopus est eius quod postulatur: quod autem nos prohibet assumere id quod postulatur, non vtique erit scopus. Si enim aliquis ea quæ prohibent omnia scopos posuerit, etiam vires scopum euacuationis esse dicere cogetur, ac ob ægrotantis metum, patrem, & dominum. Etenim hæc subinde quum copia subest prohibent vacuationem assumere, ac virtus non ferens sanguinis ablationem, etiam propter timiditatem æger non permittens, pater prohibens, item frater aut dominus. Quemadmodum igitur hæc nemo sanæ mentis scopos dixerit, ita neque tempora, eo quòd præsidiis aut oblationibus vti prohibent nos, subinde scopos esse dicemus. Malè igitur (dicet quis) ait Hippocrates in principio morborum, si quid mouendum videtur, moueto, cum vigent quiescere satius est: non malè, dicemus; quippe haud principium scopum efficiens, censet per morborum initia remedia offerenda: sed ab initio, quòd nondum imminutus sit modus virium, indicat, item quòd ablationem ferre possit: at vigor, virtutis imbecillitatem insinuat; nam per vigorem validæ quidem causæ, imbecilla autem virtus est, iccirco conquiescendum censet. Videbitur enim rationi esse consentaneum, per morborum status cùm maximè causæ inualescunt, sublationem ipsarum moliri. Verùm

Verùm si quidē omnino esset innoxiū auxilium, offerre id oporteret, habet autem secus: nam præsidia primum sanè quoniam omnia præter naturā existunt, necessariò etiam vires molestāt adhibita: deinde quoniā familiaria afficiunt, cōmiscentúrque causis morbificis in ipsarum ablatione, nihilominus alienorū quā familiariū fit imminutio.

CAPVT XLI.

De remediorum naturæ vi.

PRimùm autem naturam auxiliorum, ac vsum quem exhibent, non ignorare oportet. Etenim præsidia per se causarum sublationem moliri non possunt, indigent autem adiuuante natura: ac ferè solam occasionem ac principium naturæ concedunt, reliqua verò natura per se efficit. Valida igitur quum est, & auxiliorum malignitatem sustinet, & familiarium imminutionem facilè tolerat, ac quæ ipsam offendunt, potest propellere. At vbi premitur, quod in statu potissimum accidit, à præsidiis adhibitis magis læditur, ac familiarium detractione fit imbecillior, necnon causis magis succumbit, adhæc morbifica nullo modo potest propellere: at vbi natura incumbens, noxia protrudere nequit, plurimum ab ipso conatu dissoluitur. Iccirco per morborum initia Hippocrates, si quid mouendum est mouere præcipit, in statu autem conquiescere.

CAPVT XLII.

Facultatem remedia non indicare.

FOrsan igitur, hinc aliquis opinabitur, virtutem id quod conducit suggerere. Discas autem nullum virtutem auxilium indicare, hinc nimirum: si virtus sufficiens auxilium aliquod indicat in sanis, eo quòd sufficiens est, præsidium indicabit. Attamen neque in sanis auxilium indicat, neque igitur in ægrotantibus etiam moderata id quod conuenit indicabit. Quia igitur, vbi virtus indicabit, non adest id quod postulatur, non assumimus auxilium, constat neque vllum remedium virtutem indicare: nam scopum præsentia indicare conuenit. At verò prohiberc, id quod postulatur assumere, virtus potest, scopus autem auxilij non est.

CAPVT XLIII.

Officium temporum, facultatum, remediorum.

POrrò quam rationem virtus habet in præsidiis, hanc in oblationibus tempora: quam verò in præsidiis causæ postulantes obtinent, hāc in oblationibus vires. Quòd verò paucam oblationem virtus postulat, & non tempus, intensio declarat. Ex quibus ab imbecillitate se recipientibus paucum cibū offerimus, si vires postulant: quòd si intensio paucū indicat cibum, hos sinere impleri oportebat. Nam vbi scopus qui paucum alimentum subindicat non adest, ridiculus foret qui assumeret quod non expeteretur. At initium indicati, aiunt, astringendum esse. In omnibus igitur constat astrictionem nos per initia assumpturos, etiam in iis qui vitiligines experiuntur, quas alphos & leucas vocant, vsque dū increscat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

Περὶ τῆς τῶν βοηθημάτων φύσεώς τε καὶ δυνάμεως.

ΠΡῶτον δὲ δεῖ τὴν φύσιν τῶν βοηθημάτων, καὶ τὴν χρείαν ἣν παρέχεται, μὴ ἀγνοεῖν. τὰ γὰρ βοηθήματα καθ' αὑτὰ, οὐχ οἷά ἐστι ποιεῖν τὴν τῶν αἰτιῶν αἵρεσιν, δεῖται δὲ συνεργαζόμενα τῆς φύσεως· ἡ μὲν γὰρ μόνην τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῇ φύσει ἐνδίδωσι· τὰ δὲ λοιπὰ, ἡ φύσις δι' ἑαυτῆς ἐκτελεῖ. ἰσχυρὰ μὲν οὖν ὑπάρχουσα, καὶ τὴν τῶν βοηθημάτων κακίαν ἀνέχεται, καὶ τὴν τῶν οἰκείων παραίρεσιν δι' ὀλίγου φέρει, καὶ τὰ λυποῦντα ἐκτὸς ἐξωθεῖν δύναται· θλιβομένη δὲ, ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ πλείστων, ὑπό τῶν προσαγομένων βοηθημάτων μᾶλλον κακοῦται, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν οἰκείων παραιρέσεως ἀσθενεστέρα γίνεται, καὶ ὑποπίπτει μᾶλλον τοῖς αἰτίοις, καὶ ἐξωθεῖν τὰ νοσάζοντα κατ' οὐδένα δύναται τρόπον. ὅταν δ' ἡ φύσις ἐνεργοῦσα, τὰ λυποῦντα ἐξάσαι μὴ δυνηθῇ, μεγάλως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκτάσεως ἐκλύεται. διὰ ταῦτα παίνω καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, ὁ Ἱπποκράτης, ἵνα τι δεῖ κινῆσαι, κινῆσαι ἀξιοῖ, καὶ ἐν ταῖς ἀκμαῖς ἡσυχίαν ἄγειν.

CAPVT XLIV.

Quæ ex remediis, quæ ex morbis.

QVæ igitur ex remediis, quæ ex morbis, ac quæ ex vtrisque, ac quæ ex neutris, ac quæ ex vtrisque, ac quæ ex neutris, ac quæ ex vtrisque, ac quæ ex neutris

προσταινόσης δ' ὅπι χρόνου τῆς ἀρχῆς, δηλονότι καταA κήσεται ὁ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ χρώμενος. Ἀλλ' ἴσως φήσουσι πρὸς ἡμᾶς, ἀφ' ποίαν αἰτίαν, ὑμεῖς ἐν ἀρχῇ, φέρε, τοῖς περιπνευμονικοῖς, καὶ τοῖς ὁμοίως τούτοις, νοσοῦσιν ὀξέως, κατ' ἀρχὰς οὐ προσφέρετε, καί τι κατ' ἀρχὰς ἡ δύναμις ἔστιν ἰσχυρή; ὅτι, φήσομεν, κωλύει ἡμᾶς προσφέρειν ὁ καιρὸς ἀπαιτούσης τὰς δυνάμεως. οὐχὶ συγκελλει οὖν ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὅταν ἀπαιτῇ ἡ δύναμις, οὐκ ἐῶσα ἡμᾶς προσλαμβάνειν, ἐνδεικτικὸν τοῦ ἑαυτοῦ, οὐκ ἄν τις ἀλόγως ψέγοι. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καιροὶ κωλύουσιν, ἢ ἐπιτρέπουσι χρῆσθαι τοῖς ἀπαιτουμένοις, ὅπῃ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις ἔμπεπαι. ὁ μὲν οὖν αὐτὸς ἐνδείκνυται τι συμφέρον. ὅταν μὲν λέγωσι τὸν μὲν ἀκμὴν B ὀλίγου ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὸν δὲ προσκμὴν ποικιλωτέραν, πιθανὸν ἐναι δεῖ αὐτοῖς, πῶς χρήσονται τοῖς σκοποῖς, ἂν δύο τινὲς ὦσιν οἱ νοσοῦντες, ὁ μὲν ὑπὸ περιπνευμονίας καὶ ἐν προσκμῇ, ὁ δ' ὑπ' ὀφθαλμίας, ἐπὶ δ' ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, πότερον τῷ περιπνευμονικῷ, πλείονα θαρρήσουσι δοῦναι καὶ ποικιλώτερα, μᾶλλον τῷ ὑπὸ ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένῳ; ἀλλ' οὐκ ἂν θαρρήσαι προσενεγκεῖν τὸν ποικιλωτέραν τροφήν. Εἰ γὰρ τοῦτο δῆλον, ὡς οὐκ ἐκ τοῦ καιροῦ, ἡ ποικιλία, καὶ ἡ ὀλίγη τροφὴ λαμβάνεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ μέτρου τῆς δυνάμεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΔ'.

Ἀπορήσῃς περὶ τὰ τοῖς Μεθοδικοῖς εἰρημένα.

Ἀπορήσῃ δ' ἄν τις καὶ ἐκεῖνο, πῶς οἴονται τὸν καιρὸν τῆς νοσήματος, ποτὲ μὲν τὸν ποσὸν, ποτὲ δὲ τὸν ποιὸν τροφὴν ἐνδείκνυσθαι, καθὼς ἀξιοῦσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ποτὲ μὲν τὸν διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τῆς βοηθημάτων, ποτὲ D δὲ τὸν διαφορὰν ἀπαιτεῖν τῆς βοηθημάτων. ὅταν γὰρ φῶσι, τὸν μὲν ὑπόδοσιν ὀλίγου ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὸν δ' ἀρχὸν φιλανθρωποτέραν, τὸν δὲ προσκμὸν ποικιλωτέραν. τὸν τε ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς τροφῆς ἐνδείκνυσθαι τοῖς καιροῖς τῆς νοσημῆς φασιν. ὅταν μὲν φῶσιν, ἡ μὲν ἀρχὴ, κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δ' ὑπόδοσις, τὸ ἀνενεργῶς τέλλειν καὶ χαλᾶν, ἡ δ' ἀκμὴ ὅπῃ τὸ πρηγορικώτερον ἄγειν, ἡ δὲ προσκμὴ τὸ στενεργεῖν τῇ λύσει, διαφορὰν τῆς βοηθημῆς τοῖς καιροῖς ἀπαιτεῖν ὁμολογήσουσι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν ἐστι λέγειν, τὸ αὐτὸ, καὶ διαφέρειν μηδεμίαν διαφορὰν προσειληφὸς, ἐνδείκνυσθαι. πρὸς τοῦτο δ' ἐροῦσιν ἴσως, ὅτι καὶ τοῖς λογικοῖς, τὸ αὐτὸ τὰ διαφέροντα ἐνδείκνυται. ἡ γὰρ χολὴ προσκειμένη, τὴν περιαίρεσιν ἑαυτῆς, βλάπτουσα ἐνδείκνυται. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι τὴν διαίρεσιν ἑαυτῆς ἡ χολὴ μόνον ἐνδείκνυται, πλείονες δὲ ἔστι τρόποι ἀναιρέσεως· ἢ γὰρ περιαιρεθήσῃ ἢ καθαιρήσῃ αὐτήν. ἔπειτα ἡ, ἡ μὲν χολὴ, φήσομεν, κατ' ἄλλο, διαφόρων φαινέται ἐν ἐνδεικτικὴ, καθὸ μὲν γὰρ βαF ρεῖ, τὴν περιαίρεσιν, καθὸ δ' δάκνει, τὴν κατάκεσιν. οἱ δὲ καιροὶ τοσαύτην διαφορὰν ἔχοντες, πῶς ἂν ἀπαιτοῖεν τὰ διαφέροντα, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

A Vbi verò principium longius protenditur, nimirum contabescet qui huiusmodi ratione vtitur. Sed forsan dicent ad nos, quam ob causam vos per initia peripneumonicis & similiter his ægrotantibus acutè inter initia non adhibetis, etsi tunc vires sint sufficientes? Quoniam dicemus tempus virtute postulante offerre nos prohibet. Non igitur comprimere ac contrahere indicat, sed quod vires postulant non sinentes nos adhibere, quod contrarium indicat, non citra rationem aliquis statuerit. Similiter & alia tempora prohibent aut permittunt iis quæ expetuntur vti, quandoquidem magis aut minus in ipsis virtus respondet, non tamen ea quippiam quod conducit indicat. Quando autem dicunt statum quidem pauxillum alimenti postulare, declinationem verò magis variam: rogandi veniunt quo modo scopis vtentur, si duo quidem ægrotantes fuerint, alius peripneumonicus & in declinatione, alius lippitudine & morbo vigente: vtrum peripneumonico pleniorem & magis varium cibum dare audebunt quàm ei qui lippitudine molestatur? Sed non audebunt cibum varium magis offerre. Quod si est, constat non ex temporibus varietatem & paucitatem cibi sumi, sed ex virium mensura.

CAPVT XLIV.

Dubia circa dicta Methodicorum.

AT dubitare aliquis etiam de illo possit, quo modo arbitrantur morbi tempus interim quantum, interim quale alimentum indicare: quemadmodum Methodici autumant, nunc differentiam auxiliorum indicari, nunc differentiam præsidiorum exposcere. Quum enim dicunt augmentum sanè paucum exposcere alimenti, principium verò pleniorem, declinationem magis variam, & qualitatem & quantitatem alimenti morborum tempora indicare pronunciant. At vbi dicunt principium vt prohibeamus, augescere indicat, incrementum verò non segniter reprimere, & laxare, status ad missius deducere, declinatio solutionem adiuuare, auxiliorum differentiam tempora postulare confitebuntur. Quo modo igitur absurdum non est dicere, idem & diuersum nulla differentia assumpta, indicare? Ad hoc forsan dicent, quòd etiam Rationalibus authoribus idem diuersa indicat, nam bilis infestans ablationem sui indicat. Respondendum verò eis est, bilem sublationem sui tantùm indicare, modos autem sublationis esse plures; etenim vel detrahimus, vel contemperamus ipsam. Deinde bilis sanè, dicemus, in alio diuersorum videtur esse indicatrix, quatenus enim grauat, detractionem; quatenus autem mordet, contemperationem. Tempora verò quum ne vnam quidem huiusmodi habeant differentiam, quo modo diuersa poscent, non est dicere.

CAPVT

A

CAPVT XLV.

Nullo modo cibos à temporibus indicari.

PORRÒ quòd tempus qualitatem aut quantitatem alimenti non indicat, hinc licet discere. Quod genus indicat, hoc etiam quantitatem indicare necesse est; quippe sine differentia vnumquodque eorum quæ quod requiritur indicant, genus ostendit. Vbi verò differentiam assumpserit, ab ipso genere diuersum indicabit. Quoniam igitur oblationis genus indicat, secundum illam virtus & quantitatem & qualitatem indicabit. Etenim citra differentiam oblationis genus indicatur: differentia autem assumpta etiam quod in genere differens est, indicabit. Porrò Hippocrates quanti alimenti scopum virtutem facere videtur, vbi eos qui crescunt plurimum habere caloris innati scribit; plurimum igitur indigent alimento. At si corpus non consumitur, etiam qualitatem ex virium differentia sumere apparet. In hac scilicet sententia cibus iuuenibus quidem in summo vigore consistentibus non permutandus est, extremè verò senibus mutatus conuenit. Hinc igitur liquet, virtutem sine differentia genus oblationis postulare, cum differentia verò qualitatem. At tempus neque alimenti qualitatem, neque quantitatem indicat. Quoniam igitur si morborum tempora qualitatem & quantitatem alimenti indicant, vel ad sui conseruationem vel ad ablationem hoc indicabunt. Nam quod indicat, aut sui conseruationem, aut ablationem indicat. Si igitur tempora quanti qualisque cibi indicationem moliuntur, vt ipsa permaneant, quomodo non ridiculum est dicere, quantum & quale alimentum offerre, vt morborum tempora obseruemus? Si autem ex ablatione ipsorum indicationem tempora faciunt, conuenit quantum & quale nutrimentum contrarietatem quampiam cum temporibus vt habet apparere. Sola etenim contrariorum contraria sunt sublatoria. Temporibus autem non inest neque quantum, neque quale alimentum contrarium, neque initium, neque incrementum, nec status, neque inclinatio. Pluribus enim eadem causa non aduersatur, vnum nempe vni aduersari solet duntaxat. Eadem ratione ostendemus neque præsidiorum differentiam, morborum tempora indicare Si enim neque ob ipsorum permanentiam indicationem tempora efficiunt, nec ob sublationem, eo quòd pluribus vnum non erit contrarium, ac alius indicationis modus non est, manifestum tempora nihil vtile indicare. Sed in naturam contrariorum aliquis respiciens, sciet ne contrarium quidem indicare, nam ex eodem genere plurimùm inuicem remota contraria existunt: tempus autem alimenti aut quantitatis non sub eodem genere collocabitur. Quòd igitur neque qualitatem, neque quantitatem, neque auxiliorum differentias à temporibus capere licet, abundè à nobis demonstratum est.

B C D E F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ'.

Ὅτι καιροὶ οὐκ ἐνδείκνυνται τὰς ἕξεις.

ΟΤΙ δὲ καιρὸς οὐκ ἐνδείκνυται ποιότητα ἕξεως ἢ ποσότητα, μαθεῖν ἐντεῦθέν ἐστιν, ὅθεν ἐνδείκνυται ὁ γένος, τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα αἰσθητέον ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι. αἴρει μὲν γὰρ διαφορὰς, ἕκαστον τῶν ἐνδεικνυμένων, τὸ ἀπαιτουμένου γένος ἐνδείκνυται. Διαφορὰν δὲ ποιεῖται λαβὴν, ὃ, αὐτὸ γένει διαφέρον ἐνδείξεσθαι. ἐπεὶ οὖν τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται, κατ' ἐκείνην ἡ δύναμις, καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα ἐνδείξεται. χυμὸς μὲν γὰρ διαφορᾶς, τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται. Διαφορὰ δὲ προσληφθεῖσα, καὶ τὸ ἐν τῷ γένει διαφέρον ἐνδείξεται. Φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης σκοπὸν τῆς ποσῆς ἕξεως τὴν δύναμιν ποιεῖν, δι' ὧν τὰ αὐξανόμενα πλῆθος ἔχει, φησὶ, τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλείστης οὖν δεῖται ἕξεως. Εἰ δὲ μὴ, ὃ σῶμα ἀναλίσκεται· καὶ τὴν ποιότητα ἂν τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς λαμβάνειν δῆλόν ἐστιν. φησὶ γάρ που, οἷος νέοισι μὲν ἄκρως ἀκμάζουσιν ἀμεταβλητος, γέρουσι δ' ἐς τέλος μεταβεβλημένος. ἐκ τούτων μὲν οὖν φανερὸν ἐστιν, ὡς ἡ δύναμις, αὐτὸ μὲν διαφορᾶς, ὃ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ· μετὰ διαφορᾶς δὲ, τὴν ποιότητα. χυμὸς δ' οὔτε ποιότητα ἕξεως ἐνδείκνυται, οὔτε ποσότητα. ἔτι τοίνυν, εἴπερ οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυνται τὴν ποιότητα, καὶ τὴν ποσότητα τῆς ἕξεως, ἤτοι ὅτι τῇ αὐτῶν ὑποφυλῇ, ἢ ὅτι τῇ αἱρέσει τοῦτο ἐνδείξονται. τὸ γὰρ ἐνδεικνύμενον, ἢ τὴν τήρησιν ἑαυτῷ, ἢ τὴν αἵρεσιν ὑπενδείκνυται. Εἰ μὲν τοίνυν, τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ τῆς ποσῆς καὶ ποιᾶς ποιοῦνται ἕξεως, κατὰ τὸ διαφέρον, πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι λέγειν, τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν ἕξιν προσφέρειν, ἵνα σωτηρήσωμεν τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων; Εἰ δὲ ὅτι τῇ αἱρέσει τῇ αὐτῶν, τὴν ἔνδειξιν καιροὶ ποιοῦνται, δεῖ τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν ἕξιν ἐναντιότητά τινα φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καιροὺς ἔχουσαν. μόνα γὰρ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν αἱρετικά. τοῖς δὲ καιροῖς οὐκ ἔστιν, οὔθ' ἡ ποσὴ οὔθ' ἡ ποιὰ ἕξις ἐναντία, οὔτε ἀρχὴ, οὔτε ἐπίδοσις, οὔτε ἀκμὴ, οὔτε παρακμή. πλείοσι γὰρ ἕν αὐτὸ αἴτιον ἐναντιοῦσθαι· ἓν γὰρ, ἑνὶ πέφυκεν ἐναντιοῦσθαι μόνον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον δείξομεν, μηδὲ τὴν τῶν βοηθημάτων διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. Εἰ γὰρ μήτε ὅτι τῇ ὑποφυλῇ αὐτῶν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ ποιοῦνται, μήτε ὅτι τῇ αἱρέσει, δῆλον ὅτι πλείοσιν, οὐκ ἂν ἦν τὸ ἐν ἐναντίον, καὶ ἄλλος τρόπος οὐκ ἔστιν ἐνδείξεως, δῆλον ὡς οὐδὲν οἱ καιροὶ συμφέρον ἐνδείκνυνται. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐναντίων ἀποβλέψας τις, εἴσεται ὅτι μηδ' ἑαυτῶν. τὰ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πλῆθος ἀλλήλων ἀφεστῶτα, ἐναντία ἐστί. καιροὶ δὲ ἕξεως, ἢ ποσότητος οὐχ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πάντα γένος. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τὴν ποιότητα, οὔτε τὴν ποσότητα, οὔτε τὰς διαφορὰς τῶν βοηθημάτων ἀπὸ τῶν καιρῶν ἐστι λαβεῖν, αὐτάρκως ἡμῖν ἀποδέδεικται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μϛ'.

Πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς τὴν ἀρχὴν τοῦ κωλύον αὔξεσθαι μὴ ἐνδείκνυσθαι.

ΝΥΝ δ' ἐνδείξομεν τὴν ἀρχὴν τοῦ κωλύον αὔξεσθαι μὴ ἐνδείκνυσθαι, ὅπερ ἐνδείκνυσθαι νομίζουσι οἱ Μεθοδικοί. πολλῶν γὰρ νοσημάτων ἅμα τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβανόντων, ὡς ἀποπληξίας καὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, τί ἂν τις φαίη τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν ἐνδείκνυσθαι; τὸ μὲν γὰρ κωλύσειν αὔξεσθαι οὐκ ἐνδείξεται, ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ νόσημα λέξει, ἢ μηδὲν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἀρχὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων νοσημάτων, ἢ ἄλλό τι, καὶ οὐχὶ τὸ κωλύειν αὔξεσθαι· μηδὲν οὖν ἐνδείκνυσθαι λέγειν γνόντα τὸν σκοπὸν, γελοιότατον. Εἰ δὲ ἄλλό τι ἐνδείξεται, καὶ οὐχ ὅπερ αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀπόπους ἔφασαν αὐτοὶ, τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἀπαιτεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΖ'.

Μὴ πᾶν τὸ νόσημα διὰ τεσσάρων χωρῶν ἀπιέναι.

ΑΥτη δὲ ἡ ἀπάτη γέγονεν αὐτοῖς ἀφ' ἑτέρας ψευδοῦς ὑπολήψεως· νομίζοντες γὰρ πᾶν νόσημα διὰ τῶν τεσσάρων ἀπιέναι, καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἑαυτοῖς θέμενοι, τοῦτῳ ἀκόλουθον φήσουσι δεῖν εἶναι, τὸ, τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων, ἀπαιτεῖν τὴν κώλυσιν τῆς ἐπιδόσεως. καὶ τοῦτο οὖν λέληθεν αὐτοὺς, ὅτι τὸ πᾶν νόσημα καὶ ἄρχεται τε ἐπιδίδωσι καὶ ἀκμάζει καὶ παύεται. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα τῶν νοσημάτων, ὡς ἡ ἀποπληξία, ἅμα τῇ παρουσίᾳ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνει. καὶ τὰ κρινόμενα ἢ τῶν νοσημάτων, ἕνα χαιρὸν τὴν παρακμὴν ἀποτέμνει). αἱ γὰρ κρίσεις παύουσι τὰ νοσήματα. ἔτι ὅτι τὸ μεῖζον ἐπιδιδόναι καὶ διὰ βοηθημάτων ἐστὶν ὑπ' ἀρχὴν λῦσαι τὸ νόσημα, καὶ ὑποτέμνειν τοὺς λοιποὺς χαιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ τοίνυν ἔστιν ὑπ' ἀρχὴν κενῶσαί τε τὸ νόσημα, καὶ λῦσαι διὰ βοηθημάτων, διὰ τί ποτε τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι οἴδασιν ἐνδείκνυσθαι, καὶ οὐχὶ τὸ μείωσιν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναίρεσιν; ἐὰν γὰρ λέγωσιν τὴν μείωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυσθαι μὴ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν. διὰ τί οὖν, φήσομεν πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὅπερ ἡ διάθεσις, ἀλλ' ὅπερ ἡ ἀρχὴ ἐνδείκνυται), παραλαμβάνετε; διὰ γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς διαθέσεως ἀπαιτούμενον, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδεικνύμενον ἔσται. ὁ γὰρ μειῶν ἢ ἀναιρῶν τὴν νόσον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν κωλύει γίνεσθαι. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν, ὅτι πρεσβυτέρα ἡ τῆς ἀρχῆς ὕλης κοινότης, ἀναλαμβάνει ἡμᾶς, ὅπερ αὐτὴ ἐνδείκνυται), παραλαμβάνειν, προσηκόντως τοῦ ποιητέου ὑπαγορεύουσα· ἡ δὲ διάθεσις, τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὰς νόσους ἀπαιτοῦσα, δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐνδείκνυται· δι' ὧν δὲ χρὴ κωλύειν τὴν ἐπὶ μέγεθος, ὧν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἢ τὸ δι' ὧν, ὅτε ἑτέρων λαμβάνεται, καὶ ταῦτα δὲ καὶ ἡ διάθεσις τὴν ἀναίρεσιν μόνον ἐνδείκνυται τῶν νοσημάτων· τὸ δὲ δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἔστι ἑτέρου, ὡς ἔοικε, δεῖ λαβεῖν. διὰ χρειττόν ἐστι μὴ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν σκοπεῖν. ἔπειτα κἀκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ῥητέον, ὅτι φαίνεται καθ' ἡμᾶς πᾶσα ἀρχὴ ἐπιπλοκή τις εἶναι). δύο γὰρ κοινότητες εἰς ταὐτὸν συνέρχονται, ἥ τε ἀρχὴ καὶ ἡ διάθεσις, καὶ ἑκατέρα τῶν κοινοτήτων διάφορόν τι ἐνδείκνυται, πρεσβυτέρα δὲ καὶ ἀναγκαιοτέρα κοινότης ἡμῖν ἐστὶ) δοκεῖ μᾶλλον ἡ ἀρχὴ, διότι ταύτην προσήκετε.

CAPVT XLVI.

Morbi principium non indicare id quod prohibet ne augeatur contra Methodicos.

NVnc autem demonſtrabimus principium non indicare id quod prohibet ne augeatur, quod indicare arbitrantur Methodici. Cùm enim multi morbi vnà cum initio ſtatum recipiant, vt apoplexia acutíque morbi, quis vtique dixerit aliquid principium in huiuſmodi morbis indicare? Etenim quod prohibiturum eſt ne augeatur non indicabit, nam vnà cum principio vigorem accepiſſe morbū dicet, aut nihil indicare principium in huiuſmodi morbis, aut aliud quidpiā, & nō id quod prohibet ne augeatur; nihil igitur indicare dicere eum qui ſcopum norit, maximè ridiculum. At ſi aliud quidpiam indicabit & non quod ipſi arbitrantur, abſurdè ipſi dixerunt initiū poſtulare, id quod prohibeat ne augeatur.

CAPVT XLVII.

Non omnes morbos quatuor temporibus conſtare:

HIc autem error ipſis obortus eſt ab alia falſa opinione: quippe putantes omnē morbum per quatuor procedere, atque hoc ceu verum fibi proponentes, horum conſequens eſſe oportere autumarunt, vt morbi principium incrementi aut augmenti inhibitionem poſtulet. Atque hoc igitur ipſos latuit, nempe non omnem morbum incipere augeſcere, vigere, & declinare. Siquidē acuti morbi, vt apoplexia, vnà cum inuaſione vigorem recipit, ac morborū qui iudicantur, vnum tempus nempe declinatio reſcinditur: quippe iudicia circa vigorem morbos adhuc magis augeſcentes ſoluunt. Item auxiliis per initia morbum ſoluere licet, & reliqua morborū tēpora ſuccidi. Si igitur licet initio vacuare morbum & ſoluere præſidiis, cur tandē initium indicare prohibitionem augmenti, & non potius imminutionem aut ſublationem norunt? At ſi imminutionem dicant & morborum ablationem indicare non principium ſed affectum, cur igitur, quæremus ab ipſis, non quod affectus, ſed quod initium indicat aſſumitis? Nam propter id quod affectus poſtulat, etiam illud quod principium indicat efficitur; etenim qui minuit, aut tollit morbum, etiam incrementum fieri prohibet. Sed forſan dicent communitatem principij propinquiorem nos cogere quod ipſa indicat aſſumere, proximè quod faciēdum eſt innuens: affectus autē quod morbos tollere oporteat expoſcens, quibus id efficiendū ſit non indicat; quibus verò prohibere oportet particularem, quorum prohibere ne augeſcant indicat, aut per quæ, ex aliis ſumuntur hac ratione etiam affectus morborum ablationem ſolùm indicat: at ex quibus hoc faciendum ſit, ex alio, vt par eſt, capere oportet. Quare ſatius eſt non principio, ſed affectu vti ſcopo. Deinde & illud ad eos dicendum eſt, omne principium implexus quidam eſſe ſecundum nos apparet (duæ enim cōmunitates in idem coëunt & principium & affectus, ac vtraque communitas diuerſum quiddam indicat:) at propior ac magis neceſſaria communitas vobis eſſe videtur affectus, quàm principium: quia huic animum attenditis.

Ex

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 341 sur 413

Ex his igitur conſtat affectus omnes communitatum eſſe implexus: quippe omnis affectus in tempore quodam oritur; communitas igitur nō tempus ſolùm ſed etiam affectus eſt: quare perperam facitis vnum implexum affectuum eſſe putantes, & non omnes affectus implexus eſſe dicentes.

δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ παθήματα πάντα κοινοτήτων εἰσὶν ὑπιπλοκαί. πᾶσα γὰρ διάθεσις ἔν τινι χρόνῳ γίνεται. κοινότης οὖν οὐχ ὁ χρόνος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις. κακῶς οὖν ποιεῖτε, μίαν ὑπιπλοκὴν νομίζοντες εἶναι τὴν τῶν παθῶν, καὶ μὴ πάντα τὰ πάθη ὑπιπλοκὰς εἶναι λέγοντες.

CAPVT XLVIII.

Alius Methodicorum error de aſtringentibus principio adhibendis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΗ'.

Ἑτέρα τῶν Μεθοδικῶν ἁπάτη περὶ τοῦ χεῖρον ἔχειν τοῖς φλεγμαίνουσι κατ' ἀρχὰς τῶν νοσημάτων.

PRæterea, & hoc Dogma Methodicorum ſtolidum eſt, oportere ſemper per initia morborū aſtringentibus vti: cauſam vero inde Dogma accepit. Multæ inflāmationes aſtringentibus per initia & repellentibus ſubſidunt: at omnis inflammatio, illis authoribus, aſtrictio eſt: quare abſurdum apparet aſtricta denſantibus ſubſidere, quum & nos dicamus iis quæ moleſtant excretis ſubſidentiam fieri. At in iis quæ apparentia videri non poſſunt, pronunciant initio prorſus repellentibus vtendum eſſe; non repellimus enim cauſas, ſed vt corpora minus affectui obnoxia reddamus. Etenim compreſſio, inquiunt, & corporum aſtrictio validiores ad iniurias ferendas partes efficiens, morbis corripi prohibet. Non enim incrementum, aiunt, ſola morborum imminutione prohibetur, ſed etiam pertinaci corporum contra iniurias robore. Dicendum igitur ad eos eſt, fieri non poſſe, vt incremento noxiorum partes minus reddas patibiles: quum alioqui antequam ægrotent, robur ad patiendum contumax partibus moliri conuenit. Etenim ne morbus oriatur, robore hoc contumaci indigemus: corporibus autem affectis, ſublationem offendentium tentare conuenit. Quoniam verò aſtricta diſpoſitio denſitas eſt & difficilis corporum diffiatio, aſtringentia autem cutem denſant & minus diffiabilem reddunt, conſtat ea incrementum aſtrictorum potius promouere quàm aduerſari; & quam affectus in propriis temporibus magnitudinem reciperet, hæc per initia ex præſidiis obuenit. Sunt autem qui etiam cōtrarium, quod principium poſtulat aſſumant: ſiquidem principium id quod augeri prohibet indicat, qualitas autem eorum quæ admouentur augmento opitulari videtur. Quare alterutrum faciendum eſt aut principio, vt malè indicante attendendum; aut eorum quæ admouentur qualitas non ſalubriter admouetur.

ΕΤΙ καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν Μεθοδικῶν ἄνους ἐστίν, τὸ δεῖν ἀεὶ κατ' ἀρχὰς τῶν νοσημάτων τοῖς φλεγμαίνουσι κεχρῆσθαι. τοῦτο δὲ αἰτίαν ἐντεῦθεν εἴληφε τὸ δόγμα. πολλαὶ φλεγμοναὶ διάθεσιν τῶν φλεγόντων κατ' ἀρχὰς, καὶ ἀποκρούομένων, καθίσανται. πᾶσα δὲ φλεγμονὴ κατ' αὐθις φλέγωσίς ἐστι. ἄπορον οὖν ἐφαίνετο εἶναι τὸ τὰ ἐσφαινωσμένα διὰ τῶν πυκνούντων καθίσασθαι. καὶ ἡμῶν λεγόντων, διὰ τῆς τῶν λυποιούντων ἀποκρούσεως, τοῦ ἀποκαθίσασιν γίνεσθαι τῶν φαινομένων· ἀποβλέψαι μὴ δυναμένους, πάμπαν φασὶ δεῖν τοῦ ἀρχικοῦ διὰ τῶν φλεγόντων ἄρχειν. οὐκ ἀποκρουόμεθα γὰρ τὰ αἴτια, ἀλλ' ἵνα δυνατὰ ᾖ καταστηναι τὰ σώματα. ἡ γὰρ συσκλη, φασὶ, καὶ ἡ σφίγξις τῶν σωμάτων, δυνατὰ ἕξει τὰ σώματα καταστηναι ἀζυσα, κωλύει ἅλωσιν τὰ νοσήματα. οὐ γὰρ διὰ μειώσεως τῶν νοσημάτων μόνον κωλύεται, φασὶν, ἡ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ διὰ δυνάμεως τῶν σωμάτων. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἀδύνατον, διὰ συναυξήσεως τῶν βλαπτόντων δυνατὰ ᾖ καταστηναι τὰ σώματα, ἄλλως τε πρὸς τὸ νοσεῖν χρὴ δυνατὰ εἶναι τοῖς σώμασι πρὸς ποιεῖν. εἰς γὰρ τὸ μὴ γίνεσθαι νόσον, τ δυνατείας δεόμεθα. πεπονθότων δὲ τῶν σωμάτων, αἱρέσιν δεῖ ποιεῖσθαι τῶν προσπιπτόντων. ὅπως δὲ, ἡ τοιαύτη διάθεσις πύκνωσίς ἐστι καὶ δυσδιαφορησία τῶν σωμάτων; τὰ δὲ φλέγοντα πυκνοῖ τοῦ ὑπιόντος, καὶ δυσδιαφόρητον ἀπεργάζεται, δῆλον ὡς συνεργήσει μᾶλλον τῇ ἐπιδόσει τῶν φλεγομένων τὰ φλέγοντα, ἢ ἂν ἀναπωλήσειεν. καὶ ὅλως, τὸ πάθος ἐν τοῖς οἰκείοις χωρίοις μέγεθος δὺ ἀπειλήφει, τοῦτο τὸ ἀρχῆ διὰ τῶν βοηθημάτων προσγίνεται. φαίνονται δὲ καὶ τὸ ἐναντίον τοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἀπαντοῦντα προσλαμβάνοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ τὸ κωλύον αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ποιότης τῶν προσαγομένων τῇ ἐπιδόσει συνεργεῖν ἔοικε. δυοῖν θατέρου, ἢ τῇ ἀρχῇ ὡς κακῶς ἐνδεικνυμένῃ προσεκτέον, ἢ ἡ ποιότης τῶν προσαγομένων οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ προσάγεται.

CAPVT XLIX.

Cur incipientibus phlegmonis aſtringentia admoueamus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΘ'.

Διὰ τί χρὴ τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν προσάγοντας τὰ φλέγοντα.

ITaque aſtringentia initio inflammationum adhiberi cōmodè quilibet conceſſerit, verùm cauſas ab eis facti quærenda eſt: etenim dicere contumax iniuriis ferendis robur ex aſtringentibus accedere, ridiculū eſt vt oſtendimus. Diſcant autē à nobis noxiorum repulſu & in alia loca ab affectu immunia tranſlatione, aſtringētia auxilia morbos imminuere & ſoluere. Præterea & hoc dicendum eſt, initium non indicare præſidia quæ augmentum ipſorum prohibeant: hæc autē contra ipſos ſunt, ſi aſtringentia principia morborū,

ΤΟ μὲν πίνειν ἐπ' ὠφελείᾳ χρὴ τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν τὰ φλέγοντα προσάγειν, πᾶς ἂν τις ὁμολογήσειεν· ἄξιον δὲ ζητῆσαι πρὸς αὐτοὺς τὸ αἴτιον. τὸ μὲν γὰρ δυνατὰ λέγειν οὐκ τῶν φλεγόντων προσγίνεσθαι, γελοῖόν ἐστιν, ὡς ὑπεδείξαμεν. μαθητέον δὲ παρ' ἡμῶν, ὅτι τῇ ἀποκρούσει τῶν λυποιούντων, καὶ μεταγωγῇ εἰς ἑτέρους ἀπαθεῖς τόπους, μείουν καὶ λύειν τὰς νόσους τὰ φλέγοντα τῶν βοηθημάτων. ἔτι καὶ τοῦτο ῥητέον πρὸς τὸ τῶν ἀρχικῶν μὴ ἐνδείκνυσθαι τὰ κωλυτικὰ τ αὐξήσεως βοηθήματα. ταῦτα δὲ κατ' αὐθις· νῦν τὰ φλέγοντα,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 342 sur 413

αἱ ἀρχαὶ τῶν νοσημάτων, ἤτοι ποιότητά τινα κέκτηνται, ἢ οὔ. Ὃ μὲν οὖν λέγειν ἀποίους εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, γελοῖον· οὐδὲ γὰρ ἂν εἰς αἴσθησιν προέλθοιντο, εἰ μὴ εἶχον ποιότητα. ἤτοι οὖν ἡ τῶν ἀρχῶν ποιότης ἑτέρα ἐστὶ παρ' ἑκάστην τῶν διαθέσεων, ἢ ἑκάστης ἀρχῆς ποιότης ἀδιάφορος τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως. Εἰ μὲν οὖν ἑτέρα ἐστὶ τῶν ἀρχῶν ποιότης, αἰσθάνεσθαί τις αὐτὴν τῶν παθῶν ἑτέρα κοινότης, ἣν ἐκλιποῦσι παρῆκεν. Εἰ δ' ἡ αὐτή ἐστιν ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς ποιότης, ἥπερ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως, διὰ τί μὴ ἐν ἀρχῇ τῶν νοσημάτων τοὺς μὲν τὴν τελείωσιν τῇ χαλώσῃ ἀγωγῇ, τοὺς δὲ τὴν ῥῶσιν τῇ στελλούσῃ χρησόμεθα; ἄλογον γὰρ τοὺς τὴν ἀρχὴν ἑτέρως ἡμᾶς ἴσασθαι, ὡς οὐ τὴν αὐτὴν ποιότητα κεκτημένῃ τῇ διαθέσει, ἥπερ ἀρχή ἐστιν.

A aut qualitatem quandam obtinent, aut non. Dicere itaque morborum principia qualitatis esse expertia, ridiculum est; non enim in sensum caderent, nisi qualitatem haberent. Veligitur principiorum qualitas diuersa est à singulis affectibus, vel vniuscuiusque principij qualitas indifferens eiusdem affectus existit. Si igitur diuersa est à principiis qualitas, apparet quædam hæc ab affectu alia communitas, quam illi omiserunt. At si eadem est vtriusque principij qualitas, quæ & eiusdem affectus, cur non in morborum initio ad astrictionem quidem laxante ratione, ad fluorem astringente vtemur? Absurdum enim nos aduersus principium diuerso modo pugnare, quasi non eandem cum affectu, cuius principium est, qualitatem obtineat.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ν'.

Διὰ τῆς πυκνώσεως τε καὶ σκληρότητος τοῖς σώμασιν οὐ προσγίνεσθαι δυσπάθειαν.

ΟΤΙ δὲ γελοῖόν ἐστιν οἴεσθαι ἐκ τῆς σκληρᾶς ἀγωγῆς δυσπάθειαν τοῖς σώμασι προσγίνεσθαι, δι' ἧς πυκνοῦσθαι καὶ στέλλεσθαι τὰ σώματα, συντεῖνόν αὐτὰς μαλθοί. Εἰ γὰρ πύκνωσις καὶ ἡ συσταλὴ καὶ ἡ σκληρότης τῶν σωμάτων, δυσπαθείας ἐστὶν αἴτια, οἱ φλεγμαίνοντες, καὶ ἐσκιρρωμένοι, καὶ ὁ δέρμα σκληρὸν, καὶ προτεταμένον ἔχοντες τῆς ἐφάπτης ἐπιδείας ἔχοντες, δυσπαθέστεροι ἂν ἦσαν τῶν ὑγιαινόντων. οἱ γὰρ ὑγιαίνοντες, μαλακώτερα καὶ ἀραιότερα τὰ σώματα ἔχουσι, καὶ μᾶλλόν γε ὅσον ἂν ὑγιαίνωσιν. Ἔτι εἰ τῇ σκληρότητι ἡ δυσπάθεια ἐκρίνετο, τοὺς γέροντας σκληρότερα τὰ σώματα τῶν παίδων ἔχοντας, δυσπαθεστέρους ἔδει νομίζεσθαι. εἰ γὰρ, ὥσπερ οἱ Μεθοδικοὶ, ἐκ τέχνης δυσπάθειάν φασι προσποιεῖν, τοῦτο ἐκ φύσεως ἔχουσι, πῶς οὐκ εὔλογον ἦν δυσπαθεστέρους εἶναι τῶν νέων;

C

D

CAPVT L.

Non densitate ac duritie reddi corpora firmiora.

PORrò quòd ridiculum sit putare ex astringente curandi ratione patiendi difficultatem corporibus obnasci, quâ corpora densantur comprimunturque, hinc disceret aliquis. Si densatio, contractio, & corporum durities patiendi difficultatis sunt causæ, inflammati, scirrho indurati, & cutem duram densámque præ extrema inedia habentes, difficilius quàm sani afficerentur. Etenim sani molliora rarioráque corpora obtinent, ac quanto magis sani sunt. Insuper si duritie patiendi difficultas iudicaretur, senes qui durius quàm pueri corpus obtinent, firmiores censeri oportebat. Si enim quam Methodici ex arte difficultatem patiendi dicunt moliri, hanc ex natura obtinent, quomodo non erat consentaneum, senes minus iuuenibus esse affectibus obnoxios?

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΑ'.

Πῶς δεῖ διακρίνειν τὴν σώματος δυσπάθειαν καὶ προσποιεῖν αὐτήν.

ΑΓνοοῦσι δ' οἱ Μεθοδικοὶ, πῶς δεῖ διακρίνειν ἀνθρώπου δυσπάθειαν, ὥσπερ οὐδὲ προσποιεῖν αὐτὴν δυνήσονται. οὐ γὰρ ὥσπερ λίθου καὶ σιδήρου, καὶ ξύλου, καὶ τῶν ὁμοίων, τῇ σκληρότητι, καὶ ἀπαλότητι κρίνειν τὴν τῶν ἀνθρώπων δυσπάθειαν χρὴ, ἀλλὰ τῷ ἱκανὰ εἶναι τὰ σώματα τοῖς ἑαυτῶν χρείαις παρέχεσθαι ἀνεμποδίστως. τῷ γοῦν βουλομένῳ προσποιεῖν δυσπάθειαν, οὐχὶ δεῖ σκοπεῖν, ὅθεν σκληρὸν τὸ σῶμα ἔσται, ἀλλ' ὅθεν αἱ δυνάμεις τῶν μερῶν παρασκευήσονται. καὶ τὰ μέρη, ἀνεμποδίστως τὰς ἰδίας χρείας παρέξεται.

E

CAPVT LI.

Quomodo corporis robur noscendum sit, atque comparandum.

AT ignorant Methodici, quomodo hominis ad patiendum difficultatem discernere conueniat, ideoque neque moliri ipsam poterunt. Non enim vt lapidis, ferri, ligni, & similium duritie & mollitie patiendi difficultatem hominum iudicare conuenit: sed eo quòd corpora suos ipsorum vsus citra impedimentum præstare abundè queant. Qui igitur firmitatem moliri volet, ei non venit considerandum, vnde corpus durum erit, sed vnde partium facultates adaugescent, ac partes liberè proprios vsus exhibebunt.

FRAGMEN-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 343 sur 413

FRAGMENTVM GALENO ASCRIPTVM SEV SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

* ſeptimum adhuc inſpicere deſideras, & octauum, ac omninò complura deinceps. Quid igitur adhuc calumniaberis, & inconſtantem eſſe experientiam affirmabis, & ad id quod ſæpiſſimè fit, interminatam, ac ſuſpectam pronunciabis? Quibus inſiſtet dicens. Haud inuenire potes, vt nos magis, quàm teipſum deiicias; quin mihi videris, vt teipſum magis. Nam quum duo ſint, alter, qui per ſolam obſeruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego ſanè volo, ac vos, inuiti licet, confitemini tamen; alter qui quomodo, quod equidem, nec poſſibile, nec vtile eſſe aſſero, tuum profectò reliquum eſſet munus id inuenire. Et, quia dubium eſſe id affirmas, ſophiſmate teipſum deiicies: nos verò nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo vnumquodque artificioſum ſit, certamen nobis eſt, ſed, quòd fiat ſolummodo; quòd ſanè euidenter conceſſum habemus. Tu verò, qui cauſas curiosè inquiris, debes & illud, quomodo, docere. Sed contra, quàm deceat, procedere videris, nec ſecus facere, ac illi, qui, quoniam, quomodo videant, ignorant, nequaquam videre fatentur; & quia etiam, quonam pacto generentur, quæ generantur, & corrumpantur, quæ corrumpuntur, & moueantur, quæ mouentur ignorant, iccirco, nec generationem, nec corruptionem, nec motum relinquunt. At quòd maxima vniuerſæ rationis vituperatio ſit, aduerſus euidentia pugnare, quis eſt, qui neſciat? Nam qui incipere non poteſt, ſine euidentia, quo modo is fidelis ſit, quum aduerſus id, à quo principia ſumpſit, ſit audax? Hoc etiam quum vidiſſet Democritus, quãdo apparentia vituperabat, vbi dixiſſet, *Lege color, lege dulce, lege amarum; vera autem atomus, & vacuum*; finxit ſenſus aduerſus cogitationem in hunc modum loqui. *Miſera mens, quæ quum à nobis fidem aſſumpſeris, nos deiicis; at quum nos deiicis, tu ipſa cadis.* Quum igitur deceret rationem infidelitatis condemnare, nimirum, quæ adeo parua ſit, vt etiam, quæ inter ipſas eſt probabiliſſima, cum apparentibus, à quibus incepit, pugnet, vos contrarium agitis; quippe ea damnatis, quæ rationem quidem habent, vt fiant, ſed, vt ratio vult, non fiunt. Mihi verò hoc ipſum maxima rationis reprehenſio eſſe videtur. Quis enim ſanæ mentis de rebus obſcuris illi credat, quæ adeo praua eſt, vt euidentibus contraria ſtatuat? Multis certè adhuc indigent Empirici, vt id, quod volunt, aſſequantur, etiam ſi hoc ipſis conceſſerimus. Niſi enim, quæ adhuc ſuperſunt abſurda, memoratis paria oſtendero, nullum etiam profectò iſtorum mihi commodum vtilitatémve eſſe volo. Tu igitur, certò ſcio, demiratus es non mehercle noſtram, ſed Empiricorum fatuitatem, ſi quum in tot rebus tot cõceſſa A aſſumpſerint, nihil tamen plus habent; ſed alter error haud minor prioribus, ipſos excipit, exquiſita nimirum ignorantia, ac excellens quædam impudentia, ac ſtupiditas ipſam ferè pecudum ſtoliditatem ſuperans. Qui, quum neque à quo incipiant, habeant, nec ſi hoc ipſis detur, ſæpiſſimè ſimili modo aliquid videre poſſint, nec tot etiam myriadas, ipſas nimirum ægrotantium diuerſitates videre, vel recordari, vel ſcribere poſsint, (nam, quæ Bibliotheca tantam hiſtoriam caperet? quæ anima tot rerum memoriã exciperet?) ipſi tamen nec ita ſentiunt, quòd ſe ipſos deludendo hæc concedant, ſed tanquam hæc firma, ac certa eſſent, adhuc de ſequentibus contendant. Ego igitur non ob illos, quippe ſuperuacaneum eſt cum lapidibus differere, ſed vt ſermonem finiam, euidenter monſtrabo, quòd, quamuis B etiam ſæpiſſimè ſimili modo aliquid conſpici concèdatur, nullum tamen ex hoc theorema artificioſum conſtituent. Et certè nequaquam opineris me Platonis ratione vti, quòd ſi quod ſtudium (id eſt ἐπιτήδευσις) naturam materiæ, circa quam verſatur, cognoſcit, id ſanè ars eſt. ſi non cognoſcit, τριβὴ, id eſt exercitatio quædam, & experientia; ars autem nequaquam: *Ego enim* (inquit ipſe) *artem haud voco rem, quæ ſine ratione eſt*, hac namque Platonis ratione non vtor, non quia vera non ſit, inſanirem enim, ſi hæc dicerem, ſed quia Empiricorum impudentia etiam hoc admittit; nec ſibi ipſis curæ eſſe dicunt, ſi huius rei gratia ſuum ipſorum ſtudium, non artem, ſed aliud quid appellem. Quæ- C nam igitur erunt meæ rationes? Primùm ergo ab illis ipſis quoque ſumptiones ſunt conceſſæ. Si enim obſeruatio eorum, quæ ſæpiſſimè ſimili modò viſa fuere, ab ipſis, arbitror, Empiria, hoc eſt experientia, appellatur, componitur autem ex multis ſingularibus, ipſum autem ſingulare inartificioſum eſſe dicunt, fuerit ſanè, quòd ſæpiſſimè fit, ex multis inartificioſis compoſitum. Et ita ratiocinatio procedet. Si ſingulare eſt inartificioſum; id verò quòd ſæpiſſimè fit, ex multis ſingularibus eſt compoſitum; igitur id, quod ſæpiſſimè fit, eſt inartificioſum: atqui ſingulare eſt inartificioſum; ergò & id quòd ſæpiſsimè fit. At fortè nec quod dicimus ſe ſcire dicent; quippe ſe tum alias diſciplinas, tum dialecticen fugere concedunt. Si placet, hanc à nobis ipſis dictam rationem omittamus; aliam D verò quampiam eiuſcemodi eos interrogemus. Nunquid ô Empirici, id quod ſæpiſſimè fit, quotieſnam fiat nobis dicere poteſtis? volumus enim, & nos per obſeruationem, ſicuti & vos ipſi ſcire. Vt igitur non aberremus, menſura eius, quod decens eſt, non ſeruata, putantes, vel ante ſufficientem ipſius inſpectionem ad finem venire, vel vltra quàm conueniat, extendi ob menſuræ ignorationẽ, vobis egemus; nobis menſuram

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 344 sur 413

oſtendite, vt & ipſi aliquid ex obſeruatione diſcamus. O ſtulte, inquit ridens, non eſt in ipſis vna omnium menſura, ſed in vno quoque alia. Tu verò non ſecus interrogaſti, ac ſi quis vellet, vt ſutor, quodnam illud ſit calapodium, quo omnes calceat, docere. Neque enim pedum vna eſt menſura, inæquales namque ſunt. Nec hîc etiam ſanè vna rerum eſt menſura; differentes enim ſunt. Ego porrò reſponſionem lubens accipio, atque approbo, multóque magis ei acquieſco, quàm ſi vnam eſſe omnium menſuram promiſiſſet dicere; tunc enim quoque ſuſpicarer, ſi quum res multum inter ſe differant, vnam ipſis menſuram inducere pollicitaretur. Nunc autem, ſi in vnaquaque re proprium quid, ac peculiare oſtenderit, eum veritatem valde aſſecuturum ſperauerim. Quocirca à ſimplicioribus incipiens interrogabo. Si videro aliquem, cui cerebri inuolucrum ſit vulneratum, quotiéſnam exquiſitè ſcire potero, vtrum ipſe ſemper, aut plerumque, aut rarò, aut ambiguè moriturus ſit? At nullus ipſorum, nec ore reſpondens nobis, nec ſcriptis mandans, menſuram docuit. Num ergo non habent aliquid in vnoquoque terminatum? Quòd igitur iam eorum res peſſum eunt, omnibus eſt compertum. Sed conſequens deinceps fuerit, quemadmodum à principio cum ipſis diſputauimus, æquóque animo congreſſi fuimus, adhuc etiam nunc ſingulatim nos conſiderare, vtrum ab illis ignoretur menſura eius quod ſæpiſſimè fit, ipſa verò in rerum natura ſit; an nequaquam conſtitui poſſit, vt aliqua ſit menſura in eo quod ſæpiſſimè fit; an ipſa factura ſit id nunc artificioſum eſſe, quum priùs minimè eſſet artificioſum. Ego igitur ſæpe hoc conſideraui, nec certè ex tempore.

* * * * * * * *

GALENI DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA.

CAPVT I.

De Empiricorum nomenclatura.

OMnes Empiricæ ſectæ cultores cognomen ab Hippocrate ductum retinentes, ab animi affectu denominari maluerunt, quemadmodum, & philoſophi, quos, quòd de ſingulis conſiderent, ſcepticos Græco nomine appellant. Ergo non ſicut cæteri Medici Hippocratici, aut etiã Aſclepiadei, Praxagorei, Eraſiſtratei, ita & ipſi Acronei ab Acrone primo Empiricæ diſciplinæ ſcriptore, vel à Critone, Philiſtione, Serapione cognomenta traxere, qui Acrone quidem iuniores, reliquis autem Empiricis vetuſtiores habentur. Atque hæc quidem quantum ad cognomen attinet, dicta ſint. In Empiricorum verò doctrina ſumma cautio eſt, ne quis vllo pacto ab indicatione quidpiam inueniri opinetur; neque enim veluti Rationales: medicam artem indicatione ſimul, & experimento conſtare putant, ſed experientiæ totam initi, quam ex eorum obſeruatione, quæ ſæpe ſimili modo obtigere, conflari affirmant. Hanc ego tibi Empiricæ ſectæ diſciplinam, quæ qualiſve ſit, ſi modò mentem adhibueris, compendio clariſſimè colligam. Tu verò, quæ deinceps dicturus ſum, tanquam ab Empirico dicta ſuſcipies.

CAPVT II.

Quotuplici experientia Empirici Medici nitantur.

MEdicam artem non ab indicatione, ſed ab experientia tantùm conſtitutam aſſerimus. Experientiam verò appellamus, quam à ſe quiſpiam intuitu ipſo deprehenderit, ſicut indicationem, quam rationis diſcurſu aſſecutus fuerit: vt enim nos ſenſus ad experientiam, ita ratio ad indicationem Dogmaticos inducit. At cognitio, quæ ex intuitu habetur, vel fortuita eſt, vel conſulta. Fortuita appello, quæ ſine humano conſilio, vel caſu, vel natura eueniunt; caſu, vt ſi quis, cui occipitium dolore afficiatur, decíderit, atque inde vena recta frontis inciſa, ſanguinéque effuſo iuuetur; natura, vt ſi febricitanti ſanguis per nares effluxerit, ſtatímque deſinat febris. Conſulta ab intuitu cognitio eſt, vt ſi quis in febre perditè ſitiens, ad bibendam aquam, vel mala punica edenda coactus, febrem euaſerit; vel in monte aliquis à ſerpente ictus, herbam quæcumque ſibi fuerit oblata, vulneri adhiberi placuerit, ſanitatémque inde recuperauerit. Sed imitatione experientia comparatur, vbi quiſpiam imitatur, quod ſemel, aut bis, aut etiam frequenter effectum conſpexerit, non ita tamen frequenter, vt iam ſemper ex alio conſequatur; ſufficit enim vel plerumque, vel vtrouis modo, vel rarò contingere. Eſt alia quoque τριβικὴ, quaſi iam trita experientia, quam ab experimentali diſciplina ducta ſoli artifices vſu exercent. Experimentalem verò diſciplinam vocamus eorũ habitum, quæ ita frequẽter apparuerunt, vt iam inde theoremata ſint comparata, perceperimúſque, nunquid illa ſemper, aut plerumque, aut vtrouis modo, aut rarò euenire ſoleant; tot enim id eſt quatuor, ſunt theorematum differẽtiæ; propterea & theorema vocamus habitum rei, quã ſæpè viderimus quum euentus oppoſiti diſtinctione, vt ſi ſit aliquid, quod ſemper contingit, ſciamus eius oppoſitũ nunquam euenire, quod verò plerumque accidit, illius oppoſitũ, aliquando quidem, ſed rarò contingere. At eius quod vtrouis modo eſt, æqualẽ eſſe oppoſiti euentũ, ſicut illius, quòd rarò accidit, cõtrarium plerumque apparere. Quæ verò huiuſmodi diſtinctionibus perſpecta nõ habuerimus, eorum notitiam confuſam imperfectámque haberi, quæ nullo pacto experimentalis diſciplinę pars appellanda ſit. Atque hanc Menodotus experientiam particularem vocauit, tanquam ex aliis experientiis ſingularibus non conflatã, propterea primã, & ſimpliciſſimam eſſe. Nam ſicut ex plurimis experimẽtis tota conflatur ars, ita ſingula experimẽta ex multis experientiis conficiuntur; quas quot eſſe oporteat, velle determinare, incidere eſt in ambiguã rationẽ, quam quidã Soriticã vocãt, de qua in libro de medicinali experiẽtia copioſè tractauimus. quũ ſuperius experientiã ex αὐτοψίᾳ, i proprio intuitu fieri diximus.

Quantum

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 345 sur 413

Quantum ad nomen attinet, apud antiquos αὐτόπλω quidem sæpè legimus, αὐτοψίαν verò nequaquam. Sed & hic, sicut in aliis multis nomen vsurpantes dicimus intuitorem proprio intuitu magis operari, quàm cognitionem acquirere; quia tamen ex hac intuitionis operatione cognitio quoque consequitur, placuit Empiricis proprium intuitum cognitionem appellare, imò non cognitionem tantùm, sed experientiam quoque nuncupare; quos ego nunc imitatus simili modo proprium rei euidentis intuitum, & cognitionem, & experientiam ex multis intuitionibus comparatam vocabo. Cur verò Empirici obseruationis nomen cum cognitione, & memoria confuderint, non satis compertum habeo. Nam Theutras, quum priùs dixisset, partes medicæ artis ob quas plerumque finem adipiscimur, per experientiam comparari, quæ ex proprio intuitu, ex historia & congruo de re simili ad similem transitu generatur, postea experientiam diffiniens, quæ à propria intuitione nihil differt, ita subiungit. Experientia igitur tota rei euidentis obseruatio appellatur, pro memoria scilicet & cognitione, obseruationis nomine abusus quam & conseruationem vocamus, quæ est actus conseruatoris; neutra verò appellatio secundum loquendi consuetudinem ad memoriam, & cognitionem accommodari potest. At τρίβω, id est *exercitationem* non malè actionem ab ipsa experientia ductam nominarunt, & τριβωνα, id est *exercitatum*, qui huiusmodi actionem frequentat, sicut & ἔμπειρον, id est *expertum*, qui ἐμπειρίας, id est *experientiæ particeps est*. Empirici verò nomen ad artis sectæque suæ inuentores transferre maluerunt, nam & Empiriam non solum vnius theorematis cognitionem, sed totam quoque medicam artem nuncupauerunt: quam ex αὐτοψία, id est *propria intuitione*, ex historia, & congruo de re simili ad similem transitu constare asseruimus, historiam quidem propriè intuitionis enarrationem vocantes, transitum verò de re simili, ad similem iter ad exercitationem, sumpta scilicet similitudine ab iis, quæ iam per experientiam comperta sunt.

CAPVT III.

An rei similis ad similem transitus, artis medicæ pars dicatur.

QVæritur autem, nunquid quemadmodum existimauit Serapion, tertia pars medicæ artis sit de re simili ad similem transitus, quod apertè negauit Menodotus, sed vsui tantùm accommodari voluit: constat autem non idem esse vti, & vt parte vti. Cassius Pyrrhonius illum ab vsu quoque abdicauit, integrúmque de hac ipsa volumen conscripsit. Optimè verò omnium Theutras de re simili ad similem transitum, iter ad exercitationem esse indicauit. Sicut alij instrumenti potius rationem habere voluerunt. Nec peius fortasse historiam, & obseruationem instrumenta magis, quàm medicinæ partes vocabimus; ideo rectè, vt mihi videtur, Theutras ita de illis prodidit. Partes medicinæ, ob quas finem adipiscimur, per experientiam nobis accedunt; fit autem experientia ex propria inspectione, historia, & congruo de re simili ad similem transitu; ab experientia enim medicinæ partes deriuari affirmat; quæ quum omnes inter se differant, in hoc vno tamen conueniunt, quòd omnes communi nomine memoriæ appellantur, propterea rectiùs aliquis experientiam dicet esse memoriam eorum, quæ sæpè, & eodem modo perspecta sunt. Quòd si quis pro memoria obseruationem posuerit, erit experientia obseruatio eorum, quæ sæpè eodem modo perspecta sunt. At si obseruatio operationem significet, vt loquendi vsus obtinuisse videtur, memoria verò sit impressio in anima quiescens, possumus ambas comprehendèdo dicere, experientiam esse obseruationē, & memoriam eorum, quæ sæpè eodem modo perspecta sunt; fortéque præstiterit solam ponere memoriam, quū sub illa obseruatio contineatur, neque enim memorari possumus ea, quæ sæpè eodem modo perspecta sunt, nisi priùs obseruauerimus.

CAPVT IV.

De communibus partibus medicinæ.

HActenus, quantum compendio licet, de experientiæ definitione tractauimus. Theutras autem totam medicinam in tres partes diuisit, indicatoriam, curatoriam, & salubrem; has verò vniuersas acquiri per propriam intuitionem, historiam, & congruum de re simili ad similem transitum, propterea, qui hæc tria proxima medicinæ partes esse voluerunt, non absolutè partes, sed cum additione partes constitutiuas appellauere, vt priora illa partes finales, partium scilicet genus in duas primas differentias dissecando finales, & constitutiuas: si quis tamen nominibus abuti noluerit, non has constitutiuas appellabit partes, sed quasdam medicorum operationes: ille verò animi habitus, quo medicus, vel indicare, vel curare, vel sanitatem custodire potest, meritò pars medicinæ vocabitur. Abutantur igitur nominibus, qui voluerint; nos in partes tres medicinam secabimus, indicatiuam, curatiuam, salubrem. Porrò indicatiuam in dignotionem præsentium, & futurorum prænotionem; sicut curatiuam in chirurgiam, victus rationem, & pharmaciam. Salubrem verò quidam indiuisam seruarunt: quidam in speciem generi cognominem, in salubrem, inquam, & in euecticam, id est boni habitus effectricem; alij addiderunt præseruatiuam, resumptiuam, & gerocomicam, id est senum tutricem. Sunt, qui ex rationis diuisione partes medicinæ venati sint; quum enim sicut Herophilus voluit, medicina sit scientia sanorum, ægrorum, & neutrorum, tria excogitauerunt, quibus singula istorum conueniunt, corpora scilicet, signa, & causas. Nam, sicuti corpora, ita signa, & causas congruè sana, ægra, & neutra nuncupamus. Licebit igitur secundum hanc rationis sectionem, Empiricam quoque disciplinam in suas partes diuidere; non prohibeo tamen, si quis & aliter diuidendam putarit, dummodo nullum artis membrum omittatur; propterea & Theutras in principio libri de partibus, *nihil obstat*, inquit, *si medicinæ partes in indicatiuam, curatiuam, & salubrem secta, & in alia quoque membra secentur*; quo fit, vt minimè mirum sit, si Empiricæ artis alij duas partes, alij tres, quidam quatuor, nonnulli quinque posuerint: fortasse enim eandem omnes rei rationem intuentur, sed vt diuersa concipiunt, ita & diuersa explicare necesse est; quæ verò sit rationis diuisio, paulo inferius declarabitur.

CAPVT V.

De constitutione artis Empiricorum.

COnstitutiuæ igitur medicinæ partes, quę omnium vtilissimæ sunt, clariùs ita pernoscentur. Medicus,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 346 sur 413

qui ab obſeruatione artem effecit, ſeipſum Empiricum, ſuam facultatem Empiricam nuncupauit; primiſque temporibus, vt credi par eſt, noxia pariter, & innoxia, ſimiliſque modo vtilia, & ſuperuacua obſeruare cœperunt; pòſt, longo rerum vſu multis multa obſeruantibus compertum eſt plurima inutiliter fuiſſe obſeruata; propterea, ſicut in principio propria rerum inſpectio, ita nunc hiſtorica commodiſſima eſt. Nos enim hiſtoria docet iam deprehenſum eſſe colores in multis quidem morbis ſuperuacaneos, in quibuſdam verò non parum intereſſe: nam lippientibus cœruleus, viridis, nigérque color confert, albus & ſplendidus ſummè aduerſatur, reliqui inter vtrumque ambigunt. Eodem modo rubeus color, ſanguinem expuentibus nocet, & ad cæteros morbos ſuperfluus omninò compertus eſt; ſicut & menſa eburneáne ſit, an lignea; ſeu phiala aureáne, vel argentea, vel vitrea; nihil enim horum ſalubre magis, quàm inſalubre appellatur, ſed penitus ſuperuacuum; non ita tamen odorem neutro modo ſe habere ad ſanitatem, vel morbum dixeris: neque enim parum refert appetitiuæ, digeſtiuæque facultati, fœtidáne, an bene olentia offerantur; omninóque capiti nocent, quæcumque odoratoria ſunt, veluti cupreſſus, populus, buxus, nux, præcipuè quæ adhuc virent; ideò nec lectos, aut fores, aut vaſa ex his fieri probamus; fugiendi enim omnes odores ſunt, qui vel caput repleant, vel appetitum euertant; quum natura nos doceat vtilia eligenda eſſe; noxia verò euitanda. Ergo his ita ſe habentibus neceſſe eſt, vt medicus ſalubria, inſalubria, neutráque pernoſcat, nec cauſas tantùm tales eſſe, ſed & corpora, & ſigna. Nihil autem refert, ſeu pernoſcere, ſeu ſcire dicamus; ſicut neque artificem, aut doctorem, artem, vel doctrinam addiſcere; parum etiam intereſt ſi inflammationem, exempli gratia, ægritudinem, vel affectum appellaueris. Symptoma tamen à morbo diſtinguendum eſt, nam ſymptoma ſimplex affectus eſt, & non ex aliis conflata congeries; ſic enim lateris dolor ſymptoma vocatur, tuſsíſque eodem modo, & ſputum, ſeu flauum, ſeu liuidum, ſiue cruentum fuerit, item difficultas anhelitus, & calor præter naturam; quòd verò ex omnibus his conficitur ægritudo appellatur, quæ affectus quoque, & valetudo, & morbus, ſi libet, vocari poteſt; nominibus tamen vtemur, quoad eius fieri poterit, apud Latinos, quàm maximè conſuetis, ſi minus, his ſaltem, de quibus inter nos inuicem conueniat.

CAPVT VI.

De Symptomatum concurſu.

QVantum igitur ad præſentem inſtitutionem attinet, ſymptoma ſatis idoneè nuncupabimus ſimplex aliquod incommodum, quod humano corpori præter naturam acceſſerit, ſicut calorem, tumorem, inflammationem, difficultatem anhelitus, pulſus aſperitatem, dolorem, tuſſim; affectum verò, vel ægritudinem, concurſum, qui ex his ſimul conficitur. Periti enim Empirici non quemcumque ſymptomatum aceruum morbum nominauere, ſed concurſum tantum eorum, quæ ex longa obſeruatione ita ſimul conuenire comperta ſunt, vt pariter incipiant, augeantur, vigeant, declinent, & recedant; quem concurſum, compendij, & perſpicuitatis gratia vno tantùm nomine explicuere, quandoque ab affecto loco nuncupationem ducentes, vt pleuritin, peripneumoniam: quandoque ab aliquo ſymptomate, vt inflammationem, furorem; nonnunquam à ſimilitudine, vt elephantem, cancrum quandoque ab ipſomet concurſu, vt œdema, ſcirrhum. Symptomatum igitur, quæ ſimul incipiunt, augentur, vigent, & deſinunt, cognata vocari poſſunt; quæ verò plerumque conſequuntur, affinia. Quòd ſi eadem in concurſu, tanquam ſigna, conſiderentur, quædam eorum Diagnoſtica, quaſi præſentium declaratoria, vocantur; quædam, quod futura prænuncient, Prognoſtica nuncupantur; quædam, quòd curationem indicent, non malè indicatoria dicentur. Omnes autem concurſus ab obſeruatione prodiere: obſeruatio enim memoriam, memoria experientiam peperit, à qua proximè ars emanat, dum meminimus, quid, cum quo, quid ante quod, quid poſt quod obſeruauimus; atque id quidem, vel ſemper, vel plerumque, vel vtrouis modo, vel rarò; ſemper, vt vulnerato corde mortem ſequi; plerumque, vt ſcammonio ventrem purgari; vtrouis modo, vt percuſſa ſuperiori cerebri membrana interire hominem; rarò, vt vulnerata cerebri ſubſtantia ſalutem comparari. Atque ita ex obſeruatione, & memoria conſtituta arte, neceſſarium eſt proprium à communi diſtinguere; quam nimis ambitioſè quidam Empiricorum diſtinctionem, quidam determinationem appellandam eſſe contendunt: ego enim ſiue hoc, ſiue illo modo dixeris parum intereſſe arbitror, dummodo per euidentes notiones proprium à communi ſeparetur; quidam tamen ita rem præſcribunt, vt diſtinctionis vocabulum ad nominum differentias, determinationem autem ad res ipſas magis conuenire opinentur; ſed nomina, vt rectè Plato conſulebat, ſpernenda ſunt, rationum verò ſoliditas inquirenda. Proprium igitur à communi ita diſtinguetur. In affectuum quidem dignotione, vt ſi cum febri acuta difficultas anhelitus, tuſſis, & coloratum ſputum apparet, & percunctetur à nobis aliquis, cuiúſnam morbi ſit iſte concurſus, reſpondebimus pleuritidis quidem, & peripneumoniæ communem eſſe, neutrius tamè proprium. Quòd ſi addatur dolor lateris punctorius, pulsúſque durus, cum tenſione, hunc morbum planè pleuritidem eſſe affirmabimus: at ſi non dolente latere, nec pulſu duro exiſtente, difficultas ſpirandi adſit, niſi ceruix erigatur, ſítque omninò tanta anhelandi anguſtia, vt propè ſuffocationem accedat, talis concurſus peripneumonia vocabitur: ita ergo in affectuum dignotione commune à proprio diſtinguetur. In prænotione verò hoc modo. Sint nares acutæ, caui oculi, collapſa tempora, atque interroget aliquis, quidnam concurſus portendat? dicemus in proceſſu quidem morbi mediocre malum portendere, in principio verò letum minari. Atque iſta quidem à tempore ægritudinum prima diſtinctio eſt; ab iis autem, quæ præceſſere, conſideratur an æger ventris fluxu laborauerit, vel medicamento purgatus fuerit, ſiue vigiliis, fame, aut alio euacuationis genere attritus. In ſignis verò ad curationem attinentibus commune à proprio ſeparatur. Si quæratur, an pleuritico vena ſecanda ſit? reſpondetur enim nõ cuicumque ſecandam eſſe, ſed illi, cui plethoricus concurſus acciderit, vel qui ſine hoc concurſu robuſtus ſit adoleſcens, atque ne hos quidem omnes; neque enim ſi pleuriticus concurſus in ſene, aut infante fuerit, vena ſecanda eſt, aut in Scythia degat æger inſtante hyeme frigidiſſima, vel ſub ardentiſſimo cœlo in ſummo æſtatis feruore, aut certè ſyncopen pati aſſueuerit: nam nemini iſtorum venam ſecandam ducimus: non hæc tamen ſufficiunt; ſunt enim aliæ quoque determinationes, vt ſi ad clauim dolor incubuerit, potius

venam

venam secamus, si ad hypochondrium declinauerit, A ventrem purgandum eligimus.

CAPVT VII.

Quid differant Empiricorum, & Dogmaticorum rationes.

TAlis igitur determinatio est, quam describentes, dicunt esse orationem, propria à communibus distinguentem. Quidam tamen, vt prædiximus, non determinationem, sed distinctionem appellare maluerunt: nos autem siue determinatio, siue distinctio B vocetur, nihil interesse dicemus, dummodò concursuum Dogmaticorum, & Empiricorum differentia seruetur. Empirici enim euidentibus, Dogmatici verò ratione magis nituntur. Pari modo Dogmatica ratio hoc ab Empirica differt, quòd hæc euidentium rerum, illa occultarum est; quæ vt nomine quoque distinguerentur, rationem quidem Empiricam epilogismum, Dogmaticam verò analogismum vocitauere. Quin & breuissimas rerum declarationes, non definitiones, sed descriptiones Empirici appellauerunt; quum tamen nihil prohiberet rei rationem, quæ ex euidentibus consistit; ita definitionem vocari, sicut & Dogmatici vocant eam, quæ ex C occultis colligitur. Atque hæc quidem est inter vtrosque de nominibus discrepantia, quam & modestè, & arroganter tractari licet; arrogantia tamen plerumque vtuntur Empirici.

CAPVT VIII.

Quibus Empirici, quibus Dogmatici fidem habeant.

IN rebus autem Dogmatici, & Empirici differunt, quemadmodum in principio quoque declarauimus, quod Empirici iis tantum credant, quæ vel sensui pateant, vel memoriæ per sensum mandata sint. Dogmatici verò præter hæc, illis quoque, quæ ex naturali rerum consequutione per rationem acquiri solent.

CAPVT IX.

De Empiricorum demonstratione.

SEd & Empiricus præter descriptiones, & determi- E nationes, quæ à sensibus sumuntur, causas etiam reddit, & demonstrationibus nititur, quas à sensibus mutauit. Si enim exempli gratia, interrogetur, quare crus cum vulnere luxatum non reparatur? Quoniam, inquit, conuulsionem inde sequi obseruatum est; hoc enim maximè cauent, ne quid vnquam ex rationali consequutione, sed ex memoria, & euidenti obseruatione semper affirment. Atque hoc pacto Empiricus artem suam tum conficit, tum docet. In quo maximè à Dogmatico differt, tum quia plurima indeterminatè agit, tum quia plus æquo confidit historiæ, quam ego non vitupero; quum F enim vnius hominis vita ad omnium inuentionem sufficere nequeat, longi temporis obseruationes historia colligit, vt eius beneficio tanquam ex multis tot seculorum hominibus vnus efficiatur eruditissimus. Si igitur ita singula quæque memoriæ mandata forent, vt cum suis distinctionibus clarè ab Empirico percipi possent, nihil vltra quærendum esset, quod ad veritatem artis referret. Sed, quoniam, qui scripserunt partim confuso experimento nimis propensè crediderunt, partim etiam non perspexere, quæ docuerunt, partim dum in rationales demonstrationes incidere verentur, rudes & procul à veritate aberrantes deprehensi sunt, ideo cogimur non ita facilè cuilibet historiæ fidem adhibere, nisi prius experimento probetur, postea ad vsum accommodetur; quod quidem Dogmaticis non contingit, quos Menodotus per contemptum Tribonicos vocat. Antiqui enim τριβωνα appellauere, qui in aliqua facultate longo se vsu exercuerit, vt in ea iam perfectus videri possit. Menodotus igitur deridens, Tribonicos appellat Dogmaticos, quasi qui Tribones appellari non mereantur, quum experientiæ non credant, sed rebus occultis, ignotisque studeant, & historiam contemnant, quam ne legerint quidem. Quoniam verò, & hîc de historia longæ ambages perferuntur, nos de illa quoque summatim tractabimus.

CAPVT X.

De iudicanda, & comprobanda historia.

HIstoriam igitur quidam esse voluerunt enunciationem eorum, quæ visu percepta sunt; alij enunciationem eorum, quæ euidenter apparent; alij enunciationem propriæ intuitionis; cæterùm omnes istæ orationes verbo tenus inter se discrepant, re prorsus nihil differentes, quas dialectici æquipollentes appellant, vbi sub diuersis dictionibus idem videlicet profertur. Illas verò orationes ab his differre dicemus, in quibus aliquid adiicitur, quod sensum immutet, qualis exempli gratia huiusmodi est. Historia est oratio eorum, quæ visu perspecta sunt, D aut sicut perspecta. Ex additione efficitur, vt quædam historia possit esse falsa, quum ex nulla priorum descriptionum quicquam tale sequatur; atque ex eadem additione illud quoque continget, vt historiæ duplex iudicium futurum sit, alterum quo perpenditur, an quædam verè appellanda sit historia; alterum (si verè ita esse concesserimus) an etiam vera debeat appellari. Hoc tamen nomen accipiat vnusquisque, quemadmodum sibi libuerit; nos potiùs doceamus, quo modo historia sit iudicanda, vt postea rectè ad vsum deduci possit: quod idem est, ac si dixerimus, quo modo veritatem, & falsitatem eorum, quæ scripta sunt, distinguere oporteat, & quo modo discernendum, fieri ne an non fieri potuerint: est enim hæc quoque non inutilis differentia, sicut Menodotus asserit. Huic igitur rei toto animo aduertas obsecro, sinens, quicquid libris mandatum est, historiam appellari: id enim ab omnibus ferè medicis vsurpatur. Primum veræ historiæ iudicatorium secundum plerosque Empiricos, est propria intuitio iudicantis: nam quum in aliquo libro scriptum quid inuenerimus, quod nos alias ita esse proprio intuitu perspeximus, veram esse fatemur historiam. Hoc tamen iudicatorium disciplinæ inutile est: neque enim ea nos ex libro discere oportet, quæ antea proprio intuitu cognouerimus. Sed concordantia optimum est historiæ iudicatorium: finge enim me macerem nunquam expertum esse, qui quidem arboris cortex est ab Arabia delatus: hunc omnes quicumque de medica materia scripserunt, aluum constipare affirmant: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 348 sur 413

credendum assero, quum omnes ita esse conueniant; talis enim conuenientia in sensibilibus omninò admittenda est, nam conuenientiæ, quæ de occultis sunt, rarò tantam habent certitudinem, vt de illis idem omnes prorsus consentiant. Quod si etiam concesserimus id nonnunquam fieri posse, talem tamen conuenientiam non admittet Empiricus. Concordiæ igitur de rebus sensibilibus certæ, & fideles in vita sunt. Nos enim licet nunquam in Cretam, Siciliam, aut Sardiniam nauigauerimus, eas tamen esse insulas credimus, quoniam omnes, qui eas proprio intuitu conspexere, ita esse inter se consentiunt. Ergo, quum pro comperto habeamus de iis, quæ sensu deprehendi possunt, vbi vera sint, conuenire omnes quicunque res historiæ commendarunt, propterea credimus è macere ventrem sisti. Eodem pacto licet nos rha pontici vires proprio intuitu nunquam experti simus, historiæ tamen de eo traditæ, quòd ejectionibus sanguinis conferat, fidem adhibemus. Est alia quoque propositio huic valdè cognata, non quidem epilogistica, sed analogistica potius, & dogmatica, an credendum scribentium concordiæ sit, vbi omnes conueniunt, non quòd ipsi proprio intuitu rem conspexerint, sed quòd singulis eorum probabilis admodum visa fuerit. Sunt enim aliqui non Dogmatici tantùm, sed Empirici quoque, qui credendum esse affirmauerint; nam sine vlla ambiguitate concordia manifestum signum est veritatis; cæterùm id à sequacibus epilogismi, qui est ratio eorum, quæ sensui patent, non ita facilè admittitur. Conuenientiam enim historiæ de his tantum esse volunt, quæ euidenter apparent. Ergo Empiricum veræ historiæ iudicatorium est conuenientia inter eos, qui singula quæque proprio intuitu obseruauere. At concordia, quæ à rei natura producitur, dogmatica est. Sed præter hæc habetur aliud quoque veræ historiæ iudicatorium; mores, inquam, & eruditio auctoris, quæ ab aliis eius monumentis colligi potest. Nam si, exempli gratia, Hippocratem, Andreámque recenseas, illum peritissimum studiosissimúmque veritatis inuenies; hunc rudem, temerarium, prorsúsque ab Hippocratis grauitate alienum. Denique alio quoque instrumetno historia iudicatur, vbi, quæ traduntur, his fuerint similia, quæ priùs proprio intuitu cognouerimus; namque, vbi, exempli gratia, sciuerimus macerem, & rha ponticum adstringendi vires habere, si alia simili modo tradantur adstringentia, facilè credemus ventrem compescere, & sanguinis fluxum sistere.

CAPVT XI.

Quot modis rei similis ad similem transitus fiat.

MEnodotus tamen negauit transitum de re simili ad similem, esse historiæ iudicatorium, sed eius quod fieri potest, si verò secum πεῖρᾶν, id est vsum, & exercitationem assumpserit, tum demum historiam quoque iudicare. Sed de his paulò inferiùs agetur. Transitus igitur de re simili ad similem, si in se ipso consideretur, est iter ad experimentum. Iudicatorium verò possibilitatis ad historiam attinentis, sicut & historia, duplex est. Porrò rationalis transitus ab Empirico differt, quòd rationalis, ab indicantis rei natura innotescat; Empiricus verò ea potius imitetur, quæ sensu præcognita fuerint, non quidem quòd probabile videatur simile à simili generari, aut agere, aut pati; neque enim cuiusplam istorum gratia transitum faciunt, sed quòd experimento cognouerint ita se inuicem habere, quæ sunt similia. De simili autem ad simile transitu, vel in membris, vt de lacerto ad femur, de vlna ad tibiam, de manu ad pedem; vel in morbis, vt de fluore alui ad intestinorum difficultatem; vel in remediis, vt de cotoneo ad mespilum; quæ omnia priùs experimento firmanda sunt, quàm doctrinæ certitudinem faciant. Est quoque Empiricæ artis quandoque non incongruè de oppositio transire ad oppositum, vbi scilicet similia vniuersa in vanum tentata fuerint; quod quidem à Dogmatico omninò alienum est. Transitus ergo de simili ad simile, siue trahatur, siue non trahatur ab historia, πειρᾶται, id est exercitatam experientiam perficit, neque propterea pollicetur, quod exquisitissimè verum est, sed quatenus fieri potest, inuenire profitetur, quod probatorum hominum historiæ maximè congruat; cui quidem etiam ante experientiam credimus, non tamen transitioni de simili ad simile, nisi prius experimento, & vsu comperta fuerit: non parum autem interest, quo modo magis, aut minùs aliquid futurum speremus, singula enim ex ipsa similitudine perpendimus, quæ in rebus longè diuersa obseruatur. Nam; quod figura, colore, mollitie, duritie simile est, non propterea similes exercet actiones; at quæ odore, gustúve assimilantur, in his iam nonnihil habemus, à quo similes functiones non desperemus, præsertim vbi simul odor, & gustus conuenerint. Quòd si postea substantia quoque, figura, & color accesserit, spes prosperi euentus adhuc magis augebitur. Porrò, in iis, quæ gustu similia iudicamus, non statim ab vno tantum sapore similitudo æstimanda est, sicut ab acore, adstrictione, amaritudine, dulcedine, austeritate, acerbitate, salsedine, sed omnem singulorum vim exactè sperare oportet. Aloë enim, & æris squama, vtraque adstringit quidem, sed absonum medicamentosúmque reddit saporem, ideo neutra malo cydonio similis, propterea, neque edendo est. Non est igitur à malo cotoneo, vel mespilo ad illa transeundum, neque in vrinæ, intestinorúmque difficultatibus talia exhibere oportet: vbi verò vlcus ad cicatricem ducendum sit, tunc ad omnia, quæ astringendi vim habent, etiam si viroſa fuerint, tutò transire possumus. Experimento enim compertum est, multa huiusce modi vniendis vlceribus rectè accommodari. In difficultatibus autem intestinorum melius ab eduliis ab edulia transimus; deinde si ad ea, quæ edendo non sunt, transituri simus, eligere oportet, quæ cum adstrictione nullam aliam validiorem qualitatem annexam habeant, præsertim amaritudinem, vel acorem. Huiusmodi enim qualitates omnia vlcera irritare obseruata sunt, etiam si cum adstringendi facultate iungantur. At, quoniam adstrictionis veluti differentiæ quædam sunt austeritas, & acerbitas (adstrictior enim qualitas in acerbis intenditur, sicut in austeris remittitur,) ideò, si de hac qualitate ad illam transitum facias, maiorem inde futuri euentus spem rectè concipies: nam si idem exquisitè fuerit affectus, in quo obseruatum sit cydonium, vel aliquid ita adstringentium profuisse, ad id, quod moderatè adstringit, quale austerum est, tutò transitur. Si verò acerba faciliùs expertus fueris, rectiùs ad acerba permutaberis. Patet igitur, quo modo euentus rei, quæ fieri potest, in similium transitu spes æqualis non sit, sed ea regula spes mensuranda est, qua similitudo maior, vel minor cognoscitur. Quod verò à probatissimo viro ad alui fluorem, exempli gratia, laudabitur, id

eis

sis perquam simile videri poterit, quæ experimento deprehensa sunt, vt & ante exercitatam experientiam aliquis illi fortasse tutò confidat. At quod neque historia, neque similitudo probauerit, illi meritò diffidendum. Quod autem de medicamentis diximus, idem omninò, & de affectibus, & de membris indicare oportebit. In transitu enim de affectu ad affectum, vel de membro ad membrum, eodem modo spes augenda, vel minuenda est, prout similitudo alterius ad alterum maior, vel minor erit.

CAPVT XII.

Quibus historiis maior fides adhibenda, ac de quinque historiis, quibus viperas Elephantiasi oppressis succurrere creditum est.

QVantum verò ad historiæ iudicium attinet, maioris, & minoris ratio tanti refert, vt huic quidem planè iam fides adhibenda sit, illud vix tanquam probabile admittendum. Quod enim à quamplurimis probatissimis viris consonè proditum fuerit, postea non rarò à nobis ita sese compertum, ac præterea verisimile sit, neque discrepans ab iis, quæ experimento cognouerimus, id profectò est, cui proculdubio credere non minùs, ac experimento, debeamus. At illud minus fore sperabimus, quod probatissimi quidem viri quamplurimi affirmauerunt, nunquam tamen à nobis visum, neque adeo verisimile fuerit. Multò verò adhuc minus illi credendum, quod pauci admodum asseruerint, quódque vix semel, aut iterum visum fuerit. Sanè illud commodissimum exemplum est, quod nunc mihi dicendum succurrit. Erat apud nos in Asia in pago quodam, elephantiasi vir laborans, qui primo quidem reliquis conuiuebat, ac cum familiaribus versabatur: vbi verò nonnulli ex consuetudine contagio maculari cœperunt, ipséque iam fœtore, & horribili specie detestandus erat, in edito loco prope pagum iuxta aquæ riuulum pagani tabernaculum ægro habitandum struxere, cui deinceps diarium alimentum submini strarent. Proxima æstate circa Canis ortum, colonis vicinam metentibus segetem, minister, odorati vini lagenam quam attulerat, prope agri marginem dimittens abiit. Coloni labore functi quum ad pocula accessissent, ac quidam eorum adolescens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera simul collapsa, bibituros non minùs abominatione, quàm metu consternauit; ac ipsi quidem aquam potantes, vinum ægrotanti attulerunt, humanè se acturos existimantes, si tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo veneni hausto planè futuram arbitrabantur: at ille nouo quodam, profúsque admirando euentu, ab hoc ipso potu sanatus est; excidit enim tota cutis dura, & veluti lapidosa, non secus, ac si cancris, locustísve, aut cæteris huiusmodi crustaceis animalibus testam, qua conteguntur, abscideris. Nec dissimile in Mysia Asiæ non procul à nostro municipio contingit. Vir erat prædiues elephantiacus, hic ancillam suam formosam deperibat; contra, illa fœdum hominem odio habebat, aliísque amantibus clandestinè miscebatur; cuius doli consciis duabus ancillis contubernalibus vtebatur, altera penui præerat, altera cellæ vinariæ. Accesserat æger, inde sibi promissa salutis spe, ad quosdam calidarum aquarum fontes, vbi multa viperarum vis ob squallorem atri ditatémque loci scatebat. In vini lagenam parum diligenter seruatam vipera irrepsit, quam quum suffocata deprehendisset ancilla, rata fore vt odiosus dominus eo veneno facilè interiret, cœnanti alacriter obtulit, euenerèque omnino eadem, quæ paulo supra de pagano retulimus. Atque hæc quidem sunt experientiæ monumenta, quæ casus attulit: nunc verò tertium adiungam, quod imitatio effecit. Philosopho cuidam multos antea annos, hac ipsa ægritudine efflictim laboranti, vt iam illi mors vitæ præferenda videretur, geminos hosce euentus quum fortè recitauissem, idem ipse etiam experiri cogitauit, ad quod obeundum augurio quoque confirmatus (erat enim augurandi peritus) protinus vinum ita medicatum, quod parari iusserat, intrepidè hausit; nec multò inde postea ex elephantiasi ad lepram deuenit. Quartus etiam præter hos omnes viperarum venator, dum primis adhuc huius morbi incommodis teneretur, me de salute consuluit, quem ego admonui, viperas, quas venaretur, frustatim incisas, & anguillarum more decoctas esitaret, atque ita per halitum ægritudo discussa est. Alium præterea diuitem virum non nostratem, sed è media Thracia Pergamum, somnio ita consulente ac iubente, profectum Æsculapius admonuit, vt medicamentum è viperis confectum quotidie potaret, atque exterius corpus illineret; ac multò postea transiuit in lepram, deinde hac medicina, quam Deus docuerat, exquisitè sanatus est. Tot igitur experimentis commoti, tandem Dei quoque admonitu confirmati, certam spem concepimus sanandi elephantiasin medicina viperis confecta, quam theriacam appellant, nec minus sale theriaco, quod iam vulgo confici cœpit viuis viperis cum quibusdam aliis medicamentis in fictili nouo combustis. Sed & viperas edendas præcipimus, capitibus, caudísque earum primò abscissis, deinde in pastillos confectas, non tamen confestim ad hæc remedia proficiscimur, sed priùs corpus exquisitè purgamus; nec rarò venam secamus, si robur, & ætas tulerint; vere autem id potissimum fieri ad plerosque diuturnos affectus commune est. Tot igitur à nobis enarrata sunt, vt ostenderemus multa casu inueniri, & imitatione confirmari; obtulit enim fortuna, vt non incommoda tantùm, sed commoda quoque ex quibus ars confici posset, conspicaremur.

CAPVT XIII.

Quis deberet esse verus Empiricus, ac quid differant Serapion, Menodotus, Heraclides, & Theutras Empirici.

NEc longiori sermone opus habemus ad Empiricæ disciplinæ formulam exprimendam, licet longè plura addiderint ij, qui huiusce sectæ principatum vsurpauere, atque ita se habere manifestissimè declarabo. Proponatur, vt passim proponi solet, quisnam medicinæ sit finis: aio Empiricum, qui propriæ disciplinæ modum exquisitè seruauerit, ita responsurum; intelligo, quæcumque præter naturam corpori humano acciderint, velle curare, quódque intelligo, non verbis, sed actionibus comprobare; an verò, quod acquirere studeo, integritas, vel sanitas appellari debeat, vel acqui-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 350 sur 413

ſitio ſanitatis, vel integritas, vel ſanari, vel integritatem adipiſci, ſiue quod ſecundum naturam eſt regere, & cuſtodire, nihil apud me refert, dummodò, quod polliceor, opere ipſo confirmem; cætera ſophiſtis facilè permitto; neque enim mihi in muneribus artis occupatiſſimo tantum otij ſupereſt, vt nugis ſuperuacuis, fabuliſque ſerendis bonas horas amittam. Talem ego reſponſionem à verò Empirico fore ſperauerim: nam, ſi de fine medicinæ diſſenſiones conciliare tentauerit, in dialecticas ſpeculationes impingetur, quas cuitari oportere affirmat: id autem in eo libello diffuſiùs explicauimus, qui de fine medicinæ inſcribitur. Sed nec idem cauſas vllas indagabit, quod Serapio, & Menodotus fecere; artem enim ſuam non rationibus, ſed operibus comprobat, omninóque dialecticam euitabit, ſine qua neque cauſæ concluſiones, neque ſyllogiſticæ orationes intelligi poſſunt; imò, & ſcire diſſimulabit, an aliquæ ſint diſſenſiones; ſpernet etiam rationes diluere, quæ euidentia impugnare videntur, haud ignarus ſophiſticas apparentias ab ipſis quoque dialecticis, non tam facilè ſolui; præterea ſermonis multitudinem longitudinémque aſpernabitur, ſed pauca, & rarò loquetur, quemadmodum Pyrrhon Scepticus facere ſolebat; hic enim deſperata veritatis inuentione, quam diu fruſtra quæſierat, in ſingulis hæſitabat, nec amplius agendorum rationem quærebat, ſed euidentia ſectabatur, vt qualis in omnibus vitæ muneribus Scepticus, talis in medicina Empiricus ſit, minimè ſuperbus, aut ambitioſus, neque gloriæ inhians, non compoſitè ambulans, neque fucatis geſtibus, ſed interiùs exteriúſque totus integer, qualem Timon ait fuiſſe Pyrrhonem. Non minùs autem hunc admirabuntur homines, quàm Hippocratem, ſi operibus magnum ſe in arte præſtabit, melius, quàm reliqui faciant, luxata emendans, & quæ luxationi parata ſunt, in validiorem ſtatum permutans, vulnera, & fracturas, & vlcera, & quæ alij curare non poterant, ipſe facilè ſanans, nec minùs, quæ ægro euentura ſunt, ante euentum præfatus, & quæ iam euenerint, adſúntve, ita eueniſſe, vel adeſſe ſine præcunctatione, aut relatione coram aſtantibus explicet. His enim officiis Hippocrates omnium poſteriorum iudicio Æſculapij gloriam adeptus eſt, non quidem triplicis ſermonis ambages explicans, ſicut Serapion, neque tripodem iactans, veluti Glaucias, aut decem mille verſuum libros ſtruens, qui deinde in alios libros diſſecentur; non ille canina iracundia medicos improbè inceſſit, modò δριμυλέοντας, quaſi leones acres, modò δριμυμώρους, quaſi acres fatuos appellando, tum medicos, tum philoſophos omnes, qui ratione niterentur, quod impudentiſſimè fecit Menodotus. Verum, quòd in Empirica diſciplina Menodotus reprehenſione non caruerit, quódque in his, quæ aduerſus Dogmaticos oblatrauit, furioſæ temeritatis ſit accuſandus, licet tibi ex commentario intelligere, quod contra eius deliramenta in Seuerum conſcripſi; nec minùs eiuſdem furor apparet, vbi Aſclepiadi contradicit, aſſerens ſe exquiſitiſſimè ſcire omnia, Aſclepiadis documenta eſſe falſa, quamuis in eiſdem ſuis commentariis ſexcenties affirmauerit ſe obſcura minimè reprehenſurum, veluti, quæ tam vera, quàm falſa eſſe poſſint; putat ſe tamen Aſclepiadem prorſus confeciſſe, neceſſitatémque ſuis aſſertionibus inculcat, vbi plurima ſunt contingentia. At Pyrrhon, quem ipſe probat, non erat huiuſmodi, ſed humanus admodum, pacatiſſimóque animo ſibi conſtans, nihil interim loquens, niſi vbi occaſio poſtularet; quod olim modeſtum quendam Empiricum feciſſe noui, qui operibus, & non vano verborum ambitu gloriam ſibi comparabat. Erat hic quandoque pollicitus ſe magnam quandam ægritudinem, tum chirurgia, tum medicamentis curaturum, quúmque iam ad ſecandum pararetur, interuenit alius furens medicus, qui multa rationum mole oſtendere nitebatur hominem ſecari non oportere; tam ille ſe vnico verbo à ſophiſtæ moleſtiis explicaturus, Ego interim, inquit, recedo, dum vos deliberatis, vtri magis credere oporteat, mihíne, quem dudum in artis operibus experiendo cognouiſtis, an huic, qui vos nuper tot verbis aggreſſus eſt; erit enim vobis libera optio eligendi, qui magis placuerit; ac cum dicto receſſit, nec multò poſtea ſophiſta ſubſequutus eſt; illius enim neglectis deliramentis, neceſſarij priorem reuocauerunt, qui operibus artem oſtendebat. Nedum enim ſophiſta ille, ſed nec Demoſthenes quidem omnium facundiſſimus perſuadere poſſet vnquam hominibus, vt corporis ſui curam non illis potius committerent, quorum peritiam ex operibus cognouiſſent. Attamen aduerſus maximum huius artis exornatorem Hippocratem temerarius Serapion tanquam nouus Æſculapius oblatrare auſus eſt tanta impudentia, vt eius commentarios paſſim videas propriis laudibus refertiſſimos; antiquos autem viros probatiſsimos, quorum monumenta totam artem illuſtrauere, præterit omnes, nec dignos putat, qui vel minima quidem laude exornandi ſint. Ego verò tantum abſum, vt credam contradictiones, & rationes iſtas, quibus ambiguitates ſoluuntur, Empiricæ ſectæ conuenire, vt arbitrer ſumma reprehenſione dignos eſſe, qui talia conſectati ſunt; neque enim, ſi ſibi in ea ſecta conſtare voluerint, ad artium conſtitutionem putabunt aliud eſſe neceſſarium, quàm ſenſum rerum euidentium, & memoriam; nihilo minùs rectè admittunt vim quandam in nobis eſſe, qua eorum, quæ apprehendimus, conſonantiam, & repugnantiam diſcernamus. Sed non propterea Heraclides Tarentinus rectè putauit hanc priùs exercendam, atque arte acuendam; ſufficiunt enim primordia illa, & veluti lumina, quibus humanum ingenium à primo ſtatim ortu natura illuſtrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudum exercitatus, in operibus tamen artis Hippocrate fuiſſe longè deterior; ſicut etiam Menodotus fuit; qui præter ſenſum, & memoriam aliud tertium introducit, quod epilogiſmum vocauit; atque interdum omiſſo ſenſu memoriam tantum poſuit, & epilogiſmum; quemadmodum ego in examinatione eorum, quæ contra Seuerum ſcripſi, diffuſiùs explicaui. Quæ verò profitetur ipſe argumenta ad alios redarguendos Empiricos non inepti tantum hominis ſunt, ſed etiam rudis; neque enim ad Empiricos attinet ſophiſmata ſoluere, ſed ad Ariſtotelem, & Chryſippum, reliquóſque, qui in diſſerendi arte verſati fuerint. At quòd principio illi nobis inſito

conſo

consonantiam rerum & discrepantiam, iudicandi experientiam conuenire oporteat, Theutras ita minutim ostendit, vt in quibusdam sit etiam superuacuus; quemadmodum ego in commentariis super eius introductorio exquisitè declaraui. Hic igitur à me libellus, nunc propterea scriptus est, vt ostenderem posse aliquem Empiricè medendi artem constituere, dimissa omninò inquisitione de rei substantia; Asclepiadi verò, qui falsò probare nititur Empiricam sectam nullo statu firmari posse, aliàs longa oratione occurri. Quantum autem vnicuique arti constituendæ conferat, si experientia rationi adiungatur ostensum est à me in libris therapeuticæ methodi: in libro etiam, quem de ratione communi inscripsi, declaraui vnam esse rationem, quæ vniuersis hominibus insita sit: vbi ostendi omnia, quæ cognoscimus, vel sensu deprehensa esse, vel ratione quadam, quæ nobis ingenita est, iudicandi conuenientiam rerum, & repugnantiam, talémque esse conuenientiæ notionem, vt quædam sit necessaria, quam omnes euidentissimè intelligunt, qui natura ingenioſi sint, & prudentes: quædam contingentia tantum, & nulli necessitati obnoxia: erraréque hoc loco plurimos homines, qui distinguere nesciant contingens à necessario, vnde etiam Dogmaticorum discrepantia emersit. Hunc errorem si nos legitimè caueri-
mus, plura quidem erunt, quæ ignorabimus propter immensam difficultatem; in multis tamen, quæ modestè profitebimur, ita simul conueniemus, sicut geometræ, & arithmetici faciunt. Neque enim ob alium, quàm hunc ipsum errorem etiam Empirici medici maximè inter se discrepant, vt in commentariis ostendi, quæ de illorum edidi discrepantia.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 352 sur 413

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΙΗΤΡΟΥ.

HIPPOCRATIS DE MEDICO LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Ιητρὸν τῇ ἐπιτηδείᾳ τῆ σώματός τε καὶ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείᾳ φανερὸν ποιεῖ· ἰητρεῖον τῷ ἰητρῷ τε, καὶ τῷ τόπῳ, καὶ τῷ φωτὶ, καὶ τοῖς ὀργανοις, καὶ τοῖς φαρμάκοις, χειρουργίαις τε καὶ σικύαις, καὶ ἐχασμῷ, καὶ φλεβοτομίᾳ, καὶ τῇ τῶν βελέων ἐξαιρέσι, καὶ ἕλκεσι, καὶ φύμασι καταστηρίζει.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicum idoneo tum corporis, tum animi cultu illustrat; Medicam officinam Medico; loco; luce; instrumentis; medicamentis; operationibus, cucurbitularum admotione, scarificatione, phlebotomia, telorum extractione: vlceribus, & tuberculis extruit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πῶς τ' ἰητρὸν ψυχῆ τε καὶ τὸ σῶμα διακεῖσθαι δεῖ.

CAPVT I.

Qui cultus tum animæ, tum corporis Medicum deceat?

Ὁ μὲν γράμμα ὀρθὸν ἰητρὸν ποιέσαι, καὶ παράγγελμα, πῶς χρὴ καταστηρίζειν ἰητρεῖον. ἰητρὸν μὲν εἶναι) ποιέσαιμι, ὁρῆν δίκαιός τε καὶ δίκαιος ἔσται πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ φύσιν. ἀξιοῦται γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν οἱ μὴ δι' ἀμαχείρωτον τὸ σῶμα οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν ἑτέρων ἐπιμεληθῶσι καλῶς. ἔπειτα χρὴ αὐτὸν καθαρεύειν, ὡς ἔχῃ ἐσθῆτι χρηστῇ, καὶ χρίσμασιν εὐόδμοις, ὀσμὴν ἔχουσιν αὐτοπρόσωπος πρὸς ἄπαντα. τῦτο γὰρ ἡδέως ἔχειν ξυμβαίνει τοὺς νοσέοντας. δεῖ δὲ τῦτον σκοπεῖν πάντα· πρὸς τὴν ψυχὴν σώφρονα, μὴ μόνον τὸ σιγᾶν· ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον πάντα εὔτακτον. μέγιστα γὰρ ἔχει πρὸς δόξαν ἀγαθήν. τὸ δὲ ἦθος εἶναι) καλὸν καὶ ἀγαθὸν. τοιοῦτον δ' ὄντα πᾶσι καὶ σεμνὸν καὶ φιλάνθρωπον. τὸ γὰρ αἰσχροκερδὲς, καὶ τὸ πρόχειρον, καταφρονᾶται, κἀν πάνυ χρήσιμον ᾖ. σκοπὸν δὲ δεῖ τὸν ὄχλον. τὰ γὰρ αὐτὰ πᾶσιν οὐκ ἐπιτήδεια ἔχουσιν, ἀγαπᾶται. χρίμασι δὲ, ἀπὸ μὲν προσώπου, σώζεσθαι μὴ πιχρῶς· ἀνθρώδης γὰρ ὀσμὴ εἶναι) καὶ μισόθεος. ὁ δὲ εἰς γλῶτταν ἀνιείμενος, καὶ λίαν ἰλαρὸς, φορτικὸς καταλαμβάνεται. φυλακτέον δὲ τὸ τοιοῦτον, οὐχ ἥκιστα· ὀσφραντὸν δὲ πρὸς πᾶσιν ἐμπαίειν εἶναι). χρὴ γὰρ πολλὰ ὑπαγορεύειν ὀσφραινόμενον.

HOc scriptum Medici moderatio est, ac præceptū quomodo officinam Medicā extruere oporteat. Medici equidem præscriptum esto, vt & aspectu probè coloratus, & quoad eius natura fert, carnosus sit. Nam à plerisque existimantur qui ita corpore haud dispositi sunt, non aliorum fœliciter curam gerere. Deinde in exteriori cultu mūdus esto, vt cōmoda induatur veste, & vnguē- B tis bene olentibus nō suspectum odorē ad omnia habētibus vtatur. Id enim suauiter habere ægrotantes contingit. Eū quoque hæc spectare oportet vt animo modesto sit, non taciturnitate solum, verum etiam vita omnino probè compositus. Nam magnopere ad auctoritatē opinionémque comparandam conducunt quæ proba sunt. Moribus autem honestis probísque sit, quúmque talis fuerit, omnibus grauis, ac humanus. Procliuitas enim ac promptitudo quamuis admodū sint vtilia, cōtemnantur. In auctoritate scopū habeat; nā eadē apud eosdē rara habita diliguntur; figurā faciei gerat cogitabūdā nō acerbè; superbus. n. & inhuman⁹ esse videretur. Qui verò in risū effusus est ac nimiū hilaris, molestus habetur. Id eiusmodi in primis vitādū est. Iustus autē esto in omni cōsuetudine vitę. Iustitiā. n. multū auxiliari oportet.

Cum

Cum medico verò non parua sunt ægris commercia. Nam seipsos Medicis obtemperantes efficiunt; ijque quauis hora inter mulieres, virgines, resque maximi pretij versantur. Continenter igitur ad hæc omnia se habere oportet. Animo igitur, & corpore sic affectus esto.

CAPVT II.

In Medici officina, locus idoneum, lux commoda, ægri sella, instrumenta chirurgica & medicamenta sint.

QVæ verò ad artem medicam præcepta pertinent, quibus artifex esse potest, ab initio animaduertendum, vnde etiam discere homo exordiatur. Quæ ergo in officina Medica curantur, ea propemodum discentium sunt. Ac primum quidem locum domus habere oportet, is autem erit si in eum neque ventus accedens obturbat, neque sol, aut splendor infestet. Lux autem splendida medentibus molesta non est, non similiter ægrotantibus. Prorsus igitur huiusmodi splendor vitandus est, per quem oculos ægrotare contingit. Lux ergo talis præcepta est. Id autem addo, vt nequaquam faciem splendori aduersam habeat, visum namque imbecillitate affectum oblædit. Omnis enim causa debiles oculos turbare valet. Luce itaque hoc modo vtendum est. Sellæ autem quoad eius fieri potest, altitudine sint æquales, vt in ipsis *ægri collocentur*. Æramento præter instrumenta nullo vtatur; ornamentum enim quoddam molestum esse mihi videtur, talibus vasis vti. Aquam autem iis qui curantur potabilem & puram exhibere oportet. Detersoriis verò mundis ac mollibus vtendum est, ad oculos quidem lintеis, ad vulnera verò, spongiis. Hæc enim per se probè auxiliari videntur. Instrumenta autem omnia ad vsum apta esse oportet magnitudine, pondere, ac tenuitate. Quæ verò adhibentur, omnia quidem vt conferant inspiciendum est, maximè verò si ægrotæ parti plurimùm adhærere debeant. Hæc autem sunt vincula, & medicamenta, & ad vlcus lintea, & cataplasmata; hæc enim diutissimè circa partes laborantes sunt. At quæ postea consequitur horum ablatio, & refrigeratio, & expurgatio, & aquarum affusio exigui cuiusdam sunt temporis. Et quid, vbi opus est, & magis, & minus faciendum sit, considerandum. Horum enim vtrorumque vsus tempestiuus cum his quæ non fiunt magnam habet differentiam.

CAPVT III.

De deligatione, sectione celeri ac tarda, de sectionum gladiolis acutis, ac latis, ac de eorum vsu.

AT propria deligatio Medicinæ est, à qua qui curat iuuatur. Maximè autem iuuant hæc duo, quibus vtendum est, comprimere vbi oportet, & remissè deligare. Ad anni autem tempestates animaduertendum, quando contegere oporteat, & non; vt ne vacillet ignarus, vtro horum alicubi vtendum sit. Concinnas autem deligationes, & ad spectaculum comparatas nihil iuuantes repudiato. Molestum enim id & prorsus arrogantis, ac plerumque ei, qui curatur damnum allaturum. Quærit autem ægrotus non ornatum, sed

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Εν τῳ ἰητρείῳ τόπος ὁ ὁπιτηδέιος, ὃ φῶς προσφορέιν, οἱ τῷ νοσέοντος διφροὶ, τὰ ὄργανα χειρουργικὰ καὶ μαλάγματα.

ΤΑ δ' εἰς τὸ ἰητρεικὸν τέγος πρόσφορα μάλιστα, δι' ὧν ὅστις ἐστὶ τεχνικὸν, ἀπ' ἀρχῆς σκοπτέον, ἀφ' ὧν καὶ μανθάνειν ἄρξαιτο. τὰ τοίνυν ἐν ἰητρείῳ θεραπεύοντα, σχεδὸν μανθανόντων ὅστιν. δεῖ καὶ πρῶτον μὲν τόπον ἔχειν τὸ οἰκίης. ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν μήτε πνεῦμα εἰς αὐτὸν προσφερόμενον ἐνοχλῇ, μήθ' ἥλιος, ἢ αὐγὴ λυπέῃ. φῶς δ' τηλαυγὲς, τοῖς μὲν θεραπευομένοις ἄλυπον. οὐχ ὁμοίως δ' τοῖς θεραπευομένοις ὑπερλάμπτως μὲν οὖν τοιαύτῃ τῇ αὐγῇ μάλιστα φθονητέον, δι' ἣν ξυμβαίνει τοὺς ὀφθαλμοὺς νοσέειν. ὃ μὲν οὖν φῶς, τοιοῦτον εἶναι προσήκει λέγειν· τοῦτο δὲ, ὅπως μηδαμῶς ἐναντίως ἕξει τῷ προσώπῳ τοῖς αὐγαῖς. προσοπτικὸν γὰρ τὸ ὄψιν ἀσθενέος ἐρευσθμὸν πᾶσα δ' ἰσχνὴ προσφασις, ἀσθενέοντας ὀφθαλμοὺς ὀπιπαράξαι. τῷ μὲν οὖν φωτὶ, τόν τε ὄπιθεν χρηστέον ὅστιν. τοὺς δὲ δίφρους ὁμάλους εἶναι τοῖς ὑψηλοῖσιν ὅπως μάλιστα, ὅπως κατ' αὐγὰς ὦσιν. χαλκώματα δὲ, πλὴν τῶν ὀργάνων, μηδενὶ χρᾶσθω. καλλωπισμὸς γάρ τις εἶναι μοι δοκεῖ φορτικὸς, σκεύεσι τοιούτοισι χρῆσθαι. ὃ δὲ ὕδωρ παρέχειν δεῖ πότιμον τοῖς θεραπευομένοις, καὶ καθαρόν. τοῖς δὲ ἀπομάγμασιν καθαρεῖς, καὶ μαλθακοῖς χρῆσθαι. πρὸς μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὀθονίοις· πρὸς δὲ τὰ τραύματα, σπόγγοις· αὐτόματα γὰρ ταῦτα βοηθεῖν δοκεῖ καλῶς. τὰ δ' ὄργανα πάντα, ὑπάρχειν πρὸς τὴν χρείαν ὑπάρχειν δεῖ τῷ μεγέθει, καὶ βάρει, καὶ λεπτότητι. τὰ δὲ προσφερόμενα ἅπαντα μὲν χρὴ σκοπεῖν, ὅπως σκοπῆσαι. μάλιστα δὲ πλέον εἰ ὁμιλεῖν μέλλει τῷ νοσοῦντι μέρει. ταῦτα δ' ἐστὶν ὁπόσα δέσματα, καὶ φάρμακα· καὶ τὰ περὶ τὸ ἕλκος ὀθόνια, καὶ τὰ καταπλάσματα. πλέον γὰρ χρόνον ταῦτα περὶ τοὺς νοσέοντας ἔστι τόπους. ἢ δὲ μὴ ταῦτα, ἀφαίρεσις τούτων· αὐά ψυξίς τε καὶ περικάθαρσις· καὶ τῶν ὑδάτων κατάπλησις, ὀλίγου χρόνου ἔστι χρόνου. καὶ ἃ ποιῆσαι ὅπου χρὴ, μᾶλλόν τε καὶ ἧσσον ἐσκέφθαι δεῖ, τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἡ χρῆσις δύναμές τε, καὶ μὴ ἀνωμάλων, μεγάλην ἔχει διαφορήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς ὁπιδέσεως, καὶ καύσιος, καὶ τομῆς ταχείας τε, καὶ βραδείας, καὶ περὶ μαχαιρίων τῶν ὀξέων τε καὶ πλατέων, καὶ τῆς αὐτῶν χρείας.

ΕΣτι δὲ οἰκείη ὁπιδέσις τῆς ἰατρεικῆς, ἀφ' ἧς ὠφελῆσθαι τὸν θεραπεύοντα· μέγιστα δὲ ὠφελεῖ δύο ταῦτα, οἷς ὅστις χρηστέον, πιέσαι ὅκου δεῖ, καὶ αὐτάμωτος ὁπιδῆσαι. πρὸς δὲ τοὺς χρόνους τῆς ὥρης, πότε δεῖ σκεπαστικῶς, καὶ μὴ, σκοπεῖν, ὅκως μηδὲ ἀσθενῆ, λεληθὼς ποτέρῳ τούτων ἐπιχρήσεται χρηστέον. ῥυθμοὺς δὲ ὁπιδέσιος, καὶ τροπικὰς, μηδὲν ὠφελούσας, ἀπομιμώσκειν. φορτικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον, καὶ πρωτελῶς ἀλαζονικόν. πολλάκις τε βλάβην οἶδεν τῷ θεραπευομένῳ. ζητεῖ τε ὁ νοσέων, οὐ κάλλωπισμὸν, ἀλλὰ τὸ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 354 sur 413

συμφέρον. ὅπῃ ὁ τ̃ χειρουργικῶν, ὅσαι διὰ τομῆς εἰσιν, ἢ καύσεως ὃ ταχέως, ἢ βραδέως ὁμοίως ἐπαινητέον. χρῆσις γὰρ ὀξυτέρων. ἐν οἷς μὲν γὰρ ὀξυτέρᾳ διὰ μιᾶς τομῆς ἡ χειρουργία, χρὴ ποιέεσθαι τὴν ταχυτέρην τ̃ διαιρέσιν. ἐπεὶ γὰρ συμβαίνει τοῖς τεμνομένοις πονέειν μὲν ὃ λυπέον, ὡς ἐλαχίστου χρόνου δεῖ παρεῖναι. τὸ δὲ ἕως, ἐν ταχείῃ τ̃ τομῆς γινομένης. ὅπου ὁ πολλὰς ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὰς τομάς, βραδείῃ χρηστέον τῇ χειρουργίᾳ. ὁ μὲν γὰρ ταχὺς, ξυνεχῆ ποιέει τ̃ πόνον, καὶ οὐ παυόμενον. ὁ δὲ ἀβραλιπτῶν, ἀναπαυσιν ἔχει τινὰ τούτων τοῖς θεραπευομένοις. ὃ δ' αὖ ὅπῃ τῶν ὀργάνων λέγοιτ' ἄν. τοῖς μὲν μαχαιρείοις, ὀξέσι δεῖν χρῆσθαι καὶ πλατέσιν, οὐκ ὅπῃ πάντων ὁμοίως ἁπτέον. μέρη γάρ τινά ἐστιν τ̃ σώματος, ἃ οὐ ταχέως μὲν ἔχει τ̃ ῥύσιν τ̃ αἵματος, καὶ ταμεῖν ἐστιν εὐρηίδιον. τοιαῦτα δέ ἐστιν, οἵ τε κίρσοι, καὶ τινες φλέβες. τὰς μὲν τομὰς χρὴ εἶναι τ̃ πιεστέων στενάς. εὐχερὲς γὰρ τὴν τε ῥύσιν ἐλαφρὰν καταχορῆ. ξυμφέρει δέ ποτε καὶ ἀπὸ τ̃ πιεστέων, αἵματος ἀφαίρεσιν ποιέεσθαι. τοῖσι δὲ τοῖς ἀκινδύνοις τόποις, καὶ ὅπῃ μὴ λεπτόν ἐστι τὸ αἷμα, πλατυτέρῃσι χρῆσθαι τοῖς μαχαιρείοισι, τὸ γὰρ αἷμα, προρρύσιτ' ἄν· ἀλλως δὲ, εὐδαιμόνως. πολὺ δ' ἔστιν αἰσχρῶς μὴ ξυμβαίνειν ἀπὸ τ̃ χειρουργίης ὅτι θέλῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ σικυῶν τε καὶ σφαγμοῦ, καὶ φλεβοτομίας.

Σικυαι δὲ δύο τρόποι εἰσὶ χρησίμους. ὅτε μὲν γὰρ ῥοῦμα ξυνεχὲς πόρρω τ̃ ἐπιφαινομένης σαρκὸς, τ̃ μὲν κύκλον αὐτῆς εἶναι δεῖ βραχύν. αὐτὴν ὁ μὴ ταπρώδη, ὅσον μήκη τ̃ ἄκρης μέρος, μὴ βαθέαν· τοιαύτην γὰρ ἥδιστον, ἕλκειν ἐς ἰσχὺν ξυμβαίνειν, καὶ τοὺς ἀφεστῶτας ἰχῶρας καλῶς αἱρεῖσθαι ὑπὸ τ̃ σαρκός. τὴν δὲ πολὺ πλείονος κατεσκευασμένην τ̃ σαρκός. τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίην πλησίον, τ̃ δὲ κύκλον μείζονα. οὕτω γὰρ ἂν πλείστων μερῶν ἐπήσεται ἀγόμενον ἐς ὃν δεῖ, ὃ λυποῦν τόπον. οὐ γὰρ οἴονται μείζονα εἶναι τ̃ κύκλον, μὴ σπωμένης τῆς σαρκὸς ἐκ πλείονος τόπου. βαθέα δ' οὖσα, ῥέπει καὶ ἐς τοὺς ἄνω τόπους, κάτω δὲ μᾶλλον τ̃ ἀφαίρεσιν. καὶ πολλάκις ὑπολείπεσθαι τὰς νόσους. τοῖσι μὲν οὖν ἐφεστῶσι ῥεύμασιν, καὶ μακρὴν ἀπέχουσιν ἀπὸ τ̃ ἄνω τόπων, οἱ πλατεῖς κύκλοι, πολλὰ ξυνεπισπῶνται τὰ ἀπὸ τ̃ ἄλλης σαρκὸς. ὅπῃ περ ἀεῖν οὖν ξυμβαίνῃ τὴν ὑπεσταλμένην ἐλκομένην νοτίδα, τ̃ ξυναγομένην κάτωθεν ἰχῶρα. καὶ τὰ μὲν ἀνωφελέα πάντα, ὑπολείπεσθαι· τὰ δὲ σῶζειν λυποῦντα, ἀφαιρεῖσθαι. μέγεθος δὲ σικύης ἁρμόζοντος, σταλάζειν χρὴ τοὺς τὰ μέρη τ̃ σώματος, οἷς ἂν δέῃ τοὺς σφαγὰς ἐναλλὰξ. ὅταν δὲ καθαιρῇ, κάτωθεν δέχεσθαι. ὃ γὰρ αἷμα φανερὸν εἶναι δεῖ τ̃ χλωρὸν τῶν χειρουργουμένων τόπων. ἄλλως δὲ, σῶζειν τ̃ κύκλον τ̃ ἐλκυσθέντα χρὴ καθαιρούμενον. θᾶσσον γὰρ ὀξυτέρη ἡ σὰρξ τ̃ πονήσαντος. μαχαιρείοις δὲ τοῖς καμπύλοις ἐξ ἄκρου μὴ λίαν στενοῖς. σπάνιοι γὰρ ἰχῶρες ἕρπονται γλίσχροι, καὶ παχεῖς. κίνδυνος οὖν ἐστιν ὑπολαμβάνειν τῆσι τομῆσιν, ὅταν στενὰ τμήσωσιν. τὰς δὲ ὅπῃ τῶν βραχιόνων φλέβας τῆσι καλαμίσκοισιν χρὴ φυλάσσειν. ἡ γὰρ καλύπτουσα σὰρξ πολλοῖς οὐ καλῶς συνήρμοσται τῇ φλεβί. τῆς γὰρ σαρκὸς ὀλιγαθρῆς οὔσης, οὐ καθ' ἑαυτὰς ξυμβαίνει τὰς τομὰς ἀμφοτέρων γίνεσθαι. τὸν γὰρ φλέβα ἐκφυσᾶσθαι ξυμβαίνει καλυφθῆσθαι, καὶ τὴν ῥύσιν τ̃ αἵματος κωλύεσθαι. πολλοῖσι δ' ἡ πύος ἀφ' ὧν τοῦτο ξυνίστασθαι. δὴ δοκεῖ δύο βλάβας φέρειν ἡ τοιαύτη χειρουργίη. τὴν μὲν τμηθέντι, πόνον· τὴν δὲ τέμνοντι, πολλὴν ἀδοξίην. ὃ δ' αὖ καὶ πασῶν ἀνηγμένην γίνεσθαι. τὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα αἰσχρὰ ὀρ-

quod conferat remedium. At verò in chirurgicis operationibus quæcunq; per ſectionem, aut vſtionem fiunt celeritas, actarditas peræque commendantur, vtriuſq, enim vſus eſt. Nam in quibus quidem per vnam ſectionem chirurgia abſoluitur, celerem ſectionem facere oportet. Quum enim contingat, eos qui ſecătur, dolere, quod dolorem facit, id quàm minimo tempore adeſſe decet, quod celeriter fiet adminiſtrata ſectione. At vbi multas fieri ſectiones neceſſe eſt, tarda chirurgia vtẽdum. Qui namque celer eſt continuũ multúmque infert dolorem; qui verò intermittit, quietẽ aliquam iis qui curătur exhibet. Idẽ autẽ de inſtrumentis dicatur. Gladiolis verò acútis & latis vtẽdum non in omnibus ſimiliter præcipimus. Quædã namque ſunt corporis partes quæ celerem quidem habẽt ſanguinis impetũ, quẽ ſiſtere non eſt facile. Hæ verò ſunt & varices, & alię quędã venæ. Taliũ equidẽ ſectiones anguſtas eſſe oportet. Neque enim datur fluxũ fieri immodicũ. Cõducit autẽ interdũ à talibus ſanguinis detractionẽ moliri. Ad locos verò non periculoſos, & in quibus tenuis nõ eſt ſanguis, latioribus gladiolis vtendum eſt. Ita enim ſanguis prodierit, aliter verò, nequaquam. Valde autem turpe eſt non contingere a chirurgia quod velis.

CAPVT IV.

De cucurbitulis, de ſcarificatione, & venæ ſectione.

DVas certè cucurbitularum formas vtiles eſſe *diſcito*. Quum enim procul ab apparẽte carne fluxus conſtiterit, eiuscirculum breuẽ eſſe oportet, ipſam verò non vẽtroſam, ſed oblongã parte quæ ad manum eſt, minimè grauem. Talẽ enim in directum trahere contingit, & diſtantes ſeroſos humores ad carnem reuelli. At dolore maiori per carnẽ diſperſo in reliquis quidem conſimilem *cucurbitulã*; ſed circulum magnũ eſſe oportet. Sic enim ex plurimis partibus quod dolorẽ facit, id in quem decet locum adducere comperies. Neque enim magnũ eſſe circulum putant niſi caro ex ampliori loco cõprehendatur, contrahatúrq;. Quæ verò grauis eſt, etiam ad ſuperiores partes repit; infernè autem magis detractionem facit vt plerúmque morbi relinquantur. Inſtantibus igitur fluxionibus, longéque remotis à ſuperiorib. locis lati circuli multa ex reliqua carne ſimul attrahunt. Contingit itaque inde attractã humiditatem collecto ex inferioribus partibus ſero obiici, & ea quidem quę moleſtiam afferũt, relinqui; quæ verò nihil moleſta ſunt, detrahi. Magnitudinem verò cucurbitulæ quæ vtilis ſit, ad partes quib. admouere oportuerit, cõiectare oportet. Quum autem ſcarificandũ eſt, ab imo excipito. Sanguinem namque conſpicuum eſſe oportet locorum chirurgia ſcarificatorũ. Sed aliàs haud circulum attractũ ſcarificare decet tenſa namque magis eſt caro loci laborantis. Scalpris autem curuis, in ſummo non nimis acutis vtere. Interdum enim ſeroſi humores glutinoſi, & craſſi prodeũt; periculum eſt itaq; ne in ſciſſuris quum anguſtæ fuerint; ſubſiſtant. At brachiorum venæ vinculis ſunt conſtringendæ. Quæ enim eas contegit caro, in multis non benè venæ coaptata eſt. Quum enim lubrica exiſtat, vtrorumq; ſectiones per ſeipſas fieri nõ contingit. Venã enim contectã inflari cõtingit, & fluxũ ſanguinis impediri, ac proinde multis etiã pus colligi. Demũ duo nocumenta afferre videtur talis chirurgia, ſecto quidẽ dolorẽ, ſecăti verò ignominiã. Id aũt ipsũ in omnibus fieri præceptũ eſt. Hæc itaq; ſanè neceſſaria ſunt in officina medica inſtrumenta,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 355 sur 413

menta, & in quibus artificiosum esse addiscentem oportet. Forcipibus enim, & staphylagris quiuis vti potest. Simplex enim ipsorum vsus esse videtur.

CAPVT V.

De tuberculis & vlceribus, ac de vlcerum viis quatuor.

DE tuberculis autem & vlceribus quæ maiorum sunt morborum. Tubercula equidem deprehendere, & dissoluere posse, maximè artificiosum est, atque collectiones ipsorum prohibere. At consequens (est, ea in conspicuum, & quàm breuissimum locum contrahere, & compagem ipsam æqualem per totum tuberculum facere (si enim inæquale sit, ne rumpatur, & vlcus ægrè curabile fiat; periculum est) exæquare oportet, ac peræque omninò maturare, neque prius id diuidere, neque sua sponte rumpi sinere. Quæ verò æquabiliter maturant in aliis operibus prodita sunt. At vlcera vias quatuor habere videntur. Vnam quidem in profundum. Hæc autem sunt fistulosa, & quæcunque hypula existunt, & intus ex cauata; Altera est in fastigium vt quæ carne excrescunt. Tertia verò in latum, hæc autem sunt quæ serpentia dicuntur. Quarta via est; ipsa verò sola secundum naturam motus esse videtur. Hæ sunt itaque carnis calamitates; omnes autem eius quod conducit cõmunes, & earum quidem in aliis signa demonstrata sunt; & qua vtendum sit cura. Quibus autem id quod coaluit, dissoluatur; & quod impletum est, aut cauum redditum; aut quod in latum viam facit, eorum signa aliis in libris conuenienter dicta sunt.

CAPVT VI.

De facultate & vsu cataplasmatum; militiam chirurgis vtilem esse; ac de telorum extractione.

DE cataplasmatis autem sic *se res habet*. Quum linteorum quæ imponuntur in morbo accuratus vsus esse videtur, etiam vlceri adapta quod imponitur linteum. Verùm cataplasmate ad vlceris ambitum vtitor. Nam hic cataplasmatis vsus & artificiosus est, & plurimum iuuare potest. Videtur enim vlceri opitulari facultas eorum quæ circumponuntur; linteum verò continere. Partes autem vlceris exteriores cataplasma iuuat. Eorum igitur vsum talem esse cõuenit. Ad tempora autem quod attinet singulis hisce vtendum est, & quemadmodum eorum quæ scripta sunt, facultates addiscere oporteat, hæc à nobis iam prætermissa sunt; quia longius in ea prouecta sunt, quàm Medicinæ exigit diligentia, & eius sunt, qui magnos iam in arte progressus fecit. His consequens est chirurgia vulnerum in militia acceptorum, circa telorum extractionem. In vrbanis conuersationibus modicus horum vsus existit. Rarò enim per omne tempus ciuiles & hostiles expeditiones fiunt. Ista verò sæpissimè, ac frequentissimè in externa militia contingunt. Eum igitur qui chirurgiam facturus est, militiam sequi, & peregrinos exercitus sectari docet. Ita enim ad eum vsum exercitationis fuerit. Quod verò esse videtur in his magis artificiosum, referatur. Etenim signa exquirere, ac inuenire telorum in *corpore* existentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars existit. Hoc enim si fuerit, non relinquatur vulneratus, ignorantia neglectus, quum non idoneè chirurgia curetur. Is autem solus signorum peritus ritè id suscipiat. Verùm de his omnibus in aliis libris scriptum est.

γαγα, ϗ ὡδὶ ἃ δεῖ τεχνικὸν εἶ) τ̃ μανθάνοντα, τοῦτ' ὄστ. ὀδοντάγρησι γὰρ καὶ σταφυλάγρησι χρῆσθαι τ̃ τυχόντα ὄστ. ἁπλῶ γὰρ ἡ χρῆσις αὐτῶν εἶ) δοκεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ φυμάτων τε ϗ ἑλκέων, ϗ ὡδὶ τεττάρων τ̃ν ἑλκέων ὁδῶν.

ΠΕρὶ δὲ φυμάτων, ϗ ἑλκέων ὁκόσα μείζονων ὄστ νοσημάτων· τὰ μὲν φύματα, τὰ χρονιώτατον ὑπειληφέναι, ϗ δυσαλθαῖ ὀφαλύξ· ϗ τὰς συστάσις αὐτ̃ν κωλύει. ἐγχεόμενον δὲ τουτέων τὸ ἐλλυχνίειον εἰς τ̃ ὑπόφαυλον τόπον, ὡς εἰς βεβαιότατον. ϗ τὼ σύστασιν ὁμαλὰς ἀπὸ πυθμένος ποιέεσθαι τ̃ φύματος. (αὐτὸ μάλως γὰρ ἔχοντος αὐτ̃, ῥαγίως τε, ϗ δυσεξαπάτητον ὂ ἕλκος, κίνδυνός ὄστ γὰρ ἐσθαι) ὀξυμαλίζειν τε χρὴ πέσσοντα πυομοσίως. ϗ μήτε διαῤῥῆξαι πρότερον, μήτε αὐτόματον ἐᾶν ῥαγίως. τὰ δὲ ἐκπεφλαγμένα ὁμαλὰς, ὡς ἑτέροις εἴρηται. τὰ δὲ ἕλκεα δοκεῖ πορείας ἔχειν τέσσαρας· μίαν μὲν εἰς βάθος. ταῦτα δ' ὄστ τὰ συνεπῳδὰ, ϗ ὅσα ὑπουλά ὄστ, ϗ ἔνδοθεν κεκοιλασμένα· ἡ δ' ἑτέρη, εἰς ὕψος, τὰ ὑπερσαρκέοντα· τρίτη δὲ ὄστιν εἰς πλάτος· ταῦτα δὲ ὄστ τὰ καλούμενα ἕρπυσικά· τετάρτη ὁδὸν ὄστιν· αὕτη δὲ μόνη κατὰ φύσιν εἶ) δοκεῖ κίνησις. αὗται μὲν δὴ ξυμφοραὶ τοιαῦται σαρκὸς εἰσιν. πᾶσαι δὲ κοιναὶ τ̃ ξυμφέροντος· ϗ τὰ μὲν τούτων ἐν ἑτέροις σημεῖα δεδήλωται· ϗ ἡ χρησίον ὄστ ὑπομελέτη. δι' ὧν δὲ ὃ ξυμφύομενον ἀναλυθήσεται· ϗ ὃ πληροῦμενον, ἢ κοῖλον γιόμενον, ἢ τὼ εἰς πλάτος πορείαν ποιούμενον, τροφοσκόντως ὡδὶ τουτέων ἐν ἄλλοις εἴρηται σημεῖα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ δυνάμεως ϗ χρείας τ̃ καταπλασμάτων, ϗ τ̃ σφαλιῶ τοῖς χειρουργοῖς ὠφελησάν, ϗ ὡδὶ ὀξαιρέσιος τ̃ βελέων.

ΠΕρὶ δὲ καταπλασμάτων ὧδε. τ̃ν ὑποπεφλυμένων ὀθονίων, ὅκου ἂν ἡ χρῆσις κατὰ τὸ νοσήματος ἀκριβὴς εἶ) δοκέῃ, ϗ ταῦ ἕλκει ἁρμόζου ὃ ὑποπεφλυμένον ὀθόνιον. τῷ δὲ καταπλάσματι, τροφὸς τ̃ κύκλῳ τόπον τ̃ ἕλκεος χρῶ. χρῆσις γὰρ αὕτη καταπλάσματος ἐντεχνός τε, ϗ πλῆσαι ὠφελήσει δυναμένη. ἐδόκει γὰρ ταῦ μὲ ἕλκει βοηθεῖν ἡ τ̃ περιπεφλυμένων δυνάμις. ὃ δ' ὀθόνιον, φυλάσσειν. τὰ δ' ἔξω μὲ τ̃ ἕλκεος, ὃ κατάπλασμα ὠφελεῖ. τ̃ μὲ οὖν χρῆσιν αὐτέων, εἶ) δεῖ τοιαύτῳ. καιρὸν ἔχοντα, ὁκότε τούτοις ἑκάστοις χρηστέον ὄστ. ϗ τὰς δυνάμιας, ὡς χρὴ τ̃ γεγαμμένων καταμανθάνειν. πολλαχέη γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐπεὶ πλέον τροφὴν τ̃ καὶ ἰσχνῶ ὑπομυγείας· ϗ πόῤῥω τ̃ τέχνης ἤδη τροφελκυδότος ὄστ. ἐχόμενον δ' τούτων ὄστ, ϗ κατ' σταλιῶ γινομένων τρωμάτων χειρουργίη, ὡδὶ τ̃ ἐξαίρεσιν τ̃ βελέων. ἐν τῇσι κατ' πόλιν διαφοριῇσι. βραχεῖα τίς ὄστιν τουτέων ἡ χρῆσις. ὀλιγάκις γὰρ ἐν πάντι τ̃ χρόνῳ γίνον) πολιτικαὶ σταλιαὶ ϗ πολεμικαί· ξυμβαίνῃ δὲ τὰ τοιαῦτα, πλησάκις ϗ ξυνεχέσταται περὶ τὰς ξενικὰς στρατιὰς γινεαν. τ̃ μὲ οὖν μὴ γόντα χειρουργὸν, στρατεύεαν δεῖ ϗ παρακολουθηκέναι στρατεύμασι ξενικοῖς. οὕτω γὰρ ἂν εἴη γεγυμνασμένος πρὸς τοῦτο τ̃ χρείαν. ὃ δ' εἶ) δοκεῖ περὶ τοῦτα τεχνικώτερον, εἰρῆσαν. τ̃ γὰρ ὅπλων ἐόντων, ϗ σημεῖα πεπορίσαν, τέχνης ὄστ πλῆσον μέρος, ϗ τροφὸς τοῦτα χρησυρίας. τούτου γὰρ ὑπερξαίρεσις, ὅτε ἂν παραλίποιτο τρωματίας ἀγνοηθείς, ὁπόταν χρεουργέηται μὴ τροφοσκόντως. μόνος δ' ἂν ὁ τ̃ν σημείων ἔμπειρος, εἰκότως ὑπιχροίη. ὡδὶ δὲ τουτέων ἀπάντων ἐν ἑτέροις γεγραμμένον ὄστιν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 356 sur 413

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΥΣΧΗΜΟΣΥΝΗΣ.
HIPPOCRATIS DE DECENTI HABITV LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Διδάσκεται ὁ ἰητρὸς περὶ τῶν ἁπάντων τῶν περὶ τὸ νοσοῦντα τριπτέων, ὡς δι' ὁδοῦ τε καὶ σωφρονέως, καὶ ἀγρυπνητικὸς νομίζηται.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicus hìc inſtruitur de iis omnibus quæ illi apud ægros obſeruanda ſunt vt doctus, prudens, ſedulus, ac peruigil habeatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ τῆς σοφίης χρῆσις· αἱ τῶν ἰητρῶν ἀληθέων τε καὶ ψευδέων διαφοραὶ, καὶ οἱ χαρακτηρισμοί.

ΟΥΚ ἀλόγως, οἱ περιβαλλόμενοι τὴν σοφίην πρὸς πολλὰ εἶναι χρησίμην, τοιήνδε δὴ τινὰ ἐν τῷ βίῳ. αἱ γὰρ πολλαὶ, περιεργίην φαίνονται παρεχόμεναι. λέγω δὲ αὐτὰς, αἳ μηδὲν χρέος, τῶν πρὸς ἃ διαλέγονται. λήθειν δ' ἂν τούτων μέρεα ἐς ὄψιν· ἢ ὅτι οὐκ ὀρθὴν, οὐδὲ μίαν κακίην. ὃ μὲν γὰρ ὀλιγίζον, καὶ ἀπρηκτον, ζητέει ἐς κακίην, καὶ ἀφέλκεται· ὃ δ' ἐγρηγορὸς, καὶ πρός τι τὴν διάνοιαν ἐντεταμένος, ἐφέλκυσαντό τε τῶν πρὸς καλλονὴν βίου τεινόντων ἑαυτῷ, τούτεων ἂς μηδὲν ἐς χρέος πιθανούσας διαλέξεις. χαριεστέρη γὰρ, καὶ πρὸς ἕτερον μὴ τι ἐς τέχνην πεποιημένον. τέχνην δὲ πρὸς εὐσχημοσύνην καὶ δόξαν. πᾶσαν γὰρ αἱ μὴ μετ' αἰσχροκερδείης, καὶ ἀσχημοσύνης, κἀκείνησι μέθοδός τις ἐοῦσα τεχνικὴ ἐργάζεται. ἀλλ' εἰ γε μὴ πρὸς αἰτίην, δημόσιαι. νέοι τε γὰρ αὐτέοισιν ἐμπίπτουσιν. ἀκμάζοντες δὲ δι' εὐδοκίην, ἰδιώτας πλέονας βλέποντες. πρεσβῦται δὲ, διὰ πικρίην, νομοθετέουσι πλέονας αἱρέσιν ἐκ τῶν πόλεων. καὶ γὰρ ἀγορὴν ἐργαζόμενοι οὗτοι, μὴ βασανίσιος ἀπατέοντες· καὶ ἐν πόλεσιν ἀνακυκλέοντες οἱ αὐτοί. ἴδοι δὲ τις καὶ ἐπ' ἐδητος, καὶ τῆσιν ἄλλῃσι περιγραφῇσι. κὴν γὰρ ἔωσιν ἐναφανέως κεκοσμημένοι, πολὺ μᾶλλον φυκτέοι, καὶ μισητέοι τοῖσι γεγυμνασμένοισιν εἶναι. τῶν δὲ ἐναντίων, χρηστοὺς σκοπέειν, οἷς οὐ διδακτὴ κατασκευὴ, οὐδὲ περιεργίη. ἔτι τε γὰρ περιβολῆς, καὶ τῆς ἐν τούτῳ εὐσχημοσύνης, καὶ ἀφελίης, οὐ πρὸς περιεργίην πεφυκυίης, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς εὐδοξίην, τό τε σεμνὸν, καὶ ὃ ἐν νῷ πρὸς ἑωυτοὺς ἔχειν ἄδαι, πρός τε τὴν πορείην· οἵ τε ἐκάστῳ ἐπιτηδεύμασι πιστοὶ, ἀδιάφθοροι, ἀπερίεργοι· πικροὶ πρὸς τὰς συναντήσιας· εὔτεροι πρὸς τὰς ἀποκρίσιας· χαλεποὶ πρὸς τὰς ἀντιπαρωσίας· πρὸς τὰς ὁμοιότητας εὔστοχοι, καὶ ὁμιλητικοὶ· εὔκριτοι πρὸς ἅπασας·

CAPVT PRIMVM.

Sapientiæ vtilitas; Medicorum verorum ac falſorum differentia, ac notæ.

NON præter rationem *ſpeculantur*, qui ſapientiam ad multa vtilem eſſe ſtatuunt; eam videlicet, quæ in vita *verſatur*. Nam multæ ad ſuperuacaneum laborem factæ apparent, eæ, inquam, quæ nullum promunt vſum eorum de quibus diſſerunt. Harum tamen partes ad illas aſſumi poſſint, Vel quia neque ceſſatio eſt, neque malitia: Quod enim otiatur, nihilque agit malitiam quærit, & ad eam abſtrahitur. Quod autem vigilat, & ad aliquid mentem intendit etiam attrahit quiddam eorum quæ ad vitæ ſuæ honeſtatem pertinent, iſtorum etiam diſputationes quæ nullum in vſum cadunt. Gratioſior enim *ſapientia eſt*, & ad quid aliud ſanè; & ad artem conſtitutam; artem autem ad dignitatem & gloriam *comparandam*. Omnes enim *artes* haud cum indecoro quæſtu, ac turpitudine *ſunt*, illiſque methodus quædam eſt artificialis, quæ operatur; Imò niſi innoxiè *inculpate*, proſcribitur. Adoleſcentes enim in ipſos artifices irruunt, in vigorem autem prouecti, ipſos præ verecundia videntes idiotas ducunt. Senes verò per amarulentiam decretum in eos ſtatuunt, è ciuitatibus expulſionem. Hi etenim ſunt qui forum frequentant, qui cum ſordido artificio decipiunt, qui in vrbibus circulant. Quiſque autem nouerit tum ex veſtitu, tum aliis circonſcriptionibus. Quamuis enim ſplendidè ornati fuerint, multò magis fugiendi, & odio habendi ſpectantibus ſunt. Oppoſitum verò proſcopo ſectari perutile eſt quibus neque comparatus eſt ornatus, neque ſuperflua carnoſitas. Ex veſtitu enim cognoſces, & decenti in ipſo ornatu & ſimplicitate non ad ſuperuacaneam curam comparato, Sed potius ad honeſtam exiſtimationem & mente ſua eſſe, & animo apud ſe conſtare, & ad inceſſum. Atque in quocunque habitu & cultu tales ſunt, minimè diffluentes; non curioſi; graues ad occurſus; ad reſpõſiones appoſiti; ad altercationes haud faciles; ad ſui ſimiles ſolertes, familiares, affabile

fabiles; in omnes temperati, ad emotiones taciturni, ab obticentias arguti & constantes, ad occasionem captandam opportuni, ad victum frugales, & pauco contenti, ad temporis expectationem patientes; ad patientiam faciles, ad orationem efficaces, omne demonstratũ explicantes; facundia vtẽtes, gratia affecti, gloria quæ inde manat roborati, & in veritate ad quod demonstratum est absoluti.

A πρὸς τὰς ἀναστάσιας σιγητικοί. πρὸς τὰς ἀποσιγήσιας εὐθυμημαλικοί, καὶ καρτερικοί. πρὸς τὴν καιρὸν δόξεσι καὶ λημματικοί. πρὸς τὰς ἔφας, δυσχρηστοι, καὶ αὐτάρκεες. ὑπομονητικοὶ πρὸς καιρὸν, πρὸς ὑπομονὴν, πρὸς λόγους αὐχυροί. πρὸς ὃ ὑποδεδεὸν ἐκφέροντες. δυσπιθῆ χρώμενοι. χάριτι ἀγαπῆμενοι· δίξῃ τῇ ἐκ τουτέων διωμειζόμενοι· ἐς ἀληθείην, πρὸς ὃ ὑποδεδὲν ἀποτελμαλίζόμενοι.

CAPVT II.

De Naturæ cum sapientia copulatæ præstantia, & Medicum esse non verbo, sed opere.

B PRincipalissimum itaque horum omnium quæ dicta sunt, *est* Natura. Nam si hæc eis affuerit qui in artibus versantur, per omnia quæ supra dicta sunt progrediuntur. Vtilitas namque quæ tum in sapientia, tum in arte accedit, doceri nequit, ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit & confunditur cum sapientia ad ea ediscenda quæ ab ipsa natura efficiuntur. Multi enim in vtrisque rationibus superati, neutiquam vtrisque rebus ad demonstrationem vsi sunt. Quum quis igitur ipsorum quæ in oratione ponuntur ad veritatem expendat, nequaquam iis procedent C quæ naturæ sunt. Isti itaque similem illis viam tenuisse deprehenduntur. Quare denudati omnem improbitatem, atque ignominiam induunt. Præclara namque est quæ ab edocto opere *manat* oratio: quicquid enim artificiosè factum est, à ratione profectum est. Quicquid autem artificiosè dictum est, non autem factum, viam artis expertem arguit. Nam putare quidem, non autem facere ignorantię & inertiæ signum est. Opinio enim maximè in Medicina in crimen vertitur eam adhibentibus; his verò qui ea in se vsi sunt, perniciem affert. Etenim si sibi ipsis in sermonibus persuaserint, & opus ex disciplina se scire putauerint quemadmodum au- D rum adulterinum in igne iudicatum, tales seipsos esse demonstrant; quamquam talis prædictio nihil commouet ad prudentiam eos, qui sunt eiusdem generis, quod autem rectus sit finis, cognitio manifestum facit. At tempus etiam artem facilem, ac peruiam facit, aut in consimilem viam incidentibus processus manifestos facit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ὑποχῆς τῆς φύσεως τῆς τῇ σοφίᾳ συμπεπλεγμένης, καὶ τὸ ἰητρὸν μὴ τῷ λόγῳ, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ.

Β Ἡγεμονικώτατον μὲν οὖν τουτέων ἁπάντων τῷ προφρημένων, ἡ φύσις. ᾗ γὰρ οἱ ἐν τέχνῃσιν, ἐνταῦθα προσιόντες αὐξάνονται τοῖσι τοῦτο, ὅσα πάντων τουτέων προσαπορθοῦνται τῷ προφρημένων. ἀδίδακτον γὰρ τὸ χρέος ἔν τε σοφίῃ, καὶ ἐν τῇ τέχνῃ προσδεδομένῃ, διδακτὸν εἰς τὸ δεχμὸ λαβεῖν. ἡ δὲ φύσις καταῤῥύῃ, καὶ κέχυται. τῇ δὲ σοφίῃ, ἐς ὃ εἰδῆσαι τὰ ἀπ' αὐτέης τῆς φύσιος ποιήματα. καὶ γὰρ ἐν ἀμφοτέροισι λόγοισι πολλοὶ κεκτημένοι, οὐδαμῇ σφεῖν ἀμφοτέροισιν ἐχρήσαντο τοῖσι προφάσμασιν ἐς δεῖξιν. ἐπεὶ οὖν ὅς αὐτέων ἐξεπαίζῃ τε C πρὸς ἀληθείην τῷ ἐν ῥήσι διημημένων, οὐδαμῇ τὰ πρὸς φύσιν αὐτέοισι χωρήσῃ. δοκέουσι γοῦν οὗτοι τὸ προπλησίον ὁδὸν ἐκείνοισι πεπορθμῆσθαι. δῆλον ἀποτμηθούμενοι, τὸν πᾶσαν ἀμφιέννυσθαι κακίην καὶ ἀτιμίην. καλὸν γὰρ ἐν τῷ διδαχθέντος ἔργου, λόγος. πρῶτον γὰρ τὸ ποιηθὲν τεχνικῶς, ἐκ λόγου αἰωρέεται. τὸ δὲ ῥηθὲν τεχνικῶς, μὴ ποιηθὲν δὲ, μεθόδου ἀτέχνου δηλωτὴν ἐγκρίνει. τὸ γὰρ οἴεσθαι μὲν, μὴ πρήσσειν δὲ, ἀμαθίης καὶ ἀτεχνίης σημεῖόν ἐστιν. οἴησις γὰρ μάλιστα ἐν ἰητρικῇ, αἰτίη μὲν τοῖσι κεχρημένοισιν, ὄλεθρον δὲ τοῖσι χρεομένοισιν ὑπιφέρει. καὶ γὰρ ἑωυτοὺς ἐν λόγοισι πείσαντες, οἰήσωσιν εἰδέναι ἔργον τὸ ἐκ μαθήσιος, καθάπερ χρυσὸς φαῦλος ἐν πυρὶ κριθεὶς τοιούτοις αὖθις ἀπέδηξε. καίτοι γε τοιαύτη ἡ προῤῥησις ἀπρηγόρητον εἰς σφεῖσιν ὁμολογέσιν· ὡς ἔστιν ὅτῳ τὸ πρᾶγμα, ἐδήλωσε γνῶσις. τῷ δ' ὁ χρόνος, καὶ τῷ τέχνῳ διέδεα κατέσχησεν, ἡ τοῖσιν ἐς τὸν προπλησίον οἷμον ἐμπίπτουσιν τὰ ἀφορμὰς δήλους ἐποίησε.

CAPVT III.

Quæ sapientiæ & Medicinæ communia, societatis vtriusque causa.

QVapropter singula prædicta suscipere oportet, & sapiẽtiam transferre ad medicinam, & E medicinam ad sapiẽtiam. Medicus enim Philosophus, est Deo æqualis, neque enim multa est inter ipsas differentia. Nam omnia quæ ad sapientiam requiruntur, insunt in medicina; argenti contẽptus, reuerentia, verecũdia, habitus submissus, autoritas, iudicium, quies, occursus, mundities, doctrina, cognitio ad vitam vtilium ac necessariarũ purgationũ, mercatio, superstitionis vacuitas, præstantia diuina, habent enim quæcunq; habent ad coercendã intemperantiã, insciti am, auaritiam, concupiscentiam, rapinásq;, ac impudentiam. Hæc enim est cognitio accedentiũ, & vsus eorum, quæ ad amicitiã F pertinẽt, & quomodo ad liberos, ac quascunq; res se gerere oporteat. Quatenus igitur cũ hac societatem habet, sapientia quædã est; nã & plurima ex his etiã medicus habet. Etenim sciẽtia de diis vel maximè animo ipsius implexa est, etenim in aliis affectionib., & in symptomatis accidẽtibus, Medicina

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τῇ σοφίᾳ τε καὶ τῇ ἰητρικῇ κοινὰ, τὰ τῶν ἀμφοτέραιν κοινώνια αἴτια.

Διὸ δεῖ ἀναλαμβάνοντα τουτέων τῷ προφρημένων ἕκαστα, μεταγεν τὸν σοφίην ἐς τ' ἰητρικὴν, καὶ τὸν ἰητρικὸν, ἐς τὸν σοφίην. ἰητὸς γὰρ φιλόσοφος, ἰσόθεος. πολλὴ γὰρ διαφορὴ ὅτι τὰ ἕτερα. καὶ ἔνι τὰ πρὸς σοφίην, ἐν ἰητρικῇ πάντα. ἀφιλαργυρίη. αἰδέσπ. ἐρυθρίησις. καθαρολή. δόξα. κρίσις. ἡσυχίη. ἀπονήτησις. καθαριότης. γνωμολογίη. εὐθήσις τῷ πρὸς βίον χρηστῶν, καὶ ἀναγκαίων καθαρσίων. ἀπεμπόλησις. ἀδῆσαι μονίη. ὑποχὴ θεία. ἔρωσι γὰρ ἃ ἔχουσι πρὸς ἀκολασίην, πρὸς βαναυσίην, πρὸς ἀπλησίην, πρὸς ὀπυθυμίην, πρὸς ἀφαίρεσιν, πρὸς αἰσχρολογίην ἐνιδεῖν. αὕτη γὰρ γνῶσις τῷ προσόντων, καὶ χρῆσις τῷ πρὸς φιλίην, καὶ ὡς ὁκοίως τε πρὸς τέκνα, πρὸς χρήματα. ταύτη μὲν οὖν ὑποκοινωνὸς σοφίη ἐς. ὅτι καὶ τῶν τὰ πλεῖστα ὁ ἰητὸς ἔχει. καὶ γὰρ μάλιστα ἡ περὶ θεῶν εἴδησις ἐν νόῳ αὐτῇ ἐμπλέκεται. ἐν γὰρ τοῖσι ἄλλοισι πάθεσι, καὶ ἐν συμπτώμασιν, διείσκεται τὰ πολλὰ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 358 sur 413

τοὺς θεοὺς σφόδρα εὐλαβέως ἔχειν ἢ ἰητρικήν. οἱ δὲ ἰητροὶ τοῖσι θεοῖσι παρεχωρήκασιν. οὐ γὰρ ἔνι πολλὴ περιουσία ἐν αὐτῇσι· τὸ δυνατὸν γὰρ αὐτῇσι καὶ ἐπιπολάζει. ταῦτα μὲν μετὰ χρέονται, πολλὰ δὲ καὶ κεκράτηται αὐτέοισι δι' ἑωυτέων. τὰ δὲ καταπλεονεκτεῖ νῦν ἡ ἰητρικὴ ἐπιδεῖξαι πρόκειται. τίς γὰρ ἐστὸς τῆς ἐν σοφίῃ, ὧδε. καὶ γὰρ αὐτέοισιν ἐκείνοισιν, ὅπῃ δὴ ὀρθῶς οἴονται, ὁμολογέουσιν ὧδε. τὰ μὲν σώματα πάντα γλυφόμενα· ἃ δὴ πάσης αὐτῆς πεπάρθαι, μεταχαραττόμενα, ἢ μεταποιούμενα· ἃ δ' οὐ μὴ χλευρώνης ἰώμενα, ἃ δὲ, βοηθούμενα, θεραπεύόμενα, ἢ διαγιγνόμενα. τὰ δὲ κεφαλαιωδέστατον, ἔστω εἰς τὸ τοιουτέων εἴδησιν. ὄντων οὖν πιστέων, τῷ τοιαῦτα ἀπάντων χρὴ τὴν ἰητρικὴν, ἔχειν ἅπαντα δυσχείρωτα· τὸ γὰρ αὐτοῦ, δυσπρόσιτον τοῖσιν ὑγιαίνουσι, καὶ τοῖσι νοσέουσι. τηρεῖν δὲ χρὴ ἑωυτὸν ὅπως μάλιστα, μὴ πολλὰ φαίνοντα τῶν τοῦ σώματος μερέων, μὴ δὲ πολλὰ λεχθησόμενον τοῖσιν ἰδιώτῃσιν, ἀλλὰ τὰ ἀναγκαῖα. νομίζω γὰρ τοῦτο βίῃ εἶναι ἐς τοιαύτησιν θεραπείης. ποιεῖν δὲ χρὴ μηδὲν περιέργως αὐτέων, μηδὲ κατὰ φαντασίης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὅτι δεῖ τὴν ἰητρὸν τὰ πάντα ὄργανα κατεσκευασμένα ἔχειν, καὶ τὰ πρὸς τὴν ὁδὸν ἁρκέοντα.

ΕΣκέφθω δὲ ταῦτα πάντα ὅκως ἤ σοι προκατηρτισμένα εἰς τὴν ὑποδείλιον, ὡς δέοι. εἰ δὲ μὴ, ὅπῃ τοῦ χρέους, ἀποδεὴς ἀεὶ δή. μελετᾶν δὲ χρὴ ἐν ἰητρικῇ ταῦτα, μετὰ πάσης καταχυσολῆς. πρὸς ψηλαφίσιος, καὶ ἐγχρίσιος, καὶ ἐγκαταμυλήσιος, πρὸς τὴν ὑπορυθμίσιν τῶν χρέων. πρὸς ὑλισμάτων, πρὸς παλιλλωσίων, πρὸς ὑποδέσμων, πρὸς τὴν ἐκ καθαστάσιος, πρὸς φαρμάκων, ἐς τραύματα, ἐς ὀφθαλμικά. καὶ τουτέων πρὸς τὰ ἕλκεα· ἵν' ἢ σοι προκατηρτισμένα, ὄργανά τε καὶ μηχαναὶ, καὶ σίδηρος ὁ ἑξῆς. ἡ γὰρ ἐν τουτέοισιν ἀπορίη, ἀμηχανίη καὶ βλάβη ἐστὶν. ἔστω δέ σοι ἑτέρη παρέζοδος ἡ λιτοτέρη πρὸς τὰς ὑποδημίας, ἢ ἁπλᾶ χρέων. ἢ δὴ δυχερεστάτη, ἁπλᾶ μεθόδων. οὐ γὰρ οἷόν τε διέρχεσθαι πάντα τὴν ἰητρικήν. ἔστω δέ σοι ὑπομνήματα φαρμακά τε, καὶ δυνάμιες ἁπλαῖ, καὶ ἀναγεγραμμέναι, εἴπερ ἄρα ἐστὶν ἐν νόῳ· καὶ τὰ πρὸς νούσων ἰήσιος, καὶ οἱ τοιουτέων ἔφοροι, ὅσα χῶς, καὶ ὅν ἔφορον πρὸς ἑκάστων ἔχουσιν. αὕτη γὰρ ἀρχὴ ἐν ἰητρικῇ, καὶ μέσα, καὶ τέλος. προκατεσκευάσθω δέ σοι, καὶ μαλαγμάτων γένεα πρὸς τὰς ἑκάστων χρήσιας. ποτήματα τέμνειν δυνάμενα, ὧν αἰκγραφῆς ἐσκευασμένα πρὸς τὰ γένεα. προποιείσθω δὲ καὶ τὰ πρὸς φαρμακείῃ ἐς τὰς καθάρσιας εἰλημμένα ἀπὸ τόπων τῶν καθηκόντων, ἐσκευασμένα εἰς ὃν δὴ τόπον πρὸς τὰ γένεα, ἢ τὰ μεγέθεα, ἐς παλαίωσιν μεμελετημένα, τὰ δὲ πρόσφατα ὑπὸ τὴν χρείην, καὶ τἆλλα τῷ λόγῳ. ἐπὶ δὲ ἐσίης πρὸς τὴν νοσέοντα, τουτέων σοι ἀπηρτισμένων, ἵνα μὴ ἀπορῇς, ὑποθέτας ἔχων ἕκαστα πρὸς τὸ ποιησόμενον. ἴσθι δὲ γινώσκων, ὃ χρὴ ποιεῖν, πρὶν ἐσελθεῖν. πολλὰ γὰρ δεῖ συλλογισμοῦ, ἀλλὰ βοηθείης δεῖται τῶν προγμάτων. προσφέρεσθαι οὖν χρὴ τὸ εὐβησόμενον ἐκ τῆς ἐμπειρίης. ἔνδοξον γὰρ, καὶ δύμαθές. ἐν δὲ ἐπόδῳ μεμνῆσθαι, καὶ καθέδρης· καὶ καταχυσολῆς· πρὸς τολῆς· ἀναπαυσίσεως· βραχυλογίης· ἀπραγμοσύνησις· προσεδρίης· ὅπως μελείης· ἀντιλέξιος πρὸς τὰ ἀπόντα· πρὸς τοὺς ὄχλους τοὺς ὑπερθορυβέοντας· εὐσταθίης τῆς ἐν ἑαυτῷ· πρὸς τοὺς θορύβους ὑπακούσιος· πρὸς τὰς ἐπουρησίας, ἑτοιμασίης·

A erga Deos valde reuerenter ſe habere comperitur. Medici verò deis concedunt. Non enim eſt potẽtia in ipſa redundans; nã & hi multa quidẽ aggrediuntur, multa verò etiã per ſeipſa ipſis ſuperantur. Quę verò nunc poſſidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipſius ſit in ſapientia, hactenus dictum eſt; nam & illis ipſis hoc modo ſe res habet. Quæ verò putant, & cõfitentur, ac profitentur, ſic habẽt. Quæ corporib. adſunt, & adueniũt, quæ ſanè per omnẽ ipſam artem procedunt, dũ illa transformãtur, aut tranſmutãtur. Quæ itẽ per chirurgiã ſanãt. Et quæ auxiliis & medelis aut victu curantur. Sũma verò B horũ omniũ tendat ad horum cognitionem. Quum igitur relata omnia tali modo ſe habeãt, cõuenit vt Medicus comitatẽ quandã ſibi adiũctã habeat, auſteritas enim & ſaṇis, & ægris difficilẽ acceſsũ præbet. Maximè adſeruare ipsũ ſeipſum cõuenit, vt ne multas corporis partes oſtẽdat, neq; cum imperitis multa fabuletur, ſed neceſſaria; hoc.n. violẽtia eſſe cõſueuit ad curationis prouocationẽ. Facere autẽ nihil debet valde curioſè, neque ex imaginatione.

CAPVT IV.

Medicum omnis generis inſtrumenta parata habere oportet, & quæ ſufficiant in peregrinatione.

C

HÆc verò omnia cõſiderato, quo tibi præparata ſint ad abundantiam, prout opus fuerit. Sin minus, inſtãte neceſſitate ſemper penuria fuerit. Meditari autem oportet hæc in medicina, cum omni ſubmiſſione, defrictione, & illitione, & perfuſione, ad manuũ cõcinnitatẽ; de linamẽtis vulſis, de ſpleniis, de ligamentis, de his quæ pro temporis conſtitutione requiruntur, de medicamẽtis ad vulnera, & ocularia, & ex his ea, quæ ad ſingula genera pertinent; quo tibi præparata ſint, & inſtrumẽta, & machinæ, & cõſequenter ferrũ; nam in his penuria D damnoſa eſt, & artem mancam facit. Sit autem tibi alter apparatus ſimplicior ad peregrinationes inſtructus, ad manus prõptus, expeditiſſimus autẽ per methodi rationem; neque enim fieri poteſt, vt Medicus omnia percurrat. Firma item memoria teneto medicamenta, & ſimplices facultates, & deſcriptas, ſi modo tales extant. Sint & in memoria tibi morborũ curationes, & harũ modi, quotupliciter, & quomodo in ſingulis ſe habent; hoc enim principiũ eſt in Medicina, & mediũ, & finis. Præparata quoq; tibi ſint malagmatũ genera ad ſingulos vſus. Potiones quæ incidere poſſunt ex deſcriptione E præparatæ per genera. In promptu ſint & quæ ad medicationem pertinent, ad purgationes, ſumpta de locis congruis, & parata eo, quo cõuenit modo iuxta genera & magnitudines, ad vetuſtatem ferẽdam curata. Recentia verò iuxta temporis occaſionẽ, & alia iuxta rationem. His autem tibi præparatis hoc cõmodi erit, vt vbi ad ægrotũ introieris, animo incertus non ſis, quum appoſitè habeas ſingula ad id, quod faciendũ eſt. Antea verò hoc cognitũ habeas quod facere oportet, quàm ad ægrũ ingrediaris, pleraque enim non ratiocinatione, ſed auxilio rerũ opus habẽt. Itaq; euentũ ab experientia priùs diſcernere oportet; eſt enim hoc glorioſũ, F & facilè cognoſci poteſt. In ingreſſu verò meminiſſe conuenit & ſeſſionis, & habitus ſubmiſſi, amictus cõpoſiti, auctoritatis, breuiloquentiæ, vt nihil cũ perturbatione facias, aſſeſſus, diligẽtiæ, reſponſionis ad ea, quæ occurrũt, & ad tumultus oborientes compeſcendos, cõſtantiæ apud teipsũ, increpationis ad turbas caſtigãdas, promptitudinis ad miniſteria,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 359 sur 413

nisteria. Et ad hæc memor sis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad promptitudinem parandam præcipiuntur.

CAPVT V.

Quæ medico apud ægrotum aduertenda, vbi prudentia aduertitur, sedulitas, vigilantia.

INgressu vtere frequenter, visita diligentius his, quæ à deceptis per errorem fiunt occurrens, vt mutetur; faciliùs enim cognosces, simúlq; expeditior eris, instabilia enim sunt quæ in humidis consistunt. Quapropter etiam facilè & à natura & à fortuna transmutantur, neglecta enim ea quę circa tẽporis occasionem administrare oportebat, impetu suo progressa occupant, ac perimunt; non enim est quod opem ferat. Multa enim sunt, quæ simul mali aliquid faciũt; nã quod singulatim iuxta consequẽtiam fit, magis opportunũ, & frequẽtius est. Obseruare autem oportet ægrotorum quoq; errores, per quos multi sæpe mentiti sunt, in assumẽdis his, quę ingerenda exhibentur, quum exosas potiones non accipientes, aut pharmacis datis, aut alia curatione adhibita, perempti sunt. Et factum quidem hoc nõ ad ipsorum cõfessionem vertitur, verùm Medico culpa imputatur. Considerare verò oportet etiam decubitus, quosdam ex ipsis iuxta anni tẽpus, quosdam iuxta genera; quidam enim in altis sedibus, quidam in subterraneis, ac tenebrosis decumbunt.

CAPVT VI.

Strepitus & odores vitandos esse, prudentiam Medicum docere, discipulis indoctis ægrum non committendum.

STrepitus quoque, & odores maximè vini, deterior enim hic est, fugere, ac trãsmutare oportet. Et omnia hæc facere placidè, expeditè, cum ministerio, ita vt pleraque ægroto occultes, & hilari, ac sereno vultu ipsum consoleris, quò à suis illum cupiditatibus auertas, simul cum amarulentia, & contraria instantia increpando, simúlq; cum exhortatione, ac dexteritate suscipiẽdo, ac consolando; nõ tamen vt quicquam futurorũ, aut præsentium ipsis indices; plerique enim ob hanc causam, in vtramlibet partẽ compulsi sunt, propter relatam videlicet prædictionem præsentium, aut futurorum. Si autẽ ex discipulis aliquis præsẽs, qui instet, vt præceptis nõ amarulentè vtatur, & quod mandatũ est faciat. Deligito autẽ ex ipsis eos, qui iam in arte progressum fecerunt; quo ea quæ vtilia sunt addant, aut securè offerant, vt & in interuallis nihil te lateat. At verò imperitis nunquam quicquam procurandum cõmittes. Sin minùs eius quod malè factum est, vituperium in te recidet; si nõ ambiguè res habeat, ex quibus id, quod recta methodo tractatũ est, procedet, & vituperationẽ tibi non afferet. Sed & quod factũ fuerit, ad genus referetur. Proindeomnia hęc prædicito in his, quæ fiũt, his quibus ea cognouisse propositũ est. His igitur ita habẽtibus, ad bonã existimationẽ, ac decentẽ ornatũ, & in sapientia, & in medicina, & in aliis artibus oportet medicũ distinctis partibus, de quibus diximus, semper vtrisque amictũ, ea cõseruare, ac custodire, & tradere, ac facere: quum enim apud omnes homines inclyta sint conseruantur. Et qui per ipsa procedunt celebres sunt à parentibus, & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione prædíti sint; ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deueniunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τίνα τῶν ἰητρῷ χρεὼν τὰ κάμνοντα χρὴ ὑπιτηρῆν, ὅκου χὴ ἡ μὴν σοφίη τε, καὶ ἡ ἀσυδή, καὶ ἡ ἐγχείρησις σκηπτώσῃ.

ΕΣόδῳ χρεὼ πυκνῶς, ὑπισκέπτεο ὑπιμελέστερον, τοῖσιν ἀπατεομένοισιν ὑπὸ τῶν μεταβολέων ἀπρήκτων. ῥᾷον γὰρ εἴσῃ, ἅμα δὲ καὶ ὑμπρέστερος ἔσῃ. ἄσταπα γὰρ τὰ ἐν ὑγροῖσι. δεῖ καὶ ὑμεταπίπτειν τὸν φύσιος, καὶ τὸν τύχης. ἀβλεπτηθέντα γὰρ τὰ κατ' ἀρχὴν τῆς ἐπουργίης, ἔφθασεν ὁρμήσαντα, καὶ ἀνελόντα. ὑ γὰρ ἐῶ ὃ ὑπικουρήσον. πολλὰ γὰρ ἅμα τὰ ποιεόντα τι χαλεπόν. ὃ γὰρ καθ' ἓν κατ' ἐπακολούθησιν βέλτιόν τερον, καὶ ἐμπειρότερον. ὑπιτηρῆν δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν καμνόντων, δι' ὧν πολλοὶ πολλάκις διέφθαρται, ἐν τοῖσι παρεσκευασμένοισι τῶν παρεσφερομένων. ἐπεὶ τὰ μισητὰ ποτήματα λαμβάνοντες, ἢ φαρμακευόμενοι, ἢ θεραπευόμενοι ἀπρήκτησαν. καὶ αὖτων μὴν οὐχ ὡς ὁμολογίαν τρέπεται ὃ ποιηθέν· τῷ δὲ ἰητρῷ τὴν αἰτίαν παρεσκήφαν. ἐσκέφθαι δὲ χρὴ καὶ τὰ περὶ ἀναπαύσεων· ἃ μὲν αὐτέων πρὸς τὴν ὥρην, ἃ δὲ καὶ πρὸς τὰ χώρεα. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων εἰς θερμούς, οἱ δὲ εἰς καταγείους, καὶ σκοτεινοὺς τόπους.

CAPVT VII.

Strepitus & odores vitandos esse, prudentiam Medicum docere, discipulis indoctis ægrum non committendum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τὰ ἀπὸ τῶν φόφων, καὶ ὀσμῶν φυλακὴν, σοφίαν τοῦ ἰητρῷ παρέχειν, καὶ τοῖσιν ἰδιώτῃσιν ὑ διδοῦναι τὰ κάμνοντα.

ΤΑ τε ἀπὸ φόφων καὶ ὀσμῶν, μάλιστα δὴ ἀπὸ οἴνου, χρειοτέρη γὰρ αὕτη, φυλακὴν ἢ καὶ μεταθέναι. πρήσσειν δὴ ἀπρήκτα τοῦτα πάντα, θύρηλεως μὲν ὑπουργίης τὰ πολλὰ τῶν νοσεόντων ἀποκρυπτόμενον ὧδε χρεὼ, παρακελεύοντα ἱλαρῶς καὶ ὑδέως, σφέτερα ἢ ἀποτρεπόμενον, ἅμα μὲν ὑπιπλήσσειν μὴ πικρίης καὶ ἀτασθαλίης, ἅμα δὲ παραμυθέεσθαι μετ' ὑπιτροφῆς, καὶ ἀποδέξιος μηδὲν ἀποδεικνύοντα τῶν ἐσομένων, ἢ ἀνεσιόντων αὐτοῖσι. πολλοὶ γὰρ δι' αἰτίην τοιήνδε ἑκάτερα ἀπεώθησαν δικαίην προόρησιν τὴν σωφρονεούσην, ἢ ἐπεσομένων. τὸ δὲ μαντεύεσθαι ἔστω τισὶ ὅκως τοῖσι παραγέλμασιν καὶ πικρῶς χρήσηται. ποιήσῃ δὲ ὑπουργίην ὃ παρεσκευάδεν. ἀκολέγεσθαι δὲ ἀπ' αὐτέων ἤδη τοὺς ἐς τὰ τέχνης εἰληλυθότας, παρεσδοῦναί τε ἐς ὃ χρέος, ἢ ἀσφαλέως προσενεγκεῖν. ὅκως τε ὃ μάλιστα μηδὲν λανθάνῃσι, ὑπὲρ ἐσπίω δὲ τοῖσιν ἰδιώτῃσι μηδέποτε διδοὺς παρεῖ μηδενός· εἰ δὲ μή, ὃ κακῶς παρηνδέν εἰς σε χωρήσῃ τὸ ψόγου. ἐὰν δὲ μήποτ' ἀμφιβόλως ἔχῃ ἐφ' ὧν ὃ μεθοδεύδεν χωρήσῃ, καὶ οὔ σοι τὸ ψόγον παρεάφῃ, καὶ τευχδὲν δὲ πρὸς ὃ ὄλβος ἔσται. πρόλεγε οὖν τὰ πάντα ὅτι τῶν ποιεομένων, οἷς καὶ ἐπεγκαλέσαι πρόκειται. τουτέων οὖν ἐόντων τῶν πρὸς δόξαν, καὶ ὠφελίην, τῶν ἐν τῇ σοφίῃ, καὶ ἐντεχνίῃ, καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσι τέχνῃσι, χρὴ τὸν ἰητρὸν διειληφότα τὰ μέρεα περὶ ὧν εἰρήκαμεν, περιεννύμενον πάντοτε τὴν ἑτέρην ἀμφιπρέποντα φυλακὴν, καὶ παραδιδόντα ποιέεσθαι. δύκλεα γὰρ ἔστα, πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἀμφυλακέεσθαι. οἵτε δ' αὐτέων ἐόντες δοξασταὶ πρὸς γονέων καὶ τέκνων. κἠν τινες αὐτέων μὴ πολλὰ γινώσκωσιν, ἀπ' αὐτέων τῶν πραγμάτων ἐς σωτίην καθίστανται.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 360 sur 413

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΡΙΣΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

GALENI QVOD OPTIMVS MEDICVS SIT QVOQVE PHILOSOPHVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Πόσον τοῖς ἰατρικοῖς ἡ διαλεκτικὴ τε, καὶ ἡ τῆς φιλοσοφίας γνῶσις ὠφελεῖ.

ARGVMENTVM LIBRI.

Quantum vtilitatis ars differendi, philosophiaeque cognitio Medicis afferat.

ΟΙΟΝ δὲ πεπόνθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀθλητῶν, ὀπτῶμενοι μὲν ὀλυμπιονίκας γενέσθαι, μηδὲν δὲ πράττειν ὡς τούτου τυχεῖν, ὀφθησόμενοι, τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν συμβέβηκεν. ἐπαινοῦσι μὲν γὰρ Ἱπποκράτην, καὶ πρῶτον ἁπάντων ἡγοῦνται, γενέσθαι δὲ αὐτοῖς ἐν ὁμοίοις ἐκείνῳ, πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πράττουσι. ὁ μὲν γὰρ, οὐ μικρὰν μοῖραν εἰς ἰατρικὴν φησι συμβάλλεσθαι τὴν ἀστρονομίαν, καὶ δηλονότι τὴν ταύτην ἡγούμενος ἐξ ἀνάγκης γεωμετρίαν. οἱ δ' οὐ μόνον αὐτὴν μετέρχονται τούτων οὐδέτερον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μεθόδοις μέμφονται. καὶ μὴν δὴ καὶ φύσιν σώματος, ὁ μὲν ἀκριβῶς ἀξιοῖ γιγνώσκειν, ἄριστον δ' φάσκων αὐτὸν τῶν κατ' ἰατρικὴν λόγου πάντος. οἱ δ' οὕτω καὶ πρὸς τούτων διάκεινται, ὡς οὐ μόνον ἑκάστου τῶν μορίων οὐσίαν, ἢ πλοκήν, ἢ διάφυσιν, ἢ μέγεθος, ἢ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν θέσιν ἐπίστασθαι. καὶ μὴν γε ὡς ἂν τῶν μὴ γιγνώσκειν κατ' εἴδη τε, καὶ ἧττον διαφέρειν τὰ νοσήματα, συμβαίνῃ τοῖς ἰατροῖς ἁμαρτάνειν τῶν θεραπευτικῶν σκεπτῶν, Ἱπποκράτης μὲν εὗρηται παρορμῶν τὴν λογικὴν ἡμᾶς ἄσκησιν θεωρεῖν. οἱ δὲ νῦν ἰατροὶ τοσοῦτον ἀποδέουσιν ἡσκῆσθαι κατ' αὐτὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀσκοῦσιν, ὡς ἄχρηστα μεταχειριζομένοις, ἐγκαλοῦσι. οὕτω δὲ καὶ τῶν παρεληλυθότα τε καὶ παρόντα, καὶ τὰ πρόσοντα, καὶ τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι τοῖς κάμνουσι νοσήματα, πολλὴν χρείαν πεποιῆσθαι παρήνεσαν, Ἱπποκράτης φησίν. οἱ δὲ καὶ ταῦτα τοσοῦτον ἀπολείπουσιν, ὥσ' εἴ τις αἱμορραγίαν, ἢ ἱδρῶτα προεῖπεν, ἢ πτύελά τε καὶ παραδόξολογον ἀποκαλοῦσιν. ἀρκεῖ γ' ἂν οὗτοι, τἄλλα προλέγοντός τινος αἰσχύνοιντο.

QVOD moris patiuntur Athletarum plerique, cupientes quidem Olympiorũ victores euadere, nihil autem moliri, quò id consequantur studentes: Idem & multis Medicis accidit. Nam Hippocratem quidem laudant, ac omnium principem existimant. Vt autem fiant illi inter similes, ipsi omnia potius quàm id agunt. Is etenim non exiguam partem ad Medicinam ait Astronomiam conferre; ac omninò eam quę ipsam necessariò præcedit Geometriam. Ij verò non solùm ipsi ab his vtrisque abhorrent, sed eas sectantes coarguunt. Ille idem naturam corporis, quam totius medicinæ ordinis principium statuit, optimè cognoscendam esse præcipit: at iidem isti in ea re ita studium ponunt, vt non modò nullius ex partibus corporis substantiam, aut formationem, aut magnitudinem, aut nexum, aut quæ est cum propinquis communicatio, sed ne posituram quidem noscant. Idémque quod per genera speciésque ignota sit morborum diuisio, idcirco medicis à curandi scopis errare contingat, animaduertit Hippocrates, quum nos ad rationalem contemplationem adhortatur: nostræ verò ætatis medici ita ab eius studio auersi sunt, vt eos etiam qui in ea re operam consumant, quasi inutilia tentantes reprehendant. Sic & ille idem Hippocrates ad præcognitionem morborum, & qui præteriere, & qui præsentes, & qui futuri ægro corpori sint, multam nobis parari oportere prouidentiam admonuit: at iidem medici huic etiam artis parti vsque adeò operam nauant, vt siquis fluxum sanguinis è naribus, aut sudorem prædixerit, eum & magum, & admirabilia contráque opinionem omnium loquentem exclament: vt iidem isti multò etiam minus, si quid aliud prædictum sit, sustineant: multò

multò minus formam rationis victus ad morbi futurum vigorem constituant, quanquam eiusmodi rationem ciborum habendam censet Hippocrates. Quid igitur reliquum est, in quo virum æmulantur? siquidem non in dicendi grauitate, cuius laudem ille assecutus est: hi verò ita sunt ab ea virtute remoti, vt eorum multos videre liceat bis verbo in vno peccantes, quod ne intelligi quidem facilè potest. Quibus de rebus quærendam causam putaui, ob quam isti, quanquam omnes virum admirantur, a lectione tamen eiusdem scriptoris sese auertant; vel si quis eius scripta legit, non tamen ea intelligat, quæ ab auctore dicuntur; vel, etiam si intelligat, non tamen ad eam intelligentiam exercitationem adiungat, vt disciplinam confirmet, atque ad habitum perducat, compertum habens nos eam laudem, quæ in quocunque rerum genere summa est, voluntate simul & potentia consequi, vt quisquis earum altera careat, eum à fine quem expectat, frustrari necesse sit. Etenim ne ab Athletarum exemplo discedam, aut quia carent innata corporis habilitate, aut quia sine exercitatione id languescere sinunt: idcirco quòd optant id consequi non posse videmus. At illis iisdem Athletis, si corporis habitus dignus victoria sit, si exercitatio reprehensione careat, quid est quòd eos impedire possit ne coronam è certamine ferant? Num igitur vtriusque rei inopes nostri temporis medici sunt, vt neque voluntatem satis dignam in artis studium conferant? an quum alteram habeant altera careant? Nunc igitur nasci neminem, qui artis capaxtam humanæ sit, alienum à ratione mihi videtur, quum mundus idem sit qui olim fuit, anni tempora eundem ordinem seruent, Sol circuitus suos nulla ex parte mutatos percurrat, denique quæque stella, siue fixa, siue errans eandem omninò status rationem retineat. Verùm rationabile est tum propter malam educationem, qua temporibus his vtuntur homines, tum propter diuitias virtuti præpositas, vel qualis Phidias inter plastas, vel qualis inter pictores Appelles, vel qualis inter medicos Hppocrates, talem hac ætate effici neminem, quanquam nobis, quibus post antiquos illos nasci contigit, & ab iisdem artes plurimum prouectas accipere, non paulò plus commodi ad artes ipsas datum est. Facillimum ergo erat nos ea quæ vt inueniret, diu elaborauit Hippocrates breui tempore edoctos, quod vitæ supererat, id in iis quæ arti deerant, inueniendis consumere. At quisquis plus diuitiis quàm virtuti tribuit, artémque non de hominibus bene merendi, sed quæstus gratia petit, eum non licet artis finem expetere; quemsi expetimus, ante ditescent alij, quàm nos ad id quod habemus animo perueniamus: non enim simul possumus & pecuniam congerere, & arti tam magnæ operam dare: sed qui alteram vehementius appetat, alteram contemnat necesse est. Quid igitur? an nostris seculis quenquam memorare possumus, qui tantum habere cupiat, quantum satis sit ad vsum vitæ necessarium? an reperiri liceat, qui non verbis tantum effingere, sed etiam propriis vitæ exemplis docere possit diuitiarum terminum, qui quidem sit secundum naturam, non vltra quàm vt fames, sitis, frigus absit, progredi? sed si quis eiusmodi est, is & Artaxerxis, & Perdicæ potestatem contemnet, nec vnquam in

A ἀρλῆ δ' αὖ ποτε, τῆς διαίτης ὃ ἐχῆμα πρὸς τὸ μέλλουσθμ
ἔσεαθαι τῷ νοσήματος ἀκμὴν, καλαφήσαγντο, καὶ μὲν Ιπ-
ποκράτης οὕτως γε διαιτᾶν κελεύει. τί δὴ οὖν ἔστ ὃ ἐπόλοιπον ἐις ὃ ζηλοῦσι τ' αὐθρώς; ὁ γὰ δὴ τὸν δε τῆς ἑρμηνείας δγνότητα, τῷ μὲν γε καὶ τῶτο κατώρθωκεν. πῆς δ' οὕτω πεπωὰρτον, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἔστιν ἰδεῖν καθ' ἓν ὄνομα δὶς ἁμαρτάνοντας, ὃ μησὶ ῥᾴστωνόησαν ῥᾴδιον. δίὰ τὰρ ἔδοξέ μοι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, ἢ ὑις ποτ' ἔστ δι' ἣν, καίτοι θαυμάζοντας ἅπαντες τ' ἄνδρα, μητ' ἀναγινώσκειν αὐτῶ τὰ συγγράμματα, μήτ' εἰ καὶ τῷ τῦτο πρᾶξαιν, συνίεσθ τῶν λεγομένων, ἢ εἰ καὶ τῦτο δύνηνται, ἀσκῆσ τὴν θεωρίαν ἐπεξέρχεσθαι, βεβαιώσασθαί τε καὶ εἰς ἕξιν ἀγαγεῖν βουλόμενος, δύσκολον δὴ καὶ σύμπαν κατορθούμενα, βουλήσ τε καὶ δυνάμει τοῖς ἀνθρώποις πρᾶγματούμενα. διατέρου δ' αὐτῶν ἀτυχήσαντι, ὃ καὶ τὸ τέλους αὐτῶν ἀναλκῆσον ἀποτυχεῖν. αὐτίκα γέ τοι τοὺς ἀθλητὰς, ἢ ἀφ' τὴν τῶ σώματος ἀφυΐαν, ἢ ἀφ' τὴν τῆς ἀσκήσεως ἀμέλειαν ὁρᾶμεν ἀποτυγχάνοντας τῶ τέλους. οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ τῶ σώματος φύσις ἀξιόνικος ἦ, καὶ τᾶ τῆς ἀσκήσεως ἀμεμπτία, τίς μηχανὴ μὴ οὐ πολλῷ μᾶλλον τόνδε στεφανίτας ἀγῶνας. ἆρ' οὖν ἐν ἀμφοτέροις οἱ νῦν ἰατροὶ δυσχεροῦσιν, οὔτε δυνάμιν, οὔτε βούλησιν ἀξιόλογον ὑπιφερόμενοι, ὥστε τὴν τῆς τέχνης ἄσκησιν, ἢ ὃ μὲν ἕτερον αὖθις ὑπαρχῇ, θατέρου δ' ἀπολείποντα. ὃ μὲν δὴ μηδένα φύεσθαι δυνάμιν ἔχοντα ψυχικὴν ἱκανὴν καθαιρέσθαι τέχνην οὕτω φιλανθρωπον, οὐ μοι δοκεῖ λόγον ἔχειν. ὁμοίου γὰ τῷ κόσμου, καὶ τότ' ὄντος, καὶ νῦν, καὶ μήτε τῆς ὥρας τῆς τάξεως ὑπαλλαγμένης, μήτε τῆς ἡλιακῆς περιόδου μεταχεομενμένης, μήτ' ἄλλου τινὸς ἀστέρος, ἢ ἀπλανοῦς, ἢ πλανωμένου μεταβολήν τινα ἐχόντος. ὕλλογον δὲ δοκᾷ μηδηναν ἔμφυτον, ὑὸ οἱ νῦν ἀνθρωποι τρέφονται, ἢ δι' ὃ τ' πλοῦτον ἀρετῆς εἰ) ἡμιώτερον, οὔθ' οἷος Φειδίας ἐν πλάσαις, οὔθ' οἷος Απελλῆς ἐν γραφαῖσιν, οὔθ οἷος Ιπποκράτης ἐν ἰατροῖς, ἔπι γενέσθαι τινά. κἂιτοι τόγε ὑστέρεισ τῆ παλαιῶν ἡμῖν γεγονέναι, καὶ ὃ τᾶς τέχνας ὑπ' ἐκείνων ὅπῃ πλεῖστον προσηγμένας προλαμβάνειν, οὐ μικρὸν ὠφ πλεονέκτημα. τᾶ γοῦν ὑφ' Ιπποκράτους δύρημένα χρόνῳ παμπόλλῳ, ῥᾷστον ὠφ ἐν ὀλίγοις τοῖς ἔτεσιν ἐκμαθόντα τᾶ λοιπᾶ χρόνῳ τῆ βίου πρὸς τὴν τῶν λειπόντων δύρεσιν καταχρήσασθαι. ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται πλοῦτον ἀρετῆς ἡμιώτερον ὑποθέμενον, καὶ τὴν τέχνην ὅτι ἐνεργασίας ἀνθρώπων ἕνεκεν, ἀλλὰ χρήματισμοῦ μαθόντα, τῆ τέλους τῆ κατ' αὐτὴν ἐφίεσθαι. φθάσουσι γὰ ἕτεροι πλουτήσαντες πρὶν ἡμᾶς ὅπῃ ὃ τέλος αὐτῆς ἔξικέσθαι. οὐ γὰ δὴ δυνατὸν ἅμα χρηματίζεσθαί τε, καὶ οὕτω μεγάλην ἐπασκῆν τέχνην, ἀλλ' ἀνάγκη καταφρονῆσαι θατέρου, τὸ ὅπῃ θατέρου ὁρμήσαντα σφοδρότερον. ἆρ' οὖν ἔχομέν τινα τῶν νῦν ἀνθρώπων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον μόνον ἐφιέμενον χρημάτων κτήσιος, εἰς ὅσον ἀπαρκεῖν ἂν αὐτῆς τᾶς ἀναλκαίας χρείας τῶ σώματος; ἔστ ὡς ὁ δυνάμενος οὐ μόνον λόγῳ πλάσασθαι, ἀλλ' ἔργῳ διδάξασθαι τῶ κατὰ φύσιν πλοῦτον τ' ὅρον, ἄχρι τῶ μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν παρόντος; καὶ μὲν εἰ γ' ἔστ τοιοῦτος, ὑποφήσω μὲν Αρταξέρξου τε καὶ Περδίκκου. καὶ τῶ μὲν οὐδ' ἂν εἰς ὄψιν ἀφί-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 362 sur 413

κοιτο ποτε. τ' δ' ἰάσεται μὴν, νοσοῦντα νόσημα τῆς Ιπ- A
ποκράτους τέχνης δεόμενον, οὐ μὴν ἀξιώσει γε ἅπαν πάν-
τως σωθῆναι, περαπόλεσι δὲ τοῖς ἐν Κρανῶνι καὶ Θάσῳ,
καὶ ταῖς ἄλλαις πολίχναις πένησι. ἀπολείψει δὲ Κώοις
μὲν καὶ πολίταις Πολυβόν τε, καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς,
αὐτὸς δὲ πᾶσαν ἀλῴωμος ἐφέξει τὴν Ἑλλάδα. χρὴ γὰρ
αὐτὸν γράψαι μ, καὶ περὶ φύσεως χωρίων. ἵν' οὖν κρίνῃ
τῇ πείρᾳ τὰ ἐκ λόγου διδαχθέντα, χρὴ πάντως αὐτὸν
πόλεως ἰδέαν αὐτόπτου τῆς πρὸς μεσημβρίαν τετραμ-
μένης, καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον, καὶ τῆς πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα,
καὶ τῆς δυσμικῆς. ἰδεῖν δὲ καὶ τὴν ἐν κοίλῳ κειμένην, καὶ B
τὴν ἐφ' ὑψηλοῦ, καὶ τὴν ἐπικλύσεσιν ὕδασι χρωμένην, καὶ
τὴν πνιγμοῖς, καὶ τὴν ὁμβρίοις, καὶ τὴν ἐκ λιμνῶν, καὶ
ποταμῶν. ἀμελήσαι δὲ καὶ εἰ μηδ' εἷς ὑγροῖς ἄγαν
ὕδασι, μηδ' εἷς θερμοῖς χρῆται, μήτε νιτρώδεσι, μήτε
συσταλτικώδεσιν, ἢ ὅσαι ἑτέρωθι τοιοῦτοι. ἰδεῖν δὲ καὶ πο-
ταμῷ μεγάλῳ πρόσοικον πόλιν, καὶ λίμνην, καὶ ὄρη, καὶ
θαλάττην, καὶ τἄλλα πάντα νοήσαι, καὶ περὶ ὧν αὐτὸς
ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὥστε οὐ μόνον ἀνάγκη χρημάτων κατα-
φρονεῖν, τὸ τοιοῦτον ἐσόμενον, ἀλλὰ καὶ φιλόπονον ἐκά-
στως ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται φιλόπονον εἶναι C
ἕνα μεθυσκόμενον, ἐμπιπλάμενον, ἢ ἀφροδισίοις πρό-
σκειμένον, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν, ἡδοναῖς καὶ γαστρὶ δου-
λεύοντα. σωφροσύνης γοῦν φίλος, ὥσπερ γε καὶ ἀλη-
θείας ἑταῖρος, ὁ γ' ἀληθὴς ἰατρὸς, ἐζήτηται. καὶ μὴν δὴ
καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν χρὴ τὸν γνόντα πόσα τὰ
πάντα κατ' εἴδη τε καὶ γένη νοσήματα ὑπάρχει. καὶ
πῶς ἐφ' ἑκάστου λητέον ἐνδεῖξιν ἕνα ἰαμάτων. ἡ δ' αὐτὴ
μέθοδος ἥδε, καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτὴν διδάσκει φύσιν,
τήν τ' ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, ἃ δὴ ὁμοιομερῆ D
ὁμοιομερῶν πρωτογενῶς ἐστι, καὶ τὴν ὅτι ταύτης, τὴν
ἐκ τῶν ὀργανικῶν μορίων. ἀλλὰ καὶ τίς ἡ χρεία τῶν ζῴων
τῶν ἑκάστου, καὶ τίς ἡ ἐνέργεια, δέον μὴν ἄγνοι
καὶ ταῦτα μὴ ἀβασάνιστος, ἀλλὰ μὴ ἀποδείξεως πεπι-
στῶσθαι, πρὸς τῆς λογικῆς δήπου διδάσκεται μεθόδου.
τί δὴ οὖν ἔτι λείπεται πρὸς τὸν μὴ καὶ φιλόσοφον τὸν ἰα-
τρὸν, ὃς ἂν Ἱπποκράτους ἀξίως ἀσκήσῃ τὴν τέχνην; εἰ
γὰρ, ἵνα μὴν ἐζήτηται φύσιν σώματος, καὶ νοσημάτων δια-
φορὰς, καὶ ἰαμάτων ἀποδείξεις ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυ-
μνάσθαι πρόσηκεν, ἵνα δὲ φιλοπόνως τῇ τούτων ἀσκήσει E
προσεκτὴ, χρημάτων τε καταφρονῇ καὶ σωφροσύνῃ
ἀσκεῖν, πάντα ἤδη τῆς φιλοσοφίας ἔχοι τὰ μέρη, τό τε
λογικὸν, καὶ ὃ φησιν, καὶ ὃ ἠθικόν. οὐ γὰρ δὴ δέος γε, μὴ
χρημάτων καταφρονῶν, καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ἄτο-
πόν μ προλάξῃ. πάντα γὰρ ἀνθρώποις ἀδίκως ἀνθρώπου,
φιλοχρηματίας ἀπαιδεύτους, ἢ γαστρὸς οὔσης ἡδονῆς,
προσήκουσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀναγκαῖον ἔχειν
αὐτόν. σύμπασαι γὰρ ἀλλήλαις ἕπονται, καὶ οὐκ ἔστ' τε μίαν
ὑπάρχουσαν λαβόντι, μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας βούλε-
σθαι ἔχειν, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηνίγγου δεδεμένας. F
καὶ μὴν εἴ γε πρὸς τοῦ δεῖ ἀρχῆς μαθησιν, καὶ πρὸς τοῦ
ἐφεξῆς ἄσκησιν, ἀναγκαία τοῖς ἰατροῖς ἐστιν ἡ φιλοσοφία,
δῆλον ὡς ὅστις ἂν ἰατρὸς ᾖ, πάντως ἔσται ὅτι καὶ φιλοσό-
φος. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὅτι πρὸς ὃ χρῆσθαι καλῶς τῇ τέ-
χνῃ φιλοσοφίας δεῖ τοῖς ἰατροῖς, ἀποδείξεως ἡμῖν ἔτι δεήσει

cōſpectū illius ibit, huic verò ſic ęgrotāti vt Hippocratis artē deſideret, medebitur quidem, non tamē ſemper cum eo eſſe volet, ſed Cranonē & Thaſum, aliaq; ad oppida multa proficiſcetur, vt pauperibus his locis ægrotātib. curationes adhibeat, Cois hominibus ciuibuſq; ſuis Polybū aliōſque diſcipulos relinquet: ipſe Græciam peragrans omnē perquiret: nā eum ſcribere aliquid de natura locorū oportet, quam vt, quemadmodū ratione didicit, ſic experimentis comprobet: eum vrbes intueri propriis oculis neceſſe eſt, nunc eam quæ verſa ad meridiē eſt, nunc quæ ad ſeptentrionem, nunc quæ ad Solis ortum, nunc quæ ad occaſum; cernere etiam quæ humili loco, quæve excelſo poſita ſit: eam cōtemplari quæ aquis obnoxia, ſiue eæ littoribus maris ſuperfluant, ſiue de fontibus ſcaturiāt, ſiue de cœlo decidant, ſiue ex ſtagnis fluuiiſve redundēt, alluatur: viſere eam etiam quæ ad magnū flumen, quæve ad ſtagnum, quæ ad mare, aut ad mōtes ſita eſt: quærere ſiqua algens aquis vehementer frigidis, ſiqua calidis vtatur, & ſiqua nitroſis, aluminoſiſve, aut ſiquæ aliæ eius generis ſunt: ad ſummam, ne agam de ſingulis, cætera omnia conſiderare oportet, quæ nos & ipſe Hippocrates edocuit. Quas ob cauſas ſi quis talis futurus eſt, cum nō modò aſpernari diuitias, ſed etiam ſummo labore, atque induſtria vti neceſſe eſt: at non licet induſtriū eſſe quenquam, qui ſe aut vino obruat, aut cibis expleat, aut veneri dedat: denique qui pudendis ventrique indulgeat. Ex quo efficitur vt ſi quis verus medicus eſt, idem ſit vt veritatis, ſic etiam temperantiæ amicus, illúdq; intelligitur eundem eſſe methodi rationalis ſtudioſum, vt morborum quot genera ſint, ſpeciéſq; cognoſcat, vtq; in ſingulis illis quo pacto ſumenda ſit indicatio remediorū intelligat, atq; hac eadem methodo ipſam corporis naturam docemur, & quæ ex primis conſtant elemētis, quæ tota inter ſe temperata ſunt, & quæ ex ſecūdis cōpoſita eſt, quę & ſenſibilia ſunt, & (vt eo nomine vtar) ſimilaria appellantur: & quæ tandem ex partibus organicis expletur, quinetiam & quæ vtilitas ex omni harum partium genere, & quæ actio animalibus eſt, ex illa eadem methodo cognoſcimus: quandoquidem & eas oportet nō inexploratas negligere, ſed demonſtratione perceptas habere. Quid igitur? an aliquid iam reſtat cur medicus non philoſophus ſit, is, inquam, medicus, qui arti operā Hippocrate dignam impendat? ſi enim vt corporis naturam cognoſcat, & morborum differentias, & præſidiorum indicationes, eum rationalē contemplationem exercere oportet, vt autem in harum rerum ſtudio induſtriam ponat retineátque, diuitias contemnere & temperantia vti neceſſe eſt, hic iam omnes philoſophiæ partes habebit, & quæ ad diſſerendi rationē, quam logicā: & quæ ad rerum naturam, quam phyſicā: & quæ ad mores, quam ethicam Græci dicunt, attinet. Nec verò timendum eſt ne qui pecuniam contemnat & temperantiam ſeruet, is turpe quicquā aut vitioſum cōmittat: quidquid enim homines iniuſtè audent, id aut auaritia impellente, aut voluptate perſtringente cōmittunt; ſic & reliquas virtutes eundem habere neceſſe eſt: quandoquidē omnes inter ſe cōnexæ ſunt: nec poteſt qui vnā habet, non cæteras omnes ſtatim habere, tanquā ex vno fune reuinctas. Si igitur vt & artē primùm intelligant, & eandē deinde exerceant, philoſophia medicis neceſſaria eſt, haud dubiū relinquitur, quin ſiquis medicus eſt, idē omninò ſit & philoſophus; non enim illud demonſtrationē deſiderare

derare arbitror, ſiquis arte medica probè vſurus ſit, ei opus philoſophia eſſe, quum non deſint, quos tam pecuniarum cupidos ſæpe videamus, vt venefici, non medici ſint: artémque in contrarium ſcopo eiuſdem abuſum detorqueant. Num igitur iam de nominibus certabis nugiſque contendes, vt temperatum, continentem, diuitias infra ſe ducentem, iuſtum debere eſſe medicum dicas, non tamen philoſophum? eundémque corporum naturas cognoſcere, inſtrumentorum actiones, partium vſus, morborum differentias, curationúmque indicationes, non tamen operam diſciplinæ rationali dediſſe? an rebus conceſſis te contendere de ſolis nominibus pudebit? at ſero quidem, ſatius tamen, vt iam reſipiſcas, nec vt graculus, aut coruus de vocibus contendas, ſed in inquirenda rerum veritate operam conſumas: non enim habes, cur ſutorem bonum aut textorem, ſine diſciplina & exercitatione quemquam effici poſſe neges, iuſtum verò aliquem, aut temperantem, aut demonſtrationis peritum, aut rerum naturam ſcientem repente apparere dicas, quanquam neque doctoris eruditione, neque ſui ipſius exercitatione ſit vſus. Itaque ſi hoc impudentiæ eſt, illud hominis non de rebus, ſed de nominibus altercantis, certè nos primum ſtudium debemus in philoſophia conſumere, ſi veri Hippocratis æmuli eſſe volumus, quod ſi fecerimus, nihil impediet quo minus eò meliores efficiamur, nedum ſimiles; ſi cognitis iis quæ ab illo benè dicta ſunt, cætera quæ arti deſunt, ipſi inueniamus.

A χρήζειν, ἑωρακότας γε πολλάκις ὡς φαρμακεῖς εἰσιν οὐκ ἰατροί· καὶ χρῶνται τῇ τέχνῃ πρὸς τοὐναντίον, ἢ πέφυκεν, οἱ φιλοχρήματοι. πότερον οὖν ὑπὲρ ὀνομάτων ἔτι διενεχθήσῃ, καὶ ληρίσεις ἐρίζων ἐγκρατῆ μὲν, καὶ σώφρονα, καὶ χρημάτων κρείττονα, καὶ δίκαιον ἄξιον εἶναι τὸν ἰατρὸν, οὐ μὲν φιλόσοφόν γε, καὶ φύσιν γιγνώσκειν τῶν σωμάτων, καὶ ἐνεργείας ὀργάνων, καὶ χρείας μορίων, καὶ διαφορὰς νοσημάτων, καὶ θεραπειῶν ἐνδείξεις, οὐ μὲν ἠσκῆσθαί γε κατὰ τὴν λογικὴν θεωρίαν, ἢ τὰ πράγματα συγχωρήσας, ὑπὲρ ὀνομάτων αἰδεσθήσῃ διαφέρεσθαι;
B καὶ μὲν ὀψὲ μὲν· ἄμεινον δὲ νῦν γοῦν σωφρονήσαντά σε, μηδ' ἢ καθάπερ κολοιὸν, ἢ κόρακα περὶ φωνῶν ζυγομαχεῖν, ἀλλ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων σπουδάζειν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο γ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὡς ὑφάντης μὲν τις, ἢ σκυτοτόμος ἀγαθὸς ἄνευ μαθήσεώς τε καὶ ἀσκήσεως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, δίκαιος δέ τις, ἢ σώφρων, ἢ ἀποδεικτικὸς, ἢ δεινὸς περὶ φύσιν ἐξαιφνίδιον ἀναφανήσεται, μήτε διδασκάλοις χρησάμενος, μήτ' αὐτὸς ἐπασκήσας ἑαυτόν. εἰ τοίνυν καὶ τοῦτ' ἀναίσχυντον, καὶ θάτερον οὐ περὶ πραγμάτων ἐστὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρίζοντος, φι-
C λοσοφητέον ἡμῖν ἐστι πρότερον, εἴπερ Ἱπποκράτους ἀληθῶς ἐσμεν ζηλωταὶ, κἂν τοῦτο ποιῶμεν, οὐδὲν κωλύει μὴ παραπλησίους, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτοῦ γενέσθαι, μανθάνοντας μὲν, ὅσα καλῶς ἐκείνῳ γέγραπται, τὰ λείποντα δ' αὐτοὺς ἐξευρίσκοντας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ Η ΙΑΤΡΟΣ.

GALENO ASCRIPTA INTRODVCTIO SEV MEDICVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τοῦτο τὸ βιβλίον περιέχει τὰ περὶ ἰατρικῆς τεχνολογούμενα.

ARGVMENTVM LIBRI.

Hic liber complectitur præcepta artis Medicæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πῶς εὑρηται ἡ ἰατρική.

ΓΑΛΗΝΕΣ τῶν τεχνῶν τοῖς εὑρέσι, A
ἢ θεῶν παισὶν ἀναθεῖσιν, ἢ αὐτοῖς ἐγγυς
αὐτῶν οἷς περῶτοι οἱ θεοὶ πάσης τέχνης
ἐκοινώνησαν. οὕτως οὖν καὶ τὴν ἰατρι-
κὴν περῶτον μὲν Ἀσκληπιὸν παρ' Ἀπόλ-
λωνος τοῦ πατρὸς φασιν ἐκμαθεῖν, καὶ
ἀνθρώποις μεταδοῦναι, εἶτα καὶ δοκεῖ εὑρετὴς γεγονέναι αὐ-
τῆς. περὶ δὲ Ἀσκληπιοῦ τέχνη μὲν ἰατρικὴ οὔπω ἦν ἐν ἀν-
θρώποις, ἐμπειρίαν δέ τινα οἱ παλαιοὶ εἶχον φαρμάκων,
καὶ βοτάνων, οἵαν παρ' Ἕλλησι Χείρων ὁ κένταυρος ἐπίστατο,
καὶ οἱ ἀπὸ τούτου παιδευθέντες ἥρωες, ὅσα τε εἰς Ἀρισταῖον, B
Μελάμποδα, καὶ Πολύειδον ἀναφέρεται. παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις
ἦν μὲν καὶ ἡ τῶν βοτάνων χρῆσις, καὶ ἡ ἄλλη φαρμακεία,
ὡς καὶ Ὅμηρος μάρτυρα λέγων,

Αἰγυπτίη γὴ πλεῖστα φέρει, ζείδωρος ἀρούρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

ἐκ δὲ τῆς ἐν ταῖς ταριχείαις ἀναῤῥήσεως τῶν νεκρῶν, πολλὰ
καὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ, παρὰ τοῖς περῶτοις ἰατροῖς εὑρῆσθαι
δοκεῖ. ἅπερ δὲ ἐκ περιπτώσεως φασιν ἐπινενοῆσθαι, ὡς ὃ
παρακεντεῖν τοὺς ὑπορυμμένους, ἐκ τοῦ περιπεσεῖν αἷμα,
ἢ πῦς ὑποχυθεῖσα ἀνέβλεψεν, ὀξυχρίνου ἐμπαγείσης εἰς τὸ C
ὀφθαλμόν. καὶ ὃ κλύζειν δὲ ἀπὸ τῆς ἴβεως φασιν εὑρεθῆναι,
πληρούσης ὃ περὶ τὸ πρόχειλον δέρμα, ὡς κλυσῆρος ἄσκωμα
θαλασσίου ὕδατος καὶ Νείλου, καὶ μέλιτι τοῖς ῥάμφοις ἐνιεί-
σης ἑαυτῇ ὄπισθεν. φησὶ δὲ καὶ Ἡρόδοτος ὁ ἱστοριογράφος, ὃ
παλαιὸν ἐν ταῖς πλατείαις περιτιθέναι τοὺς νοσοῦντας, τοὺς
δὲ περιπεσόντας τοῖς αὐτοῖς νοσήμασιν ὑφηγεῖσθαι, οἷς χρη-
σάμενος ἕκαστος ἐθεραπεύθη, καὶ οὕτως ἐκ τῆς τῶν πολλῶν

CAPVT PRIMVM.

Quomodo inuenta sit Medicina.

INVENTIONES artium A
Græci, vel Deorum filiis vel
quibusdam eorum propin-
quis, quibus Dij artem primi
communicaueruntomnem, re-
ferunt acceptas; hac igitur
ratione Medicinam, primum
Æsculapium ab Apolline patre didicisse & homi-
nibus tradidisse dicunt, & ideo primus eius videtur
inuentor, porrò ante illum nondum inter homines
erat Medicina, sed veteres medicamentorum &
herbarum experientiam quandam habuere, qua-
lem apud Græcos Chiron Centaurus & ab eo he-
roes eruditi nouerant, quæ Aristeo, Melampodi &
Polyeido adscribuntur. Apud Ægyptios sanè præ-
ter herbas, aliam quoque medicamentorum ratio-
nē in vsu fuisse Homerus hunc in modum testatur:

Fertilis Ægyptus rerum, medicamina mixta,
Optima multa, simul deterrima plurima, gignit.

Porrò ex cadauerum dissectione, quam in con-
diendis iis habere moris erat, multa etiam, quæ
manu administrantur, apud primos medicos in-
uenta esse videntur. Quædam dicuntur ex casu ob-
seruata fuisse, vt suffusos pungere, inde quòd ca-
pra quæpiam ex suffusione malè habens, iunco
aculeato in oculum impacto, visum receperit.
Quin & clysteris vsum ab Ibi profectum esse scri-
bunt. Hæc enim colli cute tanquam clysteris vtre,
marina, Nilique aqua impleta, rostro eā sibi ipsi
per anum indit. Scribit etiam Herodotus histori-
cus, quondam ægris per compita expositis, illos
qui iisdem aliquando morbis laborauerant, re-
ferre solitos, quibus vnusquisque vsus, sanita-
tem recuperasset: atque hoc modō ex multorum

vſu, ac experimentis rem medicam conflatam esse. Sed hæc quidem experientia ratione vacua, nondumque rationalis fuit. Cæterùm perfectam medicinam & omnibus numeris suis absolutam nimirum diuinam aio, Æsculapius solus inuenit, illam verò quæ inter homines versatur, huius successores Asclepiadæ posteris acceptam tradiderunt, maximè Hippocrates, qui omnibus facilè præcelluit, primúsque perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

CAPVT II.

Quæ medicinæ principia.

PRincipia medicinæ tria sunt vnum inuentionis, alterum constitutionis, tertium interpretationis. Inuentionis igitur medicinæ (vt simpliciter dicam) vetustissimum planè, citráque rationem principium, experientia est: quemadmodum apud Ægyptios, & reliquos omnes barbaros. Redigendi verò in artis constitutionem, sicut Asclepiadarum medicinam, ratio & experientia. Interpretationis, vt scribit Athenæus, vel traditionis, quemadmodum quidam dicunt, initium, naturalis est speculatio. Etiamuerò simpliciter & Hippocrates dixit, *Medicinæ rationis initium primum natura est*: nam à naturæ inspectione Dogmatici auspicantur, quoniam ex iis, quæ secundum naturam sunt, & illa quæ contra habent, possunt cognoscere, at sine naturalium cognitione illa, quæ à naturali habitu recedunt, scire nemo potest. Quin etiam in curando naturæ speculationem similiter requirunt: quandoquidem ex naturali admouendorum auxiliorum potentia, quæ cuilibet morbo idonea sunt, accipiunt. Qui verò ex aliis sectis naturæ contemplationem aspernantur, vtrique à quibus præsidia afferendi habitum finxere, incipiunt. Methodici ex communitatum indicatione, Empirici ex obseruatione experimentali. Quia enim ratione Dogmaticis medicæ rationis natura, eadem Empiricis experientia plerúmque, & ferè semper in iisdem, & pari modo contingens, principium existit. Ab hac siquidem historiam quoque suam exordiuntur, & secundum hanc, ab alio ad aliud simile transeunt. Sed methodicis euidentium similitudinis inspectio, vel communitatum apparentium cognitio, principium dicitur.

CAPVT III.

Quot secta medicorum, quæque earum nota.

SEctæ medicorum tres sunt, Rationalis, Empirica, & Methodica. Rationalis, naturæ rationem præbet, morborum causas inquirit, & signis ad illarum inuentionem vtitur, curationem capit à contrario, prout causæ exigunt. Nam contrariorum contraria sunt remedia. Quatuor ergo sunt, quæ rationalem sectam designant, naturæ inspectio, causarum ratio, ac signorum æstimatio, & quartum, nempe quòd causæ ipsis curationem dictant. Empirica ad assidentium accidentium concursus, quæ ægris adsunt, respicit, & conuenientem accidentibus curationem obseruat, idque nec morbo cognito, nec causa inquisita. Contenta est autem obseruatione in accidentibus, per eorum quæ admouentur experientiam

πείρας συνηρανίσθαι τὰ τῆς ἰατρικῆς. ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἄλογος ἡ πεῖρα, καὶ οὔπω λογική. τελείαν δὲ ἰατρικὴν, καὶ τοῖς ἑαυτῆς μέρεσι συμπεπληρωμένην, τὴν μὲν ὡς ἀληθῶς θείαν, Ἀσκληπιὸν μόνον εὑρεῖν, τὴν δ' ἐν ἀνθρώποις, τοὺς Ἀσκληπιάδας παρὰ τούτου παραδεξαμένους, τοῖς ἔπειτα παραδοῦναι, μάλιστα δὲ Ἱπποκράτη, ὃς πάντων ὑφηγήσατο, καὶ τοσοῦτος εἰς φῶς ἐξήνεγκε τὴν τελείαν παρ' Ἕλλησιν ἰατρικήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τίνες ἀρχαὶ ἰατρικῆς.

ΑΡχαὶ οὖν τῆς ἰατρικῆς τρεῖς· ἡ μὲν εὑρέσεως, ἡ δὲ ἐν τῷ συγκεῖσθαι τὴν τέχνην, ἡ δὲ ὑφηγήσεως. εὑρέσεως μὲν οὖν ἁπλῶς τῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ ἡ παλαιοτάτη, καὶ αὐθυ λόγου ἀρχή, ἡ πεῖρα, ὡς παρὰ Αἰγυπτίοις, καὶ πᾶσι βαρβάροις. τῷ δὲ εἰς σύγκριμα τέχνης ἀγαγεῖν, ὡς τὴν τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἰατρικὴν, ταύτης δὲ ἀρχὴ λόγος, καὶ πεῖρα. ὑφηγήσεως δὲ, ὡς φησιν Ἀθηναῖος, ἡ παράδοσις καθάς τινες λέγουσιν, ἀρχὴ ἡ φυσικὴ θεωρία. ἁπλῶς δὲ καὶ Ἱπποκράτης ἔφη, ἀρχὴ τῆς ἐν ἰατρικῇ λόγου, ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου· ἀπὸ γὰρ τῆς φυσιολογίας ἄρχονται οἱ δογματικοὶ, ὅπῃ ἐν τῇ τοῦ φύσιν, καὶ τὰ παρὰ φύσιν δύνανται εἰδέναι, αὐθυ δὲ τῆς γνώσεως ὁ τῆς φύσιν, ὁ παρὰ τοῦτο ἔχον, οὐκ οἷόν τε γίνεσθαι. καὶ ἐν ταῖς θεραπείαις, ὁμοίως δέονται τῆς φυσιολογίας, ὅπῃ ἀπὸ τῆς φυσικῆς δυνάμεως τῶν προσφερομένων βοηθημάτων, ὃ καθάλληλον αὐτῶν πρὸς τὰ πάθη λαμβάνοισιν. οἱ δὲ τὰς ἄλλας αἱρέσεις προαιρησάμενοι ὃ φυσιολογεῖν, ἄρχονται ἑκάτεροι ἀφ' ὧν τὴν ἕξιν τῶν προσφερομένων βοηθημάτων ἐποιήσαντο· οἱ μὲν μεθοδικοὶ ἐκ τῆς τῶν κοινοτήτων ἐνδείξεως, οἱ δ' ἐμπειρικοὶ ἐκ τῆς τοῦ πείραν τηρήσεως. ὥσπερ γὰρ τοῖς δογματικοῖς ἀρχὴ τῶν ἐν ἰατρικῇ λόγου, ἡ φύσις, οὕτω τοῖς ἐμπειρικοῖς ἀρχὴ, ἡ πεῖρα, ἡ πλειόνακις, καὶ ἀεὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα. ἀπὸ ταύτης γὰρ, καὶ ἡ ἱστορία ἄρχεται, καὶ τῶν ταύτην ἡ τοῦ ὁμοίου μεταβασις. τοῖς δὲ μεθοδικοῖς ἀρχὴ, ἡ τῶν φαινομένων τοῦ ὁμοίου θεωρία, ἢ γνῶσις φαινομένων κοινοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πόσαι αἱ αἱρέσεις ἐν ἰατρικῇ, καὶ τίνα χαρακτηρίζοντα αὐτάς.

ΑΙρέσεις δ' ἐν ἰατρικῇ τρεῖς, λογικὴ, ἐμπειρικὴ, μεθοδικὴ. λογικὴ μὲν, ἡ φυσιολογίαν προηγουμένη, καὶ τὰς αἰτίας τῶν νόσων ἐξεταζουσα, καὶ σημειώσεις πρὸς εὕρεσιν τῶν αἰτίων χρωμένη, τήν τε θεραπείαν ἐξ ὧν ὑπαγορεύουσιν αἱ αἰτίαι, προσλαμβάνουσα κατ' ὑπεναντίωσιν. τὰ γὰρ ἐναντία, τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. τέσσαρα οὖν ἐστὶ τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν λογικὴν αἵρεσιν· φυσιολογία, αἰτιολογία, σημείωσις, καὶ τέταρτον, ὃ ὑπαγορεύειν αὐτὰς τὰ αἴτια τῆς θεραπείας. ἐμπειρικὴ δέ ἐστιν ἡ εἰς τὰς στοχασμοὺς τῶν συμπτωμάτων, τῶν στοχαζομένων ὅτι τῶν νοσούντων ἀφορῶσα, καὶ τὴν καθάλληλον πρὸς τὰ συμπτώματα θεραπείαν τετηρηκυῖα, οὔτε δὲ παθος εἰδυῖα, οὔτε αἰτίας ἐξεταζουσα, ἀρκουμένη δὲ τῇ ὄψει τῶν συμπτωμάτων, καὶ πείρᾳ τῶν προσφερομένων,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 366 sur 413

τηρήσῃ, χρωμένη δὲ τῇ ἱστορίᾳ τῇ τῶν πεπειραμένων, ἐπὶ τὴν τῶν ὁμοίου μεταβάσει ἀπὸ τῶν πεπειραμένου ὅτι ὃ ἀπείραστον, ὁμοίου δὲ τοῦ φαινόμενον εἴδους, ὅσων τε γὰρ αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς τῶν αὐτῶν πείρας τῆς ὅτι πολλῶν, καὶ πλησίον, καὶ ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὡσαύτως ἐγύμνασε πειρᾶσθαι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προφυλάξαι, καὶ ταὐτὰ ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἔχοντα, θαρροῦντες τούτοις χρῶνται, οὐ πολυπραγμονοῦντες τὰς ἐκ τῶν ποιοτήτων δυνάμεις αὐτῶν. πεπιστεύκασι δὲ καὶ τοῖς παλαιοπάθοις, ἀναγεγραμμένοις τοῦ ἀφ' ἑαυτῆς πείρας αὐτοῖς τετηρημένα, ἃ καλοῦσιν ἱστορίαν. χρῶνται δὲ καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, μεταβαίνοντες ὅτι τοῦ μήπω εἰς πεῖραν αὐτοῖς ἐλθόντα, ὁποτὲ ὅμοια φαίνηται τῇ τοῦ πρόχειρον ἰδέᾳ· ὡς μαλάχῃ, καὶ βλίτῳ, καὶ τευτλῳ, καὶ λαπάθῳ. ὅτι τε τῶν δημητρείων, ὡς χόνδρος, καὶ ὄρυζα· καὶ πράκτυον. καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἀκροδρύοις, ὡς ἄπιος, καὶ μῆλον κυδώνιον. χαρακτηρίζῃ οὕτω καὶ τινὶ ἐμπειρικῇ αἱρέσει ταῦτα, ὃ εἰς τὰς συνδρομὰς ἀφορᾷν τῶν συμπτωμάτων, μήτε εἰς πάθος, μήτε εἰς αἴτια. δεύτερον ἡ ὅτι τὰς συνδρομὰς τηρήσῃς τῇ ἀφ' ἑαυτῆς πείρας ἁρμοζόντων. τρίτον, ἱστορία τῶν πεπειραμένων. τέταρτον, ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. μεθοδικὴ δέ ἐστιν ἡ κοινότησιν πρόσχρουσα, καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου θεωρίᾳ. πάντα γὰρ ὅτι μέρος πάθη εἰς δύο καθολικὰ ἀναίρουσιν, εἴς τε τὸ στεγνὸν, καὶ τὸ ῥοῶδες, ἃ καλοῦσι κοινότητας. γνωρίζουσι δὲ αὐτὰς ἀπὸ τῶν περὶ τὸ σῶμα γινομένων ἀμφοτέρων, καθ' ἑκάτερον φαινομένων, καὶ οὐκ ἀδήλων. ἀφ' οὗ δέονται σημειώσεως, οἷς τὸ μὲν στεγνὸν, ὅτι τοῦ πεπυκνῶσθαι τὸ σῶμα πᾶν, καὶ ὑπισχνεῖσθαι αὐτοῦ τινὰ διαῤῥοίαν, καὶ πᾶσαν φαινομένην ἔκκρισιν πρόσχρουσθαι. τὸ δὲ ῥοῶδες, ὅτι τοῦ τινὰ τε ὑπιφαίνεσθαι τοῦ σώματος ἀραιὸν, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ὅτι κρίσεις ὑπιτετάσθαι, καθ' ὁποιονοῦν μέρος τοῦ σώματος. διττὸν οὖν θεραπείας εἶδος ἐνδείκνυται αὐτῆς τὰ γλίσχρα δύο πάθη, χαλᾶν μὲν τὰ στεγνὰ, στέλλειν δὲ τὰ ῥοῶδη. ὅταν γὰρ ὑπερπλεγμένα ᾖ, πρὸς ὃ κατεπεῖγον ἴσασθαι. κοινότητας δὲ πάσας μὲν φαινομένας λέγουσιν· τούτων δὲ τὰς μὲν παθητικὰς, ὡς τὸ στεγνὸν, καὶ ῥοῶδες· τὰς δὲ θεραπευτικὰς, ὡς τὸ χαλᾶν, καὶ στέλλειν· τὰς δὲ χρειακὰς, ἀρχὴν, ὑπόδοσιν, ἀκμὴν, παρακμήν. αἱ δὲ ἐν χειρουργίαις κοινότητες, καὶ τινὶ τῶν ἀλλοτρίου ὑπεξαίρεσιν. διττὸν δὲ τὸ ἀλλότριον, ἤτοι γὰρ ἔξωθέν ἐστιν, ἢ τῶν ἐν τῷ σώματι, τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπλοῦν, τρία δὲ εἴδη τῶν ἐν σώματι. ἀλλὰ τὸ μὲν ἔξωθεν, ὡς σκόλοψ, καὶ βέλος, καὶ πᾶν ὅσον ἀλλότριον, ἐνδείκνυται τὴν τελείαν ἐξαίρεσιν. τῶν δὲ ἐν τῷ σώματι, τὸ μὲν τῷ τόπῳ ἀλλότριον, ὡς ὑγρόν, καὶ ἐξαρθρημα, καὶ κάταγμα, ἅπερ ἐνδείκνυται τὴν μετάθεσιν, ἢ ἀποκεῖσθαι εἰς τὸν ἴδιον τόπον. τὸ δὲ, τῷ μεγέθει ἀλλότριον, ὡς τὰ ἀποσήματα πάντα, καὶ οἱ ὄγκοι οἱ περὶ ὄγκον, ἀκροχορδόνες τε, καὶ φύματα, καὶ κονδυλώματα, ἅπερ ἐνδείκνυται, τὰ μὲν διαῤῥεῖν μόνη χρῆσθαι, τὰ δὲ περιαιρεῖν τελείαν τὴν περιττῶν. τὸ δὲ τῇ ἐλλείψει ἀλλότριον, οὐχ ὡς περιττὸν, ἀλλ' ὡς ἐνδεές, οἷς τὰ κολοβώματα πάντα, ὡς ὅτι τῶν χειλῶν, καὶ ὀφθαλμῶν, οἷς καλοῦσί τινες λαγωφθαλμοι, καὶ λαγωχεῖλοι. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ συμφύσεις, καὶ ὅσα ὑποφοραὶ, καὶ κύλποι, καὶ ἕλκη, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα κατ' ἔνδειαν. ὃ αἰσθάνεσθαι ὑπιζητεῖ, καὶ ἐνδείκνυται. ἔστι δὲ πολλὰ τὰ ἐν χειρουργίαις τέσσαρας κοινότητας, καὶ ὃ λεγόμενον περιφυλακτικὸν εἶδος, ὃ καὶ αὐτὸ εἰς κοινότητα ταύτην ὅτι τῶν δηλητηρίων, καὶ τοξικῶν, καὶ ἰοβόλων πάντων, καὶ διαπετῶν τε καὶ χερσαίων, καὶ ἐνύδρων.

facta; & historia prius expertorum vtitur: tum A à compertis ad incomperta, sed similia secundum apparentem speciem transit. Quæ enim ipsimet, vsu ac experientia in multis & sæpissimè ac semper in iisdem & pari modo experti sunt, aut quæ casu quopiam obseruarunt, eáque semper atque eodem modo habentia, hæc confidenter vsurpant, non adeò curiosè facultates ex eorum qualitatibus disquirentes. Credunt & vetustissimis, qui rerum per experimenta sibi obseruatarum historiam, quam vocant, memoriæ prodiderunt. Vtuntur etiam à simili transitu ad ea, quæ nondum explorarunt, quum similia speciei, B quæ ad manum est, apparent, vt malua, blitum, beta, & lapathum. Itidem in cerealibus, vt alica, & oryza. Rursus in arborum fructibus, vt pyrum & malum cotoneum. Notant igitur empiricam hæresim, ad concursus symptomatum, non ad morbum, neque ad causas, respectus: deinde in concursibus medicaminum congruentium per vsum obseruatio: Tertiò, expertorum ante, historia: Quartò à simili transitus. Methodica communitatibus, & similis speculationi adhæret. Omnes enim particulares affectus ad generales duos reducunt, adstrictum, & fluentem, quas communita- C tes vocant. Cognoscunt eas per obortas circa corpus affectiones in vtroque euidenter conspicuas. Quare notas non desiderant, exempli gratia adstrictum inde oriri, quod totum corpus densatum sit, & profluuium ipsius sistatur, omnisque euidens excretio impediatur: fluentem verò inde, quòd summa corporis cutis rara euaserit, & cuiusque corporis partis excretiones sensibiles, intensę sint. Duplicem igitur curationis speciem generales duo corporis morbi ipsis indicant, nempe si corpus adstrictum est, laxandum esse: si profluuio laborat, comprimendum: si vitium mixtum habet, occurrendum ei quod vrget. Cæterùm communi- D tates omnes nominant euidentes: harum autem alias passiuas, vt adstrictum, & fluens: alias curatiuas, vt resoluere, & tenere: quasdam temporales, initium, incrementum, vigorem seu statum, & inclinationem. Porrò medicinæ, quæ manu medetur communitates, in eius ablatione, quod alienum est, consistunt. Duplex autem alienum est, vel extrinsecus, vel in corpore. Quod extrinsecus, simplex quidem: illius verò quod in corpore est, tres numerantur species. Atqui extrinsecus, vt spiculum, telum, quodcunque aliud id genus existit perfectam eductionem ostendit. Eorum quæ in corpore sunt, E aliud loco alienum, vt suffusio, luxatio, & fractura, quæ transpositionem, vel restitutionem in proprium locum indicant. Aliud magnitudine, vt abscessus omnes, scroti tumores, pensiles verrucæ, phymata, & condylomata: quorum nonnulla diuisionem solam requirunt, nonnulla perfectam superfluorum præcisionem demonstrant. Aliud defectu alienum, non vt superuacaneum, sed veluti deficiens dicitur, cuiusmodi mutila, & curta omnia sicut in labris, oculisque cernitur. Vnde quidam leporinos oculos, & leporina labra habentes, nominantur. Pari modo etiam se habent fistulæ, & vitia profunda, sinus, vlcera, aliáque huiusmodi omnia, F quæ ex defectu repletionem desiderãt, atque indicãt. Iam verò præter quatuor chirurgorum cõmunitates, est & species quam præseruatricẽ appellãt. Apponitur autẽ & ipsa, vt cõmunitas, in deleteriis, & toxicis, bestiisq; omnibus quę virus emittunt, tũ venenosis volatilib. & terrestribus, aquatilibusq;.

Nam

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 367 sur 413

Nam commune omnium genus, vt sint exitialia, non tamen ad adstrictum, & fluens referuntur, sed aliud est præter hæc genus. Quare & curatoria ipsorum communitas alia præter illam habetur, dicta præseruatrix. Methodicam quoque sectam primum designat similis in euidentibus consideratio, sed non in latentibus, seu abditis, quemadmodum in rationali secta. Hoc vnum intercedit discriminis, quòd in illa quoque similium inspectio, sed in obscuris consistit: secundum, ex simili in euidentibus, affectus, auxilia, tempora, particularia omnia generalia reducit. Attamen non euidentia tantum empiricorum more animaduertunt, sed particularibus, nullo gegerali cognito, insistunt. Tertium est ex communitatum indicatione curationem accipere: nec causas, vt Rationalibus in vsu est, exponere, neque facta in concursibus obseruatione eorum, quæ per experientiam conueniunt, vt Empirici faciunt, contentos esse.

CAPVT IV.

Qui trium Sectarum principes extiterint.

RAtionalis sectæ, & auctor, & princeps Hippocrates Cous fuit. Post hunc Diocles Carystius, Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Erasistratus Chius, Mnesitheus Athenienſis, Asclepiades Bithynus, Cianus, qui & Prusias dictus est. Empiricæ præfuit Philinus Cous, qui primus eam à rationali separauit, occasione ab Herophilo suo præceptore accepta. Quum autem suam vellent sectam antiquiorem fingere, Acronem Agrigentinum, quò rationali esset antiquior, ei dedisse initium dixerunt. A Philino Serapion Alexandrinus eâ sectâ floruit: Dein Apollonij duo, pater, & filius, Antiocheni: hos secuti Menodotus, & Sextus eam planè stabilierunt. Methodicen Themison Laodiceus Syrius incepit, qui ab Asclepiade Rationali occasiones nactus, ad methodicæ sectæ inuentionem se contulit. Thessalus Trallianus eam absoluit. Post hos Mnaseas, Dionysius, Proclus, Antipater. In ea autem de quibusdam dissenserunt Olympiacus Milesius, Menemachus Aphrodiseus, & Soranus Ephesius. Fuerunt nonnulli etiam adiuncti, vt Leonides Alexandrinus: quidam delecti, vt Archigenes Apameus Syrius.

CAPVT V.

Medicina scientiáne sit, an ars.

RAtionales aliqui, è quorum numero est etiam Erasistratus, medicinam partim scientiam, cuiusmodi est causarum notitia, item naturæ inspectio: partim coniecturam, vt curationem, & signa habere censuerunt. Methodici, & in vniuersum scientiam ipsam esse prædicant, sed vtrique à verò, maximéque methodici, aberrarunt. Scientia enim est conueniens, firma, & nunquam à ratione declinans cognitio: eam neque apud philosophos, præsertim dum rerum naturas perscrutantur, inuenias: multo sanè minus in re medica: imò, vt verbo expediam, ne ad homines quidem venit. Quamobrem medicina ars meritò dici potest: si quidem artis nomine comprehensionum,

κοινὸν γὰρ πάντων γένος, ὃ εἰς τὰ φθορεπιὰ, οὐχ ὑπαγόμενα τοῖς ἕτερα, ἢ ῥοώδη, ἀλλὰ ἕτερον παρὰ ταῦτα ὂν γένος· δεῖ γὰρ καὶ θεραπευτικὴ αὐτῶν κοινότης ἑτέρα πρὸς ἐκείνην, καὶ παραφυλακτικὴ λεγομένη. χαρακτηρίζει οὖν καὶ τὴν μεθοδικὴν αἵρεσιν, παρόσον μὲν ἡ τῶν ὁμοίου θεωρία ὑπὸ τῶν φαινομένων, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῶν ἀδήλων, ὡς ἐν τῇ λογικῇ αἱρέσει. ταύτην γὰρ καὶ δηλοῖ τις, ἐπεὶ καὶ ἐν ἐκείνῃ ἐστὶν ἡ τῶν ὁμοίου θεωρία, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἀδήλων. δεύτερον, ὅτι ἐν τῶν ἐν τοῖς φαινομένοις ὁμοίᾳ, ἀναγὴ εἰς τὰ καθόλου, πάθη τε ὑπὸ μέρους, τά τε πάθη, καὶ τὰ βοηθήματα, καὶ τοὺς καιρούς. ἀλλ' οὐχ ὡς οἱ ἐμπειρικοὶ τοῖς φαινομένοις μόνον παρέχουσιν· ἴσασιν δ' ἐν τοῖς ὑπὸ μέρους, καὶ οὐδὲν καθολικὸν ἴσασιν. τέταρτον δ' ἐν τῆς τῶν κοινοτήτων ἐνδείξεως τὴν θεραπείαν λαμβάνειν, καὶ μήτε τὰ αἴτια αὐτοῖς ὑπαγορεύειν, ὡς τοῖς λογικοῖς, μήτε τῇ ὑπὸ τῶν συνδρομῶν τηρήσει τῶν ἀπὸ πείρας ἀριθμούντων ἀρκεῖσθαι, ὡς τοὺς ἐμπειρικούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τίνες παρέξησαν τὴν τριῶν αἱρέσιων.

ΠΡοέστησαν δὲ τῆς μὲν λογικῆς αἱρέσεως, Ἱπποκράτης Κῷος, ὃς καὶ αἱρεσιάρχης ἐγένετο, καὶ παρ' ὃν συνέστησε τὴν λογικὴν αἵρεσιν. μετὰ δὲ τοῦτον Διοκλῆς ὁ Καρύστιος, Πραξαγόρας Κῷος, Ἡρόφιλος Καλχηδόνιος, Ἐρασίστρατος Κῖος, Μνησίθεος Ἀθηναῖος, Ἀσκληπιάδης Βιθυνὸς, Κιανὸς, ὃς καὶ Περισίας ἐκαλεῖτο. τῆς δὲ ἐμπειρικῆς παρέστησεν Φιλῖνος Κῷος. ὁ παρ' αὐτοῦ ἀποτεμνόμενος ἀπὸ τῆς λογικῆς αἱρέσεως, τὰς ἀφορμὰς ἔλαβεν παρὰ Ἡροφίλου, οὗ καὶ ἀκουστὴς ἐγένετο. θέλοντες δὲ ἀπορρίζειν ἑαυτῶν τὴν αἵρεσιν, ἵνα ᾖ πρεσβυτέρα τῆς λογικῆς, Ἀκρωνα τὸν Ἀκραγαντῖνον φασὶν ἀρχαῖον αὐτῆς. μετὰ Φιλῖνον ἐγένετο Σεραπίων Ἀλεξανδρεὺς, εἶτα Ἀπολλώνιοι δύο πατήρ τε καὶ υἱὸς Ἀντιοχεῖς. μεθ' οὓς Μηνόδοτος καὶ Σέξτος, οἱ καὶ ἀκριβῶς ἐκράτυναν αὐτήν. μεθοδικῆς δὲ ἦρξε μὲν Θεμίσων ὁ Λαοδικεὺς τῆς Συρίας, παρ' Ἀσκληπιάδου τοῦ λογικοῦ ἐφοδίοις χρησάμενος εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως. ἐτελείωσε δὲ αὐτὴν, Θεσσαλὸς ὁ Τραλλιανός. οἱ δὲ μετὰ τούτους, Μνάσεας, Διονύσιος, Πρόκλος, Ἀντίπατρος· διεστασίασαν δὲ περί τινων ἐν αὐτῇ, Ὀλυμπιακὸς ὁ Μιλήσιος, καὶ Μενέμαχος ὁ Ἀφροδισιεὺς, καὶ Σωρανὸς ὁ Ἐφέσιος. ἐλέγοντο δέ τινες, καὶ ἐπισυνῆφθαι, ὡς Λεωνίδης ὁ Ἀλεξανδρεύς. καὶ ἐκλεκτοί, ὡς Ἀρχιγένης ὁ Ἀπαμεὺς τῆς Συρίας.

CAPVT VI.

Medicina scientiáne sit, an ars.

TIνὲς τῶν λογικῶν, ὧν ἐστι καὶ Ἐρασίστρατος, ἐπέλαβον τὸ μὲν τὶ ὑπομνηστικὸν ἔχειν τὴν ἰατρικὴν, οἷόν ἐστὶν αἰτιολογικὸν, καὶ φυσιολογικὸν, ὃ δὲ στοχαστικὸν, οἷόν ἐστὶ θεραπευτικὸν, καὶ τὸ σημειωτικὸν. οἱ δὲ μεθοδικοὶ, καὶ δι' ὅλου ὑπομνήμην αὐτὴν ἀποκαλοῦσιν. διημάρτηνται δὲ ἅμφω τῆς ἀληθοῦς, καὶ μάλιστα οἱ μεθοδικοί. ὑπόμνημα γάρ ἐστι γνῶσις ἀραρυῖα, καὶ βεβαία, καὶ ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. αὕτη δὲ οὐδὲ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἐστὶ, μάλιστα ἐν τοῖς φυσιολογεῖν· πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, οὐκ ἂν εἴη ἐν ἰατρικῇ, ἀλλ' οὐδ' ὅλως εἰς ἀνθρώπους ἔρχεται. δεῖ τέχνη εἰκότως ἂν λέγοιτο ἡ ἰατρική. τέχνη γάρ ἐστι σύστημα ἐγκαταλήψεων,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 368 sur 413

καὶ διανοίων, ποιόν τε καὶ ποσὸν συλλογισμασμῶν, πρὸς ἃ τέλος νοσούσων χρήσιμον τῷ βίῳ. καταληπτὸς οὕτω καὶ αὕτη ἔγνωσα ἀνθρωπίνας, καὶ τοὺς ἰχθῦς τῷ πλήθει, ὡς σύστημα αὐτῶν εἶ), ἄλλως τε καὶ συλλογισμασμὰς, τουτέστι προτάσεις ἀλλήλαις, καὶ στοιχαδούσας, οὐχὶ ἀστοιχάρτητους, ἰδιώματα αὖ τέχνη ὀνομάζοιτο, ἐφαρμόζοντος αὐτῇ τὸ ὅρου τῆς τέχνης, καὶ εἰς ἃ χρήσιμον τῷ βίῳ νοῦσιν αἱ ἂν αὐτῇ καταληπτὰς. ὅπερ γὰρ ὃ σῴζειν, καὶ ὑγιάζειν τοὺς ἀνθρώπους προῆλθεν εἰς τὸ βίον. διττῆς δὲ οὔσης τεχνῶν διαφορᾶς, αἱ μὲν γὰρ τῶν καθ' ἑαυτὰς τέλεις ἀεὶ τυγχάνουσιν, ὡς τεκτονικὴ, καὶ ναυπηγικὴ, καὶ οἰκοδομικὴ. αἱ δὲ ἐφίενται μὲν τοῦ ἑαυτῶν τέλους, ὡς σκοπὸν, οὐκ ἀεὶ δὲ αὐτοῦ τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὡς ὅπερ ὃ πολὺ, δὴ καὶ στοχαστικὴ λέγονται. τούτων αὖ εἶη καὶ ἰατρικὴ, ὡς ῥητορικὴ, καὶ κυβερνητικὴ, καὶ τοξική. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα διαφορὰ τῶν τεχνῶν, διττὴ καὶ αὐτή. αἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶ) ἔχουσιν, μὴ δὲ τὸ παύσασθαι τῆς ἐνεργείας, οὐδὲν αὐτῶν ἀποτέλεσμα δείκνυται, ὡς ὀρχηστικὴ, καὶ κιθαριστικὴ, ἢ παλαιστρικὴ, ἢ πᾶσα μουσικὴ τέχνη. αἱ δὲ ἐν τῷ ἐνεργεῖν οὐδὲν ἔχουσιν ὅλως φαινόμενον ἔργον, ἀλλ' ὡς αὖ λίνος μέλλοντος ἔσεσθαι πρόδρασκευαστικὴ, μὴ ἢ τὸ ἀποχρῶσα τῆς ἐνεργείας, τότε αὐτῶν τὸ ἀποτέλεσμα φαίνεται, ὡς ἀγαλματοποιητικὴ, ἢ ζωγραφία, ἢ τεκτονικὴ, ἢ τῶν ἄλλων ὧν ὕστερον ὁρατὰ ἢ ἔργα. τούτων δὴ αὖ εἶη καὶ ἡ ἰατρική. ἐν γὰρ τῷ θεραπεύειν, οὐδέποτε αὐτῆς διαδείκνυται τὸ τέλος, ἐπισταμένης ἀεὶ πρὸς τὰς νόσους· ὅταν δὲ σωτελέσῃ τὰς θεραπείας, τότε ὑγιὴ τ' αὖ ἀνθρώπου ἀπέφηνεν.

A & opinionum ad finem quendam vitæ vtilem ſpectantium collectionem certa qualitate, & quantitate commeditatam intelligimus. Comprehenſiones igitur humanas, & quæ numero conſtitutionem quandam procreare queant, alioquin & commeditatas, hoc eſt ſibi concordes, ac conſonas, cohærentéſque, medicina habet: quo fit, vt artis vocabulum, cuius definitio ei conuenit, optimo iure commeretur, comprehenſionéſque in ea ad vitæ commoditatem pertinent. Quippe vt ſeruaret homines, ac ſanos tueretur, in vitam prodiit. Sed artium duplex eſt doctrina: quædam enim finem ſuum ſemper conſequuntur, vt fabrilis, nauium compactoria, ædificatoria. Quædam finem ſuum, ceu ſcopum appetunt, contingunt autem non ſemper, ſed plurimum. Vnde coniecturales quoque dicuntur: ex quarum numero medicina fuerit: quemadmodum rhetorica, gubernatoria, & ſagittandi ars. Eſt & alia doctrina, & ipſa duplex: quoniam aliquæ, dum fiunt, ſunt, & ſimul atque ab actione deſtiterint, nihil quod perfecerint oſtenditur, cuiuſmodi ſaltatoria, cithariſtica, palæſtrica, & quæuis alia ars muſica. Nonnullæ in actione euidens opus planè nullum habent, ſed tanquam futuri cuiuſdam præparatoriæ exiſtunt: vbi verò à functione ceſſauerint, tunc quid effecerint, apparet: qualis ſtatuaria, pictura, & fabrilis, tum aliæ, quarum opera poſt actionem perdurant. Inter has medicinam quoque numeres licet. In medendo enim, nondum eius finis innoteſcit, quippe quæ aduerſus morbos ſemper laboret: at, vbi curationem abſoluerit, tũc homini ſanitatẽ reſtituiſſe eam videre eſt.

B

C

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Τί ὅστιν ἰατρική.

D Ὁροις μὲν ἐχρήσαντο οἱ λογικοί· περιγραφαῖς δὲ οἱ ἐμπειρικοί· ὃ δὲ περὶ τούτων ζητεῖν, φιλοσόφοις μόνοις ἁρμόζει· ἁπλῶς δὲ ἔφασαν οὕτως ὡρίσαντο οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τὴν ἰατρικὴν, ἢ περιγραφήν. ἰατρικὴ ὅστι κατὰ μὲν Ἱπποκράτην, πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. πρόσθεσις μὲν τῶν ἐλλιπόντων, ἀφαίρεσις δὲ τῶν πλεοναζόντων, ὅπερ ἐν ἀνθρωπίνων σωμάτων. οὐ γὰρ ἅπερ ὅρους ἰατρικὸν φήσαντο, οὐκ ἔστιν ὅρος· τό τε μὴ παντάπασι ἀπαλλάσσειν τῆς νόσου τοὺς κάμνοντας, καὶ ὃ τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν, καὶ ὃ τοῖς κεκρατημένοις μὴ ἐγχειρεῖν. οὐ γὰρ ἐξ ὧν μὴ δύναται αἱ τέχναι, ἀλλ' ἐξ ὧν δύναται, οἱ ὅροι αὐτῶν εἰσιν. ἐρεῖ γὰρ αὐτῆς ὅσα μὴ δύναται, οὐ τὰ μὴ ὑπάρχοντα αὐτῇ εἰρήσει. οἱ δὲ νεώτεροι οὕτως ὡρίσαντο. ἰατρικὴ ὅστιν ἐπιστήμη, ὑγιείας μὲν τηρητική, νόσων δὲ ἀπαλλακτική, οὐκ ὀρθῶς. οὐ γὰρ αὐτὴ ταῦτα ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐνεργεῖ, ταῦτα ἀποτελεῖται, καὶ οὐκ ἀεί. δὴ οὐκ ἐκ τούτων συνέστηκεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀεὶ προδιαλαμβανομένων. ταῦτα δὲ ὅστι πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. ὥσθ' ἅπερ λαμβάνει ἡ ἰατρικὴ, ταῦτα εἶπεν αὐτῷ εἶναι ὁ Ἱπποκράτης, οἷς ὅπερ τε τῶν ὑγιαινόντων χρῆται, ὅταν τὴν ὑγείαν αὐτῶν συντηρῇ, καὶ ὅπερ τῶν νοσούντων, ἵνα τῶν νόσων ἀπαλλάττωνται· ἃ τοίνυν ἀεὶ ἐνεργεῖ, ταῦτά ὅστι τὰ συνιστάντα αὐτό, οὐ τὰ ἀπὸ τούτων ἀποτελούμενα. ἕτερον γάρ τί ὅστιν ἡ τέχνη, καὶ ἕτερον τὸ τέλος αὐτῆς. οὐ γὰρ ἐφίεται, τοῦτο ἄλλο τί ὅστι παρὰ ταῦτα, ἀμελὲς δὲ οὐκ ἀεὶ τοῦτο συνὼν αὐτῇ ἔχει. δὴ μέχρι μὴ τυγχάνῃ αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ τέλος αὐτῆς λέγεται, ἀλλὰ σκοπός, ὅταν δὲ τύχῃ, τέλος.

E

F

CAPVT VI.

Quid ſit medicina.

DEfinitionibus rationales vſi ſunt, & deſcriptionibus empirici: de quibus quæſtionem inſtituere philoſophis ſolum conuenit: enimverò veteres etiam medici hoc modò medicinam ſimpliciter, vel definierunt, vel deſcripſerunt. Medicina eſt, ex Hippocratis ſententia, adiectio, & detractio. Adiectio quidem deficientis, detractio autem ſuperantis in hominum corporibus. Quam enim definitionem medicinæ nonnulli putauerũt, reuera non eſt; ægros videlicet morbis non prorſus liberare, dolores lenire, morbique vehementiam retundere, malo victis manum non admoliri. Non enim ex iis, quæ artes non poſſunt, ſed ex his quæ poſſunt ipſarum definitiones ſunt, quæ enim ipſa non poteſt dicit, non quæ ipſi inſunt definit. Recentiores huiuſmodi definitionem vſurparunt. Medicina eſt ſcientia ſanitatis conſeruatrix, morborum depultrix. Non rectè habet: non enim ipſa hæc efficit, ſed ex illis quæ efficit, hæc proueniunt, idque non ſemper. Quapropter non ex his, ſed illis, quæ ab ea ſemper accipiuntur, conſtituta eſt. Hæc autem ſunt adiectio, & detractio. Proinde, quæ capit medicina, hæc ipſam eſſe dixit Hippocrates, quibus, & in ſanis vtitur, cum ſecundam ipſorum valetudinem conſeruat, & in ægrotis, vt morbis liberet. Quæ igitur ſemper facit, ea ipſam conſtituunt, non illa, quæ ab his effi iuntur. Aliud namque ars, aliud eius finis eſt. Quod enim appetit, id aliud ab ipſa eſt, idque non perpetuò ſecum habet. Quo fit, vt quatenus ipſum non contingit, neque finis eius, ſed ſcopus dicatur: quum autem contigerit finis.

Ita

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 369 sur 413

Ita gubernatoria, & ſagittandi ars; non à fine, quem non ſemper contingunt, ſed ab aliis, quibus conſtitutæ ſunt, & per quæ, vt finem aſſequantur, functiones obeunt, definitionem ſortiuntur. Porrò definitio hæc omnibus ferè poſt Hippocratem proba eſſe videtur. Herophilo, Medicina eſt ſcientia ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum. Trium enim horum cognitionem habet. Salubrium, quæ corporis humani conſtitutionem ita præparant, vt ex eis pulchrè inuicem aptatis ſanitas concilietur: Inſalubrium, quæ ſalubrem conuenientiam diſſoluunt. Neutrorum omnia ſunt auxilia, quæ ægris afferuntur, & eorum materia. Hæc enim prius quàm à medico excepta ſint, neutra, nec ſalubria, nec inſalubria ſunt.

οὕτως οὖν καὶ κυβερνητικὴ, καὶ ἐξικὴ οὐκ ἀπὸ τῶν τελῶν ὀρίζονται. οὐ γὰρ ἀεὶ τούτου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὅτε ὧν συνεστήκασιν, καὶ δι' ὧν ἐνεργοῦσιν, ἵνα τῶν τελῶν στοχάζωνται δοκεῖ δὲ τοῖς μὴ Ἱπποκράτει ἀρέσκουσιν ἀπασιν, ἔχειν ὁ ὅρος ὀρθῶς ἔχειν. Ηροφίλῳ δὲ, ὅτι ἰατρική ἐστιν ἐπιστήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων. τριῶν γὰρ τούτων γνῶσιν ἔχει, ὑγιεινῶν μὲν, ὅσα τῶν κατασκευαζόντων τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν, ὡς ὧν δυ ἁρμοσμάτων πρὸς ἄλληλα, ὃ ὑγιαίνειν συνίστασθαι. νοσωδῶν δὲ τῶν τὴν ὑγιεινὴν ἁρμονίαν διαλυόντων. οὐδετέρων δέ ἐστιν ἄπορα τὰ προσφερόμενα ἐν ταῖς νόσοις βοηθήματα, καὶ ἡ ὕλη αὐτῶν. ταῦτα γὰρ πρὶν ἢ παραληφθῆναι ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς, οὐδέτερά ἐστιν, οὐδὲ ὑγιεινά, οὐδὲ νοσώδη.

CAPVT VII.

Quot partes Medicinæ.

PArtes Medicinæ principes ſunt Phyſiologia, ætiologia, pathologia, Dieta ſanorum, ſemeiotice, therapeutice. Athenæus pro ſemeiotice materiam conſtituit, quę in therapeutice reperitur. nam ſine materia curatio fieri non poteſt. Semeiotice & ad curationem quidem neceſſaria, non tamen ipſa eſt curatio: materiæ enim beneficio curatio abſoluitur & materia quidem ſine curatione nihil aliud confert. Semeiotice etiam & ſine curatione neceſſaria, vt quæ curabilia quæque ſiue incurabilia cognoſcamus, vt in iis hæreamus, ne quum ſuſceeperimus impoſſibilia hallucinemur. Iam verò quinque partium medicinæ euiuſque ſubdiuiſio quædam eſt. Phyſiologia igitur pars quidem illius eſt, in qua de hominis natura diſſerimus: Diuiditur autem in tractationem elementorum, quibus homo componitur, tum in eam, quæ de generatione & formatione fœtus, tertio in interiorum, & exteriorum corporis partium ſpeculationem, cum cadauera diſſecamus, oſſiúmque rationes perſcrutamur: ætiologia quæ & pathologia in qua quæ præter naturam ſunt inquirimus, & morborum cauſas inueſtigamus & ſymptomatum concurſus, affectuum ſtatus diligenter indagamus. His enim incognitis nemo rectè nouerit, quomodo morbos curare conueniat: medicinæ pars ea quæ diæta ſanorum diuiditur in eam quæ ſanitatem tuetur, & in eam quæ morbos arcet præcauendo, ac in eam quæ à morbis ſurgentes reficit. Semeiotice in tres partes dirimitur, in præteritorum cognitionem, in præſentium inſpectionem, & futurorum prouidentiam. Similiter & ipſa therapeutice in tres partes diuiditur, in Diætam, Chirurgiam & Pharmaciam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Πόσα μέρη ἰατρικῆς.

ΜΕρη ἰατρικῆς τὰ μὲν πρῶτά ἐστι, τό τε φυσιολογικὸν, καὶ τὸ αἰτιολογικὸν, καὶ παθολογικὸν, καὶ τὸ ὑγιεινὸν, καὶ τὸ σημειωτικὸν, καὶ τὸ θεραπευτικόν. Ἀθήναιος ὁ αὐτὸ τὸ σημειωτικὸν, τὸ ὑλικὸν παρέλαβε, ὅ ἐστιν ἐν τῷ θεραπευτικῷ. οὐδὲν γὰρ τὸ ὑλικὸν, τὸ θεραπευτικὸν ἄνευ φύσεως εἴη. σημείωσις δὲ καὶ εἰς θεραπείαν μὲν ἀναγκαία, ἀλλ' οὐκ ἐστιν αὐτὴ ἡ θεραπεία. διαφέρει γὰρ τὸ ὕλης, ἡ θεραπεία συντελεῖται, καὶ τὸ μὴ ὑλικὸν αὖθις θεραπείας οὐδὲν ἕτερον συμβάλλεται. τὸ δὲ σημειωτικὸν, καὶ αὖθις θεραπείας ἀναγκαῖον, πρὸς τὸ εἰδέναι τίνα θεραπευτικὰ, καὶ τίνα ἀθεράπευτα, καὶ παρίστασθαι αὐτὰ, ὅπως μὴ ὑπὸ ἀλλομένοις ἀδυνάτοις σφαλλώμεθα. ἔστι δὲ καὶ τῶν πέντε μερῶν τῆς ἰατρικῆς ὑποδιαίρεσις ἐκάστου. Φυσιολογικὸν μὲν οὖν ἐστιν αὐτῆς μέρος, ἐν ᾧ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου διαλαμβάνομεν. διαιρεῖται δὲ εἰς τὴν παρὰ τῶν στοιχείων λόγον, ὃν ὧν συνέστηκεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰς τὴν παρὰ γένεσιν, καὶ διάπλασιν ἐμβρύου, καὶ τὴν εἰς τὰ τῶν ὁμοιομερῶν τοῦ σώματος ὑποσκεψιν, εἴτε ἀνατέμνομεν, εἴτε ὀστεολογοῦμεν. αἰτιολογικὸν δέ ἐστιν, ὃ καὶ παθολογικὸν, ἐν ᾧ παρὰ φύσιν ἐξετάζομεν, καὶ τὰς αἰτίας τῶν νόσων ἐρευνώμεθα, καὶ τὰς συνδρομὰς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τὰς καταστάσεις τῶν παθῶν πολυπραγμονοῦμεν. αὖθις γὰρ τούτων, οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἐπίστασθαι πρὸς αὐτὰ τὴν θεραπείαν. διαιρεῖται δὲ καὶ τὸ ὑγιεινὸν μέρος τῆς ἰατρικῆς, εἴς τε τὸ σωτηρητικὸν ὑγείας, καὶ εἰς τὸ προφυλακτικὸν τῶν νόσων, καὶ εἰς τὸ ἀναληπτικὸν ἀπὸ τῶν νόσων. διαιρεῖται δὲ καὶ τὸ σημειωτικὸν εἰς τρία, εἴς τε ὑπόγνωσιν τῶν παρελθυθότων, καὶ εἰς τὴν ὑποσκεψιν τῶν συνεστώτων, καὶ εἰς πρόγνωσιν τῶν μελλόντων. τὸ δὲ θεραπευτικὸν ὁμοίως, καὶ αὖθις εἰς τρία διαιρεῖται, εἴς τε δίαιταν, καὶ χειρουργίαν, καὶ φαρμακείαν.

CAPVT VIII.

An medicinæ diuiſio in quinque partes neceſſaria ſit.

TRactare igitur res quidem naturales neceſſarium eſt, quoniam haud poſſibile eſt quę præter naturam ſunt, illum cognoſcere qui non prius nouerit ea quæ ſunt ſecundum naturam: nam præter illorum naturam, morbi conſiſtunt. De cauſis autem & morbis agere neceſſarium quoque eſt,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Εἰ ἀναγκαία, ἢ εἰς τὰ πέντε μέρη τῆς ἰατρικῆς διαίρεσις.

ΤΟ μὲν οὖν φυσιολογεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅτι οὐκ οἷόν τε τὰ παρὰ φύσιν εἰδέναι, μὴ πρότερον ὑποταμόμενον τὰ κατὰ φύσιν. παρὰ γὰρ τούτων φύσιν συνίσταται τὰ νοσήματα. τὸ δὲ αἰτιολογεῖν, καὶ παθολογεῖν, καὶ αὖθις ἀναγκαῖα. τὸ μὲν, ἵνα τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἴδωμεν, πρὸς ἃς δεῖ συνίστασθαι

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 370 sur 413

ὃ δὲ, ἵνα καὶ αὖθις παῦθ' ὑποδείξωμεν τὰ καινοτομησόμενα τοῖς παλαιοῖς, καὶ τὰς καταστάσεις αὐτῶν. διάγνωσις δὲ καὶ ἡ τῶν συμπτωμάτων, συνεδρεύόντων τοῖς πάθεσιν ὑπόγνωσις· ἀπὸ γὰρ τῆς τούτων συνόδου, ἣν συνδρομὴν καλοῦσιν οἱ ἐμπειρικοὶ, τὰ πάθη εἰδοποιοῦνται. ἀλλ' οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ ὅπῃ τοῖς συνδρομαῖς ἐτήρησαν τὰ τοιαῦτα ἕκαστον συμπτώματα ἁρμόζοντα· τοῖς δὲ μεθοδικοῖς, τὰ πάθη ὑποδείκνυται τὴν θεραπείαν, ὡς τοῖς λογικοῖς τὰ αἴτια. δέχεται δὲ ὑποδεῖν ἥπιον οἱ λογικοὶ, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰς συνδρομάς. ὃ δὲ πᾶν, τοῖς αἰτίοις προσέχουσιν. αἰτίων δὲ, τὰ μὲν προηγούμενα, τὰ δὲ συνεκτικὰ, τὰ δὲ συνεργὰ, τὰ δὲ συναίτια, τὰ δὲ προηγούμενα. προηγούμενα μὲν οὖν ἐστιν, ὅσα προηγεῖται, καὶ ποιήσαντα, ἀπαλλάττεται, ὡς ψῦξις, κόπος, ἔγκαυσις, ἀπεψία. συνεκτικὸν δὲ αἴτιόν ἐστιν, οὗ πρόντος, πάρεστι καὶ ὁ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμένου, λύεται, ὡς σκόλοψ, καὶ βέλος, συναίτιον δὲ ὃ καθ' αὑτὸ μὲν διαφθεῖρον ποιεῖν ὃ πάσχει, ποιοῦν δὲ καὶ σὺν ἑτέρῳ, ὡς λίθος ἐν κύστει, καὶ φλεγμονή. ἀμφότερα γὰρ ἰσχουρείας αἴτια. διάφορα δὲ καὶ καθ' ἑαυτὰ, ἑκάτερον τὴν ἐπιχολὴν τὴν οὖρον ὑπιφέρειν. συνεργὸν δέ ἐστι μέρος αἰτίου, καθ' ἑαυτὸ μὲν, οὐ διαφθεῖρον ὑπιτελέσαι ὃ πάσχει, συνεργαζόμενον δὲ ἑτέρῳ. ὡς συνεργεῖ λαγνεία τοῖς ἀφροδίτην, καὶ ἐξαίρεσις τοῖς αἵματος ἀναγωγιμόν. προηγούμενον δέ ἐστι αἴτιον ὃ ὑπὸ τῶν προηγουμένου, ἢ καταβαλλόμενον, ἢ συνεργούμενον, οἷς πλεονασμὸς αἵματος γίνεται μὲν ὑπὸ πλήθους ἕξεως, προηγεῖται δὲ τῆς κατ' Ἐρασίστρατον ἀπρεμπλώσεως, ἣ τις ἐστὶ συνεκτικὴ αἰτία τῶν νοσημάτων πάντων· αἵματος δὲ τῶν προηγουμένου οὐ γίνεται. ὃ δ' ὑγιαῖνον, οὐ μόνον ὡς μέρος ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς κάλλιον τῶν θεραπευτικοῦ προηγήσεται αὐτοῦ. πολὺ γὰρ ἄμεινον τῶν ἀπαλλάξαι τὸ νόσου, ὃ μηδὲ πάσχοντα ἐᾶσαι νοσῆσαι. ὥσπερ καὶ κυβερνήτην ἀρετωτέρου, ὃ πρὶν εἰς χειμῶνα ἐμπεσεῖν, διασῶσαι θαι, ἢ χειμαζόμενα, καὶ κινδυνεύσαντα, ἐκφυγεῖν. διαφέρει δὲ οὐ ταῖς ὑγιαινούσαις πάλιν, ὃ οὐ ὑγιεία διατηρῆσαι, τῶν προφυλάξαι νόσοις ὑπούσας. ὃ μὲν γὰρ διὰ τῆς συνήθους διαίτης προεγίνεται. ὃ δὲ ἤδη δεῖται θεραπευτικῶν βοηθημάτων εἰς ὃ προκαταλαμβάνεσθαι, ἢ προδιαλύσαι, μέλλουσάν συνίστασθαι νόσον. ὅσα γὰρ ἤδη γενόμενα πάθη ἰᾶται, τοῦτα καὶ πρὶν, ἢ γένεσθαι κωλύει συστῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ ὃ ἀναληπτικὸν, τούτων διαφέρει. ὁ γὰρ ἀναλαμβάνων οὐκέτι μὲν παρὰ φύσιν ἔχει, οὔπω δὲ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὁδῷ, ἀπὸ ἀπαλλαγεὶς τοῦ παρὰ φύσιν, εἰς ὃ κατὰ φύσιν, διαφέρει γὰρ ἑτέρας ἀγωγῆς δεῖται, οὔτε θεραπευτικῆς, οὐ γὰρ νοσεῖ, οὔτε τῆς ὑπὲρ τὴν ὑγιαίνοντων, οὔπω γὰρ τελείως ὑγιαίνει. διὸ οὐ δύναται ἐπ' αὐτῶν παραλαμβάνεσθαι, οἷα καὶ ὅσα ὑπὲρ τὴν ὑγιαίνοντων. ὃ δὲ σημειωτικὸν μέρος τῆς ἰατρικῆς, ἀναγκαιότατόν ἐστιν εἰς θεραπείαν τὴν κατὰ διαιτῶν. τά τε γὰρ προγεγονότα συμπτώματα, καὶ τὰ πρόντα πολυπραγμονοῦμεν, εἰς ὃ δύναται τὰν αἰτίαν τῆς νόσου. ἀναγκαιότατον δὲ καὶ εἰς ὃ προγνῶναι, εἴτε ὀλέθριον, εἴτε σωτηρικὸς εἴη ὃ νόσημα. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ χειρουργίαν, καὶ τὰ διὰ φαρμάκων θεραπεύόμενα, οὔτε αὐτὰ σημειώσεως συντελῆται, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν, ὁμοίως δεῖται τῆς προγνωστικῆς σημειώσεως, τοῖς ὃ εἰδέναι τινα αὐτῶν ἀθεράπευτα ἐστι, καὶ τινα θεραπευτὰ μὲν, βλαπτόντα δὲ μεγάλως, ἢ ἀναιρεῖν τα ἐὰν θεραπεύῃ. τῶ θεραπευτικοῦ δὲ διαιρουμένου εἰς τε διαιτῶν, καὶ φαρμακείαν, καὶ χειρουργίαν.

A cùm vt affectuum cauſas, quibus reſiſtere conuenit, intelligamus: tum vt etiam ipſos affectus à veteribus appellatos, eorúmque ſtatus cognoſcamus. Vtilis ſanè, & ſymptomatum quæ affectus comitantur cognitio eſt, nam ab horum congreſſu, quem Empirici concurſu vocant, corporis vitia ſpeciem nanciſcuntur. Quanquam iidem Empirici in concurſibus, quæ cuique accidenti conueniant, obſeruarunt. Methodicis autem curationem affectus indicant, quemadmodum Rationalibus cauſæ, licet ipſi nihilominus tum affectus, tum concurſus inquirant. Totum autem cauſis attri-
B buunt, quarum nonnullæ euidentes, aliæ continentes, quædam coadiuuantes, aliquæ concauſæ, reliquæ antecedentes dicuntur. Euidentes, ſunt quæ vbi aduerſam valetudinem crearunt, ſeparantur, vt frigus, labor, Solis exuſtio, cruditas. Continentes, cum præſentes ſunt, & morbi quoque adſunt: cum tolluntur, morbi etiam diſcedunt, vt ſpina, & telum. Concauſæ, quæ affectum ſua vi poſſunt generare: generant verò, & alteri cohærentes, vt lapis in veſica, & inflammatio. Nam ambæ vrinæ ſuppreſſionis cauſæ ſunt, etſi per ſe vtraque illam generare poſſit. Coadiutrices cauſarum
C partes quæ ſua virtute morbum efficere non poſſunt, ſed alteri auxiliantur, vt libido articularem morbum promouet, & remigatio ſanguinis eruptionem. Antecedentes, quæ ab euidentibus, vel præparantur, vel coadiuuantur, vt ſanguinis abundantia, alimenti copiæ ſoboles eſt. Præcedit autem Eraſiſtrati coincidentiam, quæ omnium morborum cauſa eſt conjuncta, verùm citra antecedentem non accidit. Porrò Diæta ſanorum, non ſolum vt pars medicinæ, ſed tanquam potior eâ, quæ medetur, ei præponitur. Multo enim præſtat morbum prorſus non admittere, quàm morbo liberare: quemadmodum, & gubernatori longè præſta-
D bilius eſt, ante quàm in tempeſtatem incidat, iter abſoluere, quàm cùm iactatus, periclitatuſque fuerit euadere. Atqui differunt rurſus in ſalubri Diæta, ſanitatem tueri, & morbos inceſſentes longius arcere. Etenim primum conſueta victus ratione adminiſtratur: alterum iam indiget curatoriis auxiliis, vt morbum, qui conflari debet, ſupprimat, ac diſſoluere anticipet: ſiquidem quæ iam ortis affectibus medentur, eadē quoque prius, quàm oriantur, prohibent illos conſiſtere. Similiter pars quam refectricem appellant, differentiæ cum illis nonnihil habet. Qui enim recreat vires, recolligitque,
E vt non amplius præter naturam, ita ſecundum naturam ſe nondum habet, ſed ab eo, qui præter naturam eſt, nuper habitu ſolutus ad naturalē migrat. Quamobrē aliam victus rationē deſiderat, nec curatoriā, non enim ægrotat: nec eam, qua ſani vtuntur, vt qui nondū abſoluta fruatur ſanitate. Quo fit, vt nec qualitate, nec quātitate paria ſanis poſſit aſſumere: quæ autē pars medicinæ ſemeiotice dicitur, curationi morborū per victū ſummè eſt neceſſaria: nā prēterita, & præsētia ſymptomata ad morbi causā inueniendā diligenter inſpicimus. Inſuper maxima eius neceſſitas eſt ad præſagiēdū, mors, an ſalus expectanda ſit. Pari modo medicina, quę manu medetur, tū illa, quæ medicamētis auxiliatur, ſine indiciorū obſeruatione non abſoluitur: quippe
F præſagia eodē modo deſiderāt, quib. ſcias, quę curationem non admittunt, quæq; eam recipiūt quidem, ſed vehementer, aut offendunt ægrum, ſi curentur, aut è medio tollunt. Quum verò therapeuticè diuidatur in Diætam, Pharmaciam & Chirurgiam:

giam. Diæta auxiliorum, quæ digerendi, apponendi, & concoquendi facultatem habent, est administratio: Quæ omnibus quidē ægrotis, sed præcipuè febrientibus in vsu est. Chirurgia pars curatoriæ est: ea incisionibus, vstionibus, & ossium in suam sedem deductione homines curat. Pharmacia, nudis medicamentis interiores affectus, & exteriores sanat: victus enim conuenientem rationem, quandoque verò manuum opus requirit, quemadmodum chirurgia, & victus ratio medicatione vtuntur. Itaque à rerum naturæ contemplatione altius auspicabimur: quoniam nec in sanis secundam valetudinem tueri, nec in ægris morbi causam cognoscere, nec signis quid deprehendere, nec curare rectè possis, ignorans, quibus homo elementis constet, & quomodo his immutatis à natura quam obtinebant prius, morbi nascuntur.

A δίαιτα μὲν ἐστὶν ἀγωγὴ διαφορητικῶν, καὶ προσθετικῶν, καὶ συμπεπτικῶν βοηθημάτων, παραλαμβανομένη μὲν ἐπὶ τῶν νοσούντων πάντων, τὸ δὲ κῦρος ἔχουσα ἐπὶ τῶν πυρεττόντων. χειρουργία δέ ἐστι μόριον τοῦ θεραπευτικοῦ διὰ τομῶν, καὶ καύσεων, καὶ τῆς περὶ τὰ ὀστᾶ διορθώσεως ὑγιάζουσα τοὺς ἀνθρώπους. φαρμακεία δέ ἐστιν εἶδος θεραπείας διὰ ψιλῶν φαρμάκων, τά τε ἐντὸς πάθη, καὶ τὰ ἐκτὸς ἰωμένη. δεῖ μὲν γὰρ καταλλήλου διαίτης, ποτὲ δὲ καὶ χειρουργίας προσδεομένη, ὥσπερ γε ἡ χειρουργία, καὶ δίαιτα προσχρῶνται φαρμακείᾳ. ἄνωθεν οὖν ἀπὸ φυσιολογίας ἀρκτέον,

B ἐπειδὴ παρ οὔτε ἐν ὑγιείᾳ συντηρεῖν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν νοσούντων, αἰτιολογεῖν, οὐδὲ σημειοῦσθαι, οὐδὲ θεραπεύειν ὀρθῶς δύναιτ' ἄν τις, μὴ ἐπεσκεμμένος ἐκ τίνων στοιχείων ὁ ἄνθρωπος συνέστηκεν, καὶ πῶς τρεπομένων τούτων παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, αἱ νόσοι γίνονται.

CAPVT IX.

De elementis hominem constituentibus.

Constat igitur homo quemadmodum docuit Hippocrates in libro de natura humana, ex primis mundi elementis ex igne, aëre, aqua, terra, non quod ex his ipsis, sed proportione ipsis respondentibus homo constituatur. Atqui ex ipsius Hippocratis sententia, dum dissoluitur, in hæc prima resoluitur, & vnumquodque rursus in suam ipsius naturam, homine vita defuncto, redire necesse est, siccum in siccum, frigidum in frigidum, calidum in calidum, humidum in humidum. Huiusmodi tum animantium, tum aliorum vniuersorum natura est: omnia similiter oriuntur, & desinunt similiter: conflatur enim ex his prædictis eorum natura, & ex prædictis in eadem finit. Vnde singula originem nacta sunt, eò quoque reuertuntur, quemadmodum Homerus inquit,

Vos aqua, vos tellus cunctos aliquando tenebit.

Innuens dissolutionem in hæc futuram. Cæterùm hominem velut ex secundis, & humanæ naturæ vicinis quatuor humoribus, sanguine, pituita, bile tum flaua, tum atra constitutum esse physici pronunciant: quoniam fœtus in prima sui formatione ex genitura, & sanguine, qui è matre per vrachum influit, auspicium cœpit: in his autem quatuor humores erant. Hi verò ex tribus, & compositis hominem iam genitum, ex hisce tribus constare affirmant, humidis, siccis, & spiritibus, quæ Hippocrates continentia, contenta, & impetum facientia, appellat. Continentia igitur sunt solida omnia, vt ossa, nerui, venæ, arteriæ, ex quibus, & musculi, & carnes, totaque corporis moles compacta est, ad hæc interiorum exteriorumque concretiones. Contenta verò humida sunt, quæ in vasis per totum corpus dispersa feruntur. Atque hæc quatuor prædictos humores vocat Hippocrates. Impetum facientia spiritus sunt, quos veteres duos, animalem, & naturalem numerant: Stoici tertium inuehunt quem hecticum nominant. Erasistratus vasa triplicia, neruos, venas, arterias, omissis spiritibus, & humidis, tanquam initia, & totius corporis elementa constituit. Nam duplici materia regi animal affirmat, sanguine tanquam alimento, spiritu

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ στοιχείων ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος συνέστηκεν.

C Συνέστηκε τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἀκολούθως τοῖς φυσικοῖς, καθ' Ἱπποκράτην, ἐκ τῶν κοσμικῶν τῶν πρώτων στοιχείων, ἐκ πυρὸς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς. οὐχ ὡς ἐκ τούτων αὐτῶν, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἀναλόγων αὐτοῖς, συνεστῶτος τοῦ ἀνθρώπου. ἐν δὲ τῷ διαλύεσθαι, εἰς ταῦτα τὰ πρῶτα ἀναλύεται, καθὼς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, ἔφη. καὶ πάλιν ἀνάγκη ἀποχωρέειν εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν ἕκαστον, τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, τό τε ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμόν. τοιαύτη δὲ καὶ τῶν ζώων ἐστὶν ἡ φύσις, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τῶν τε ὁμοίως πάντα, καὶ τελευτᾷ ὁμοίως. συνίσταται γὰρ

D αὐτῶν ἡ φύσις ἀπὸ τούτων τῶν εἰρημένων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα εἰς τὸ αὐτό· ὅθεν παρ συνέστηκεν ἕκαστον, ἐνταῦθα καὶ ἀπεχώρησεν. καθὰ καὶ Ὅμηρος ἔφη,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ, καὶ γαῖα γένοισθε.

δηλῶν τὴν εἰς ταῦτα διάλυσιν. ὡς δὲ ἐκ τῶν δευτέρων, καὶ ἐγγὺς ὄντων τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν, αἵματος καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς ξανθῆς τε, καὶ μελαίνης συνεστάναι φασὶ τὴν ἄνθρωπον. διότι ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει τοῦ ἐμβρύου, ἔκ τε τοῦ γόνου, καὶ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς ἐπιῤῥέοντα αἵματος διὰ τοῦ οὐραχοῦ, ἡ σύστασις τῶν τοῦ τικτομένου. ἐν δὲ τούτοις ἦσαν οἱ τέσ-

E σαρες χυμοί. οἱ δὲ ἐκ τῶν τριῶν καὶ συνθέτων, τὴν ἤδη γεννώμενον ἄνθρωπον, ἐκ τῶν δέ φασι συγκεῖσθαι, ἔκ τε τῶν ὑγρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ πνευμάτων. καλεῖ δὲ αὐτὰ Ἱπποκράτης ἴσχοντα, ἰσχόμενα, καὶ ἐνορμῶντα. ἴσχοντα μὲν οὖν ἐστιν ὅσα στερεά, ὀστᾶ καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, ἐξ ὧν οἵ τε μύες, καὶ αἱ σάρκες, καὶ πᾶς ὁ τοῦ σώματος ὄγκος πέπλεκται, τῶν τε ἐντὸς, καὶ τῶν ἐκτὸς τὰ συγκρίματα. ἰσχόμενα δέ ἐστι τὰ ὑγρὰ τὰ ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐμφερόμενα, καὶ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα διεσπαρμένα, ἅπερ καλεῖ Ἱπποκράτης χυμοὺς τέσσαρας τοὺς προειρημένους. ἐνορμῶντα δέ ἐστι τὰ πνεύματα. πνεύματα δὲ κατὰ τοὺς παλαιοὺς δύο ἐστὶ, τό τε ψυχικὸν, καὶ τὸ φυσικόν. οἱ δὲ Στωϊκοὶ, καὶ τρίτον εἰσάγουσιν τὸ ἑκτικὸν, ὃ καλοῦσιν ἕξιν. καὶ Ἐρασίστρατος δὲ, ὡς ἀρχὰς, καὶ στοιχεῖα ὅλου σώματος ὑποτιθέμενος τὴν τριπλοκίαν τῶν ἀγγείων, νεῦρα, καὶ φλέβας, καὶ ἀρτηρίας, παραλείπει τά τε ὑγρὰ, καὶ τὰ πνεύματα. δυσὶ γὰρ ὕλαις ταῦτα διοικεῖσθαι λέγει τὸ ζῶον, τῷ μὲν αἵματι ὡς τροφῇ,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 372 sur 413

τῷ δὲ πνεύματι, ὡς συνεργῷ εἰς τὰς φυσικὰς ἐνεργείας. οὐ μὴν λαμβάνῃ δὲ αὐτὰς, ὡς ἀρχάς. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν σωμάτων εἴδη διείσκεται, οὐκ ἐκ τῆς τριπλοκίας συγκείμενα, οἷς δοκοῦσι ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὁ μυελὸς, καὶ πνεύματα καὶ ὀστᾶ. τὸν μὲν οὖν ἐγκέφαλον, ἢ τὸν μυελὸν πρόσχυμα ψυχῆς τροφῆς λέγειν, ὡς τινὲς πεπείκασι. καὶ τὸ ἧπατος, καὶ καρδίας, καὶ πνεύμονος τινὲς σύστασιν. τὰ δὲ ὀστέα, οὐδὲ πρόσχυμα τῆς ψυχῆς δυνατὸν λέγειν, οὐδὲ ἐκ τῶν προειρημένων τεττάρων ἀτρείων πεπλέχθαι. καὶ δὲ Ἀσκληπιάδου στοιχεῖα ἀνεφάνησαν, ὄγκοι θραυστοὶ, καὶ πόροι. καὶ δὲ τὰ Ἀδιαφόρου στοιχεῖα ἀνεφάνησαν, οὐ τὰ τέσσαρα προσφυῆ σώματα πῦρ, καὶ ἀὴρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ, ἀλλ' αἱ ποιότητες αὐτῶν, ὃ θερμὸν, καὶ ὃ ψυχρὸν, καὶ ὃ ξηρὸν, καὶ ὃ ὑγρὸν, ὧν δύο μὲν τὰ ποιητικὰ αἴτια ὑποτίθεται, ὃ θερμὸν, καὶ ὃ ψυχρὸν, δύο δὲ τὰ ὑλικὰ, ὃ ξηρὸν, καὶ ὃ ὑγρὸν, καὶ πέμπτον παρεισάγει καὶ τοῖς Στωϊκοῖς, ὃ διῆκον διὰ πάντων πνεῦμα, ὑφ' οὗ τὰ πάντα συνέχεσθαι, καὶ διοικεῖσθαι. Ἱπποκράτης μὲν οὖν διὰ τριῶν κεχώρηκεν, εἰπὼν στοιχεῖα ἀνεφάνησαν ἔχοντα, ὁρμὴν, φορμῶντα, δι' ὧν τὰ πάντα τῶν μετ' αὐτὸν προείληφε στοιχεῖα, καὶ τινὲς καὶ στοιχείων φυσιολογίαν τε, καὶ ἀπολογίαν τῶν κατὰ φύσιν, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν, οὐκ οἶδ' ὅπως μίαν οὖσαν τινὲς θείαν ταύτην, καὶ ἀληθῶς Ἀσκληπιοῦ ἰατρικὴν, τριχῆ διανειμάμενοι, καὶ διαπασάμενοι τὰ ἐν αὐτῇ συμφυῆ μέρη, οἱ μὲν μόνοις τοῖς χυμοῖς τῶν τε κατὰ φύσιν τινὲς σύστασιν, καὶ τῶν παρὰ φύσιν τινὲς αἰτίαν ἀνέθεσαν, ὡς Πραξαγόρας, καὶ Ἡρόφιλος. οἱ δὲ τὰ στερεὰ σώματα, τὰ ἀρχικὰ, καὶ στοιχειώδη ὑποτεθέμενοι, τά τε φύσει συνεστῶτα ἐκ τούτων, καὶ τῶν νόσων τὰς αἰτίας ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν, ὡς Ἐρασίστρατος, καὶ Ἀσκληπιάδης. οἱ δὲ περὶ Ἀθηναῖον, καὶ Ἀρχιγένη, μόνῳ τῷ διήκοντι δι' αὐτῶν πνεύματι, καὶ τὰ φυσικὰ συνεστάναι τε, καὶ διοικεῖσθαι, καὶ τὰ νοσήματα πάντα, τούτου πρότερον παθητῶς γίνεσθαι ἀποφήναντο, ὅθεν καὶ πνευματικοὶ κεκλήκασι.

tanquã naturę functionibus obeundis coadiutore: non autem ea, vt principia, accipit. Multæ sanè aliæ corporum species non ex tribus illis compositę inueniũtur, vt verbi gratia cerebrum, medulla, atque ossa omnia. Cerebrum igitur, vel medullam nutrimẽti affusionem, audet appellare, sicut adipem, iecinoris, lienis, & pulmonis consistẽtiã. At ossa neque nutrimenti affusionẽ, neque ex prædictis vasis triplicibus composita esse dicere possit. Asclepiadi hominis elementa sunt corpuscula manantia, fragiliáque & inuisibilia foramina. Secundum Athenæi sententiam non quatuor illa prima corpora, ignis, aër, aqua, terra, sed eorum qualitates calidum, frigidum, siccum & humidum. Ex quibus duo causarum efficientium munere fungi, puta calidum, & frigidum: duo materialium, siccum, & humidum supponit. Quintum verò ex Stoicorum opinione introducit spiritum cuncta penetrantem, à quo omnia contineantur, & gubernentur. Hippocrates cum trifariam hominis elementa diuisisset, in continentia, contenta, & ea, quæ impetum faciunt, quibus omnia post ipsum elementis comprehendit, nec non naturæ elementorum tractationem, eorum quæ præter naturam sunt causas, haud scio, quomodo successores eius vnam illam re vera diuinam Æsculapij medicinam in tres partes sibi cohærentes distribuerint, atque diuulserint. Alij enim humidis tum eorum, quæ secundum naturam habent constitutionem, tum causam eorum, quæ præter naturam solis attribuere, vt Praxagoras, & Herophilus: Alij solidis corporibus initia, & elementa attribuentes, ex his, tum quæ natura consistunt, tum morborum causas inde capiunt, vt Erasistratus, & Asclepiades. Athenæus verò, & Archigenes, spiritu solo ea penetrante, tum naturalia consistere, ac gubernari, tum morbos vniuersos hoc prius offenso creari dixerunt. Vnde & spiritales, veluti qui omnia spiritibus attribuant, nuncupantur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ονομασίαι τῶν ἐκτὸς μερῶν τοῦ σώματος.

Περὶ δὲ τῶν ἐκτὸς μερῶν τοῦ σώματος, ἢ μερίων, καὶ τίνες αἱ ὀνομασίαι αὐτῶν, πρῶτος μὲν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπεχείρησε διδάξαι τε καὶ συγγράψαι. ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῖς μεταγενεστέροις ἰατροῖς ἔδοξε καὶ αὐτοῖς, τὰ αὐτὰ πραγματεύεσθαι, ὅπως μὴ τὸν χεῖρα ὑπιφέροντες δηκνύουσιν ἕκαστον τῶν μερῶν, ἢ τῶν μερίων, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀνομασίας αὐτάρκη ἔχωσιν τὴν δήλωσιν αὐτῶν. μάλιστα δὲ τοῦτο, οἱ περὶ Ἐρασίστρατον ἐζήλωσαν, ὡς Ἀπολλώνιος ὁ Μεμφίτης, καὶ Ξενοφῶν ὁ πρὸ αὐτοῦ. διαιροῦσι γοῦν ὅλον σῶμα, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἰατροὶ εἰς τέσσαρα, κεφαλὴν, χεῖρας, θώρακα, καὶ σκέλη. οἱ δὲ ἄλλοι εἰς πλείονα καταδιαιροῦντες τὰ προσφυῆ τέσσαρα εἰς ἕτερα μέρη τοῦ ὅλου, οὐχ ὡς ἐκείνων μόρια. κεφαλῆς μὲν οὖν ὅλης ὁ μὲν πρῶτος κύκλος, μέρος ἂν λέγοιτο τοῦ ὅλου σώματος. τούτης δὲ μόρια, ὃ μὲν ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν ὀφρῶν ψιλὸν τεῖχος, ἀπὸ ὠτὸς ὠτὸς ἐπὶ οἷς μέτωπον καλεῖται. ὃ δὲ ἐπάνω τούτου τετειχωμένον, βρέγμα. τὰ δὲ πρὸ ἑκάτερα τούτου, ἐπάνω τῶν ὤτων κρόταφοι. ὃ δὲ ἀπὸ ὀφρῶν ὃ βρέγμα, καὶ μέσον τῆς κεφαλῆς κορυφὴ, ἀφ' ἧς καὶ δοκεῖ ἄρχεσθαι ἡ ἔκφυσις τῶν τειχῶν, ὡς ἀπὸ κέντρου κύκλος. ὃ δὲ μετὰ τὸν κορυφὴν, ἐκ τῶν ὄπισθεν, ὡς ὑπὸ τοὺς τένοντας καταβαῖνον, ἰνίον.

CAPVT X.

Exteriorum corporis partium appellationes.

De externis corporis partibus, seu particulis, & quæ earum nomina sint, primus Aristoteles docuisse simul, ac conscripsisse creditus est. Temporis autem processu medicis quoque ipsis posterioribus de iisdem tractare necessarium visum est, ne manu allata, quamque partem, aut particulam ostenderent, sed ex appellatione sufficientem earum notitiam haberent: quorum in numero id maximè fuerunt Erasistrati sectatores æmulati, vt Apollonius Memphites, & hoc prior Xenophon. Diuidunt igitur totum corpus Ægyptij medici quadrifariam, in caput, manus, thoracem, & crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt, nempe in alias totius partes, non vt illarum particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipsius corporis dicetur. Huius particulæ sunt hæ. Anterior superpositæ superciliis, pilis nuda, inter vtramque aurem sita, Frons nominatur. Hac superior capillis intecta, Sinciput. Partem ab vtroque sinciputis latere supra aures sitam, Tempora appellamus. In media capitis regione sinciput superante est Vertex: vnde velut à centro circulus, capillorum exortus incipere videtur. Post verticem à posteriore capitis parte ad vsque tendones, Occiput descendit.

A priore

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 373 sur 413

A priore ſub tota fronte, auribus, oculis, naſo, & ore ad mentum vſque circumſcripta, à ſuperciliis incipiens, Facies dicitur. Vbi enim frons à ſuperioribus deſcendens deſinit, Supercilia, ceu termini eius eminentes, & pilis conſiti eam excipiunt. Qua autem frons ad tempora porrigitur, in ipſius terminis Aures ſitæ ſunt, quarum pars aperta Ala dicitur, refracta ab anteriori in poſterius ipſis ſummitatibus inflexis cubiformis, ſub qua ſemicirculus rotundus in mucronem exurgens, ſcalper appellatur. Huius acumini concauum, quod ſubiacet, conchula. In huius medio rotundum foramen, meatus auditorius vocatur, ſub quo particula B pinguis ab aure ſuſpenſa lobus eſt ſeu auricula, ſuperior pinna. Oculi ſuperciliis ſubiacent, quæ & lumina dicuntur, nempe tota figura cum ipſis particulis. Superius inferiúſque interiores tunicas contegentes, palpebræ appellantur, hæc inferior, illa ſuperior. Committuntur inuicem crebro, & extremo tactu ad viſus recreationem, & ad prohibendum, ne quid extrinſecus violenter oculis incidat: maximè verò, quemadmodum in ſomnis, viſoriæ virtutis auertendæ gratia, quo melius homo conquieſcat. Partes autem iuxta oculos totos ſitæ, qua palpebræ inC uicem committuntur, tarſi nominantur: vnde pili proueniunt, quos cilia nuncupant, à quibus orta ſunt, ducto nomine. Facti autem in hoc ſunt pili iſti, vt viſorium ſpiritum, vel, vt quidam aiunt, radios interiore parte effuſos perſpiciendi gratia dirigant. His itaque elapſis, vel retortis, nequaquam animans ſimiliter in rectum, vel in longum videre poteſt. Interiores oculi termini, vbi palpebræ coaleſcunt, anguli dicuntur, qui quidem ad naſum magnus, qui ad aures paruus. Quod in horum medio conſiſtit, oculi candidum. Huius rurſus meD dium, Iris circulus coloribus varius occupat: vnde & à ſimilitudine, quam cum cæleſti illa Iride habet, nomen accepit. Huius rurſus media pars, per quam viſus peragitur, Pupilla eſt. Naſus inter oculos ſitus eſt: eius partes vtrinque ſitæ, nares vocantur, quibus animalia reſpirant, & olfaciunt. Exteriores autem narium partes, Pinnulæ ſiue Alæ nominantur, Quod autem eas diſcriminat, interſeptum vocamus. In vtraque naſi parte, quæ propriè concaua ſunt ſub oculis ſita, concaua nuncupamus: vnde quidam concaui nominantur. Per morbum autem hæc attolluntur ob hominis cruditatem, E vel diſplicentem diſpoſitionem. His autem ſuperiores inter naſum, & aures, Malæ, quæ bene coloratis, & ingenuis pudore ſuffuſis rubent. Hinc maxillæ ad mentum vſque deſcendunt, & hac in mucronem deſinunt. Mentum id omne eſt, quod labro inferiori longa orbiculari figura ſubiacet. Superior pars labri ſub naribus myſtax Homero hypene appellatur. Quod intra labra deſcribitur, & ab eis conſtituitur, & continetur, Os eſt. Videntur enim hæc quaſi connata, poſt diducta os efficere: quare etiam veluti nuper diuiſa apparent. Quod caput excipit, & ad humeros vſque pertinet, id totum, Ceruix dicitur: huius poſteriores partes propriè Tendines appellantur. Dein ſub ceruice humeri vtrinque prominent, quorum verticem ſummum humerum nominant, quod ab hoc prorſum vergit,

A ἐκ δὲ τῆς ἔμπροσθεν, πρόσωπον μὲν, ὃ ἀπὸ μέτωπον πρὸς λέγεται, πρόσοψις δὲ ὁμοίως ὡσὶ καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινὶ, καὶ στόματι μέχρι ἡνείου. ἄρχεται δὲ ἀπ' ὀφρύων, καθ' ἃ γὰρ λήγει ὃ μέτωπον ἀπὸ τῆς ἄνω καλιὸν, αἱ ὀφρύες ἄρχονται, ὅθι τρίχα αὐτοῦ ὑπερέχουσα, καὶ τετειχωμένα. καθ' ἃ δὲ τρέπεται ὃ μέτωπον ὑπὸ τοὺς κροτάφους, ὑπὸ τοῖς τρίχασιν αὐτοῦ, ἃ ὦτα τέτακται. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀναπεπταμένα, πτερυγώματα. τὰ δὲ ἀνακεκλασμένα εἰς τ' ὀπίσω ἐκ τῆς ἔμπροσθεν, αὖθις τοῖς ἄκροις ὑπικαμπὴς ὀλίγα, κυρτὴν, ὑφ' ἃ ὃ μὲν ἡμικύκλιον ἐμπεφερὲς εἰς ὀξὺ ἐπήνεγκός, ξυστὴρ ὀνομάζεται. ὃ δὲ ὑπὸ τῷ τούτων ὀξύτητα κοίλον, κογχίον. ὃ δὲ κατὰ μέσον τρόχιλον τύπημα, ἀκουστικὸς πόρος, ὑφ' οὗ λοβίον μὲν ὅτι ὃ ἀπηρτημένον τῶν ὠτὸς πιμελῶδες. ὃ δὲ ὑπερκείμενον ἀντιλόβιον. ὑπὸ δὲ ταῖς ὀφρῦσι οἱ ὀφθαλμοί εἰσιν, ἃ καὶ ὄμματα καλεῖται, ὃ πρῶτον σῆμα μὲν τῆς μορίων αὐτῶν. τούτων δὲ τὰ μὲν σκέποντα τῶν ἔνδον τῆς χιτώνων σύστασιν, βλέφαρα καλεῖται, ὃ μὲν ἄνω, ὃ δὲ κάτω, συμβάλλοντα ἀλλήλοις πυκνῶς, καὶ ἀκροτυγῶς εἰς ἀνάληψιν τῆς ὄψεως, καὶ εἰς ὃ ἀσφύκτειν τὰ πλημμελῶς προσπίπτοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπ' ἀκριβὲς δὲ, ὥσπερ ἐν τοῖς C ὕπνοις, εἰς ἀποστροφὴν τῆς ὀρατικῆς δυνάμεως, προὸς ὃ καθησυχάσαι τ' αὖ θέσπον. βλεφάρων δὲ τὰ μὲν πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς ὅλοις, καθ' ἃ συμβολὴ αὐτῶν πρὸς ἄλληλα γίνεται, ταρσοὶ ὀνομάζονται, ἐξ ὧν ἐκπεφύκασι τρίχες, αἱ βλεφαρίδες λέγονται, ἀφ' ὧν πεφύκασι τὰ ὀνόματα ἀπενεγκάμενα. γηράσασι δὲ πρὸς ὃ ἀπαλθιῶν ὃ ὀρατικὸν πνεῦμα, ἢ, ὥς τινες λέγουσιν, ταῖς ἔνδοθεν ἐκχεομένας ἀκτῖνας εἰς ὃ ὄψιν. ἀμέλει τούτων ἐκπεσουσῶν, καταχλωμένων, οὐκέτι ὁμοίως ἐσ' ὀξὺ, οὐδὲ ὅτι μακρὰν δύναται βλέπειν ὃ ζῷον. τὰ δὲ ἐντὸς τῷ ὀφθαλμοῦ τρῶται, καθ' ἃ αἱ συμφύσεις D τῶν βλεφάρων, καθοὶ καλεῖται, ὁ μὲν πρὸς τὴν ῥῖνα, ὁ μέγας, μικρὸς δὲ, ὁ πρὸς ὃ ὠτός. ὃ δὲ μεταξὺ αὐτῶν, ὃ λευκὸν τῷ ὀφθαλμοῦ, οὗ ἐν μέσῳ ἡ ἶρις κύκλος ποικίλος τοῖς χρώμασιν, ὃν καὶ ἶριος κλήθη, ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν ὑπερῳαν ἶριν ἐμφερείας. ταύτης δ' πάλιν ὃ μεσηγὺ τατον, κόρη, δι' ἧς ὃ ὁρᾶν συντελεῖται. ἡ δ' ἶρις μεταξὺ τῆς ὀφθαλμῆς τέτακται, ταύτης δ' τὰ μὲν ἑκατέρωθεν μυκτῆρες, ἢ μυξωτῆρες καλοῦνται, δι' ὧν ἀναπνεῖ τε, καὶ ὀσφραίνεται τὰ ζῷα. μυκτήρων δ' τὰ μὲν ἔξωθεν, πτερύγια. ὃ δὲ διαιρεῖον αὐλὰ, κίων. ἑκατέρωθεν δ' τῆς ῥινὸς, τὰ μὲν κοῖλα ἰδίως, τὰ ὑπὸ τῆς E ὀφθαλμοῖς, κοῖλα καλεῖται, ἐξ ὧν λέγονται τινες κοῖλοι. ἀφ' νόσους δὲ ταῦτα ἐπαίρεται ἐξ ἀπεψίας, ἢ δυσαρεστήματος. τὰ δὲ τούτοις ἐπήμεσθα, μεταξὺ ῥινὸς καὶ ὤτων, μῆλα ὀνομάζεται, ἃ τοῖς δυσχρουστέροις, καὶ ἐλευθεριωτέροις ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἐρυθριᾷ. σιαγόνες δὲ, τὰ ὑπὸ τούτων καλούμενα, ὡς ὅτι ὃ γνάθον, ἢ ταύτῃ εἰς ὃ ὀξὺ αὖ ἀπολήγοντα. γνάθον δὲ, πρῶ ὃ ὑποκάτω τῆς χείλους ἐν τῷ ἐφεξῆς τῷ δαμήκει ἁρμαῦ. μύσαξ δὲ ὃ ὑπερῶον τῆς χείλους, ὑπὸ τοὺς μυξωτῆρας, ὅπερ Ὅμηρος ὑπαιθῶνα ἐκάλεσε. στόμα δ' ὃ αὐλὸς μέσον τῶν χάλων, ὑπ' αὐτῶν στομισάμενον, ἢ στομεχάμενον. ἔοικε γὰ F ταῦτα οἷς συμπεφυκέναι, εἶτα ἀποσχισθέντα ὃ στόμα ποιῆν, ὅθὲ ἢ φαίνεται οἱονεὶ ἀρτι διηρημένα. ὃ δὲ ἐκδεχόμενον τῷ κεφαλῷ μέχρι τῶν ὤμων, ὃ μὲν πρῶ τράχηλος λέγεται. τούτου δὲ τὰ μὲν ὀπίσθεν, ἰδίως τένοντες ὀνομάζονται. ὑπὸ δ' τὸν τράχηλον ἑκατέρωθεν, οἱ ὦμοί εἰσιν ἐπήμεσθα, ὧν ὃ μὲν ἀκρώμιον καλεῖται, ὃ δ' ἀπὸ τούτου εἰς ὃ ἔμπροσθεν,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 374 sur 413

καλοῦνται· μεταξὺ τούτων αἱ σφαγαί. ἀπὸ δὲ τῶν ὤμων, αἱ χεῖρες ἔρχονται πρηνεῖς μόναι ἑκατέρα τῇ καθ' αὑτὴν πλευρᾷ. τούτων ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι ἀγκῶνος, βραχίων καλεῖται. ἀγκὼν δὲ καθ' ὃ συγκάμπτεται ἡ χεὶρ ἔλη, οὗ τὸ ἔξω μέρος κρανὸν, καὶ ὠλέκρανον ὀνομάζεται. ὃ δὲ μετὰ τοῦτο πῆχυς, ᾧ καὶ μέχρισίν οἱ ἄνθρωποι. καθ' ὃ δὲ τελευτᾷ ὁ πῆχυς, καὶ ἄρθρον ποιεῖ πρὸς ἄκραν χεῖρα, καρπὸς καλεῖται. καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, μετακάρπιον. Εἶτα κόνδυλοι, ὅθεν ἄρχονται οἱ δάκτυλοι. δακτύλων δὲ ὁ μὲν μέγιστος ἀντίχειρ καλεῖται, ἅτε ὃ ὅλῃ τῇ χειρὶ ἄκρα συνεργοῦσα, ἴσον αὐτῇ δυνάμενος. ὁ δὲ μετὰ τοῦτον λιχανὸς, ὡς ἔοικεν ἀπὸ τῆς χρείας τοὔνομα ἔχων· ἐφεξῆς ὁ μέσος, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ παράμεσος, ὁ τοῖς ἰατροῖς ἀνακείμενος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοὔνομα κεκληρωμένος. ὁ δὲ μετὰ τοῦτο πάσι, μικρὸς, καθ' ὃ πρώτων ἠλάττωται. ὃ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ καρποῦ, ἄκρα χεὶρ λέγεται. ὑπολιζούσης δὲ, τὸ μὲν κατὰ τὸν ἀντίχειρα ἐπωμίδιον, θέναρ καλεῖται, τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτῷ, ὑποθέναρ. τὸ δὲ ὑπὸ τὰς ὀκτώ τῶν δακτύλων, σῆμος χειρός. τὸ δὲ μεταξὺ τούτων ἀπάντων, κοίλον χειρός. ἄνωθεν δὲ τὸ ὑπὸ τὸν πρόχειλον πᾶν, ὀκτὼ τῶν ἔμπροσθεν μέχρι λαγόνων, θώραξ καλεῖται. τούτου δὲ τὸ μὲν ὑπὸ τὰς κλεῖδας ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὰς χεῖρας, αἱ πλευραὶ, ἃς ὧν καὶ πλευρὸν ἑκάτερον λέγεται, ὃ δὲ μεταξὺ τούτων, σῆμος. καὶ τὸ μεσαίτατον αὐτοῦ, στέρνον, μέχρι τοῦ χόνδρου, ὑφ' ὃν τὸ στόμα τῆς κοιλίας· ὁ δὲ τόπος οὗτος, καὶ ἔξωθεν λέγεται. ὑπτιάζον δὲ τὸ ὀπιγάστριον αἴρεται. τὰ δὲ ὑπὸ στόμα τῆς κοιλίας· ὑπὸ πλὴν ὀκτὼ ὀπιφαίνεσθαι, εἰκότως ὑποχόνδρια καλεῖται, ἐπεὶ ὑπὸ τὸν χόνδρον ὄντι, ὠσφρεῖ μὲν τοῦτον. Εἰσὶ δὲ μύες ἡπλωμένοι, καὶ ὑπερπεπλωμένοι τοῖς σπλάγχνοις, ἔξωθεν δὲ σκεπόμενοι τοῖς δέρμασι. ὁμωνύμως δὲ τούτοις, καὶ τὰ ἔνδοθεν σπλάγχνα, ὑποχόνδρια καλεῖται, ὅτιπερ καὶ αὐτὰ ὑπὸ τοῖς χόνδροις ὄντι τῶν νόθων πλευρῶν, καὶ οἷς ὑπὸ αὐτῶν. τὰ δὲ ὀκτὼ μέσα, τὰ κυρίως. λεγόμενα ὑποχόνδρια, τὸ μὲν ἔμπροσθεν τῶν λαγόνων περιέχον τὸ ὑποχόνδριον, ὀπιγάστριον, τὸ δὲ ἑκατέρωθεν, κενεών. τὸ δὲ μεσαίτατον τῆς λαγόνος, ὀμφαλός. ὃ δὲ ὑπὸ τοῦτον, ἴλιον. Εἶτα τὸ ἐφήβαιον, ὃ καὶ ὀπίσθιον καλεῖται· εἰς ὃ τελευτᾷ ὁ θώραξ, ἔνθα καὶ αἱ ἀζδῖαι τῶν ἀρρένων τέτακται, καὶ τῶν θηλέων, κατὰ τὸν ἀφεδρεῶνα τῶν μηρῶν, ὅπως κρύπτηται ὑπὸ τούτων. τῆς μὲν οὖν ἀρσενικοῦ ὃ προέχον, κυλός. τὸ δὲ ἄκρον αὐτοῦ, βάλανος. καθ' ὃ δὲ τετύπται πρὸς ἔκκρισιν, ἀπὸ τῆς χρείας ὀρθρα ὀνομάζεται. τὸ δὲ σκέπον τὸ ἄκρον, ποσθή. τὸ δὲ κάτω μέρος τῆς κυλοῦ κατὰ μῆκος αὐτοῦ, ῥαφή. τὸ δὲ ἀφανεῖον μέχρι τῆς ἕδρας, τῶν ἔρος καλεῖται. δίδυμοι δὲ καὶ ὄρχεις ἔνδοθέν τε, καὶ ἔξωθεν ὀνομάζονται. καὶ ὄσχεον, τὸ περὶ τοὺς διδύμους. τῆς δὲ γυναικείου αἰδοίου, οὕτω γὰρ αὐτὸ οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον, αὐτὸς μὲν ὁ κόλπος κτεὶς καλεῖται. τὰ δὲ περιέχοντα τὸν κόλπον, περυγμάλια. τὸ δὲ μέσον τούτων κατὰ μῆκος ἀκρίδα σκιρτώσης ἀκρίδος, νύμφη, ὃ καὶ ὀλισθηρὸν τοῦ πόθου ὅτι πολὺ, σκληρὸν ἀξιοῦσαι πρὸ Αἰγυπτίοις ὅτι τῶν πρόσθεν. κοιλῶς δὲ τὸ στόμα τῆς ἀπολυσμένου μόνον ἕδρας ἐξερχόμενον, τοῦτο ἐπέχειν ὁπότε βουλόμεθα τὰς σκρίσεις, σύγκειται· δακτύλιος δὲ, ἀπὸ τοῦ σήματος, ὃ σφιγκτὴρ, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας κεκλῆται. τὸ δὲ ὑπὸ τὸν πρόχειλον σκληρὸν τῶν ὀπίσθεν, οὕτως ἔχει μέχρι τοῦ ὀνόματος. τὸ μὲν πᾶν, νῶτα καλεῖται. ἐντεῦθεν δὲ τὰ μὲν ἑκατέρωθεν, ὠμοπλάται, τὸ δὲ μεταξὺ αὐτῶν μεταφρενον, ᾧ καὶ στόμαχος ἔνδοθεν ὑποκείται.

A Clauiculæ exiſtunt, inter quas iugulum habetur. Ab humeris Manus incipiunt, vtraque ex ſuo latere propenſa: harum pars ab humero ad cubitum vſque pertendens, Brachium vocatur: Cubitus autem qua tota manus flectitur: cuius exteriorem partem corona, & olecranum nominatur. Dein Cubitus, quo & homines metiuntur. Vbi hic deſinit, & cum ſumma manu articulum facit, Carpus dicitur. Succedens huic pars metacarpium. Inde Nodi, à quibus digiti incipiunt. Digitorum maximus, pollex eſt, quòd toti ſummæ manui cooperans, æquipolleat. Poſt hunc Index, nomen ab vſu, vt ap-
B paret, ſortitus: dein medius: hunc medio proximus ſequitur, medicis dicatus, atque ab iis nomen ſortitus. Poſtremus paruus dicitur, quòd omnibus ſit inferior. Itaque à carpo ſumma manus dicitur: cuius ſupinæ pars iuxta pollicem aſſurgens, Vola nominatur, huic pars oppoſita ſubuola vocatur. Verùm, vnde digiti procedunt, Pectus manus eſt. Quod medium horum omnium eſt, manus concauum dicitur. Supra verò, thorax ea pars appellatur, quæ à collo toto ad ilia vſque ex anteriore parte ptotenditur. Huius pars, quæ ſub clauiculis vtrin-
C que, & manibus habetur, Coſtæ ſunt: ex quibus & latus vtrumque dicitur. In harum medio pectus. Huius rurſus medium vſque ad cartilaginem, ſub qua ventriculi os delitescit, ſternum: idem locus etiam extrinſecus ita appellatur. Hinc epigaſtrium oritur. Quæ ſub ventriculi ore ad partem exteriorem apparent, hypochondria nominamus, quoniam ſecundum rectitudinem ſub cartilagine veluti poſt ipſam habentur. Sunt autem muſculi, qui expanſi pæritonæo ſubiacent: extrinſecus verò cute conteguntur. Æquiuoco autem cum his vocabulo etiam interiora viſcera vocamus hypochondria: quoniam
D & ipſa ſub cartilaginibus notharum coſtarum ab interiore parte exiſtunt: ſed exteriora proprio. Quod ante ilia hypochondria comprehendit, Abdomen eſt: Quod vtrinque eſt, ilia. Ilium medium occupat Vmbilicus. Sub hoc ſumen. Poſtea pubes ſequitur, quæ & aqualiculus dicitur, in quem thorax finit: vbi & maſculorum pudenda conſtituta ſunt: tum fœminarum ad femoris vtriuſque exortum, vt ſub hoc occultentur. Maris pars prominens Coles vocatur, ſummitas eius, glans: qua foramen habet ad excretionem, vrethra ab vſu nuncupatur. Cutis, quæ eam contegit, præputium dicitur. Inferior pars colis in longi-
E tudinem eius vergens futura vocata eſt. Quæ verò aduſque ſedem producitur, Taurus. Teſticuli duplici nomine didymi, & teſtes, intus, & foris appellantur. Quod teſticulos ambit, Scrotum vocant. Muliebris autem pudendi (ſic enim ipſum nominauerunt antiqui) ſinus ipſe, pecten vocatur. At quæ ſinum ambiunt, Alæ vocantur, inter has autem caruncula ad fiſſuram exorta, nympha quam, quòd multò promineat, Ægyptij in virginibus excidere conſueuerunt. Porro recti inteſtini orificium per ſedem prodiens, quo excre-
F tionem, quum lubet, retinemus; Annulus a figura, ab officio Sphincter vocatus eſt. Cæterùm poſteriores corporis partes, quæ collo ſubiacent, hunc ſitum & appellationem habent: totùm dorſum, vocatur: inde vtroque in latere ſcapulæ habentur. Media ipſarum pars inter ſcapulium, cui etiam ſtomachus intus ſubiacet.

Rurſus

Rurſus media totius dorſi ſedes ſupernè ad clunes vſque ſpina dicitur. Huius partem, quæ recto tramite ſub dorſo habetur inſcalptam Homerus nominauit, manifeſtò aliis dictionibus exponens,

---κατ' ἄκανθαν μέσα νῶτα,

quoniam & iuxta rectitudinẽ longitudinis media ſunt dorſi, mediúmque eſt interſcapulij & lumbi. Spinã, lumbi, qui ilium oſſa nominati ſunt, qua cingimur, excipiunt. Hi in os ſacrum terminantur: in cuius vtraq; parte coxæ ſunt: in quibus nates, quoniam quæ his ſubiiciuntur, maxima oſſa ſunt. Inde carnoſa ipſis corpora ſubſtrata ſunt. Quorum gibbæ partes, quòd orbiculares ſunt, globoſæ natium partes nominantur. Inde corpus vnum in duos exit proceſſus. Nam in duo crura nominata bipartitur, quorum diuiſionem, veteres biſulcam nominant: atque hæc tota ad extrema vſque, crura dicuntur: quæ verò à coxis ſtatim incipiunt, Femora: vbi verò artus poſtea committuntur inferioribus, articulúmque efficiunt, genua nominamus. Eorum partes retrorſum ſpectantes, poplites, vel ancyle: inde ad ima maximi artus tibiæ: quarum anterior pars Ocrea, poſterior Sura nominantur. Poſtremum oſſium tibiæ in vtrumque latus excedens, talus eſt: ab hoc profecti, pedes propriè appellantur: quibus etiam menſuram ſibi aliam homines attollentes pedem inuenerunt. Pedis pars poſterior calx: prior à talo vſque ad digitos, tarſus vocatur. Interior autem quaſi pedibus inuicem ſe aſpicientibus ab interiore talo verſus magnum digitum procedens, pedium appellatur. Quod ſub hac ſtatim in medio imi pedis habetur, concauum dicitur. Infimum, quo terram contingimus, & ambulamus, planta vocatur. Quod poſt concauum ad digitos aſſurgit, pectus pedis nuncupatur. Deinde digiti numero manuum digitis pares. Non autem eadem ſortiti nomina, quoniam nec eoſdem præſtant vſus, quanquam magnitudine, aut ſitus ordine conueniant.

CAPVT XI.

Partium interiorum anatome.

ANatome abuſiuè quidem dicitur etiam exteriorum corporis partium, & particularum commemoratio, quæ verbis vniuſcuiuſque ipſorum naturalem ſitum, ordinem, vſum, quem animanti præbent, propriam cuique illorum appellationem, de quibus iam retulimus, percenſet: propriè verò anatome, interiorum cum ſermone explicatio dicitur. Siquidem oculis eas indicatas eſſe, anatome non eſt, ſed cuiuſque notitiam ex ſermone, ac verbis accepiſſe, & naturales actiones, quomodo ipſas obeant, didiciſſe, præterea quam inuicem communionem viſcera, aliæque corporis partes per venas habeant. Cerebrum itaque ex nullo eorum, quæ prædiximus, principali vaſe compoſitum eſſe videtur Eraſiſtrato, eoque nutrimenti affuſio ipſi eſſe videtur. Eſt autem corpus ſimplex, atque ob id omnium, quæ humano continentur corpore, & præcipuum, & princeps. Quapropter Plato, & Hippocrates animi principatum in eo conſtituunt. Comprehenditur ſanè membranis duabus: vna contigua & aſſimili, quæ chorocides appellatur, venoſiorque eſt: Altera quæ huic ſupetiacet, caluariæ quibuſdam partibus magis adhæreſcit. Sed hæc

Ὁ δὲ μεσύπατον τῆ νώτου πρωτὸς ἄνωθεν μέχρι ὀλυνθῆ, ῥάχις. Ταύτης δὲ ὁ μὲν διὰ μέσου ὑπὸ ὁ μεταφρένου ἄκανθα. Εἶπεν Ὅμηρος, ὃ καὶ σαφῶς προσέθηκεν,

---κατ' ἄκανθαν μέσα νῶτα,

ἐπεὶ καὶ κατ' ἰθεῖαν τῆς μήκους μέσα εἰσὶ τὰ νῶτα, καὶ ὁ μέσος ὅστις τῆς μεταφρένου, καὶ ὀσφύος. Λαμβάνεται οὖν ἡ ὀσφὺς, ἥτις ἐστὶ ἀπὸ τῆς ἰξύος ὠνόμασται, καθ' ὃ ζωννύμεθα. λήγει δὲ αὕτη εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. πρὸ ἑκάτερα δὲ τούτου, τὰ ἰσχία ἐστὶ, ἐφ' οἷς οἱ γλουτοί. Λαμβάνει δὲ ὀστᾶ εἴ τὰ ὑποκείμενα μέγιστα, ἔνθεν ὑπερῴδη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη. ὧν τὰ κυρτώματα ὠνόμασται τῆς φερῆς, σφαιρώματα προσαγορεύεται. ὑντεῦθεν δὲ ἰὼν ὁ σῶμα, δίχοφυὲς γίνεται. Λαμβάνει γὰρ εἰς δύο, ἃ καλεῖται σκέλη, ὧν τὸ διφυὲς διχάλαν οἱ παλαιοὶ λέγουσιν. Ταῦτα ὅλα μὲν μέχρι πραπάτων, σκέλη λέγεται. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ἰξύος ἐρχόμενα, μηροί. καθὸ δὲ μυῶν ταῦτα συμβάλλει τὰ κῶλα τοῖς ὑποκάτω, καὶ ἀρθρον ποιεῖ, γόνυ καλεῖται. οὗ τὰ κατόπιν, ἰγνύα, ἡ ἀγκύλη. τὰ δὲ ὑντεῦθεν, ὅπερ τὰ κάτω μέλη κῶλα, κνήμη. ὧν τὸ μὲν ἔμπροσθεν, αὐτοκνήμιον, τὸ δὲ ὄπισθεν γαστροκνήμη. τὰ δὲ πρὸς τῆ τῆς κνήμης ὀστῶν εἰς τε τὸ ἔνδον μέρος, καὶ εἰς τὸ ἔξω ὀξέχεται, σφυρὰ προσαγορεύεται. τὰ δὲ ἀπὸ τῶν σφυρῶν, κυρίως πόδες λέγονται. ἀφ' ὧν καὶ ἕτερον μέτρον ἑαυτοῖς οἱ ἄνθρωποι εὕραντο, τὸ πόδα ἀράντες. τῶν δὲ ποδῶν, τὸ μὲν ὄπισθεν, πτέρνα ὀνομάζεται. τὸ δὲ ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν σφυρῶν μέχρι δακτύλων, ταρσὸς καλεῖται. τούτου ὃ τὸ μὲν ἔνδοθεν πρὸς ἀλλήλους ἀφορώντων τῶν ποδῶν, ὡς ὅτι τὸ μέγιστον δάκτυλον, ἀγχίμολον ἀπὸ τοῦ ἔσω σφυροῦ, πέδιον. τὸ δὲ ὑπὸ τούτου εὐθὺς ἐπὶ μέσῳ κατωτάτω τοῦ ποδὸς, κοῖλον. τὸ δὲ κατώτατον, ἐφ' ᾧ πατοῦμεν, καὶ ᾧ ὑπιβαίνομεν, πέλμα. ὅ τὸ μὲν πρὸς τοὺς δακτύλους μὴ τὸ κοῖλον ἐπαμφοτερικὸς, ἦθος ποδός. εἶτα οἱ δάκτυλοι, ἀριθμοὶ μὲν τοῖς τῶν χειρῶν, ὄντες δὲ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων, διὰ τὸ μηδὲ τὰς αὐτὰς χρείας ὑπιτελεῖν, πλὴν ὅσα ἐκ τῆς ἰξύος τὸ μέγεθος διαφορᾶς, ἢ ἐκ τῆς κεφαλῆς θέσιν τάξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἀνατομὴ τῶν ἐντός.

ΑΝατομὴ καταχρηστικῶς μὲν λέγεται, καὶ ἡ τῶν ἐκτὸς μερῶν τε καὶ μορίων τοῦ σώματος διέξοδος, ἥτις ἐστὶ διὰ λόγου διήγησις ἑκάστου, μὴ τῆς ἰδίου φύσιν θέσεως αὐτῶν, καὶ τάξεως, καὶ χρείας, ἣν προσέχεται τῷ ζώῳ, καὶ τῆς οἰκείας ἑκάστου ὀνομασίας, περὶ ὧν ἤδη διεξήλθομεν· κυρίως δὲ λέγεται ἡ ἀνατομὴ, ἡ τῶν ἐντὸς μὴ λόγου αὐτοπτείας. οὐ γὰρ ὃ τῇ ὄψει αὐτὰ δηλοῦσα ἀνατομή ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὴ λόγου ἑκάστου αὐτῶν γνῶσιν λαβόν, τάς τε τῆς φύσιν ἐνεργείας, ὅπως δι' αὐτῶν ἀποτελοῦνται σκοπεῖν, καὶ τὰς κοινωνίας ἃς ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος διὰ φλεβῶν. ὁ μὲν οὖν ἐγκέφαλος ἐξ ὧν εἴρηκε τῶν πρόσθεν ῥηθέντων, κατ' Ἐρασίστρατον ἀρχικῶν ἀγείων φαίνεται πεπλέχθαι, δι' ὃ καὶ προσφυὲς ἔμφυσις δοκεῖ αὐτῷ εἶναι. ἔστι δὲ ἁπλοῦν σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο ἀρχικὸν, καὶ κυριώτατον τῶν ἐν ἡμῖν. διὸ καὶ ὁ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς αὐτῷ πᾶς θύουσιν, ὡς Πλάτων καὶ Ἱπποκράτης. περιέχεται δὲ ὑπὸ μηνίγγων δύο, καὶ μὴν προσεχοῦς, καὶ στερροῦς αὐτῷ, ἣ καλεῖται χοροειδὴς, καὶ ἔστι φλεβωδεστέρα. ἡ δὲ ἑτέρα ὅτι ταύτης οὖσα, προσπέφυκε μᾶλλον τῷ κρανίῳ καὶ διὰ μέρη. καὶ ἔστι

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 376 sur 413

νδρωδεστέρα. ἐκ μὲν οὖν τῆς αὐτῆς φλέβες ἀπὸ καρδίας εἰς A
αὐτὸν ὀχετεύουσι τὸν τοῦφον, καὶ ὃ λεγόμενον ληνίσκον,
ἐκ τῆς κοίλης τῇ βάσει ἀρτηρίαν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ νεῦρα ἄρ-
χεται ἐκφύεσθαι αὐτοῖς, ὅθεν καὶ εἰς πᾶν σῶμα διαδίδο-
σιν αἱ ψυχικαὶ ἐνέργειαι. νεύρων δὲ εἴδη δύο, ὃ μὲν τῆς συν-
δετικῆς, τῆς συνεχόντων τὰ ὀστᾶ πρὸς ἄλληλα. ὃ δὲ τῆς αἰ-
σθητικῆς, καὶ κινητικῆς, ἃ τὸν αἴσθησιν ἐμποιεῖ τῷ σώματι, καὶ
τὴν προαιρετικὴν κίνησιν εἰς πᾶν διαπέμπει, ὅθεν ὧν καὶ
τῶν μυῶν ἡ ῥίζωσις. τῆς δὲ ὀφθαλμῶν οἱ πόροι ἐκ περάσεως,
καὶ αὖθις ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς ἐγκεφάλου, δι' ὧν ὃ ὀπτικὸν
πνεῦμα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διαδίδοται. ἐντεῦθεν δὲ καὶ εἰς B
τοὺς μυκτῆρας ἀποφύσεις ἤρτηνται, δι' ὧν τε ὀσφραινόμεθα,
καὶ δι' ὧν ἐκκαθαίρεται ὁ ἐγκέφαλος. εἰς δὲ τὰ ὦτα ἀποφύσεις
μὲν οὐκ εἰσι. τέτρηται δὲ αὕτη ἡ μυελώδης ἐκ τῆς ὀπίσθεν, καὶ
σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ποιεῖται, δι' ἧς καὶ αὐτὰ ἐκκαθαίρεται·
καὶ ἐν ὀργῇ ταύτης, ὃ λεγόμενον κωνοειδές. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ
ῥαχίτης μυελὸς ἄρχεται. κοιλίας δὲ ἔχει ὁ ἐγκέφαλος δύο·
κατ' ἰνίους δὲ μίαν, ἔνθα ὃ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἵδρυται.
περιέχεται δὲ καὶ τὰ τῆς κρανίου ὀστᾶ, ἄνωθεν μὲν ὑπὸ τῆς δέρ-
ματος, τῆς περικρανίου λεγομένης ὑμένι, ἐκ περιφυκότι μὲν ἀμφὶ
τὰς ῥαφάς, ἐκ τῶν μηνίγγων· ἀρχὴ δὲ οὗτος γίνεται τῷ τε C
ὑπεζωκότος καὶ πλευρὰς ὑμένος, καὶ τῷ διαφράγματος, καὶ
τῷ περιτοναίου, καὶ παντὸς ὑμένος νευρώδους. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς
σκεπέχεται μὲν καθ' Ἱπποκράτην ἐκ χιτώνων δύο, οὓς μή-
νιγγας ὁ Ἱπποκράτης καλεῖ, ὅτι ἐκ τῶν μηνίγγων ἐκπεφύ-
κασιν. καὶ δὲ τοῖς νεωτέροις ἐκ τεσσάρων, κατ' ἰνίους δὲ ἐκ τεσ-
σάρων. πρῶτος μὲν οὖν ἔξωθέν ἐστιν ὁ κερατοειδής, λευκὸς
μὲν καὶ τὰ ἄλλα, καὶ δὲ τὸν ἴριν λεπτομερὴς ὑμὴν διαφαίνει
ὃ ὑποκείμενον χρῶμα, καθ' ὃ μέλας, ἢ γλαυκότερος, ἢ
ἡλιοποὺς φαίνεται· δεύτερος δέ ἐστιν ὁ ῥαγοειδὴς ῥαγὶ σαφυ- D
λῆς ἐοικὼς τὰ ἔνδοθεν, τετρημένος καὶ τῷ κόρῃ. τρίτος δὲ
ὁ ἀμφιβληστροειδής, ἐγκολπούμενος ὥσπερ καὶ δεχόμενος ἐπ'
ἄκρῳ τῷ ὑπὸ λίνων εἰσαγομένων τέταρτον χιτῶνα, ὃν καὶ ἀδη-
λον προσαγορεύουσιν. ἔστι μὲν γὰρ ὑμένι σμικρότατός τε, καὶ
ἰσχνότατος. ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος στερεοὶ ὑμένες, καὶ
χιτῶνες παχεῖς εἰσιν. ὁ δὲ τρίτος καὶ τέταρτος ἰσχνότατοι. διὸ
καὶ Ἱπποκράτης τοὺς πρώτους μόνους οἶδε, λέγων. ὁ δὲ ὀφθαλ-
μὸς μηνίγγας ἔχει δύο. ὑγρὰ δὲ περιέχουσιν οἱ ὑμένες οὗτοι
τρισσά, τότε ὑδατοειδές, καὶ ὃ ὑαλοειδές, καὶ ὃ κρυσταλλοειδές·
βλεφάρων δὲ τὰ μὲν ἔσωθεν σαρκώδη, τὰ δὲ μεταξὺ χον- E
δρώδη. ἔξωθεν δὲ δέρματι σκέπεται. διὰ δὲ ὃ σκληρὸν τῆς
μεταξὺ χόνδρου πιμελὴ ὑποστρωτὰ αὐτῇ οἷ μάλαγμα,
ἥτις ὅτι ὃ πολὺ πλεονάζουσα τὰς ὑδατίδας ποιεῖ. ἡ δὲ
γλαῦσα σαρκώδης μὲν τὰ πλάγια· διπλόη δὲ νεύρων εἴσοδος
ἐμπέφυκεν εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς τῆς ἐγκεφάλου βάσεως, ὃ μὲν
τῶν καλουμένων μαλακῶν νεύρων, δι' ὧν τὴν αἴσθησιν τὴν
γλαυκὴν ὅτι τὴν ἀρχὴν αἰσθάνεται. ὃ δὲ τῶν σκληρῶν, δι'
ὧν καὶ ἡ κίνησις, ἡ προαιρετικὴ ἐπ' αὐτὴν ἀναφέρεται. προσ-
δὲ τῇ ῥίζῃ αὐτῆς ἐμπέφυκεν ἡ ὀπτογλωττὶς, ἥτις ἐκ τῆς κα-
ταπιεῖν ἀναπέχουσα, ὅτι πνεύματός ἐστι βεβηχὸς, ἵνα μὴ ἢ
τῶν στερεῶν, ἢ ὑγρῶν ἐμπέσῃ εἰς αὐτόν. τὸ δὲ αὐτῆς αἴτιας ἕνεκα, F
καὶ αἱ ἀντιάδες γεγόνασι, τέσσαρες οὖσαι τὸν ἀριθμόν, δύο μὲν
προφανῶς πρὸς τῇ ῥίζῃ τῆς γλώττης ἑκατέρωθεν, δύο δὲ
ἔνθεν τούτων ἐνδοτέρω. λέγονται δ' αὗται, καὶ προῤῥιζόμια,
διὰ τὸ ἐοικέναι τὸ χωρεῖν ἰσθμῷ εἰς ὃ προβάλλειται, μάλιστα
δ' ὅταν φλεγμαίνωσιν. διὸ καὶ συνοδοῦσιν ἀγαν τὴν ὁδὸν ταύτην.

neruosior existit. Ex superiore igitur parte ve-
næ nutrimentum à corde iuxta eum locum, qui
torcular dicitur, ex arteriis, quæ ad basim sunt,
acceptum in id deriuant, inde & nerui exortus
principium ex eo capiunt, vnde & animales
functiones vniuerso corpori communicant. Ner-
uorum autem species duæ sunt, vna mutuos
ossium connexus colligat, continétque, altera
sentiendi mouendíque pro arbitrio facultа-
tem toti corpori transmittit. Atque hinc etiam
musculorum prouentus est. Oculorum mea-
tus, & ipsi ab ima cerebri parte proueniunt, &
per eos visorius spiritus oculis impertitur. Inde ve-
rò nares etiam processus habent, per quos & olfa-
cimus, & cerebrum expurgatur. Ad aures proces-
sus non sunt, verùm à posteriore parte tenuis
membrana, quam meningem vocant, perforata
est, atque in vermis speciem processum habet: per
quàm similiter ipsæ repurgantur. In illius principio
cerebri pars coniformis appellata, sedem habet.
Iam verò illinc & spinalis medulla incipit. Cæte-
rùm duos habet cerebrum ventriculos, secun-
dum aliquos verò vnum, vbi animi principatus
residet. At caluariæ ossa superiore parte sub cu-
te, membranâ, quæ per futuras è meningibus
prodiit, pericranium appellata, conteguntur. Est-
que hæc origo membranæ costas succingentis, &
septi transuersi, & peritonæi, & omnis membra-
næ neruosæ. Oculus, ex Hippocratis sententia
habet duas tunicas, quas Hippocrates meningas,
quod ex illis prouenerint appellat. Recentiores
tres ponunt, nonnulli quatuor. Ex quibus pri-
ma exterior est cornea vocata. Ea reliqua sui
parte alba est, pupillæ loco extenuatur, perspi-
cuúmque subiectum colorem reddit, quatenus
niger, vel cæsius, vel fuluus apparet. Secun-
da, qua pupilla est, modico foramine concaua,
quæ quòd parte interiore sit acino vuæ similis,
nominatur. Tertia retis modo sinum habens, re-
tiformis nuncupatur: perinde quasi in summo
quartam tunicam à nonnullis inuectam excipiat,
quam minus apparentem vocant. Est etenim
membrana minimâ simul, & tenuissima, sed pri-
ma & secunda, firmæ membranæ, crassæque tu-
nicæ sunt: tertia verò & quarta tenuissimæ. Qua-
re & Hippocrates priores solas cognouit, oculus,
inquiens, membranas duas habet. Potrò tripli-
cem hæ tunicæ continent humorem. Hunc ab
aquæ similitudine, aqueum vocant. Illum vi-
treum, quòd vitro quiddam simile referat. Ter-
tium, crystallinum. Palpebrarum interiores par-
tes carnosæ: mediæ cartilaginosæ, exteriores cu-
te teguntur. At quoniam cartilago media dura
est, adeps subiecta est lenimenti, malagmatis ve in-
star, quæ frequenter exuperans, vesiculas aqua
plenas parit. Lingua maximè carnosa est, in quam
duplex neruorum genus ab ima parte cerebri pro-
diens inseritur. Alij, molles appellati, gustandi
sensum ad principium: alij duri, motum arbitra-
rium ad ipsam deducunt. Ad huius radicem exi-
gua inhæret epiglottis, quę cum deglutimus, recur-
rens, arteriam claudit, ne quid ex solidioribus aut
humidis in ipsam delabatur. Cuius rei quoque cau-
sa tonsillæ numero quatuor creatæ sunt: duæ ad
linguæ radicem, vtrinque conspicuæ: duæ his pro-
ximæ, penitiores. Nominantur eædem etiam pari-
sthmia, quoniam locus ad quem sitæ sunt, isthmo,
præsertim cum per inflammationem intumuerint,
coque transitum hunc arctũ nimis reddunt, figura
respondent.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 377 sur 413

respondent. Porrò quum duabus animal materiis gubernetur, alimento & spiritu; ad hunc quidē percipiendū nares, os, fauces, aspera arteria, & pulmo, partes sunt aptissimę. Nares sanè & os respirationi seruiunt: gurgulio, ne frigidus in fauces aër cumulatim irrumpat: aspera arteria, vt eundē in pulmonem deducat cuius in pectore sedes est: per hunc & omnis fit respiratio, submittētem quidem se, vt spiritus emittatur; attollentem verò, vt idem recipiatur. Quare actione similitudinem quandam cum fabrorum follibus habere videtur, figuram verò vngulæ bubulæ seruat. Porrò ex spiritu in pulmone elaborato quicquid maximè necessariū est, ad sinistrum cordis ventriculum defertur, quicquid inutile est, illac, quà inspirauimus, efflatur. Nutrimenti vasa ad excipiendum, & instrumenta ad elaborationem instituta hæc sunt, os, dentes, stomachus, ventriculus, ieiunum, & tenuia intestina. Os quidem & dentes, cibum extenuāt molúntque. Stomachus appetit, & deglutit: appensus autem asperæ arteriæ ad septum vsque transuersum porrigitur. Ventriculus omnis est ad concoctionem, incipit velut à media cartilagine, vbi ventris os situm dicitur, subsidet leuiter iecinori, latitudine sigma literam referens, & altero extremo in sinistram partem vergit, vbi est & pylorus, quoniam portæ modo, ne nutrimentum ex eo confertim delabatur, prohibet. Ieiunum & tenue intestinum digestioni dicatum est, in sinus multos implicitum: committitur autē mesaræo, seu mesenterio, quod venæ in id descendentes intertexunt, per quas digestio plurima fit ad portas hepatis. Ei verò tenuius intestinum est ita connexum, vt pars eius esse videatur, quippe ieiuno explicato persimile est. *Differt tamen quòd nec vacuum sit, nec vasorum copiam habeat.* Deinde cæcum intestinum, alimento recipiendo accommodatum. Huic adhærescit laxius intestinum, quod excrementa ex distributione segregata suscipit. Pertendens autem in dextram supra vmbilicum inter iecur & lienem, deorsum rursus fertur, totúmque amplexum abdomen in rectū intestinum desinit. Quum igitur duo meatus à lato oris spatio incipiant, alterum iuxta priorem colli partem, bronchum, vel asperam arteriam nominamus: alterum, stomachum. Vnde verò initium capit arteria, & vbi aperitur, pharyngem vel laryngem vocant. Cæterùm totus meatus ex cartilaginibus annuli modo vel circuli compositis constat, quo firmus continuæ animantis respirationi maneat, nec comprimatur, quare etiam ostium eius semper patescit. Nam cibi abstinentiam tolerare potes diutissimè, non inspirare, ne minimum quidem temporis potes. Huius rei gratia purum hunc spiritui transitū natura dedit, ne impedimenti quid sentiat. Enimuero, si quid vel cibi, vel potus in arteriam imprudentibus delabitur, strangulationes, & tusses statim excitantur donec à spiritus impetu excussum efferatur. Iam verò aspera arteria spiritum pulmoni transmittit, desinitque in eiusdem arterias asperas, quas ipsas quoque bronchia nominant. Stomachus interiùs, quàm arteria, existens, ceruicis vertebris annexus, longissimè cum aspera arteria porrigitur. Sed bronchus illi adiunctus, cum cibum deglutimus, recurrens, exactè ipsum lingula cooperit, quæ ex linguæ radice trahit originem. Porrò hæc lingula non modò os claudit, sed etiam cibum à lingua velut ventilabro purgatum, & arteriæ orificio superimpositum ad stomachum, pontis modo deiicit.

ἐπεὶ δὲ δύο ὕλαις ἐξοικεῖται ὁ ζῷον, ἔσφῃ τῷ πνεύματι, πνεύματος μὲν ὁδοί τε, καὶ καταδοχαί, τάδε ῥῖνες, στόμα, βρόγχος, τραχεῖα ἀρτηρία, πνεύμων. ῥὶς μὲν καὶ στόμα, ὡς ὁ ἀναπνοήν, ὁ δὲ λάρυγξ φωνήν, ἵνα μὴ ἀθρόως εἰς τὸ βρόγχον ὡς τὸ ἐμπίπτῃ ψυχρὸς ἀήρ. ἀρτηρία δὲ τραχεῖα, πρόοδος ἐστὶν αὐτῷ εἰς τὸ πνεύμονα ἐν τῷ ἡμῖ κείμενον, δι' οὗ καὶ ἡ πᾶσα ἀναπνοὴ γίνεται, ἀφιεμένου μὲν, ἵνα ἐξίῃ, συστέλλομένου δὲ, ἵνα ἐκπέμψῃ. διὸ καὶ ἔοικε τῇ μὲν ἐνεργείᾳ τοῖς χαλκευτικοῖς φύσαις, τῷ δ' σχήματι βοὸς ὁπλῇ. ἐν πνεύμονι δ' κατεργαζόντος τὸ πνεύματος, ὃ μὲν ἀναγκαιότατον, εἰς τὸν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας φέρεται, ὃ δ' ἄχρηστον ἐκπέφυκε δι' ὧν τὸν εἰσεπνεύσαμεν. ἔσφῃς δ' ἀγγεῖα, τὰ μὲν ἐσοδοχά, καὶ ὄργανα τοῦ κατεργάσασθαι, τάδε· στόμα μὲν καὶ ὀδόντες, στόμαχος, κοιλία, νῆστις, καὶ λεπτὰ ἔντερα. στόμα μὲν, καὶ ὀδόντες τοῦ λέαινειν. στόμαχος δὲ τοῦ ὄρεξιν, καὶ καταπόσιν. ἔνδατείνεται δ' τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ, καὶ ἀφάπτεται μέχρι διαφράγματος. κοιλὴ δὲ τοῦ πέψιν ἡ γαστήρ. ἄρχεται δὲ ὡς ἀπὸ μέσου τοῦ χόνδρου, ἔνθα στόμα κοιλίας λέγεται, ὑποῖδσα δὲ ὁ ἦπαρ, τῷ κύτει σιγματοειδὴς οὖσα, ὅπτι τὰ ἀριστερὰ νεφρῷ, τῷ ἑτέρῳ ἄκρῳ, ἔνθα καὶ ὁ πυλωρός ἐστιν, ἵνα μὴ ἀθρόως διεκπίπτῃ αὐτῆς ἡ ἔσφῃ. νῆστις δὲ καὶ λεπτὸν ἔντερον, τοῦ ἀπάδοσιν· πολλοὺς δὲ ἑλιγμοὺς ἡ νῆστις ἔχει, καὶ συνέχεται τῷ μεσαίῳ, ἢ μεσεντερείῳ, ὃ ἐξυφαίνουσιν αἱ εἰς αὐτὸν καθήκουσαι φλέβες, δι' ὧν ἡ πλείστη ἀπάδοσις γίνεται ὅπτι πύλας ἥπατος. συνάπτεται δὲ αὐτῷ ὃ λεπτὸν ἔντερον, ὡς μέρος αὐτῆς δοκεῖν εἶναι· ἔοικε γὰρ νήστει ἡ πλωμότητι. ἔξῆς δ' ὃ τυφλὸν ἔντερον, τοῦ ἐσοδοχὰ τῆς ἔσφῆς. ὅπτι δὲ τούτῳ ὃ κῶλον, τοῦ ἐσοδοχὰ τῶν ἀπεκκριμάτων ἐκ τῆς ἀπάδοσιος, ἀφαῖνον δ' ὅπτι τὰ δεξιὰ ὑπὲρ ὀμφαλὸν ἐντὸς τὸ ἥπατος, καὶ τὸ σπλῆνος εἰς τὰ κάτω πάλιν φέρεται ἀφιζόμενον ὃ ὀπισθότερον ὅλον, καὶ τελευτᾷ κατὰ ὃ ἀπόδυσμόν. δύο πόροι ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς τοῦ στόματος εὐρυχωρίας, ὁ μὲν κατὰ ὃ ἔμπροσθεν τῆ τραχήλου τέτακται, καὶ καλεῖται βρόγχος, ἡ τραχεῖα ἀρτηρία. ὅθεν δὲ ἄρχεται, καθ' ἃ αἰνεστόμωται φάρυγξ λέγεται, ἡ λαρυγξ. συνέστηκε δὲ ὁ πᾶς πόρος, ἐκ γόνδρων οἷ κρικοειδῶν, ἢ κυκλοτερῶν, ἵνα ἀσύμπτωτος μένῃ τοῦ ἀναπνεῖν ὁ ἀδιαλείπτως εἰσπνεῖ ὁ ζῷον, διὸ καὶ ἀεὶ ἀναπέπλασται αὐτῷ ὃ στόμα. ἔσφῆς μὲν γὰ ἀποφέυγειν ὅπτι πλεῖστόν ἐστι συμμένειν, μὴ εἰσπνεῖσθαι δὲ, σχεδὸν ὃ ἀναγκαιότατον· διὰ τοῦτο δὲ, καὶ καθαρὰν τῷ πνεύματι τὴν ὁδὸν ταύτην παρέχει, ὅπως μηδέποτε ἐμποδίζῃ τὴν ὁδὸν τῷ πνεύματι. ἀμέλει εἴπου ἐν τῷ πρόσθεν λαθὸν παρεμπέσοι τι εἰς αὐτὸν, εὐθὺς βὴξ καὶ πτυσμὸς ἐπακολουθεῖ, ἀχρὶς οὗ ἐξωθούμενον ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἀνενεχθῇ. διαπέμπει δ' ὃ ὃ πνεῦμα ἡ τραχεῖα ἀρτηρία εἰς τὸ πνεύμονα, καὶ διαιούται εἰς τὰ ἐν αὐτῷ τραχείας ἀρτηρίας, αἳ καὶ αὐταὶ, καὶ βρόγχια καλεῖσθαι. ὁ δὲ στόμαχος ἐνδοτέρω τοῦ βρόγχου ὢν, τοῦς τοῖς ἀπορύλοις τῆς τραχήλου, συμπροτείνεται μὲν τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ ὅπτι πολὺ, ἀλλ' ὁ μὲν βρόγχος τοῦ σκείμενος, ὅπτινος, ἐν τῷ καταπίνεσθαι τὴν ἔσφῆν τοῦ σματεχων, ὅπτιπωματίζεται ἀκριβῶς τῇ ὀπτιγλωττίδι, ἥπις πέφυκεν ἐν τῆς ῥίζης τῆς γλώττης. ἡ δὲ ὀπτιγλωττὶς οὐ μόνον ὃ στόμα ὀπτιπωματίζει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔσφῆν τὴν ὑπὸ τὴ γλώττης, οἷ ὑπὸ τοῦου ἀναλιχμωμένων ἀφαπορμεύει, ὥσπερ λέφυρα, ὅπτι τὸ στόμαχον ὑπὸ ὃ στόμα τοῦ βρόγχου ὑποδήσεται αὐτῷ.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 378 sur 413

ὁ δὲ στόμαχος φυσικὴν ἐνέργειαν ἔχων, τὴν ὀρεκτικὴν δυνάμιν. Προσελλέται μὲν ὑπὸ τῆς ὀρέξεως, καὶ καταπίνει τὰ εἰσφερόμενα. ἀπὸ δὲ τῶν ὑποκειμένων ἐκκλίνει, οἷς ἐνθλίβει, καὶ ἀπωθεῖται αὐτὰ· ὅπῃ τὰ ὑποκείμενα μέρη ἐκβαλὼν διὰ τοῦ Προφερόμενος, συμφυὴς τῷ σώματι τῆς κοιλίας, δι' οὗ στενὸς πόρος ὄντος, εἰς τὴν γαστέρα ἔφη πορεύεσθαι γαστρὸς δὲ, ἣν μὲν φυσικὴν ἐνέργεια πεπίστευται τὴν προσηνεχθεῖσαν αὐτῇ ἔφιλον. πεφυκυῖα δὲ αὐτὴ, προῶτον μὲν ἔοικεν χυλῷ πεπισμένῃ. Προτε τοῦ λεγομένου πυλωροῦ ὄντος ἔτι στενωτέρου, διήκειται εἰς τὴν νῆσιν ἣ ἔφη, ἥπις λεπτὸν ἔντερον οὖσα, Προτοῦτο ὑποτείνεται τῆς φύσεως εἰς ἕλικας πλείστας συνεστραμμένη, ὅπως μὴ ῥᾳδίως Προκέωνται, ἢ Προσπάται. συνέχονται δὲ αἱ ἕλικες αὐτῆς, καὶ ὑποβαστάζονται τοῦ λεγομένου μεσαίου, ἢ μεσεντερείου· οὐ μόνον δὲ τὴν χρείαν ταύτην παρέχει τὸ μεσαῖον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑποτεινούσας τοῦ ἥπατος σκεπτυκίας δύο φλέβας, ἔπειτα εἰς πολλὰς ἀποχέτας διαφυομένας, αἳ ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ μεσαῖον, ὅπως καὶ αὗται μὴ διαῤῥήγνυνται. ἰσχναὶ οὖσαι. ἀλλ' ἀνέχονται ὑποτοῦ σπληνοειδοῦς αὐτῷ ὑποβεβλημένου, συγχρώμεναι πούτῳ, καὶ οἷς Προσάδρα κουφιζόμεναι φαίνονται, καὶ οὕτως ὅπῃ πάσας τὰς ἕλικας τῆς νήστεως ἐοικυίας βδέλλαις, ἀναστομωθεῖσαι εἰς τὴν νῆσιν, πᾶσαν δέχονται τὴν ἐν αὐτῇ κεχυλωμένην ἔφιλον. ἅμα δὲ τῷ δέχεσθαι, διὰ τὴν ὄζαιματῶσιν αὐτὴν χυλὸν ὄντα ὃ προῆλθεν, μέλανα ὄντα ἐν τῇ νήστει ὄντι. οὐδὲ γὰρ ἑτέρωθεν αἵματος ἀγεῖον, οὔτε φλέγματος, ἢ ἄλλου τινὸς ἐστὶ προεκκριτικὸν, ὁ τῆς φύσεως νόμος Προφορμᾷ. πάλιν οὖν Προ τοῦ μεσαίου αἱ φλέβες αὗται ἐκδέχονται, δύο χυλώματα ἐκ πολλῶν ἐμβάλλουσιν εἰς ὃ ἥπαρ διὰ τὰς λεγομένας αὐτοῦ πύλας. ἐν δὲ τῷ ἥπατι ὄζαιματουμένης τῆς ἔφης, ὁμοῦ Προκρίνεται ἑκάτερα τῶν προειτημένων. καὶ ἡ μὲν ξανθὴ χολὴ, ὅπῃ κύστιν τὴν ἐν τῷ ἥπατι φέρεται. ἡ δὲ μέλαινα, ὅπῃ σπλῆνα. ἀπὸ δὲ τοῦ ἥπατος ὄζαματωθεῖσα ἡ ἔφη, εἰς τὴν δεξιὰν ἀναδίδοται τῆς καρδίας κοιλίαν. ἀπὸ δὲ τῆς καρδίας, Προ μὲν τὴν σφαγιτίδων, ὅπῃ τὰ ἄνω ὃ αἷμα ἀναδίδοται. Προ δὲ τὴν κοίλης φλεβὸς, ὅπῃ πάντα τοῦ σώματος τὰ μέρη. ἀπὸ γὰρ ὤμων τῆς κοίλης φλεβὸς Προχρινομένου τοῦ ἐρῤῥωδοῦς ἀπὸ τοῦ αἵματος, ἀποχέτας ὅπῃ νεφροῖς φέρεσιν, οἳ κεῖνται κατὰ τὴν ὀσφὺν ὑποτὰς ὑΐας, δι' ὧν διηθεῖται ὃ οὖρον. ὅπῃ τὴν κύστιν δὲ προσφαίνεται, Προ τῶν λεγομένων οὐρητήρων. ἡ δὲ κύστις δέχεται μὲν κατὰ τοῦ σώματος αὐτῆς ὃ οὖρον. ἐκκρίνει δὲ Προ τοῦ καυλοῦ εἰς τὰ ἐκτός. δίδυμοι δὲ τὴν μὲν σύστασιν ἀδενώδεις, δοχεῖα δέ εἰσιν, καὶ ἐργαστήρια τοῦ γόνου, ὃς φέρεται ἐπ' αὐτοὺς Προ τῶν χρεμαστήρων. καθήκουσι δὲ εἰς αὐτοὺς, καὶ ἕτερα ἀγγεῖα τὰ τρέφοντα αὐτούς. προσέρχεται δὲ ὑποτῶν δύο χιτώνων, τοῦ τε ἐρυθροειδοῦς, καὶ τοῦ σαρκώδους λεγομένου. ὅπῃ δὲ πυκνοῖς ἡ ὀχὴ. ἔστι δὲ γναμπτὴν ἡ ὑστέρα ἔοικεν ὀσφῇ ἀνεστραμμένῃ. ἀνέστομωται εἰς ὃ ἔνδον αὐτῆς φλέβες, ὡς ὅτι πλησίον, δι' ὧν ὃ αἷμα ἀποκαθαίρεται, ὃ ὅταν συλλήψιν ἐπέχεται, καὶ χωρῇ εἰς ἔφιλον, καὶ Προ πλασιν τοῦ ἐμβρύου· ἀπὸ γὰρ τῶν φλεβῶν τῶν πλεκουσῶν ὃ χρεῖον χυλώματα δύο φλέβες, καὶ ἀπὸ τῶν κατ' αὐτὸ ἀρτηριῶν δύο ἀρτηρίαι, καὶ ἀπὸ τῶν νεύρων, νεῦρον ἕν, συνελθόντα ἀποτελεῖ τὸν οὐραχόν, ὃς ἐμβάλλει εἰς τὸ ἔμβρυον τὸ ὀμφαλόν, ἐξ οὗ καὶ ἐκφύεται, καὶ ἀποκρέμαται. ἀπὸ δὲ ὀμφαλοῦ, αἱ μὲν φλέβες ὅπῃ ἥπατος πύλας ὃ αἷμα διδόασιν ὅπῃ τῶν ἐμβρύων. αἱ δὲ ἀρτηρίαι καὶ τὴν κύστιν εἰς τὴν παχεῖαν ἀρτηρίαν ἐμβάλλουσι. ὃ δὲ νεῦρον τοῦτο, εἰς τὴν ῥάχιν.

A Stomachus pro naturali functione appetendi facultatem habet. Dum appetit quidem, se attollit, & quæ offeruntur deglutit: dum autem accepta quasi elidit, & ad subiectas partes expellit, ac ventriculi orificio contiguo per transuersum septum tradit, submittitur. Per quem angustum existentem meatum, in ventrem alimenta descendunt. Ventriculi naturale officium est, vt alimentum sibi commissum concoquat, quod à concoctione primùm ptissanæ cremori persimile est: verùm per eum quem pylorum appellari diximus, qui adhuc arctior est, alimentum ieiuno instillatur, quod cum tenue sit intestinum, in flexuosissimos orbes natura implicauit, ne ex facili videlicet dissecaretur, diuelleretúrque. Mesaræum, seu mesenterium, amfractus, & orbes eius amplectitur, atque ipsos sustentat: quamquam id non solum hunc præstat vsum, sed etiam venas duas sub iecinore emergentes *fulcit*, quæ post in diuersas partes diducuntur, & mesaræo inseruntur, quo & ipsæ (sunt enim tenues) ruptionis periculum effugiant. Sustinentur autem ab intexto eidem fulcimento, huic innitentes, & veluti substrato alleuatæ finiunt. Atque hoc pacto in singulis amfractibus ad hirudinum similitudinem compositis, aperto ore ieiuno inhiantes, omnem in eo alimoniam in succum conuersam exugunt. Simul autem inter exugendum, protinus ipsum in sanguinem mutant, qui succus antea erat, dum in ieiuno esset. Non enim aliunde vel pituitæ, vel sanguinis, vel alterius cuiusdam vas esse natura indicat. Rursus igitur duæ factæ ex multis venæ, à mesaræo acceptum, ad hepar per dictas eius portas digerunt. In iecinore quum sanguinis naturam nutrimentum induit, recrementa singula pariter secernuntur. Flaua bilis ad vesicam ei inhærentem defertur: atra ad lienem. Iam verò ab hepate versum in sanguinem alimentum, in dextrum cordis ventriculum distribuitur. A corde sanguis per iugulares venas ad superiores corporis partes deriuat. Per cauam autem venam in vniuersum corpus diffunditur. Ab hac rami duo, sanguine iam à fero discreto, ad renes perreptant, qui lumbis sub clunium carnibus, per quas vrina destillat, inhærent. Ad vesicam autem per vreteras proficiscitur. Vesica corpore suo vrinam recipit, & per colem foràs excernit; testiculi verò substantia glanduloſi sunt, conceptacula & officinæ seminis, quod per cremasteres, ad eos fertur. In quos etiam alia, vasa ipsos nutrientia descendunt. Cæterùm duabus tunicis contegunt, quarum tenuiorem erythroidem, valentiorem dartum appellant. Ab his est, quod scrotum dicitur. Fœminis autem vulua scroti conuersi similitudinem refert. Venæ in partem eius interiorem quàm plurimæ aperiuntur, per quas sanguis expurgatur: qui in conceptibus retinetur, ceditque in alimentum fœtui, & formationem. Nam à venis, quæ secundas implicant, binæ aliæ prodeuntes venæ, ab arteriis ibidem sitis binæ arteriæ, & à neruis vnus neruus mutuo in vnum congressu vrachum appellatum absoluunt, qui infantis vmbilico inseritur, ex quo & enascitur, & suspensus est. Ab vmbilico autem venæ ad iecinoris portas sanguinem in fœtibus transmittunt: arteriæ verò iuxta vesicam, crassiori arteriæ: neruus hic spinæ inseritur.

B C D E F

CAP.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 379 sur 413

CAPVT XII.

De oſteologia.

OSſium duplex compoſitio, vna ad motum accommodata nomen articuli habet: altera ad ſtabilitatem, ſynarthroſis appellatur. Huius autem tres ſunt ſpecies, ſutura, ſymphyſis, & gomphoſis. Suturis igitur capitis oſſa conſtant. Inueniuntur autem ſuturæ in plurimis quinque. Prima per ſinciput, coronalis. Altera per verticem ſagittalis. Tertia per occipitium, lambdoidea littera. Duæ temporales, in vtroque temporum vna. Oſſa caluariæ ſeptem numerantur, occipitis vnum, verticis duo, temporum item duo, frontis vnum, multiformis vnum. Cerebrum duos ab vtraque cerebelli parte proceſſus obtinet quæ coronæ vocantur, qui in primæ vertebræ cauitates inſinuantur, in qua, velut centro, ſecundæ vertebræ caput in latera mouetur, annuit, renuitque. Deinde oſſei dicti proceſſus duo, paululum inuicem diſſidentes, per quos tendines, & netui deorſum feruntur. Poſt alia duo oſſa ſuper foramina, per quæ facultas audiendi eſt, emergunt, iugalia appellata. Sub his rurſus alia duo petroſa. Priore capitis parte proceſſus ſunt ſtyliformes. Facti autem ſunt ad faucium diuiſionem. Vbi ſummæ eorum partes cartilagine committuntur, os hyoeideum appellatur. Quæ verò ſuper his ſunt, nomen deſiderant. Quorum in priore parte ſitum eſt os multiforme. Porrò ſuperioris maxillæ oſſa ſymphyſi conſtant. Facies item ſymphyſes nouem habet. Prima in lato vtroque oculorum ſpatio ſitum obtinet: duæ à latere narium vtroque: alia medias nares recta interſecat. Malæ quoque ſingulas habent. Duæ rurſus obliquæ palatum ſecant, vnáque in rectum idem palatum diuidit. Communes autem faciei, & capiti, ſunt in oſſibus iugalibus. Iam quidem faciei duodecim oſſa ſunt, narium duo, oculorum quoque totidem, malarum ſingula, palati quatuor, dentium receptaculorum duo, alis ſimilia. Maxilla inferior quorundam ſententia duo in mento connata habet oſſa, nonnullorum vnum. Cæterùm dentes gomphoſi iunguntur, quippe alueolis infixi ſunt. Sunt autem numero triginta duo. Ex his quaterni primi, in ſuperiore atque inferiore maxilla, quia ſecant, inciſores nominantur: canini quatuor, maxillares, ſeu molares viginti ſunt. Reliquorum oſſium clauiculæ, ad ſummum humerum coëuntes deligantur: ad pectus autem articuli, & ſymphyſeos mixtionem facere videntur, & Romanæ literæ S, eiuſque ſimplicis figuram oſtendunt. Dein coſtæ duodecim vtroque latere habentur. Septem ex eis cum ſpinæ vertebris, cúmque oſſe pectorali vtrinque coëunt. Reliquæ quinque à poſteriori parte ſpinæ inſeruntur, parte anteriori in ſeſe inuicem reſupinatæ, cartilagine colligantur. Vertebræ verò omnes quatuor & viginti ſunt. Septem in ceruice, dorſi duodecim, quinque lumborum: poſt omnes os ſacrum, quod ex vertebris inuicem ſymphyſi junctis conſtare videtur. Quin & pectus ſimiliter ex ſeptem oſſibus ſymphyſi coniunctis enſis figurâ ſtructum eſſe apparet. At brachium vtrumque cum humero coniungitur articulo:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ ὀστεολογίας.

ΤΩν δὲ ὀστῶν διτὴ ἡ συνάρθρωσις, ἡ μὲν τοῦ κινεῖσθαι, καὶ καλεῖται ἁρμονίη, ἡ δὲ τοῦ ἀκίνητον, καὶ καλεῖται συναρθρωσις. Εἴδη δὲ τούτης τρία, ῥαφὴ, σύμφυσις, γόμφωσις, τῆς ῥαφῆς μὲν οὖν συγκεινται τὰ ἐν τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ. ῥαφαὶ δὲ διείσκονται ὅτι τῶν πλείστων πέντε. τεφανιαία, ἡ ἀπὸ τοῦ βρέγματος. ὀβολιαία, ἡ ἀπὸ τῆς κορυφῆς. λαμβοειδὴς, ἡ ὅμοιον. κροτάφιαι δύο, καθ' ἑκάτερον κρόταφον μία. ὀστᾶ δὲ κρανίου ἑπτὰ· ἰνίου ἕν· κορυφῆς δύο· κροτάφων δύο· μετώπου ἕν. πολυμόρφου ἕν. ἐγκέφαλος δὲ ἔχει ὁ ἐγκέφαλος δύο, ἑκατέρωθεν τῆς παρεγκεφαλίδος, αἳ καλεῦνται κορῶναι. ἐναρμόζονται δὲ εἰς τοῦ τοῦ πρώτου σπονδύλου κοιλότητας, ἐν ᾧ, καθάπερ ὅτι κυώδακος τῆς τοῦ δευτέρου σπονδύλου ἀπόφυσις, ἡ κεφαλὴ εἰς τὰ πλάγια ὑπιστρέφεται, ἀναβύει τε, καὶ ὑπινεύει. μυῖ δὲ ταῦτα, αἱ ὀσφραδεῖς ἀπόφυσες καλεύμεναι δύο μικρὸν διεχοῦσαι, δι' ὧν τένοντες, καὶ νεῦρα καταφέρονται· εἶτα ἄλλα δύο ἐπὶ τῷ ἀκουστικῷ πόρῳ, τὰ ζυγοειδῆ καλεύμενα ὀστᾶ· ὑπὸ δὲ ταῦτα λιθοειδῆ ὀστᾶ, δύο καὶ ταῦτα. ἔμπροσθεν δὲ αἱ βελονοειδεῖς ἀκρόσες. ἐγκεῖνται δὲ εἰς ἁρμογὰς τοῦ φαρυγγίου. ἡ λεγομένη ὑοειδὴς ὀστέωσις, καθ' ὃ χόνδρῳ συνδεῖται ἄκρῳ τὰ ἄκρα. ἐπικεῖται δὲ τούτων τὰ ἀώνυμα, ὧν μυῖ ὃ ἔμπροσθεν μέρος, κεῖται ὃ πολύμορφον. μυῖ δὲ σύμφυσιν, τὰ τῆς ἄνω γνάθου ὀστᾶ συγκειται. συμφύσης δὲ ἔχει ὁ μετώπων ἑνέα, μίαν μὲν κατ' ὀφρυοχωρίαν ἑκατέραν τῶν ὀφθαλμῶν τεταγμένην· δύο δὲ ἐκ πλαγίων τῆς ῥινός. καὶ ἄλλην, μέσην τὴν ῥῖνα ἐπὶ δεξιὰς τέμνουσαν. δύο δὲ καθ' μῆλα, καὶ δύο μυῖ τῆς ὑπωφρύος πλαγίας. μίαν δὲ ἐπὶ δεξιὰς διαιροῦσαν, καὶ τέμνουσαν τὴν ὑπωφρύα. κοιναὶ δὲ μετώπου καὶ κεφαλῆς, αἱ ὅτι τῶν ζυγωμάτων. ὀστᾶ δὲ μετώπου δώδεκα, ῥινὸς δύο. ὀφθαλμῶν δύο, μήλων δύο, ὑπωφρύος τέσσαρα. τὰ τῶν φατνίων δύο, τὰ τοῖς παρευρυσίοις ὅμοια. ἡ δὲ κάτω γνάθος κατ' ἰσίους μὲν, δύο ἐστὶν ὀστᾶ συμπεφυκότα μυῖ ὃ γνάθον· κατ' ἰσίους δὲ, ἕν. μυῖ γόμφωσιν δὲ συγκεινται οἱ ὀδόντες, ἐμπεγόμφωνται γὰρ τοῖς φατνίοις. εἰσὶ δὲ τ' ἀριθμὸν λβ'. ἔν τε τῇ ἄνω, καὶ κάτω γνάθῳ. τομεῖς ὀκτώ. κυνόδοντες τέσσαρες, μυλίται εἴκοσι. τῶν δὲ ἄλλων ὀστῶν αἱ μὲν κλῆδες, παρὰ μὲν τὸ ἀκρώμιον συμφυὲς δέδενται, παρὰ δὲ τὸ στέρνον, μίγνυται ἁρμοῦ καὶ συμφύσεως δοκοῦσιν ποιεῖσθαι. ἐοίκασι δὲ τῷ σχήματι τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα. Ϛ, καὶ αὖτως ἡ πλευρή. ἐξῆς δὲ πλευραί. δώδεκα γὰρ αἱ πᾶσαι, καθ' ἑκάτερον πλευρόν. ἑπτὰ δὲ αὐτῶν παρὰ τε τοὺς τῆς ῥάχεως σπονδύλους, καὶ παρὰ τὸ στέρνον συναπτόμενοι ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ λοιπαὶ πέντε, τῇ μὲν ῥάχῃ συμβάλλουσιν ἐκ τῶν ὀπίσθεν, τῷ δὲ τὰ ἔμπροσθεν εἰς ἀλλήλας ἀναβύουσαι, χόνδρῳ συνδέονται. οἱ δὲ σπόνδυλοι εἴκοσι τέσσαρες μὲν οἱ πάντες. διαιροῦνται δὲ, τραχήλου μὲν ἑπτὰ· νώτου δώδεκα· ὀσφύος δὲ πέντε. ὅτι πᾶσι δὲ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, δοκοῦσι ἐκ σπονδύλων συγκεῖσθαι, συμπεφυκότων ἀλλήλοις. τὸ δὲ στέρνον ὁμοίως, καὶ αὖτὸ δοκεῖ ἐκ τῶν ἑπτὰ ὀστῶν συγκεῖσθαι, συμπεφυκότων ἀλλήλοις ἐν τῷ ξιφοειδεῖ σχήματι. βραχίων δὲ ἑκάτερος, τῷ ἀρθρώσει τῷ τοῦ ὤμου:

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 380 sur 413

ἐμβάλλει δὲ τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ πλαγίως, εἰς τὴν κοιλότητα τῆς ὠμοπλάτης. ἐπίκεινται δὲ αἱ ὠμοπλάται μυσὶν τοῖς ὑπεστρωμένοις ταῖς πλευραῖς ἐκ τῶν ὄπισθεν. πῆχυς δὲ, καὶ κερκὶς παράκεινται μὲν ἀλλήλοις κατὰ σύμφυσιν, συμβάλλουσιν δὲ, καὶ τοῦ βραχίονος τῇ ἑτέρᾳ κεφαλῇ κατ' ἄρθρον. τρισὶ μὲν γὰρ ἑαυτοῦ κονδύλοις, εἰς τὴν σιγματοειδῆ τοῦ πήχεος ἀναγλυφὴν ἐναρμόζεται ὁ βραχίων. τῷ δὲ τετάρτῳ κονδύλῳ, ὡς περὶ κνώδακα, ἡ κερκὶς περιστρέφεται. καρποῦ δὲ τὰ ὀστᾶ, τρία μὲν ὄντα πρὸς μὲν ἄλληλα συμφύσει δέδενται· πρὸς δὲ πῆχυν, καὶ κερκίδα κατ' ἄρθρον διήρμοσται. τὰ δὲ τοῦ μετακαρπίου πέντε ἐστίν· ἄρθρον δὲ, καὶ αὐτὰ ποιεῖ πρὸς τὰ τοῦ καρποῦ, πρὸς ταῦτα γὰρ συμπέφυκε. τὰ δὲ τοῦ καρποῦ, πρὸς μὲν αὐτὰ, καὶ πρὸς τὰ τοῦ μετακαρπίου συμφύσει συνέχεται, πρὸς δὲ τὰ πρώτας τῶν δακτύλων σκυταλίδας, κατ' ἄρθρον συμβάλλονται. δακτύλων δὲ σκυταλίδες μὲν καθ' ἕκαστον τρεῖς, κατ' ἄρθρον δὲ ἡ σύνθεσις αὐτῶν. μηροῦ δὲ, ἓν μὲν ὀστοῦν. συμβάλλει δὲ ἐπικεκαμμένῃ μετρίως τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ εἰς βαθεῖαν κοτύλην τοῦ ἰσχίου, καὶ νεύρῳ ἀπήρτηται ἐκ φυομένῳ ἐκ μέσης τῆς κοτύλης, καὶ ἐμφυομένῳ εἰς μέσην τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ. τὰ δὲ ἰσχία, δύο ὄντα ὀστᾶ, ἐκ μὲν τῶν ὄπισθεν κατὰ σύμφυσιν παράκεινται τῷ ἱερῷ ὀστῷ· ἐκ δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἀλλήλοις, ἔνθα καὶ ἥβης ὀστᾶ καλεῖται. κνήμης δὲ ἑκατέρας, δύο μὲν τὰ ὀστᾶ, τότε τῆς κνήμης, καὶ τὸ τῆς πρόνης. οὐκ ἐξικνεῖται δὲ ἡ πρόνη πρὸς τὸ κατὰ γόνυ ἄρθρον, ἀλλὰ μόνον τὸ τῆς κνήμης ἄκρον, τέσσαρας ἔχον ἐν αὐτῷ ἐπιπολαίους τύπους, εἰς οὓς ὑποδέχεται τοὺς τοῦ μηροῦ κονδύλους δύο ὄντας. ἐπίκειται δὲ αὐτοῖς ἡ ἐπιγονατὶς, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὀστάριον στρογγύλον, ὑπόπλατυ οἷον ἀσπιδίσκιον συνέχον αὐτῶν τὴν συμβολὴν, διὰ τὸ ἐπιπολαίως συνηρθρῶσθαι. τῆς δὲ πρόνης, τὸ μὲν ἄνω ἄκρον συμπέφυκε κατὰ τοῦ ἀντικνημίου, ὑπὸ τὴν ἐπίφυσιν. κατὰ δὲ τὰ σφυρὰ ἐπὶ πρᾶτα τοῦ ἀντικνημίου, καὶ τῆς πρόνης, πρὸς μὲν ἄλληλα συνδεῖται νευροχονδρώδει δεσμῷ. ἐπιβέβηκε δὲ τῷ ἀστραγάλῳ, ἐντὸς αὐτοῦ συνέχον τὰ ὀστᾶ. ὁ δὲ ἀστράγαλος, κατὰ μῆκος τοῦ ποδὸς κείμενος τῇ μὲν πρόνῃ ἐπιβέβηκε, καὶ συνήρμοσται ἀκινήτως. τοῖς δὲ τῆς κνήμης ὀστοῖς, καὶ τῷ σκαφοειδεῖ, κατὰ τὰ ἐμπρόσθια αὐτοῦ μέρη συμβάλλει κατὰ ἄρθρον. τὸ δὲ σκαφοειδὲς, καθὰ μὲν συμβάλλει τῷ ἀστραγάλῳ κεκοίλωται, ὡς σκαφοειδὲς δοκεῖν εἶναι. ἐκ δὲ τοῦ ἀντικειμένου κυρτὸν ὄν, ἔχει τρίβους τρεῖς, αἷς δέχεται τὰ χαλκοειδῆ ὀστᾶ, τρία ὄντα· τὸ δὲ κυβοειδὲς, ἔξωθεν μὲν τὴν θέσιν ἔχει· συνήρθρωται δὲ πρὸς τὸ σκαφοειδὲς, καὶ τὴν πτέρναν. ἔχει δὲ καὶ ἔκφυσιν ἐκ τῶν κάτω εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὑφ' ἣν ὑπελήλυθε τοῦ ταρσοῦ τὸ ὀστοῦν, πρὸς τὸ ἀνέχειν αὐτό. εἶτα τὸ καλούμενον πεδίον ἐκ πέντε, καὶ αὐτὸ συγκείμενον ὀστῶν· εἶτα ἐφεξῆς εἰσιν οἱ πέντε δάκτυλοι τοῦ ποδὸς, ἐκ τριῶν ἅπαντες φαλάγγων, ὁμοίως τοῖς κατὰ τὰς χεῖρας συγκείμενοι, πλὴν τοῦ μεγάλου, μόνος γὰρ αὐτὸς ἐκ δύο ἐγένετο. συνάγουσι δὲ τὰς μὲν τούτων διαρθρώσεις, ὑμενώδεις τινὲς σύνδεσμοι. τὰς δὲ κατὰ τὸν ἀστράγαλόν τε, καὶ τὴν πτέρναν ἰσχυροί τε πάνυ, καὶ τινες ὀξ αὐτῶν στρογγύλοι τε ἅμα, καὶ νευροχονδρώδεις.

A Porrò suo ipsius capite obliquè in scapularum sinum immittitur. Cæterùm scapulæ, musculis qui posteriore parte costis substernuntur incumbunt. Cubitus, & radius, symphysi quidem sese contingunt, articulo verò alteri brachii capiti committuntur. Tribus enim sui condylis brachium in cubiti sigmoeidem cauitatem, inseritur. Quarto iam condylo radius veluti circa axem voluitur. Carpi ossa tria mutuâ symphysi deligata sunt: ad cubitum tamen & radium, articulum aptè faciunt. Metacarpii quinque ossa videre licet, articulum cum carpi ossibus, quibus connata sunt, explentia. B Carpi ossa inuicem, & metacarpi ossibus symphysi iunguntur, continentúrque. Cæterùm cum primis digitorum intermediis articulo iunguntur: digitorum verò internodia singulorum tria, quæ articulo componuntur. Femoris os vnum est, cuius caput leniter reflexum in coxæ profundum sinum coniicitur. Quam commissuram neruus, qui è medio sinu prodit, & in medium femoris caput inseritur, continet. Coxæ, quæ duo sunt ossa à posteriore parte, cum osse sacro; priore inter se coalescentiam habent: vbi & pubis ossa, vel pectinis C nominantur. Tibiæ vtriusque ossa duo, nempe tibiæ, & fibulæ: non peruenit autem fibula ad genu articulum, verùm sola tibiæ summitas quatuor in se superficiales sinus obtinens, quibus duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruum os rotundum, sublatum, scuti breuis instar, commissuram eorum continens, quòd in summo coarctetur. Fibulæ superior extremitas anteriori tibiæ pàrti sub insertione connectitur: iuxta malleolos autem, qua desinunt vtraque tibiæ ossa, ligamento nerueo, cartilaginosoque inuicem colligantur: cæterùm intùs talo D incumbit intra se ossa continens. Talus, iuxta pedis longitudinem situs, fibulæ insidet, eíque firmiter coaptatus est. Cæterùm tibiæ ossibus, tum nauiformi, in anteriore ipsius parte articulo committitur. Rursus nauiforme, vbi cum talo coit, excauatum est, vt scaphæ speciem referre videatur. E regione gibbum, calles tres habet, quibus ossa chalcoeidea, quæ tria sunt, inseruntur: porrò cuboides, extrinsecus situm est: coarctatum est autem nauiformi ossi, & calci. Processum quoque ex inferiori ad priorem partem obtinet, quam plantæ os retinendi ipsius gratia subiit. Deinde os dictum metatarsus, & ipsum quinque constat ossibus. Tum deinde quinque pedis digiti habentur, ex tribus omnes internodiis, similiter iis, qui in manu sunt, compositis, si magnum excipias: is enim solus duobus constat. Contrahunt autem horum iuncturas membranosa quædam ligamenta: talum & calcem valida admodum, & quædam ex iis rotunda, simul & neruea cartilaginosáque.

CAP.

A

CAPVT XIII.

De humoribus, facultatibus, morbis, eorum differentiis, cauſis, ac curationibus.

HVmores corporis ex prima generatione quatuor, commixti inuicem, & contemperati ſunt corpori. Exuperat autem alius in alio magis loco, ſanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iecinore, atra in liene. Cæterùm duplex ſpiritus innati ſpecies, alius naturalis, alius animalis. Non deſunt tamen, B qui & tertium hecticum introducant. Hecticus igitur eſt ſpiritus, qui lapides continet. Naturalis, animantia & ſtirpes nutrit. Animalis ſentiendi, omniſque motus facultatem animanti exhibet: Situs autem eſt in animantibus: nam his tribus animalium natura conſtat. Itaque animalis in capite ſedem habet, naturalis in corde: hecticus in toto corpore verſatur. Naturæ actiones ſunt, à prima generatione imprægnatio, fœtuſque formatio: in editis, appetitus, cibi deglutitio; in ventriculo concoctio, digeſtio, in ſanguinem alteratio, ſegregatio, nutritio, & actio. Excernuntur autem in corpo- C re ſtercus, pituita, vtraque bilis, vrina, ſudores, muci, ſaliua, & lac. Animalis verò facultates, ſenſus, & voluntas. Senſus quidem ſunt quinque, quibus animantia per corporis inſtrumenta funguntur, viſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus. Eligit autem anima quædam ſine corpore, vt quum ratiocinatur, vel reminiſcitur. Cum corpore verò, vbi id ad quorundam receptionem, vel excretionem, vel ad loca mouet. Reſpiratio compoſita quædam actio eſſe videtur, partim ex arbitrio, partim ſponte, & naturaliter, vt in ſomnis facta. Sanus D igitur homo eſt, primis, vnde conſtat, elementis, & ſecundis, vnde formatus eſt, quatuor humoribus, tum quantitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperatis: ſolidis autem partibus, ex quibus compoſitus eſt, nec diuiſis, nec condenſatis, nec è loco ſuo motis: ſpiritibus nec intenſis nimium, vt in phreniticis, nec diſſolutis, vt in lethargicis, vel in iis, qui cardiaco affectu tenentur. His enim hecticus ſpiritus reſolui videtur. Sanus autem homo conſeruandus eſt conſuetis exercitiis, & cibis patriis quolibet anni tempore obſeruatis, copia eorum ſolum vitanda eſt, ex E qua cruditates oriuntur, quæ morbos pariunt. Præcauendi morbi ſunt, vel qui iam imminent, vel futuri ſunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, vel purgatione, vel venæ inciſione curandi ſunt. Si ex labore & indigentia, quieti corpus dare & nutrire conuenit. Verùm vniuerſi morbi, ex Hippocratis ſententia, partim extrinſecus ex aëre nos ambiente, partim intrinſecus ex cibis & potu proficiſcuntur: à quibus humorum aliquis vel abundat, vel deficit, vel qualitatem commutat. Ab his etiam ſpiritus inſiti nunc intenduntur nimis, nunc plus æquo relaxantur. So- F lida verò corpora foris, & intrinſecus multas cauſas habent plures affectus ſuſtinendi. Eraſiſtratus autem & Aſclepiades, in vniuerſum vnam omni morbo cauſam tribuunt: Hic, ſanguinis in arterias coincidentiam:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ χυμῶν τε, καὶ δυνάμεων, καὶ νόσων, καὶ διαφορῶν αὐτῶν, καὶ αἰτιῶν, καὶ θεραπείων.

ΟΙ ἐν τῷ σώματι χυμοὶ ἐκ πρώτης γενέσεως τέσσαρες ὄντες, συμμιγεῖς μὲν εἰσιν ἀλλήλοις, καὶ ἀνακεκραμένοι τῷ σώματι. πλεονάζει δ' ἄλλος ἐν ἄλλῳ μᾶλλον τόπῳ, ὁ μὲν αἷμα ἐν καρδίᾳ· ὁ δὲ φλέγμα ἐν τῇ κεφαλῇ· ἡ ξανθὴ δὲ χολὴ ἐν ἥπατι· καὶ ἡ μέλαινα ἐν σπλῆνι. τὸ δὲ ἔμφυτον πνεῦμα- τος, διττόν εἶδος. ὁ μὲν φυσικόν, ὁ δὲ ψυχικόν. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τρίτον εἰσάγουσι, ὁ ἕκτικόν. ἕκτικὸν μὲν οὖν ἐστι πνεῦμα, ὃ σωρεύει τοὺς λίθους. φυσικὸν δὲ, ὃ τρέφον τὰ ζῷα, καὶ τὰ φυτά. ψυχικὸν δὲ, ὅτι τῶν ἐμψύχων αἰσθητικά τε ποιοῦσι τὰ ζῷα, καὶ κινούμενα πάσαν κίνησιν. ἵδρυται δ', ἐν τοῖς ζῴοις· ἐν μὲν τοῖς τελείοις σωρεύεται τὰ ζῷα. ὃ μὲν οὖν ψυχικὸν ἐν τῇ κεφαλῇ κατῴκισται. ὃ δὲ φυσικὸν ἐν καρδίᾳ. ὃ δὲ ἕκτικὸν ἐν παντὶ τῷ σώματι. φυσικαὶ μὲν οὖν εἰσιν ἐνέργειαι, ἀπὸ πρώτης γενέσεως κίνησις, καὶ διάπλασις. ὅτι δὲ τῶν ἀποτελουμένων ὄρεξις, καὶ κατάπεψις, ἡ ἐν τῷ στόμαχῳ πέψις, αἱμάδωσις, διαιμάτωσις, διάκρισις, θρέψις, αὔξησις. διακρίνεται δ' ἐν τῷ σώματι σκύβαλον, φλέγμα, χολαί, οὖρον, ἱδρῶτες, μύξαι, σίαλον, γάλα. ψυχικαὶ δ' δυνάμεις, αἰσθήσεις τε καὶ προαιρέσεις. αἰσθήσεις μὲν οὖν εἰσι πέντε, αἷς τὰ ζῷα πρὸς διάκρισιν τῶν τοῦ σώματος ἐργαλείων, ὅρασις, ἀκοή, γεῦσις, ὄσφρησις, καὶ ἁφή. προαιρεῖται δ' ἡ ψυχή, τὰ μὲν αὐτὴ τοῦ σώματος λογιζομένη, ἢ ἐνθυμουμένη· μετὰ δὲ τοῦ σώματος προαιρεῖται, κινοῦσα αὐτὸ πρὸς ὑποδοχήν τινων, ἢ ἔκκρισιν, ἢ τινὰ τόπους κίνησιν· ἡ δ' ἀναπνοὴ συνθετός τις ἐνέργεια δοκεῖ εἶναι, πῇ μὲν τοῦ προαιρεῖσθαι, πῇ δὲ ἀπροαιρέτως, καὶ φυσικῶς γινομένη, ὡς ἐν τοῖς ὕπνοις. ὑγιαίνει τοίνυν ὁ ἄνθρωπος, ὃς μὲν πρώτων ἐξ ὧν συνέστηκεν στοιχείων, καὶ τῶν δευτέρων, ἐξ ὧν διεπλάσθη τῶν τεττάρων χυμῶν, ποσότητός τε συμμέτρως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, καὶ τῇ ποιότητι δυ' ἁρμόσεως. τῶν δ' στερεῶν σωμάτων, ἐξ ὧν σύγκειται, μήτε διαιρουμένων, μήτε κατατηκομένων, μήτε ἐξισταμένων ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας. τῶν δὲ πνευμάτων, μήτε ὑπτιτεινομένων ἄγαν, ὡς ὅτι τῶν φρενιτικῶν, μήτε ἐκλυομένων, ὡς ὅτι τῶν ληθαργικῶν, ἢ ὅτι τῶν ἐν καρδιακῇ διαθέσει ὄντων· τούτοις γὰρ ὅ ἕκτικὸν πνεῦμα ἔοικεν ἐκλύεσθαι. ἡ δὲ ὑγεία δὲ σωστηρίου τοῦ ἀνθρώπου, τοῖς τε σωθήσει γυμνασίοις χρώμενον, καὶ ὄψεσι ταῖς κατὰ χώραν ἐν ἑκάστῃ ὥρᾳ τετηρημένοις, ὃ πλῆθος αὐτῶν μόνον φυλακτόμενον, ἐξ οὗ ἀπεψίαι γίνονται, ἀφ' ὧν αἱ νόσοι συνίστανται. προφυλακτέον δὲ ταῖς νόσοις μελλούσαις γίνεσθαι, ἢ ἔσεσθαι. εἰ μὲν ἐκ πλήθους, ἀποσιτίαις προσλαμβάνειν, ἢ καθάρσιν, ἢ φλεβοτομίαν· εἰ δὲ ἀπὸ κακοπάθου, καὶ ἐνδείας, ἀναπαῦσαι, καὶ ὑποθρέψαι συμφορόν. αἱ δὲ νόσοι γίνονται πᾶσαι καθ' Ἱπποκράτην, αἱ μὲν ἔξωθεν, ἐκ τοῦ περιέχοντος, αἱ δὲ ἔσωθεν ἐκ τῶν διαιτημάτων, ἃ προσφερόμεθα, ὑφ' ὧν, ἢ πλεονάζει τις τῶν τεττάρων χυμῶν, ἢ ἐλλείπει, ἢ κατὰ ποιότητα μεταβάλλει. ὑπὸ δὲ τούτων, καὶ τὰ ἔμφυτα πνεύματα, ἃ μὲν ὑπτιτείνεται ἄγαν, ἃ δὲ χαλᾶται εἰς ὑποβολήν. τὰ δὲ στερεὰ σώματα, καὶ ἔνδοθεν, καὶ ἔξωθεν πολλὰς αἰτίας ἔχει τοῦ πάσχειν πλείονα πάθη. καλοῦσι δὲ Ἐρασίστρατος, καὶ Ἀσκληπιάδης, ὡς ὁπόθεν μίαν αἰτίαν ὅτι πάσης νόσου, καθ' ὃν μὲν ἡ πρόσπτωσις εἰς τὰς ἀρτηρίας τοῦ αἵματος·

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 382 sur 413

καθ' ὃν δὲ ἡ ἔκκρισις τῶν ὄγκων ἐν τοῖς ἀραιώμασιν. σημεῖα ὑ πλήθους νοσοποιοῦντος, κόρτωσις ἀγλεῖον, καὶ ἔρυθρος ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ὄγκος ὅλου τοῦ σώματος, καὶ τῶν σφυγμῶν ὁ μέγεθος μετ' εὐτονίας. ἐνδείας δὲ οὔσης, συμπίεσις τοῦ ὄγκου, καὶ ἰσχνότης περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ μικροσφυξία μετ' ἀτονίας. τὸ μὲν οὖν πυρετὸν οἱ παλαιοὶ πάθος, αὐτὸν καθ' αὐτὸν ἠξίωσαν. Ἐρασίστρατος δὲ, καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς, ὀπτίγμημα. πυρετὸς δέ ἐστι ἔμφυτου θερμοῦ ὑπὸ τοῦ καυσωδεστέρου, ἀφ' οὗ ἔνδον ἀποτρέφεσθαι, καὶ ἐμποδίζεσθαι ἀφαπνοήν. σημεῖα δὲ τοῦ πυρέττοντος ἐκ τῆς θερμῆς τῆς ὑπερβαλλούσης, καὶ ἀπροϊτου οὔσης, καὶ τῶν σφυγμῶν ἐν ἀρχῇ μὲν εἰσβολῆς ἀμυδρᾶς, καὶ αὐτομάτου κινήσεως μετὰ πυκνότητος, ἐν ἀκμῇ δὲ σφοδρότατης μετ' ἐπάρσεως, καὶ ταχυτῆτος ὑπερβαλλούσης. τῶν δὲ τοὺς νεωτέρους, ἢ ἐκ βάθους ἀναφερομένην θερμασίαν πλείονα τῆς κατὰ φύσιν, δακνώδη, καὶ δριμεῖαν, καὶ ὀπτίμους, μετὰ τοῦ τῶν σφυγμῶν πυκνότητός τε καὶ σκληρότητος οὖσαν, τὸ πυρετὸν ἀφορίζειν. εἴδη δὲ πυρετῶν κατὰ πόλιν δύο. ὅ, τε συνεχὴς, καὶ ἀμφιλείποντα. συνεχὴς μὲν οὖν ἐστιν ὁ εἰς ἀπυρεξίαν, πρὶν τελέως λυθῆναι τὸ νόσημα, μὴ παυόμενος. πάλιν δὲ τῶν ἀμφιλειπόντων εἴδη εἰσὶν ἓξ κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ἀμφημερινὸς, τριταῖος, τεταρταῖος, πεμπταῖος, ἑβδομαῖος, ἐνναταῖος. ἀμφημερινὸς μὲν οὖν ἐστιν ὁ καθ' ἑκάστην, ἢ νύκτα, ἢ ἡμέραν ὑπισημαίνων, ἢ αὐτὸς μόνος. τριταῖος δὲ, ὁ κατὰ μίαν. τεταρταῖος δὲ, ὁ κατὰ δύο. πεμπταῖος δὲ, ὁ κατὰ τρεῖς. ἑβδομαῖος, ὁ κατὰ πέντε. ἐνναταῖος, ὁ κατὰ ἑπτά. ὁ ἡμιτριταῖος δὲ, ὅτε μὲν ἐν συνεχείᾳ ὑπιφαίνει, ὅτε δὲ ἐν τοῖς ἀμφιλείποντι τάττεται. τῶν δὲ ἄλλων νοσημάτων εἴδη δύο. εἴτε συνὼ πυρετοῖς εἴη, εἴτε ἀνευ πυρετῶν. τὰ μὲν γὰρ ἐστιν ἐξέα, τὰ δὲ χρόνια. ὀξέα μὲν οὖν ἐστι τάδε, φρενῖτις, καῦσος, συνάγχη, πλευρίτις, περιπνευμονία, καρδιακὴ διάθεσις, ἴκτερος, χολέρα, εἰλεός, κωλικὴ διάθεσις, ἀποπληξία, τέτανος, ὀπισθότονος ἐμπροσθότονος. τὰ μὲν οὖν ὀξέα, ὡς ὑπὸ πλήθους αἵματος, καὶ χολῆς ξανθῆς συνίστασθαι, πλεοναζόντων ἔν τισι μέρεσι τοῦ σώματος, ἐν οἷς νοσοποιοῦσιν ἐκκρεπομένων ὑπὸ τοῦ κρείττονος. τὰ δὲ χρόνια ὑπὸ φλέγματος, καὶ μελαίνης χολῆς ὁμοίως, ἢ πληθυόντων πολὺ κατὰ τὸ κρᾶσιν, ἢ μεταβαλλόντων ὑπὸ τοῦ δριμύτατον. θεραπευτέον δὲ τοὺς ἐκ πλήθους νοσοῦντας, καὶ μὲν διαίτῃσι ἀφαιρετῶσί τε τὸ ἐκ πλήθους νοσοῦντα, ἢ δι' ἀσιτίας, ἢ διὰ καθάρσεως, ἢ διὰ φλεβοτομίας. προσθήκη δὲ, καὶ προσφέρειν τοῖς ὀξέσι εἰς τὸν νόσον ἐμπεσοῦσιν, οἷς δὲ ἀπεψία, καὶ δριμύτης ὑγρῶν, αἰτία ὑπὸ, συμπέπτωκεν δεῖ τοῖς ὑπιθεραπαῖς, καὶ τοῖς καταπλάσμασι, καταχεραινώσας δὲ τὰ δριμέα, τὸ δυσχύλοις, καὶ ὑγραινούσαις τροφαῖς χρῆσθαι. οἱ δὲ καιροὶ τῶν βοηθημάτων ἔν τε ὅλῳ τῷ νοσήματι, τὸ τοῖς μεσιαῖς ὑπισημασίαις, εἰσὶ τέσσαρες. ἀρχὴ, ἀνάβασις, ἀκμὴ, παρακμή. ἡ μὲν ἀρχὴ μὲν ὅλου τοῦ νοσήματος, ἀποσιτία ἁρμόζει μέχρι τῆς ἀφ' ἑτέρης. ἐφ' ὧν δὲ ἡ ἀρχὴ πρωΐτερος, μέχρι τῆς ἀφ' ἑτέρης. φλεβοτομίαν ὑ ἡ ἀρχὴ μὲν κρίνουσιν οἱ νεώτεροι, μέχρι τῆς ἀφ' ἑτέρης, οἱ ὑ παλαιοὶ, καὶ μέχρι τῆς ἑτέρας παραλαμβάνουσιν, ἐὰν τὰ τῆς δυνάμεως ὑφεστήκῃ, καὶ τὸ νόσημα ἀπαιτῇ. ἔμφυσις δὲ καιρὸς μέχρι τῆς ἀφ' ἑτέρης τοῖς νεωτέροις, καὶ δὲ τοὺς παλαιοὺς οὐκ ὑπὸ πρώτων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐκ πλήθους νοσούντων, καὶ ὑπὸ νέων, καὶ ὑπὸ πρεσβυτέρων. ὑπὸ δὲ παιδίων ἀπὸ ἀρχῆς τρέφουσιν, καὶ ἐφ' ὧν ἔθος τοιοῦτον, ἢ διὰ χώραν, ἢ διὰ τὸ ἀέριον. πρὸ δὲ τῆς ἔμφυσης τῶν μὲν τὸ πρώτου ἀφ' ἑτέρου ὑπιθεραπαῖς χρηστέον τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν μέσων.

ille corporeæ molis in raritate extenſionem
A Plenitudinis morbum facientis notæ ſunt vaſorum tumor, facici rubor, totius corporis tumor, & pulſuum magnitudo cum robore. Indigentiæ ſigna, molis corporeæ concidentia, gracilitas in facie, & exiguus pulſus cum imbecillitate. Itaque febrim veteres ipſam per ſe affectum arbitrantur. Eraſiſtratus, & recentiorum nonnulli ſymptoma. Febris igitur eſt natiui caloris in ardentiorem conuerſio, eò quòd intrò auerſus perſpirare prohibeatur. Indicia febricitantium colligimus ex calore intenſo, & intolerabili; tum
B in acceſſionis principio, ex languido, inæquali, & crebro pulſuum motu: in ſtatu, ex vehementiſſimo motu elato, & veloci admodum. Iuniores calorem naturali magis ardentem, mordacem, acrem, & conſtantem, cum pulſuum frequentia, & duritie, ex alto venientem, febrem eſſe definiunt. Sunt autem duæ eius ſpecies ex omnium mente, continua, & intermittens. Continua eſt, quæ non ad integritatem prius quàm morbus ex toto ſolutus ſit venit. Intermittentis rurſum ſex ſpecies inuenimus apud veteres, quotidianam, tertianam, quartanam, quintanam, ſeptimanam, & nonanam. Quotidiana eſt, quæ
C ſingulis diebus, aut noctibus acceſſionem, vel deceſſionem facit. Tertiana vnum diem præſtat integrum, tertio redit. Quartana duos dies intermittit, deinde reuertitur. Quintana tres: Septimana quinque. Nonana, ſeptem. Nam ſemitertiana, modò inter continuas, modò inter intermittentes ponitur. Iam verò reliquorum morborum duo genera ſunt, vel cum febribus, vel ſine febribus. Quidam enim acuti, quidam longi ſunt. Acuti quidem hi, phrenitis, febris ardens, Angina, pleuritis, peripneumonia, cardiacus affectus, regius morbus, cholera, volu-
D lus, colicus dolor, apoplexia, tetanus, opiſthotonus, emproſthotonus. Acuti igitur à ſanguine ferè, & flaua bile, in nonnullis corporis partibus, quas ij malè habent humores, ſuperfluis, & in deterius verſis conſtituuntur. Longi, à pituita & atra bile, ſimiliter vel copioſioribus, quàm naturæ modus exigit, vel in acerrimam qualitatem immutatis. Qui iam ex copia laborant, victus ratione, vel inedia, vel purgatione, vel venæ inciſione curandi ſunt. Qui ex abſtinentia in morbum incidêre, alimentis eos reſtituere conuenit. Quibus incoctio, & humorum acrimonia morbi cauſam fecerunt, iis fomentis,
E & cataplaſmatis concoctio paranda eſt. Acria contemperanda ſunt, & cibis boni ſucci, atque humectantibus vti oportet. Cæterum quatuor in toto morbo, particularibúſque acceſſionibus tempora auxiliis afferendis dicata ſunt. Initium, incrementum, vigor, & inclinatio. Principio totius morbi inedia triduana conuenit, quibus & in totum abſtinere triduo conducit. Venæ ſectionem in initio recentiores ad tertium vſque diem ſtatuunt: veteres etiam poſt tertium diem præcipiunt, ſi vires ſuppetant, & morbus poſtulet. Nutrimenti tempus
F à triduo iuniores: antiqui non omnibus, ſed iis, qui copia laborant, tum iunioribus, tum ſenioribus inſtituunt. Pueros ſtatim morbo inuadente nutriunt. Præterea illos, quibus huiuſmodi conſuetudo eſt, vel loci, vel aëris circumflui gratia. Ante cibum, poſt triduum primum, perfuſiones capitis, & præcordiorum ex vſu ſunt:

ſequen-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 383 sur 413

sequentibus diebus cataplasmata, & clysteres. Perfusiones igitur in præcordiis calidas semper assumere oportet, & simplices, ex cumini, vel xylanethi decocto: ad caput, calefacientes quidem in lethargo, & in omni graui sopore: refrigerantes autem in phrenitide, & quauis acuta febre conueniunt. Cataplasmata quædam solo melle, & oleo conficiuntur, vocantúrque, emollientia. Quædam ex aqua, cui oleum sit adiectum, fiunt, quæ crudam dilutionem nominant. Alia his inspergunturs, veluti pollen, lini semen & fœnugræcum. Clysteres hydrelæo, melle, sale, & nitro modico præparantur. Tempus eorum ante cibum est, dum accessiones remittuntur, & inclinant. In continuis morbis, diluculum. Phrenitis est mentis alienatio. Notæ sunt, insania vehemens, temeraria manuum gesticulatio, floccorum, & festucarum collectio, & febris acuta. Causam habet magna ex parte bilem. Constituitur in cerebro, vel eius membranis, vel, in septo transuerso quod diaphragma nominatur. Curatio hæc conuenit. Initio si præscius fueris, venæ incisio, cucurbitulæ conueniunt, subtractio, & clyster, & abstinentia conueniens: instante autem morbo perfusiones soporiferæ, inunctiones, quibus somnus accersitur, & humectantes cibi conducunt. Causus febris species, ab Hippocrate quidem inter acutos, vt quartana inter longos morbos refertur, à recentioribus non item. Oritur ex bile non nimis sicca, circa venas quæ ad iecur sunt. Curatur in principio sanguinis missione: in statu, frigidæ, tum aliorum, quæ refrigerandi vim obtinent, potio confert, vel epithema, cuiusmodi ex feruenti hydrelæo præparatur. Angina est circa ceruicem inflammatio. Eius speciem vnam cynanchen appellant, quæ in interiore ipsius parte orta subitò strangulat: Alteram synanchen: hæc in exteriorem partem incumbit, eóque minus strangulat, minusque periculosa est. Vterque affectus, vel à bile, vel à pituita salsa nascitur, idque nonnunquam cum febre acuta, nonnunquam sine febri. Remedium & generosissimum & præsentissimum est, sanguinis statim in principio missio: deinde medicamenta pituitam per os educentia, & cerata foris imposita. Asclepiades vltimum auxilium posuit, in iis qui maximè suffocantur, laryngem incidere. Pleuritis, lateris ab interiore parte inflammatio est. Huic febris acuta, dolor vehemens, & tussis accedit: à bile potissimum generatur. Præsidio est in initio adhibita venæ incisio: deinde cataplasmata & sicca fomenta, nempe milij & salis: postremò medicamenta intrinsecus purgantia, quæ pleuritica nominantur. Cauenda verò in his sunt ventris profluuia. Peripneumonia, nonnullis auctoribus inflammatio grauis est circa pulmonem, idque grauitate ostenditur. Quibusdam pulmo inflammationem pati non posse videtur, sed vicina eius loca, cùm in dispositione eiusmodi sunt, ea vt ita nominetur, faciunt. Habet autem hic morbus febrem acutam comitem. Eadem ipsius causa, quæ pleuritidem concitat, secundum alios tamen pituita. Remedium ferè huic cum superiore malo commune est. Cordis affectus nominatur, non quòd in corde affectus sit, sed quoniam stomachum veteres cor appellabant, quo in febri acuta resoluto, ægrotos immodicè dissolui contingit. Accidit fetè ex immodica abstinentia, vel parum tempestiua venarum sectione

τῶν δὲ ἔξωθεν καταπλάσμασι, καὶ χυλίσμασι. τὰς δὲ οὖν ἐμβροχὰς ἀεὶ, καὶ τὰς ὅτι τῶν μέσων θερμὰς ποιεῖν λεπτέον, καὶ ἁπλᾶς ἐλαιώδεις κύμινον, ἢ ξυλαίηθον, τὰς δὲ ὅτι κεφαλὴν θερμὰς μὴν ὅτι ληθάργου, καὶ πάσης καταφορᾶς, ἐμψύχουσας δὲ ὅτι φρενιτίδων, καὶ ὅτι πάντὸς πυρετοῦ ὀξέος· τῶν δὲ καταπλασμάτων, τὰ μὲν ἀφ' μόνου μέλιτος, καὶ ἐλαίου καταχυλίζεται, καὶ καλεῖται μαλακτικά. τὰ δὲ δι' ὑδρελαίου, ἅπερ ὀνομάζουσιν ὠμὴν λύσιν. τὰ δὲ ἐμπαστὰ μέλιτι τούτοις, οἷά ἐστι γύεις, καὶ λινόσπερμον, καὶ τῆλις. οἱ δὲ κλυσμοὶ δι' ὑδρελαίου, καὶ μέλιτος, καὶ ἁλῶν, καὶ νίτρου βραχέος. κοιμᾷς δὲ πάντων, ὁ πρὸ τῆς ἐφῆς ἐν αὐτοῖς τῶν ὀπτισμάτων, καὶ πρὸ δεκμῆ. ὅτι δὲ τῶν συνεχῶν, ὁ ὀρθρος. φρενῖτις μὲν οὖν ἐστιν ἔκστασις διανοίας μετὰ παρακοπῆς σφοδρᾶς, καὶ χειρῶν ἀλόγου φορᾶς, καὶ κροκυδισμοῦ, καὶ καρφολογίας, καὶ πυρετὸς ὀξέος. γίνεται δὲ ἐξ αἰτίας, ὡς ὅτι πολὺ, χολῆς. συνίσταται δὲ περὶ ἐγκέφαλον, ἢ μηνίγγας, ἢ ὡς τινες λέγουσι περὶ φρένας, ὃ διάφραγμα καλεῖται. θεραπεία δὲ ἁρμόδιος ἥδε. εἰ μὲν προγνοίη τις ἐν ἀρχῇ ἀφὶ φλεβοτομίας, καὶ σικύας, ἀφαίρεσις ἕως καὶ κλυσμὸς, καὶ ἀποστία ἁρμόδιος. ἐνεστῶτος δὲ τῷ πάθους ἐπιβρεχαὶ καρωτικαί τε, καὶ στωμωτικαὶ ἐπιχρίσματα, καὶ ἔφαι ὑγραίνουσαι. ὁ δὲ καῦσος, εἶδος μὲν ὅτι πυρετῶ. τέτακται δὲ στὸ μὲν Ἱπποκράτης ἐν τοῖς ὀξέσιν, ὡς τεταρταῖος ἐν τοῖς χρονίοις. στὸ δὲ τῶν νεωτέρων, οὐκ ἔτι. συνίσταται δὲ οὐ χολῆς, οὐδ' ἁλὸς ξηρᾶς περὶ τὰ φλέβια, τὰ κοῖλ' ὃ ἦπαρ. θεραπεύεται δὲ φλεβοτομίᾳ ἐν ἀρχῇ, καὶ ψυχροῦ δόσει ἐν ἀκμῇ, ἢ πόμασιν ἐμψύχουσιν, ἢ ὑποθέσεσιν, οἷ' ἐστὶ ὃ δι' ὑδρελαίου ζεστοῦ. κωλύγκη δὲ καὶ συνάγκη, φλεγμοναί εἰσι περὶ τ' πάχιλον, ἢ μὴν περὶ ὃ ἐντὸς αὐτοῦ ὀξέως πίνουσα, ἢ κωλύγκη. ἡ δὲ συνάγκη, εἰς τὰ ἐντὸς μᾶλλον νεύουσα, καὶ ἀφὶ τοῦτο ἧττον πίνουσα, καὶ ἧττον κινδυνώδης ἐστί. γίνεται δὲ ἑκάτερον πάθος, ἢ στὸ χολῆς, ἢ στὸ φλέγματος ἀλμυροῦ. συνίσταται δὲ ὅτε μὲν συὶ πυρετοῦ ὀξέος, ὅτε δὲ χωρὶς πυρετῶ. θεραπεία δὲ ἡ μὲν ἡμιναιοτάτη, καὶ ὀξυτάτη δ' ἡδὺς ἐν ἀρχῇ ἀφὶ φλεβοτομίας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀφὶ τῶν ἀποφλεγματιζόντων φαρμάκων, καὶ τῶν ἔξωθεν ὑποπιθημιδίων χειρῶν. Ἀσκληπιάδης δὲ ὅτι τῶν ἄκρως πνιγομένων, καὶ λαρυγοτομεῖ. πλευρῖτις δέ ἐστι φλεγμονὴ περὶ τὸ πλευρὸν ἐκ τῶν ἔνδον, μετὰ πυρετῶ ὀξέος, καὶ ἀλγημάτων σφοδρῶν, καὶ βηχός. γίνεται δὲ στὸ χολῆς μάλιστα. θεραπεία δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν φλεβοτομία, εἶτα ἡ ἀφὶ τῶν καταπλασμάτων, καὶ ξηρῶν πυρειῶν, οἷ κέγχρων, καὶ ἁλῶν· τελεύτη ἡ ἀφὶ τῶν ἀναθαιρεθέντων ἔνδοθεν φαρμάκων πλευριτικῶν ὀπτηραφορμῶν. φυλάττεσθαι δὲ ὅτι τούτων ταῖς τῆς κοιλίας ῥύσης. ἡ δὲ περιπνευμονία τοῖς μὲν δοκεῖ φλεγμονὴ βαρεῖα εἶ περιπνεύμονα, καὶ τῷ βαρεῖ τοῦτο ἀφαδείκνυται. τοῖς δὲ οὐ δοκεῖ ὁ πνεύμων δύνασθαι φλεγμαίνειν, τὰ πλησίον δὲ αὐτοῦ, φασὶ, ἐν τοιαύτῃ ἀφαθέσει γινόμενα, οὕτως ὀνομάζεσθαι αὐτοῖς ποιῆσαι, δὲ τὸ πάθος τοῦτο μετὰ πυρετῶ ὀξέος, καὶ στὸ τῶν αὐτῶν αἴτιον, ὧν ἡ πλευρῖτις· ἔχ δέ ἐνιας στὸ φλέγματος. θεραπεία δὲ τὰ πολλὰ, ὁμοία τῇ πλευρίτιδι. ἡ δὲ καρδιακὴ ἀφάθεσις, οὐκ ἀπὸ τῶ περὶ καρδίαν εἶ τὸ πάθος, οὕτως ὠνομάσθη, ἀλλ' ἐπεὶ καρδίαν οἱ παλαιοὶ τὸ στόμαχον ἐκάλουν. τούτου δ' ἀναλυομένου ἐν πυρετοῦ ὀξέος, συμβαίνει τοῖς κάμνουσιν ἀφαφορᾶσθαι. γίνεται δ' τὸ πάθος, ὡς ὅτι τὸ πολὺ μὲν, οὐκ τῶν ἀμετέρων ἀποστιῶν, ἢ οὐκ φλεβοτομίας ἀκαι-

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 384 sur 413

ρου, ἢ ἵνος ἀφαιρέσεως ἀλόγου τοῦ ἀληθοῦς. δεῖ δὲ τροφῆς δέονται τῆς διαδότου, καὶ ἀναθερμαντικῆς, ὥσπερ δὶ οἴνου, καὶ χόνος, καὶ τῶν τρεφόντων ὅσα εὐφθορώτερα, καὶ τὸ στόμαχον τονοῦν δυνάμενα. ἔστι δὲ ὅτε, καὶ φλεγμαινόντων τῶν ἔνδον, μάλιστα δὲ τῶν ἥπατος, τοῦτο γίνεται. ὅτε τοὐναντίον, ἀφαιρέσιος δεῖται καὶ καταπλάσεως, τῆς ὑπὸ τῶν φλεγμαινόντων. ἕκτερος δὲ ὅστις ἀνάκρισις χολῆς εἰς τὸν ὑποφύσαν, ὅτε μὲν σὺν πυρετῷ ὀξεῖ, ὅτε δὲ καὶ αὖθις πυρετῶ, μὴ ἐγκαύσεως τῶν ἔνδον, καὶ κακοσομαχίας. δεῖται δὲ εἰ μὲν τὰ μέσα φλεγμαίνῃ, καταπλασμάτων τροφίμων, καὶ εἰ πλῆθος ὑποκέοιτο φλεβοτομίας, εἰ δὲ μή, τῶν τὸν χολὸν κενούντων, ἢ διὰ κοιλίας, καὶ ἑτέρων, ἢ δι' οὔρων, ἢ διὰ ῥινῶν, ἢ δι' ἱδρώτων. ἡ δὲ χολέρα διττή ὅστι καθ' Ἱπποκράτη, ἡ μὲν ὑγρὰ, ἣν καὶ πολλοὶ ἴσασι μετ' ἐκκρίσεως σφοδρᾶς, καὶ χλιώδους, καὶ κάτωθέν τε καὶ ἄνωθεν, καὶ τροφῶν χαλεπῶν μὴ τῶν ὀπτηνομένων ἀπασμῶν, ἢ σωλῆνος ἢ ταῖς γαστροκνημίαις μάλιστα· ὀπτιμέλφα δὲ, ὀπτοβεχῶν μὲν θερμῶν καὶ τῶν σωληνομένων· καὶ λουτροῦ μὴ τὸν ἀποκάθαρσιν, καὶ τροφῆς εὐπεπτικήτου τε, καὶ διαποδότου, καὶ εὐστομάχου. ὁ δὲ ἕτερον εἶδος, ξηρὰν χολέραν καλοῦ Ἱπποκράτης, ὑπὸ μὲν τῆς αὐτῆς αἰτίου γινομένην, καὶ τοῖς αὐτὰ συνιστάμενον, ἄνω μὲν τοῖς ῥύσεως κοιλίας, καὶ ἐμέτων. δεῖ δὲ δεῖται προαιρέσεώς τε, καὶ διὰ καταπλασμάτων, καὶ οὐ προσφορᾶς. ἀλλὰ τοὐναντίον, σιτείας. εἱλεὸς δὲ, καὶ κωλικὴ διάθεσις, φλεγμοναί εἰσιν ἑτέρων. ἡ μὲν τῶν λεπτοῦ, ἡ δὲ τῶν κώλου. δεῖ δὲ, καὶ ἀποκλείεται τὰ τε διαχωρήματα, καὶ αἱ φῦσαι ἀνελύσθαι τοῖς σιτίοις, τὴν μὴν ἔχειν τὴν ἔξοδον, ἀλγήματα σφοδρὰ πρὸ ἔχουσι, καὶ τροφοὶ ὀξύτεροι δὲ, καὶ τῇ διαθέσῃ, καὶ τοῖς συμπίπτουσιν ὁ εἱλεὸς, καὶ κινδυνωδέστερος. ἔμετοί τε γίνονται τῶν εἱλεωδῶν, τοῖς ἐρᾶτος ἔχουσιν ἑκάτερον δὲ πάσχει. ἐν ἀρχῇ μὲν φλεβοτομία ὁ εἱλεὸς μάλιστα ἰᾶται, τὰ πολλὰ δὲ ἀσπάσας, καὶ καταπλάσμασι τοῖς αὐξῆσι, καὶ λύουσι τὰς φλεγμονάς. ὑστέρου δὲ βοηθεῖ, τὰ ἔνδοθεν σιτίσματα κωλικὰ φαρμακα. τῶν τε γὰρ ἀληθμάτων ῥύεται, καὶ ὕπνον ἐπάγει, καὶ τὴν διαχώρησιν κινεῖ. ἀποπληξία δὲ γίνεται μὲν διὰ πλῆθος ὑγρῶν παχέων, ἐμφερομένων τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπεῖα, τὰ διαδιδόντα εἰς πᾶν τὸ σῶμα τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν κίνησιν, διὸ καὶ ἀναίσθητοι, καὶ ἄφωνοι, καὶ ἀκίνητοι γίνονται ἀποπληκτοι. λέγει δὲ Ἱπποκράτης περὶ τῆδε τῆ πάθει· ἀποπληξίῃ ἰσχυρῇ μὲν λύειν ἀδυνατον, ἀσθενεῖ δὲ οὐ χρὴ διδόναι. φλεβοτομεῖν δὲ διὰ τοὺς κεχολωτηριθμένους, ἐὰν τὰ τῆς ἡλικίας σώματα, καὶ ἡ δύναμις ὑπακούῃ. τέτανος δὲ, καὶ ὀπισθότονος, καὶ ἐμπροσθότονος περὶ τὰ νεῦρα πάθη. εἶδος δὲ ὅστιν ἑκάτερον σπασμοῦ, τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς νεύρων, δι' ὧν τὴν κίνησιν διαδίδωσιν εἰς τὸ σῶμα. γίνεται δὲ δι' ἔμφραξιν ὑγρῶν παχέων, τῶν νεύρων. ὅτε μὲν εἰς τοὐπίσθεν, ὡς τε μὴ σκύπτειν, καὶ καλεῖται ὀπισθότονος. ὅτε δὲ εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὡς τε μὴ ἀνακύπτειν, καὶ καλεῖται ἐμπροσθότονος. ὅτε δὲ ἐπ' ἀμφότερα, ὡς τε μὴ συγκάμπτεσθαι, καὶ τέτανος προσωνόμασται. γράφεται δὲ ὑπὸ φλεβοτομίας, εἰ πλῆθος ὑπόκειται, ὡς ὁ πρὸ Ἱπποκράτει καλαπτεών, καὶ τὸν κεφαλὴν τραυματισθείς. ἰᾶται δὲ αὐξήσι, καὶ ψυχρου πολλοῦ κατάχυσις, θέρους ὥρα μάλιστα, εἰ μὴ ἰσχνός, ἀλλὰ σθένος εἴη ὁ πάσχων. θέρμης δὲ ἐπανάκλησιν ποιεῖται.

vel cum aliquid præter rationem corpori adimitur. Quare alimento, quod facilè distribui queat, & recalfacere, succurrendum est: quemadmodum ex vino, ac niue: cibo, qui ex valentiore materia est, & stomachum corroborare potest, Est, cum viscеribus inflammatis, potissimum iecinore, hic morbus eueniat: cum è contrario, ablatione, & cataplasmatis, inflammationi dicatis opus est. Regius morbus, est bilis in summam cutem redundantia. Interim cum febri acuta oboritur, interim sine illa, cum interiorum adustione, & stomachi vitio. Si præcordia inflammantur, cataplasmata primum desiderant: si copia subsit, venæ sectionem: sin minus, medicamenta, quæ bilem euacuant, aut ventris ductione & intestinorum, aut per vrinas, aut per sudores, aut per nares. Cholera duplex est secundum Hippocratem: Altera humida, in qua, vti omnes norunt, vehemens est excretio, bilis supra infráque erumpit, intestina grauiter torquentur. Accedunt conuulsiones, sæpe etiam crurum suræ contrahuntur. Remedio contractionibus sunt perfusiones calidæ, in iis, quæ contrahuntur, balneum post expurgationem, tum alimenta, quæ ex facili disponuntut, digeruntúrque & stomachum adiuuant. Alteram, siccam choleram vocat Hippocrates, ab eadem prouenientem causa, ac circa eadem consistentem, at citra ventris fluorem, & vomitum. Ideóque remissionem præcedentem, & per cataplasmata requirit, nec cibi ingestione, sed contrà inedia opus est. Voluulus, & colicus dolor, intestinorum inflammationes sunt, quorum alter tenuioris, alter plenioris. Quare deiectiones includuntur, & flatus intestinis inuoluti, eo quòd exitum non habent, dolores vehementes, & tormina concitant. Voluulus autem dispositione, & accidentibus acutior, magisque periculosus est. Alterutro autem morbo extremè laborantibus vomitus concitantur. Auxilium est voluuli maximè sanguinis missio per initium, plerumque abstinentia & cataplasmata mitigantia & inflammationem discutientia. Efficacius iuuant medicamenta, quæ colica nominant, introò per sedem immissa. Nam dolores auferunt, somnum conciliant, & aluum mouent. Apoplexia ex humorum crassorum copia generatur, qui capitis vasa, vnde corpori sentiendi, mouendique facultas aduenit, obstruunt. Quamobrem apoplexia correpti, sensu, voce, & motu priuantur. Hippocrates de hoc vitio scribit, *Apoplexiam*, inquiens, *validam soluere non licet, imbecillem haud facilè.* Sanguis mittendus statim iam oppressis, si modò & ætas consentiat, & vires sustineant. Tetanus, Opisthotonus, & Emprosthotonus, neruorum morbi existunt: verùm vtraque species est conuulsionis neruorum, qui à capite descedentes, corpori motum distribuunt. Nam, si viscosi humores eos obstruant, affectio talis oritur. Quæ si scapulis caput annectat, quo minus possit annuere, opisthotonum: quum mentum pectori contrahit, vt renuere nequeas, emprosthotonum: quum rectam, & immobilem ceruicem tendit, tetanum appellant. Sanat venæ sectio, si copia subest: vt videre licet apud Hippocratem in illo, qui prolapsus, vulnus in caput acceperat. Medetur enim eis, & frigidæ copiosæ infusio, si æstas sit, præsertim si non gracilis, sed quadratus existat æger: nam caloris reuocationem molitur.

Multi

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 385 sur 413

Multi ſanè, ceratis modicè recalfacientibus, & relaxantibus vtuntur, ad hæc inunctionibus ſimilibus, necnon lanis oleo imbutis, atque impoſitis, & fomentis, & cataplaſmatis calidis. Longi morbi, interioribus accidunt hi, cephalæa, morbus comitialis, vertigines, oculorum caligationes, inſania, melancholia, lethargus, diſtillatio, raucitas, grauedo, ſanguinis eruptio, ſuppuratio in thorace, tabes, abſceſſus in medio latere, abſceſſus in clauiculis, iecinoris affectus, teneſmus, dyſenteria, lumbrici lati, lumbrici rotundi, aſcarides: coxarum dolor, articularis morbus, podagra, elephantiaſis, ad exteriores partes ſpectare videntur. Ex longis morbis cephalæa, internus capitis dolor eſt, qui in circuitu interdum affligit à pituita naſcens: interim vnam capitis partem infeſtat: tunc heterocraniam nominant. Auxilium vtriuſque eſt ſanguinis detractio, vel cucurbitulæ occipitio impoſitæ, eductio pituitæ per os, per aluum purgatio, & epithemata, quæ inter cataplaſmata, vel malagmata, vel illitus inſcribuntur, poſtremò cauſa eius ſinapiſmo reſiccatur. Morbus comitialis, quem & ſacrum vocant, circa neruorum, qui à capite deſcendentes, ſenſum, motúmque vniuerſo corpori diſtribuunt, originem conſiſtit. Cauſam eius Plato, & Hippocrates pituitam, & bilem atram indicant. Homo concidit, qui hoc malo detinetur, quoniam ei ſentiendi, mouendique meatus obturantur, ſpuma iis os ob humorum commotionem, quæ à neruorum conuulſione prouenit. Qua de cauſa interim vrina ſine voluntate prorumpit. Præſidium affert pueris impuberibus natura circa pubertatem efflorescens, & morbum humoribus natiuo calore exiccatis terminat. Qui pubertatem exceſſerunt, ægrè aut nunquam ſanantur. Caligines oculis offuſæ, & Vertigines, cognata ſunt vitia morbo comitiali, ab eiſdemque cauſis prodeunt, atque eaſdem ſedes occupant. Hoc tamen intercedit diſcriminis, quòd illæ in ſuperficie corporis, non intus accidant, ob quod facilius, quàm hic, curantur alui ductione, præſertim per hieram, adminiſtrata, deinde apophlegmatiſmis, & vomitibus per circuitum partim à cœna, partim ieiunis adhuc excitatis. Omnium maximè veratro ſuccurritur. Mentis alienatio duplici ſpecie inſigni conſtat: mania & melancholia. Complures verò & harum exiſtunt differentiæ, nominum adhuc indigæ. Conſtituitur itaque mentis alienatio circa totum caput. Caput inſaniæ flaua bilis eſt. Ob hoc, qui tali vitio laborant, tumultuoſi, præcipites, manu prompti, contumelioſique fiunt. Melancholia naſcitur ex atra bile, humore frigido & tenebroſo. Vnde melancholici tenebriones, ac lucifugæ, triſteſque apparent, de omnibus ſuſpicioſi, hominum conſuetudinem oderunt, ſolitudinibus gaudent, quemadmodum Bellerophontes à Poeta deſcribitur.

Qui miſer in campis errabat ſolus Aleis,
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

Medetur per ventrem purgatio, & maximè, quæ per vomitum excitatur: adhuc his magis vtrunque veratrum ſoluit. Lethargus morbus eſt phrenitidi contrarius: eſt enim profunda in ſomnum delatio, & inexcitabilis. Hoc vitio correpti, omniũm quæ dicuntur, obliuiſcuntur, atque hæc in febri ipſos comitantur. Locus igitur affectionis, caput eſt: nam in membranis cerebri conſtituitur. Cauſa ipſius pituita eſt, humor frigidus, frigiditate,

A ὡς δὲ οἱ πολλοὶ χρῶνται χηρώμασι τοῖς ἡρέμα θερμαίνουσι, καὶ χαλῶσι, καὶ ἀλείμμασι τοῖς ὁμοίοις, καὶ ἐρίοις ἠλαιωμένοις ὑπαίθροις, καὶ πυέλοις, καὶ καταπλάσμασι θερμοῖς. χρόνια δὲ πάθη, ὅσα τὰ ἐντὸς στωμύλλεται τάδε. κεφαλαία, ὑπολημία, ἴλιγγοι, σκοτώματα, μανία, μελαγχολία, λήθαργος, κόρυζα, βράγχος, καταῤῥοος, αἵματος ἀναγωγή, ἐμπύημα ἐν θώρακι, φθίσις, ἀπόστημα ἐν μεσοπυλίῳ, ἀπόστημα ἐν κατακλείσιν, ἡπατικὴ διάθεσις, τεινεσμός, δυσεντερία, ἕλμινθες αἱ πλατεῖαι, ἕλμινθες αἱ στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἰσχιὰς, ἀρθρῖτις, ποδάγρα, ἐλεφαντίασις. δοκεῖ δὲ τῶν ἐκτὸς εἶ-
B ναι τῶν οὖν χρονίων κεφαλαία ὅτι κεφαλῆς ἄλγημα ἐν διάθετον τοιοδικῶς ἐνίοτε, τὰ πολλὰ κινούμενον, ὑπὸ φλέγματος γινόμενον, ὅτε δὲ εἰς ἓν μέρος τῆς κεφαλῆς ὃ ἄλγημά ἐστι, καὶ καλεῖται ἑτερογραία· ἴασις δὲ ἀμφοτέρων δι' ἀφαιρέσεως αἵματος, ἢ διὰ σικύας ὅπῃ ὂ ἰνίον, καὶ ὑποφλεγματισμοῦ, καὶ διὰ κοιλίας καθαρσιν, καὶ ὑπηθεμένων, ὅσα ἀναγράφεται ἐν καταπλάσματος τρόπῳ, ἢ ἐν μαλάγμασιν, ἢ ὑπηρείσμασιν, ὃ δὲ τελευταῖον, σιναπισμῷ ξυαίνεται ὃ αἴτιον. ὑπολημία δὲ, ὡν καὶ ἱερὰν νόσον καλοῦσι, στωμύλλεται μὲν ὡδὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀπὸ κεφαλῆς ῥευμάτων,
C δι' ὧν ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ κίνησις εἰς πᾶν τὸ σῶμα διαδίδοται· αἴτια δὲ τῶν πάθεων, ὡς ὁ Πλάτων, καὶ Ἱπποκράτης φασὶ, φλέγμα καὶ χολὴ μέλαινα, διὸ καταπίπτουσιν οἱ τῷ πάθει ἐχόμενοι, ἐμφερομένων ἀνθρώπων τῶν ὁδῶν τῆς τε αἰσθήσεως, καὶ τῆς κινήσεως, ἀφρῶδες δὲ διὰ τὸ κλόνον τῶν ὑγρῶν, ὃς γίνεται ἀπὸ τοῦ σπασμοῦ τῶν νεύρων, διό, ἔστιν ὅτε καὶ οὐρεῖν ἀκρίτους ἀναγκάζεται. ἰᾶται δὲ τὸ πάθος, ὅτι μὲν τῶν παιδικῶν ἡβῆς παίδων, ἡ φύσις ἐκλάμψασα ὡδὶ ἥλιος, καὶ χρίσιν τοῦ
D νοσήματος ἐργασαμένη, τῷ ἐμφύτῳ θερμῷ ἀναζηράνασα τὰ αἴτια. τοῖς δὲ μὴ τελοῦσιν ἥλιος, δυσίατον, ἢ καὶ ἀνίατον τὸ πάθημα. τὰ δὲ σκοτώματα, καὶ αἱ ἴλιγγες συλλαμβάνει τῆς ὑπολημίας, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων γινόμενα, καὶ ὡδὶ τὰ αὐτὰ χωρία στωμύλλεται. ὑπερπολαίᾳ μὲν τοι ἡ κατασκευὴ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐνδιάθετος, διὸ καὶ διατωτέρα καθάρσεσι ταῖς ἀπὸ κοιλίας, μάλιστα τῇ ἱερᾷ, ἔπειτα ἀποφλεγματισμοῖς, καὶ ἐμέτοις ἐν κύκλῳ προλαμβανομένοις, τοῖς μὲν ἀπὸ δείπνου, τοῖς δὲ νήστεσιν. ὅτι πᾶσι δὲ καταρθοῦται ἑλλέβορῳ. τῆς δὲ ὡδὶ τοῦ διαθοίαν ἐκτάσεως, δύο μὲν τὰ ἐξέχοντα εἴδη μανίαι τε, καὶ μελαγχολία. πολλαὶ δὲ καὶ ἐν τούτοις αἱ διαφοραὶ, ἀκατονόμαστοι οὖσαι. στωμύλλεται μὲν οὖν ὡδὶ κεφαλαίου πᾶ-
E σαν, ἔκστασις διανοίας. αἴτια δὲ τῆς μὲν μανίας, ξανθὴ χολή. διὰ τοῦτο ταραχώδεις, καὶ ἔκφοροι, καὶ ταχεῖς ὀξεῖσί τε οἱ τούτῳ ἐγκύμονες τῷ πάθει. τῆς δὲ μελαγχολίας αἴτια μέλαινα χολὴ, ψυχρότερος χυμὸς, καὶ ζοφώδης. διὸ ζοφοδεῖς τέ εἰσι, καὶ δύσθυμοι οἱ τοιοῦτοι. ὑποπτοι δὲ εἰς πάντα, καὶ μισάνθρωποί τε, καὶ ἐρημίαις χαίροντες, οἷος ὁ Βελλεροφόντης ἱστορεῖται.

Ἦ τοι ὁ κὰκ πεδίον τὸ Ἀλήϊον οἷος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

ἴασις δὲ διὰ καθάρσεως τῶν ἀπὸ κοιλίας, καὶ μάλιστα ἡ διὰ ἐμέ-
F των. ὅτι πᾶσι δὲ ἑλλέβορος ἐκάτερος, λύσις. ὁ δὲ λήθαργος ἐναντίον πάθος ἐστὶ τῇ φρενίτιδι. καθαφορὰ γάρ ἐστι βαθεῖα, καὶ δυσεξεγέρτος. οἱ κάμνοντες ὑπολανθανόμενοι πάντων ὅσα λέγονται. τοῦτο δὲ ἐν πυρετῷ αὐτοῖς συνεδρεύει. τόπος μὲν οὖν τῆς πάθους ἡ κεφαλή. ὡδὶ γὰρ μιμήσας αὐτὴν στωμύλλεται. αἴτιον δὲ τούτου, φλέγμα, χυμὸς ψυχρὸς, καὶ τῇ φύσει

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 386 sur 413

ϗ τῇ ὑγρότητι εἰς ὕπνον αὐτοὺς καθαίρον. θεραπεία ὦ ἁρμόδιος, ἡ ἐναντία τῇ φρενίτιδι, ἀπὸ τε τῶν ἄκρων, ἀφὴ λιπῶν θριμέων, ϗ νυσσόντων, ὀσφραντῶν τε προσαγωγαὶ ἀνεγειρόντων. ἔσθιε τε ὁμοίως διαχέουσαι, ϗ τέμνουσαι τὸ φλέγμα, ὑπερέχαι τε τῆς κεφαλῆς ἀφὴ τῶν ἀναξηραινόντων, ϗ καταπλάσματα ἔστιν ὅπου κατὰ τῶν μέσων. πολλάκις γὰρ τοῦτο φλεγμαίνοντα πιέζει, ϗ τὴν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀρχὴν εἰς νθύρων. κόρυζα δὲ, ϗ βράγχος, ϗ καταῤῥοὶς ἀπὸ κεφαλῆς μὲν ἄρχεται τὰ πάθη πλησμονῆς, εἶτα καταπαύουσης, ὅτε μὲν εἰς ῥῖνας, ϗ καλεῖται κόρυζα· ὅτε δὲ εἰς βράγχον, ϗ βράγχος ὀνομάζεται τὸ πάθος· ὅτε δὲ εἰς θώρακα, ϗ καταῤῥοὶς λέγεται. βύσιτον μὲν οὖν, ϗ προσκαιρον ἡ κόρυζα· δεύτερον ὁ βράγχος. ὀλιγοσιτίαι γὰρ, ϗ θερμὴ ἔσθιε, ϗ σιτώδης, ἐρύσηται πολλάκις τῶν παθῶν. δυσίατον δὲ ὁ καταῤῥοὶς, ϗ πολλάκις αἰσιατος. ὅταν γὰρ καταῤῥοῦν θριμέος, ϗ ἀλμυρὸν διεφθορότων τῶν σωμάτων αἵματος ἀναγωγὴ γίνεται. αἰτίαι δὲ αἵματος ἀναγωγῆς τρεῖς· ἡ μὲν κατ' ἀνάῤῥηξιν τῶν ἀγγείων, προῤῥέοντος τοῦ αἵματος εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἀνάγεται ἀφὰ τοῦ στόματος, ἢ ἀφὰ δυσὰμιν ῥήξεως γλωσσῆς, ἢ δι' ἀσθένειαν, ϗ ἀτονίαν τῶν ἀγγείων οὐ φερόντων, ἀλλ' ἀνεστομωμένων ἀφαπηδῶντος τοῦ αἵματος. ἀφαφέρει ὦ αἵματος ἔκκρισις, ϗ αἵματος ἀναγωγή. ἡ μὲν γὰρ, ἢ ἀπὸ πνεύμονος, ἢ ἀπὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας γίνεται. ἡ δὲ ἀπὸ στομάχου, ϗ ὃ αἷμα μελαίτερον φαίνεται. ὃ δὲ ἀπὸ γώρακος ξανθότερον, ϗ ἀφειζον. ἔπειτα τῷ μὲν μὴ βηχὸς ἀνάγκαν. ὃ δὲ αὖθι βηχός. πολλάκις δὲ, ϗ ἀπὸ κεφαλῆς ἀφὰ τῆς ὑποῤῥοίας τεκμάτων εἰς τὸ στόμα καταφερόμενον ὃ αἷμα, ἀναγωγῆς φαντασίαν παρέχει οὐκ οὖσαν. τόποι δὲ ἐξ ὧν κυρίως ὃ αἷμα ἀνάγεται, τρεῖς. πρῶτος μὲν ὃ φαρυγγέων, ϗ ἀκινδυνωτέρα, ϗ βιαιοτέρα ἐστὶ δεῖν ἡ τοῦ αἵματος ἀναγωγή. δεύτερος ἀπὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ϗ δυσίατος αὕτη ἡ ἀφαφορὰ, ϗ κινδυνώδης. τρίτος ἡ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος, πασῶν δυσιατωτέρα, ϗ κινδυνωδεστέρα, ἐφ' ᾗ μάλιστα, ϗ ὃ ἐμπύημα, ϗ ἡ φθίσις, ὡς φησιν Ἱπποκράτης. ἐφ' αἵματος πτύσῃ πύου πτύσις· ὅτι πύου πτύσῃ, φθίσις· ὅτι φθίσει, θάνατος. δοκεῖ δέ τισι, ϗ ἀπὸ πλευρᾶς αἷμα ἀνάγεσθαι. ἀμφίβολος ὦ ἐστὶ ὁ τρόπος. ἴασις δὲ αἵματος ἀναγωγῆς, ὑπαχθῆναι ὃ αἷμα, ἢ ἀφὰ φλεβοτομίας μετατεύσηται, ϗ μάλιστα ὅτι τῶν νέων, ἢ ἀφὰ ὀξυκράτου σήσηται, ἢ ἀποσιτία μειώσηται ὃ πλῆθος. ἢ δι' ὕλης τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, οἷς ἀκακίας, ὑποκυστίδος, βαλαυστίου. ἀρνωγλώσσου χυλοῦ, ϗ τῶν ὁμοίων. ἐμπυήματος δὲ ἴασις, ἡ μὲν παλαιὰ ἀφὰ καυστηρίων ἀναξηραινόντων τὸ θώρακα, ϗ εἰς τὰ ἐκτὸς μεταῤῥυθμίσαι. ἡ δὲ νεωτέρα, συμπεπωκυίας τοῖς τε καταπλάσμασι, ϗ τοῖς ἐκλείγμασιν, ἔπειτα ἀνακαθάραι ταχέως, τοῖς διὰ στόματος διδομένοις φαρμάκοις, πρὶν ἢ καθαρηθῆναι τὸ σῶμα. ὑπογράφεται δὲ τὰ φάρμακα ἰδίως, τοῖς ἐμπυικοῖς. τὰ δὲ ἐν μεσοπλευρίοις στωικὰ μὲν ἐμπυήματα, τεμνόμενα ἰδίως τοῖς μετὸν, ἔχει τὴν ἔκκρισιν τῆς ὑγροῦ· ἡ γὰρ ἀναθεσία, ἀναιρεῖ γίνεται ὦ ἐμπυήματα, ϗ τοῦτο ὃ διαφραγμα, ἃ λέγουσιν ἐν καταλύσει ἀποστήματα, οὐχ ὁμοίως κινδυνώδη, οὐδὲ δυσίατα, τὰ πολλὰ ἐντὸς ῥηγνύμενα τούτῳ ἐκκρίνεται, ἢ διαφθορὰν τῶν ἐντὸς σωμάτων. ἴσως δὲ Διοκλῆς, ϗ τὰ ἐν θώρακι ἐμπυήματα, ἔστιν ὅτε συῤῥηγνύμενα εἰς τὴν ὑπὸ νεφροὺς, ϗ κύστιν φέρεσθαι ἀρτηρίαν, τούτῳ ἀποκρίνεσθαι σὺν τοῖς οὔροις.

ac humiditate somnum inducens. Curatio conueniens ea est, quæ contraria, ei quæ phrenitidi. Frictio superiorum corporis partium per acria quædam, & pungentia, & admotio rerum suaueolentium. Cibi similiter discutientes, secantesque pituitam, perfusiones capiti admouentur, quæ exiccandi vim obtinent, & cataplasma aliquando præcordiis. Crebrò namque hæc inflammatione vexata, neruorum quoque in capite principium constringunt, grauántque. Grauedo, raucitas & catarrhus sunt affectus qui fiunt ab humore qui ab oppleto cerebro decumbit; quum in nares, vocatur grauedo, quum in asperam arteriam raucitas nominatur, quum in thoracem, catarrhus appellatur. Grauedini itaque facilè, & breui succurritur, deinde raucitati modico sanè, & calido victu, qui frumentacei generis existat. Destillatio in thoracem non ex facili curatur, imò sæpe immedicabilis est. Nam ab ea acri, & salsa partibus exesis, sanguinis eductio sequitur: cuius tres causæ referuntur. Vel enim vasa erosionem passa sunt, ideóque sanguis in asperam arteriam descendens per os reiicitur: Vel rupta sunt violenter: Vel ob imbecillitatem non continent, sed adaperta oscula eum transmittunt. Differunt sanguinis excretio, & reiectio. Hæc etenim vel à pulmone, vel aspera arteria prouenit: Illa à stomacho, & sanguis apparet nigrior. Qui ex thorace reiicitur, flauus magis, & spumans: deinde hic cum tusse, alter sine illa spuitur. Sæpenumero etiam à capite per palati foramina in os defertur sanguis, præbétque eductionis falsam imaginem. Loci, ex quibus propriè sanguis educitur, tres sunt. Primus fauces, vnde minore cum periculo sanguis reiicitur, faciliúsque sistitur. Secundus, aspera arteria, atque hic morbus curationem difficulter accipit, plenusque periculi est. Tertius pulmo, vbi minus omnibus præsidij, plus periculi affectus habet. Comitatur enim maximè suppuratio, & tabes, vt ait Hippocrates, cuius verba hæc sunt. *Sanguinis spuitionem puris spuitio, huius spuitionem tabes, tabem mors sequitur.* Nonnulli etiam ex latere sanguinem educi arbitrantur. At hoc ambiguum est. Salus vitij huius est, sanguinem reprimere, vel venæ sectione aliò ducentem, idque potissimum in iuuenibus, vel posca sistentem, vel inedia copiam eius imminuentem, vel simplici quodam medicamento, vt acacia, hypocistide, balaustio, plantaginis succo, atque id genus aliis. Suppurationis præsidium vetus, sunt ferramenta candentia, quæ thoracem exicent, fluorémque in exteriores partes dirigant. Recentiores consueuerunt mitigare cataplasmatis, & delingendis medicaminibus, deinde citò repurgare medicamentis per os assumptis prius, quàm corpus exedatur. Inscribuntur autem propriè medicamenta ad purulentos. Quæ suppurationes medio latere constituuntur, resectæ propriè ad linamentum, humoris excretionem habent: quæ si vniuersum fiat, hominem interimit. Accidunt verò suppurationes quoque sub transuerso septo, quæ se intus occultantes abscessus nominantur, non ex æquo periculosi, nec curationi resistentes, plerumque intus rupti hac excernuntur, vel partibus exterioribus diuisis. Diocles memorat etiam thoracis suppurationes erumpentes interim in arteriam, quæ ad renes, ac vesicam tendit, simul cum vrinis excerni.

Tabes,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 387 sur 413

Tabes, propriè dicitur in pulmone, vel in thorace, corporis ob ſuppurationes colliquatio: difficilis eius ſalus eſt, aut nulla. Lactis vſus potui datur, dum conſiſtit: loca ſicciora conueniunt. Superior Ægyptus, & Libya maximè huic malo medentur. Hippocrates tabis cuiuſdam coxendicum meminit, iſchia dicam vocans, qua in ſuppurationibus circa os ſacrum accidentibus corpora colliqueſcunt. Similiter alterius renum, nephriticæ. Porrò iecinoris, & lienis inflammationes ſi in pus vertuntur, & ipſæ mediocriter corpus conſumunt. At hæ ſuppurationes multò citius curantur, minúſque periculoſæ ſunt, quàm quæ pulmonem affligunt. Verùm, ſi minus in ſuppurationes mutantur inflammationes, ſed crudæ, & in ſcirrhi natura permanſerint, malum habitum corpori afferentes, tandem aquam inter cutem afferunt. Quatenus autem ſimplices extiterint, in iecinore, febres continuas afferunt: In liene, quartanas magna ex parte: nam huius ſpecici cauſa bilis atra eſt, quæ in liene tanquam vaſe continetur. Vnde quartanæ auxilium eſt, ante rigorem ſummas partes propter humoris frigiditatem fomentis tueri. In intermiſſionibus eductio per vomitum. Hydropis tres ſunt ſpecies ex ſententia neotericorum, aſcites, tympanites & anaſarca. Hippocrates duas ſtatuit, nam tympanites & aſcites ſunt eiuſdem ſpeciei, quoniam in vtraque nutrimentum in aquam redactum, inter inteſtina, & peritonæum transfunditur. Sed in hac aquæ plus, quàm ſpiritus, in vnum intus contrahitur: in illa copioſior ſpiritus, minor humiditas eſt: in reliqua ſolidæ totius corporis partes in aquæ naturam tranſeunt: hanc & Hippocrates medicabilem eſſe ſcribit, vocatur autem, & leucophlegmatia. Cauſa verò cuiuſque hydropis eſt, auctore Eraſiſtrato, inflammatio iecinoris, vel lienis, temporis ſpatio in ſcirrhum indurata. Nam quum alimenti in his viſceribus confectionem, atque in totum corpus digeſtionem impediat, in aquæ ſubſtantia ipſum commutat, quod ita refrigeratum, inter inteſtina, & peritonæum tranſmittitur. Hoc quoque malum Hippocrati ſalutis ſpem nullam habet. Quòd ſi vel abſque inflammatione hydros, præſertim anaſarca eueniat, calore genuino refrigerato, nec alimentum in venis amplius edomante, ſanguis caloris inops aquæ naturam induit, & ex venis, ceu oleum ex vtribus, defluit. Quouſque enim ſanguis exactus in venis eſt, ab earum corpore continetur. Vbi verò in eo pingue exuperauerit, vt in obeſis, ſanguis effuſus adipem generat, aut in aquam verſus, aut dum non continetur, diffluit in locum qui medius eſt inter inteſtina & peritonæum, aut per vniuerſum corpus effunditur. Tolluntur duo alij hydropes vel ex malagmatis exiccantibus, vel medicamentis vrinas cientibus, vel hypelatis purgandi facultate præditis. Renes affecti dolores magnos pariunt. Locus autem malè habens non ex facili poteſt diſcerni, quòd exterioribus partibus cohæreat, & colon ipſis incumbat, quare dum in eis eſt abſceſſus, vel inflammationis partium externarum, vel colici doloris ſpeciem præbent. Non rarò eodem affecto inteſtino renes conſentientes, dolent. Affectus autem, qui in eis conſiſtunt, hi ſunt, inflammatio, exulceratio, calculi, imbecillitas.

A Φθίσις μὲν κυρίως λέγεται ἡ ἐν πνεύμονι, ἢ εἰς τὸ θώρακα ὅτι τῶν ἐμπυημάτων σωτηξις τοῦ σώματος. δυσίατον ὃ ὃ παθος, ἢ καὶ ἀνίατον. γαλακτοποσία τε ὠφελεῖ τῇ ἀκμῇ, καὶ τόποι ξηρότεροι, καὶ τῆς Αἰγύπτου τὰ ἄνω, καὶ ἡ Λιβύη, ἰῶνται μάλιστα τὸ πάθος. λέγεται δὲ καὶ ἰσχιαδικὴ ἕξις φθίσις ὑπὸ Ἱπποκράτους, ἡ ὅτι τοῖς περὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἐμπυήμασι σωτηξις τοῦ σώματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ νεφρικὴ. αἱ δὲ περὶ τὸ ἦπαρ, καὶ σπληνα φλεγμοναί, εἰ μὲν εἰς ἐμπύημα μεταβάλλοιεν, σωτηκοισι τὸ αὖται μετρίως τὸ σῶμα. βιαιότεραι δὲ τούτων τὰ ἐμπυήματα τῶν ἐν πνεύμονι, καὶ ἀκινδυνώτερα. εἰ δὲ μὴ μεταβάλλοιεν, ἀλλ' B ἀπεπτοι μένοιεν αἱ φλεγμοναί, καὶ σκιρρώδεις, καχεξίας ἐπιφέρουσι τῷ σώματι, καὶ τελευτῶσιν ὑδρωπας ἐπιφέρουσι. μέχρι δὲ ἁπλαῖ φλεγμοναί εἰσιν, ἢ μὲν περὶ ἦπαρ, πυρετοὺς ἐπιφέρει συνεχεῖς. ἡ δὲ περὶ σπληνα, τεταρταίους, ὡς ὅτι τὸ πολύ. αἰτία γὰρ τῷ τόπου τούτου, μέλαινα χολὴ ἧς ἀγγεῖον ὁ σπλὴν, ὅταν ἴαμα τεταρταίου, περὶ μὲν τὸ ῥίγος, πυρεσσοντα τὰ ἄκρα διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ χυμοῦ. ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασιν, ἢ δι' ἐμέτων ἀγωγή. ὑδρώπων δὲ τετταρων εἴδος τοὺς νεωτέρους, ὁ μὲν ἀσκίτης, ὁ δὲ τυμπανίτης, ὁ δὲ ἀπλαγχνόδης. C τοῦ δὲ Ἱπποκράτους, δύο φύσεις. ὁ γὰρ ἀσκίτης, καὶ ὁ τυμπανίτης τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐστί. ἐφ' ἑκατέρα γὰρ πρόεγχυσίς ἐστιν τῆς ὀξυδαρεσυμβύης ὑφῆς, εἰς τὸ μεταξὺ τόπον τῶν τε ἐντέρων, καὶ τοῦ περιτοναίου. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦ ἀσκίτου, πλῆον ὃ ὕδωρ. ἔλαττον ὃ πνεῦμα. ὅτι δὲ τοῦ τυμπανίτου, πλῆον ὃ πνεῦμα, ἔλαττον ὃ ὑγρόν. ὁ δὲ ἀπλαγχνόδης, καλεῖται διὰ τὸ ἐστὶ ὃ σῶμα αἰτία λύσις τῶν περὶ σωμάτων εἰς ὕδατος φύσιν. τοῦτον καὶ Ἱπποκράτης αἰτίατον φησιν. καλεῖται δὲ καὶ λευκοφλεγματίας. αἰτία δὲ πάντως ὑδέρου, ὡς μὲν D Ἐρασίστρατός φησιν, φλεγμονὴ ἥπατος, ἢ σπλῆνος χρονιωθεῖσα, ὃ σκιρρωθεῖσα. ἐμποδίζουσα γὰρ τῆς ὑφῆς τὴν ἐν τοῖς σπλάγχνοις τούτοις κατεργασίαν τε, καὶ ἀπόδοσιν εἰς πᾶν ὃ σῶμα, ὀξυδαρῆ αὐτὴν, καταψυχθεῖσα δὲ περιεχεῖται μεταξὺ ἐντέρων, καὶ τοῦ περιτοναίου. τοῦ ὃ Ἱπποκράτους, καὶ αὕτη μὲν αἰτία. εἰ δὲ καὶ ἄλλη φλεγμονῆς γενόμενον ὕδερον, καὶ μάλιστα ἡ ὑπὸ σκιρρωθὲν τῶν ἐμφύτου θερμοῦ καταψυχομένου, καὶ οὐκ ἔτι κρατοῦντος τὴν ἐν τοῖς ἀγγείοις ὑφὴν, ὑφὴ καταψυχόμενον ὃ αἷμα ὀξυδαρεῦται, καὶ ὡσπερεῖ ὑφὴ τὴν φλεβῶν, ὡς ἐκ τὴν E ἀσκὸν, ὃ ἔλαιον ὑφαπτόμενος. μέχρι μὲν γὰρ ἐν τοῖς φλεψὶν αἷμά ἐστιν, ἀκριβῶς ὑπὸ τῶν σώματος τὴν φλεβῶν συνέχεται. ὅταν δὲ ἡ ἐν αὐτῷ λιπαρότης πλεονάσῃ, ὡς ὅτι τὴν πιμελῆν, περιεχόμενον τοῦτο πιμελὴν ποιεῖ. ἢ ὀξυδαρεύμενον ὃ αἷμα, ἢ μὴ φερόμενον ὑφαρπῆ, ἢ εἰς τὸ μεταξὺ τόπον τῶν ἐντέρων, καὶ τοῦ περιτοναίου, ἢ πᾶν ὃ σῶμα. ἴασις δὲ τῶν δύο ἑτέρων ὑδρώπων, ἢ ὑφὴ μαλαγμάτων ἀναξηραινόντων, ἢ ὑφὴ φαρμάκων διουρητικῶν, ἢ ὑφὴ καθαρτικῶν ὑποπλάτων. νεφροὶ δὲ πεπονθότες ἀλγήματα μὲν σφοδρὰ ὑπιφέρουσιν, δυσφόριτος δὲ ἐπ' αὐτῶν ὁ πεπονθὼς τόπος, ὑφὴ ὃ συμπεφυκέναι αὐτὸν τοῖς ἔξωθεν σώμασι, ἢ ὑπικεῖσθαι ὃ κῶλον αὐτοῖς· διὰ ἐν πυκνοὶ γινόμενοι, φαντάσεις παρέχουσι φλεγμονῆς, ἢ τοι περὶ τὰ ἐντὸς, ἢ κωλικῆς διαθέσεως. πολλάκις δὲ, ἢ κῶλα συμπάσχουσιν οἱ νεφροί. πάθη ὃ συνίσανται περὶ νεφροὺς ταῦτα, φλεγμονὴ, ἕλκωσις, λύθασις, πρῆσις.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 388 sur 413

Φλεγμονῆς μὲν οὔσης, οὐδὲν διαφαίνῃ δι' οὔρων· ἀλλὰ A
μᾶλλον ἀλγήματα ὑπιφέρῃ, οὐκ ἀκριβῶς ὑπιφαίνοντα τὸ
πρῶτον παθοῦσα τόπον δι' ἃ ἔφαμεν. δυσπαραμύθητοι δὲ αἱ
ὀδυναι, οὔτε καταπλάσμασιν εἴκουσαι, οὔτε τῇ διὰ σι-
κύας ἀφαιρέσει ὑπιδιδοῦσαι, μόνον δὲ εἴπερ τοῖς ἔνδοθεν δεδο-
μένοις ἰσοῖ νεφριτικοῖς φαρμάκοις. εἰ δὲ ἕλκωσις εἴη, ὅτε μὲν
πυώδη διὰ τῆς οὔρων ἀποκρίνεται, ὅτε δὲ αἱματώδη. λιθιά-
σεως δὲ ὄντος, ὅτε μὲν αἱματώδη ἀποκρίνεται, τραχυνομένων
τῶν σωμάτων ὑπὸ τοῦ λίθου. ὅτε δὲ ψαμμία ὑφίσανται τῷ
οὔρῳ, εἰ δὲ θρυπτὸς εἴη ὁ λίθος, ἢ καὶ γλισχρότητος ἀρχὴν ἔχοι.
ὅτι δὲ πρόσφατος αἱματώδης ὁ οὖρος ἀποδίδοται, ὡς ἂν οὐ B
διακρινόμενον. πάσχει δὲ τὴν κύστιν, ταῦτα συνίσταμένη τὰ πάθη.
πύρεσις, πιτυρίασις, λιθίασις, ἕλκωσις, πάσχει τὸ πρόσθιον μά-
λιστα. ὑπισυμβαίνῃ δὲ τούτοις, ἰχουρία, φραγδαία, δυσουρία,
ἀπό τε τούτων, καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων. φλεγμονὴν μὲν οὖν δη-
λοῖ, τὰ πάσχει ὅ ἐφήκαμεν ἀλγήματα, καὶ δυσέρεθα πάσχει τὴν τοῦ
οὔρου ἔκκρισιν. λύει δὲ φλεγμονὴν κύστεως καταπλασμα,
καὶ ὑπιθέσεις, καὶ ἔνδοθεν ἔψεις. εἰ δὲ ὑποβάλλοι, καὶ ἀφαί-
ρεσις αἵματος διὰ φλεβοτομίας. ἕλκωσιν δὲ σημαίνῃ, ποτὲ
μὲν αἱματώδη ἀκρινόμενα, ποτὲ δὲ πυώδη, ἔστι δὲ ὅτε μυ-
ξώδη, καὶ τὰ πάσχει ὅ ἐφήκαμεν ἀλγήματα. ἴασις δὲ διὰ τῶν C
ὑπιθεμάτων, καὶ μάλιστα γλυκυχυμία, καὶ βύχμος ἔψη
προσφερομένη. καὶ τὰ ἔνδοθεν διδόμενα πρὸς ἕλκωσιν κύ-
στεως, καὶ ὁ Βιοτίνου φάρμακον. πύρεσιν δὲ κύστεως, δηλοῖ
μὲν, καὶ ἡ τοῦ οὔρου ἀπροσώρητος ἔκκρισις. δυσίατον δὲ, ἢ καὶ
ἀνίατον ὅ πάθος. λίθον δὲ ἐν κύστει ὄντα, σημειοῦνται μὲν
ἀκριβέστατα οἱ δάκτυλοι καθιέμενοι εἰς ὃ ἀπόβλητον μένον
ὅτι τῆς ἕδρας, ὡς τε ὑπικάμπτεσθαι τὸν λιχανὸν δάκτυλον
ὅτι τὸ μέσον τοῖς ἄκροις, καὶ ὅτι ὁ ἐμπροσθεν ὅτι τὸν κύστιν,
ἔνθα καὶ συντυγχάνουσι ὁ λίθῳ ἐμπλέοντι, καὶ ἀναφέρεσιν αὐ-
τὸν εἰς τὸ πρόσθιον τῆς κύστεως. λίθων δὲ διαφοραὶ πλεῖο- D
νες· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν προσφυεῖς, οἱ δὲ ἀπόλυτοι. καὶ οἱ μὲν βύ-
θραυστοι. οἱ δὲ εὐθραυστοι. δυσίατοι μὲν οὖν, ὡς ὅτι ὁ πολὺ,
οἱ προσφυεῖς. τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν εὐθραύστους, τὰ φαρ-
μακα δυνάσται διαλύοντα ἀκρίνη. τοὺς δὲ στερεοὺς, καὶ δυσ-
λύτους οἱ χλεσυργοὶ κομίζονται, διαιρεῖτες τὴν κύστεως ὀφρυν
δὲς τὸν πρόσθιον. ἰχουρία μὲν οὖν ὅτιν, ἡ τελεία ἐποχὴ τοῦ
οὔρου. στραγγουρία δὲ, ἡ κατὰ στράγγα οὔρησις. καὶ δυσουρία ὁ
αὐτὸ τοῦτο μόνον ποιοῦσα, δυσέρεθα τὴν ἀπουρίαν. γίνεται δὲ ταῦ-
τα διὰ πολλὰς αἰτίας, ὅτε μὲν διὰ τὸν λίθον ἐσφιγομένου
τοῦ πρόσθιον τῆς κύστεως, καὶ τελέως ἐμφράττοντα τὴν πόρον, ἢ E
ἔνδον τι καταλιπόντα, ἢ συνηλλομένου τῇ κύστει. γίνεται δὲ ἰχου-
ρία, διὰ φλεγμονὴν κύστεως ὑπαλλούσην, καὶ διὰ
πλήρωσιν ἄμεσον, οὐ δυναμένης προσιαλιῶσαι τῆς κύστεως,
καὶ διὰ δριμύτητα τοῦ οὔρου τοῦ πρόσθιον ἀκριβῶς συστε-
λομένου τῇ ὀπῇ, καὶ διὰ παχύτητα οὔρου προσιαλιόντος. πε-
πεπιεσμένων οὖν τῶν ἀκρινομένων ὄντων, τὸν τοιοῦτον πα-
χύτητα ἀποτάσσεσθαι χρὴ, τὸ δὲ θρόμβον διαλύειν τοῖς δυνα-
μένοις τήκειν. τὸν δὲ πλήρωσιν κενοῦν τῷ Ἐρασιστρατείῳ
καθετῆρι. ἔστι δὲ οὗτος προσεικότως τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα. ζ, ἢ F
δὲ πρὸς κοιλίαν, καὶ ἔντερα ἀρχή, ὁ στόμαχός ὅστι, καὶ τῇ φύ-
σιν ἐχόντων, καὶ παρὰ φύσιν διαπεπλεγμένων. στομάχου πάν-
των παθήματα, φλεγμονὴ, ἕλκωσις, αἵματος ἀναγωγὴ, ἐμ-
πνευματώσις, πλάδος, ἀνορεξία, ἀκράτεια τῶν προσφερο-
μένων. φλεγμονὴν μὲν οὖν σημαίνῃ, ὃ ἄλγημα ἐγκείμενον.

A Quum inflammatio renes exercet, nihil per vri-
nam innoteſcit, ſed dolores excitantur potius,
non exactè locum primum dolentem oſtenden-
tes, ob eam, quam dixi, rationem, verùm intole-
rabiles: quippe qui nec cataplaſmatis cedant, nec
detractione per cucurbitulas facta remittantur:
ſola medicamenta nephritica intus accepta præ-
ſidio ſunt. Si exulceratio eos infeſtat, interdum
purulenta per vrinas excernuntur, interdum
cruenta. Quum ineſt calculus, aliquando cruen-
ta, partibus videlicet ab eo exaſperatis, eiiciun-
tur, aliquando arenulæ in vrina ſubſident, ſi
B friabilis ſit lapis, vel etiam recens modo naſca-
tur. In imbecillitate, ſanguinolenta vrina red-
ditur, quaſi nondum ſegregata. Veſicæ affectus
hi ſunt, imbecillitas, furfuratio, calculus, exul-
ceratio, circa collum maximè. His accedit vri-
næ ſuppreſſio, eiuſque difficultas, & ſtillicidium.
Ex his verò, aliisque cauſis proficiſcuntur. In-
flammationis notæ ſunt circa pubem dolores,
vrinæ excernendæ difficultas. Soluitur cataplaſ-
matis, perfuſionibus, & à cibo abſtinentia. Quòd
ſi excedat, ſanguinem quoque per venam mittere
conuenit. Exulcerationis indicia ſunt, ſanguino-
lenta excretio interdum, interdum purulenta, non-
C nunquam mucoſa, & circa pubem dolores. Auxi-
liantur epithemata, maximéque dulcis, bonique
ſucci alimentum, ad hæc quæ intus adhibentur
aduerſus vlcerationem veſicæ, & Byſſini medica-
mentum. Imbecillitatem veſicæ innuit, & vrina,
cum citra meientis voluntatem effluit. Difficilem
morbus curationem, aut nullam recipit. Lapidem
in veſica eſſe, digiti in rectum inteſtinum per ſe-
dem immiſſi exquiſitiſſimè deprehendunt, ſed ita,
vt index ad medium in ſummo reflectatur, atque
in priorem veſicæ partem, vbi & lapidem innatan-
tem contingunt, referúntque in veſicæ ceruicem.
D Calculorum differentiæ plures ſunt, quidam enim
illorum adnati ſunt, alij poſſunt auferri. Rurſus ali-
qui facilè frangi poſſunt, nonnulli non poſſunt.
Itaque magna ex parte, adnati difficulter curantur,
alij qui facilè franguntur, alij qui difficilè; itaque
vix ſanabiles ſunt vt plurimum adnati. Ex aliis au-
tem, qui facilè franguntur, diſſoluentibus medica-
mentis excerni poſſunt. Duros verò & vix ſolubi-
les chirurgi tollunt, carunculam diuidentes veſicæ
ceruicis. Iſchuria ſumma eſt vrinarum retentio:
ſtranguria vrinæ ſtillicidium: dyſuria vrinæ diffi-
cultas. Atque hæc multis è cauſis proueniunt, ali-
quando calculo veſicæ ceruici impacto, ac mea-
E tum in totum obſtruente, vel ſi intus quippiam
relictum ſit, aut veſicæ innatet. Vrinæ retentio,
propter veſicæ inflammationem nimiam, aut re-
pletionem immodicam accidit, veſica ſcilicet ad
excretionem imbecilla, aut ceruice vehementer
ex vrinarum acrimonia per morſum contracta, aut
ex grumis ſanguinis iter occludentibus, aut ex vri-
narum adhærentium craſſitie. Coctis igitur iis quæ
excernuntur, eiuſmodi craſſitiem trahere oportet,
grumum verò medicamentis liquefaciendi vim
habentibus diſſoluere. Plenitudinem vacuare fer-
ramento, quod Eraſiſtratus catheterem nomi-
F nat Romanæ literæ, S, ſimili. Stomachus, ventris
& inteſtinorum principium eſt, ſiue naturaliter,
ſiue præter naturam afficiantur. Stomachi igi-
tur vitia ſunt, inflammatio, exulceratio, ſangui-
nis eductio, inflatio, humiditas flaccida, cibi
faſtidium, ingeſtorum ciborum incontinentia.
Inflammationem ergo notat dolor incumbens.

Succurritur

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 389 sur 413

Succurritur perfusionibus, & cataplasmatis, alimentis frumentariis, & quæ facilè possint digeri. Exulcerationem in stomacho notant propriè putredo, mordicatio, deglutiendi difficultas. Auxiliãtur his extrinsecus imposita, cibique probè succulenti. Sanguinis è stomacho eductio iisdē medicamentis sistitur, quibus ex thorace: eiusdē reiectio, iis quæ superius adnotata sunt. Inflationē dissoluūt discutientia, & quæ ructus mouent. Humiditatem, siccorū esus, & absinthij potio tollūt. Cibi fastidiū aut ex pituita adiacente oritur, ideóque exiccare illam ex vsu est: aut à bile supernatante, vnde stomachus purgandus est: aut non potente naturali functione appetitum reddere. Nam oculi quoque propter spiritus visorij imbecillitatem hallucinantur. Aduersum cibi fastidiū huiusmodi adhibēda sunt, quæ appetitum prouocēt, suppeditentque, Stomachus autē non continet accepta propter humiditatem, maximè verò ob impotētiam, ac imbecillitatem sicut dimissa manus non cōtinet, quæ attingit. Expedit igitur corroborare, fortioremque ipsum reddere tum vniuersum corpus reficere. Ventrem multa vitia stomacho cōmunia infestāt, præterquā appetentiæ prauitas. Sed concoctionis malè obita functio ventriculo propria tribuitur, vt quę potissimum in eo administretur: quē affectum diarrhœa sequitur. Reliqua igitur pari modo cum iis, quæ stomachum cruciant, curabis. Fluxus exactè disquirēdus est, cur alimēto incocto accidat: & si inflāmatio eā pepererit, cataplasmatis, & profusionib. occurretur. Si pituita humiditatis illius flaccidæ parens, victus ratione exiccāda est. Si bilis exuperet, eam purgare vtile est. Si ex imbecillitate prouenit, vt infirmis, robur corpori faciendum est. Si ab ipsa qualitate eorum, quæ concoctu difficilia assumpta sunt, vel quæ promptè corrumpūtur, vel quid alienum habēt, post curationem, talia oportet interdicere. Dysenteria, intestinorū est affectus generatus in ventris profluuio, humoribus corruptis immorantibus, erodentibus, & exulcerantibus intestina. Fit etiā sine fluxu, primū ab humore acri intestina intus exedēti. Est cum in morbi decessione dysenteria cōtingat, quam curari Hippocrates prohibet, ne suppressio alium quempiam morbum maiorem accersat. Illam quæ ex fluore nata est, reprimentibus, & sistentibus fluorem medicatur: Aliam, cuius origo ex acris cuiusdā humoris rosione est, dulcorātibus, & quæ mitigare possint, abluēdo ipsa exulcerata, similibus. Diuturno tamen morbo, depasta vlceris ramenta, & putrida solent deiici, tum prosunt immissi pastilli ex sandaracha, calce, auripigmento, atque id genus aliis compositi. Vbi verò non sit ramentosa vlceris deiectio, non his vtendū est, quoniam conuulsionem faciunt. Quod si talis intestinorum exulceratio in superiore quoque parte consistat, neq; sic pastillorum vsus est: non enim statim ad affectos locos perueniunt: nam vbi sanos contingunt, perniciem eis faciunt: verùm medicamentis vtendum est, quæ superioribus locis conueniūt, quorumque titulus est aduersus dysenteriam inditus. Ex dysenteria, intestinorum læuitas oritur, vbi ex magna vlceratione multæ cicatrices intestinis oboriuntur, propter quas cibum non retinent: vnde ex intestinorum læuitate vocata est leienteria. Quamobrem talis est insanabilis, cicatrices namque non sanescunt. Si verò ex intestini imbecillitate contigerit, tum quoq; grauis est, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit, si moliaris robur vniuerso corpori, ac intestinis adiungere,

A ὁπότε μέλλα ἢ δι' ὑπερεσχῶν, καὶ καταπλασμάτων, καὶ ἐσθιόντων σιτωδῶν, καὶ εὐδιοικήτων. ἕλκωσιν δὲ ἐν τῷ στόμαχῳ δηλοῖ ἰδίως, σῆψις, καὶ δῆξις, ἐ δυσκαταποσία. ἴασις δὲ ἀφ' ἑτέρου τε τῶν ἔξωθεν ὑποπεπλυμένων, καὶ ἀφ' ἑψόντων εὐχύλων, αἷμα δὲ ἀπὸ στόματος ἀναγόμενον ἐπέχει διδόμενα, τὰ πρὸς αἵματος ἀναγωγὰ τὰ ἀπὸ θώρακος, τὰ πρὸ γεγραμμένα. ἐμπυεμάτων δὲ ἀφαιροῦσι τὸ στόμαχον αἱ ἐξόπορεσι, καὶ ὅσα ἐρυγὰ κινεῖ. πλάδον δὲ ἀναζηραίνει, ξηροφαγία τε, καὶ ἀνωδυνία πόσις. ἀπορεξία δὲ ἢ μὲν ἧς γίνεται ἀφ' φλέγμα τῷ στομαχείμενον, καὶ δεῖ ἀναξηραίνειν τὸ αἴτιον, ἢ ἀφ' χολῆς ὑποπλαζούσης, καὶ δεῖ ἀνακαθαίρειν τὸ B στόμαχον, ἢ ἀδυνατοῦντα τῇ φυσικῇ ἐνεργείᾳ, ἀποδιδόναι τῷ ὀρεκτικῷ, ὡς ἐ ὀφθαλμοὶ ἀμβλυωπεῖν δι' ἀτονίαν τοῦ ὀργανικοῦ πνεύματος. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἀπορεξίαν, χρὴ τὰ προσκλητικὰ, καὶ ὑποφυσητικὰ τῆς ὀρέξεως προσφέρειν. ἀκρατὴς δὲ ἐστὶν ὁ στόμαχος τῶν προσφερομένων, καὶ ἀφ' πλάδον, μάλιστα δὲ δι' ἀτονίαν, καὶ ἀσθένειαν, ὡς ἐ χεὶρ προσφερομένη, οὐκ ἔχει ὧν αὖ ἐφάπτηται. χρὴ οὖν τοιοῦτον αὐτὸν, καὶ ἰσχυροποιῆσαι, πότε ὅλον τὸ σῶμα ἀναπεφύκειν. πρὸς δὲ κοιλίαν ἐστὶν ὑγρὰ πολλὰ τῶν πρὸς τὸ στόμαχον, πλὴν τῆς ἀορεξίας. ὃ δὲ μὴ πέπτειν τὰ σιτία ἴδιον αὐτῆς, ἐ τὰ πλησίον πρὸς αὐτὴν ἐστὶν, ᾧ πάσχει ἕπεται ἡ διάῤῥοια. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὁμοίως ἰατέον τοῖς πρὸς τὸ στόμαχον. τὴν δὲ διάῤῥοιαν ἀκριβῶς ὀξεπαιτέον, δι' ἣν αἰτίαν ἀπεπηθείσης τῆς ἕψεως γίνεται. καὶ εἰ μὲν ἀφ' φλεγμονὴν, καθαπλάττειν καὶ ὑποῤῥέγειν. εἰ δὲ ἀφ' φλέγμα τῷ δακείμενον ποιοῦν τὴν πλάδον, ἀναξηραίνειν τῇ διαίτῃ τὴν ὑγρότητα. εἰ δὲ πρὸς χολῆς πλῆθος, τὴν χολὴν καθαίρειν. εἰ δὲ δι' ἀτονίαν, ὡς τοῖς ἀτονοῦσι, τόνον ἐμποιεῖν τῷ σώματι. εἰ δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν ποιότητα τῶν προσενεχθέντων δυσπέπτων ὄντων, ἢ ὑφαίρτων, ἢ ἃ ἐχόντων ἀλλότριον, ἀποτρεπτέον σίτοις προσφέρεσθαι τὰ τοιαῦτα. δυσεντερεία δὲ ὅτι παθος πρὸς τὰ C ἔντερα· γίνεται δὲ ὅτι διαῤῥοίας χρονιζούσης τὴν διεφθαρμένων, καὶ διεσθιόντων, καὶ ἑλκουμένων τὰ ἔντερα. γίνεται δὲ καὶ αὖθις διαῤῥοίας ἄνευ ἀρχῆς, ὑπὸ χυμοῦ τινος δριμέος ἀφανοῦντος τὸ ἔντερον. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὅτι λύσις νοσήματος γίνεται ἡ δυσεντερεία, ὡς ἀπαῤῥεῖ ὁ Ἱπποκράτης ἰᾶσθαι, μὴ ἐκ τῆς ἐποχῆς ἑτέρου τι μεῖζον ὑπολίπηται νόσημα. τὸ μὲν οὖν ἐκ διαῤῥοίας ἡμολυμένον ἰᾶται τοῖς γέλοιοι, καὶ ἴσασι τὸ ῥεῦμα. τὸ δὲ ἐκ τινος ἕλκεως χυμοῦ δριμέος ἰᾶται τοῖς καθαγλυκαίνουσι, τὸ καθαιρόμενα δυναμένοις, ἐκκλύζων τε τὰ αὐτὰ τὰ ἡλκωμένα τοῖς ὁμοίοις. χρονίζοντος μὲν τοι τῶν παθους νομάδη, καὶ σηπόμενα ἔωθεν ἀφαιρεῖν, ὅτε ἀρμόζουσιν οἱ D ἐνιέμενοι ἕλκοντες, οἱ ἀφ' σανδαράχης, καὶ ἀσβόλου, καὶ θείου τοιούτων συνιστάμενοι. μὴ ὄντων δὲ νομαδῶν τῶν ἀφαιρουμένων, μὴ χρῆσθαι τούτοις, ἐπεὶ ἀπασμὸν ὑπιφέρουσιν. εἰ δὲ καὶ αὐτέρω ἡ τοιαύτη ἕλκωσις τῶν ἐντέρων εἴη, οὐδὲ οὕτως χρηστέον τοῖς ἕλκουσιν. οὐ γὰρ φθάνουσιν ὅτι τὰ πεπονθότα ἐξικνεῖσθαι. τῶν γὰρ ὑγιαινόντων καθαπτόμενοι, ὅλεθρον ἐργάζονται, αὐτερεικοῖς δὲ φαρμάκοις χρῆσθαι, τοῖς πρὸς δυσεντερείαν διαγεγραμμένοις. λῆν- E τερία δὲ γίνεται μὲν ἀπὸ τῆς δυσεντερείας, ὅταν πολλῆς ἑλκώσεως οὔσης ὑπὸ τὰ ἔντερα οὐλαὶ πολλαὶ ὑπογίνωνται, δι' ἃς οὐ χρατεῖ τὰ ἔντερα τῆς ἕψης, ὅταν λῆντερεία ἐγγένηται ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἔντερα λῆστητος. δθὲν καὶ αἰσιατὸς ἡ τοιαύτη λῆντερεία. οὐλὰς γὰρ οὐκ ἔστιν ἰᾶν. χαλεπὴ δὲ καὶ δυσίατος ἡ δι' ἀτονίαν ἑτέρου γινομένη. ἐγγίγνεται δὲ τῇ θεραπείᾳ, τόνον ἐμπεῖναι τῷ τε ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ τοῖς ἑτέροις.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 390 sur 413

γίνεται δὲ καὶ λεπτυσία, ὃ ἀφ' φλέγμα ὀπτικλύσῃ τὰ ἔν- A
τερα, ὃ ὀλιγοσιτον ἐμποιοῦν ἀνάγκης. ἢ δεῖ ἀπαξηραίνειν ἀποσιτίᾳ
τε, καὶ ἔψῃ τῇ πρὸς φλέγμα ἀντιπαρομοίᾳ. τεινεσμὸς δὲ,
ἰδίως πρὸς ὀπτὰ δυσμοῦν ἔχει. φλεγμαῖνον γὰρ τοῦτο συνε-
χεῖς ἐπάσεις, ὃ πρὸς δυμίας πρὸς ἀφ' χώρησιν ἐμποιεῖ, καὶ
τοῦτό ἐστιν ὁ τεινεσμός. ἴασις δὲ ἀφ' πυρία μὲ των κάτωθεν τῶν
ῥυφόντων, καὶ ἔψῃ σιτώδης, ὃ σταλτικὴ. εἰ δὲ ὀπτιμύξ, ἢ σπέ-
ματα ἀφ' πλιατρίνης χυλοῦ, ἢ σέατος πραγεῖα χρηστέον. ἔλ-
μινθες δὲ παχέος ἐντέρων. τριττὸν δὲ εἶδος ἑλμίνθων. αἱ μὲν γὰρ
στρογγύλαι σπάδα μιᾶς ὃ μῆκος, ἢ καὶ μείζους, αἱ δὲ μέχρι σω-
μάχου νέμονται. αἱ δὲ βραχίαι, ἢ ἐμφερὴς σκώληξι μακρο- B
τέροις, καλοῦνται δὲ ἀσκαρίδες, συνίστανται δὲ πρὸς ὀπτὰ δυ-
σμοῦν. αἱ δὲ πλατεῖαι ἢ ὀπτιμήκεις, ὥς τε ὅλῳ τῷ ἐντέρῳ
προτείνονται. λέγονται δὲ ὃ κειρίαι, ἐκ τοῦ ἐμφερὴς εἶναι κει-
ρίαις. ὁμοίως δὲ ὃ ταινίαι, διάπαροι μὲν ὅλων στρογγύλαι. πληθύ-
νουσι γὰρ ὅπου παιδίων. αἱ δὲ ἀσκαρίδες πλεονάζουσιν ὅπου τῶν
πρηῶντων, δυσίατοι δὲ ὃ δυσέκκριτοι, μόνον ἐκτὸς τῶν δρι-
μυφαγῶν, ἢ φαρμάκων τῶν ἀφ' πικρᾶς συντεθειμένων, ὃ
ἐλενίου, ὡς ὅπου ὃ πλεῖστον ἐμβαλλομένων. ἰσχιὰς δὲ ὃ ἀρθρίτις, ἢ ποδάγρα, μεγέθη μόνον ἀλλήλων ἀφ' φέρουσιν, ταῖς δὲ
αἰτίαις, ἢ τοῖς τόποις τοῖς πρώτοις παθοῦσι τὰ αὐτά ἐστιν. ἐκτὸς τε C
γὰρ φλέγματος, ὡς ὅπου πολὺ γίνεται, ὃ πρὸς τὰ νεῦρα συνί-
στανται, τὰ συνεχόντα τὰ ἄρθρα, ἢ τὴν κίνησιν αὐτοῖς παρέχοντα.
ἀλλ' ἡ μὲν ἰσχιὰς πρὸς ὃ ἄρθρον, ὃ χεῖρον, ἰσχίον, γίνεται. ἀφ-
ιστεῖται δὲ πολλάκις, μέχρι σφυρῶν. ἴασις δὲ ἀφ' φλεβοτο-
μίας ἀπὸ σφυροῦ. καὶ ἀφ' σικύας ἀπὸ τοῦ ἰσχίου, ὃ ἀφ' κλυ-
σμοῦ δριμέων, ὃ δι' ἃ δυσεντερείας ἔστιν ἅπερ ποιοῦσι, καὶ τὰ
ἔξωθεν καταπλάσματα ἄκρατα, ἢ μαλάγματα. ποδάγρα ὃ
πρὸς μόνους τοὺς πόδας συνίσταται, ἢ ὀπτὸν μέν ἐστιν ἀπὸ μὴ πυρετῶδες ἄλγημα, ὅθεν τῷ ἐμπυρεύοντων δεῖται, πρὸς ἀκμὴ ὃ D
ναρκῶδες, καὶ μετὰ ψύξεως, ὅθεν τῶν θερμαινόντων δεῖται. ἀφ-
ρίτις ὃ τῶν παθῶν τοῖς πρὸς φθαρμένοις πρὸς πόντα τὰ ἄρ-
θρα συνίσταμένων. φαρμάκων δὲ δεῖται θεραπευτικῶν τῶν
ὑγιαινόντων κηρωμάτων, ὃ τ' καταλλήλου διαίτης. ἡ δὲ ἐλε-
φαντίασις, ὃ παθος, ἔσχε ὃ ὄνομα ἀπὸ ὁμοιότητος τ' πρὸς τ'
ἐλέφαντα. ὃ γὰρ δέρμα τῶν οἱ τῷ πάθει τούτῳ κατεχομένων
παχύτερόν τε, ὃ σκληρότερόν ἐστιν, ἐμφέρεται ἔχον τρὶς ὃ τῶν
ἐλεφάντων δέρμα. αἴτιον ὃ τ' παθους, φλέγμα παχύ, ὃ χολὴ
μέλαινα, ἢ βλεννώδης μάλιστα σπανιεσμένη. οἱ γὰρ χυμοὶ ὅτοι
θηριώδεις αὐτῶν ἀποφαίνουσιν. διὸ καὶ μόνη θεραπεία αὐτοῖς
ὅπου τῶν ἐλαφαντιώντων, ἢ δι' ἑλλεβόρου λευκοῦ, καὶ μέλανος. E
τινὲς δὲ τῶν παλαιοτέρων εἰς ἓξ διαιροῦσι ὃ παθος αὐτό, εἰς
ἐλεφαντίασιν, λεοντίασιν, ὀφίασιν, λέπρας, καὶ ἀλωπεκίας,
καὶ λωβῶσι. ἐλεφαντίασιν μὲν οὖν λέγουσι τὸν ἐμφερῆ τῷ
ὃ δέρμα, καὶ τῷ τοὺς πόδας, ἐλεφαντί· παχεῖς γὰρ καὶ οὗτοι
τοὺς πόδας ἔχουσιν οἱ τῷ πάθει τούτῳ περιπεσόντες δηλονότι,
ὥσπερ σκύφοι· λεοντίᾳν δὲ φασι τοὺς ὀρθώδεις ἐπφυσαλίδας
ἔχοντας, ἢ ἐξ οἰδημάτων ὀδύς, ἢ πυῤῥοτέρους ὄντας δικτύῳ λεόν-
των. ὀφίασιν δὲ, τῷ σκληρύνουσθαι τοὺς ἀλόντας ὡς ὄφεις. ἀλω-
πεκίαν δὲ, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ζώων ἐκείνων· λωβᾶσι δὲ, τῷ
τὰ ἄκρα χειρῶν τε καὶ ποδῶν ἀφαφείρασθαι, καὶ τοὺς τῶν τοιού- F
των μελῶν ἐστερημένους, λελωβημένους. λέπρας ὃ τῷ τραχυνούσθαι ὃ δέρμα, καὶ ὃ ὁρᾶται ὅτι τῶν λεπρῶν, ποιοῦ-
μενοῦσι. ὁ δὲ λειχὴν, πάθος μόνον καὶ αὐτὸς δέρματος. διττὸν δὲ εἶ-
δος λειχῆνος, ὁ μὲν ἥμερος, καὶ πραότερος, ὁ δὲ ἄγριος, καὶ χα-
λεπώτερος. ἀφίστανται δὲ ὅτι τούτων, καὶ λεπίδες τὸ δέρμα-

Cæterùm cauſa etiam morbi pituita eſt, inteſtinis lubricitatem illuendo generans. Succurrit inedia reſiccando, & cibi pituitæ contrarij. Teneſmus propriè morbus eſt recti inteſtini. Hoc enim inflammatione laborans, crebræ, inaneſque egerendi cupiditates; & impetus exercent. Proſunt ei fomenta parti inferiori adhibita, ſtringentia, tum alimentum ex frumentacea materia, & reprimens. Quòd ſi perſeueret, nihilque imminuatur, enematibus ex ptiſſanæ cremore, & hircina adipe vtendum eſt. Lumbricorum, qui inteſtina excruciant, triplex eſt ſpecies. Quidam enim teretes, palmi longitudine, vel etiam maiore, ad ſtomachum vſque proſerpunt. Quidam breues, & minuſculis vermibus ſimiles, aſcarides appellantur, circa rectum verò inteſtinum generantur nonnulli lati, & oblongi adeò, vt in totum exporrigantur inteſtinum: quos faſcias vocant, quòd ſimiles faſciis ſint. Teretes itaque ad remedia faciles, maximè autem in pueris: aſcarides in iis, qui ſub pubertatem ſunt abundant: ægrè præſidiis cedunt, & excernuntur, niſi cibis acrioribus, & medicamentis ex hiera compoſitis & helenio maxima ex parte iniectis. Iſchias, arthritis vitia, & podagræ ſola inter ſe magnitudine differunt: cæterùm cauſis, & locis, qui affectum primum ſentiunt, iiſdem conſtant: à pituita namque plerumque fiunt: circa neruos conſiſtunt, quibus articuli conſeruntur, motúmque recipiunt. Ac iſchias in ipſius coxæ articulo ortus, ad talos vſque non rarò extenditur. Præſidio erit ſanguis ex talo miſſus, cucurbitulæ coxis admotæ, clyſteres acres, quique inteſtinorum tormina quodammodo faciunt. Et foris, cataplaſmata acopa, & malagmata adhibita proſunt. Podagra ſolos pedes affligit. In ſtatu quidem febrilis dolor intenditur, cóque refrigerantibus opus eſt. In declinatione torpor cum frigore hominem occupat, ob quod calefacientia conducunt. At arthritis vera, prædictis ſimilis affectus eſt, circa articulos omnes conſiſtens: medicamenta curatoria, mitigantia ceromata, & victus rationem aptam deſiderant. Elephantiaſis affectus eſt qui ab elephanti ſimilitudine nomen ſortitus eſt. Nam, qui hoc vitio laborant, cutem craſſam, duram, elephantorum modo aſperatam habent. Originem mali excitat pituita craſſa, & atra bilis, vel mucoſa, maximè diſſeminata. Hi enim humores ferinum ipſum denunciant. Quare ſolum veratrum ſiue nigrum, ſiue album, præſens elephantiaſis eſt remedium. Quidam ex veterioribus affectum illum in ſex *partes* diuidunt, in elephantiaſin, leontiaſin, ophiaſin, alopeciam, & mutilationem. Elephantiaſin igitur appellant affectum in cute & pedibus elephanti ſimilẽ, hi enim craſſos pedes habent qui ſcilicet hoc morbo corripiũtur nõ ſecus ac illi. Leontiaſi verò laborare dicunt eos qui tumẽtes eruptiones habẽt, aut œdematoſas, & qui leonum inſtar fului ſunt. Ophiaſin autem *vocant* affectũ, quo correpti, pelle vt ſerpentes exuuntur. Alopeciam verò deducta metaphora ab illis animalibus. Mutilationem, quæ ſumma manuum & pedũ labefacit, priuatos quoque eiuſmodi partibus, mutilatos *appellamus*. Leprá quæ cutem exaſperat, quemadmodum in leproſis fieri videmus. Impetigo verò & ipſa cutis affectus eſt. Impetiginis duæ ſpecies ſunt, quę cutem moleſtant: vna tolerabilis, mitiorq; eſt: altera effera, quę difficilius tollitur. Squamulæ in his ex cute abſcedunt

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 391 sur 413

dunt, ſub quibus locus rubicundior, feréque exulceratus apparet. Gignitur affectus à pituita ſalſa, & flaua bile: vnde, ceu in ſalſugine vaſis fictilibus, excute ſecedunt ſquamæ. Succurritur medicamentis pituitam mouentibus, & quæ extrinſecus corpori illinuntur. Lepra quoq; cutis vitium eſt, ſed magis ſubalbidum, aſperiúſq; apparet. Ea verò aſperitas, eſt veluti pſydraciorum erumpentium. Pſora verò exulcerata magis eſt. Pituita ſalſa vtrumq; malum propriè producit. Medicamenta pituitam cientia, tum quæ extrinſecus illinuntur, quibus ad lepram, & ſcabiem titulus eſt, iiſdem ſuccurrunt. Vitiligo, duas habet ſpecies, albam & nigram. Hæc ab atra bile generatur, ob quod magna ex parte medicamina melancholiæ dicata conueniũt: Alba, à pituita non ſalſa. Leuce habet quiddam ſimile vitiligini albæ, ſed magis colore terram albiſſimã refert: à lepra variat, quòd lenior huic cutis, minúſq; aſpera, quàm in illa ſit. Omnia huiuſmodi curant medicamenta pituitæ trahendæ idonea, tum ſmegmata foris adhibita.

CAPVT XIV.

De optimæ purgationis compoſitione.

COmponitur autem ad internos humores purgans medicamentum ex deobſtruentibus, incidentibus, attenuãtibus, vias reſerantibus, impellentibus, purgantibus & edomantibus vitium medicamentis, & ſtomacho vtilibus, & immoderatũ profluuium compeſcentibus. Deobſtruentia itaq; ſunt quæcunq; laxãt, & corpora meabilia efficiũt. Incidentia verò, quæ humores incidunt, & alios quidem incraſſando, alios verò attenuando concoquunt. Vias autem reſerantia ſunt, quę deducũt, ac præmittunt medicamenta, in quas volumus partes, vt ad hepar quum purgare volumus, ſandala, ad lienem verò ſcolopendrium; ad renes verò & iſchia cẽtaurium, & thlaſpi; ad poſteriorem capitis partem, pœonia & ſthœcas; ad anteriorem verò & ſamphucus, & ſimilia; ad ſternum & pulmonem & thoracem & cor, & metaphrenum, & inteſtina glycyrrhiza, ſtyrax, ſemen fœnugræci, amygdala, crocus, & ſemen mercurialis; ad commiſſuras & articulos vterq; hermodactylus, & ad alias partes alia, quæ ex dictis coniicienda ſunt. Impellentia ſunt quæcunque medicamenta mouent ac impellunt vt agaricũ, eris, rheum Indicum, ſtachys, interior pars colocynthidis, tragacantha, ſcamonium, aloë vel ſuccus braſſicæ, vel roſarum, vel ſemina; ſimiliter ſal foſſile, epithymum, quemadmodum euphorbium, bdellium & helleborus, radiculæ ſemen, turpetum, chryſobalanus, & myrobalana, bryonia & elaterio ſal, quibus quidem annumeramus pytyuſæ radicem, hermodactylum rotundũ & aliis peræquè ſimilibus quæ in libris de optima compoſitione ſecundum partes declarauimus; ac quæ deſunt inde ducenda ſunt. Purgantia verò ſunt quæcunque hîc purgãt, & quæ in opere de ſimplicibus medicamentis à nobis ſcripta ſunt. Edomantia autem malitiam ſunt quæcunque medicamentorum noxis aduerſantur propriè, vt agarici noxæ Zingiber, ſucci ſcammoniæ, maſtiche, vel gummi Arabicum, vel caphura, vel malorum coroneorum ſuccus, colocynthidis verò amygdalinum oleum; turpeti autem ſynapium; vt hellebori caſtorium, vel mulſa, & euphorbij cinnamomum. Aloës verò maſtiche, quemadmodum ipſam promouet ſmyrniũ, & cætera quæ à nobis in opere de

τος, καὶ ὁ ὑπὸ τὰς λεπίδας τόπος ὑπερυθέστερος, καὶ ἐπὶ πλεῖστον φλύκταιναι φαίνεται. γίνεται δὲ ὁ μὲν λεπρὸς ὑπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ, καὶ χολῆς τῆς ξανθῆς· ἔνθεν, ὡς ὅταν τὰ ἁλμυρὰ τῶν χεραμίων, ἀφίστανται τοῦ δέρματος αἱ λεπίδες. ἴασις δὲ, ἥ τε διὰ φαρμάκων φλεγμαγωγῶν, καὶ τῶν ἔξωθεν ὅτι χρείσιμον. λέπρα δὲ, παχὺς μὲν καὶ αὐτὸς δέρματος ὅτι δὲ λευκότερον, καὶ τραχύτερον τοῦ πάσχοντος μέλανος· ἢ ὅτι τραχύτης, οἷον ψυδρακίων ἐπιφανεστάτων· ἢ ὅτι ὠμὰ ἐστὶν ἑλκωδέστερα. γίνεται δὲ ἑκάτερον ἰδίως, ὑπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ. ἴασις δὲ ἥδε διὰ φλεγμαγωγῶν φαρμάκων, καὶ τῶν ἔξωθεν ὅτι χρισμάτων, ὅσα τοὺς λέπρας, καὶ ψώρας ἀναγκράσθαι. ὁ μὲν ψωρὸς διπλόον ὅτι παχὺς, ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ μέλας. γίνεται δὲ, ὁ μὲν μέλας, ὑπὸ μέλαινης χολῆς· ἡ δὲ μέλαινα χολὴ καὶ πολλαχοῦ ῥύεται). ὁ δὲ λευκὸς ὑπὸ φλέγματος γίνεται, ὄχι ἡδύοσμον. ἡ δὲ λεύκη ὅμοιον μέν τι τῷ παχεῖ ψωρῷ λευκῷ, μᾶλλον δὲ ὅτι σημαίνει λευκοτάτην. λέπρας δὲ διαφέρει τὸ λεῖον ἔχειν, καὶ μὴ τραχύνεσθαι τὸ δέρμα, ὡς ὅτι λέπρας. ῥύεται δὲ τούτων ἁπάντων τὰ φλεγμαγωγὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἔξωθεν σμήγματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ συνθέσεως ἁρίστης καθαρσίου.

Συνίσταται δὲ ἡ τοῦ ἐντὸς φαρμακεία ἀπό τε ἀποφλεγματικῶν, καὶ τμητικῶν, καὶ λεπτυντικῶν, καὶ προσοδοποιητικῶν, καὶ τοῦ περιεπτικοῦ, καὶ καθαρτικῶν, καὶ κολαστικῶν τῆς τῶν φαρμάκων κακίας, βυσσομάχων τε, καὶ ἐφεκτικῶν τῆς ἀλόγου φορᾶς. ἀποφλεγματικὰ μὲν οὖν, ὅσα τοὺς πόρους ἀραιοῖ, καὶ τὰ σώματα εὔπορα ποιεῖ. τμητικὰ δὲ, ὅσα τέμνει τοὺς χυμοὺς, καὶ πέπτει τοὺς μὲν, παχύνοντα, τοὺς δὲ λεπτύνοντα. προσοδοποιητικὰ δὲ, ὅσα προσάγει, καὶ προσπέμπει τὰ φάρμακα εἰς ἃ βουλόμεθα μόρια, ὡς ὅτι μὲν τῆς ἥπατος καθαίρειν βουλόμεθα, σάνδαλα· τῆς δὲ σπληνὸς, σκολοπένδριον. νεφροῖς δὲ καὶ ἰσχίοις, κενταύριόν τε, καὶ θλάσπι· τὰ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς, παιωνία· καὶ σταχυάς, τὰ ἐμπροσθιάδιά τε, καὶ σταφυλῖνον, καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπεῖν, τὰ πνεύμονα, καὶ ἡπατικὰ, καὶ καρδίαν, καὶ μεταφρένα, καὶ ἔντερα, γλυκύῤῥιζον, καὶ στύρακα, καὶ σπέρμα τήλεως· ἀμυγδάλας τε καὶ κρόκος, καὶ σπέρμα λινοζώστεως, καὶ τοὺς ἄρμους, καὶ τὰ ἄρθρα, ἑκάτερον ἑρμοδάκτυλον, καὶ ἄλλοις ἄλλα, ἅπερ ἐκ τῶν εἰρημένων δεῖ συντεκμήρασθαι. προσπεπτικὰ δὲ, ὅσα κινεῖ καὶ προσπέπτει τὰ φάρμακα, ὡς μὲν ἀγαρικὸν, ἔλεος, ῥεῦμα δὲ Ἰνδικὸν, στάχυς· σταφισάγρια δὲ κολοκυνθίδος, τραγάκανθα· σκαμμωνίαν δὲ, ἀλόη, ἢ χυλὸς κράμβης, ἢ ῥόδων, ἢ σπέρματα. ὡσαύτως ἅλας ὀρυκτὸν· ὃ δὲ πίσσυμον, ὥσπερ δ' Φόρβιον, βδέλλιον καὶ τὸ ἑλλέβορον· ῥαφανίδος σπέρμα, καὶ τῶν ἀλυπάων· ὄζος ἢ χρυσοβάλανος, καὶ τὰ μυροβάλανα· βρυωνία, καὶ ὁ ἐλατήριον ἅλας. καὶ μὴν δὴ καὶ τῆς πιτυούσης τὸν ῥίζαν, ἑρμοδάκτυλον ὃ στρογγύλον, καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως τὰ προσεχῆ, ἅπερ ἐν τοῖς περὶ ἁρίσης συνθέσεως φαρμάκων κατὰ μέρος διηλθομεν. καὶ δεῖ ἐκ τούτων νομίζεσθαι τὰ ἐλλείποντα. καθαρτικὰ δὲ, ὅσα καθαίρει καὶ ἀνέχεται, καὶ τῶν περὶ ἁπλῶν φαρμάκων ἡμῖν γέγραπται. κολαστικὰ δὲ τῆς κακίας, ὅσα τοῖς δηλητηρίοις τῶν φαρμάκων αὐτικεῖσθαι ἰδίωμα, ὡς ἀγαρικοῦ μὲν ζίγγιβερ, σκαμμωνίας δὲ ὀπὸς, μαστίχη ἡ κόμμι Ἀραβικὸν, ἢ καφοῦρα, ἢ κυδωνίων μήλων χυλὸς· κολοκυνθίδος δὲ ἀμυγδάλων ἔλαιον· ἀλυπάας δὲ, νάπυ· ὥσπερ ἑλλεβόρου καστόριον, ἢ ὑδρόμελι· τῆς δὲ Φορβίου κιννάμωμον. ἀλόης δὲ γε μαστίχη· ὥσπερ αὐτὴν προσπέπτει ὁ σμύρνιον· καὶ τἆλλα ὅσα ἡμῖν ἐν τῷ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 392 sur 413

ωφὴ ἀρίστης στωμάτωσις. Εἴρηται. δύστομαχα δὲ καὶ ἐφεκτικὰ τῆς ἀλόγου τῶν φαρμάκων φορᾶς, ὅσα τονοῖ, καὶ στομάχῃ, καὶ ταῖς φυσικαῖς διεκπέμπῃ ἐνεργείαις. Ὅ δὲ κατ' μέρος τούτων ἐπεξεργάσασθαι θεῖον νῦν ἡμῖν ἔδοξε.

optima compositione dictum est. Eustomacha siue quæ stomachum roborant, Ephectica quæ immoderatam medicamentorum vacuationem reprimunt, quę roborãt, ac continent & suscitant naturales facultates. Sed in particulari, vt ea quæ modũ excedunt eximãt, iam à nobis demonstratũ est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ διαιρέσεως τῆς διὰ φαρμάκων θεραπείας.

CAPVT XV.

De curationis per medicamenta diuisione.

Ἡ δὲ φαρμακεία διττή ἐστιν, ἡ μὲν τοῖς τὰ ἐντὸς πάθη, ἧ μάλιστα χρῆται ὁ διαιτητικός. ἡ δὲ τοῖς τὰ ἐκτός, ἧς οὐκ ἄνευ συντελεῖται τὰ κατὰ χειρουργίαν. τῆς μὲν οὖν τοῖς τὰ ἐντὸς φαρμακείας, εἴδη ἐστὶ δεκαδύο. Ὅ μὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ παθῶν. Ὅ δὲ τῶν στοματικῶν. Ὅ δὲ τῶν πεπτικῶν. Ὅ δὲ τῶν βηχικῶν. Ὅ δὲ τῶν ἀνωδυνίων. Ὅ δὲ τῶν ἀλεξιφαρμάκων. Ὅ δὲ τῶν καθαιρόντων. καὶ τὰ μὲν ἡπατικὰ ἰδίως. τὰ δὲ σπληνικά. τὰ δὲ νεφριτικά. τὰ δὲ τοῖς τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους, καὶ ἕλκη. τὰ δὲ τοῖς ὑστέραν. τὰ μὲν δὴ στοματικά ἐστι, τὰ δὲ τοῖς οὖλα αἱμασόμενα, σηπόμενα, βεβρωμένα, καὶ ὀδόντας, καὶ ὅσα τοῖς ἅφθας, καὶ ἐφάρας, ὅσα τε τοῖς ταφυλικὰ κεχαλασμένῳ. τῶν δὲ πεπτικῶν, τὰ μὲν ἐστι τοῖς ἀτονίαν στομάχου, ἢ κοιλίας. τὰ δὲ τοῖς ἐμπυεύματα τούτων. τὰ δὲ τοῖς αἷματος ἀναγωγά. τὰ δὲ τοῖς πλευριτικοῖς, ἢ περιπνευμονικοῖς. τὰ δὲ τοῖς φθισικοῖς. τὰ δὲ τοῖς ἀσθματικοῖς, ἢ ὀρθοπνοϊκοῖς. τὰ δὲ τοῖς τραχύτητά τε ἀρτηρίας, καὶ φωνῆς ἀνιεῖσι. τῶν δὲ ἀνωδύνων, τὰ μὲν τοῖς νεφριτικοῖς, τὰ δὲ τοῖς κοιλίας ῥύσεις, καὶ δυσεντερείας, ἢ τοῖς κωλικοῖς, ἢ εἰλεώδεσι. κοινοὶ δὲ πόνοι τοῖς πᾶσιν ὀδυνῶσι. τὰ δὲ ἀλεξιφάρμακα, τὰ μὲν ἁπλᾶ, ἄλλα τοῖς ἄλλο δηλητήριον. ἡ δὲ θηριακὴ τοῖς πόνοις, ἢ τοῖς σκληρυνομένοις, ἢ ὑπτιοδυνίοις. τῶν δὲ καθαιρόντων. τὰ μὲν αὐτῶν καθαίρει, ὡς τὰ δι' ἐλλεβόρου, ἢ ἐμετικὰ πόνους. τὰ δὲ κάτωθεν τοῖς σκληρυνομένοις, ὡς τὰ διὰ σκαμμωνίας, ἢ ἀλόης, καὶ ἑλατηρίου, ἢ κολοκυνθίδος, ἢ εὐφορβίου, ἢ κόκκου κνιδίου, καὶ τῶν τοιούτων. τρίτα δὲ τούτοις τετάχθω, ἢ τὰ τοῖς ἕλμινθας πλατείας, οἷά ἐστι τὸ διὰ κέγχρου ἑλαφείου, ἢ ἡδυόσμου, καὶ πεπόνων. ἔστι δὲ καὶ τέταρτον εἶδος τῶν κεφαλῆς μόνῃ καθαιρόντων διὰ στόματος, καὶ ῥινῶν ἃ σκληρυνομένοις ἰδίως. ὅτι τε τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς παθῶν, ἢ τὰ πλῆσαι ὅτι ἑκάτερον. ἁρμόζουσι δὲ αἱ μὲν διὰ τῶν ἄνω καθάρσεις τοῖς αἰσθανομένοις τῶν χρονίων. κοιλοῖς δὲ αὐτῶν, τὰ διαλείμματα. αἱ δὲ κάτωθεν, τοῖς τὰ ὀξέα νοσήματα καταλλήλοις, πλευρίτιδας, ἢ περιπνευμονίας. καιροὶ δὲ αὐτῶν πόνων, ἡ ἄνεσις τῶν ὅτι μέγιστα προξυσμῶν. τῆς δὲ τοῖς τὰ ἐκτὸς φαρμακείας, εἴδη ἐστὶν ἑνδεκα. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν διαφορητικά, τὰ δὲ συμπεπτωτικά, τὰ δὲ ἔναιμα, τὰ δὲ πυοποιά, τὰ δὲ αἰσκληρυντικά, τὰ δὲ αἰσπληρωτικά, τὰ ἢ καταστατικά, τὰ ἢ ἐπουλωτικά, τὰ δὲ ὀφθαλμικά, τὰ ἢ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τὰ ἢ καυστικά, ὅτι ἐρυσιπέλατα, καὶ ἕρπητας, καὶ αἰθραχας. τὰ δὲ εἰσιν ἀλείμματα ἄκοπά τε, καὶ θερμαντικά, τοῖς τὰ χαλάσεις ποιοῦντα, καὶ ἀρθριτικοῖς, καὶ ποδαγρικοῖς, καὶ πᾶσι νεύροις πῆξιν, καὶ τετανικοῖς, καὶ ὀπισθοτονικοῖς. τὰ δὲ σμηκτικὰ τῶν εἰς τὸ ὑπιφαίνειν ὀξαινομένων, λεύκης, ἀλφοῦ, λιχῆνος, καὶ λέπρας. τὰ δὲ διὰ διαφορητικά, καὶ συμπεπτωτικὰ ὅτι φυμάτων, καὶ πάντος ἐπιζήματος τοιούτου ἁρμόζει. Διαφορητικὰ δὲ εἰσιν αἱ διὰ

Pharmacia duplex est. Prima interiores morbos curat, quâ potissimum victus ratione sanãs vtitur: altera exteriores, citráque illam manu nihil peragitur. Medicaminum ad interiora pertinentium species duodecim existunt. Quædam capitis affectibus dicata medicamina: quædam oris vitiis accommoda, dicuntur. Alia concoquunt: alia bechica. Alia anodyna, alia alexipharmaca sunt: alia purgant. Nonnulla propriè hepatica, sic splenica, nephritica. Sunt, quæ aduersus vesicæ calculos, & vlcera nomen habent, similiter ad vuluam. Iam verò stomatica sunt, quæ ad gingiuas cruentas, putridas, erosas, & dentes faciunt. Eodem referuntur, quæ aphthas, & crustas, tum quæ vuam descendentem sanant. Quæ concoquunt, partim ad stomachi, vel ventriculi imbecillitatem conducunt, partim ad horum inflammationem, quædam ad sanguinis reiectionem è pectore. Quædam ad pleuriticos, vel peripneumonicos: alia ad tabidos, alia ad asthmaticos, vel qui orthopnoici vocantur. Aliqua ex his asperitatem arteriæ, & vocis abscissionem auferunt. Porrò anodyna, nunc renum affectus sedant, nunc ventris profluuia: aliàs dysenterias, aliàs colicum dolorem, coli, & ileum, id est, communiter omnia quemuis dolorem mitigant, extingúntque. Alexipharmaca simplicia, alia ad aliud venenum vsurpamus: Theriace aduersus omnia, & priùs, & post sumitur. Inter purgantia quædam per superiores corporis partes agunt, quemadmodum quæ veratro constant, vomitúmque cientia omnia. Per inferiores, quæ ex scammonia, aloë, elaterio, colocynthide, euphorbio, cocco gnidio, atque his similibus. Tertio ordine ab his ponantur, quæ lumbricos latos repellunt: cuiusmodi medicamentum est, quod cerui cornu, mentâ, & pipere præparatur. Est & quarta species caput tantum per os atque nares purgantium, quæ in capitis, oculorúmque affectibus propriè sumuntur. Ad hæc quæ in arquato, crebro in vsu sunt. Conuenit autem per superiora purgatio morbis longis demoliendis. Tempus huius est, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhibita, acutis, vt pleuritidi, & peripneumoniæ. Tempus verò vniuersæ est particularium accessionum remissio. Exteriorum remedia vndecim species continent, alia discutiunt, alia concoquunt, alia cruentis statim imponuntur, alia pus mouent, alia repurgant, alia implent, alia reprimunt, alia cicatricem inducunt, alia oculis, alia vniuerso corpori adhibentur, alia adurunt, erysipelatis, herpetibus carbunculis idonea. Alia sunt, quæ illinuntur, acopa, & excalfacientia, quæ ad neruorum resolutiones faciunt, articulorum morbos, podagras, tetanos, opisthotonos, omnémque neruorum morbum. Alia pistulas summa cute orientes, leucen, alphum, impetiginem, & lepram abstergunt. Quæ digerunt, & concoquunt, phymatis, & cuilibet id genus abscessui auxilio sunt. Digerentia

Quæ

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 393 sur 413

sunt omnia, quæ constant sale, & quæcunque etiam nitro, vt Ctesiphontis compositio testatur. Concoquentia, resina, galbano, ammoniaco thymiamate. Quæ cruentis imponuntur pharmaca, fusci coloris, ad recentia corporis vulnera valent. Quæ propriè viridia, & nigra sunt, vt barbarum, capitis mala, & canum morsus sanant. In vlceribus, partim pus educentibus in his, quæ laborant inflammatione, vtendum est, vt tetrapharmaco: in sordidis verò, repurgantibus, vt viridi diluto: in cauis, replentibus: in carne supercrescenti, reprimentibus, vt quæ ex misy, & squama conficiuntur, in vehementi quoque sanguinis fluore sistendo non parum efficacibus. Adurentibus interim in diducendis partibus, ac aperiendis vtimur, velut in abscessuum comprehensione, interim in palpebris quum summa cutis relaxatur, & procidit vice futuræ pilis mediocriter ablatis, partem relaxatam retrahimus. Aliquando in cephalæa, per altas crustas humores in exteriorem educentes assumimus. Adurentium materia, lixiuium, calx viua, auripigmentum, sandaracha, fæcula, atque id genus alia. Ex cephalicis medicamentis, ad achoras, capitis furfures, & eruptiones valent alia: ad capitis dolorem, & heterocraniam alia. Aurium remedia partim earum inflammationem, partim exulcerationem, partim puris effluxum, partim difficilem auditum, partim contusionem iuuant. Oculorum pharmaca septem species habent. Quædam enim ad incipientes lippitudines, vt quæ ex glaucio, & ex croco, & cycnaria inscribuntur. Quædam ad eorum dispositiones, vt nardina, & theodotia appellata. Quædam ad fluorem, quæ ex thure, acacia, & ericæ fructu componuntur. Quædam ad scabritiem, vt ex metallis confecta, nempe vsto ære, chalcitide, & æris squama. Quinta ad siccam lippitudinem, & scabiosam, collyriorum species est, tum siccorum oxydercicon, eiusdem cum superioribus materiæ. Sexta humidorum, quæ ad suffusiones inscribuntur, ex fellis generibus, hyænæque potissimum composita. Septima cataplasmatum species in oculis vehementer inflammatis, & circundolentibus vsurpatur, ex meliloto, passo, fænugræco, similibúsque materiis confecta. Oblinimus palpebras initio, repellentibus, & cuiusmodi sunt quæ ex glaucio, & croco medicamina: etiam solo ipso glaucio. Interius affectis exiccantia, lenientiáque admouemus, vt nardina, theodotia. Quæ verò ad colorem decorémque formæ conciliandum illinuntur, qualia hedycroo, & sandice constituuntur, non medicinæ, sed artis cultui, ac elegantiæ dicatæ, sunt propria.

A ἀγάλν πᾶσαν, καὶ ὅσαν ἁλῒ νίτρῳ, ὡς ὁ Κτησιφῶντος. συμπεπλικαὶ δὲ τὰ ἁλῒ ῥητίνης, καὶ χαλβάνης, καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος. τῶν δὲ σαιμῶν φαρμάκων, αἱ μὲν φαιαὶ ὅπῃ τὴν καὶ τὸ σώματος τοῖς φαύλων τραυμάτων ἁρμόζουσιν. αἱ δὲ ἰδίως χλωραί, καὶ μέλαιναι, ὡς ἡ βάρβαρος τοῖς τε τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῖς τὰ κυνόδηκτα. ὅπῃ δὲ ἕλκεσι, τοῖς μὲν πυοποιοῖς ὅπῃ τῶν φλεγμαινόντων χρηστέον, ὡς τῇ τετραφαρμάκῳ. τοῖς δὲ ἀνακαθαίρουσιν, ὅπῃ τὸ ῥυπῶδες, ὡς τῇ χλωρᾷ αἰγιλωπί. τοῖς δὲ ἀναπληροῦσιν, ὅπῃ τὰ κοίλων. τοῖς δὲ κατασκελλουσιν, ὡς ὅπῃ τὰ ἐπιφερόμενα σαρκύδεα, ὡς τοῖς ἁλῒ μίσυος, καὶ λεπίδος, ἃ καὶ ὅπῃ τὰ δυσπιγέτων αἱμορραγιῶν ἁρμόζει. τοῖς δὲ κακοήθεσι ὅτε μὲν τοῖς ὁ διελθὼν, καὶ ἀναπνεύσαι σώματα χρώμενα, ὡς ὅπῃ τὰ ἀποπεπυωμένων τὸ ἀφιοχλοῦ, ὅτε δὲ ὅπῃ τὰ κεχαλασμένων βλεφάρων αὐτὴ ἀναῤῥαφῆς, ἀφαιροῦντες ὁ σύμμετρον τῆς ὕλης, ἀναστομοῦμεν τὸ κεχαλασμένον. ὅτε δὲ ὅπῃ κεφαλαίας δυσιάτου τραυματιζόμενον, ἁλῒ βαθείας ἐκφορὰς μεταδιώκοντες εἰς τὰ ἐπιβόλαιοῦμεν. ὕλη δὲ τῶν καυστικῶν κονία, ἀσβέστου ζέουσα, καὶ ἀρσενικόν, καὶ σανδαράχη, καὶ φύκλα, καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν δὲ κεφαλικῶν, τὰ μὲν τοῖς ἀχώρας, καὶ πίτυρα, καὶ ἐπιθέσματα ἁρμόζει. τὰ δὲ τοῖς κεφαλαλγίαι, καὶ ἑτεροκρανίαν. τῶν ὠτικῶν τὰ μὲν τοῦς B φλεγμονὴν ὦτων, τὰ δὲ τοῖς ἕλκωσιν. τὰ δὲ τοῖς πυορρέουσι. τὰ δὲ τοῖς δυσηκοίαν. τὰ δὲ τοῖς ὦτα τεθλασμένα. τῶν δὲ ὀφθαλμικῶν φαρμάκων, εἴδη εἰσὶν ἑπτά. τὰ μὲν γὰρ τοῖς ἀρχομένοις ὀφθαλμίαις ἁρμόζει, ὡς τὰ ἁλῒ γλαυκίου, καὶ τὰ ἁλῒ κρόκου, καὶ τὰ κυκναρία. τὰ δὲ τοῖς τὰς ἁλῒ διαθέσεις, ὡς τὰ ναρδῖνα, καὶ τὰ θεοδότια καλούμενα. τὰ δὲ τοῖς ῥύμματα, ὡς τὰ ἁλῒ λιβανίου, καὶ ἀκακίας, καὶ ἐρείκης καρποῦ. τὰ δὲ τοῖς τραχώματα, ὡς τὰ ἁλῒ τῶν μεταλλικῶν, οἷς κεκαυμένου χαλκοῦ, καὶ χαλκίτεως, καὶ λεπίδος χαλκοῦ. πέμπτον δέ ἐστι, τὸ τοῖς ξηροφθαλμίας, καὶ ὑγροφθαλμίας, εἴδεσι τῶν C κολλυρίων, καὶ ξηρῶν ὀξυδερκικῶν, ἃ τῆς αὐτῆς ὕλης ἐστὶν τοῖς προγεγραμμένοις. ἕκτον δὲ τῶν ὑγρῶν εἶδος, τῶν τοῖς ὑποχύσεις αἱ γεγραμμένων, ἃ ἁλῒ χολῶν σκυλάζοντα, καὶ μάλιστα δὲ ὑαίνης. ἕβδομον δὲ τὸ τῶν καταπλασμάτων εἶδος, ἃ τοῦ φλεγμαίνει ὅπῃ τῶν ἄκρως φλεγμαινόντων ὀφθαλμῶν, καὶ παροδυνώντων. ἔστι δὲ τὰ δὲ ἁλῒ μελιλώτου, καὶ γλυκέος, καὶ τήλεως, καὶ τὰ τοιαύτης ὕλης. παραγράφομεν δὲ τὰ βλέφαρα, ἐν ἀρχῇ μὲν τοῖς ἀποκρουστικοῖς οἷά ἐστι τὰ ἁλῒ γλαυκίου, καὶ τοῖς ἁλῒ κρόκου, καὶ αὖτις μόνῳ γλαυκίῳ. ὅπῃ δὲ τῶν ἐνδεχομένων τοῖς αὐαζηραίνουσι, καὶ τοῦ θεοδότοις. ὅσα δὲ τοῖς εὐμορφίαν D ὅπως γίνεται, ὡς τὰ ἁλῒ σμύρνος, καὶ ἡδυχρόου, οὐκ ἰατρικῆς, ἀλλὰ καλλωπιστικῆς ἐστιν ἰδέας.

CAPVT XVI.

De oculorum Affectibus.

AFfectus, qui totum oculum exercent, hi sunt, perturbatio, lippitudo, epiphora, inflammatio, œdema, inflatio, durities, chymosis, carbunculus, strabismus, conuulsio, palpitatio, myopiasis, gangræna, putredo, vlcus, fistula, xerophthalmia, psorophtalmia, sclerophthalmia, procidentia, atrophia. In membranis hi consistunt, ruptura, exesio, distentio, anastomosis, crassities, densitas, corrugatio, extensio, raritas. Interiores palpebrarum partes infestant, aspritudo, crassities, sycosis, tylosis, durities, chalazosis, pladarotes, mydesis, sarcosis, potiasis. Exteriores

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις'.

Περὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς σεσηπισμένων παθῶν.

ΠΑθη δὲ περὶ μὲν τὸ ὅλον ὀφθαλμὸν σεσῆφθαι τὰ δε. παράξις, ὀφθαλμία, ὄπωπορά, φλεγμονή, οἴδημα, ἔμφυσημα, σκίῤῥωσις, κήμωσις, ἀνθρακῶδες, τραυσμός, ἀπασμός, παλμός, μυωπίασις, γάγγραινα, σηπεδών, ἕλκος, σύριγξ, ξηροφθαλμία, ψωροφθαλμία, σκληροφθαλμία, πτῶσις, ἀτροφία. περὶ δὲ τοὺς ὑμένας τὰ δε. ῥῆξις, διάῤῥωσις, διάτασις, ἀπάτομωσις, παχύτης, πυκνότης, ῥύπωσις, ἕκταξις, ἀραιότης. περὶ δὲ τὰ ἐντὸς μὲν βλεφάρων, τραχύτης, παχύτης, σύκωσις, τύλωσις, σκληρία, χαλάζωσις, πλαδαρότης, μύδησις, σάρκωσις, πωίασις. περὶ δὲ τὰ ἐντὸς τῶν βλεφάρων,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 394 sur 413

ὑδατίδες, λιθίασις, φθείρασις, μελικηρὶς, γάγγραινα, φύμα-
τα, κολοβώματα. περὶ δὲ τὴν κεφαλὴν, κριθὴ καὶ ποδία, τρι-
χίασις, δισιχία, τρισιχία, φαλάγγωσις, πύρωσις, πτίλωσις,
ψωρίασις, μαδαρότης, ψοφάλιασις. κοινῶς δὲ περὶ ὅλα τὰ
βλέφαρα, ψοφάλιασις, περίπλωσις, ἐκτροπή. περὶ δὲ τοὺς κύ-
στεις, ἔγκανθις, ἀγκύλη, πτερύγιον, ῥοιὰς, προσφυσις. ἔξωθεν δὲ
αἰγίλωψ, ἀγχίλωψ. περὶ δὲ τὸ λευκὸν ψυδράκιον ἕλκος, ὑπό-
σφαγμα, ἀπόστασις, κήμωσις, κοίλωμα, πτερύγιον, φάκωσις,
ἴκτερος, πῶρος. περὶ δὲ τὴν ἶριν, ἄργεμον, νεφέλιον, ἀχλὺς,
ἐπίκαυμα, ἕλκος, βοθρίον. φλυκτὶς, μυοκέφαλον, σταφύλω-
μα, ὑπόπυον, ῥῆξις, θόλη, λεύκωμα, κοίλωμα, πρόπτωμα,
ὄνυξ, πύωσις, ἕλκωσις. περὶ δὲ τὸν κόρην ὑπόχυσις, γλαύκω-
σις, μυδρίασις, φθίσις, σύγχυσις, πλατυκορίασις, ἀμαύρωσις,
ῥυτίδωσις, νυκτάλωψ, ἡμεράλωψ, μυωπίασις, διαπύησις.
περὶ δὲ τοὺς πόρους, ἀπόῤῥηξις, πρόπτωσις, σύμπτωσις, ἕλ-
κωσις, ἀνθράκωσις. πάρεσις μὲν οὖν ἐστὶν, ὅταν συγχυνθεὶς ὁ
ὀφθαλμὸς ὑπὸπολαύσῃ, καὶ μετείσας ὑπὸ τὸ ἐρυθρότερον κα-
τάστῃ τελέως. ὀφθαλμία δέ ἐστιν, ὅταν τὸ λευκὸν ὑπερυθρὲς ᾖ,
καὶ τὰ βλέφαρα ἐπήρμενα μὴ τῷ πύῳ τε μύειν τὴν βλεφά-
ρων ἐπαλγῆ εἶναι, καὶ τῇ χειρὶ ἐπαφῶ ἐπώδυνον. φλεγ-
μονὴ δέ ἐστιν ὑπόπασις τοῦ τε ἐρυθήματος, καὶ τῆς ἐπῤῥύσεως τῶν βλε-
φάρων, ὡς ὑπὸπόνως ἀναβλέπειν. ὑπόφορὰ δὲ κοινὸν ὄνομα,
ὑπὸ πνεύματος τοῦ σώματος, καὶ φλεγμονῆς σφοδρᾶς ὑποφερομέ-
νης, καὶ ῥευμάτων λαβρῶν ὑπῤῥεόντων. ἰδίως δὲ ὑπὸ ὀφθαλμῶν
λέγεται, ἐπειδὴ μὴ φλεγμονῆς μεγίστης, καὶ ῥεύματος πλή-
θους ὑπῤῥυῇ. οἴδημα δέ ἐστιν, ὅταν ἐπηρμένος, καὶ ἀχροώτερος, ἢ
καὶ δυσκίνητος ὑποφαίνηται. ἐνίοτε δὲ, καὶ τὸ λευκὸν ὑπὲρ τὸ μέ-
λαν ἐπαίρει). ἐμφύσημα δέ ἐστιν, ὅταν ἄφνω οἰδήσας ὁ ὀφθαλ-
μὸς, ἀχροώτερος καὶ φλεγματωδέστερος φήνηται. γίνεται δὲ ὡς
ὑπὸπολὺ πρεσβύταις, μάλιστα φθίσει. σκίῤῥωσις δὲ γίνεται, καὶ
ὑπὸ πασῶν φλεγμονῆς χρονίου, τῆς σαρκὸς αὐξανομένης, καὶ ὑπο-
πελιαζούσης. ῥευματίζεσθαι δὲ ὁ ὀφθαλμὸς, ὅταν μὴ μόνον ἐρυ-
θρὸς ᾖ, ἀλλὰ καὶ ὅταν πολὺ δάκρυον ἐκκρίνῃ. ξηροφθαλμία
δέ ἐστιν, ὅταν οἱ κανθοὶ ἑλκώδεις, καὶ τραχύτεροι, καὶ κνησμώδεις
εἰσὶν, καὶ τὰ βλέφαρα ἐρυθρία, καὶ δάκρυον ἁλμυρὸν, καὶ νιτρω-
δες, ἁλμυρίζῃ. σκληροφθαλμία δέ ἐστιν, ὅταν τὰ φλέφαρα
σκληρότερα ᾖ, καὶ αὐτὸς ὁ ὀφθαλμὸς δυσκίνητος, καὶ ἐνερθρὸς.
προπέπωσις δέ ἐστιν, ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς κινητὸς μὴ φλεγμονῆς
προπέσῃ. ἀτροφίαν δ' λέγουσιν ὀφθαλμοῦ, ὅταν δι' ἀῤῥωστίας
μακρᾶς, ἢ ἔκ τινος ἀδήλου αἰτίας, ὥσπερ ὀλίγον ἐζωγρημένος,
εἶτα χειλαινόμενος κῇ τὰ ῥίζας ἠρέμα μικρίτερος γίνηται, καὶ
ἀμυδρὸς, ἢ μηδόλως βλέπῃ. τραχέα δὲ τὰ βλέφαρα λέ-
γεται, ὅταν ἐκτραφέντα ἐναμότερα φαίνηται, καὶ τραχύτερα,
καὶ σαρκωδέστερα, καὶ κεχρὰ μίσιν ὅμοια. παχέα δ' βλέφαρα, τὰ
ἐκτραφέντα τῆς κατὰ φύσιν, καὶ σκληρότερα, καὶ σαρκωδέστερα τῶν
παχέων φαινόμενα. σύκωσις δέ ἐστιν, ὅταν ὁ ἐντὸς τῶν βλεφά-
ρων σαρκωθεὶς σαρκὶ παραπλήσιον μὴ ὑποχωρῇ, καὶ ὁ ὀφθαλ-
μὸς ἅπας δυσκίνητος ᾖ. τύλωσις δέ ἐστιν, ὅταν τὰ ἐν τοῖς βλε-
φάροις παχύμαλα διὰ παλαιότητα παχύτερα, καὶ λευκότε-
ρα, καὶ δυσαπόπτωτα ᾖ, καὶ διὰ τοῦτο δυσαποβίβαστα γένηται). σκλη-
ρίασις δέ ἐστιν, ἕλκωμα μετ' ἐρυθήματος ὅπου τὸ βλέφαρον, καὶ
ὀδυνῶνται, δυσαπόπτωτον, καὶ χρονιώτερον φλεγμονῆς. χαλάζω-
σις δέ ἐστι, σφαιρειδῆ τινα ἔνδοθεν τοῦ βλεφάρου ἐπῤῥώματα περι-
γεγραμμένα, ἐοικότα τῇ χαλάζῃ. πλαδαρότης δέ ἐστιν, μα-
λακὰ λίαν σώματα παλαιά γε, καὶ ἀχροώτατα καὶ τὰ ἔνδοθεν τῶν
βλεφάρων ὅπερ τὸ τραχὺ ἔχοντα, διὸ πλαδαρότης καλεῖται.

hydatides, lithiasis, phthiriasis, meliceris, gangræ-
na, phymata, colobomata. In corona crithe,
posthia, trichiasis, distichia, tristichia, phalango-
sis, pyrosis, ptilosis, psoriasis, madarotes, paraly-
sis. Communes toti palpebræ, paralysis, procidentia, inuersio. Angulis hi accidunt, encanthis,
ancyle, pterygion, rhœas, prosphysis. Extrinsecus, ægilops, anchilops. Album affligunt, psydracion vlcus, hypospagma, abscessus, chemosis,
cœloma, pterygion, phacosis, icterus, tophus. Iridem oculi infestant, argemon, nephelion, achlys,
epicauma, vlcus, bothrion, phlyctis, myocephalon, staphyloma, hypopyon, ruptura, cicatrix, leucoma, cœloma, proptoma, vnguis, pyosis, exulceratio. In pupilla esse solent, effusio, glaucosis,
mydriasis, phthisis, synchysis, platycoriasis, amaurosis, rhytidosis, nyctalops, hemeralops, myopiasis, diapyes. Meatus exercent, aporthexis, paremptosis, symptosis, helcosis, anthracosis. Perturbatio igitur est, quum oculus leuiter, ac mediocriter commotus tandem rubicundior euadit.
Ophtalmia verò est quum album rubescit, & palpebræ attolluntur, cum dolore conniuent, ægreque manus admotas ferunt. Inflammatione oculorum rubor intenditur, palpebræ magis eleuantur, vt non nisi magno negotio queas suspicere.
Epiphora, tum inflammationis magnæ, vniuerso illatæ corpori, tum largæ fluxioni commune nomen est: propriè verò de oculis effertur, vbi cum
maxima inflammatione, etiam humoris copia influxerit. Oedema nominant, quum eleuatus apparet oculus, & colorem amisit, vel etiam ægrè
mouetur: interim album quoque supra nigrum attollitur. Inflatio dicitur, cum subitò tumescens
oculus decolor fit, exuperante pituita: vt plerumque senibus æstate potissimum solet accidere. Scirrosis ex inflammationis diuturnæ vehementia oritur, carne increscente, & subliuida.
Reumatismo laborat oculus, cum non solum rubet, sed multas quoque lachrymas excernit. Xerophthalmia est, cum anguli vlcera, & asperitudinem,
pruritumque contraxerunt, palpebræ rubent, & lachryma salsa, & nitrosa profluit. Sclerophthalmia,
est cum palpebræ duriores sunt, oculi rubent, & cum difficultate quadam mouentur. Proptosis,
appellatur, vbi cum inflammatione moti, sede sua procidunt. Atrophiam nominant, cum ex
longa imbecillitate, vel alia quadam latente causa paululum quasi propulsus, deinde cauatus ad
radicem cum dolore minor euadit, obscuréque aut nihil omninò videt. Asperæ dicuntur palpebræ, cum euersæ sanguinolentiores apparent, &
magis asperæ, carnosæque, & fici acinis similes.
Crassæ vocantur, vbi euersæ duriores iis, quæ naturaliter se habent, existunt, & scabris magis carnosæ. Sycosis accidit, cum in palpebrarum parte interiore carni quid simile enatum fuerit, quod
emineat, & oculus totus ægrè moueatur. Tylosis, est cum in palpebris asperitudines ex senectute crassiores, albidiores, & parum sensiles extiterint, eoque minus deteri possunt. Scleriasis est
tumor palpebræ cum rubore, doloréque difficulter aboletur: durat magis, quàm inflammatio.
Chalazia, vel chalazosis orbicularia quædam intra palpebras tubercula sunt circumscripta: nomen à similitudine grandinis acceperunt. Pladarotes, sunt mollia veluti corpora vetusta, decolora, palpebrarum parte interna nondum aspredinem habentia, propterea, pladarotes vocatur.

Mydesis

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 395 sur 413

Mydesis commune nomen est partium, quæ ex putrefactione corrumpuntur. Palpebræ quoque eadem laborant, vbi & tumentiores apparent, & assiduè diffluunt, adipem paulò copiosiorem sortitæ. Crithe, quæ & posthia, dicitur, quum parte interna palpebrarum in ambitu suppuratum oblongum, figura hordeo simile fit, vnde appellatum est. Generantur alia quoque maiora in mediis palpebris eodem appellata nomine. Lithiasis, albida quædam & crassa, callis lapillisque similia, quæ oculum pungunt, in palpebris retortis ostendit. Phthiriasim vocamus, quum palpebrarum pilos multi, lati, exiguique pediculi infestant. Ditrichiasi laborat oculus, quum pilis naturalibus alij subnascentes ipsum pungunt fluorémque concitant. Ptilosis est, quum alij quidem subnascuntur, naturales autem collapsi, fractique stimulant, ac pungunt. Phalangosis, quum pilorum subnascentium duplex, triplexve acies, vel in superiore, vel in inferiore palpebra prouenit. Resolutus oculus dicitur, vbi naturali motu destitutus, neque sursum neque deorsum intendi potest, verum sentiendi expers consistit: frequenter hoc mali partibus etiam oculi accidit. Inuerti autem dicuntur palpebræ, quum ex vlceratis oculis plus extra feruntur. Encanthis, vbi ex vlcere caro in angulis iuxta nares supercreuerit, nautæ, ac piscatores hoc vitij peculiare habent. Vnguis verò, est in albo oculi præter modum exulcerato, carnéque oppleto membranula tenuis, & neruosa: quæ orta ab angulorum aliquo ad nigrum, & verticem eius peruenit. Rhœas, cum angulus ex latente quadam causa secesserit, aut praua curatione sublatus fuerit, vt lachrymas continere non amplius possit, sed humorem dimittat. Cohærescunt palpebræ cum albo oculi, vel nigro ex vlceratione. Et, si nigro cohæreant, visus omninò prohibetur: sin albo, minus. Hoc malum angylosim appellant. Ægilops, vel anchilops, abscessus quidam est ad angulum, qui naribus propior est, pus continens, quod erumpens, aut os exedit, aut ad angulum, vel vsque ad nares distillat. Pśydracion communi vocabulo circa corpus totum, & circa album oculi fit. Est autem velut pustula in summo rubicundum. Vlcus oritur in albo, vel nigro, quum cuticula, diuisa, Lunæ figuram, vel rotundam, cauam, similis coloris, vel subalbidi acceperit. Hyposphagma vocant, quum vasis in prima tunica ruptis ab ictu, sanguis intra albi spatium, & interiorem tunicam colerit, atque oculi color statim cruentus, post liuidus existat. Chemosis ex inflammatione vehementiore vtrasque palpebras in exteriorem partem detorquet, ne totum oculum contegant. Propriè verò Chemosis dicitur, quum album vtraque iridis parte inflammatione afficitur, iuxta irim autem cauum hiatularum similitudine apparet. Cœlomata sunt rotunda, & caua vlcera, bothriis latiora, quæ in oculis circa irim nascuntur. Argemon, in iridis circulo, vel in albo, interdum etiam nigro, vlcus rotundum, & subalbidum oritur. Nephelion, summæ cutis vlcus paulò maius argemo, & albidum. Achlys est circa totum nigrum à superficiaria vlceratione cicatricula tenuissima, aëri caliginoso assimilis. Epicauma, quum in superficie cuticula adusta vlcus contraxerit, vel etiam paulò profundior fiat ex epiphora magna originem habens.

A μύδησις δὲ κοινὸν ὄνομά ἐστι σώματος, ἐκ σήψεως ἀπολυμένων. γίνεται δ' ὃ αὐτὸ τοῦτο, καὶ περὶ τὰ βλέφαρα, καὶ ὀλκωδέστερα φαίνεται, καὶ συνεχῶς ῥευματίζεται, πλείονος πιμελῆς περὶ αὐτὰ γινομένης. κριθὴ δ' ἡ καὶ ποσθία λέγεται, ὅταν ὃ ἐντὸς τῶν βλεφάρων περὶ τὰ τεφανιαίας ὑπόπυον περιέχῃ μικρὸν, ὅμοιον κριθῇ τῷ σπέρματι γινόμενον. γίνεται δ' καὶ ἄλλα μείζονα, τῷ μέσα βλέφαρα, κριθὴν λεγόμενα. λιθίασις δέ ἐστιν, ὅταν ἐκτραφέντων τῶν βλεφάρων, ὁμοία πέφυκε περὶ τὰ βλέφαρα ὑπόστιξι λευκαί, καὶ παχέα, καὶ οἷον λίθοις ἐμφερῆ νύσσοντα τὸν ὀφθαλμόν. φθειρίασιν δὲ φαμὲν τὰ βλέφαρα, ὅταν περὶ τὰ τρίχια πολλὰ φθεῖρες σμικραὶ γίνωνται. διτριχίασι δ' λέγεται ὁ ὀφθαλμὸς, ὅταν παρὰ τὴν φύσιν τρίχας ἄλλας ἄλλαι φύσωσι νύσσουσι τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ ῥευματίζουσι. πτίλωσις δέ ἐστιν, ὅταν ἄλλαι μὲν παρὰ φύσιν, αὗται δ' αἱ κατὰ φύσιν συμπεσοῦσαι, καὶ κεκλακλασθεῖσαι, νυγμὸν παρέχουσι. φαλάγγωσις δέ ἐστιν, ὅταν διτριχία, ἢ τριτριχία τῶν ὑπερφυόντων τριχῶν ᾖ, ἐν τῷ ἄνω, ἢ ἐν τῷ κάτω βλεφάρῳ. παραλελύσθαι δ' λέγεται ὁ ὀφθαλμὸς, ὅταν αὐτὸν ὑπολείπωσιν αἱ φυσικαὶ κινήσεις, καὶ μὴ δύνηται ἀναβλέπειν, καὶ κάτω βλέπειν, ἀναισθητος δ' ἢ πολλάκις δ' καὶ περὶ μέρη τινὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦτο συμβαίνει. ἐκτέτραφθαι δ' λέγονται τὰ B βλέφαρα, ὅταν ὑπὸ πλέον ἐκτραπῇ ἑλκωθέντων ὀζοφθαλμιῶν. ἐλκωμένδα δ' λέγονται, ὅταν ὀζ ἑλκώσεως ὑπερσαρκώσῃ ὁ χυμὸς πρὸς τὴν ῥῖνα. πύοροια δ' τοῦτο μάλιστα οἱ θαλασσουργοί. περύγιον δ' λέγονται, ὅταν ὑπὸ πλέον ἑλκωθέντος, καὶ ὑπερσαρκώσαντος τοῦ λευκοῦ ὑμένος λεπτὸς, καὶ νευρώδης ὑπεδράμῃ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀρξάμενος ἀπό τινος τῶν κανθῶν, ἕως τοῦ μέλανος, καὶ τῆς κορυφῆς ἐφάψηται. ῥοιὰς δέ ἐστιν ὑπὸ ὀφθαλμῶν, ὅταν ἔκ τινος αἰτίας ἀδήλου ὁ χυμὸς προέλθῃ, ἢ ἐκ κράσεως ἀρθῇ, καὶ μηκέτι στέγῃ ὃ δάκρυον οἷός τε ᾖ, ἀλλὰ ῥεύματίζειν. περισφύεται δ' τὰ βλέφαρα, ὅταν τοῦ λευκοῦ, ἢ τοῦ μέλανος ὀζ ἑλκώσεως. καὶ ἐὰν μὲν τοῦ μέλανος περισφυῇ, τελέως κωλύει τὴν ὄρασιν, ἐὰν δὲ τοῦ λευκοῦ, ἧσσον. καλάζηται δὲ ἀγκύλωσις. ἀγκύλωπα δὲ λέγουσιν, ἢ ἀγκύλωπα, ὅταν ἀπὸ τινος τῶν γλυφῶν περὶς ὃ κανθὸν, τοῦ μὲν τῆς ῥινὸς πύον περιέχον, ἢ λιπαῖνον ὃ ὀσέον συρρήγνυμενον, ἢ εἰς κανθὸν, ἢ εἰς ῥῖνα προχεῖ ὃ ὑγρόν. ψυδράκιον δ' ἐστὶ κοινῶς λεγόμενον περὶ παν ὃ σῶμα, καὶ περὶ ὃ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ γίνεται, οἷ ἐξανθημα ὀζ ἀκρου ἐρυθρὸς. ἕλκος δὲ γίνεται ὃ μέλαν, ἢ ὃ λευκὸν, ὅταν ἡ ὀπιδερμὶς διαιρεθῇ μιλυφδὴς, ἢ τροχύλη ὃ σχῆμα, κοιλότερον, ὁμοίχρουν, ἢ ὑπόλευκον. ὑπόσφαγμα δ' λέγουσιν, ὅταν ὑπὸ πληγῆς ῥαγῶσι τῶν ὑφ' C ἑαυτὸν χιτώνων ἀγγείων, μεταξὺ τοῦ κιδόνος τοῦ λευκοῦ, ἢ τῶν ἔσω χιτώνος, αἷμα ὑπέλθῃ. καὶ παρέγχυμα μὲν ἔναιμον ἢ ὃ χεῦμα τοῦ ὀφθαλμοῦ γίνεται, ὑστερον δ' πελιδνον. χήμωσις δέ ἐστιν, ὅταν ἐκ φλεγμονῆς σφοδροτέρας, ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐκτραπῇ, καὶ μὴ ὅλον σκέπῃ τὸν ὀφθαλμόν. κυρίως δ' χήμωσις λέγεται, ὅταν ὃ λευκὸν ἑκατέρωθεν τοῦ ἰερίδος φλεγμήνῃ, καὶ δ' τὸ ἰερὸν κοιλαινόμενον, ὅμοιον τοῖς χήμασι τῇ καλουμένῃ χήμῃ. χειλώματα δ' λέγεται, ὅτι ὀφθαλμοὶ, ὅσα τροχοῦται, καὶ χείλεα ἔλκη, πλατύτερα τοῦ βοθρίου γίνεται ἐν αὐτῷ, περὶ τὸ ἰερὸν. ἄργεμον δέ ἐστιν, ὅταν περὶ τοῦ ἰερίδος κύκλον, καὶ ὃ λευκὸν, εἰσὶ δὲ D ὃ μέλαν, ἕλκος γίνηται τροχύλον, καὶ ὑπόλευκον. νεφέλιον δέ ἐστιν ἕλκος ὀπιπόλαιον, καὶ μικρῷ μεῖζον ἀργέμου, καὶ λευκόν. ἀχλὺς δέ ἐστι περὶ ὅλον ὃ μέλαν ἀπὸ ἑλκώσεως ὀπιπόλαιος, ἀλλὰ λεπτοτάτη ἀέρι ἀχλυώδει παραπλησία. ἐπίκαυμα δέ ἐστιν, ὅταν ὀζ ὑπερπολῆς ἢ ὑπεδερμὶς ὑπικαυθεῖσα ἑλκωθῇ, καὶ ἡ βάθος βαθύτερα γίνηται ὀζ ὑπιφορᾶς μεγάλης ἐπιγινομένη.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 396 sur 413

βοθρίον δὲ ἔστιν ἕλκος κοῖλον, καθαρὸν, τενὸν, κεντήμασι τρομώδεσι ὅμοιον, βαθύτερον ἑλκυδρίου. φλύκταιναν δὲ λέγουσιν, ὅταν ἔξω ἑλκώσεως, ἢ καὶ αὐτοῦ ἑλκώσεως, ἔξω ὑπὸ πολλῆς τῆς κατὰ φύσιν χιτῶνος, ὑμὴν λεπτότατός τε καὶ μετέωρος ἀρθεὶς παρὰ δέξη μεταξὺ αὐτοῦ ὑγρασίαν, ἢ καὶ ὑπὸ τὴν κλειδόνα τοῦ χιτῶνος, παχυτέρα ὑποδραμοῦσα ὑγρασία, καὶ τὸ φλύκταιναν ἀποτελέσασα. μυοκέφαλον δὲ ἔστιν, ὅταν μὲν ἕλκωσις διαφθαρέντος τοῦ πρώτου χιτῶνος καὶ τὴν ἶριν, παρεκύψῃ ὁ δεύτερος χιτών, ὡς οἷς μυὸς κεφαλὴν ἐοικέναι. σταφύλωμα δὲ λέγεται, ὅταν ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρισθῇ μετὰ φλεγμονῆς, καὶ πόνου, καὶ ἅμα ὅμοιον ῥαγὶ σταφυλῆς, λευκὸν τὴν χροιάν. ὑπόπυον δὲ ἔστιν, ὅταν πύον ὅλῳ τῷ ἴριτι παρειλήφῃ, ἢ ὅ ἥμισυ. ῥῆξις δέ ἐστιν ἕλκωσις ὑπὸ πληγῆς, ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας καθ' βαθος, ὅτι διέφθορεν, ὡς ὅτι ὁ πολὺς, τὰ διαιρεσιν τῶν ὑμένων ὅλων, ὡς τε συμβαίνειν, καὶ τὰ ὑγρὰ οἷς βλέπομεν. ὕλη δὲ ἔστιν, ὅταν ὅτι τοῦ μέλανι τοῦ ὀφθαλμοῦ ἕλκος βαθὲς ὄντος παχύτης ὑμένος ὑπογένηται, ἢ ἡ χροιὰ λευκοτέρα φαίνηται. συνίσταται δὲ καὶ ὅτι τὸ λευκὸν ὑμένος καλουμένου, ἀλλ' ὑ ἅμα δείκνυται. λεύκωμα δὲ ἐστὶν μὲν τὴν καλουμένην ὕλην ὅτι. διαφέρει δὲ τοῦ ἕλκωσεως μεγάλῳ ὕλῳ μείζονα, καὶ παχυτέραν ὑπογίνεσθαι ὅτι τὸ ἴριτος, ὧν καλοῦσιν λεύκωμα. οὖλος δὲ ἔστιν ἡ μὲν λείας, καὶ λευκῆς, οἷς ὕλη σαρκώδης, ὑπόσοχη τοῦ μέλανος χρεά· πολλάκις δὲ καὶ ὅτι τοῦ λευκοῦ, τοῦ μέλανι συναπτομένη ἐπιμήκως μυῶν. ὑπόσοχος δὲ λέγουσί τινες, ὅταν συμβῇ πρόσχυσιν ὑγροῦ τινος γλίσχρου τῷ κόρῃ, καὶ πῆξιν πολλάκις, ὡς τε κωλύσαι ὁ ὁρᾶν, ἢ καὶ ἀμαυρῶσαι ὡς τοῦ φαίνεσθαι. γλαύκωσις δέ ἐστι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, εἰς λεύκωμα καὶ ὑδατώδη χροιᾶς μεταβολὴ, δι' ὃ ὁ βλέπειν κωλύεται. μυδρίασις δὲ λέγεται, ὅταν ἡ κόρη τοῦ μὲ χρώματι μηδὲν διαλλάττῃ, πλατυτέρα δὲ ἢ πολλῷ τῇ φύσιν, ὡς τε ἐλαττοῦσθαι τοῦ κύκλου τοῦ ἴριτος, καὶ ἐμποδίζειν ὁ βλέπειν. φθίσις δὲ λέγεται σμικρύνσις τῆς κόρης, ὡς κεντήμασι ἐοικέναι, καὶ ἀμαυροτέρας, ἢ ῥυσταστέρας γινομένης, ἢ ἐξ ἀδενῶν ὀπτικῶν, ἢ κεφαλαλγιῶν ὀπτερεμένων. σύγχυσις δέ ἐστιν, ὅταν τὰ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὑγρὰ, μὴ τὴν χώραν μένῃ, τὴν ἰδίαν τάξιν σώζοντα, ἀλλὰ τεταραγμένα ἢ. ἀμαύρωσις δέ ἐστιν, ὅταν πρωτελὴς πρόεμποδισμὸς ἢ τοῦ ὁρᾶν, χωρὶς φανερᾶς αἰτίας. νυκτάλωπας δὲ λέγουσιν, ὅταν ἡμέρας μὲ βλέπωσιν ἀμαυρότερον, δυσμένῃ ἢ ἡλίῳ λαμπρότερον. νυκτὸς ἢ, ἐπὶ μᾶλλον ἢ ὑπεναντίως, ἡμέρας μὲ ὀλίγα, ἐσπέρας ἢ, ἢ νυκτὸς ὑδόλως. μύωπας ἢ λέγουσιν, τοὺς τὰ μὲν σμικρὰ βλέποντας, τὰ δὲ πόρρωθεν, μὴ ὁρῶντας. ἀμαύρωσις δέ ἐστιν, βραχυτέρᾳ ὑγροῦ σύστασις τοῦ αὐτοῦ τοῦ κόρῃ, δυσεξάτμιστος καὶ δυσδιαφόρητος, ὑπὸ χύματος ξηροτέρα. ἀπόρρηξις ἢ γίνεται τῆς πόρου τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅταν ὁ ἀμφιτείνων ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ μᾶλλόν τοῦ ὑπόπτερος πόρος ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀπορραγῇ, ὡς ἀβλεψίαν τελείαν γενέσθαι, τοῦ πηγνυμένου πλησίον τοῦ κεφαλῆς, ἢ ἀφ' ὑψηλοτέρου τόπου, ἀφ' ὃ γίνεται ἡ τῆς πόρου ἀπόρρηξις. πρόπτωσις δέ ἐστιν, ὅταν εἰς τὸν πόρον, κατ' ἀναστόμωσιν, ἢ ῥῆξιν ἀγγείου, ὃ ὑγρὸν προέμπεσῃ, καὶ ἐμφράξῃ τὸν πόρον ἀπ' αὐτῆς τῆς βάσεως τοῦ ἐγκεφάλου, ὅθεν καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἡ τοῦ ὁρᾶν δυνάμις, ὡς τε μετ' ἀληθείας, καὶ ὃ ὁρᾶν ἐμποδίζεσθαι. σύμπτωσις δὲ γίνεται μὲν ὑπὸ τοῦ πόρου γενομένου, καὶ συμπιπτόντος δι' ἀτροφίαν, καὶ πάρεσιν. ἀσθενὲς δὲ τοῦτο ὅ πάθος, καὶ δυσίατον. ἀνάβρωσις δέ ἐστιν ἕλκος ἐσχαρώδες μὴ νομῆς, καὶ ῥεύματος, καὶ βουβῶνός ἐνίοτε, καὶ πυρετῶν γινομένων, ἐπὶ ὅ ἄλλο πᾶν σῶμα, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Bothrion, eſt vlcus cauum, purum, anguſtum, puncturis rotundis ſimile, vlcuſculo altius. Phlyctænam vocant, vbi per exulcerationem, vel etiam ſine hac exterior corneæ tunicæ membrana tenuiſſima, & ſublimis elata, intra ſe humorem collegerit, aut ſub tunicæ ſpatio craſſior humor currens phlyctænam pariat. Myocephalon morbus eſt, quum tunica priore iuxta irim, exulcerationis vitio exeſa, ſecunda prociderit, vt ceu muris caput referre videatur. Staphyloma dicitur, quando oculi pupilla cum inflammatione, & dolore attollitur, & album colore, & acino vuæ ſimile redditur. Hypopyon vniuerſam irim pure occupat, vel eius dimidium. Rhexis, eſt exulceratio ab ictu, vel alia quadam cauſa, in alto totas ſubinde membranas diuidens, vt etiam humores, quibus videndi facultas adminiſtratur, effundat. Cicatrix appellatur, vbi nigro oculi ex alto vlcere membranæ craſſities ſuperuenit, & color albior apparet; accidit quoque albæ membranæ dictæ, ſed non perſpicitur. Albugo nihil à cicatrice differt, niſi quòd ex vlcere maior cicatrix, ſimul, & craſſior in iride naſcitur, quam Albuginem nominant. Clauus eſt carnoſus nigri exceſſus ſolidus, cum leui albáque velut cicatrice, frequenter etiam in albo nigro cohærenti conſurgens. Suffuſionem quidam interpretantur, quum humor quidam in pupillam deſtillauerit, concreueritque ſæpe adeò, vt viſum offendat, vel in apparentibus hebetet. Glaucoſis eſt humoris cryſtallini in album, atque aqueum colorem mutatio, cuius gratia viſus impeditur. Mydriaſis dicitur, quum pupilla quidem nihil colore variat, dilatatur autem magis, quàm natura poſcat, vt iridis circulo fiat proxima, & viſioni noceat. Phthiſis appellatur, dum pupilla arctè coit, vel ſtimulo affimilis fit, tum rugoſior, aut ex imbecillitate periculoſa, aut ex capitis dolore vehementi. Confuſio, dum humores oculorum ſuo loco non conſiſtunt, proprium ordinem ſeruantes, ſed huc illúcque feruntur. Hebetudo, ſumma viſionis ſine cauſa euidenti offenſio. Nyctalopes vocantur, qui die vident obtuſius, ſole occiduo acrius, nocte magis adhuc: vel contra, die parum, veſperi, aut nocte prorſus nihil. Myopes vicina vident, remota non item. Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus, qui difficulter euaporat, ac diſcutitur, ſuffuſione ſiccior. Abruptio eſt, quando meatus à cerebro, & meninge, in oculum deſcendens, ex ictu capitis, vel caſu ex alto diruptus eſt ita, vt abſolutam cæcitatem afferat. Coincidentia, vbi in meatum, qui à baſi cerebri veniens, oculo videndi facultatem tribuit, humor, adaperto vel rupto vaſe incidit, obturátque eum: vnde cum dolore viſus offenditur. Symptoſis accidit, quum meatus ex atrophia, vel reſolutione fit arctior, conciditque. Quod vitium, vt rarum eſt, ſic remediis ægrè cedit. Carbunculus, cruſtoſum eſt vlcus, depaſcens cum fluore, & bubone, aliquando etiam cum febribus, interdum in toto corpore, interdum in oculis factum.

CAP.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 397 sur 413

A

CAPVT XVII.

De exterioribus capitis affectibus.

CIrca capitis exteriores partes conſiſtunt ij, qui inter longos aſcripti non ſunt. Caluariæ autem fracturarum differentiæ quinque exiſtunt, rhogme, engiſoma, ecpieſma, apechema, & camaroſis, diſtenſio ſuturarum, hydrocephalon, achores, pityriaſis, meliceris, atheroma, fauus. Porrò eam partem, quæ capillo tegitur, & mentum, occupant alopecia, ophialis, B caluities, madaroſis. Pili omnes fluunt, extenuantur, quaſſantur, ſcinduntur, ſqualleſcunt, in pulueremrediguntur, ſubflaueſcunt, caneſcunt. Oculorum morbi ſeparatim conſcripti ſunt. Aurium, contuſio, pterygomata, fractura cartilaginis, ſordium, vel exuperantia vel defectus, grauis auditus, ſurditas, puris fluor, fluxus graueolens. Nares excruciant ozæna, polypus, vlcus, fractura, peruerſio, compreſſio, ſimitas. Os infeſtat gingiuarum putredo, dentium eroſio, eorúmque dolor, & cum ſede ſua excidunt, abſceſſus in lingua, epulis, parulis, aphthæ, cruſtæ, tonſillæ, vua, ficus. C Faciem occupant ephelis, vari, lentigo, oſſium fractura, diſtentio commiſſurarum, luxationes maxillæ inferioris à ſuperiore gena. Ceruicem habent ſynanche, cynanche, ſtrangulatio, vertebrarum expulſio, ſtrumæ, ſteatomata. Humeros malè habet verticis ipſorum fractura, diſtentio. Iuncturam cubiti occupant meliceris, atheroma, ſteatoma, humor aqueus. Carpum, ganglia. Digitos manus, & pedis, chimethla, reduuia. Quancunque corporis partem inflammatio, œdema, inflatio, durities, abſceſſus, vlcus purum, vlcus ſordidum, cauum, carne ſupercreſcens, cruſtoſum, ſiccum, fluens, ſubpaſcens, calloſum, fiſtuloſum, mydeſis, phyma, dothien, therminthes, phygethlon, chalaza, phagedæna, phlyctides, carbunculi, epinyctides, eryſipelas, herpetes. Mammillas peculiariter, tum naturaliter ſexus vtriuſque vexant carcinomata. Quamlibet corporis partem impetunt carcinoma occultum, carcinoma vlceratum, therioma. Inguina, bubones ſimplices, phymata purulenta inuadunt. Genu, gonyalgiæ, rheumatiſmi, tophi. Poplites ſteatomata, anxyle. Tibiam, varices. Suram, ſcirrhoma, chironia vlcera. Summam E pedis partem, nigredines, necroſis, podagra, fiſtulæ. Calcem, ſquamæ.

CAPVT XVIII.

De cutis affectibus.

CVtem, totiúſque corporis partes exagitant lepra, pſora, alphus albus, alphus niger, leuce, impetigo ſimplex, impetigo fera, dracontiaſis, acrochordones, thymi, myrmeciæ, claui, calli. Quædam horum ex podagra, & articulari morbo, quædam ex ſeſe oriuntur. Sedem afficiunt hæmorrhoides cæcæ, fiſſuræ, procidentia, condylomata, pylides. Aduenit etiam toti vuluæ procidentia, cum in exteriora procidit. Scrotum habent enterocele, cirſocele, epiplocele, ſarcocele, porocele, ſteatocele. Totius corporis oſſa patiũtur cariem, ſphacelũ, fracturã ſine vulnere, vel cum vulnere, ecbyrſoſin.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς παθῶν.

ΠΕρὶ δὲ τὰ ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς, συνίσανται τάδε ἃ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς χρονίοις, ταῦτ' ἐν τῇ κεφαλῇ καταγμάτων τ' κρανίε. Διαφοραὶ δ' αὐτῶν εἰσι πέντε, ῥωγμή, ἐγκείσωμα, ἔκπιεσμα, ἀπήχημα, καὶ μύρωσις. Διάστασις ῥαφῶν, ὑδροκέφαλον, ἀχῶρες, πιτυρίασις, μύκητες, ἀθέρωμα, κηρίον. ταῦτ' ἐν ὅ τε τετειχωμένον τ' κεφαλῆς, καὶ τῶ ὀφρύος, ὀφθαλμῶν πτέρυγια, ὀφθαλμοί, κατ' ἰδίαν ἀναγέγραπται. τὰ δ' ταῦτ' ἐν τὰ ὦτα, τάδε· θλάσις, πτέρυγώματα, κάταγμα χόνδρου, κυφελίδος πλεονασμὸς, ἢ ἔλλειψις, βαρυηκοΐα, κώφωσις, πύου ῥύσις. ῥῦμα δυσῶδες. ταῦτ' ἐν ῥῖνα τὰδε σημήϊα), ὄζαινα, πολύποδες, ἕλκος, κάταγμα, διάστροφή, ἔνθλασις, σίμωσις. ταῦτ' δὲ στόμα, σῆψις οὐλῶν, βρῶσις ὀδόντων, ὀδοντάλγια, φατνιωμάτων ἔκπτωσις, ἀπόσημα ὑπὸ γλώσσης, ἐπουλὶς, πρόουλις, ἄφθαι, ἐξάρωσις, πρίαδμα, σταφυλὴ, σύκωμα. ταῦτ' δὲ ὅ τε πρόσωπον, ἔφηλις, ἴουλοι, φακὸς, κάταγμα ὀστέων. διάστασις τῶν συμφύσεων. ἄζαρ. ῥήματα τῆς κείτω γλύφος, ἀπὸ τῆς αὐτῶ. ταῦτ' δὲ τ' πρόχηλον, συνάγχη, κυνάγχη, ἀγχόνη, ἔξωσις ἀπονδύλων, χειρόδες, στεατώματα. ταῦτ' δὲ ὦμος, τῶ ἀκρωμίου κάταγμα, διάστασις. ταῦτ' δὲ ἀγκῶνα, μελικηρὶς, ἀθέρωμα, στεάτωμα, ὑγρὸν ὑδατῶδες. ταῦτ' ἐν καρπούς, γαγγλία. ταῦτ' ἐν δακτύλους χειρὸς, καὶ ποδὸς, χείμεθλα, πρωνυχία. τοπικὰ ἐν ὅπου αὖ τύχῃ τ' σώματος, φλεγμονὴ, οἴδημα, ἐμφύσημα, σκλήρωμα, ἔπιξημα, ἕλκος καθαρὸν, ἕλκος ῥυπρὸν, κοῖλον ἕλκος, ἔσχαρα χειρὸς, ἐσχαρώδες, ἕλκος ξηρὸν, ῥῦμα τιζόμενον, στόμωμον, τετυλωμένον, συνειλημένον, μύδησις, φῦμα, δοθιὴν, θέρμινθες, φύγεθλον, χάλαζα, φαγέδαινα, φλυκτίδες, ἀνθρακες, ὀπινυκτίδες, ἐρυσίπελας, ἕρπητες. ταῦτ' δὲ τοῖς μαζοῖς ἰδίως, καὶ ταῦτ' τὰ αἰδοῖα γυναικὸς, καὶ ἀνδρὸς, καρκινώματα. συνίσανται δὲ καὶ ὅπου ἂν τύχῃ τῶ σώματος, καρκίνωμα κρυπτὸν, καρκίνωμα ἑλκωμένον, ἠθμὸς. ταῦτ' δὲ βουβῶνας, βουβῶνες ἁπλοῖ, φύματα ἐκπυίσκοντα. ταῦτ' δὲ γόνατα, γονάγρια, ῥύματισμοὶ, πῶρι. ταῦτ' δὲ ἰγνὺς, στεατώματα, ἀγκύλη. ταῦτ' δὲ κνήμην, χιροί. ἐν χαροκνημίᾳ, σκίῤῥωμα, χλῳὼδα ἕλκη. ταῦτ' ἐν ὅ ἄκρα ποδὸς, μελανίαι, νεκρώσεις, ποδάγρα, σύριγγες. ταῦτ' ἐν ταῖ πέρνας, λεπίδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῶν τῦ δέρματος παθῶν.

ΠΕρὶ δὲ ὅ δέρμα, καὶ τόποις καθ' ὅλου τῦ σώματος, λέπρα, ψώρα, ἀλφὸς λευκὸς, ἀλφὸς μέλας, λεύκη, λάχνη ἁπλοῖς, λάχνη ἄγριος, δρακοντίασις, ἀκροχορδόνες, θύμοι, μυρμηκίαι, ἥλοι, πῶρι. οἱ μὲν ἐκ ποδάγρας, καὶ ἀρθρίδος, οἱ δὲ καθ' ἑαυτούς. ταῦτ' δὲ ἕδρας αἱμορροΐδες τυφλαὶ, ῥαγάδες, πρόπτωσις, κονδυλώματα, πυλίδες. γίνεται δὲ καὶ μήτρας ὅλης πρόπτωσις, εἰς τὰ ἐκτός. ταῦτ' δὲ ὄρχεον, ἐντεροκήλη, ἐπιπλοκήλη, σαρκοκήλη, πωροκήλη, στεατοκήλη. ταῦτ' δὲ τὰ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ὀστᾶ, τερηδὼν, σφάκελος, κάταγμα αὖθι πταύματος, ἢ συὺ πταύματι, ἐκβύρσωσις,

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 398 sur 413

διαφοραὶ ὧν κατάγματων πέντε, σχιδακηδὸν, κυλινδὸν, ῥαφανηδὸν, καρυηδὸν, ἀλφιτηδόν. μελαίνεται ὧν ὀστᾶ, ποτὲ μὲν ἐν κατάγμασιν, ποτὲ δὲ ἄνευ τούτων. περὶ δὲ τὰ ἀρθρα πτώματα, παραγωγαὶ, παρακινήματα, ἐξαρθρήματα, παραρθρήματα, στεῦδεσις, πώρωσις, ῥυμασμοὶ, διάστασις συμφύσεων.

Fracturarum differentiæ quinq; ſunt. Prima ſchidacedon facta, per rectitudinem: Altera per tranſuerſum, cauledō. Tertia raphani in morem, raphanedon. Quarta caryedon, in modum nucis. Poſtremò alphitedon, in ſpeciem farinæ. Nigreſcunt interdum oſſa in fracturis interdum ſine his. Articulis omnibus accidunt, paragoge, è ſede propria motio, luxatio, intertrigo, colligatio, poroſis, rheumatiſmi, diſtentio commiſſurarum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ χειρουργίας εἰδῶν.

Χειρουργία ἐστὶν αἵρεσις ἐμμέθοδος τῶν ἰδίως λεγομένων ἀλλοτείων, διὰ τομῆς, καὶ καθαρτισμοῦ μετὰ τῶν περιεστώτων, καὶ ἕλκεσι θεραπείας, ἐπ' ἀνθρώπου σώματι πραττομένη. χειρουργίας δ', καθολικαὶ μὲν ἐνέργειαι δύο, σύνθεσις καὶ διαίρεσις. ἔστι δ' τούτων εἴδη πολλά, καὶ συνθέσεως μὲν εἴδη, συνθετισμὸς τῶν κατεαγότων ὀστέων, καὶ ἐπιδεσις, καὶ ἀναθρέμβολον τῶν ἐξηρθρημένων, καὶ ἕλξις τῶν μετεπεπτωκότων ἐντέρων, καὶ μήτρας, καὶ ἀπόδυσμὸν, καὶ παστοῤῥαφία, καὶ ἐπαγωγὴ τῶν κολοβωμάτων, ὡς ὀπὶ ῥινῶν, καὶ χλανῶν, καὶ ὤτων. διαιρέσεως δ' εἴδη ἁπλοτομία, καὶ ἀφαίρεσις, ὑποσφακισμὸς, ἀφεισκωλισμὸς, ἀγγειολογία, ἐκκοπὴ, καῦσις, ξύσις, ῥίνησις, ἔκκρισις. ἁπλοτομίᾳ δὲ χρώμεθα, ὅπου τῶν ἀποσημάτων πτώτων. χρὴ δ' διαιρεῖν ἐπ' ὀρθείας τὸν κόλον, καὶ μὴ ἐγκαρσίως. ἀφαιρεσὶ δ' ὅπου τῶν σκληρομαλάκων, καὶ βουβῶσι, καὶ γλουτοῖς, καὶ ἕδρᾳ, μυρσινοειδῶς ἀφαιρεῦντες. ὑποσφακισμῷ δ' χρῶ ὅπου τῶν ῥυμαπτομένων ὀφθαλμῶν. καὶ ἀφεισκωλισμῷ, ὅπου τῶν κεφαλῆς τὰ βρέγματος, καὶ ὅπου πάθους μελαγχολικοῦ. ἐκκοπῇ δ' ὅπου τε τῶν κόλων μελαινομένων, καὶ ὅπου τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ κατάγματων. ὅπου δ' πτώτων περὶ τὰ ὀστᾶ, ἥ τε καῦσις, καὶ ξύσις, καὶ ἡ ῥίνησις, καὶ ἡ περίσις δύνανται, καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν. καύσει δὲ τῇ διὰ καυτήρων χρώμεθα, ἰδίως μὲν ὅπου τῶν νεκρωμένων ἤδη πτώτων, καὶ ὅπου τῶν ῥυμαπτομένων ὀφθαλμῶν, ἰχῶσιν, ἢ ἐκ τῶν ὄτων. καὶ γὰρ ὅπου φλεγμονὴν ἀναλαμβάνοντα καυσῆρες, καὶ ὅπου σκληρὸν, καὶ ὅπου τῶν εἰς μαλακὸν μεταπιπτόντων ἐκπεφυκότων βραχιόνων, ἐκ ὅπου αἰγίλωπος, καὶ ὅπου τῶν μελαινομένων, ἢ περιζομένων διὰ τὰ αἱματωμένα ἀγγεῖα, καὶ ὅπου τῶν ἄλλως αἱμορραγουμένων. περὶ μὲν οὖν κεφαλὴν, ταῦτα συνίσταμεν τῶν ὑπαγομένων χειρουργίας. κατάγματων δ' περὶ κεφαλὴν, εἴδη πέντε, ῥωγμὴ, ἔγκεισμα, ἔκπτωσμα, ἀπόχυμα, καμάρωσις. καὶ δέ τινας, ἓξ, καὶ τετράδας, ἢ ὁπποτάλαμος δηλονότι τῶν ὀστῶν ἐγγραφὰς. ὑδροκεφάλων δὲ, εἴδη τέσσαρα. ὃ μὲν μεταξὺ ἐγκεφάλου, καὶ μηνίγγος. ὃ δὲ μεταξὺ μηνίγγος, καὶ ὀστοῦ. ὃ δὲ μεταξὺ ὀστοῦ, καὶ περικρανίου. ὃ δ' μεταξὺ ὀστοῦ, καὶ δέρματος. συνίστανται δὲ περὶ ὃ δέρμα, μελιχηρὶς, ἀθέρωμα, καὶ ἔξωθεν ἀλωπεκίασις. ἃς μὲν οὖν ἀλωπεκίας ἀμύσσομεν. τὰς δὲ μελιχηρίδας, καὶ τὰ ἀθερώματα, μυρσινοειδῶς, ἢ καὶ ἁπλῶς διαῤῥήσαντες τὸ ὑπιφαῦσαν, εἶτα ἀποδέροντες τοῖς δακτύλοις τοὺς χιτῶνας, συὶ τοῖς ἐνοῦσιν ὑγροῖς κομιζόμεθα. τὰ δὲ ὑδροκέφαλα, τὰ μὲν ὑπὸ ὃ δέρμα, καὶ ὃ περίκρανιον, δυσὶ που, ἢ τρισὶν εὐθείαις διαιρέσεσι κενοῦμεν. τὰ δὲ ὑπὸ, τὰ ὁπόσα ἐκνήφοντες. τὰ δὲ μεταξὺ μηνίγγος, καὶ ἐγκεφάλου, ἀθεράπευτα. πρῶ δὲ εἴδος τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων, τῇ ἐκκοπῇ ὑπάγεται διὰ ἐκκοπέων περιαιρουμένων ὃ κατεαγὸς τῶν ὀστῶν. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ, τρυπανίοις περίοντες τοῖς διὰ τῆς περιφερομένης ὀξείκεφλον αὐτά. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα, κεφαλοτυπανίοις, ἕδρας προέχοντες τοῖς ἐκκοπεῦσιν.

CAPVT XIX.

De Chirurgiæ ſpeciebus.

Chirurgia eſt alieni, vt propriè vocant, per inciſiones, concinnationéſque cum via quadam, & ratione ablatio: ad hæc vulnerum, atque vlcerum curatio: quæ in corpore humano adminiſtratur. Primariæ eius actiones duæ ſunt, compoſitio, & diuiſio. Harum rurſus multæ ſunt ſpecies. Compoſitionis quidem, fractorum oſſium ſynthetiſmus, & deligatio, arthrembolum luxatorum, inteſtinorum quæ prociderunt taxis, ad hæc vuluæ, & recti inteſtini. Gaſtrorraphia. Curtorum epagoge, vt in naribus, labris, atque auribus. Diæræſeos ſpecies, ſimplex inciſio, periæreſis, hypoſpathiſmus, periſcythiſmus, angeiologia, eccope, aduſtio, raſio, limatio, ſectio per ferram. Simplici ſectione in abſceſſibus vniuerſis vtimur. Diuidendum verò membrum eſt recta linea, non tranſuerſa. Periæreſi locus eſt in alis, inguinibus, naribus, & ano inſtar myrti adhibitæ. Hypoſpathiſmo in fronte, cum oculi fluunt. Periſcythiſmo in ſincipite, & colis pellicula, quam præputium vocant, nigricante. Eccope in membris nigreſcentibus, & capitis fracturis. In omnibus autem, quæ ad oſſa pertinent, aliiſque multis vſtio, raſio, limatio, ferræ vſus vtiles ſunt. Vſtio candentia ferramenta requirit, propriè in iis iam malis omnibus, quæ depaſcuntur, & oculis rheumaticis, coxis, vel etiam interioribus. Etenim in tabidis candentia ferramenta aſſumuntur, & in lienoſis: tum in brachiis, quæ in alam excidere conſueuerunt: inſuper in ægilope, in nigricantibus, vel iis quæ reſecantur, propterea quòd aperiantur vaſa: poſtremò in aliis ſanguinis profluxionibus. Hæc itaque in capite conſiſtunt, quibus manus auxiliantur. Fracturarum autem capitis genera ſunt quinque: Rhogme, engiſoma, ecpieſma, apochema, & camaroſis. Nonnullorum ſententia additur, & ſexta, trichiaſis, per ſuturam oſſium inſculptio. Hydrocephalon quatuor ſpecies obtinet: Vnam cum intra cerebrum, & meningem humor ſubſidet: Alteram, cum inter meningem, & oſſa: Tertiam, cum intra os, & pericranium: Reliquam, vbi os, & cutem interiacet. Circa cutem oriuntur meliceris, atheroma, & extrinſecus alopeciaſis. Itaque alopecias laniamus: meliceridas, & atheromata myrti modo, vel ſimpliciter ſummam cutem diuidentes, deinde tunicas digitis auellentes, cum ipſis humoribus, qui inſunt, auferimus. Hydrocephalon ſub cute, & pericranio, duabus vel tribus rectis lineis incidentes euacuamus. Quod ſub oſſibus eſt, excidimus. Quod tandem intra meningem, cerebrúmque incidit, inſanabile eſt. Omnis fracturarum caluariæ ſpecies exciſione adminiſtratur, exciſoribus id, quod in oſſibus fractum eſt, auferentibus. Veteres igitur, modiolis per circumuerſionem, ſecantes ipſa excidebant. Poſteri terebris vſi ſunt, ægros in ſedile, tum ſectores collocantes.

Hac

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 399 sur 413

Hac tempestate excisoribus tantum sedem exhibent. Ex oculorum vitiis hæc manus præsidium expetunt, trichiasis, hydatides, encanthides, vngues, staphylomata, suffusiones, fluores diuturni, & excedentes, palpebrarum calculi, coagmentatio oculos ambientium in idem, ægilops. Palpebras itaque relaxatas consuimus, Fasciolam ab ipsis auferentes, quantam commensuratio iuxta palpebrarum figuram postulat. In palpebris non relaxatis, pilos per acum illaqueamus. Hydatidas singulatim tollimus. Encanthides, vngues, & staphylomata præcidimus, & auferimus. Staphylomata quidem, filo transmisso ablaqueantes. Vngues, & enchanthidas, vel lino, vel hamulo attrahimus. Suffusiones deducimus pungentes circa irim ex minori angulo, donec acus penetrarit, & loco vacuo excipiatur: deinde per obliquum ad iridem perducentes summa eius parte compactum circa pupillam humorem deducimus, deligantes, & stringentes, vt non aspiciat. Hypospathismus, periscythismus, & angeiologia fluorem sistunt. Hypospathismus itaque tribus fit supra frontem diuisionibus. Deinde lato specillo per corpora quæ interiacent, transmisso. Periscythismus est, quum transuersis lineis coronæ modo frons secatur. Altera ipsius parte paulo superius, quàm tempora sunt, quædam triangula amputantur, litteræ Δ similia. Angeiologia perficitur vasis latentibus à tempore ad tempus in profundum diuisis. Palpebrarum calculis medemur magna ipsarum diuisione, qua lapides integrè auferimus. Concinnatas palpebras scalpello aperientes subiectis linamentis diducimus. Ægilopas ad os vsque excidentes ferramentis candentibus adurimus. Sunt autem, qui loco ferramentorum candentium terebra os forant vsque ad nares. Polypum, qui in naribus nascitur, angusto specillulo ab osse resoluimus, & rasorio cultello postea radices abradimus. Ozænæ rarò ad sanitatem perducuntur: curatio verò earum in iisdem versatur. In ore epulidas, & parulidas diuidimus, vbi suppuratio se ostenderit. Vuas demissas, siue collapsas nimium, incidimus, volsella prehendentes. Dentes eximimus scarificatione ciaca eos facta. Adenas excedentes naturam in tonsillis, aduersis plagis amputamus. In ceruice steotomata, & strumas, cute diuisa, & digitis auulsa, tum vasorum complexu dissoluto tollemus. Ganglia, quæ in metacarpiis, magna ex parte eueniunt, & mulieribus lana victum quæritantibus, plerumque extendimus, interim ceratis mollita curamus. In aliis phymata, & strumas præcidimus: similiter in inguinibus. Abscessus in spatio intercostali diuidentes non vniuersim, sed moderatè, paulatimque puris excretionem molimur. Sunt, & qui medicamentis aridis scindant simul & adurant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maximè circa mammas oriuntur. Præcidimus vbicunque fuerint, & ferramentis perutuntur non admodum ignitis. Non desunt, qui rasoriis ferramentis ignitis simul secantibus, & adurentibus vtuntur. Exomphali, omnes quibus vmbilicus exuberat, appellantur. Differentia triplici comprehenduntur, quidam enim pneumatomphali. Alij enteromphali. Reliqui hydromphali. Omnes differentiæ manu sanantur, lino duplici per acum immisso, & vmbilico circumstricto. Hy-

A οἱ δὲ νῦν μόνοις τοῖς ἐκκοπεῦσιν ἀρκοῦνται. τῶν δὲ περὶ ὀφθαλμοὺς παθῶν, ταῦτα χειρουργίαις ὑπάγεται, τριχίασις, ὑδατίδες, ἐγκανθίδες, πτερύγια, σταφυλώματα, ὑποχύματα, ῥεύματα χρόνια, καὶ ὑπερβάλλοντα, λιθίασις περὶ τὰ βλέφαρα, σύμφυσις εἰς αὐτὸ τῶν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἰγίλωψ. τὰ μὲν οὖν κεχαλασμένα βλέφαρα ἀναῤῥάπτομεν, καὶ καταῤῥάπτομεν ἀφαιροῦντες αὐτῶν ταινίδιον τὸ σύμμετρον, καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν βλεφάρων. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ κεχαλασμένων, ἀναβροχίζοντες τὰς τρίχας διὰ βελόνης. τὰς δὲ ὑδατίδας κομιζόμεθα, κατ' ἰδίαν βάλλοντες. τὰς δὲ ἐγκανθίδας, καὶ πτερύγια, καὶ τὰ σταφυλώματα περιαιροῦμεν. τὰ μὲν σταφυλώματα λίνον διείραντες, καὶ ἀποβροχίζοντες. τὰ δὲ πτερύγια, καὶ τὰς ἐγκανθίδας, ἢ λίνῳ ἀνατείναντες, ἢ ἀγκίστρῳ. τὰ δὲ ὑποχύματα κατάγομεν, παρακεντοῦντες περὶ τὴν ἴριν, ἐκ τῶν πρὸς τῷ μικρῷ κανθῷ μέρους μέχρι κενεμβατήσει, καὶ παρακεντήσει· εἶτα πλαγιάζοντες ἐπὶ τὴν ἴριν τῷ ἄκρῳ αὐτοῦ τὸ συνεστὸς κατὰ τὴν κόρην ὑγρὸν κατάγομεν ξυόντες, καὶ σφίγγοντες, ὥς τε μὴ ἀναβλέψαι. τὸ δὲ ῥεῦμα ἵστησιν ὑποσπαθισμός τε καὶ περισκυθισμός, καὶ ἀγγειολογία. ὁ μὲν οὖν ὑποσπαθισμὸς, τῶν τριῶν διαιρέσεων ὑπὲρ μετώπου διδομένων· εἶτα τῆς σπαθομήλης διεκβαλλομένης διὰ τῶν μεταξὺ σωμάτων. ὁ δὲ περισκυθισμὸς τοιοῦτός ἐστι· διαιρεῖται ἐπὶ ἐγκαρσίαις διαιρέσεσι τὸ μέτωπον, οἷον στεφανιαία. καθ' ἕτερον δὲ μέρος αὐτῆς, μικρὸν ἀνωτέρω τῶν κροτάφων ἀφαιρεῖταί τινα τρίγωνα, ἐοικότα τὸ σχῆμα τῷ Δ στοιχείῳ. ἡ δὲ ἀγγειολογία ἐπιτελεῖται τῶν κεκρυμμένων ἀγγείων ἀπὸ κροτάφου ἐπὶ κρόταφον διαιρουμένων εἰς βάθος. τὴν δὲ τῶν βλεφάρων λιθίασιν, ἰώμεθα διαιροῦντες τὸ βλέφαρον ἐπὶ πολὺ, καὶ κομιζόμενοι τὴν λίθον ἀσκύλτως. τὰ δὲ συμπεφυκότα βλέφαρα ἀναπτύξαντες σμίλῃ, διαστέλλομεν τιλτοῖς ξυροῖς. τοὺς δὲ αἰγίλωπας περιαιροῦντες μέχρι ὀστοῦ, καυτῆρσι διακαίομεν. εἰσὶ δὲ οἱ αὐτὶ καυστηρίου κεφαλοτρεπάνῳ τιτρῶσι τὸ ὀστοῦν, ὡς ἐπὶ τὴν ῥῖνα. τὰ δὲ ἐν ῥινὶ συνιστάμενα· πολύποδας μὲν περιαιροῦμεν στενῷ σμηλαρίῳ, καὶ ξυστῆρι ὕστερον ἀποξύομεν τὰς ῥίζας. αἱ δὲ ὄζαιναι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀθεράπευτοι· ἡ δὲ αὐτὴ ἐγχείρησις, καὶ ἐπὶ τούτων. τῶν δὲ ἐν τῷ στόματι, ἐπουλίδας μὲν καὶ παρουλίδας διαιροῦμεν, ὅταν πυοποιήσωμεν. τὰς δὲ κεχαλασμένας σταφυλὰς ἀμέτρως ἐκτέμνομεν μυδίῳ λαβόμενοι, τοὺς δὲ ὀδόντας ἐξαιροῦμεν περιχαράσσοντες. τοὺς δὲ ἐν παρισθμίοις ὑπεραίροντας τὸ κατὰ φύσιν ἀδένας, περιαιροῦμεν τοῖς ἀντιοτόμοις. τὰ δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ στεατώματα, καὶ χοιράδας διαιροῦντες τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀποδέροντες τοῖς δακτύλοις, λύοντες τὴν πλοκὴν τῶν ἀγγείων κομιζόμεθα. τὰ δὲ γαγγλία ἐν τοῖς μετακαρπίοις μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν, καὶ γυναιξὶν ἐριουργοῖς τὰ πλεῖστα ἐκθλῶμεν, ἃ δὴ καὶ κηρώμασιν ἐκμαλασσόμενα καθίσταται. τὰ δὲ ἐν μασχάλαις φύματα, καὶ χοιράδας μετὰ περιαιρέσεως τέμνομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἐν βουβῶσι. τὰ δὲ ἐν μεσοπλευρίῳ ἀποστήματα διαιροῦντες, οὐκ ἀθρόως ποιούμεθα τῶν πύου τὴν ἔκκρισιν, ἀλλὰ πρὸς μέτρον. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ διακαίουσιν αὐτά. καρκινώματα τῶν μὲν ἐν πολλοῖς μέρεσι τῶν σώματος, μάλιστα δὲ περὶ τοὺς μαστοὺς περιαιρεῖται δὲ ἔνθ' ἂν ᾖ, καὶ καυστηρίοις διακαίεται. οὐσφόδρα πεπυρωμένοις. εἰσὶ δὲ οἱ ξυραφίοις πεπυρωμένοις ὁμοῦ τέμνουσι, καὶ διακαίουσιν. ὀξόμφαλοι δὲ πάντες μὲν οἱ ἔχοντες ἐν ὑπεροχῇ τὴν ὀμφαλὸν λέγονται. διαφορὰς δὲ ἔχουσι τρεῖς. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, πνευματόμφαλοι, οἱ δὲ ἐντερόμφαλοι, οἱ δὲ ὑδρόμφαλοι. πᾶσαι δὲ αἱ διαφοραὶ ὑπάγονται χειρουργίαις, λίνου διπλοῦ διὰ βελόνης διεμβαλλομένου, καὶ περισφιγγομένου τῶν ὀμφαλοῦ. τοὺς

δὲ ὑδρειωδῶς τῷ βελόνῃ μικρὸν ὑποτ τ̃ ὀμφαλόν, ὀν A dropicos paululum ſub vmbilico à ſiniſtris pun-
τῇ δ' ἀνύμεν σιδηρᾷ μυρσίνῃ μέχρι κενεμβατήσῃ. τῇ δὲ λε- gimus, ferro inſtar myrti facto, donec inania pe-
πτοδέρμῳ διτὴν ἡ χλωρχία, τῇ μὲν ἔνδοθεν ὑποδεδεμένων, netrauerit. Appellarum duplex curatio, horum,
τῇ δὲ ἔξωθεν ὁπτιπολῆς διαιρεμένων ὀν κύκλῳ, ἵνα ἔνδον ἡ qui intrinſecus excoriantur, illorum, qui extrin-
πόδη ὁπτιασθῇ. οἱ δὲ περιμεμηλυόμενοι τὴν ἀκροποδίαν χλρί- ſecus orbiculatim in ſumma cute diuiduntur, vt
ζονται, ἐπιμαχομένης τ ἀκροποδίας ἐφ' ὅσον δυνατόν. εἶτα præputium intus attrahatur. Qui per anguſtias
τῇ προφαινομένων τύλων, ἀπολυομένων φλεβοτόμῳ ὀξ præputij exererè glandem nequeunt, ſumma eius
ὁπτιπολῆς. ὑποπαπιάδιαι δὲ εἰσιν οἱ ὀκ ἠμετῆς ἔχοντες τ̃ οὐ- pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui
ρήθραν κάτωθεν, ὑποτ τ̃ λεγόμενον κιρσόν. θεραπεύτεον δὲ in conſpectum prodeunt, ſcalpello per ſumma
τετρημένης τῆς βαλανίου ἄκρας, ἢ σωλωνιδίῳ ὑποτιθεμένῳ. οἱ δὲ auulſis curantur. Hypopaſdei ſunt, qui ex ge-
λεγόμενοι ἀτρητοι, εἴτε πόρον ἔχοιεν λεπτὸν, εἴτε μηδόλως B neratione, vrinæ iter inferius, ſub dicto cane ha-
οὕτω συγχεῖζονται. ὀ ὀξὺ τῇ φλεβοτόμῳ καθέντες προ- bent: curantur autem ſumma glande perforata,
σθυπλώσαμεν, εἶτα τ̃ δακτύλῳ ὑποβάλλοντες πανταχό- & canaliculo immiſſo. Qui dicuntur atreti, ſiue
θεν ἀπολύομεν. τοὺς δὲ λίθον ἔχοντας ὀν κύστει, τέμνομεν σφη- foramen habeant tenue, ſiue nullum omninò,
νώσαντες μὲν τ̃ λίθον ὀν τῇ τῆς κύστεως τραχήλῳ, ὀπίσω auxilium capiunt hoc pacto: Acuto ſpecilli im-
δὲ τῷ λίθῳ χρώμενοι διαιρεσθμῷ ἀραιοῦντες τὰ ὑπερκείμενα miſſo adaperimus, deinde digitum ſubmittentes
σώματα, καὶ λιθολάβῳ τ̃ λίθον κομιζόμεθα. τοὺς δὲ ῥυαδικοὺς, vndique abſoluimus. Lapides in veſica haben-
τοὺς ὁπωσδήποτε γεγονότας, ἐὰν μέγας λίαν ὁ τύλος ἢ, παραιρεῖ- tes ſecamus, calculum in veſicæ collum adigen-
τες ἀπασκευάζομεν. οἷς δὲ ἐπιχωρεῖ οὖρον μὴ δύνασθαι tes, qui rei incidendæ ſupponitur lapide vtentes,
μὴ καθετῆρες κομιζόμενα. ὁ οὖρον. ἔοικε δὲ ὁ καθετὴρ τῷ C ſemel ſuperiacentes particulas diuidimus, & in-
ῥωμαϊκῷ σίγμα Ϛ. καθίεται δὲ εἰς τ̃ καυλὸν μὴ τῆς οὐρή- ſtrumento lapidi excipiendo idoneo, calculum
θρας μέχρι τῆς κύστεως, ἔχοντες ὀν αὐτῷ ῥάμμα ἐπ' ἄκρου auferimus. Quoquo modo factos rhyadicos, ſi
ἔχον ἐλίγα βραχὺ παρακύπτον παρηρεφθμένον τῷ ὕδρᾳ, ἔπειτα magnus callus fuerit, præcidendo ipſum cura-
ἑλκόμενον εἰς τὰ ὀκτὸς στενόπορα. δὲ αὐτῷ ὁ ὕδρων, εἰς ἔκκρι- mus. Quibus vrina propter copiam non red-
σιν οἷ ὁδηγοῦν τὰ αὐτῷ. τῇ δὲ περὶ ὄγκον σπειραμένων ὀγκων, ditur, veſica diſtenta, vt remittere ſe nequeat,
εἴδη εἰσὶν ἑπτὰ, ὑδροκήλη, πυοκήλη, στεατοκήλη, σαρκοκήλη, per cathetera vrinam elicimus. Porrò huic in-
ἐπιπλοκήλη, κιρσοκήλη, ὀντερογκήλη. εἰσὶ δὲ ἐφ' ὧν καὶ ὁπτι- ſtrumento ad Romanæ literæ, ſ, figuram facto,
πλέκεται ταῦτα, οἷ ὑδρεντερογκήλη, σαρκοεπιπλοκήλη. ὁπτὶ μὲ quod in vrinæ iter vſque ad veſicam demitti-
δεῖν τῇ ὑδροκηλικῇ διελόντα δεῖ ὁ ὄσχεον, καὶ κτ̃ ὁ φλεβω- tur, inditur filum, quod in ſummo habens la-
δέσατον ὀντυχόντα τῷ χιτῶνι, τῷ ὁ ὑγρὸν περέχοντι κενα- D næ paululum procumbens, vrina madefactum,
σαι, καὶ τὰ περιττὰ τ̃ χιτῶνος ἐπαφαιρεῖν. ἐφ' ὧν δὲ αὖθ τ̃ deinde foràs extrahitur, quod vrina tanquam
χιτῶνός ἐστιν, ὀκκρίναντες ὁ ὑγρὸν, ἀρκοῦμεθα. τὰς δὲ στεα- ducem viæ ſequitur. Tumorum, qui ſcroto ac-
τοκήλας, καὶ πυοκήλας τέμνειν χρὴ, ὁμοίως ὑποβάλλοντας cidunt, ſeptem ſpecies ſunt, hydrocele, poro-
τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ὁ ὄσχεον, ἔπειτα διαιρεῖν ὀξ ὁπτιπολῆς ἕως cele, ſteatocele, ſarcocele, epiplocele, cirſo-
ὀντύχωμεν τῷ στέατι, ἢ πύῳ, ἢ ὅ, τι ἀὴ ἦ, καὶ τοῦτο κομιζόμεθα. cele, enterocele. A quibuſdam hæ complicatæ
καὶ οἱ σαρκοκηλικοὶ δὲ, ὁμοίως χρείζονται. δεῖ μόνῳ τῷ περὶς adduntur, hydrenterocele, ſarcoepiplocele. In
δὲ τ̃ ὑποπίπτουσαν σάρκα λοιπὸν ἀφαιρεῖν, τὸ δὲ his qui hydrocele laborant, ſcrotum diducen-
ἐρυθρὸν ἀποδέρσαι, καὶ ἀπαλλοτριοῦσθαι τό τε ἀφαιρεῖν τὰ dum eſt, & vbi maximè venoſum eſt, inuen-
ἐγκαταλείμματα. ὁπὶ δὲ τῶν κιρσοκηλῶν αἱματεῖνας ἀγκίστρῳ táque tunica, humorem ea comprehenſum eua-
ὀξ ὁπτιπολῆς διαιρῶν, καὶ ἀναλαβὼν τ̃ κιρσὸν, καὶ ἀποδείρας E cuare oportet, & tunicæ ſuperuacaneæ auferre:
ἀπολιπὼν ὡσεὶ μικρῷ δακτύλου ὁ πλάτος, ὃ ἢ λοιπὸν αἱμα- in quibus ſine tunica eſt, excernere humores
τεῖνων, ἀπόκοπε. φυλακτέον δὲ ἀκριβῶς ὁπὶ τῶν συμπε- ſufficit, Steatocelas, & porocelas ſimiliter, ſi-
πλεγμένων κρεμαστήρων, ἢ διδύμων. τοὺς δὲ ὀντερογκηλικοὺς, niſtra manu ſcrotum extendentes ſecare con-
καὶ ὁπιπλοκηλικοὺς οὕτω τεμνομεν αἱαπιέσαντες ὁ ἔντερον, uenit, poſtea in ſuperficie diducere, donec adi-
ἢ τ̃ ὁπὶ πλεῖον ἀκριβῶς, εἶτα τ̃ σπερματικὸν πόρον ἀφαιρεῖμεν pi, vel callo, vel alij cuicunque incidamus, &
ὅσον δυνατόν. εἰ δὲ μὴ ὁ περιτόναιον ὁπτιασάμενοι, καὶ hoc auferamus. Pari modo ſarcocelici tractan-
ὁπερογκήσαντες περιαιρεσθμεν. τὰς δὲ αἱμορροΐδας λίνον λε- tur. Oportet autem ſubiacentem carnem albi-
πτὸν διπλοῦν, διὰ τῶν βάσεων αὐτῶν διείροντες ἀποσφίγγον- cantem præcidere, rubram excoriare, & de-
τες, μεθ' δύο ὥρας ἀποτέμνομεν. τῶν δὲ συρίγγων αἱ μὲν εἰσιν trahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In
ἀστεώτρητοι, μόνον ὁ σῶμα ἔχουσαι αἱ ἢ στενοτετρημέναι, ἢ ἔν- cirſocelis extendes varicem hamulo in ſuperfi-
δον εἰς τ̃ δακτύλιον, ἢ ἔξωθεν. ὁπὶ μὲ δῶν τῶν στενοτετρημένων cie diuiſum, exceptumque auelles, relicta ceu
εἰς τ̃ δακτύλιον διαβάλλων τ̃ μηλωτίδα, εἶτα τ̃ δάκτυ- digiti parui latitudine, reliquum extenſum ab-
λον καθεὶς εἰς τὸν ἕδραν, ὁπιασάμενος ὁ ἔντερον ἄκρῳ τῆς μη- ſeca. Cura verò non mediocris adhibenda eſt
λωτίδος, καὶ περιαίρῃ κάτωθεν ἀρξάμενος. ὁμοίως δὲ καὶ ὁπὶ τῶν in illis complicatis cremaſteribus, & teſticu-
ἐκτὸς τῆς ἕδρας. ὁπὶ δὲ τῶν μὴ στενοτετρημένων, τῷ ὀξῇ τῆς lis. Enterocelicos, & epiplocelicos ita ſeca-
mus, reprimentes inteſtinum, vel omentum
diligenter, mox ſeminarium meatum auferemus, quàm fieri poterit, commodè: ſin minus peritonæum attrahentes, & laqueo excipientes præcidimus. Hæmorrhoides lino dupli-
ci per ipſarum baſes traducentes, conſtringentéſque, poſt horas duas abſcindimus. Fiſtula-
rum nonnullæ perforatæ non ſunt, os tantum habentes. Quædam perforatæ, vel intus in anum, vel extrinſecus. In perforatis in anum, ſpecillum immittes, mox digitum in ſedem inferes, inteſtinum attrahes mucrone ſpecilli, idque amputabis, ab inferiore loco incipiens, ſimiliter & in exterioribus ani. In non perforatis ſpecilli

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 401 sur 413

cilli acumine omnes ſanas particulas penetrare conuenit. Sunt, qui loco reciſionis præciſioniſque partium foramina interiacentium lino byſſino in ſummitate ſpecilli conuerſo diuiſa auellunt, intermedias partes quotidie circumtendentes fila amputant, & callum mollientes medicamento Ægyptio cicatricem inducunt. Hic modus primum ab Hippocrate conſcriptus eſt. Varices in cruribus primùm extrinſecus inciſuris per totum inſignitos, deinde inclinantes ſumma cute prehenſa, ipſam primam diuidimus, & mox hamulo attractum varicem illigamus, quo poſt omnes diuiſiones facto, vel varicum extractorio inſtrumento, eximimus, ſumma diſcindentes, vel bicipiti ſpecillo exceptum, lino per ipſius ventriculum ſecundum cuerſionem extrahimus. Dracontia varicibus ſimilia ſunt, magnum verò dolorem, dum paululum prominentes mouentur, concitant. Oportet autem diuiſis, vt varicibus, ſummam cutem detrahere, ſicque præcidere. Clauos, callos, acrochordonas, thymos, myrmecias excindentes adurimus, vel pſorico illinimus. Curta in naribus, auribus, oculis, hoc modo ad naturalem habitum reſtituuntur: Labra ſcalpello vndique deradentes cruentamus, deinde adducentes denſius ſuimus: iuxta maxillas autem ex vtroque labrorum extremo, quà inuicem coëunt, intus, & extrinſecus diuidimus, diſtendimúſque volſellis, ne caro inde relaxetur. Quæ auribus, vel naribus curta accidunt, quum fuerit cartilago diuiſa, producere aliam conuenit, ſicque conſuere lanæ filo.

A μηλωτίδος ὀξυπερᾶν ἄπτωλα τὰ ὑγιῆ σώματα. εἰσὶ γὰρ οἱ αὐτὰ τὰ ἀνακείρειν, ἢ περιαιρεῖν τὰ μεταξὺ τῶν στομάτων λίνον βύσσινον στενογραμμένον ἐν ἄκρῳ τῇ μηλωτίδος, ἔχοντα τὰ διηρημένα τούτῳ ἀποσφίγγοντες τὰ μεταξὺ σώματα, ἐκβάλλουσι ἡμέρας περιτείναντες τὰ ῥάμματα, ὀξυκόπτοισι τὰ μεταξὺ, καὶ ἐκτυλώσαντες, τῇ Αἰγυπτίᾳ ἐπουλοῦσιν. ἀναγέγραπται γὰρ καὶ πρῶτος Ἱπποκράτης τοῦτο ὁ τρόπος ἔστ. τοὺς γὰρ ἐν τοῖς σκέλεσι κιρσοὺς, πρῶτον ἔξωθεν ὑπισημηνάμενοι διὰ ὅλου ἐλλαφαίζουσιν, εἶτα κλίναντες, ἐξ ὑπτιοπλῆς λαβόμενοι τῆς δέρματος, ἀνω πρῶτον διαιροῦμεν, εἶτα ἀγκίστρῳ ὑπτιασάμενοι τὸν κιρσὸν, ὀξυδερκέομεν, καὶ μὴ πάσας τὰς διαιρέσεις τῆσι ποιήσαντες, ἢ κιρσυλκῷ ἐξαιροῦμεν ὀξυκόπτοντες τὰ ἄκρα, ἢ διπυρίῳ ὀξυλαβόντες λίνῳ διὰ τῆς κοιλίας τοῦ κιρσοῦ, κατ' ἀναστροφὴν ἐξέλκομεν. τὰ τε λεγόμενα δρακόντια, ὅμοιά ἐστι τοῖς κιρσοῖς· μεγάλην γὰρ ἀλγηδόνα ὑπιφέρει κινούμενα, μικρὸν προσκύπτοντα. δεῖ οὖν διειδέναι ὡς ὑπὸ τῶν κιρσῶν ἀποδέρειν καὶ οὕτως ἐξαιρεῖν. τοὺς δὲ ἥλους, καὶ τύλους καὶ ἀκροχορδόνας, καὶ θύμους, καὶ μυρμηκίας ἐκτέμνοντες ὑπικαίομεν, ἢ τῷ ψιμυθίῳ ὑπιπάσσομεν. τὰ δὲ κολοβώματα, τὰ περὶ μυκτῆρας, ἢ ὦτα, ἢ χείλη, οὕτως εἰς ὃ χρὴ φύσιν ἀποκλίσαται, τὰ μὲν χείλη σμιλείῳ πτυλαχόθεν ἀναδέροντες αἱμάσσομεν, εἶτα προσάγοντες, ῥάπτομεν πυκνότερον. προσὼ γὰρ σιαγόνας, ὀξὺ ἑκατέρου πέρατος τῶν χειλέων, καθ' ἃ συμπέφυκεν ἀλλήλοις, ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν διαιροῦμεν, καὶ πλάγιοι ὀξυτέλλομεν, προσὼ μὴ πλὴν ῥόκα φυάσθαι, χάλασμα ποιεῖν· τὰ δὲ ἐν τοῖς ὠσὶν, ἢ μυκτῆρσιν, κολοβώματα, ὅταν ὁ χόνδρος ἢ διηρημένος, ἐγχονδρίζειν δεῖ, καὶ οὕτως ὀξυῤῥαπτέον ἐρείῳ ῥάμματι.

B

C

D

CAPVT XX.

De artubus confractis, partibúſque à ſuo articulo dimotis.

FRacti artus ex diſtentione quidem in rectum reſtituuntur: ex deligatura callo obducuntur. Caluariæ ergo fractiones, quot modis accidant, & quomodo curentur, diximus. Et, ſi in faciem fractura contingat, vt in capite, ſanare conuenit, oſſe quod affectum eſt, exciſo. Sciendum autem eſt, quæ oſſa fracta curationem non recipiant. Si igitur nares confractæ ſunt, non rectè poſſunt reſtitui. Aurem etiam frangi ſcribit Hippocrates, quoniam, & cartilago imitatur os, ægerrimèque in priſtinam figuram reducitur. Verùm ſi ex palato fracturam accipiant nares, ſimæ, vt inquit, euadunt, & inſanabiles. Porrò ſi clauicula frangatur, vel iugulum, vel coſta aliqua, & hæc frequenter reſarciri non poſſunt. Epithemata in iugulo adhibenda ſunt, ipſúmq; ab ala ad alam deligandum eſt. Cæterùm ſi quod maiorum membrorum fractum ſit, vel minorum partium aliqua, vt digitorum nodi, vel oſſa carpi, vel metacarpij, vel tarſi, omnia quidem in magna fruſta cauledon, vel raphanedō, & ſchidacedon frangūtur: in minuta caryedon, vel alphitedon. Omnia ergo fracta deligantes, extendentéſque admodum vehementer, & validè diducere, & multum inuicem ſeparare oportet, vt iuſtum ſitum, priſtinámque figuram recipiant. Non autem in rectum omnia reſtitui debēt, ſed ad proximi, cui cohærent, mēbri figuram.

E

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ καταγνυμένων κώλων, καὶ ὀξαρθρουμένων μορίων.

ΤΑ δὲ καταγνύμενα κῶλα, ἐκ ὀξυτάσεως μὲν οὐδὲν πάσχειν· ὀξὺ δὲ ὑπιδέσεως δὲ, πρωσδεῖται. τὰ μὲν οὖν περὶ κεφαλὴν καταγματα, ποσαχῶς τε γίνεται, καὶ ὅπως θεραπεύεται, εἴρηται. κἂν ἐν προσώπῳ κάταγμα γένηται, ὡς τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ θεραπεύειν, ἐγκόπτοντα ὃ πεπονηὸς ὀστοῦ. εἰδέναι δὲ χρὴ καὶ ὅσα τῶν καταγνυμένων ὀστῶν ἀθεράπευτα. ἐὰν μὲν οὖν ῥὶς κατεάγῃ, ἐκ ὀρθοῦται. καὶ οἷς δὲ καπάγνυσθαί φησιν Ἱπποκράτης, ὅτι καὶ ὁ χόνδρος ὀστοῦν μιμεῖται, καὶ δυσαποκατάστατος εἰς δεκεῖ εἰς ὃ ἀρχαῖον σῆμα. ἀλλὰ κἂν ὀξὺ ὑπερώας μεσίζῃ ῥὶς, ὡς φησι, σιμοῦται, ἀθεράπευτος. ἐὰν δ' ἡ κλεὶς κατεάγῃ, ἢ καταγκλεὶς, ἢ τις πλευρὰ, καὶ ταῦτα, ὡς ὑπὸ τὸ πολὺ δυσαποκατάστατα. ὑπιτείνειν δὲ χρὴ, ὑπὸ τῶν καταγκλείδων μᾶλλον, καὶ ὑπὸ δεῖν ἀπὸ μασχάλης ὑπὸ μασχάλιον. ἐὰν δέ τι τῶν μειζόνων κώλων κατεάγῃ, ἢ τῶν μικροτέρων μερῶν, οἷ δακτύλων σκυταλίδες, ἢ καρπὸς ὀστᾶ, ἢ μεταπάρπιον, ἢ ταρσὸς, πάντα μεγαλομερῶς μὲν καπάγνυται, καυληδὸν, ἢ ῥαφανηδὸν, ἢ σχιδακηδόν. ὑπὸ λεπτὸν δὲ, καρυηδὸν ἢ ἀλφιτηδόν. προτέρων μὲν οὖν χρὴ ὑπιδέοντα πάντα καταγνύμενα, καὶ ὀξυτείνοντα πάνυ ἰσχυρῶς καὶ βεβαίως, ὀξιέναι, καὶ πολὺ ἀποσπᾶν ἀλλήλων, ἵνα εὐθετισθῇ, καὶ ἀποκατασταθῇ εἰς ὃ ἀρχαῖον σῆμα. εὐθετίζειν γὰρ χρὴ τὰ ὀστᾶ, οὐχ ὑπὸ εὐθὺ πάντα, ἀλλὰ προσὸ σῆμα τοῦ ὁμιλοῦντος κώλου.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 402 sur 413

ἐὰν μὲν ὀρθὸν ᾖ, ἐπ' ὀρθείας, ἐὰν δὲ καμπύλον, ἢ ἄλλως πως σκαμβὸν, ὁμοίως. Τρόπος δ' ἐπιδέσεως ἐστὶν ἐπιδέσεως εἰς πτῶσιν, ἐπίδεσμον ποιῆν ἐξ ὀθονίων παλαιῶν, ὡς πρός τε τὸ πλάτος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κώλου. πλάτος μὲν, ὅπου τῶν μείζων, δακτύλων τεσσάρων, ἢ πέντε. ὅπου δὲ τῶν ἰσχνοτέρων, μὴ ἔλασσον δακτύλων τριῶν. ἐπιδέσεως δὲ νόμος τοιόσδε. ἡ πρώτη ἐπίδεσις ἀπὸ τοῦ καταγματος, ὅπου πρῶτα ἐπιδέσθαι αὖθις νέμεται, ὡς ὅπου τὸ πλεῖστον. ἡ δ' ἑτέρα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀρχεται, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῶν ἐπιδέσεων, κάτω μὲν νέμεται, ὅπου τὰ κάτω δὲ ἀναγεται, ὥστε ἡμίσει τῆς πρώτης. ὑγρελαίῳ δὲ ἢ ὑδρελαίῳ, ἢ οἰνελαίῳ ἢ γλυκελαίῳ μέχρι πρώτης ἢ δευτέρης, ἔπειτα κηρωτῇ λελυμένῃ, καὶ ὑγρᾷ, ὡς παχὺ ἔλαιον εἶναι. πιέζειν δὲ, μηδὲ πάνυ ἄγαν, ἵνα μὴ νεκρωθῇ, ἀλλ' ὥστε προσκεῖσθαι, καὶ προσερηρεῖσθαι, μή τε κεχαλασμένως, ἵνα σωέχῃ, καὶ ἀποκρούηται τὰ ὑπερρέοντα, πρὸς ὃ μὴ φλεγμαίνῃ. ἔπειτα σπλῆνας τριπτύχους ἢ τετραπτύχους ποιοῦντας ὑπιτιθέναι, πληροῦντας τοῦ κώλου τὸ πάχος, ὡς τε μήτε ὑπερπίπτειν ἀλλήλοις, μήτε ἀφεστῶτας, ὑπολείμματα ποιῆν· ὅπου δὲ πύοις, ὑπιδεσμίδα πρώτιστον ὑπιβάλλοντας, ἀπὸ τοῦ καταγματος κάτω νέμεσθαι ὅπου τὰ ἄνω χωρῆν, καὶ οὐκ ἐρματίζεσθαι. αἱ δὲ ὑπιλύσιες αἱ μὲν πρῶται ἀφ' ἑπτῆς· αἱ δὲ μὴ πλείονων πρὸς ἑπτὰ ἡμερῶν, ἀφ' πλειόνων πρὸς καὶ ἐπειγούσας χρείας. ναρθηκίζουσαι δὲ, ἀπὸ ναρθηκος ἀληθινου, ὅπου τῆς ἐσχάτης ὑπιδεσμίδος, ἐρίου πρόσθεν ὑπιτιθεμένου, οὐκ ἀφεσταμένων τῶν ναρθήκων· ὅταν ἀκριβῶς ἀφλέγματον ᾖ, τῶν μὲν κυρτῶν αὐτῶν ἔξωθεν αἰρομένων, τὰ δὲ λείου ὑπιβάλλοντος ἔνδοθεν ἀμματίου, ἐπ' αὐλοῦς ἀμματιζομένων ἢ ταινιδίων ἢ ναυτικοῦ ῥάμματος. ὅπου δὲ τῶν μὴ πρώτων κατα μάτων, αὐτὶ τούτων πτύων, σπλῆνας διπτύχους, ἢ τριπτύχους ποιοῦντας, ἔνεκεν πληροῦντα τοῦ πάχος οὐ κύκλῳ τοῦ κώλου, ὡς χωρίζεσθαι τὰ περικεῖσθαι αὐτῶν, ὑπιπίπτοντα ἀλλήλοις, ἄπαν τε κῶλον τούτοις ὅπου δέον συσχεθήσεσθαι ἔχοντες· πρώτως μὲν τοῖς σοῖς ὑπιβάλλουσι τῷ σώματι ἀφεδρικοῖς εἶναι τῶν πρώτων ὑποκειμένων· ὅπου δὲ τούτοις, πρὸ ὑποκείμενα ἔχουσιν ἕδρα, καὶ ἀποδεσμίδας ἁπλᾶς ὅπου τοῖς ἐρίοις, καὶ τῆς ὑποτεθειμένης ἕδρας τὸ ἀφίκτου σωλιῶδος· μάλιστα δὲ ἔστ' ὁ τρόπος τῆς ὑπιδέσεως, ἀρχομένης ὅπου τῶν ἀλφιτώδων καταγνυμένων, μὴ πάνυ, καὶ πολλῆς προσθλάσεως τῶν μυῶν, ἐφ' ὧν καὶ μετὰ χεὶρ προϋποτιθέναι, ἀφεδρικὰ τοῖς ἁρμόζουσι. Μοῦν δὲ εἴδη πέντε· τρεφωνὸς, ξυστὸς, πλατὺς, ἐλλυχνιώτης, τριαπισκωτός. ὅπου δὲ τῶν ὀξαρθρωθέντων δεῖ μὲν καὶ τῆς ἀφιστάσεως προηγουμένης· ἡ δὲ ἐμβολὴ καθ' ἕκαστον οἰκεία, μὴ τῶν ἀφίστασιν προσλαμβάνεσθαι. πτῶσις δὲ ὅπου τοῦ Ἱπποκρατείου βάθρου καταρτίζεσθαι, ὁμοῦ τε ἀφιστάμενα καὶ συμβαλλόμενα. ὀξαρθρῆ δὲ, κεφαλὴ μὲν, ὑπάρθρηται γὰρ τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ τοῦ τραχήλου, πρὸς τὸν δεύτερον. ἡ δὲ κάτω γνάθος, ἐξίσταται μὲν τοῦ κατὰ μήλα ζυγώματος, ἐμβάλλεται δὲ, μόναις ταῖς χερσὶ προσαγομένη ἔνθεν κἀκεῖθεν ὅπου τὰ σωτηρειδόμενα πρὸς τὴν ἄνω. τοῦ δὲ ὤμου εἰς μασχάλιον μόνον ὀλισθάνοντος, ἢ δι' ἄμβης ἐμβολὴ μὴ ἀφιστάσης. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι παλαιστρικαὶ λεγόμεναι. ἀγκῶνος δὲ ὀξαρθρήματα, διαφοραὶ τέτταρες. ἡ μὲν ἔσω, ἡ δὲ ἔξω· ἡ δὲ εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἡ δὲ εἰς τὰ ὄπισθεν· ἔσω μὲν εἰς τὰ ἐντὸς ἢ εἰς τὰ ἐντὸς, μὴ ἀφιστάσης ἀνίπτοντες τὰ ὀστᾶ ὀστέα, οὕτως καθιστῶμεν. ἔξω δὲ εἰς τοὐπίσω, ἢ εἰς ὃ ἔμπροσθεν, αὖθις ἀφιστάσης· ἡ μὲν γὰρ οὐ συγκάμ-

At, si os rectum sit, in rectum: si obliquum, vel alio quouis modo curuum, simili modo. Modus autem deligationis ad omnia præparandæ hic est. Fascia est linteis veteribus facienda, quæ tum latitudine, tum magnitudine membro respondeat. Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor vel quinque. In tenuioribus non minus digitorum trium. Deligationis hæc ratio. Prima fascia ter nobis in fractura sursum versus fertur, vt plurimum. Altera dimidio longior ab eodem loco incipit, euariantibus deligationibus deorsum quidem tribuitur, sed ad superiora reducitur: irrigari hydrelæo, vel œnelæo, vel glycelæo adusque triduum expedit; post cerato diluto, & liquido, vt oleum crassum videatur. Verùm fascia ita paretur, vt non nimium premat, ne membrum emoriatur, sed quoad adiaceat, aptéque adhæreat: neque sit laxa, vt contineat, & repellat influxus, ne obòriatur inflammatio. Post splenia triplicia, quadrupliciáque adhibeantur, quæ artus crassitiem impleant: quo nec sibi mutuò incidant, nec dissidentes interuallum relinquant. Ab his fascia conuenit triplex, quæ à fractura deorsum veniens, sursum feratur, ibíque finiat. Solutiones membri primæ tertio quoque die faciendæ: post septimum verò diebus intermissis pluribus, prout necessitas exiget. Inde licebit ferulas circumponere; sed ita vt ad vltimam fasciam lana apponatur, & ex interuallis ferulæ collocentur, quum membrum ab inflammatione est prorsus immune, curua ipsarum parte extrinsecus sublata, leui autem intus deligatione iniecta; quibus superligabuntur, vel chordulæ; vel nauticum filum. In fracturis cum vulnere, pro his omnibus splenia duplicia, vel triplicia facientes per singula crassitiem membri circulatim implebimus, vt termini ipsius inuicem incumbentes separentur, totúmque membrum his contineatur. Primùm sanè ex prædictis impositamadida esse conuenit: deinde lanas propositas, & fascias post lanas habere per subiectam sedem canalis aperti. Maximè is modus deligationis confert ijs, quæ alphitedon fracta sunt cum vulneribus, & multa contusione musculorum, in quibus etiam linamenta liquoribus competentibus madentia imponenda sunt. Linamentorum sunt quinque species, aliud flexile, aliud rasile, aliud vulsorium, aliud lucernarium, aliud priapiscotum appellant. In luxatis verò distentione quidem antecedente opus est: repositio pro quolibet membro propria assumitur: Omnia in Hippocratico subsellio restituuntur, simul & tensa, & commissa. Caput luxatur, nam prima ceruicis vertebra coarctatur ad secundam. Maxilla inferior ex iugali, quod est ad malas, excidit; solis autem manibus in sedem suam compellitur, hinc illincque ad superiorem adducta. Humerus in alam tantum excidit, capitulo rotundo, & leniter cauo, cum distensione in sedem reducitur. Sunt, & aliæ *inferiores*, quas palæstricas nominant. Quatuor sunt excisionum cubiti differentiæ; vna ad intrà, altera ad extrà, tertia ad anteriora, quarta ad posteriora. Cubitus in omnes quatuor partes excidere potest: si in exteriorem interioremve, cum distensione dimota ossa sic reponimus: si in priorem vel posteriorem, sine distensione restituimus: nam hæc ex subita inflexione

xione quodam imposito flexuræ cubiti consistit : Illa extensione vehementiori. Carpus, & metacarpium, ad hæc digiti luxati, modica distensione reponuntur. Quæuis spinæ peruersio, curuitas, & inclinatio, & distorsio instaurari non possunt. Femur ad coxas, vel intrò ad peritonæum, vt extra ad oppositam partem prolabitur, retrò ad clunes, & ante in inguina, atque hæ quatuor differentiæ immedicabiles. Genu quoque crebro in exteriorem partem prolabitur, & facilè ex flexura restituitur : minus in interiora excidit, reditque, multò rarius in posteriora, in anteriora nunquam : quippe ossa propter patellam, quæ continet (nisi, & ipsa fracta fuerit) nullo tempore elabuntur. Talus modicè prolapsus ægrè restituitur. Si magna sit luxatio, & violenta, ne sustinet quidem instaurationem. Periculosa enim nimis, & si cum vulnere accidit. In digitis nihil vltrà fieri debet, quam quod in iis, qui sunt in manu, positum est. Omnes verò coagmentationum eorum separationes, vt in facie, cubito & radio, tibia, & sura, metacarpio, tarso, in veterem figuram restituuntur. Porrò, quæ membra nigrescunt, vel depascuntur, siue ex fracturis, siue violenta astrictione, tota sæpe resecamus. Similiter in iis facimus, quos venenatæ feræ momorderunt, mox ferramentis propè candentibus pastionem sistimus, post ferramenta, porro viridi cum sale illinimus. Deinde vbi crustæ ablatæ fuerint, tanquam vlcera curamus. Venenatorum morsus neque citò ad cicatricem ducimus, sed frequentius vlcera diu stillare in iis curamus.

A ψεως ἀθρόας, ἐντιθεμένου τινος τῇ συγκάμψει τοῦ ἀγκῶνος, καθίσταται· ἡ δὲ ἐκτάσεως σφοδροτέρας. καρποῦ δὲ καὶ μετακαρπίου, καὶ δακτύλων ἐξαρθρήματα, ἐκ βραχείας διατάσεως τῶν χειρῶν εὐθετίζεται. ῥάγεως δὲ πᾶσα διαστροφὴ, ἥτε ὕβωσις καὶ εἴσωσις καὶ σκολίωσις, ἀδιόρθωτα. μηροῦ δὲ ἡ πρὸς τὰ ἰσχία κεφαλὴ ἢ ἔσωθεν εἰς τὸ περιτόναιον ἐμπίπτει, ἢ ἔξωθεν εἰς τὸ ἀντικείμενον, ὀπίσω τε εἰς γλουτὸν, καὶ ἔμπροσθεν εἰς βουβῶνα. ἀνίατοι δὲ τέσσαρες διαφοραί. κατὰ δὲ τὸ γόνυ, συνεχὴς μὲν ἡ εἰς τὸ ἔξω ἐξαρθρησις, καὶ
B ῥᾳδία ἡ ἀποκατάστασις, διὰ συγκάμψεως. ἔλαττον δὲ, εἰς τὰ ἐντὸς, καὶ γῆν καὶ ἀποκαθίσταται. ἔτι δὲ σπανιώτερον ἡ εἰς τουπίσω. ἡ δὲ εἰς τοὔμπροσθεν οὐδὲ ὅλως γῆν. οὐδέποτε γὰρ ἐξίσταται τὰ ὀστᾶ, διὰ τὴν συνέχουσαν ἐπιγονατίδα, πλὴν εἰ μὴ καὶ αὕτη κατεάγῃ. κατὰ δὲ τὰ σφυρὰ, βραχεῖα μὲν παρεναλλαγὴ γινομένη, δυσαποκατάστατος. πολλὴ δὲ καὶ βίαιος, οὐδὲ ἀνέχεται τὴν διόρθωσιν. ἐπικίνδυνος γὰρ σφόδρα καὶ εἰ μετὰ τραύματος γένηται. δάκτυλοι δὲ ποδὸς ἐξαρθρήσαντες, ὡς τῶν χειρῶν, ἀπευθύνονται. αἱ δὲ τῶν συμφύσεων αὐτῶν πᾶσαι διαστάσεις, ὡς ἐπὶ προσώπου, καὶ πή-
C χεως, καὶ κερκίδος, κνήμης τε καὶ περόνης, μετακαρπίου τε καὶ ταρσοῦ, καὶ ἔτι εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαθίστανται. τὰ δὲ μελαινόμενα καὶ νεμόμενα, εἴτε ἐκ καταγμάτων, εἴτε βιαίου σφίγξεως, ἐκπριζόμεν ὅλα τὰ κῶλα πολλάκις. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἰοβόλων ἤδη προκατειλημμένα. ἔπειτα καυτῆρσιν ἄγαν πεπυρωμένοις ἱστῶμεν τὴν νομήν. μετὰ δὲ τοὺς καυτῆρας, πράσῳ τῷ χλωρῷ καταπλάσσομεν μετὰ ἁλῶν, εἶτα ὅταν καθαρθῶσιν αἱ ἐσχάραι, ὡς ἕλκη θεραπεύομεν. τὰ δὲ τῶν ἰοβόλων δήγματα, οὐ δὲ ταχὺ ἐπουλοῦσθαι βουλόμεθα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥευματίζεσθαι τὰ ἕλκη σπουδάζομεν.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 404 sur 413

IN SINGVLOS TOMI SECVNDI ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΝ TVM HIPPOCRATIS TVM GALENI LIBROS CONCISÆ NOTÆ, AC VARIÆ LECTIONES.

QVÆ Εἰσαγωγικὰ secundus Tomus complectitur, Medica sunt Hippocratis & Galeni opuscula, quibus artis Medicæ rudimenta ac præcepta breuiter summatimque edocentur, & ad Medicinam Philiatri introducuntur. Est enim Εἰσαγωγὴ ἰατεικὴ compendiaria ad artem Medicam adipiscendam introductio. Qui verò ad artem medendi introduci, ipsamque Medicinam consequi desiderant, eos sex Hippocratis dotes sortitos, ἀγαθὴν φύσιν, διδασκαλίην, τόπον εὐφυῆ, παιδομαθίην, φιλοπονίην, χρόνον, consectarijs Grammatices Græcæ ac Latinæ, Poëticæ, Historiæ, Rhetoricæ, Arithmeticæ, Musicæ, Geometriæ, Astrologiæ, Logicæ, Ethicæ, Physicæ, & Metaphysicæ præceptis priùs imbui, imbutos autem hisce deinceps Eisagogicis operibus ordine nostro descriptis ad Medicinam apparari; apparatos, ad spatiosos Principum Medicinæ libros Tomis subsequentibus conclusos reuoluendos, & mentis acie perlustrandos instructiores accedere necesse est. Qui verò humanioribus Musis ignotis sibi, Mathematicis, Philosophicisque disciplinis ineruditus vagatur, ab Apollinis templo ac tripode ἔκας, ἔκας ὅστις ἄλιτρος, procul ô procul ito profanus, quem nunquam alterum Hippocratem, nunquam Galenum hæc Isagogica, cæteraque Medicinæ opera parturient.

IN IVSIVRANDVM HIPPOCRATIS.

HIPPOCRATICVM iusiurandum Medicum est sacramentum, quod Hippocratis & Galeni operibus præfigendum esse omnes Medicinæ proceres augurati sunt, vt quicunque phiiatri artem Medicam profiteri & exercere studio contendunt, quę τοῦ ὅρκου sancita concluduntur, ea sese religiosè obseruaturos iurent, in syngrapha stipulentur, ac proinde ad artem piè ac integrè exercendam sacramenti religione ἰητρικῷ νόμῳ, *Medica lege* obstricti impellantur. Hic ὅρκος quamuis à Galeno non citetur, spurius tamen non est. Eum namque legitimum Hippocratis fœtum Opsopæus, & Scribonius Largus clarissimi Medici; D. Hieronymus, Erotianus, Suidas, Soranus, aliique viri doctrina percelebres agnoscunt, quibus primaria totius vniuersi facultas Medicinæ Parisiensis subscribit.

Pag. 1. v. ὄμ.] ὀμνύω.
v. παν.] παντὰς τε al. θεοὺς τε.
v. ἠγήσασθαι] ἡγήσεσθαι, ἢ ποιεῖσθαι, & ποιήσεσθαι videntur legisse omnes interpretes, quos sequuti sumus. Aoristis pro futuris Iones sæpe vtuntur.
v. Τεχν.] ἴσα καὶ ὅσα δεῖ. Hic ascribitur οἱ μὲν δοῖς γονέων οἱ δὲ συγγενέσιν, additúrque testimonium ex Philebo, & Rintho.
v. Καὶ] βίον.] χρέος.
v. πρᾶ.] λῦ· ἕλῶ.
v. Φοιβηγενίης] Φοιβαλήσης.
Pag. 2. v. ἑπ.] εἴρξω, vt χρήσομαι aut χρήσεσθαι, vt ἔρξειν legendum, quod rectè annotauit Opsopæus, etsi χρήσεσθαι quidam ascribant.
v. ἐών] φθορῆς quædam exemplaria legunt, sed praue.
v. κει.] ἀνδρῶν, ἢ ἀφροσύνῃ.
v. αἰ.] ἡεσκίης.] πω.] ἐκκαλέεσθαι.

IN SVASORIAM AD ARTES ORATIONEM.

Quam Menodotus Empiricæ sectæ auctor ad artes adipiscendas exhortationem rudi mole construxerat, eam quasi adumbratam Galenus oratoria paraphrasi expressit ac perpoliuit, quam Galenicam esse fert sapientissimorum virorum suffragium. Duplex præcessit huius orationis interpretatio; altera Ludouici Bellisarij Mutinensis; altera Des. Erasmi Roterodami viri eruditissimi, quam Iamotius annotationibus explicauit & illustrauit. Tertiam hanc aliarum floribus locupletatam condidit Charterius, dictioni & menti Galenicæ respondentem.

Pagina 3. v. λὸν] μὰ τὸν.
v. Ρεσ. θύτ̓χκει] πεπύκασι.
P. 4. v. Ἀσκ. ἐπιτηδείας] ἐπιτηδειότητας.
v. ἀπο. ἐν αὐτοῦ] ἐν τοῦ αὐτοῦ.
v. ὑπερ. πλὼ τοῦχλω] τὸ πύκνος. pro πάλιν, παλαιόν.
P. 5. v. κοσμ. κοινῷ] κοινὸν legendum esse vult Iamotius, vt ad Deum referatur.
P. 7. v παρ᾽ post κλεδήσει quidam addunt ὅσον καλῶς εἴρηται.
P. 8. πρεσ. post τύχης addit γὰρ Iamotius.
v. λοι.] λοιδο ὅπως Iamot.
P. 9. Ἄλλος] In Homero legitur Ἄλλος μὲν γὰρ ἐῆς.
v. οὐκ, pro ὑμῖν l. ὑμεῖς, ἢ ὥσθ᾽ &c. quinque lineas Græcas sic interpretatur sapientiss. Moræus Professor Regius. Ac sanè inter cætera vos planè confido obseruatores esse nullam ex istis artem esse, putà per rotam corpus contento saltu subiectum traijcere, per extentos funes ambulare, minuta & tenuia corpora quæ peruideri non possint turbinatim & orbiculatim tornare, cuiusmodi circonferuntur Mutinensis opera & Callicratis Lacedæmonj. Græcum id ita legit; ᾗ τό τε πίζωσεστῆ ἢ βασίζειν ὅλῃ χοιπίων, λεπτὸν ὀκύκλῳ τε ἀθρόως τεύσασθαι μὴ σκοπούμενον, &c.
v. πίζωσεστῆ, ex Iamotio, & aliis πάθοις πίεσθαι.
v. τε] σκοπούμενον non caligantem vt explicatum est.
P. 10. v. Διὸς. ἢ ἀνθρωπον] apud Herodot. ἢ ἐν ἄνδρα.
P. 11. v. ἴν.] ὅσον ἐν τῷ Φρυνῆς ἄκεμμον. rectè ac ferè idem ac, ὅσον ἐδεῖ τὸ τοῦ Φρυνῆς ἄκεμμον.
P. 12. v. ἔργ. ἤκουσιν] pro ἐχουσιν.
P 14. v. φρον.] ἐν γὰρ δήπου ὅπ ὅλῃ τοῦ πως σωτοτύμους. Iamotius delet ὅλῃ τοῦ.
P. 17. v. ὑμὲ ὅπι] αὐτοῖ.
P. 18. v. δεν. ἐντόφ] ἐντοῦτ.
P. 20. v. ἐναρ. αὐτοῦ] αὐτῆς.

IN GALENI LIBRVM DE OPTIMA DOCTRINA.

Triplex comperitur huius libri interpretatio; Prior Nicolai Rhegini Calabri antiqui interpretis: altera Erasmi; posterior Prateoli Doctoris Medici Parisiensis quam hîc edidimus.

P. 17. v. ὑμὲ F. ὅπι] αὐτοῖ.
P. 18. v. δεν E ἐντόφ] ἐντοῦτ.
P. 20. v. ἐναρ. αὐτοῦ] αὐτῆς.

IN LIBRVM DE HISTORIA PHILOSOPHICA.

Librum hunc Galeni spurium esse constat, qui ex multis tum Philosophorum tum Medicorum præceptis, ac decretis conflatus est. Theodoretus scribit Plutarchum & Aëtium collectanea de placitis Philosophorum edidisse, Porphyrium verò non modò philosophicam historiam confecisse, verùm etiam opinionibus vitam ac mores Philosophorum adiunxisse. Quare huiusce libri philosophici quidam Plutarchum, alij Aëtium, nonnulli denique Porphyrium authorem esse proferunt. Nos verò hunc Plutarcho potius quàm alteri acceptum referendum esse ducimus.

ducimus. Contextus Græcus huius libri Basilææ ac Venetiis editus multis lacunis ac mendis scatebat, vt ex Martiani Rotæ sapientiss. interpretatione docta ac copiosiore colligitur, qui nunc à nobis emẽdatior ac locupletior huicq; consona datur interpretatio.

P. 30. v. φος. απερμάτικὰς] σπερματικὰς. Bas. v. χώματα] σώματα.

IN FRAGMENTVM GALENI EX IOANNE GRAMMATICO.

Hoc fragmentum detexit attulitque nobis vir sapientissimus Allanius Medicus Parisiensis, quod vterque nostrum Latinè dedit. quid verò in eo contineatur, argumentum satis edocet.

IN LIBELLVM QVOD QVALITATES INCORPOREÆ SINT.

Hunc libellum Galeno ascriptum interpretatus est. Horatius Liminus, nos verò emendatiorem dedimus.

IN FRAGMENTA GALENI EX SIMPLICIO.

Quæ fragmenta Galeni ex simplicio Philosopho Latinè duntaxat erant edita, ea nunc à nobis Græcè emendatiora prodita sunt, in quibus Philosophica duntaxat enarrantur.

IN FRAGMENTVM GALENI EX AVERROE.

Hæc Galeni fragmenta ex Auerroe Arabum Philosophorum principe deprompta sunt, Latinéque priùs ex Arabico reddita, ac Græcè dein nunc à nobis exposita, quò quæ dialectica & physica eo conclusa sunt, facilius percipiantur.

IN GALENI NOTAS EX STHOBÆO.

Hæ Galeni notæ in Hippocratem Latinè priùs datę sunt in Latinis editionibus, nunc verò Græcè à Charterio emendatiores in lucem prodeunt. in quibus quædam physiologica, quędam pathologica, & commixta quædam continentur.

IN LIBRVM GALENI DE SOPHISMATIS PENES DICTIONEM.

Hunc librum Galeni interpretatus est Horatius Limanùs quem emendatiorem hîc lector comperiet.

P 74. v. ὅταν D. post λόγῳ addunt πλέω σημαίνεται.

IN EXEGESIN LINGVARVM EXOLETARVM HIPPOCRATIS.

Hanc exegesin seu explicationem dictionum exoletarum Hippocratis vtilem esse ad doctrinam Hippocratis percipiendam omnes iudicant; Cuius interpres habetur prior Marius Nizorius Bruxellensis, emendator verò Augustinus Gadaldinus; hunc quoque libellum emendauit, annotauit, Græceque dedit typis Henricus Stephanus à quo hunc mutuati sumus.

P. 79. v. χ. B. non ἁπῶς sed ἀπαρτῶς.

P. 80. v. πι c. fortè λέξει, in imper.

v. νος c. Stephanus legi vult τῷ ὃν τοῖς Σόλωνος ἄξοσι γλωσσῶν.

v. ἤδη. Steph. reponi debet ἰδοὺ pro ἤδου, & ante ἕτω expungi distinctionis nota. Sed an ὀρθῶς, an σωρὲν vtrobique scribendum sit ambigit.

P. 82. v. Αἰδ. αἰδύλικες) αἰδύλικες, δύλικες.

v. αἱματοφλοιοστάσιες) αἱματοφλυοστάσιες.

v. δι. φλαξύσηται) φλαιζώσηται.

v. αἱμο. ἐμπιοιῶται) ἐμπ[illegible]ῖται.

v. αἰσ. αἰσιοπικὸν) αἰγιπικὸν.

v. ἀκράλεα) ἀκραλεία. v. ἀκρόπλοα) ὄπιπλῆς.

v. Ακροπὶς) ἄκροτις, in quibusd. ἀκρατὴς. ἀκρατὴς. v. Ακροσατὴς) ὄπιπλῆς.

P. 83. v. ἀλδαίνει) ἀλδαίνειν.

v. ὕτ. ἀλλοφροήσας) ἀλλοφρόνησεν.

v. ἀλοιοτροπῦται) ἀλλοιοῦται. vel ἀλλοιοῦνται.

v. ἀλυσμ.) legit Steph. ἀλισὶν πῆς ἢ ἀπειλαῖς, αἱ δὲ ἢ ῥιπασμοὶ κελεοῦσι.

v. πφρυγμένων) πφρυγμένα ἄλφιτα, μὴ ὅπ θοῦ πωῆς &c. additur & ἔπως ante ὀρεμαίζεται.

v. εκ. πῖς) fortè meliùs πᾶς ἄλωσι.

v. πῖς ὀφ) τὸ ὄρα.

v. ἀμβλυωσμὸς) Αμβλυωσμός.

P. 84. ϛμαπς) στμῦ. v. Αταλδὲς] ἀθαλδὲς.

v. Αναπλάξεις, ὄβαπλάξεις) ἀναπλάζεις, ὄβαπλάζεις, Suspicatur Steph. legendum διπλάζεις, aut δὶπλάξεις.

v. Αναφρῆσαι) ὀνοφῆσαι.

v. Αταχεῖ. αὐαχλωῆσαι) αὐαξαιρῆσαι.

v. Αναχλωῦσται) αἰαχλώσται, & αἰαχλίσκεται) αἰαξαίρεται.

v. Αμβοῦζατο) ἀμβοῦζατο.

v. Αναμοῦται) ἀναπτύμπου̃ται.

v. Αναείκτω) fortè ἀπρείκτῳ.

P. 85. v. ἀῤῥθ. τέφανα) τεφανία.

v. Αρῆνλω) pro αὐ πεμέσιον, αὐδρομίαν reposuit Step. ex vet. cod. item αὐῆτων pro ἀὐήτων.

v. αὐέδυτο) αὐέδυται & ἀπύδυται. sed αὐίδυται aut αἰίδυται legit Stephan.

v. Αορῶν) ἀορτηλία.

v. κειρ. ῶν) pro τοῖδε Scrib. ὅτι δὲ, quod in ἐπ δὲ mutat Steph.

v. Απιλ. ἴλλει) scri. ἰλλεῖν.

v. Απικεκαρπικὸς) Απικεκάρπωκεν, ὑποβεβλάστηκεν.

P. 86. Αεκκ. πυελίους.) πυρλῶας. legitur & & Αεκκίδας. εἴδος ὀστράκου.

v. αρκτ.) for. ὀρκτὸν pro ὄρκτον.

v. Απο. πυελαπὶς) πυελαπῆρες.

v. Αστ. πυροῦται) πληροῦται.

v. Ατρ.) Scribe πὴ ἐς τὸν ἱπροφλάν χρῆσμον.

v. Αἰ.) ᾗ μὴ πότε.

v. Αφαυσιῤῥα) ἀφυσαιῤῥὴν fortè ἀφαυσιῤῥὴν.

P. 87. v. βληχρὸν) βλιχρόν.

v. Βουκ.] Μεσηθεὺς vocatur Μεσσηθεύς.

v. Γῆ σμικπόδι) apud Hipp. σμικτεῖδι. etiã fine ρ reperitur. ἀρλὴν cum λλ. scribendum censet Stephan.

v. Γλοι.) ῥοδοδίνεον scr. ῥοδοδίνειν vel potius ῥεδίνειν.

P. 88. v. γλυκύμης) γλυκυπάδης inuenitur apud Hipp.

v. Γογγρινα) Apud Hipp. 6. Epid. legitur αἱ γογγρωναι. vbi Galenus γογγρώνας vocat ταῖς ῥεθοφερείαις ὀξυχολίαις μὴ σκληρότητες, εἰ αἱ ῥᾳδίαι εἰσὶν αἱ γιγνόμεναι περὶ τὴν δίεδρων ὑπόφυσιν, ἐξ καλοῦσι γογγρους. Quibus verbis idem Theophrasti testimonium subiungit. Addit etiam se inuenisse qui dicerent se audiuisse quosdam γογγρώνας appellantes huiusmodi σκληρότητας, ὅτου ὀν τραχήλῳ πυθῶσι. At hîc legitur γόγγρωνα tanquam à nominatiuo γόγγρων. Hesych. γογγρώνη, ὑπόσημα ὀν φαρύγγι.

v. διεδρος) δύδρος Steph.

v. δίν.) post γυναικείων ponendum πλεία σημεῖα.

v. δύδρος) δύδρος ποτερὸν, ex Hipp.

v. δίκλ. δικρὺς) δίμαρυς. Hipp.

v. δίκρουν) δικρῶν apud Hipp. alibi δίκραιρ pro quo fortè ἀδίκρεον.

v. δίοπος) scr δίοπτος, τὸ δίχα φαινόμενον.

v. φραπὰ scrib. φρεπὰ.

v. ἐγλασοίμυθοι) l. ἐγγασρίμυθος, ἢ κακλεισμένου σώματος φθεγγόμενον, ᾧ δοκεῖ σπ ὑπὸ γαστρὸς φθέγγεσθαι.

P. 89. v. ἐγκεχαλίωται pro quo ἐγχαλίωται ponebatur.

v. ἐγλδυκισμένος] Steph. vide num. legendũ sit ὑπόγυιος, ἢ πεπαιδιὸς τὸ γλδυκὸ εἶ). Quòd si ἠγλδυκισμένος legeretur tanquã ab ἀγλδυκίζομαι habente α priuatiuum, scribendum censerem, ὁ ὑπογύης πεπαιμβρὸς τὸ γλδυκὸς εἶ).

v. ἐκπεπληκμένου posuit Steph. pro ἐκπεπληκμένου, quod prius erat, at apud Erot. ὀκπεπλεκμένου legi debet.

v. ἐκβρ.] ὀκφλύει Sco. ἐκτύει producit, germinat.

v. ἐλεχριδωτάμιλλα textus priscus. Sed dici vult Steph ἐλεφαντοστάμιλλα, post in codice quodã vet. seq. ἕλκεα ὀν τῷ αὖθι ἑλκῶν τὰ θεσσαλα Ιπποκράτης καλεῖ, ὀν δὲ τῷ αὖθι τραυματικὰ χρῆσα.

v. ἐξυγίης] mauult Steph. ἐξυγείης.

P. 90. v. ἐξόρυσις scrib ἐξόρυσσε, ἀπηγλαγεν.

v. ὕφ. Post τὸ ἤπειρον vet. cod edit. ᾗ ὄφεως.

v. ἐξυ.] pro μύοπα forſ. μύρεα.

v. ἐπικ.] post ἐξύρεα. adde ὄβπα ἤπειτα ᾗ ὀπὶ τῷ μα μο, quæ verba malè ponũtur post ὄβπα πόσων. sed pro ὄβπα ἤπειτα num scribendum ἐπ τὰ ἤπειτα.

v. ἐπαλυώσι] ὄβπαλυώσι.

v. ἐπῶδες scr. ἐπφδὲς.

v. ἐελυδὲς ἐρεικίδες, si ab ἐρείκειν deducatur.

v. ἐρυγματώδης] ἐρθυγματώδης.

v. ἐς χ. ᾗ non est in vet. cod.

P. 91. v.] ἐχάτρωσις scr. ἐχάτλωσις in vet.

v. ἐψηπὸν ἐψηλοτ δὲ, εἴδες ἰχθύων. At in quibusdam M. S. habetur, ἐψηλὸν, ὅθεν ᾗ σέρειον, ἐψηπὸν ᾗ, εἴδος ἰχθύων.

v. ἀγκ. ἐγκαπαπηγκται scribe ἐγκαπαπήγνυται.

v. ἡδὲ] scribe ᾠκείωται.

v. ὑρ. ὄβρπλωκε] ὄβπαπλωγε.

v. θραυ. leg. θρύου, ἀφοδευπικὸν θρόνον.

v. θυμοῦ] pro θύμων scr. θύμης.

v. ἴσ. repone ἐσαχμέσπι ex Hom. quem σφὼν vocat.

P. 92. v. ἰξα.] πλείν repone πλείας.

v. ἰπποφεως] ἰπποφοι, εἴδος βοτάνης, ὁμοιάζεται δὲ & &c.

v. ἰσαλλω fortè ἰξάλλω.

v. ἰχθ. θαλαπίας] θαλαπῆς & melius.

v. καθ. pro μοπαείῳ lege μοπῦ.

v. κακοσπώπαπ] scr. κακοσπόπους, ὀπισλαζέσπους.

v. καεικὸν scribe κάρυον.

P. 93. v. καπακορ. scr. τὰ ἄκεαπα φ χολῆς.

v. καπαμώσπ] scr. κάβαμώσπ.

v. καπαφ.] πὸν αἰέπιως optimè, sed quidam scribendum putant πὸν ὦ ἔπι.

v. καπήρπη] fortassis καπήρπη, aut καπήρπω.

v. καπωμασάδίω] καπωνδασάδίω.

v. κιρχαθέον.] minùs benè κιρχαλαῖον, apud Hipp. κιρχαλέον legitur.

v. κιβκλισμὸς] κιμνισμὸς. & κιμίλη pro κίγκλη.

P. 94. v. κίων] κιχὴ.

v. κολικας] κολικκας cum κ in edit. Hipp.

v. κρημνοὶ] κρήμνη Erot. pro πέρυγματα. scrib. πέρυγμα.

v. κοτυλίδ. πεσκειμβρίοις l. Steph. πεσκειμβρίοις

v. κρησέρα. Erot. κνησέρα.

P. 95. v. κυβιπ] κυβίπης quoque] ὀλέκεσιν] ὠλέκεσιν cum ω.

v. κυβ. πίλαν πίλον ὀξύ.

v. κυρ. πεφκὸν] ῥωκὸν, quod crudũ comeditur.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 406 sur 413

v. κοῦξις) pro quo κάδων.
v. λαγόπυρος rectè, non λάμπυρος.
v. λαπα. ἀβὲ τῦτο) ἀπὸ τύπου.
v. λαμ.) repone λάμπη vt in vet. cod. quãdoque inuenitur λαπήκεσι & λαπῆι.
v. αλλαχόθεν) repone ἀλλαχῆ.
P. 96. v. χρ. λίζειν) repone λείζειν.
v. μεμιρικεν] μεμίρικεν, & μηρυσμῶν.
P 97. v. μεσόζλημα] μεσόκλειστον, ὡς ἐὶ τὸ μεσοπύελον ἔλεγον.
v. μῶλα) μώλωπα, τὰ περιβάπια.
v. μηλιας) μηλιαί. In cod quodam post ἡ ὀπὸ μήλης φ᾽ τησου, scriptum est ἀλλὰ τὸ μηλίαν λέγ.
v. μηλιάδα] legendum videtur μηλιάδι, quia sequitur τῆ μηλιάδι λέγ᾽ τῆι. in exempl. quodam pro τῆ μηλιάδι, legitur τῆι κεμωλίαι.
v μηείεν] scribe μήειν.
v. ξη. σκιποδοειδὲς) σκιποδοῖ, & rectiùs.
P. 98. v. οἰσιν] οἰσύϊνα.
v. ὅπλα) pro συπεω mauult St. συπείου.
v. ὀπὸ. μαγάδαρις) μάγδαρις.
v. ὀπίδες) ὠπίδες.
v ϖλαφάσιν) ϖλάφασις, ἀλλοφρόνησις.
P. 99. v. πασσ. πασσαλος) πατάλη.
v. πλατ. ϖπιτὴ) πλατὴ, ἔνθα πλατύτεται τὰ κύματα potius πλατὴ.
P. 100. v. ποτῳ) repono ποτῷ post ὀλίγῳ, additum πρί.
v ϖρωϊδι) ϖρωμίκει.
v. ῥέμβλω] ῥέμβῃ, πλαίῃ πρὸς ἄλλῃ &c.
P. 101 v. ῥίζαι) ῥυσσι. v. ῥω. ἐρρωγὸς διερρωγ.
v. σαπ. ἀβὲ ϖβρὲ.
v. λεσσ. ὀκπιπλημυρὸν] ὀκπιπλημύρει sine γ.
v. σισαμὶς σισάμης. v. σιρ. γλυκεῖ γλῦκει.
v. σκολιφρὸς) σκελιφρὸς.
P. 102. v. σκιμπάω) σκιμπέζω.
v. σκίμφη σκιμφῆ.
v. σκορδιάδαι] σκορδύπται apud Hipp.
v. σκυρ. σκυρωῖῶσι) σκυρώωσι.
v. σμωδίκου] σμωδικοῦ.
v. σπαδὼν) in marg. vet. cod. legitur σπάδων χ᾽ γραμμα πικὸς ὁ ὄυοδ᾽χος λέγεται, παρ᾽ Ιπποκράτει δὲ τὸ ὠὸ τῷ φλεγίῳ σπάσιμα, ὰ καὶ σπασματα σπάδωνα καλοιῶ τες.
v. σπιδοειδῆ μαχαιρίῳ.
v. στρ. βαρύφθοτος) βαρύφωνος.
v. συναρθμοδῆται) συναρμοδῆται, συναρθροδῆται, sed prius recipitur.
P. 103. v. συωῖρ. συγκλώστ) reponit Steph. συγκλείστ.
v. σφερ. ἀβὲ ἀρθρων) ἀβὲ παρδενίων in quodam codice.
v. Σχέ. post τῆ ῆῆ reperitur.
P. 104. v. πλεῖν.] pro λέγ᾽ scr. δοκεῖ λέγειν.
v. ϖφ. τρέφεδαι] τρέπεδαι.
v. πυφώδης] rectè, sed πυφλώδης reperitur.
v. ὑδατώδεας) ὑδρωπικὰς, non ὑδρωπικὰς.
v. ὕδριον] potius ὑδρίον.
P. 105. ὑπλησώστ] scr. ὑπιλησίωσι.
v. ὑσῶν. pro πλήρη lcr. πιπλιρωμβυον.
v ὑσῶψ. ὑπιπλῆλε] ὑπιλιχῶν.
v. ὑσοζύρους] πιπεροτύρους, ϖροσιπλιβρους.
v. φαυσιγας] φαυσιγγὰς.
v. πω. φρεαπικῶς] φρέα κπικῶς.
v. φιλεπαίειος legitur post in vet. cod. εἴδος βιπαίνιλω, &c.
P. 106. v. φλεβ. φλύαρα potius quã φλύαρον.
v. φλιαῖς,] in vet. cod. sic φλιαὶ, ταῖς ὀὺλοις ὀρθοῖς ἐμπιμπέναις. καὶ δὴ ἡ ϖθύρων φλιάδες.
v. φύσιγξα] φύσιγα, l. φύσπα.
v. χαϊκόφωνίωσι] χαλκόφωνος.
P. 107. v. χίλω. διχλῆ] διχλῆ. διαχλῆ.
v. ψαφαρὸν] ψαφερὸν minùs rectè.
v. ψάφαρα] ψοφοιδῆ repone ζοφοιδῆ. rectius autem ψαφαρὰ.
v. ὠδὲι] pro τὸ οἰδεῖν scr. οἴδημα.
v. ὄορβ.] lege ὄρου.

IN EROTIANI DICTIONAR.

Ad Hippocratis mentem explicandã hoc dictionarium esse perutile docti norũt, qui libris Hippocratis id adiunxerunt. Hoc autem Bartholomæus Eustachius cum notis Latinè dedit, priùs per Henricum Stephanũ Græcè editum, quod ad ordinem alphabeticum reduxit, ac Græcè Latinéque dedit Charterius.

P. 108. v. αἰχνιδῶσιν] ἀχνιδῶσιν cũ ν apud Hipp.
v. αἰθυῖαις] αἰθυίαις apud Gal inde αἰθυλικόδεα. Hesychius habet αἴπυκας.
P 109. v. ἄκεσιν] fort. ἀϊάκεσιν pro διάκεσιν.
v. ἐργ. ἄλιτα] ἄλασα reponit Steph. vel ἄλησι α in η mutato.
P. 110. v. οὐκ. ἡ χὴ] οὐ χὴ.
v. ἀμφίδυον ἀμφίδεον apud Hipp.
P. 111. v. ἀπόζεα] ἀπέζη apud Hipp.
v. αἰπόϊστα hoc vocabulum corruptum censetur.
v. ἀϖικοταμοισι ἀϖικοτόμοισι, apud Hipp.
P. 112. v. ἀρμῶ] Gal. ἀρμίως. exponitur παρεγχῆμα. Apud Hipp. ἀρμοῖ.
v. ἀρρὼν significat potius ἐπιχὼ ἐμμελιῶν quàm ἀρρωτίαν.
P. 113. v. ἀβροφιεσθ] ἀβροφύιας fort. reponẽdũ.
P. 114. v. βῶι βυκίου] rectius βικίου.
N. γλιχρόχεα] γλιχρόχολα Ed. Ald.
v. 115. v. γογγυλίδα] sic Gal. sed Hipp. γογγυλίδας l.
v. γρο. αὐτὰ] αὐτὴς potius.
v. ἐπτ. λυχῆς] λυχνεῖς. v. δεῖνον] οἶνον.
v. δὲπεδα) δάπεδα. Gal.
v. ἐβροχὰς) ἠβρέωσαι, Hipp.
P. 116. v. δικλῆδες) δικλίδες.
v. διοπῶ) scr. διόπτ. οἰκοτόμῳ & ὀπτμελητῆ exponitur διοπῶ.
v. δυσπίας Steph legit.
v. δυσπίους) in genit. Erot. in nom. Galenus qui & δυσπίτης legit.
v. ἐκχολοίδμα) ἐκχόλοιτα. & ἐκχολοῦται.
P. 117. ἐρύεται ἐρύαται, Hipp.
v. ἐκλαψας) ἐξεκόλψας ab ἐκκολύπτω, Hipp. quod est ἐκλεπίζω. Gal. ab ἐκλέπω autem legi deberet ἐξέλεψας. At ἐκλαψας non admittit.
v. ἐκχύματα) ἐκχυμώματα.
v. ἐλυ. ἔλυτρα) ἴλυτρα.
P. 118. v. ἐπαφάσῃ] ἐπαφάσῃ.
v. ϖπ. ἐρυσῖχ pro ἐρυσῖπ malè.
v. ἔρμασται ἔρματα Gal Erot. ἐρμάσματα Hip.
v. ἐξάσις] ἐξέσις. Hipp. & Gal.
v. ἐνεκρέκασεν) ἐνεκρέκαστον.
v. ἔρει] ἐρείπει, lege potius ἐξέρειπε, vel ἐξέρεπτε.
v. ἐσμασάμβους) exponit Gal. ἐσπλοῖς.
P. 119. ἠμίτμους) ἡμίτμιον apud Hipp.
v. ἤρμεσται) ἤρμασται quidã legunt non Hipp. κατ᾽ ἐκτρεῖον, vbi legitur ἠρμόδαι. quod à Gal. exponitur. ἐρηρεῖδ᾽ ἢ ἐσπεῖχθαι.
v. πλ. κορμικῶς) κυκλικῆς reponendum.
P. 110. v. ῥομ. ἀπίκης) ἀσυκος.
v. ἰνες. καπόδιας an κατπλαδίας.
v. γετ. ἐν ὄρυιη) prius erat ἐν σπυρῖ.
v. καμμάρῳ) sic Gal. Erot. verò καμμόρῳ.
P. 121. v. κὸν π ψυκτὴν] ϖῆ ψυχόντων.
v. καπτης] ἡ ταφρος.
P. 122. v. καταναισμοδται) καταναισμοδται, ex Gal.
v. καρώδες) καλβωλεκὸν, ἢ καρωτικὸν.
v. κακρ. κεφαλοδέσμιον] κεφαλοδέσμου εἴδος.
v. κατέβρια) κατέβελα.
v. ἢ ἀγ. κατεβρέων) κατεβρέα.
v. καρχαώδη] καρκώδη, καρκώδεα.
P. 123. v. κάλικες) κέλικες.
v. κο. δίνμα) σκορδίνμα.
v. ταῖ. μαρεισεῖς) μακροσεῖς.
P. 124. v. κακκήν) lege vt apud Gal. κακκάβια, quod exponitur κακκάβη.
v. κρίμνων) Gal habet κριμνεῖ.
v. ϖδ. ϖν νεόκιστον) ϖὸ ἀρίστου, pro herbã f. g. ϖὸ γαρίστου pro ipso puero l. m. g. reperit Steph.
v δυσπαγωνιστοῦ) δυσαγωνίστου etiam fortè δυσπαγωνίστου.
v. κάπαρος] κάμπαρον scribe.
P. 125. v. ὀν. Διόδοτος] scr. Διόδωρος.
P 126. v. μεμαθ ἔθος) mauult. Steph. ἔθνος.
v. μαμμαστέσει) scr. μαμμωδῶσι.
v. σ. ἀλυσσόν] ἀλυσσόδεσιν reperiri non ἀμυσσόχλω St. dicit ὠσιυχλῶ apud Arist. reper.
P. 127. v. μηρ. ποδῶν] πυλῶν.
v καλ. ὑπάλιπδον) ὑπαλειπδοῦ.
v. φης. μελαδάριτον) μαλοδάριτον legi vult Stephanus & Plin.
P. 128. v. ὀγκυλωμδὴν] ab ἐγκυλεδαι ὀγκυλομὴν præf. At ab ὀγκυλοῦμαι ὠγκυλωμδὴν.
v. οἰκ. δευλείας] δεύλης scribitur etiam.
v. ὄινος. ἀδρῶδες, si exponatur ab Ἀδρου & Νήσου, ἀδρίος scribendum.
v. ὄκρις) ὀκρὶς. v. ὅπω ἐδος] ἔθος.
P. 129. σπλ. συπλινα] σύπινα.
v. ὀρνὶς. ὁρμίνι] ὀρμεῖ etiam legitur.
v. χρὰ ὠ τῷ] ὠτῷ rectiùs.
P. 130. αὔϖοφα) ἄθφα etiam.
P. 131. v. σαῖ. καπισει) καὶ ἴσει. Hipp.
v. ϖεφαπεφθοπύτων) Hipp. ϖεφεξαδυματισμένων.
v. ὑϕι. πὼ γυμνασίῳ) τὰ γυμνάσια.
v. δυο. τίπτ) ϖαπ. μὴ expungit Steph.
P. 132. ϖεφορεῖ) ϖεφορεῖν aliter.
v. πτελνα] πτυνεα.
v. Ρινο. ξυδῦσα) ξεδῦσα Steph.
v. Ρεμβὸς] ῥόμβεις potius.
v. Ρεμβ. παρίων) etiam πλαίων.
v. ῥοιώδη] ῥοικώδη Hipp. ῥοικώδη.
P. 133 v. ῥιος. ὑπέκεισε) ὑπέκεισε.
v. σκεδροτέρων] σκεδροτέρης, & ἀλυκεστέρας.
v. ὑμ. ϖῶτα) etiam ϖῶτα inuenitur, fortassis pro ϖεδρέοσα, quod non inuenitur, σκεδροτέρων reponendum.
P. 134. v. φας δ. ὑπιδημίας pro δ. etiam ϛ. pro ὑπιδημίας, ὑπιδημιῶν.
v. σμικπέδα) Steph. inuenit & σμικπελέδα.
P. 135. φάσματα) scr. φάσματα licet φάματα, legatur apud Hipp. l de vlcer.
v. ϕαι. ἀϊέμφει) ἀϕιμφῶν.
v. ὅπι. ἀϊωματίαν) ὠνόμασεν.
v. τὰ φρεα) τὰ φρεῖα Hipp. τὰ φρέατα Gal.
v. τὰ λεϱ. υστέρας) rectius ὑστέρης Ionicè.
P. 136. v. πολ. ἐρήρωται] legitur & ἐτείρῃ.
v. ϕλιπίδια] πλήϊνες.
v. ὑδατηχέα] ὑδατήχλεα Hipp.
v. ὑδρωῶ] ὑδρωῶ.
P. 137 v. ὕπορ. κρυφαῖον) scr. κρύφιον.
v. ϰαυξησα] fortè ὑπέρεα.
v. φλεδιώδη) error est, scribendũ enim φλεδιωδη, vel φλεδιωδεα, φλεβεώδεα, φλεβιώδεα, φλεβοδιώδεα, φλεβοπιώδεα.
v. ατει. ϰ᾽ σποδράτερον, ϰ᾽ πυκνότερον.
v. πῦ. καῤδὴ] καρδάμεμα.
P 138. v. πλὼ lege δι᾽ ἕδρας δυσεδὴ πολιῶ.
v. συωπῶσ pro συωπῆς, vel συωπῶς.
v. φλεγ. ἀβαπίειν] ἀβαπίειν reponit St. διαπος?
v. φλι. βάθυς) βάθρου mauult Steph pro ὠ οἷς αἴζοτες οἱ ἄξονες.
v. φρηνοῖς] φρενικοῖς, φρενικῆς.
v. τὸ ϕύομβον] Steph. μύομβον.
v. πτι. φλεῖδες πιαυτας) φλέβας ποσύτας.
P. 139. v. χλωρὸς) χλωὸος legit Steph. vt substantiuum, adiectiuum est χλωρος.
v. ϕάγδας) ϕλάδα scribit Steph. Gal. verò ϕάγδας, Hesychius ϕαδάς.
v. ὠϊδα) lege ὠπέδος ϰ᾽ ὀπέδος. Prætermissa.
P. 110. v. ἀλυκη. post χασμης scribe ἀϊτώδεα. ἄφθα λέγεται.
v. Αμαλδ. ἀφαυροῦται] ἀμαυροῦται.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 407 sur 413

P. 109. v. ἀναλ. ὡς ἐκ τὸ ὀξὺ ζῆν ἀπὸ ὀξὺς ζῆν.
P. 108. v. Ἀγελαδόπτ. v. εἰσολ. ὡς ἐκ] ὡσὲ.
P. 109. v. ἀκαμπὲς] ἀκάμπτης.
P. 110. v. ἔτι ἀταξίπτης] ἀτάξιπτος.
P. 111. v. λύσ. αὖ ὡχωρεῖτ.) αὐαχωρεῖτ.
P. 114. v. ἔτι δ' ὅτις ἐ] ὅτι δ' ὅτου ἐ.
P. 115. v. βλιχῶδες. γλιχαδὲς) πληχῶδες pro πληρωδες.
P. 116. v. γλῦ. μωλ'] μελλ' scribe.
v. δ'μφ. ἀμαθὲ ἀμαθῶς γὲ αὐτῆς.
v. πύπων ῥέγχω] ῥέγχω.
P. 117. ἐγκύρσω sequitur ἐγκυρέσω additum in vno codice.
P. 118. v. ἔλκεα. ἀπυτα) ἄξφα.
v. διὰτ. καπαρώσας] καπαιλας.
P. 119. v. διὰυσεῖαι] διὰυσειάδι.
P. 120. v. ἠδύσμ. ἐ ξηρᾶς non habetur in vno codice.
v. πότ. ἐξ κοπτικῶν) scr. ἐξακόπτικον.
v. ῥῆσιμ. πύπῳ) scr. πύπῳ πα'ξ μέτῳ.
v. ἠρύγξη) ἠρύγγιον.

IN HERODOTI DICTIONAR.

Licèt paruum sit Herodoti dictionariũ, id tamen ob authoris dignitatem, & quòd ad Hippocratici textus explicationem conferat, Mercurialem sequuti huc attulimus.

IN HIPPOCRATIS LEGEM

Hæc lex recensetur ab Erotiano inter lib. qui εἰς τὸν ὠδὲ πέχης τινόντων λόγον referuntur. Hunc libellũ interpretati sunt Cornarius, Zuinggerus, Heurnius, & Foës. Ab his meliora mutuatus quintã interpretationem Latinã lectioni Medicæ consonam dedit Charterius.

P. 145. v. λις. ὠφέτιμα γὲ] ξηρία M. quædam adscribunt.
v. ἀδ. συγκειμβρίους, vitiosè συγκειμβρίνς.
v. πων. ὀπίζολον] ὀπίζολα M.R. ὀπίζολοι, hoc est μέτροι aut χωτικὸν, ἢ χοῖσον.
v. πυ. πῖπυ ὑδρυέος] ἔπυ leg. exempl.
v. ὦφ. ὀν πύπῳ) ὀν ἔπτῳ.
v. σεν. ἐμφυσωνῆται) ἐμπυσῆται aut ἐμφυσῆται.
v. ὥρμιον] fortè ὄρμιον. πύπος) πρόπος.
v. ἠμιδόμαπα] διδάμαπα.
v. χρον. ὀσισχόν) ὀισχόν M. R. γὲ τραφῶσα.
v. ζῶτ. ἐνεγκαμόρους,] ἐπτεγκαιδίους. M. & ἐπισεγκαμβρους. Post χρη M. R. addunt αὐτέσιν.

IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTE.

Aduersus artis calumniatores tum Sophistas, tũ plebeios disserit in genere primùm, deinde in specie ad Medicinam sese conuertens, eam artem esse demõstrat; ac plurima, tũ ad Medicũ ipsum, tum ad ægrotos, morbosq; spectantia proponit. Cæterùm húc librum de arte Hippocratis esse tradunt finitionum Medicarum author, & Erotianus, quẽ per capita distribuit, Latinéque dedit Charterius ex Cornarij, Zuinggeri, Foësij, & Heurnij interpretationibus, melioribus collectis.

P. 146. v. ὡς μὲν οἴονται ἐ] ὡς μὲν οἴονται τῶν διαφωνεόντων, οὐχ ὃ ἐγὼ λέγω. M. R.
v. νου. ἰητρὸς] χώσως interpretandum est.
v. βύμ. βύρηκβύων] βύεσκομβύων. M.
v. χαζ. τὸ δὲ λόγον] τὸ δὲ ὀν λόγων C. S.
v. λοτ. κακίης] τῆ κακίῃ.
v. ὑδάμα) ὑδάμᾶς M. F.
v. τῶ. ὀν οἷς) ὧν. M. S. & κωλυόντων pro κωλυέτωσαν, Atticismus.
v. ἐμ. ἐμπερβύλβμος addunt M. R. καὶ δὲ περβύει κέρδος ἐλεύθερου χρέα. pro ἐμπερβυμβύους] ἐμπορβυλβύους. S.
v. ἀπαγ. εἰχρὸ, Cornar. & Zuinggerus μὴ δὴ, quidam delent χὲ.
P. 147. v. ὀκ. λόχοις] λόχεισι M. R. quædam legunt ὡς ἀκόχος.
v. δὲδ. εἴδη] ἴδη. v. ρος. αὐτῆς) αὐῆσι.
v. μετ. ζῶπα] Cornarius πάπα.
v. πεπ. μὲ] deletur M S. pro εἰδότως scribit εἰδέτω πᾶς, & διώσαπα delendo εὐ.
v. τος. ἔστ ὠὺ] ἔτι μὴ ὠὺ. F. C.
v. αὐτ. ὁμολογέσπα) ὁμολογέτω.
v. ὀν. δὴ μὴ, εἴπ μὲ M. pro ἀλλ' ὥστ. αὖ scribunt ἄλλωστ' ὀπιτύχειεν.
v. τῆ. ὑγιαΐνόντων] ὑγιαίνοντων M. F.] ibidem τῆς τύχης ψιλὸν] τῆς τύχης δασὺ F.
v. πρεψ. ὥστ] ὅπ F.
v. μετ. πεχανόντος] ὅθεν δόντος F.
v. χρη. ἰπτρῷ] ἰπέσιοι F.
P. 148. v. παροχῆ πεσεχῆ. M. R. V. ἀπαροχῆ.
v. μὴν. ὑγιαδέντας] ὑγιαθέντας, F. S.
v. ἢ. χ' εἴπ ἐδιαίδησιν] χ' ὁ, π τὸ βιάψαν ὀν τῷ βιαδίῳ M. R.
v. πὴ. δὴψη] δ'ψῃ S. v. πτει. ὑσὶ] ὅσι M. R.
P. 149. v. δοι. ἀγνοὴν) ἀγνοῆ.
P. 150. v. πω. ἀφρόνων) ἄφρονες M. Al. legunt & χ' ὅπ ὑπολειπόμβρα.
v. λά. πὰ ιδν γὸ πρὸς ἃ ὀπὸς hæc desunt in M. R.
v. πιὸ. οἰεάνοντα] οἰ δαίμονιοι.
v. καλ. ἀπύμφυτον] ξύμφυτον vitiosè legit Erotianus ex Foësio.
v. σιν. διὰρκεισιν] πιαύτη additur à M.
v. πῆ. πρεσπαμβύα] πρεσπαμεία.
v. οὐδ. ὑπὸ φορεῖ] ὕπφρον Erot. & κρύφαιον exponit, priùs legebatur ὕπφρον. idem δολάμας καὶ παῦσις exponit.
v. αἷ. διοιχομβύων) διοιχμβύων M. R.
P. 151. v. οὐδ. pro χὲ scribunt M. δὴ.
v. πικ. ὅσον αἵ τι τῆ τοσούτων) ὅσαι τῆσι τοσούτων φύσεις M. R. V.
v. νη. μᾶ πλείστος μὲν γὸ] quædam exempl. legunt, χὲ κ' μετ' ἐλαύνους χρόνῳ ᾗ χὲ τὸν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶπαι τε & χνωπεται.
v. τότ. ὅρᾶ τε πιὸ ὅτι καμνόντων ὀλιγοφέλιω. ὀπὴ ἤντινα χὲ] V. M. cum Aldino sic legũt, ὅρᾶ τε πιὸ ὅτι καμνόντων ὀλιγοφέλιω ὀπὴ ἤντινα. pro ὀπὴ ἤντινα legit Zuinggerus ὑφ' ὅτου ἤντινα. Post ὀπὴ ἤντινα inueni in M. R. ἐ pro χὲ.
v. πι F. ὅσαι] ὅσα M. R.
v. μὴ F. pro ἀέρχοι, ἐνέρχοι, & pro ἐνέρχοι, ἀέρχὲς M. R. alii ἐνεροί.
P. 152. v. χὲ. λαμπρότητα] λαμπρότητι, & λαμπρότητων M. R. etiam βεβρύτητος, ῥύσματος Foës. in genitiuo animaduertit.
v. φι. βύρηκεν] βύρησι ὀν ἦσιν M. R. At Vat. legit, ἀνάγκας βύρησι, κατὴ σιν ἡ φύσις ἀζήμιος μένοισιν.
v. χοι. καταμβυπήσιος) καταμβυήσιος.

IN LIBRVM DE PRISCA MEDICINA.

Agit de artis Medicæ antiquitate, inuẽtione, certitudine, ac præstãtia; De victus ratione quædam tum in genere, tum in specie; de sorbitione, pane, ac vino; De qualitatibus primis, ac secundis; ac postremo de fluxionibus, humoribus & flatibus nonnulla. Hunc autem librum De prisca Medicina Erotianus tertiũ. εἰς τὸν ὠδὲ πέχης τινόντων λόγον recensẽt.

P. 153. v. ὁ. ὁ ς βεχχὸ) ὃν βεχχὸ.
v. δαμ. ἀμφὶ πέχης) δὸ πὶ. M. R.
v. ῥὸ. μὲ δ' ὃν αὐτῆ ἔσκαβο) undèν αὐτῆ ἔσκαπτε. & μηδὲ αὐτῆ ὄρυσσε legunt, & ἀπεπεκπήσ, pro αὐεπεσίμενες.
v. παύτ. διακεῖπ) διωκεῖπ.
v. ρω. χὲ σύσπ) erat φύσ π.
v. ὡρα. ἔπρον) ὀδίπρον, Cornarius & Caluus legisse videntur.
v. σιν. χὲ κατ' ἄνα διαπωμβύοις ξυνέφερε) hanc lectionem sequitur Foës. M. R. sic habent, εἰ μὴ καὶ ἄνα διαπωμβύοις ξυνέφερε, & μὴ ἰὼ ἔπρεχ πυτίων βελπίω. vitiosa sunt Aldina quæ scribunt, διαπίοπα & χὲ εἰ μή.
P. 154. v. πις π. εἰ ἀπὸ πυτίαν π) εἰ ἀπὸ πυτίων] ἀπὸ πυτίων γὸ quædam.
v. πλ. χὲ φερύξαπες) Gal. expositi φυσήσπες. Zuinggerus φρύξαπες.
P. 155. v. πω. ὁμφροι) ὅμοιοι. M.
v. ζω. χρήσει) πεχρήσει M. B, alia πεχρήσει.
P. 156. v. δίω. χὲ ἤπερ ὑγιαίνων) ὃ ἐχ ἧσσον ὑγιαίνων τῶν πίνοσας πίνοσε sic legi vult Foës.
P. 157. v. φέρ. ξυμβαίνη] ξυμφέρει. M. R.
v. πῶ. διὰπασίος) διαπασίους M. R. quæ Foësius sequutus est.
P. 158. v. ἥδ. ἀπλαυόσης) ἀπολυόσης, Foës. ex M. V. Quædam habent ἀπλυόσης. reperiin M. R. ἀπὸ πυόσης.
P. 159. v. πω. ὁμφροῖ) πεφθῖ αι. M. R. V.
v. αὐτ. ὀκ τῶ ζώπος) ὀκπῳ ζώπος.
v. πον. διωαμίων) διωαμβρίων. exẽpl. Gorrh. Caluus.
v. ἁπλόον) ἁπλεον M. R. ὀκ ἰσχυρὸν legisse videtur Cornar. quẽ non probãt cæteri.
v. ἐπιπ. διεκπύσιος) διεκπυσι. M. R.
v. ἄλλοι ἀεκρὸν) ἀεκρὸν legisse videtur Cor.
P. 160. v. πῖ. εἰ δὲ ἐσι) δὲ σὶ priùs legebatur, sed non in M.
v. σῦ. ἢ ἄλῳ) ἢ ἀλλο τῷ ἄλῳ ζώπῳ M. R.
v. ζῶ. ἰσχυρὸς) sic in M. R. sed in exempl. ἰσχνὸς.
v. ζῶπ. δῆα παῦσαι) διὰπαύσαπε Gorrh. Cornar & V. M πῶσαι pro δῆα παῦσαι quæd M
v. ἢ πάρσιον) εἰ ἀπάρσιοι M. R. V. Cornar. non autem Foës.
v. δῆα ὅσῳ) ὃ ὅσῳ. M. R.
P. 161. v. τος. βοηθείαι) βοηθὲς, M. R.
v. ρεν. καύσει π τι) καυμασί τι.
v. μεγ. ἁπλοῦ) deest in quibusdam exempl. Regiis & V.
v. χρ. ἐξελκούσαι) sic R. M. & V. sed Ald. ἐλκογκούσαι quod minus probat Foës.
v. φη. ὀπὸ καλέσαι τὰ πικρὰ ἐπὰ) ὀπὸ καλέσαι κρίσιμα R. M.
P. 162. v. πα. ὀπὸ χυθῆ) ὀπὸ κριθῆ Zuingger.
v. ἰώδεις) ἰώδης M. R.
v. λιν. post ἄνα) addunt παύτα. M. R. V.
v. σω. πυτίων) πῶν M. R.
P. 163. v. σι. πυτίων) πυτίου M. R.
v. δὲ. συμβδρα πίξεις) συμπεφθείσεις M. R.
v. ἄρα. μαία delent M. R. πτηλοπα) κεχηνότα, Cornarius legit.
P. 164. v. απάσ. φεσμυκλώσι) ascribunt quædam M. φεσ ἥματ' ἐφας.
v. λεα. αἰασπάσας) αἰαπασίους M. R.
v. σε. πεχέσπαι) πεχείαπαι M. R.
v. μαλ. ἐπάκπω) ἐπ' αὐτῷ, & ὑπερῥυεῖσα ὑγρότητος in plur. legunt.
v. σα. ἢ κοιλίη additur ὀν τῇ, & pro ὀξαγγίζειτ' αν, ὀξαγγίζοι & ὀξαγγίζει habent, & ex quo ὀξαγγίζοιτο Galenum legisse. & ὀκκεῖῳ exposuisse suspicatus est Foës. pro πίῃ ἴῃ habent M. R.
v. αἰ. παύτα) πάντα.
v. καθ'. ἠφρίκει) ἀφρικαῖ. M. R.
v. ὥστε. φλῦσι) πλῦσαι.
v. ρωμ. οἷα) additur ἃ M. R.
v. αὖξ. ὁρμᾶ) ὁρμαῖ M. R.
v. ὁτ. ὦν ὑπείξει ὑπαδείξαι M. R.
v. ρῶς. πλατῖν) πλάτει M. R.
v. πκ. legitur sic in M. R. φύσις δὲ ῥωρῶν τὰ ἐρεπ τε χ' ἰχυροτέρη.
P. 165. ρει. αλληλους] ἀλλήλας.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 408 sur 413

IN HIPPOCRATIS PRÆCEPTIONES.

Hippocratem iam ætate prouectum libellum hunc legitimum conscripsisse Zuinggerus auguratur, quòd tum dictionum obscuritate, tum sententiarum breuitate ad artis dignitatem constituendam præcepta veluti oracula tradiderit; alia quidem generalia de artis ipsius adeptione & exercitatione, de Medico, ægro, & astantibus; alia verò particularia, paucis quibusdam exemplis propositis de ægrotantium victu, ætate, vociferatione, exercitiis, morbo, & loco.

P. 165. v. ἔστ. μό'] ὲ M. R.
v. ἡ ἀκείως.] ex M. R. sed ὁμοίως prius erat. ταῦτα prætermiserunt M quædam.
v. ἀλλ. φύσιν.] addunt πλὴν quædam M.
P. 166. v. πν. ἀναρχίος] ἀρχίος. M. R.
v. δι. ὑπαχοίεια] ὑπήκοος.
v. ὀκ. εἰς ταῦτα] εἰς ταὐτὸ, vel εἰς αὐτὰ M. R. ξυναυλισθῆναι] ξυναυλισθῆναι, Caluus & Cornarius ξυναλισθῆναι.
v. κας. παραπαίζει] παρακαίζει.
v. δεν. ὦδε] ὧδε M. R.
v. βάλ. ξύμπαντα] κυκλῴῳ παντὶ Mercurial.
v. π. μὴ ξυνδιέφθαρ ς ᾖ] μὴ ξυνδιέφθορεν δὲ legit Foësius cum interpretibus.
v. πυτ. μεταβολῆς] μιῇ βολῆς Cornar. alij μιᾷ βόλου legunt.
P. 167. v. ἐὸν. ὀκπόδος] ex M. R. restituimus pro ᾖ & δὲ pro γε.
v. μῆρ. ᾖ στεῶν.] ὀκ στεῶν cum Cornario legit Foës. contra codicum fidem.
v. ἡσ. φθογγώδεα] φθεγγώδεα. Foësius & M. R. φρυαμώδεα legit Caluus, φθαρώδεα, Cornarius.
v. πέων. ὦδε σημασίης] ὧδε σημασίης Caluus M. R.
v. ὑπ. ὃ γὰρ κακοπαθίης παρεδρίη] Corn. & Foës. sic legunt in cod. εἰ γὰρ &c. vel ᾗ γὰρ &c.
v. καὶ. λογισμός] συλλογισμός.
P. 168. v. ἀγούμεθα γὰρ ἀκριτίῃ] οὐκ ἀχρειΐῃ, legit Cornarius, non M. R.
v. ὑπο. οὐκ ἀλλοίων sic Cornarius] οὐκ ἀλλαΐῃ φύσιν M. omnia.
v. ἀς. φύσ. ἀξιεπιτειμήτῳ] Sic M. omnia quæ sequimur, sed Caluus & Cornar. πεξεπιτειμήτῳ κίνησιν legunt.
v. π. ἔλλειμμα] ἔνειμμα M. R.
v. ἐυκ. παρεόντων] sic in M. R. In codice verò Foësij παρεούτων.
v. φιλ. ἰσοειδυιδρίῃ] ἰσοειδύδρια, M. R.
v. γίν. πάμμαχος] φρόνιμος M. R.
v. μεγ. ἀναγκαίος] Sic M. sed Caluus legit, ἀγκαίος.
v. σος φιλαλυσέων] φιλαλήθεον Mercur. φυλακτικῶν aut φιλακτῶν legisse videtur Cornar. Caluus verò φιλαληθῶν, aut φιλαληκτέον.
v. ὀκ. φρενὶ] πνεύμ M. R. διεζυλδυοιδίων, ξυνθροισμένων] Sic cum Zuinggero & Foësio legimus, licèt quædam M. non regia legant διεζυλδυέρμων, & ξυνθροισμένον.
v. ἦαρ. βοηδείῃ] Sic Foësius ex Hipp. legi vult. non βοήδειῃ.
v. λισγ. ἀτρεμεότητα] ἀτρεμεότητι legunt multi codices Mercur. ἀτρεμεώτατον M. R quædam ἀτρεμεώτατα, quædam ἀτρεμέστ.
v. πτι. ξυστελλόμης] στιστελλόμης M. R.
P. 169. v. μαί. ἄκεσιν] M. R. sic. At pro ἀκέεσιν, ex Foësio.
v. μῆ. λελεγμένῳ] λελογισμένῳ ex Mercur.

IN GALENI LIBRVM DE CONSTITVTIONE ARTIS ad Patrophilum.

Hunc librum esse Galeni tria produnt, πάξις, λέξις, & authoritas. Analytico nanque vtitur ordine, cuius post Aristotelem à solo Galeno exemplum hîc habemus. Dictionis character siue stylus Galeno proprius percipitur. Authoritas multiplex à Galeno prolata Galenum libri huius authorem arguit. Hic itaque libellus De constitutione artis inscriptus, vniuersam medendi artem analytico siue resolutiuo ordine traditam complectitur, quo ante Galeni tempora in artis medicæ proœmio vsum fuisse neminem ipse Galenus testatur. Hîc notandum duos libros Galenum conscripsisse de constitutione omnium artium, quibus temporum iniuria nobis ereptis, hunc tertium superstitem exempli causa subiunxisse, vt quæ illic in genere dicta erant, hîc in specie declararet. Animaduertas autem conferásque velim versionem huius libri Latinam, quam Græco textui consonam à me traditam fuisse comperies, melioribus omnibus à Nicolao Rheginо Calabro, Iano Antoniaco, victore Trincauelio & Andernaco interpretibus, priùs desumptis.

P. 178. v. πιθ. οὐκ ἀπαγῆ] οὐκ additum est ex Bas. marginis notis.
P. 189. ᾗ ἕκαστον) ἑαυτὴν in marg. cod. Bas.
P. 192. v. πων. ἰχμὼ) πλὴν μὴν οὐῶ φάρμακα, in marg. cod. Bas.
P. 193. v. πως. ὡ πύτω) πῶ in marg. cod. Bas.
P. 195. v. μης διαφθείρεται) διαφορεῖται.
v. πτι. θεωρευιδίου) ὁπότερον θεωρευιδίου, in marg. cod. Bas.

IN ARTEM MEDICAM GALENI.

Hunc esse Galeni librum tum ordo, artificiosa videlicet dispositio Galeno propria, tum materia, quæ hic tractatur Galenicis dogmatibus consentanea diuulgat. Quum autem ordo, quo hic vtitur Galenus definitiuus breuitatem postulet, non potuit Asiaticum suum characterem sequi. Titulus libri ἰατρικὴ τέχνη existit, quem μικροτέχνην seu artem paruam Arabes vocitarunt, hîc autem vniuersam artem Medicam per conclusiones edocet Galenus. Libri interpretes plurimi fuerunt, quorũ clarissimi iudicantur Nicolaus Leonicenus, Auega, Acacius insignis Medicus Parisiensis, vnde præstantiora interpretamenta mutuati sumus. Aduerte textum huius libri cum manuscriptis codicibus collatum emendatum fuisse.

P. 196. v. ἀλλ. ὁριστικῆς) ὁριστῆς R. M. vtrũque dicitur ὁριστὴς, ὁριστικὸς finitiuus, definitiuus.

IN DEFINITIONES MEDICAS.

Ascriptum Galeno hunc librum definitionum medicarum multi augurantur, dignúmque tanto authore quęcunque in eo medica definiuntur declarant. Libri interpretes duo insignes habentur Ianus Philologus, & Bartholomæus Syluanus Salonensis, quorum Latina interpretatio quum Græcam seriem excederet, ad manuscriptos codices regios confugimus locupletiores à nobis compertos, exquibus accuratè collatis, hunc tandem libellum auctiorem & ornatiorem Philiatro perutilem collegimus, Græcè Latinéque cũ distinctis interrogandi notis nunc primùm edidimus.

IN GALENI LIBRVM DE PARTIBVS ARTIS MEDICÆ.

An hic liber Galeni sit, quidam in dubium reuocant; plerique tamen ex conclusa in eo Medica doctrina Galeno dignissimum, imò legitimum Galeni fœtum de partibus artis Medicæ librum esse cõiiciunt. Græcus hic deest contextus: quem si ab Italia viri humana pietate ducti ad nos miserint, eum nos in lucem prodituros pollicemur.

IN GALENI LIBRVM DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR.

Hunc librum ad eos qui in artem Medicam introducuntur scriptum, legitimũ Galeni fœtum esse nemo non concedit; quòd eum sibi proprium in plerisque commentariis Galenus commemoret; quod orationis series Galeno consueta oculis obuersetur, quodque contexta in eo materia nusquam à Galeno discrepet. Libri interpretes sunt Nicolaus Rheginus cum doctissimis Ioannis Alexandrini commentariis; Georgius Valla Placentinus qui satis ad litterã interpretatus est; Horatius Limanus; Augustinus Riccus; Andernacus, cuius interpretationem à sapientissimo Prateolo ac nostro studio emẽdatiorem redditam cæteris prætulimus.

IN LIBRVM GALENI DE OPTIMA SECTA AD Thrasybulum.

Hunc librum De optima secta ad Thrasybulum inscriptum, Galeni proprium esse omnes concedunt, licet inter proprios Galeni libros numeratus non reperiatur. In eo quæ & quot sint Medicorum sectæ, earũ differentię, ac diuersa theoremata, ac dogmata edocentur, vnde sectarum optima Rationalis iudicatur. Libri interpretes sunt Nicolaus Rheginus Calaber; Iunius Paulus Crassus Pataninus à Ricco emendatus, & Andernacus cuius totam versionem paulò emendatiorem edidimus.

P. 300. v. αὐτῷ in marg. Bas. cod. ἑαυτῷ. Ac pro ἐξ αὐτῷ) ἐξ ἑαυτῷ.
v. ῥομ. scribitur in marg. Bas. cod. ὅτι ante ῥῳμ.
P. 301. v. ὅλ. πεπίωμα) πεπώμα priùs scriptum erat.
P. 302. v. αὐτῷ. ῥιμῷ) διαφημάτων in margine.
P. 307. v. ὅλ. πᾶ) πύον.
P. 333. v. ὅλ. σωεργούσας) σωεργίας οὔσας.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 409 sur 413

IN FRAGMENTVM GALENO ASCRIPTVM SEV SERMONEM aduersus Empiricos Medicos.

Hoc fragmentum aduersus Empiricos Medicos scriptum & Galeno ascriptũ mendosum est; idq; fortassis residuum aliquod segmentum trium commentariorum quos Galenus conscripsit de Empiricorum controuersiis, aut eorum trium quos contra obiecta ad controuersias Empiricorum & Theodæ capita constituxit; constituxit quoque de Empirica secta commentarios septem, qui omnes nobis desunt. Hoc duntaxat fragmentum supereſt, cuius interpretatio Latina ab Augustino Gadaldino Mutinensi Medico data est, Græca verò nondum suppetit.

IN GALENI LIBRVM DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA.

Hic liber numeratur inter proprios Galeni libros eo titulo ὑποτυπώσεις Ἐμπειρικαί, hoc est, descriptiones empiricæ, informationes, seu vt vulgus explicat, subfiguratio Empirica, non autem deformatio vt imperitè Tarinus interpretatus est; in eo enim libello Empiricæ sectæ doctrina ac eius dogmata ceu figuris delineata demonstrantur. Latinè duntaxat suppetit, cuius interpretes sunt Dominicus Castellus, Nicolaus Rheginus Calaber, & incertus author alter, à quo interpretationem mutuati sumus.

IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE MEDICO.

Hic libellus etsi ab Erotiano in proœmio inter cætera Hippocratis scripta non recensetur, neque à Galeno citatur, genuinus tamen Hippocratis fœtus ab omnibus receptus est, Regiisque codicibus manu scriptis comprobatus, qui ad Medici dignitatem potissimum spectat, ideóque inter Isagogica ac τεχνικὰ reponendus. Hoc enim Medici authoritatem tuendam suscipit Hippocrates, qua maximè ægrotis præsit ac præscribat. Quid autem edoceat liber, docet argumentum, & quæ capita ipsum diuidunt. Libri interpretes sunt Cornarius, Heurnius, Zuinggerus, Gorrhæus, Foësius. Emendationem interpretationem Latinam dictioni ac menti Hippocraticæ consonam edidimus, quam philiatros comprobabit.

P. 348. v. ἐπ' ἐρῇν ὀψχέως] οὐκ ὡς ὀψχέως.
v. καὶ. φιλανθρωπίην] ἐστὶ τέχνη addit F.
v. λαῖς. καθαρέειν, vel καθαρδιειν] sic restituit Mercurialis, quem approbat Foësius, ἔπειτα τὰ περὶ αὐτὴν καθαρῶς ἔχειν ἐοικὸς χρηστῇ.
v. ἐσπ. σκοπὸν] σκοπεῖν, legi mauult Foësius.
P. 349. v. τὸν διεκπεύσοντα] τὸ διεκπεύσμενον, eligit Foësius.
v. ἐς. ὠφελιμώμενον] ὠφελημόμενον. F.
P. 350. v. πο. οἵοντα] οἷόν τε legit Foësius cum Gorrhæo. τῆς ὁρικὸς] ἡ διὰ ὁρικὸς.
v. χὼς. αἰεὶ καταπῖναι] αἰεὶ καταπίνειν. S.
v. φ̓ω. ὑπολείπεσθαι] ὑπολείπειν S. ἐφεσῶσι] ἀφεσῶσι, S.
v. βαλ. καπικρύειν] καπικρούης S.
v. δὴ δοκεῖ] διὸ δοκεῖ. S.
P. 351. v. πκ. κίνησις] ξύμφυσις Zuingg.
v. κοιναὶ] κεναὶ Zuingg.
v. διὼ. φυλάσσειν] φλασσειν legit Cornarius ex Foësio.
v. πλαι. ἐπὶ] δὴ Zuingg. ἰκτερικὸν] ἰκτῆρίον. Zuingg.

IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE DECENTI AVT DECORO HABITV.

Quid complectatur liber, id eius argumentum amplissimè explicat. Hunc autem libellum Hippocratis genuinum esse nemo reluctatur, quanquã de Erotiano subticetur. Is autem ad Medicinę dignitatẽ tuendã & Medici authoritatẽ spectat, qui ab omnibus inter artis prolegomena; vt à nobis inter εἰσαγωγικὰ adscribitur, istáq; περὶ εὐσχημοσύνης inscriptione proponitur, qua animi habitus eáq; morũ moderatio ab Hippocrate explicatur, quam possit Medicus velut sibi impositam personam sustinere, eáque velut caduceo ornatus per ora hominum & ægrorum tricliuia obambulare, dignitatémque suam cum decoro tueri. Libri interpretes Cornarius, Heurnius, Zuinggerus, Foësius, quorũ interpretationibus nostra successit.

P. 352. v. ἔπρ. πίχλιν δὲ περὶς] πίχλιν δὲ πλὴν περὶς F.
v. περὶς ἐφελκύσεται] η legunt M. R. quæ sequutus est Cornarius πᾶ η S. ἐφελκύσεται & ἑαυτὸ.
v. φθ. ὅπ.] ὅπερ ἀρχὴν] ὀχλεῖν quod prius.
v. κη. οὐδὲ μελῶ] ὐδεμίαν.
v. πεπεπηδήλιν] πεπεπηδὴν Cornarius & Zuinggerus, εθὴ π] μὴν quædam exemplaria habent.
v. μεντ. αὐτοῖσιν] αὐτοῦ εἶσιν. S.
v. πεχ. δημευσαι] δημεύσας Foës. Zuingger. quædam M. δεσμεύσας.
v. δι. ἰδρῶσας] ἰδρῶντας legit Cornarius.
v. δ' ὑπτίλιν] δ' ὑπτίλιν. legit Martinus. δ' ὑπτίλιν, vel potius ὑπτιάσιν.
v. χδ. φυκτὸν] φυκτὸν] μισητὸν quædam exempl.
v. κπ. πλὴ δὲ ἐναντίλιν, χρειώδες σκοπεῖν, οἷς οὐ διδακτὴ κατασκευὴ, Ex M. S S. leg. πῆς] ἐναντίοις χρειώδες. σκοπεῖν δὲ] οἷς. At F. cod. his verbis, πλὴ] ἐναντίλιν τὸ ἐπίλοιπον λιπῶς superscriptum habet.
v. ἰβχ. οἵ τε] εἴτε. S.
v. πᾶς. ὀκρῖται] ὄκριτοι. S.
P. 353. v. πκοι. ὑπομονητικοὶ] ex M. S. & καιρεῖ pro καιρὸν.
v. περὶς χ. πᾶν] περὶς M. R.
v. περὶς τὸ ὑπόδηχθὲν] περὶς τῶτο δηχθὲν S.
v. περιγ. ἐς δείξιν] ἐς ἔνδειξιν M. R. π] π.
v. φύσιος λόγοισι] πῖσι λόγοισι M. R.
v. φύσιν, ἀβροπληξίλι] ἀβροπλησίλι. Cornar. Zuingger. M. S.
v. πλὴ. καλὸν γὸ καλὸς γὸ, M. S.
v. πρόσ. post γὸ additum est χ in M. R. pro αἰτίλιν μὴν αἰτὴν legebatur.
v. σιν. γνῶσις. ὃ δ' ὁ χρόνος ex M. leg. S. γνῶσις ὃ δ' ὅσ χρόνος. ὡς ἔστιν] ὡς οἱ ἔστι.
v. δ' ὁ. διωδία.] quædam διαδία, quædam διαλδία legunt vitiosè. χ ὑ legitur in marg.
v. κλὼ. πολλὰ γὸ, sic legunt omnia exemplar. & Caluus. οὐ πολὺ, legit Foësius cum cæteris & M. S.
v. ἀβλ. καθαρσίων ἀπιμπόλησις] καθαρσίης ἀπιμπόλησις, ex M. S.
v. σις. ἀλγεσδαμασίη] ἀγεσδαμοσίη, Caluus legisse videtur.
v. γνῶ. χ ὡς ὀκειως π] χ ὡς π legunt exempl. quædam. Regia verò M. χ ὡς χ ὀκως π locus subobscurus ac suspectus, ὡς χ ὁμοίως S. Aldina verò exemp. χ ὡς χ ὀκείως.
v. μαῖ. ὀν νόῳ αὐτῇ] sic exempl. omnia, sed αὐτὶ aut ἀυτὶ legit Foësius cum omnibus interpretibus.
P. 354. v. λις. φαίνοντα] φαίνονται M. R. sed vitiosè legi dicit Foësius.
v. πτω. λεχμωδυόμενον] κδυορθυόμενον M. R. alia λεχμωνδυόμενον, vt annotauit Foësius.
v. μὲχ. ἐς περὶσκλησιν] περὶκλησιν, M R.
v. καὶζι. κχ φαντασίης M. S. μὴ φαντασίης.
v. εἰς. χρέος.] χρέως M. R.
v. εἰ. ἀὴ δὴ] δὴ ex M. S.
v. ἔσ. ἐγκαπαπλήσιος.] ἐγκαπαπλήσιος, ἐγκαλαλύσιος, S.
v. χ. ὁ ἐξῆς] ὀξῆς M. S. fortè ὀξύ.
v. παῖ. ὑποδημίας.] ὑποδημίας, mauult legi Foësius.
v. θὺ χρεσιάτη] θὺ ἐπιτεσάτη M. R. & Caluus, & M. S.
v. ἴῃ. πικτέων] πυτίων, M. S. & F.
v. λος. περκαπεσκυάζεσθαι] περιπεσκυάζεσθαι, M. S. velut leg. Aldin.
v. ὃ χρὴ ποιέειν] ὃ, π ex M. S. & ibidem, φρὴ ἐσελθεῖν, φρὴ ἢ ἐσελθεῖν, Vatic. M.
v. καθ. δοκιμεωώπως] αἰακρίσιος, quædam exempl.
v. λεί. ἀπαιτώρεθμα] ἀπαιτώματα quædam M.
P. 355. v. ἡλ. ἀμιρσίας] ἐμπιείας pro ἀμιρσίας habent exempl. quædam.
v. πατ. λαμβαίοντες] ἢ λαμβαίοντες, Caluus & Cornarius legisse videntur. μὴ λαμβάνοντες legi vult Ioannes Martinus Doctor Parisiensis. Nam increpat ægros qui medicatas quas oderunt potiones non acceperunt, & mortui sunt.
v. πλὼ, ἐς θρόους] ἐς πόνους M. R. quædam ὕπνους, legerunt.
v. ἔπι. χλειστέρη] χρεστέρη, M R.
v. ἴσα. ὧδε] ἄδε etiam quædam.
v. κρί. ἐνδέσιων] ἐκδόσιων quædam exempl. quæ Cornarius sequutus est.
v. ὑποδέξιος] ὑποδέξιος M. quædam.
v. παύ. ἐπίρλω] ἐκπίρλω.

IN GALENI LIBRVM QVOD OPTIMVS MEDICVS SIT QVOQVE Philosophus.

Qui ad superiores Medicorum gradus promoueri desiderat, hunc libellum Galeni genuinum adeat, & concisa eius præcepta scrutetur sectetúrque; Is certè Astronomiam, Geometriam, Physicam, Ethicam, Logicam, vniuersam demum Philosophiam ac medendi artem studiis ac lucubrationibus assequutus, Hippocratica laurea coronabitur. Libri interpretes sunt Ludouicus Bellisarius Medicus Mutinensis; & Erasmus doctissimus; Riccus emendationem dedit interpretationem; cæteris verò præsentem non deteriorem comperies.

P. 357. v. τημ. ὑρημδία] ἐρημδία prius.

IN ASCRIPTAM GALENO INTRODVCTIONEM SEV IN LIBRVM qui inscribitur, Medicus.

Liber hic εἰσαγωγὴ ἢ ἰατρὸς inscribitur, ac ita inscriptus in octo manuscriptis Regiis codicibus comperitur, quibuscum contextus libri collatus est. An verò

Galeni liber sit proprius, non creditur, imò Herodoti potius; vide in secunda Sectione sexti Epidemiorum, Comment. 42. vbi citatur liber Herodoti, qui inscriptus est, Medicus. Sed Galeno ascribitur liber hic qui concisa vniuersæ Medicinæ præcepta complectitur quibus Philiatri in artem Medicam introducuntur, propterea philiatro liber hic prælegendus, vnde inter εἰσαγωγικὰ reponitur. Libri interpres Ioānes Andernacus, emendator Bartholomæus Syluanus. An hæc emendatior sit, quisque iudicat.

P. 361. v. πεῖρ. συμπεριλαβεῖν] συμπεριπίζεσθαι, ex Cod. Bas.

v. ἐκστ. ὥσθ' ὑπὸ τοῦτο] ὥσθ' ὑπὸ M. R.

v. προς. χαρακτηρίζονται] ex M. R. at in cod. Basil. χαρακτηρίζομαι.

v. ἢ ἐπὶ. θρέψει τῷ εἰλατικῷ λόγῳ l. de locis in hom.

v. λοιπ. πτυρικῶν] πτυρμῶν, M. R.

P. 362. v. παλαιοῖσις] παλαιοτέροις M. R.

v. μελ. δημοσείων] ἐσωπίων, Cod. Bas. sed vetus codex & Interpres δημοσείων, *Cerealium.*

v. οὖν. σύμπας.] addunt M. R. ἢ ἐχιώδεσ' φασίν.

v. ἀκαν. ὑπιζητεῖ] ἐπιζητεῖ. M. R.

P. 363. v. μήπ. πρὸς λογικοὺς] τοῖς λογικοῖς M. R.

v. ἀρκτ. ὡς] εἰς M. R.

v. Ἕρου. post ἐκλεῖπε additur in M. R. Ἀθηναῖος Ἀπολλοδώρου τῆς Γαμψυλίας.

v. Καὶ. ὑποπεμόμβους] ὑποπεμφύμβρους M. R.

v. ξαν. ὀκλεκτικὴ] fortassis Ἐκλεκτικοὶ Philosophi quidam ita dicti quod Philosophiam Ἐκλεκτικὴν sectarentur qui satis à Galeno explicantur. Satius itaque est Eclecticos quàm delectos interpretari; & Episyntheticos quàm adiunctos.

v. In fine capitis 4. notandum est hic deesse caput, cuius hoc est argumentum, Quæ propria sint Medicinæ.

P. 364. v. ἀφ' ὧν λαμβάνει] ἀφ' ὧνλαμβάνει, M. R.

v. ἓως. ὑπὸ] ὁκ M. R.

v. οὐ γὰρ ἐφίεται τῶν ἄλλων ὅτι ὥσθ' ἑαυτῷ] οὐ γὰρ ἐφίεται τούτου, ἀλλ' ὅπ ὅτι ὥσθ' ἑαυτῷ, Cod. Bas. in marg. ἐφίεται pro ἐφίεται.

v. περὶ. ἰατρικὴ, &c. hæc definitio deprõpta est ex l. de flatibus in principio.

P. 366. ποι. ἀφεσιγγυμβόν) αὐτοῦ additur ex M. R.

P. 368. in fine capitis 9. notat codex M. S. caput vnum hîc desiderari, cuius argumentum est, De naturalibus functionibus.

v. ὑπολαβεῖν] ὑπ' ἐκάλου, M. R. ὑπεβάλλετο.

v. ἔχω. ὥσθ' ἐφαίνεται] ἀπ' ἐφαίνοντο, M. R.

P. 369. v. μαχ. καθ' ἃ δὲ] καθάπερ. M. R.

v. αὐτὴ] αὐτὴν in marg.

v. ἀκριβεστῶς] ἀκριβῶς, M. R.

v. καθ. ἀφὸς) ἀφὸς. M. R.

v. διορ. ὑπεσυσῶν) additur ex M. R. ἢ δὲ.

P. 370. v. καπακλεῖδες) κάπω κλεῖδες.

v. δὲ. ἐπιπεσικὸς] ἐπιπέστος M. R. ac bene.

v. ὑπὸ. ἴστερον, ἧσθον Attici dicunt; *fumen*, venter ab vmbilico ad pubem; imus venter. An ἴσχειον potius quàm ἴστερον.

v. ἀνεν. ὀξυθύμους) θύμους.

v. aliæ venas habeant, & arterias & neruos per quæ & consPiratio & confluxio omnium, & omnia fiunt, ex græcis antiquis adduntur.

P. 372. ὥσθ. ὑπὸ τῷ δέρματι) ὑπὸ τὸ δέρμα M. R.

v. τῶ. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς) ante scribitur titulus, in M. R. ὥσθ' ὀφθαλμοῦ.

P. 373. μαῖ. καταδοχαὶ) ὀξυδοχαὶ, M. R.

P. 376. v. χεῖ. ἄκρον ἀρθρον, M. R.

v. καπα. ὥσθ' εἰσὶν) πέρην, M. R.

P. 377. v. σύμ. ῥιμώσεως) ὀξυπλάσεως, M. R.

v. πμ. ἢ ἐνθείας) ἢ ἐξ ἐνθείας, M. R.

P. 378. v. ἰσχ. post ἀπώλειας additur ex M. R. ὥσθ' ὑπερθῆ.

v. Καὶ μ. ὥσθ') ὥσθ' M. R.

v. διάτ. ὑπερροχῆς) ἐμβροχῆς, M. R.

P. 379. v. χρόν. ὑπθέσιον) ὑπθέματος, M. R.

v. μελ. ὑπὸ φλεβοτομίᾳ, sic ex M. R.

P. 381. v. ὕπθ. διρμοῖς.) hæc verba in M. R. reperiuntur, χρουσία ὅτιν αἷς ἐμμέθοδος τῶ ἰδίως κεχριμένῳ ἀλλοτρίῳ, διὰ τοῦτ' τὸ ἢ καπερλεσμένῳ, μὴ τῆς ὀθ' τραυμᾶτ ἢ ἑλκῶν θεραπείας, ἐπ' ἀνθρώπου σώματι ὥσθ' λαμβανομένῳ. Sed suo ordine c. 19. explicatur.

v. ἀκρ. ὥσθ') ὅπῃ M. R.

P. 382. v. πρ. ὀξυφορᾶ) ὀξυφορᾶ M. R. *corruptio.*

P. 384. v. στ. Βιατίνου.) Βυσσοῦ.

P. 386. v. ἀλεωμένων tepentium, recalefacientium, diffundentium) λειαινόντων fortassis, mitigantium vt fert interpres.

v. φαν. ὀμειώπης) ὀμειώπης M. R.

v. πτὲς, huius textus lineas 12. ex M. R. restituimus.

P. 387. v. πς. ὠλκωιδίου) ἑλκωδίου M. R.

v. ΚΕΦ. ΙΔ. hoc caput integrum ex manuscripto Regio descriptum Græcè primum edidimus ac Latinè dedimus.

P. 388. v. τὸ μὲν. τὸ δὲ.) τὰ μὲν, τὰ δὲ. M. R. sic & in aliis, τὸ δὲ. τὸ δὲ. τὸ δὲ. τὸ δὲ.) τὸ δὲ. τὸ δὲ. τὸ δὲ. τὰ δὲ. τὰ δὲ. cui annuunt interpretes.

P. 385. v. πχ.) πεισμοί, M. R.

v. μάχ. μακροτέρους) μικροτέρους M.

v. παρ. ὀκ τῶ) διὰ τό.

v. Ελαίου) οἰνελαίου, sed vitiosè.

v. ἐλε. αἷπον.) αἰπία.

v. μέλ. βλευκώδης) βλεμώδης.

P. 390. v. λακ. ἀχρύσπα.) πεσούσπα p. 391.

v. μέσ. σωμᾶτ.

P. 393 v. ῥοὶ. ὑπὸ θερμειῶ) ὑποθερόκομα.

v. Ριγ. Σκίρωθες) τέρμιθες. fortassis, τύρμηξ, tumor præter naturã nigricãs in tibiis.

P. 394. v. ἤπ. ξόπις) ξύρησις vel ξυσμός.

P. 391. v. ἐὰν ἀγκύλωσις) explicatur aliter à Gorrhæo, articuli contractio; adeo vt alia sit ἀγκύλωσις oculi, alia articuli.

P. 3 v. λόγ. τῶ μὴ l. μὴ τῶ.

P. 4. v. ῥε. l. ἐπανυδακέναι.

v. δεπ. ὀν τῷ αὐτῳ.

v. ὑπ. τῆς πύγης. pro πάλιν οἱ l. παλαιοὶ.

P. 5 v. κος. l. κοίνῳ τῳ, communi.

P. 9. v. οὐκ. l. ὑμεῖς.

v. π σκοπούμβιον l. σκοπύμβιον.

P. 17. v. ὑχὶ pro ὕπι l. αὐτὶ.

P. 18. v. δεῖ. l. ἐνοῦσ'.

P. 30. v. χρώ. l. σώματι, forsan.

v. φος. pro απρματικοὺς l. σωματικούς.

P. 34. v. Παμφιλ. ἐπ. l. ωφ̣ς.

P. 63. v. videl. pro doctrinas, differētiæ.

v. spect. pro doctrina, l. differentia.

v. tur. pro doctrinæ, l. differentiæ.

P. 76. v. ἡτ. ωφεστεικέναι l. ωφεστηκέναι.

P. 89. v. Εγκιχαλίωνται.) Εγχαλίωται, scribit Steph.

P. 158. v. Επὶ, pro κεινὸν l. κενὸν, & pro communi l. noua, licet aliter alij explicent, scribántque.

P. 364. ars doctrina l. differentia.

Operum Hippocratis Coi, et Galeni Pergameni, medicorum omnium principum, tomus ... - page 411 sur 413

MENDA GRÆCA AC LATINA EMENDATA.

Pag. 4. v. bè l. cæco.
v. cœcæ l. cæcæ.
v. rar. l. firmiſſimum.
p. 5. v. que, pepercerunt.
v. bet, l. auguror.
p. 6. v. gli. l negligant.
p. 9. v tax. dele exercitium.
p. 11. v. ris. obuenientibus *adde* denudata.
p. 12. v. ſuum. l. cœno.
p. 15. v. oo. l. comparare.
p. 18. v. opor. l. oporteat.
v. ea. l. deceat.
p. 21. v. top. l. multope.
p. 24. v. quid. l. aliqua in.
p. 32. v. dem. l. in genitum.
p. 34. v. ſenſ. l. opificis.
p. 39. v. tuta, l. officitur.
p. 42. v. Emp. l. hyemem.
p. 43. v. dum, definiuit.
titulo. pro doctrina l. Philoſophica.
p. 44. v. re l. innatare.
p. 46. v app. l. ab oculo.
p. 48. v. ani. l. hinnitus.
p. 55. v. fraud l fraudatus editur.
p 58. v. Æthiopum. l.
p 59. v. lib, l. quem.
p. 61 v plex l. ſimilis.
v de. l. differentia.
p 63. v. cula. quadrangula.
p. 68. v. dum l. alterum.
p. 69. v. Et l. figura.
p. 70. v. vol. Ex.
v. ſub. l. ſub cælo.
p. 81. v. Aἱπ. l. erecta.
p. 82. αἰδ. αἰδοῖκας.
v. αἱμαπλειζοι τῦπες.
p. 85. v. αὐευτ. l. αὐ ἐδυντο.
p. 87. v qui nut. l dormitant.
v. βα. l. βατράχου.
p 89. v. ἔκχυγ l. ἐγλθυκυσμένος
v. ἔλαια, l. ἔλεια.
p. 92. v. ipſi l. Zeno, non leno.
p. 97. v. μλω. l. μιῆειν.
v. gui l. nauſeam.
v. Ξηρ. l. gangrenæ.
p. 98. v. ὀλερ. l. Sepiarum.
p 99. v. cunt. l. maximè.
p. 102. v. Σπι. l. Σπιδοειδῆ.
p. 104. v. πυτρεμμαίνει. l.
p. 105. v. ὑπωιδρ.
v. φιλετ. l. apatinen.
p. 108. Αγλαίζεται. l.
p. 109. v. bras l. puſtulas.
p. 111. v. eod. l. Hipponax.
p. 115. v. Βδελλάζεται.
p. 120. v. gan. l. expurgandi.
p. 123. Κυγ. l. Κιγκλισμὸς
p. 128. v οἶνον. l. vinũ vinoſum.
p. 130. v. προσαῦ l. terebrare.
p. 134. v. ci. l. faſcias
p. 137. v. φλεδ. l. φλεδοτώδεα] φλεδοτώδη.
p. 138. v. prim. l. Epidemiorum vel epidemiων.
p. 139. v. χυτλάζηται l.
p. 141. v. διαφοφορθυμίους l.
p. 145. v. ſib. l. comparare.
p. 148. v. neq. l. læſerunt.
p. 155. v. De. l. De victus.
v. ἐκι. pro Quia neque, l. Quicunque.
v. edul. pro hinc l. huic.
p. 156. v. verò. l. paucis.
p. 173. v. fun l. cognoſcere.
p. 179. &. l. frigus.
p. 182. v. contr. l. quibuſdam.
p. 184. v. ra. l. videbuntur.
p. 123. v. flammationes, eryſipelata.
p. 229. v. poris l continẽtur.
p. 232. v. hab. l. adeptionis.
p. 256. v. quæ. l. cæterum.
p 262. v. Phagedæna l.
p. 275. v. 431. l. Enteroepiplocele.
p. 279. v. Tula l. hirudine.
p. 281. v. Quid Ent. fanatica.
p. 292. v. ab. in apparentibus.
v. aux. l. inuentione.
p. 293. v. diſcedendi.
p. 295. v. eti. l. pars.
p. 299. v. bet. l. propoſitis vel ſuppoſitis principiis.
p. 303. v. cile. l. non inutile.
p. 304. v. rum. l. indicari.
p. 308. v. dam. l, procedente.
p 311. v. gul. l. interim.
p. 316. v. ſymptomata oſt. l. vtile.
p. 317. v. aliquam l.
p. 322. v. dium. l. ſymptomata non ſint.
p. 325. v. hum. l tumorem.
p. 338. v. ſuper ſi.
p 339. v. mit. l. praua.
+ v. μου. l. iccirco vel idcirco.
p. 340. v. mo. l. diſciplinæ.
p. 345 v. rit. pro ſeſe l. eſſe.
p. 347. v. de l. oratione.
p. 349. v. in. l. Idoneus.
p. 352. v. par. l. curioſitas, non carnoſitas.
p. 353. v. ni. l. ad.
p 355. v. quid. l. tenebroſis locis.
p. 361. v. Hipp. l. Medicæ.
p. 370. v. ſunt. l. peritonæo.
p. 377. v. trit. l. auctio.
v. res. Animales.
p. 380 v. quæ. l. diſponuntur.
p. 387. v. ſampſuchus.
p. 388. v. imb. l. inflationem, non inflammationem.
v. morb. l. puſtulas.
p. 391. v. mal. l ancyloſin.
p. 392. v. ſtim. l. fit tum hebetior, tum rugoſior.
+ p. 395. v. au. l. connatas vel potius concretas.
v. mus. l perducuntur.
v. tes. l. circa pro ciaca.

P. 5. v. ῆς. l. ὅσις.
p. 6. v. πι l. ὑδρυοειδοῦς.
p. 7. v. παρ᾽ post κλεδηλα, adde ὄῆεν καλῶς ἔρηται.
p. 8. v. τρεφ. l. πάχυς γδ.
p. 11. v. αὐσῖ. post πλας adde Σπαῖ.
p. 12. v. αἷ l. τόσσυ.
p. 14. v. λιπ. l. λοιπὸν.
p. 23. v. δὲ l. Ερετικῆς.
p. 32. v. πν. l. μέλα.
p. 35. v. χορδὴ. l. ἀρκτικον.
p. 36. v. τὸ. l. πλασήτας.
p. 37. v. πλῶ pro ὅλῃ l. πᾶ.
v. ὀτε. l. εἰδώλα.
+ p. 39. v. σαρ. l. διὰ τῦ.
p. 40. v. λα. l. ὦδρᾳ pro ὠρᾳ.
p. 42. v. ὅλῃ l. ὁρωμβρων.
v. λαχαὶ l. ἐπωνυμίας.
p. 44. v. ἀφ. l ἰσορροπίας.
v. ὅλῃ l. τῆς ἡλιακῆς.
v. ὅπῃ l. διηῆσαι.
p. 45. v. νόη. l. εἰδώλων.
v. γίνε. l. ὁρμιζοντος.
p. 46. v. πῶς. dele διὰ καθ᾽ ἕξιν & lege ὁ ἐνδιάκτης, vel κατ᾽ ἐνδιαίτησιν.
v. Χρύσιππος l.
p. 48. v. ὠὸ l. ὠὸς] l. ὄῆ. κρίνεσθαι.
v. πιτ. dele in fine διὰ.
v. ὄπῃ. l. ἄῆ χεῖσθαι.
v. δεῖ. dele ὠῶν l. γδ.
v. Εἰ l. ἠχὼ γίνεται.
p. 49. v. ὠὸῦ l. ὧπων.
p. 50. v. πῶς l. σκύαις.
p. 54. v. τῦτ᾽ l. ἀβελτέρωσαι.
p. 55. v. μὸῦ l. οἰκειότερα.
p. 59. v. ρος. pro ὠῶ l. ὃν.
p. 61. v. ἐσ. l. ὅλῃ pro ωῶ.
p. 62. v. πλῆ. l. ὀντιδῆν.
v. πνι dele φημὶ, & ſcribe poſt λέγω.
v. πωῦ χ. l. πῆ δὲ.
p. 63. v. δια. l. ὄῆαφορᾷ.
v. ἐαὺ. l. ερεγγύλον.
p. 64. v. σωμ l. ὠσηχυμβρώς.
v. χων. l. pro δι᾽ ὅλ.
v. ὅπῃ l. πλῶ μίξιν.
p. 65. v. ἀπ. δι᾽ ὅλ.
p. 66. v. ς. l. ὃς.
p. 67. v. καφ. pro I. ſcribe. Θ
p. 70. v. τὸ, κυβερνήσῃ.
p. 77. v. καὶ. l. τῦτ᾽ ἔπρεπ.
p. 82. v. Αἰμ. l. ὅλῃ ἅῆματος ἐκχύσῃ.
v. σπ. l. ὀκ τῦ.
p. 84. v. Αεμ. l. ἀνεμῶδυσι.
v. Αερ. l. Ανεφίπων.
p. 85. v. Αγευ. l. Ανέδυντο.
p. 89. v. Ελαια. l. Ελεια.
v. Εκχ. l. ἐγλθυκυσμένος.
p. 94. v. Κρημ. l. πῆσιν.
p. 97. v. Μίω. l. Μιεῖν vel μιεῖεν.
p. 99. v. πλειτεροὶ l. πλειταεσὶ
p. 100. v. πίωὶς l. φρίωὶς.
p. 101. v. Σισαμὶς & Σησαμὶς dicitur.
v. Σκε. l. Σκελιφρὸς, & σκελεφρὸς
p. 103. v. Σφαδάζει. l.
p. 105. v. Υποξήρους l.
p. 107. v. Χήλα. l. δίχηλ.
p. 110. v. ὕπω. l. ὀρθὸς.
p. 112. v. Φω. αὖπον legunt.
p. 116. v. πλ. l. λιγνώδης.
v. Δαῶν. l. ὀσμᾶσθαι.
v. πύτ. l. ῥέγχω.
v. ἐαὺ. l. ὅλῃ pro ἐαὺ.
v. ὀν. l. Ορέστ.
p. 118. v. ὡς. l. χορτώδες.
v. βροτ. l. ὀκλαπλῶσι.
v. Ελκος. l. ἐπὶ.
p. 119 v. Ερπη. l. ἑρπύμα.
p. 120. v. Ζων l. ζωτυμεδὸς.
p 123. v. Κηρυϛ. l. πτύρων.
p. 126. v. Μεσ. l. Μαστῷ.
p. 127. v. διυο. l. σαρκὶ.
p. 128. v. ξωτικμαίρεσθαι.
p. 129 v. ειει. l. οὐρεῖ.
p. 130. v. παρη. l. ὦδεπάντων.
p. 133 v. Σκυλ. l. σκαλώδια.
p. 135. v. πιλαπωείησι.
p. 137. v. φλεδ. l. φλεδοτώδεα φλεδοτώδη.
p. 141. v. Βαλανάχα.
p. 142. v. Κλ. l. Κρεξ.
p. 143. v. Ρυπικῶν.
v. Πυτ. scr ὄργανον.
p. 145. v. ὦρμ. l ὁρμιλῶ.
p. 158. v. πεικ. l. φημὶ.
v. ἀκρ. l. ἀπεκεκάπυ.
p. 160. v. πῆς l. διὰς.
v. πσ. l. ῥίγωσεσι.
p. 161. v. ζῶπα.
p. 162. v. ὀν. l. διαῖτη.
p 164. v. μάλ. l. δίξαιτ.
v. ἐφ᾽. v. l. π ἐ.
p. 166. v. κλ. l. ᾧ ὀ.
p. 168. v. γος. l. κέκτησαι.
p 170. v. πῶς. τὸν ἄθλον.
p. 179 v. μῦσι. l. ἀλλοιοῦσθαι.
p. 194. v. κει. post ἀβελτέρου adde, εἶτα ὡς ποσὸν,
p. 208. v. μῦ l. κρᾶτας.
v. δ᾽ l. πυκνάπυσι.
p. 211. v. ἐχ. l. εἰςπνοῆς.
p. 215. v. ῆσ. l. ὁποῶν, non ὁκοῶν.
p. 231. v. βλί. l. ὀλιγραφίων.
p. 235. v. δ᾽. ſcrib. κδ᾽.
v. κζ. l. τοῦ.
p. 136. v. μῦα. l. ἐλάχιστα.
p. 255. v. ταπ. l. πάχους.
v. ρσθ᾽. ἀβέλτερος.
p. 262. v. κυχ. l. ὀρεξεις.
p. 271. v. Λαγωφθαλμὸν.
p. 272. v. ὄγκος ἐρυθρὸς.
p. 279. v. υξγ. l. φλεβοτομίας.
p 296. v. τα ῥθ. l. πεελαμβάνεις.
p. 302. v. μῦ l. αἰαπνεῖτ.
p. 303. v. ὅλῃ πύτῳ.
p. 305. v. l. ταῖ ἢ φαιόμυια.
p. 308. v. γδ. l. δωναμβώων.
p. 309. v. ὅλῃ. l. πῖσδε.
p. 311. v. ὅῦ. l. δήματος.
p. 315. v. παρ. l. ὑ χαπάμων.
p. 322. v. π πλῶ. l. σῆγωσιν.
p. 331. v. μέεχ. l. μὴποτ.
p. 350. v. ῆμ. l. χρουσία.
p 356. v. ἰατρ. l. ἀπακράτῳ.
p. 357. v. μι. l. διυχοίας.
p. 362. v. μαλ. l. δωωτρίων.
p. 367. v. τὸ γόν. l. ὑπὸ ῥόωπος.
p. 369. v. ἑκα. l. ὑπὸ πῖς.
p. 378. v. φῆς l. νεωτέρους.
p. 379. v. μάσω. l. μάσω.
p. 386. v. μακ. pro μακροπόρους l. μικροπόους licet in M. μικαὶ ſcribantur ἀσκοειδῆς.
p. 391. v. μυδ. l. σαμῦχ.

